BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XV
E
9
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SS. D. N.

BENEDICTI XIV.

OPERA

IN DUODECIM TOMOS DISTRIBUTA

TOMUS III.

NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

BENEDICTI XIV.

PONT. OPT. MAX.

OLIM

PROSPERI CARD. DE LAMBERTINIS

PRIMUM ANCONITANÆ ECCLESIÆ EPISCOPI,
DEINDE BONONIENSIS ARCHIEPISCOPI

DE

SERVORUM DEI BEATIFICATIONE

ET

BEATORUM CANONIZATIONE

LIBER TERTIUS

EDITIO TERTIA AUCTIOR, ET CASTIGATIOR

AD USUM

ACADEMIÆ LITURGICÆ CONIMBRICENSIS.

ROMÆ, MDCCXLVIII.

EXCUDEBANT NICOLAUS ET MARCUS PALEARINI
ACADEMIÆ LITURGICÆ CONIMBRICENSIS TYPOGRAPHI.
SUPERIORUM FACULTATE.

Digitized by Google

INDEX CAPITUM
HUJUS LIBRI TERTII.

CAP. I. DE *Teſtibus de auditu in cauſis antiquis Beatificationis & Canonizationis.* Pag. 2

II. *De Teſtibus ſingularibus in cauſis Beatificationis & Canonizationis.* 9

III. *De ſententia Congregationis ſacrorum rituum, & præſenti Sedis Apoſtolicæ praxi, quoad Teſtes de auditu in cauſis Beatificationis & Canonizationis ſuper examine virtutum, aut miraculorum in ſpecie.* 15

IV. *De ſententia Congregationis ſacrorum rituum, & de præſenti Sedis Apoſtolicæ praxi quoad Teſtes de auditu, cum agitur de miraculis; & quoad Teſtes ſingulares, quando agitur de virtutibus aut de miraculis in cauſis Beatificationis & Canonizationis.* 35

V. *De numero Teſtium in cauſis Beatificationis & Canonizationis adhibendorum.* 44

VI. *De qualitate Teſtium in cauſis Beatificationis & Canonizationis adhibendorum.* 54

VII. *De Confeſſariis, & Medicis, quorum atteſtationes excipiuntur in judicio Beatificationis & Canonizationis, & de nonnullis aliis rebus ad Teſtes pertinentibus.* 69

VIII. *De hiſtoriis, quam ſcilicet probationem conſtituant in judicio Beatificationis & Canonizationis.* 78

IX. *In quo nonnullæ explicantur & reſolvuntur controverſiæ ad eamdem hiſtoriarum materiam pertinentes.* 92

X. *In quo aliæ explicantur & reſolvuntur controverſiæ ad eamdem hiſtoriarum materiam ſpectantes.* 100

XI. *De Martyrio; & primum de Perſecutore ſeu Tyranno.* 117

XII. *De pœna a Perſecutore ſeu Tyranno infligenda.* 131

XIII. *De cauſa Martyrii quoad Perſecutorem ſeu Tyrannum.* 145

XIV. *De modo, quo probari poteſt, Perſecutorem ſeu Tyrannum ex odio in Fidem motum fuiſſe ad mortem Martyri infligendam.* 157

XV. *De requiſitis in Martyre neceſſariis ante Martyrium.* 169

XVI. *De Martyrii deſiderio, ejus acceptione, ſpontanea ad ipſum oblatione, & fuga, urgente perſecutione.* 187

XVII. *De provocatione Tyranni.* 204

XVIII. *De Martyris repugnantia, ut mortem ſibi inferendam evadat; & de neceſſaria Martyri patientia, atque in Fide, ac voluntate moriendi pro Fide conſtantia uſque ad obitum, necnon in ipſo obitu.* 225

XIX. *De cauſa Martyrii ex parte Martyris.* 241

XX. *De falſis Martyribus Hereticorum, & Schiſmaticorum.* 256

XXI. *De Virtute heroica.* 273

XXII. *In quo proponuntur, & explicantur nonnullæ quæſtiones ad heroicitatem Virtutum pertinentes.* 293

XXIII. *De virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate, & heroicitate uniuſcujuſque ex iiſdem.* 307

XXIV. *De virtutibus Cardinalibus, ſeu moralibus, Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, Temperantia, & earum annexis, & de heroicitate uniuſcujuſque ex ipſis.* 336

XXV. *De Oratione, & ejuſdem ſpeciebus, & ejus neceſſitate in Dei Servis beatificandis & canonizandis.* 377

XXVI. *De mentali Oratione; triplici vita, activa, contemplativa, & mixta; ſtatibus incipientium, proficientium, & perfectorum; & aliis nonnullis ad Orationem vocalem, & mentalem pertinentibus.* 386

XXVII. *De Sacramentorum frequentia, Pœnitentiæ videlicet, & Euchariſtiæ, in Servis Dei beatificandis & canonizandis requiſita.* 401

XXVIII. *De Carnis, & Corporis mortificatione.* 415

XXIX. *De modo adhibendo in Carnis & Corporis mortificatione.* 429

XXX.

XXX. *De inquiſitione ſuper ærumnis & tribulationibus Servorum Dei, de quorum Beatificatione & Canonizatione tractatur.* 439

XXXI. *De nonnullis particulariter advertendis quoad dignitatum Eccleſiaſticarum adeptionem in cauſis Servorum Dei, qui eas, dum viverent, obtinuerunt.* 465

XXXII. *De nonnullis in cauſis Servorum Dei, qui ſummi Pontifices fuerunt, ſpecialiter advertendis poſt adeptum ſummum Pontificatum, & regimen univerſalis Eccleſiæ aſſumptum.* 481

XXXIII. *De nonnullis in cauſis Servorum Dei, qui fuerunt Cardinales S.R.E., advertendis poſt adeptam Cardinalatus dignitatem.* 492

XXXIV. *De iis, quæ in cauſis Servorum Dei, qui Epiſcopi fuerunt, advertenda ſunt poſt adeptam Epiſcopatus dignitatem.* 515

XXXV. *De nonnullis advertendis in cauſis Servorum Dei Eccleſiaſticorum in inferiori gradu conſtitutorum, & ſignanter Regularium, dum de eorum Beatificatione & Canonizatione tractatur.* 545

XXXVI. *De advertendis in cauſis Laicorum, & præcipue eorum, qui Imperatores, Reges, aut ſupremi Principes fuerunt, dum de eorum virtutibus agitur in ſacrorum rituum Congregatione, Beatificationis & Canonizationis gratia.* 563

XXXVII. *De advertendis in cauſis Virginum, Conjugatorum, Viduarum, atque Peregrinorum.* 582

XXXVIII. *De obitu Servorum Dei, de quorum agitur Beatificatione & Canonizatione.* 594

XXXIX. *De ponderandis a Fidei Promotore, & a Conſultoribus ſacræ Congregationis, cum dubium proponitur, & diſputatur de virtutum heroicitate, & ſignanter de peccatis, quæ aliquando occurrunt in perſcrutanda ſerie vitæ Servorum Dei.* 615

XL. *De nota jactantiæ & vanæ gloriæ, de qua ſæpe diſputandum occurrit in examine virtutum Servorum Dei.* 630

XLI. *De nonnullis aliis rebus, de quibus in examine cauſarum Servorum Dei frequens ſe offert occaſio diſputandi; de nonnullis regulis adhibendis, ut tutum de geſtis a Dei Servis feratur judicium; & de quibuſdam*

quibuſdam extraordinariis actionibus, quæ a ſpeciali Dei impulſu facta aſſeruntur. 644

XLII. *De Gratia gratis data.* 666

XLIII. *De Sermone Sapientiæ, & de Sermone Scientiæ, Gratiis gratis datis.* 673

XLIV. *De Gratiis gratis datis, Fidei, ſanitatum, & operationis virtutum.* 682

XLV. *De Gratia gratis data Prophetiæ.* 687

XLVI. *In quo dicta in capite præcedenti confirmantur; & nonnullis, quæ proponi poſſunt, & difficultatibus reſpondetur.* 701

XLVII. *De Gratia gratis data Prophetiæ, quod attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis.* 710

XLVIII. *De Gratia gratis data Diſcretionis Spirituum, Generum Linguarum, & Interpretationis Sermonum.* 722

XLIX. *De mentis Exceſſu, Ecſtaſi, & Raptu.* 731

L. *De Viſionibus, & Apparitionibus.* 755

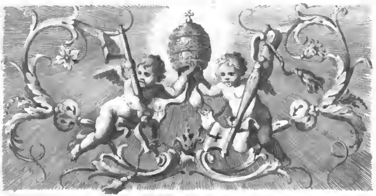
LI. *De diſcernendis Viſionibus, & Apparitionibus.* 772

LII. *De Viſionibus, & Apparitionibus quoad cauſas Beatificationis & Canonizationis.* 783

CAP. ULT. *De Revelationibus.* 793

DE

Digitized by Google

DE SERVORUM DEI BEATIFICATIONE, ET BEATORUM CANONIZATIONE

LIBER TERTIUS.

CUM in præcedenti libro expoſuerimus omnia, quæ ad ſignaturam Commiſſionis, ad non cultum, ad caſum exceptum a decretis Urbani VIII., ad operum reviſionem, & ad validitatem proceſſuum pertinent; rectus ordo expoſcit, ut in præſenti libro de probationibus, de Martyrio, de virtutibus, ac de gratiis gratis datis ſermo inſtituatur.

Quapropter, initio ducto a probationibus, primum ſibi vindicat locum probatio, quæ fit per teſtes. Porro, ſi omnia, quæ de teſtibus dici poſſunt, hic eſſent inſerenda, nedum tranſcribendi forent omnes libri Juriſconſultorum, qui de teſtibus ſcripſerunt, ſed etiam multa vulgaria, & quæ unicuique, qui vix jurisprudentiam e limine ſalutarit, nota ſunt, noſtrum hoc opus replerent. Quæ omnia, ut uno ictu avertantur, operæ pretium eſſe cenſemus, in præſenti tractare ſolum de his, quæ ut plurimum in examine cauſarum Beatificationis & Canonizationis contingere poſſunt, quod videlicet attinet ad teſtes, qui in eis adhibentur.

Digitized by Google

Quia vero, ut plurium annorum experientia cognovimus, tres potiſſimum ſunt difficultates, quæ in examine dictarum cauſarum occurrunt, quarum prima eſt de auctoritate teſtium examinatorum auctoritate ordinaria, altera de teſtibus de auditu, ultima de teſtibus ſingularibus; prætermiſſa nunc prima ex dictis controverſiis, utpote in ſecundo libro plene examinata, ad aliarum examen deſcendimus.

CAPUT PRIMUM.

De teſtibus de auditu in cauſis antiquis Beatificationis & Canonizationis.

1 COmmunis eſt Auctorum ſententia, ceteris potiores eſſe teſtes de viſu, ſive res ſit de virtutibus, ſive de miraculis. Innocentius *in cap. Cum cauſam* 37. *de teſtib.*, & Baldus *in l. Solam num.* 1. *verſ. Innocentius autem*, ubi etiam Salicet. *num.* 3. *verſ. Sed Innocentius*, Sicardus *num.* 4. *verſ. Unde aliter C. de teſtib.*, & alii cumulati apud Farinacc. *de teſtib. quæſt.* 70. *cap.* 3. *num.* 128. ad quod etiam conferunt late tradita per Baron. *de corpore, ejuſque partibus, tit. de oculis num.* 3. *& ſeqq.* Quam ad rem Plautus in Trucul. a. 2. ſc. 6. v. 8.

Pluris eſt oculatus teſtis unus, quam auriti decem:
Qui audiunt, audita dicunt; qui vident, plane ſciunt:

2 Oculorum ſiquidem teſtificatio rem facit phyſice evidentem teſtibus qui viderunt, & inſimul facit moraliter in ſummo gradu evidentem Judicibus, qui non viderunt. Nam, cum de actionibus, ex quibus eſt probanda ſanctitas, utpote particularibus & contingentibus, non poſſit dari major evidentia, quam vel phyſica, vel moralis, quemadmodum in teſte qui aderat, non potuit dari evidentia major, quam phyſica, ita in Judice qui non vidit, non poteſt dari evidentia morali major, ſed quæ immediate fundatur in evidentia phyſica teſtis qui vidit.

3 Hæc plana ſunt, nec ulla quoad ea ſupereſt controverſia. Controverſia utique ſupereſt, an in hypotheſi, in qua cauſæ Beatificationis & Canonizationis introducantur poſt lapſum multorum annorum a die obitus Servorum Dei, ita ut oculati teſtes deficiant, & ſoli reperiantur teſtes de auditu, probatio ſufficiens in eorum dictis conſtitui poſſit tum in dubio virtutum, tum in dubio miraculorum.

4 Nonnulli adhærent opinioni quæ affirmat, ut Molpheſ. *conſil.* 46. *num.* 75. Pignatell. *conſult.* 241. *per tot. tom.* 1. *& conſult.* 42. *num.* 55. *tom.* 4. Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 14. *num.* 7. *&* 8. Caſtellin. *de certit. glor. SS. in append. ad cap.* 6. *ſect.* 1. *num.* 2. Roſa *in addit. ad tractat. de Executor. litter. Apoſtol. cap.* 1. *num.* 225. *& ſeqq.* de Rubeis *in diſſertatione typis impreſſa* apud Mattam *de Canonizat. SS. part.* 4. *cap.* 24. *num.* 31. Cui etiam ſententiæ Rotæ Auditores plane adhæſerunt in ſuis relationibus, quas exarabant, cum juxta alibi dicta examen cauſarum Beatificationis & Canonizationis ipſis committebatur, ſive ageretur de virtutibus, ſive de miraculis; uti colli-

Digitized by Google

colligitur ex relatione in cauſa S. Cajetani *tit. de ortu*, *& Fide Servi Dei*, *ſub init. tit. de Spe §. Reaſſumendo*, *tit. de Charitate in Deum*, in cauſa S. Joannis de Capiſtrano *tit. de ortu*, in cauſa S. Thomæ de Villanova *tit. de Charitate*, in cauſa S. Petri Regalati *tit. de fama*, *& communi opinione ſanctitatis*, in cauſa S. Philippi Benitii *tit. pariter de fama ſanctitatis*, in cauſa S. Andreæ Avellini *tit. de Charitate in proximum cap. 6. ſub §. Hæc probari*, in cauſa S. Hyacinthi *cap. 3. verſ. Quem item*, in cauſa B. Gregorii X. *tit. de ſanctitate ſub §. Secundum eſt*, *& in examine primi miraculi*, in cauſa S. Eliſabeth *2. part. de ſanctitate vitæ*, *& in examine quarti miraculi §. Quod & nos*, in cauſa S. Iſidori Agricolæ *tit. de ſanctitate vitæ*, in cauſa Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani *tit. de virtutibus Theologalibus*, & paſſim in aliis.

5 Porro, ne aliqua oriretur difficultas quoad temporis antiquitatem neceſſariam, ut teſtes de auditu tum in virtutibus, tum in miraculis admitti poſſent, cum antiquum tempus nonnulli conſtituant in lapſu centum annorum, teſte Cardinali de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 4. diſput. 20. art. 25. §. 4. num.* 1112. nonnulli in lapſu ſeptuaginta annorum, ut apud Honded. *conſil. 17. num. 59. lib. 1.* nonnulli denique in lapſu annorum ſexaginta, juxta opinionem Rotæ, quam teſtatur Farinacc. *de teſtib. quæſt. 69. cap. 3. num. 125.* & ſicuti colligitur ex *deciſ. 644. num. 2. part. 2. recent. deciſ. 213. num. 8. part. 9. tom. 1. recent.* & coram Seraphino *deciſ. 75. num. 2.* iidem Rotæ Auditores in relationibus cauſarum Canonizationis temporis antiquitatem conſtituerunt in lapſu annorum ſexaginta; uti videri poteſt in relatione cauſæ S. Cajetani *tit. de ortu*, *& Fide Servi Dei*, *& de Spe et fiducia in Deum in fin.*, in relatione cauſæ S. Petri de Alcantara *§. Primum miraculum in vita*, in relatione S. Andreæ Avellini *cap. 6.* Cumque in cauſa Servæ Dei Joannæ de Cruce hanc eamdem opinionem ſecuti fuiſſent, delato examine relationis, ut moris erat, ad ſacrorum rituum Congregationem, duo prodierunt decreta, & primum quidem die 19. Januarii 1630. *Quia in ultima præterita Congregatione habita pro cauſis Beatificationum de menſe Septembris fuerat dilata diſcuſſio articuli circa ætatem teſtium ad probandum in antiquis, hodie ad relationem Illuſtriſſimi Sanctæ Ceciliæ ſacra Congregatio cenſuit, ſufficere in teſtibus ætatem annorum ſexaginta ad probandum in antiquis, reliqua vero in cauſa Ancillæ Dei Sororis Joannæ de Cruce fuerunt dilata ad aliam Congregationem.* Alterum decretum prodiit die 4. Maji eodem anno 1630. in hæc verba: *Eodem Illuſtriſſimo Sanctæ Ceciliæ referente cauſam Ancillæ Dei Joannæ de Cruce alias propoſitam ſuper virtutibus, ſtante reſolutione jam facta per hanc ſacram Congregationem, quod in antiquis ſufficiat in teſtibus ætas annorum ſexaginta, eadem ſacra Congregatio reſpondit, conſtare de virtutibus in ordine ad Canonizationem.* Decreta hæc proſtant in regeſtis *pag. 23. et pag. 65.*

6 Sententia hæc autem non contemnendis innititur fundamentis; quorum primum eſt, quod in cauſis Beatificationis & Canonizationis proceditur de bono & æquo, nec agitur de ullius præjudicio; uti late docuerunt iidem Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Pii V. *tit. de proceſ-*

ſuum validit. §. Præter hæc; edita in tomo poſthumo annalium Bzovii pag. 1170. Quo admiſſo, rejiciendi non videntur teſtes de auditu, in cauſis præſertim antiquis. Præterquamquod plena quidem probatio in his cauſis eſt neceſſaria, ſed pleniſſima non requiritur, juxta ea quæ habentur in relatione cauſæ S. Andreæ Corſini *part. 3. num. 3. edita apud Lezanam conſult.* 1. Secundum fundamentum deſumitur ex circumſtantiis, & præſertim ex neceſſitate. Si enim propter temporis antiquitatem teſtes de viſu reperiri non poſſunt, neceſſitas impellit ad teſtes de auditu: quamobrem S. Thomas *lib. 1. contra Gentiles cap. 3.* ait: *Non omnis veritatis manifeſtandæ modus eſt idem; diſciplinati autem hominis eſt tantum de unoquoque fidem cupere tentare, quantum natura rei permittit.* Licet autem ven. mem. Cardinalis Bellarminus in ſuo ſuffragio pro Canonizatione S. Franciſcæ Romanæ, (quod in Appendicibus noſtris legitur) docuerit, in his cauſis certiſſima debere eſſe documenta; *Neque enim ad hanc excellentiam ſatis eſt, ut coram Deo Sancti ſint; ſed oportet, ut certiſſimis documentis probetur, eos, dum viverent, veræ ſanctitatis gloria aliis præluxiſſe, & in eadem ſanctitate diem extremum clauſiſſe*: non potuit tamen ab appellatione certiſſimorum documentorum excludere in cauſis antiquis teſtes de auditu. Nam in alio ſuffragio eodem loco typis impreſſo ſtetit pro Canonizatione S. Raymundi: *Quod vero ad S. Raymundum attinet, ego fretus diligentia graviſſimorum Patrum, quibus hoc negotium commiſſum fuit, facile mihi perſuadeo, de hujus viri innocentia vitæ, miraculorum gloria ſatis conſtare*; atque in hoc eodem ſuffragio ſe quoque retulit ad cauſam jam expeditam S. Hyacinthi: *Et eo magis in hanc ſententiam adducor, quod S. Hyacinthum Sanctitas veſtra paucis ante annis in numerum Sanctorum retulit*: etſi utraque cauſa tum S. Raymundi, tum S. Hyacinthi, propter antiquitatem, ſaltem in dubio virtutum, expedita fuerit per ſolos teſtes de auditu; uti colligitur ex relatione Rotæ Auditorum in cauſa S. Raymundi *part. 2. art. 2. verſ. Hinc vero*, & ex relatione in cauſa S. Hyacinthi *cap. 3. per tot.* Tertium denique fundamentum ex juris diſpoſitione deſumitur. Textus enim *in cap. Licet 47. de teſtib.* in quo propter temporis antiquitatem teſtes de auditu admittuntur, *Licet ex quadam neceſſitate præter communem formam olim fuerit inſtitutum, in conſanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valere teſtimonium de auditu, cum propter brevem hominum vitam teſtes de viſu deponere non valerent uſque ad gradum ſeptimum computando*; quamvis a nonnullis ita fuerit intellectus & explicatus, ut ad alios caſus præter eum qui in prædicta Decretali expreſſus eſt, extendi non poſſit; perinde quaſi in ea aliquid ſtatuatur exorbitans a jure communi, quemadmodum conatur oſtendere Cardinalis de Lauræa *in 3. ſent. tom. 4. diſput. 20. art. 25. §. 4. num. 116. et ſeqq.*; verior nihilominus receptiorque ſententia eſt, quia ratio, cur haberi nequeat probatio directa, generalis eſt, conſequenter allati textus diſpoſitionem in omnes alias cauſas cadere, in quibus propter brevem hominum vitam teſtes de viſu haberi non poſſunt; cum pro certo abſolutoque haberi debeat,

beat, legem tot caſus comprehendere, quot ratio complectitur, *l. Neque leges*, *l. Non poſſunt ff. de legibus*, *l. A Titio ff. de verb. obligat.* quod & pluribus proſequuntur Donell. *comment. lib.* 1. *cap.* 14. Barboſa *axiom.* 197. *num.* 3. Excobar. *de purit. ſanguinis quaeſt.* 9. *§.* 4. *a num.* 39. *ad* 43. *et num.* 48. quodque procedit non ratione extenſionis, ſed ex proprio intellectu, & ratione comprehenſionis, *l. Nominis* 6. *§.* 1. *ff. de verb. ſignific.*

7 Hanc ſcilicet opinionem docuerunt celebriores juris Pontificii Interpretes, ita ut de ejuſdem veritate nullus ſuppetere videatur ambigendi locus: ſiquidem Joannes Andreas *in alleg. cap. Licet* 47. *num.* 3. *de teſtib.* inquit: *Et idem videtur in omnibus antiquis factis, de quibus teſtes non poſſunt haberi, ut valeat teſtimonium de auditu cum fama et adminiculis.*

Abbas *num.* 3. *Nota ibi propter brevem hominum vitam, et quod, ubi agitur de probando aliquid, quod hominis vita capere non potuit, ut puta, quia excedit tempus centum annorum, argumento l. finalis C. de ſacroſ. eccleſ. admittitur teſtimonium de auditu auditus, quod tenet hic Joannes Andreas, et Oſtienſis. Nam, licet iſte textus loquatur de conſanguinitate vel affinitate probanda, eadem tamen ratio eſt in aliis factis antiquis, de quibus teſtes haberi non poſſunt ad hoc, l. Si arbiter &c. nam lex non fundatur ſuper impoſſibili.*

Felin. *ibi num.* 1. *Nota ibi propter brevem vitam hominum, quod, ubi agitur de probando aliquid, quod vita hominis capere non poteſt, quia forte excedit tempus centum annorum... admittitur teſtimonium de auditu auditus... quia, licet iſte textus loquatur in caſu ſuo, tamen eamdem rationem retinet in aliis factis antiquis, ubi teſtes haberi non poſsunt &c. nam lex non fundatur ſuper impoſſibili.*

Ancharan. *ibid. num.* 1. *Et ex ratione juris antiqui collige, quod in caſu, quo eſt impoſſibile teſtimonium de viſu, ſufficit de auditu; et idem de omnibus factis antiquis, de quibus teſtes non poſsunt haberi, ut valeat teſtimonium de auditu cum fama et adminiculis.*

Antonius a Butrio *num.* 1. *Nota, quod in re antiquata admittitur teſtimonium de auditu, cum aliud de facili haberi non poteſt; ſic et admittitur teſtimonium de fama &c. Ex quibus datur pro regula, in antiquis factis in quacumque materia talem probationem ſufficere.*

Oſtienſis *ſub num.* 2. *Valet ſimiliter teſtimonium de auditu... et idem videtur in antiquis factis, de quibus teſtes haberi non poſsunt, cum fama et aliis adminiculis.*

Joannes de Anan. *num.* 1. *Nota, quod in re valde antiqua admittitur teſtis de auditu.*

Bellam. *ibid. num.* 2. *Et idem videtur in omnibus factis antiquis, de quibus teſtes non poſsunt haberi, ut valeat teſtimonium de auditu cum fama et adminiculis.*

Fermoſin. *ibid. quaeſt.* 3. *num.* 12. *Quare infero primo, quod, etſi multi exiſtiment, teſtes de auditu tantum probare in his caſibus expreſſis a canone, ſeu a lege... tamen verius dicendum eſt, quod in factis tam antiquis memoriam hominum excedentibus admittatur teſtimonium de auditu non ſolum in uno, aut altero*

altero caſu expreſſo juris, verum & in aliis non expreſſis, niſi expreſſe prohibitus reperiatur, ex eo, quia lex tot caſus comprehendit quot ratio amplectitur.

Layman. *ibid. num.* 1. *Neceſſitas autem cogit, ut in quibuſdam caſibus admittantur teſtes de auditu, videlicet, ſi factum de quo quæritur, hominum qui vivunt, ætatem ac memoriam excedat.*

Piringh. *ad eumd. tit. Decretal. de teſtib. ſect.* 3. *§.* 1. *num.* 135. *Similiter teſtes de auditu alieno, ſive ex relatione ab aliis facta admittuntur primo, ſi deponatur ſuper factis antiquis ætatem & memoriam hominum, qui de facto vivunt, excedentibus .... & colligitur ex cap. Licet* 47. *hoc tit. qui textus licet loquatur de conſanguinitate & affinitate probanda, eadem tamen ratio eſt in aliis factis antiquis memoriam hominum excedentibus*. Quorum omnium tanti momenti Doctorum auctoritas ſententiam procul dubio efficit conſtituitque communem, a qua conſequenter in judicando recedi nequit, ut egregie animadvertit Auctor *lib.* 2. *de vocat. Gentium cap.* 2. inter opera S. Proſperi (licet huic quoque cum eruditioribus Criticis abjudicet, qui Proſperi opera noviſſime recenſuit, D. Joannes Salinas) *Magna enim fortitudo eſt conſenſionis, cui ad ſequendam veritatem auctoritas ſufficit, etiam latente ratione.*

8 In cujus præterea ſententiæ comprobationem animadverti poſſet, quod in aliis etiam caſibus admittuntur teſtes de auditu; uti colligitur *ex cap. Præterea, de teſtib.*, ubi: *Reſpondemus, quod, ſi teſtimonium conveniens de viſu reddatur, vel etiam de auditu, & præſumptionem violentam fama conſentiens ſubminiſtret, ac alia legitima adminicula ſuffragentur, ſtandum eſt teſtimonio Juratorum*; ita ut conſequenter non ſubſiſtat aſſumptum eorum, qui aſſerunt, diſpoſitionem *capituli Licet, de conſanguinit. & affinit.* eſſe exorbitantem a jure communi, ideoque ad alios caſus præter eum, qui in Decretali expreſſus eſt, extendi non poſſe: multoque minus, quia a jure quoque Civili in aliquibus caſibus ſtatutum eſt, ut teſtibus de auditu deferatur; ut habetur *in l. Si arbiter, ff. de probat. Sed, cum omnium hæc eſt opinio, nec audiſſe, nec vidiſſe, cum id opus fieret, neque ex his audiſſe, qui vidiſſent, aut audiſſent, & hoc infinite ſimiliter ſurſum verſum acciderit, tum memoriam operis facti non extare* : & *in l. In ſumma §. idem Labeo, ff. de aqua pluvia arcen. Nec utique neceſſe eſt ſupereſſe, qui meminerint; verum eſſe, qui audierint eos, qui memoria tenuerint*. Ex quibus antiquorum Juriſconſultorum reſponſis certum eſt deſumi poſſe argumentum ad probandum, Conſtitutionem *capituli Licet* non eſſe Conſtitutionem particularem, & propterea non procedere ſolum in eo caſu, ſed & in omnibus aliis, in quibus propter antiquitatem temporis teſtes oculati haberi non poſſunt; *Sane, licet ſancta Eccleſia legum ſæcularium non reſpuat famulatum, quæ æquitatis & juſtitiæ veſtigia imitantur*, uti reſpondit Honorius III. *in cap. Super ſpecula, de privileg. Quia vero ſicut leges non dedignantur ſacros Canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur*, veluti proſequitur Lucius III. *in cap. Intelleximus, de nov. oper. nunt.* Quin immo, cum deeſt diſpoſitio Canonis, pro axiomate receptum eſt, ut ad leges Civiles confugiatur,

Digitized by Google

giatur, ex ſtatuto ſummi Pontificis Joannis VIII. relato apud Ivonem *in 3. part. Decreti cap.* 98.

9 Huc uſque adducta illuſtrari poſſunt exemplis deſumptis a primis, mediis,& ultimis temporibus. Apud Ruinart *in Act. Martyr.pag.*241.de Martyrio S. Mauritii & ſex millium Sociorum Legionis Thebææ hæc habentur ex S. Eucherio in prologo ſuæ epiſtolæ ad Salvium: *Mitto ad Beatitudinem tuam noſtrorum Martyrum Paſſionem; verebar enim, ne per incuriam tam glorioſi geſta Martyrii ab hominum memoria tempus aboleret. Porro ab idoneis Auctoribus rei ipſius veritatem quæſivi; ab his utique qui affirmabant, ab Epiſcopo Genavenſi ſancto Iſaac hunc, quem retulit, Paſſionis ordinem cognoviſſe; qui, credo, rurſum hæc retro a beatiſſimo Epiſcopo Theodoro viro temporis anterioris acceperat.* Item de S.Geneſii Martyrio hæc alia ex S.Paulino Epiſcopo Nolano habentur apud eumdem Ruinart *pag.*473. *Sed, quoniam ſuccedentes ſibi per incertum vitæ tempus ætates tradere hæc invicem memoriæ mutuæ, quam mandare litteris, maluerunt: vel nunc oportet, eadem fidelibus ſcriptis in tempora ſecutura tranſmittere, ne ea quæ adhuc viva recordatione rerum, ut ſunt geſta, referuntur; evaneſcente per tempus vel tradentium vel accipientium fide, fabuloſa credantur.* Rurſus Auguſtinus Anglorum Epiſcopus S. Gregorio Magno ſupplicavit, ut ad ſe Reliquias mitteret S. Sixti Martyris, quæ in quadam eccleſia recondi poſſent, ubi corpus ejuſdem S. Sixti non ſatis ſibi noti aſſervari dicebatur: petitioni autem Auguſtini ſic a Gregorio reſponſum fuit, quemadmodum legitur (*tom.* 2. *oper. lib.* 11. *regiſt. epiſt. colum.* 1157.) *Fecimus, quod petiſti; quatenus populus, qui in loco quondam Sancti Sixti Martyris corpus dixerunt venerari, quod tuæ Fraternitati nec verum, nec veraciter Sanctum videtur, certa ſanctiſſimi & probatiſſimi Martyris beneficia ſuſcipiens, colere incerta non debeat. Mihi tamen videtur, quia, ſi corpus quod a populo cujuſdam Martyris eſſe creditur, nullis illic miraculis coruſcat, & neque aliqui de antiquioribus exiſtunt, qui, ſe a parentibus Paſſionis ejus ordinem audiſſe, fateantur, ita Reliquiæ, quas petiſti, ſeorſum condendæ ſunt, ut locus, in quo præfatum corpus jacet, modis omnibus obſtruatur, nec permittatur populus certum deſerere, & incertum venerari.* Suadent nempe hæc omnia, Martyrii probationem admiſſam fuiſſe, licet innixam teſtibus de auditu, & publicam venerationem dependenter (ut dicitur) ab iiſdem teſtibus de auditu fuiſſe conceſſam.

10 Temporibus antiquioribus media tempora ſuccedunt. Cumque ex alibi dictis, quæ fuerunt deſumpta ex Bollandianis *ad diem* 7. *Maji pag.*257. viſum ſit, etſi magna excitata fuerit controverſia a Cardinali Reginaldo Epiſcopo Oſtienſi in cauſa Canonizationis S. Stanislai Epiſcopi Cracovienſis propter defectum teſtium de viſu, nihilominus cauſam prædictam ad ſuum finem & complementum fuiſſe perductam, nil clarius afferri poſſe videtur, ut probetur, in cauſis Canonizationis, deficientibus ob earum antiquitatem teſtibus de viſu, momentum conſtitui poſſe in teſtibus de auditu. Alibi quoque viſum eſt, a Leone X. inter Beatos relatum fuiſſe Conradum

Conradum Placentinum, & a Paulo III. Guillelmum Eremitam Siculum, nunc addo a Pio IV. Gundiſalvum de Amarante Ordinis Prædicatorum; etſi in eorum omnium cauſis virtutes probatæ fuerint per teſtes de auditu. In cauſa quippe B. Conradi Dalmatius Epiſcopus Syracuſanus teſtes de auditu examinaverat ſuper ſanctitate, atque adeo ope proceſſus ſic confecti Jacobus de Humana Delegatus Apoſtolicus Beatitatis honores Conrado indulſit; uti videri poteſt apud Bollandianos *tom. 3. Februarii pag. 160. & ſeqq.* In cauſa B. Guillelmi Eremitæ Siculi poſt elapſos ab ejus obitu centum & quinquaginta annos auctoritate ſummi Pontificis Pauli III. proceſſus confectus eſt, in eum inſertis tantummodo teſtibus de auditu ſuper virtutibus, quorum ope Judex Apoſtolicus Delegatus conſtare dixit de ſanctitate, & publicos ei honores decrevit; uti videri poteſt apud eoſdem Bollandianos *tom. 2. Aprilis a pag.380. ad pag.395.* In cauſa demum B.Gundiſalvi de Amarante, qui mortuus erat anno 1259. proceſſus confectus eſt circa annum 1560.; & ſane, quamvis in eo teſtes de viſu ſuper virtutibus nec adfuerint, nec adeſſe potuerint, Delegati nihilominus Apoſtolici cultum publicum eidem decreverunt; uti colligitur ex Conſtit. 70. Clementis X. *in Bullar. Rom. tom. 7.*, & latius proſequitur Caſtillo *in hiſtoria S.Dominici part.1. lib.2. cap.63. pag.305.*

11 Quod ſi inſuper addatur, expeditas fuiſſe cauſas Canonizationis SS.Hyacinthi, Raymundi, Iſidori, Eliſabethæ Luſitanæ, Andreæ Corſini, Philippi Benitii, Cajetani, Laurentii Juſtiniani, Joannis a Capiſtrano, Catharinæ Bononienſis, Agnetis de Monte Politiano, Peregrini Latioſi, Joannis Nepomuceni cum ſolis teſtibus de auditu, quoad virtutes, & reſpective quoad Martyrium, non videtur amplius jure dubitari poſſe, an ſufficiant teſtes de auditu in hypotheſi, in qua propter temporis antiquitatem teſtes de viſu haberi non potuerunt.

12 Si vero cum teſtibus de auditu, & de publica voce ac fama aliquis jungatur teſtis de viſu, quotquot in cauſis antiquis docuerunt ſufficere teſtes de auditu, potiori jure docent, plenam & ſufficientem deſumi probationem ex teſte de viſu conjuncto cum teſtibus de auditu: teſtis enim de viſu, licet unicus, ſemiplenam dicitur facere probationem, quemadmodum docent Doctores *in cap. finali, de jurejurando*, & *in l. Admonendi, ff. eodem*: & ſemiplena quidem probatio orta ex uno teſte de viſu evadit plena probatio, ſi dictum teſtis de viſu confirmetur a conteſtibus de auditu. Baldus *in l. Gallus, §. Ille caſus, num. 3. ff. de liberis, & poſthumis*, ibique Alexander *num. 13.* Jaſon *num. 8.* qui dicunt, doctrinam Baldi in praxi ſervandam eſſe, cum nullum habeat, qui contradicat; item Vivius *commun. opin. in verb. teſtis unicus, num. 11. verſ. teſtis unus*; & in præſenti Canonizationis materia Auditores Rotæ in relatione S. Felicis a Cantalicio *tit. de abſtinentia & jejunio, in fin.*, in relatione S. Andreæ Corſini typis impreſſa apud Lezanam *conſult. 1. num. 235.*, & late in relatione S. Franciſci Xaverii *part. 3. de miraculis §. 3.*, & in relatione S. Ignatii *§. Primum miraculum*

lum in fin., *&* §. *Et licet*, *in ſecundo miraculo*: quod multo magis dixerunt ſibi debere vindicare locum, ſi teſtes de auditu dicant, ſe audiviſſe ab his qui viderunt; uti deſumitur ex dicta relatione §.4.*& quatuor ſeqq.&* §. 10.

CAPUT II.

De Teſtibus ſingularibus in cauſis Beatificationis & Canonizationis.

1 CErtum eſt, ex teſtibus *conteſtibus* plenam abſolutamque probationem deſumi, ut admittunt omnes, & alibi demonſtrabitur. Difficultas ergo eſt quoad teſtes ſingulares non ſingularitate *obſtativa* (ut noſtri loquuntur) quæ teſtibus adimit fidem, ſed ſingularitate *adminiculativa* vel *cumulativa*, aut *diverſificativa*. Exemplum ſingularitatis *obſtativæ* adeſt in teſtibus, qui de uno eodemque particulari actu deponunt, ſed alter refert, peractum fuiſſe tali die & in tali loco, alius autem alio die & in alio loco: cumque dictum unius obſtet dicto alterius, ſingularitas hæc *obſtativa* adimit utrique fidem. Textus eſt *in can. Nihilominus* 3. *quæſt.* 9. ubi ſic legitur: *Nihilominus quoque puniendi ſunt teſtes, qui ad calumniam aliquid teſtificantur; nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos temporum quidem diverſitas ſimul interfuiſſe prohibuit*. Exemplum ſingularitatis *adminiculativæ* ſeu *cumulativæ* deſumitur ex teſtibus productis ad probandum actum non momentaneum, ſed continuum; puta, ſi quis probare vellet, Miſſam fuiſſe ab Excommunicato celebratam, & unus teſtis deponeret de initio Miſſæ, alius de medio, tertius de fine. Exemplum denique ſingularitatis *diverſificativæ* deſumitur ex teſtibus, qui vel deponunt de actibus diverſis, quorum unus alteri non obſtat, puta, ſi aliquis deponat de furto, alius de homicidio, alius de adulterio; poteſt enim unus & idem homo eſſe fur, homicida, & adulter: vel ſi deponant de diverſis actibus, ſed qui ad unum quid generale determinatum referuntur, puta, ſi unus teſtis deponeret, ſe vidiſſe Titium furantem in uno loco, alius furantem in alio, & ſic alii plures teſtarentur alia furta in aliis locis; vel ſi unus teſtis deponeret, ſe in tali loco audiviſſe Cajum *judaizantem*, alius vero ſe id ipſum ab eodem audiviſſe diceret alio tempore & alio loco, aliique teſtes eodem modo de aliis locis teſtarentur: hæc enim teſtium dicta, etſi furtum aut judaiſmum in tali determinato dicto, aut facto non probant, referuntur nihilominus ad habitum furandi aut *judaizandi*, & ideo ad aliquid generale & determinatum.

2 His præmiſſis, ut recto ordine procedamus, quæſtione redacta ad teſtes ſingulares aut ſingularitate *adminiculativa*, aut *diverſificativa*, non primo, ſed ſecundo modo, juxta ea quæ antea dicta ſunt, communis eſſe videtur Scriptorum opinio, ut, ſi in Civilibus agatur non de probando actu particulari, ſed de probanda aliqua re generali, vel de probanda aliqua re quæ ex actibus ſucceſſivis coaleſcit, teſtes ſingulares admittantur,

& dictum unius conjungatur cum dicto alterius pro integranda probatione. Ita Gloſſa *in can. Nihilominus, v. ſimul. 3. quæſt. 9.* & *in l. Ob carmen, §. Si teſtes, v. aſſiſtit, ff. de teſtib.* Baldus *in l. 1. ſub num. 14. verſ. In contrarium C. de teſtibus*, & *in l. unica C. Qui num. tut. verſ. Tamen iſti probarent*, & *in l. Actor, num.5. C. de probat.* Innoc. *in cap. Qualiter & quando, num.2. de accuſat.* Felin. *in cap. Licet ex quadam, ſub num. 2. §. Secundo limita &c. de teſtibus*, Aldobrandin. *conſil. 71. a num. 38. ad 43. lib. 1.* Calderin. *conſil. 1. de teſtib.* Geminian. *conſil. 117. num. 1. et ſeq.* Bald. *conſil. 438. num.7. lib. 5.* Ancharan. *conſil. 277. num.8.* Caſtren. *conſil. 51. num.2. verſ. Non obſtat, quod dicitur de ſingularitate lib.2.* Caſtiglion. *conſil. 21. num. 6. verſ. Tamen dicti teſtes &c. et verſ. Non obſtat. &c.* Alexand. *conſil. 92. num. 20. verſ. Si ad probandam &c.* Dec. *conſil. 650. num. 11.* Cravett. *conſil. 73. num. 33. et ſeqq.* Gabriel. *de teſtib. concluſ.2. num.23. et ſeqq. et num. 33. et ſeqq.* Farin. *e d. tract. quæſt. 64. num. 159.* Gratian. *tom. 4. diſcept. 738. num. 52.* ubi: *Et quamvis teſtes ſint ſingulares, tamen ad probandam ſævitiam ſufficiunt et plene probant, quia tunc agitur de probando habitu quodam hominis ſucceſſivo, et tractatur de tali habitu in genere, quo caſu ſingularitas teſtium admittitur, cum contraria procedant, quando ageretur de probanda certa ſpecie et certo actu ſævitiæ;* Rota *deciſ. 338. num. 4.* coram Celſo, ubi: *Minus obſtat, quod teſtes ſint ſingulares; quia, cum agatur de probando quid in genere, nempe non delationem habitus Clericalis reſultantem ex actibus particularibus, etiam teſtes ſingulares ſufficiunt; deciſ. 150. num. 16.* coram Priolo, ubi: *Nec refert, quod aliqui ex teſtibus, ex quibus facta memorata recenſentur, ſint ſingulares; quia, cum agatur de probanda ſævitia, non ex unico actu ſpeciali, ſed in pluribus in genere admittuntur teſtes etiam ſingulares, et alias inhabiles; deciſ.1385. num.2. & ſeqq.* coram Coccino, ubi: *Et hi quidem teſtes ſatis probent ... nam, licet ſint ſingulares, et teſtes ſingulares regulariter non probent, tamen ſecus eſt in hoc caſu, in quo agitur de probando in genere non delationem habitus, quæ reſultat ex actibus particularibus; deciſ.2011. num.57. cum duobus ſeqq.* coram eodem Coccino; *& deciſ.311. num. 8. part. 1. recent.* ubi: *Nec obſtat, quod ſupradicti teſtes Archiepiſcopi ſint ſingulares, cum unuſquiſque deponat de locis diverſis; quia, cum agatur de probanda poſſeſſione in genere, quæ reſultat ex actibus particularibus, probatio per teſtes ſingulares ſufficit; deciſ. 588. num. 25. part. 5. tom. 2.* ubi: *Quæ etſi probentur ex teſtibus ſingularibus, nihilominus, cum non agatur de probandis illis actibus particularibus, ſed id quod reſultat ex illis, videlicet voluntas teſtatoris, bene ſuffragantur; deciſ.314. num.16., & ſeq. part.6.* ubi: *Non obſtat, quod aliqui ex deductis teſtibus ſint ſingulares; quoniam, quando non agitur de probando certo actu ſpeciali, ſed in genere probandum eſt id quod reſultat ex actibus ſpecialibus, prout eſt filiatio, & filiationis tractatus, ad concludendam hanc generalitatem admittuntur etiam teſtes ſingulares deponentes de illis actibus, ex quibus generalitas reſultat, & ſimul junguntur ad plenam probationem conſtituendam; & deciſ.52. num.7. part. 15.* ubi: *Tunc autem dicta teſtium jungi poſſent, quando ageretur de probando quid in genere, quod contineret in ſe temporis perſeveran-*

Digitized by Google

verantiam & diverſitatem actuum ; veluti , ſi teſtes vellent probare juriſdictionem , ſervitutem , poſſeſſionem , vel ſimile : hoc enim caſu varietas temporum & actuum non diverſificat id , de quo ſubſtantialiter quæritur .

3 In criminalibus quoque , ſi agatur de probandis moribus vel qualitatibus alicujus perſonæ quoad habitum vitioſum & uſum delinquendi , teſtes ſingulares admittuntur & probant , licet unus de uno actu , alius de alio deponat . Caccialup. *in l. Admonendi , col.* 39. *verſ. Patet igitur ff. de jurejurando* , Socc. *conſil.* 262. *lib.* 2. Hippolyt. Marſil. *ſingular.* 114. Verricell. *quæſtion. moral. tract.* 8. *quæſt.* 44. *ſect.* 10. *num.* 50. *et ſeqq.* Avendan. *de execut. mandat. part.*2. *cap.*5. *num.*4. *et ſeqq.* Ricciul. *de perſ. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 5. Royas *de Hæreticis part.* 2. *aſſert.* 6. *num.* 139. Gomez *var. reſol. tom.* 3. *cap.* 12. *num.* 12. Gabriel *de teſtib. concl.* 2. *num.* 39. & 41. Dandinus Signaturæ Juſtitiæ Votans *in tractat. de ſuſpectis de Hæreſi cap.* 1. *ſect.* 5. *num.* 23. *& ſeqq.* ac latiſſime Farinacc. *de teſtib. quæſt.* 64. *num.* 223. *cum duobus ſeqq.* Idque multo magis , cum teſtes de diverſis actibus ſingulariter deponentes ſunt plures ; ingens etenim numerus ſupplet ſingularitatem ob nimiam (ut dicitur) inveriſimilitudinem , ut omnes in falſam aſſertionem conſpirare voluerint ; ſicuti animadvertunt Maſcard. *de probat. concl.* 856. *num.* 15. *& concl.* 857. *num.* 39. & Farinacc. *de teſtib. num.* 209. *& num.* 304. cum aliis apud allegatum Dandinum *cap.* 1. *ſect.* 5. *num.* 26.

4 Quamvis autem Polydorus Ripa *obſervat.* 204. poſtquam admiſit , genus probari non poſſe , cum non cadat ſub ſenſum , & idcirco ſpecies probandas eſſe afferat , eas nunquam probatas dici poſſe per teſtes ſingulares , cum probatio deſcendens a teſtibus ſingularibus non ſit plena , ſed ſemiplena ; advertunt nihilominus alii , bene & ſufficienter probatum eſſe non per genus , ſed per ſpeciem , Titium ex. gr. fuiſſe furem & hæreticum, ſi duo actus individui furti & hæreſis fuerint probati per duos teſtes , licet ſingulares . Bordon *tom.* 5. *cap.* 19. *num.* 36. Graſſet *de nece proditor.* §. 29. *num.* 296. Pater Ludovicus de Ameno *in practic. crimin. tit.* 17. §. 1. *num.* 3. & quidem , ſi aliter res ſe haberet , ſequeretur abſurditas ; quia ſequeretur , plura delicta ſine pœna remanere .

5 Alia plura collecta pro his teſtibus ſingularibus legi poſſunt *in quæſt. unica* apud Souſam *tract. de aphoriſ. Inquiſit.* , ubi late oſtendere conatur , majorem fidem præſtandam eſſe dictis multorum teſtium ſingularium loco & tempore , concordantium tamen in eadem hæreſis ſpecie , quam duobus teſtibus conteſtibus & concordibus ; & multo magis , quando agitur de delictis , quæ non palam ſed ſecreto committuntur , & in quibus idcirco probatio eſt difficilior : ex Conſtitutionibus quippe Romanorum Pontificum deſumitur , nonnulla crimina teſtibus ſingularibus , junctis adminiculis , probari poſſe . De ſummo Pontifice Paulo III. legitur , eum querelas Judæorum rejeciſſe adverſus Inquiſitores Luſitanos , qui in crimine Hæreſis teſtes ſingulares admittebant . Pignatellus *conſult.* 110. *num.* 11.

Digitized by Google

tom. 8. In probatione confidentiæ beneficialis ſtatuta hæc ſunt a S. Pio V. *Conſtit.* 85. *§.* 6. *Bullar. tom.* 2. *Teſtes autem de quaque re ſingulares ſingulas probare valeant præſumptiones & conjecturas ; pluresque hujuſmodi præſumptiones & conjecturæ plenam probationem faciant in prædictis .* In crimine quoque ſollicitationis comprobando , quod videlicet Confeſſarius Pœnitentes ad turpia ſollicitaverit , teſtes ſingulares nedum eſſe admittendos , ſed plenam conſtituere probationem , concurrentibus præſumptionibus , indiciis , & aliis adminiculis, decretum ſuit a ſummo Pontifice Gregorio XV. *Conſt.* 34. *§.* 5. *tom.* 4. *Bull. Rom. Dantes etiam facultatem venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus generalibus Inquiſitoribus , ne delictum tam enorme , & Eccleſiæ Dei tam pernicioſum remaneat ob probationum defectum impunitum, cum difficilis ſit probationis , teſtibus etiam ſingularibus , concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum eſſe , arbitrio ſuo judicandi .*

6 Porro his cohærenter Auditores Rotæ in ſuis relationibus comprobatas dixerunt virtutes Servorum Dei , de quorum Beatificatione & Canonizatione agebatur , puta Charitatem , licet probatio deſumeretur ex teſtibus ſingularibus , quorum alter ex. gr. deponebat de uno actu Charitatis, alius de alio, & alii de aliis . Colligitur ex relatione in cauſa S. Thomæ de Villanova typis impreſſa poſt Contelorium *in tract. de Canoniz. SS. pag.* 474. *Ut clarius procedamus , præmittendum eſt unum in jure veriſſimum , nempe , quod , quando non agitur de probando certo actu ſpeciali , ſed in genere id quod reſultat ex actibus ſpecialibus , ad probandam iſtam generalitatem admittuntur teſtes ſingulares deponentes ſingulariter de illis actibus particularibus, ex quibus generalitas reſultet .* Item ex eadem relatione *pag.* 518. *Ex quibus omnibus probatur immenſa Charitas , qua vigilantiſſimus Paſtor oves ſibi creditas gubernabat : nam, etſi prædictæ probationes disjunctim ſumptæ perfecte non probent quoad actus particulares , cum teſtes ſint ſingulares ; attamen , ſi ſimul jungantur , reſultat ex illis plena probatio , quia agitur de probando id quod ex eiſdem actibus particularibus elicitur , ſcilicet , quod mediis eximiæ Charitatis utebatur , ut gregem ſuum ad aulam Domini reduceret .* Ex relatione S. Catharinæ de Ricciis *part.* 1. *in fin. : Minus etiam teſtium probationem elidi exiſtimavimus , eo quia aliqui eorum ſint ſingulares deponentes ſingulariter de actibus ſingularibus, ex quibus ſolis virtutum eſſentia non conſtituitur ; quoniam pro certo habuimus , quod , quando non agitur de probando certo actu ſpeciali , ſed in genere probandum eſt id quod reſultat ex actibus ſpecialibus , ad concludendam hanc generalitatem admittuntur etiam teſtes ſingulares deponentes de illis actibus particularibus , ex quibus habitus reſultat , & ſimul junguntur ad plenam probationem conſtituendam .* Ex relatione S. Andreæ Avellini *tit. de fortitud. : Quod ex eo confirmatur , nam , ſi quando injuriis afficiebatur , non injurioſis verbis reſpondebat , neque clamoribus, dolorem ſe concepiſſe , oſtendebat , ſed quaſi mutus non aperiens os ſuum & non habens redargutiones , animo maxime compoſito , ſuſtinuit probra , contumelias , & injurias , ut affirmant teſtes ; qui , licet tanquam ſingulares de particularibus actibus loquentes aliquam paterentur difficultatem , cum tamen non agatur de pro-*

de probando hoc vel illo actu in ſpecie, ſed de tolerantia & fortitudine generaliter ſumpta, viſi ſunt ſufficere. Demum ex relatione S. Pii V. *part.1. in fin.*: *Ulterius etiam circa probationes animadvertendum eſſe, dicebamus, quod interdum, attentis qualitatibus & circumſtantiis facti, habilitate teſtium, difficultate probationis, admittuntur teſtes ſingulares*.

7 Doctrina hæc eadem plene traditur a Riminaldo juniore *conſil. 7. num. 27. & ſeqq., & num.* 132. cui Romani Auditores in dictis relationibus (uti vidimus) adhæſerunt; qui & id ipſum docuerunt in hypotheſi probandi ex. gr. in aliquo Dei Servo donum prophetiæ; quemadmodum deſumitur ex relatione in cauſa S. Ludovici Bertrandi *tit. de dono prophet. Beatum autem Ludovicum habuiſſe donum prophetiæ, ſatis ex ſequentibus conſtabit; &, licet teſtes ſint ſingulares, tamen, cum non intendamus probare actus particulares prophetiæ, ſed id quod reſultat ex dictis actibus, ſcilicet donum prophetiæ, ad hoc probandum ſufficiunt teſtes ſingulares*. Nec diſſimile fuit eorumdem Auditorum judicium in cauſis Martyrum, ſi ageretur ex. gr. de probando odio Tyranni in Fidem; quemadmodum firmarunt in relatione de Martyrio B. Joſaphat Polloceniſs, ubi ſic legitur: *Tertium objectum, nempe ſingularitatem teſtibus oppoſitam, aſſerebatur non obſtare, tum quia, ubi non agitur de probando certo actu ſpeciali, ſed in genere probandum eſt id quod reſultat ex actibus ſpecialibus, ut in caſu præſenti, odium Fidei, & unionis in Schiſmaticis cauſam dediſſe morti Archiepiſcopi Joſaphat, admittuntur teſtes ſingulares deponentes de pluribus actibus particularibus, ex quibus reſultat univerſale &c.* Concordat Pater Ceparius *in director. Canoniz. SS. part.2. cap.7.* ubi hæc habet: *Denique nota, quod, quando agitur de probanda aliqua re quæ habet continuationem, ut ſi velis probare Canonizandum habuiſſe donum prophetiæ ſeu ecſtaſis, ſeu habitum Charitatis vel Fidei, & ſimilium, tunc non eſt neceſſe, ut teſtes deponant de eodem actu, ſeu, dum reddunt cauſam ſui dicti, afferant eumdem actum, quia multoties impoſſibile eſt invenire plures teſtes, qui eumdem actum viderint, ſed ſufficit, ſi ex disjunctis & diverſis actibus probetur habitus, qui, ſi ſimul jungantur, facient plenam probationem &c. Ratio eſt, quia tunc non agitur de probandis actibus particularibus, ſed de probando dono verbi gratia ecſtaſis, vel prophetiæ, vel habitu Charitatis, & ſic de aliis*.

8 Tranſitum autem ut faciamus ad miracula, opinio fuit Vincentii *in cap. Venerabili, de teſtib.* non ſolum plures teſtes conteſtes requiri in probatione miraculi, ſed eoſdem teſtes conteſtes teſtimonium reddere de omnibus miraculis a Deo patratis interceſſione ejus Servi Dei, vel Beati, de cujus Beatificatione, aut Canonizatione tractatur; ita ut in re & ad effectum, de quo agitur, non dicantur probata miracula, ſi duo teſtes ex. gr. de uno, duo teſtes de alio, alii duo de alio miraculo teſtimonium reddant. Refertur hæc opinio a Martino Laudenſi in ſuo tractatu, quem habeo manuſcriptum *de Canonizat. Sanctor.* & a Malvetio *in tract. de Canonizat. Sanctor. inter tractatus magnos*. Bellamera porro adverſatur opinioni Vincentii *in comment. ad cap.1. de Reliq. & venerat. Sanctor.* & Caſtellanus *de*

de Canonizat. Sanctor. utriuſque opinionis fundamenta recenſet. Sed Vincentii opinio reprobatur etiam ab Auctore tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *in fin.*, & late a Contelorio *de Canoniz. SS. cap.* 18. *num.* 10. tum quia in ore duorum vel trium ſtat omne verbum, ut infra videbimus; tum quia impoſſibile eſſet aliquem Dei Servum inter Sanctos referre, niſi ipſe, dum viveret, eoſdem ſemper teſtes comites adhibuiſſet, qui ipſum vidiſſent miracula facientem; tum etiam quia, cum poſt obitum Beatorum Deus operari dignetur eorum interceſſione miracula in diverſis locis & in diverſis perſonis, ſed aliquando uno eodemque tempore, neceſſe foret, ut iidem teſtes eodem tempore eſſent præſentes pluribus in locis. Et quidem a Vincentii ſententia ſemper receſſerunt Rotæ Auditores in ſuis relationibus, & ſignanter in relatione cauſæ S. Bonaventuræ *art.* 4. *in fin.*, in relatione cauſæ S. Raymundi *art.* 8. ubi ſic legitur: *Iſta ſententia vera non eſt; cum ſufficiat, quodlibet miraculum probari per duos teſtes*; & in relatione S. Hyacinthi: *Iſta ſententia impoſſibilis eſt in praxi. Eam præterea nunquam Sedes Apoſtolica in Canonizatione alicujus Sancti ſervavit.* Item, quod attinet ad probationem miraculorum per teſtes ſingulares, an miracula videlicet probata dici poſſint pro Beatificatione vel Canonizatione, ſi unus teſtis referat, cæcum interceſſione Dei Servi, vel Beati fuiſſe illuminatum; alius, ægrum fuiſſe in inſtanti ſanitati reſtitutum; alius, mortuum ad vitam fuiſſe revocatum: Jacobus Simonetta Rotæ Auditor in relatione, quam exhibuit ſummo Pontifici Leoni X. *ſuper vita, & miraculis S. Franciſci de Paula*, fuit in eo ſenſu, miracula utique probari per teſtes ſingulares: *Ubi agitur de aliquo probando, & non agitur de præjudicio alterius, ut, ſi agatur, quod eccleſia ſit conſecrata, vel quod aliquis ſit baptizatus, ſtatur dicto unius teſtis &c. Ergo clare conſtat, quod idem eſt in probatione miraculorum, quia actus iſte, inſpecta ſui natura, nemini præjudicat &c. & hoc fundamentum omnem tollit difficultatem.* De hac eadem opinione ſic locuti ſunt iidem Rotæ Auditores in relatione S. Raymundi *art.* 8. *in fin.*: *Non eſt ſimpliciter rejicienda illa opinio quæ aſſerit, miracula per teſtes ſingulares poſſe probari*; & in relatione S. Didaci §. *Plurima alia miracula*, ita ſubdunt: *Nec obſtat, quod eorumdem miraculorum teſtes aliqui ſint ſingulares, qui non ſufficiunt ad probationem eorumdem &c. quia, licet teſtes ſingulares non plene probent, probant tamen plus, quam ſemiplene, cum loquantur de facto proprio; quo caſu occurrente antiquitate temporis, plene probant.* Cumque ſacrorum rituum Congregatio noluerit in cauſa S. Didaci hanc miraculorum probationem admittere, ipſi Rotæ Auditores in ſubſequenti relatione, quam Clementi VIII. exhibuerunt, ſuper cauſa S. Hyacinthi, poſtquam retulerunt, in cauſa S. Franciſci de Paula tempore Leonis X. admiſſam fuiſſe probationem miraculorum dependenter a teſtibus ſingularibus, & ab hac ſententia non eſſe recedendum, ſic pariter ſubdiderunt: *Et quamvis in Canonizatione S. Didaci DD. Cardinales ad eam tractandam delegati non fuerint, uti audivimus, ſecuti iſtam ſententiam, id fortaſſis fecerunt putantes, non*

eſſe

Digitized by Google

eſſe neceſſarium illam amplecti, cum ſatis multa miracula haberentur per plures teſtes conteſtes legitime probata.

CAPUT III.

De ſententia Congregationis ſacrorum rituum, & præſenti Sedis Apoſtolicæ praxi, quoad teſtes de auditu in cauſis Beatificationis & Canonizationis ſuper examine virtutum, aut miraculorum in ſpecie.

1 Quemadmodum in ſuperioribus pluries dictum eſt cauſas Beatificationis & Canonizationis alias eſſe Martyrum, alias Confeſſorum, nonnullas procedere per viam ordinariam non cultus, alias per viam extraordinariam caſus excepti a decretis Urbani VIII., in omnibus quæri de ſama virtutum & miraculorum, aut Martyrii & ſignorum, antequam earum fiat introductio, & etiam poſtquam introductæ ſunt, cum inſtituitur judicium de ſama in genere, in omnibus denique quæri de Martyrio, aut de virtutibus in ſpecie, & de miraculis in ſpecie, hoc eſt aut de illis, quæ Beatificationem ſormalem præcedunt, aut de eis, quæ indultam formalem, vel æquipollentem Beatificationem ſubſecuta ſunt; ita, ne confuſionis oriatur occaſio, ſtatuendum in primis eſt, hic non agi de ſama virtutum, Martyrii, aut miraculorum (in judicio ſiquidem ſamæ jam in præcedenti libro viſum eſt teſtes admitti de auditu, & teſtes ſingulares ſingularitate *adminiculativa* nequaquam rejici) ſed præſentem quæſtionem eſſe de virtutibus, Martyrio, & miraculis in ſpecie.

2 His porro præmiſſis, initioque ducto a virtutibus & Martyrio in ſpecie in cauſis, quæ procedunt per viam non cultus, præliminaris diſputatio eſt, an in hoc judicio probationes debeant eſſe æqualis ponderis probationibus, quæ in judicio criminali requiruntur ad infligendam reo pœnam ordinariam. Contelorius quippe *in tractat. de Canonizat. SS. cap.* 18. *num.* 25. ait, in jure non æquiparari probationem in cauſa Canonizationis probationi in cauſa criminali, ſed æquiparari diligenti probationi in cauſa Civili. Huic autem opinioni adverſatur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 11. *cap.* 5. *pag.* 869. *Cauſæ Beatificationis & Canonizationis revocentur ad cauſarum criminalium genus; cum enim ex doctrina Ariſtotelis ab omnibus Philoſophis & Theologis recepta contrariorum ſit eadem diſciplina, in cauſis autem criminalibus de culpis & criminibus alicujus agatur, & in cauſis Beatificationum atque Canonizationum de virtutibus; propterea in his procedendum erit, quemadmodum & in illis, certumque quantum ad juris apices erit, has cauſas ſubjecere eiſdem legibus ac doctrinis, quemadmodum illas, in quibus de peccatis & criminibus agitur.* Pluribus hanc eamdem opinionem firmat Matta *de Canonizat. SS. part.* 4. *cap.* 1. *num.* 10. *& ſeqq.* Cum etenim cauſæ Canonizationis ſint de majoribus, quæ in Eccleſia tractari poſſint, ſint arduæ atque difficiles,

ciles, cautiſſime in eis agendum eſt; & una quidem ex cautelis ea eſſe videtur, ut probationes rigoroſe excipiantur, & idcirco æquiparentur probationibus in cauſis criminalibus, in quibus res eſt de imponenda reo pœna ordinaria. Concordat Pater Matthæuccius *practica Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 5. §. 4. num. 66.* & ipſe, qui tot annorum ſpatio interſui Congregationibus ſacrorum rituum uti Fidei Promotor, & uti Congregationis Conſultor, teſtari poſſum, me ſemper ab antiquioribus Cardinalibus & Conſultoribus audiviſſe, in cauſis procedentibus per viam non cultus probationes in dubio virtutum debere eſſe, quantum fieri poteſt, æqualis ponderis probationibus in cauſis criminalibus.

3 Ideoque, quemadmodum in cauſis criminalibus teſtes debent eſſe de viſu proprio, ſi agatur de re quæ cadat ſub ſenſum viſus; vel de proprio auditu, ſi agatur de re quæ cadat ſub ſenſum auditus, juxta textum *in can. Teſtes 3. quæſt. 9. Teſtes per quamcumque ſcripturam teſtimonium non ferant, ſed præſentes de his, quæ noverunt & viderunt, veraciter teſtimonium proferant: nec dicant de aliis cauſis vel negotiis teſtimonium, niſi de his, quæ ſub eorum præſentia acta eſſe noſcuntur*; ſeu quæ ſenſu aliquo corporeo viſus, vel auditus perceperunt, ut notat Gloſſa in verbis, *Noverunt*, & *Viderunt*; & quemadmodum in judiciis criminalibus ad inferendam reo pœnam ordinariam non ſufficit unus teſtis de viſu cum aliis de auditu, ac de publica voce & fama, juxta Gloſſam *in cap. Veniens, v. Illorum, de teſtib. & atteſtat.* ubi: *Præterea hic erat unus teſtis idoneus. Numquid per eum, & per famam poſſet condemnari de tali crimine? Videtur, quod ſic, quia fama cum aliis probat... ſed non eſt verum, quia in crimine apertiſſimæ debent eſſe probationes... quia, ubi contra ſalutem hominis agitur, ſtrictius & cautius proceditur... ſecus in Civili cauſa, in qua ſufficit præſumptio unius teſtis cum juramento.... penſatis negotiis cum circumſtantiis perſonarum, & cauſæ*; ita in cauſis Beatificationis & Canonizationis procedentibus per viam non cultus, ſive tractetur de virtutibus ſive de Martyrio in ſpecie, non eſt ſufficiens illa probatio, quæ deſcendit ex teſtibus de auditu, vel ex uno teſte de viſu, junctis teſtibus de auditu; ſed vera, integra & adæquata probatio conſtituenda eſt in teſtibus conteſtibus de viſu; ut de virtutibus quidem late oſtendit Matthæuccius *in oper. cit. tit. 5. cap. 3. §. 1.* de Martyrio autem idem *tit. 4. cap. 2. num. 8.* & Matta *de Canonizat. SS. part. 4. cap. 21. num. 16. & ſeqq.* Præterquamquod ipſe teſtari poſſum, nonnullas Beatificationum cauſas procedentes per viam non cultus, utpote carentes teſtibus de viſu in dubio virtutum, me tanquam Fidei Promotore urgente pro inſufficientia teſtium de auditu, minime felicem exitum habuiſſe; meque pariter urgente in cauſis Martyrum, opus eſſe, ut mors probaretur per teſtes de viſu exprimentes omnes circumſtantias, ex quibus dignoſci poſſet, Martyrem in Fide & dilectione perſeveraſſe uſque ad obitum, Poſtulatores omnem operam navaſſe, ut oſtenderent, teſtes de viſu mortem & perſeverantiam optime

Digitized by Google

optime comprobaſſe. Porro, quamvis in cauſa criminali homicidii non procedatur ad pœnam ordinariam delinquentis, niſi conſtet de corpore delicti, hoc eſt de homine interfecto, juxta regulam textus *in l. prima §. Item illud, ff. ad S. C. Syllan.*; & de corpore quidem delicti non dicatur conſtare, niſi Judex ſit certus de internecione, ſive de homine occiſo per evidentiam facti, hoc eſt per proprium ſenſum, vel per aſpectum ſuæ Curiæ cum deſcriptione cadaveris, percuſſionum & vulnerum, uti docet Foler. *pract. crimin.*, *v. capias informationem*; quæ profecto adimpleri non poſſunt in cauſis Martyrum, qui Martyrii corona decorantur in regionibus longinquis & Infidelium: id tamen nec neceſſitati teſtium de viſu, nec ſimilitudini harum cauſarum cauſis criminalibus obſtare poſſe dicendum eſt. In cauſis quippe Martyrum teſtes de viſu de illata morte reddere debent teſtimonium; nec novum eſt, ut in cauſis criminalibus, ſi Curia non habeat poteſtatem inſpiciendi cadaver, de delicto ſatis ſibi conſtare aſſerat, ſeu de corpore delicti per teſtes, qui hominem mortuum viderint; quemadmodum ad rem probat Schiara *de Rom. Pontif. art.26. num.*20.

4 Nec enim hucuſque adductis obſtare valet, vel quod in hiſce cauſis procedatur ex bono & æquo, vel quod non agatur de alicujus præjudicio, vel demum quod in jure admittatur, teſtes de auditu ſufficere, quando teſtes de viſu haberi non potuerint, juxta jura in ſuperioribus allegata. Textus ſiquidem *in cap. Venerabili, de teſtib.* ſtatuit, ut in cauſis Canonizationis teſtes examinentur ſuper vita & miraculis cum ea diligentia, quæ ſolet & debet in receptione teſtium adhiberi, immo cum majori, quia (ut inquit Gloſſa) circa majora majus periculum vertitur, & ideo cautius eſt agendum. Et ſane inter majores diligentias enumeranda eſt illa, ut recipiantur teſtes de viſu & ſenſu proprio aſſerentes.

Invenies primis ab ſenſibus eſſe creatam
Notitiam veri, neque ſenſus poſſe refelli.
Lucret. l. 4. v. 480.

5 Parum vero urget, quod non agatur de alicujus præjudicio; quia agitur de præjudicio Eccleſiæ, uti bene adnotarunt Rotæ Auditores in relatione S. Andreæ Corſini *part.*3. *§.*3. *num.* 230. *apud Lezanam conſult.* 1. ubi ſic loquuntur: *Ad primum contrarium argumentum, quod non agatur de præjudicio tertii, reſpondetur, non agi de præjudicio hominis particularis, ſed Chriſti & ejus Eccleſiæ, cujus intereſt, ne, quantum in nobis eſt, apponamus membrum Chriſto, quod verè non ſit, vel apponamus loco incongruo, & deformetur Eccleſiaſtica Hierarchia; unde dicitur, agi de præjudicio omnium, quia cauſa religionis & pietatis dicitur cauſa publica.* Nec item urget, quod, deficientibus teſtibus de viſu, admittantur, ſaltem in antiquis, teſtes de auditu pro cauſis definiendis: nam, utcumque ſit, utrum Poſtulatores in cauſis Beatificationis & Canonizationis negligentiæ accuſari poſſint, necne, eo quia tempore opportuno teſtes de viſu examinari non curarunt (in quo rerum ſtatu non habet locum ea juris regula quæ favet teſtibus de auditu,

 defi-

deficientibus teſtibus de viſu; uti bene adnotavit Farinaccius *de teſtib. lib. 3. tit. 7. quæſt. 69. num. 53.* & in præſenti materia ait Matthæuccius *loc. cit. tit. 3. cap. 5. §. 1. num. 27. & cap. 6. num. 5.*) hoc unum certum eſſe videtur, eam juris regulam non eſſe (ut ajunt) applicabilem probationibus, quæ requiruntur in judicio criminali, cui præſens judicium de virtutibus & Martyrio in ſpecie ex ſupradictis quodammodo ſimile eſt; multoque minus eſſe applicabilem cauſis non neceſſario definiendis, cujuſmodi ſunt illæ Beatificationis & Canonizationis, ſicuti recte animadvertit Matta *de Canonizat. SS. part. 4. cap. 1. num. 21.* & ad rem proſequitur Matthæuccius *loc. cit. tit. 5. cap. 3. §. 1. num. 19. Sed, quatenus inſtetur, quod omnes teſtes de viſu poſſent eſſe præmortui, et ita, quod non poſſet Beatus canonizari &c. annotabis, quod, ſi teſtes de viſu non depoſuerint, & ſolum adſint depoſitiones teſtium de auditu ab aliis, relinquatur cauſa, utpote non inſtructa requiſitis.*

6 Quod ſi dicatur, hodie etiam in proceſſibus, qui fiunt auctoritate Apoſtolica ſuper virtutibus & Martyrio in ſpecie, examinari teſtes de auditu, & eorum aſſertiones exhiberi ſacrorum rituum Congregationi, etiamſi res ſit de cauſis procedentibus per viam ordinariam non cultus, quod utique non fieret, ſi ſoli teſtes de viſu & ſenſu proprio ad probationem admitterentur; iterum ſubdimus, certas & evidentes probationes eſſe neceſſarias, neque ſufficere præſumptivas & conjecturales; uti præter ſupra cumulatos docet Lezana *conſult. 1. num. 39.* Sed in dubio virtutum & Martyrii in ſpecie, etſi cauſæ procedant per viam ordinariam non cultus, abſolute & ſimpliciter teſtes de auditu non rejicimus, aut quia eorum dicta, ſi non vim probationis, vim adminiculi habere poſſunt, & quidem majoris, aut minoris, majoris videlicet, ſi ſint teſtes de auditu ab iis qui viderunt, minoris, ſi ſint de auditu a teſtibus qui ab aliis audiverunt; aut quia in examine harum cauſarum aliquando contingit, ut, non obſtante quacumque diligentia, teſtes de viſu ſuper alicujus rei probatione haberi non poſſint, puta, ſi agatur de Servo Dei in ultima ſenectute defuncto, de geſtis vero in pueritia, vel prima juventute teſtes exquirantur & teſtimonia colligantur; aut quia agitur de alia re, quæ teſtibus de viſu probari non potuit. In examine cauſæ ſuper virtutibus Beati (nunc Sancti) Joannis Franciſci Regis oppoſui, nullum adeſſe teſtem de viſu ſuper obitu ejuſdem, etſi in exitu vitæ magnum ſtet cauſæ momentum; ut habetur in decretis generalibus alibi memorandis, & apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 5. cap. 6. pag. 364.* Veruntamen, cum cauſa in aliis articulis eſſet ſatis inſtructa teſtibus de viſu; cumque Beatus obiiſſet extra Domos Societatis Jeſu in loco inter horrendos montes ſito, & tribus tantum tuguriis conſtante, treſque tantum teſtes de viſu, quod attinet ad ejus obitum, haberi potuiſſent, id eſt Socius Beati, Parochus loci, & ejus ſoror, de quorum morte ante initium proceſſus plene conſtabat; & cum ex teſtibus examinatis & de viſu aſſerentibus deprehenſum quoque fuiſſet, eum zelo ſalutis animarum ad prædictum locum acceſſiſſe, ibique ſacram Miſſionem,

nem, licet morbo oppreſſum, triduo feciſſe, celebrando quotidie Sacrum, doctrinam Chriſtianam explicando, concionando, Confeſſioneſque tota die excipiendo; itemque cum præter circulares epiſtolas ſtatim poſt ejus mortem a ſuis Religioſis Societatis Jeſu juxta morem expeditas, ejuſdem pretioſum in Domino obitum referentes, probatum eſſet per teſtes de viſu, & de auditu ab iis qui viderant, ex omnibus Velauniæ montibus populorum concurſum ad ejus corpus viſendum factum fuiſſe non ſine omnium ſtudio ſecum auferendi pulverem tumuli, veſtes, & alias res, quibus uſus fuerat; ſacrorum rituum Congregatio, ſummo Pontifice approbante, cenſuit, ſatis in eo rerum ſtatu probatum fuiſſe illuſtrem & ſanctimonia plenum obitum Beati, reſoluto favorabiliter dubio de virtutibus, non obſtante prædicto defectu teſtium de viſu. Quod & optime fuit animadverſum ab Archiepiſcopo Philippenſi Fidei Promotore in ultima ſua ſcriptura exarata ſuper virtutibus Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal, ubi, oppoſito ſibi exemplo cauſæ Beati Regis, in qua non aderant teſtes de viſu quoad obitum, inquit: *Tres tantum teſtes, qui ejuſdem morti fuerunt præſentes, tempore confectorum proceſſuum jam præobierant. De obitu Servi Dei re vera depoſuerunt ſolum teſtes de auditu, ſed immediate ab ipſis videntibus, & in cauſa illa plures & inſignes aderant teſtes de viſu quoad actus ſpeciales virtutum exercitos a dicto Beato viro ad ipſam extremam diem ſui obitus.* Uno verbo, in cauſis procedentibus per viam non cultus virtutes probari debent per teſtes de viſu. Quod ſi aliqui actus probentur per teſtes de auditu ab iis qui viderunt, vel de auditu ab his qui audiverunt; ſi alii teſtes de publica voce & fama concordent; ſi, poſito præcedente obitu aliquorum teſtium de viſu, non potuerint aliqua probari, niſi per teſtes de auditu; non idcirco cauſa derelinquenda eſt, nec inſuperabilis oppoſitio ex prædictis hauriri poterit; eo quia videlicet, probata actuum ſerie in hac aut illa virtute per teſtes de viſu, actus qui probantur per teſtes de auditu, adminiculi vicem ſubibunt, vel quoad actus qui fuerunt probati per teſtes de viſu, ſi teſtes de auditu de iiſdem locuti ſint; vel quoad virtutem ipſam, cujus actus alii teſtati ſunt ex viſu & ſenſu proprio, alii autem alios aut de auditu ab iis qui viderunt, aut de auditu ab his qui audiverunt. Et ſanctitatis quidem ſama tum in genere, tum in ſpecie ex infra dicendis non parum prodeſt in cauſis Beatificationis & Canonizationis, etiamſi agatur de virtutibus in ſpecie: in quibus ſcilicet terminis explicari poſſunt nonnullæ ex ſupra allegatis Rotæ Auditorum relationibus.

7 Caute autem hucuſque locuti ſumus, cum diximus de probandis virtutibus aut Martyrio in ſpecie in cauſis procedentibus per viam non cultus. Si enim ſermo transferatur ad cauſas procedentes per viam caſus excepti a decretis Urbani VIII. & cauſæ ſint antiquæ, probationes ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie non in teſtibus de viſu, ſed in teſtibus vel de auditu ab iis qui viderunt, vel de auditu ab his qui audiverunt,

erunt neceſſario conſtituendæ. Utque res fiat clarior exemplo, ponamus, in aliqua cauſa probatum fuiſſe caſum exceptum dependenter ab immemorabili vel centenario tempore elapſo ante annum 1634., quo decreta Urbani ſuam vim habere cœperunt. Juxta Sedis Apoſtolicæ praxim alibi relatam, poſt declarationem caſus excepti agendum eſt de virtutibus aut Martyrio in ſpecie. Expediuntur itaque litteræ remiſſoriales pro teſtibus examinandis; ſed nemo eſt qui non videat, teſtes examinandos poſt lapſum centum & amplius annorum non poſſe eſſe teſtes de viſu. Idem dicendum eſt in cauſis procedentibus per viam caſus excepti a decretis Urbani VIII. ex indultis Romanorum Pontificum, vel ſacræ Congregationis, ſi hæc indulta ab antiquo tempore conceſſa fuerint, & longe poſt in cauſæ progreſſu opus ſit probare virtutes aut Martyrium in ſpecie. Huic autem aſſumpto favent obſervantia & praxis Sedis Apoſtolicæ. Poſt approbatum quippe caſum exceptum a decretis Urbani VIII. ex vi antiquorum indultorum in cauſa S. Catharinæ de Bononia, ſacra rituum Congregatio juſſit fieri proceſſum ſuper virtutibus. Poſtulatores vero enixe inſtiterunt, ut modus præſcriberetur conficiendi proceſſum; quibus ſacra Congregatio reſpondit, ut *fierent proceſſus compulſoriales in Urbe coram Eminentiſs. Vicario, & quod probarentur virtutes eo modo quo fieri poſset, per Scriptores videlicet antiquos, & per teſtes de publica voce & fama*: confectoque juxta modum prædictum proceſſu, favorabilis edita eſt reſolutio ſuper dubio virtutum. Item, dum munere fungebar Fidei Promotoris, poſt declarationem caſus excepti vel ex immemorabili tempore, vel ex antiquis indultis in nonnullis cauſis opus fuit aſſumere dubium de virtutibus, aut de Martyrio in ſpecie, in cauſis videlicet S. Julianæ de Falconeriis, S. Peregrini Latioſi, S. Agnetis de Monte Politiano, & S. Joannis Nepomuceni: cumque in meis animadverſionibus prænotaverim, non agi de cauſis procedentibus per viam non cultus, ſed de cauſis antiquis procedentibus per viam caſus excepti, ita ut inutile foret exquirere teſtes de viſu ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie, atque adeo neceſſario conſtituenda foret probatio ex teſtibus de auditu & Hiſtoricis, reſolutiones editæ ſunt: *Ita ſcilicet conſtare de virtutibus, aut Martyrio, ut tuto procedi poſset ad ulteriora*. Nec alio modo res ſe habuit in cauſis hujuſce generis pertractatis in ſacrorum rituum Congregatione poſt dimiſſum a me Promotoris officium, & poſt aſſumptionem Archiepiſcopi Philippenſis ſæpe a nobis cum laude commemorati ad idem officium. In cauſis ſiquidem B. Joannis Cantii, & Beatæ (nunc Sanctæ) Catharinæ Fliſcæ Adurnæ poſt approbatum caſum exceptum a decretis Urbani VIII. aſſumpta diſputatione ſuper virtutibus, & ingenue admittente memorato Fidei Promotore, eas probari non poſſe per probationes directas, hoc eſt per teſtes de viſu, ſed probationibus ſubſidiariis locum eſſe debere, hoc eſt teſtibus de auditu, de publica voce & fama, utque Hiſtoricis; editæ ſunt reſolutiones favorabiles tum quoad virtutes B. Joannis Cantii, tum pro virtutibus B. Catharinæ Fliſcæ Adurnæ.

8 Ex

8 Ex ſupradictis nempe colligitur, virtutes & Martyrium in ſpecie probari per teſtes de auditu in cauſis procedentibus per viam caſus excepti; attamen, dummodo ſint antiquæ, ita ut impoſſibile ſit haberi teſtes de viſu. Quocirca, ſi contingeret, ut aliqua cauſa procederet per viam caſus excepti, & poſſibile eſſet haberi teſtes de viſu, Martyrium & virtutes in ſpecie teſtibus de viſu comprobari deberent: & hoc modo comprobatæ ſunt poſt declarationem caſus excepti in cauſa S. Staniſlai Novitii Societatis Jeſu; comprobatæ quoque fuiſſent eodem modo, niſi earum approbatio præceſſiſſet declarationem caſus excepti, in cauſa S. Aloyſii Gonzagæ: & in cauſa Aſculana Canonizationis B. Seraphini de Aſculo poſt approbatum caſum exceptum a decretis Urbani ex vi indultorum Apoſtolicorum juxta reſcriptum editum die 19. Aprilis 1719., aſſumpta ſubinde diſputatione ſuper virtutibus, reſponſum fuit, de illis conſtare in gradu heroico ad effectum Canonizationis, uti colligitur ex decreto edito die 9. Maji 1733. per ſummum Pontificem approbato die 19. ejuſdem menſis & anni; virtutum vero approbatio innixa fuit nedum teſtibus de auditu & Hiſtoricis, ſed potiſſimum teſtibus de viſu. Cum enim Beatus obiiſſet anno 1604. & ſuper ejus ſanctitate confectus fuiſſet proceſſus auctoritate ordinaria anno 1611. & auctoritate Apoſtolica confectus fuiſſet alius proceſſus anno 1627. in quibus plures fuerant examinati teſtes de viſu, hinc factum eſt, ut non obſtante declaratione caſus excepti, judicium ſuper virtutibus nedum innixum fuerit probationibus ſubſidiariis, teſtibus videlicet de auditu & Hiſtoricis, ſed etiam probationibus directis, hoc eſt teſtibus de viſu. Nam quemadmodum in hac & aliis conſimilibus cauſis ceſſat impoſſibilitas habendi teſtes de viſu, nec adeſt neceſſitas utendi tantum teſtibus de auditu, ſic, aſſumpta poſt declarationem caſus excepti diſputatione de virtutibus, eædem virtutes non per probationes ſubſidiarias, ſed per directas comprobari debuerunt & debent. Quod etiam ex eadem ratione aſſerendum crederem, ſi, declarato caſu excepto ex indultis Apoſtolicis paulo poſt obitum alicujus Servi Dei, tantum tempus elapſum non eſſet, ut teſtes de viſu haberi non poſſent: tunc quippe, ſi proceſſus conficiendus eſſet ſuper virtutibus, opus certe eſſet earum vim conſtituere in teſtibus de viſu. Sed hic caſus non ita facile contingere poteſt, cum Sedes Apoſtolica cultum publicum hodie non indulgeat, niſi longe poſt obitum Servorum Dei, & niſi aut jam approbatis virtutibus, uti contingit in Beatificatione formali, aut præcedente probatione cultus immemorabilis, ut alibi viſum eſt. Et vero cum praxi atque obſervantia hucuſque expoſita & vigente poſt decreta Urbani VIII. concordare quodammodo dici poſſunt ea, quæ in ſuperioribus adducta fuerunt ex nonnullis relationibus Rotæ Auditorum. In pleriſque etenim Canonizationum cauſis, in quibus propter antiquitatem, deficientibus teſtibus de viſu, admiſerunt in probatione virtutum aut Martyrii in ſpecie teſtes de auditu, non utique præceſſerat declaratio caſus excepti a decretis Urbani VIII. cum eadem de-

creta

Digitized by Google

creta tunc edita nondum eſſent, ſed præceſſerant antiqua venerationis indulta a Sede Apoſtolica conceſſa, quæ poſt decreta Urbani fuiſſent fundamentum ſufficiens ad declarationem caſus excepti: quo pacto res ſe habuit in cauſis SS. Hyacinthi, Raymundi, Philippi Benitii, & Eliſabethæ Reginæ Portugalliæ, ut ex ipſis Auditorum relationibus colligi poteſt.

9 Nonnullæ cauſæ reperiuntur poſt decreta Urbani VIII. introductæ, in quibus non præceſſit declaratio caſus excepti, & in quibus confecti fuerunt proceſſus ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie, nullo tamen examinato teſte de viſu, ſed tantum examinatis teſtibus de auditu, præſertim ab iis qui viderunt; de quibus cauſis quæri poteſt, an propter aliquas ſpeciales circumſtantias virtutes & Martyrium probari poſſint per dictos teſtes de auditu & per alia documenta ſubſidiaria. Ad hanc claſſem pertinuit cauſa tunc Servi Dei, nunc Beati Hieronymi Æmliani Fundatoris Congregationis Patrum Somaſchæ. Mortuus enim eſt hic Beatus anno 1537. & publicus cultus eidem exhibitus fuit, ſcientibus & tolerantibus Ordinariis, uſque ad annum 1654. At Pater Inquiſitor civitatis Vicentinæ animadvertens anno 1634. decreta Urbani ſuum robur habere cœpiſſe, & in eis prohibitum fuiſſe publicum cultum erga Dei Servos, exceptis illis qui antea cultum immemorabilem vel centenarium obtinuiſſent, dubium excitavit, an, non completa *centenaria* ante annum 1634. permitti poſſet dicti cultus continuatio: & quidem (ut alibi viſum fuit) ſummus Pontifex Innocentius Papa X. die 12. Februarii anno 1654. cultum publicum juſſit amoveri, amotoque cultu, & cauſa Canonizationis introducta per viam non cultus, non cultus ipſe approbatus eſt die 15. Januarii 1667. Poſt lapſum vero nonnullorum annorum Poſtulatores ſupplicarunt pro cultus publici redintegratione. Cumque Proſper Bottinius tunc Fidei Promotor hæc in ſuis animadverſionibus ſubdidiſſet: *Ceterum, quia controverti non poteſt, quod iſte cultus adeo longævus, quamvis de ſtricto rigore ob non exceſſum temporis centum annorum ante decreta non eſſet reintegrabilis, non mereatur aliquam conſiderationem, attenta præſertim prompta obedientia, ſtatim ac notificatum fuit præfatum decretum fel. record. Innocentii X. poſſet forſan id operari ut de illo habenda ſit aliqua ratio in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus pro ſupplemento probationis ob defectum teſtium oculatorum, cum Servus Dei obierit anno 1537. & proceſſus auctoritate ordinaria confecti fuerint anno 1614. & auctoritate Apoſtolica anno 1621. quo tempore non poterant amplius reperiri teſtes, qui vidiſſent geſta Servi Dei, & forſitan etiam ad hoc conferre poteſt, quod agitur de Inſtitutore Religionis, cujus cauſa propterea rationabili aliquo arbitrio digna videtur, quod ſapientiſſimo judicio EE. PP. relinquitur ponderandum*: referente ſan. mem. Clemente XI. tunc Cardinali, ſacra Congregatio die 18. Aprilis 1693. ſequens edidit reſponſum: *Non eſſe concedendam reintegrationem publici cultus, ſed de eo habendam eſſe rationem in ulteriori examine cauſæ, & præcipue in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus.*

10 Ad hanc eamdem claſſem pertinet cauſa Canonizationis, ſeu Declara-

Digitized by Google

clarationis Martyrii Servorum Dei Ignatii Azevedi & triginta novem Martyrum Societatis Jeſu. In hujus quippe cauſæ proceſſibus nulli quoad obitum Servorum Dei adſunt teſtes de viſu. Obtentum autem fuerat per vivæ vocis oraculum Gregorii XV. ut horum Martyrum Imagines poſſent publice exponi in eccleſia Patrum Societatis Jeſu. Sed, cum ſupervenisſent generalia decreta Urbani VIII. remotus fuit quilibet cultus, cauſaque introducta per viam non cultus, ſacra Congregatio die 17. Septembris 1640. reſponſum ſequens edidit: *Conſtare de paritione decretis ſuper non cultu.* Martyrium ſcilicet Ignatii Azevedi, & Sociorum contigit anno 1570., proceſſus autem confecti fuerunt anno 1631. Exhibitis deinde ſan. mem. Clementi XI. Poſtulatoris precibus, ut, attenta cauſæ antiquitate, attentoque publico cultu ſpatio fere quinquaginta quinque annorum continuato, in probatione Martyrii in ſpecie admitterentur teſtes de publica voce & fama, de auditu a Majoribus, & Hiſtorici: *Supplica, che ſi degni ordinare, che nella reaſſunzione e ripropoſizione della cauſa ſi abbia da camminare con quella ſpecie di prove, che ſi ammettono nelle cauſe antiche de' Servi di Dio, maſſime di quelli che hanno avuto pubblico culto, cioè con teſtimonj de publica voce & fama, de auditu a Majoribus, & per Hiſtoricos, benchè in queſta noſtra cauſa non manchino teſtimonj de auditu a videntibus*: ad relationem Proſperi Bottinii tunc Fidei Promotoris ſequens editum fuit reſcriptum die 8. Aprilis 1704. *Facta relatione Sanctiſſimo de contentis in hoc ſupplici libello mihi remiſſo, mens Sanctitatis ſuæ fuit, ut per me notificetur ſacrorum rituum Congregationi, quod in propoſitione cauſæ peculiarem rationem habeat de antiquitate temporis aſſerti Martyrii, prout juris fuerit, & prout habita fuit in aliis cauſis antiquis cum ſubſecuto effectu; attenta etiam circumſtantia publici cultus per tantum tempus præſtiti.*

11 Ad eamdem denique claſſem pertinent cauſæ Servarum Dei Agnetis a Jeſu Ordinis S. Dominici, & Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal, non ratione utique publici cultus per aliquod tempus iiſdem Dei Ancillis præſtiti, ſed quia, cum exoraſſent Poſtulatores pro cauſarum introductione, expoſitum fuit ſacræ Congregationi non adeſſe teſtes de viſu in proceſſu ordinario, & ideo multo minus adeſſe poſſe in proceſſu Apoſtolico vigore remiſſorialium conficiendo; at reſpondentibus Poſtulatoribus, in proceſſu ordinario adeſſe teſtes de auditu ab iis qui viderant, & alios conſimiles examinari poſſe in proceſſu Apoſtolico, inſuper autem in eumdem compelli, vel (ut ajunt) *compulſari* poſſe ſcripta Auctorum & Hiſtoricorum fide dignorum, qui egregia facinora prædictarum Servarum Dei uti teſtes de viſu & facto proprio referebant; ſacra Congregatio annuit ſignaturæ Commiſſionis, ejus reſponſum fuit a ſummo Pontifice confirmatum, expeditæque fuerunt litteræ remiſſoriales pro conficiendis proceſſibus ſuper virtutibus in ſpecie. Quæ omnia profecto nec facta fuiſſent, nec fieri debuiſſent, ſi ſacræ Congregationis ſenſus eſſet, in cauſis procedentibus per viam non cultus virtutes per ſolos teſtes de viſu eſſe probandas.

12 In

Digitized by Google

12 In animadverſionibus a me factis occaſione ſignaturæ Commiſſionis in cauſa Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal habentur hæc verba: *Inutile videtur, hanc Commiſſionem ſignare; & quod inutile hoc ſit, deducitur ex tempore, quo mortua eſt hæc Serva Dei: quo ſtante, ſicuti impoſſibile eſt, teſtes reperire examinandos auctoritate Apoſtolica, qui ſint de viſu & qui deponant ſuper virtutibus, ita inutile remanet, ſignare Commiſſionem, cum ex ſolis teſtibus de auditu procedi nequeat ad virtutum approbationem, & ſine virtutum approbatione non valeat obtineri Beatificatio. Haud urgente, ſi dicatur, quod teſtes in proceſſu Apoſtolico examinandi conjungi poterunt cum teſtibus in proceſſu ordinario examinatis: currit enim eadem ratio de his ac de illis; Serva etenim Dei mortua eſt anno 1641., quo præſuppoſito, non adſunt, nec adeſſe potuerunt in proceſſu ordinario teſtes de viſu qui deponant de virtutibus. Idque facit, ut eo magis creſcat aſſumptum, quod inutilis futura ſit Commiſſio, quatenus ipſa ſignetur.* Verba autem Poſtulatorum in reſponſionibus ſunt, quæ ſequuntur: *Vere equidem teſtes de viſu Servæ Dei adeſſe non potuerunt, qui deponerent de illius virtutibus in proceſſu auctoritate ordinaria confecto, minuſque reperiri valebunt de viſu, qui ſuper iiſdem deponant in aliis auctoritate Apoſtolica conficiendis, eo quod praobierint omnes &c. Deficientibus autem teſtibus juratis de viſu ſuper virtutibus, ſupplent monumenta manuſcripta, & etiam typis edita aliorum teſtium de viſu Servæ Dei, virorum & mulierum omni exceptione majorum, &, quamvis non juratorum, fide tamen digniſſimorum tum ob eorumdem vitæ ſanctimoniam, aut eximiam pietatem, tum ob nomina & titulos, quibus in Eccleſia condecorati fuerunt:* inter quos recenſiti fuerunt S. Franciſcus Saleſius, & S. Vincentius de Paulis.

13 Contendunt itaque Poſtulatores, in prædictis & ſimilibus cauſis, etſi procedentibus per viam non cultus, virtutes & Martyrium in ſpecie probari poſſe per teſtes de auditu; aut quia ſibi imputandum non eſt, ſi teſtes de viſu tempore opportuno examinari non curaverint, cum publicus cultus in honorem Servorum Dei jam eſſet introductus, nec prævidere potuerint, ejus remotionem a ſubſequentibus Urbani VIII. decretis eſſe ſtatuendam; aut quia ſacra ipſa Congregatio, cum in his cauſis dixit, habendam eſſe rationem cultus per antiquum tempus præſtiti, necnon antiquitatis cauſæ in diſcuſſione dubii de virtutibus, ſufficienter demonſtravit, ſe in eis non abhorrere a teſtibus de auditu, quando res eſt de virtutibus vel de Martyrio in ſpecie; aut quia denique durum videtur, ſi teſtes de auditu rejiciantur, quando ipſi occaſione ſignaturæ Commiſſionis ingenue confeſſi ſunt, nullos in proceſſu ordinario reperiri teſtes de viſu de virtutibus aut de Martyrio in ſpecie, multoque minus teſtes de viſu de eiſdem poſſe in proceſſibus Apoſtolicis reperiri; & quando, non obſtante oppoſitione Fidei Promotoris pro impedienda ſignatura Commiſſionis ex defectu teſtium de viſu, ſignata adhuc tamen ipſa fuit Commiſſio, expeditæque fuerunt litteræ remiſſoriales, ſummo Pontifice annuente, prævio conſilio ejuſdem ſacræ Congregationis, & non ſine magna impenſa confecti fuerunt Apoſtolici proceſſus ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie.

14 Ut

Digitized by Google

14. Ut autem tuto decerni poſſit, quid in his & ſimilibus cauſis ſit agendum, clarum ſacræ Congregationis reſponſum nedum opportunum, ſed etiam neceſſarium eſſe videtur; quod cum editum nondum ſit, judicium ſuper prædictis cauſis adhuc pendet. Quod ſi meus, qualiſcumque ſit, ſenſus exquireretur, dicerem primo, futuris temporibus inſiſtendum eſſe regulæ excludenti probationem ex ſolis teſtibus de auditu deſcendentem in dubio virtutum & Martyrii in ſpecie in cauſis procedentibus per viam non cultus, dictas vero probationes admittenti in cauſis antiquis & procedentibus per viam caſus excepti. Non ſolum quippe quoad has militat ut plurimum ratio, quod haberi nequeant teſtes de viſu, ſed & præcedens declaratio caſus excepti, cui locus non eſt, niſi præceſſerit proceſſus ſuper fama ſanctitatis aut Martyrii, quæque aut cultum per ſæculum & ultra continuatum aut ſummorum Pontificum, vel ſacræ Congregationis indultum publici cultus non oſcitanter conceſſum ſupponit, & æquipollentem quamdam Beatificationem importat; ideoque ſi omnino non eximit Poſtulatores a ſubſequenti diſcuſſione virtutum aut Martyrii in ſpecie, viam ſaltem aperit judicio per ſubſidiarias probationes explendo. Dicerem ſecundò, futuris temporibus non eſſe in cauſis procedentibus per viam non cultus ſignandas Commiſſiones introductionis vel reaſſumptionis, niſi ſaltem in proceſſu ordinario teſtes adſint de viſu, quantum ſatis ſit, aſſerentes de virtutibus aut Martyrio in ſpecie. Dicerem tertiò, in cauſis jam introductis, & in quibus ob præcedentem publici cultus exhibitionem & ob temporis antiquitatem aut ſummus Pontifex aut ſacra Congregatio dixerunt, prædictorum habendam eſſe rationem in ulteriori examine cauſæ, hoc eſt in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus aut ſuper Martyrio, Conſultores ſacræ Congregationis ceteroſque in eis cauſis ſuffragaturos ſerio ponderare debere, an, concurrente temporis antiquitate una cum cultu publico, licet ſublato, concurrentibus teſtibus de auditu ab iis qui viderunt, concurrentibuſque Hiſtoricis, præcipue ætatis ejuſdem & fide dignis, ipſorum intellectus ex hoc toto probationum genere certus ſit de virtutibus & Martyrio in ſpecie evidentia & firmitate morali: ſi enim hoc modo certus ſit, ne inania ſint ſummorum Pontificum aut ſacræ Congregationis reſponſa, affirmans & favorabile ferant pro virtutibus aut Martyrio in ſpecie ſuffragium. In cauſa Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani, in qua (uti vidimus) ſacra Congregatio die 18. Aprilis 1693. dixit, *Non eſſe concedendam reintegrationem publici cultus, ſed de eo habendam eſſe rationem in ulteriori examine cauſæ, & præcipue in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus*; cum de virtutibus actum eſt, quæſtio orta eſt a Congregatione antepræparatoria habita in ædibus Cardinalis de Abdua die 20. Septembris 1718. inter Conſultores ſuper ſenſu prædicti reſcripti, utrum videlicet in eo demandatum eſſet, ut in cauſa prædicta procederetur per probationes ſubſidiarias, an id potius eſſet relictum arbitrio & prudentiæ Conſultorum. Cum autem tanquam Fidei Promotor dictæ Congregatio-

ni intereſſem, ſubdidi, reſponſum prodiiſſe a ſacra Congregatione ordinaria, & ideo ab ea reſponſi intelligentiam eſſe petendam: cumque, ſubrogato Cardinali Priolo in cauſæ Relatorem, mortuo interim Cardinali de Abdua, de reſcripti intelligentia actum eſſet in Congregatione ordinaria habita die 3. Februarii 1720. reſponſum fuit: *Ad mentem; & mens fuit, quod unuſquiſque in cauſa ſuffragaturus poſſet, aut non poſset, prout unicuique ſua conſcientia ſuggeſſiſſet, uti tam cultu quam ceteris documentis ad effectum adjuvandi defectum teſtium oculatorum in dubio virtutum.* Dicerem ultimò, ſic rem quoque ſe habere debere in cauſis, in quibus, non obſtante defectu teſtium de viſu, ſacra Congregatio annuit ſignaturæ Commiſſionis, cujus vi confecti fuerunt auctoritate Apoſtolica proceſſus ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie; dummodo tamen tum in hoc, tum in caſu præcedenti non deſint in proceſſu ordinario teſtes de auditu ab iis qui viderunt; ne videlicet in hiſce tanti momenti cauſis rigor juris in probationibus nimis relaxetur.

15 Moveor autem ad ſic opinandum, primò, quia certum eſt, aliquas temporibus antiquioribus propter temporis antiquitatem expeditas fuiſſe cauſas per ſolos teſtes de auditu in dubio virtutum; utque ceteras prætereamus, exemplum adeſt in cauſis SS. Bonaventuræ, Hyacinthi, Raymundi de Pennafort, Eliſabeth Reginæ Portugalliæ, Petri Regalati & B. Gregorii X. Secundò, quia, etſi probationes virtutum aut Martyrii innitantur teſtibus de auditu, non idcirco aſſeri poteſt, cauſas Canonizationis expediri per teſtes de auditu, cum poſt approbationem virtutum ſuperſit dubium miraculorum, in quo teſtes de viſu proprio ſunt abſolute neceſſarii, ut *in cap. ſeq.* videbimus. Tertiò, quia nulla uſque adhuc lata lex eſt, quæ in dubio virtutum aut miraculorum in ſpecie arceat probationem unice deſcendentem a teſtibus de auditu ab iis qui viderunt: in praxi enim utique id receptum eſt poſt decreta Urbani VIII. & Innocentii XI., ſed abſonum non eſt recedere a praxi, concurrentibus circumſtantiis ſuam originem & robur habentibus ab ejuſdem ſacræ Congregationis reſponſis & factis. Demum quia in cauſa Martyrum Gorcomienſium, etſi nullus adeſſet teſtis qui certa ſcientia viſus proprii deponeret de eorum Paſſione (ſolus enim erat Pontus Euterus, qui ab eorum conſortio recedens a Fide defecerat, quique verſibus Paſſionis hiſtoriam expoſuerat) quare Petrus Franciſcus de Rubeis tunc Fidei Promotor probationis inſufficientiam oppoſuerat: cum tamen reſponſum eſſet a Poſtulatoribus, plures adeſſe teſtes de auditu ab iis qui viderant, & de auditu etiam a nefariis qui Dei Servos trucidaverant, nec unquam de veritate Martyrii fuiſſe dubitatum, & publicam de eo famam ad ea uſque tempora viguiſſe tot teſtibus comprobatam, ut res in comperto poſita dicenda eſſet; ſacra ipſa Congregatio die 25. Septembris 1674. reſcripſit: *Conſtare de Martyrio & cauſa Martyrii.*

16 Huic exemplo, dum fungebar munere Fidei Promotoris, mihi a Poſtulatoribus antea dictarum cauſarum oppoſito reſpondere conſueveram,

ram, id non prodeſſe, cum cauſa Beatorum Martyrum Gorcomienſium proceſſerit per viam caſus excepti; eo quod ſacra Congregatio die 3. Julii 1648. cenſuit in cauſa horum Martyrum, *doctum fuiſse de caſu excepto a decretis ſanctiſſimæ Inquiſitionis*. At ut veritati obſequamur, ſciendum eſt, Mathiam Archiepiſcopum Meclinienſem, ratum ſibi permiſſum eſſe a ſacro Concilio Tridentino indulgere, ut Reliquiæ horum Martyrum poſſent ad publicam venerationem exponi, eas utique cenſuiſſe ad publicam venerationem exponendas; uti deſumitur ex ejus decreto edito die 16. Aprilis 1619. Archiepiſcopus autem Salernitanus Nuntius Apoſtolicus in Belgio eum admonuit, ſuæ facultatis fines exceſſiſſe; eo quia Concilium Tridentinum ſane ſibi vindicat locum in Reliquiis Sanctorum aut Beatorum, minime vero in Reliquiis eorum, qui adhuc in album Beatorum aut Sanctorum relati non ſunt. Id nempe colligitur ex epiſtola ejuſdem Nuntii ad ſacram Congregationem die 12. Maji 1621. Porro autem, cum in eadem epiſtola ſubdidiſſet, magnam in populis futuram eſſe commotionem, ſi cultus earum Reliquiarum amoveretur, ſacra Congregatio die 13. Novembris 1621. dixit, poſſe tolerari expoſitionem Reliquiarum jam factam, & die 3. Julii 1648. cenſuit, in hac eadem Martyrum cauſa doctum fuiſſe de caſu excepto a decretis Urbani VIII., ſicuti paullo ante dictum eſt. Sed, facta relatione Innocentio X., non fuit ab eo approbatum decretum ſacræ Congregationis, cum ita reſponderit: *Sanctitas ſua, improbata expoſitione aſſertarum Reliquiarum Novemdecim, qui dicuntur Martyres Gorcomienſes, facta precedente decreto Archiepiſcopi Meclinienſis, ex cauſis bene viſis mandavit, ad ulteriora procedi, non obſtantibus decretis ſanctiſſimæ Inquiſitionis: Hac die 13. Julii 1649.* In cauſa ergo Martyrum Gorcomienſium nec doctum fuit de caſu excepto, nec reſponſum fuit, ut haberetur ratio cultus prædicti in dubio Martyrii; ſed ex hiſtoria Ponti Euteri una cum documentis ceteris, & teſtibus de auditu ab iis qui viderant, utpote rem evidenter certam & exploratam conſtituentibus, concurrente aſſenſu ſummi Pontificis, ut ad ulteriora procederetur, reſponſum eſt: *Conſtare de Martyrio & cauſa Martyrii*.

17 Poſt hæc jam ſcripta legimus doctas animadverſiones ſupra citatas Archiepiſcopi Philippenſis Fidei Promotoris ſuper dubio virtutum in cauſa Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal, in qua quoad virtutes deficiunt teſtes de viſu proprio; & tamen (uti dictum eſt) ſignata fuit Commiſſio, non obſtante defectu a me oppoſito prædictorum teſtium de viſu examinatorum & examinandorum. In eis autem narrantur dubitationes a Conſultoribus excitatæ in præcedenti Congregatione antepræparatoria; deinde ſubditur, nullum conſtituendum eſse momentum in Commiſſione ſignata; non obſtante notitia defectus teſtium de viſu, cum ad ſignaturam Commiſſionis nihil aliud requiratur, quam fama virtutum & miraculorum, una cum inſtantiis authenticarum perſonarum, & excluſione cujuſcumque inſuperabilis *obſtativi*, quod directe deſtruat virtu-

 tes.

tes. At pace tanti viri reſponſio hæc non evincit aſſumptum: ſi enim ſignatura Commiſſionis viam aperit ulteriori inquiſitioni auctoritate Apoſtolica faciendæ, inſuperabile *obſtativum* nedum erit illud quod obſtat excellentiæ & fulgori, & (ut conſueto verbo utamur) relevantiæ virtutum, ſed etiam illud quod obſtat earum probationi. In quo proinde rerum themate ſibi iterum vindicat locum id quod in ſuperioribus dictum eſt, ſcilicet aut Commiſſionem non debuiſse ſignari, aut ſignatam prodeſse poſse Poſtulatoribus contendentibus, ſatis eſse in ea & ſimilibus cauſis probationem deſumptam ex teſtibus de auditu ab iis qui viderunt, una cum Hiſtoricis & Scriptoribus ætatis ejuſdem.

18 Poſt hæc jam typis edita, cum Poſtulatores cauſæ Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal progredi voluiſsent ad proponendum in ſacra Congregatione dubium de virtutibus, & merito timuiſsent, ne defectus teſtium de viſu in proceſsibus tum ordinario, tum Apoſtolico favorabilem poſsent retardare reſolutionem, ſummo Pontifici Clementi XII. ſupplicem libellum exhibuerunt, in quo, poſt expoſitum ſanctitati ſuæ cauſæ ſtatum, item oppoſitionem a me, dum Fidei Promotor eram, factam ob defectum teſtium de viſu, eamque minime obſtitiſse ſignaturæ Commiſsionis introductionis cauſæ, inſtiterunt ut haberetur particularis Congregatio cum interventu Secretarii Congregationis ſacrorum rituum, & Fidei Promotoris, in qua ſtricte examinaretur, an poſset in cauſa ad ulteriora procedi.

19 Annuit Sanctiſsimus petitis, uti colligitur ex decretis editis die 27. Martii & die 14. Aprilis 1734.; ſed inſtantibus deinde Poſtulatoribus, ut examen hujus articuli ad ſacrorum rituum Congregationem ordinariam remitteretur, annuente Sanctitate ſua huic novæ petitioni, uti deſumitur ex decreto edito die 12. Januarii 1737., articuli examen ad eamdem delatum eſt.

20 Porro Poſtulatores magnam vim conſtituerunt in atteſtationibus S. Franciſci Saleſii, & tunc Beati, nunc Sancti Vincentii a Paulo de virtutibus Servæ Dei, quarum notitiam, non perfunctorie ſed diligentiſsime, dum vixerant, hauſerant; in nonnullis teſtibus examinatis in cauſa Canonizationis S. Franciſci Saleſii, qui teſtimonium ferentes de ejus virtutibus, virtutes quoque enarrarunt Servæ Dei, ejus diſcipulæ amatiſsimæ; in teſtibus de auditu a videntibus, examinatis in proceſsu ejuſdem Servæ Dei, & in narrationibus hiſtoricis de ejus vita conſcripta a nonnullis feminis Religioſis, quæ aſsidue cum ea fuerant verſatæ; hinc inferentes, dici non poſse, in cauſa deeſse teſtes de viſu.

21 Carolus Albertus Archiepiſcopus Philippenſis, olim Fidei Promotor, ratione officii ſuas propoſuit animadverſiones, ſtrenue opponendo deficientiam teſtium de viſu judicialiter examinatorum præviis neceſſariis interrogatoriis: & in eo quod attinet ad memoratas atteſtationes & hiſtorias, dixit, eas eſſe probationes extrajudiciales: & in eo quod ſpectat ad teſtes

teſtes proceſſus cauſæ S. Franciſci Saleſii, ſubdidit, eos quodammodo per tranſennam, nec ullis præcedentibus particularibus interrogatoriis nonnulla dixiſse de virtutibus Servæ Dei.

22 Verum ſacrorum rituum Congregatio ordinaria, cum reputaſset, citra ullam Poſtulatorum culpam non fuiſse tempore & loco examinatos teſtes de viſu; præterea, urgentibus Poſtulatoribus, pro cauſæ introductione fuiſse defectum hunc oppoſitum; & tamen neglectam fuiſse oppoſitionem ſub certa ſpe documenta examinandi, quæ a Poſtulatoribus innuebantur, videlicet atteſtationes S. Franciſci Saleſii, & B. Vincentii a Paulo, & hiſtoricas narrationes conſcriptas a Monialibus contemporalibus & fide dignis, ex quibus omnibus validiſſimum deſumebatur adminiculum, præter teſtes examinatos in cauſa S. Franciſci Saleſii, pro teſtibus de auditu, & de auditu a videntibus in cauſa Servæ Dei; cenſuit, in ea procedendum eſse ad ulteriora: ex quo ſacræ Congregationis judicio tum Poſtulatores, tum Conſultores normam deſumere poſsunt, quid proponendum & quid attendendum ſit, cum proponitur cauſa procedens per viam non cultus, in qua deficiant teſtes de viſu. En verba decreti.

Gebennen. Beatificationis & Canonizationis Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal primæ Monialis & Superioriſſæ Ordinis Monialium a Viſitatione S. Mariæ nuncupat.

Propoſita per Eminentiſs. & Reverendiſs. D. Cardinalem Otthobonum in vim reſcripti SS. D. N. Clementis Papæ XII. cauſa Beatificationis & Canonizationis Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal prædictæ ſuper puncto probationum; ſacra eadem Congregatio, audito prius in ſcriptis & in voce R.P.D. Ludovico de Valentibus Fidei Promotore, reſcribendum cenſuit, in caſu de quo agitur, poſſe procedi ad ulteriora, ſi Sanctiſſimo Domino noſtro viſum fuerit. Die 16. Februarii 1737.

Factaque deinde per me Secretarium de prædictis Sanctiſſimo Domino noſtro relatione, Sanctitas ſua benigne annuit. Die 20. ejuſdem menſis Februarii 1737.

23 Conſimile quoque prodiit decretum in cauſa Ven. Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani patritii Veneti Congregationis Somaſchæ Fundatoris, de qua *in hoc eod. cap. num. 14.* Urgentibus enim Poſtulatoribus pro virtutum approbatione, quamvis in ea deficerent teſtes de viſu, tum propter antiquitatem cultus, licet ſublati; tum propter reſcripta ſacræ Congregationis, in quibus dictum fuit, ejuſdem cultus habendam eſſe rationem in diſcuſſione virtutum, & aliud ſpecialius ſan. mem. Benedicti XIII. ut in cauſa Servi Dei Hieronymi procederetur, ſicut in cauſis in quibus cultus immemorabilis fuit approbatus; tum demum quia non deerant monumenta contemporalia & aliqui teſtes de auditu a videntibus, decretum tandem prodiit his verbis: *Examinata in Congregationibus ſacrorum rituum antepræparatoria, & præparatoria, cauſa Beatificationis & Canonizationis*

nis

Digitized by Google

nis Ven. Servi Dei Hieronymi Æmiliani patritii Veneti & Congregationis Somaſchæ Fundatoris, ſuper infraſcripto dubio, An conſtet de virtutibus Theologalibus & Cardinalibus, earumque annexis in gradu heroico, in caſu & ad effectum de quo agitur, tandem die 30. Aprilis proxime præteriti coram SS. D. N. Clemente Papa XII. alia quæ ſupererat Congregatio eorumdem ſacrorum rituum generalis coacta fuit, in qua Reverendiſs. D. Cardinalis Porzia, vice & nomine Reverendiſs. D. Cardinalis Otthoboni abſentis, hujuſmodi cauſæ Ponentis, ſupradictum dubium propoſuit: Sanctitas vero ſua auditis tum DD. Conſultorum, tum Reverendiſs. DD. Cardinalium ſuffragiis, nil ea die decernere, ſed reſolutionem differre exiſtimavit; ut prius tam propriis quam aliorum precibus ad Deum effuſis, in tam gravi deliberatione Spiritus Sancti lumen imploraret. Iis itaque abunde peractis, infraſcripta die Divo Bartholomæo Apoſtolo ſacra, in cujus eccleſia terræ Somaſchæ, diœceſis Mediolanen. corpus ipſius Ven. Servi Dei quieſcit, idem Sanctiſſimus Dominus noſter, accitis coram ſe R. P. Ludovico de Valentibus Fidei Promotore, & me infraſcripto præfatæ Congregationis Secretario, ſuper propoſito dubio reſponſum affirmativum promulgari mandavit; ſcilicet, *Conſtare de virtutibus ipſius Ven. Servi Dei Hieronymi Æmiliani, tam Theologalibus, Fide, Spe, & Charitate, quam Cardinalibus, Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, & Temperantia, earumque annexis in gradu heroico, in caſu & ad effectum de quo agitur. Et ita &c. Die 25. Auguſti 1737.*

24 Poſt noſtram ad ſummum Pontificatum aſſumptionem, coram Nobis in Congregatione generali ſacrorum rituum propoſita eſt cauſa Ven. Servi Dei Franciſci Caraccioli die 21. Martii 1741. ſuper dubio virtutum, & pro earum probatione non aderant niſi teſtes de auditu, multis tamen formis adminiculati, & cauſa procedebat per viam non cultus. Omnes fere Conſultores & Cardinales ſuis ſuffragiis pro earum probatione & approbatione uniforme judicium tulerunt; Noſque ipſi poſt maturum examen die 23. Aprilis 1741. decretum edidimus, in quo declaravimus, virtutes prædictas ita eſſe probatas, ut tuto deveniri poſſet ad ulteriora, ideſt ad diſcuſſionem miraculorum. Aliud ſubinde, ut huic controverſiæ finis imponeretur, eadem die edidimus generale decretum, in quo primò confirmavimus praxim admittendi probationes ſubſidiarias per teſtes de auditu, in genere tamen ſuo perfectas ſuper dubio virtutum aut Martyrii, cum agitur de cauſis procedentibus per viam cultus immemorabilis, aut caſus excepti: ſecundò, ſtatuimus, hoc ipſum genus probationis ſubſidiariæ admitti poſſe in cauſis procedentibus per viam non cultus in dubio virtutum & Martyrii, ſi ſine culpa Poſtulatorum teſtes de viſu haberi non potuerunt, & ſi ex omnibus probationibus ſubſidiariis ſimul junctis moralis conſurgat certitudo virtutum aut Martyrii: tertiò, in cauſis procedentibus per viam cultus immemorabilis, aut indulti Apoſtolici, duo miracula (ut antea) non ſufficere, probatis virtutibus vel Martyrio, pro impetranda Canonizatione, ſed quatuor eſſe neceſſaria: quartò, in cauſis procedentibus per viam non cultus, & in quibus virtutes aut Martyrium fuerunt

probata

Digitized by Google

probata per probationes directas & per teſtes de viſu, duo miracula (ut antea) ſufficere pro Beatificatione, & duo alia quæ ſupervenerint, pro Canonizatione: quintò, in iiſdem cauſis procedentibus per viam non cultus, ſi virtutes aut Martyrium probata ſint per teſtes de auditu & probationes ſubſidiarias, non ſufficere duo miracula pro Beatificatione, ſed quatuor eſſe omnino neceſſaria, & præter hæc, alia duo quæ poſt indultam Beatificationem ſupervenerint, pro impetranda Canonizatione: ultimò, miracula ſemper & in quacumque cauſa debere probari per teſtes de viſu, de quo etiam in capite ſubſequenti. Diebuſque elapſis coram Nobis propoſita in Congregatione generali ſacrorum rituum cauſa ſuper Martyrio & cauſa Martyrii Ignatii Azevedi & aliorum triginta novem e Societate Jeſu, cauſa inquam procedente per viam non cultus, & in qua ſolæ aderant ſubſidiariæ probationes, iiſdemque recognitis in genere ſuo perfectis, aliiſque ponderatis circumſtantiis in decreto legendis, decretum edidimus, de quo in ultimo hujus capitis paragrapho.

25 En verba decretorum.

Neapolitana Beatificationis & Canonizationis Ven. Servi Dei Franciſci Caraccioli Clericorum Regularium Minorum Fundatoris.

Propoſita nuper in Congregatione generali coram SS. D. N. Benedicto Papa XIV. ſub die vigeſima prima Martii proxime præteriti per Reverendiſs. D. Cardinalem Bellugam Relatorem deputatum cauſæ Ven. Servi Dei Franciſci Caraccioli Fundatoris Clericorum Regularium Minorum ſuper dubio: An conſtet de virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate, & Cardinalibus Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, ac Temperantia, earumque annexis in gradu heroico, in caſu & ad effectum &c. Sanctitas ſua, perlectis relatiſque omnium Conſultorum, & auditis Reverendiſs. Cardinalium ſuffragiis, tunc quidem reſponſum cenſuit differendum, ut in tam gravi re Dei etiam conſilium & ſuis & aliorum precibus exquireret: poſtmodum autem celebrato hac etiam de cauſa ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, accitiſque coram ſe R. P. D. Promotore Fidei, meque infraſcripto Secretario, ejuſdem ſacræ Congregationis ſententiam approbando declaravit: virtutes prædictas ita probari, ut tuto deveniri poſſit ad ulteriora, nimirum ad diſcuſſionem miraculorum, in caſu & ad effectum &c. Sed cum ex teſtibus de auditu tantum, multiformiter licet adminiculatis, fuerint probatæ; ut, quod virtutum probationi defuit, miraculorum eas confirmantium probatione ſuppleatur, ad Servi Dei Beatificationem non ante deveniendum eſſe cenſuit, quam miracula omnino quatuor probentur ex teſtibus de viſu, atque approbentur, juxta formam infraſcripti decreti generalis eam ob rem editi hac ipſa die Dominica tertia poſt Paſcha 23. Aprilis 1741.

DECRE-

DECRETUM GENERALE.

CUm in Congregatione generali habita coram SS. D. N. Benedicto Papa XIV. die vigeſima prima Martii proxime præteriti, occaſione agendi de virtutibus Ven. Servi Dei Franciſci Caraccioli Congregationis Clericorum Regularium Minorum Fundatoris, earumque ſufficienti probatione generatim etiam quæſitum atque acriter diſputatum fuerit, poſſent ne unquam aut deberent haberi ſatis probatæ ad effectum, de quo agitur, virtutes alicujus ſine ullis teſtibus de viſu; Sanctitas ſua, perlectis Conſultorum, & auditis Reverendiſſ. Cardinalium tunc ſuffragiis, reque poſtea ſecum & cum aliis etiam mature perpenſa & pertractata, ad ambages quaſcumque certa & clara lege deſuper tollendas, ita cenſuit diſtinguendum.

Ut in cauſis Beatorum procedentibus per viam cultus ſive a Sede Apoſtolica indulti, ſive per tempus immemorabile delati, non recedatur ab antiqua praxi admittendi virtutum aut Martyrii probationem, quam vocant ſubſidiariam, conflatam ex teſtibus quidem tantum de auditu quandoque a videntibus, quandoque non, ſed variis tamen roboratam adminiculis, ad faciendam viro prudenti ac de re gravi judicaturo auctoritatem et fidem idoneis, ad quæ rite colligenda et ſeligenda ſunt a Majoribus noſtris litteræ et proceſſus compulſoriales ordinati: cum æquum ſit, et antiquitatis et cultus haberi rationem; neque negari poſſit, quin magnum ſanctitatis argumentum ſit, quod quis colatur propter ſanctitatem. Tametſi etiam in Beatis, et antiquis, ubi teſtes de viſu habeantur vel haberi poſſint, ex his, et non ex ſolis teſtibus de auditu, eorum virtutes aut Martyrium (quemadmodum et in variis hujuſmodi cauſis factum eſt) probari debent.

Ex quadam etiam æquitate, ne interdum ſcilicet contingat, cauſas, Dei atque hominum judicio ceteroquin promoveri dignas, ex ſolo teſtium de viſu quandoque non culpabili defectu, jacere omnino et perpetuo derelictas; præſertim cum, neque raro, claris de cælo ſignis et prodigiis auditur Deus hujuſmodi defectu non attento, amicum ſuum, ut ſuperius aſcendat, invitare: poſſit eadem ſubſidiaria probatio admitti et in cauſis ſimplicium Dei Servorum per viam non cultus procedentibus: quando tamen non conſtiterit, primos auctoritate ordinaria proceſſus fuiſse dolo malo aut culpabili negligentia tamdiu dilatos, donec teſtes de viſu nulli ſupereſsent; et quando etiam, comperto ejuſmodi teſtium defectu, ſacræ tamen Congregationis conſilio ſignata cauſæ fuerit Commiſſio, et litteræ remiſsoriales ad proceſsus auctoritate Apoſtolica faciendos expeditæ, nulla cum ſpe teſtium de viſu in ipſis audiendorum.

Atque in his cauſis deinde ſuffragium laturi ubi ex dicta probatione ſubſidiaria, omnibus ſimul rite & recte penſatis, talis ac tanta (ipſorum judicio) exſurgat veri Martyrii, aut virtutum heroicarum moralis (ut ajunt) certitudo, quæ non impoſſibile quidem, ſed imprudens (ipſorum pariter ſententia) reddat judicium de oppoſito; ne qua ex diverſitate reſpondendi oriatur deinde ſententiarum ambiguitas, hac ferme formula reſpondeant ſeu reſcribant: virtutes in gradu heroico,

heroico, aut Martyrium ita probari, ut tuto procedi poſſit ad ulteriora, nimirum ad diſcuſſionem miraculorum, in caſu & ad effectum, de quo agitur.

Simul tamen, ne juris rigor in his cauſis adhiberi nedum ſolitus, ſed & neceſſarius, ullo pacto relaxetur; ſed quod ex humano teſtimonio deerit, Divino compenſetur: miracula primum quidem quacumque in cauſa ſive Beatorum ad Canonizationem, ſive Servorum Dei ad Beatificationem, nonniſi ex teſtibus de viſu quoad ſubſtantiam approbentur; nulla ratione habita illorum, quæ in proceſſu ex ſolis teſtibus de auditu depoſita, & quantiſcumque documentis confirmata perlegantur: cum nova alia ſubinde miracula, teſtibus de viſu plene comprobata, poſſint quotidie, ſi Deus voluerit, ſupervenire.

Deinde vero cum in cauſis Beatorum per viam cultus immemorabilis, aut indulti procedentibus, de ſtylo præſenti ſit, ut approbato jam ex teſtibus de auditu (ut ſupra dictum eſt) adminiculatis Martyrio aut virtutibus in gradu heroico, ex duobus deinde miraculis ad ſolemnem eorum Canonizationem deveniatur; in poſterum non duo, ut hactenus, ſed quatuor ad eorum Canonizationem probari debeant miracula, & quidem (ut dictum eſt) ex teſtibus de viſu.

In cauſis autem ſimplicium Servorum Dei procedentibus per viam non cultus ſervetur quidem qui jampridem invaluit mos, ut probatis ex teſtibus de viſu virtutibus, & duobus deinde miraculis ad Beatificationem procedatur. At ubi virtutes aut Martyrium ex teſtibus de auditu (ut ſupra) fuerint probatæ; non duo, ut hactenus, ſed quatuor omnino ad Beatificationem, ac deinde duo alia poſt illam facta, ut moris eſt, ad eorum Canonizationem ex teſtibus pariter de viſu debeant approbari. Atque ita ſervandum Sanctitas ſua cenſuit decrevit & mandavit hac die 23. Aprilis 1741.

Braſilien. Beatificationis & Canonizationis ſeu Declarationis Martyrii Venerabilium Servorum Dei Ignatii de Azevedo & aliorum triginta novem e Societate Jeſu.

26 *CUM in cauſa Venerabilium Dei Servorum Ignatii de Azevedo provinciæ Braſiliæ Præpoſiti, ac triginta novem aliorum e Societate Jeſu die 15. Julii 1570. dum in Braſiliam Euangelii prædicandi cauſa a S. Franciſco Borgia miſſi navigarent, ante inſulam Palmæ ab impiis Calviniſtis in odium Catholicæ Fidei ac Sedis Apoſtolicæ variis modis occiſorum, relato jampridem per clar. mem. Cardinalem de Torres proceſſu deſuper auctoritate ordinaria confecto, ſacrorum rituum Congregatio die 20. Maji 1628. communi omnium conſenſu & voto ad ſpecialem Martyrii ejuſque cauſæ inquiſitionem, abſque aliis proceſſibus in genere, tam in Curia quam extra illam deveniri poſſe cenſuerit; reque ipſa, ſublata de medio per clar. mem. Cardinalis de Lugo tunc ſacræ Theologiæ Profeſſoris, aliorumque inſignium Theologorum reſponſiones oppoſitione de voluntarietate Martyrii, ab extra, & non a Promotore Fidei tunc excitata, die 12. Maji ejuſdem anni 1628. litteras remiſſoriales expedierit ad quatuor proceſſus in ſpecie ſuper Martyrio ejuſque cauſa, & ſignis ſeu miraculis, auctoritate Apoſtolica extra*

Curiam Bahiæ in Braſilia, & Bracharæ, Conimbricæ, & Eboræ in Luſitaniæ faciendos; in Curia vero duos alios, unum die 15. Decembris 1640. Sanctiſſimi tunc Provicario clar. mem. Cardinali Sancti Honuphrii, ſive Illuſtriſs. DD. Octavio Corſino Archiepiſcopo Tarſenſi, Lælio Falconerio Epiſcopo Thebarum, & Joanni Baptiſta Alterio Epiſcopo Camerinenſi, atque alterum die 24. Januarii 1665. clar. mem. item Vicario Cardinali Ginetto, ſive Illuſtriſs. DD. Jacobo Theodulo Archiepiſcopo Amalphytano, Joanni Antonio Capoblanco Epiſcopo Syracuſano, & Camillo Piazza Epiſcopo Dragonenſi pariter ſubdelegatis commiſerit formandos.

Ac poſt remotum anno 1625. cultum publicum, eo uſque Servis Dei, Ordinariorum & Sedis etiam Apoſtolicæ tolerantia, exhibitum, dicto ad relationem clar. mem. Antonii Cardinalis Barberini die 15. Septembris 1640. conſtare de paritione decretis de non cultu; poſtque admiſſam die 13. Julii 1649. referente clar. mem. Cardinali Columna, per ſacram Congregationem, ſignatamque manu fel. record. Innocentii Papæ X. Commiſſionem reaſſumptivam cauſæ in ſtatu ac terminis, in quibus tunc reperiebatur, approbata die 31. Auguſti 1669. ad relationem clar. mem. Sigiſmundi Cardinalis Chiſii validitate utriuſque proceſſus Romani, ſanatiſque 21. Januarii 1671. per ſan. mem. Clementem Papam X. defectibus quibuſdam in ſupradictis quatuor proceſſibus Braſiliæ ac Luſitaniæ; die 2. Maji ſubſecuti, ex indulto ſpeciali per Oratorem Sereniſs. Regis Portugalliæ Comitem de Prado Marchionem de Minas impetrato, propoſitum a clar. mem. Cardinali Roſpilioſio fuerit in Congregatione præparatoria dubium de Martyrio & ejus cauſa, complicatum cum dubio de ſignis ſeu miraculis; auditaque poſtridie relatione, Pontifex reſponderit, propoſitionem cauſæ in Congregatione generali differendam eſſe, ad coadjuvandas et dilucidandas probationes.

Iſtis autem magnopere poſtea illuſtratis & corroboratis in altera præparatoria, quæ die 28. Martii 1719. coram undecim Reverendiſs. Cardinalibus eſt habita, ſeparatim a ſignis ſeu miraculis propoſitum a clar. mem. Cardinali Otthobono fuerit dubium de Martyrio ejuſque cauſa, cum opportunis animadverſionibus SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. tunc Fidei Promotoris, qui ſtatim deinde dandas cenſuit, deditque poſtremas animadverſiones ſuas pro Congregatione generali; hæc autem Divino conſilio factum ſit, ut coram ipſomet jam ſummo Pontifice nuper, nimirum die 4. Septembris decurrentis, fuerit habenda: propoſitoque in ea per Reverendiſs. D. Alexandrum Cardinalem Albanum dubio cum hodierno Fidei Promotore R. P. Ludovico de Valentibus antea concordato: An conſtet de Martyrio & cauſa Martyrii, in caſu & ad effectum, de quo agitur, idem Sanctiſs. Dominus noſter, perlectis relatiſque Conſultorum, & auditis Reverendiſs. Cardinalium concordibus ſuffragiis, tunc quidem diſtulerit reſponſum, donec in re tam gravi prius Dei conſilium ſuis & aliorum precibus exquireret:

Nunc denique ſacroſancto Miſſæ ſacrificio in templo S. Andreæ in Quirinali ad majorem aram ante Imaginem S. Franciſci Borgiæ (ut lumen a Deo per illum imploraret, qui horum in obitu Servorum Dei conſultus, an orandum pro illis eſſet ac ſolita pro mortuis ſuffragia perſolvenda; de Patrum ſibi tunc Societati univerſæ præpoſito aſſiſtentium conſilio reſpondit, pro quadraginta utpote Martyribus

orandum

Digitized by Google

orandum non videri) celebrato; attentaque potiſſimum in cauſa hac (ultra perfectam in genere ſuo ſubſidiariam, quam vocant, Martyrii probationem) antiquitate ipſius, & circumſtantia cultus publici his Dei Servis a die obitus eorum uſque ad fel. record. Urbani Papæ VIII. decreta exhibiti (quæ duo hac in cauſa ſuffragaturis ſan. mem. Clemens Papa XI. die 8. Aprilis 1704. peculiari reſcripto præſcripſit attendenda) piis etiam Sereniſs. D. Joannis V. Regis Portugalliæ precibus per datas nuper Sanctitati ſuæ litteras expreſſis benigne inclinatus; memorato Fidei Promotore, meque infraſcripto Congregationis Secretario coram accitis, ejuſdem ſacræ Congregationis ſententiam approbando, declaravit, in cauſa Venerabilium Dei Servorum Ignatii de Azevedo ac triginta novem Sociorum ejus, Martyrium & Martyrii cauſam ita probari, ut tuto procedi poſſit ad ulteriora, nimirum ad diſcuſſionem ſignorum ſeu miraculorum juxta formam decreti generalis die 23. Aprilis 1741. editi: atque ad eorum præcipue, qui Catholicæ Fidei qua plantandæ, qua propagandæ, qua defendendæ cauſa inter barbaros Idololatras, aut perfidos Hæreticos in aſſiduo vitæ periculo verſantur, ſolatium non minus quam incitamentum, & decus etiam inſigne Nationis ac Religionis, quam prædicti Servi Dei ſortiti ac profeſſi ſunt, de Sede Apoſtolica & de Fide Catholica optime meritæ, utpote quam ſuſo largiter non ſudore modo, verum etiam, ubi opus eſt, ſanguine fortiter tuetur, præſens Declarationis decretum in lucem edi ac publicari mandavit hac die S. Matthæo Apoſtolo ſacra 21. Septembris 1742.

CAPUT IV.

De ſententia Congregationis ſacrorum rituum, & de præſenti Sedis Apoſtolicæ praxi quoad teſtes de auditu, cum agitur de miraculis; & quoad teſtes ſingulares, quando agitur de virtutibus aut de miraculis in cauſis Beatificationis & Canonizationis.

1 ACtum eſt *in capite præcedenti* de probatione virtutum; nunc agendum eſt de probatione miraculorum, & inquirendum, utrum (ſaltem in antiquis) probari poſſint per teſtes de auditu, vel per unum teſtem de viſu & alios de auditu, an potius neceſſe ſit juxta præſentem ſacræ Congregationis praxim, ut per teſtes conteſtes de viſu comprobentur. Jam alibi viſum eſt, ſummum Pontificem Urbanum Papam II. ſic reſpondiſſe Benedicto Abbati Canonizationem Beati Gurloeſii ſive Guolgoſii poſtulanti, uti legitur *tom. 4. Galliæ Chriſtianæ antiquior. edit. an. 1656. pag. 553.: Porro, quod de Beati Gurloeſii celebratione ab auctoritate noſtra judicium expetiſti, non eadem potuit facilitate concedi; non enim Sanctorum quiſque debet canonibus admiſceri, niſi & teſtes adſint, qui ejus miracula viſa ſuis oculis atteſtentur, & plenariæ Synodi communi firmetur aſſenſu*. Quæ verba ſic illuſtrat ſæpe memoratus Pater Chriſtianus Lupus (*in Concilia provincialia & generalia tom. 3. pag. 569. antiquior. edit.*): *Per oculatos teſtes probata miracula merito requiſivit Urbanus II. Hinc duos Cardina-*

 les,

les, qui in canonizandi Sancti Imperatoris Henrici miracula inquirerent ab ejuſmodi teſtibus, Eugenius III. legavit in Germaniam. Agitur enim hic de declarando occultiſſimo in defunctum hominem Divino judicio, quod ſine Divina, quæ paſſim per miracula fit, atteſtatione non poſſe fieri, eſt manifeſtum. Miracula ſunt Divinæ Majeſtatis ad nos loquela.

2 Concors eſt etiam ſacræ Congregationis obſervantia, teſte Cardinali de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 4. diſp. 20. art. 25. §. 4. num. 1119. & ſeqq.* cujus dicto multum deferendum eſt, cum plurium annorum ſpatio ſacrorum rituum Congregationi interfuerit uti Conſultor & uti Cardinalis. Sic enim præmittit: *Ultima autem primi argumenti conſequentia, quod multo minus poſſit extendi ad probanda miracula, ſic probo. Primo, quia cauſæ Eccleſiaſticæ per Canones judicandæ ſunt, ex Julio I. in epiſtola ad Orientales: Canones autem ſtatuunt, omnia eſſe probanda per teſtes de viſu [excepta cauſa affinitatis & conſanguinitatis] ut late patuit in §. 2. Secundo, Doctores pro teſtibus de auditu alieno in antiquis docent, quod, ſi agitur de alterius præjudicio, non ſufficiunt: ſed in probatione miraculi agitur de alterius præjudicio, quia de deceptione Eccleſiæ in re graviſſima, & ex majoribus. Tertio, nullus concedit, in cauſa criminali admittendos eſſe teſtes de auditu: ergo neque in cauſa probandi miraculi; eſt enim gravior quam criminalis, quia hic fieret præjudicium uni perſonæ vel familiæ, in cauſa miraculi fieret præjudicium Eccleſiæ & religioni. Quarto, miraculi probatio eſt fundamentum decreti Canonizationis: ergo debet eſſe major, quæ fieri poteſt inter homines. Antecedens probatur. Quamvis pro Canonizatione ſit neceſſarium probare virtutes in vita, & miracula poſt mortem, ut ſæpe probatum eſt ex Conſtitutionibus diverſorum Pontificum; ſi tamen daretur caſus, quod de virtutibus alicujus non haberetur notitia, quia antiquus, & nullus ſcripſit ejus geſta, tamen poſt mortem miracula patrarentur in ejus ſepulcro, vel ad invocationem, aut contactum Reliquiarum illius, hæc ſufficerent ad canonizandum. Prima conſequentia probatur: ſi enim adhibeantur teſtimonia de auditu alieno, non curatur omnimoda certitudo moralis quæ haberi poteſt inter homines, & Eccleſia videretur tentare Deum, ut vellet confirmare, ſeu potius aſſiſtere illi ad faciendum decretum de canonizando, non præmiſſa diligentia ſumma quæ fieri poteſt inter homines, ſed ea ſolum, cui poteſt facile ſubeſſe deceptio; quia vel poſtremus auditor qui deponit, vel aliquis intermedius ex præcedentibus rem auditam ut incertam, narravit ut certam; vel ipſe primus qui dixit, fortaſſe non vidit, ſed, ſicut regulariter accidit, ipſe quoque ex rumore, vel dicto incerti auctoris ſcivit & dixit, & ita nullum adeſt ſolidum fundamentum, quod ſaltem primus viderit; vel ipſe alicujus Servi Dei devotus aliqua in ejus honorem dixit, quæ probabiliter accidiſſe tenebat: igitur nunquam admittenda eſt hæc per auditum probatio, cujuſcumque ſint conditionis teſtes & cum quibuſvis circumſtantiis.* Tranſit deinde ad praxim hujus ſacræ Congregationis *num* 1120. atque ita ſubdit: *Probatur ſecundò ex praxi ſacræ Congregationis rituum, cui tot annis inſervio: nunquam enim teſtes de auditu admiſſi ſunt ad probanda miracula, etiam antiqua. Vidi multum laboratum in cauſa B. Joannis de Capiſtrano pro antiquis miracu-*

miraculis ſic probatis, immo & cum fama & hiſtoriis, neque tamen admiſſis: multum pariter in aliis tribus vel quatuor cauſis antiquorum miraculorum, quæ per famam & per teſtes de auditu eorum qui viderant miracula, &, quod plus eſt, etiam cum uno teſte de viſu illis adjuncto; nec tamen admiſſa fuere: Quid clarius?

3 Ad rem de qua agimus, plura adhuc ſubduntur a Patre Matthæuccio olim Conſultore ſacræ Congregationis *in pract. Theologo-Canon. ad cauſas Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 5. §. 1. num. 19. Extrema autem miraculi non probant teſtes de auditu alieno ex communi regula, quod de certa ſcientia deponere non poſſunt, qui actu non interfuerunt &c.* & num. 20. *Et procedit etiam, ſi verſemur in antiquis*: Et rurſus *num.* 24. *Nec concludentem probationem inducit teſtis de auditu alieno conjunctus cum teſte deponente de viſu ſuper miraculo. Non enim probatio eſt plena, & juxta legem Divinam & Canonicam &c. Nec teſtis de viſu facit, ut alterius probatio, quæ de ſe non ſufficit, ſufficiat & reddatur ſemiplena; ſed remanet illa de viſu in ſuo gradu ſemiplena, & alia de auditu tanquam adminiculum. Quapropter non eſt recipienda opinio Doctorum & Canoniſtarum, qui ſcripſerunt, teſtibus de auditu probari in antiquis miracula, cum non procedant in hujuſmodi cauſis graviſſimis ſecundum legem Canonicam & Divinam, nec ſervent ſtylum & praxim Apoſtolicæ Sedis, quæ ſemper in dictis cauſis ſummum rigorem & maximas diligentias ſervavit.* Me autem tanquam Fidei Promotore ſæpius opponente in cauſis procedentibus per viam non cultus, in quibus pro virtutibus probandis afferebantur teſtes de auditu, probationem per teſtes de auditu ſive proprio ſive alieno non ſufficere in cauſis Beatificationis & Canonizationis, ſed probationem debere conſtitui in teſtibus de viſu; reſponſum fuit a Poſtulatoribus, hæc & ſimilia ſibi vindicare locum non in probatione virtutum, ſed in probatione miraculorum, tum quia, ut ipſi ſibi blandiebantur, lata lex eſt de teſtibus de viſu in probatione miraculorum, ſive cauſa procedat per viam non cultus, ſive per viam caſus excepti, non vero in probatione virtutum, etiamſi cauſa procedat per viam non cultus; tum quia nova miracula ſupervenire poſſunt, ſi antiquorum probatio deficiat, quod in virtutibus contingere non poteſt.

4 Explicata quæſtione de teſtibus de auditu, ſupereſt, ut verba habeantur de teſtibus ſingularibus ſingularitate *adminiculativa*, non adverſativa, ut ſupra expoſitum eſt: &, licet prius agendum eſſet de virtutibus & Martyrio, deinde de miraculis, cum tamen in antecedenti paragrapho ſermo habitus ſit de miraculis, eamdem miraculorum materiam proſequemur, deinde tranſitus fiet ad virtutes & ad Martyrium.

5 Miracula in cauſis Beatificationis & Canonizationis perpenduntur & examinantur, ſi res ſit de cauſis procedentibus per viam non cultus, ante Beatificationem; tum poſt Beatificationem perpenduntur & examinantur ea quæ ſupervenerunt, ut obtineri valeat Canonizatio: in cauſis autem procedentibus per viam caſus excepti miracula perpenduntur &

exami-

examinantur, quæ poſt indultam venerationem ſupervenerunt. Porro, quamvis dubium proponatur, an conſtet de miraculis, in individuo tamen aſſumitur examen, an hoc aut illud exceſſerit fines naturæ, ita ut inter miracula ſit recenſendum. Quapropter, cum non agatur de fama miraculorum, ſed an hoc aut illud factum miraculo ſit adſcribendum; nec ullo modo exaggerata juris regula de conjungendis probationibus imperfectis, cum res eſt de probando genere, aptari poſſit judicio, quod in cauſis Beatificationis & Canonizationis particulariter aſſumitur ſuper dubio miraculorum; concors eſt tum Scriptorum, tum ſacræ Congregationis ſententia, in unoquoque miraculo requiri teſtes conteſtes, nec ſufficere, ſi unus teſtis deponat de uno miraculo, alius de alio. Ita reſpondent antiquiores, Antonius a Butrio, Felinus, & Marianus Socinus, quorum verba hic ſubnectuntur. Antonius a Butrio *in cap. Cum oporteat, ſub num.* 20. *de accuſat.*: *Idem tenuit Vincentius . . . & recitat Archidiac. & unde dicit, quod teſtes non probant, ſi dicant talem Sanctum, & unus dicit, quia liberavit talem de arido pede, & alter, quod alterum de oculo &c. Si autem cauſæ ſe habent ad totum, quia non inferunt ut partes, ſed ut cauſæ multiplicantes idem totum in ſpecie, tunc non probant; ut in exemplo de miraculis, quia quodlibet de per ſe infert unum miraculum totum*. Felin. *in cap.* Licet ex quadam, *ſub num.* 2. *col.* 810. *de teſtib., & atteſtat.*: *Et ideo, ſi unus teſtis dicit, quod talis fecit miracula, quia vidit eum ſanantem cæcum, alius dicit, quod liberavit claudum; iſti non probant, etiamſi eſſent mille, quorum quilibet atteſtaretur de uno miraculo . . . . quia iſti actus multiplicati, de quorum quolibet conſtaret per duos teſtes, bene probarent, quem feciſſe miracula; ſed, ex quo nullus de illis actibus probatur plene, ſed quilibet habet teſtem unicum, & non agitur de univerſali probando, ſed ut habeatur certitudo de aliquibus miraculis, non poſſunt dici conteſtes*. Marianus Socinus *in cap. Qualiter & quando* 24. *ſub num.* 583. *de accuſat. Et adverte pro declaratione, quia aliud eſt velle probare T. homicidam S., & aliud eſt velle probare, quod T. ſit homicidioſus, hoc eſt, quod in eo ineſt qualitas viri ſanguinolenti. Item aliud eſt velle probare, quod Frater Bernardinus fecit tale miraculum, quia unuſquiſque teſtis debet deponere de illo, & aliud eſt probare, quod ſit vir miraculoſus, ita quod hæc qualitas faciendi miracula ſit in eo; nam in prædictis caſibus & ſimilibus probatur qualitas per pluralitatem miraculorum, & quanto magis multiplicantur, tanto melius probatur, quod quæritur*. Ita quoque reſpondent recentiores, Rocca *de Canonizat. SS. cap.* 32. ubi agit de probatione miraculorum: *Teſtes inſuper in hanc rem tam gravem & arduam adhibendi ſunt de ſingulis eorumdem miraculorum circumſtantiis diligenter interrogati; qui, ut clariorem veritatis rerumque geſtarum teſtificationem efficiant, conteſtes de una & eadem re eſſe debent, & plures quidem: ſi enim unus de re ſingulari, alter vero de re teſtetur altera, tanquam teſtes ſingulares, ut juris Peritiſſimis placet, nihil profecto probant*. Caſtellinus *de dilat. Canonizat. SS. pag.* 94. *Animadvertunt quoque, & optime, quod ſi unus teſtis deponat de uno miraculo, alius vero de alio miraculo, illorum probatio non admit-*

admittitur tanquam ſufficiens, præſertim in maximo Canonizationis negotio: & ratio eſt, quam communiter aſſignant Juriſtæ, quia qualibet prædictorum teſtium probatio tendit non ad unum & ad idem, ſed ad diverſa. Matthæuccius *in oper. cit. tit. 3. cap. 5. §. 2. n. 29.* ubi ait, ab hac ſententia recedendum non eſſe in negotio Canonizationis arduo, & magni ponderis. Procuratores quidem & Advocati patrocinium præſtantes cauſis Beatificationis & Canonizationis in ſuis ſcripturis aliquando dixerunt, mitius & per leviores probationes eſſe procedendum, cum agitur de miraculis Beatificati ad impetrandam Canonizationem directis, quam quando agitur de miraculis pro Beatificatione obtinenda. Sed, cum ipſe tanquam Fidei Promotor in meis animadverſionibus differentiam prædictam minime aſtruendam cenſuerim, cum ſive res ſit de miraculis ante, ſive poſt Beatificationem, negotium arduum ſit & magni momenti, cumque in utroque caſu proponatur diſputationi dubium, *An conſtet de miraculis*, & cum certa debeant eſſe documenta, ut cultui *permiſſivo* ex indulto Eccleſiæ in aliquibus locis coercito ſuccedat cultus præceptivus ad univerſum orbem terrarum extenſus; ſacrorum rituum Congregatio a ſtricto miraculorum examine, etſi poſt indultam Beatificationem patratorum, recedere noluit, atque adeo horum miraculorum probationem ſemper rejecit, quoties in teſtibus de viſu conteſtibus, & minime ſingularibus non eſſet conſtituta. Quod ſi in dubio miraculorum ſive ante, ſive poſt Beatificationem patratorum nonnulla afferantur miracula probata per teſtes conteſtes, nonnulla probata per teſtes ſingulares, hæc utique pro cauſæ ornatu & majori ſplendore legi poterunt & in aliquo pretio haberi, ſed ſuper eis nullum editur a ſacra Congregatione reſponſum, niſi quatenus Poſtulatores inſtent pro eorum approbatione, tunc enim reſpondebitur, *Non conſtare*; & ideo multo minus eis inniti poterit judicium Beatificationis aut Canonizationis, ut bene indicant Paſqualig. ad Lauret. de Franchis *de controv. inter Epiſc. & Regul. num.* 1184. *& ſeq.* & Bordon. *de mirac. medit. 32. a num.* 14. *ad num.* 19. & ad rem bene ſubdunt Rotæ Auditores in prima relatione de miraculis S. Tereſiæ *art.* 3. ubi, poſtquam dixerunt, non deeſſe graves Doctores aſſerentes, miracula etiam probari per teſtes ſingulares, ſic habent: *Nihilominus, cum haberemus plura alia miracula per plures teſtes comprobata, judicavimus, ſupradicta per ſingulares teſtes confirmata tanquam mirabilia & notatu digna, & maxime ad ſanctitatis iſtius Servæ Dei manifeſtationem conducentia hic recenſere, & ad alia miracula in ejuſdem Virginis tranſitu, & poſt illum per Deum omnipotentem operata, & plurium teſtium numero probata tranſire.*

6 Magis involuta eſt controverſia, ſi de virtutibus tractetur. In dubio quippe virtutum non agitur de judicio ferendo ſuper hoc vel illo actu, ſed potius ſuper habitu. In quo rerum themate ſufficiens eſſe videtur probatio virtutis Charitatis, ſi unus teſtis de uno actu Charitatis, alius de alio, & ſic ſucceſſive teſtimonium ferant: licet enim probationes deſcendentes

Digitized by Google

dentes a teſtibus ſingularibus non ſint niſi ſemiplenæ, ſi ſimul tamen jungantur & ad probationem habitus dirigantur, videntur ad gradum plenæ probationis poſſe elevari. At, ſi quoad probationes cauſæ Beatificationis & Canonizationis, etiam in dubio virtutum, quantum fieri poteſt, æquiparantur cauſis criminalibus in quibus proceditur ad pœnam ordinariam, inſufficiens erit probatio quæ conſtituitur in teſtibus ſingularibus. Ita porro ſentiunt Matta *de Canonizat. SS. part.4. cap.20. num.17.* & Matthæucc. *in oper. cit. tit.5. cap.2. quæſt.2. num.33. & ſeqq.*, excluſa quacumque dubitatione quoad punctum cauſarum criminalium, cum concors ſit tum exterorum tum noſtrorum opinio, teſtes ſingulares, etiam ſingularitate *adminiculativa*, non probare plene, ſed ſemiplene, & ideo ad effectum vel inquirendi vel torquendi, ut adnotat Mynſinger *obſervat. centur. 5. obſervat.33. per tot.* & præſertim *num.2. & num.4.* non autem ad effectum infligendæ pœnæ ordinariæ; uti plene, diſcuſſa materia, proſequitur Raynaldus *in ſupplement. oper. criminal. ſuppl. 7. ad cap. 32. dub. 2. per tot.* & ſignanter *num. 56.* Adhæret eidem ſententiæ Pignatellus *conſult.110. per tot.*, *tom.* 8. & ſignanter *num.19.* ubi ait, neminem ex teſtimonio teſtium ſingularium ſingularitate non *obſtativa* tanquam hæreticum damnari poſſe ad pœnam ordinariam; & Cardinalis Albitius *in tract. de inconſt. in Fide cap.15. num.8. & ſeqq.* (relata opinione Souſæ *in quæſt. ſupra alleg.* in qua, uti vidimus, defendere conatur, teſtes ſingulares ſingularitate *adminiculativa*, non *obſtativa* plene hæreſim probare) inquit, eam opinionem reſpectu pœnæ ordinariæ nedum eſse erroneam, ſed omnino juri contrariam, & a ſacra Congregatione ſanctiſs. Inquiſitionis Romanæ rejectam; additque, licet in crimine Sollicitationis non poſſint admitti niſi teſtes ſingulares, atque adeo in bulla Gregoriana ſtatuatur, Sacerdotes ſollicitantes ex depoſitione teſtium ſingularium poſse tradi brachio ſæculari, eamdem tamen ad terrorem ſic ſtatuere, nec unquam in hac parte fuiſse executioni mandatam; admittit vero probationem teſtium ſingularium, cum agitur de probando actu ſucceſſivo, & ſaltem moraliter individuo, puta, ſi unus teſtis deponeret, ſe vidiſse Titium non Sacerdotem tali die in tali templo, aut ſacrario veſtibus Sacerdotalibus indutum, alius eodem die eodemque loco vidiſſe eumdem Titium recitantem Epiſtolam vel Euangelium Miſsæ, quam celebrabat, alius vidiſse eumdem Titium ad idem altare eodem pariter die eodemque loco Hoſtiam elevantem: in hac quippe facti ſpecie ait, teſtes ſingulares probare celebrationem factam a Titio; ſecus autem, ſi unus teſtis deponeret, ſe vidiſse Titium celebrantem die Martis, alter vero die Jovis, quia tunc probata celebratio dici non poſset, ſaltem ad effectum imponendi pœnam ordinariam referri poteſt. Ad rem, de qua nunc agimus, referri poteſt doctrina quoque Cardinalis Cajetani *ad 2. 2. D. Thomæ quæſt.70. art.2. Diſtinctio illa de teſtibus qui ſunt ſingulares, vel conteſtes, regulariter habet locum, ut per ſingulares nullus damnetur. Quia tamen multi ſingulares teſtes in factis iterabilibus violentam ſuſpicionem inducunt, ut, ſi*

ut, ſi unus vidit aliquem committere unum furtum, & alius vidit eumdem committere aliud furtum, & ſint teſtes omni exceptione majores, inter Religioſos quando quis exiſtimatur alias tali vitio involutus, aut numerus multus talium conteſtium concurrat, ſi arctatus non confitetur, inveniri videtur quandoque ſubſecuta condemnatio multorum Patrum conſilio fulta: &, licet hoc non ſit ſecundum juris rigorem, ubi tamen abſque tormentis proceditur non tam ad puniendum, quam ad ſalutem animæ & Regularis obſervantiæ favorem, tolerabile videtur; ut hæc probabilitas ſufficiat ad certitudinem inter eos qui mortui ſunt mundo. Quia tamen reus non poteſt ad hujuſmodi ſententiam tolerandam cogi, deberet ex hujuſmodi indiciis per tormenta, religioſa tamen, veritas exquiri, ut ſententia non feratur, niſi contra confeſſum vel convictum juxta ſacros Canones.

7 Favet huic aſsumptioni praxis Congregationis ſacrorum rituum: Excitata quippe a Fidei Promotore oppoſitione adverſus probationem virtutum aut Martyrii, tanquam minime ſufficientem, utpote conſtitutam in teſtibus ſingularibus, ſingularitate licet *adminiculativa*; Poſtulatores ipſi bene conſcii, difficile futurum eſse huic oppoſitioni in jure reſpondere, elenchum teſtium conteſtium quoad hos & illos actus virtutis non ſine magno labore componere curarunt, vim probationis conſtituentes in teſtibus conteſtibus de his & illis actibus, validumque adminiculum ſubinde reponentes in ceteris actibus comprobatis per teſtes ſingulares. Ita nimirum res ſe habuit in cauſa S. Franciſci Regis ſuper dubio virtutum, & in aliis pleriſque. Nil etenim prohibet, quin, probatis pluribus actibus Charitatis ex. gr. per teſtes conteſtes hujus virtutis, probatio hæc non leve adminiculum recipiat ab aliis actibus ad eam pertinentibus, quamvis per teſtes ſingulares comprobatis.

8 Re itaque ad hos terminos redacta, relationes ipſæ Auditorum Rotæ quæ adverſari videntur, congrue explicari poſsunt, ut ſibi vindicent locum in hypotheſi, in qua teſtes ſingulares teſtimonium reddant de actibus determinatæ virtutis, in cujus tamen probatione non deſint teſtes conteſtes de aliis actibus deponentes. Sed, quia fortaſse hæc explicatio apta dijudicari non poterit quoad relationes in ſuperioribus allegatas, in quibus admittitur in puncto miraculorum probatio per teſtes ſingulares, duo adnotanda ſuperſunt. Primum eſt, fere ſemper in relationibus, in quibus iidem Rotæ Auditores oſtendere conati ſunt, miracula probari ſufficienter poſse per teſtes ſingulares, non defuiſse miracula probata per teſtes conteſtes. In relatione quippe edita in cauſa S. Franciſci de Paula, in qua omnia adducta ſunt quæ poterant adduci pro aſtruenda ſufficientia probationis per teſtes ſingulares in dubio miraculorum, ſubduntur hæc verba: *Suadentur etiam, quæ dicta ſunt, ex eo, quia multa miracula per conteſtes probantur*. Conſimilia ſunt ea quæ habentur in relatione S. Raymundi *art.* 8. ubi poſt relatam opinionem quæ expoſcit teſtes conteſtes in dubio miraculorum, ſic ſubditur: *Nos in hac cauſa hanc potiſſimum ſententiam ſecuti ſumus, quia, cum haberemus plura miracula probata per plures teſtes, non compelle-*

pellebamur amplecti ſententiam illorum, qui dicunt, ſufficere probare miracula per teſtes ſingulares; quamvis, ut paulo antea dictum eſt, non ſit ſimpliciter rejicienda illa opinio, quæ aſſerit, poſſe miracula probari per teſtes ſingulares.

9 Alterum adnotandum eſt, ſatis non eſse ad rem de qua agimus, oſtendere, hoc illudve dictum ſuiſse in Rotalibus relationibus, ſed oportere, ut demonſtretur, id ipſum ſuiſse a ſacra Congregatione receptum & a ſummo Pontifice confirmatum, ut alibi dictum eſt. Paulo ante ſcilicet viſum eſt, ſacram Congregationem noluiſse in cauſa S. Didaci adhærere opinioni ab Auditoribus Rotæ admiſsæ de ſufficientia probationum per teſtes ſingulares in dubio miraculorum: ſed & in regeſtis plurima adſunt exempla poſitivæ reprobationis, exempla non approbationis, exempla moderationis & correctionis ſacræ Congregationis quoad miracula, quæ fuerant ab Auditoribus Rotæ ſimpliciter approbata.

10 Sic in relatione S. Caroli Rota approbaverat etiam miracula de Margarita Veruta, de Clementia Areſia, de Beatrice Criſpa: at 20. Martii 1610. *Non obſtantibus iis, quæ DD. Auditores Rotæ ſcripſerunt in eorum relatione pro approbatione miraculi de Margarita Veruta &c. Congregatio cenſuit, miraculum prædictum non eſſe ſufficienter probatum ita & taliter, ut dici poſſit miraculum.* Mucantius *in Act. Canoniz. fol.* 114. item 12. Iunii 1610. *Decimum quartum miraculum in ordine &c. juxta formam DD. Auditorum Rotæ in 3. part. de Clementia Areſia &c. ad partem ponendum eſſe dixerunt &c. & decimum quintum de Beatrice Criſpa &c. ad partem etiam, ut de ſuperiori, ponendum eſſe dixerunt. Ibidem fol.* 135. *a tergo, & fol.* 136. Similiter in relatione S. Felicis Rota approbaverat quinque miracula: at ſacra Congregatio 13. Septembris 1625. reſpondit: *Conſtare de quatuor miraculis, prætermiſſo quarto* regeſt. ſacr. rit. *fol.* 109.

11 Sic in relatione S. Eliſabethæ Rota approbaverat etiam tertium in vita, ac tertium poſt mortem: at ſacra Congregatio 28. Septembris 1624. reſpondit: *De miraculis ſufficienter conſtare, excepto tertio in vita, ac tertio in morte, de quibus nihil affirmat ſacra Congregatio (regeſt. fol. 79.)* Similiter in relatione S. Iſidori Rota approbaverat etiam ſeptimum poſt mortem: at ſacra Congregatio die 10. Julii 1621. miracula, quæ approbaverat, enumerans, tranſitu a ſexto ad octavum immediate ſacto, ſeptimum in ordine miraculum neque approbatum, neque reprobatum reliquit. *regeſt. fol.* 45. Item in relatione B. Gregorii X. Rota inter virtutes approbaverat etiam virginitatem: at ſacra Congregatio 4. Maji 1630. reſpondit: *Conſtare de virtutibus; ſed nihil ponendum eſſe in bulla Canonizationis de virginitate, donec aliter eadem ſacra Congregatio decernat.* Qua temporis limitatione oſtendit, ſe illam non poſitive reprobaſſe, cum particula *donec* habeat naturam ſuſpenſivam, maxime hic, ubi ſacra Congregatio ſupponit poſſibilem, ac fortaſse ſuturum caſum, in quo aliter decernens illam approbet. Sic denique in relatione S. Caroli Rota approbaverat etiam decimum miraculum: at 24. Aprilis 1610. *DD. Cardinales decimum miraculum*

de Paula

de Paula Angela Buttigella &c. non approbaverunt, nec reprobaverunt: in Act. Canoniz. fol. 126. Tametſi deinde 15. Maji, re melius declarata, approbandum cenſuerunt: *ibid. fol.* 130.

12 Sic in relatione S. Hyacinthi DD. Cardinales 30. Junii 1592. *Quintum in ordine miraculum* (nimirum ab Auditoribus Rotæ approbatum) *reliquerunt propter ſcrupulum in eo exortum*; ſed, data deinde ac bene examinata informatione, ut eam vocant, Auditorum Rotæ, 14. Julii, *Quintum miraculum concluſerunt: in Act. Canoniz.* apud Fratrem Severinum *pag.* 333. *&* 338. Sic in relatione S. Raymundi 15. Septembris 1599. *De miraculo facto in perſona cujuſdam Barcelò* (a Rota tamen approbato) *amplius deliberandum decrevere*: ſed poſtmodum 4. Octobris, *Cenſuerunt, miraculum de Barcelò ſemimortuo ſenſum recuperante verum fuiſſe miraculum, & ſufficienter extitiſſe probatum*. Penia *in Act. Canoniz. pag.* 295. Sic demum in relatione S. Caroli 30. Januarii 1610. *De ſigno, quod apparuit in nativitate Caroli* (ab Auditoribus Rotæ approbato) *Illuſtriſſimi Domini pro majori parte judicaverunt, non fuiſſe ſufficienter probatum*; ſed poſtea 26. Junii, *Ex hactenus deductis de integritate, puritate, & virtutibus heroicis ipſius Caroli, & miraculis &c. approbaverunt etiam pro futuræ ſuæ ſanctitatis ſigno ſive argumento ſplendorem ortum in ejus nativitate; de quo DD. Auditores tractant in eorum relatione in 2. part. in principio*: in Act. Canoniz. *fol.* 96. *a tergo*, *&* 138.

13 Sic in relatione S. Didaci Rota approbaverat ut miraculoſam corporis integritatem: at in Congregatione 18. Maji 1588. *De integritate corporis etiam eſt pertractatum, de qua cenſuerunt, non eſſe miraculum; ceteris tamen concurrentibus, admiratione & veneratione dignam, ac in relatione Conſiſtorii, & poſtmodum in Canonizatione eſſe referendam*. Penia *in Act. Canoniz. pag.* 147. Sic etiam in relatione S. Caroli allatum a Rota *decimum quartum argumentum ex eo, quod, Deo ſe protegente, ſceleſti ſicarii ictum incolumis evaſit &c. Illuſtriſſimi Domini dixerunt eſſe ad propoſitum, non ad probandum miraculum, ſed ad oſtendendam conſtantiam Fidei ſuæ, cum percuſſus ab oratione non diſceſſerit*: in Act. Canoniz. *fol.* 114.

14 Sic in cauſa S. Andreæ Corſini, propoſitis 15. Novembris 1610. in Rota decem miraculis, etſi reſcriptum a Rota fuerat, *Probari, primum, ſecundum, & decimum facta, & eſſe miracula: cetera in hac informatione contenta non fuerunt rejecta, ſed relicta in ſuo eſſe*. Quamobrem inter relicta erat ſextum de Nicolao quodam Beati Reliquiarum deriſore excæcato, poſtea illuminato, quod, quia ab uno Petro Andreæ de Caſtaneo Hiſtorico gravi quidem, ſed unico narrabatur, Rota duxerat, non utique rejiciendum, ſed relinquendum; hoc nihilominus placuit deinde Poſtulatoribus ſacrorum rituum Congregationi extra relationem Rotæ in adjecta Poſitione proponere: at ſacra Congregatio 27. Junii 1625. illud ſimiliter excipiens reſpondit: *Conſtare de miraculis in morte, inter quæ non videri enumerandam illuminationem ab Auditoribus Rotæ prætermiſſam*.

CAPUT V.

De numero teſtium in cauſis Beatificationis & Canonizationis adhibendorum.

1 CErtum eſſe videtur, duos aut tres teſtes ſufficere, qui ſint conteſtes & de proprio ſenſu deponant, nec unum teſtem ſufficere, ut aliquid probatum dici poſſit. Deuteronom. *cap.* 17. *v.* 6. ſic legitur: *In ore duorum aut trium teſtium peribit, qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra ſe dicente teſtimonium.* Et *cap.* 19. *v.* 15. *Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, quidquid illud peccati & facinoris fuerit; ſed in ore duorum aut trium ſtabit omne verbum.* Et Matthæi *cap.* 18. *v.* 16. *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Et Joannis *cap.* 8. *v.* 16. *&* 17. *Et ſi judico ego, judicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego, & qui miſit me, Pater; & in Lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.* Et 2. *ad Corinth. cap.* 13. *v.* 1. *In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum.* Et *ad Hebr. cap.* 10. *v.* 28. *Irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus, moritur.* Et 1. *ad Timoth. cap.* 5. *v.* 9. *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.*

2 Concordant jura Eccleſiaſtica, & ſæcularia. In Can. 74. inter eos, qui Apoſtolici dicuntur, ſic ſtatutum eſt: *In dictionem teſtimonii contra Epiſcopum Hæreticus non admittitor, ſed neque Fidelis, ſi ſolus ſit; in ore enim duorum aut trium teſtium conſiſtet omne dictum*: Alexander III. *in cap. Cum eſſes, de teſtament.* ſtatuit, valere teſtamenta, etiam quæ non ſint facta ad pias cauſas, ſi facta ſint non coram ſeptem teſtibus, ſed coram Parocho & duobus teſtibus, atque adeo hæc habet: *Quia vero a Divina lege, & ſanctorum Patrum inſtitutis, & a generali Eccleſiæ conſuetudine id noſcitur eſſe alienum, cum ſcriptum ſit, In ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum; præſcriptam conſuetudinem improbamus, & teſtamenta, quæ Parochiani coram Presbytero ſuo & tribus vel duabus aliis perſonis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere.* Et *in cap. Relatum*, ubi decernit valere teſtamenta ad pias cauſas, ſi facta ſint coram duobus teſtibus, ait: *Quoniam ſcriptum eſt, In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum.* Idem Pontifex *in cap. Veniens* 1. *de teſtib.* inquit: *Nec unius teſtimonium ad condemnationem ſufficiat alicujus.* Et *in cap. Licet, eod. tit. de teſtib.*: *Mandamus, quatenus, ſi inter vos, et quoſcumque Judæos emerſerit quæſtio, in qualibet cauſa Chriſtiani, et maxime Clerici, non minus, quam duorum vel trium virorum, qui ſint probatæ vitæ & fidelis converſationis, teſtimonium admittatis, juxta illud Dominicum: In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum.* Convenit & textus Paſchalis Papæ *in cap. In omni negotio, eod. tit. de teſtib.*, ubi decernit, principalem perſonam in teſtem eſſe admittendam, cum agitur ad correctionem de peccato impediendo: *In omni negotio principalis perſona dicens veritatem de re ſibi nota rectiſſime*

Digitized by Google

ctiſſime habenda eſt pro teſte, cui adhibito uno efficiuntur duo teſtes, adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter oſtendit Dominus, cum dicit: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum: quod ſi te non audierit, adhibe tecum unum vel duos teſtes, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. Idem alibi affirmat dicens: Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de me ipſo, & teſtimonium perhibet de me Pater; nam in Lege veſtra ſcriptum eſt, quod duorum hominum teſtimonium verum eſt. Stephanus quoque Papa V. Haſtulpho, vel (ut Fratres Pithæi malunt) Paulinus Epiſcopus Forojulienſis ad Haſtulphum *in can. Admonere* 33. *quæſt.* 2. ait: *Nec ulla Divina, humanaque lex unius teſtimonio, etiam idoneo, quempiam condemnat vel juſtificat*. Demum Conſtantinus Imperator *in l. Jurisjurandi, C. de teſtib.* ſic decernit: *Ut unius omnino teſtis reſponſio non audiatur, etiamſi præclaræ Curiæ honore præfulgeat*. Quocirca celebris ille cauſarum Declamator Romanus ajebat: *Nunquam Romæ unico teſtimonio, etſi clariſſimorum virorum, fidem fuiſſe adhibitam*. Et S. Hieronymus *lib.* 2. *adverſus Rufinum num.* 24. *tom.* 2. hæc habet: *Unique teſti nec Catoni creditum eſt*.

3 Quia vero nonnullæ cauſæ ſunt, in quibus jura exigunt plures, quam duos teſtes, quemadmodum indicat Alexander Papa III. *in cit cap. Licet* 1., *de teſtib.*: *Quia, licet quædam ſint cauſæ, quæ plures quam duos exigant teſtes, nulla eſt tamen cauſa, quæ unius teſtimonio, quamvis legitimo, terminetur*: & quia item nonnulli ſunt cauſarum articuli, & fortaſſe etiam quædam ſunt cauſæ quæ legitimo unius teſtimonio abſolvi poſſunt; videndum eſt, an hæc ſubſiſtant & an ſibi poſſint locum vindicare in cauſis Beatificationis & Canonizationis, de quibus agitur.

4 In can. *Præſul*, & in can. *Nullam* 2. *quæſt.* 5. decernitur, Præſulem damnari non poſſe, niſi adhibitis ſeptuaginta duobus teſtibus, & ſexaginta quatuor requiri ad condemnandum Presbyterum Cardinalem, & viginti ſeptem ad proſcribendum Diaconum Cardinalem. In Actis Synodi Sinueſſanæ in cauſa Marcellini Papæ accuſati de crimine idololatriæ (*tom.* 1. *collect. CC. Hard. col.* 218.) legitur teſtes receptos fuiſſe ad exemplum *libræ occiduæ*, quæ ſeptuaginta duos ſolidos continebat: *Hi omnes electi ſunt viri libra occidua, qui teſtimonium perhibent, ſe vidiſſe, eumdem Marcellinum thurificaſſe*: item, *Intra horum ſeptuaginta duorum teſtimonia*. Addendum quod *in cap.*9. Concilii Troslejani *tom.* VI. *part.* I. *collect. CC. Hard. col.* 531. legitur: *Apoſtolus Timotheo præcipit, in cujus perſona, ut Leo dicit, omnium Chriſti Sacerdotum numerum erudivit, ut accuſatio adverſus Presbyterum non recipiatur, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus; & ſacrum Nicænum Concilium, neophytum Epiſcopum a duobus vel tribus teſtibus redargutum a Clero abſtinere, præcepit. Sed, quia in hiſtoria Suſannæ duo teſtes qui idonei videbantur, & in hiſtoria Nabutæ, verum & in hiſtoria Paſſionis Domini duo teſtes dixiſſe falſum teſtimonium, legimus &c. in accuſatione Presbyterorum de numero teſtium idoneorum auctoritatem legum ſequendam vidimus, ut ſeptem ſcilicet teſtes idonei ut ſupra diximus requirantur, &, ſi ratio vel cauſa coegerit, quatuordecim, vel viginti*

Digitized by Google

viginti & unus teſtes quærantur, ut veritas patefacta monſtretur. Quocircà refert Innocentius Cironius *ad tit. Decretal. de accuſat. in fin.* Clementem IV. *in epiſt.* 326. centum teſtes adhiberi voluiſſe in cauſa Epiſcopi Toloſani ſimoniæ, & fratricidii accuſati.

5 Verum Canones ſupra allati 2. *quæſt.* 5. explicari poſſunt, ut procedant, cum agitur de teſtibus vitæ non probatæ, qui adverſus Præſulem teſtimonium ferunt, uti admonet Gratianus *loc. cit. Sed hoc &c. intelligitur vel propter improbitatem quorumdam, qui, cum non ſint ſpectatæ vitæ & ſcientiæ, in accuſationem miniſtrorum Dei repente proſiliunt. Quorum vero vita adeo laudabilis eſt, ut in omnibus imitanda appareat, de quorum aſsertione nulli dubitatio naſci poterit, eorum teſtimonio duorum vel trium teſtium quilibet jure convinci & damnari poterit*. Præterea addi poteſt, eos Canones deſumptos eſſe ex Concilio Romano ſub Silveſtro Papa, quod inter Iſidori Mercatoris merces ab Eruditis recenſetur (ut alibi videbimus), & ad rem bene adnotavit Cabaſſutius *in notit. Eccleſ. ſæc.* IV. *pag.* 123. Præterquamquod inter cetera, quibus clar. mem. Cardinalis Noriſius *in hiſtoria Donatiſt. part.* 1. *oper. tom.* 4. *col.* 128. *& ſeq.* Synodum illam Sinueſſanam, in qua ferunt, Marcellinum Papam tanquam reum ſtetiſſe, eſſe commentitiam probat, perpendit illud teſtium receptorum ad libram occiduam, hoc eſt numero ſeptuaginta duorum; cum libra occidua tunc non conſtaret ſolidis ſeptuaginta duobus, ſed poſt ea tempora ad ſeptuaginta duos ſolidos fuerit elevata a Conſtantino, & a Valentiniano confirmata. Idcirco ad alia tranſeundum eſt, ut propoſito aſſumpto ſatisfiat.

6 Veteri Lege ſtatutum fuiſſe, ut duobus aut tribus teſtibus idoneis deſerretur, & negotium eorum teſtimonio abſolveretur, deſumitur ex locis veteris Teſtamenti ſupra allatis. Iiſdem locis Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum aliquando uſum eſſe, ut Hebræos convinceret, deſumitur pariter ex his quæ in ſuperioribus dicta ſunt. At, cum præceptum illud veteris Legis morale non ſit, ſed judiciale, ceſſavit utique per adventum novæ Legis, & mortuum dici debet, licet non mortiferum. In quo rerum themate, licet ex inſtitutione veteris Legis vim habere non poſſit, juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 104. *art.* 3. obligare tamen poterit, ſi fuerit renovatum ab his qui poteſtatem habent legem ſtatuendi; quemadmodum *in cap. Si quis, ſub tit. de homicid.* renovatur id quod jubetur in Exodo, ut videlicet, ſi quis per inſidias occiderit proximum, ab altari evellatur & morte moriatur; & *in cap. Si rixati, de injur.* ſtatuitur, quod item eſt in Exodo, ut, ſi homines fuerint rixati & alter alterum percuſſerit, qui percuſſit, damna & impenſas in Medicos pro percuſſi indemnitate reficiat. Quibus præpoſitis, operæ pretium eſt examinare, an a ſummis Pontificibus ſtatutum ſit, ut quodcumque Eccleſiaſticum negotium teſtimonio duorum vel trium abſolvatur.

7 Alexandri III. Decretales ſupra citatæ *in cap. Relatum* 1., & *in cap. Cum eſſes, de teſtam.* ad rem de qua agimus, dignæ utique ſunt animadverſione.

ſione. Sed, cum Decretalis *in cap. Relatum* coercita ſit ad teſtamenta quæ fiunt ad pias cauſas, licet in ea ſtatuatur, teſtamentum valere conditum coram duobus teſtibus, ex ea profecto deſumi non poterit, conſtitutam fuiſſe regulam generalem, ut omne negotium Eccleſiaſticum duobus aut tribus teſtibus idoneis abſolvi poſſit & debeat. Difficilior itaque eſt explicatio Decretalis *in cap. Cum eſſes*, in qua idem Pontifex teſtamenta coram ſeptem teſtibus facta, conſuetudinem ſcilicet Civili lege confirmatam, tanquam a Divina Lege, & a Patrum inſtitutis, & a generali Eccleſiæ conſuetudine alienam reprobat, & ſub interminatione anathematis prohibet, ne quis teſtamenta coram duobus teſtibus & Parocho facta audeat reſcindere. Decretalis quippe hæc *in cap. Cum eſſes*, loquitur de teſtamentis factis etiam ad non pias cauſas, ſicuti adnotarunt Fagnanus *in cap. Relatum.* 1. *num.* 4. & Barboſa *num.* 2. *de teſtam.* & Decretalis eadem juxta nonnullos ſibi vindicat locum non tantum in terris pleno jure ſubjectis Romano Pontifici, ſed etiam in terris Imperii, vel ſi agatur de teſtamentis factis ab infirmis in ultima ægritudine conſtitutis, quemadmodum docent Cened. *in collect.* 159. *num.* 7. & Engel. *in colleg. juris Canonici lib.* 3. *tit.* 16. *num.* 12. vel etiam ſi agatur de teſtamentis, quæ fiunt ab iis qui non ſunt in ultima ægritudine conſtituti, juxta late adducta per Fagnanum *in cit. cap. Cum eſſes, num.* 68. *& ſeqq.*; eo quia potiſſimum effatum illud Divinum a ſummo Pontifice allegatum, quod ſcilicet in ore duorum vel trium ſtet omne verbum, nedum univerſum orbem comprehendit, uti docet Abbas *in eod. cap. Cum eſſes, num.* 4. *de teſtam.* ſed & quaſcumque teſtamentarias amplectitur diſpoſitiones, quæ factæ ſint ſive ab his qui eſſent conſtituti in articulo mortis, ſive ab his qui ſani mente & corpore eſſent, uti proſequitur Fagnanus *loc. alleg.*

8 At neque hæc Decretalis *in cap. Cum eſſes* evincit aſſumptum: primò quia, etiamſi admitteretur, Alexandrum ſtatuiſſe, ut ubique valerent teſtamenta condita coram Parocho & duobus teſtibus, quamvis non facta ad pias cauſas; hinc tamen non evinceretur, ab eo ſtatutum fuiſſe, ut in omni negotio duo aut tres teſtes ſufficere deberent: ſecundò quia, ſi idem Pontifex innixus locis antiquæ Legis & aliis ſupra recenſitis legem generalem ſtatuere voluiſſet, quamvis ad teſtamenta coercitam, prædictis antiquæ Legis præceptis nequaquam ſe conformaſſet; in his enim admittitur teſtimonium duorum aut trium, ad quod, ut diſpoſitio alternativa impleatur, ſatis eſt alterutrum adimpleri; ipſe autem duobus teſtibus teſtimonium Parochi addens, non duo, ſed tria teſtimonia expoſcit, uti bene argumentatur Covarr. *tom.* 1. *oper. in cap. Cum eſſes* 10., *ſub num.* 2. *§. Ea vero ratio, de teſtament.*: tertiò demum, quia Alexander eam legem tulit non pro omnibus, ſed pro ſuis in utroque Foro ſubditis, ut ex inſcriptione Decretalis deſumitur. Voluit ergo non jura Civilia, ſed Canonum conſuetudinem eſſe obſervandam in terris Romanæ Eccleſiæ ſubjectis; & cauſas allegavit, quæ, quatenus neceſſariæ non eſſent, aptæ tamen ſunt, juxta

ea quæ

ea quæ ad rem affert Canus *de loc. Theol. lib.6. cap. 8.pag.195.* Ideoque non ſolum hodie recepta eſt opinio, ut in terris Imperii, ſive in terris nequaquam Romano Pontifici in temporalibus ſubjectis ſeptem teſtes requirantur ad validitatem teſtamenti, ut habent Facchin. *controv. jur. lib. 6. cap. 47. §. Ultimo*, Borell. *in ſumma deciſ. tom.2. tit.5. num.7. & ſeqq.* Spino *ſpec. teſtam. gloſſ. 31. principali, ſub num. 38. ad §. ultimum*; verum etiam, cum juxta ſtatutum Urbis *cap. 42.* inter Cives Romanos, & Diſtrictuales jus Civile ſervetur, vix admittitur validitas teſtamenti in Urbe ipſa confecti, non ſervatis ſolemnitatibus juris Civilis, ſi confectum ſit ab eo, qui in Urbe per longum temporis ſpatium habitavit, ſed nunquam habuit animum contrahendi in ea domicilium; juxta adducta per Rotam *deciſ. 312. num.16. part. 9. recent. tom. 1.* Ab hoc quippe caſu præſcindendo, ad validitatem teſtamenti facti ad non pias cauſas ſeptem teſtes in Urbe requiruntur: cujus rei probatio deſumitur ex indulto Alexandri VII. qui, lue ingruente, conceſſit, ut in Urbe teſtamenta fieri poſſent coram quinque teſtibus; quod incongruum utique fuiſſet, ſi præſentia Parochi & duorum teſtium juxta regulas ordinarias ſatis fuiſſet ad validitatem teſtamenti; ſicuti argumentatur Cardinalis de Luca *de teſtament. diſcurſ. 33. num.10.*

9 Colligitur itaque ex adductis, nullam uſque adhuc legem latam eſſe, quæ decernat, in unoquoque negotio rem duobus teſtibus abſolvi poſſe & debere; cum aliqui ſint caſus, in quibus amplior numerus teſtium requiritur, quemadmodum deſumitur etiam ex *alleg. cap. Licet, de teſtib.* Nunc autem oportet, ut videamus, an uſque adeo reprobatum ſit unius teſtimonium, ut nullum negotium abſolvi poſſit & debeat, ſi ſolus ſit, nec alius addatur. Porro aliqui ſunt in jure caſus, in quibus unicum ſufficit teſtimonium: Conſecratio etenim eccleſiæ unico teſte probatur *Gloſſ. in can. Solemnitates, de conſecrat. diſt.1.* Unico teſti aſſerenti, defunctum dediſſe ſigna pœnitentiæ, creditur, *can. Qui recedunt. 26. quæſt. 6.* Unicus teſtis ſatis eſt, ut probetur, Baptiſmum fuiſſe collatum, can. *Parvulos* 119. can. *Cum itaque* 111. *de conſ. diſt.4.* ibique Gloſſa, *& cap. Nuper 51. de teſtib.* Unius teſtimonio defertur, ne matrimonium contrahatur, *cap. Super 2., de teſtib.*, & *cap. Præterea 2., de ſponſalib.* Dicendum eſt ergo, regulam quidem eſſe, ne unius teſtimonio deferatur, & cum eo ſolo negotium terminetur, ſed eam non eſſe univerſalem & adeo abſolutam, ut ſuas non patiatur limitationes. Specul. *in tit. de teſtib. num. 3.* triginta recenſet limitationes, inter quas ea ponitur, cum unius teſtimonium utilitatem alicui affert, ac nemini præjudicium; quam & tradunt Farinaccius *de teſtib. quæſt. 63. num. 26.* & Pax Jordan. *lib. 14. tit. 18. num. 65.* item ea, cum unicus teſtis nemini præjudicium afferens, ſed tantum alicui utilitatem, de facto proprio aſſerit, juxta theoreticen Caſtrenſis *in l. Quicumque, num. 11. in fin., C. de ſervis fugitivis*, quam late exornant Farinacc. *cit. quæſt. 63. num. 225.* & Sperell. *deciſ. 174. num. 33.* atque etiam, cum res eſt de probatione alicujus facti, in quo nedum difficile, ſed impoſſibile quod-

Digitized by Google

quodammodo eſt, præter unicum teſtem alios reperire, ut habent pariter Pax Jordan. *cit. tit.*18. *num.* 68. & Anaclet. *ad tit. de teſtib. num.* 267. Cum igitur ex hucuſque dictis aliqui ſint caſus, in quibus unius teſtimonio deferatur, reliquum eſt, ut videamus, an in materia Beatificationis & Canonizationis plures, quam duo, teſtes requirantur, atque an aliquando unius teſtimonio deferri poſſit, etſi alii teſtes conteſtes deſint.

10 Regula, quod ex duobus teſtibus legitima & ſufficiens habeatur probatio, ad cauſas etiam Canonizationis extenditur: Caſtellan. *de Canonizat.SS. quæſt.*7. *num.*105. Contelor. *Canonizat. SS. cap.*18. *num.*3. *& ſeqq.* Bordon. *controv. moral.*13. *num.*36. *& meditat.* 32. *de miraculis num.*1. Lauret. de Franch. *de controv. inter Epiſc. & Regul. tit. de cultu erga non Canonizatos quæſt.*4. *num.*11. ibique Paſqualig. *in addit. num.*1189. Franceſ. *variar. reſolut. cap.*29. *num.*60. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.*4. *diſput.*20. *artic.* 25. *de miraculis* §. 2. *num.* 1079. *&* *duobus ſeqq.* Matthæucc. *pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. *& ſeqq.* Sufficienter itaque & ad effectum Beatificationis & Canonizationis probatus dici poterit actus virtutis, de quo afferant duo teſtes conteſtes de viſu, aut de proprio auditu, ſi res quam teſtantur, pertineat ad ſenſum auditus. Martyrium quoque ſufficienter probatum dicendum erit, ſi duo teſtes conteſtes de viſu id teſtentur, uti proſequitur Matthæucc. *loc. cit. num.* 11. Item de miraculo ſatis conſtare dicendum eſt pro Beatificatione aut Canonizatione, ſi duo teſtes conteſtes de viſu teſtimonium reddant de duobus extremis, de morte puta & de reſuſcitatione, de defectu panis & vini, & de ejus multiplicatione, de ſanitate jam proclamata & inſtantanea ſubſequenti bona valetudine, quoties velint Poſtulatores probare miraculum reſuſcitationis mortui, aut multiplicationis panis & vini, aut miraculoſæ ſanationis. Et ſane pro duorum teſtium ſufficientia in propoſito miraculorum reſponſum fuit ab Auditoribus Rotæ in relatione S. Franciſci Xaverii 3. *part. de miraculis* §. *Quam probationem*, *&* §. 2. *verſ. Hoc factum*, necnon in relatione S. Franciſcæ Romanæ *part.* 3. §. *Quartum miraculum*.

11 Dictum eſt autem, miraculum ſufficienter eſſe probatum, ſi duo extrema probata ſint per duos ſaltem idoneos teſtes de viſu conteſtes: & ideo, quidquid ſcripſerit Molpheſius *conſil.* 46. *num.* 63. *& ſeqq.* & quidquid indicare viſus ſit Paſqualig. *in addit. ad Lauret. de Franch. de controv. inter Epiſc. & Regul. ſub num.*1191. quibus adhæret Pignatell. *conſult.* 180. *num.* 1. *tom.* 10. ſi unus teſtis aſſereret de uno extremo, hoc eſt de ſtatu antecedenti, alter de ſecundo extremo, hoc eſt de ſtatu ſubſequenti, miraculum probatum dici non poſſet, cum uterque ſtatus probandus ſit plene, non ſemiplene; ſicuti ad rem proſequuntur Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 1046. *& duobus ſeqq.* & Matthæucc. *in oper. cit. tit.* 3. *cap.* 5. §. 3. *num.* 49. *& ſeqq.* Quo loco recte animadvertunt, idcirco probari, Miſſam a non promoto ad Sacerdotium fuiſſe celebratam, ſi unus teſtis de una

parte Miſſæ, alius de alia teſtimonium dicat, quia celebratio Miſſæ eſt una integra actio ſucceſſiva conſtans ex pluribus partialibus actionibus, quæque propterea probata dicenda eſt, ſtatim ac plures partiales actiones ad eumdem locum & tempus reſpicientes probatæ ſunt. Id vero probationi miraculi aptari non poteſt, cum ſtatus prior non ſit idem neque per unionem, neque per aggregationem cum poſteriori, nec neceſſario debeant eodem tempore aut die aut hora conjungi: quare efficitur, ut, qui probat ſecundum ſtatum, niſi probet connexionem cum præcedenti, nihil de miraculo probet. Dicendum ne igitur erit, ſi duo teſtes conteſtes aſsererent de primo extremo, alii autem duo teſtes conteſtes de ſecundo, miraculum fore probatum? Affirmanter profecto reſpondent Contelor. *de Canonizat. SS. cap.*18. *num.* 13. & Caſtellan. *eod. tract. num. mihi* 136. ſed hæc reſponſio non videtur admittenda in probatione omnium miraculorum. Admitti ergo poterit in probatione miraculorum ſecundi generis, in quibus ex alibi dicendis non requiritur, ut fiant *in inſtanti*: quocirca, ſi duo teſtes aſſererent, ſe vidiſſe Titium mortuum tali die, duo autem alii teſtes aſſererent, ſe eum vidiſſe tali alia ſubſequenti die vivum, miraculoſa reſuſcitatio probata dici poſſet; veluti admittit Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 1098. Sed Contelorii, & Caſtellani ſententia recipi non poterit in probatione miraculorum tertii generis, in quibus item ex alibi dicendis probandum eſt, facta eſſe *in inſtanti*: in his quippe percipi nequit, quonam alio modo ſtatus immediate præcedens & ſtatus immediate ſubſequens cum excluſione cujuſcumque criſis probari poſſint, quam per eorumdem duorum teſtium teſtimonium, qui duos prædictos ſtatus teſtentur, ut ait Matthæucc. *loc. cit.*

12 Statuta duorum teſtium conteſtium ſufficientia tum pro probandis actibus virtutis, tum pro Martyrio & miraculis comprobandis, Fidei Promotores ſæpe opponere conſueverunt, non plene conſtare, de miraculo ſaltem aut Martyrio, ſi binis teſtibus de viſu alii teſtes non addantur aut de viſu, aut ſaltem de auditu; non quia, rigoroſe loquendo, duorum teſtimonium non ſufficiat, ſed quia difficile ipſis videtur, ſi mors inflicta fuiſſet in odium Chriſti, & pro Fide Chriſti ſuſcepta quoque fuiſſet, ejus notitiam ad alios teſtes, ſaltem de auditu, qui eam teſtari poſſent, non deveniſſe. Eodem modo ratiocinantur, quando agitur de miraculo, cum admiratio ſit comes miraculi, & comes admirationis ſit fama, quæ ad aures plurimorum pervenire conſuevit, quorum nonnulli, ſaltem de auditu, teſtari poſſunt; ita ut, ſi præter duos teſtes de viſu nulli alii, ſaltem de auditu, teſtentur, hinc inferri valeat, rem patratam non habitam fuiſſe ſupernaturalem atque miraculoſam. Porro, quamvis hæc oppoſitio non ita facile fieri poſſit in dubio virtutum, cum non unus, ſed plures actus earumdem probandi ſint per teſtes conteſtes, eadem nihilominus ſibi poſſet vindicare locum, ſi magna vis a Poſtulatoribus conſtitueretur in aliquo ſpeciali actu virtutis famigerato, & ex ſui indole & natura apto, ut

ad

ad aliorum notitiam deveniret; tunc quippe dici poſſet, dubitandum eſſe, ſi non de veritate facti, utpote a duobus teſtibus conteſtibus relata, ſaltem de qualitate & de magnitudine actionis, num talis habita fuerit, quo tempore a Dei Servo edita fuit.

13 Cardinalis de Lauræa, & Matthæuccius, utpote qui ſacrorum rituum Congregationibus interfuerunt, difficultatem hanc agnoverunt. Quamobrem Matthæuccius, poſtquam approbavit *tit.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. *& ſeqq.* Martyrium probari per duos teſtes conteſtes de viſu, ſubdit *num.* 9. *& ſeqq.* tutius eſſe, ſi alii teſtes de viſu, aut ſaltem de auditu inſuper addantur; admonetque Poſtulatores, ut, ſi ſolos duos teſtes de viſu pro Martyrio aſſerentes exhiberi poſſunt, doceant ſimul de ratione, quæ ipſos impedivit, ne alios teſtes de viſu aut de auditu habere potuerint; puta, quia alii de viſu vel de auditu, qui haberi potuiſſent, mortui erant ante confectionem proceſſus, aut in remotas ſeceſſerant regiones, ita ut examinari non potuerint: quæ utique in cauſis Martyrum contingere poſſunt, cum ut plurimum in terris Barbarorum Servi Dei pro Chriſti Fide moriantur. Item Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 1083. poſtquam iterum docuit, miraculum ſufficienter probari per duos teſtes conteſtes de utroque extremo, ſubdit, melius & tutius eſſe, ſi alii teſtes inſuper addantur, quando miracula probanda aſſumuntur in judicio Beatificationis & Canonizationis, in quo exquiſitiores diligentiæ ſunt maximopere opportunæ; additque, hanc eſſe praxim ſacræ rituum Congregationis. Favet autem doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 70. *art.* 2. *in corpore*, ubi hæc habet: *Eſt autem probabile, quod magis veritatem contineat dictum multorum, quam dictum unius; & ideo, cum reus ſit unus qui negat, ſed multi teſtes aſſerant idem cum actore, rationabiliter inſtitutum eſt de jure Divino & humano, quod dicto teſtium ſtetur. Omnis autem multitudo in tribus comprehenditur, ſcilicet principio, medio, & fine &c. Ternarius quidem conſtituitur aſſerentium, cum duo teſtes conveniunt cum actore; & ideo requiritur binarius teſtium, vel ad majorem certitudinem, ut ſit ternarius, qui eſt multitudo perfecta in ipſis teſtibus.*

14 Dum munere fungebar Fidei Promotoris, in cauſa S. Staniſlai Koſtkæ repentina ſanatio Patris Andreæ Fauſti Ordinis S. Benedicti inter miracula recenſita eſt, quam tantum teſtati fuerant duo Sacerdotes in omnibus conteſtes. Suffragia porro tum Cardinalium tum Conſultorum fuerant pro miraculo uniformia: at ſan. mem. Clemens Papa XI., a quo me plura didiciſſe pro cauſarum Beatificationis & Canonizationis examine confeſſus ſum & ſemper confitebor, antequam ad miraculi approbationem deveniret, ex rationibus ſupra indicatis dubitavit, an propoſitum miraculum approbare deberet; nec illud approbavit, niſi poſtquam Poſtulatores, allatis probationibus quas inſeri voluit in Acta ſacræ Congregationis, demonſtrarunt, duos, aut ad ſummum tres Religioſos commoratos tunc fuiſſe in Præpoſitura Caliſii, in qua miraculum patratum eſt, ita ut alii teſtes examinari non potuerint.

15 Poſtquam viſum eſt, quid ſit dicendum de probatione quæ conſtituitur in duobus teſtibus, reliquum eſt, ut videamus, an aliqua ſint in judicio Beatificationis & Canonizationis, quæ uno teſte ſatis probari poſſint. Contingit autem aliquando, ut examini proponantur nonnulla miracula, in quibus ſanati referunt, ſibi ante ſanationem miraculoſam, vel in ipſo actu ſanationis Dei Servum, aut Beatum apparuiſſe; & quidem apparitio alio modo probari non poteſt, quam ejus dicto, qui ſibi refert Servum Dei, aut Beatum apparuiſſe: Contelor. *de Canonizat. SS. cap.* 18. *num.* 18. Caſtellin. *de dilat. Canonizat. SS. part.* 2. *in reſponſ. ad objecta, verſ. Breviter reſpondetur, pag.* 98. Bordon. *controv. moral.* 13. *cap.* 27. *verſ. Unde relationes*; et *in alio opere de miraculis, meditat.* 32. *num.* 13. Ceparius *direct. Canonizat.* 2. *part. cap.* 7. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4 *diſput.* 20. *de miraculis art.* 25. *§.* 3. Auditores Rotæ in relatione S. Raymundi *part.* 2. *art.* 8. *verſ. Non tamen*, in relatione S. Ignatii *mirac.* 6. *verſ. Et licet*, in relatione S. Andreæ Corſini *apud Lezanam conſult.* 1. *part.* 3. *§.* 3. *ſub num.* 232., in relatione S. Jacobi de Marchia *in quinto miraculo*, in relatione S. Franciſcæ Romanæ *part.* 3. *§. Nonum miraculum*, in relatione S. Caroli Borromæi 3. *part. num.* 4. *§. Accedebat*, & in prima relatione de miraculis S. Tereſiæ *tit. de aliquibus mirabilibus*, ubi: *Quoties ex miraculi natura illud non poteſt niſi unico teſte probari, ut ſunt revelationes, apparitiones, & ſimilia, tunc illo unico teſte probatur, dummodo perſona ſit alias fide digna.* Sed, cum, me Fidei Promotore, plura hujuſce generis miracula examini propoſita ſint, &, quando extrema miraculi fuerunt ſatis probata, doctumque fuit, rem patratam exceſſiſſe vires naturæ, ſacrorum rituum Congregatio ad approbationem devenerit, nulla in miraculi approbatione facta apparitionis mentione, ita ut inducta quædam dicenda ſit praxis ſilentio ut plurimum in ea facti ſpecie prætereundi apparitiones Servorum Dei, & Beatorum; ſuperfluum mihi videtur hic immorari in examine propoſitæ controverſiæ, quod aptius alibi aſſumetur, cum de ipſis apparitionibus & revelationibus, quæ Servis Dei, aut Beatis contigiſſe dicuntur, ſermo appoſite inſtituetur. Eæ quippe non alio modo probari poſſunt, quam dicto Servi Dei, aut Beati, cui divinitus contigiſſe dicuntur, vel Confeſſarii aut Rectoris ſpiritalis, qui eas audiverit ſibi narratas a Servo Dei, ſeu Beato; quemadmodum bene animadvertit Daniel a Virgine Maria in ſecundo tomo ſpeculi Carmelitici in vita S. Tereſiæ *num.* 2466. *Cum ex natura rei alii teſtes dari non poſſint, nec ab alio, quam ab ipſomet, quem Deus ſimilibus favoribus proſequi dignatus eſt, probari poſſint, materia ſubjecta facit, ut eiſdem Beatis quibus contigerunt, & illorum Confeſſariis de auditu ab ipſis ſtandum ſit.* Quod late proſequitur Tanner *in Prudentia vindicata Venerabilis Patris Ludovici de Ponte tract.* 1. *cap.* 11.

16 Quando agitur de miraculis in judicio Beatificationis & Canonizationis, non ſufficit comprobare ſtatum antecedentem & ſtatum ſubſequentem per teſtes conteſtes, atque adeo factum ab eis relatum excedere

vires

Digitized by Google

vires naturæ, ſed etiam neceſſe eſt, ut probetur patratum fuiſſe interceſſione illius Servi Dei, de cujus Beatificatione aut Canonizatione agitur; ſicuti bene perpendunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Andreæ Corſini *part. 3. §. 2. num. 226. apud Lezanam conſult. 1. Certum eſt non ſufficere ad effectum Canonizationis N. probare, quod fuerit factum miraculum, ſed oportet probare, quod fuerit factum ad interceſſionem dicti N.* Cumque interceſſio probetur per invocationem, teſte Caſtellano *de Canonizat. SS. quæſt. 7. in fin.* ubi ſic legitur: *Quod autem miraculum Deus fecerit propter interceſſionem Sancti, de quo canonizando agitur, probatur ex invocatione, vel voto ad illum Sanctum emiſſo*; quod & ex bullis Canonizationum oſtenditur, in quibus, cum miracula recenſentur a Deo facta interceſſione ejus qui inter Sanctos refertur, habentur hæc verba, *Ad ejus invocationem nominis*; remanet, ut inquiratur, quomodo invocatio probetur.

17 Invocatio duplici modo fieri poteſt: vel ab eo qui ſanitatem recipit, quemadmodum *Matth. 8. v. 2.* Chriſtus ſanat leproſum ſic orantem: *Domine ſi vis, potes me mundare*; & *cap. 9. v. 27.* duos cæcos illuminat ſic dicentes: *Miſerere noſtri, fili David*. Vel ab alio, qui preces fundit pro ægroto; quare *Matth. eod. cap. 8. v. 6.* Centurio Chriſtum rogavit pro ſervo ſuo: *Domine, puer meus jacet in domo paralyticus*; & *cap. 9. v. 18.* Princeps ſupplicavit pro filia ſua: *Veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet*; & *Luc. 4. v. 38.* ſanatur ſocrus Simonis: *& rogaverunt illum pro ea*; & *Joan. 4. v. 47.* Regulus rogabat eum, *Ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus*. At, ſive invocatio fiat ab ægroto, ſive ab alio pro eo, invocatio ſolo dicto invocantis comprobata dicenda eſt: Ceparius *in director. Canoniz. 2. part. cap. 7.* Auditores Rotæ in citata relatione S. Andreæ Corſini *par. 3. §. 3. num. 232. apud Lezanam conſult. 1.*, in relatione S. Andreæ Avellini *miraculo 4. §. Et quamvis*, & in relatione S. Caroli *3. part. de miraculis §. 12.* Quod vero juxta regulas ſacræ Congregationis expoſita probatio ſufficiat, late oſtendunt Cardinalis de Lauræa *cit. diſput. 20. art. 25. §. 3. num. 1109.* ubi ſic loquitur: *Confirmatur ex praxi Eccleſiæ, quæ in probatione invocationis admittere ſolet vel ipſum ſanatum, vel aliquem ex parentibus, cognatis, aut amicis, quo faciente voto pro ſanando, miraculum contigit, dummodo extrema, et ſanatio ſubita plene probentur. Plures propoſueram caſus pro hac materia de miraculis ſic probatis quoad invocationem ex tempore, quo ſacræ Congregationi rituum deſervio, quos conſulto omiſi. Non enim id controvertitur a Dominis Fiſcalibus, etiam rigidis*: & Matthæucc. *in cit. oper tit. 3. cap. 4. num. 18.* hæc habet: *Verum ſufficit, ut ſuper invocatione deponat ſolus patiens, vel alius qui pro ipſo invocaverit. Invocatio quippe eſt unus ex illis actibus, qui ut plurimum aliter probari non poteſt.* In quo etiam procedit regula juris ſupra expoſita de fide præſtanda teſti de facto proprio teſtimonium reddenti in re, quæ ſolo ejus dicto probari poteſt.

18 Si porro, antequam conficiatur proceſſus ſuper miraculis, mortuus eſſet ille qui invocavit, ſed aliæ omnes concurrerent circumſtantiæ proba-

probationi & ſubſtantiæ miraculi faventes, quid agendum eſſet? Rurſus, quomodo res ſe habere deberet, ſi miraculum contigiſſet in perſona pueri qui Beatum invocaſſet, cum pueri teſtimonium recipi non poſſit? Dum munere fungebar Fidei Promotoris, non ſemel occurrit caſus mortis ejus qui invocavit, antequam confectus fuiſſet proceſſus ſuper miraculis. At ego ſemper opinatus ſum, in ea facti ſpecie neceſſe eſſe, ut duo teſtes conteſtes deponerent, ſe audiviſſe invocantem, dum invocabat; vel audiviſſe ipſum invocantem aſſerentem, ſe Dei Servum, vel Beatum invocaſſe: & Poſtulatores quidem morem prædicto ſenſui gerentes, omnem lapidem moverunt, ut per duos teſtes conteſtes invocationem prædicto modo probarent. Quocirca bene inquit Matta *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 20. *num.* 6. quem ſequitur Roſa *in addit. ad tract. de Executor. litter. Apoſtol. num.* 192. invocationem utique probari unius teſtimonio, ſi hic de facto proprio teſtimonium ferat; at invocationem ipſam per duos teſtes comprobandam eſſe, ſi hi alienum factum teſtentur. In caſu quoque præviæ mortis invocantis, ſi duo teſtes reperiri non poſſent, qui (uti modo dictum eſt) teſtimonium redderent, id maxime ponderandum eſſet, ſi probaretur, eum qui invocaſſe dicitur, in teſtimonium miraculoſæ ſanationis votivam tabellam detuliſſe ad altare Beati, aut alio modo votum exſolviſſe; hæc quippe facta ad ſuadendam invocationem ſufficere poſſe videntur. In cauſa S. Caroli Borromæi, ſicuti legitur in relatione Rotæ Auditorum 3. *part.* examini propoſitum fuit miraculum Joannis Baptiſtæ Tironi infantis, qui, invocato B. Carolo, liber evaſit a flumine: & de invocatione quidem ipſa innocens infans coram Judicibus locutus eſt; ſed, quia ſufficiens hæc probatio eſſe non poterat, duo alii additi ſunt teſtes qui retulerunt, ſe infantem audiviſſe, cum elata voce B. Carolum invocavit. Iidemque Rotæ Auditores in relatione cauſæ Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani *tit. de virtutib. Theolog. num.* 8. *&* 9. ejus liberationem ab obſcuro & aſpero carcere impetratam a Deo per ipſius preces ad Beatiſſimam Virginem ſatis comprobatam dixerunt ex dictis teſtium una cum antiqua tabella, quæ ad publicam facti conteſtationem Tarviſii fuerat appenſa in templo B. Mariæ Virginis, cum inſcriptione manu ipſius Hieronymi formata.

C A P U T VI.

De qualitate teſtium in cauſis Beatificationis & Canonizationis adhibendorum.

1 NE Hæreticorum irriſionibus ſacrum Beatificationis & Canonizationis judicium exponatur, nedum plures, ſed & fide digni uſquequaque teſtes adhibendi ſunt, qui de virtutibus, Martyrio, aut miraculis ferant teſtimonium, ut optime ſcripſit Dominicus Gravina *Catholic. præſcript. tom.* 4. *continuat.* 2. *part. pag.* 345. ubi hæc habet: *Examinandi ergo ſunt teſtes, non unus vel alter, ſed plures & plures, & ſint conte-*

conteſtes, & exactiſſime, pari paſſu, immo & magis & in majori numero, quam examinantur teſtes in ſancto Officio, ut omnis aditus præcludatur Hæreticis irridendi ſacras Apotheoſes Sanctorum, & omnis ambitus, avaritia, ſubornatio, falſa pietas, & hujuſmodi ablegentur. Verba ſcilicet iſta numerum teſtium reſpiciunt, & diligens eorum examen: nam, licet in præcedenti capite, duos teſtes conteſtes ſufficere, dictum ſit, nemo eſt qui non videat, ea, quæ ibi dicta ſunt, pertinere non ad univerſum judicium Beatificationis & Canonizationis, ſed vel ad aliquos actus virtutis, vel ad aliquod miraculum; ita ut, ſi ratio habeatur omnium teſtium qui in qualibet cauſa Beatificationis & Canonizationis examinantur, de magno numero teſtium dubitandum non ſit. Si vero teſtes qui in magno numero examinantur, etiam ſint fide uſquequaque digni, quæcumque Hæreticorum calumnia ceſſare debebit; uti proſequitur idem Gravina *cit. tom. 4. pag. 333. Quicumque ergo teſtes iſtos graves, multos, diſtricte examinatos in Actis Canonizationis repellit, & infirmare nititur eorum teſtimonium, cum ipſa natura etiam pugnat, omnia tribunalia evertit, hierarchicum ordinem peſſundat, humanumque commercium tollit*.

2 Non eſt autem hic animus diligentias enarrare, quæ a ſacrorum rituum Congregatione adhibentur, ut certa ſit de qualitate & fide teſtium. De illis ſiquidem actum eſt *in ſuperiori libro*. At ſaltem hic repetendum eſſe videtur, nedum Judicibus remiſſorialibus, qui teſtes examini ſubjiciunt, impoſitum eſſe onus ſacram Congregationem per epiſtolam peculiarem admonendi, an aliquid in examine deprehenderint, quod fidei teſtibus præſtandæ adverſetur, ſed in hoc etiam præcipue verſari diligentiam Fidei Promotoris, Conſultorum, & Cardinalium ſacræ Congregationis, ut perpendant, an teſtes examinati tales ſint, ut eorum dictis credendum ſit. Non eſt pariter hic animus omnia recenſere, quæ teſtibus fidem detrahunt: opus enim eſſet integros huc traducere tractatus juris Conſultorum qui de teſtibus ſcripſerunt. Satis ergo erit hic adnotare, quod qui in aliis judiciis a ferendo teſtimonio repelluntur, multo magis arcendi ſunt a teſtimonio in graviſſimis cauſis Beatificationis & Canonizationis, & alia nonnulla exponere ſatis erit ad hanc materiam pertinentia, de quibus aliquando dubitare contingit in ſacrorum rituum Congregatione.

3 Aurea eſt doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæſt. 70. art. 3. in corpore*, ubi ait: *Reſpondeo, dicendum, quod teſtimonium, ſicut dictum eſt, non habet infallibilem certitudinem; ſed probabilem &c. Redditur autem probabile, quod aliquis in veritate teſtificanda non ſit firmus, quandoque quidem propter culpam, ſicuti &c. quandoque autem abſque culpa, & hoc eſt vel ex defectu rationis, ſicut patet in pueris, amentibus, & mulieribus; vel ex affectu, ſicut patet de inimicis &c.* Puerorum quidem & impuberum teſtimonium in magno pretio fuit apud Senecam *controv. lib. 7. declamat. 5.* ubi ait: *Nihil eſt puero teſte certius* [utique quinquenni] *nam ad eos annos pervenit ut intelligas, & non ad eos quibus fingat*. At, quidquid ſit de hujus Philoſophi opinione, ſi maſculus

lus minor quatuordecim annis, & femina minor duodecim a teſtimonio ferendo repelluntur ex jure Civili *l.* 3. *& l.*19. *ff. de teſtib.*, eorum teſtimonium admitti non poterit in cauſis Beatificationis & Canonizationis, etiamſi facti majores ea teſtarentur, quæ in pupillari ætate viderunt: Matta *de Canonizat. SS. part.* 4. *cap.* 17. *num.* 10. *&* 11. Matthæucc. *pract. Theologo-Canon. tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 13. Pignatell. *conſult.* 187. *num.* 6. *& duobus ſeqq. tom.* 10. Horum tamen Doctorum dicta explicationem pati poſſunt; quod videlicet ſibi vindicent locum, ſi impubes factus adultus ea teſtetur, quæ vidit in pupillari ætate, quæque ejus intelligentiam excedebant; ſecus autem, ſi factus pubes teſtimonium de his redderet, quæ vidit in pupillari ætate, & quæ in eadem ætate poterat perfecte cognoſcere. Doctrina nimirum hæc eſt Joannis Andreæ *in addit. ad ſpecul. part.* 1. *tit. de teſte §.*1. *v. Omnes, pag.*111. ubi inquit: *Ego, ſalvo, quod dixi ſecundùm Accurſium, admitterem adultum in teſtem ſuper his quæ impubes viderat, ſi talia ſunt illa quæ cadere poterant in ipſorum tunc impuberum intellectum.* Cui adhæret Farinaccius *de teſtib. quæſt.* 58. *num.* 59. *&* *ſeqq.*, ubi ſubdit: *Unde ſecus, ſi ſint talia quæ in pupilli ſenſum & intellectum reſpective non cadunt, quia tunc tale teſtimonium non valet &c.; & propterea, ſi adultus ſeu pupillus factus pubes deponat, ſe vidiſſe in pupillari ætate fabricari falſam monetam, ejus teſtimonium minime recipitur, quia, etſi viderit monetam tunc fuiſſe fabricatam, non tamen habebat intellectum cognoſcendi, an illa moneta ſic fabricata eſſet ex falſa materia, necne*: memoratamque diſtinctionem amplectuntur in cauſis de quibus agimus, Matthæuccius *loc. cit. num.* 13. & Pignatellus *allegat. conſult.* 187. *num.* 10. *&* 11. *tom.* 10. Sed in praxi dubitarem an id recipiendum eſſet; eo quia potiſſimum probationes in his judiciis requiſitæ ex alibi dictis æquiparari debent, quantum fieri poteſt, ponderi probationum, quæ in judicio criminali ad pœnam ordinariam ſunt neceſſariæ. Dictum itaque teſtis, qui factus pubes ea teſtaretur quæ vidit in pupillari ætate & quæ ejus intelligentiam tunc non excedebant, niſi aliud obſtaret, admitterem tanquam adminiculum augens fidem aliis teſtibus de eadem re vel eodem facto aſſerentibus. In cauſa S. Raymundi, uti videri poteſt in relatione Auditorum Rotæ *art.* 11. *in examine primi miraculi*, duo teſtes teſtimonium tulerunt de viro nobili ab inſanabili lepra liberato interceſſione prædicti Sancti; qui ſcilicet teſtes in adulta ætate conſtituti retulerunt id quod eo tempore viderant, quo erant impuberes. Rotæ autem Auditores ponderarunt, illos ea teſtari quæ viderant, dum eſſent proximi pubertati: multorum quippe eſt opinio, teſtes impuberes, cum facti ſunt majores, ea utique teſtari poſſe, quæ viderunt dum eſſent impuberes, ſi tamen erant conſtituti in ætate proxima pubertati: Clar. *in praxi §. final. quæſt.*24. *verſ. Vidi quandoque*, Cephal. *conſil.* 98. *num.* 40. *lib.* 2. Viv. *comm. opin. v. Teſtis eſſe non poteſt, verſ. Et iſtud procedit*, Maſcard. *concl.* 1296. *num.* 1. Farinaccius *quæſt.* 58. *num.* 61. *et* 62. Item ponderarunt, eos eſſe doli capaces; tum agi de his, quæ eorum capacitatem non excedebant: ad extremum

tremum vero dixerunt, eamdem rem per alios teſtes eſſe comprobatam. Cumque proinde vis probationis in impuberum teſtimoniis conſtituta non fuerit, dignoſcitur, ſimilia impuberum dicta ſolius adminiculi vicem poſſe obtinere.

4 De feminis etiam quæritur, an in teſtes admitti poſſint in cauſis Beatificationis & Canonizationis. Porro femina in criminalibus teſtimonium ferre non poteſt, per textum *in can. Mulierem 33. quæſt. 5.* ubi ſic legitur: *Mulierem conſtat ſubjectam domino viri eſſe, & nullam auctoritatem habere; nec docere poteſt, nec teſtis eſſe.* Concordat textus *in cap. Forus, de verb. ſignific.* ubi hæc habentur: *Teſtes autem conſiderantur conditione, natura, & vita. Conditione, ſi liber, non ſervus; nam ſæpe ſervus metu Dominantis teſtimonium ſupprimit veritatis. Natura, ſi vir, non femina; nam varium & mutabile teſtimonium ſemper femina producit. Vita, ſi innocens, & integer actu.* Et ibidem Gloſſa *v. Non femina*, ubi ſubdit: *Hoc intellige in criminali, in quo caſu mulier teſtis eſſe non poteſt.* Fuſius autem *in cap. Quoniam, v. Mulieres, de teſtib. & atteſtat.* ubi ſequentia leguntur: *Sic mulier admittitur in teſtimonium contra Eccleſiaſticam perſonam &c. Illud ſic intelligi debet: Ubi agitur criminaliter, non recipitur mulier ad teſtimonium contra aliquem; cum vero agitur civiliter, aut in modum inquiſitionis ſeu exceptionis, tunc admittitur mulier;* & rurſus *in cap. Tam litteris, v. Feminas, de teſtib. & atteſtat.* Cumque ex ſæpe dictis probationes in cauſis Beatificationis & Canonizationis, quantum fieri poteſt, æquiparentur probationibus judicii criminalis, concludendum eſſe videtur, feminas in rebus de quibus nunc agimus, a teſtimonio ferendo repelli; quemadmodum late proſequitur Caſtellin. *de dilat. Canonizat. pag. 106. Pariter nec validum neque ſufficiens erit teſtimonium ad effectum Beatificationis vel Canonizationis Famulorum Dei, quamvis multiplex, ſimplicium & ignorantium hominum, præſertim vero feminarum ac mulierccularum: hoc enim genus hominum, ut, duce experientia, cunctis patet, facillime hallucinatur, dijudicando & appellando frequenter miracula illa facta, quæ tantum mira et raro fiunt, quamvis vi et potentia naturali producantur. Immo aliquando difficilia non ſimpliciter, ſed apud tale genus hominum pro miraculis habentur, et ut talia enuntiantur, confundentes ſæpe, ne dicam fere ſemper, mira ſimpliciter cum vere miraculis; cum conditiones & ſubtilitates requiſitæ ad vera miracula ſint huic generi hominum prorſus ignotæ. Addo, quod conſimile genus hominum, etſi valde trepidet circa veritatem alicujus facti, vel factorum de quibus interrogantur, permoti, ne dicam aliquando excæcati quadam apparenti pietate, credentes, ſe obſequium præſtare Deo, aſſertive deponunt quod non eſt apud illos vel illas ita certum, ſed potius dubium; de quibus dicebat David Pſalm. 91. Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc. Ideo paſſim Juriſtæ dicunt, & recte, teſtes in re gravi deponentes debere carere omni impedimento Canonico, omnique debere eſſe exceptione majores; quæ conditiones frequenter non reperiuntur in conſimili genere perſonarum.*

5 At, cum a jure Civili *in l. Ex eo, ff. de teſtibus*, & *in l. Qui teſtamento §. mu-*

to §. mulier, *ff. de teſtam.* deſumatur, in omni fere negotio teſtimonium mulierum admitti, uti argumentatur textus quoque *in can. Ex eo 15. quæſt. 3. Ex eo, quod prohibet lex Julia de adulteriis teſtimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur etiam mulierem teſtimonium in judicio dicendi jus habere*: cumque mulieris teſtimonium non fuerit a S. Gregorio rejectum in crimine adverſus Epiphanium Presbyterum, quemadmodum deſumitur *ex cap. Quoniam, de teſtib. Et ſeu mulieres, cum quibus pereg ſſe dicitur, ſeu alios, quos de cauſa ſcire aliquid ſenſeris, huc feſtines adducere*: & Clemens III. *in cap. Videtur*; *Qui matrimonium accuſare poſſunt*, cenſeat, mulieres eſſe admittendas tanquam teſtes in cauſis matrimonialibus; *Quod parentes, fratres, & cognati utriuſque ſexus in teſtificatione ſuorum ad matrimonium conjungendum vel dirimendum admittantur, tam antiqua conſuetudine quam legibus approbatur*: item Innocentius III. *in cap. Tam litteris 33. de teſtib.* commiſerit Priori S. Fridiani civitatis Lucenſis, ut feminas examini ſubjiceret ad impedimentum adverſus Epiſcopum electum probandum, bigamiæ videlicet propter matrimonium olim ab eo contractum cum vidua; *Quia vero ſuper matrimonio quod idem Electus dicitur contraxiſſe cum vidua, teſtes non fuere recepti propter appellationis obſtaculum, ne laici vel feminæ in tali reciperentur articulo contra ipſum; Nos, ut tanta irregularitatis objectio non remaneat indiſcuſſa, mandamus, quatenus teſtes, ſive laicos ſive feminas (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter & examinetis prudenter*: cum denique regula generalis mulieres excludens a teſtimonio ferendo in judicio criminali non procedat, ſi juxta tramites juris Civilis procedendum ſit, uti late proſequitur Farinaccius *de teſtib. quæſt. 59. num. 23.* neque pariter ſibi vindicet locum, ſi in Foro Canonico agitur de crimine Hæreſis, læſæ majeſtatis, ſimoniæ, & aliis exceptis, ſicuti deſumitur ex cap. *Per tuas 32.*, *de ſimonia*, & ex cap. *In Fidei*, *de Hæreticis*, *in 6.* cum aliis late cumulatis a Pirhing. *in tit. Decretal. de teſtib. et atteſtat. §. 6. num. 72.* neque quando crimen per feminas tantum probari poteſt, exemplo criminis Sollicitationis in ſacramentali Confeſſione: merito inductum eſſe videtur, ut non ſolum dicta feminarum in cauſis Beatificationis & Canonizationis vim adminiculi habere valeant, ſicuti admittit ipſe quoque Caſtellinus *pag.* 108. ſed etiam vim & efficaciam probationis, ſi tamen honeſtæ ſint, ſi nullam aliam, præter ſexus, exceptionem patiantur, ſi de facto proprio aut de proprio ſenſu teſtimonium ferant, & ſi deprehendantur eſſe firmi judicii & ſufficientis cognitionis. Quapropter Scribentes de materia Beatificationis & Canonizationis docent, feminas in hiſce cauſis non eſſe ex ſola ratione ſexus a teſtimonio repellendas: Matta *de Canoniz. SS. part. 4. cap. 17. num. 12.* Ceparius *direct. Canoniz. part. 2. cap. 7.* ubi teſtatur praxim Sedis Apoſtolicæ, Matthæuccius *oper. cit. tit. 5. cap. 2. num. 12.* Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 4. diſput. 20. art. 25. §. 2. num. 1076.* Pignatell. *conſult. 251. per totam, tom. 1.* Roſa *in addit. ad tract. de Execut. litter. Apoſtol. num. 125.* Auditores Rotæ in relatione S. Ludovici Bertrandi *§. Sanatio ab hernia.*

6 Nec

6 Nec aliter profecto res eſſe poteſt. Ponamus enim, aliquem Dei Servum, vel Beatum fuiſſe a femina invocatum, & ejus interceſſione ſanitatem a femina ipſa fuiſſe miraculoſe receptam, cur, quæſo, invocatio feminæ ejuſdem teſtimonio probari non poterit? In judicio quippe criminali mulieris teſtimonium non rejicitur, cum factum aliter, quam per feminæ teſtimonium, probari non poteſt. Farinaccius *de teſtib. quæſt.* 59. *num.* 8. Item, ut abſtineamus ab hypotheſi feminæ Religioſæ in clauſtrali monaſterio degentis, de cujus obſervantia Regulari occaſione Beatificationis & Canonizationis agendum eſt, ubi tamen ex infra dicendis Monialium dicta præcipuum ſibi vindicant locum; ponamus, mulierem fuiſſe præſentem, quando Dei Servo in odium Chriſti mors eſt inflicta, vel reſtitutam fuiſſe mulierem ſanitati *in inſtanti* una cum virium recuperatione, vel multos Chriſtianæ Charitatis actus a Dei Servo erga feminam exhibitos fuiſſe; cur, quæſo, mulier ex ſola ſexus exceptione admitti non poterit, ut teſtimonium reddat in cauſa Martyrii, in cauſa miraculi, in cauſa virtutum, eo vel magis, ſi mulieris dictum confirmetur (ſicuti ut plurimum contingit) dictis virorum, quemadmodum in judicio criminali ponderat Farinaccius *cit. quæſt.* 59. *num.* 26. *et ſequentibus*?

7 Seponenda itaque ea, quæ in ſuperioribus ex Caſtellino adducta ſunt; tum quia modo non agitur de recipiendis qualiumcunque feminarum teſtimoniis, ſed tantum de recipiendis earum teſtimoniis, quæ qualitatibus polleant ſupra expoſitis; tum quia earum atteſtationes non recipiuntur, ut judicium ferant de actus heroicitate, aut de exceſſu facti ſupra vires naturæ; recipiuntur duntaxat, ut actum & factum exponant cum ſuis circumſtantiis, atque adeo ad ſacram Congregationem pertinet judicium ferre, utrum actus virtutis fuerit heroicus, necne, ſive an ſanatio viribus naturæ potius ſit adſcribenda, quam miraculo: & ſane, quando de puro facto res eſt & de ejus circumſtantiis, ſi femina honeſta ſit, ſi fide digna, ſi interrogatoriis Judicum ſatisfecerit, nil obſtare videtur, quin ejus teſtimonium in cauſis de quibus agimus, recipiatur.

8 Paupertas perſonam ut plurimum afficit, nulla ejus culpa intercedente; & ideo etiam de paupertate quæritur, an teſtem repellat in judicio Beatificationis & Canonizationis. Porro, ſi pauperes ſint honeſtæ vitæ, a teſtimonio ferendo etiam in his cauſis repelli non poſſunt: Matta *de Canonizat. SS. part.* 4. *cap.* 17. *num.* 9. Roſa *loc. cit. num.* 125. *et ſeqq.*, Matthæuccius *tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 17., atque ad rem animadvertit Gloſſa *in cap. Si qui teſtium de teſtib.*, *v. Paupertate*; ubi: *Nec eſt ſuſpectus propter ſuam paupertatem*: ut & *ſuper eod. text.* adnotarunt Abbas *num.* 8. *Puto autem, pauperem admittendum in teſtem*; Ancharanus *num.* 4. *Paupertas non repellit quem a teſtimonio, quia plerique non tam ex patrimonio, quam ex fide idonei æſtimantur*; Antonius a Butrio *num.* 8. *Oppono, quod non admittatur in teſtem pauper, quia ſuſpectus eſt .... Dic, quod, licet ſit pauper, alias erat honeſta perſona: et contraria loquuntur de ſuſpectis*; Felinus *num.* 8. *Quia pauper honeſta*

neſta perſona teſtificari poteſt; Barboſa *num.* 4. *Ergo paupertas non eſt cauſa ſufficiens repellendi teſtem a teſtimonio*, *tit. de teſtib. & atteſtat.* & late docent Maſcardus *de probat. concl.* 1357. *num.* 37. Gratianus *diſcept.* 277. *num.* 4. Farinacc. *de teſtib. quæſt.* 57. *num.* 8. *& ſeqq. uſq. ad* 14. Menochius *de arbitrar. caſ.* 65. *num.* 12. *verſ. Verius itaque*, Gabriel *de teſtib. lib.* 1. *concl.* 18. *num.* 1. *& num.* 4. Ideoque Terentius *in phormione*, *a.* 5. *ſc.* 7. *v.* 10.

Heus quanta quanta hæc mea paupertas eſt! tamen
Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mi eſſet fides.

& Demoſthenes *adverſus Midiam pag.* 397. de Stratone quodam: *Homo pauper ille quidem, & quietus, ſed alioqui non improbus*. Hinc Petronius *in ſatyrico cap.* 84. *Neſcio quomodo bonæ mentis ſoror eſt paupertas*. Ad hæc aliis congeſtis, proſequuntur Fornerius *lib.* 3. *ſelect. cap.* 1. & Deſiderius Heraldus *lib.* 1. *de auctorit. rei judic. cap.* 5. Ut vero a profanis ad ſacra redeamus, nonne claudus ille ex utero matris, quem ponebant quotidie ad portam Templi, quemque Petrus & Joannes, precibus Deo fuſis, ſanitati mirabiliter reſtituerunt, pauper erat & inops, cum peteret eleemoſynas ab introeuntibus in Templum, ut in Actis Apoſtolorum *cap.*3. legitur? At quis eſſet, qui inter miraculi teſtes claudum prædictum non recepiſſet? Signum igitur evidentiſſimum hoc eſt, ſolam paupertatem fidem teſti non adimere; ſeduloque idcirco inveſtigandum eſt, quinam ſint pauperis mores, & an ſpe lucri aut alicujus commodi temporalis receptæ ſanitatis teſtimonium exhibeat. Quod quatenus in examine miraculorum, de quibus agitur, contingere poſſet, & Judices remiſſoriales pauperem ſpe lucri allectum inter teſtes admiſiſſent, plures aliæ diligentiæ ſuperſunt, quibus dolus & fraus aperiri poſſent. Superſunt etenim animadverſiones Fidei Promotoris, & totius ſacræ Congregationis examen, uti ſupra dictum eſt; quodque ſpeciali animadverſione dignum eſt, falſa miracula ſi aliquando a pauperibus, ut ſibi comparent eleemoſynas, circumferuntur, ipſi ut plurimum ſoli ſunt qui de ſanitate ſibi divinitus collata teſtimonium reddunt. Non ſic autem ſe habet res in miraculis, quæ examinantur in judicio Beatificationis & Canonizationis. Unius quippe teſtimonium non ſufficit; quin & ſæpe plures, quam duo, teſtes exiguntur, Medicuſque ut plurimum examini ſubjicitur: quare moraliter impoſſibile eſt, ut tot teſtes ad decipiendum conveniant.

9 Juxta D. Thomæ diviſionem ſupra expoſitam, in præſenti agendum eſt de affectione, quæ teſtes a teſtimonio ferendo repellit. Quia vero prædicto affectionis nomine comprehendi poſſunt tum amici tum inimici, ab affectione amicitiæ ducemus initium. De hac loquitur Rocca *de Canonizat. SS. cap.* 6. En ejus verba: *Affectus item humanus cum ambitione conjunctus fuit in cauſa, cur ex hac vita pie decedentes tum conſanguineos, tum affines, & amicos tanquam Sanctos pro ſuo quiſque arbitrio & affectu veneraretur, patrociniumque ab eis publice imploraret. Hinc, perturbatione atque confuſione ſuborta, ille qui a quibuſdam uti Sanctus colebatur, ab aliis magno cum ſcandalo irride-*

Digitized by Google

irridebatur. Item conferunt adducta per Paridem de Craſſis *in diariis mſs.*, ubi, loquendo de impenſis tunc temporis maximis pro Canonizatione Sanctorum, ait: *Dixi, hanc expenſam ſic amplam ideo ab Eccleſia, ſive a Sede Apoſtolica & a Pontificibus non ſolum tolerari, ſed etiam quodammodo præcipi, ut ex ea quaſi impoſſibili, vel ſaltem dura abſterreantur Principes & populi ad petendum hujuſmodi Canonizationes fieri, quæ aliquando non ex meritis ejus qui canonizatur, ſed ex interceſſione Communitatis, aut populi, vel Principis ſupplicantis, qui vel affinis vel devotus illius fuerit aut ſit, ſicuti modo eſt Cardinalis de Jacobatiis, qui etiam petit, Beatam Cicolellam Romanam affinem ſuam canonizari, petuntur*. Sed, ut clarius materia juxta caſus practicos exponatur, ad ea quæ ſequuntur, deſcendemus.

10 De Poſtulatore itaque, Advocato, & Procuratore cauſæ quæritur, an in teſtem admitti poſſit in eadem cauſa Beatificationis & Canonizationis, in qua eſt Poſtulator, Advocatus, aut Procurator. At propter ſpecialem affectionem, quam erga ſuam cauſam gerere conſueverunt, reſpondetur, in teſtes non eſſe admittendos: Matthæuccius *in cit. oper. tit. 5. cap. 2. num.* 8. Confirmatur id ipſum ex decreto ſacræ Congregationis rituum edito die 10. Junii 1664. in cauſa Papien. ſeu Feltren. Canonizationis B. Bernardini de Feltro Ord. Minorum Obſervantium S. Franciſci: *Ad relationem Eminentiſs. Aldobrandini loco Eminentiſs. Rondinini abſentis diſcuſſo dubio, an conſtaret de validitate proceſſuum duorum in civitate Papiæ, alterius vero in civitate Feltri ſuper aſſerta ſanctitate vitæ, virtutibus, & miraculis compilatorum, teſtes eſſe in eis rite & recte examinatos, & jura legitime compulſata; ſacra rituum Congregatio habita coram Sanctiſſimo declaravit, e numero teſtium deducendos eſſe tres ex quatuor Procuratoribus examinatos etiam ut teſtes in Feltrenſi, nempe 27. 35. & 36. nullamque rationem habendam de illis, qui annotati ſunt, reſpondiſſe per ſolum verbum Recte, ſeu dixerunt Articulum verum*. Dimiſſo tamen officio, nonnulli putant, prædicta teſtimonia eſſe admittenda, Baldus *in cap. Inſuper, num.* 8. *de teſtib.* Alberic. *in l. Deferre, num.* 3. *verſ. Alii dicunt, ff. de jure Fiſci*, Nell. *de teſtib. num.* 21. *verſ. Item admittitur*, Maſcard. *de probat. concl.* 1232. *num.* 8. *&* 9. Magon. *deciſ. Florentin.* 3. *num.* 3. Alii autem dicunt, Procuratorem non eſſe repellendum a teſtimonio ferendo, etiamſi adhuc ſit Procurator, dummodo ſit bonæ vitæ & famæ; & multo minus repellendum, ſi eſſet Clericus aut Religioſus: Monticell. *in repert.*, *v. Procurator, fol.* 57. *columna.* 2. *verſ.* 6. ubi affert deciſionem ſexageſimam quintam coram Bellamera. Verum, utcumque hæc ſint, Poſtulatoris, Advocati, & Procuratoris teſtimonium, quoad permanent in officio, non videtur eſſe admittendum; & quatenus, dimiſſo officio, examini ſubjicerentur, ſi alia concurrant requiſita, ipſorum dicta non probationis vim, ſed puri adminiculi ad ſummum poterunt obtinere, juxta adducta per Farinaccium *de teſtib. quæſt.* 60. *num.* 243.

11 De ſanato per miraculum itidem quæritur, an in teſtem pro miraculo ipſo admitti poſſit, non quoad invocationem (de qua ſupra dictum eſt

eſt) ſed quoad ſanitatem receptam, atque ejus circumſtantias. Affirmanter reſpondetur, ut apud Auditores Rotæ in relatione S. Franciſci Xaverii §. 12. *et* §. 13. *de mirac. poſt mortem*, & in relatione S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis §. *Sanatio ulceris putridi*, *et* §. *Inveterati doloris*. De cæco a nativitate per miraculum a Chriſto Domino liberato ejus parentes interrogati a Phariſæis, quomodo viſum recepiſſet, ſic reſponderunt *Joan. cap.* 9. *v.* 21. *Quomodo autem nunc videat, neſcimus, aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus; ipſum interrogate, ætatem habet, ipſe de ſe loquatur*. Subſequuntur poſtea interrogationes Phariſæorum, & reſponſiones ſanati; ideoque S. Auguſtinus *in Joannem* ad rem ſubdit: *Qui adeptus fuerat ſanitatem, idoneus erat beneficii teſtis*. Cumque jam ſupra viſum fuerit, duos teſtes de jure ſufficere in probatione miraculi, nihil obſtare videtur, quominus miraculum probatum dici valeat, ſi ſanati teſtimonium alio teſte comprobatum ſit, ita ut binarius teſtium numerus ex ſanato, & alio teſte ſit compoſitus; uti ponderarunt Rotæ Auditores in relatione S. Ludovici Bertrandi §. *Sanatio ulceroſi abſceſſus*, §. *Miraculoſa*, et *in ſanatione a paralyſi*, §. *Factum hoc*. Quæ tamen admitti poſſunt in illis caſibus, in quibus juxta ſuperius expoſita miraculum duobus teſtibus comprobatum approbationem mereri poteſt; puta, ſi alii teſtes qui potuiſſent examinari, mortui fuiſſent ante confectionem proceſſus, ſive in longinquas regiones perrexiſſent, ita ut examinari minime potuiſſent. Hi enimvero ſunt termini, in quibus facta eſt approbatio miraculi in cauſa S. Stanislai, quamvis duobus tantum teſtibus aſſerti, quorum alter erat ille qui ſanitatem recepit, uterque autem Sacerdos, quod nempe fidem teſtibus adauget, juxta Gloſſam *in can. Monachus, v. Quorum, diſt.*77. Contelor. *de Canoniz. SS. cap.*18. *num.*17. & Paſqualig. *in addit. ad Lauret. de Franchis num.*1184. Neque enim miraculoſe ſanatis affectionis vitium opponi poteſt; cum aliud ſit affectio, aliud memoria beneficii recepti, cumque inter affectiones diſtinguere neceſſe ſit; aliæ quippe ſunt magnæ & irregulares, aliæ vero non adeo magnæ & regulares, & a primis utique, non a ſecundis, teſtimonium infirmetur. Quocirca, licet teſtes in his cauſis examinandi a Judicibus ordinariis, vel delegatis interrogentur, an ſint pie affecti erga Dei Servum, vel Beatum, & ejus exoptent Beatificationem aut Canonizationem; & licet, ſi affirmanter reſpondeant, animadverti conſueverit a Fidei Promotoribus, eorum dictis fidem non eſse deferendam; animadverſio tamen hæc ſemper a ſacra Congregatione rejecta fuit: præſumi ſiquidem nequit, teſtes ex eo ſolo piæ mentis affectu rem, prout eſt, non eſse relaturos, atque adeo unuſquiſque ſcit, exoptari a teſtibus qui in his cauſis examinantur, Beatificationem & Canonizationem Servorum Dei, & Beatorum, dummodo eorum virtutes & miracula a ſancta Sede approbentur.

12 Ad hæc de conſanguinitate & affinitate quæritur, an teſtem repellat a teſtimonio reddendo: &, quod quidem attinet ad teſtes conſangui-

Digitized by Google

guineos vel affines ejus qui interceſſione Servi Dei, vel Beati miraculoſe ſanitatem recepit, eorum teſtimonium ratione conſanguinitatis aut affinitatis rejici non poterit: ut plurimum etenim ſunt præ ceteris conſcii tum morbi, tum ſanitatis, & modi quo ſanitas ipſa habita eſt. Quocirca, cum modus quæreretur, quo cæcus a nativitate per miraculum a Chriſto Domino fuerat illuminatus, Judæi exquirere voluerunt teſtimonium parentum ipſius *Joan. cap. 9. verſ. 18. & ſeq. Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat, & interrogaverunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis, quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt? Reſponderunt eis parentes ejus & dixerunt: Scimus, quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt.* Quod animadverſum fuit a Rotæ Auditoribus in relatione S. Andreæ Corſini *part. 5. §. 3. num. 268. apud Lezanam conſult.* 1. Item, quod ſpectat ad conſanguineos vel affines ejus Servi Dei, vel Beati, de cujus agitur Beatificatione aut Canonizatione, cum etiam in criminalibus conſanguinitas & affinitas teſtem non repellant a teſtimonio reddendo, ſi tractetur de detegenda rei innocentia, ſi res ſit de criminibus exceptis, puta læſæ majeſtatis Divinæ & humanæ, demum ſi veritas facti per ſolos hujuſmodi teſtes comprobari poſſit; concludendum eſſe videtur, parentes in cauſa filiorum, & contra maritum in cauſa uxoris, & contra, ſi de Beatificatione aut Canonizatione tractetur, ad examen poſſe admitti: Matta *de Canoniz. SS. part. 4. cap. 17. num. 4. & ſeqq.* Sancti Laurentii Juſtiniani Patriarchæ Veneti vita conſcripta fuit a Bernardo Juſtiniano ejus nepote; & ejus quidem non modica ratio habita eſt, cum in ſacrorum rituum Congregatione anno 1598. facta fuit ad relationem Cardinalis Baronii conceſſio propriarum lectionum, cumque poſt lapſum nonnullorum annorum quæſtio inſtituta fuit de eodem inter Sanctos referendo. Bernardus *in præfat. ejuſdem vitæ ap. Bolland. 8. Januar. tom.* 1. dixit, ſe timuiſſe, ne ſanguinis propinquitas obeſſet fortaſſe cauſæ Laurentii, atque adeo ne teſtimonium nepotis in cauſa patrui ſuſpectum haberetur. Proſequitur vero idem Bernardus, enarrando, ſibi reſponſum fuiſſe a Franciſco Tarviſano Præfecto Carthuſiæ viro Angelici ſpiritus, Chryſoſtomum parentis, Baſilium ſororis, Ambroſium Satyri fratris, Auguſtinum Monicæ matris, Bernardum Gerardi fratris egregia facinora retuliſſe & ſcriptis editis illuſtraſſe. Item Carolus Auguſtus Saleſius Tullianus nepos S. Franciſci Saleſii vitam ejus conſcripſit in magno pretio habitam, cum de ejus Beatificatione actum eſt. At in præfatione teſtatur, ſe quoque timuiſſe, non defuturos, qui vitam patrui a nepote conſcriptam traducerent, ſibi autem a viris cordatis ſic fuiſſe reſponſum: *Tu vero ne formida. In ſimili: vide, num multi præteritis ſæculis de conſanguineis ſuis viris clariſſimis & proximis cum laude ſcripſerint? Eos in medium adducere longum nimis foret & ſuperfluum. Atqui majorem illi apud viros probos & prudentes, æquoſque lectores fidem faciunt &c. Trepidas ergo timore (ſubjiciebant) ubi non eſt timor.* Porro P. Theophilus Raynaudus *oper. tom.9. pag.* 182.

Digitized by Google

pag. 182. ſubdit: *Non eſt hæc laus aſpernanda tanquam a domeſticis delata. Recte enim Theologus in Gorgoniæ ſororis laudatione admonuit, Sanctorum laudem a cognatis quoque & neceſſariis delatam improbandam non eſſe.* Quæ vero dicta ſunt de conſanguineis & affinibus, ſi non potiori, ſaltem æquali jure de domeſticis etiam & familiaribus dicta cenſenda ſunt, uti proſequitur Matta *cit. part.* 4. *cap.* 17. *num.* 5. In Canonizatione S. Pii V. magnum profecto momentum repoſitum fuit in ejus vita ſcripta a Hieronymo Catena, qui Cardinalis Alexandrini prædicti Pontificis pronepotis fuerat a ſecretis, atque tum a probatiſſimis fontibus, quæ ſcripſit, hauſerat, tum propriis oculis aſpexerat; uti ponderant Rotæ Auditores in relatione cauſæ ejuſdem S. Pii V. *part.* 1. *§. Noſque; edita in fin. tom. ultim. annal. Bzovii*. Oſtendunt ſcilicet hæc omnia, conſanguinitatem, affinitatem, & familiaritatem non obſtare, quominus conſanguinei, affines, & familiares in teſtes recipi poſſint in cauſis Beatificationis & Canonizationis; dummodo tamen alias non patiantur exceptiones; dummodo eorum dicta, aut ſcripta ſinceritatem redoleant, & ea referant, quorum notitiam e veris fontibus hauſerunt; & dummodo concurrant ea quæ ſummus Pontifex Pius II. affert in bulla Canonizationis S. Catharinæ Senenſis *pag.* 183. *in cod. Canoniz.*: *Dilata eſt res uſque ad tempora noſtra, Nobiſque hujus ſacerrimæ Virginis Canonizatio reſervata tanquam conterraneæ noſtræ atque concivis, ut Senenſis Virginis ſanctitas decreto Senenſis hominis in Romana Sede ſedentis prodiret in lucem; in qua re non imus inficias, affectum Nos aliquem ſanctum & pium traxiſſe. Quis eſt enim, qui ſuæ urbis præconia, ſuæ patriæ laudes, ſui generis virtutes non libenter vulgari procuret, cum id poſſit rite & honeſte facere &c. Neque enim fieri poteſt, quin Sanctorum propinquitas aliquid habeat prærogativæ. Nihil tamen ob hanc cauſam plus minuſve dicere licet, quam verum eſt. Nec propter cognationem, aut patriæ charitatem inter Sanctos quiſquam ſine meritis, ſine ſolito examine, ſine conſuetis ſolemnitatibus referendus eſt.* In bulla Canonizationis S. Birgittæ legitur, eam tempore mortis ſibi imminente Bircherum filium & Catharinam filiam arceſſiſſe, atque admonuiſſe, ut in Dei timore, & amore proximi, & ſanctis operibus perſeverarent. Poſt obitum autem matris Catharina filia & ipſa miraculis clara matris Canonizationem promovit, quemadmodum adnotavit Juſtus Fontaninus Archiepiſcopus Ancyranus *in notis ad citatam bullam Canonizationis*, & quidem, teſte Pavino in relatione cauſæ S. Bonaventuræ *part.* 2. *art.* 4. admiſſum fuit dictæ filiæ teſtimonium in probatione miraculi, quod matris interceſſione Deus dignatus fuerat operari. *Item Bonifacius IX. admiſit teſtimonium filiæ Sanctæ Birgittæ ad probanda miracula matris ejus*. Sub nomine Joannis Phereponi editæ ſunt anno 1703. Antuerpiæ, ſive Amſtelodami nonnullæ animadverſiones in opera S. Auguſtini, quas docta & cenſoria virga caſtigavit Pritanius *de ingenior. moderat.* Nempe inter cetera S. Auguſtinus *lib.* 2. *cap.* 1. *de Ordine tom.* 1. *oper.* ſic locutus eſt de S. Monica matre ſua: *Nobiſcum erat etiam mater noſtra, cujus ingenium, atque in res Divinas inflammatum animum*

animum cum antea convictu diuturno & diligenti conſideratione perſpexeram, tum vero in quadam diſputatione non parvæ rei ... tanta mihi mens ejus apparuerat, ut nihil aptius veræ Philoſophiæ videretur. Accuſationis anſam hinc arripit Phereponus ſic inquiens: *Si hæc in ſermone familiari matri dixiſſet Auguſtinus, vituperari ſane non poſſet, immo forte laudaretur pietatis cauſa; ſed hæc neſcio quo modo ſcribere ſuſtinuerit ad virum eruditum, atque edere*. Hujus autem Auctoris heterodoxi audaciam perſtringit Pritanius in opere citato *lib. 3. cap. 17.* ubi oſtendit, hac de cauſa Auguſtinum non eſſe vituperandum.

13 De Religioſis denique, & Monialibus quæritur, an in teſtes admitti poſſint, ſi tractetur de Beatificatione aut Canonizatione alicujus Servi vel Servæ Dei, Beati vel Beatæ, quæ ejuſdem fuerint Inſtituti. Nam propter præſumptam affectionem, & decus quod in Religioſum Ordinem ex Alumni vel Alumnæ Beatificatione aut Canonizatione derivatur, videntur non eſſe admittendi, & eorum dicta probationem conſtituere non poſſe. Teſtes tamen Univerſitatis admittuntur, & probant in cauſa Univerſitatis ipſius, ſi deponant ſuper re quæ non reſpicit ad negotium ſingulorum, ſed tantum ad cauſam ejuſdem Univerſitatis: Fermoſin. *in cap. Tertio loco 5. de probat. quæſt. 1. num. 6.* Loſæus *de jure Univerſit. part. 2. cap. 1. num. 74.* Menoc. *de arbitrar. lib. 2. caſ. 106. num. 13. & ſeqq.*, Manſ. *conſult. 308. num. 11. tom. 4.* Adden. ad Buratt. *deciſ. 314. num. 7. in fin.*, Rota coram Cavalerio *deciſ. 140. num. 3.* & coram Ludoviſio *deciſ. 360. num. 8.* Atque adeo inſtar teſtium de Univerſitate aſſerentium in cauſa Univerſitatis paſſim ſuſtinetur, teſtes Religioſos teſtimonium reddere poſſe in cauſa Beatificationis aut Canonizationis Servi Dei, vel Beati ejuſdem Inſtituti Profeſſoris. Ceparius *in director. Canonizat. part. 2. cap. 7.* ſic loquitur: *In his cauſis admittuntur etiam ad teſtificandum teſtes ex eadem Religione ut idonei; idque ex regula generali, quod teſtes de Univerſitate pro illa admittantur teſtimonium dicere, quando de eorum ſingulari commodo non agitur ... Nec obſtat ſuſpicio affectionis: illa enim purgatur per juramentum teſtis. Concurrit ſanctitas & perfectio Religioſorum, ex quo magis præſumitur veritatem dicere cum juramento, & ſic facilius ad teſtificandum pro ſuo Religioſo admittuntur*. Idem late proſequuntur Contelor. *de Canoniz. SS. cap. 18. num. 4. & ſeqq.* Matta in ſimili tractatu *part. 4. cap. 17. num. 13.* Fr. Antonius a Spiritu Sancto *de primatu ſeu principatu Eliæ §. 12. num. 296.* Pignattell. *conſult. 192. num. 2. & per tot. num. 1.* Roſa *in addit. ad tract. de Executor. litter. Apoſtol. num. 123.* Rotæ Auditores in relatione S. Jacobi de Marchia *§. Sanatio gibboſæ*, in relatione S. Hyacinthi, in relatione S. Franciſcæ Romanæ *part. 1. art. 7.*, in relatione S. Tereſiæ *tit. de mirac. in vita tit. 2. & 3.*, in relatione S. Catharinæ de Ricciis *part. 1. ante finem*, in relatione Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani *tit. de proceſſib. §. Neque etiam obſtat*.

14 Iidem vero Rotæ Auditores, reſumpta hac eadem quæſtione in relatione cauſæ S. Andreæ Corſini *part. 3. §. 2. num. 218. apud Lezanam conſult. 1.* doctrinam ſupra relatam ſic modificati ſunt: *Circa primum defe-*

 ctum

ctum occurrit dubitare, an teſtes de Religione Canonizandi ſint admittendi; & reperimus, fuiſſe admiſſos in pluribus Canonizationibus, nempe S. Hyacinthi, S. Franciſcæ, & aliis ea ratione, quia vel hæc non eſt cauſa particularis ſui conventus, ſed univerſæ Eccleſiæ Catholicæ, vel, etiamſi eſſet, de jure poſſunt Religioſi examinari in cauſa ſui monaſterii . . . Verum quidem eſt, liberum eſſe Judici propter præſumptam affectionem, vel circumſtantias facti aliquid minus tribuere illorum depoſitioni, ſicut dicimus de teſtibus in cauſa ſua Univerſitatis, qui propter præſuppoſitam illorum affectionem minus probant. Fidei etiam Promotores in ſuis animadverſionibus oppoſuerunt teſtibus Religioſis, eos non eſſe integræ fidei in cauſa Beatificationis aut Canonizationis ſui Religioſi. Petrus Franciſcus de Rubeis in cauſa S. Franciſci Solani ita ſcripſit: *Ipſi teſtes patiuntur aliquas exceptiones perſonales, utpote quia plurimi ſunt ejuſdem Religionis S. Franciſci, ob nimiam affectionem honoris redundantis in ſuam Religionem*: & in cauſa Servorum Dei Ignatii de Azevedo & Sociorum: *Quorum ſex ſunt Religioſi ejuſdem Societatis, in quibus ponderandus eſt affectus gloriæ in illam condigne redundantis ex acceſſione tot SS. Martyrum communis Inſtituti; non enim teſtes de eadem Univerſitate ſunt idonei teſtes in concernentibus magnum illius honorem*. Proſper Bottinius Fidei Promotor in ſuis animadverſionibus in cauſa Ven. Servi Dei (nunc Sancti) Camilli de Lellis ſic locutus eſt: *Alii vero teſtes ſunt ejuſdem Religionis, ac proinde reputari poſſunt aliquo modo ſuſpecti, veluti nimis affecti & intereſſati &c.* & rurſus: *De teſtibus Univerſitatis, quod repellantur propter maximam affectionem, dicunt Baldus & Felinus; quodque etiam in caſibus in quibus teſtes de Univerſitate admitti poſſunt, adhuc non ſint integræ fidei & omni exceptione majores, pleniſſime tradit Farinaccius ubi, quod hæc opinio eſt magis communiter recepta a Doctoribus*. Ipſe quoque, dum prædicto munere functus ſum, iiſdem veſtigiis inhærendo, prædictam propoſui difficultatem, cum in cauſis Servorum Dei, aut Beatorum allata vidi a Poſtulatoribus teſtimonia Religioſorum ejuſdem Inſtituti & religioſi Ordinis.

15 Quid ergo in hac controverſia ſtatuendum erit? Ex alibi dicendis, quando agitur de Beatificatione alicujus Servi Dei, qui aliquod Regulare Inſtitutum profeſſus eſt, exacta Regularis diſciplinæ obſervantia probari debet. Quocirca ad hanc rem probandam teſtes Religioſi idonei ſunt, ut indicat Bordon. *de miraculis medit. 32. num. 28. In probanda autem Regulæ obſervatione, & hujus generis, quæ ſolis Profeſſis ſolent eſſe nota, tunc idonei omnino teſtes ſunt*. Quin immo non ſolum ſunt idonei, ſed etiam neceſſarii, veluti proſequitur Matthæucc. in opere ſæpe citato *tit. 5. cap. 2. num. 22. Quin etiam, quando in ſimilibus cauſis omitteretur Religioſorum & Monialium reſpective examen, ſuſpicio eſſet, quod data opera fuiſſet prætermiſſum, ne imperfectiones aperirent, quas potuiſſent obſervare in eo de quo ageretur. Nam certe a nullo melius poſſunt ſciri facta Servi Dei alicujus Ordinis, quam a Religioſis cum eodem conviventibus, præſertim loquendo de iis quæ egerat in Conventu & Monaſterio*.

16 In

16 In cauſa Beati (nunc Sancti) Joannis Franciſci Regis Presbyteri Societatis Jeſu Judices delegati noluerunt examini ſubjicere Patres Societatis Jeſu; & Archiepiſcopus quidem Viennenſis, qui erat alter ex Judicibus delegatis, tum ſuo tum aliorum nomine rem totam aperuit in epiſtolis ad ſan. mem. Clementem XI. *Probationis vero inſtituendæ ſinceritatem & firmitatem maxime attendentes, Religioſorum Societatis Jeſu teſtimonia, quantumvis prompta, & ob teſtium ſpectatam probitatem & doctrinam, necnon intimam dicti Patris ſocii quondam ſui notitiam magnum apud nos pondus habitura, ſcientes prudenteſque adhibere noluimus, ne quam in calumniam aut reprehenſionem inquiſitio facta vocaretur, quaſi quæſiti eſſent qui in propria cauſa teſtarentur, &, dum in negotio ſocium carum & venerandum ſpectante reſpondent, ſimul veritati & charitati in ſodalem, propriique Ordinis gloriæ ſervirent*. Cum autem propoſitum fuit dubium de virtutibus hujus Beati, ipſe fungens munere Fidei Promotoris dixi, ad ulteriora non eſſe in cauſa procedendum, deficientibus teſtibus de vita domeſtica & Regulari obſervantia teſtimonium afferentibus. Incredibile porro dictu eſt, quam moleſta fuerit hæc animadverſio Poſtulatoribus, qui bene ſciebant, ſibi præcluſum eſſe aditum Religioſos Societatis Jeſu ad examen vocandi, cum coadjuvari in hiſce judiciis probationes non poſſint. At, quia vexatio dat intellectum, ex proceſſibus jam confectis dicta teſtium deſumpſerunt, qui partim de viſu, partim ex fama publica, & auditu a Patribus ipſis Societatis Jeſu retulerant, Beatum perfectiſſimi Religioſi partes adimpleviſſe, & conſequenter Societatis Regulas religioſiſſime obſervaſſe. Allata fuit epiſtola encyclica octo diebus poſt Beati obitum a Rectore Collegii ad omnes Toloſanæ provinciæ Superiores ſcripta, in quam de ejus obſervantia Regulari amplum teſtimonium erat inſertum: in medio poſitum fuit menologium Societatis, in quo non reponuntur niſi pauci & inſignes viri, qui in Regularum obſervantia ceteris præſtiterunt, & in quo deſcriptio non admittitur, niſi ex *Generalis* mandato, & de omnium Aſſiſtentium conſilio, ubi ſcilicet habetur hoc elogium: *Quaſi fanciullo entrò nella Compagnia, e ventiſei anni ci viſſe coll' eſempio d' ogni più rara virtù*: productæ fuerunt litteræ Patris Mutii Vitelleſchi ad *Provincialem*, & Rectorem ſcriptæ, dum adhuc Beatus erat in humanis, in quibus ille cupide optat Societati multos operarios iſti ſimiles. Et quia Collegiorum Rectores, & Conſultores tenentur quotannis ad Societatis *Generalem* cum magna fide ſcribere, quæ ſpectant ad Collegia, in quibus verſantur, ſicuti habetur *tom.* 1. Inſtituti *pag.* 362. *§*. 10. & 20. ut ſatisfieret oppoſitioni, opus fuit, ut litteræ prædictæ ex archivo Societatis producerentur, in quibus multa de geſtis Servi Dei cum laude commemorata inventa ſunt: quin immo, ne forte alia adeſſet epiſtola minime favens intentioni Poſtulatorum quæ ab eis non exhiberetur, mandato ſacræ Congregationis plurium dierum ſpatio una cum Notario & teſtibus univerſum Societatis archivum ego ipſe pervolvi, *Archiviſtas* jurejurando obſtrinxi, ut omnes, quarum notitiam haberent, epiſtolas ad

Digitized by Google

rem facientes producerent, & ſub eodem juramento adderent, ſe aliarum notitiam non habere, nec alias epiſtolas præter exhibitas & exhibendas dolo deſiiſſe habere. Cumque aliæ utique inventæ fuerint litteræ præter exhibitas, ſed omnes convenirent in laudabili domeſtica converſatione Beati, & exacta ab eo habita obſervantia Regularum Societatis Jeſu, controverſiæ tandem finis impoſitus eſt.

17 Solliciti ergo ſint Poſtulatores, ut teſtes adhibeant Religioſos, cum agitur de probanda obſervantia Regulari ejus, de cujus agitur Beatificatione: nec enim teſtibus Religioſis erit detrahenda fides ratione præſumptæ affectionis non ſolum ex rationibus ſupra ex opere Patris Ceparii deſumptis, ſed etiam ex eo, quia prædicta res alio modo probari non poteſt. Idem dicendum eſt quoad Moniales, quarum teſtimonia rejici non poſſunt tum in caſu prædicto, tum in ceteris, quæ intra clauſtra monaſterii effecta ſunt, & quæ extra per alios probari non poſſunt; uti late oſtendunt Cepar. *in cit. direct. Canoniz. cap.7. num.* 2. Matta *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 17. *num.* 12. *in fin.*, Bordon. *de mirac. meditat.* 32. *num.* 32. & ſicuti bene ponderavit ſupra memoratus Archiepiſcopus Myrenſis Fidei Promotor in ſuis animadverſionibus factis in cauſa Romana, ſeu Viennen. Ven. Servi Dei P. Dominici a Jeſu Maria ſuper dubio ſanctitatis in genere, ubi ait: *Et licet quandoque fuerint per ſacram Congregationem admiſſi teſtes Religioſi in cauſis Servorum Dei ejuſdem Ordinis, id potiſſimum contigit, ex quo agebatur de geſtis intra ſepta monaſterii, & præſertim Monialium, de quibus exteri non poterant eſſe informati, ut fuit obſervatum in Florentina S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & aliis ſimilibus.*

18 Quod ſi res ſit de factis, aut geſtis quæ ad notitiam exterorum potuerunt devenire, ut affectionis vitium omnino avertatur, curent Poſtulatores una cum teſtibus Religioſis alios extraneos afferre de iiſdem afferentes; veluti dicunt Doctores de teſtibus Univerſitatis, qui in cauſa Univerſitatis utiliter afferunt, ſi in eodem dicto alii ſint conteſtes, qui non ſint de Univerſitate: Soccin. ſen. *conſil.* 194. *num.* 2. *lib.* 2. Roland. *conſil.* 72. *ſub num.* 5. *lib.* 2. Rota coram Merlino *deciſ.* 407. *num.* 13. & 14. In cauſa Ven. Servi Dei (nunc Sancti) Camilli de Lellis tum a Bottinio, tum a me ejus ſucceſſore in officio Fidei Promotoris oppoſitum fuit in dubio virtutum, ſpecialiores & fervidiores actus Charitatis erga proximum fuiſſe exercitos a Servo Dei in noſocomiis, eos vero dictis ſuorum Religioſorum eſſe comprobatos. At, cum reſponſum & oſtenſum fuerit, aliquos ex prædictis actibus dicto teſtium Religioſorum in piis operibus ejus ſociorum inniti, alios a Religioſis ſimul, & exteris probationem habere, alios autem teſtibus tantum exteris eſſe comprobatos, de ſufficienti probatione non eſt dubitatum. Concordant alia exempla facile cumulanda aliarum cauſarum, in quibus Religioſi vel in cauſa Fundatoris ſui Ordinis, vel in cauſa alius ſui Religioſi virtutibus & miraculis conſpicui teſtimonium tulerunt. Sixtus IV. in bulla Canonizationis S. Bonaventuræ *tom.* 3. *part.* 3. *Bullar.*

Digitized by Google

Bullar. nov. pag. 184. §. 13. de probatione virtutum prædicti Sancti inquit: *Audiveramus quoque ab antiquioribus præfatæ Religionis Fratribus, & gravibus quidem viris, quod & ipſi a majoribus natu acceperant, de ſanctimonia vitæ ejus conſtantem famam eſſe.* Extant proceſſus confecti in cauſa S. Franciſci de Paula, qui editi fuerunt a Bollandianis *tom.* 1. *Aprilis pag.* 120. *& ſeqq.*, ubi plures teſtes ex ipſo Ordine Patrum Minimorum fuerunt examinati. Itemque plus quam undecim teſtes de Patribus Oratorii teſtimonium tulerunt in cauſa S. Philippi Nerii. Nec ullo modo omittendum eſſe videtur, juxta varias cauſarum Canonizationis ſpecies ſeu ſtatus, de quibus infra, ubi Hiſtorici admittuntur ad conſtituendam probationem vel adminiculum, non rejici Hiſtoricos qui aliquod Regulare Inſtitutum profeſſi ſint, ſi referant virtutes alicujus Servi Dei qui eidem Inſtituto nomen dederit; dummodo Hiſtorici ipſi qualitatibus illis præditi ſint, quæ ad fidem conciliandam ſunt neceſſariæ, ut pariter infra dicetur. Quocirca in cauſa S. Hyacinthi Ordinis Prædicatorum magnum momentum repoſitum fuit in ejus antiqua vita conſcripta a Fr. Stanislao Cracovienſi ejuſdem Ordinis, ut habetur in Actis cauſæ editis a Fr. Severino Cracovienſi *pag.* 318. & in relatione facta in Conſiſtorio a Cardinali Geſualdo, de qua in iiſdem Actis *pag.* 321. In cauſa S. Raymundi de Pennafort magna ratio habita eſt ejus geſtorum deſcriptorum a Fr. Nicolao Eimerico ex eodem Prædicatorum Ordine, ut habetur in relatione cauſæ dicti Sancti *art.* 3. §. *de ſcripturis privatis*: in cauſa S. Petri Regalati Ordinis Minorum S. Franciſci plura deſumpta fuerunt ex ejus vita conſcripta a Fr. Antonio Daza ejuſdem Ordinis: utque exempla prætereantur S. Peregrini Latioſi, & S. Agnetis de Monte Politiano, de quibus infra; in approbatione virtutum B. Seraphini de Aſculo Laici Profeſſi Ordinem Capuccinorum S. Franciſci firmum adminiculum deſumptum fuit ex annalibus P. Zachariæ Boverii ex eodem Ordine.

CAPUT VII.

De Confeſſariis, & Medicis, quorum atteſtationes excipiuntur in judicio Beatificationis & Canonizationis, & de nonnullis aliis rebus ad teſtes pertinentibus.

1 Sacerdos Confeſſarius revelare prohibetur, quæ in Confeſſione audivit, jure Divino, naturali, & Eccleſiaſtico, uti late oſtendit Sotus *in* 4. *ſent. diſt.* 18. *quæſt.* 4. *art.* 5. Sigillum autem ſacramentale omnia comprehendit, quorum detectione ſacramentalis Confeſſio Fidelibus odioſa redderetur, uti communiter docent Theologi: & hinc fit, ut Confeſſarius de licentia Pœnitentis poſſit alteri revelare peccatum, quod ex ejus Confeſſione novit, juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *ſent. ſive ſupplement. quæſt.* 11. *art.* 4. De virtutibus vero, revelationibus, & ſimilibus

libus gratiis, quas in Confeſſione Pœnitens manifeſtat, dubitatur, an ſub ſigillo Confeſſionis comprehenſæ ſint. Nonnulli ſcilicet negando reſpondent, cum non ſint peccata, nec materia Confeſſionis. Alii porro rectius diſtinguunt: ſi enim aperiantur Confeſſario, ut integrum conſcientiæ ſtatum dignoſcat, tunc utique non pertinent ad materiam Confeſſionis, nec ad ſigillum, ſed ad ſummum ad ſecretum naturale; ſecus autem ſe habet res, cum earum rerum ſit in Confeſſione expoſitio ad melius declarandum peccatum, puta ingratitudinem erga Deum poſt hæc & illa dona ac beneficia ab eo recepta; Cardinalis de Lugo *de Pœnit. diſput.* 23. *ſect. 3. num.* 58. Leander *oper. moral. part.* 1. *tract.* 5. *diſput.* 10. *quæſt.* 89. Cum enim ex dictis virtutes, revelationes, & ſimilia dona Dei, per ſe loquendo, non ſint materia ſigilli ſacramentalis, ſed naturalis, deficientibus circumſtantiis, quæ eas faciunt ſub ſigillo ſacramentali comprehendi, poſt obitum Pœnitentis a Confeſſariis paſſim manifeſtantur: quod utique fieri non poſſet nec deberet, ſi revelationes, virtutes, & alia ſimilia dona fuiſſent manifeſtata modo ſupra expoſito pro qualitate peccati clarius exponenda; uti bene animadvertit Giribaldus olim Pœnitentiarius Bononienſis Eccleſiæ *tract.* 7. *de ſacramen. Pœnit. cap.* 18. *dub.* 4. *num.* 22.

2 His cohærenter ſæpe contingit, ut in cauſis Beatificationis Confeſſarii teſtimonium reddant de conſcientiæ puritate Servi Dei, de ejus immunitate a peccatis tum mortalibus tum venialibus, & de revelationibus, viſionibus, & aliis gratiis gratis datis, quas in excipiendis Servi Dei Confeſſionibus cognoverunt. Et de conſimilibus quidem teſtibus, & dictis quæritur, an admittantur & probent. Joannes Gerſonius *tom.* 1. *oper. in tract. de examine doctrinarum part.* 2. *conſiderat.* 3. *col.* 16. inclinare videtur in ſententiam, quæ hiſce teſtibus fidem detrahit: *Sunt Confeſſores, qui de nonnullis, quos, vel quas audiunt, verba faciunt in bonum, Oh quam pura mens, quam integra, quam ſine mortali delicto! Eſſem talis utinam cum mei ſimilibus! Non advertentes qui taliter agunt, ſe per indirectum culpare reliquos confitentes eis, quos non ita prædicant, ſimul & occaſionem dant ſuis laudibus non qualitercumque, ſed in Confeſſione mentiendi. Eſſet hic habendus ſermo latior, præſertim in materia Canonizationis, & teſtificationis ſumptæ per Confeſſores: ſed ſuper his & aliis particularior erit inquiſitio facienda, dum modus exemplaris, id eſt per narrationes exemplorum tractabitur.* Gerſonius porro, quæ promiſerat, non adimplevit, cum tractatum ſubinde non inſtituerit de teſtimoniis Confeſſariorum in cauſis Canonizationum. Ipſe autem, dum munere fungebar Fidei Promotoris, ad cujus miniſterium pertinet (ut alibi dictum eſt) opponere, in cauſis, in quibus Confeſſariorum atteſtationes producebantur, eas dicebam in nullo vel modico pretio habendas eſſe propter rationes ex Gerſonio deſumptas; in cauſis vero, in quibus prædictæ Confeſſariorum atteſtationes non producebantur, deficere dicebam probationis pondus, cum ex ſolis dictis Confeſſariorum conſcientiæ puritas deprehendi poſſit. Quando poſtea in ſacris Congregationibus ſuffragium meum uti Conſultor

pro

Digitized by Google

pro veritate expoſui, ſemper ſenſi, non eſſe cauſæ imponendum ſilentium ex defectu examinis Confeſſariorum, cum Eccleſia judicet de externis, & heroicæ virtutes Servorum Dei probari poſſint dictis aliorum teſtium fide dignorum, qui frequentiam dictorum actuum cognoverint & viderint, eodemque modo dona ſupra naturam probari valeant; ſi vero in aliqua cauſa exhibita fuerunt examina Confeſſariorum, ea dixi maximopere utilia, ita ut examina hæc Confeſſariorum non inter neceſſaria, ſed inter utilia & quæ maximopere conducunt, videantur eſſe recenſenda.

3 Fundamentum ita ſentiendi in ſequentibus conſtitutum fuit. Primum eſt, quod uſque adhuc nulla lata lex eſt, quæ examen Confeſſariorum in hiſce cauſis expoſcat tanquam neceſſarium. Secundum eſt, quod in bulla Canonizationis S. Franciſci de Aſſiſio *in nov. cod. Canoniz.* Gregorius Papa IX. ita locutus eſt *pag. 62.*: *Sane, licet ejus vita tam ſancta, tam ſtrenua & præclara ſibi ſufficeret ad obtinendum conſortium Eccleſiæ triumphantis, quia tamen militans, quæ ſolummodo videt in facie, non præſumit de his qui de ſuo Foro non ſunt, auctoritate propria judicare, ut illos pro vita tantum venerandos aſſumat, præſertim quia nonnunquam Angelus Satanæ in lucis Angelum ſe transformat, omnipotens & miſericors Deus ... vitam ejus ſibi fuiſſe acceptam, & ipſius memoriam eſſe a militanti Eccleſia venerandam, multis & præclaris miraculis declaravit*: quocirca, ſi interna & occulta, nulla facta Confeſſariorum mentione, fuiſſe Deo accepta, Pontifex ait, deſumendum eſſe a miraculis interceſſione Canonizandi a Deo patratis, excluſa videtur neceſſitas illorum examinis. Tertium denique eſt, quod tum antiquis tum recentioribus temporibus plures cauſæ favorabilem exitum habuerunt, in quibus Confeſſarii examinati non fuerunt, immo & in quibus ipſe tanquam Fidei Promotor defectum eorum examinis totis viribus oppoſui.

4 Excluſa neceſſitate, opus eſt loqui de utilitate: de qua quidem mihi dubitandum eſſe non videtur, tum quia ex teſtimoniis Confeſſariorum plura deſumi poſſunt, quæ reſolutioni dubii ſuper virtutibus, & recto de iſtis judicio favere valent, tum quia concors eſt praxis Sedis Apoſtolicæ Confeſſarios in teſtes admittendi. P. Ceparius *cit. oper. part. 2. art. 7. num. 4.* ſic ait: *Confeſſarius quoque Canonizandi admittitur ad teſtificandum. Sic in cauſa Joannis Berchmans Societatis Jeſu fuimus admiſſi tres, qui ejus Confeſſiones exceperamus, P. Joannes Baptiſta Cevottus, P. Thomas Maſſutius, qui fuerant ejus Confeſſarii ordinarii, & ego, qui, dum eſſem Rector Collegii noſtri Romani, ſingulis ſex menſibus ejus Confeſſiones generales ſex menſium audivi: in cauſa B. Aloyſii Gonzagæ fuit admiſſus Illuſtriſſ. Cardinalis Bellarminus, qui ejus Confeſſor fuerat*: idemque Ven. Cardinalis nedum in ſuis judicialibus atteſtationibus, ſed etiam in ſermone habito anno 1608. die anniverſaria tunc Beati, nunc Sancti Aloyſii edito Mediolani anno 1622. ita inquit: *In tertia ſpecie, quæ eſt obedientia in Charitate fundata, maxime B. Aloyſii virtus apparuit; nam primum mandatis Dei & Eccleſiæ toto vitæ tempore ita exacte paruit, ut judicio Confeſſariorum, qui ejus generales Confeſſiones audierunt, quorum unus*

ego

Digitized by Google

ego ſum, nunquam lethale crimen admiſerit. De utilitate pariter hujus examinis plura habentur apud Gravinam *in continuat. 2.part. Catholic. præſcript. pag.* 337. *& ſeqq.* apud Caſtellin. *in tract. de inquiſit. miracul. in append. general. de ſtigmat. S. Catharinæ Senenſ. pag.* 251. *num.* 4. apud Pignatell. *conſult.* 42. *num.* 49. *tom.* 4. Auditores quoque Rotæ in ſuis relationibus harum atteſtationum utilitatem admiſerunt; in relatione videlicet S. Franciſcæ Romanæ *part.* 2. *art.* 7. *in fin.*, in relatione Servi Dei Juliani a S. Auguſtino *cap.* 11. *de Temperantia*, in relatione S. Pii V. *tit. de Temperantia*, in relatione S. Aloyſii Gonzagæ *num.* 12., in relatione S. Tereſiæ *ſuper virtutibus art.* 7. *& art.* 21. *§. de oratione, & contemplatione*. Alibi etiam viſum eſt, Beatum Pontificem Gregorium X. datis litteris (*quæ extant in hiſt. Petri Campi part.* 2. *pag.* 410.) excitaſſe Gaufridum, qui fuerat Confeſſarius S. Ludovici Regis Franciæ, ut ſibi ſecreto per certum Nuntium ſecretam Regis vitam referret: *Verum, licet de vita modo, quem, ſui Redemptoris beneplacita proſequendo, ſervabat, habuerimus in parte notitiam* (agebatur etenim de introducenda cauſa Canonizationis ipſius) *cupientes tamen, quod modus hujuſmodi Nobis plenius innoteſcat, in iis potiſſime quæ ſecretius agebantur, devotionem tuam rogamus & hortamur attente per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus ſatisfaciens devota ſollicitudine votis noſtris prædictum vivendi modum in omnibus & ſingulis actibus & obſervantiis ſuis, nil ultra, quam fuerit, addito, ſed veritatis puræ ſervata ſubſtantia, ſeriatim Nobis, & ſecreto ſub tuo ſigillo, quam citius poteris, per certum Nuntium ſcribere non poſtponas. Volumus autem, quod apud te verbum remaneat nemini referendum*.

5 Gregorius ſcilicet excitat Gaufridum, ut ſibi narret ea quæ ſecretum vivendi modum Regis reſpiciebant, & quorum notitiam ipſe Gaufridus habebat, ſed extra Confeſſionem, licet id in allatis litteris non exprimatur; eo prorſus modo, quo, referente Matthæo Pariſio *ad ann.* 1247. Sacerdotem quemdam Innocentio IV. Pont. Max. conjurationem in ipſum factam aperuiſſe, & militem ad ejus cædem ſubornatum denuntiaſſe, cum id totum ex complicis cujuſdam moribundi ſacramentali Confeſſione didiciſſet, cordati viri aſſerunt, id factum eſſe, volente & permittente Pœnitente, quamvis a Matthæo non dicatur. Qui etenim ex Confeſſione ſacramentali ita aliquid novit, ut alio etiam modo noverit, id revelare poteſt, nulla Confeſſionis facta mentione, ſi neceſſitas urgeat, puta imminens Eccleſiæ periculum, Superioris Eccleſiaſtici præceptum, & ſimilia, juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *ſent. diſt.* 21. *quæſt.* 3. *art.* 3. et *in ſupplement. quæſt.* 11. *art.* 5. ubi ait: *Opinio eſt communior, quod illud quod homo alias ſcit ſive ante Confeſſionem ſive poſt, non tenetur celare, quantum ad id quod ſcit ut homo; poteſt enim dicere, Scio illud, quia vidi: tenetur tamen celare illud, in quantum ſcit ut Deus; non enim poteſt dicere, Ego hoc audivi in Confeſſione. Tamen propter ſcandalum vitandum debet abſtinere, ne de hoc loquatur, niſi immineat neceſſitas*. Et in reſponſione ad quartum ſubdit: *Non debet ita vitari peccatum ex una parte, quod ex alia juſtitia relinquatur; veritas enim non eſt propter*

pter ſcandalum dimittenda: & ideo, quando imminet periculum juſtitiæ & veritatis, non debet dimitti revelatio ejus, quod quis in Confeſſione audivit, ſi aliter ſciat, propter ſcandalum; veruntamen ſcandalum, quantum in ſe eſt, evitare tenetur.

6 Quanquam, quidquid ſit de prædicto S. Ludovici exemplo, alia magis apta ad rem de qua nunc agimus, non deſunt. In Canonizatione ſiquidem S. Homoboni recepta fuit jurata atteſtatio Huberti, qui per viginti annos fuerat ejus Confeſſarius, quique heroicas ejuſdem virtutes a ceteris teſtibus relatas confirmavit, uti colligitur ex bulla Canonizationis ipſius *in Bullar. nov. tom. 3. pag.* 80. *Fidem namque, quam ſuper converſatione ipſius abſque figmento hypochriſis fraudulento Divinum judicium, ut dictum eſt, manifeſte oſtendere videbatur, per teſtimonium dilecti Filii Osberti Presbyteri Sancti Ægidii Cremonenſis præſentis cum Epiſcopo memorato, recepto ab eo firmavimus juramento. Sub cujus obteſtatione videlicet juramenti ipſe, qui Patrinus ejus exiſtens per viginti annos & amplius Confeſſionem ejus ſæpe receperat, quæ de illius Sancti converſatione præmiſimus, cum ipſo Epiſcopo & aliis ſupradictis juratis ſimiliter aſſeruit eſſe vera*. Innocentius IV. in bulla Canonizationis S. Petri Martyris §. 3. *in cit. tom. pag.* 330. hæc habet: *Ipſe namque veritatis filius, & bonitatis alumnus, converſatione conſpicuus, ſpectabilis fama, & opinione mirabilis miro præfulſiſſe nitore munditiæ, virginitatem integre cuſtodiſſe, nec mentis habuiſſe nec corporis corruptelam, & nullius mortalis criminis ſenſiſſe contactum, firma ſuorum Confeſſorum aſſertione monſtratur*. Petrus de Caſtro Sacerdos & Monachus antiquus monaſterii Foſſæ novæ examinatus in cauſa S. Thomæ de Aquino ita teſtatus eſt, uti legitur apud Bollandianos *ad diem* 7. *Martii tom.* 1. *pag.* 702. *In cujus funere quidam Frater Prædicator, qui fuerat longo tempore ipſius Fratris Thomæ Confeſſor, prædicavit publice coram omnibus ibi adſtantibus dicens: Ego Confeſſionem generalem ipſius ſancti viri audivi, de quo teſtificor, quia inveni eum ita purum, ſicut puerum quinque annorum, quia nunquam ſuæ carnis ſenſit corruptelam*: & concordat bulla Canonizationis ipſius *tom.* 3. *part.* 2. *Bullar. nov. pag.* 187. expedita a Joanne XXII. in cujus §. 4. ſic habetur: *Ut multi, eum in carne virginitate manſiſſe incorruptum, exiſtimarent: quod ejuſdem Sancti Confeſſor Ordinis memorati, qui longo tempore ipſius Confeſſionem audierat, publice (ut ad Nos teſtimonio fide digno pervenit) coram omnibus die defunctionis ejuſdem aſſeruit dicens: Ego Confeſſionem generalem iſtius ſancti viri audivi, de quo teſtificor, quia ita inveni eum purum, ſicut puerum quinque annorum*. Poſtremo notum eſt, quantum in cauſa S. Catharinæ Senenſis venerabili viro Raymundo Capuano ejus Confeſſario; in cauſa S. Franciſcæ Romanæ Joanni Mattiotto ejus pariter Confeſſario; in cauſa S. Tereſiæ Franciſco Riberæ ejus Confeſſario; quinque Confeſſariis in cauſa S. Aloyſii Gonzagæ; in cauſa S. Camilli de Lellis Patri Pelliciono, & aliis ejuſdem Confeſſariis; & in cauſa S. Catharinæ Januenſis Sacerdoti ejus Confeſſario in favorabili reſolutione dubii ſuper virtutibus delatum ſit. Nec ſilentio præteriri debet, cum probarentur

virtutes in cauſa S. Margaritæ de Cortona, magnum momentum repoſitum fuiſſe in vita ſcripta ab ejus Confeſſario, & ab aliis pariter ejuſdem Confeſſariis approbata; uti colligitur ex documento relato in ſummario additionali cauſæ Sanctæ ejuſdem Margaritæ, ubi habetur documentum ipſum his verbis: *Frater Juncta Benvignates Beatæ Margaritæ Confeſſor Legendam ejuſdem Sanctæ nimis prolixam per duodecim capitula diſtinctam, ſicut ipſe ab ore Beatæ Margaritæ, & ab aliis ejuſdem Confeſſoribus acceperat, de mandato Fratris Leonis de Caſtiglione Inquiſitoris hæreticæ pravitatis compilavit, quam Frater Leo prædictus Inquiſitor, Frater Tarlatus Lector, Frater Philippus Cuſtos, Frater Raynaldus etiam Cuſtos de Caſtiglione, Frater Ubaldus de Colle Guardianus, Frater Paulus de Socio omnes Beatæ Margaritæ Confeſſores conſcriptam viderunt & approbarunt.*

7 Pro eorum porro complemento, quæ in poſtremis hiſce capitibus tractata ſunt, nunc aliquid de affectione quæ provenit ab inimicitia, dicendum eſt. Alibi nempe viſum eſt, non eſſe audiendum, qui ex vindicta & malo animo ſe opponeret Canonizationi. De Infidelibus autem & Hæreticis quæritur, an ipſorum teſtimonium in cauſis de quibus agimus, ad probandum admitti poſſit; & quidem, cum ſint Fidei Catholicæ inimici, *negative* videtur eſſe reſpondendum, juxta textum *in can. Ipſa pietas 23. quæſt. 4. Quos enim Divina teſtimonia non ſequuntur, pondus humani teſtimonii perdiderunt.* At, cum hæc regula non ſit perpetua, ſed ſuas patiatur limitationes; puta, ſi Infidelis aut Hæreticus teſtetur pro Catholico, ut habetur *in can. Si Hæreticus, verſ. Sin autem 2. quæſt. 7. Sin autem Orthodoxus contra Hæreticum litiget, pro Orthodoxo quidem Hæretici teſtimonium valeat*: hinc fit, ut in cauſis de quibus agimus, bene & utiliter admitti poſſint ad probandum, juxta illud Lactantii *de vera ſapientia lib. 4. cap. 12. Satis firmum teſtimonium eſt ad probandam veritatem, quod ab ipſis perhibetur inimicis.* Confert & illud S. Auguſtini *in Pſalm. 63. num. 15. tom. 4. oper.* ubi agens de Militibus Judæis ſepulcrum Chriſti cuſtodientibus, ad rem noſtram inquit: *Miracula facta ſunt talia circa ſepulcrum, ut & ipſi Milites qui cuſtodes advenerant, teſtes fierent, ſi vellent vera nuntiare.* Ex juris Conſultis autem id ipſum advertit Lezana *conſult. 3. num. 36. tom. 4. oper. Veritas, quæ ab inimico pectore & ore interdum extorquetur, gratior eſſe ſolet.* Idque ut plurimum accidit in cauſis Martyrum: ſi etenim Infideles teſtentur, ſe mortem Dei Servo inflixiſſe ex odio in Fidem, ab eoque atrociſſima tormenta fuiſſe patienter tolerata, teſtimonium hoc multum proderit in cauſa Martyrii; ut monet Matthæuccius *in cit. oper. tit. 5. cap. 2. num. 18.* concordatque etiam praxis ſacræ Congregationis. In cauſa quippe Declarationis Martyrii BB. Martyrum Gorcomienſium plurimum detulit hiſtoricis dictis quatuor Calviniſtarum; in cauſa Declarationis Martyrii B. Petri de Arbues dictis quinque ſicariorum; in cauſa Declarationis Martyrii Venerabilium Servorum Dei Alfonſi Navarette & Sociorum, hiſtoriæ eorumdem Martyrum exaratæ a Reinerio Gisberti Fidei Catholicæ inimico editæ poſt *controverſias Fidei*

Ha-

Hadriani & Petri de VValenburch ; in cauſa Declarationis Martyrii B. Joannis de Prado, teſtimoniis nonnullorum qui a Fide Catholica receſſerant ; & Hæreticis qui mortem inflixerant, in cauſa S. Fidelis de Sigmaringa. In cauſa demum Declarationis Martyrii B. Joſaphat Pollocenſis Auditores Rotæ in ſua relatione, quam in eadem cauſa ediderunt, de nonnullis teſtibus Judæis & Schiſmaticis hæc *part.* 3. habuerunt: *Immo addebatur ab Agentibus pro Venerabili Joſaphat, in caſu præſenti ex depoſitione etiam Judæorum & Schiſmaticorum ſufficientem reſultare probationem, quia in favorem Fidei etiam Hæretici & Judæi admittuntur ad teſtimonium ferendum.... & hujuſmodi teſtes omnino ſupplere & probare, junctis teſtimoniis Chriſtianorum, & præſumptionibus, conſuluerunt Gravett. Oſaſch. Afflict.*

8 Ad hæc nonnullorum opinio eſt, Medicos ſcientia pollentes miraculis adverſari: quod ita ſane intelligendum eſt, ut non ita facile ſanationes referant inter miracula. Medici autem certi (ut alibi viſum eſt) a ſacrorum rituum Congregatione interrogantur, ut ſuum pro veritate ferant judicium ſuper his, quæ tanquam miraculoſa a Poſtulatoribus proponuntur: ſed de his modo non loquimur. Sermo in præſenti eſt de Medicis qui infirmum curarunt, qui dicitur per miraculum conſecutus fuiſſe ſanitatem: & de his quidem primo quæritur, an eorum examen ſit utile, deinde, an neceſſarium. De utilitate nimirum nulla poteſt eſſe controverſia; ſtatus enim morbi ex eorum teſtimonio dignoſcitur, ſanationiſque modus ex eodem quoque deſumitur. Quapropter nemo non videt tum Conſultores ſacræ Congregationis, tum Medicos ab ea interrogatos in miraculi diſcuſſione tutius procedere poſſe, ſi Medici curæ aſtantes teſtati ſint, quam ſi eorum teſtimonium deficiat. Et vero, dum fungebar munere Fidei Promotoris, multa vidi miracula rejecta ex defectu dicti examinis, licet de obitu Medicorum ante proceſſus confectionem Poſtulatores docuiſſent. Quæ autem dicta ſunt de Medicis, ſibi vindicant locum etiam de Chirurgis, ſi morbus, de cujus miraculoſa ſanatione agitur, operam Chirurgi exquiſiverit.

9 Hæc quoad utilitatem. Hinc porro ut tranſeamus ad neceſſitatem, Contelorius *de Canoniz. SS. cap.* 18. *num.* 12. putat, Medicos etiam, vel Chirurgos, qui non interfuerunt miraculo, nec ipſi adfuerunt ægroto, tutum ferre poſſe judicium de ſanatione, utrum ſcilicet fuerit miraculoſa, necne, innixos circumſtantiis facti, de quibus alii teſtimonium dicunt. Matta *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 12. *num.* 25. *& ſeqq.* aſſentitur Contelorio, ſi agatur de morbis chronicis & diuturnis; ſecus autem ſi de morbis acutis. Roſa *in addit. ad tractat. de Executor. litter. Apoſtol. num.*235. *& ſeqq.* in eo eſt ſenſu, ſive morbus ſit acutus, ſive chronicus; dummodo cauſa & origo morbi nota ſit, & teſtes aſſerant, infirmum tali infirmitate laboraſſe, talibus ſymptomatibus fuiſſe vexatum, ſpecifica remedia fuiſſe, ſed incaſſum, applicata, ſanationem ſine criſi naturæ contigiſſe, poſſe medicos tutum judicium ferre, & ad miraculi approbationem poſſe

Digitized by Google

deveniri; licet Medicus ipſe, qui ægroto adfuit, non fuerit examinatus: & hunc ſequitur Matthæuccius *in oper. cit. tit. 3. cap. 5. §. 3. num 56. & ſeqq.* Poſtulatores ipſi Fidei Promotori requirenti examen Medici hujus reſpondere conſueverunt, & oſtendere conati ſunt, qualitates morbi ex dicto teſtium non peritorum ſatis apparere; ita ut etiam ſine prædicto examine, ſi cetera concurrant, miraculum approbari poſſit: & Poſtulatorum utique aſſertio comprobari poteſt relatione Auditorum Rotæ in cauſa S. Ludovici Bertrandi, *tit. Sanatio ſtrumoſæ feminæ*, ubi ſic loquuntur: *Et, quod ſupradictus morbus eſſet ſtrumæ, clarum ſit ex depoſitione eorumdem teſtium; qui, licet non ſint in Medicina periti, bene tamen poſſunt de qualitate morbi deponere, cum ſtrumarum morbus adeo ſit evidens, ut neminem poſſit latere, ut loquitur Galenus. Quæ etiam morbi qualitas comprobatur ex eo, quod dicta Sperantia* (nomen erat feminæ ſanatæ) *ſanitatis cupida profecta eſt ad Galliæ Regem, quem notum eſt huic morbo mederi*. Quæſtio tamen ſit inter Medicos, an liceat, vel poſſibile ſit Medico abſentem ægrotum per epiſtolas curare. Nimirum Gaſpar Rejes *in jucundarum quæſtionum Elyſio campo quæſt.* 10. rei hujus difficultatem oſtendit, & tanquam inutile rejicit opus Medici abſentis, cum agitur de morbis acutis; at aliquando tamen fructuoſum futurum eſſe ejus opus exiſtimat, ſi res ſit de morbis chronicis. Pariter Baptiſta Codronchius *in tract. de Chriſtiana, ac tuta medendi ratione lib.* 1. *cap.* 5. de hac eadem re agit, & ait, neceſſaria ad cognitionem morbi vel nunquam, vel rariſſime duntaxat ex aliorum delatione, potiſſimum autem ruſticorum, & aliorum hominum in villis vel oppidulis degentium, Medico innoteſcere poſſe; ideoque concludit, ſi Medicus morbum & ſymptomata nuntiis & litteris relata animadverterit, ſi ætatem ægrotantis, mores, artem, anteactas occaſiones, tempus morbi, corporis robur perſpecta habuerit, in cognitione fortaſſe & curatione hujuſmodi ægrotantis abſentis, eum non multum a ſcopo aberraturum; ſuadetque, ut in hoc rerum eventu, tutioribus levioribuſque electis, periculoſa remedia prætermittat. Norunt denique omnes, Medicum probum vix adduci poſſe, ut ſuum conſilium præſtet ad curandum morbum abſentis, niſi totius rei relatio ad eum mittatur a Medico ipſo, qui ægrotanti adeſt. Porro hæc me terrent: ſi enim tot urgent difficultates, ut a Medico abſente de morbo judicium, & de ejus curatione conſilium feratur; ſi id vix fieri poteſt, Medico præſente morbum & circumſtantias litteris aperiente; quid dicendum erit in ferendo judicio de ſanatione, utrum videlicet, necne inter miracula ſit recenſenda, nullo Medico curam morbi, & remedia adminiſtrata exponente, deſumptiſque probationibus ex teſtimoniis non peritorum, qui tum in qualitate morbi & medicamentorum exhibitorum, tum in modo ſanationis facillime falli poſſunt? Urget quoque, quod in Medico abſente, & rogato, ut ægroto abſenti medeatur, indicetque medicamina opportuna ad ejus ſanitatem procurandam, cauſa eſſe poteſt neceſſaria: non ſic autem ſe habet res

in

Digitized by Google

in hypotheſi noſtra præſenti, tum quia cauſa Beatificationis & Canonizationis eſt voluntaria, tum quia nova ſupervenire poſſunt miracula. Itaque, concludendo, crederem, cautiſſime procedendum eſſe in approbatione miraculorum tertii generis; in quorum claſſe ut plurimum ſanationes recenſentur, ſi deſit teſtimonium Medici qui ægroto adfuit: eaque in eo ſolo caſu vix admittenda eſſe exiſtimarem, ubi ceteri teſtes apti & idonei clare qualitates morbi aſſererent; ubi morbus ex eis eſſet, qui per ſe patent, & etiam a non Medicis aut Chirurgis cognoſci poſſunt; ubi medicamina ab eis exprimerentur, quæ ægroto fuerunt adhibita; ubi de ſtatu antecedenti deſperato, & de ſubita ſanatione invocato prius Beato, una cum virium recuperatione teſtificarentur; ut alibi fuſius exponemus.

10 Alia plura de teſtibus dici poſſent: verum, quia vel ea non ſunt peculiaria teſtibus in cauſis Beatificationis & Canonizationis, ſed omnibus teſtibus communia ſunt; vel, ſi prædictas cauſas reſpiciunt, nunquam, aut fere nunquam in praxi locum habent, a nobis idcirco in præſenti omittuntur: & eo quidem libentius, cum plura jam fuerint a nobis ipſis expoſita in ſecundo libro, ubi actum fuit de *rituali* examine teſtium; alia autem alibi, cum occaſio ſe offeret, explicabuntur. Capiti tamen huic antequam finem imponamus, neceſſe fore exiſtimamus, tria adnotare, id eſt primum quidem pro Poſtulatoribus cauſarum, reliqua pro Conſultoribus ſacræ Congregationis. Curare nempe debent Poſtulatores, ut in cauſis Beatificationis & Canonizationis, quas promovere contendunt, examini ſubjiciantur ſive ſuper virtutibus, ſive ſuper miraculis, quantum fieri poteſt, viri Religioſi, viri nobiles, uno verbo, viri fide digni, qui nullo pacto rejici aut oppugnari poſſint. Id enim maximopere proderit felici cauſarum reſolutioni. Hoc ad Poſtulatores: nunc ad Conſultores. Fidei Promotor, ſcribendo multa adnotare conſuevit quoad contradictionem inter dicta teſtium: ſed punctum hoc cum grano ſalis (ut dicitur) eſt intelligendum, & a Conſultoribus ſacræ Congregationis advertendum. Expedit enim aliquando, ut aliqua adſit diſcordia inter teſtes, non in ſubſtantialibus, ſed in accidentalibus; concordia ſiquidem in omnibus, hoc eſt tum in ſubſtantialibus, tum in accidentalibus, tantum abeſt, ut fidem conciliet, ut eam potius teſtibus minuat, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 70. *art.* 2. *ad ſecundum*: *Si vero ſit diſcordia teſtimonii in aliquibus circumſtantiis non pertinentibus ad ſubſtantiam facti, puta, ſi tempus fuerit nubiloſum, vel ſerenum, vel ſi domus fuerit picta, aut non, aut aliquid hujuſmodi, talis diſcordia non præjudicat teſtimonio, quia homines non conſueverunt circa talia multum ſollicitari, unde facile a memoria elabuntur; quin immo aliqua diſcordia in talibus facit teſtimonium credibilius, ut Chryſoſtomus dicit ſuper Matthæum, quia, ſi in omnibus concordarent, etiam in minimis, viderentur ex condicto eumdem ſermonem proferre: quod tamen prudentia Judicis relinquitur diſcernendum*. Verba ſcilicet S. Joannis Chryſoſtomi ſunt, quæ ſequuntur *in hom.* 1. *pag.* 6. *tom.* 7. *oper.*: *Si vero in miraculis non omnes*

Digitized by Google

mnes omnia dixerunt; ſed alius hæc, alius illa; ne ideo turberis: nam ſi unus omnia dixiſſet, ſuperfluus eſſet reliquorum numerus; ſin omnes diverſa, & nova ſcripſiſſent, nullum ſuppeteret conſonantiæ argumentum.

11 Varietas igitur & contradictio reſpiciens ſubſtantialia ea eſt, quæ tollit fidem teſtibus; ſecus autem, ſi varietas & diſcordia ſit in accidentalibus. Ita Dec. *in cap. Licet cauſam, num.* 59. *de probation.* ubi ait: *Et hoc verum eſt, quando eſt contrarietas in facto principali; ſecus ſi ſit in quibuſdam acceſſoriis.* Et in noſtra Canonizationis materia Auditores Rotæ in relatione S. Franciſcæ Romanæ 3. *part. in ſexto miraculo §. Et quamvis*, in relatione S. Catharinæ de Ricciis *part.* 1. *§. penult.*, in relatione S. Pii V. *miraculo primo ante mortem*, in relatione S. Bonaventuræ *part.* 2. *art.* 4. *in fin.*, in relatione S. Hyacinthi *tit. de miraculis, verſ. Sed levem*, & in relatione S. Andreæ Corſini *num.* 234. *apud Lezanam conſult.* 1. Nec ullo modo teſtes dicuntur contrarii, ſi unus referat aliquid, quod alius non refert: Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 18. *num.* 13. Franceſ. *variar. reſol. cap.* 26. *num.* 67. Auditores Rotæ in relatione S. Andreæ Corſini *part.* 3. *§.* 3. *apud Lezanam conſult.* 1. *num.* 234. *verſ. Unde*, & in relatione S. Tereſiæ *in* 6. *miraculo poſt obitum, verſ. De quo deponunt tres teſtes.* Contrarii vero ſunt illi teſtes, quorum unus affirmat id quod negatur ab alio: Caccialup. *in l. Admonendi, num.* 91. *ff. de jurejurando*, Petra *de fideicomm. quæſt.* 12. *num.* 488. *in fin.*, Joſeph Ludovic. *deciſ. Peruſ.* 9. *num.* 14. Rota coram Coccino *deciſ.* 1714. *num.* 2. Demum aliquando a Poſtulatoribus affertur dictum alicujus teſtis in proceſſu examinati, qui ipſorum intentioni adverſatur; ideoque a Fidei Promotore opponitur, nihil excipi poſſe adverſus teſtem, quando producens ejus examen exhibuit, juxta adducta per Farinacc. *de teſtib. quæſt.* 62. *num.* 242. *& ſeqq.* Veruntamen, utcumque id ſit, quod attinet ad Poſtulatores; certe, quod ſpectat ad Conſultores ſacræ Congregationis, ſi ipſi cognoverint, teſtem fuiſſe deceptum, & ejus dicto tot aliorum teſtium dicta prævalere debere, nil impedit, quin his deferant, non autem illi; quemadmodum bene proſequitur Farinacc. *loc. cit. num.* 252. *& ſeqq.*

CAPUT VIII.

De hiſtoriis, quam ſcilicet probationem conſtituant in judicio Beatificationis & Canonizationis.

1 MAteria hæc de fide hiſtoriis, & chronicis præſtanda in judicio Beatificationis & Canonizationis a pleriſque Auctoribus ſedulo pertractatur. Petrus Franciſcus de Rubeis olim Fidei Promotor diſſertationem exaravit *de fide hiſtoriarum*, quæ eſt typis impreſſa apud Mattam *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 24. dictuſque Fidei Promotor in ea diſſertatione *num.* 21. *& ſeqq.* concludit, Judicis arbitrio eſſe committendum,

tendum, an, & quæ fides hiſtoriis præſtanda ſit, perpenſis ab eo videlicet varietate, pondere, & auctoritate librorum, & Scriptorum, inſpecta fidei qualitate ſingulis ab antiquo per Majores noſtros adhibita, conſiderata communi Sapientum voce, & cenſura cuilibet quæſita, vel adempta, vel diminuta, libratiſque rerum, locorum, & temporum circumſtantiis. Pignatellus *conſult.* 42. *tom.* 4. hanc eamdem quæſtionem pertractat, & *num.*29. aſſerit, in rebus antiquiſſimis viventium memoriam excedentibus fidem eſſe Hiſtoricis adhibendam, ſi his antiquitus a Majoribus adhibita fuit; & hanc quidem regulam ſibi vindicare locum etiam in cauſis Beatificationis & Canonizationis. Contelorius *de Canoniz. SS.cap.*14. *num.*13. *& ſeq.* idem docet, quod ſupra ex Petro Franciſco de Rubeis relatum eſt. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *ſent. tom.* 4. *diſput.* 20. *art.* 25. *§.* 6. latiſſime oſtendit, hiſtorias nec plene nec ſemiplene probare, ſive res ſit de virtutibus ſive de miraculis, ſed aliquatenus prodeſſe poſſe, ſi ceteris juridicis probationibus addantur. Sequitur eum Matthæucc. *in practica Theologo-Canon. ad cauſas Beatificat. & Canonizat. pertractandas tit.* 3. *cap.* 6. *§.* 2.; Matta denique *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 24. *num.* 48. inquit, non poſſe poſt decreta Urbani VIII. in quibus ſtatuitur modus & forma examinandi teſtes ſub interrogatoriis Fidei Promotoris, virtutes & miracula probari reſpectu Canonizationis per hiſtorias.

2 Ut eo autem quo decet ordine procedamus, in cauſis Beatificationis & Canonizationis, præter teſtes ad normam juris examinatos, ſæpius afferuntur Hiſtorici. Afferuntur autem, vel ad comprobandam famam ſanctitatis aut Martyrii, quando cauſæ introducuntur, vel quando agitur de probanda fama ſanctitatis per proceſſum Apoſtolicum. Nec in his opus eſt immorari: cum ea quæ pertinent ad prædicta judicia, jam alibi fuerint explicata, & ea quæ forte fuerint ibi omiſſa, loquendo de Hiſtoricis, ſuppleri poſſint ex his quæ modo exponuntur. Frequenter autem contingit, ut in judicio ſuper miraculis, ſuper virtutibus ſingulis, & ſuper Martyrio teſtimonia proferantur Hiſtoricorum; & ad hanc facti ſpeciem pertinent ea quæ mox afferentur. Porro regula generalis ſit, in nullo caſu miracula probari poſſe per ſolas hiſtorias & chronica: item virtutes & Martyrium, juxta modum mox explicandum, conſimilibus monumentis probari poſſe in cauſis procedentibus per viam caſus excepti, vel in cauſis in quibus propter temporis antiquitatem teſtes de viſu haberi non potuerunt, & locus eſt probationi ſubſidiariæ: rurſus virtutes & Martyrium nullo modo probari poſſe per hiſtorias in cauſis procedentibus per viam non cultus, & in quibus probationes directæ ſunt neceſſariæ: demum tam in his cauſis, quam univerſim quando agitur de miraculis, Hiſtoricos neceſſariis qualitatibus pollentes, & concordantes cum teſtibus de viſu, vim habere validi adminiculi.

3 Quod autem in nullo caſu miracula probari poſſint per ſolas hiſtorias & chronica, facile demonſtratur. In ſuperioribus enim viſum eſt, mira-

miracula probanda eſſe per teſtes conteſtes de viſu, ubi Hiſtorici ut plurimum ſunt teſtes de auditu. Si vero Hiſtoricus tanquam teſtis de viſu miraculum referret patratum interceſſione Servi Dei, vel Beati, nec ipſe ſolus, ſed alius etiam Hiſtoricus ſimili modo rem exponeret, vim tamen probationis in his judiciis habere non poſſent; cum ex alibi dictis teſtes etiam de viſu, ut probent, debeant juramento quidquid referunt firmare. Inſuper ſi Hiſtorici de viſu & adhibito juramento teſtarentur, quod tamen non ita facile accidit, adhuc probatio in eorum dictis conſtitui non poſſet; cum præter juramentum, neceſſe ſit, ut teſtes interrogentur, & in reſponſionibus ſatisfaciant interrogatoriis fidei Promotoris: qua ex re nemo eſt qui non videat quam magnum derivetur in teſtium veracitatem præſidium.

4 Quod virtutes & Martyrium per hiſtorias & chronica probari valeant, ſi agatur de cauſis procedentibus per viam caſus excepti, vel de cauſis antiquis in quibus propter temporis antiquitatem teſtes de viſu haberi non potuerunt, facile dignoſcitur. In cauſis quippe prædictis ſit locus probationi ſubſidiariæ, & in linea probationis ſubſidiariæ ſuum ſibi videntur locum vindicare debere hiſtoriæ & hiſtorica monumenta. Additum fuit in ſuperioribus, virtutes & Martyrium in cauſis, de quibus modo ſermo habitus eſt, hiſtoricis monumentis comprobari, ſed juxta modum explicandum. Hunc autem modum aperientes dicimus, juxta praxim Sedis Apoſtolicæ teſtes de auditu, & de publica voce & fama Hiſtoricis jungendos eſſe, ut virtutes & Martyrium probata dici poſſint ad effectum formalis Beatificationis in cauſis antiquis procedentibus per viam non cultus, vel ad effectum ſolemnis Canonizationis in cauſis procedentibus per viam caſus excepti. Ut enim alibi viſum eſt, expediuntur a Sede Apoſtolica litteræ compulſoriales & remiſſoriales; compulſoriales, ut in proceſſum inferantur hiſtorica monumenta; remiſſoriales, ut teſtes de auditu examinentur, & de publica voce & fama aſſerentes: ut ex Hiſtoricis, & teſtibus inſimul ponderatis tutum ferri valeat judicium de virtutibus aut Martyrio. Magna quæſtio fuit inter Socios Bollandianos, & Monachos Benedictinos Congregationis S. Mauri, utrum in notionibus chronologicis major fides præſtanda eſſet diplomatibus, an Hiſtoricis: & tandem concluſum fuit, ea in re majorem fidem eſſe adhibendam diplomatibus, quam Hiſtoricis, etſi coævis & a mendacio alieniſſimis. Legi poteſt Pater Marquardus Herrcott *tom.* 1. *Genealogiæ diplomaticæ Auguſtæ Gentis Habsburgicæ prolegom.* 1. *num.* 4. *&* 5. Porro ſi quæſtio excitaretur, num in re de qua nunc agitur, validior probatio ſtatuenda ſit in probatis Hiſtoricis, an in probatis teſtibus de auditu, & de publica voce & fama, ea forte definiri poſſet reſpondendo, probatos Hiſtoricos, & probatos teſtes de auditu æqualem conſtituere probationem, dummodo teſtes de auditu cauſam ſcientiæ reponant in communi & continuata fama a ſuis Majoribus fide dignis ad ipſos tranſmiſſa. Quod ſi ſcientiæ cauſam conſtituerint in

iis

Digitized by Google

iis quæ in hiſtoriis legerunt, uti ſæpe contingit, major vis probationis ſtabit pro Hiſtoricis; & teſtes vel validi adminiculi vices, vel inferioris probationis efficaciam obtinebunt.

5 Virtutes deinde & Martyrium nullo modo probari poſſe per hiſtorias in cauſis procedentibus per viam non cultus, & in quibus probationes directæ ſunt neceſſariæ, demonſtratur. Si etenim neceſſariæ ſunt probationes directæ, idoneæ non ſunt ſubſidiariæ, quæ conſtituuntur in Hiſtoricis, juxta ea quæ ſupra dicta ſunt, cum ageremus de miraculis.

6 Denique ſi Hiſtorici neceſſariis qualitatibus polleant, & concordent cum teſtibus de viſu, eos vim habere validi adminiculi, ſive agatur de miraculis, ſive de virtutibus, & Martyrio, in cauſis in quibus probationes directæ ſunt neceſſariæ, admittitur ab omnibus: & favet praxis ſacræ Congregationis, quæ, expediendo litteras remiſſoriales, compulſoriales etiam expedire conſuevit; quæ ad id proſunt, ut ex archivis & hiſtoriis monumenta & particulæ ad rem facientes extrahantur, & in proceſſum inſerantur; quod utique ſuperfluum eſſet, ſi monumenta hiſtorica vim & efficaciam ſaltem adminiculi habere non deberent. Apte quoque Melchior Canus *de loc. Theolog. lib. 11. cap. 4. Hiſtorici graves ac fide digni, quales nonnulli ſine dubio & in Eccleſiaſticis & in ſæcularibus fuere, probabile argumentum Theologo ſuppeditant cum ad ea quæ ſua ſunt, corroboranda, tum ad falſas adverſariorum opiniones refellendas*. Et in fine: *Hiſtoria nimirum, etſi, ut Quintilianus ait, ſcripta eſt non ad probandum, ſed ad narrandum, aliquid tamen ſine dubio probat, probabiliter ſere: nam aliquando etiam neceſſarie*.

7 Attamen in Hiſtoricis legendis admittendiſque ad vim probationis vel adminiculi ſingulari delectu opus eſt, ne aut ſtatim fides adhibeatur, aut ſtatim adimatur, aut nimium differatur. Nam ut idem ait Canus *loc. cit. Uterque igitur, & qui cito credit, & qui ad credendum nimium eſt tardus, jure reprehenditur*. Cum eo concordat Joannes Bodinus *de method. hiſtor. cap. 4. Ut igitur ab hiſtoriis rerum veritas habeatur, ſingulari non modo Scriptorum delectu, ſed etiam in iis legendis illud meminiſſe debemus, quod ab Ariſtotele ſapienter dictum eſt, in hiſtoria legenda, neque nimis credulum, neque plane incredulum eſſe oportere; nam ſi omnia omnibus aſſentiemur, ſæpe vera pro falſis habebimus*. Nonnullæ autem inveniuntur hiſtoriæ Sanctorum geſta referentes, ſcriptæ ab his qui eorum facta a veris fontibus non hauſerunt, ut eſt apud Gevvaldum *de Septemviratu, ſive de Elect. cap. 7. n. 2. Scripſerunt pro more ſuorum temporum communiter recepto, & in monaſteriis conſtituti, atque a Foro Civili, popularique converſatione longius remoti, non quæ viderant, ac quibus coram interfuerant, ſed quæ rumor & fama vulgi anceps illis ſuppeditabat, in commentarios ſuos retulerunt*. Quapropter Canus *lib. 11. cap. 6. pag. 317.* aſſerere non dubitavit, integrius & incorruptius vitas Imperatorum ab Hiſtoricis Gentium, quam a noſtris vitas Martyrum & Confeſſorum fuiſſe deſcriptas: *Dolenter hoc dico potius, quam contumelioſe, multo a Laertio ſeverius vitas Philoſophorum ſcriptas, quam a Chriſtianis vitas Sanctorum, longeque*

incorruptius & integrius Suetonium res Cæſarum expoſuiſſe, quam expoſuerint Catholici, non res dico Imperatorum, ſed Martyrum, Virginum, & Confeſſorum. Illi enim in probis aut Philoſophis, aut Principibus nec vitia, nec ſuſpiciones vitiorum tacent, in improbis vero etiam colores virtutum produnt. Noſtri autem plerique vel affectibus inſerviunt, vel de induſtria quoque ita multa confingunt, ut eorum me nimirum non ſolum pudeat, ſed etiam tædeat: & Ludovicus Vives *lib.2. de cauſis corruptarum artium pag.*371. ſic de eadem re conqueritur: *Oh quam pudendum eſt nobis Chriſtianis, non eſſe præſtantiſſimos noſtrorum Divorum Actus verius & accuratius memoriæ mandatos ſive ad cognitionem, ſive ad imitationem tantæ virtutis?* Hac de cauſſa nonnulla in præſenti exponenda ſunt, ut memoratus Hiſtoricorum delectus ob oculos habeatur.

8 Quatuor itaque ſunt gradus Hiſtoricorum: primus ſcilicet eorum, qui ea, quibus interfuerunt, quæque geri viderunt, litteris tradiderunt; qua ratione Poſſidius Epiſcopus S. Auguſtini vitam didicit & ſcripſit. Etſi Joannes Clericus homo heterodoxus *tom.* 12. *in append. ad oper. S. Auguſtini pag.* 621. vitam ſancti Doctoris ſcriptam a S. Poſſidio inſimulat, quaſi in Auguſtini exponendis geſtis aliquid gratiæ dederit & amicitiæ. Verum calumniam ipſam ſtrenue repellit Joannes Salinas Canonicus Regularis Lateranenſis nuper bonorum omnium mœrore vita functus *in præfat. ad vitam S. Doctoris ſcriptam a S. Poſſidio, quam notis illuſtravit*. Secundus gradus eſt eorum, qui non viderunt ea quæ narrant, ſed ab iis acceperunt, qui viderunt; qua ratione S. Bonaventura compoſuit vitam S. Franciſci, & S. Hieronymus S. Hilarionis. Tertius gradus eſt eorum, qui referunt ea quæ non viderunt, nec audiverunt ab iis qui viderunt, ſed ab iis, quibus qui viderant, narraverunt; ad quod genus multa pertinent ex iis, quæ referunt Joannes Moſcus *in prato ſpirituali*, S. Gregorius *in dialogis*, Ven. Beda *in hiſtoria Anglicana*. Quartus tandem gradus eſt eorum, qui ex hiſtoriis conditionis & gradus modo explicati monumenta quæ edunt, collegerunt. Porro Joannes Bollandus *in præfat. general. in vitas SS. tom.* 1. *Januarii cap.* 3. §. 1. poſt enumeratos prædictos gradus Hiſtoricorum inquit: *Et hi quidem omnes fidem merentur, ſi ſunt viri boni, ſi prudentes, ſi pura eorum minimeque adulterata Scripta ſunt*; repetitque id ipſum *in præfat. ad vitas SS. tom.* 1. *Februarii cap.* 1. ubi addit, nonnullas etiam reperiri Sanctorum hiſtorias ex fama a Majoribus accepta, aut vulgaribus monumentis nec ſatis certis collectas, quas inquit ſe non reſpuere omnino, ſed examinare & ad authenticarum hiſtoriarum calculos expendere.

9 Primum tamen fidei & auctoritatis pondus profecto debetur Hiſtoricis, qui res ſcripſerunt, quibus interfuerunt, vel quas ab eis qui viderant, audiverunt, dummodo Hiſtorici ipſi probi fuerint prudenteſque, & ideo fide digni. Beatus Theodoretus *in hiſtoria Religioſa* hæc habet *in præfat. hiſtor. SS. Patrum*: *Ex iis porro, quæ dicenda ſunt aliqua ipſe vidi; quæ autem non vidi, ab iis audivi qui viderant, viris virtutis amantibus, digniſque habitis, qui illos viderent, & eorum doctrina fruerentur. Fide autem digni*

Euan-

Euangelicæ doctrinæ Scriptores ſunt non ſolum Matthæus & Joannes primi & magni Euangeliſtæ, qui Domini videre miracula; ſed etiam Lucas & Marcus, quos qui ab initio viderant, & verbi miniſtri fuerant, non ea modo quæ paſſus eſt & quæ fecit Dominus, ſed ea etiam quæ aſſidue docuit, accurate docuerunt. Nam & Beatus ipſe Lucas qui ſpectator non fuerat, in principio operis ſui dicit, ſe ea narrare, de quibus certior factus ſit; & nos licet audiamus eum illa non vidiſſe quæ narrat, ſed hanc doctrinam ab aliis accepiſſe, non minus illi & Marco credimus, quam Matthæo & Joanni. Fidem enim dum narrant merentur ambo, ut ab iis edocti qui viderant. Quare nos quoque narrabimus ea, quæ partim ipſi vidimus, partim iis qui viderant, eorumque vitam imitabantur, narrantibus credidimus. De his autem ideo pluribus verbis diſſerui, ut me vera narraturum perſuaderem. Hinc vero deinceps narrare incipiam. Cardinalis Baronius *ad ann.* 34. *n.* 173. ſic ait: *Non parum certe intereſt in veritate hiſtorica diſquirenda, Auctorum qui res geſtas ſcripſerunt, quo vixerint tempore ... habere rationem, potiſſimumque, ſi hujuſmodi Scriptores rerum perſpectarum, ac eorum ætate editarum pietatem & virtutem cum doctrina & veritate conjunxerint.* Concordat Canus *de locis Theolog. loc. cit. Prima lex ex hominum probitate integritateque ſumetur. Quæ omnino res locum habet, cum, quæ narrant Hiſtorici, ea vel ipſi ſe vidiſſe teſtantur, vel ab his qui viderunt, accepiſſe ... Magnis quippe præclariſque virtutibus viri ſanctiſſimi atque optimi id conſequi meruerunt, ut in rebus ejuſmodi, quas vel ſpectaſſe ſe, vel ab aliis fide dignis qui ſpectarint, ſe audiſſe teſtati ſunt, fides omnino illis habeatur.* Adhæret Mabillonius *de ſtud. Monaſt. part.* 2. *cap.* 8. *num.* 10. *Huc ſpectat ea triplex regula, quam Melchior Canus ibidem tradit ad dijudicandum inter Hiſtoricos, ut meliores a ceteris ſecernantur. Prima eſt ingenua quædam probitas, ex qua illi impotentes fiunt ad homines aliquando ſponte fallendum, aſſeverando nempe, geſtum aliquod ſe vidiſſe vel intellexiſſe, quod tamen ipſoſmet penitus lateat. Quæ virtus non modo in ſanctis piiſque viris emicat, verum & in cunctis, qui cordis ſinceritatem animique candorem jugiter profiteri gloriantur ... Secunda regula, quam affert Melchior Canus, eſt, Auctores potiori lumine ingeniique maturitate præditos iis omnibus præferendos eſſe, in quibus dotes iſtæ deſiderantur. Enimvero ſatis non eſt nolle mentiri, ſed inſuper maturo judicio & exacta prudentia opus eſt, ut ad amuſſim res ponderentur, ne unquam decipi contingat, neve levi corde credatur, aut calamo exaretur, quidquid ſemel exauditum in mentem venerit.* His ſubſcribit Fortunatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 11. *cap.* 6. *pag.* 877. *Attendendum quoque in Hiſtorico, an ſui temporis, an vero præteriti & antiquioris ſæculi hiſtoriam ſcribat; plus enim auctoritatis habebit, qui ſui temporis res geſtas referet: nam quæ acta ſunt, dum Auctor vivebat, cognoſcere ipſe & perquirere diligentiſſime potuit; quæ vero illius ætatem præceſſerunt, non niſi aliorum vel ſcripto vel relatione, (quibus ſæpe judicium, aut ſinceritas deeſt) perdiſcit:* quod argumentum latius proſequitur *pag.* 880. & 881. Quare S. Maruthas Epiſcopus Tagritenſis, qui claruit circa finem ſæculi IV. (*tom.* 1. *Bibliothecæ Orientalis*, ſummo ſtudio & eruditione collectæ a docto viro Aſſemano)

L 2 deſcri-

Digitized by Google

deſcribens hiſtoriam Martyrum ſub Sapore coronatorum, ut ei fidem conciliet, inquit *pag.* 183.: *Quidam ſunt, qui temporibus noſtris Martyrium conſummarunt, quoſque nos ipſi vidimus; alii vero ætatem quidem noſtram anteceſſere, quorum tamen accuratam hiſtoriam ex ore ſenum Epiſcoporum, ac Presbyterorum ſumma fide dignorum accepimus, quippe qui æquales illis fuere, rerumque ab eis geſtarum ſpectatores*. Quia vero quæri poteſt, quinam habendi ſint pro viris, ſeu Hiſtoricis integris, prudentibus, & fide dignis; cum hæc qualitas etiam ſit neceſſaria, ut, quamvis ſcribant, quæ viderunt, aut quæ ab his qui viderant, audiverunt, pondus auctoritatis habere valeant, reſpondet Canus *ib. c. 6. Scriptoris autem probitas & integritas (nam hoc quæret aliquis) in his, qui olim fuerunt, licet aliquando in ſcriptis ipſis eluceat, ſed fama, & gravi atque frequenti præteritorum hominum teſtimonio cognoſcetur*: quem ſequitur Langlet *in method. hiſtor. ſtud. cap.* 18. *§.* 3. ubi obſervat, non alia de cauſa magnum auctoritatis pondus ſibi vindicare hiſtorias Thucydidis, Xenophontis, Cæſaris, & Salluſtii. Haberi autem non poterit tanquam prædictis qualitatibus pollens Hiſtoricus, qui ſcribit ea quæ favent Parti, cui ipſe nimis addictus eſt; uti late proſequitur Bollandus *in præfat. ad Acta Januar. cap.* 3. Ad quod facit & illud S. Hieronymi *in epiſtola ad Salvinam tom.* 1. *n.* 4.: *Ex quo colligitur, fidele eſſe teſtimonium, quod cauſas non habet mentiendi*. Plura inſuper ad hoc argumentum collecta videri poſſunt apud Theophilum Raynaudum *oper. tom.* 14. *de ortu infantium per ſectionem Cæſaream pag.* 246. *ſub num.* 4. Mabillonius etiam *loc. cit. num.* 1. ſic loquitur: *In primis itaque operæ pretium eſt, Auctoris dotes ſedulo perpendere, num ſcilicet idoneus ſit ac ſincerus; quo fine & ratione ad ſcribendum ductus fuerit; an aliquorum factioni aut ſectæ adhæreat*; & *num.* 2. notat, aliquando fieri poſſe, ut Auctoris non contemporalis hiſtoria præferatur hiſtoriæ contemporalis; ſi hic videlicet fuerit negligens, rerum inſcius, aſſentatione aliqua, aut proprii commodi ſpe illectus; ille vero maturitate & prudentia ornatus, feriiſque monumentis innixus ſuam hiſtoriam ediderit. Reſumi quoque poterunt ea quæ *in* 2. *libro cap.* 41. *& cap.* 42. dicta ſunt de fide hiſtoriarum, dum agebatur de judicio famæ ſanctitatis in genere, & alia pariter huc traduci poſſunt, quæ infra adducentur, cum ſermo inſtituetur de lectionibus propriis concedendis a ſacrorum rituum Congregatione in honorem Sanctorum. Concordat Andreas Boſius *in introduct. ad notitiam Scriptor. Eccleſiaſtic. cap.* 5. *num.* 21. *Nemo Scriptores Eccleſiaſticos recte leget, laudabit, refellet, interpretabitur, & in uſum transferet, niſi qui noverit, quo ſinguli tempore, locoque, qua conditione vixerint, cui ſectæ ac vitæ inſtituto addicti fuerint, qua occaſione, quo propoſito, quo doctrinæ apparatu inſtructi, quo tempore, locoque ſua exaraverint*.

10 Dictum eſt, primum fidei & auctoritatis pondus deberi Hiſtoricis, qui res ſcripſerunt, quibus interfuerunt, vel quas ab ejs qui viderant, audiverunt, dummodo tamen Hiſtorici ipſi probi fuerint prudenteſque, & ideo fide digni; ſed addi debet, in hoc primo fidei & auctoritatis

ritatis pondere plus primis, quam ſecundis eſſe deferendum; quemadmodum late oſtendit Pater Honoratus a Sancta Maria *in animadverſ. ſuper regul. & uſ. Critic. differt. 7. art. 9. pag. 612. & ſeqq. tom. 1.* Quod autem attinet ad alios Hiſtoricorum gradus, cum in tertio conſtituti fuerint, qui referunt ea, quæ non viderunt, nec audiverunt ab his qui viderunt, ſed ab iis, quibus, qui viderant, narraverunt, licet de his quoque Bollandus aſſerat, quod fidem merentur, ſi ſint viri boni & prudentes; nemo tamen eſt qui non videat, non poſſe eis tantum deferri, quantum diximus eſſe deferendum Hiſtoricis, qui vel ſcripſerunt ea quæ viderunt, vel ea ſcripſerunt quæ audiverunt ab his, qui viderant. Quoad ceteros vero Hiſtoricos ſcribentes ea quæ legerunt in præcedentium temporum hiſtoriis, eorum auctoritas pendet ab aliorum auctoritate; ſi etenim res, quas ſcribunt, hauſerunt ab Hiſtoricis qui viderunt, ſi ab aliis, qui ſcripſerunt, quæ audiverunt ab his qui viderant, ſi a ceteris, qui audiverunt ab his, qui item audiverant ab iis qui viderant, tanta erit horum Scriptorum auctoritas, quanta erit illorum, a quibus ſua ſcripta ſumpſerunt. Facit ad rem celebre illud dictum Cardinalis Baronii in apparatu ad annales: *Quod in recentiore Auctore de rebus antiquis ſine alicujus vetuſtioris teſtimonio profertur, contemnitur*. Proinde apte ſubdit Fortunatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 11. cap. 6. pag. 880. Dices, fidem talibus Hiſtoricis adhibendam eſſe, quia referunt ea quæ ſcripta repererunt in aliis Hiſtoricis. Ad quod reſpondeo, fidem illis adhibendam quidem, verum non quia ipſi ita ſcripſerunt, ſed ex auctoritate vetuſtioris, a quo acceperunt; qui demum cujus meriti ac famæ, quaque fide dignus ſit, ſerio conſiderandum: qua de cauſa Auctor poſterior anteriorem Auctorem referre debet, a quo ille acceperit; quin etiam referre loca & verba, ut, fideliter obſervaſſe doctiſſimum Baronium in annalibus ſuis, videre licet. Qui vero Acta veterum piorum virorum aliter ſcripſerit, nullius ponderis, aut momenti cenſebitur in re, de qua agimus*. Quod debet etiam ſibi vindicare locum, quamvis non unus, ſed plures Hiſtorici in quarto gradu conſtituti in una eademque re deſcribenda concordent, teſte Cardinali Baronio *ad ann. 1125. n. 12. Certe quidem non numero Hiſtoricorum veritatem hiſtoriæ conſuevimus æſtimare, ſed quanta fide polleat primus Auctor cujuslibet aſſertionis. Nam, reliquos primum ſequi Auctorem, & ejus veſtigiis inhærere, frequentiori uſu in more poſitum reperimus*. Adde illa, quæ habentur apud Mabillonium *de ſtud. monaſt. part. 2. cap. 8. num. 7. Inter relationum varietates cavendum eſt, ne ab uberiori duntaxat Auctorum copia alliciamur, ſed potius ab ipſorum merito & gravitate; multoties enim fit, ut gravis, periti, atque ſinceri Scriptoris auctoritas centum aliorum minoris fidei teſtimonio ſit præferenda, qui nimirum abſque matura diſcuſſione, ac diligenti rerum examine ſibi ſuccedentes ſubſcripſere*. Adde etiam Dominum Langlet *in metod. ſtud. hiſtor. cap. 19. regul. 6.* Supra relatum Baronii axioma deſumptum ex apparatu ad annales nonnulli ſic interpretati ſunt & intellexerunt, ut videlicet ſibi vindicet locum, ſi maxima intercedat temporum diſtantia inter recentiorem Auctorem, & factum

ctum ab ipſo narratum: puta, ſi aliquis recentior ſine teſtimonio alicujus vetuſtioris aliquid referret pertinens ad Aſſyrios, Macedonas, aut Romanos. Ita habetur in ſecunda defenſione Pandectarum Piſanarum *lib. 2. cap. ult.* At id ſtrenue impugnatur tum ratione, tum exemplis ex eodem Cardinali Baronio depromptis in examine hiſtoriæ Pandectarum Piſanarum *part. 4. cap. 7.* Quocirca prædictum Baronii axioma admittendum eſt, quoties recentior factum narret ſine teſtimonio vetuſtioris, etiamſi factum narratum ad tempora adeo remota non pertineat. Conringius in iterata diſſertatione de jure coronandi *tom. 1. pag. 677.* inquit de Scriptoribus recentioribus: *Eorum auctoritas non majorem illi narrationi fidem facit, quam ille meretur, a quo eam habent. Neque enim in aſſertione quadam hiſtorica probanda numerus teſtium recentiorum, qui antiquiorem alium non adducunt, quidquam confert; ſed ad eos ſemper reſpiciendum eſt, qui ætati illi, qua res facta eſſe dicitur, fuere quamproximi.* Et præclare Papirius Maſſorus *inter Scriptores Hiſt. Franc. collect. ab Andrea du Cheſne tom. 1. in hiſtoria calamitatum Galliæ* ſubdit *pag. 109. & ſeq.*: *Utrum autem credere antiquioribus Hiſtoricis oporteat, potius quam recentioribus, id nullam dubitationem habet, nec unquam habuit. Etenim hiſtoriarum Scriptores, qui propiores ſunt tempori rerum geſtarum, veriores debent videri. Nondum enim mendaciis, fabuliſque anilibus, quas per otium vulgus fingit, locus eſſe poteſt, quibus fidem affert apud poſteros ſola diuturnitas lapſuſque temporis, non modo profana, ſed ſacra etiam inficiens.*

11 Omittimus verba facere de eo Hiſtoricorum gradu a Bollando inſuper addito, qui Sanctorum hiſtorias ſcribunt ex fama a Majoribus accepta: non quia, quaſcumque traditiones humanas reſpuendas eſſe, cenſeamus, etiamſi vigeant in aliquo particulari loco; poterit enim earum uſus in aliquo haberi pretio, ſi ipſarum examen præcedat, & ſi probi Auctores eaſdem teſtentur: quare Launojus ipſe, qui huic probationi infenſiſſimus eſt, *in appendice ad diſſert. de argumento negativo* tandem concludit: *Docemur, adhibendam non eſſe fidem Hiſtorico narranti, quæ nec vidit, nec audivit, nec ab aliis omnino Scriptoribus æqualibus vel ſupparibus, aut ab alio traditionis monumento accepit*: ſed quia ad rem de qua nunc agimus, vix prodeſſe poſſunt, ut ex infra dicendis deſumetur, cum probabilitate quidem non careant, ſed vim concludentis probationis non habeant; veluti animadvertit P. Honoratus a Sancta Maria *tom. 1. cit. oper. diſſert. 7. pag. 619.*

12 In dubio igitur Martyrii aut virtutum in ſpecie, ſi agatur de cauſis procedentibus per viam non cultus, & in quibus non eſt locus ſubſidiariæ probationi, cum probatio conſtituenda ſit in teſtibus de viſu conteſtibus, Hiſtorici probi & integri, quamvis ſcripſerint ea quæ viderunt, vel quæ audiverunt ab his qui viderant, vim probationis habere non poterunt, ſed tantum adminiculi, majoris tamen aut minoris, juxta regulam auctoritatis ipſis præſtandæ ex iis quæ in ſuperioribus dicta ſunt. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 11. cap. 6. pag. 882.* hæc habet: *Si vero contemporanei*

Digitized by Google

ranei extiterint omnes qui ejuſdem Acta conſcripſerunt, ex ipſis haurietur aliquod indicium ſanctitatis ad eum, quem diximus, effectum, quia ex fama communi ſanctitatis aliquod ſumitur indicium ad effectum Beatificationis & Canonizationis alicujus. Ex diverſis autem ac pluribus Hiſtoricis Catholicis Servo Dei contemporaneis, diverſarum præſertim gentium, provinciarum, ac nationum, indicium vehemens de fama virtutum & Actorum illius colligitur, quia fama conſurgit ex diverſorum dictis, qui credant, verum eſſe quod affirmant; quemadmodum non eſt dubium credidiſſe Hiſtoricos, qui illud etiam ſcripto ad poſteros tranſmittunt. Diximus vero, ex prædictis hiſtoriis aliquod ſumi indicium ſanctitatis, quia ex dictis ſpontaneis teſtium non citatorum, nec legitime interrogatorum non ſumitur niſi indicium, ut Judex procedat per modum inquiſitionis in aliqua cauſa. Inquiſitio namque innititur conjecturis & indiciis, non vero certitudini de aliqua re. Cui quidem aſſumpto favet etiam praxis ſacræ Congregationis: paſſim etenim eidem a Poſtulatoribus exhibentur una cum teſtibus examinatis Hiſtoricorum relationes, quæ cum eis concordant; quas Conſultores admittunt, non in linea probationis, ſed in linea adminiculi.

13 Si agatur autem de cauſis procedentibus per viam caſus excepti, vel in quibus propter temporis antiquitatem (juxta alibi dicta) ſit locus probationi per teſtes de auditu, quando pariter diſputatur dubium de virtutibus aut Martyrio in ſpecie, ubi paſſim probationes ſubſidiariæ admittuntur, ſi Hiſtorici debent vim probationis obtinere, ita ut probatio nedum in dictis teſtium de auditu aſſerentibus, ſed etiam in Hiſtoricis ipſis conſtituenda ſit; oportere videtur, ut non modo ſint probi, prudentes, & fide digni, verum etiam ut referant ea, vel quæ propriis oculis viderunt, vel quæ ab iis qui viderant, audiverunt. Si etenim ſupplent vicem teſtium de viſu, infertur, debere prædictis qualitatibus eſſe præditos. Porro, quæcumque certior evidentia haberi poſſit in hoc judicio, utpote graviſſimo, expoſcitur; nec in rebus tanti momenti ſpecialia multiplicari debent: ſpeciale ſiquidem eſt, ut teſtes de auditu & Hiſtorici vim ſufficientis probationis obtineant; cui nempe ſpecialitati alia addenda non eſt, Hiſtoricos videlicet ſufficienter probare, quamvis non ſint contemporales, & quamvis ſcripſerint ea quæ non viderunt, nec ab his qui viderant, audiverunt.

14 Id comprobatur exemplis cauſarum Canonizationis, quæ proceſſerunt per viam caſus excepti, in quibus facta eſt virtutum approbatio, ex teſtibus de auditu & Hiſtoricis. In cauſa quippe S. Joannis de Capiſtrano poſt approbatum caſum exceptum a decretis Urbani, cum formiter aſſumptum fuit dubium de virtutibus, Hiſtorici pro eis comprobandis allati fuerunt quatuor ſocii dicti Sancti, qui ejus vitam diſtincte conſcripſerant; Frater videlicet Nicolaus de Fara, qui in fine operis hæc habet: *Accipe itaque, Pater Sanctiſſime, hanc, ſeu qualemcumque laudationem, quam comes quondam tui itineris Nicolaus in tuorum clariſſimorum geſtorum memoriam edidit*. Fr. Hieronymus de Utino, Fr. Chriſtophorus de Valiſio, & Fr. Petrus de

trus de Sopronio, qui vitam a Fr. Chriſtophoro conſcriptam approbavit: quibus etiam additi fuerunt alii Auctores graviſſimi contemporales, qui ejuſdem S. Joannis magna cum laude meminerunt, Pius ſcilicet Papa II., S. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus, Flavius Blondus, & alii.

15 In cauſa S. Catharinæ de Bononia poſt approbatum caſum exceptum, propoſitum ſimiliter fuit examini dubium de virtutibus, & præter teſtes de auditu potiſſimum fundamentum conſtitutum fuit in ejus vita ſcripta a Sorore Illuminata de Bembis, quæ titulo Beatæ illuſtratur in Martyrologio Franciſcano Arturi. Fuit autem prædicta Soror Illuminata teſtis de viſu eorum quæ ſcribebat, ut ex ſequentibus ejus verbis deſumitur: *Al nome del noſtro eterno e glorioſo Iddio, e del Serafico Padre noſtro S. Franceſco, e della ſua pianta vergine madre noſtra Santa Chiara glorioſa inſiememente colla Beata Catarina da Bologna, per lo cui dolce amore ho preſo queſto voler' a ſcrivere, e notare quello che colli miei occhi meritai vedere negli anni miei viſſa con lei converſata con ogni verità e certezza, tanto breve, quanto a me ſarà poſſibile.* Additi fuerunt Azzoguidus, Savonarola, Sabatinus, & Palæotus, qui ejuſdem Sanctæ vitam exacte conſcripſerunt intra quinquageſimum annum ab ejus obitu, & ea quidem ſcripſerunt, quæ ab his ſaltem qui viderant, audiverunt; præterquamquod ſcriptis mandarunt ea, quæ effecta ſunt in civitate Bononiæ, in qua ipſi habitabant.

16 In cauſa item S. Peregrini Latioſi, approbato caſu excepto, teſtes fuerunt exhibiti de auditu aſſerentes in dubio ſubinde diſputato de virtutibus. Probatio autem hiſtorica innixa fuit contemporali graviſſimo Auctori, Fratri videlicet Vitali de Avanziis, qui a Clemente VI. evectus in Priorem Generalem ſui Ordinis Servorum, ab Innocentio VI. Nuntius Apoſtolicus ad Regem Hungariæ, deinde ad Sultanum Ægypti ablegatus, ab Urbano demum V. promoveri meruit ad Infulas Aſculanam, & Theatinam. Cui contemporali Auctori nedum alii graviſſimi Hiſtorici fuerunt additi, ſed cum eo etiam concordare repertus eſt in fideli geſtorum S. Peregrini enarratione Fr. Nicolaus de Piſtorio, qui poſt annos triginta novem ab obitu dicti Beati vitam ipſius conſcripſit.

17 In cauſa S. Agnetis de Monte Politiano poſt approbatum caſum exceptum a decretis Urbani VIII., aſſumpta pariter diſputatione ſuper virtutibus, præter illuſtria teſtimonia de ejus ſanctitate tum S. Catharinæ Senenſis, tum S. Antonini Archiepiſcopi Florentini, producta fuit hiſtoria ejus vitæ conſcripta a Raymundo Capuano. Sancta ſcilicet Agnes mortua eſt anno 1317., hiſtoria autem ejus vitæ conſcripta fuit a Raymundo Capuano circa annum 1350. ut indicat Jacobus Echard Ordinis Prædicatorum *tom.* 1. *Scriptor. ejuſdem Ordinis pag.* 680. atque adnotarunt Bollandiani *tom.* 2. *Aprilis, ad diem* 20. *ejuſdem menſis pag.* 791. Raymundus ille *Beatus* a nonnullis appellatur: at, utcumque id ſit, vir utique fuit eximiis animi dotibus præditus, cum ad *Generalatum* ſui Ordinis fuerit deinde aſſumptus, & Confeſſarius fuerit S. Catharinæ Senenſis, cujus etiam

etiam vitam conſcripſit, quæ cauſæ Canonizationis ipſius non parum profuit. Quocirca Rutilius Gallicinus Proſecretarius Congregationis ſacrorum rituum tempore Clementis VIII. & intimus familiaris Cardinalis Geſualdi tunc ejuſdem ſacræ Congregationis Præfecti in relatione omnium geſtorum ſuper approbatione lectionum propriarum pro Officio tunc Beatæ, nunc Sanctæ Agnetis, inquit, eas deſumptas fuiſſe ex vita ſcripta a Raymundo Capuano, de quo deinde ſic loquitur: *Is fuit Capuanus ejuſdem Ordinis Profeſſor & Magiſter Ordinis vigeſimus quartus, vir ſcientia & religione clarus, quo curante, Ordo Dominicanus ad obſervantiam Regularem anno 1389. revocatus eſt: de quo licet alia multa ad ejus laudem commemorari nunc poſſent, illud tamen hoc loco dixiſſe ſatis fuerit, quod ex tot ſanctis Patribus, qui in eodem Ordine tum maxime florebant, potiſſimum ſit ipſe delectus a ſanctiſſima Virgine Catharina Senenſi, cujus Confeſſiones audiret, cujus etiam poſtea vitam conſcripſit*. Porro Hiſtoricus hic a teſtibus de viſu, & monumentis aptis geſta Agnetis deſumpſit, ut ipſe teſtatur his verbis: *Et, ut fides adhibeatur dicendis, noverit lector quicumque, quod, quidquid inferius inſeretur, fuit mihi aut a videntibus ejus magnalia, & ab ipſiſmet audientibus fideliter & perfecte relatum, aut in ſcriptis inveni per manus Notariorum Imperialium, vel Religioſorum fidelium cum teſtium inſcriptione probatum*.

18 In cauſa Beatæ (nunc Sanctæ) Julianæ de Falconeriis poſt approbatum caſum exceptum, tranſitus eodem modo factus eſt ad diſcuſſionem virtutum. Teſtes itaque de auditu in proceſſibus examinati ſacræ Congregationi fuerunt exhibiti, extractumque fuit ab archivo monaſterii SS. Annuntiationis Florentinæ antiquum & celebre monumentum, conſcriptum decem & octo diebus poſt obitum Beatæ, in quo mirabile refertur prodigium in ejus morte factum. Cum enim cauſa vomitus ſacram recipere non poſſet Euchariſtiam, & a Fr. Jacobo ejus Confeſſario impetraſſet, ut eam ad ſe deferret, non ut reciperet, ſed ut adoraret, admota pectori ſacratiſſima Hoſtia amplius viſa non eſt, mortuaque Beata, Hoſtiæ ſignum in ejus pectore inventum eſt una cum ſigno Crucis. Quod quidem prodigium ſimul cum relatione ceterarum virtutum Beatæ repertum fuit in monumentis quoque Fr. Nicolai Ordinis Servorum Piſtorienſis, qui ea ſcilicet exaravit uno & quadraginta annis poſt obitum Beatæ; nec alii graves defuerunt Hiſtorici eam rem comprobantes.

19 In cauſa porro S. Joannis Nepomuceni, approbato caſu excepto a decretis Urbani, diſputatum fuit dubium de Martyrio & cauſa Martyrii: quamobrem allati ſunt teſtes de auditu, nec defuerunt Scriptores contemporales, opus videlicet manuſcriptum ex archivo Metropolitanæ eccleſiæ Pragenſis. Facta autem characteris recognitione, deerat nomen Auctoris. Sed, cum ageretur de chronico libro, res memorabiles ad prædictæ Metropolitanæ Capitulum pertinentes diarii inſtar enarrante; quodque notatu dignum erat, cum ſcriptum fuiſſet, vivente adhuc VVenceſlao, qui Joannem vita privavit, eo quia revelare noluit ſacramentalem

Confeſſionem Reginæ uxoris dicti VVenceslai, nominis defectus a me tanquam Fidei Promotore oppoſitus manuſcripti codicis auctoritatem non infirmavit. Joannis quoque Martyrium diſtincte narratum fuit ab aliis Hiſtoricis, ſignanter vero a VVenceslao Hallecio, qui, licet hiſtoriam typis ediderit anno 1591. & ideo non fuerit Sancto contemporalis, eam tamen collegit ex antiquioribus & incorruptis monumentis, adhibito judicio & correctione trium illuſtrium virorum mandato Ferdinandi I. Imperatoris & Regis Bohemiæ, ut ipſe Hallecius perſpicue declarat in libri dedicatione eidem Ferdinando Regi facta. Vitæ demum S. Joannis conſcriptæ a P. Balbino Presbytero Societatis Jeſu, typiſque impreſſæ anno 1670. magna habita fuit conſideratio tum propter ſingularem ejus eruditionem & hiſtoricæ antiquitatis peritiam, quam meritis laudibus proſequuntur Bollandiani *tom. 3. Maji ad diem 16. pag. 668.* tum quia in prologo refert, ſe hiſtoriam deſumpſiſſe ex teſtimoniis virorum, qui S. Joanni fuerunt contemporales: *Ac nihil ego quidem dubitem, tanti Martyris vitam pridem conſcriptam in antiquitate fuiſſe; at Hæreſis, quæ B. Joannis mortem paulo poſt excepit, iiſdem flammis, quibus templa & cœnobia omnia apud nos conciderunt, corrupiſse videtur. Quæ igitur de B. Martyre afferemus, in manuſcriptis plurimis ea ætate viventium hominum (quorum mihi ſuppetit copia) tum in typo expreſſis codicibus reperta, & in unum ſumma fide & religione collecta, non tam diligentiæ cuicui mea, quam felicitati, quod inventa ſint, adſcribantur.* In ſuperioribus quippe jam viſum eſt, majorem quandoque auctoritatem ſibi conciliare hiſtoriam non contemporalem, quam contemporalem, ſi illius Auctor vetera pervolverit monumenta, quæ hujus Scriptorem latuerunt; quemadmodum præter ibidem adducta ponderat Bollandus *in præfat. ad tom. 1. Februar. cap. 2. Habet prior quidem Scriptor antiquitatis prærogativam, in qua vis ineſt magna, ut quæ narrat, credibiliora videantur; alter tamen, etſi ſæculo uno alterove poſterior, plura poteſt vetera documenta examinaſse, & adjuncta rei geſtæ certius exploraſse.* Quam ad rem conferunt allata a Ludovico Antonio Muratorio in ſua ad hiſtoricam Miſcellam eleganti præfatione *tom. 1. de rer. Italic. Scriptor. Nam & vetuſtiſſimus eſt ipſe conſarcinator, iiſque temporibus ſcripſit, quibus complures hiſtoriæ ſupererant, quarum irreparabilem interitum nos ſerius nati inani querela dolemus ..... Sicubi ergo nos deficiunt egregia Veterum monumenta, ad illos confugere juvat, qui, quanquam nonnullis poſt ſæculis floruere, Veterum tamen libros felicius, quam nos, terere manibus potuerunt. Itaque Miſcellæ quoque ſuus honor futurus eſt, eamque, ubi vetuſtiores hiſtoriæ aut ſilent, aut inter ſe diſsentiunt, advocare teſtem, atque illius ope uti, erit eruditi ſimulque prudentis Critici.* Præclare quoque Abbas Venuſinus Auctor vitæ S. Alferii Abbatis apud Mabillonium *part. 1. ſæc. VI. SS. Ord. S. Benedicti pag. 729. in fine prologi* ſubdit: *Quia item nova ſcribendi tempora contemni ſolent, fidem dictorum relatoribus, non ſcriptis lector adſcribat; quia etſi iſto tempore ſcribimus, ea, quæ ab antiquis monaſterii ſenibus ſunt nobis dicta, narramus.*

20 Exceptis cauſis S. Joannis de Capiſtrano, & S. Catharinæ de Bononia

nonia, reliquæ ſupra memoratæ examen ſubierunt in ſacrorum rituum Congregatione, & favorabile reſponſum ſuper dubio virtutum a ſummis Pontificibus approbatum obtinuerunt, quo tempore fungebar munere Fidei Promotoris. Dimiſſo autem Promotoris officio, ipſoque (uti ſæpe dictum eſt) delato ad Archiepiſcopum Philippenſem Carolum Albertum Guidobonum Cavalchinum ſacri Conſiſtorii Advocatum, actum fuit de virtutibus in cauſis S. Catharinæ Januenſis, & B. Joannis Cantii poſt approbatum pariter caſum exceptum; itemque in ambabus hiſce cauſis exhibiti fuerunt teſtes de auditu, quibus Hiſtoricorum auctoritas acceſſit. In cauſa quidem S. Catharinæ exhibita fuit ejus vita conſcripta a Cataneo Marabotto ipſius Confeſſario, & ab Hercule Vernazza ejus diſcipulo decem poſt annos ab ejus obitu: in cauſa vero B. Joannis Cantii exhibita fuit hiſtoria excerpta ex libro Patris Petri Sgarga Societatis Jeſu, & ex vita Beati ſcripta ab Adamo Opatovio, qui, licet non eſſent contemporales, præ manibus tamen habuerunt antiqua ſcripta in pergamena charta, quæ ſumma cum diligentia conſervata erant in archivo eccleſiæ Collegiatæ S. Annæ Cracoviæ. Non diſſimili modo res ſe habuit in reſolutione dubii ſuper virtutibus Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani, & Franciſci Caraccioli, & in reſolutione dubii ſuper Martyrio & cauſa Martyrii Ignatii Azevedi, & triginta novem aliorum e Societate Jeſu; licet prædictæ cauſæ omnes procederent per viam non cultus: cum in ipſis (ut alibi dictum eſt) propter temporis antiquitatem, aliaſque circumſtantias factus ſit locus probationi ſubſidiariæ. Ideoque, huc uſque adducta in unum colligendo, concludendum eſſe videtur, in cauſis antiquis, aut procedentibus per viam caſus excepti in diſputatione dubii ſuper virtutibus præter teſtes de auditu ad probationem admitti Hiſtoricos; uti etiam infertur ex indulto recitationis Officii in honorem B. Notkeri apud Bollandianos *tom. 1. April. ad diem 6. pag. 603. Et quia, hujuſmodi diligenti inquiſitione auctoritate Apoſtolica per nos præhabita, centum quinquaginta quatuor utriuſque ſexus fide dignorum teſtium, necnon duorum vetuſtorum librorum evidenti teſtimonio de vitæ ſanctimonia, & quamplurimis miraculis .... nobis legitime conſtitit & conſtat idcirco &c.* Dummodo tamen Hiſtorici ipſi Servorum Dei, aut Beatorum geſta enarrantes ſint fide digni, qualitatibus ſupra recenſitis polleant, & ſcribant ea quæ vel viderunt, vel audiverunt ab iis qui viderant; & idcirco contemporales ſint, vel, ſi poſteriores ſunt tempore, hiſtoriam ſuam hauſerint a ſinceris, antiquis, & contemporalibus monumentis.

21 Nonnulla ſane afferri poſſunt exempla Canonizationum peractarum, diſcuſſis approbatiſque virtutibus per teſtes de auditu & Hiſtoricos minime contemporales, ut S. Chunegundis Imperatricis, quæ facta fuit ab Innocentio III., in qua præter teſtes de auditu exhibita fuit ejus vita conſcripta centum & duodecim annis poſt ejus obitum; ut S. Virgilii Archiepiſcopi Salisburgenſis, quæ facta fuit a Gregorio IX., in qua præter teſtes de auditu momentum conſtitutum fuit in ejus vita conſcripta ab

Digitized by Google

Eberardo Archiepiſcopo pariter Salisburgenſi poſt lapſum fere ſex ſæculorum; ut denique S. Hyacinthi, S. Raymundi, S. Iſidori Agricolæ, & S. Andreæ Corſini, quarum nonnullæ expletæ fuerunt a Clemente VIII., aliæ ab Urbano VIII., in quibus item teſtibus de auditu addita fuerunt hiſtorica monumenta haud contemporalia. Veruntamen, ut mittamus, hiſtorica ipſa monumenta in omnibus prædictis cauſis allata potuiſſe a ſinceris & ſynchronis monumentis, & conſtanti ſama ac traditione eſſe collecta; vis major in eo conſtituenda eſt, quod poſteriora derogant prioribus, ideoque novum non eſt, ut in hiſce cauſis Beatificationis & Canonizationis exactiores vel nova lege vel conſuetudine præſcribantur diligentiæ, quæ antiquioribus temporibus ante inſtitutionem Congregationis ſacrorum rituum, vel, ea etiam inſtituta, ante decreta Urbani VIII. & Innocentii XI. non erant in uſu. Quamobrem Poſtulatores, ne oleum & operam perdant, ſi poſt approbationem caſus excepti cauſas proſequi velint, ut Canonizationem obtineant, ſedulo exquirant, an adſint Hiſtorici vitam Beatorum enarrantes qualitatibus ſupra recenſitis non deſtituti; quibus etiam addere poterunt ſubſequentium ætatum Hiſtoricos tanquam vetuſtiorum adminicula. Quod ſi Hiſtoricos primi generis non habeant, & habeant tantum ſecundi generis, ſanum conſilium mihi videtur, eos admonere, ut ab ulteriori opere deſiſtant.

CAPUT IX.

In quo nonnullæ explicantur & reſolvuntur controverſiæ ad eamdem hiſtoriarum materiam pertinentes.

1 QUæres primo, an ad vim probationis in judicio Beatificationis & Canonizationis admitti debeant hiſtoriæ, ſeu Legendæ referentes aut virtutes heroicas aut Martyrium alicujus Servi Dei, vel Beati, quæ nunquam typis impreſſæ fuerint, ſed eruuntur ex archivis aut ex bibliothecis. Huic autem quæſito reſpondendum eſſe videtur, licet opus ſit manuſcriptum, nec unquam fuerit editum, vim habere poſſe probationis aut adminiculi juxta regulas in ſuperiori capite recenſitas; dummodo tamen habitum fuerit a Majoribus pro genuino & integro & nequaquam vitiato, uti bene indicat Petrus Couſtant Ord. S. Benedicti *part. 6. Vindiciar. cap. 1. Relictos a Majoribus noſtris libros tamdiu pro genuinis, pro integris, pro certis ipſorum fœtibus haberi decet, quamdiu non conſtat ſpurios eſſe, adulteratos, aut incertos, ſtatimque docet eum graviter peccare, qui receptum a Majoribus tanquam genuinum opus aliquod aut ſine idonea approbatione accuſat falſi, aut ſine legitima cauſa ſuſpectum habet.* Porro, etiamſi altum apud Majores fuerit de ejuſmodi opere manuſcripto ſilentium; non erit iccirco contemnendum. Examini igitur ſupponetur; fiet per Peritos juxta alibi dicta characteris recognitio, ut tempus videatur,

tur, quo Auctor ſcripſit; narrata in eo ſedulo perpendentur, ut dignoſcatur, an opus auctoritatis pondus habere debeat, an genuinum ſit, an apocryphum, an interpolatum. Teſte namque Auctore ſupplementi ad opus Cardinalis Bellarmini de Scriptoribus Eccleſiaſticis *in præfatione*, multa adhuc latent in bibliothecis manuſcripta, quæ lucem mererentur: *Adjeci multos Auctores hucuſque incognitos, notatis eorum operibus manuſcriptis, in quibus lateant bibliothecis, ut, ſi quando docti velint illos eruere e tenebris oblivionis, poſſint id facere, reſcientes, ubinam gentium inveniantur; nullus etenim dubitat, quin multa etiam manuſcripta opera ſint longe præſtantiora multis, quæ ſæpius impreſſa ſunt.* Et vero, ſi ſcripta omnia rejicerentur, quæ longo temporum ſpatio in archivis & bibliothecis latuerunt, & quæ Eruditorum noſtri temporis diligentia typis eduntur, actum eſſet de collectaneis veterum manuſcriptorum nuper a Martene editorum; atque, ut cetera prætereamus, actum eſſet de illuſtri labore Patris Ruinart, qui in præfatione ad collectionem Actorum Martyrum *§. 1. num. 10.* fatetur, ſe nonnulla Acta edere, quæ lucem nondum aſpexerant: *Tandem ad noſtros ſodales, aliosque amicos ſcripſi, ut, ſi qui eſſent in monaſteriis aut urbibus, ubi degunt, veteres codices, diligenter ſcrutarentur, ſicubi forte aliqua occurrerent, quæ operi a me ſuſcepto eſſent profutura. Quæ ſane in re habere mihi videor, quod mihi gratuler, non ſolum ob diligentem ab amicis navatam operam, ſed etiam ob ipſius operæ felicem ſucceſſum. Sic enim res ex animi ſententia ceſſit, ut præter aliquot Martyrum Acta quæ nondum lucem aſpexerant, nunc primum e tenebris eruta, vix unum aut alterum ex his ſacris monumentis habeatur, quod ad aliquem antiquum codicem, ſæpius etiam ad plures, collatum & emendatum non fuerit.* Actumque eſſet de ingenti labore Labbei, qui in præfatione novæ bibliothecæ manuſcriptorum librorum *tom. 1.* agens de contentis in ſuo opere ſubdit: *Omnia itaque quæ hic proferuntur, aut nunquam lucem viderunt profundiſſimis conſepulta tenebris, & cum pulvere tineiſque in membranis luctantia.* Sed & concordat praxis Congregationis ſacrorum rituum, de qua in quæſtione ſequenti.

2 Quæres ſecundò, an auctoritate deſtitutum cenſendum ſit opus referens virtutes aut Martyrium alicujus Servi Dei, vel Beati, ſi ignoretur, a quo ſcriptum ſit, ſive deinde opus prædictum fuerit typis impreſſum, ſive ſemper manuſcriptum in bibliothecis aut archivis tempore præterito delituerit. Affirmans reſponſio deſumi videtur ex *can. Sancta Romana, diſt. 15.* ubi Gelaſius Papa I. inquit, non legi in ſancta Romana Eccleſia Acta Martyrum, quod ignorentur nomina eorum qui illa conſcripſerunt: *Sed ideo ſecundum auctoritatem antiquam vel conſuetudinem ſingulari cautela in ſancta Romana Eccleſia non leguntur, quia eorum qui ſcripſere, nomina penitus ignorantur.* Porro (ut alibi viſum eſt) eruditus Juſtus Fontaninus Archiepiſcopus Ancyranus *de antiquit. Hortæ pag. 332.* decretum illud Gelaſio I. adſcribendum probavit, & in ejuſdem operis appendice idem decretum ex antiquiſſimo codice Palatino bibliothecæ Vaticanæ edidit collatum

cum

cum editione vulgata. Jacobus autem Petitus in notis ad Pœnitentiale Theodori Cantuarienſis *tom.* I. *pag.* 106. ait, in hoc decreto Gelaſiano contradictionem apparere: cum enim in eo aſſerat Gelaſius, neminem Catholicorum dubitare de multiplicibus Martyrum tormentis, & invicta in eis perferendis tolerantia: (Item geſta Sanctorum Martyrum), *qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſſionum triumphis irradiant.... Quis ita eſſe Catholicorum dubitet, & majora eos in agonibus fuiſſe perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed gratia Dei & adjutorio univerſa toleraſſe?* cumque poſtea ſubdat, eorum Acta non legi in ſancta Romana Eccleſia, quod ignorentur nomina eorum qui ea conſcripſerunt; hinc infert Petitus, de manifeſta contradictione non eſſe dubitandum. In collectione tamen codicis Herovalliani leguntur hæc verba: *Geſta ſanctorum Martyrum, qui mirabilibus cruciatibus & triumphis irradiant, & a Catholicis viris conſcripta ſunt, omnimodis veneramur. Ea vero, quæ ab Hæreticis, vel idiotis compoſita, vel adulterata ſunt, nullatenus recipiantur; quæ in ipſis eorum dictis ab Eccleſiaſticis viris ſine mora deprehendi poſſunt:* & quatenus etiam vulgatam decreti lectionem ſequi velimus, quæ in hac parte fere concordat cum genuino decreto codicis Palatini exiſtentis in bibliotheca Vaticana; Gelaſius ait, ſe quidem venerari ſanctorum Martyrum geſta, & neminem de eorum Paſſione, neminem de eorumdem invicta tolerantia dubitare; ſed Acta eorum in Romana Eccleſia publice non legi, cum ſint anonyma; qua utique in re nulla apparet contradictio. Verumenimvero, quod attinet ad rem de qua nunc agimus, ex hoc Gelaſiano decreto minime infertur, Martyrum & Confeſſorum hiſtorias in nullo vel modico pretio habendas eſſe, ſi ignorentur nomina eorum qui illas conſcipſerunt, tum quia Gelaſius non ait, minime legi in ſancta Romana Eccleſia Acta Martyrum ex hac unica ratione, quod ignorentur nomina Scriptorum, ſed quoniam vel ab Infidelibus compoſita fuerunt, vel eorum dolo fuerunt interpolata: *Singulari cautela in ſancta Romana Eccleſia non leguntur, quia eorum qui ſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab Infidelibus, aut dictis ſuperflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur. Sicut cujuſdam Quirici, & Julitæ matris ejus, ſicut Georgii, aliorumque Paſſiones ejuſmodi, quæ ab Hæreticis probantur conſcriptæ. Propter quod (ut dictum eſt) ne vel levius ſubſannandi oriretur occaſio, in ſancta Romana Eccleſia non leguntur*: tum quia, ſi idem Gelaſius paulo poſt ſubdit, hiſtoriam S. Silveſtri & in Urbe & extra Urbem paſſim legi, quamvis Scriptoris nomen ignoretur: *Item Actus Beati Silveſtri Apoſtolicæ Sedis Præſulis, licet ejus qui ſcripſit, nomen ignoremus; a multis tamen in Urbe Romana Catholicis legi, cognovimus, & pro antiquo uſu multæ hoc imitantur Eccleſiæ*: ſignum evidentiſſimum hoc eſt, contemnendas omnino non eſſe hiſtorias Sanctorum, etſi Scriptorum nomina ignorentur. Profecto, quando in ſacrorum rituum Congregatione agebatur de virtutibus S. Julianæ de Falconeriis, & de Martyrio S. Joannis Nepomuceni, ipſe tanquam Fidei Promotor inter cetera oppoſui, contemporalibus

Digitized by Google

ralibus monumentis fidem præſtandam non eſſe, quod Auctorum nomina ignorarentur; eademque oppoſitio facta eſt ab Archiepiſcopo Philippenſi Fidei Promotore, dum in ſacrorum quoque rituum Congregatione agebatur de virtutibus B. Joannis Cantii. Sed ab ipſa ſacra Congregatione oppoſitio hæc neglecta fuit, utpote vindicata a Poſtulatoribus monumentorum ſinceritate, atque oſtenſa eorum gravitate, ita ut nihil ſuſpicione dignum in eis reperiri potuerit. Novum etenim non eſt, a viris piis & éruditis, præteritis ſaltem temporibus, vitas Confeſſorum, & Paſſiones Martyrum ſuiſſe conſcriptas, minime appoſito nomine Auctoris; quæ forte nunquam typis editæ fuiſſent, ſi eas edendi curam non ſuſcepiſſent Socii Bollandiani, & tot alii eruditi viri, qui ſimilibus editionibus ſuam operam præſtiterunt. Joannes Abbas S. Arnulphi Metenſis *in prologo ad hiſtoriam Tranſlationis S. Glodeſindis (quæ extat in 1. part. ſæc. 4. Actor. SS. Ord. S. Benedicti pag. 436.)* ita loquitur de ſcriptura anonyma: *Nec ſcriptura illa, quamvis ſilenti feratur Auctore, viribus rerum aliquid detrahit; cum ſemine utique ac ſi raro aſperſa non ſterilem uſibus noſtris in immenſum extendendam meſſem produxerit. Neque enim refert, quovis indicio ex quacumque cavernula gemma pulcherrima extrahatur, dummodo avaritiam mortalium uſu expleat & decore.*

3 Quæres tertiò, an fide Hiſtoricus carere dicendus ſit, qui in vitas Sanctorum, aut Paſſiones Martyrum conciones quaſdam inſerit a ſe conſictas, quas nedum probabile, ſed etiam quodammodo certum eſt a Confeſſoribus ipſis aut Martyribus factas non fuiſſe. Porro hæc & ſimilia ad encomium potius, quam ad hiſtoriam ſpectare poſſe videntur; hiſtoria autem & encomium inter ſe maximopere diſtant: quocirca Lucianus *tom. 2. oper. de modo ſcribendi hiſtoriam* inquit *pag. 9. Non anguſto intervallo diſterminata & ſeparata ſit ab encomio hiſtoria; ſed magnum hiſce murum eſſe interpoſitum, & ut Muſicorum voce utamur, octava duplici, id eſt eo quod maximum eſt intervallo illa a ſe invicem diſtare: ſiquidem encomium ſcribenti illa ſola cura eſt quomodocumque laudare, & exhilarare eum, qui laudatur, & ſi per mendacia finem illum conſequi detur, parum curaverit; hiſtoria vero ne minimum quidem, quod forte inciderit mendacium ferat, non magis quam aſperam arteriam recipere quidquam in illam glutitione delatum narrant Medicorum filii. Ignorare porro tales videntur, poeticæ artis, & poematum aliud eſſe inſtitutum, & ſua quadam præcepta; alia vero hiſtoria.* Simeon Metaphraſtes ingenti ſane labore Sanctorum vitas collegit, quæ extant in tribus tomis Aloyſii Lipomani, quinto videlicet, ſexto, & ſeptimo, ex Greca lingua in Latinam converſæ interpretibus Guillelmo Sirleto S. R. E. Cardinali, Gentiano Herveto Aurelianenſi Canonico Remenſi, & Franciſco Zino Veronenſi. De tempore autem, quo Simeon ſcripſit, controverſia eſt inter Eruditos; quanquam Leo Allatius inter Græcos præteriti ſæculi doctiſſimus compoſuit *commentarium ſuum de Simeonibus*, & contra veterum Scriptorum ſententiam, qui volunt, Simeonem Metaphraſtem nono ſæculo ſub Michaele III. Impe-

Imperatore Conſtantinopolitano vixiſſe, pluribus contendit & probat, eum floruiſſe ab anno 1314. ad annum 1330. Idem etiam Allatius *in diatriba de Simeonum ſcriptis* genuinas Sanctorum vitas a Metaphraſte conſcriptas a ſuppoſititiis ſecrevit. Centum etenim & viginti duas Sanctorum vitas eſſe genuinos fœtus Simeonis, centum & quindecim aliorum vitas in nonnullis codicibus falſo Simeonis nomen præ ſe ferre, & alias quadringentas quadraginta quatuor Sanctorum vitas & encomia in quibuſdam codicibus manuſcriptis perperam aſſerit Simeoni adſcribi, & veros ſingulorum Auctores deſignat. Sequitur eum eruditus Pater de Graveſon *in hiſtor. Eccleſ. tom. 4. pag.* 293. Itemque de Simeone Metaphraſte ſic loquitur Cardinalis Bellarminus *de Script. Eccleſiaſt. pag.*289. *Illud autem eſt obſervandum, a Metaphraſte ſcriptas fuiſſe hiſtorias de vitis Sanctorum, multis additis ex proprio ingenio, non ut res geſtæ fuerunt, ſed ut geri potuerunt. Addit enim Metaphraſtes multa colloquia ſive dialogos Martyrum cum Perſecutoribus, aliquas etiam converſiones aſtantium Paganorum in tanto numero, ut incredibiles videantur, denique miracula plurima & maxima in everſione templorum, & idolorum, & in occiſione Perſecutorum, quorum nulla eſt mentio apud veteres Hiſtoricos*. Cardinalis Bellarmini judicium ſequitur Aubertus Miræus *in auctar. de Scriptor. Eccleſiaſt. num.*302. (*quod extat in Biblioth. Eccleſ. Alberti Fabricii.*) *Metaphraſtes porro ſcripſit vitas Sanctorum, ut diximus, eaſque ad menſium dies digeſſit, ſed non integra ſemper fide. Nam, ut Bellarminus in catalogo notavit, multa addidit ex proprio, non ut res geſtæ fuerunt, ſed ut geri potuerunt*. Concordat Ruinart in præfatione generali ad Acta Martyrum *§. 1. num.* 8. *Celebris fuit apud Græcos Simeon cognomento Metaphraſtes, qui Sanctorum Acta undique conquiſita in unum collegit; quamvis hoc in eo viri eruditi merito reprehenſione dignum judicent, quod eorum nonnulla variis interpolaverit additamentis, novaque aliquot, cum vetera deficerent, proprio marte cuderit*. Demum Bellarmini judicio plene ſubſcribunt Baillet in diſſertatione præliminari ad hiſtorias Sanctorum *§.* 28. *& §.* 29. Pro Metaphraſte vero ſtrenue pugnat Bollandus *in* 1. *tom. Februar. in præfat. cap.* 2. ubi ſic loquitur: *Damus tamen aliquando utraſque* (vitas) *ſi multum diſcrepant, & ſi manuſcripti antiquiores videantur, quia quæ adjecit Metaphraſtes vir doctiſſimus, ea ex aliorum ſcriptis, quorum immenſam copiam habebat, credi poteſt hauſiſſe*. Adhæret ipſi Guillelmus Cave, licet heterodoxus, in opere *de Scriptor. Eccleſiaſt. in ſæculo obſcuro pag.* 402. ubi ſic de Metaphraſte ſcribit: *Jubente enim Conſtantino Auguſto, vitas Sanctorum ante ſua tempora ſcriptas undique conquiſivit, conquiſitas recenſuit, elegantiores, tanquam lectorum conſpectu dignas, calculo ſuo approbavit, neque ulla in re mutatas divulgavit, minus elegantes vero partim nitidiori ſtylo veſtitas, partim nova forma & methodo diſpoſitas in ordinem redegit ac digeſſit*. Addendum etiam, quod Bollandus ipſe in præfatione generali ad vitas Sanctorum *cap.* 1. *§.* 3. *in fin.* nimis ſeverum putavit Bellarmini judicium de Metaphraſte, nec reprobavit inſerta ab iſto colloquia Martyrum: *Vellem mitius de viro magno vir maximus pronunciaſſet. Unde*

conſtat,

conſtat, eum non vetera ſecutum eſſe monumenta? Omiſiſſe potius multa, quæ non omnino probaret, exiſtimo, quam aliquid addidiſſe ex proprio ingenio. Retulerit tamen in ſuos commentarios aliquid, quod cum probatis veterum Patrum ſcriptis minus congruere videatur; homo erat, falli poterat. Colloquia Martyrum cum Perſecutoribus unde conſtat habita non eſſe? Amplificarit ea ſane ad legentium utilitatem ac voluptatem: quis jure id reprehendat? An eſt quiſquam, qui id non permittat Hiſtorico? Livio, ceteriſque licet Ducum orationes ſuos ad prælium adhortantium concinnare, ſacro Scriptori non licebit myſteria noſtræ religionis Gentilibus tradita, ipſorumque confutatas ſuperſtitiones explicatius proponere? Pro Metaphraſte denique, & inſertis in ejus vitas orationibus ſtrenue itidem pugnat Pater Honoratus a Sancta Maria *in animadverſ. ad regul. & uſum Criticæ tom. 1. diſſert. 2. art. 4. §. 5. & ſeqq.* Itaque mihi ſane placet monitum S. Baſilii *in oratione in S. Gordium Martyrem* (juxta antiquam verſionem *tom. 1. edit. Pariſ. an. 1618. pag. 516.*) *Illorum enim qui in Fide claruerunt, hiſtoria ſimplex velut lucem quamdam Dei cultoribus, ac virtutis iter oſtendit*. Et infra: *Quod ſi reliquorum facta virorum eloquentiæ floribus ornantur, Sanctis tantum ad ea quæ maxima geſſere, demonſtranda ſat fuerit oratio ſimplex*. Attamen, ſi aliunde ſuppetant veritatis & ſinceritatis præſidia, nec Metaphraſti, nec aliis, qui in ſuis hiſtoriis conciones & orationes tanquam a Martyribus aut Confeſſoribus prolatas ediderunt, detrahendum auctoritatis pondus ex ea ſola ratione cenſerem. Pompejus Trogus apud Juſtinum arguit Livium ac Salluſtium, quod contra legem Hiſtoriæ peccaverint, dum ſuis operibus plures orationes inſeruerunt, quas ipſi fecerant marte ſuo. Verum, non obſtante Trogi cenſura, orationes Livii ac Salluſtii non tantum ſine nota, ſed etiam cum Eruditorum laude imitati ſunt graviſſimi Hiſtorici, qui poſteriori ævo ſcripſerunt. Et Hiſtorici quidem Gentium laudantur, qui, arrepta opportunitate, conciones interponunt & hortationes, quas ad milites a Ducibus factas, pugna imminente, referunt, abſque eo quod hinc hiſtorica veritas aliquid detrimenti capiat; ut animadvertit Pater Famianus Strada *lib. 2. proluſ. 3. part. 2. pag. 225. Audis, opinor Benci, ac plane intelligis, quo loco, & quatenus per Ciceronem liceat, dicendo, ut ſe ſe attollat Hiſtoricus. Locorum interdum ſitus, & ſæpiſſime vero Ducum adhortationes, quippe quæ Poetarum e ſchola plerumque transferuntur, canorum aliquid in hiſtoria poſcunt ac tubam. In ceteris autem partibus eodem tenore, hoc eſt temperate caſteque, nec ſine elegantia (quæ tamen rebus tacite inſerviat, non contumaciter officiat) narrandum, ego quidem ſentio, nec, diſſentire Tullium, aut quemquam dicendi Magiſtrum, puto*.

4 Quæres quartò, an rejicienda ſit hiſtoria referens geſta Confeſſoris aut Martyris, ſi in ea unus aut alter error inveniatur. Porro, *negative* reſpondendum eſſe, videtur, juxta monitum Cardinalis Baronii in adnotationibus ad Martyrologium Romanum *ad diem 9. Octobr. Quod ſi, ob unum errorem vel alterum in vitis Sanctorum inventum, cetera quæ remanent, fide carere, dixerimus, profecto omnes fere Sanctorum vitas in maximum diſcrimen*

Digitized by Google

inducimus; cum pæne in omnibus aliquid notari poſſit, quod corrigendum videatur, ſitque Canonicarum tantummodo Scripturarum ſingularis prærogativa, ut in eis cuncta vera, inconcuſſa, certaque narrentur. Ideoque Bollandus in ſæpe citata præfatione generali ad vitas Sanctorum menſis Januarii *cap.* 3. *§*. 4. bene adnotavit, ſi hiſtoria ſcripta ſit ab Hiſtorico fide digno, & teſte oculato, etiamſi in ea reperiatur aliquis error circa loca aut tempora, non ob id ſperni debere: *At loca non congruunt, aut tempora, nec quidquam ſimile memorant Scriptores illius temporis. Explicationem cenſebis adhiberi oportere, vel excuſationem, quaſique effugium potius, quam omnino repudies, quod ab hujuſmodi Auctore compoſitum manifeſte conſtet ... Non mirum etiam, ſpectatores loci notam, aut temporis præterire rei ſoli intentos*. Idemque antea docuerat, rejiciendam eſſe hiſtoriam, quæ repugnet omnibus earum ætatum, quibus extitiſſe Sancti dicuntur, Hiſtoricis, aut pleriſque, ac maxime probatis; nequaquam vero eſſe rejiciendam hiſtoriam, quæ uni duntaxat antiquæ hiſtoriæ non congrueret; cum videamus, inter ſe ſe frequenter Scriptores diſſentire, etiamſi res ſuæ ætatis, & quibus gerendis ipſi interfuerunt, conſcribant. Quocirca Pater Mabillonius *de ſtud. monaſt. cap.* 8. *de ſtudio ſacræ, ac profanæ hiſtoriæ num.* 5. ſcite inquit: *Nec vice verſa abſolute proſcribendus erit Auctor aliquis ob aliquot hallucinationis vel paſſionis defectus, ob ſtyli aſperitatem, aut alium quemdam naturalem defectum, dummodo ſincerus ſolerſque in reliquis comperiatur. Argumento ſint Joſephus Hebræus, qui egregios inter Hiſtoricos annumeratur, quamvis identidem calamo inter ſcribendum cæſpitarit, & Herodotus Halicarnaſſeus, Ciceroni parens Hiſtoriæ, & Hiſtoricorum princeps, licet in ipſo quamplurima commentitia inveniri teſtetur*.

5 Quæres quintò quid dicendum ſit, ſi graves Hiſtorici inter ſe diſſentiant. Ut enim ſacra præſcindamus, Herodianus Alexandrum Mammææ filium accuſat, quem laudant Lampridius, aliique; Dio facta Bruti & Caſſii damnat, probat contra Plutarchus; Paterculus Sejanum extollit pleriſque aliis exoſum; Claudianus Rufinum proſcindit Arcadii Præceptorem, quem Zoſimus, Zonaras, Eutropius, & Paulus Oroſius ſummis laudibus afficiunt. Putat igitur Pater Honoratus in opere ſæpe citato *pag.* 621. *regul.* 4. adhærendum eſſe illis, qui referunt ea quæ magis ſunt veriſimilia. Verum, utcunque id ſit, quod ſpectat ad præſentem materiam, adhibendam eſſe crederem regulam alibi expoſitam, cum de teſtibus agebatur: vel enim diſcrepantia eſt in ſubſtantialibus: tuncque Auctorum diſſenſus, ſi ſint æqualis auctoritatis, efficit, ut res narrata incerta uſquequaque ſit; vel diſcordia eſt in accidentalibus, quo in caſu de ſubſtantia facti rationabiliter dubitari non poterit. Sic nimirum in quæſtione de miſſione S. Mauri in Gallias ratiocinatur Ruinart in opere Gallico, cui titulus, *Apologia miſſionis Sancti Mauri, cap.* 8. *§*. 3. Ait etenim, de ea non eſſe dubitandum, licet de anno adventus ejus non modica ſit inter Eruditos controverſia. Rurſus, etſi in quæſtione de S. Petri Apoſtolorum principis Romam adventu nonnulli male feriati de eo dubitant ex diſſenſu Aucto-

Digitized by Google

Auctorum; Lactantius quippe aſſerit, S. Petrum Romam veniſſe, cum jam Nero imperaret, Oroſius autem adventum illius refert ad exordium regni Claudii, tamen Natalis Alexander *in hiſtor. Eccleſ. ſaculi* 1. *differt.*13. *propoſit.* 3. *pag.* 149. oppoſito ſibi prædicto argumento ſic reſpondet: *Hiſtoriæ falſitas colligitur ex Auctorum diſſenſu, ſi in hiſtoriæ ſubſtantia & præcipuis capitibus diſſentiant, concedo; ſi in circumſtantiis dumtaxat quibuſdam recenſendis, nego. Enimvero ſæpiſſime contingit, ut conſtet de veritate; de modo, aut tempore non conſtet. Quid certius Chriſti morte apud Chriſtianos? Quid tempore, quo mortem ſubiit, incertius, ſi Veterum diſcordes ſententiæ audiantur?.. Ita, quamvis incertum eſſe, concederemus, quo tempore pervenerit Romam Apoſtolorum Princeps, non ſequitur, quod nullatenus Romam venerit, ibique Sedem fixerit ſuam. Porro, etſi diſſentiant nonnihil Auctores circa epocham adventus S. Petri Romam, circa ipſum adventum nullatenus diſſentiunt. Illa igitur diſſenſio non arguit hiſtoriam iſtam falſitatis.* Et optime proſequitur Calmet in ſua diſſertatione de itinere Romano S. Petri *tom.* 8. *com. pag.* 543. *Scriptorum igitur in anno, quo Petrus Romam venit, aſſignando diſcrepantia Adverſariis noſtris nequaquam favet. Hac in re duo nobis ſecernenda, quorum alterum ad rem pertinet, alterum accedit. Alterum nempe, an Petrus vere ſe Romam contulerit, quærit; alterum, quo anno eò venerit, quamdiu ibi conſtiterit, an per hanc, an per illam urbem tranſierit, inveſtigat. Veteres quidem de primo unanimes conveniunt. Diſſidium vero agitari poteſt de ſecundo, quin primum vel leviſſime concutiatur. An, quod de anno, quo Chriſtus obiit, inter Veteres non conveniat, etiam de ejus morte ambigamus? Circumſtantiarum, quæ factum ponunt, diſſidium eidem potius confirmando, quam evertendo conducit.* Poſt primam hujus Operis editionem typis impreſſum eſt eruditum opus Foggini *de itinere Divi Petri Romam*, ubi quæ modo dicta ſunt, latiſſime confirmantur: Item, quemadmodum ſupra, cum de teſtibus loqueremur, dictum eſt, contrarios non eſſe teſtes, ſi unus dicit id quod ab alio non dicitur; id ipſum de Hiſtoricis antiquioribus coætaneis, & omnibus fide dignis dicendum eſt; cum vel ex oblivione, vel ex alia cauſa potuerit unus ex his omittere, quod ab alio narratur. *In cap.* 5. *primæ epiſtolæ* S. Joannis leguntur hæc verba *ver.* 7.: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt*: quibus quidem verbis nec Concilium Nicænum, nec veteres Patres, qui Arianorum hæreſim impugnarunt, unquam uſi ſunt, Chryſoſtomus videlicet, Cyrillus, Hilarius, Auguſtinus; quin immo Richardus Simonius *cap.* 18. *hiſtor. critic. nov. Teſtam.* teſtatur, ſe in bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi legiſſe ſeptem veteres codices venerandæ antiquitatis, & quinque alios in bibliotheca Colbertina, in quibus verba prædicta deſiderantur. At, cum Sancti Cyprianus, Athanaſius, Fulgentius, & præter hos Tertullianus prædictis verbis porro uſi ſint, necnon etiam Robertus Stephanus *in ſuo ſcripto edito anno* 1550. teſtetur, ex ſexdecim codicibus Græcis, quos penes ſe habebat, ſeptem tantum fuiſſe, in quibus prædicta verba non legebantur, quæ ta-

men in aliis novem reperta ſunt, cum quibus adhuc concordant codices Græci, quibus uſi ſunt Auctores editionis Complutenſis concinnatæ ſtudio Cardinalis Ximenii; prædictorum verborum defectus in aliis codicibus, & abſtinentia nonnullorum Patrum ab uſu eorumdem verborum minus obſtiterunt, aut obſtant, quin in Catholica Eccleſia ea verba habeantur tanquam verba Divinæ Scripturæ, eo vel magis, quia congruæ non deſunt rationes, ob quas Patres, qui verbis prædictis uti potuerunt, uſi non ſunt; de quibus Pater de Graveſon *in tract. de ſacra Scriptura pag.* 324. *& ſeqq.* & latiſſime Calmet *in diſſertatione ſuper hoc argumento compoſita tom.* 8. *pag.* 553. *& ſeqq.* In præſenti autem materia argumentum iſtud proſequitur Caſtellinus *de inquiſit. mirac. in cauſis Martyr. pag.* 64. ubi, poſtquam retulit, nonnullos Hiſtoricos tradere, S. Petrum Martyrem in agone mortis poſitum ſcripſiſſe proprio ſanguine illa verba Apoſtolici Symboli, *Credo in Deum*, nonnullos vero id minime tradere, ait: *Regulariter & ordinarie eſſe uſitatum apud Scriptores etiam Eccleſiaſticos, ut unus, vel alter non exprimat omnia & ſingula geſta alicujus viri Dei; ſed, quod unus omittit, alter vero refert: quod obſervarunt etiam Euangeliſtæ ſcribentes geſta Salvatoris noſtri; nam quod unus omiſit, alius explicavit.* Edita eſt anno 1740. hiſtoria vitæ S. Petri Martyris a Petro Thoma Campana ex Ordine S. Dominici, in qua *lib.* 3. *cap.* 1. fuſe narratur, S. Petrum Martyrem, tunc Inquiſitorem Mediolanenſem, vulneribus confoſſum a Carino & Albertino, ipſi infenſis propter zelum Catholicæ Fidei, quo Sanctus flagrabat, alta voce recitaſſe Symbolum Apoſtolorum, &, dum expiraret, protuliſſe verba: *In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum.* Porro non eſſe dicendos Hiſtoricos inter ſe contrarios, ſi unus refert factum, quod ab alio omittitur, probat S. Hieronymus *in comment. in epiſt. ad Galatas cap.* 2. *col.* 409. *tom.* 7. *oper.* ubi de Antiocheno D. Petri Epiſcopatu ita loquitur: *Nec mirum eſſe, ſi Lucas hanc rem tacuerit, quum & alia multa, quæ Paulus ſuſtinuiſſe ſe replicat, Hiſtoriographi licentia prætermiſerit: & non ſtatim eſt contrarium, ſi quod alius ob cauſſam dignum putavit relatu, alius inter cetera dereliquit.*

C A P U T X.

In quo aliæ explicantur & reſolvuntur controverſiæ ad eamdem hiſtoriarum materiam ſpectantes.

1 UT ex capitis inſcriptione deprehendi poteſt, eamdem proſequimur materiam, de qua in capite antecedenti. Quæres itaque primo, an fide careat Hiſtoricus poſterioris ævi, qui aliqua refert, de quibus nullum fit verbum ab antiquioribus & coætaneis Hiſtoricis, qui probabiliter ea retuliſſent, ſi ſuo tempore contigiſſent. Salebroſa autem hæc eſt quæſtio de vi negantis argumenti. Etenim adverſus vim & efficaciam ejus pugnant Thiers in opere de hac re inſcripto, Honoratus a S. Ma-

Digitized by Google

a S. Maria *de uſu Criticæ diſſert.* 3. *tom.* 1. *art.* 2. *& ſeqq.* Theophilus Raynaudus *operum tom.* 18. *fol.* 345. Pater Franciſcus Bonæ Spei *in apologia pro Joanne Quadrageſimo quarto pag.* 510. *num.* 135. & poſt primam hujus Operis editionem Hieronymus Tartarottus *in epiſtola de arte critica a num.* 32. *uſque ad finem, tom.* 21. inter opuſcula collecta a Patre Calogierà . Joannes Launojus contra in opuſculo hac de re inſcripto ſtat pro vi negantis argumenti, quem ſequitur Papebrochius *in propylæo menſis Maji diſſert.* 5. *pag.* 30. *num.* 9. ubi habet: *Quamvis in rigore dialectico non ſequatur, Non eſt ſcriptum, vel dictum; ergo non eſt factum: (nec enim minus fuiſſet a Chriſto ſuſcitatus Lazarus, licet hoc Joannes, æque ac alii tres Evangeliſtæ tacuiſſent, tacuiſſent etiam Apoſtolorum Diſcipuli, & his ætate proximi omnes) recte tamen ſequitur, Hoc vel illud caret congruæ antiquitatis & auctoritatis teſtimonio; ergo, factum eſſe, non eſt prudenter credibile: ſicut non eſſet credibilis reſuſcitatio Lazari in univerſali omnium eorum ſilentio, qui rei geſtæ vel interfuiſſent ipſi, vel ex præſentibus accepiſſent &c. Tanto autem fit certior & evidentior ex argumento negativo demonſtratio, quanto notitia facti, de cujus credibilitate controvertitur, ad plures pertingere, & a pluribus Scripto conſignari debuiſſet propter inſignem ſui claritatem.* Quæ ab ipſo pariter Papebrochio reſumuntur *in reſponſione ad exhibitionem errorum ſibi oppoſitorum a P. Sebaſtiano a S. Paulo art.* 19. *num.* 4. *& ſeqq.* ubi in quæſtione de Cyriaco Papa affert illud Cardinalis Baronii *ad ann.* 237. *n.* 11. *Non audiendi penitus Recentiores quidam, qui poſt Pontianum introducunt Cyriacum quemdam Romanum Pontificem, cujus nulla prorſus extat mentio in ſerie Romanorum Pontificum . . . vel apud Optatum Milevitanum, vel Auguſtinum, aut Creſconium, alioſve indices Vaticanos, nec apud Græcos, ut Euſebium, Nicephorum, Chronographum, vel alios; adeo ut ne digna quidem ſit, quæ pluribus confutetur, ſententia; quippe quæ nulla penitus nitatur ratione, vel teſtimonio Antiquorum.* Alii quoque eruditione præſtantes viri de negantis argumenti efficacia nequaquam dubitarunt, uti videri poteſt apud Patrem Guidonem Grandum *diſſert. Camaldul. diſſert.* 3. *cap.* 8. *num.* 7. *& ſeqq.* apud Saxium *in diſſert. apologet. SS. Corporum Gervaſii, & Protaſii cap.* 3. apud Fr. Raymundum Miſſorium *in ſuis diſputationibus criticis in duas celeberrimas epiſtolas SS. Firmiliani, & Cypriani cap.* 1. *num.* 6. necnon apud Ludovicum Antonium Muratorium *anecdot. tom.* 2. *cap.* 21. *pag.* 347. ubi hæc habentur: *Sed jam quoſdam mihi reponentes audire videor, hanc argumentandi rationem enervatam, plumbeamque eſſe, quippe argumento, ut Logici appellant, negativo nil poteſt probari. Ita fortaſſe reſpondeant, qui Eccleſiaſticam eruditionem neque a limine ſalutarunt, totumque cerebrum tricis ſcholaſticis devovere. Nam, quantum roboris negativo argumento inſit, tum luculentus hac de re Launoji tractatus prodit, tum univerſa Eruditorum reſpublica quotidie experitur. Et quo pacto, amabo, tot commenta, fabulæque explodi atque exſibilari poſſent, quæ in poſteriorum temporum hiſtorias irrepſere, niſi Antiquiorum ſilentium pluris, quam imperita audaxque Recentiorum loquacitas, penderetur? Affirmant hi ad arbitrium ſuum, geſtaque a temporibus ſuis remotiſſima ſomniant: illi vero*

ne volam

Digitized by Google

ne volam quidem, veſtigiumque earum rerum reliquere, relicturi ſane, ſi illarum notitiam habuiſſent. Et nos affirmantium potius imperitia, quam tacentium doctrina duci ſinemus?

2 Alii vero media quadam via procedentes putant, aliquando negans argumentum vi carere, aliquando vim obtinere. Diſtinguunt itaque theſim poſitivam a negativa: tum in poſitiva docent, negans argumentum vim non habere; ſecus autem in negativa. Exemplo res fiet clarior. Si aliquis nempe non contemporalis, ſed remotus & recens Auctor dicat, talem rem tali tempore contigiſſe, hæc erit theſis poſitiva; quam ſi confirmare audeat argumento negativo, aſſerendo videlicet, nullum ex coætaneis & antiquioribus Hiſtoricis aliquid referre, quod obſtet facto a ſe recenſito, in hiſce circumſtantiis dicitur, argumentum negativum quocumque carere robore & efficacia. Contra, ſi aliquis probare velit, rem a recentiori Hiſtorico narratam neutiquam veram eſſe, theſis erit negativa; &, ſi Auctor eam argumento negativo confirmet, eo quia videlicet antiquiores & coætanei de re prædicta locuti non ſunt, negativum argumentum apte concludere dicitur in eadem diſputatione. Sic docet eruditus P. Grandus *diſſert. 3. Camaldul. cap. 8. num. 9.*

3 Ceteri denique diſtinguunt genus argumenti pure negativi ab argumenti negativi genere, quod habeat admiſtum aliquid poſitivi. Exemplum argumenti pure negativi eſt, ſi ex. gr. dicatur: Vocabulum extremæ Unctionis nullum apud Auctorem legitur ante duodecimum ſæculum: ergo Epiſcopi Trecenſis textus in vita S. Mauri, ubi ejuſmodi dictio habetur, erit procul dubio adulterinus. Argumentum autem negativum cum poſitivo miſtum erit, ſi dicatur: Nullus Auctor ante Martinum Polonum meminiſſe legitur Joannæ Papiſſæ, omneſque Auctores ſynchroni immediate poſt Leonem IV. ponunt Benedictum III., neutiquam vero Joannam: ergo hæc præſumpta Papiſſa merum eſt commentum a præfato Martino confictum. Illud enim, quod negativum eſt in hoc argumento, conſiſtit in eo quod dictum eſt, nullum Auctorem ante Martinum meminiſſe Papiſſæ; illud vero, quod poſitivum eſt, conſiſtit in eo quod ceteri Auctores immediate poſt Leonem IV. ponunt Benedictum III. Porro major eſſe dicitur vis ſecundi, quam primi argumenti. Ut enim primum vi & robore non careret, oporteret, ſingulos evolviſſe Scriptores, ex quorum ſilentio argumentum eruitur; necnon oporteret, nos certos eſſe, nullum omnino ex Auctoribus, qui rem de qua agitur pertractaverint, interiiſſe: fieri namque poteſt, ut Auctor, cujus ſcripta ad nos uſque minime devenerunt, rei alicujus mentionem fecerit, quæ tamen a ceteris fuerit prætermiſſa. Ita docet P. Mabillonius *de ſtudi monaſt. cap. 13. tom. 2. §. Quod ut plane, & ſeqq.*, quem laudat & ſequitur Juſtus Fontaninus Archiepiſcopus Ancyranus *in diſſertat. de Corona Ferrea cap. 8. num. 4.* Legi etiam poteſt ſuper commento præſumptæ Papiſſæ epiſtola Joannis Launoji ad Carolum Mauritium Tellerium, quæ eſt octava *tom. 5. oper. part. 1. pag. 563. & ſeqq.*

4 Porro

Digitized by Google

4 Porro uſi ſumus exemplo Martini Poloni, quem diximus primum fuiſſe, qui Joannæ Papiſſæ meminerit, ut in materia negantis argumenti uteremur exemplo, quo utuntur Auctores in ſuperiori paragrapho allegati. Scimus enim, figmentum prædictum non a Martino Polono, ſed ab Hæreticis proditum fuiſſe. Martini quippe ſcripta fœdata fuiſſe & adulterata, invictis argumentis oſtenditur ab Echard *tom. 1. Scriptor. Ord. Præd. ad ann.* 1278. *pag.* 361. *& ſeq.* Extat exemplar operum Martini Poloni in bibliotheca Angelica Urbis dono eruditiſſimi viri Lucæ Holſtenii. Exhibet editio illa vetuſtiſſimum manuſcriptum ipſi Martino Polono pæne coætaneum, ſumma fide & diligentia expreſſum, ubi de prædicta fabula Editor loquens hæc habet in præfatione: *Martinum Polonum a Baſileenſe Typographo eadem hac fabula adauctum eſſe, ſolido ſatis probatur hoc argumento, quod a noſtro antiquiſſimo, aliiſque quamplurimis, quæ Suffridus Petri, & Joſias Simlerus viderunt, exemplaribus, fabella ex Lutheranorum latibulis eruta, impreſſiſque codicibus per magnam vel inſcitiam, vel impoſturam inſerta, plane abeſſe, & ſemper abfuiſſe, omnium oculis videatur, & videri poſſit.* Additur, Marianum Scotum floruiſſe ſæculo XI., & Martinum Polonum ſæculo XIII., & a Launojo *in libello de auctoritate negantis argumenti* aſſeri, Marianum Joannæ Papiſſæ teſtimonium perhibuiſſe; ex quo inferri poteſt, figmentum nunquam Martino Polono uti primo Auctori eſſe adſcribendum. At veritati ut obſequamur, quemadmodum Martinus Polonus a calumnia vindicatur, ita vindicari quoque debet Marianus Scotus, cum par utriuſque ſit cauſa. Auctor etenim præfationis operum Martini Poloni ſupra laudatus hæc habet de Mariano Scoto: *Marianus Leonem proximum & immediatum Anteceſſorem Joannæ, centeſimum ſecundum, Benedictum vero proximum & immediatum ejuſdem Joannæ Succeſſorem centeſimum tertium a S. Petro Pontifice, nullo pro Joanna numero relicto, enumerat:* ex quo proinde evincitur, vitiata fuiſſe exemplaria quoque operum Mariani Scoti Hæreticorum fraude fabulam Joannæ Papiſſæ obtrudere volentium. Marianum pluribus in locis vindicat Mabillonius & purgat; qui non ita ſe geſſit erga Martinum Polonum, quandoquidem non vidit monumenta, quibus ille a ceteris vindicatur.

5 Sed ut ad rem redeamus, ſi in adeo celebri controverſia meus, qualiſcumque ſit, ſenſus exquireretur, dicerem primo, ſerio perpendendum eſſe, an re vera negotium ſit redactum ad punctum argumenti negativi; tum, ſi conſtet, negotium eſſe ad punctum argumenti negativi redactum, dicerem ſecundo, non indiſtincte admittendam eſſe, nec indiſtincte eſſe rejiciendam vim argumenti negativi. Dicerem autem primo, ſerio perpendendum eſſe, an negotium ſit redactum ad punctum argumenti negativi; quia aliud eſt, aliquem dicere, ſe in Auctoribus & Scriptoribus æquævis aliquam rem non legiſſe; aliud vero, nullum extare Auctorem æquævum qui rem retulerit, & nullum æquævum monumentum, ita ut impoſſibile ſit, id lectum fuiſſe ab Auctore poſterioris ævi, uti bene indicat Mabil-

Digitized by Google

billonius loco ſupra citato. S. Hieronymus *in præfat. ad librum de Scriptoribus tom. 2. oper. col.* 809. fatetur, ſe non vidiſſe opera nonnullorum, qui ſuo tempore ſcribebant. S. Maximus *in præfat. ad opera S. Dionyſii Areopagitæ*, poſtquam ſibi oppoſuit, Euſebium Pamphili ea non agnoviſſe, ſubdit, multos libros ad hujus manus non deveniſſe. Propius vero ad rem, de qua nunc agimus, ſæculo XVI. non defuerunt nonnulli audaces homines, qui tanquam apocrypham traduxerunt viſionem celeberrimam S. Franciſci una cum Indulgentia quæ dicitur *Portiunculæ*, de qua etiam *in quarto hujus Operis libro* habebitur ſermo, ſub obtentu potiſſimum, quod altum prædictarum rerum ſilentium ſit in operibus S. Bonaventuræ, & aliorum contemporaneorum Auctorum. Sed, cum Balutius *in miſcellaneis tom.* 4. ex antiquis bibliothecis monumentum Auctoris contemporalis prædicta omnia narrantis ediderit, ex hoc facto clare deſumitur, non ita facile dicendum eſſe, nullum ex æquævis Auctoribus hanc illamve rem referre, & ideo eam recentiorum Auctorum eſſe commentum; ut apte argumentatur Langlet *in method. ſtud. hiſtor. cap.* 19. *regul.* 5. Item non deſunt, qui tranſlationem almæ Domus, in qua Verbum caro factum eſt, ex Galilæa factam in Liburniam inter fabulas auſi ſint recenſere ex defectu Auctorum contemporalium, qui prædictam narrent tranſlationem. De hac ſcilicet tranſlatione tractabimus pariter in quarto libro hujus Operis. Interea vero adnotaſſe fas ſit, aut non deeſſe contemporales Auctores, teſte citato Guidone Grando *cit. diſſert.* 3. *cap.* 8. *num.* 12. *Cum vero & paucis poſt annis a ſacræ Domus in Italiam adventu monumenta regionis illius in qua ſtationem poſuit, indubitata occurrant*, *& ipſo quidem Antonino* (cujus potiſſimum ſilentio patroni argumenti negativi in hac controverſia utuntur) *pene ſeſquiſæculo vetuſtiora, ad quem nemo prudens pertinuiſſe dixerit, de re tum vulgatiſſima expreſſum teſtimonium ſuis hiſtoriis inſerere; hinc, temere abuti ejus ſilentio contradictores ad Lauretani ſacelli veritatem impugnandam, tam manifeſtum eſt*: aut Fluminenſes annales, in quibus tota deſcribebatur hiſtoria, ab Hiſtorico Domus Lauretanæ Angelita viſos & perlectos, teſte Antonio Salt in libro, quem inſcripſit, *Sanctuarium Lauretanum*, ſufficere, ne contemporalia monumenta deeſſe dicantur. Legi poteſt hiſtorica diſſertatio Georgii Franciſci Xaverii Marotti pro Deipara Terſactana, *part.* 2. *pag.* 24. *tom.* 2. *theatri hiſtorici ſanctæ Domus Nazarenæ typis editi anno* 1733. & ſumma diligentia collecti a Petro Valerio Martorello olim Epiſcopo Feltrino. Nec enim urget prædictorum annalium amiſſio, quemadmodum legitur *in append. dicti theatri pag.* 51. *cit. tom.* 2. Præſtanda ſiquidem fides eſt Scriptoribus eximiis, Angelitæ videlicet ſupra memorato, & Turſellino, qui eos in conſcribenda hiſtoria Lauretana præ manibus habuerunt, & ex eis ſuas narrationes deſumpſerunt: exemplo potiſſimum Dionyſii Halicarnaſſei, qui opus compoſuit antiquitatum Romanarum, poſtquam illud ſpatio viginti duorum annorum præparaverat partim ex doctiſſimorum hominum colloquiis, partim ex laudatorum virorum commentariis, quos ſuperiora ſæcula

Digitized by Google

ſæcula tulerant; idem quippe Dionyſius magnæ eſt auctoritatis, quamvis monumenta quæ viderat, poſtmodum deperdita ſint. Quare Cardinalis Baronius *in præfat. ad annal. Eccleſiaſt.* ſic loquitur de eodem Dionyſio: *Ex quibus omnibus hoc unum exemplum, ut reliqua taceam, Dionyſii Halicarnaſſei, quem honoris cauſa nomino, ſatis ſit in medium protuliſſe; qui nullo validiori argumento lectoris fidem ſibi conciliaſſe viſus eſt, quam aſſerens, complures ſe annos Romæ verſatum, ejuſdemque Urbis vetera monumenta, & abdita quæque ſedulo perſcrutatum fuiſſe.* Denique magnis olim animorum motibus agitabatur controverſia, utrum Summa Theologica, quæ nomen præ ſe fert S. Thomæ Aquinatis, ab eo fuerit compoſita, an potius a Vincentio Bellovacenſi. Joannes nempe Launojus more ſuo ſententiæ adhærebat, quæ favet Bellovacenſi, innixus *ſermoni* Clementis VI. qui S. Thomam laudans anno 1323. ad ſolemnia ejuſdem recens canonizati, & ejus operum indicem retexens, Theologicæ Summæ non meminit. Sed, cum eruditus ex Dominicana familia Theologus Jacobus Echard *in libro de S. Thoma Summa ſuo Auctori vindicata pag.*439. *& ſeqq.* clariſſime demonſtraverit, in eodem Clementis VI. ſermone Summam S. Thomæ eſſe commemoratam; ex his omnibus plene evincitur, ſerio perpendendum eſſe ante omnia, an negotium ſit redactum ad punctum argumenti negativi; cum aliquando fidenter aſſeri contingat, nullum æquævum Auctorem rem retuliſse, quamvis non deſint qui retulerint. Sufficere profecto hæc deberent pro re de qua nunc agitur. At, quatenus alia deſiderarentur, ea non deficiunt. Poſt primam hujus Operis editionem typis impreſſa eſt vita B. Benedicti XI. ab eodem Dominicanæ familiæ alumno Petro Thoma Campana, a quo ſupra diximus, editam etiam fuiſſe vitam S. Petri Martyris. De prædicto B. Benedicto XI. refertur, matrem ad ſe accedentem, pretioſis veſtibus indutam, eum noluiſſe ad colloquium admittere; ſed pauperibus indumentis veſtitam admiſiſſe, filiali obſervantia proſecutum. Pater Echard, & Quetif *tom.*1. *Scriptor. Ord. Præd. pag.* 446. id putant fabuloſum, cum nullus Auctor æquævus, nec ipſe Bernardus Guidonus prædicti facti meminerint. Citatus autem Campana *in vita prædicti Beati cap.*11. ipſos redarguit, cum Taegius *part.* 2. *amplioris chronicæ Ord. S. Dominici*, Hiſtoricus ſatis accuratus & probus, teſtetur, ſed id legiſſe in quodam libro Bernardi Guidonis, qui tunc erat obvius, & hodie fortaſſe aut deperditus eſt, aut latet in aliquo pluteo alicujus bibliothecæ. Rurſus fama erat, SS. Fauſtinum, & Jovitam, Patronos Brixianæ urbis, in armis aureis apparuiſſe ad ejuſdem tutamen adverſus Nicolaum Picininum Mediolanenſium copiarum Præfectum, ipſam obſidentem ac maxima vi oppugnantem. Sed a pleriſque dubitabatur de miraculo hujus inſignis apparitionis, ſilentibus videlicet Hiſtoricis Brixianis æquævis, illudque narrante Elia Capreolo, qui octoginta integris annis poſt ſolutam obſidionem deceſſit, & fabuloſa quædam ſuis commentariis inſeruit: cum opera & ſtudio Cardinalis Angeli Mariæ Querini binæ litteræ inventæ ſunt Ludovici Fuſcareni ad S. Laurentium Juſti-

Digitized by Google

nianum tunc Patriarcham Venetiarum, quæ rem totam in aperto ponerent. Etenim cum quatuordecim annis poſt Brixiam ab obſidione liberatam Fuſcarenus ejus civitatis adminiſtrationem ſuſcepiſſet ſibi a Veneto Senatu demandatam, biduo poſt aditam provinciam rumor increbuit, conſilium initum fuiſſe a quibuſdam Religioſis viris inde aſportandi Venetias corpora SS. Fauſtini & Jovitæ: ac niſi ipſe Religioſos illos opportune ſervaſſet, populi ira ferroque periiſſent. Fuſcarenus in allatis epiſtolis cauſam aperiens pii furoris, qui mentes Brixianorum incenderat, hæc habet: *Memores ſunt, cum circumvallati, incluſi fame laborarent, ultima experirentur pericula, viſos ab hoſtibus Tutores ſanctiſſimos aureis armis Brixiam tueri: quo miraculo attonitus Nicolaus Picininus, Dux fortiſſimus, potiundæ urbis ſpem perdidit, ſupplicii petendi, aurumque habendi aviditatem remiſit. Quas ob res difficilius his corporibus carerent.* Fuſcareni epiſtolæ integræ inſertæ ſunt in epiſtola prædicti Cardinalis typis edita, & ad Patrem Cyprianum Benagliam Abbatem & Præſidem Generalem Congregationis Caſſinenſis data. Poſt quæ idem doctus Cardinalis hæc ad rem ſubdit: *Supereſt tandem, ut una mecum fatearis, argumentum, quod negativum criticæ artis Magiſtri vocant, quoque aliqui ex ipſis haud ita raro abutuntur ad convellendam monumentorum Eccleſiaſticorum auctoritatem, facile accidere poſſe, ut omni ipſum auctoritate deſtitutum comperiatur. Certe triumphare quam maxime illud videbatur in ſubjecta huic epiſtolæ materia; nam veterum Scriptorum ſilentium eo vehementius in eamdem torqueri poterat, quod plures modo ſuppetant commentarii Brixianæ obſidionis tempore de obſidionis illius rebus conſcripti. At quam vanus foret ille triumphus, detectæ a me Fuſcareni litteræ oſtenderunt. Undenam, per Deum immortalem, certo divinare ſe poſſe confidet Criticorum illorum natio, priſcis illis monumentis, quibus ipſi præcipiti auſu bellum indicunt, teſtimonia hujuſcemodi olim defuiſſe, cum tot ſæculorum lapſu, forte malo fato, aut omnino interierint, aut in tenebris adhuc deliteſcant?*

6 Dicerem deinde ſecundò, negotio redacto ad punctum argumenti negativi, non eſſe indiſtincte procedendum, nec ejus vim eſſe abſolute admittendam vel rejiciendam; cum materia ipſa aliquando, aliquando temporum circumſtantiæ ei fidem & auctoritatem conciliare poſſint. Joannes Diaconus trecentis poſt S. Gregorium Magnum annis vixit, & in ejus vita *lib.* 2. *cap.* 44. narrat. ejus precibus animam Trajani Imperatoris fuiſſe a pœnis Inferni liberatam, de quo etiam plura habentur apud Durantum *in notis ad cap.* 14. *libri* 3. *revelationum S. Birgittæ*. Porro nec Anaſtaſius Bibliothecarius, nec Marianus Scotus, nec Ado, nec Beda S. Gregorii ſtudioſiſſimus hanc narrant hiſtoriam, eamque propterea tanquam fabuloſam rejiciunt Baronius, Bellarminus, Capiſucchius, Melchior Canus, aliique plures; & merito, cum Antiquorum ſilentium vim quoque a materia recipiat: credit enim Eccleſia, pœnas Inferni eſſe æternas, idque efficit, ut exemptio ab hac lege, ſi alicui a Deo conceſſa dicenda ſit, Eccleſiæ ipſius teſtimonio debeat comprobari; ſicuti ad rem bene adnotavit Natalis Ale-

Alexander *in hiſtor. Eccleſ. ſæc. II. diſſert.* 1. *pag.* 321. Ab illis quoque, qui argumento negativo adverſantur, ejus efficacia admittitur in eo rerum eventu, in quo factum reſpiciat Univerſitatem, aut cœtum quemdam hominum: dicunt enim, ſi nonnulli ex ea Univerſitate, aut cœtu contemporales ſcripſerint, eiſque occaſio ſe obtulerit narrandi factum, nullus autem ex eis factum retulerit, factum idem a recentiori Auctore expoſitum pro commentitio facile haberi poſſe. Ita Pater Honoratus a S. Maria *in cit. oper. de uſ. Critic. tom.* 1. *diſſert.* 3. *art.* 2. *in fin.* Uno verbo, vis, aut inanitas argumenti negativi a circumſtantiis pendere debere videtur, teſte ipſo Launojo inſigni negantis argumenti defenſore *in epiſt. ante diſſert. de auct. neg. argum. part.* 1. *tom.* 2. *oper. Sunt tamen, qui, difficultatem in abnutivis nullam eſſe volint, eamque, dum cominus urgentem ſentiunt, devorare ſe putent, ſi per contemptum dixerint: Negativa ſunt argumenta, quibus nihil concluditur. Sed, ut verum fatear, iſtud ſine ullo diſcrimine vel delectu qui faciunt, eos eſſe in dialecticis mediocriter inſtitutos, quotidie experimur; neque enim canonem illum, quo, ex negativis nihil concludi, ſtatuitur, aliter, quam de memoria velut de periculo, recitant; neque, quo intelligendus modo ſit, uſpiam attenderunt. At enim, ut res ſpectetur ex ſe ipſa, nec admittenda nec rejicienda eſt quævis abnutiva ratiocinatio. In iis autem, quæ ex conditione facti, ex uſu, & traditione pendent, ſi quadret in omnem penitus ſubjectam materiam, firmiſſima judicari debet; ſi non quadret, quia poteſt magis aut minus quadrare, aliquando probabilitatis habet aliquid, aliquando nihil, idque ſæpius. Quo in diſcrimine regula nulla poteſt certa conſtitui; ſed, quidquid eſt, totum viri ſapientis, & æquanimi judicio relinquitur, ex quo recta & appoſita ratiocinandi leges quælibet manarunt.* Poſtremo, ut eò magis ſtatuatur, non eſſe indiſtincte admittendam aut rejiciendam vim argumenti negativi minime omittendum videtur, opus eſſe, ut finis, ad quem dirigitur, dignoſcatur; cum aliud ſit, eo uti in materia ſimpliciter hiſtorica, aliud vero, eodem uti in cauſis Servorum Dei, de quorum Beatificatione aut Canonizatione tractatur. Contendente enim Fidei Promotore, malum aliquod patratum fuiſſe a Dei Servo producto teſtimonio alicujus recentis Auctoris, ſilentium Antiquiorum Poſtulatoribus prodeſſe poterit, ſi aliæ non deſint circumſtantiæ eorum aſſumpto faventes: uti contigit in cauſa B. Gregorii X. de qua in ſecundo hujus Operis libro actum eſt; ubi macula Beato ipſi impacta a recentibus Auctoribus nedum delata fuit ſilentio Antiquiorum, ſed & ex pravis moribus Recentiorum qui rem narraverant, atque ex aliis circumſtantiis ibidem expoſitis. Simile eſt illud, quod in negotio Oſii Cordubenſis contigit, quem plerique traduxerunt uti mortuum in peccato & ſine pœnitentia; alii vero viri docti vindicarunt oſtendentes, prædicti criminis originem a corruptis & falſis codicibus derivatam eſſe; quemadmodum videri poteſt apud Cardinalem de Aguirre *tom.* 2. *Concilior. Hiſpaniæ diſſert.* 2. *excurſ.* 14. Contra, ſi Poſtulatores innixi teſtimonio Scriptoris non æquævi aliquid magnum producant a Dei Servo patratum, & Fidei Promotor

æquævorum ſilentium opponat, durum profecto eſſet in eo facto figere pedem: cum firmæ & ſtabiles eſſe debeant eo in judicio probationes, & hujus quidem generis non eſſent illæ, quæ in eo rerum eventu Poſtulatoribus faverent. Quam ad rem ſubdit Mabillon. (*in tract. de ſtud. monaſt. cap.* 13. *tom.* 2. *§. Multum igitur*) *Hinc tamen non obſtat, quin in ſimilibus caſibus liceat prudenter dubitare, uſque dum novum aliquod lumen menti obveniat vel ad conceptum dubium proponendum, vel ad ipſum affirmative aut negative ultimo reſolvendum*. Præterquamquod, ſi ex ſupradictis, in cauſis procedentibus per viam caſus excepti, aut (juxta alibi dicta) antiquitatis privilegio fruentibus, etiamſi procedant per viam non cultus, in quibus locus eſt ſubſidiariæ probationi Hiſtoricorum, cum agitur de virtutibus aut de Martyrio, Hiſtorici aut debent ſcripſiſſe quæ viderunt, aut ſaltem quæ audiverunt ab iis qui viderant; ſique ex infra dicendis Hiſtorici ſcribentes quæ viderunt, vel quæ ab iis qui viderant, audiverunt, inter contemporales recenſentur; nemo eſt qui non videat, quæſtionem de vi negantis argumenti ſibi utique poſſe vindicare locum in alio rerum eventu, at minime in eo de quo nunc agimus, quando videlicet Poſtulatores aliquid probare vellent de virtutibus aut Martyrio auctoritate recentioris Auctoris, ſilentibus æquævis. Facit pro re, de qua nunc agitur, dictum Hugonis Grotii *de veritate Catholicæ religionis tom.* 3. *oper. lib.* 2. *§.* 22. *Pro rerum diverſitate diverſa quoque eſſe probandi genera, alia in mathematicis, alia de affectionibus corporum, alia circa deliberationes, alia ubi facti eſt quæſtio, in quo genere ſane ſtandum eſt nulla ſuſpicione laborantibus teſtimoniis, quod ni admittatur, non modo omnis hiſtoriæ uſus periit, Medicinæ quoque pars magna, ſed & omnis, quæ inter parentes liberoſque eſt pietas, ut quos haud aliter noſcamus*.

7 Quæres ſecundò, an probati mores, & ejus ſanctitas vim ineluctabilis auctoritatis in facto hiſtorico Scriptori præſtent. Reſpondetur, prædictas qualitates pleniſſime demonſtrare, eum nec voluiſſe conſulto, nec potuiſſe mentiri. At, his tamen minime obſtantibus, quemadmodum Auctor decipi potuit, ſic ejus narratio examini eſt ſubjicienda, ideoque, ut vim veræ probationis obtineat, non poterunt omitti regulæ in ſuperioribus recenſitæ de fide Hiſtoricis præſtanda. Ut cetera prætereantur, S. Joannes Damaſcenus *in oratione de iis, qui in Fide dormierunt &c. tom.* 1. *oper.* hiſtoriam paulo ante indicatam narrat de anima Trajani precibus S. Gregorii a pœnis Inferni liberata,& narrationem ipſam ita concludit *num.* 16. *Quodque hoc verum ſit, atque ab omni criminatione alienum, totus Oriens Occidenſque teſtatur*. De auctoritate autem S. Joannis Damaſceni in ea re ſic loquitur Cardinalis Baronius *ad an.* 604. *num.* 40. *Primum quidem ab omni impoſturæ ſuſpicione virum ſanctiſſimum immunem reddimus, nihilque ab ipſo commentitium eſſe factum, vel excogitatum, conſtanter aſſerimus; ſed quod ipſe vere factum accepit ac credidit, hoc ipſum, quomodo audivit, ſcriptis ſuis bona fide mandavit. At in his, quæ ad rerum geſtarum veritatem ſpectant, quam frequenter accidat, falli etiam prudentiſſimos, non in antiquis tantummodo, ſed &*

in

in his, quæ facta dicuntur in eodem loco, quo ipſi ſunt, & quo vivunt, tempore, cum uſus doceat, pluribus demonſtrare, ſupervacaneum eſſe putamus: ob idque nihil eſt, ut quantavis ſive ſanctitatis, ſive doctrinæ cujuslibet prærogativa viri, quod non factum ſit unquam, ut factum aſſerentis, ipſi veritati præjudicium poſſit inferre; cum in his, quæ ſunt facti, non dogmatis, potuerit quiſque ſanctiſſimus atque doctiſſimus, Fideique orthodoxæ profeſſor, atque defenſor, aliquando falli. Porro ad rem noſtram proſequitur Canus *de locis Theologicis lib. 11. cit. cap. 6. pag. 321. Quamobrem, boni licet, ac minime fallaces viri, quia tamen nec Auctores eos, a quibus ſuos exſcripſere libros, diligenter examinarunt, nec res juſtis libratas ponderibus memoriæ prodiderunt, apud Criticos graves atque ſeveros auctoritate carent.* Ea quoque reſumi poterunt, quæ *lib. 2. cap. 41.* dicta ſunt, cum ageretur de oppoſitis a S. Bernardo adverſus S. VVillelmum Archiepiſcopum Eboracenſem, & de oppoſitis a S. Petro Damiano adverſus B. Petrum Urſeolum.

8 Quæres tertiò, an auctoritate carere debeat Hiſtoricus, qui Beati vitam referens nonnulla ei miſcet haud veriſimilia, & forte riſu digna? Exempla aliqua habentur apud Canum *lib. 11. de loc. Theol. cap. 6.* ubi ſic loquitur *pag. 318. Ecquis enim credat, D. Franciſcum pediculos ſemel excuſſos in ſe ipſum ſolitum eſſe immittere? Quod ad ſanctitatem viri Scriptor pertinere putavit, equidem non puto, qui paupertatem ſciam viro ſanctiſſimo placuiſſe ſemper, ſordes nunquam. Illud item quam ridiculum, Diabolum Dominico Patri noſtro ſemel obſtrepentem a Divo eſſe coactum, ut lucernam haberet in manibus quoad illa abſumpta non moleſtiam ſolum, ſed incredibilem dolorem etiam afferret! Non poſſunt hujuſmodi exempla numero comprehendi; ſed in his paucis pleraque alia intelligentur, quæ Divorum clariſſimorum hiſtorias obſcurarunt. Non autem decebat, veras Sanctorum res geſtas falſis & commentitiis fabulis contaminari.* Prudenter autem Bollandus *in præfat. generali ad vitas Sanctorum menſis Januarii cap. 3. §. 4.* notat, nonnulla aliquando videri ridicula, quæ re vera non ſunt, multa item aliquando traduci tanquam incredibilia, quæ incredibilia non ſunt; atque ideo rejiciendas non putat Sanctorum vitas, etiamſi illis aliqua ridicula, aut improbabilia inſerta ſint, ſed corrigendas potius & emendandas. Tillemontius *in notis ad vitam S. Jacobi Minoris not. 13. tom. 1. ſecundæ editionis pag. 631.* inquit, in hiſtoriis certis nonnulla aliquando improbabilia reperiri, & hæc quidem eſſe dimittenda, at non alia, quæ non ſunt tali nota ſignata; & *pag. 632.* addit, a modo ipſo narrandi aliquando derivari apparentem quamdam inveriſimilitudinem, cum videlicet narrans aliquando aliqua omittit, quæ ſi retuliſſet, inveriſimilitudinis, & improbabilitatis nota ceſſaſſet; tandem concludit, Hiſtoricum illuſtrem ex conſimilium aliquarum rerum narratione non eſſe deferendum, & auctoritate privandum, ſi aliæ concurrant circumſtantiæ, quæ in reliquis fidem ejus dictis aſtruant. Pater Honoratus a Sancta Maria *cit. tom. 1. diſſert. 3. art. 4.* ſed fuſius *diſſert. 6. art. 3. §. 2.* Tillemontium, & alios ibi recenſitos redarguit, eo quia aliquando ea moderatione uſi ſunt,

ne

ne aliquas rejicerent hiſtorias, aliquando vero ea uti noluerunt, ut alias abjicerent hiſtorias. Denique Pater Joſeph Auguſtinus Orſi in ſua erudita diſſertatione apologetica pro Actis SS. Perpetuæ, Felicitatis, & Sociorum Martyrum *pag.* 84. bene ſubdit: *Fuerint etiam ab Auctore coævo, ut fertur, & ipſe in præfatione teſtatur SS. Martyrum Acta in litteras miſſa, & ſeræ poſteritati commendata, non inde tamen conſequens eſſet, ea, quæ ad viſiones pertinent, omnia eſſe avidis auribus, nulloque adhibito criterio excipienda. Quam facile eſt enim, ut hiſce in rebus & boni viri fallantur!* Et aptiſſime Pater Touron Ordinis Fratrum Prædicatorum in vita S. Thomæ de Aquino impreſſa tempore primæ editionis hujus noſtri Operis, & a Nobis poſtmodum lecta, animadvertit *lib.* 3. *cap.* 8. prudentiam Chriſtianam nos admonere, ne ſimus nimis creduli abſque examine; Chriſtianamque pietatem non permittere, ut in ſpiritum incredulitatis inconſiderate ruamus, qui facit, ut tanquam falſa rejiciamus quæcumque nobis extraordinaria videntur. Scire quippe debemus, Deum aliquando manifeſtare merita Servorum ſuorum exterioribus ſanctitatis indiciis: quapropter proſtant effuſiones gratiarum, & Divinæ communicationes in hiſtoriis SS. Pauli, Antonii, Benedicti, Bernardi, Dominici, Franciſci de Aſſiſio, Philippi Nerii, Franciſci de Sales, Catharinæ Senenſis, Tereſiæ. Verum, utcumque hæc ſint, cum præſens noſtra indago (uti ſæpe dictum eſt) coercita ſit ad judicium virtutum aut Martyrii in ſpecie in cauſis Canonizationis, exiſtimarem, vim probationis obtinere debere hiſtorias vel conſcriptas ab his qui viderunt, vel ab his, qui ab aliis qui viderant, audiverunt, dummodo Hiſtorici ceteris potiantur qualitatibus ad fidem ſibi conciliandam neceſſariis, etiamſi ipſis eorum hiſtoriis aliqua vere improbabilia, aliqua re vera haud veriſimilia intermiſta ſint; hæc enim poſſunt abjici, reliqua autem admitti. Quæ tamen (uti dici conſuevit) cum grano ſalis crederem eſſe intelligenda atque explicanda, ut videlicet ſibi vindicent locum, ſi improbabilitates inveriſimilitudineſque non eſſent nimis frequentes & nimis craſſæ: ſi enim eſſent nimis craſſæ nimiumque frequentes, ex eis deſumi poſſet, Hiſtoricum, licet contemporalem, & ea narrantem quæ vidit, aut quæ ab iis qui viderant, audivit, prudentia & juſto rem unam ab alia diſcernendi judicio caruiſſe. Nec vero ab hac moderatione recedere potuerunt Critici ſeveriores, teſte ipſo Joanne Clerico *tom.* 2. *artis criticæ ſect.* 2. *cap.* 5. *num.* 2. *Non diffitemur poſſe doctum, & veri amantem virum interdum cæſpitare, & indocta aut falſa quandoque, incuria aut credulitate proferre; ſed, hoc rarum ſit, neceſſe eſt, nec in rebus nimis aperte indoctis aut falſis ſitum.*

9 Quæres quartò, quinam dicendi ſint Auctores contemporales. Huetius *in demonſtrat. Euang. poſt præfat. definit.* 1. docet librum genuinum eſſe eum, qui ab eo Auctore ſcriptus eſt, a quo ſcriptus eſſe dicitur, & eo circiter tempore, quo ſcriptus eſſe fertur; & ex hoc capite dicit, Herodoti hiſtoriam eſſe genuinam: librum autem coævum ſeu coætaneum eſſe illum, qui eo circiter tempore ſcriptus eſt, quo res in eo ſcriptæ contigerunt,

runt, uti eſt hiſtoria Thucydidis, quæ narrat ea quibus ipſe interfuit, liber Xenophontis *de expeditione Cyri*, cui expeditioni idem qui ſcribit, interfuit. Scacchus *de not.*, *& ſign. ſanctit. ſect.* 11. *cap.* 6. *pag.* 881. reſpondet, Hiſtoricos, qui vixerunt intra quinquaginta annos ab obitu Servi Dei, aut Beati, cujus vitam referunt, pro contemporalibus habendos eſſe: *Etenim ſi Hiſtorici vixerint poſterioribus ſæculis vel etiam ad quinquaginta annos a tempore, quo vixit Dei Servus de quo agitur, profecto indicium aliquod aut conjectura ab his ſumpta alterius auctoritatis non erit, quam quæ ab Hiſtoricis ſumitur, qui contemporanei fuerunt*. Tillemontius, & Baillet auctoritatem non detrahunt Hiſtorico, licet poſt ſæculum ſcribenti. Launojus *in tract. de auctoritate negantis argumenti*, *in fin.* tempus id protrahit ad annos circiter ducentos. Pater autem Honoratus *cit. oper. tom.* 1. *diſſert.* 2. *art.* 5. ingenue admittit, hiſtoricam veritatem per tres utique aut quatuor hominum ætates ſuum tutum poſſe habere progreſſum; at periculis tamen deceptionis & hallucinationis expoſitam eſſe, ſi alicujus Scriptoris intra ſæculum ſcribentis præſidio ſit deſtituta. Verumenimvero, utcumque hæc ſint, quod attinet ad probationem virtutum aut Martyrii in ſpecie, quarum nempe rerum examen poſt approbatum caſum exceptum in ſacrorum rituum Congregatione aſſumitur, inſiſtendum eſt praxi, quæ ad vim probationis non admittit niſi Hiſtoricos, qui ſcripſerunt ea quæ viderunt, aut quæ ab iis qui viderant, audiverunt, qui in hac quidem re & ad effectum, de quo agimus, ſunt Hiſtorici contemporales.

10 Quæres quintò, utrum ſatis ſit, Hiſtoricos teſtari ſanctitatem vitæ aut Martyrium, an potius requiratur, ut vitæ curſum, ſi de Confeſſore agatur; vel pœnam & cauſam aliaſque circumſtantias ad verum Martyrium neceſſarias referant, ſi de Martyre tractetur. Facilis autem videtur huic quæſito reſponſio: non enim poſt approbatum caſum exceptum a decretis Urbani VIII. quæſtio in ſacrorum rituum Congregatione inſtituitur, an conſtet de fama ſanctitatis aut Martyrii, ſed an conſtet de virtutibus aut Martyrio in ſpecie: quocirca neceſſe omnino videtur, ut Hiſtorici curſum vitæ, ſi de Confeſſore; & alia ad verum Martyrium ſpectantia, ſi de Martyre agatur, exponant; tum quia exempla ſupra relata cauſarum, quæ fuerunt in ſacra Congregatione diſcuſſæ & reſolutæ, id evincunt; tum quia nemo non videt, vetitum eſſe, in judicio in ſpecie probationibus inniti, quæ tantum ad generalia reſpiciunt.

11 Quæres ſextò, an ad probationem virtutum admitti poſſint, quæ a Servis Dei, ſeu Beatis in vitis de ſe & a ſe conſcriptis referuntur. Patres puta Societatis Jeſu in ſcriptis reddunt rationem propriæ conſcientiæ ſuis Superioribus, quæ ſub ſigillo retinetur omnibus abſcondita, ſolumque aperitur Rectori ſpirituali, vel Confeſſario, vel ipſi Superiori, ut ex iis ſcilicet, quæ in annum in animabus ſubditorum contingunt, faciliorem & ſecuriorem modum deſumant ad hos regendos ac dirigendos in viam ſalutis æternæ, juxta ea quæ habentur *in primo examine generali cap.* 4. *§.* 34.

im-

impreſſionis Romanæ pag. 31. *&* 35. *&* §. 40. *pag.* 33. *& in Conſtitutionibus part. 6. cap.* 1. *num.* 2. §. *Omnibus itidem pag.* 148. *& in ſummario Conſtitutionum* §. 41. *tom.* 1. *pag.* 307. *in impreſſione Pragenſi*, ubi ſic legitur: *Nullam debent celare tentationem, quam Præfecto rerum ſpiritualium, vel Confeſſario, vel Superiori non aperiant... nec ſolum defectus aperiant, ſed etiam pœnitentias, vel mortificationes, & devotiones, ac virtutes omnes, voluntate pura optantes, ab illis dirigi, ſicubi a rectitudine deflecterent, nolentes ſuo proprio ſenſu duci, niſi conveniat cum judicio illorum, quos Chriſti Domini noſtri loco habent*. Et in ordinationibus generalibus *cap.* 1. §. 17. *tom.* 2. *pag.* 124. *dictæ impreſſionis*, & denique in inſtructionibus *cap.* 2. §. 2. *tom.* 2 *ejuſd. impreſſionis pag.* 204. *In aperienda autem conſcientia finis eſt, ſtatum animæ ſuæ, nimirum defectus, paſſiones, propenſiones, tentationes, virtutes ipſas & ei aperire, cui ſe ad majorem Dei gloriam dirigendos tradiderunt*. De conſimilibus itaque relationibus, ſeu propriæ vitæ hiſtoriis actum aliquando eſt in ſacrorum rituum Congregatione; in cauſa videlicet Servi Dei Alfonſi Rodriquez *Coadjutoris* temporalis formati Societatis Jeſu, qui *Rationem ſuæ conſcientiæ* deſcripſit, ſed ex imperio Gabrielis Alvarez ſui Superioris; in cauſa Servi Dei Cardinalis Bellarmini, qui *propriam vitam* deſcripſit, ſuadente Patre Mutio Vitelleſcho, & Patre Andrea Eudemenio; & in cauſa Servi Dei Alfonſi de Oroſco Religioſi Profeſſi Ordinem Eremitarum S. Auguſtini, qui *librum* quemdam *ſuarum Confeſſionum* exaravit ſuorum Superiorum, & Cardinalis Gaſparis de Quiroga Inquiſitoris Generalis Hiſpaniarum imperio. Et quidem, dum munere fungebar Fidei Promotoris, nonnullas a prædictis vitis, ſeu relationibus animadverſiones atque oppoſitiones deſumpſi, & ſignanter jactantiæ & inanis gloriæ; quibus porro a Poſtulatoribus ſatisfactum eſt. Veruntamen præſens indago non eſt in eo poſita, an ſimiles propriæ vitæ relationes obſtent ſanctitati, ſed an habeant vim probationis; eo quia videlicet nemo eſt, qui in propria cauſa poſſit pro ſe teſtimonium ferre. Sancti homines, & Legis obſervantiſſimi teſtimonium utique de ſe ipſis perhibuerunt. David quippe de ſe ipſo teſtatur *Pſal.* 7. *v.* 4. *&* 5. *Domine Deus meus, ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis, ſi reddidi retribuentibus mihi mala*. Quin & Jeremias *cap.* 15. *v.* 16. *&* 17. *Domine Deus exercituum, non ſedi in conſilio ludentium, & gloriatus ſum a facie manus tuæ*. Et Apoſtolus Paulus aperte vociferatur *in* 1. *ad Corinth. cap.* 4. *v.* 4. *Nihil enim mihi conſcius ſum*. Et in Euangelio Joannis *cap.* 8. *v.* 13. *&* 14. Phariſæis Chriſto Domino opponentibus, quod pro ſe teſtimonium ferret, *Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ipſo teſtimonium perhibes; teſtimonium tuum non eſt verum. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Etſi ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum, quia ſcio unde veni, & quo vado; vos autem neſcitis unde venio, aut quo vado*. Hæc autem hypotheſi noſtræ aptari minime poſſunt: Chriſtus etenim ex Deo erat, & Deus & Dei Filius; atque ideo, ut ait S. Joannes Chryſoſtomus *hom.* 52. *in Joan. tom.* 8. *oper. Deus ſibi fide dignus teſtis*. Nec ad rem, de qua agimus, facere poſſunt cetera

Digitized by Google

tera exempla recenſita, cum ſint virorum, quorum ſanctitas in Divinis Scripturis admiſſa eſt. Quod etiam dicendum eſſet, & eſt de Sanctis, poſtquam Eccleſiæ judicio in album Sanctorum relati ſunt: abſonum quippe eſſet, vi probationis & auctoritatis ea privare, quæ de ſe ipſis retulerunt. Quæſtio igitur eſt de his, qui adhuc canonizati non ſunt, ſed de quibus diſputatur, an ſint, necne, canonizandi; utrum videlicet, pendente Canonizationis judicio, validæ & ſufficientes haberi poſſint probationes, quæ deſumuntur ex relationibus, quas de ſe ipſis conſcripſerunt. Sulpicius Severus *dialog. 3. de virtutibus B. Martini n. 5.* ſane teſtatur, ſe nonnulla ſcripſiſſe, quæ ab ipſo Martino audiverat: *Miror autem, quemquam, qui vel tenuem ſenſum religionis habeat, tantum piaculi velle committere, ut putet, quemquam de Martino poſſe mentiri: Faceſſat a quoquam, qui ſub Deo vivit, iſta ſuſpicio. Neque enim Martinus hoc indiget, ut mendaciis adſeratur. Sed tamen totius ſermonis fidem apud te, Chriſte, depromimus, nos nec alia dixiſſe, nec alia dicturos, quam quæ aut ipſi vidimus, aut quæ manifeſtis Auctoribus, vel plerumque, ipſo referente, cognovimus.* Ipſi quoque SS. Martyres tormenta ſcripſerunt, quæ a Tyrannis paſſi ſunt. Ejuſmodi enim Acta habemus, quæ S. Perpetua de ſuo ipſius Martyrio conſcripſit; idemque Saturus, Flavianus, aliique paſſim Martyres de ſe ipſis præſtiterunt; necnon Ignatius Martyr Romanos certiores fecit epiſtola de his, quæ in itinere a militibus perferebat; uti bene adnotavit Ruinart *in præfat. general. ad Acta Martyr. §. 1. num. 3.* Quid ergo dicendum erit? Nimirum, ſi mea exquiratur opinio, dicerem, probationis vim & efficaciam habere debere viſiones, apparitiones, revelationes, quas ſibi contigiſſe, Servi Dei referunt, niſi deſint circumſtantiæ alibi referendæ, quæ requiruntur, ut viſiones ipſæ, apparitiones, atque revelationes inter cæleſtia dona ſint recenſendæ. Idem quoque dicendum crederem de ceteris rebus, quæ ſolo Dei Servorum teſtimonio probari poſſunt, ſi tamen ex aliis documentis conſtet de eorum virtutibus heroicis, vel de eorum Martyrio: his quippe præcedentibus probationibus aliunde petitis, abſonum profecto eſſet, fidem non præſtare his, quæ Servi Dei de ſe ipſis retulerunt. In quo pariter rerum themate hæc omnia admitterem, quamvis relata a Servis Dei potuiſſent per alios teſtes probari, ſi teſtes mortui eſſent, quo tempore proceſſus confectus eſt: Apoſtolicum ſiquidem de virtutibus aut Martyrio judicium non in ſolis Servorum Dei de ſe ipſis relationibus, ſed in tot aliis juratis teſtium depoſitionibus fundamentum haberet. Spectati itaque mores, continuumque & uſque ad obitum protenſum heroicarum virtutum exercitium auctoritatem conciliare poterunt apparitionibus & viſionibus, quas Dei Servi referunt ſibi obtigiſſe, necnon aliis rebus, quas narrant de ſe ipſis: ex quarum proinde qualitatum defectu inter apertiſſima mendacia, vel fanaticas Dæmonis illuſiones referenda erit viſio, quam Eraſmus ſibi factam retulit *in epiſt. 1230. ad Carolum Utenbovium tom. 3. part. 2.* Eraſmus quippe, ſi non inter Lutheranos, ſaltem inter malos

Catholicos locum obtinet, teſte Cardinali Pallavicino *in hiſtor. Concil. Trident. lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 7. *&* 8. Verba autem Eraſmi ſunt hæc: *Putant mihi Franciſcum iratum, quod eos notarim, qui cælum promittunt iis qui in veſte Franciſcana ſepeliuntur. Atqui nuper in ſomniis mihi poſt mediam noctem apparuit Beatus Franciſcus vultu ſereno atque amico, egitque gratias, quod ea traducerem corrigenda, quæ ipſe ſemper fuiſſet deteſtatus, meque inter Ordinis amicos numeravit ... Abiens dixit, dextera porrecta, Milita ſtrenue, brevi meorum eris.* Scimus nempe, laudabile quidem eſſe, ut nonnulli Chriſtiani ad ſepulturam deferantur induti habitu Regulari, licet Inſtitutum Regulare profeſſi non fuerint, dum viverent; ſi id fieri mandent venerationis cauſa erga aliquem Sanctum, qui fuerit ejus Inſtituti, cujus veſte ſua corpora indui mandarunt. Ulterius etiam ſcimus, nedum paradiſi portas non aperiri ei qui ſic indutus ſepelitur, niſi fuerint ei a Domino remiſſa peccata quæ in vita patravit, ſed etiam forte commendabilius futurum, ſi ea veſte induerentur ſæculares, qui laudabilem in ſæculo vitam duxerint; veluti obſervat Theophilus Raynaudus *heter. ſpiritual. tom.* 16. *pag.* 475. At, hæc fuiſſe Eraſmo revelata a S. Franciſco, ex rationibus ſupra relatis credi non poteſt nec debet.

12 Quæres ſeptimò, quid dicendum ſit de ſcriptura authentica non ad alicujus petitionem, nec ad effectum Canonizationis exarata, ſed ad perpetuam rei memoriam, ſi aſſertiones contineat teſtium juratorum, & de viſu miraculum referentium, nec ulla ſit de identitate controverſia, an ſcilicet vim plenæ probationis habeat ad miraculum probandum: & quid pariter dicendum ſit de ſcriptura referente antiquum miraculum manu Epiſcopi de viſu referentis ſubſcripta, aut ejus ſigillo munita; an etiam miraculum probet? Cardinalis de Lauræa *tom.* 4. *in* 3. *lib. ſent. diſp.* 20. *de mirac. art.* 25. *§.* 6. *num.* 1169. *& ſeqq.* quoad primam partem affirmanter reſpondet, hoc eſt plene per eam miraculum probari; quo vero ad ſecundam *num.* 1178. *& ſeqq.* ait, ſemiplene probare, ſi nulla ſit controverſia de identitate, & juramento Epiſcopi munita ſit. Pace autem tanti viri de aſſertorum ab eo ſoliditate maximopere dubitarem. Ut enim aliquid in judició Beatificationis & Canonizationis vim plenæ vel ſemiplenæ probationis obtineat, ſi de probatione a teſtibus proveniente loquamur, ex alibi dictis oportet, ut teſtes auctoritate ordinaria examinentur, ſi Sedes Apoſtolica manum ad cauſam non appoſuit, vel auctoritate Apoſtolica, ſi cauſa Canonizationis jam fuerit introducta; oportet, ut illi nedum ſint jurati, ſed etiam ſingillatim fuerint examinati, & quidem ſub interrogatoriis, ſi potiſſimum res ſit de Apoſtolico proceſſu; oportet, ut uniuſcujuſque teſtis dictum, prout ab eo prolatum eſt, ſacræ Congregationi exhibeatur: cumque hæc omnia in caſibus propoſitis & reſolutis a Cardinali de Lauræa contigiſſe non præſumantur, monumenta Notarii aut Epiſcopi non probationis, ſed ad ſummum adminiculi vim habere poterunt. In cauſa B. Gregorii X. exhibita fuit tabella ſub Innocentio Papa V. anno 1276.

Digitized by Google

no 1276. confecta, in qua ſingillatim miracula a Deo interceſſione ejuſdem B. Gregorii patrata enarrabantur. Facta nimirum in ea exponebantur, teſteſque de iis aſſerentes indicabantur, & in fine tabellæ habebantur hæc verba: *Et quia non poſſet hac brevis charta multa ejus miracula ad plenum continere, ideo quicumque ejus miracula ad plenum noſcere deſiderat, ad Sacriſtam hujus eccleſiæ accedat, qui ſibi plenos codices miraculorum prædicti Beatiſſimi Papæ libenter oſtendet*: appenſa quippe erat tabella ipſa ad ſepulcrum Beati in Cathedrali eccleſia Aretina exiſtens. Conſimilis etiam tabella eodem anno exarata conſervabatur in archivis eccleſiæ Aretinæ, in Vaticano, & Vallicellano. Itemque Joannes Molanus *in libro, cui titulus*, Natales Sanctorum Belgii, *ſub die* 10. *Januarii*; Jacobus Burallius *in vitis Epiſcoporum Aretinorum*; Raynaldus *in annal. ad ann.* 1276. Bartholomæus Fiſeus *in floribus Eccleſiæ Leodienſis* auctoritatem hujus tabellæ maximopere commendaverant; necnon ipſi Rotæ Auditores in relatione cauſæ B. Gregorii cenſuerant, approbanda quidem eſſe miracula quæ referebantur in tabella, atque adeo a Poſtulatoribus omnia adducta ſunt quæ poterant adduci, ad vim probationis tabellæ ipſi conciliandam. Actum autem fuit de hujus Beati miraculis, dum fungebar munere Fidei Promotoris, meque opponente, quod ea deficiebant quæ ſupra indicata fuerunt, ut teſtium dicta vim probationis in hoc judicio habere poſſent, nulla miraculorum in tabella deſcriptorum habita eſt in ſacrorum rituum Congregatione conſideratio, ſed quæſtio redacta fuit ad examen duorum aliorum miraculorum, quæ fuerant in proceſſibus Apoſtolicis, ſervatis omnibus ſervandis, comprobata, ſuper quibus adhuc pendet judicium. Honorius III. *in cap. Venerabili, de teſtib. & atteſtat.* refert, ad ſe fuiſſe ab Epiſcopo, & Abbate, quibus proceſſum ſuper miraculis, quæ interceſſione piæ memoriæ Mauritii Abbatis a Deo patrata dicebantur, commiſerat, quamdam paginam miſſam, *Iidem autem Epiſcopus, & Abbas quamdam Nobis paginam tranſmiſerunt propriorum ſigillorum appenſione munitam, in qua multa quædam & magna miracula continentur facta, ut dicitur, a Domino meritis dicti viri*: Paginam autem ipſam Honorius III. reprobavit ex ſequenti ratione: *Quæ* (ſermo eſt de miraculis) *licet probata per teſtes juratos & nominatos in ipſa pagina innuantur, non tamen apparet per paginam ſæpe dictam, quod ipſos teſtes examinaverint ſigillatim, & quod eos ſuper his de quibus teſtificati fuerunt, ac circumſtantiis cum ea interrogaverint diligentia, quæ ſolet & debet in teſtium receptionibus adhiberi*: mandavitque, ut teſtes iterum interrogarentur, & ipſorum aſſertiones mitterentur: *Et depoſitiones eorum Nobis ſub ſigillis veſtris incluſas fideliter tranſmittatis, ut in ipſo negotio cum diligentia & maturitate debita procedamus*: quæ ſcilicet verba leguntur in quinta compilatione Decretalium, quam publici juris fecit Innocentius Cironius. Non admittit ergo ſummus hic Pontifex teſtium dicta tanquam habentia vim probationis, licet de veritate paginæ non dubitaſſet, nec de Judicum juriſdictione, ſed tantum de rituali examine ſub interro-

 gatoriis.

gatoriis. Item in cauſa S. Margaritæ de Cortona ſacrorum rituum Congregatio benigne annuit, ut Cardinalis ejus Relator novam faceret viſitationem & recognitionem ſacri corporis. Acceſſit itaque Cardinalis Relator anno 1724. ad civitatem Cortonæ una cum Secretario ſacræ Congregationis, ſactaque eſt nova viſitatio; & præter ea quidem quæ ad corpus pertinebant, ſacta eſt adipis recognitio ſpatio longiſſimi temporis a corruptione ſervati: eaque omnia expleta fuerunt coram Cardinali Relatore, coram Secretario Congregationis, Epiſcopo Cortonenſi, & aliis teſtibus fide dignis, necnon inſtrumentum ab Apoſtolico Notario exaratum eſt. Putabant autem Poſtulatores, ſe poſſe miraculoſam adipis incorruptionem proponere examinandam in ſacrorum rituum Congregatione ope tantum dicti publici inſtrumenti: ſed, me uti Fidei Promotore opponente, in terminis miraculorum approbandorum pro Canonizatione neceſſe fuiſſe, ut articuli exhiberentur, ut cum Fidei Promotore communicarentur, ut Fidei Promotor interrogatoria componeret, ut expedirentur litteræ remiſſoriales, ut ſub involucro ſeu, ut dicitur, in *rotulo remiſſorialium* includerentur interrogatoria, & ut ſuper his teſtes examinarentur; Poſtulatores ab incepto deſtiterunt, ſervatiſque ſervandis, proceſſum conſtrui curarunt juxta morem & praxim Sedis Apoſtolicæ.

13 Quæres ultimo, an extrajudiciales atteſtationes, quæ aliquando afferuntur pro virtutibus aut miraculis Servorum Dei, vim probationis in hiſce cauſis habere valeant. Porro alibi viſum eſt, prohibitum eſſe in decretis Urbani VIII. exquirere aut obtinere ſimiles extrajudiciales atteſtationes, ſtatutumque pariter eſſe, eas non facere aliquem gradum probationis, nec inſeri poſſe in proceſſus ſive ordinaria, ſive Apoſtolica auctoritate fabricandos; & ea quidem omnia confirmata fuiſſe in decretis Ven. Innocentii XI., in quibus inſuper additum eſt, atteſtationes etiam antea obtentas, nedum in futurum obtinendas, nullum facere gradum probationis. Decreta hæc ergo non modo reſpiciunt futura, ſed etiam præterita; licet enim de natura legis ſit futura reſpicere, non præterita, juxta Gloſſam *in can. Ante triennium, diſt.* 31. & *in cap. final. de Conſtitutionibus*, & *in l. Leges* 2. *C. de legibus*; id tamen non procedit, quando in eadem lege exprimitur nedum comprehenſio futurorum, ſed etiam præteritorum; uti probat textus *in l.* 27. *C. de uſuris*, utque egregie adnotavit Henric. Boich. *in cap. final. ſub num.*4. *de Conſtitutionibus*. Dum fungebar munere Fidei Promotoris, in examine cujuſdam celeberrimæ cauſæ dubitatum fuit, an pleræque extrajudiciales atteſtationes ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium de virtutibus heroicis cujuſdam Servi Dei plene teſtimonium reddentium vim probationis habere deberent, præcipue vero ſub obtentu, quod exaratæ fuerant ante decreta Urbani VIII. Ego autem fui in ea ſententia, ut non vim probationis, ſed adminiculi haberent; primò, quia a jure communi deſcendit, ut teſtis ſine juramento non probet; ſicut habet textus *in cap. Nuper, de teſtib.*, & *in l. Jurisjurandi, C. de teſtib.*; deinde, quia ab eodem

eodem jure communi deſcendit, ut teſtes ſine interrogatoriis examinati vim probationis non habeant; veluti late oſtendunt *in cap. Cum cauſam*, Joannes Andreas *num.* 12. *verſ. Et propter hoc*, Antonius a Butrio *ibid. num.* 17. *in fin.*, Ancaran. *num.* 12. *verſ. Advertendum tamen*, Abbas *ibid. num.* 7. *in fin. tit. de teſtib. & atteſtat.* Nec enim hac in re ullo fruuntur privilegio S.R.E. Cardinales, juxta textum *in cap. Cum olim* 12., *de privilegiis*, ubi Papa ſic loquitur: *Nos vero tam per depoſitiones teſtium, quam aſſertiones quorumdam Fratrum noſtrorum liquido cognoſcentes &c.* ad quem Gloſſa *v. Fratrum* ait: *Iſtis non creditur tanquam teſtibus, cum jurati non fuerint: quia inducti non fuerunt in teſtes, ſed quia ipſi viderant privilegium, credit eis Papa tanquam Fratribus ſuis & honeſtis viris: ſed non probationem, ſed præſumptionem inducunt, & coadjuvant teſtes inductos.* Et late ad ipſum textum proſequitur Abbas *num.* 6. *Secundo nota limitationem ad illud dictum, quod teſtibus, non teſtimoniis judicandum eſt, id eſt quod ſimplici aſſertioni ſine juramento non eſt ſtandum .... ut intelligatur de plena probatione: ſed quamdam præſumptionem bene inducunt aſſertiones bonorum virorum ſine juramento. Et licet Innocentius colligat hic ex textu, aſſertionibus Cardinalium credendum; tamen intelligo ſecundum prædictam diſtinctionem, ut credatur quoad præſumptionem quamdam inducendam.* Cum itaque tum Urbani, tum Innocentii decreta juris communis diſpoſitiones confirmaverint, jure ac merito aſſeri poſſe videtur, atteſtationes extrajudiciales a viris etiam dignitate & probitate præclaris ſive editas ante decreta, ſive poſt decreta probationis vim habere non poſſe, ſed tantum adminiculi.

CAPUT XI.

De Martyrio; & primum de Perſecutore ſeu Tyranno.

1 Poſtquam actum fuit de probationibus ad cauſas Martyrum, ſeu Confeſſorum neceſſariis, rectus rerum ordo expoſcit, ut ſermo de Martyrio inſtituatur. Martyr idem eſt ac teſtis Fidei, & Martyrium ſignificat teſtimonium ſeu confeſſionem Fidei Divinæ: quocirca S. Auguſtinus *lib.* 22. *de civit. Dei cap.* 9. inquit: *Quia & ipſi Martyres hujus Fidei Martyres, ideſt hujus Fidei teſtes fuerunt, huic Fidei teſtimonium perhibentes .... Pro iſta Fide mortui ſunt.* In ſuperiori *lib.* 1. *cap.* 2. egimus de Martyrum differentiis juxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam; & ne actum iterum agamus, ab inutili repetitione abſtinemus. Nunc tantum operæ pretium eſſe videtur innuere, Martyrium eſſe voluntariam mortis perpeſſionem, ſive tolerantiam propter Fidem Chriſti, vel alium virtutis actum in Deum relatum, juxta communem Theologorum ſententiam, de qua infra, *cap.* 13. *num.* 2. Martyrio ergo duæ perſonæ debent intervenire, hoc eſt Perſecutor ſeu Tyrannus, & Martyr; & Perſecutor utique ſeu Tyrannus debet eſſe perſona diſtincta a Martyris perſona, cum Perſecutor ſeu Tyrannus pœnam infligere, Martyr autem eam debeat ſuſtinere: *In cujus*

Digitized by Google

cujus glorioſo agone (verba ſunt S.Auguſtini vel alterius Auctoris *in ſerm.*223. *tom.* 5. *in append.*) *duo nobis præcipue conſideranda ſunt .... ſævitia Tortoris, ut eam deteſtemur; patientia Martyris, ut eam imitemur*. Colligitur id ipſum ex Joanne, 21. *v.* 18. ubi Chriſtus dicit Petro: *Cum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis*; ſubditque Euangeliſta: *Hoc autem dixit ſignificans, qua morte clarificaturus eſſet Deum*, quia nempe a Nerone eſſet crucifigendus. Concordatque illud Matthæi 10. *v.* 17. *Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ad Præſides & ad Reges ducemini propter me .... Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient, & eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.*

2 Duo autem hic ſtatuuntur: alterum eſt, ut Martyrio Perſecutor ſeu Tyrannus interveniat; alterum, ut idem Perſecutor ſeu Tyrannus pœnam infligat. Porro adverſus primum nonnulla urgent, quæ probare poſſe videntur, Martyrium dari poſſe ſine Perſecutore ſeu Tyranno. Aliqui enim Patres uſurpantes propheticum oraculum Simeonis, *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius*, putarunt, Beatiſſimam Virginem Mariam gladio ictam, & Martyrio ſublatam fuiſſe, uti legere eſt apud Iſidorum *lib. de vita, & morte Sanctorum cap.* 68. *pag.* 364. At, utcumque hoc ſit, non deſunt Theologi exiſtimantes, eam Martyrem fuiſſe ob internum maximum dolorem, quem in Filii ſui morte ſuſtinuit; ut Ildeſonſus de Flores *in append. ad tract. de inclito agone Martyrii*; ad quod facit & illud S. Bernardi *in ſerm. de duodecim prærogativis B. V. Mariæ num.* 14. *volum.* 1. *oper.*, ubi ait: *Tuam ergo pertranſivit animam vis doloris, ut pluſquam Martyrem, non immerito prædicemus*. Item alii Theologi cenſent, poſſe quem eſſe Martyrem, licet nec actu urgeat Tyrannus, nec mors ſequatur; ſi quis ex. gr. intenſo cupiat deſiderio Martyrium obtinere, juxta illud Canonis 26. *de Pœnit. diſt.* 1. in quo leguntur hæc verba: *In Dei Servis, apud quos cogitatur, & Martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus, Deo Judice, coronatur. Aliud eſt, Martyrio animum deeſſe, aliud, animo defuiſſe Martyrium.* Dantur quoque Martyres Patientiæ, de quibus S. Gregorius *homil.* 35. *num.* 7. *in Euang.* & S. Petrus Damianus *lib.*6. *epiſt.* 30. inter quos profecto recenſeri poteſt S. Pontifex Gregorius VII. qui poſt toleratas toto ſui Pontificatus tempore maximas tribulationes, in ejus Actis apud Bollandianos *tom.* 6. *Junii pag.* 197. mortuus dicitur *Martyr & Confeſſor*. Dantur Martyres Religionis, hoc eſt Clauſtralis obſervantiæ, quæ Martyrium horrore quidem mitius, ſed diuturnitate efficit moleſtius, de quo S. Joannes Damaſcenus *lib.* 4. *de Fide cap.* 15. *in fine, tom.*1. *oper.* Dantur Martyres Virginitatis, quæ Martyrii nomen & decus retulit apud S. Joannem Chryſoſtomum *in orat. de S. Thecla pag.* 749., & *in orat. de S. Barlaam num.* 1. *tom.*2. *oper.*, apud S.Ambroſium *lib.* 1. *de Virginibus cap.* 3., & apud S. Bernardum *ſerm.* 1. *de Octava Paſchæ num.* 7. Dantur Martyres Divinæ Charitatis,

ritatis, qui igne & zelo Divini Amoris abſumuntur: quod nempe Martyrium agnoſcunt & laudant in Sancto Paulo S. Joannes Chryſoſtomus *homil.* 25. *in epiſt.* 2. *ad Corinthios* ad illa verba, *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* in Sancto Martino S. Laurentius Juſtinianus *in ſerm. de eodem pag.* 684. *in fin.*; atque in Sancto Eleuchadio S. Petrus Damianus *in ſerm. de ipſo tom.* 2. *pag.* 18. Dantur Martyres, qui, longa ægritudine patientiſſime tolerata, mortui ſunt: quocirca *in vita B. Veronicæ de Binaſco* apud Bollandum *ad diem* 13. *Januarii tom.* 1. *cap.* 6. *num.* 8. hæc leguntur de Juſtina ejuſdem ſocia: *Ea femina poſt aſſiduas orationes andivit vocem dicentem: Soror Juſtina loca Martyrum inhabitat. Obſtupuit vehementer illa; quamobrem magis magiſque orabat dicens: O mi Domine Deus, quo merito inter Martyres locum gloriæ accepiſſe Juſtinam crediderim, quando nullum ipſa a Tyranno perpeſſa fuerit ſupplicium? Vereor ſatis, ne vox illa Diaboli fuerit artificium. Oranti denique vox tertio repetit: Soror Juſtina loca Martyrum incolit: ſubintulitque: Nam ingentia pertulit ſupplicia, ægritudine dira nimis triginta annorum ſpatio perdurante.* Inter Martyres demum recenſentur, qui peſte laborantibus ſubvenientes, attracta lue, vitam cum morte commutarunt in illo eximio officio charitatis & miſericordiæ. Quare in Martyrologio Romano *ad diem* 28. *Februarii* hæc habentur: *Ibidem* (ſcilicet Alexandriæ) *commemoratio Sanctorum Presbyterorum, Diaconorum, & aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum peſtis ſæviſſima graſſaretur, morbo laborantibus miniſtrantes libentiſſime mortem oppetiere, quos velut Martyres religioſa piorum fides venerari conſuevit.* Appoſite Carolus Delarue Presbyter & Monachus Benedictinus *in notis ad tom. primum editionis omnium operum Origenis pag.* 309. ita ſcribit: *Videtur Origenes illos tantum Martyrum nomine cenſuiſſe, qui morte ſua veritatem obſignant. Sed id non perpetuum eſſe apud Veteres obſervavit Svicerus. Illi enim Martyres appellant primo eos qui atrocia ſubiere ſupplicia, e quibus tamen miraculoſe ſunt ſervati, ut tres Juvenes in fornace Babylonica .... ſecundo Martyres qui fratres, & ægrotos viſitabant, in morbis contagioſis præſertim .... tertiò qui Martyres in carcere viſitabant .... quartò qui Fidem veram confitentur, & operibus bonis ac vitæ innocentia eam elucere faciunt .... quintò qui bonorum temporalium privationem patienter ferunt .... ſextò qui mori, quam magicis artibus ad recuperandam ſanitatem uti, malunt ..*

3 Verum nihil eſt ex modo recenſitis, quod obſtet aſſumpto: & initio quidem ducto a Beatiſſima Virgine Maria, de ea inquit S. Ambroſius *lib.* 2. *in Lucam num.* 61. *tom.* 1. *oper. Nec littera, nec hiſtoria docet, ex hac vita Mariam corporalis necis paſſione migraſſe.* Quod ſi loquamur de maximo dolore, quo affecta fuit in Paſſione dilectiſſimi filii ſui D. N. Jeſu Chriſti, doctrina eſt S. Thomæ, eam ob illum re vera Martyrem, proprie loquendo, dici non potuiſſe, ſed ad ſummum improprie & per quamdam ſimilitudinem. Verba S. Doctoris *in* 4. *ſent. diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 3. *quæſtiunc.* 2. *ad quartum* ſunt hæc: *Sicut delectationes tactus, circa quas eſt temperantia, præcipuum locum tenent inter omnes delectationes interiores & exteriores, ita dolores tactus omnibus*

Digitized by Google

omnibus aliis doloribus præeminent : & ideo difficultati illi, quæ accidit in ſuſtinendo dolores tactus, puta, qui ſunt in verberibus, & hujuſmodi, debetur aureola magis, quam difficultati ſuſtinendi interiores dolores ; pro quibus tamen aliquis non proprie dicitur Martyr, niſi ſecundum quamdam ſimilitudinem : & hoc modo Hieronymus loquitur, cum in ſermone de aſſumptione ait, Dei Genitricem Virginem, & Martyrem fuiſſe ex dolore de morte Filii ſui. Sanctus idem Doctor id ipſum proſequitur 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 4. *ad primum*, cui ſubſcribit Dominicus Soto *in* 4. *ſent. diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 2. *pag.* 1037. *edit. Lovanien. an.* 1573. ubi ait : *Martyr, ut ait Iſidorus, idem eſt Græce, quod teſtis, idemque Fidei ; & Eccleſia non recipit alios ut teſtes Fidei, quam eos qui mortem in ejus teſtimonium pertulerunt. Appellavit autem eam* (hoc eſt Mariam) *Hieronymus Martyrem ob quamdam ſimilitudinem, ſcilicet ob vehementiſſimum doloris ſenſum, quem in corde habuit de morte Filii ; quod quædam fuit imago Martyrii*. Eumque late exornant Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio* §. 3. Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio tract.* 3. *reſolut.* 22. §. 4. *pag.* 52. Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 13. *quæſt.* 2. *de Baptiſmo, dub.* 2. §. 1. *ſub num.* 4. Et quidem ex defectu Perſecutoris ſeu Tyranni Beatiſſimam Virginem Martyrem re vera non fuiſſe, ceteris allegatis, firmat Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 18. *de Martyrio per peſtem part.* 2. *cap.* 1. *num.* 4. *Similiter Deipara .... defectu mortis a Perſecutore irrogatæ non fuit formaliter Martyr, nec Martyrii aureolam eſt conſecuta .... quamvis ſimilitudinarie Martyr dicatur ob ſummos dolores Filii cauſa toleratos*.

4 Hinc ut tranſeamus ad eos qui ardenti deſiderio Martyrium exoptantes, licet Martyrium morte non conſummaverint, inter Martyres recenſentur, ſane Martinus de Magiſtris in tractatu, quem ſcripſit *de Martyrio quæſt.* 1. & 4. docuit, non eſſe de ratione perfecti Martyrii actualem & exercitam mortis voluntariam paſſionem. Non eſt enim, inquit, in poteſtate Martyris irrogatio mortis violentæ, cum hæc proveniat ex malitia Tyranni, & tortoris : additque, quod ſequeretur, ex duobus omnino æqualibus in tolerandi propoſito, ſi in unum Tyrannus ſæviret, non autem in alium motus ex amicitia aut alia cauſa, unum eſſe Martyrem, non alterum ; ideoque eſſe merito æquales, ſed inæquales præmio. Contrarium autem docuit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 4. ubi ait, ad perfectam rationem Martyrii requiri, ut aliquis mortem ſuſtineat propter Chriſtum ; auctoritates vero oppoſitum firmantes ab eodem explicantur, ut ſint intelligendæ de Martyrio per quamdam ſimilitudinem. Item Cardinalis Cajetanus *in commentariis* late oſtendit, non ſufficere ad Martyrium nudum propoſitum moriendi, aut electionem executionis mortis, quæ etiam includat imperium voluntatis, cum hujuſmodi electio non ſit actus Martyrii niſi inchoative, nec habeat perfectam rationem Martyrii ; quippe deficit actus exterior, in quo conſiſtit ratio teſtimonii apud homines. Hæc porro doctrina Cajetani illuſtratur a Cardinali Capiſucchio *in controv.* 27. *de Martyrio* §. 2. Doctrinam autem Martini improbabilem & teme-

& temerariam appellat etiam Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſolut.* 35. *§.* 1. *& duobus ſeqq.* ubi ait, ardens deſiderium, robuſtamque voluntatem, firmumque propoſitum ſuſtinendi mortem pro Fide Chriſti, & Charitatis imperium de ſufferendis tormentis uſque ad ſanguinis & vitæ profuſionem pro tuenda Catholica veritate minime conſtituere vere & præciſe Martyrem Catholicum, quem ut talem veneretur Eccleſia. Theophilus etiam Raynaudus *loc. cit. cap.* 1. *num.* 7. fuſe oſtendit, ſolam internam Martyrii voluntatem, quantumvis luculentam, non ſufficere ad Martyrium preſſe acceptum, licet meritum poſſit eſſe æquale in eo, qui mortem pro Chriſto deſiderat, ac in eo, cui ipſa mors infertur, juxta illud S. Paulini *natali tertio S. Felicis*:

Cæleſtem nanctus ſine ſanguine Martyr honorem,
Nam Confeſſor obit pœnas non ſponte lucratus,
Acceptante Deo fidam pro ſanguine mentem,
Qui cordis taciti ſcrutator ferre paratos
Æquiparat paſſis: ſat habens, interna probaſſe,
Supplicium carnis juſta pietate remittit.
Martyrium ſine cæde placet; (ſi prompta ferendi
Menſque fideſque Deo caleat) paſſura voluntas
Sufficit; & ſummi eſt meriti teſtatio voti.

5 Res ipſa demum profundiſſime de more explicatur a D. Thoma *in* 4. *ſent. diſput.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 3. *quæſtiunc.* 2. *ad tertium*: *Quidam actus ſunt, qui in ipſo actu habent quamdam vehementiam delectationis, vel difficultatis; & in talibus actus ſemper addit ad rationem meriti, vel demeriti, ſecundum quod in actu oportet voluntatem variari ex vehementia actus a ſtatu, in quo prius erat. Et ideo, ceteris paribus, actu luxuriam exercens plus peccat, quam qui ſolum in actum conſentit, quia in ipſo actu voluntas augetur. Similiter cum actus Martyrii maximam difficultatem habeat, voluntas Martyrii non pertingit ad illud meritum, quod actui Martyrum debetur, ratione difficultatis; quamvis poſſit etiam pervenire ad alterius præmium, conſiderata radice merendi, quia aliquis ex majori Charitate poteſt velle ſuſtinere Martyrium, quam alius ſuſtineat, unde voluntarie Martyr poteſt mereri ſua voluntate præmium eſſentiale æquale, vel majus eo, quod Martyri debetur: ſed aureola debetur difficultati, quæ eſt in ipſa pugna Martyrii, unde aureola voluntarie tantum Martyribus non debetur.* Et adhæret Vaſquez *in* 1. 2. *D. Thomæ tom.* 1. *quæſt.* 20. *art.* 4. *diſput.* 76. *cap.* 3. *ſub num.* 12. ubi hæc habet: *Dico, eum qui ſubit re ipſa Martyrium, ſi cetera ſint paria, non plus mereri præmii eſſentialis apud Deum, quam eum qui illud re ipſa conſequi non poteſt. Dico autem, ſi cetera ſint paria, hoc eſt ſi voluntas ſit æque intenſa & perſeverans; nam, ut ſupra dicebamus, accidere ſolet non raro, ut opere ipſo voluntas vires reſumat, & intenſior aut diuturnior fiat. Ceterum, quod attinet ad præmium accedentarium laureolæ, bene concedimus, aliquid conſequi Martyrem qui re ipſa Martyrium paſſus eſt, quod non conſequatur ille qui re ipſa paſſus non eſt.*

6 Alibi nempe agetur de *Aureola*, de qua loquitur D. Thomas. Interea vero adnotare fas ſit pro majori confirmatione eorum quæ dicta ſunt, pleroſque Sanctos intenſum habuiſſe Martyrii deſiderium, attamen tanquam Confeſſores coli in Eccleſia, cum ſanguinem pro Chriſto non fuderint, & intenſiſſimum eorum deſiderium ſuo caruerit effectu. De S. Dominico teſtem habemus S. Antoninum *in Summa Theolog. part. 3. tit. 31. cap. 9. de Martyribus col.* 1595. Similia leguntur de S. Franciſco, & de S. Tereſia. Teſtatur Raynaldus ex probatiſſimis Auctoribus *ad an.* 1456. *num.* 58. S. Joannem de Capiſtrano morientem maximo dolore affectum eſſe, quod ſanguinem ſuum & vitam pro Chriſti amore non fudiſſet, & quod toties in bello morti expoſitus inter Infideles eorum ſemper manus evaſiſſet. De ardentiſſimo deſiderio S. Romualdi obtinendi Martyrium plura referuntur a B. Petro Damiano in ejus vita, ubi narrat, iter arripuiſſe Hungariam verſus, ut illud obtinere poſſet *cap.* 39. *Interea Romualdus audiens, quia Beatiſſimus vir Bonifacius Martyrium ſuſcepiſſet, nimio deſiderii igne ſuccenſus, ut pro Chriſto ſanguinem funderet, Hungariam mox ire diſpoſuit .... Deinde, licentia ab Apoſtolica Sede ſuſcepta, & duobus e ſuis diſcipulis in Archiepiſcopos conſecratis, cum viginti quatuor Fratribus iter arripuit .... Euntes ergo, cum jam ipſis Pannoniarum finibus intereſſent, repente Romualdus languore correptus ulterius ire non potuit. Cumque diutius pateretur, ſi quando redire diſponeret, protinus ex ægritudine convaleſcebat: ſin autem ire ultra tentaret, tota ejus facies protinus intumeſcebat, cibos quoque jam retinere, ſtomacho langueſcente, non poterat. Advocatis itaque Fratribus, ait: Perpendo nequaquam Divinæ voluntatis eſſe judicium, ut ultra progrediar; veruntamen, quia intentionis veſtræ deſiderium non ignoro, neminem veſtrum redire compello.* De S. Martino ſic loquitur Sulpitius Severus in epiſtola ad Aurelium Diaconum de ejus obitu: *Nam, licet ei ratio temporis non potuerit præſtare Martyrium, gloria tamen Martyris non carebit, quia voto atque virtute & potuit eſſe Martyr & voluit .... Sed, quamquam iſta non tulerit, implevit tamen etiam ſine cruore Martyrium.* De eo quoque Eccleſia ſic canit: O *ſanctiſſima anima, quam etſi gladius Perſecutoris non abſtulit, palmam tamen Martyrii non amiſit.* De ardenti denique Martyrii deſiderio in S. Franciſco Xaverio teſtis eſt Bernardinus Roſignolius *in tract. de actionibus virtutis lib.* 2. *cap.* 4. Cumque nec S. Martinus, nec alii modo memorati habeant in Eccleſia cultum Martyris, uti ad rem ponderat Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſolut.* 62. §. 9. ex eo infertur, ad verum Martyrium non ſufficere enixum ejuſdem deſiderium, ſed eos veros eſſe Martyres, qui pro confeſſione Chriſti nominis capitali ſententia damnati fortiter occubuerunt; velut etiam animadvertit Guyet *de feſtis propriis Sanctorum lib.* 2. *cap.* 7. *quæſt.* 7.

7 Remanet, ut verba faciamus de ceteris Martyribus patientiæ, Clauſtralis obſervantiæ, virginitatis, & de morientibus, dum peſte laborantibus ſubveniunt. De patientiæ ſcilicet Martyribus, aliiſque ſupra recenſitis plura habentur apud S. Antoninum *loc. cit.* necnon apud Rotæ Auditores

tores

tores in relatione cauſæ S. Aloyſii Gonzagæ *tit. de Fortitud. Quod autem Aloyſius Martyrii laude claruerit, probatur duplici argumento. Primo ex ipſa Religioſi Inſtituti obſervantia; Religio enim Martyrii quædam ſpecies eſt, & Religioſi procul dubio Martyres queunt appellari .... Ipſa etiam virginitas, qua floruit Aloyſius, Martyrii genus eſt; nam, ut inquit S. Ambroſius, non ideo laudabilis virginitas, quia in Martyribus reperitur, ſed quia & ipſa Martyres facit.* Sed hæc minus proprie Martyria appellantur, uti quoque libenter admittit Theophilus Raynaudus *in citato tract. de Martyrio per peſtem, in præfat. part.*2. *pag.* 407.; utque deſumitur ex vita S. Anſcharii Archiepiſcopi Amburgenſis *cap.*17. apud Bollandum *ad diem* 3. *Februarii*, ubi narratur, cum triſtis eſſet ob vitam Martyrio non conſummandam, & eum diſcipulus conſolaretur, ea potiſſimum ratione, quod labores ab ipſo exantlati pro Eccleſia, & noviſſima gravis ac diuturna infirmitas pro Martyrio poſſent reputari, in ſuo nihilominus illum mœrore permanſiſſe. In eodem *opere* prædictus Theophilus pluribus contendit, inter veros Martyres eſſe recenſendos, qui moriuntur, morbo contracto, dum peſte laborantibus auxilium præſtant; quam etiam aſſumptionem late proſequitur *in Theologia antiqua de vera Martyrii ratione*; cui, ceteris Theologis allegatis, ſubſcribit Joannes de Andrada Septenſis Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum *in apologia pro vero & proprio Martyrio per peſtem* inter opera ejuſdem Theophili *tom.* 20. At inter ceteros libros proſcriptos a ſacra Congregatione anno 1646. extat liber ille Theophili *de Martyrio per peſtem*. Theophili pariter ſententia pluribus impugnatur ab Hurtado *de vero Martyrio reſolut.* 62. Cardinalis inſuper de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 20. *art.* 5. docet, quamvis laborans in adjuvandis Fidelibus tempore peſtis, & morbum & mortem ex dicta cauſa contrahens lato modo dici poſſit Martyr, Martyrem tamen ſtricto modo & juxta Eccleſiæ praxim appellari non poſſe. Concordat Ludovicus Antonius Muratorius *in tract. de peſte lib.* 3. *cap.* 6. ubi ſic loquitur: *Quando anche la morte accada in così eroico e ſanto miniſtero, il morire, quantunque non ſia propriamente un Martirio, pure è una ſimilitudine o ſpecie di Martirio.* Hos ſequuntur Matthæucc. *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.* 4. *cap.* 1. *§.* 5. Anaclet. *in Theolog. moral. tract.* 7. *diſt.*1. *quæſt.* 6. *num.* 56. Fraſſen *in Scoto Academico tom.* 10. *edit. Rom. tract.* 1. *diſput.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *§. Secunda conditio*, & optime Roſignolius *de action. virtutis lib.* 2. *cap.* 11. ubi ſic loquitur: *Hoc mortis genus* (eorum videlicet qui moriuntur, dum inſerviunt peſte laborantibus) *quod propter incredibilem pietatem & robuſtam Fidem ſuſcipiebatur, nihil a Martyrii ſplendore abeſſe videretur*. Ad rem denique de qua nunc agimus, maxime conferunt adducta per Cardinalem Capiſucchium *in controv. de Martyrio §.* 11. ubi docet, Chriſtianos modo prædicto morientes poſſe vere & proprie Martyres appellari, ſi Infidelis quidem Fidei Perſecutor odio in ipſam Fidem eos addiceret ſervitio peſte laborantium, ut ſic, attracta peſte, occiderentur: ſecus autem, ſi ſponte ſua, & cha-

Digitized by Google

ritatis argumento aliquis voluntariam præſtans opem peſte laborantibus, in hoc charitatis officio, contracto morbo, moriatur; cum in primo caſu interveniat Tyrannus ſeu Perſecutor, qui deficit in ſecundo: *Peſte laborantes non dicuntur attactu ſuo mortem aliis infligere, ſed dicuntur alios inficere, & in hoc ipſo, in quo alios inficiunt, nullam habent intentionem eos occidendi, immo nec etiam inficiendi, & infectio illa naturaliter contingit ex attactu vel halitu peſtilentiali. Igitur mors, quæ contingit ex ſervitio peſte laborantibus præſtito, non eſt mors ab alio illata, neque ab alio inducta ex intentione occidendi ac mortem inferendi in odium Fidei, aut alicujus Chriſtianæ virtutis. Ergo hujuſmodi mors deficit ex omni parte a vera Martyrii ratione; nam Martyrii nomine intelligenda eſt mors & perpeſſio mortis ab alio illatæ ex intentione occidendi in odium Fidei, aut alterius virtutis Chriſtianæ. Verum quidem eſt, quod, ſi Infidelis Fidei Perſecutor Chriſtianum in odium Fidei peſte laborantium ſervitio addiceret ex intentione illum per peſtem occidendi, Chriſtianus ſic per peſtem occiſus dici poſſet Martyr; nam, prout ſic, mors illa a Perſecutore eſſet illata in odium Fidei ex intentione occidendi.* Et concordat Berti, qui poſt primam hujus noſtri Operis editionem ſuum conſcripſit opus de Theologicis diſciplinis, *tom. 6. lib. 31. cap. 24. num. 2.* ubi hæc habet: *Eos etiam, qui inſerviendo laborantibus peſtilentia, illa inficiuntur, & obeunt .... Eccleſia Martyribus non accenſet, quoniam illos infecti non proprie necant in Fidei odium immanitate ſua, animique propoſito, ſed peſtifero halitu afficiunt morte, quam cauſa naturalis infligit. Quare ſententiam Theophili Raynaudi de Martyrio per peſtem oppugnarunt poſteriores Theologi; nec defendi poteſt, niſi Fidei Perſecutor ſervitio peſte laborantium addiceret Chriſtianum hominem, ut contagione attractâ periret.*

8 Porro nihil urget exemplum Presbyterorum & Diaconorum, quorum fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem 28. Februarii*; quod pluribus exponit P. Magiſter Aloyſius Maria Lucinus olim ſanctiſſimæ Univerſalis Inquiſitionis Commiſſarius in libro, cui titulus: *Examen, & defenſio decreti claræ memoriæ Cardinalis Caroli Thomæ de Tournon, pag. 319. & ſeq. edit. Rom. ann.* 1729. Nec enim ibi dicitur, eos cultu Martyrum in Eccleſia coli, ſed Fidem religioſam piorum eos venerari *veluti Martyres*: atqui particula *veluti* ſimilitudinem potius, quam veritatem ſignificat. Rurſus *in not. ad Martyrol loc. cit.* refertur a Cardinali Baronio epiſtola Dionyſii Alexandrini ſcripta ad Hieracem Epiſcopum, in qua, loquendo de prædictis Presbyteris & Diaconibus, qui miniſtrantes peſte laborantibus libentiſſime mortem oppetiere, habentur hæc verba: *Ex Patribus, qui virtute erant præſtantiſſimi, in hunc modum mortem oppetiverunt, quorum nonnulli erant Presbyteri, alii Diaconi, quidem e populo virtutis ergo multum laudati; adeo ut iſtud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robuſtam fidem ſuſcipiebatur, nihil a Martyrii ſplendore abeſſe videretur*. Verbum nempe *videretur* improprietatem denotat ejus rei, ad quam reſpicit, ſive ſit qualitas, ſive ſubſtantia, quia *videtur* idem eſt, ac *apparet*, non ac *eſt*, juxta illud Ciceronis *lib. 3. de officiis, cap. 7.* (Panætius) *induxit eam,*

quæ

Digitized by Google

quæ videretur eſſe, non quæ eſſet, repugnantiam. Ex quibus proinde infertur, eos omnes qui modo prædicto mortui ſunt, veros Martyres non fuiſſe, ſed inſtar Martyrum. Quo pariter ſenſu explicanda ſunt ea quæ leguntur in vita S. Bernardini Senenſis apud Bollandianos *ad diem* 20. *Maji cap.* 1., ubi narratur, ab eo nonnullos fuiſſe invitatos, ut peſte laborantibus ſervitium præſtarent, his verbis: *Quid tam magnum, atque pulchrum, quam pacis tempore ad Martyrii coronam pervenire? Si morimur, pro Chriſto certe morimur; qua morte & merces augetur, & omne crimen excluditur, & omnis conſummatio, & ſtatus vitæ Martyrio decoratur*. Quocirca in correctione a ſacra Congregatione Indicis demandata, reſpectu libri Theophili Raynaudi inſcripti *de Martyrio per peſtem*, hæc habentur apud eumdem Theophilum *tom.* 20. *pag.* 256. *Addantur hæc verba*: *Hæc ſunt, quæ pro commendanda charitate eorum, qui inter miniſtrandum peſte contactis vitam amittunt, dicenda occurrunt. Cui charitati, qua major adverſus proximum nulla eſt, cum propter Deum impenditur, eximiæ fortitudinis & Martyrii nomen convenit: non tamen in ea acceptione, qua Patres, Doctores, & Eccleſia vocant illos, qui in pugna & certamine cum Tyranno propter Deum vitam non reſiſtentes ponunt, ſuntque magis explicite & formaliter teſtes, & ideo per excellentiam, ſive antonomaſtice Martyres appellantur; qui ſoli cultum Martyrum in Eccleſia obtinuerunt, & Martyrum nomine in acceptione apud Eccleſiam hactenus uſitata cenſentur. Illi privilegio hoc gaudent, ut gratiam ex opere operato conſequantur, & ab omnis pœnæ reatu abſolvantur: quod privilegium ad iſtos non ea probabilitate extendi poteſt quoad illos, quos neque certum eſt, aut extra controverſiam, ſed probabile tantum hoc privilegio gaudere*.

9 Anno 1591. Romæ extitit tanta annonæ caritas, atque inde contagio, ut ſexaginta hominum millia perierint. Sanctus autem Aloyſius Gonzaga ſe ægrorum ſervitio expoſuit in noſocomiis Incurabilium, Conſolationis, Lateranenſi, S. Sixti, atque in alio, quod prope domum Petroniam apertum fuerat. At cujuſdam amplexu & contagione, qui peſtifera lue laborabat, infectus, feliciter vitam cum morte commutavit. Unicus enimvero inter Sanctos & Beatos fuit Aloyſius, quem re vera conſtet in obſequio contagioſorum obiiſſe; cum viginti teſtes in proceſſibus examinati de ea re tulerint teſtimonium. Rotæ igitur Auditores in examine cauſæ prædicti Sancti (in relatione *tit. de Fortitudine*) morbum eum ab Aloyſio contractum, quo poſtea extinctus eſt, dum hominem amplexaretur qui contagium ſpirabat, conſiderarunt; &, exemplo deſumpto ab his, qui die 28. Februarii memorantur in Martyrologio Romano, & de quibus ſupra locuti ſumus, cenſuerunt, Aloyſii mortem fuiſſe ſpeciem quamdam Martyrii. Fuſius etiam idem aſſumptum, congeſta undique eruditione, comprobatum fuit a P. Andrea Budriolo Societatis Jeſu Theologo & Canonizationis B. Aloyſii diligentiſſimo Poſtulatore in ſuis ſcripturis *part.* 3. *§.* 4. ejuſque mentio facta eſt in bulla Canonizationis, quæ eſt Conſtitutio 114. *in nov. cod. Canoniz.* Cumque B. Aloyſius inter

Sanctos

Sanctos fuerit relatus, & ritu quidem non Martyris, ſed Confeſſoris colatur, nil clarius afferri poſſe videtur, ut oſtendatur, vere & proprie Martyres non eſſe, qui ſervitium præſtantes peſte laborantibus, morbo contracto, decumbunt. Item Servus Dei (nunc Beatus) Hieronymus Æmilianus miniſtrans peſte laborantibus, lue correptus, apud Somaſchenſes mortuus eſt. Rotæ itaque Auditores in relatione cauſæ ipſius hæc habuerunt, loquentes de virtute Fortitudinis: *Poſtremo, cum Martyrium ſit perfectiſſimus actus Fortitudinis, hinc intelligimus, Hieronymo perfectiſſimam non defuiſſe Fortitudinem, qui vitam propriam Charitatis fervore obtulit Deo in holocauſtum ſacrificans ſe ipſum in ſalutem proximi, dum peſtilenti morbo laborantibus miniſtrans, eadem correptus lue, apud Somaſchenſes interiit, ut jam diximus; quam quidem mortem ſpeciem eſſe Martyrii, teſtatur Dionyſius Alexandrinus*. Nihilominus de cauſa hujus Servi Dei actum fuit in ſacrorum rituum Congregatione, neque tamen uti Martyris, ſed uti Confeſſoris. Nec omitti poteſt, S. Franciſcum Solanum, cum una cum ſocio Bonaventura in pago Montoro provinciæ Andaluziæ aſſiduam peſte laborantium curam ſuſcepiſſet, atque, Bonaventura morbi contagione ſublato, eam intrepide proſecutus eſſet, duplici glandula ſeu anthrace correptum fuiſſe; tum quodammodo miraculo ſervatum, nedum miniſterium ipſum reſumpſiſſe, ſed ab eo nunquam ceſſaſſe, donec, repoſito in vaginam ab Angelo percutiente gladio, ſævientis peſtilentiæ ignis extinctus fuit; uti legitur in compendio vitæ, virtutum, & miraculorum, necnon Actorum in cauſa Canonizationis ipſius exhibito, cum eadem pertractaretur in ſacris Conſiſtoriis coram ſummo Pontifice; quod & reſumitur in bulla Canonizationis, quæ eſt 113. *in nov. cod. Canoniz.* Neque tamen Poſtulatores unquam cogitaverunt de proponendo Martyrii articulo, quem utique proponere non omiſiſſent, ſi moriens, contracta lue ex miniſterio quod exhibet peſte laborantibus, pro vero Martyre haberi poſſet; cum ex infra dicendis, qui a Deo miraculoſe liberatur a morte imminente, quam ſi ſubiiſſet, Martyr fuiſſet, Martyr eſſe non deſinat, licet in pace quieſcat.

10 Hucuſque reſponſum fuit argumentis, quibus probari poſſe videbatur, non eſſe de neceſſitate Martyrii, ut Perſecutor ſeu Tyrannus interveniat. Reliquum nunc eſt, ut illis ſatisfiat, ex quibus videtur inferri poſſe, non eſſe de neceſſitate Martyrii, ut Perſecutor ſeu Tyrannus pœnam infligat. Plerique ſcilicet coluntur ut Martyres, qui ſuis ſibi manibus mortem intulerunt; & forſitan quidem in hiſce Martyriis Perſecutor ſeu Tyrannus non defuit, cum nomine Perſecutoris ſeu Tyranni ille etiam comprehendi poſſit, qui Martyribus occaſionem præbuit ſibi mortem inferendi; veluti docuerunt Theophilus Raynaudus *oper. tom. 18. de Martyrio per peſtem part. 2. cap. 1. num. 2. & 3.* Silvius *in 2. quæſt. 64. art. 5. in reſponſione ad quintum, verſ. Petes, qua ratione, pag. 425. Petes, qua ratione coluntur ut Martyres, ſi non ſunt occiſæ a Perſecutoribus Fidei. Reſpondeo, cenſeri occiſas a Perſecutoribus, quatenus illi ſua perſecutione fuerunt cauſa, ut in eas*

in eas redigerentur anguſtias, morerenturque propter Fidem aut Fidei virtutem, quam nolebant negare vel amittere. Leſſius *de juſtit. & jur. lib.2. cap. 9. dubit. 6. num.* 24. Gobat *Theolog. experimental. caſ.* 18. *ſect.* 1. *num.* 181. *circa fin*. Quia vero Perſecutor ille ſeu Tyrannus pœnam phyſice Martyrii non inflixit, ſed Martyr ipſe, ſibi mortem inferendo, pœnam re vera ſibimet intulit, argui poſſe videtur, non eſſe de neceſſitate Martyrii, ut Perſecutor ſeu Tyrannus pœnam infligat. Sæculo Chriſti tertio Apollonia Martyrium paſſa eſt, quod deſcribitur a S. Dionyſio Alexandrino in epiſtola ad Fabium Antiochenum apud Euſebium *lib. 6. hiſtor. Eccleſ. cap.* 41. En verba Dionyſii: *Sed & admirandam illam provectæ jam ætatis Virginem Apolloniam tunc comprehenderunt, & maxillas quidem ejus verberantes cunctos ei dentes excuſſerunt. Accenſo autem extra urbem rogo, minabantur, vivam ſe illam combuſturos, niſi una cum ipſis impia verba pronuntiaret. At illa veniam deprecari paulisper viſa, atque interim dimiſſa celeriter in ignem inſiliit & conflagravit*. Eodem ſæculo III. Pelagia Virgo Antiochena, ejuſdem mater, & ſorores ſe aquis dederunt, ne libidine fœdarentur; natalisque dies Pelagiæ tabulis Eccleſiaſticis in civitate Antiochena ſolemnis erat, etiam tempore S. Joannis Chryſoſtomi, uti colligitur ex ejus homilia 60. *tom.* 2. *oper. pag.* 585. Tum ipſam vero, tum matrem, & ſorores cultum habuiſſe & habere, teſtatur Cardinalis Baronius *ad an.* 309. *a num.* 12. *uſq. ad num.* 17. Die autem 9. Junii Sanctæ hujus Pelagiæ fit commemoratio in Martyrologio Romano. Principio ſæculi IV. celebre fuit Martyrium Bernices, & Proſdoces, quæ cum matre ſua Domnina comprehenſæ, deluſis militibus, in fluvium ſe ſe dedere præcipites; quarum feſtum die 4. Octobris celebratur a Græcis, & S. Joannes Chryſoſtomus *tom.* 2. *oper. homil.* 70. *pag.* 643. *& ſeq.* mortem earum refert, & laudibus extollit. Die 24. Auguſti mentio habetur in Martyrologio Romano trecentorum Martyrum tempore Valeriani & Gallieni, qui, ne thura Jovi adolerent, ictu rapidiſſimo ſe injecerunt in ignem, & inter vapores calcis in pulverem redacti ſunt; ex quo candidatus ille Beatorum exercitus *Maſſa candida* meruit appellari. Quare Prudentius *in hymno 5. de Sancto Cypriano* Martyrium Sanctorum Maſſæ candidæ his verſibus eleganter deſcribit, v. 76.

Fama refert, foveam campi in medio patere juſſam,
Calce vaporifera ſummos prope margines refertam:
Saxa recocta vomunt ignem, niveuſque pulvis ardet,
Urere tacta potens, & mortifer ex odore flatus.
Appoſitam memorant aram fovea ſtetiſſe ſumma
Lege ſub hac, ſalis aut micam, jecur & ſuis litarent
Chriſticolæ, aut mediæ ſponte irruerent in ima foſſæ.
Proſiluere alacres curſu rapido ſimul trecenti.
Gurgite pulvereo merſos liquor aridus voravit,
Præcipitemque globum fundo tenus implicavit imo.
Corpora candor habet, candor vehit ad ſuperna mentes.
Candida Maſſa dehinc dici meruit per omne ſæclum.

Utque

Utque cetera prætereantur, legitur in antiquioribus annalibus in lucem editis a Matthæo VVeſtmonaſterienſi; anno octingenteſimo ſeptuageſimo, cum in Scotiam veniſſet innumera multitudo Danorum, quorum Duces erant Hinguar & Stubba, diræ perverſitatis homines, qui virgines Sanctimoniales ludibrio tradebant & conſtuprabant; Ebbam Collinghanmenſis cœnobii Abbatiſſam, ut cunctis Sororibus exemplum caſtitatis præberet, naſo ſibi cum labro ſuperiori ad dentes uſque novacula præciſo, horrendum de ſe ſpectaculum aſtantibus præbuiſſe univerſis. Abbatiſſæ exemplum ceteræ Moniales ſecutæ ſunt. Cumque Dani ad monaſterium acceſſiſſent, inde cum feſtinatione receſſerunt; injectoque igne, illud cum omnibus officinis, & Sanctimonialibus concremarunt, quæ inter Martyres receptæ cultu Martyrum in Eccleſia coluntur.

11 Adſtipulantur exempla e veteri Teſtamento deſumpta. Primo quippe libro Regum *cap.* 31. *v.* 4. *&* 5. Saul ſe propria manu interemit: *Dixitque Saul ad Armigerum ſuum: Evagina gladium tuum, & percute me, ne forte veniant incircumciſi iſti, & interficiant me illudentes mihi. Et noluit Armiger ejus; fuerat enim nimis terrore perterritus. Arripuit itaque Saul gladium, & irruit ſuper eum. Quod cum vidiſſet Armiger ejus, videlicet, quod mortuus eſſet Saul, irruit etiam ipſe ſuper gladium ſuum, & mortuus eſt cum eo.* Samſon, ut eſt in libro Judicum *cap.* 16. *v.* 29. *& ſeq.* detonſus, & viribus caſſus, & ſubinde excæcatus, invocato Domino, vires recuperavit, columnaſque domus evertit, & ipſe una cum aliis ſub ruinæ pondere mortuus eſt: *Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque earum dextera, & alteram læva tenens ait: Moriatur anima mea cum Philiſtiim. Concuſſiſque fortiter columnis, cecidit domus ſuper omnes Principes, & ceteram multitudinem quæ ibi erat; multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat.* De morte Raziæ hæc habentur *lib.* 2. *Machab. cap.* 14. *v.* 39. *& ſeq. Volens autem Nicanor manifeſtare odium quod habebat in Judæos, miſit milites quingentos, ut eum* (hoc eſt Raziam) *comprehenderent . . . Turbis autem irruere in domum ejus, & januam diſrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cum jam comprehenderetur, gladio ſe petiit, eligens nobiliter mori potius, quam ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis injuriis agi. Sed, cum per feſtinationem non certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrumperent, recurrens audacter ad murum præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas; quibus velociter locum dantibus caſui ejus, venit per mediam cervicem: & cum adhuc ſpiraret, accenſus animo ſurrexit; & cum ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſiit, & ſtans ſupra quamdam petram præruptam, & jam exſanguis effectus, complexus inteſtina ſua utriſque manibus projecit ſuper turbas invocans Dominatorem vitæ ac ſpiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita defunctus eſt.*

12 Verumenimvero hactenus relata nihil urgent, cum nunc agatur de Martyrio juxta regulas ordinarias, non de Martyrio juxta regulas extraordinarias, quæ ex ſpeciali inſtinctu Divino cauſam habent. S. Hieronymus

nymus *tom. 6. oper. in cap. 1. Jonæ col.* 402. collaudat mortem ab aliquo ſibi ſponte illatam, ne caſtitatis detrimentum patiatur: *Unde & in perſecutionibus non licet propria perire manu abſque eo ubi caſtitas periclitatur*. At tutius S. Auguſtinus *lib.* 1. *de civit. Dei cap.* 26. *tom.* 7. *oper* ſic de ſanctis prædictis feminis loquitur, quæ ſibi mortem intulerunt: *Sed quædam, inquiunt, ſanctæ feminæ tempore perſecutionis, ut inſectatores ſuæ pudicitiæ devitarent, in rapturum atque necaturum ſe fluvium projecerunt, eoque modo defunctæ ſunt, earumque Martyria in Catholica Eccleſia veneratione celeberrima frequentantur. De his nihil temere audeo judicare: utrum enim Eccleſiæ aliquibus fide dignis teſtificationibus, ut earum memoriam ſic honoret, Divina perſuaſerit auctoritas, neſcio; & fieri poteſt, ut ita ſit. Quid ſi enim hoc fecerunt non humanitus deceptæ, ſed divinitus juſſæ, nec errantes, ſed obedientes, ſicut de Samſone aliud nobis fas non eſt credere? Cum autem Deus jubet, ſeque jubere ſine ullis ambagibus intimat, quis obedientiam in crimen vocet? Quis obſequium pietatis accuſet?* Idem S. Doctor *quæſt.* 49. *ſuper libros Judicum tom.* 3. *oper. col.* 611. docet, non debuiſſe Jephte exemplo Abrahæ immolare filiam: *Diſtat itaque hoc, quod Jephte fecit, a facto Abrahæ; quoniam ipſe juſſus obtulit filium, iſte autem fecit, quod & lege vetabatur, & nullo ſpeciali jubebatur imperio*. Et *quæſt.* 39. *in Exodum tom* 3. *oper.* docet, ex facto Hebræorum, qui vaſa aurea & argentea Ægyptiorum tulerunt, non debere quemquam inde ſumere exemplum proximos ſuos modo prædicto ſpoliandi bonis: *Hoc enim Deus juſſit qui noverat, quid quemque pati oporteret; nec Iſraelitæ furtum fecerunt, ſed Deo jubenti miniſterium præbuerunt*. Porro Coquæus *in notis ad cit. cap.* 26. *lib.* 1. *de civit. Dei* notat, S. Auguſtinum temperantius de prædictis Virginibus locutum fuiſſe, *de his nihil temere audeo judicare*; cum id exigeret ratio temporis, ob Circumcelliones videlicet, qui ſtulta Martyrii opinione paſſim ſibi mortem inferebant. Itaque, ut Samſonis facinus, qui ſe ipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, a S. Doctore excuſatur, eo quia id fecit, inſpirante Deo; ita, Sanctæ Virgines, quarum Martyria celebrantur in Eccleſia, quæque, ne ſubjicerentur libidini perditiſſimorum nebulonum, ſe ſe in flumen præcipites dederunt, a culpa eſſe excuſandas, neque e Martyrum catalogo eſſe delendas, cum id peregerint ex Divina inſpiratione, idem Sanctus confirmat. S. Ambroſius *lib.* 3. *de Virginibus cap.* 7. *tom.* 2. Sanctarum Virginum meminit, Pelagiæ videlicet, matris, & ſororum ejuſdem, quæ, ne in Perſecutorum manus devenirent, & pudicitiæ jacturam facerent, ſibi mortem intulerunt: & eruditi Adnotatores *ad dictum cap.* 7. obſervant, Pelagiam, & ceteras modo memoratas eſſe illas, de quibus loquitur S. Auguſtinus. Theologi quoque uno conſenſu aſſerunt, mortes eas eſſe referendas ad ſpecialem impulſum, ſeu Divinam inſpirationem; inter quos Cardinalis Cozza *in comment. hiſtorico-dogm. in libr. S. Auguſtini de Hæreſ. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 177. Gravina *in continuat.* 2. *part. Catholic. præſcript. tom.* 4. *pag.* 336. Clericat. *de Baptiſmo deciſ.* 27. *num.* 12. Quocirca Sotus *in* 4. *lib. ſent. diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 2. *pag.* 651. oppoſitis ſibi

 prædi-

Digitized by Google

prædictis SS. Virginum exemplis reſpondet, *id Divino inſtinctu in exemplum egregiæ fortitudinis feciſſe, ut Tyrannorum rabies admiratione vinceretur, dum viderent, pro Chriſto ſic ſexum illum fragilem mortem contemnere*. Quod & late proſequitur Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 870. *num.* 41. ubi factum perpendit Ebbæ Collinghanmenſis cœnobii Abbatiſſæ a nobis ſupra relatum. De Sophronia autem Romana femina narrat Euſebius, eam a marito derelictam, & in manibus Maxentii Tyranni relictam tempus petiiſſe, ut corpus ſuum decenter ornaret; at cubiculum ingreſſam, cum ſola eſſet, enſe ſe ſe ipſam transfixiſſe: at mulier hæc quidem Chriſtiana erat, ejuſque cum laude meminit Cardinalis Baronius *ad an.* 309. *num.* 10. non eſt tamen inter Sanctas relata; quod ex eo forte provenit, quia Eccleſia non habuit indicia, ut exiſtimare poſſet, ipſam inſtinctu Spiritus Sancti ſibi vitam ademiſſe; quemadmodum indicat Baillet *in diſſertat. general. ad vitas SS.* §. 79. Quænam autem indicia ſint, quibus Eccleſia induci poteſt, ut hæc & alia hujuſmodi ſpeciali Spiritus Sancti impulſu facta credere poſſit, alibi explicabitur.

13 Quod attinet deinde ad exempla deſumpta e veteri Teſtamento, omittendum eſt illud Saul, cum apertiſſima ſit ſacræ Scripturæ teſtificatio de æterno ejus exitio. Libro quippe primo Paralipomenon *cap.* 10. *v.*13. ſic legitur: *Mortuus eſt ergo Saul propter iniquitates ſuas, eo quod prævaricatus ſit mandatum Domini, quod præceperat, & non cuſtodierit illud; ſed inſuper etiam Pythoniſſam conſuluerit, nec ſperavit in Domino: propter quod interfecit eum, & tranſtulit regnum ejus ad David filium Iſai*. Non ita vero ſe habet res, loquendo de Samſone, cum ab Apoſtolo *in epiſt. ad Hebr. cap.* 11. *v.* 32. in album Sanctorum referatur: *Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Jephte, David, Samuel, & Prophetis*. Atque jam ſupra ex S. Auguſtino viſum eſt, Samſonem ſibi mortem intuliſſe, Deo jubente: & Sancto ipſi Auguſtino adhæret S. Thomas 2. 2. *quæſt.*64. *art.* 5. *ad quartum*, ubi, propoſita quæſtione, utrum liceat ſe ipſum occidere, & oppoſito ſibi facto Samſonis, ita reſpondet: *Ad quartum dicendum, quod, ſicut Auguſtinus dicit in primo de civitate Dei: nec Samſon aliter excuſatur, quod ſe ipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, niſi quod latenter Spiritus Sanctus hoc juſſerat, qui per illum miracula faciebat; & eamdem rationem aſſignat de quibuſdam ſanctis feminis, quæ tempore perſecutionis ſe ipſas occiderunt, quarum memoria in Eccleſia celebratur*. Demum quoad factum Raziæ Auguſtinus Calmet *in dictionar. Bibl. v. Razias*, cenſet, id utique in ſacra Scriptura referri, ſed non commendari: & S. Auguſtinus obſervans, Donatiſtas, dum ſibi mortem voluntarie infligebant, ſe excuſare conſueviſſe exemplo Raziæ; atque adeo hujus factum diſcutiens *epiſt.*204. *num.*6. & 7. *tom.*2. *oper. col.* 766. ait, vitium ei, non virtutem, auctorem fuiſſe, ut gladio primum, tum vero præcipitio ſibi mortem quæreret: *Qui cum eſſet apud ſuos nobilis, & multum in Judaiſmo profeciſſet, (quæ ſibi in comparatione juſtitiæ Chriſtianæ damna & ſtercora fuiſſe dicit*

Digitized by Google

dicit Apoſtolus), *& propter hoc idem Razias Judæorum Pater appellaretur, quid mirum eſt, ſi tanquam homini elatio ſuperba ſubrepſit, ut mallet manu propria perimi, quam poſt illam in ſuorum adſpectibus celſitudinem, ſuſtinere indignam in hoſtium manibus ſervitutem?* & *tom. 9. oper. lib. 1. in Gaudentium cap. 31. col. 654.* ſic proſequitur: *Quocirca humilitatem inter manus inimicorum non valens ferre, non plane ſapientiæ, ſed inſipientiæ dedit exemplum, non Chriſti Martyribus, ſed Donati Circumcellionibus imitandum..... At enim ſanctarum Scripturarum auctoritate laudatus eſt Razias. Quomodo laudatus? Quia fuit amator civitatis.... Iſtam vero ejus mortem mirabiliorem, quam prudentiorem, narravit: quemadmodum facta eſſet, non tanquam facienda eſſet, Scriptura laudavit*. Subſcribit his D. Thomas *2. 2. quæſt. 64. art. 5. ad quintum*, in qua pariter quæſtione Sanctus idem Doctor late oſtendit, illicitum omnino eſſe, ſe ipſum occidere, cum homo non ſit dominus vitæ ſuæ. Quamobrem, ſi adſit Dei præceptum, qui ſibi mortem infert, non peccat: non decernit enim de ſe ſine conſenſu Domini, ſed agit ut inſtrumentum Dei, qui habet jus perfectiſſimi dominii in vitam, quique eam opera ipſius hominis eadem ex ſua beneficentia fruentis deſtruere poteſt; quemadmodum fuſe exponit Cardinalis de Lugo *de juſtit. & jur. diſput. 10. ſect. 1. num. 10. & num. 13.* & late proſequitur Cardinalis Capiſucchius *in ſæpe cit. controverſ. de Martyrio §. 9.* atque optime exornat Fr. Joannes Laurentius Berti Eremita Auguſtinianus in ſuo opere *de Theologicis diſciplinis*, poſt primam noſtri Operis editionem typis Romanis impreſſo anno 1742. *tom. 6. lib. 31. cap. 24. num. 2.*

CAPUT XII.

De pœna a Perſecutore ſeu Tyranno infligenda.

1 AD verum Martyrium conſtituendum duo in Perſecutore requiruntur: primum, ut re ipſa mortem inferat, aut ſaltem ponat cauſam neceſſariam mortis; mortis, inquam, naturalis, non autem alius mortis, quæ talis habeatur in Foro externo, qualis eſt eorum, qui injuſta excommunicatione puniuntur, quique, ſi invicta patientia eam toleraverint, Martyres a nonnullis minus proprie fuerunt appellati; de quibus Pater Lupus *in ſchol. ad lib. Tertulliani de præſcript. cap. 4. pag. 131.* Alterum, ut id faciat ex odio in Fidem, vel in aliquam rem, quæ ad Fidem ſpectet. In capite itaque præſenti de primo ex prædictis requiſitis agemus; aliqua autem in ſequenti de ſecundo tractabuntur, de quo fuſior habebitur ſermo, cum quæſtio inſtituetur de cauſa, non relative ad Perſecutorem ſeu Tyrannum, ſed ad Martyrem ipſum.

2 D. Thomas *2. 2. quæſt. 124. art. 4.* proponit quæſtionem, *Utrum mors ſit de ratione Martyrii:* cui ſic reſpondet: *Ad Martyrium ergo pertinet, ut homo teſtificetur Fidem, ſe opere oſtendens omnia præſentia contemnere, ut ad*

ſutura & inviſibilia bona perveniat. Quamdiu autem homini remanet vita corporalis, nondum ſe opere oſtendit corporalia cuncta deſpicere. Conſueverunt enim homines & conſanguineos & omnia bona poſſeſſa contemnere, & etiam dolores corporis pati, ut vitam conſervent; unde & Satan contra Job induxit, Pellem pro pelle, & cuncta, quæ homo habet, dabit pro anima ſua, id eſt pro vita ſua corporali: & ideo ad perfectam rationem Martyrii requiritur, quod aliquis mortem ſuſtineat propter Chriſtum. Similia traduntur ab eodem S. Doctore *in 4. diſt. 49. quæſt. 5. art. 3. quæſtiunc. 2. Sicut ineſt quædam pugna ſpiritui contra interiores concupiſcentias, ita etiam ineſt homini quædam pugna contra paſſiones exterius illatas: unde, ſicut perfectiſſimæ victoriæ, qua de concupiſcentiis carnis triumphatur, ſcilicet Virginitati, debetur ſpecialis corona, quæ aureola dicitur, ita etiam perfectiſſimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola. Perfectiſſima autem victoria de exterioribus paſſionibus conſideratur ex duobus. Primo ex magnitudine paſſionis: inter omnes autem paſſiones illatas exterius præcipuè locum mors tenet, ſicut & in paſſionibus interioribus præcipuæ ſunt venereorum concupiſcentiæ; & ideo, quando aliquis obtinet victoriam de morte, & ordinatis ad mortem, perfectiſſime vincit. Secundò perfectio victoriæ conſideratur ex cauſa pugnæ, quando ſcilicet pro honeſtiſſima cauſa pugnatur, quæ ſcilicet eſt ipſe Chriſtus. Et hæc duo in Martyrio conſiderantur, quod eſt mors ſuſcepta propter Chriſtum.*

3 Idem S. Doctor *in 4. ſent. loc. cit. ad 7.* expreſſe pariter docet, Martyrem eſſe eum, qui accepto lethali vulneri ſupervivit: *Dicendum, quod, ſi aliquis propter Fidem vulnus mortale accipiat, & ſupervivat, non eſt dubium, quod aureolam meretur:* & præterea pro veris Martyribus habendos eſſe illos, qui carceres, exilia, ærumnas pro Chriſto patiuntur, dummodo continuatæ ſint uſque ad obitum, & ad mortem perduxerint: *Si... vulnera non mortalia ſuſceperit, & adhuc carcerem ſuſtinens moriatur, adhuc aureolam meretur; unde & quorumdam Sanctorum Martyria in Eccleſia celebrantur, qui in carcere mortui ſunt, aliquibus verberibus longe ante ſuſceptis, ſicut patet de Marcello Papa &c. Si vero non continuetur uſque ad mortem, non propter hoc aliquis dicetur Martyr; ſicut patet de Silveſtro, de quo non ſolemnizat Eccleſia, ſicut de Martyre, quia in pace vitam finivit, quamvis prius aliquas paſſiones ſuſtinuerit.* Item *2. 2. quæſt. 124. art. 4. ad 3. et 4.: Fortitudo principaliter conſiſtit circa pericula mortis; circa alia autem conſequenter: & ideo nec Martyrium proprie dicitur pro ſola tolerantia carceris, vel exilii, vel rapinæ divitiarum, niſi forte ſecundum quod ex his ſequitur mors &c. Meritum Martyrii non eſt poſt mortem, ſed in ipſa voluntaria ſuſtinentia mortis, prout ſcilicet aliquis voluntarie patitur inflictionem mortis. Contingit tamen quandoque, quod aliquis poſt mortalia vulnera pro Chriſto ſuſcepta, vel quaſcumque alias tribulationes continuatas uſque ad mortem, quas a Perſecutoribus patitur pro Fide Chriſti, diu vivat: in quo ſtatu actus Martyrii meritorius eſt, & etiam ipſo eodem tempore, quo hujuſmodi afflictiones patitur.* Cui S. Thomæ doctrinæ cohæret communis Theologorum ſententia, qui docent, Martyrem, rigoroſe loquen-

Digitized by Google

loquendo, non eſſe illum, qui ex odio in Fidem cruciatur quidem, non tamen occiditur, ſed illum eſſe Martyrem, qui lethalia vulnera perpeſſus, a Deo miraculoſe ſanatus eſt; itemque inter Martyres eſſe recenſendum, qui ex odio in Fidem conjectus in carcerem, aut exilio ex eadem cauſa multatus, moritur ex ærumnis carceris vel exilii. Sotus *in* 4. *ſent. diſt.* 49. *qu.* 5. *art.*2. *pag.*1037. Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio* §.4. *et* 5.Salmanticenſes *in curſu Theolog. tom.*3. *tract.*9. *de beatit. diſp.*3. *dub.* 2. *per tot. et ſignanter* §. 2. Suarez *in defenſ. Fidei Catholicæ lib.*6. *cap.*11. *num.* 19. *et* 20. Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſolut.* 35. *aſſert.* 2. §.2. *& in ultimo aſſerto* §. 5. Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem part.*2. *cap.*1. §.4. *et ſeqq.* Clericat. *de Baptiſmo dec.* 27. *num.* 8. §. *Tertius gradus*, Fraſſen *in Scoto Academico tom.* 10. *tract.*1. *diſput.*1. *art.*1. *qu.*3. §. *Notandum tertio*, Anaclet. *in Theolog. moral. tract.*7. *diſt.*1. *qu.*6. *num.*52. *et* 53. Cardinalis Gotti *Theolog. tom.*13. *quæſt.* 2. *de diviſione Baptiſmi dub.* 2. *num.*4. *et ſeqq.* Maurus *Theolog.tom.*3. *lib.*11.*tract.*12.*quæſt.*93.*num.*4. *et ſeqq.* Mortem autem eſſe de neceſſitate Martyrii, paſſim docent Scribentes de Canonizatione, Contelorius videlicet *cap.* 14. *num.* 33. *et* 34. Matta *part.* 2. *cap.* 11. *num.* 5. Sed reliqua etiam ſupra recenſita enarrantur a Patre Matthæuccio *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatification. et Canonization. tit.* 4. *cap.* 1. §. 1. *num.* 46.

4 Confirmantur hæc omnia exemplis ab Eccleſiaſtica hiſtoria petitis. Joannes Evangeliſta ſenio confectus quievit, ſed tanquam Martyr celebratur ab Eccleſia die 6. Maji propter cruciatum, quem Romæ paſſus eſt. In ferventis etenim olei dolium conjectus, Divina protegente eum Gratia, illæſus evaſit. Et profecto, cum Chriſtus Dominus Matthæi *cap.*20. *v.* 23. dixiſſet, *Calicem quidem meum bibetis*, hoc eſt Martyrium pro me ſuſtinebitis, uti explicant omnes, teſtatur S. Hieronymus *tom.* 7. *oper. col.* 155. *et ſeq. in comment. ad dictum caput*, id impletum fuiſſe, quando Joannes in ferventis olei dolium miſſus eſt: licet enim tunc mortuus non fuerit, quia tamen voluntarie ſe morti obtulit in Fidei teſtimonium, & cauſa illa erat ex ſe ſufficiens ad mortem inferendam, niſi miraculoſe fuiſſet impedita, ſatis id eſt, ut calicem Chriſti dicatur bibiſſe, ideoque inter Martyres ſit recenſendus. Porro Patrum de Martyrio S. Joannis teſtimonia collecta legi poſſunt apud Tillemont. *tom.* 1. *in hiſtor. Eccleſ. ſex primorum ſæculorum, in vita S. Joannis Evang. art.*5. & apud Hurtadum *de vero Martyrio tract.*3. *reſolut.*22. §.2.

5 Sancta Thecla *Protomartyr* a Patribus appellatur, cum prima fuerit ex feminis, quæ Martyrium pro Chriſto ſubierit; atque adeo, quando iidem Patres excellens aliquid de femina dictum volebant, eam Theclæ nomine inſignibant, uti fuſe videri poteſt apud Cardinalem Baronium *in not. ad Martyrol. Roman. ad diem* 23. *Septembris*, & *in annal. ad an.*47. *num.* 13. Fuit nempe illa ad beſtias damnata; ſed incolumis evaſit non ſine ſpeciali ope Divina: quod deſcribitur a S. Ambroſio *tom.*2. *oper. lib.*2. *de Virginibus*

Digitized by Google

*nibus cap.*3. his verbis : *Thecla doceat immolari, quæ copulam fugiens nuptialem, & ſponſi furore damnata naturam etiam beſtiarum Virginitatis veneratione mutavit; namque parata ad feras, cum adſpectus quoque declinaret virorum, ac vitalia ipſa ſævo offerret leoni, fecit, ut qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat, lingentem pedes beſtiam cubitare humi, muto teſtificantem ſono, quod ſacrum Virginis corpus violare non poſſet. Ergo adorabat prædam ſuam beſtia, et propriæ oblita naturæ naturam induerat, quam homines amiſerant.* Putant tamen nonnulli, eam re vera Martyrium morte ſua conſummaſſe: ſed alii probabilius cenſent, ipſam divinitus a periculis mortis liberatam ſe in ſolitudinem contuliſſe, & ibi ſenio confectam in pace quieviſſe; inter quos Tillemont. *tom.*2. *in vita S. Theclæ pag.*63. & *in not.* 4. *ad eamdem*, & Baillet *in ejus vita ad diem* 23. *Septembris*, ubi ſcite animadvertit, quod, ſi tormentorum vi mortua fuiſſet, ipſius nomen haberetur in Canone Miſſæ, in quo nimirum recenſentur illi Martyres, qui per Tyrannos ſunt interfecti.

6 De S. Felice Nolano hæc habentur in Martyrologio Romano ad diem 14. Januarii : *Nolæ in Campania Natalis Sancti Felicis Presbyteri, qui, ut Sanctus Paulinus Epiſcopus ſcribit, cum a Perſecutoribus poſt tormenta in carcerem mitteretur, et cochleis ac teſtulis vinctus ſuperpoſitus jaceret, nocte ab Angelo ſolutus atque eductus fuit; poſtmodum vero, ceſſante perſecutione, cum vitæ exemplo ac doctrina multos ad Fidem Chriſti convertiſſet, clarus miraculis in pace quievit.* In vetuſto quoque Occidentalis Eccleſiæ Martyrologio edito a Franciſco Maria Florentinio ad prædictam diem ſic legitur : *Nolæ Campaniæ Paſſio Sancti Felicis.* Quapropter, quamvis in nonnullis Miſſalibus, & Sacramentariis Felix ipſe Nolanus non uti Martyr, ſed uti Confeſſor colatur, de quibus apud Menardum *in not. ad Sacramentar. S. Gregorii*; de ejus nihilominus uti Martyris cultu authentica non deſunt monumenta, teſte Ruinart *in admonit. ad vitam et Paſſionem ejus inter Acta Martyr. num.*2. *pag.* 214. *Felicem ſub Martyris titulo colit Eccleſia Romana in Martyrologio, et Officiis Eccleſiaſticis.* Item S. Paulinus *in natal.* 3. de eo ſic canit, uti ſupra dictum eſt:

Cæleſtem nanctus ſine ſanguine Martyr honorem,
Nam Confeſſor obit pœnas non ſponte lucratus.

& natali 11. *inter anecd.* Ludovici Antonii Muratorii *tom.*1. *pag.*24.

Confeſſor Felix, & Presbyter, ore Magiſter,
Elogio Martyr, merito, officioque Sacerdos.

Nec omittendum eſt exemplum S. Gregorii magnæ Armeniæ Epiſcopi, de quo in Martyrologio Romano *ad diem* 30. *Septembris* : quievit enim in pace, poſtquam invicta multis ante annis pro Chriſto tulerat tormenta. Colitur autem ritu Martyris in Officio, quod auctoritate Congregationis ſacrorum rituum aliquibus in locis in ejus honorem recitatur, non niſi quia tormenta quæ pro Fide tulit, adeo magna adeo ſæva fuerunt, ut citra miraculum Dei non potuerit ea ferre, & poſt ea longa annorum ſerie vitam

vitam ducere; ut infertur ex ipſis ejuſdem cruciatibus, qui in antiquis Orientalis Eccleſiæ Martyrologiis narrantur. Martyrologiorum verba referuntur *in ejus hiſtoria Romæ typis impreſſa an.* 1717. ab Antonio Maria Bonuccio Societatis Jeſu Theologo.

7 Addi poteſt celebris epiſtola 58. S. Cypriani *ad Lucium Romanum Pontificem col.* 207. juxta editionem ſtudio & labore Stephani Balutii illuſtratam: *Neque enim in tribus Pueris minor fuit Martyrii dignitas, quia, morte fruſtrata* (vel ut alii legunt, *Martyrio fruſtrati*) *de camino ignis incolumes exierunt, aut non conſummatus Daniel extitit in ſuis laudibus, quia qui leonibus miſſus fuerat ad prædam, protectus a Domino vixit ad gloriam. In Confeſſoribus Chriſti dilata Martyria non meritum confeſſionis minuunt, ſed magnalia Divinæ protectionis oſtendunt. Repræſentatum videmus in vobis, quod apud Regem fortes atque illuſtres Pueri prædicaverunt, ipſos quidem paratos eſſe ardere flammis, ne Diis ejus ſervirent, aut imaginem, quam fecerat, adorarent; Deum tamen quem colebant, quemque & nos colimus, potentem eſſe, ut eos de camino ignis eximeret, & de Regis manibus, ac de pœnis præſentibus liberaret.*

8 Itaque, ſi S. Joannes Evangeliſta, ſi S. Thecla, & alii modo recenſiti Martyres fuerunt, licet in pace quieverint, eo quia videlicet tormenta pro Chriſto paſſi ſunt, quæ mortem intuliſſent, niſi Divina omnipotentia eos miraculoſe liberaſſet; ſi Daniel, ſi Pueri Martyres fuerunt, quamvis hi e camino ignis ardentis, ille ab ore leonum fuerint divinitus ſervati; non videtur, obſiſtere debere Martyrio miraculoſam a tormentis liberationem, eorumque, qui ad ea ſufferenda erant parati, in pace ſubinde quietem; uti præter ſupra memoratos bene advertit Guyet *de feſtis propriis SS. lib.* 2. *cap.* 7. *quæſt.* 9.

9 Sequuntur exempla pariter ab Eccleſiaſtica hiſtoria deſumpta eorum, qui in carcere, aut exilio mortui ſunt ex ærumnis uſque ad obitum continuatis, quique etiam uti Martyres coluntur; de quibus multa habentur in libro eruditi viri Antonii Gallonii *de cruciatibus SS. Martyrum*, ubi memorat Martyres exilio damnatos, alios addictos operibus ædificiorum, & purgationi cloacarum, alios denique ad metalla deſtinatos. Scilicet de S. Marcello legitur in libro Pontificali variantibus lectionibus & notis locupletato ab Joanne Vignolio *in vita dicti Marcelli pag.* 72. & 73. quomodo *contemnens atque deridens dicta & præcepta Maxentii*, qui eum adigere tentabat, ut Dæmonibus ſacrificaret, *damnatus* ſit *in catabulum*, hoc eſt publicum ſtabulum animalium, ut eis deſerviret; & quomodo *tandem in ſervitio animalium nudus, amictus cilicio, defunctus* ſit. De S. Martino Papa habemus, eum captivum in Græciam fuiſſe deportatum, atque adeo *in libro Pontificali pag.* 263. & *ſeq.* ſic de eo legitur: *Deinde directus eſt ſæpe dictus Sanctiſſimus vir in exilium in locum, qui dicitur Cherſona, & ibidem, ut Deo placuit, in pace Chriſti Confeſſor vitam finivit*. Et *in fine collectaneorum* Anaſtaſii, quæ Sirmondus publicavit, ſic habetur: *Obiit autem idem Sanctiſſimus ter Beatus Apoſtolicus Martinus Papa recens re vera Confeſſor & Mar-*

& Martyr Chriſti Dei noſtri in eadem exulatione Cherſonæ juxta ejuſdem ad Dominum Deum petitionem, quam obtulit ei cum lacrymis exiens de navi, & calcans terram illam, id eſt, ut in ea finiret vitam, bonum certamen certans, curſum Martyrii conſummans, & bonam fidem ſervans. Legi poteſt Pagi ſenior *ad Cardinalem Baronium ad an. 654. num. 2.* Additur ab aliquibus exemplum S. Silverii Pontificis, qui in exilio ærumnis confectus, & inedia conſumptus die 20. Junii diem clauſit extremum, cujuſque memoria ſub titulo Martyris quotannis eo die celebratur ab Eccleſia: ſed, cum Procopius *in hiſtoria arcana cap. 1. pag. 4. tom. 2.* loquens de Antonina Belliſarii uxore dicat, *Fuit illi miniſter ſceleris quidam ex famulis Eugenius nomine, qui & commiſſi contra Silverium piaculi ſatelles fuerat*; Alemannus *in not. ad librum prædictum* obſervat, Procopium indicare, Silverium fuiſſe non inedia, ſed ferro necatum; uti legi etiam poteſt apud Pagi juniorem *in breviar. Rom. Pontif. tom. 1. in vita Silverii num. 6.* Aliaque conſimilia exempla collecta fuerunt a Guyet *de feſtis propriis SS. lib. 2. cap. 7. quæſt. 10.* ex quibus omnibus infertur, nedum Martyres habendos eſſe, qui a tormentis miraculoſe liberati ſunt, & ſuperſtites in pace quieverunt, ſed etiam eos, qui ex ærumnis uſque ad obitum continuatis in carcere vel exilio mortui ſunt.

10 Nec enim urgent exempla a nobis alibi relata, hoc eſt *lib. 1. cap. 2. num. 7.* exempla, inquam, eorum, qui in ſacra antiquitate Martyris titulum, licet adhuc viventes, ſibi arrogarunt propter tormenta, quæ pro Fide Chriſti pertulerant, ac ſi hinc inferri poſſet, nec mortem, nec miraculoſam a morte liberationem requiri, ut quis Martyrum catalogo adſcribi poſſit. Iterum quippe dicimus, in primæva Eccleſia Martyris nomen etiam eis fuiſſe attributum, qui tormentis ſuperſtites fuerant, uti præter *loc. cit.* adducta deſumitur *ex libro* Tertulliani *ad Martyres* juxta adnotata a Pamelio, & ex S. Cypriano *epiſt. 8. ad Martyres, & Confeſſores Jeſu Chriſti*, & *epiſt. 11. col. 54.* ubi ait: *De hoc & ad Clerum, & ad Martyres, & Confeſſores litteras feci*; & *epiſt. 14. col. 59. Litteras feci, quibus Martyres, & Confeſſores conſilio meo, quantum poſſem, ad Dominica præcepta revocarem*; & demum *epiſt. 30. col. 94. Illud præterea vellemus addiſcere, ſi Martyres non propter aliud Martyres fiunt, niſi ut non ſacrificantes teneant Eccleſiæ uſque ad effuſionem ſanguinis ſui pacem*. Porro ex his & ſimilibus ſufficienter non infertur, mortem regulariter non requiri ad Martyrem conſtituendum; primò, quia in ipſa ſacra antiquitate nonnulli etiam, qui poſt tormenta graviſſima ſuperſtites fuerunt, titulum Martyris conſtanter reſpuerunt. Scribit enim Euſebius *lib. 5. cap. 2.* & ex eo Cardinalis Baronius *ad an. 179. num. 30.* nonnullos pro Fidei defenſione acerba tormenta perpeſſos, beſtiis objectos, ignito ferro exuſtos, vulneribus inflictis excruciatos, non tamen ſe ipſos Martyres prædicaſſe, nec cuiquam copiam feciſse ſic eos appellandi, allata præ ceteris ſequenti ratione: *Martyrum etiam, qui jam ad Chriſtum ex hac corporis cuſtodia migraviſſent, nos non gravate in memoriam*

redege-

redegerunt, dixeruntque,, Illi jam vere ſunt Martyres, quos Chriſtus propter ,, Fidei confeſſionem ad ſe recipere dignatus eſt, & quorum Martyrium ipſo præ- ,, claro vitæ exitu, tanquam ſigillo certiſſimo, obſignavit; nos autem tenues ,, ſolum & abjecti Chriſti nominis Confeſſores,,: Atque Fratres obſecrabant cum lacrymis, ut preces pro illis ardenter & obnixe Deo ſunderent; quo ipſo deceſſu e vita opus, quod Deus tam benigne in illis incepiſſet, cumulate expleretur. Et quamvis, non modo libera reſponſa Gentilibus dando, ſed etiam patientia, magnanimitate, fidenti animi robore contra omnes cruciatus ſe generoſos et ſtrenuos palam oſtendendo, vim et virtutem Martyrii perſpicue declaraſſent, tamen timore Dei referti Martyrum appellationem, qua Fratres donare illos voluiſſent, abs ſe repellere ſtudebant. Secundò, quia plures juxta antiquum Eccleſiæ morem dantur Martyrum gradus; aliiſque omiſſis, unus eſt *initiativus*, hoc eſt eorum, qui poſt tormenta quæ paſſi ſunt, fuerunt ſuperſtites; alter eſt uſquequaque abſolutus & perfectus, eorum ſcilicet, qui ob Fidem, vel virtutem a Fide dictatam, mortem ſubierunt vel in ipſis cruciatibus, vel poſtea virtute cruciatuum aut ærumnarum inflictarum; uti adnotavit Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 3. part. 2. diſput. 20. art. 4. num. 37. & ſeqq.* cumque in præſenti ſermo ſit de ultimo gradu Martyrii, & ideo de Martyrio per veritatem, non per ſimilitudinem, de Martyrio, inquam, non *initiativo*, ſed conſummato, unuſquiſque facile dignoſcere poterit, ſubſiſtere ea quæ in hoc capite dicta ſunt, non obſtantibus exemplis in contrarium allatis.

11 Quæres autem primò, an ſicut inter Martyres recenſeri debet, qui lethalia vulnera perpeſſus, a Deo miraculoſe ſanitatem recepit, juxta ea quæ in ſuperioribus dicta ſunt, ita inter Martyres recenſeri debeat ille, qui tormentis expoſitus nullum dolorem nullumve cruciatum, Divina eum protegente Gratia, expertus eſt. Cardinalis Capiſucchius *in cit. oper. §. 5.* docet, hunc ad ſummum *inchoative*, non autem *rigoroſe* Martyrem dici poſſe; eo quia, licet animum perfecte paratum habuerit ad mortem pro Chriſto ſubeundam, & mortem ipſam acceptaverit in cauſa mortis ex ſui natura illativa, cum tamen cruciatus paſſus non ſit, Martyr rigoroſe dici non poteſt: quæ etiam doctrina fuit Cardinalis Cajetani *ad 2. 2. quæſt. 124. art. 4. in fin.* Contrarium vero late docetur a Theophilo Raynaudo *tom. 18. in tract. de Martyr. per peſtem part. 2. cap. 1. num. 5. & ſeqq.* ubi, poſtquam dixit, hominem miraculoſe a morte liberatum inter Martyres eſſe recenſendum, cum per eum non ſteterit, quominus Chriſto pro nobis mortem paſſo mortem rependeret, ſubdit, id ipſum dicendum eſſe de illis qui tormentis expoſiti, Divina eos protegente Gratia, nedum liberi a morte evaſerunt, ſed etiam pœnam corporis afflictivam non ſubierunt, quin & jucunde in tormentis, quaſi in deliciis, verſati ſunt: *Nec aliter ſenſerim de pleriſque, quos lethalibus vulneribus non affectos, cauſis tamen eorum certo illativis expoſitos, mera Dei providentia indemnes præſtitit, cujuſmodi fuere permulti, qui ab immiſſis in eos feris nullam ſubiere moleſtiam,*

et alii, quibus medium fornacis factum eſt in locum amœniſſimum, et quaſi vento roris perflante temperatum.

12 Enimvero in Actis SS. Tryphonis & Reſpicii *apud Ruinart pag.* 139. legitur, fuiſſe eorum pedes clavis fixos juſſu Aquilini Præfecti, dolorem autem eos non ſenſiſſe: *Aquilinus dixit: Deſerantur clavi, & configantur pedes eorum. Quod cum factum fuiſſet, per medium civitatis in aſperitate hiemis, in vehementia tempeſtatis trahebantur. Non enim eis Diabolus nocere potuit, ſed magis ac magis conſortabantur in Domino. Aquilinus dixit: Quid eſt? Non ſentitis tormenta? Sancti reſponderunt: Non; quia clavi non ſunt fixi in pedibus noſtris, ſed quaſi in calceamentis.* Item in Paſſione S. Theodoti Ancyrani conſcripta ab Auctore Nilo teſte oculato *tom.* 4. *Maji Bollandiani ad diem* 18. *cap.* 4. *pag.* 164. hæc habentur de illo: *Poſtquam autem verberatus fuit, & omnis generis tormenta ſuſtinuit, nihil ex plagis pati videbatur, ſicut & ipſe nobis verbis affirmabat. Illudebat enim percutientibus cum riſu, velut inertia diſſolutis, Præſidemque, ut vile mancipium, alloquebatur. Cumque laſſarentur qui eum cruciabant, ipſe, velut plagis factus robuſtior, canebat hymnos, donec denique capite minutus, juſſus eſt igne comburi.* Demum ex Paſſione S. Baſilii Ancyrani *apud Bollandum ad diem* 2. *Januarii pag.* 84. habetur, ipſum conjectum in ardentem caminum, Divina eumdem protegente Gratia, illæſum evaſiſſe. Sed apud Bollandianos plura conſimilia leguntur exempla, Sanctorum videlicet Trophimi, & Theophili, qui e camino ignis ardentis liberati, & ſine læſione egreſſi ſunt; S. Chriſtophori, qui ſtetit in medio igne, & facta eſt flamma tanquam ros de cælo deſcendens; S. Pantaleonis, qui ſuit in ligno appenſus, & ferreis laniatus ungulis, admotis ejus lateribus etiam lampadibus igneis, quique ope Divina liber evaſit, laſſatis manibus lictorum, & lampadibus extinctis; SS. Martyrum Monachorum Liberati Abbatis, Bonifacii Diaconi, atque aliorum, qui Carthagine in Africa paſſi ſunt accenſo & ſæpius extincto igne eorum pedibus appoſito: uti videri poteſt *tom.* 5. *Julii pag.* 386. *tom.* 6. pariter *Julii pag.* 148. *& pag.* 417. *& tom.* 3. *Auguſti pag.* 455. *&* 456.

13 At, quia reſponderi facile poſſet, modo memoratos atrociſſima quidem non ſenſiſſe tormenta, atque adeo per miraculum a tormentorum dolore fuiſſe liberatos, ſed demum Martyres eſſe, eo quia poſtea violenta morte pro Fide Chriſti affecti ſunt; opportunius idcirco eſſe videtur aliorum ſubdere exempla, qui Martyrum catalogo adſcripti ſunt, licet in pace quieverint, poſtquam nedum illæſi, ſed etiam ſine ullo dolore; Deo eos protegente, vim tormentorum evaſerunt. Sidrach nimirum, Miſach, & Abdenago, qui ſtatuam adorare noluerunt, juſſu Nabuchodonoſor in ardentem fornacem conjecti ſunt. *Angelus autem Domini* (uti legitur Danielis *cap.* 3. *v.* 49. *&* 50.) *deſcendit cum Azaria, & ſociis ejus in fornacem, & excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit*: attamen hos S. Cyprianus *epiſt.* 58. *ſup. all.* inter Martyres recen-

recenſuit; cum quo concordat Tertullianus *in ſcorp. cap.* 8. ubi, poſt relatam hiſtoriam dictorum trium Puerorum Hebræorum, ita concludit: *O Martyrium & ſine Paſſione perfectum! Satis paſſi, ſatis exuſti ſunt, quos propterea Deus texit, ne poteſtatem ejus mentiri viderentur.* Ex eodem quoque Tertulliano S. Hieronymus *in libro contra Jovinianum tom* 2. *col.* 280. ſic de S. Joanne Euangeliſta loquitur: *Refert autem Tertullianus, quod Romæ miſſus in ferventis olei dolium purior & vegetior exiverit, quam intraverit*: & ipſum quidem S. Joannem jam ſupra dictum eſt in catalogo Martyrum recenſeri; quocirca in Sacramentario Gallicano apud Mabillon. *in muſeo Ital. tom.* 1. *pag.* 294. ejus feſtum celebratur una cum feſto S. Jacobi ejuſdem fratris, qui juſſu Herodis capite minutus eſt pro Chriſto, & uterque titulo Martyris inſignitur, cum uterque calicem Domini biberit: *Deus* (verba ſunt Collectionis) *qui Beatiſſimis Apoſtolis tuis Jacobo, & Joanni gloriam Martyrii bibitionis tui calicis prædixiſti, ut & confirmares reſponſionem, quam Fides pura protulerat: proſit patrociniis, ut digneris exaudire ſuffragiis.* Sanctæ pariter Theclæ, aliorumque exempla ſupra relata favent aſſumpto; quibus porro addi poteſt exemplum S. Theodori Martyrum catalogo adſcripti, de quo Rufinus *lib.* 10. *hiſtor. Eccleſ. cap.* 36. & ex eo Ruinart *in Actis Martyrum ſinceris, & ſelectis pag.* 515. Sub Juliano ſcilicet Daphnis in ſuburbano Antiochiæ juxta fontem Caſtalium litabatur Apollini, qui nulla dabat reſponſa: aſſerentibus autem Dæmonis Sacerdotibus, ſilentium hoc cauſam habere a ſepulcro Babylæ Martyris, quod fano erat vicinum, Julianus juſſit illud auferri, & a Chriſtianis alio aſportari. Cumque hi arcam Martyris deferentes cum exultatione canerent hymnum, *Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, & qui confidunt in ſimulacris ſuis*; mandavit ille, ut caperentur, carceribus traderentur, & pœnis atque cruciatibus affligerentur. Salluſtius Juliani Præfectus adoleſcentem Chriſtianum Theodorum nomine in carceres conjecit, atque, ut loquitur Rufinus *loco cit.* eum *a prima luce uſque ad horam decimam tanta crudelitate, & tot mutatis carnificibus torſit, ut nulla ætas ſimile factum meminerit.* Is vero in equuleo ſublimis, vultu ſereno & læto, Pſalmos cantavit; tum monitu Salluſtii ab Imperatore Juliano tandem dimiſſus eſt. Itaque de eo memoratus Rufinus hæc refert: *Hunc Theodorum ipſi nos poſtmodum apud Antiochiam vidimus, & , cum requireremus ab eo, ſi ſenſum doloris habuiſſet, ex integro dicebat, ſe quidem doloris parum ſenſiſſe, adſtitiſſe autem quemdam juvenem, qui ſudanti ſibi linteo candidiſſimo & ſudores abſtergeret, & aquam frigidam frequenter infunderet, & ita ſe eſſe delectatum, ut tunc mœſtior factus ſit, quando deponi de equuleo juſſus eſt.*

14 Opponi utique poſſet exemplum S. Benedicti Monachi, cujus nomen deſcribitur in Martyrologio Romano *ad diem* 23. *Martii*, de quo videlicet hæc habentur apud S. Gregorium Magnum *lib.* 3. *dialog. cap.* 18. *tom.* 2. *oper.*: *Frater quidam mecum eſt in monaſterio converſatus, in Scriptura ſacra ſtudioſiſſimus, qui me ætate præibat, & ex multis, quæ neſciebam, me*

Digitized by Google

ædificare conſueverat. Hujus itaque narratione didici, quod fuit quidam in Campaniæ partibus intra quadrageſimum Romanæ Urbis milliarium nomine Benedictus, & quidem ætate juvenis, ſed moribus grandævus, et in ſanctæ converſationis regula ſe fortiter ſtringens, quem Totilæ Regis tempore cum Gothi reperiſſent, hunc incendere cum ſua cella moliti ſunt; ignem namque ſuppoſuerunt: ſed in circuitu arſerunt omnia, cella vero illius igne comburi non potuit. Quod videntes Gothi, magiſque ſævientes, atque hunc ex ſuo habitaculo trahentes, non longe aſpexerunt ſuccenſum clibanum, qui coquendis panibus parabatur, eumque in illo projecerunt, clibanumque clauſerunt. Sed die altero ita illæſus inventus eſt, ut non ſolum ejus caro ab ignibus, ſed neque extrema ullo modo veſtimenta cremarentur. Verum hoc Benedicti exemplum ſibi etiam opponit Guyet *de feſtis propriis SS. lib. 2. cap. 7. quæſt. 9.* Cumque, eo minime refragante, ipſe perſiſtat in opinione, ut a tormentis nihil læſi, & nihil doloris paſſi Martyrum catalogo adhuc ſint adſcribendi, ego quoque in eodem ſenſu perſiſterem; tum quia, cum certa ſit Benedicti ſanctitas, incertum tamen eſt, quo ritu colatur, utrum ſcilicet Martyris, an Confeſſoris; tum quia, quatenus ritu Confeſſoris coleretur, operæ pretium eſſet examinare, utrum id factum ſit & fiat ex particulari conſuetudine alicujus Eccleſiæ, an potius auctoritate ſanctæ Sedis, ſeu Congregationis ſacrorum rituum; cum novum non ſit, ritum, re diſcuſſa, mutari, qui, re non diſcuſſa, irrepſerat. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, Prior & Beneficiarii eccleſiæ S. Juliani civitatis Ulyſſiponenſis Occidentalis, qui de communi Martyrum ab antiquo tempore recitabant Officium in honorem S. Juliani, & S. Baſiliſſæ conjugum, ſupplices preces exhibuerunt pro conceſſione lectionum particularium. Prædictorum nempe Sanctorum commemoratio fit in Martyrologio Romano *ad diem 9. Januarii*; & profecto, quia Baſiliſſa, quæ in pace quieverat, multa & gravia paſſa fuerat, Martyris titulo cohoneſtata eſt a Cardinali Baronio *in not. ad Martyrol.*, & a Guyet *loc. cit. quæſt.* 8. Quia autem Baſiliſſa nec in tormentis mortua fuerat, nec aliquid paſſa erat, quod eſſet ad mortem inductivum; die 6. Septembris 1727. reſponſum ſane fuit pro gratia lectionum propriarum, retento Martyrum ritu, ſed ita tamen, ut non ſolum Juliani, & Baſiliſſæ, ſed etiam Sociorum fieret mentio; de vero quippe Martyrio Juliani, & Sociorum nulla poterat eſſe dubitatio: porro, quamvis Baſiliſſa Martyr re vera non fuerit, dictum tamen eſt, id nullo modo obſtare poſſe conceſſioni Officii ſub ritu Martyrum, quum optime Juliano, & Sociis conveniret.

15 Quæres ſecundò, an pro Chriſto vulnera paſſus, & quidem lethalia, ſi Medicorum cura liber evaſerit, Martyr cenſendus ſit: item, an inter Martyres adſcribi debeat, qui vulnus pro Chriſto non lethale quidem recepit, ſed nihilominus ex incuria mortuus eſt. Porro, quod attinet ad primum, dicendum eſt, eum Martyrem non eſſe, uti bene reſpondet Soto *in 4. ſent. diſt. 49. quæſt. 5. art. 2. pag. 650. Si vero vulnus tale fuerit, ut Medicorum judicio æſtimaretur lethale, nihilominus tamen aliqua exquiſitiſſima*

medicina,

medicina, & diligentia evaſerit, non eſt Martyr; quia Eccleſia nullum Medicorum judicium, ſed ſolam mortem tanquam ſufficiens teſtimonium approbat Martyrii. Quod autem ſpectat ad ſecundum, vel paſſus vulnus non lethale potuit facile peritum advocare, quem non advocavit, & tunc Martyr non eſt, cum videatur mortem plus nimio appetiviſſe, & ſe interemiſſe; vel non potuit facile peritum advocare, tuncque, cum non teneatur tantam diligentiam adhibere, ut curetur; ſi moriatur, & cetera concurrant ad Martyrium requiſita, e Martyrum albo deleri non poterit; quemadmodum proſequitur Soto *loc. cit.* Doctrina eſt etiam D. Thomæ *in* 4. *ſent. diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad ſeptimum*, ubi dicit, incuriam & negligentiam propriam pro vulnere curando non obſtare Martyrio, niſi talis fuerit, ut culpam mortalem induceret. Ex quo fit, ut, ſi negligentia non ſit vulnerati, ſed aliorum; ille, qui moritur, Martyr dicendus ſit: nullum etenim crimen commiſit, & vulnus quidem pro Chriſto accepit, quod fuit illi mortis occaſio, ipſaque mors ei fuit extrinſecus illata; quamvis vulnus non lethale infligens abſolute non occiderit, neque culpam contraxerit homicidii; veluti perpendit Cardinalis Capiſucchius *in ſæpe cit. controv. de Martyrio §.* 4. *in fin.* In Actis Martyrii SS. Viginti Monachorum in Laura Sanctæ Sabæ prope Hieroſolymam, qui Martyrio coronati ſunt ſæculo Eccleſiæ IX., *apud Bollandianos ad diem* 20. *tom.* 3. *Martii cap.* 6. *num.* 64. hæc habentur de ſeniore, qui vulneris curam recuſavit: Fuit *ex ſenioribus aliquis, cui cum manus dirum plane in modum gladio fuerit vulnerata, deſperante de ejus curatione Medico, ferramque poſtulante, ut eam a brachio prorſus abſcinderet, conſpiciens is, quantos dolores ſuſtinerent, & quanta cum difficultate ſanarentur, qui ſub Chirurgi manu verſabantur Patres, renuit omnino curationem: unde, putrefactis carnibus, vermiumque ſcatentibus multitudine, intra non multos dies ex hoc corpuſculi hujus terreni, tantiſque obnoxii paſſionibus emigrans ergaſtulo in expertem doloris atque laboris ſedem Chriſto ſociandus tranſivit, Sanctiſque appoſitus Martyribus vicenarium numerum adimplevit.*

16 Quæres ultimo, utrum juxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam, ſi hodie aliqui Dei Servi per miraculum liberati a tormentis, quæ ipſis naturaliter mortem intuliſſent, in pace morerentur, vel alii ex ærumnis uſque ad mortem continuatis & pro Chriſto inflictis diem clauderent extremum, Beatificationis autem & Canonizationis ipſorum cauſa introduceretur, Martyrum catalogo eſſent adſcribendi, an potius inter Confeſſores recenſendi. Soto *loc. cit.* propoſita prima quæſtione, eam relinquit judicio Eccleſiæ definiendam: *Si manifeſte conſtaret, ſolo ſupernaturali miraculo fuiſſe* (hominem) *poſt tale vulnus ſervatum, ſi enim hoc evidens eſſet, fortaſſe haberetur pro Martyre, poſtquam illa tanquam mors naturalis reputaretur; quamvis neque hoc certo ſtatuerim, ſed judicio Eccleſiæ relinquendum eſt.* Re itaque ad Eccleſiæ judicium redacta; quandoquidem, præmiſſis probationibus vulneris ſeu tormenti mortiferi, necnon miraculoſæ liberationis probationibus, demonſtrandum eſſet, atque, ut dicitur, *concludenter* probandum, ſic libe-

ſic liberatum toto tempore, quo ſupervixit, Charitate nunquam cecidiſſe, & ſe in virtutibus heroicis exercuiſſe, ita ut mors ipſius fuerit inſignis, ſancta, & pretioſa in conſpectu Domini; in hoc proinde rerum themate nemo eſt qui non videat, maximopere etiam ponderandum eſſe, & diſcutiendum, utrum is in claſſe Confeſſorum, pro qua nempe omnia concurrerent requiſita, an in Martyrum claſſe reponendus eſſet.

17 Difficultas hæc ipſa agnoſcitur a Theologis: quocirca, ut eam evadere poſſint, nonnulli reſpondent, ſic morientem in catalogo Martyrum eſſe deſcribendum; eo quia, ſi Deus eum miraculoſe a morte liberavit, dicendum eſt quoque, ipſum in gratia confirmaſſe, ut apud Hurtado *in reſolut. de vero Martyr. reſolut. 35. aſſert. ultimo §. 4.* quem ſequitur Cardinalis Gotti *Theolog. tom. 13. quæſt. 2 de ſacram. Baptiſ. dub. 5. §. 3. num. 20.* Item Suarez *tom. 3. in 3. part. D. Thomæ quæſt. 69. art. 10. diſput. 29. ſect. 3. pag. 356.* docet, veriſimile non videri, Deum privare hominem effectu gratiæ ſuæ propter miraculum, quod in eo vult operari, & ideo dari gratiam homini ratione tormentorum quæ patitur, atque in ea confirmari, pro ea ſaltem occaſione, aut pro eo tempore, quo naturaliter vivere poſſet: idemque Auctor, ad ulteriora progrediendo, dicit, incertum quidem eſſe, an prædictus homo pro reliquo vitæ tempore in gratia confirmatus remaneret, pie tamen credi poſſe, nunquam Deum eſſe miraculoſe liberaturum Martyrem a morte, quin illum in gratia confirmet; tum quia hoc donum eſt valde conſentaneum dignitati Martyrii; tum quia conſentaneum quoque eſſe videtur Divinæ providentiæ, ut, poſtquam miraculoſe (ut ita dicamus) hominem revocavit a janua paradiſi, atque a beatitudine, quam ſtatim acquiſiviſſet, ipſum in acquiſito beatitudinis jure confirmet.

18 Verum tantum abeſt, ut ex his & ſimilibus tollatur difficultas, ut eadem potius in ipſo rei eventu augeatur. Quomodo enim Eccleſiæ conſtare poterit, hominem a morte per miraculum liberatum pro reliquo vitæ tempore fuiſſe in gratia recepta a Deo confirmatum? Nullum enimvero hujus confirmationis in Divinis oraculis, aut Eccleſiæ definitionibus extat documentum. Innititur tantum aſſertum Theologorum ſpeculationibus, quæ rem probabilem utique ac veriſimilem, ſed certam minime efficiunt; eo vel magis, cum exempla non deſint eorum, qui non ſine miraculo a morte quam pro Chriſto paſſuri erant, liberati, lethalibus criminibus ſe poſtea inquinarunt; quemadmodum deſumitur ex his quæ referuntur a Procopio *lib. 1. de bello Vandal. cap. 8. Chriſtianos Africæ tam crudeliter tamque injuſte nemo vexavit, quam Honoricus. Cum enim illos ad ſectam Arianam compelleret, quoſcumque parum ad obſequendum promptos deprehendebat, igne aliiſque ſuppliciis excruciatos necabat. Multis linguam faucium tenus abſcidit, qui noſtra etiam ætate ſuperſtites Byzantii explanate loquebantur nullum capientes ſenſum illius pœnæ. Ex his duo rem habere auſi cum meretricibus ſermonis uſum amiſerunt.* Ideoque, ſi probatio ab actibus externis eſt deſumenda,

menda, & ſi actus externi in continuato virtutum exercitio conſiſtere debent, hinc profecto oritur difficultas, an ſic morientium cauſa eſſet introducenda, ut illi honorem Confeſſorum, non autem Martyrum conſequerentur, habita ſcilicet ratione tormentorum, ut eo magis de eorum Fide, Spe, & Charitate, aliiſque virtutibus in gradu heroico conſtaret Eccleſiæ.

19 Quæ dicta ſunt de miraculoſe a morte liberatis, ſibi vindicant locum etiam quoad eos, qui ex ærumnis uſque ad obitum continuatis & pro Fide Chriſti inflictis moriuntur; ut puta in Menologio Græcorum, necnon in Romano Martyrologio *ad diem* 23. *menſis Julii* commemoratio fit eorum, qui in Bulgaria interfecti ſunt ſub Nicephoro & Stauratio Imperatoribus, quorum nonnulli carceribus & fame conſumpti expirarunt. Si enim de his aut aliis ſimili morte morientibus agendum eſſet, nedum probari deberet, eos carceribus fuiſſe mancipatos & tortos pro Fide Chriſti, atque ex eadem cauſa carceres & ærumnas libenter acceptaſſe, ſed in eadem pariter voluntate & virtutum exercitio perſeveraſſe toto tempore, quo carceres & ærumnas paſſi ſunt. Quare Poſtulatores cauti eſſe deberent & ſedulo inquirere, an eis magis expediret pro eorum Beatificatione & Canonizatione inſtare non uti Martyrum, ſed uti Confeſſorum, habita nempe ratione ærumnarum, quas paſſi ſunt pro aſtruendis virtutibus Fidei, Spei, & Charitatis in gradu heroico, juxta ea quæ antea dicta ſunt. Porro huc recidit, quod habetur apud Guyet *de feſtis propriis SS. lib.* 2. *cap.* 7. *quæſt.* 14. ubi, propoſita quæſtione jam ſupra relata, an morientes in obſequio peſte laborantium inter Martyres recenſeri poſſint, ſic inquit: *Poteſt denique aliquis, ſi in eo munere diutius perſtet, labi in peccata aliqua, quæ obſequio illo non perinde, ac ſanguinis effuſione, deleantur. Quæ quidem omnia peculiari probatione indigent; adeo ut, quæ in aliis Martyribus ad Canonizationem ſola requiritur mortis informatio, in his ſufficere non videatur, ſed alia quoque morum ac vitæ prius tranſactæ ſit adjungenda.*

20 In primo hujus Operis libro *cap.* 29. *&* 30. actum eſt de cauſis Martyrum apud ſanctam Sedem, & ſacrorum rituum Congregationem pertractatis, in qua pariter ſacra Congregatione nonnullæ adhuc pendent Martyrum cauſæ, Ignatii videlicet Azevedi, & triginta novem aliorum Martyrum e Societate Jeſu, item Alfonſi Navarrete Ordinis Prædicatorum, Petri de Avila Ordinis Minorum S. Franciſci, Petri de Zuniga Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Caroli Spinulæ Societatis Jeſu &c. Rodulphi etiam Aquavivæ Societatis Jeſu, aliorumque in Martyrio Sociorum, & Joannis tandem de Britto, atque Andreæ Bobolæ pariter Societatis Jeſu Presbyterorum: & quidem tum in cauſis jam reſolutis, tum etiam in cauſis quæ adhuc pendent, quotquot inter Martyres recenſiti fuerunt, vel de quibus petitur, ut recenſeantur, mortem ſub ipſo tormentorum pondere pro Chriſto paſſi ſunt. Tantum, dum munere fungebar Fidei Promotoris, actum fuit de cauſa Beatificationis & Canonizationis

Digitized by Google

tionis Servi Dei (nunc Sancti) Joſephi a Leoniſſa Sacerdotis Ordinis S.Franciſci Capuccinorum, de quo videlicet ferebatur, nec probationes deerant ex proceſſibus deſumptæ, eum obtenta a Patre *Generali* ſuæ Religionis facultate petendi Conſtantinopolim, ut in ea civitate *Miſſionarii* officio fungeretur, ibidem ad unci ſupplicium a Turcarum Tyranno damnatum, ut fumo ſuppoſito moreretur, poſtquam triduo jejunus ab unco pependiſſet, ab Angelo ſub pueri ſpecie fuiſſe liberatum; vulneribuſque ſanatis, in Italiam rediiſſe, cicatricibus in talo & manu dexteris ad perpetuum Martyrii teſtimonium apparentibus. Poſtulatores quippe in ſuis ſcripturis nonnulla ad Martyrium ſuadendum attulerunt: at, excitatis difficultatibus tum quoad facti probationem, tum quoad neceſſitatem probandi perſeverantiam & exercitium virtutum uſque ad obitum, qui multos poſt annos accidit, cauſam ejuſdem Servi Dei non uti Martyris, ſed uti Confeſſoris poſtea proſecuti ſunt, ſubſcripto dubio de virtutibus, quod ſavorabiliter reſolutum fuit, uti colligitur ex decreto edito a ſan. mem. Clemente Papa XII. die 15. Auguſti 1734. Ex quo exemplo bene inſert Berti *de Theolog. diſciplin. tom. 6. lib. 31. cap. 24. num. 2.* eos, qui in ſuppliciis moriuntur, eſſe veros Martyres; qui ſupervixerint, tanquam Martyres non haberi, niſi certiſſime conſtet, illos mortem divinitus evaſiſſe, nec ſuperatis tormentis excidiſſe a charitate & gratia: Joſephum autem a Leoniſſa poſt unci cruciatus ſuperſtitem, adſcriptum fuiſſe albo Beatorum, non quidem tanquam Martyrem ob non expletam conſummatamque Paſſionem, ſed tanquam Confeſſorem ob virtutum præſtantiam. Et quatenus fas ſit; poſt nova, antiquiora ſuperaddere exempla, exemplum deſumi poteſt ex S. Anthuſa Virgine, quæ ſub Conſtantino Copronymo ob cultum ſanctarum Imaginum verberibus cæſa, & exilio relegata, quievit in Domino. Colitur die 27. Julii tanquam Sancta Virgo, non autem tanquam Martyr; uti videri poteſt *tom. 6. Julii* apud Bollandianos *pag.* 447.

21 Dices autem, ſi juxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam ſupra memoratam ſic morientes catalogo Martyrum fuerunt adſcripti, abſonum videri poſſe, ſi in pari cauſa idem hodie non haberetur judicium. Verum ita opponenti reddi poſſe videtur reſponſio ex S. Auguſtino deſumpta, & ſupra relata, cum ageretur de iis qui pro Chriſto ſibi mortem intulerunt, & quos Eccleſia inter Martyres veneratur; fieri videlicet potuiſſe, & factum eſſe, ut Divina auctoritas fide dignis teſtificationibus innixa ſuaſerit Eccleſiæ, eorum memoriam ſic eſſe honorandam. Id ipſum itaque & de his dicimus, qui mortui ſunt, poſtquam a tormentis miraculoſe fuerunt liberati, aut ærumnis & cruciatibus uſque ad obitum continuatis vitam cum morte pro Chriſto commutarunt, fuiſſe videlicet Martyrum catalogo adſcriptos, eo quia Divina auctoritas fide dignis teſtificationibus, ſic eos eſſe honorandos, Eccleſiæ ſuaſit: & id ipſum quoque dicimus hodie fieri ab Eccleſia debere, ſi conſimiles non deeſſent teſtificationes. Sed, cum iſtæ juxta præſentem rerum curſum non habeantur, niſi modo in ſuperioribus

ribus indicato, hoc eſt per documenta continuatum virtutum exercitium uſque ad obitum comprobantia, hæc ſunt, quæ nobis dubitationem ingerunt, an harum cauſarum Poſtulatoribus in eo rerum eventu expediret eas introducere & proſequi, ut Beatificandi & Canonizandi catalogo Martyrum potius, quam Confeſſorum adſcriberentur; & eo quidem magis, quando non modicum ſed magnum temporis intervallum inter tormenta aut ærumnas, & obitum Dei Servorum interceſſit. Extant apud Bollandianos *tom.4. Julii* Acta S. Frederici Epiſcopi & Martyris *pag.* 468. *num* 42. *& ſeqq.* Percuſſus hic fuit in extis, & abeuntibus homicidis, viribus, quibus poterat, vulnera reſtrinxit; advocatoque Clero, vivens ſarcophagum intravit, atque pſalmodias, quæ ſolent cantari ad exequias mortuorum, ipſe primum incepit, & reſupinus aſpiciens cælum, ad ea verba, *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi: hic habitabo, quoniam elegi eam*, ad Superos migravit.

C A P U T XIII.

De cauſa Martyrii quoad Perſecutorem ſeu Tyrannum.

1 Martyrem non facit pœna, ſed cauſa, ut infra demonſtrabitur, cum agetur de cauſa Martyrii relative ad ipſum Martyrem. Cauſa vero nedum Martyrem, ſed etiam Perſecutorem ſeu Tyrannum reſpicere debet, atque adeo tum mortem infligens, tum eamdem ſubiens moveri debent a cauſa, quæ ſit apta & ad Martyrium ſufficiens. Quando agitur de Martyrio, diſputandum proponitur dubium in ſacrorum rituum Congregatione, *An conſtet de Martyrio & cauſa Martyrii:* & de Martyrii quidem cauſa inquiritur, quænam fuerit in Tyranno; ut mortem infligeret, & quænam in Martyre, ut mortem obiret. Inter celebres Martyrum cauſas in ſacra Congregatione pertractatas ea eſt Martyrum Japonenſium, hoc eſt Servorum Dei Alfonſi Navarrete Ord. Prædicatorum, Petri de Avila Ord. Minorum S. Franciſci, Petri de Zuniga Ord. Eremitarum S. Auguſtini, Caroli Spinulæ Societ. Jeſu, ac Sociorum reſpective tum eorumdem Ordinum, tum etiam Sæcularium pro Fide Catholica diverſis temporibus in Japonia interemptorum, uti ſupra dictum eſt. Fuit autem in hac cauſa diſputationi propoſitum dubium, *An conſtet de Martyrio ex parte Tyranni*. Et ſane poſt acrem diſputationem editum eſt hoc decretum: *Propoſito per Eminentiſs. et Reverendiſs. D. Cardinalem Azzolinum Ponentem in ſacrorum rituum Congregatione ordinaria ſeu particulari ex diſpenſatione Apoſtolica dubio, An conſtet de Martyrio ex parte Tyranni in caſu, & ad effectum, de quo agitur, in cauſa prædictorum Servorum Dei, eadem ſacra Congregatio, auditis votis DD. Conſultorum in duabus præteritis Congregationibus die* 27. *Januarii* 1685. *&* 30. *Auguſti* 1686. *audito pariter Reverendiſs. D. Fidei Promotore in voce & in ſcriptis, diſcuſſoque prædicto dubio,*

 cenſuit,

cenſuit, conſtare de Martyrio ex parte Tyranni, ſi Sanctiſſimo Domino noſtro placuerit: Die 25. Januarii 1687. Et, facta de prædictis Sanctiſſimo relatione, Sanctitas ſua benigne annuit: Die 3. Februarii 1687. Nec enim Imperatoris Japonenſis edictum, quo vetuit, ſibi ſubditos habere commercium cum Portugallicis, ex alia provenit ratione, quam quia ipſi Prædicatores & Legis Chriſtianæ Magiſtros in eas oras induxerant, & ſecretis ſoverant auxiliis; ut adnotavit Cardinalis Gottus *de vera Eccleſia tom.* 1. *cap.* 3. *§.* 4. *num.* 14. & latiſſime comprobavit Marcellus Severolus utriuſque Signaturæ Referendarius & ſacræ Conſiſtorialis Aulæ Advocatus in ſuo elaborato juris reſponſo, quod edidit in cauſa prædictorum Martyrum Japonenſium: quæ porro cauſa uſque adhuc ulteriorem progreſſum non habuit. Quamvis vero in aliis deinde Martyrum cauſis, Martyrum videlicet Braſilienſium, Rodulphi Aquavivæ & Sociorum, S. Joannis Nepomuceni, & S. Fidelis a Sigmaringa, quæ fuerunt diſcuſſæ, quo tempore fungebar munere Fidei Promotoris, nullum editum fuerit decretum, *Conſtare de Martyrio ex parte Tyranni*; in omnibus tamen prædictis cauſis ſub dubio, *An conſtet de Martyrio & cauſa Martyrii*, ſedulo etiam pertractata eſt cauſa, quæ Perſecutorem ſeu Tyrannum impulit ad mortem infligendam, ut videretur, an eſſet apta Martyrio.

2 Porro, cum Martyrium ſit voluntaria mortis perpeſſio, ſive tolerantia propter Fidem Chriſti, vel alium virtutis actum in Deum relatum, uti tradunt Joannes Viguer *inſtit. Theolog. tit. de virtute Fortitudinis cap.* 6. *§.* 1. *verſ.* 1. Caſtellin. *de certitud. glor. SS. cap.* 8. *punct.* 20. *§.* 4. *pag.* 394. Rocca *de Canonizat. SS. cap.* 35. Henriq. *Summa Theolog. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *de Baptiſmi ſacramento cap.* 37. *num.* 3. & 4. Leſſ. *de juſtit. et jur. lib.* 3. *de Fortitudine dub.* 3. *num.* 20. *verſ. Primo requiritur*, Bordon. *controv. moral. tom.* 3. *controv.* 13. *num.* 32. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 3. *part.* 3. *de Fide diſput.* 20. *art.* 6. *num.* 61. *et ſeqq.* cauſa requiſita ex parte Tyranni, & apta ad Martyrium debet eſſe odium in Fidem, vel in opus bonum, prout a Fide Chriſti præſcriptum. Ita Henriq. *cit. cap.* 37. *num.* 4. *Eadem pia cauſa intercedere debet ex impia intentione Tyranni, qui miniſter eſt hujus cruenti baptiſmi, nempe, ut ille occidat hominem in odium aut contemptum Fidei, aut religionis, aut alterius virtutis.* Benedictus Pereira *in elucidar. ſacr. Theolog. moral.*, & *juris utriuſque lib.* 2. *elucidat.* 23. *ſect.* 1. *num.* 1464. *in fin. Quinta* (conditio) *eſt, ut adſit Tyrannus, qui mortem inferat in odium Chriſti, vel contemptum Fidei, aut alterius virtutis*: Verricell. *de Apoſtol. Miſſion. tit.* 1. *de Fide quæſt.* 29. *ſub num.* 6. *Ex parte Tyranni autem requiritur, ut in odium Fidei, vel in odium talis operis boni, prout a Fide Chriſti præſcripti & præcepti, inferat mortem, ſeu in odium Fidei, quatenus præcipit tale opus.* Cardinalis Capiſucchius *controv.* 27. *de Martyrio §.* 16. *pag.* 741. *Exigitur ergo ad verum Martyrium in Perſecutore intentio inferendi mortem propter Fidem .... in ordine ſcilicet ad opus, quod ex propria ratione relationem habeat ad Fidem.* Cardinalis de Lauræa *cit. diſput.* 20. ubi, poſtquam *art.* 6. docuit, ad Martyrium verum

rum & conſummatum mortem requiri a Perſecutore inflictam ob cauſam Fidei, *ſeq. art.7. num.*104. ſubdit: *Dico ſecundo: Exercitium alicujus virtutis præceptæ aut conſultæ a Fide, quæ dici poteſt Fidei profeſſio in facto, eſt vera cauſa Martyrii, ſi ex illo exercitio accidat per Tyrannum mors*: & *num.*105. *Ergo exercitium cujuſcumque virtutis, vel obſervantiæ legalis dictatæ a Fide eſt cauſa Martyrii, ſi propter ipſas accidit mors a Perſecutore*. Gobat *Theolog. experimental. tract.*2. *caſ.*18. *ſect.*1. *n.*602. *& ſeq. Alius vero necem inferat non principaliter ſtudio &c. ſtimulatus odio Fidei, ſeu in odium Fidei &c. Etenim per odium Chriſti, quo vocabulo Theologi conſueverunt uti in hac materia, intelligitur inſectatio & perſecutio Chriſti vel directa & immediata, ut, cum Turca dicit Chriſtiano: Nega, Chriſtum eſſe Deum, aut te Mahumeti victimam dabo: vel indirecta & mediata, quæ eſt, quando vita alicui eripitur ob exercitium operis boni, & aliquo tandem modo ad Fidem propugnandam, tuendam, illuſtrandamve tendentis, ab homine tamen inique prohibiti*. Concordantque Suarez *in defenſ. Fidei Catholicæ adverſus Regem Angliæ lib.* 6. *cap.*11. *per tot.* Leſſius *de juſtit. & jur. lib.*3. *cap.*11. *rubr.*3. *num.* 20. *verſ.*1. Bordon. *controv. moral. tom.* 3. *cit. controv.* 13. *num.* 33. *verſ. Tertio dixi*, Raynaud. *oper. tom.* 18. *de Martyrio per peſtem part.*2. *cap.*1. *num.*11. *& num.*12. Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſolut.* 39. *per tot.* Maurus *Theolog. tom.* 3. *lib.*11. *tract.*12. *quæſt.*93. *num.* 8. Nec unquam de hac re fuit controverſia inter Fidei Promotores, & cauſarum Poſtulatores: admiſſa quippe ſemper fuit ab utriſque neceſſitas cauſæ in Perſecutore ſeu Tyranno, cauſæ, inquam, poſitæ in odio adverſus Fidem, aut virtutem a Fide præſcriptam, ut alibi fuſius explicabimus; proinde ſolum fuit controverſia, an Perſecutor ab odio in Fidem motus fuerit ad Dei Servum morte plectendum, contendentibus nempe Fidei Promotoribus, ab alia cauſa, Poſtulatoribus autem excipientibus, a ſolo in Fidem odio ad mortem infligendam inductum fuiſſe.

3 Sed, ut ea, quæ hucuſque dicta ſunt, facilius percipiantur, nonnulla quæſita ſunt proponenda & explananda. Quæres itaque primò, utrum de ratione Martyrii ſit, ut Perſecutor ſeu Tyrannus ſit Gentilis, an etiam poſſit eſſe Hæreticus, & fortaſſe Fidelis & Catholicus. Reſpondetur autem, Perſecutorem ſeu Tyrannum non ſolum pro Martyrio eſſe poſſe Paganum, vel idolorum cultorem, ſed etiam iniquum Chriſtianum. Matthæi quippe 10. *v.*18. legitur: *Ad Præſides & ad Reges ducemini propter me*: deinde *v.* 21. *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium*. Priora ſiquidem verba a Patribus referuntur ad Perſecutores Gentiles; poſtrema vel ad Seductores hæreticos, vel ad malos improboſque Chriſtianos: uti colligitur ex Chryſoſtomo *homil.* 34. *pag.* 325. *edit. Comell.* ex S. Auguſtino *in Pſal.* 9. *num.* 27. *& lib.*18. *de civit. Dei cap.* 32. ſi videlicet Gentilis, aut Hæreticus mortem inferant ob odium Fidei, & Catholicus ex odio in aliquam virtutem, quæ ad Fidem reducatur, & ſic ex patrocinio iniquitatis: Quocirca non ſolum inter Martyres recenſentur S. Petrus Martyr, Martyres Gorcomienſes, & alii ab Hæreticis interfecti, ſed etiam

Staniſlaus Cracovienſis, Thomas Cantuarienſis, & Joannes Nepomucenus, licet primo a Boleſlao Rege Polonorum, ſecundo ab Henrico Anglorum Rege, tertio a Rege Germaniæ VVenceſlao, qui omnes erant Catholici, mors fuerit inflicta, eo quia videlicet inflicta eſt ex odio in virtutem, quæ ad Fidem practice referebatur; ut alibi explicabimus, utque ad rem animadvertit Hurtado *de ver. Martyr. reſolut.* 39. ubi hæc habet: *Ad verum et proprium Martyrium non requiritur, quod Perſecutor ſit Infidelis, aut Hæreticus formaliter; ſat eſt, ſi petat aliquod injuſtum, aut quod exequatur aliquid, quod ſit contra Dei Legem, aut Eccleſiæ poteſtatem aut libertatem, pro cujus defenſione a Rege Chriſtiano & Catholico S. Thomas Cantuarienſis gladiis impiorum Martyr occubuit. Hoc eſt omnino certum & indubitatum &c. Non exigitur, quod quis ſit Hæreticus, aut Infidelis, ut mortem inferat in odium Fidei, prout operans eſt; omnis enim peccat, ſi contra præcepta ſupernaturalia operetur contra Fidem, prout eſt operans, & practice illuminans ad recte operandum, prout oportet*. Ad quod etiam conferre poſſunt exempla aliorum plurimorum Martyrum, qui ſub Henrico VIII. Angliæ Rege, & ſub Eliſabetha Angliæ Regina mortui ſunt, quique nomen Martyrum habent apud Scriptores Eccleſiaſticos, licet nunquam fuerint introductæ cauſæ de eorum Martyrio in ſacrorum rituum Congregationem; ut habent Sanderus *lib.* 1. *de Schiſmate Anglicano*, Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ lib.* 12. *cap.* 22. Cardinalis Gottus *de vera Eccleſia tom.* 1. *cap.* 3. *§.* 5.

4 Quæres ſecundò, utrum de ratione Martyrii ſit, ut Perſecutor ipſe ſeu Tyrannus ad necem moveatur odio in Fidem, an ſatis ſit, ſi accuſator Fidei inimicus per calumniam aliquod crimen opponat Dei Servo, ita ut Judex putans, crimen eſſe verum, mortem huic decernat, non utique ex odio in Fidem, ſed opinione, ſe verum crimen vindicare. Reſpondetur, ad Martyrium ſufficere, ſi Judex putet, ſe juſte procedere, dummodo crimen falſo oppoſitum prodeat ab accuſatore, qui calumniam ſtruxerit ex odio in Fidem directe, vel oblique. Ita notabiliter proſequitur Cardinalis Capiſucchius *cit. controv.* 27. *§.* 16. *pag.* 742. his verbis: *Quoad intentionem vero, quam diximus, ex parte Perſecutoris requiri ad Martyrium, animadvertendum, intentionem inferendæ mortis in odium Fidei aliquando eſſe in eo duntaxat, qui Tyrannum impellit ad necem inferendam; et hoc ſufficit ad inducendum Martyrium: unde, ſi contingat, quod quis ex odio Fidei calumnietur Chriſtianum apud Tyrannum de crimine, ob quod Tyrannus Chriſtianum occidat, Chriſtianus ſic occiſus Martyr erit, ſi appareat, calumniatorem in odium Chriſtianæ Fidei Tyrannum impuliſſe ad ejus mortem, etiamſi Tyrannus ob prætenſum delictum duntaxat, et non in odium Chriſtianæ Fidei mortem inferat*.

5 Ad rem de qua nunc agimus, meminiſſe opus eſt, primis Eccleſiæ ſæculis Chriſtianos accuſatos fuiſſe, quod carne humana veſcerentur, & quod uſquequaque illicitis impudicitiis inquinati eſſent; quare toties in Actis Martyrum, & opuſculis veterum Patrum Thyeſtearum epularum, & OEdipeorum concubituum mentio recurrit: quæ omnia collecta legi poſſunt

poſſunt in tractatu Chriſtiani Kortholti *de calumniis Paganorum in veteres Chriſtianos ſparſis*. Ab his vero Chriſtiani ſe egregie vindicaverunt, quemadmodum colligi poteſt ex apologiis Juſtini, Quadrati, Athenagoræ. Sed hæc opinio, quæ Magiſtratuum animos ſemel invaſerat, ita invaluit, ut non ſolum, ſi contigiſſent calamitates, Chriſtianorum ſceleribus adſcriberentur, quapropter Tertullianus *in apolog. cap.* 40. inquit: *Si Tiberis aſcendit in mœnia, ſi Nilus non aſcendit in arva, ſi cœlum ſtetit, ſi terra movit, ſi fames, ſi lues, ſtatim Chriſtianos ad leonem*: verum etiam nonnulli memoratorum criminum per calumniam ab inimicis Chriſtiani nominis accuſati, tanquam eorum rei atrociter torti fuerint, qui in oſculo Domini mortui Martyrum catalogo ſunt adſcripti. In epiſtola Eccleſiarum Viennenſis, & Lugdunenſis de Martyrio Sancti Pothini Epiſcopi, & aliorum plurimorum ex Euſebii hiſtoria Eccleſiaſtica *lib.* 5. *cap.* 1. *& ſeqq.* hæc habentur *pag.* 201. *Capti ſunt etiam quidam noſtrorum Servi, qui Gentiles erant, quandoquidem Præſes, nos omnes requiri, palam juſſerat. Qui Dæmonis impulſu cum tormenta reformidarent, quæ Sanctos perpeti videbant, militibus ad hoc ipſum eos incitantibus, Thyeſteas quaſdam cœnas, & inceſtos OEdipi concubitus, & alia, quæ nec proloqui nobis, nec cogitare fas eſt, ac ne credere quidem ſuſtinemus, apud homines unquam geſta fuiſſe, adverſus nos ementiti ſunt. His in vulgus ſparſis, omnes continuo in nos adeo efferati ſunt, ut, ſi qui forte cognationis cauſa moderati erga nos hactenus extitiſſent, tunc acerbiſſima indignatione commoti adverſus noſtros infremerent. Complebatur itaque id, quod a Domino prædictum fuerat his verbis: Veniet tempus, cum, quicumque vos occiderit, cultum offerre videbitur Deo. Exinde ſanctiſſimi Martyres ejuſmodi tormenta ſuſtinuerunt, quæ nulla unquam oratione exprimi poſſint, Satana ambitioſe contendente, ut ab illis quoque aliquid impie diceretur.* Ideoque in eadem epiſtola S. Blandina tormentis affecta clamabat: *Chriſtiana ſum; & nihil apud nos mali geritur*: ut videlicet ejuſmodi calumnias a Chriſtianis averteret. Prædictis quoque primis Eccleſiæ ſæculis Chriſtianos falſo fuiſſe accuſatos, quod eſſent Imperatorum inimici, colligitur ex Paſſione S. Victoris, in qua Martyr ita loquitur *apud Ruinart in Act. Martyr. num.*7. *pag.*257 *Si de injuriis Cæſaris & Reipublicæ agitur, nunquam (inquit) Cæſari, nunquam Reipublicæ nocui; non honori Imperii quidquam detraxi, non ab ejus me propugnatione retraxi. Quotidie pro ſalute Cæſaris & totius Imperii ſtudioſe ſacrifico; quotidie pro ſtatu Reipublicæ coram Deo meo ſpirituales Hoſtias macto*. Quocirca Juſtinus *apolog.* 1. *num.* 12. non dubitavit ſic alloqui ſui temporis Imperatores: *Vobis autem adjutores omnium hominum maxime, & auxiliarii ad pacem ſumus, qui hæc docemus, fieri omnino non poſſe, ut Deum lateat maleficus, aut avarus, aut inſidiator, aut virtute præditus, ac unumquemque ad æternam ſive pœnam ſive ſalutem pro meritis actionum ſuarum proficiſci*.

6 Item Alexander Severus Imperator perſecutionem in Chriſtianos promulgatis edictis nunquam excitavit: permiſit enim, eſſe Chriſtianos, teſte Lampridio, & Imaginem Chriſti habuit in ſuo larario, ut idem Lampridius

Digitized by Google

pridius teſtatur, & paſſim ad ſuum palatium Chriſtianos admiſit; veluti poſt Euſebium refert Tillemont. *in vita Imperatoris Julii Maximini pag.*221. Tempore etiam prædicti Imperatoris, Chriſtiani occupaverant Romæ quemdam locum, qui publicus fuerat; cumque Popinarii dicerent, eum ſibi deberi, reſcripſit Alexander, melius eſſe, ut quomodocumque illic Deus coleretur, quam Popinariis dederetur, uti ex Lampridio refert Cardinalis Baronius, qui exiſtimat, Calliſtum Pontificem eo in loco eccleſiam erexiſſe in honorem partus Sanctiſſimæ Virginis Dei Genitricis Mariæ, quæ creditur eſſe eccleſia adhuc Romæ exiſtens S. Mariæ trans Tiberim. Sub Imperatore quidem Severo quinta, vel juxta alios ſexta, perſecutio excitata fuit adverſus Chriſtianos, de qua narrat Euſebius *lib. 6. hiſtor. cap.* 1. *per omnes ubique locorum Eccleſias ab Athletis pro pietate certantibus illuſtria confecta fuiſſe Martyria*. Itaque a nonnullis plures recenſentur Martyres paſſi ſub Alexandro: ſed plerique alii accuratiores contendunt, eos paſſos fuiſſe ſub Septimio Severo, incaute autem tranſlatos fuiſſe ad Alexandri tempora, quod & ipſe Severus fuerit appellatus, cum ex ſupra relatis conſtet, Alexandrum Severum Heliogabali ſucceſſorem Chriſtianis faviſſe, uti ponderat Ruinart *in præfat. general. ad Act. Martyr. num.* 48. Veruntamen, utcumque hæc ſint, negari non poteſt, aliquos Chriſtianos Martyrii palmas conſecutos fuiſſe ſub Alexandro Severo; ceteris quippe prætermiſſis, S. Calliſtus Papa, qui, eo imperante, vivere deſiit, inter Martyres recenſetur in Calendario Bucheriano: at tum hic, tum alii forte paſſi ſub Alexandro Severo, eo quidem annuente paſſi ſunt, ſed non ex ejus odio in Fidem Chriſtianam, a qua ipſe non abhorrebat; putabat nempe, ſe delictorum ab eis commiſſorum vindictam ſumere deferens conſiliis & ſuaſionibus Domitii Ulpiani Chriſtianorum hoſtis infenſiſſimi, & aliorum Juriſconſultorum, qui falſa crimina Chriſtianis opponentes, ipſos morte dignos eſſe, aſſerebant; uti bene obſervat Cardinalis Baronius *ad an.* 225. *num.* 4. *Perfacile namque fuit, velamento juſtitiæ, aliiſque prætextibus honeſtiſſimis ex mille propemodum occaſionibus comparatis, iis, qui prudentiſſimi ac pariter æquiſſimi haberentur, quorum apud Principem, & alios ſumma cum fide eſſet exiſtimatio, laceſſere abſque etiam Chriſtianitatis titulo ad libitum Chriſtianos, cum præſertim Princeps pæne puer eſſet, cui ea recta juſtaque videri potuiſſent, quæ tot virorum inſignium una ſententia confirmaſſet, ac potiſſimum quod Ulpianus ceteris æqui amantiſſimus viſus ardentius ingeſſiſſet*.

7 Quæres tertiò, utrum de ratione Martyrii ſit, ut Perſecutor ſeu Tyrannus expreſſe fateatur, ſe mortem infligere ex odio in Fidem, an ſatis ſit, ut, quidquid agit, agat ex odio prædicto, licet aſſerat, ſe ex alia cauſa moveri, quæ in ſe vera non eſt, nec aliquid habet cum Fide commune. Reſpondetur, ſatis eſſe ad Martyrium, ſi re vera Perſecutor ſeu Tyrannus ab odio in Fidem moveatur, licet aliam cauſam omnino diſparatam præ ſe ferat, propter quam ſe mortem inflixiſſe dicat: Borell. *de Regis Catholic. præſtant. cap.* 71. *ſub num.* 29. Lenſæus *de libert. Chriſtian.*

lib. 15.

*lib.*15. *cap.* 9. *circa fin.* Verricell. *de Apoſtol. Miſſion. tit.* 1. *quæſt.* 30. *num.*3. Theophilus Raynaudus *in cit. oper. part.* 2. *cap.* 1. *num.*14. *& ſeqq.* Hurtado *in reſolut. de ver. Martyr. reſolut.* 39. *num.*3. Maurus *tom.* 3. *Theolog. lib.* 11. *tract.* 12. *quæſt.*93. *num.* 10. Cardinalis Capiſucchius *in controv.* 27. *de Martyr. quæſt.* 1. *§.* 16. *pag.* 741. ubi ait, hæc procedere, ſi probetur, vere ex odio in Fidem, non autem ex alia cauſa motum fuiſſe; Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 13. *quæſt.* 2. *de diviſione Baptiſmi dub.* 2. *§.* 1. *num.* 5. itemque *de vera Eccleſia tom.* 1. *cap.* 3. *§.* 5. *num.*16. Anaclet. *Theolog. moral. tract.* 7. *diſt.*1. *quæſt.* 6. *num.* 51. & quotquot ſcripſerunt de Anglica perſecutione, ut Suarez *in defenſ. adverſ. Regem Angliæ lib.* 6. *cap.* 11. Auctor reſponſionum pro Catholicis, ſive is ſit Cardinalis Alanus, ſive alius, ad Perſecutores Anglos contra libellum inſcriptum, *Juſtitia Britannica*, in præfatione ad lectorem *num.* 4. *& cap.* 3. *verſ. Tertio merito*, *pag.* 46. Auctor apologiæ Martyr. Anglican. *a principio*, *& per totam*, *typis impreſſa in libello inſcripto : Concertatio Eccleſiæ Catholicæ in Anglia*, *pag.* 303. Sander *de Schiſmate Anglicano lib.* 2. *&* 3. Philopater *in reſponſ. ad edictum Reginæ Eliſabeth ſect.* 1. *num.*33. 49. *&* 50. *& ſect.* 4. *per totam*.

8 Favet quoque Eccleſiæ diſciplina. Nero quippe Imperator perſecutionem primus movit in Chriſtianos, teſte Tertulliano *in ſcorpiaco cap.* 15. *pag.* 833. *Vitas Cæſarum legimus : orientem Fidem Romæ primus Nero cruentavit*; & *in apolog. cap.* 5. *pag.* 31. *Conſulite commentarios veſtros : illic reperietis, primum Neronem in hanc ſectam, tum maxime Romæ orientem, Cæſariano gladio ferociſſe. Sed tali dedicatore damnationis noſtræ etiam gloriamur : qui enim ſcit illum, intelligere poteſt, non niſi grande aliquod bonum a Nerone damnatum.* Nimirum Urbis incendium contigit ſub Nerone, de quo ſic Tacitus 15. *annal. pag.* 276. *Sequitur clades, ſorte, an dolo Principis, incertum. Nam utrumque Auctores prodidere. Sed omnibus, quæ huic Urbi per violentiam ignium acciderunt, gravior atque atrocior.* Et *loc. cit. Eo in tempore Nero Antii agens, non ante in Urbem regreſſus eſt, quam domui ejus, qua Palatium, & Mecænatis hortos continuaverat, ignis propinquaret.* At porro, ut populi invidiam declinaret, vertit illam in Chriſtianos, qui diriſſimis tormentis cruciati fuerunt. *Ergo abolendo rumori* (proſequitur Tacitus *pag.* 279.) *Nero ſubdidit reos, & quæſitiſſimis pœnis affecit, quos per flagitia inviſos vulgus Chriſtianos appellabat .... & pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque, ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur.* Concordat Sulpitius Severus *ſacr. hiſtor. lib.* 2. *cap.* 29. *Interea, abundante jam Chriſtianorum multitudine, accidit, ut Roma incendio conflagraret, Nerone apud Antium conſtituto. Sed opinio omnium invidiam incendii in Principem retorquebat, credebaturque Imperator gloriam innovandæ Urbis quæſiſſe. Neque ulla re Nero efficiebat, quin ab eo juſſum incendium putaretur. Igitur vertit invidiam in Chriſtianos, actæque in innoxios crudeliſſimæ quæſtiones, quin & novæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent. Multi crucibus adfixi, aut flamma uſti,*

uſti. Plerique in id reſervati, ut, cum defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur. Hoc initio in Chriſtianos ſæviri cœptum. De hac etiam perſecutione plura habentur *in exercitat.* 9. Florentinii *ad vetuſtius Martyrologium a ſe editum, ad diem* 6. *Maji*, qua die habetur prædictorum Martyrum commemoratio his verbis, *Primi initiorum Martyrum*; & clarius id deſumitur ex Martyrologio Romano, quo in præſenti utitur Eccleſia, cum *ad diem* 24. *Junii* habeantur hæc verba: *Romæ commemoratio Sanctorum plurimorum Martyrum, qui ſub Nerone Imperatore de Urbis incendio per calumniam accuſati, diverſo mortis genere ab eodem juſſi ſunt ſæviſſime interfici; quorum alii ferarum tergis contecti laniatibus canum expoſiti ſunt, alii crucibus affixi, aliique incendio traditi, ut, ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis deſervirent. Erant hi omnes Apoſtolorum diſcipuli, & primitiæ Martyrum, quas Romana Eccleſia fertilis ager Martyrum ante Apoſtolorum necem tranſmiſit ad Dominum.* Fuerunt itaque ad mortem damnati Chriſtiani modo memorati ex odio in Fidem & religionem, quam primus omnium Nero (uti ſupra dictum eſt) perſecutus fuit, ſed alia prolata per eum mortis cauſa, incendii videlicet Urbis falſo eis impacti: cumque, hoc minime obſtante, inter Martyres recenſeantur, ſignum evidentiſſimum eſt, eos eſſe Martyrum catalogo adſcribendos, qui re vera ex odio in Fidem mortem ſubeunt, licet eam infligentes aliam cauſam præ ſe ferant.

9 Conſimilia paſſim occurrunt in ſacris hiſtoriis. Aliis quippe conſulto omiſſis, nemo eſt qui Julianum cognomento *Apoſtatam* inter Chriſtianorum Perſecutores non recenſeat, quamvis, ut inquit S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 3., ſibi tantum retinuerit partes ſuadendi atque alliciendi, permiſeritque populari turbæ, & civitatibus vim ac tyrannidem, atque hoc modo majorem concitaverit procellam, quam ſi apertis cædibus Eccleſiam fuiſſet perſecutus. Sub eo itaque Martyrii corona decorati fuerunt inter ceteros SS. Juventinus & Maximinus, qui nihilominus coluntur tanquam Martyres, & colebantur etiam tempore S. Joannis Chryſoſtomi, qui in eorum feſto homiliam habuit ad populum Antiochenum, & ſic incipit, *tom.* 2. *pag.* 578. *Nuper Beatus Babylas cum tribus pueris nos hic congregabat: hodie vero par Sanctorum Militum in acie exercitum Chriſti conſtituit. Nuper quadriga Martyrum, hodie biga.* Porro eorum Martyrium plene exponitur a Theodoreto *hiſtor. Eccleſ. lib.*3. *cap.* 15. ubi refert, eos a Juliano interrogatos ſic reſpondiſſe: *Nos in vera pietate educati, o Imperator, & præſtantiſſimis legibus obtemperantes, quas ſcilicet Conſtantinus, ejuſque filii tulerunt, lugemus nunc abominatione cuncta abs te repleri cernentes, & ſceleſtis ſacrificiis cibos potumque contaminari. Hæc nos & domi deflevimus, & nunc apud te lamentamur; hoc enim unum in tuo Imperio moleſte ferimus.* Poſt quæ proſequitur Theodoretus: *His auditis, mitiſſimus ille & ſapientiſſimus: ſic enim a ſui ſimilibus appellabatur: clementiæ larva depoſita, impietatis vultum detexit, & gravibus illos atque acerbis tormentis excruciatos hac vita privavit, immo, ut verius dicam, infelicitate illius temporis liberavit, & victoriæ coronas eis conciliavit.*

Digitized by Google

ciliavit. Cauſam vero ſupplicii prætexuit, non pietatem, pro qua interfecti ſunt, ſed linguæ petulantiam. Ideo enim punitos eſſe dixit, quod Imperatorem contumelia affeciſſent, atque hæc ita divulgari præcepit, cum nomen atque honorem Martyrii veritatis Athletis invideret. Horum alter Juventinus, alter vero Maximinus vocabatur. Id ipſum pluribus proſequitur Cardinalis Baronius *ad an.* 362. *num.* 136. Similiter de Ariano Imperatore Valente ſic ait S. Gregorius Nazianzenus, *orat.* 32. *num.* 14. (Valens Juliano) *nihilo humanior illo fuit, immo eo etiam acerbior, quod Chriſti nomen ferens Pſeudochriſtus erat, Chriſtianiſque probrum ac dedecus; quibus & facere impium, & pati inglorium erat, quod ne injuriam quidem accipere viderentur, nec illuſtre Martyrii nomen cruciatibus accederet, verum hic quoque fucus veritati fieret, ut qui tanquam Chriſtiani patiebantur, tanquam impii cruciatu afficerentur*. Verba ſcilicet hæc oſtendunt, Imperatorem Valentem Chriſtianis invidiſſe nomen & gloriam Martyrii, & idcirco eos cruciaſſe prætextu falſorum criminum, licet eos vere cruciaret ob Catholicæ Fidei profeſſionem, quemadmodum obſervat Pater Chriſtianus Lupus *in not. ad lib. Tertulliani de præſcript. cap.* 4. *pag.* 129. *& ſeq.* Quæ quidem omnia palam faciunt, nequaquam obſtare Martyrio, ſi mors re vera infligitur ex odio in Fidem, licet Perſecutor, ſe eam infligere ex alia cauſa, profiteatur. Quocirca Pater Papebrochius *in reſponſ. ad P. Sebaſtianum a S. Paulo art.* 11. *§.* 17. poſtquam *num.* 148. docuit, inter Martyres pleroſque recenſeri, qui directe propter Fidem occiſi non ſunt, *num.* 149. ſic concludit: *Quod ſi illis id conceditur, quanto potiori jure concedetur iis, quibus mortem conſtat fuiſſe illatam a Gentilibus vere in Chriſtianæ Fidei odium, licet hi alio prætextu id fecerint? Sic Eccleſia ut Martyres veneratur eos, quibus ſub Nerone, aut Diocletiano Romanæ Urbis, aut palatii Nicomedienſis incendium imputatum per calumniam fuit, nec minori jure damus eumdem honorem cunctis ſub Juliano Apoſtata paſſis*.

10 Maria Stuarta Jacobi V. Regis Scotiæ filia, quæ, mortua Maria Angliæ Regina, titulos & inſignia Regum Angliæ aſſumpſit, etſi ea Angli ad Eliſabetham detuliſſent, pietate & Catholicæ religionis profeſſione celebris & illuſtris, poſt primas nuptias celebratas cum Franciſco Franciæ Delphino, eo mortuo, in Scotiam reverſa, ad alia vota tranſivit, matrimonio contracto cum Henrico Stuarto Darlæo juvene ex Regio ſanguine prognato, & religione Catholico, ipſoque per inſidias & dolos necato, invita & mœrens nupſit Comiti Bothuelio. Non eſt hic profecto locus ærumnas referendi, quas infelix Regina factioſorum hominum conſpiratione in Scotia paſſa eſt, vel cum in caſtro Dumbarum, vel cum Edemburgi in domo Tribuni, vel cum in arce lacus Levini ſub arcta cuſtodia detenta eſt: ſatiſque erit commemorare, ipſam, in fugam converſis militibus qui eam ab arce lacus Levini liberatam comitabantur, cum paucis qui cum ea remanſerant, ad Eliſabetham Angliæ Reginam deveniſſe. Comiter primo excepta fuit; ſed ſubinde variarum ſuſpicionum & ficto-

rum criminum ſpecie quæſita, in Angliæ interiora Truburium abducta eſt, & Solopiæ Comiti in arctiorem cuſtodiam tradita. Reſque adeo progreſſa eſt, ut, ſecuta interea celebri conjuratione Antonii Bambectoni adverſus Reginam Eliſabetham, & Maria tanquam ejus participe Hæreticorum inſidiis traducta, ad ipſam, quæ mutato carcere detinebatur in caſtro Fadringaxa in Comitatu Horthamtoniæ, quadraginta ſeptem viri ex Conſilio Reginæ Eliſabethæ, & ex Parlamento quod eo tempore Londini habebatur, uti Judices devenerint, qui eam tanquam ream examini ſubjecerunt. Ipſa autem aliquandiu reſpondere detrectans, cum ſe Reginam diceret, & ſoli Deo ſe vitæ ſuæ rationem reddere teneri, tandem reſpondens, accuſationes omnes diluit, ſeque innocentem probavit: quod tamen iniquos Judices non abſterruit, qui in eam, tanquam ream convictam, ſententiam iniquiſſimam mortis pronuntiarunt, quæ ſua profecto executione non caruit. Si de hujus Reginæ Martyrio quæſtio inſtitueretur, quæ uſque adhuc inſtituta non eſt, adverſus Martyrium plana eſſet oppoſitio ex ſententia deſumenda, & ex ceteris quæ impie adverſus eam Hæretici debacchati ſunt, & præcipue Georgius Bucchananus in infami libello, cui titulus eſt, *Detectio Mariæ*; quem tamen Camdenus, Scriptor licet heterodoxus, *in annal. Eliſabethæ Anglorum Reginæ* ſtrenue redarguit. At ſi vera mortis cauſa examinetur, cum illa conſtituenda ſit in odio Catholicæ religionis, quæ ipſa ſuperſtite in Anglia perſtitiſſet, ſi invicta perpendatur conſtantia, qua oblatam repulit deſerendæ Catholicæ religionis conditionem; ſi admirabile animadvertatur robur, quo mortem ſuſtinuit; ſi attendantur, prout attendi debent, proteſtationes ante obitum & in obitu emiſſæ, ſe ſemper Catholicam vixiſſe, & propter Fidem Catholicam libentiſſime mori; ſi non omittantur, prout omitti non debent, evidentiſſimæ rationes, quibus oſtenditur nedum falſitas criminum Mariæ Reginæ oppoſitorum, ſed etiam iniquam mortis ſententiam, ſpecie tenus calumniis innixam, vere proceſſiſſe ex odio Catholicæ religionis, & ut hæretica dogmata in Angliæ regno immota perſiſterent, nihil fortaſſe deerit ex iis quæ pro vero Martyrio ſunt neceſſaria. Legi poteſt Henricus Spondanus *in annal. ad an.* 1567. *num.* 6. *&* 7. *ad an.* 1570. *num.* 2. *ad an.* 1587. *num.* 2. *&* 3. cum quo concordant Georgius Conæus *in vita Reginæ Mariæ*, Famianus Strada *de bello Belgico*, Romualdus Scotus *in notis ad libellum de ſupplicio & morte Mariæ Stuartæ*, Antonius Herrera *in lib. de rebus geſtis in Anglia & Scotia, dum viveret Maria*, aliique, qui de eodem argumento ſcripſerunt, duobus voluminibus a Samuele Jebb collecti editique Londini anno 1725. quibus omnibus operæ pretium eſſe cenſuimus ſuperaddere epiſtolam, quam Regina imminentis ſibi mortis conſcia ſummo Pontifici Sixto V. ſcripſit, cujus authographum Gallico ſermone compoſitum in archivo caſtri Sancti Angeli aſſervatur, quamque in Latinum ſermonem converſam, nec ab ullo alio, quem ſciamus, typis impreſſam in appendicibus exhibemus, ut quæ modo de Maria Regina expoſita ſunt, irrefragabili documento confirmentur.

11 Quæ-

11 Quæres quartò, utrum de ratione Martyrii ſit, ut Perſecutor ſeu Tyrannus ex odio in Fidem, vel aliquam virtutem, quæ ad Fidem referatur, expreſſis verbis mandet, Dei Servum occidi, an potius ſatis ſit, ut talia verba proferat, quibus incitati ſatellites in necem conſpirent, & Dei Servum occidant. Reſpondetur, hoc poſtremum ſufficere: ſic enim res ſe habuit in Martyrio S. Thomæ Cantuarienſis. Rex quippe Henricus commotus accuſationibus Epiſcoporum contra ipſum Thomam, quem turbatorem regni, perſecutorem Epiſcoporum, omnium bonorum deſtructorem, Regiſque inimicum inclamabant, in ea prorupit verba furore plena, quibus excitati ſatellites mortem Sancto Archiepiſcopo intulerunt, teſte Hereberto in Quadripartita: *Sæpe ſæpius ex ira inflammatus in funeſtam vocem erumpens, omnes quos nutrierat, qui familiaritatis gratia & beneficiorum collatione ſibi obnoxii fuerant, maledixit, quod ipſum de uno Sacerdote non vindicarent, qui ipſum & regnum ſuum ſic turbabat, & ſuis dignitatibus exauthorare & exheredare quærebat.* Aliud deſumi poteſt exemplum a Martyrio Thomæ Prioris Sancti Victoris Pariſienſis, de cujus morte S. Bernardus ſub perſona Stephani Pariſienſis hæc ſcribit ad Innocentium Papam II. uti legi poteſt *in epiſt.* 159. ejuſdem S. Bernardi *vol.* 1. *oper.*: *Vir Religioſus Prior Sancti Victoris Magiſter Thomas in obſequio charitatis, in itinere quod indixerat pietas, in opere ſancto, in Sanctorum comitatu, in Dominico die, certe in ſinu meo, & inter manus meas crudeliter ab impiis pro juſtitia excerebratus eſt factus obediens uſque ad mortem.* Et quidem *in epiſt.* 158. cum ad ejus notitiam deveniſſet, occiſorem Sedis Apoſtolicæ auxilium imploraſſe, *Fera peſſima, quæ devoravit Joſeph, canum noſtrorum importunitatem non ferens, ad veſtræ dicitur defenſionis auxilium confugiſſe*; excuſationem autem ex eo deſumpſiſſe, quod non ipſe, ſed alii interfecerant, ita ſubdit: *Sed nunquid ego, inquit, occidi eum? Non utique tu, ſed tui, & propter te. An & per te, videat Deus & judicet. Si excuſabilis tu es, cujus dentes arma & ſagittæ, cujus lingua gladius acutus, proinde nec Judæi Chriſti de morte culpandi ſunt, quippe & ipſi manus continuere cauti.*

12 Quæres quintò, an ad Martyrium ſatis ſit, Tyrannum ad inferendam mortem moveri ex odio adverſus Fidem Chriſti, quamvis occaſionem mortis deſumat ex alia re, quæ ad ipſam Chriſti Fidem aut nihil pertineat, aut non niſi ex accidenti pertineat. Affirmando reſpondetur, cum actus non ab occaſione, vel a cauſa impulſiva, ſed a cauſa finali veram ſui ſpeciem deſumat. Celebratur in Martyrologio Romano *ad diem* 16. *Maji* Martyrium S. Abdæ, ſive Audæ Martyris, de quo nempe Theodoretus *lib.* 5. *hiſtor. Eccleſ. cap.* 39. narrat, ab eo fuiſſe deſtructum *Pyreum*, templum videlicet a Perſis Igni conſecratum, vocatum autem ab Iſdegerde Perſarum Rege, & ſuaviter admonitum, ut *Pyreum* deſtructum reædificaret, idque facere recuſantem Martyrio fuiſſe coronatum. Theodoretus porro *Pyrei* deſtructionem improbat: *Hic zelo immoderato impulſus, Pyreum deſtruxit.* Et poſtea: *Ego vero, Pyreum quidem intempeſtive ab Epiſcopo de-*

Digitized by Google

ſtructum fuiſſe fateor: attamen, cum hujus templi deſtructio fuerit occaſio mortis Abdæ Epiſcopi, cumque Theodoretus ipſe concludat, de ejus vero Martyrio non eſſe dubitandum, non quia templum deſtruxerit, ſed quia juſſus noluit illud reædificare: *Quod vero everſum fanum minime inſtauraverit, ſed mori maluerit, quam id præſtare, id equidem admiror, & coronis dignum judico: Igni enim templum extruere non minus eſſe cenſeo, quam eumdem adorare;* ideoque vera cauſa mortis ab idololatria, quam Tyrannus profitebatur, proindeque ab odio adverſus Fidem Catholicam derivata fuerit; unuſquiſque facili negotio cognoſcere poterit, ſufficere ad Martyrium, ſi Perſecutor ad necem inferendam moveatur ab odio in Fidem, licet occaſio mortis provenerit ex alia re, quæ ratione circumſtantiarum ad Fidem non pertineret. Clarius id ipſum comprobatur ex cauſis BB. Joſaphat Pollocenſis, & Petri de Arbues: licet enim in prima Antonius Cerrus tunc Fidei Promotor ſtrenue oppoſuiſſet, Joſaphat mortem non ab odio in Fidem, ſed ab incluſione in carcere cujuſdam ſchiſmatici Sacerdotis derivatam fuiſſe; in ſecunda autem Petrus Franciſcus de Rubeis pariter Fidei Promotor collectis probationibus oſtendere conatus eſſet, mortem non fuiſſe ex odio in Fidem Petro inflictam, ſed ex eo, quia qui eum occiderunt, contendebant, non eſſe in regnum Aragoniæ inducendum tribunal ſanctiſſimæ Inquiſitionis una cum jure confiſcandi bona delinquentium, & quia duo ex ſicariis odio Servum Dei proſequebantur, quod eorum patrem, & ſororem, quos innocentes reputabant, carceribus Inquiſitionis fecerat mancipari; excipientibus nihilominus Poſtulatoribus, & per invicta argumenta demonſtrantibus, odium in Fidem fuiſſe veram cauſam mortis prædictorum Dei Servorum, atque adeo, quæ a Promotoribus adducta erant, ad mortis occaſionem eſſe referenda; ſacrorum rituum Congregatio cenſuit, conſtare de Martyrio & cauſa Martyrii, & uterque in Beatorum Martyrum numerum juxta alibi dicta relatus eſt. Denique in eccleſia Patrum S. Dominici in civitate Septempedana colitur B. Camilla Gentili, de cujus tamen cultu nullum uſque adhuc judicium prolatum eſt vel a Sede Apoſtolica, vel ab Epiſcopo. Vitam ſcilicet ipſa cum morte commutavit circa annum 1486. ejuſque cum laude meminerunt Michael Piò in libro, cui titulus, *De nobili progenie Patris Sancti Dominici in Italia, fol.* 250. Valerius Cancellotti *in hiſtoria ms. civitatis Septempedanæ*, & Joannes Baptiſta Cancellottus hujus filius, qui nomen dedit Societati Jeſu, *in vita S. Severini Epiſcopi Septempedani fol.* 223. & *in vita Ven. Dei Servæ Franciſcæ d'Alſerone fol.* 39. Fertur autem Beata hæc Camilla fuiſſe a proprio viro interempta, cum adverſus ejus præceptum ſermonem habuiſſet cum Brandina Graſſi ſua genitrice. Hinc, cum a me petitum fuerit, quomodo conficiendus eſſet proceſſus ſuper ejus cultu immemorabili, ipſe, quas potui & ſcivi, opportunas notitias præbui. Cum vero petitum ſubinde eſſet, an ea titulo Martyris decorari poſſet, quod, contemptis mariti minis, voluerit juxta Domini præceptum matrem honorare, caute tum dixi eſſe proce-

procedendum: cum etenim maritus Pierozzum Graſſum Brandinæ conſanguineum occidiſſet, & implacabili odio proſequens familiam Graſſam uxori idcirco prohibuiſſet, ne cum matre loqueretur; inferri quidem poſſe videbatur, Camillam ſine ſua culpa fuiſſe interemptam, ſed de ejus Martyrio maximopere poterat dubitari, cum mors nullo modo ei inflicta fuiſſe videatur ex odio in Fidem.

CAPUT XIV.

De modo, quo probari poteſt, Perſecutorem ſeu Tyrannum ex odio in Fidem motum fuiſſe ad mortem Martyri infligendam.

1 Oſtenſum fuit in capite antecedenti, neceſſe eſſe ad Martyrium, ut mors a Tyranno infligatur ex odio in Fidem: nunc autem operæ pretium eſſe videtur ea exponere, quæ apta ſunt ad id comprobandum.

2 Itaque id primò demonſtrari poteſt ex ſententia Perſecutoris ſeu Tyranni, ſi mortem publica auctoritate decreverit. Præſto ſunt Acta S. Juſtini *apud Ruinart. pag.* 50. *n.* 5., in quibus Præfectus talem ſententiam pronuntiavit: *Qui Diis ſacrificare, & Imperatoris edicto parere noluerunt, flagello cæſi ad capitalem pœnam abducantur, quemadmodum leges præcipiunt*; Acta S. Symphoriani Martyris *apud Ruinart. pag.* 71. *n.* 6., in quibus Judex furore ſucenſus ſic inquit: *Symphorianus publici criminis reus, qui Diis noſtris ſacrificare detrectans, majeſtatis ſacrilegium perpetravit, ſacris etiam altaribus irrogavit injurias, gladio ultore feriatur, ut, dum criminis funeſta reſecantur, Deorum pariter & legum vindicetur injuria*; Acta Proconſularia Martyrum Scillitanorum *apud Ruinart. pag.* 75. *n.* 5., in quibus Proconſul ſic loquitur: *Speratum, Narzalem, Cittinum, Veturium, Felicem, Acyllinum, Lætantium, Januariam, Generoſam, Veſtinam, Donatam, & Secundam, Chriſtianos ſe eſſe, confitentes, & Imperatori honorem & dignitatem dare recuſantes capite truncari, præcipio*; Acta S. Maximi Martyris *apud Ruinart. pag.* 133. *n.* 2., in quibus ſic legitur: *Tunc Proconſul dedit in eum ſententiam dicens: Eum, qui ſacris legibus aſſenſum noluit accommodare, ut magnæ Deæ Dianæ ſacrificaret, ad metum reliquorum Chriſtianorum obrui lapidibus, præcepit divina clementia*; Acta SS. Luciani & Marciani *apud Ruinart. pag.* 143. *n.* 7., in quibus Sabinus Proconſul dedit adverſus eos ſententiam dicens: *Quoniam Lucianus & Marcianus tranſgreſſores divinarum noſtrarum legum, qui ſe ad Chriſtianam vaniſſimam legem tranſtulerunt, hortati a nobis atque conventi, ut adimplentes invictiſſimorum Principum præcepta ſacrificarent, & ſalvarentur, & contemnentes audire noluerunt, flammis exuri, præcipio*; Acta Proconſularia S. Cypriani *apud Ruinart. pag.* 189. *n.* 4., in quibus Galerius Maximus ſententiam protulit his verbis: *Diu ſacrilega mente vixiſti, & plurimos nefariæ tibi conſpirationis homines aggregaſti, & inimicum te Diis Romanis & ſacris*

Digitized by Google

& ſacris legibus conſtituiſti, nec te pii & ſacratiſſimi Principes Valerianus & Gallienus Auguſti, & Valerianus nobiliſſimus Cæſar ad ſectam cæremoniarum ſuarum revocare potuerunt: & ideo, cum ſis nequiſſimorum criminum auctor & ſignifer deprehenſus, eris ipſe documento his, quos ſcelere tuo tecum aggregaſti. Sanguine tuo ſancietur diſciplina: Quibus dictis, decretum ex tabella recitavit: *Thaſcium Cyprianum gladio animadverti, placet: Cyprianus* autem *Epiſcopus dixit: Deo gratias*; Acta Paſſionis S. Petri Balſami, quæ ita habent *pag.* 442. *n.* 2. *ibid. Tunc Præſes dictavit adverſus eum Sententiam dicens: Petrum admodum contemnentem invictiſſimorum Principum juſſa propter Legem Dei ſui Crucifixi ſententiam ſubire crucis, præcipio*; Acta denique S. Euplii Diaconi & Martyris, in quibus legitur *pag.* 362. *n.* 3. *ibid. Calviſianus intra velum interius ingrediens ſententiam dictavit, & foras egreſſus, afferens tabellam, legit: Euplium Chriſtianum edicta Principum contemnentem, Deos blaſphemantem, nec reſipiſcentem, gladio animadverti jubeo. Ducite eum. Tunc appenſum eſt ad collum ejus Evangelium, cum quo apprehenſus fuerat, proclamante hac præcone, Euplius Chriſtianus inimicus Deorum & Imperatorum.* Porro ſententiæ a Judice prolatæ adverſus S. Reſtitutam Virginem & Martyrem extat exemplum in Actis ejuſdem, quæ ex duplici manuſcripto Caracciolus edidit, & Jacobus Caſtellius notis illuſtravit, ac typis edidit Neapoli anno 1742. *pag.* 28. ubi etiam *pag.* 162. *& ſeq. in notis* morem illuſtrat tituli, qui circumferebatur cum noxio, in quo breviter capita criminum continebantur, ut clarius populo cauſa, propter quam damnatus erat, innoteſceret.

3 Secundò ex ipſa diſceptatione demonſtratur habita inter Tyrannum, & Martyrem in Actis deſcripta, ex qua clare deſumitur, mortem fuiſſe a Tyranno inflictam Martyri propter odium in Fidem Chriſtianam, utpote cultui ex. gr. idolorum adverſam. Præſto ſunt Acta Paſſionis SS. Pionii & Sociorum Martyrum, in quibus hæc habentur *apud Ruinart. pag.* 126. *n.* 19.: *Igitur poſt paucos dies Smyrnam Proconſul, ut mos erat, rediit, oblatumque Pionium ſic cœpit audire. Quis vocaris? Reſpondit Pionius: Pionius. Rurſum Proconſul: Sacrifica. Ille reſpondit: Minime. Rurſus Proconſul: Cujus ſectæ es? Pionius reſpondit: Catholicæ &c. Rurſum Proconſul: Sacrifica ergo. Ille reſpondit: Ego Deum vivum adorare didici. Tum Proconſul: Omnes Deos colimus, & cœlum, & eos qui in eodem ſunt. Quid autem aera aſpicis? Sacrifica. Ille reſpondit: Non aſpicio aera, ſed Deum qui aera fecit. Rurſus Proconſul: Dic, quis fecit? Ille reſpondit: Non licet prodi. Rurſus Proconſul: Neceſſe eſt, te Jovem dicere, qui in cœlo eſt, cum quo Dii Deæque omnes ſunt. Ergo ſacrifica illi, qui eſt Deorum omnium cœlique Regnator.* Et num. 20. *Poſt hanc Beati Martyris fixam firmamque ſententiam, Proconſul, diu habitis cum Conſiliatore ſermonibus, rurſus ad Pionium verba convertit: Perſtas in propoſito, & pœnitentiam nec ſero teſtaris? Reſpondit ille: Minime. Rurſus Proconſul: Habes liberam poteſtatem; quid te facere expediat, majore conſilio & longa deliberatione metire. Ille reſpondit: Minime. Tunc Proconſul: Quoniam feſtinas ad mortem, vivus paſſurus incendium es; &*
recitari

Digitized by Google

recitari juſſit ex tabula: Pionium ſacrilegæ virum mentis, qui, ſe Chriſtianum eſſe, confeſſus eſt, ultricibus flammis jubemus incendi, ut & hominibus metum faciat, & Diis tribuat ultionem. Præſto etiam ſunt, ut multa alia omittantur, Acta SS. Martyrum Fructuoſi Epiſcopi, Auguriique, & Eulogii Diaconorum, in quibus eorum Paſſio ſic deſcribitur *apud Ruinart. pag.* 191. *n.* 2.: *Æmilianus Præſes dixit: Fructuoſum Epiſcopum, Augurium, & Eulogium intromittite. Ex officio dictum eſt: Adſtant. Æmilianus Præſes Fructuoſo Epiſcopo dixit: Audiſti, quid Imperatores præceperunt? Fructuoſus Epiſcopus dixit: Neſcio; quid præceperunt? Ego vero Chriſtianus ſum. Æmilianus Præſes dixit: Præceperunt, Deos coli. Fructuoſus Epiſcopus dixit: Ego unum Deum colo, qui fecit cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eo ſunt &c. Æmilianus Præſes Augurio Diacono dixit: Noli verbis Fructuoſi auſcultare. Augurius Diaconus dixit: Ego Deum omnipotentem colo. Æmilianus Præſes Eulogio Diacono dixit: Numquid & ne Fructuoſum colis? Eulogius Diaconus dixit: Ego Fructuoſum non colo, ſed ipſum colo, quem & Fructuoſus. Æmilianus Præſes Fructuoſo Epiſcopo dixit: Epiſcopus es? Fructuoſus Epiſcopus dixit: Sum. Æmilianus dixit: Fuiſti; & juſſit, eos ſua ſententia vivos ardere*. Sæculo III. illuſtre fuit Martyrium S. Mercurii. Ejus Acta Auctorem habent S. Simeonem Logothetam, & Laurentium Surium interpretem *ad diem* 25. *Nov. tom.* 6. Prædictus Simeon florebat ſæculo X. Alia Acta Paſſionis S. Mercurii ſcripta fuerunt ab Arichiſio, qui Beneventi morabatur ſæculo VIII. Et hæc poſtrema Acta edita fuerunt, & notis illuſtrata a Victorio Giovardi, & typis Romanis impreſſa anno 1730. In eis autem *pag.* 25. ita legitur: *Aut ſacrifica Diis* (verba ſunt Tyranni) *quia ad hoc adduci te præcepi; aut, ſi non feceris, acerrimis mortium generibus excruciatus, biothanatus* (quæ vox ſignificat morientem non morte naturali, ſed violenta) *abibis in æternum*. Ad hæc autem B. Mercurius reſpondit: *Ego in hoc veni, non ut vincar, ſed ut vincam, & coronam victoriæ percipiam a Domino meo Jeſu Chriſto, qui me fecit una tecum dimicare*. Et concordant hujus ejuſdem Martyris Acta carmine deſcripta a Landulpho Archiepiſcopo Beneventano, Scriptore ſæculi XII., quæ etiam dictus Giovardus edidit, & notis quoque illuſtravit.

4 Tertiò ex beneficiis ſeu muneribus Martyri a Tyranno ante mortem oblatis, ſi a propoſito reſiliret. Paſſio magni Martyris Theodori expoſita a S. Gregorio Nyſſeno *tom.* 2. *oper.* in ſua oratione rei præſenti maximopere favet. Cum enim Martyr imperterritus, minis non ceſſiſſet Tyranni: *Et ſcito* (verba ſunt S. Gregorii *pag.* 1015.) *inquiunt, ſcito, quod, ſi conſilium noſtrum obedienter admittere volueris, protinus te ex obſcuro nobilem, ex humili deſpectoque & inglorio honoratum efficiemus, ac tibi Pontificatus dignitatem promittimus*. In Paſſione quoque S. Quirini, de qua infra (*apud Ruinart pag.* 438. *num.* 2.) Maximus Præſes inquit: *Eris Sacerdos magno Deo Jovi*. Rurſus S. Baſilius Magnus in oratione de S. Gordio Martyre *tom.* 2. *oper. pag.* 146. *num.* 5. artes Præſidis narrat, quibus utebatur, ut eum a vera religione remo-

ne removeret: *Cum autem non poſſent eum terroribus expugnare, reſque fieri non poſset, mutato conſilio, blanditiis aggrediebantur. Tale eſt enim artificium Diaboli, timidum perterrefacit, fortem extollit. Ejuſmodi erant tunc quoque maleſici Præſidis verſutiæ. Nam poſteaquam vidit eum minis nihil cedere, dolis ipſum atque illecebris circumvenire conatur. Pollicebatur munera, alia dabat, alia ab Imperatore tribuenda eſſe promittebat, locum in militia illuſtrem, largitionem pecuniarum, quidquid velit.* Idem S. Baſilius in homil. de SS. Quadraginta Martyribus *tom. cit. pag.* 151. *num.* 4. Tyrannum repræſentat ſic eos ad Fidem deſerendam hortantem: *Juventutem veſtram ne prodatis, neve cum morte intempeſtiva hujus vitæ jucunditatem commutetis. Nam ab re fuerit eos, qui in bellis fortiter agere conſueverunt, maleficorum morte interire.* Deinde pergit Baſilius: *Ad hæc pollicebatur pecunias. Rurſus dabat honores ab Imperatore, dignitatumque diſtributiones, atque ſexcentis ipſos verſutiis expugnare nitebatur.* In Actis demum SS. Martyrum Claudii & Aſterii Lyſias Præſes inquit *pag.* 234. *num.* 1. *Domini noſtri Imperatores juſſerunt, Chriſtianos vos ſacrificare Diis, contradicentes puniri; cedentibus autem, honores & munera polliceri.* Claudius autem ſic ſubdidit: *Munera eorum temporalia ſunt; confeſſio vero Chriſti æterna eſt ſalus. Tunc Lyſias Præſes, in equuleo eum ſuſpendi juſſit.*

5 Quartò ex impunitate, ſeu liberatione Martyri a Tyranno oblata in eo rerum eventu, in quo a Fide Chriſti recederet. Præſto ſunt Acta SS. Epipodii & Alexandri *pag.* 66. *num.* 8. ubi, interempto Epipodio Martyre, Perſecutor recenti adhuc cruore reſperſus, Beatique Alexandri ſanguinem ſitiens, hunc *receptum ex carcere, comperendinato examine, die interpoſito, furori ſuo præcepit offerri, ut ejus ſuppliciis non ſolum rabiem ſuam, verum etiam inſaniam commoti & ſævientis populi temperaret. Quem tamen etiamnunc hac percunctatione tentavit: Adhuc in poteſtate tua eſt, ut evadas Prædeceſſorum exempla, videaſque quæ teneas: ita enim perſecuti Chriſticolas ſumus, ut pene te ſolum arbitrer reſediſſe. Nam præter alias cæſorum catervas, etiam ſtultitiæ tuæ collega ſuccubuit; atque ideo tibi conſulens, immortales Deos thuris accenſione venerare.* Præſto ſunt Acta Paſſionis S. Quirini Epiſcopi & Martyris, in quibus Amantius Præſes ſic eum alloquitur *pag.* 439. *num.* 4. *Ætatem tuam dolemus maculare verberibus; tamen ſenſum tuum optamus emendari ſermonibus, & præmio promiſſæ vitæ corrigere, ut reliquo ſenectutis tuæ tempore juxta legum Imperialium ſanctionem Diis ſerviens perfruaris.* Quirinus vero ita reſpondet: *Quid de ætate dubitas, quam Fides inviolata reddere poteſt omnibus ſuppliciis fortiorem? Nec tormentis frangitur mea confeſſio, nec vitæ præſentis delectatione corrigitur, nec timore mortis, quamvis acerbæ, mentis meæ ſoliditas perturbatur.* Præſto ſunt Acta Martyrii S. Nicephori, ex quibus habetur, Sapricio a Præſide demandatum fuiſſe, ut vel Diis ſacrificaret, vel mortem ſubiret, & Sapricium quidem imminente morte perterritum ſacrificaſſe, & temporalem mortem evaſiſſe *pag.* 211. *num.* 6. *Tunc dicunt lictores Sapricio: Flecte genua tua, ut caput tibi amputetur. Dicit autem eis Sapricius:*

Digitized by Google

pricius : *Quare? Dicunt ei lictores : Quoniam nolniſti Diis ſacrificare, ſed contempſiſti edictum Imperatoris propter hominem qui dicitur Chriſtus. Hæc cum audiſſet miſer Sapricius, reſpondit lictoribus dicens : Nolite me ferire ; facio enim, quæ juſſerunt Imperatores, & Diis ſacrifico*. Poſt hæc autem S. Nicephorus lictoribus dixit *num.* 8., ſe Chriſtianum eſſe, & proinde Martyrii palma fuit decoratus. *Unus autem ex lictoribus currens renuntiavit Præſidi dicens: Sapricius quidem pollicetur, ſe Diis ſacrificaturum. Eſt vero illic quidam alius, qui vult mori propter eum qui dicitur Chriſtus, clamans & dicens libere, Chriſtianus ſum, & Diis veſtris non ſacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. Poſtquam hæc audiit Præſes, in eum tulit ſententiam dicens : Si non ſacrificat Diis immortalibus, prout juſſerunt Imperatores, jubeo, eum mori gladio. Tunc accipientes Sanctum Nicephorum eum capite truncarunt, ut Præſes juſſerat*. Præſto ſunt Acta SS. Victoris, Alexandri, Feliciani, atque Longini Martyrum, in quibus ſic ſermo fit de Paſſione S. Victoris *pag.* 259. *num.* 10. *Cumque peroraſſet Martyr, impiiſſimi Præſides rationum pondere oppreſſi, Adhuc, inquiunt, Victor, philoſophari non deſinis? Unum tibi elige, aut placare Deos, aut cum ſumma infelicitate deperire. Si ſic, inquit, proponitis; quod docuimus verbis, exemplo firmandum eſt. Deos ſperno, fateor Chriſtum. Quæcumque poteſtis, date ſupplicia, cumulate tormenta*. Memoratu denique dignum eſt multorum millium Martyrum exemplum relatum apud Nicephorum *hiſtor. lib.* 7. *cap.* 6. quorum commemoratio habetur in Martyrologio Romano *ad diem* 25. *Decembr. Nicomediæ Paſſio multorum millium Martyrum, qui cum in Chriſti natali ad dominicum conveniſſent, Diocletianus Imperator januas eccleſiæ claudi juſſit, & ignem circumcirca parari, tripedemque cum thure præ foribus poni, ac præconem magna voce clamare, ut qui incendium vellent effugere, foras exirent & Jovi thus adolerent : cumque omnes una voce reſpondiſſent, pro Chriſto ſe libentius mori, incenſo igne conſumpti eo die naſci meruerunt in cælis, quo Chriſtus in terris pro ſalute mundi naſci dignatus eſt*. Hic autem in tranſitu adnotare fas ſit, juxta Romanas leges pœnitentiam non excuſare delictum, & præcipue reo jam conſtituto ad tribunal Judicis; uti habetur *in l. Qui ea mente* 65. *ff. de furtis, & in l.* 3. *C. de Apoſtatis*. Ad ſummum ſera hæc pœnitentia prodeſſe poterat, & forſitan hodie etiam poteſt pro pœna temperanda, teſte Tiraquell. *de pœnis temperandis cauſ.* 28. *num.* 4. *tom.* 5. Tanta autem erat multitudo eorum qui Chriſto nomen dederant, ut exiſtimatum fuerit eſſe neceſſarium, ut Chriſtianis etſi coram Judice conſtitutis venia daretur, ſi a Fide Chriſti recederent : unde Plinius *lib.* 10. *epiſt.* 97. *in fin.* Trajano ſuadet, ut venia multitudini detur, ſi a Chriſto recedat : *Ex quo facile eſt opinari, quæ turba hominum emendari poſſit, ſi fiat pœnitentiæ locus*. Cui Trajanus reſpondit : *Quamvis ſuſpectus in præteritum fuerit, veniam ex pœnitentia impetret*. Legi poteſt Jacobus Caſtellius in ſuis adnotationibus ad Acta S. Reſtitutæ Neapoli impreſſis anno 1742. *pag.* 102. Et, ſi fas eſt veteribus recentiora admiſcere, prodeſſe poſſe videtur exemplum Thomæ Mori Martyris, licet adhuc non vindicati. Editum fuerat a Senatu An-

glicano decretum, quod Thomas approbare non poterat, de Rege videlicet capite Eccleſiæ Anglicanæ; & ex hoc, & aliis ipſi oppoſitis Judex inſerebat, eum decreto regni hoſtiliter adverſari, Regis poteſtatem abnegare, læſæ majeſtatis reum eſſe. Cancellarius qui Moro ſucceſſerat, & Nortfolciæ Dux eum compellarunt; promittentes veniam a Rege, ſi, ut ipſi ajebant, voluiſſet reſipiſcere, & animi pertinaciam deponere. Morus autem ad hæc repoſuit: *Ampliſſimi viri, magnas quidem ex animo huic humanitati veſtræ gratias ago; Deum tamen omnipotentem enixius oro, ut in hac orthodoxa, qua ſum, ſententia ita me confirmet, ut uſque ad mortem in ea perſeverem*: uti habetur in ejus vita *tom.* 4. *part.* 2. *oper.* Thomæ Stapletoni *pag.* 1046. *cap.* 18.

6 Quintò, probationem mortis ex odio in Fidem illatæ firmam & luculentam eſſe, dicendum eſt, ſi ex Actis Martyrii concludenter, ut ajunt, oſtendatur, inflictam fuiſſe Dei ſervo, eo quia Chriſtianus erat; vel quia noluit aliquid facere, quod receſſum a Fide Chriſtiana ſignificaret, aut aliquam rem a Fide Chriſtiana vetitam, aut quæ ratione circumſtantiarum ſtare non poſſet cum præceptis Chriſtianæ religionis, aut religioni Chriſtianæ detrimentum afferret; vel quia aliquid fecit cum religione Chriſtiana concors, quod injuſtis Tyrannorum legibus vetitum fuerat. Exemplum eorum, quibus mors inflicta fuit, eo quia Chriſtiani erant, refertur ab Euſebio *hiſtor. Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 17. *pag.* 177. in qua ſic deſcribitur Martyrium SS. Ptolemæi, Lucii. & alius Anonymi: *Centurioni cuidam amico ſuo perſuaſit* (ſermo eſt de Martyrum accuſatore) *ut Ptolemæum comprehenderet: cumque in vincula conjiciens hoc unum interrogaret, eſſet ne Chriſtianus; cumque Ptolemæus, utpote amantiſſimus veri, & ab omni fraude ac mendacio alienus, Chriſtianum ſe confeſſus eſſet, eum Centurio cuſtodiæ mancipavit, diuque in carcere afflixit. Oblatus tandem Urbicio Judici Ptolemæus id unum ſimiliter interrogatus eſt, utrum eſſet Chriſtianus. Ille vero, qui, per Chriſti doctrinam cuncta ſe bona conſecutum eſſe, intelligeret, illam cæleſtis ac Divinæ virtutis inſtitutionem iterum confeſſus eſt .... Cum vero Urbicius, Ptolemæum ad ſupplicium duci, juſſiſſet, Lucius quidam, qui & ipſe Chriſtianus erat, adeo injuſtam audiens ſententiam ſic Urbicium allocutus eſt: Quid cauſæ eſt, inquit, ut hominem neque adulterii, neque ſtupri convictum, nec homicidam, nec furem, nec raptorem, nec ullius denique ſceleris reum, nominis duntaxat Chriſtiani vocabulum confitentem condemnaveris? Hujuſmodi forma judicii non convenit temporibus Imperatoris Pii, nec Philoſophi Cæſaris filii, nec Senatui Romano. Tum Urbicius nullo alio reſponſo hominem dignatus, ſic eum alloquitur: Tu quoque, inquit, Chriſtianus eſſe mihi videris. Cumque Lucius, ita eſſe, reſpondiſſet, juſſus eſt itidem ad ſupplicium duci; ſtatimque, magnam ſe gratiam Urbicio debere, profeſſus eſt, quippe qui hujuſmodi malis Dominis liberatus, ut ajebat, ad optimum Patrem Regemque eſſet migraturus. Sed & tertius quidam cum acceſſiſſet, eodem ſupplicio condemnatus eſt.* Conferunt etiam ea quæ habentur apud Sozomenum de Martyrio S. Simeonis Epiſcopi & aliorum plurimorum Sanctorum

ctorum Martyrum in Perſide *lib.* 2. *hiſtor. Eccleſ. cap.* 9. *& ſeqq. pag.* 57. Cum etenim ſenex quidam Eunuchus nomine Uſthazanes, qui fuerat nutritor Regis Saporis, & Præpoſitus domus Regiæ, ſolem adoraſſet, licet eſſet Chriſtianus, deinde pœnitens facti errorem publice retractaſſet, Sapor ira ſuccenſus caput illi præcepit amputari. *Qui cum ad id ſupplicium duceretur a ſpiculatoribus, rogavit eos, ut paululum expectarent, quaſi quidpiam Regi indicaturus eſſet. Vocatoque ad ſe Eunucho quodam fideliſſimo mandat, ut iſta Sapori nuntiaret. Quanta ſemper benevolentia ab ineunte ætate ad hoc uſque tempus erga familiam tuam, o Rex, affectus fuerim, dum parenti tuo, ac tibi, qua par erat cura ac diligentia miniſtrarem, nullis mihi teſtibus opus eſſe arbitror, apud te præſertim, qui rem explorate noſti. Pro omnibus igitur officiis, quæ vobis grata ac jucunda aliquando præſtiti, hanc mihi mercedem redde, ut ignaris non videar tanquam infidelis erga regnum tuum, aut tanquam in maleficio aliquo deprehenſus, ſubire ſupplicium. Utque id palam fiat, præco clamans ſignificet univerſis Uſthazadem capite truncari nullius quidem flagitii in palatio compertum unquam, ſed Chriſtianum, & qui a Rege induci non potuerit, ut Deum ſuum negaret.* Et Eunuchus quidem iſta nuntiavit, & Sapor, juxta petitionem Uſthazanis præconem proclamare, juſſit.

7 Exemplum aliorum, quibus mors inflicta fuit, eo quia noluerunt aliquid facere, quod ſignificaret receſſum a Fide Chriſtiana, conſtitui poteſt in his qui a Tyranno morte affecti ſunt, quia noluerunt Diis immolare, uti ſupra dictum eſt. In qua pariter claſſe recenſendi videntur illi, quos Tyranni ad mortem condemnarunt, eo quia veſci noluerunt cibis qui fuerant Diis immolati, inter quos præcipue enituerunt Agatho, Agape, Chionia, Irene, Caſſia, Philippa, & Eutychia. In Actis ſiquidem Paſſionis earum Scriba ſic locutus eſt *pag.* 348. *num.* 3. *Scito, mi Domine* (alloquebatur Dulcetium Præſidem) *Agathonem, Agapen, Chioniam, Irenem, Caſſiam, Philippam, & Eutychiam nolle his veſci, quæ Diis ſunt immolata. Eas igitur ad tuam Amplitudinem adducendas eſſe, curavi.* Etenim quadruplicis generis erant idolothyta: primum quidem, cum Ethnici menſis appoſiti, priuſquam de cibo guſtarent, aliquam partem de pane vel extis projiciebant in ignem, & vinum igni inſperſum Jovi libabant, juxta illud Virgilii Æn. 4. v. 206.

Jupiter omnipotens, cui nunc Maurnſia pictis
Gens epulata toris Lenæum libat honorem.

Secundum erat, cum animal menſæ deſtinatum prius idolo mactabatur, idque vel verbis, & invocando nomen idoli, vel factis, animal ſcilicet in apertis campis jugulando, ut Dæmones, qui præeſſe ruribus cenſebantur, ſparſo ſanguine, quem idcirco nullo cooperiebant pulvere, veſcerentur. Tertium erat, cum de animali mactato portio aliqua numini dabatur, tum reſiduæ partes in cibum Sacerdotum, vel offerentium cedebant, juxta illud Ovidii 12. Met. v. 154.

Sacra tulere ſuam: pars eſt data cetera menſis.

Quartum conſtituebatur in his quæ Gentium religio Dæmonibus reſervabat, non ritu quidem ſpeciali, ſed generali decreto & opinione, ut erat ſanguis & ſuffocatum, quæ Dæmonibus communi fide & aſſenſu addicebantur. Cum autem hæc omnia Chriſtianis prohibita fuiſſent in Apoſtolicis decretis Concilii Hieroſolymitani, quippe quæ eſſent ſigna & irritamenta idololatriæ, & abſtinere conveniens eſſet ab omnibus his quæ falſæ religionis profeſſionem redolebant, juxta illud Apoſtoli 1.*Cor.* 10. *v.*20. *Nolo autem vos ſocios fieri Dæmoniorum; non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum; non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ Dæmoniorum*; non ſolum prædicti, ſed alii quoque Martyrium ex eadem cauſa ſubierunt. Quare apud S. Joannem Chryſoſtomum *homil. in S. Lucianum tom.* 2. *oper. pag.* 524. Martyrium extollitur S. Luciani Presbyteri Antiocheni, qui fami a Tyranno expoſitus, & poſt longam inediam ad menſam invitatus idolothytis refertam comedere recuſavit; & in epiſtola Eccleſiæ Gothicæ Sanctus quidam Presbyter, & Sanctus Sabas cibos idolis immolatos ab Athalarico Tyranno ſibi miſſos ad comedendum conſtantiſſime reſpuerunt.

8 Quod autem attinet ad exemplum illorum, quibus mors illata eſt, quia aliquid facere noluerunt a Fide Chriſtiana vetitum, celeberrimum eſt Martyrium S. Polycarpi Epiſcopi relatum in epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis, *apud Ruinart. pag.* 29. *num.* 9. In ea enim Tyrannus ait: *Debes jurare per Cæſarem, Cæſariſque fortunam &c. Tunc Polycarpus ore ſemicluſo, & quaſi non ſuo, ſed alieno ſermone loqueretur, clauſis pæne faucibus, populum qui in arena erat reſpexit univerſum, impium vel profanum, tractoque ex intimo corde ſuſpirio, majeſtatem cæli intuens, ait: Tolle impios. Et cum aſſiduus præceptor aſſiſteret, enuntians: Jura fortunam Cæſaris, & poteris relaxari &c. ait: Quid me cogis jurare per Cæſarem? Aut profeſſionem meam fortaſſe non noſti? Palam me Chriſtianum dico, & quo magis iraſceris, ego gaudeo. Tu ſi vis Legis hujus ſcire rationem, diem da a quo incipies audire vel diſcere*. Sciendum quippe eſt, non licuiſſe Chriſtianis jurare per fortunam, aut genium Cæſaris, quod hæc a Gentilibus pro Diis haberentur, quamvis per Cæſaris ſalutem eis jurare permiſſum eſſet, ut ait Tertullianus *apolog. cap.* 32. *pag.* 63. Quocirca in Martyrio S. Potamianæ Virginis Alexandrinæ in hiſtoria Palladii ad Lauſium *apud Ruinart. in Act. Martyr. pag.* 103. *num.*2. refertur, eam ſic allocutam fuiſſe Tyrannum: *Per caput Imperatoris, quem tu times, ſi ſtatuiſti ſic me ſupplicio afficere, ne juſſeris me exui*. Et in Actis SS. Marciani & Nicandri Martyrum *pag.* 486. *num.* 3. poſtquam Præſes dixit: *Ecce pro deſiderio veſtro morti trademini*. Marcianus inquit: *Per ſalutem tibi petimus Imperatorum, ut nos citius mittas; nec enim ſuppliciorum formidine id te, ut facias, adjuramus, ſed ut cito noſtro deſiderio potiamur*. Illi quoque, qui ad mortem a Tyranno damnati ſunt, eo quia, cum eſſent Chriſtiani & Exceptoris officio fungerentur, officium id deſeruerunt, ne ſententias capitales ſcriberent quæ a Perſecutoribus adverſus reliquos Chriſtianos proferebantur, ad hanc claſſem referri poſſunt: inter quos recenſetur S. Caſſianus

ſianus Martyr Tingitanus, in cujus Actis *pag.* 267. habetur, graphium & codicem in terram projeciſſe, cum Aurelium Auricolanum audivit ſententiam mortis proferentem adverſus S. Martyrem Marcellum. Quare nedum in Martyrologio Uſuardi, & Galeſinii, ſed etiam in Martyrologio Romano ſequens de eo profertur *ad diem 3. Decembris* elogium: *Tingi in Mauritania Paſſio Sancti Caſſiani Martyris, qui Exceptoris diu gerens officium, tandem cælitus inſpiratus, execrabile duxit, Chriſtianorum neci deſervire; unde renuntians eidem officio, ſub Chriſtiana confeſſione triumphum meruit obtinere Martyrii*. Repeti etiam hic poſſet exemplum S. Geneſii, de quo *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 4.

9 Exemplum pariter eorum quibus mors a Tyranno illata eſt, eo quia aliquid facere noluerunt, quod ratione circumſtantiarum ſtare non poterat cum præceptis Chriſtianæ religionis, colligi poteſt ex Actis Martyrii S. Maximiliani *pag.* 263. *num.* 1. qui morti damnatus eſt, quoniam noluit militem agere: *Mihi non licet militare, quia Chriſtianus ſum*. Maximilianus quippe militiam non reſpuit, quaſi per ſe mala eſſet; cum inter SS. Martyres multi, qui ſub Imperatoribus ethnicis militabant, relati ſint; Quadraginta videlicet Martyres a S. Baſilio Magno *in homilia ſupra citata* memorati; Arcadius, cujus obitus deſcribitur in libro *de agonibus Martyrum*; Bonoſus & Maximianus, quorum memoria celebratur in Martyrologiis Uſuardi, Galeſinii, & Baronii; & alii plures; ſed ob occaſiones peccandi, quas ipſi militantes ſub Imperatoribus ethnicis frequenter experiebantur. Quocirca in Actis S. Marcelli Centurionis & Martyris *pag.* 265. *num.* 1. ſic legitur: *In civitate Tingitana, procurante Fortunato Præſide, advenit natalis dies Imperatoris. Ibi cum omnes in conviviis epularentur atque ſacrificarent, Marcellus quidam ex Centurionibus legionis Trajanæ profana repu-tans illa convivia, rejecto etiam cingulo militari coram ſignis legionis, quæ tunc aderant, clara voce teſtatus eſt dicens: Jeſu Chriſto Regi æterno milito. Abjecit quoque vitem & arma, & addidit: Ex hoc militare Imperatoribus veſtris deſiſto, & Deos veſtros ligneos & lapideos adorare contemno, quæ ſunt idola ſurda & muta. Si talis eſt conditio militantium, ut Diis & Imperatoribus Sacra facere compellantur, ecce projicio vitem & cingulum, renuntio ſignis, & militare recuſo*. Legi poteſt diſſertatio Patris Lupi *de antiqua diſciplina Chriſtianæ militiæ pag.* 251. *& ſeq. tom.* 1. ubi congeſta undique eruditione oſtendit, Chriſtianis licuiſſe militem agere etiam ſub Principe ethnico; debuiſſe autem militiam deſerere, & cingulum militare abjicere, ſi ſacrilega Principis juſſa evadere non potuiſſent.

10 Quod poſtea ſpectat ad mortem Martyri inflictam, eo quia aliquid facere noluit, quod Chriſtianæ religioni detrimentum afferret, reminiſci opus eſt, bellum ſacris Codicibus indictum fuiſſe ab hoſtibus Chriſtianæ religionis, cum animadvertiſſent, Divinarum Scripturarum lectiones plurimum valere ad confirmandos Fidelium animos in ſuo propoſito; mandatumque propterea fuiſſe, ut ubique terrarum flammis abſumerentur. Edi-

ctum

ctum hoc per omnes Imperii Romani provincias promulgatum multos Eccleſiæ Martyres peperit; ſed præcipue in Africa, ubi complures hac occaſione mortem pertulere. Idem edictum pervenit ad civitatem Tubzocenſem, cui Felix Epiſcopus præerat; cumque ipſe ſacros Libros tradere conſtanter renuiſſet, ad diverſa tribunalia etiam trans mare ductus, die tandem 30. Auguſti apud Venuſium Apuliæ urbem gladio percuſſus Martyrium complevit, atque adeo in Actis Paſſionis ipſius Perſecutor ſic eum alloquitur *pag.* 313. *num.* 2. *Felix Epiſcope, da libros, vel membranas, quaſcumque habes. Felix Epiſcopus dixit: Habeo, ſed non do. Magnilianus Curator dixit: Prius eſt, quod Imperatores juſſerunt, quam quod tu loqueris. Da libros, ut poſſint igne aduri. Felix Epiſcopus dixit: Melius eſt, me igne aduri, quam Scripturas Deificas; quia bonum eſt obedire Deo magis, quam hominibus. Magnilianus Curator dixit: Prius eſt, quod Imperatores juſſerunt, quam id quod tu loqueris. Felix Epiſcopus dixit: Prius eſt præceptum Domini, quam hominum.* Conſimilia habentur in Martyrio Vincentii Archidiaconi, quod a vetere Poeta Prudentio *periſteph. hymno* 2. *v.* 177. deſcribitur, in quo Dacianus Præſes his verbis ſanctum Martyrem compellat:

Si tanta callum pectoris
Prædurat obſtinatio,
Pulvinar ut noſtrum manu
Abomineris tangere,
Saltem latentes paginas,
Libroſque opertos detege,
Quo Secta pravum ſeminans
Juſtis crémetur ignibus.

Martyr autem ita reſpondet:

Quem tu, maligne, myſticis
Minaris ignem litteris,
Flagrabis ipſe hoc juſtius;
Rhomphæa nam cæleſtium
Vindex erit voluminum,
Tanti veneni interpretem
Linguam perurens fulmine.

11 Concordant Acta Saturnini Presbyteri & Sociorum, quæ primum quidem ex ſinceriſſimis Proconſularibus Actis ſumpta in Eccleſia legebantur, deinde, cum ſæculo IV. interpolata fuiſſent, beneficio vetuſtiſſimorum manuſcriptorum codicum emendata fuerunt a Balutio, & publici juris facta *tom.* 2. *miſcellan. Pagina* quippe 57. *num.* 2. in eis ſic legitur: *Temporibus namque Diocletiani & Maximiani bellum Diabolus Chriſtianis indixit iſto modo, ut ſacroſancta Domini Teſtamenta Scripturaſque Divinas ad exurendum peteret &c. Sed non tulit exercitus Domini Dei immane præceptum, ſacrilegamque juſſionem perhorruit, & mox Fidei arma corripuit, deſcendit in prælium non tam contra homines, quam contra Diabolum pugnaturus.*

12 De-

Digitized by Google

12 Demum exemplum eorum, quibus Tyranni mortem intulerunt, eo quia aliquid fecerant cum religione Chriſtiana concors, quod injuſtis eorum legibus vetitum fuerat, habemus ex Actis SS. Saturnini, Dativi, & aliorum plurimorum Martyrum in Africa jam ſupra commemoratorum. In his enim SS. Martyres judicio poſtulati, quod ſacram *Synaxim* contra Imperatoris præceptum egiſſent, ſic Proconſuli reſponderunt. Proconſul nempe Felicem interrogavit *pag.* 343. *n.* 12. *& ſeqq.*, *Si in collecta* fuiſſet. Felix autem reſpondit: *Quaſi Chriſtianus ſine dominico eſſe poſſit, aut dominicum ſine Chriſtiano celebrari? An neſcis, Satanas, in dominico Chriſtianum, & in Chriſtiano dominicum conſtitutum?* Et poſt alia: *Ego devota mente celebravi dominicum, collectam cum Fratribus feci, quia Chriſtianus ſum*. Cumque deinde Proconſul a Saturnino quæſiviſſet, an interfuiſſet: *Tu, Saturnine, interfuiſti?* Saturninus reſpondit: *Chriſtianus ſum*. Proconſul inquit: *Non a te quæro hoc, ſed utrum egeris dominicum*. Cui reſpondit Saturninus: *Egi dominicum, quia Salvator eſt Chriſtus*. Dominicum quippe ſacra myſteria deſignabat, juxta illud S. Cypriani *in epiſt.* 63. *ad Cæcilium col.* 231. *Numquid ergo dominicum poſt cœnam celebrare debemus?* hoc eſt, numquid Divinum Sacrificium celebrare poſt cœnam debemus? quemadmodum ſcite explicat Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. Rom. ad diem* 25. *Decembris*.

13 Hactenus relata deſumpta ſunt ex Actis ſinceris Martyrum a Ruinartio collectis, eaque maximopere prodeſſe poſſunt in examine cauſarum, quæ in ſacrorum rituum Congregatione pertractantur, & ſignanter, quando proponitur dubium de Martyrio & cauſa Martyrii. In cauſa Viginti ſex Martyrum Japonenſium Ord. B. Franciſci Fratrum Diſcalceatorum, ut oſtenderetur, mortem fuiſſe Dei Servis ab Imperatore Japoniæ inflictam ex odio in Fidem, magnum momentum repoſitum fuit in ſententia mortis ab eo lata, quæ in proceſſum compulſorialem Maniliæ confectum inſerta erat, & de qua Rotæ Auditores in relatione cauſæ exhibita ſummo Pontifici Urbano VIII. *art.* 2. In cauſa B. Joannis de Prado magnum pariter momentum repoſitum fuit in conteſtatione ab ipſo habita cum Infideli Rege Marochitano, qui ipſum propria manu interfecit, de veritate Chriſtianæ religionis, & falſitate ſectæ Mahumetanæ. In cauſis BB. Joſaphat Pollocenſis, Petri de Arbues, Fidelis a Sigmaringa magna ſane diligentia oſtenſum fuit a Poſtulatoribus, mortem ipſis non ex alia cauſa inflictam fuiſſe, quam quia Catholicam religionem promovebant, Hæreſes inſectabantur, & ad Hæreſim abjurandam populum, prædicando, incitabant. In cauſa eorum Martyrum Japonenſium, in quibus (uti dictum eſt) reſponſum fuit, conſtare de Martyrio ex parte Tyranni, ſtrenui Poſtulatores finem perſecutionis, & media, quibus perſecutionis finis quærebatur, probationibus & conjecturis in aperto poſuerunt, ut, mortem a Tyranno inflictam ex odio in Chriſtianam Fidem proveniſſe, demonſtrarent. In *moralibus* etenim finis eſt, qui dat eſſe rei & ſpeciem actioni, & ex

Digitized by Google

& ex mediis adhibitis ſæpe dignoſcitur, qualis fuerit finis a Perſecutore ſeu Tyranno intentus; uti late explicant Suarez *in defenſ. Fidei Cathol. adverſus errores Anglicanæ ſectæ lib. 6. cap.* 10. *per tot.* præſertim vero *a num:* 4. *uſque ad* 8. & Hurtado *in reſolut. de ver. Martyr. reſolut.* 39. *num.* 4. In quadam cauſa nonnullorum qui Martyrio coronati dicebantur, dum munere fungebar Fidei Promotoris, memini, in magno pretio fuiſſe difficultatem ab Anteceſſoribus meis & a me ipſo excitatam, mortem ſcilicet non fuiſſe inflictam ex odio in Fidem, cum Religioſis unius Inſtituti fuerit a Tyranno inflicta, non autem aliis alius Inſtituti; licet omnes ob Euangelii prædicationem morte multandi videri potuiſſent, ſi mors ex odio in Fidem, non autem ex alia ratione cauſam habuiſſet. In univerſum denique nomine odii in Fidem intelligi dicitur directa & immediata Fidei inſectatio ad extorquendam a Fidelibus veræ Fidei negationem, aut Divinæ Legis violationem. Item nomine odii in Fidem intelligitur inſectatio alicujus ob opus ex Chriſti doctrina neceſſarium. Demum nomine odii in Fidem intelligitur inſectatio ob exercitium operis ex ſe boni, & aliquo tandem modo ad Fidem propagandam, ſive tuendam, ſive illuſtrandam tendentis, at lege humana iniqua prohibiti; uti late proſequitur Theophilus Raynaudus *in ſæpe cit. tractatu de Martyrio per peſtem part.* 2. *cap.* 1. *num.* 11. Miſerabilis quoque, infauſta, & extraordinario inſolitoque modo mors a Perſecutoribus & Tyrannis obita, ſi non probationem, adminiculum ſaltem ſuppeditare poterit, ut pie credamus, ab eis Dei ſervos fuiſſe morte multatos ex odio in Fidem Catholicam, aut in aliquam rem ad Fidem relatam. Scatet nimirum hujus generis conjecturis totus liber Lucii Cæcilii Firmiani Lactantii *de mortibus Perſecutorum*, ubi *cap.* 2. agit de morte Neronis, *cap.* 3. de morte Domitiani, *cap.* 4. de morte Decii, *cap.* 5. de morte Valeriani, *cap.* 6. de morte Aureliani, *cap.* 7. 17. 19. *&* 42. de morte Diocletiani, *cap.* 8. 29. *&* 30. de morte Maximiani Herculei, *cap.* 35. de morte Valerii Maximiani, *cap.* denique 47. *&* 49. de morte Maximini.

14 In Actis S. Cæſarii ad mortem damnati a Luxurio, qui poteſtatem acceperat ab Imperatore Trajano, legitur *apud Surium* 1. *Novembris pag.* 4. *tom.* 6., Cæſarium Luxurio dixiſſe: *Me quidem aqua* (fuit enim ſacco incluſus una cum S. Juliano Presbytero, & in mare demerſus) *quæ regeneravit tanquam filium ſuum ex ſe renatum ſuſcipiet .... Te vero, Luxuri, hodie comedet coluber, ut cognoſcat omnis hæc regio, quod vindicet Dominus ſanguinem ſervorum ſuorum, & virginum* (Domitillæ videlicet, Euphroſynæ, & Theodoræ) *quas tu ignibus concremaſti*. Poſt demerſos autem Sanctos in mare, Luxurius equo inſidens, ad villam ſuam pranſurus feſtinans, cum quamdam præteriret arborem, ſerpens lapſus eſt per caput ejus inter collum & tunicam, atque inde ad ventrem, lateraque ejus lacerans, uſque ad cor illius penetravit. Totus igitur intumeſcens jacebat humi; ſed tamen, priuſquam animam efflaret, vidit oculis ſuis pſallentes Angelos, & admodum honorifice corpora SS. Juliani & Cæſarii ex undis exportantes.

Mortem

Digitized by Google

mortem a ſerpente illatam Luxurio Ado & Uſuardus traduxerunt ad Acta S. Hiacynthi Martyris in Portu Romano, de quo Martyrologium Romanum *ad diem 26. Julii*. Sed eorum lapſum refellit Joannes Marangoni in ſuis illuſtrationibus ad Acta S. Victorini Romæ editis anno 1740. *pag.* 45.

CAPUT XV.

De requiſitis in Martyre neceſſariis ante Martyrium.

1 Martyrium dicitur Baptiſmus ſanguinis, juxta illud Marci 10. *v.* 38. *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?* Quamvis enim Martyrium ſit actus Fortitudinis & Charitatis, id nihilominus ſibi vindicat locum quoad adultos: ſecus autem quoad infantes, qui ſine Baptiſmo fluminis moriuntur; cum quoad hos ſufficiat, occiſos fuiſſe ex odio in Chriſtum; ita ut dubitandum non ſit in eis de vi & efficacia Martyrii, quin ſuppleat vices Baptiſmi aquæ, & quin per conſequens peccatum originale quoad culpam & pœnam ex opere operato deleat. In Martyrio quippe configuratur homo ad Chriſti Paſſionem & mortem per *configurationem realem*; at in Baptiſmo aquæ configuratur ad Chriſti Paſſionem & mortem per *configurationem ſacramentalem*. Plures congeri poſſent ad id facientes Patrum & Theologorum auctoritates: ſed ſatis eſſe poterit doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 1. *ad primum* ubi hæc habet: *Martyrii gloriam, quam in aliis propria voluntas meretur, illi parvuli occiſi per Dei gratiam ſunt aſſecuti; nam effuſio ſanguinis propter Chriſtum vicem gerit Baptiſmatis: unde, ſicut in pueris baptizatis per gratiam baptiſmalem meritum Chriſti operatur ad gloriam obtinendam, ita & in occiſis propter Chriſtum meritum Martyrii operatur ad palmam Martyrii conſequendam*. Quæ pariter doctrina ab eodem S. Doctore traditur 3. *part. quæſt.* 66. *art.* 12. & *in* 4. *ſent. diſt.* 4. *quæſt.* 3. *art.* 3. *quæſtiunc.* 3. eamdemque late exornat Cardinalis Bellarminus *de ſacram. Baptiſmi lib.* 1. *cap.* 6. *§. Probabilior ſententia*; & hanc communem eſſe & veram Theologorum ſententiam, oſtendit Vaſquez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 2. *quæſt.* 68. *art.* 3. *diſput.* 153. *cap.* 7. *§. Communis tamen &c.*

2 Conferunt quoque ea quæ *lib.* 1. *cap.* 14. a nobis allata ſunt de pueris ab Herode interfectis, quos diximus cultum Martyrum habere in Eccleſia. Quare inquit S. Auguſtinus *lib.* 3. *de libero arbitrio cap.* 23. *n.* 68. *col.* 638. *tom.* 1. *oper. Etiam infantes illos, qui, cum Dominus Jeſus Chriſtus necandus ab Herode quæreretur, occiſi ſunt, in honorem Martyrum receptos commendat Eccleſia*. Quem ceteri Patres ſequuntur collecti ab erudito viro Antonio Sandino *in hiſtor. familiæ ſacræ ex antiquis monumentis collecta, & Patavii edita anno* 1734. *pag.* 60. & Eccleſia *in Oratione feſti eorumdem* ſic loquitur: *Deus, cujus præconium Innocentes Martyres non loquendo, ſed moriendo confeſſi ſunt &c.* Nec enim cultum Martyrum omnes ſimul & indiſcrimina-

tim habere poſſent, ſi in eorum aliquibus Martyrium ex opere operato culpam & pœnam non deleviſſet. Dictum eſt omnes ſimul & indiſcriminatim cultum Martyrum habere non poſſe: qui etenim octavam diem a die ſuæ nativitatis exceſſerant, & ideo circumciſi fuerant, nec peccato originali, nec ejus pœnæ obnoxii eſſe poterant, ſive deinde Circumciſio gratiam conferret ex opere operato, juxta ſententiam Scoti, cui adhæret Hugo de Sancto Victore *lib. 1. de Sacramentis part. 12. cap. 2. tom. 3.* ſive ex opere operantis juxta doctrinam D. Thomæ *3. part. quæſt. 62. art. 6. ad tertium, & quæſt. 70. art. 4. per totum.*

3 Ab horum porro puerorum exemplo inferunt Theologi, infantes omnes, qui pro Chriſto occiduntur, veros eſſe Martyres. Vel etenim, ut ipſi ſubdunt, aliquod ſpeciale interceſſit privilegium in pueris ab Herode interfectis, vel nullum; ſi nullum, concludunt, omnes infantes, etſi carentes uſu rationis, dummodo pro Chriſto occidantur, eſſe poſſe Martyrii capaces: ſi vero privilegium interceſſit, ajunt id non perſonis, ſed cauſæ fuiſſe conceſſum, & ideo ſibi debere vindicare locum quoad omnes, qui in eadem cauſa verſantur; quemadmodum fuſe legi poteſt apud Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom. 3. diſput. 29. ſect. 1. pag. 344. edit. Lugdun. an. 1614.* Joannes Major *in cap. 2. Matthæi dub. 2. circa litteram* conſiderat, infantes ab Herode occiſos obiiſſe in primo Chriſti adventu in orbem, & idcirco ſpecialem aliquam prærogativam obtinère potuiſſe, ad quam alii infantes progreſſu temporis, pro Chriſto occiſi, non ſunt admittendi: exemplo Principis, qui in primo ingreſſu in aliquam inſignem urbem liberat detentos in carceribus, quod alias non præſtat. Sed hæc voluntaria & gratis excogitata coarctatio beneficentiæ Chriſti in infantes pro Fide cæſos quolibet carere videtur fundamento. Quocirca ei præferendus videtur Vaſquez, qui *in 3. part. S. Thomæ tom. 2. quæſt. 68. diſput. 153. cap. 7. art. 3.* hæc habet: *Porro quamvis non tam certum ſit id quod diximus de aliis infantibus pro Chriſto occiſis, quam de illis qui hac de cauſa ab Herode interfecti ſunt, quia pro interfectis ab Herode Eccleſiæ traditionem & doctrinam Patrum pleniorem habemus, nihilominus indubitatum apud nos eſſe debet, eamdem rationem eſſe de omnibus, qui poſt adventum Chriſti propter ipſum occiſi ſunt.* Sententias Scholaſticorum pro hac re affert, & etiam Patrum, & ſignanter S. Bernardi *ſerm. 66. in Cantica*, cui addi poteſt ſermo unicus ejuſdem S. Bernardi *in nativitate SS. Innocentium vol. 1. pag. 794. n. 2.*

4 Item, ad ulteriora progrediendo, paſſim iidem Theologi docent, infantes etiam in maternis uteris occiſos, veros eſſe Martyres, & gratiam ſanctificantem accipere, ſive ex odio in Fidem occidantur ſimul cum matre, ſive eadem ſuperſtite. Neque enim in contrarium urget textus *in can. Qui in maternis, de conſecrat. diſt. 4.* ubi dicitur: *Qui in maternis uteris ſunt, ideo cum matre baptizari non poſſunt, quia qui natus adhuc ſecundum Adam non eſt, renaſci ſecundum Chriſtum non poteſt.* Reſpondent quippe, textum loqui de Baptiſmo aquæ, non autem de Baptiſmo ſanguinis; atque adeo ab uno

uno fieri non poſſe illationem ad alium, cum Baptiſmus aquæ conſiſtat in ablutione, Baptiſmus autem ſanguinis in morte, & aquæ ablutio fieri vere non poſſit in pueris adhuc in utero matris exiſtentibus, mors vero iiſdem, licet in maternis uteris exiſtentibus, vere infligi poſſit, & infligatur. Ita Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſolut.* 20. *§. His rejectis*, Cardinalis Capiſucchius *in ſæpe cit. controv. de Martyr. quæſt.* 2. *§.* 3. *per tot.*, Bonacina *oper. moral. tom.* 1. *diſput.* 2. *de Baptiſmo quæſt.* 1. *punct.* 1. *propoſit.* 2. *num.* 7. late Theophilus Raynaudus *de Martyrio per peſtem part.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. Vaſquez *tom.* 2. *in* 3. *part. diſput.* 153. *cap.* 7. Clericat. *de Baptiſ. deciſ.* 27. *num.* 8. *& deciſ.* 52. *num.* 3. Tantum inter infantes, & adultos hanc ſtatuunt differentiam, ut Martyribus adultis *Aureola* competat, quæ non competit Martyribus infantibus, juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *ſent. diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 3. *quæſtiunc.* 2. *ad* 12. ubi, poſtquam retulit opinionem illorum, qui docebant, Innocentibus ab Herode occiſis Divina virtute acceleratum fuiſſe uſum rationis, & ideo Martyres fuiſſe voluntate & actu, & *Aureola* (quæ ſcilicet opinio ab eodem S. Doctore perhibetur 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 1. *ad primum*) opinionem iſtam refellens ſic ſcribit: *Sed alii dicunt, quod fuerunt Martyres actu tantum, & non voluntate; quod videtur ſentire Bernardus diſtinguens tria genera Martyrum: & ſecundum hoc Innocentes ſicut non pertingunt ad perfectam rationem Martyrii*, (in quantum ſcilicet Martyrium eſt actus virtutis & fortitudinis) *ſed aliquid Martyrii habent ex hoc, quod paſſi ſunt pro Chriſto; ita etiam Aureolam, non quidem ſecundum perfectam rationem, ſed ſecundum aliquam participationem, in quantum ſcilicet gaudent, ſe in obſequium Chriſti occiſos eſſe, ut dictum eſt de pueris baptizatis, quod habebunt aliquod gaudium de innocentia, & carnis integritate.*

5 Conjunctio ſcilicet hominis cum Deo per ejus perfectam viſionem & fruitionem dicitur corona aurea, ſive abſolute *aurea* per modum nominis ſubſtantivi, ſicuti corona triumphalis lauro conſerta per modum nominis ſubſtantivi dicitur laurea. Porro, cum beatitudini eſſentiali, gaudio videlicet de conjunctione cum Deo, aliud præmium accidentale addatur, id eſt gaudium quoddam de operibus factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis, juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *ſent. diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 5. gaudium hoc *Aureola* dicitur, quaſi parva corona: *Aureola eſt quoddam privilegiatum præmium privilegiatæ victoriæ reſpondens*. Cumque privilegiata victoria tres præcipue pugnas reſpiciat, pugnam ſcilicet contra carnem, quando nimirum pugnans victoriam obtinet abſtinendo a delectationibus venereis; pugnam contra mundum, cum quis a mundo perſecutionem patitur pro Chriſto uſque ad mortem; & pugnam contra Diabolum, cum aliquis hoſtem hunc non ſolum a ſe, ſed etiam a cordibus aliorum removet, quod fit per doctrinam & prædicationem: hinc eſt, quod, quidquid Fridericus Spanhemius *in ſuis dubiis Evangelicis part.* 3. *dub.* 89. impie adverſus *Aureolas* effutire auſus ſit, juxta doctrinam memorati Sancti Doctoris triplex datur *Aureola*, una Virginum, alia Martyrum, tertia Doctorum,

 de qui-

de quibus plura collecta videri poſſunt apud Sotum in 4. *ſent. diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 2. *concluſ.* 1. Theophilum Raynaudum *tom.* 18. *lib. de Martyrio per peſtem part.* 2. Cardinalem Capiſucchium *in controv. de Martyrio quæſt.*2. *§.* 24. *& plurib. ſeqq.* Maurum *Theolog. tom.* 3. *lib.* 11. *tract.* 12. *quæſt.* 100. Quocirca, ſi in infantibus pugna deeſt, docent Theologi, eos utique veros Martyres eſſe, ſed *Aureolam* Martyrii non obtinere.

6 A Nobis alibi, hoc eſt *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 3. *&* 4. nonnulla allata ſunt exempla puerorum ex odio in Fidem Chriſtianam occiſorum, qui inter Martyres recenſentur. Sed alia quoque addi poſſunt. In Martyrologio Romano *ad diem* 16. *Junii* ſic legitur: *Tharſi in Cilicia Sanctorum Martyrum Quirici & Julittæ matris ejus ſub Diocletiano Imperatore, quorum Quiricus triennis puellus, cum matrem, quæ ante Alexandrum Præſidem nervis diriſſime cædebatur, implacabili luctu lugeret, ad gradus tribunalis illiſus interiit*. Quæ profecto deſumpta non ſunt ex Actis SS. Quirici & Julittæ proſcriptis a S. Gelaſio Papa *in can. Sancta Romana, diſt.* 15. ſed ab aliis Actis ſincerioribus, uti obſervat Cardinalis Baronius *in not. ad dictum Martyrol.* Epiſtola quippe Theodori Epiſcopi Iconii, quam Franciſcus Combefiſius ex codice Græco Regiæ bibliothecæ Pariſienſis edidit anno 1660. quamvis ſit labentis ſæculi VI. monumentum, & SS. Quiricus & Julitta principio ſæculi IV. Martyrium paſſi ſint, meruit tamen, ut inter ſincera Martyrum Acta recenſeretur a Ruinartio, qui de eorum quoque memoria & cultu in utraque Eccleſia, Latina & Græca, teſtimonium perhibet: cum Theodorus narrationem ſuam a viris fide dignis hauſerit, qui eam ab aliis antiquioribus probatis viris audiverant, quemadmodum adnotarunt Tillemont *tom.* 5. *pag.* 349. & Baillet *ad diem* 16. *Junii*, & *in tabula critica ad dictum diem*. Bollandiani quoque *tom.* 7. *Maji ad diem* 29. *pag.* 17. Beati Cyrilli pueri Paſſionem ex codice ms. Velſeri patritii Auguſtani evulgarunt; & *tom.* 3. *Julii ad diem.* 12. *pag.* 462. typis ediderunt Acta B. Andreæ pueri a Judæis trucidati in odium Fidei in Valle Oenana prope Oenipontum in Comitatu Tyrolenſi anno 1462. una cum hiſtoria cultus eidem exhibiti. Euſebius Cæſarienſis juxta editionem Sirmundi *tom.* 4. *Bibliot. veterum PP. lib.* 2. *de Reſurrectione pag.* 18. pluribus exponit Martyrium S. Romani, quod ſubiit in civitate Antiochena: & Prudentius *hymno* 14. *v.* 671. *& ſeq.*glorioſum canit certamen ſeptennis circiter pueri, qui cum S. Romano paſſus eſt. Duorum puerorum illuſtri loco natorum, qui pro Chriſto mortui ſunt, ex germanis Actis S. Luciani Martyris mentio habetur apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 311. *num.* 15. *&* 16. Victor *de perſecutione Vandalica lib.* 5. *tom.* 8. *Bibliot. veter. PP. pag.* 693. narrat, in ea perſecutione mulieres, & præcipue nobiles, contra jura naturæ nudatas, cruciatas fuiſſe; præ ceteris autem Dionyſiam reliquis matronis pulchriorem unicum filium, in tenera adhuc ætate conſtitutum, & timore pœnarum territum, auctoritate materna ita increpaſſe, ut in certamine confeſſionis ſpiritum Deo reddens, Martyrio fuerit coronatus: qui quidem puer Majoricus appella-

pellabatur, & de eo plura legi poſſunt apud citatum Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 484. *num.* 82. Idem denique Cardinalis *in annal. ad an.* 925. *a num.* 1. *uſq. ad* 7. ex Raguel teſte contemporaneo præclarum Pelagii pueri Martyrium, quod ſæculo x. contigit, exponit. *Eodem citato lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 4. diximus, nonnulla exempla ibi relata non undequaque prodeſſe, ut concludatur, infantes, qui in odium Fidei occiduntur, inter Martyres eſſe recenſendos; & hoc ipſum aſſerimus etiam de celebri exemplo modo expoſito SS. Quirici & Julittæ. Licet enim Quiricus propter ætatem infans dici potuerit, Divinæ tamen Gratiæ auxilio, non infans, ſed ut adultus haberi potuit & debuit; etenim ex citata epiſtola Theodori *pag.* 421. *num.* 3. habetur, quod *accepto Prætor manu puero, blande deliniens, a fletu cohibere omnino nitebatur, genibuſque impoſitum accipere oſcula conabatur. Puer vero intentis in matrem luminibus, Prætorem abs ſe ſubmovebat, ac caput avertebat; manibuſque obnitens, Prætoris faciem unguiculis ſcalpebat; velut denique caſta turturis pullus, æmulam Sanctus Cirycus vocem pronuntiavit, eamdem ipſam matris prædicationem edens, ac clamans: Chriſtianus ſum. Calcibus quoque Judicis latus petebat.* Tandem *eod. lib.* 1. *cap.* 14. diximus, in ipſo rei eventu expectandum eſſe judicium Sedis Apoſtolicæ, ſi contingeret, ut apud eam cauſa inſtitueretur ſuper Beatificatione formali, aut ſolemni Canonizatione alicujus pueri interfecti in odium Fidei. Hoc ipſum nunc repetimus: cum nullum adſit exemplum præcedens hujuſce rei, cui Sedes Apoſtolica inniti poſſit. Nonnulla quippe ex relatis exemplis (uti vidimus) non faciunt ad rem: nonnulla ſunt antiqua, & excedunt tempora Alexandri III. qui (ut alibi viſum eſt) novam formam induxit in cauſas Canonizationum: & illud Simeonis pueri Tridentini, a Judæis occiſi in odium Fidei, de quo *eod. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 4. & ſuper cujus obitu authenticus extat proceſſus in archivo ſecreto caſtri S. Angeli de Urbe, quem Bollandiani, ceterique omnes qui de eo ſcripſerunt, ignorarunt, non ad formalem (uti vidimus) referri poteſt Beatificationem, & multo minus ad ſolemnem Canonizationem, ſed ad quamdam æquipollentem Beatificationem. Et in ipſo rei eventu ſerio ponderandum eſſet, Beatificationes & Canonizationes non ſolum fieri, ut certos habeamus apud Deum pro nobis interceſſores, ſed ut etiam glorioſa eorum geſta imitari poſſimus; quæ porro imitationis ratio in hypotheſi ceſſat. Vel enim imitatio reſpicere dicenda eſt infantes, vel adultos. Infantes autem reſpicere non poteſt, cum non ſint conſilii capaces. De adultis dici fortaſſe poſſet, eos ad Martyrium quodammodo incitari poſſe ex Martyrio infantium, cogitantes, ſi in infantili ætate conſtituti potuerunt mori pro Chriſto, potiori ratione hoc ipſum facere poſſe adultos. Sed, ſi ſerio res perpendatur, nulla ex cæde infantium excogitari poteſt imitatio in adultis; cum libera voluntas adulti nequeat exemplum ſumere ad imitandum ab infante, qui moriendo nullum elicit actum voluntatis, quo Martyrium velit & acceptet, infans autem citra periculum negandi, fructum moriendi habere

habere poſſit, uti loquitur Auctor homiliæ de S. Blandina, quem Eucherium eſſe Baronius *in Martyrol. ad diem 2. Jun.* putavit; in Biblioth. vero PP. Lugdun. Euſebius Gallicanus dicitur (*tom. 6. ejuſd. Bibl. pag. 632.*).

7 Deſcendendo autem ad ipſos adultos, de quorum Martyrio ſæpe agitur in ſacrorum rituum Congregatione, doctrina Eccleſiæ eſt, ut Martyrium in adultis ſuppleat vicem Baptiſmi aquæ, ſi iſtum non receperint, deleatque peccatum originale, & peccata actualia quoad culpam & pœnam; atque adeo in his, qui Baptiſmum aquæ receperunt, peccata deleat actualia quoad culpam & quoad pœnam temporalem æque & æternam. Res explicatur a S. Cypriano *in præfat. ad lib. de exhortat. Martyr. col.* 514. ubi ait: *Nos tantum, qui, Domino permittente, primum Baptiſma* (aquæ ſcilicet, ſeu fluminis) *credentibus dedimus, ad aliud quoque ſingulos præparemus, inſinuantes & docentes, hoc eſſe Baptiſma in gratia majus, in poteſtate ſublimius, in honore pretioſius; Baptiſma, in quo Angeli baptizant; Baptiſma in quo Deus, & Chriſtus ejus exultant; Baptiſma, poſt quod nemo jam peccat; Baptiſma, quod Fidei noſtræ incrementa conſummat; Baptiſma, quod nos de mundo recedentes ſtatim Deo copulat. In aqua Baptiſmo accipitur peccatorum remiſſio, in ſanguinis Baptiſmo corona virtutum.* Concordat S. Auguſtinus *lib.* 13. *de civit. Dei cap.*7. (*tom. 7. oper.*) ubi hæc habet: *Quicumque, etiam non percepto regenerationis lavacro, pro Chriſti confeſſione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum ſi abluerentur ſacro fonte Baptiſmatis. Qui enim dixit, Si quis non renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum; alia ſententia iſtos fecit exceptos, ubi non minus generaliter dixit: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt; & alio loco: Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.*

8 Aſtruitur id ipſum aliis Eccleſiæ monumentis. Antonius enim Epiſcopus civitatis Conſtantinæ in epiſtola, quam ſcripſit Arcadio, quo ipſum hortatus eſt, ut forti perferret animo, quæ Fidei Chriſtianæ cauſa Tyrannus in perſecutione Vandalica illaturus erat mala, his verbis uſus eſt relatis a Cardinali Baronio *in annal. ad an.* 437. *num.* 5. *Conflige fortiter pro anima tua, quæ aut ſemper vivit, aut ſemper perit. Ecce dimiſſa ſunt tibi peccata tua, & omnes iniquitates tuas Deus pro hac pugna delebit, quæcumque uſque hodie committere potuiſti.* Et in fine *num.* 11. ſubdidit: *Expectat te Eccleſia Catholica Martyrem ſuum, ut honorificet, ſicut Stephanum ſuum. Vide, ne confundas nos in hoc ſæculo. Vide ne humilies nos in conſpectu Adverſariorum. Suſtinet tecum Dominus Chriſtus. Suſtinet tecum Eccleſia. Eſto ſecuriſſimus de corona. Non timeas penitus præterita, quæcumque committere potuiſti, peccata.* Porro his cohærenter videmus, Eccleſiam pro Martyribus nec preces, nec Sacrificia offerre Deo, utpote quibus eos cognoſcit non indigere, ſed eorum opem & gratiam apud Deum implorat, juxta illud alio in loco allegatum Innocentii III. *in cap. Cum Marthæ, de celebrat. Miſſar.* ubi ait: *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* Quod deſumptum eſt ex S. Auguſtino (*tom.3. oper. part.2.*) *tract.*84. *in Joan. col.* 709. *Ideo quippe ad ipſam*

menſam

menſam non ſic eos (Martyres videlicet) *commemoramus, quemadmodum alios qui in pace requieſcunt, ut etiam pro eis oremus, ſed magis, ut ipſi pro nobis, ut eorum veſtigiis adhæreamus*. Quæ profecto ſuffragia ab Eccleſia non omitterentur, ſi ipſa non crederet, per Martyrium deleta fuiſſe quæcumque peccata quoad culpam & quoad pœnam tum temporalem tum æternam, eorumque animas ſtatim ad Dei viſionem admiſſas eſſe. Sola inter Theologos remanet adhuc controverſia, utrum ea a Martyrio præſtentur ex opere operato, an ex opere operantis; cum nonnulli ea adſcribant actui Charitatis, juxta doctrinam D. Thomæ 3. *part. quæſt. 66. art. 12. ad ſecundum*, ubi ait: *Effuſio ſanguinis non habet rationem Baptiſmi, ſi ſit ſine Charitate, ex quo patet, quod Baptiſmus ſanguinis includit Baptiſmum flaminis.* Et rurſus 2.2. *quæſt.* 124. *art.* 2. *ad ſecundum*: *Martyrium eſt actus Charitatis, ut imperantis, Fortitudinis autem, ut elicientis.* At alii, videlicet Cajetanus, Sotus, Bellarminus, Suarez, aliique apud la Croix *tom. 2. lib. 6. part. 1. tract. 2. num.* 238. docent, Martyrium *juſtificare* non ſtricte ex opere operato, ſicuti Sacramenta, ſed quaſi ex opere operato, ex quodam ſcilicet privilegio propter imitationem Paſſionis Jeſu Chriſti, qui ſalutem æternam promiſit ei qui vitam ſuam propter ſe poſuiſſet, quod fit, ſtatim ac mors ſuſtinetur pro Fidei defenſione.

9 Verum, ut prædictis inſignibus prærogativis Martyrium potiatur, nonnullæ diſpoſitiones, quæ mortem præcedunt, & de quibus quidem in hoc capite agimus, ſunt neceſſariæ, ſive gratia in Martyrio conferatur ex opere operantis, ſive ex privilegio & quaſi ex opere operato. Loquimur ſcilicet de adultis, atque adeo quemadmodum in adultos Baptiſmus fluminis gratiam confert ex opere operato, &, ut cum fructu ab eis recipiatur, nonnullæ præviæ diſpoſitiones requiruntur juxta Concilium Tridentinum *ſeſſ. 6. de juſtificat. cap. 6.* ita id ipſum dicendum eſt de Baptiſmo ſanguinis, hoc eſt de Martyrio, nonnullas videlicet præcedere debere diſpoſitiones, ut optatus effectus haberi poſſit, etiamſi quaſi ex opere operato & ex privilegio in eo gratia conferatur, & peccata remittantur.

10 Ideoque, ſi adultus ſit Catechumenus, oportet, ut, ſi poſſit, ante Martyrium Baptiſmum fluminis recipiat. Item, ſi adultus ſit baptizatus, & peccata commiſerit, oportet, ut ante Martyrium, ſi poſſit, eorum expleat confeſſionem Sacerdoti; ſi vero non poſſit, ut de eis doleat; & demum, ſi poſſit, ſacram recipiat Euchariſtiam. Sunt etenim hæc omnia a jure Divino præcepta conſtitutis in articulo mortis, neque ea ſolvere Martyrium poteſt. S. Cyprianus *epiſt.* 54. *col.* 172. ſcribit: *Idoneus eſſe non poteſt ad Martyrium, qui ab Eccleſia non armatur ad prælium; & mens deficit, quam non recepta Euchariſtia erigit & accendit*: Et paulo poſt: *Quomodo poteſt ad confeſſionem paratus aut idoneus inveniri, qui non prius pace accepta receperit Spiritum Patris, qui corroborans ſervos ſuos, ipſe loquitur & confitetur in nobis?* Doctrina hæc eſt etiam D. Thomæ *in 4. lib. ſent. diſt. 4. quæſt. 3. art. 3. ad primum*, ubi ait: *Ad primum ergo dicendum, quod Baptiſmus ſanguinis, & Baptiſmus*

ptiſmus pœnitentiæ habent vim eamdem regenerandi cum Baptiſmo aquæ, quia Baptiſmus ſanguinis & pœnitentiæ non valent ad regenerationem, niſi ei qui habet Baptiſmum aquæ in propoſito, ſcilicet, quando articulus neceſſitatis, non contemptus religionis Sacramentum excludit, ut in littera dicitur (ſcilicet Magiſtri ſententiarum) *& ſic quodammodo agunt in vi Baptiſmi aquæ*, & *in quæſtiunc.* 3. *in corpore* ait : *In his, quæ ſacramentalia ſunt, Baptiſmus ſanguinis non ſupplet vicem Baptiſmi aquæ, ſicut eſt impreſſio characteris, & hujuſmodi; ſed in eo, quod eſt res tantum ſupplet totaliter vicem Baptiſmi aquæ, quando articulus neceſſitatis Sacramentum excludit*: idque etiam docet 3. *part. quæſt.*66. *art.*11. *in corpore.* Concordant Soto *in* 4. *ſent. diſt.* 15. *quæſt.* 1. *art.* 2. ubi *in* 3. *concluſ.* inquit: *Si ille, qui Martyrio expoſitus eſt, inducias habet, ut poſſit peccata recolere, tenetur quidem, verbi gratia, dum eſt in carcere. Immo, ſi copia ſuppetit Sacerdotis & temporis, confiteri tenetur* (*ſi ſingulare eſt Confeſſionis præceptum in articulo mortis, de quo diſt.* 18. *diſputabitur*). *Quod ſi tantum temporis non habeat, poſſit tamen habere dolorem in genere, ad id etiam obligatur. Nam Martyrium non aliter poteſt vicem Pœnitentiæ ſupplere, quam ſupplet vicem Baptiſmi: non autem hujus vicem ſupplet, niſi, ubi ejus copia haberi non poteſt. Si enim ſub ipſum agonis articulum offerretur Martyri Baptiſmus, quem renueret, re vera non eſſet orthodoxus Martyr .... Pari ergo modo, ſi tempus habet pœnitendi & Pœnitentiam renuit, contemptor eſt & virtutis & Sacramenti, atque adeo tunc nullus fervor Martyrii abſque Pœnitentia ſufficiet*. Eſtius *in* 4. *lib. ſent. diſt.* 4. *§.* 21. *tom.* 2. *pag.* 98. *Reſpondendum videtur, ex Patrum teſtimoniis ſatis apparere, quod ſentiant, Martyrium per ſe efficax eſſe ad abluenda peccata & præſtandam ſalutem. In primis autem id liquido convincitur ex Martyrio infantum. Quocirca dicendum, Martyres non baptizatos habere quidem ſatis remedii ex Martyrio, ut videlicet a peccatis abluti vitam habeant; ſed, quia Baptiſmus omnibus eſt in præcepto, ideo illum ſuſcipere tenentur, ſi poſſint*. Auctor tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *cap.* 4. ubi inter diſpoſitiones ad Martyrium requirit in adultis dolorem peccatorum admiſſorum, & ſuſceptionem ſacramenti Pœnitentiæ, ſi fieri poſſit. *Nam Martyrium non liberat ab obligatione præceptorum, quorum unum eſt Pœnitentiæ ſuſceptio ante mortem*. Et late proſequuntur Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyr. per peſtem, oper. tom.* 18. *cap.* 5. *pag.* 445. *& pag.* 453. Hurtado *in reſolut. de ver. Martyr. reſolut.* 30. *§.* 1. *& §.* 2. fuſe & optime Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyr. quæſt.* 2. *§.* 11. *& plurib. ſeqq.* Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 3. *part.* 2. *art.* 6. *num.* 65. *& ſeqq. & art. ult. num.*281. *& num.*286. *& ſeqq.* Cardinalis Gotti *Theolog. tom.*13. *quæſt.*2. *de Baptiſm. dub.* 4. *§.* 1. Juvenin. *de Sacram. diſput.* 2. *de Baptiſm. quæſt.* 8. *cap.* 3. *verſic. Reſpondeo, conceſſa majori*, Tournely *de ſacram. Baptiſ. art.* 2. *pag.* 230. *edit. Pariſ. an.*1727. Berti *de Theolog. diſcipl. tom.*6. *lib.*31. *cap.* 24. *§.* 3. Diſputatur quidem inter Theologos, an qui peccatorum recordatur, quæ commiſit, & confeſſus non eſt, nec pœnitentiam egit, ſi ea formaliter (ut ajunt) non deteſtetur, ſed eliciat amorem Dei ſuper omnia, tum

ſine

Digitized by Google

ſine Confeſſione decedat, ex iſto actu amoris Dei juſtificationem obtineat. Porro nonnulli cenſent, ad juſtificationem ſufficere deteſtationem peccatorum incluſam in actu dilectionis Dei ſuper omnia: Hadrianus *quodlibet. 7. quæſt.* 4. Vega *lib. 6. ſuper Concil. Trident. cap.* 34. *& ſeqq.* Major *diſt.* 14. *quæſt.* 1. Alii autem volunt, tutius & probabilius eſſe, ad juſtificationem non ſufficere actum Charitatis, ſed requiri actualem contritionem & deteſtationem peccati non confeſſi, & cujus quis recordatur: Soto 3. *part. relect. de Pœnit.* Verum, cum hæc diſputatio procedat extra tempus, quo præceptum urget Pœnitentiæ, ſicuti animadvertunt Cardinalis de Lugo *diſput.* 5. *de Pœnit. ſect.* 7. *num.* 95. & Averſa *de Pœnit. quæſt.* 3. *ſect.*8. hinc fit, ut, urgente præcepto confitendi & pœnitendi, cum inſtat articulus mortis, non obſtante ſupradicta diſputatione, ſemper verum ſit, conſcium peccati mortalis non remiſſi, cujus recordatur, teneri ejus formaliter pœnitere, ſi tempus ſuppetat; & etiam id confiteri, ſi habeat copiam Confeſſarii; ita ut ad illius juſtificationem non ſufficiat aut actus dilectionis Dei ſuper omnia, aut Martyrium libenter ſuſceptum; uti præter ſupra allatos late proſequuntur Silvius *in* 3.*part. quæſt.*66. *art.*11. *& quæſt.*88. *art.* 2. Gordonus *tom.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 19. *cap.* 4. Candidus *tom.* 2. *diſput.*24. *art.* 5. *dub.* 6. *& ſeqq.* Præpoſit. *in* 3. *part. D. Thomæ quæſt.* 68. *art.* 3. *dub.* 8. *& quæſt.* 86. *art.* 2. Et cohærenter ad hæc, propoſitis coram Nobis poſt prima ſcripta ad ſummum Pontificatum evectis duabus Martyrum cauſis, Venerabilium videlicet Rodulphi Aquavivæ & Sociorum e Societate Jeſu, ab Idololatris inſularum Salſetarum occiſorum in odium Fidei, & Ignatii Azevedi & triginta novem Sociorum ex eadem Societate Jeſu in odium Fidei occiſorum a Socia Duce piratarum; in prima, in qua jam a Nobis editum eſt decretum, conſtare videlicet de Martyrio & cauſa Martyrii, multum perpendimus præparationes habitas ad illud: a Rodulpho quippe & Sociis renovata fuerunt vota Religionis paulo ante Martyrium, Rodulphus, Paciecus, Berno, & Aranea Corolinum profecturi, ubi mortem ſubierunt, in Orinenſem ſedem convenerunt, ubi Confeſſione præmiſſa, primi quatuor, qui erant Sacerdotes, ſacrum peregerunt; & Aranea, qui non erat Sacerdos, Confeſſione præmiſſa, ſanctiſſima Euchariſtia refectus eſt: & in ſecunda, quæ diebus proxime elapſis coram Nobis propoſita eſt & in qua decretum quoque ſupra relatum edidimus, Martyrium & cauſam Martyrii approbans, inter actus ad Martyrium præparatorios non in modico certe fuit pretio, quod ſpatio quinque menſium qui mortem præceſſerunt, omnes ſpiritualibus exercitiis S. Ignatii exculti ſunt, & antequam navem conſcenderent, omnes Confeſſionis & Communionis ſacramenta receperunt, & dum proſpero vento navis veheretur, continue ipſi verba miſcebant de beatitudine Martyrum in cælis ſanguinis pretio comparata.

11 Præter hæc, alia quædam proponuntur a Theologis quæſita. Primum eſt, an qui moriturus eſt pro Chriſto, & Baptiſmum fluminis non recepit, nec habet commoditatem recipiendi, teneatur habere deſide-

rium eum conſequendi. Eſtius nempe *loc. cit.* dicit, ſufficere, ſi non contemnat, ſed non requiri, ut expetat, cum ſalutem expectet ab alio, eoque excellentiore remedio: exemplo ejus, qui neceſſitate aliqua prohibetur ab adimplenda lege poſitiva aut jejunii, aut vigiliæ; non tenetur enim deſiderio aſpirare ad eam implendam, ſed ſatis eſt, ut non contemnat; niſi forte lex talis eſſet, quæ remedium præſcriberet neceſſarium ad ſalutem, quemadmodum eſt lex Baptiſmi extra caſum Martyrii. Probabilius tamen eſſe videtur, in Catechumeno, qui fluminis Baptiſmum non recepit, nec ſatis habet commodi ad recipiendum, ut moriens pro Chriſto inter Martyres recipiatur, votum Baptiſmi fluminis neceſſario requiri, ex late adductis per Clericat. *cit. deciſ.27. num. 9. de Baptiſ.* Secundum eſt, an qui conſcius eſt alicujus peccati, nec habet copiam Confeſſarii, inſtante mortis executione ipſi pro Chriſto inferendæ, teneatur peccata commiſſa deteſtari, & actum elicere contritionis. Cardinalis Bellarminus *loc. cit.* ſufficere dicit attritionem, cum ſatis ſit diſpoſitio quæ eſt neceſſaria ad Baptiſmum aquæ; & ſequitur eum Bonacina *oper. moral. tom. 1. diſput. 2. de Baptiſ. quæſt. 1. punct. 1. propoſit. 2. num. 8.* cui adhæret Anaclet. *Theol. mor. tract. 7. diſt. 1. qu. 6. num. 58.* Cardinalis autem de Lauræa *in 3. ſent. par. 2. tom. 3. diſput. 20. art. 9. num. 141.* dicit, id non eſſe certum, ſed probabile: & quidem Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom. 3. diſp. 29. qu. 69. art. 10. ſect. 3.* & poſt eum Maurus *Theolog. tom. 3. lib. 11. quæſt. 98. num. 9.* docent, hominem qui eſt in peccato mortali, inſtante occaſione ſeu neceſſitate moriendi pro Chriſto, debere præmittere contritionem peccatorum per formalem deteſtationem eorum, & dilectionem Dei ſuper omnia, cum in re tanti momenti non teneatur relinquere medium certum pro incerto. Adhæret his Hurtado *cit. oper. reſolut. 31. ſ. 3.* ex quo ſcilicet ita certum non eſt, attritionem ſupra naturam ſufficere cum Martyrio, ſicuti certum eſt, eam ſufficere cum ſacramento Pœnitentiæ: atque adeo iidem admittunt, attritionem ſufficere poſſe per accidens, ſive intercedente bona fide per ignorantiam probabilem juris, aut facti; eoſque ſequitur Raynaudus *loc. cit. pag. 554.* Soto *loco* pariter *ſup. alleg. in cit. concluſ.* docet, hominem raptum ad Martyrium, ſi atrocitas mortis ejus occupat mentem, veniam apud Deum per mortem impetrare, licet ſit in peccato, dummodo non ſit in ejus actuali oblectatione, quam vocant *complacentiam*, aut propoſito, cum prædictus homo habeat actum Charitatis, qui includit Pœnitentiam, licet ea non ſit formalis: & eum ſequitur Cardinalis Gotti *loc. cit.* ubi ait *num. 3.*: *Probabile eſſe, aliquando ſufficere contritionem virtualem incluſam in fervore dilectionis, quo quis pro Deo & Chriſto eligit animam ſuam ponere: tunc enim, ſi ſubito a Perſecutore rapiatur, nec illi occurrat ſuorum peccatorum memoria, illo actu, quo vult ex amore Chriſti vitam ſuam prodigere, cenſetur virtualiter deteſtari, quidquid Deo & Chriſto diſplicere poteſt.* Veruntamen Eſtius *cit. lib. 4. ſ. 4. pag. 203.* in medio relinquit hanc controverſiam de ſufficientia virtualis contritionis in eo rerum

eventu:

eventu : at Hurtado *in reſolut. de ver. Martyr. reſol.* 31. §.8. virtualis contritionis ſufficientiam admittit, ſi memoria peccatorum non occurrit.

12 Hæc autem indicaſſe ſatis ſit, cum internos actus reſpiciant, de quibus Eccleſia non judicat. Quocirca reſumentes materiam actuum externorum, qui judicio ſubſunt Eccleſiæ, his cohærenter quæ paulo ſuperius ex Theologis deſumpta ſunt, dicimus primò, ſi occaſione examinis alicujus cauſæ in ſacrorum rituum Congregatione, in qua de Martyrio & cauſa Martyrii alicujus Servi Dei adhuc Cathecumeni ageretur, Fidei Promotor oſtenderet, eum potuiſſe recipere aquam Baptiſmi, ſed non recepiſſe, imponendum fore cauſæ ſilentium ex rationibus ſupra indicatis. Prodeſt quoque huic aſſumptioni Paſſio SS. Montani, Lucii, & aliorum Martyrum Africanorum inter Acta ſincera collecta a Ruinart. *pag.* 201. *num.*2., in quibus ſic legitur de Donatiano & Primolo Cathecumenis: *Poſt popularem tumultum, quem ferox vultus Præſidis in necem concitavit, poſtque ſequentis diei acerrimam perſecutionem Chriſtianorum prævaricatam apprehenſi ſumus Lucius, Montanus, Flavianus, Julianus, Victoricus, Primolus, Renus, & Donatianus Cathecumenus, qui baptizatus in carcere ſtatim ſpiritum reddidit, ab aqua Baptiſmo ad Martyrii coronam immaculato itinere feſtinans. Necnon & circa Primolum ſimilis conſummationis exitus contigit, nam & ipſum ante paucos dies habita confeſſio baptizavit.* Concordat apud eumdem Ruinart. Paſſio S. Geneſii ex mimo Martyris, qui exhibens ludum Diocletiano Imperatori de myſteriis Chriſtianæ obſervantiæ, in medio theatri quaſi ægrotus decumbens Baptiſmum poſtulavit, tum non ſimulate ac ficte, ſed ex puro corde Baptiſmum ipſum a miniſtro recepit, deinde Martyrii coronam capitis obtruncatione promeruit. Item quoad Baptiſmum flaminis ante Martyrium, celebre eſt exemplum SS. Rogatiani & Donatiani Martyrum, quorum Paſſio eſt inter *citata Acta pag.* 247. *num.* 5. *Beatus autem Rogatianus, ſine Baptiſmatis gratia ſe præventum eſſe, contriſtatur; ſed hoc ſibi ex Fide credidit eſſe pro Lavacro, ſi fratris ſui Catholici oſculum mereretur. Quo comperto, Beatus Donatianus pro germano his verbis fudit preces ad Dominum dicens: Domine Jeſu Chriſte, apud quem hoc obtinent prompta vota, quod facta, quia, ubi non potuiſſe impedit, ſufficere creditur voluiſſe, cum nobis donaſti eligere, tibi ſoli poſſe ſervaſti, ſit famulo tuo Rogatiano pura Fides donum Baptiſmatis; &, ſi contigerit, perſiſtente Præſide, craſtina die nos feriente gladio interire, ſanguinis effuſio fiat ei Chriſmatis ſacramentum.*

13 Dicimus ſecundò, ſi occaſione quoque examinis alicujus cauſæ in ſacrorum rituum Congregatione, in qua de Martyrio ageretur, conſtaret, Dei Servum aliquod grave peccatum commiſiſſe, de eo autem dolorem non habuiſſe, vel, habita copia Confeſſarii, ſacramentalem Confeſſionem non expleviſſe, non poſſe in eadem cauſa ad ulteriora procedi, urgentibus rationibus ſupra adductis. Narrat S.Petrus Damiani *opuſ.*47.*cap. ult.* quaſdam meretrices fuiſſe Martyrio affectas ob repudiatos turpes amplexus Saracenorum, licet paſſim Chriſtianos admiſiſſent; ſubditque Theophilus

philus Raynaudus *cit. oper. par.* 2. *cap.* 5. *num.* 25. Martyres eſſe non potuiſſe, niſi peccatum quoque cum Chriſtianis eſſent averſatæ: quod quin fecerint, dubitari non poteſt, cum narretur, Chriſtum eis apparuiſſe, & ad extremum certamen animaſſe. Occurrit Paſſio quoque S. Afræ, quæ circa annum 304. e proſtibulo Martyr effecta, ſuo exemplo comprobavit, neminem a ſpe ſalutis excludi, qui fructus dignos pœnitentiæ, etiam poſt vitam gravioribus criminibus contaminatam, produxerit. Tyrannus itaque illi imperavit, ut Diis ſacrificaret. Afra autem reſpondit *pag.* 400. *num.* 1. *& ſeq.*: *Sufficiunt mihi peccata mea, quæ ignorans Deum geſſi; hoc autem, quod me jubes facere, nunquam factura ſum*. Ad hæc Tyrannus repoſuit: *Meretrix es, ſacrifica; quia aliena es a Deo Chriſtianorum*. At Afra ait: *Dominus meus Jeſus Chriſtus dixit, ſe pro peccatoribus deſcendiſſe de cælo. Nam & Euangelia ejus teſtantur, quod meretrix rigaverit lacrymis pedes ejus, & indulgentiam acceperit, & meretrices & Publicanos nunquam deſpexerit, quos etiam ſecum manducare permiſit*. Tyrannus fore dixit, ut ſi ſacrificaret, multas pecunias a peccatoribus acciperet. Afra vero ait: *Pecunias exſecrabiles jam nunquam accipiam; nam & quas habui, quaſi ſordes abjeci, quia non erant de bona conſcientia*. Fuerant pariter cum Afra in peccatis ſociæ Digna, Eunomia, & Eutropia, quæ ſimiliter poſt eam Martyrium ſubierunt, ut habetur in Paſſione S. Afræ inter *Acta ſinceera Martyrum* collecta a Ruinart. Demum Joannes & Benedictus Monachi atque diſcipuli S. Romualdi, ſtatim ac perſenſerunt adventum Perſecutorum, confeſſionem invicem fecerunt, etſi forte levium peccatorum ſibi eſſent conſcii, & S. Crucis ſe cœperunt vexillo communire; uti legitur apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 1000. *num.* 15.

14 Dicimus tertiò, idem judicium ferendum eſſe de cauſa Martyris, qui ſacram Euchariſtiam recipere potuiſſet ante Martyrium, & non recepiſſet. In Actis ſinceris & ſelectis SS. Perpetuæ, Felicitatis, & Sociorum *ap. Ruinart.* inter ceteras viſiones narratur, Chriſtum Dominum habitu paſtoris oves mulgentis apparuiſſe, & de caſeo, quem mulgebat, dediſſe Perpetuæ quaſi buccellam, quam ipſa accepit junctis manibus, & manducavit, tum univerſi aſtantes dixerunt: *Amen*. Poſt quæ, Fratribus rogantibus, utrum eſſent morituri, an ſalvi emittendi, reſpondit, Paſſionem eſſe futuram, nec ullam in ſæculo ſpem habendam. Ritus enimvero perceptionis Euchariſtiæ adumbratus cernitur in buccella Perpetuæ porrecta, in ejus devota acceptione & manducatione, atque in vocibus circumſtantium acclamantibus: *Amen*. Quocirca Petrus Poſſinus (*loc. cit. pag.* 92.) inquit: *Ego exiſtimo inde, quod in viſione adumbratus erga Perpetuam ritus fuerat Euchariſtiæ miniſtrandæ, quæ cum notiſſimo tunc uſu dari ſoleret iis quos certum erat brevi morituros, rectè in Perpetua & ipſius fratre ita interpretati ſunt, ut ſignificatam eo viſo Confeſſorum mox ſecuturam necem arbitrarentur*. Quod etiam animadverterunt Bollandiani ad eadem Acta SS. Perpetuæ & Felicitatis *ad diem* 7. *Martii cap.* 1. *pag.* 633. *tom.* 1. Opportuna ſunt verba

verba quoque *epiſtolæ* 54. *col.* 171. apud S. Cyprianum : *At vero nunc non infirmis* (ſermo eſt de illis, qui ſemel in perſecutione lapſi, tum numero pœnitentium adſcripti, a novis Perſecutoribus pro Chriſti confeſſione interficiendi videbantur.) *At vero nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus Communicatio a nobis danda eſt; ut, quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione Sanguinis & Corporis Chriſti muniamus; &, cum ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra Adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut provocamus, eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos prius ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure Communicationis admittimus?* & paulo poſt: *Idoneus eſſe non poteſt ad Martyrium, qui ab Eccleſia non armatur ad prælium, & mens deficit, quam non recepta Euchariſtia erigit & accendit.*

15 Hic porro non inutile nec inopportunum videtur nonnulla inferere de his, quæ olim a Fidelibus præſtabantur erga Dei ſervos in carceribus detentos & Martyrium exſpectantes. Fideles nempe ad carceres, in quibus hi detinebantur, conveniebant, ut eos viſitarent; cumque non caute, ſed aliquando incaute id fieret, S. Cyprianus *epiſt.* 4. *col.* 31. modum, qui ſequitur, præſcripſit: *Nam, etſi Fratres pro dilectione ſua cupidi ſunt ad conveniendum, & viſitandum Confeſſores bonos, quos illuſtravit jam glorioſis initiis Divina dignatio, tamen caute hoc, & non glomeratim, nec per multitudinem ſimul junctam puto eſſe faciendum, ne ex hoc ipſo invidia concitetur, & introeundi aditus denegetur, &, dum inſatiabiles totum volumus, totum perdamus.* Opera potiſſimum Diaconorum prædictis Dei ſervis neceſſaria ad victum & veſtitum ex Fidelium eleemoſynis ſubminiſtrabantur; quod adeo effuſa liberalitate aliquando factum eſt, ut nonnulli vino, quod myrrha conditum Confeſſoribus exhibebatur, ut fortiores in tormentorum tolerantia eſſent, inebriati Præſidibus de Fide eos interrogantibus reſponſum dare non potuerint. De prædicta ſcilicet Diaconorum cura illuſtre extat documentum *in fragmento hiſtoriæ Paſſionis Sanctorum Dativi, Saturnini, & Sociorum* apud Albaſpinæum *poſt obſervat. ad S. Optatum pag.* 291. ſcripta a quodam Donatiſta, in qua Menſurius Epiſcopus graviter redarguitur, quod uteretur opera Cæciliani Diaconi, quem, licet per enormem calumniam, nonnulli inſimulabant, quod cibos Martyribus non pararet, uti tenebatur, ſed deferentes per vim averteret: *Etenim hic Tyranno ſævior, carnifice crudelior idoneum ſceleris ſui miniſtrum Diaconum ſuum elegit Cæcilianum; idemque lora & flagra cum armatis ante fores carceris ponit, ut ab ingreſſu atque aditu cunctos, qui victum potumque in carcerem Martyribus afferebant, gravi affectos injuria propulſaret; & cædebantur a Cæciliano paſſim, qui ad alendos Martyres veniebant. Sitientibus intus in vinculis Confeſſoribus, pocula frangebantur ante carceris limina, cibi paſſim lacerandi canibus ſpargebantur.* De ebri-

ebrietate vero ejus, qui Præſidi interroganti reſpondere non potuit, teſtis eſt Tertullianus *de jejuniis adv. Pſychic. cap.* 12. his verbis: *Poſtremo ipſo tribunalis die, luce ſumma, condito mero tanquam antidoto præmedicatum ita enervaſtis, ut paucis ungulis titillatus, hoc enim ebrietas ſentiebat, quem Dominum confiteretur, interroganti Præſidi reſpondere non potuerit amplius, atque ita de hoc jam extortus, cum ſingultus & ructus ſolos haberet, in ipſa negatione digeſſit*. Quamobrem, ut hæc ſcandala amoverentur, S. Cyprianus *cit. epiſt.* 4. enixe commendavit, ut neceſſaria tantummodo Confeſſoribus indigentibus, non autem ſuperflua ſubminiſtrarentur. *Quantum autem ad ſumptus ſuggerendos ſive illis, qui glorioſa voce Dominum confeſſi in carcere ſunt conſtituti, ſive iis, qui pauperes & indigentes laborant, & tamen in Domino perſeverant, peto, nihil deſit; cum ſummula omnis, quæ redacta eſt, illic ſit apud Clericos diſtributa propter ejuſmodi caſus, ut haberent plures, unde ad neceſſitates & preſſuras ſingulorum operari poſſint*. Et *epiſt.* 5. *col.* 33. poſtquam iterum dixit, ſubminiſtranda eſſe eis quæcumque neceſſaria, ſubdidit: *Modo ut ſciant ex vobis, & inſtruantur & diſcant, quid ſecundum Scripturarum magiſterium Eccleſiaſtica diſciplina depoſcat, humiles & modeſtos & quietos eſſe debere, ut honorem ſui nominis ſervent, &, qui glorioſi voce fuerunt, ſint & moribus glorioſi, faciant ſe dignos, ut in omnibus Dominum promerentes ad cæleſtem coronam laudis ſuæ conſummatione perveniant*.

16 Temporalem Diaconorum curam ſequebatur cura ſpiritalis Sacerdotum, qui carceres ingrediebantur, ut coram Confeſſoribus in illis detentis Sacrificium Deo offerrent: & hic quidem etiam ſæpe memoratus S. Cyprianus *in alleg. epiſt.* 4. prudenter admonuit, ut non ſemper iidem Presbyteri carcerem ingrederentur Miſſas celebraturi, ſed, mutatis perſonis, alter alteri ſuccederet ad invidiam declinandam: *Conſulite ergo & providete, ut cum temperamento hoc agi tutius poſſit; ita ut Presbyteri quoque, qui illic apud Confeſſores offerunt, ſinguli cum ſingulis Diaconis per vices alternent, quia & mutatio perſonarum & viciſſitudo convenientium minuit invidiam*. Ad Sacerdotes præterea pertinebat, ſalutaribus monitis detentos in carceribus ad mortem pro Chriſto ferendam præparare: & Tertullianus quidem Presbyter Carthaginienſis hoc officio forſitan functus eſt, cum *in libro ad Martyres* inſcripto dicat *pag.* 190., ſe non cibum & potum, ſed utilia quædam ſpiritalia eis ſubminiſtrare velle: *Inter carnis alimenta, benedicti Martyres deſignati, quæ vobis, & Domina Mater Eccleſia de uberibus ſuis, & ſingula Fratres de operibus ſuis propriis in carcerem ſubminiſtrant, capite aliquid & a nobis, quod faciat ad ſpiritum quoque educandum: Carnem enim ſaginari, & ſpiritum eſurire non prodeſt*. Tum, poſtquam proteſtatus eſt, ſe non eſſe dignum, ut eos alloqueretur, ait, operam ſuam non inutilem eſſe futuram, cum experientia conſtiterit, Gladiatores ad pugnam aliquando fuiſſe utiliter incitatos etiam ab illis, qui præliandi artem & robur non habebant: *Nec tantus ego ſum, ut vos alloquar: veruntamen & Gladiatores perfectiſſimos non tantum Magiſtri & Præpoſiti ſui, ſed etiam idiotæ, & ſupervacue*

Digitized by Google

vacue quique adhortantur de longiquo, ut ſæpe de ipſo populo dictata ſuggeſta profuerint. Item in Eccleſiaſticis monumentis laudabilis fit commemoratio Sacerdotum Germanici, Numidici, Tertulli, qui ſupra expoſitam Martyrum ſpiritalem curam ſtrenue geſſerunt: de Germanico enim legitur in epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis de Martyrio S.Polycarpi *apud Ruinart. pag.33. num.3.*: *Fortiſſimus enim Germanicus eorum timiditatem tolerantia ſua corroboravit*; de Numidico in Clerum Carthaginienſem cooptato ſic loquitur S. Cyprianus *epiſt. 35. col. 111. Nam admonitos nos & inſtructos ſciatis dignatione Divina, ut Numidicus Presbyter adſcribatur Presbyterorum Carthaginenſium numero, & nobiſcum ſedeat in Clero luce clariſſima confeſſionis illuſtris, & virtutis ac Fidei honore ſublimis, qui hortatu ſuo copioſum Martyrum numerum lapidibus & flammis necatum ante ſe miſit*; idemque S. Cyprianus *epiſt. 37.* meminit Tertulli Presbyteri, quem vocat fideliſſimum & devotiſſimum pro ſolicitudine & cura, quam Fratribus in carceribus pro Chriſto detentis in omni obſequio operationis impertiebatur. Nec Epiſcopi ipſi ſe ab onere ſimilia peragendi liberos eſſe exiſtimarunt, eo quod Sacerdotes & in carceribus Sacra facerent, & ſpiritalia monita Martyribus ſuppeditarent; quemadmodum deſumitur ex epiſtola Cleri Romani ad S.Cyprianum, quæ eſt 31. inter eas prædicti Sancti. En ejus verba *col.99.*: *In quo loco maximas tibi atque uberes gratias referre debemus & reddimus, quod illorum carceris tenebras litteris tuis illuminaſti, quod ad illos veniſti, quod modo introire potuiſti, quod illorum animos ſua fide & confeſſione robuſtos tuis allocutionibus litteriſque recreaſti, quod felicitates eorum condignis laudibus proſecutus accendiſti ad multo ardentiorem cæleſtis gloriæ cupiditatem, quod pronos impuliſti, quod, ut credimus & optamus, victores futuros viribus tui ſermonis animaſti; ut, quanquam hoc totum de Fide confitentium, & de Divina indulgentia venire videatur, tamen in Martyrio ſuo tibi ex aliquo debitores facti eſſe videantur.*

17 Theologorum aſſerta, Martyrum exempla, veteris Eccleſiæ quoad Martyres diſciplina apertiſſime oſtendunt, in cauſis Martyrum inquirendum eſſe, ſi tempus illis non defuit, quomodo ſe ad Martyrium præparaverint, & an media neceſſaria atque utilia ad æternam ſalutem adipiſcendam adhibuerint. Etenim, quatenus ulteriora hujuſce rei documenta exquirantur, profecto non deſunt. Martyrium Emmerami Epiſcopi Ratiſponenſis ſub Theodoro Principe Bavariæ contigit principio ſæculi VIII. Oculi nimirum S. Epiſcopo radicitus evulſi, nares & aures amputatæ, manus & pedes detruncati, verenda impudenter abſtracta, ferroque in os injecto lingua eſt præciſa: atque ita, corpore trunco relicto, cum ſatellites abiiſſent, & ille a Vitali Presbytero ad refrigerium aquam poſtulaſſet, Vitaliſque reſpondiſſet, melius ſibi videri, mortem optare, quam recreationem; Emmeramus, collecto ſpiritu, ut potuit, ſic repoſuit, ut eſt apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an. 702. n. 8. Non tibi in mentem venit, ſæpe me dixiſſe, neminem ad mortem feſtinare debere, ſed potius optare, ut differatur, ut poſſit piis interceſſionibus faciem Domini præ-*

ni præoccupare, ut detur ſpatium infirmis ad agendam pœnitentiam propter ea, quæ humana infirmitas perpetravit? Suffragantur exempla cauſarum, quæ in ſacrorum rituum Congregatione examen ſubjerunt. In cauſa enim Viginti ſex Martyrum Japonenſium, in cauſa Martyrum Gorcomienſium, in cauſis SS. Joannis Nepomuceni ac Fidelis de Sigmaringa, & B. Joannis de Prado, cauti Poſtulatores ex proceſſibus deſumpſerunt probationes geſtorum ab illis, ut ſe debitis modis ad mortem præpararent. Anteactam quoque vitam Martyrum, & virtutes ab ipſis exercitas ante Martyrium pro felici exitu cauſæ, ſi probationes non deſint, expedit exponere; licet enim nemo poſſit de condigno (ut dicitur) Martyrium mereri, juxta illud S.Petri Chryſologi *tom.7.Biblioth. PP.Lugd. ſerm.152.pag.962. Attendat auditor, attendat, ut intelligat, Martyrium, non conſtare per meritum, ſed venire per gratiam*; de congruo tamen Martyrium cruentum aliquis mereri poteſt, ſi per longum uſum Martyrii incruenti cruento proluſerit, juxta illud S.Eucherii, ſive Euſebii Gallicani (*tom.6. Bibl.PP.Lugd.pag.671.*) ſub *init. homil. de S. Romano*: *At vero per diutinam ſervitutem, veteremque militiam, & emeritam devotionem gratiam laboribus comitari, &, cooperante Retributore, munificentiam virtutibus prævenire, ac meritis invitare, quam ardua difficultas, tam glorioſa felicitas eſt*. Exempla etiam hujuſce rei a nobis allata ſunt *lib.1.cap.29.num.2.* quibus addi poteſt cauſa B. Joſaphat Archiepiſcopi Pollocenſis: in relatione quippe Rotæ Auditorum exhibita Urbano Papæ VIII. *part. 3.* fuſe enarrantur virtutes ab eo exercitæ ante & poſt receptum Epiſcopatum, necnon alia, quæcumque ab eo facta ſunt, imminente tempore mortis.

18 Dictum eſt autem, expedire ad felicem exitum cauſæ Martyrum, ſed non eſt dictum, eſſe neceſſarium, ut morum & virtutum ratio habeatur. In aliquo ſiquidem rei eventu contingere poteſt, ut aliquis magnis ſceleribus obſtrictus, ſi pro Fide Chriſti mortem ſubeat, Martyrum catalogo adſcribi poſſit, uti *cit. lib. 1. cap. 29.* oſtenſum eſt. Porro præter exemplum S. Afræ ſupra memoratum, & alia S. Jacobi Interciſi, necnon Caſti & Æmilii, qui prius Chriſtum negaverant, relata *cit. lib. 1.* in epiſtola Eccleſiarum Viennenſis & Lugdunenſis *de Martyrio S. Pothini Epiſcopi & aliorum plurimorum*, hæc habentur *apud Ruinart. pag. 57. n. 13. Ceterum ingens gloria acceſſit Chriſto per eos, qui prius quidem negaverant, tunc vero confitebantur Fidem Chriſti præter ſpem atque expectationem Gentilium*. Item *in homil. ſupra cit.* S.Baſilii Magni *de SS. Quadraginta Martyribus tom.2. oper.* refertur, unum ex eis, relicto balneo aquæ frigidæ, in balneum aquæ calidæ ſe injeciſſe, & Fidem deſeruiſſe; Lictorem vero, ſtatim ac vidit, illum defeciſſe, ſe ipſum in deſertoris locum ſubſtituiſſe, &, abjectis indumentis, ſe ſe cum ceteris commiſcuiſſe, clamantem, *Chriſtianus ſum*, numerumque Martyrum impleviſſe, & alios mœſtos ob ſocium amiſſum fuiſſe conſolatum. S. Hieronymus *in epiſt. ad Pamachium & Oceanum de erroribus Origenis tom 1. oper. col. 529. num 11.* fatetur, Pamphilum Martyrem

tyrem cum Origene multos errores aſſeruiſſe, ſed ſic eum excuſat: *Quo modo, inquies, Martyrio dignus fuit? Scilicet, ut Martyrio deleret errorem, ut unam culpam ſanguinis ſui effuſione purgaret. Quanti in toto orbe Martyres, antequam cæderentur, variis ſubjacuere peccatis!* Tertullianus *in apolog. adverſ. Gentes, in fin. pag.* 81. de Martyre ſic loquitur: *Pati exoptat? ut totam Dei gratiam redimat, ut omnem veniam ab eo compenſatione ſanguinis ſui expediat? omnia enim huic operi delicta donantur*. Suffragatur S. Ambroſius *lib.* 1. *de Pœniten. cap.* 11. *col.* 403. *tom.* 2. *oper.* ubi hæc habet: *Plurimos comperimus ſe denuo reformaſſe poſt lapſum, & pro nomine Dei paſſos. Num poſſumus his Martyrum conſortia negare, quibus Dominus Jeſus non negavit? Audemus igitur dicere, non eſſe his vitam redditam, quibus Chriſtus coronam reddidit? Sicut ergo poſt lapſum pleriſque, ſi patiantur, corona redditur; ita, ſi credant, & Fides redditur. Quæ Fides Dei donum eſt, ſicut habes ſcriptum* (*Philip.* 1. 29.) *Quia a Deo vobis datum eſt, non ſolum ut credatis in eum, ſed etiam ut pro illo patiamini. Numquid is, qui Dei donum habet, poteſt non habere indulgentiam? Non una autem, ſed duplex gratia eſt, ut omnis qui credit, & patiatur pro Domino Jeſu. Habet igitur qui credit, ſuam gratiam; habet autem alteram, ſi Fides ejus Paſſionibus coronetur. Neque enim priuſquam pateretur Petrus, ſine gratia fuit, ſed ubi paſſus eſt adquiſivit alteram*. Huc referri poſſunt quæ *ſuperiori lib.* 2. *cap.* 29. *num.* 2. a Nobis dicta ſunt de S. Cypriano, qui ſequens opinionem Agrippini Carthaginienſis Epiſcopi docuit, Baptiſmum ab Hæreticis collatum non ſolum illicitum, ſed etiam invalidum. Ibi enim ex S. Auguſtino demonſtravimus, probabiliter exiſtimari poſſe eum ante mortem ſententiam retractaſſe. Nunc autem addimus, eumdem ſanctum Doctorem *lib.* 1. *de Baptiſmo contra Donatiſtas cap.* 18. *col.* 94. *tom.* 9. *oper.* non omiſiſſe, quod S. Cypriani lapſus a ceteris præſcindendo, abundanter deletus dici debebat per ſubſequens Martyrium: *Ad Martyrii coronam meruit pervenire, ut ſi qua in ejus lucidam mentem ex humana conditione nebula irrepſerat, glorioſa ſerenitate fulgentis ſanguinis fugaretur*. Et paulo poſt: *Quod .... in Catholica unitate permanſit, & Charitatis ubertate compenſatum eſt, & Paſſionis falce purgatum*. S. Eulogius *tom.* 15. *Bibliot. veterum PP.* in ſuo memoriali Sanctorum alibi relato *lib.* 3. *cap.* 17. *pag.* 282. teſtatur, S. Auream exterritam minis Tyranni Mahumetani, ore Chriſtum negaſſe, & deinde intrepidam & conſtantem Chriſtianæ Fidei confeſſione de Tyranno triumphaſſe, & fuſo ſanguine culpam ſuam eluiſſe; ipſamque tanquam Martyrem coli, pluribus referunt Bollandiani *tom.* 4. *Julii pag.* 651. Refert etiam Raynaldus *ad an.* 1333. *num.* 44. Stephanum Hungarum Minoritam in urbe Saray voluptate & inſidiis victum ad Mahumetanos defeciſſe, tum flagitii pœnitentem, abjurata publice ſuperſtitione, ab ardenti fornace, in qua idcirco fuerat clauſus, illæſum exiviſſe, poſtea a furentibus Saracenis gladiis, haſtis, ſecuribus oppreſſum animam Deo reddidiſſe, & poſt mortem miraculis claruiſſe. Idem Raynaldus *ad an.* 1358. *num.* 7. Martyrium refert Thomæ Hungari, qui, poſtquam ad

Digitized by Google

Mahumetanos defecerat, Chriſti Fidem imperterrito animo confeſſus eſt, quamobrem ab Ægyptio Soldano Alexandriæ cæſus glorioſam Martyrii palmam promeruit una cum tribus Minoritis Nicolao, Franciſco, & Petro, quorum ſacra corpora, dum a carnificibus ſecabantur, cæleſti fuerunt ſplendore circumfuſa. Inſuper P. Joſeph Auguſtinus Orſi ſæpe a nobis cum laude commemoratus e duplici codice manuſcriptorum bibliothecæ S. Marci civitatis Florentinæ edendam curavit, & notis illuſtravit *Narrationem Martyrii Beati Antonii, ſeu Antonini de Ripolis ſui Ordinis Prædicatorum*, conſcriptam a Franciſco Caſtilionenſi, & Jacobo Cardinali Papienſi dicatam, in qua pretioſa Antonii mors exponitur, cruciatuſque, conſtantia in cruciatibus, & perſeverantia in Fide fuſe referuntur; licet Antonius frequenti populo, & præſente barbaro Rege anno 1459. calamitate defeſſus glorioſiſſimum Chriſti nomen, & ſanctam ejus Fidem abnegaſſet. Denique, dum munere fungebar Fidei Promotoris, actum ſuit de introducenda cauſa Martyrii Fr. Alipii a S. Joſeph Clerici Profeſſi Congregationem Fratrum Eremitarum Diſcalceatorum S. Auguſtini, qui, poſtquam Catholicæ Chriſtianæque Fidei publicum nuntium remiſiſſet, glorioſa ductus pœnitentia ſanguinem pro Chriſto fudit. Petierunt ſcilicet Poſtulatores cauſæ introductionem, at eam obtinere non potuerunt; non eo quia oppoſitio a me facta præteritæ defectionis a Fide aliquod pondus habuerit, ſed quia alia requiſita ad *ſignaturam Commiſſionis*, ſeu ad cauſam introducendam deficiebant.

19 Cohærenter ad hæc delato ad Nos poſt noſtram aſſumptionem ad Pontificatum examine controverſiæ a Fidei Promotore excitatæ, an in cauſa Ven. Servi Dei Joannis de Britto Societatis Jeſu Sacerdotis ad ulteriora procedendum eſſet, ad diſcuſſionem videlicet dubii ſuper Martyrio & cauſa Martyrii, quandoquidem in Miſſione Madurenſi ritibus uſus fuerat illarum regionum auctoritate Sedis Apoſtolicæ prohibitis; Nos poſt audita ſuffragia Cardinalium ſacris ritibus Præpoſitorum, in Congregatione habita coram Nobis reſpondimus, ad ulteriora eſſe procedendum, non ſolum quia fuerant a Dei Servo adhibiti, non utcumque, ſed prout a Sede Apoſtolica ad eam diem fuerant permiſſi, ſed etiam quia quicumque reatus deletus cenſendus erat per ſubſequens Martyrium, uſuſque prohibitus retractatus per retractationem, non atramento, ſed ſanguine ſcriptam; veluti deſumitur ex decreto a Nobis relato *lib. 2. cap. ult. num. 11. hujus Operis*.

CAPUT

CAPUT XVI.

De Martyrii deſiderio, ejus acceptione, ſpontanea ad ipſum oblatione, & fuga, urgente perſecutione.

1 Ntequam ad mortem, & mortis cauſam diſcutiendam deveniamus, nonnulla alia in hac Martyrii materia ſunt ponderanda, quæ Martyrum mortem præcedunt. Porro horum primum eſt, an poſſit aliquis Martyrium exoptare, atque a Deo petere; ſecundum, an de ratione Martyrii ſit, ut Martyr mortem per actum voluntatis acceptet; tertium, an poſſit ſe morti offerre; quartum, quando fugere poſſit, aut teneatur; quintum, an Martyr poſſit Tyrannum provocare; ſextum, an obſtet Martyrio, ſi Martyr pugnet, aut obſiſtat morti ſibi inferendæ. Nonnulla videlicet ex his *in hoc capite* examinabuntur, alia autem *in proxime ſubſequentibus*.

2 Ducto itaque initio a Martyrii deſiderio, Martyrium laudabiliter deſiderari poteſt: inquit enim Apoſtolus 1. *ad Timoth. cap.* 3. *v.* 1. *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*; & S. Gregorius ait, hoc fuiſſe dictum ab Apoſtolo, quo tempore ille, qui plebibus præerat, primus ad Martyrii tormenta ducebatur; eumque ſequitur S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 1. *ad primum*. Item, niſi ita res foret, Chriſtus nos ad Martyrium non eſſet cohortatus: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus*, inquit S. Petrus *epiſt.* 1. *cap.* 2. *v.* 21. Atque alia hujuſmodi apud Theologos paſſim legi poſſunt. Sed & hiſtorica ſi conſulimus Eccleſiæ monumenta, Celerinus Confeſſor, quem S. Cyprianus *epiſt.* 22. *col.* 78. commendat, a moderatione præſertim, humilitate, & verecundia, ita ſcribit ad Lucianum Confeſſorem *epiſt.* 20. *col.* 70.: *Pete ut ſim dignus & ego coronari cum numero veſtro*. Et rurſum: *O te felicem ſuſcipere vota tua, quæ ſemper deſideraſti vel in terra dormiens. Optaſti pro nomine illius in carcerem mitti, quod nunc tibi contigit, ſicut ſcriptum eſt, Det tibi Dominus ſecundum cor tuum*. S. Hieronymus de vita Pauli Eremitæ (*tom.* 2. *oper. col.* 3. *n.* 2.) inquit: *Sub Decio & Valeriano Perſecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, Cyprianus Carthagine felici cruore Martyrium pertulerunt, multas apud Ægyptum, & Thebaidem Eccleſias tempeſtas ſæva populata eſt. Voti tunc Chriſtianis erat, pro Chriſti nomine gladio percuti. Verum Hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora, & ut ipſe, qui ab ipſo paſſus eſt, Cyprianus ait, volentibus mori non permittebatur occidi*. In Actis ſinceris SS. Montani, Lucii, & Sociorum, cum Flavianus in carcerem, Martyrio dilato, revocatus eſſet, tum ipſe, tum Socii id ægre tulerunt. Quare Montanus (ut eſt *in Actis apud Ruinart. pag.* 205. *n.* 15.) *cum autem jam carnifex immineret, & gladius ſuper cervices ejus libratus penderet, expanſis ille ad cælum manibus, voce clara, ita ut non tantum ad aures plebis, ſed &*

Gentiles quoque ipſos ſonus vocis feriret, oravit rogans & deprecans, ut Flavianus, qui per ſuffragium populi de comitatu eorum remanſerat, ſequeretur die tertia. Nec alia erant vota matris Flaviani, de qua pariter *in Actis n. 16.* ſubjungitur. *Hærebat lateri ejus incomparabilis mater, quæ præter Fidem, qua ad Patriarchas pertinebat, in hoc etiam ſe Abrahæ filiam comprobavit, quod filium ſuum & optabat occidi, &, quod interim remanſiſſet, contriſtabatur intimo dolore*. Ipſe vero Flavianus his verbis matrem conſolabatur: *Scis, mater merito cariſſima, ut ſemper tentaverim, ſi confiteri contigiſſet, Martyrio meo frui, & frequenter catenatus videri, & ſæpe differri? Si ergo contigit quod optavi, gloriandum eſt potius, quam dolendum*. Reſumi etiam poſſunt quæ in ſuperioribus dicta ſunt de Martyribus ex deſiderio: quæ omnia demonſtrant, probe, merito, & laudabiliter Martyrium deſiderari, & ad Deum preces ſundi poſſe pro eo obtinendo. Etenim oppoſitio ex eo deducta, quod non poſſit Martyrium deſiderari & peti, quin deſideretur & petatur peccatum Tyranni, ceſſat, ſtatim ac animadvertitur, nos poſſe a Deo petere, ut nos ipſos conſtituat in occaſione Fidem profitendi coram Tyranno, cum id contingere poſſit ſine ejus peccato; atque adeo poſſe petere, ut nos in ea occaſione poſitos confirmet Gratiæ ſuæ auxilio, & efficaciter adjuvet ad Fidei veritatem non negandam; utque, ſi ea de cauſa pati oporteat, confortet & adjuvet nos ad tormenta atque ad mortem patienter & libenter ſuſtinendam; uti bene advertit Cardinalis de Lugo *de juſtit. & jur. tom. 1. diſput. 10. ſect. 1. num. 45.* Eamdem quæſtionem pertractans Hurtado *in reſolut. de ver. Martyr. reſolut. 38. §. unic. in fin.* ait, peccatum Tyranni non cadere ſub Martyris electionem, ſed præſupponi; eoque præſuppoſito, Martyrii deſiderium eſſe meritorium. Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 3. part. 2. diſput. 20. art. 11. num. 192.* docet, optare Martyrium pro Chriſti gloria, & quærere media quæ poſſunt ad illud conducere, non modo eſſe licitum, ſed etiam perfectiſſimum opus ſupererogationis. Concordat cum Hurtado Eſtius *in lib. 2. ſent. diſt. 23. §. 2. Huc pertinent deſideria Sanctorum appetentium Martyrium, & provocantium Diabolum ad certamen. Non enim deſiderant actus malos Diaboli, aut malorum hominum ſive per internas ſuggeſtiones, ſive per externas perſecutiones, minas, terrores, tormenta ſollicitantium ipſos ad peccata, ſed præſuppoſita illorum malitia, deſiderant ipſas afflictiones, quæ, ut tales, a Deo ſunt, & proinde bonæ*. Additur Silvius *in 2. 2. D. Thomæ quæſt. 59. art. 3. ad quintum*, ubi ſic loquitur: (Martyres) *licet voluntarie patiantur comparatione ad Deum & Eccleſiam, non tamen per comparationem ad Tyrannos, ſeu Tyrannorum actiones, quas non cupiunt ipſos facere, quamvis præſuppoſita ipſorum malitia velint eas pati*. Denique Chriſtus ipſe Dominus noſter, exemplar Martyrum, qui teſtimonium reddidit ſub Pontio Pilato, 1. *Timoth. cap. 6. v.* 13. ſuam voluit Paſſionem, licet ea quidem ſine peccato crucifigentium haberi non poſſet.

3 Acceptio mortis per actum voluntatis mortem antecedit vel tempore, vel ratione; & idcirco de ea agimus in hoc capite. Scilicet, quam-

vis eo-

vis eodem voluntatis actu, quo quis mortem acceptat, eam acceptet ex aliqua ratione, cum tamen in illo eodem actu intelligi poſſint duæ rationes quodammodo diſtinctæ, id eſt altera generalis, quæ ſit abſolute acceptio mortis, altera ſpecialis, quæ ſit acceptio mortis Fidei defendendæ cauſa, quæ actui ſpeciem tribuit, & ipſum conſtituit in ſpecie Martyrii; agimus in præſenti ſolum de generali mortis acceptione per actum voluntatis, & quærimus, an ſit de eſſentia Martyrii; alibi autem ſermo inſtituetur de ratione acceptionis.

4 Putant itaque nonnulli, non requiri mortis acceptionem per ullum actum voluntatis. Et quidem, ut eſt *in lib. 1. cap. 41. num. 26. & plurib. ſeqq.* de eo, quod inter Paſchalem II. contigit, & Henricum IV. Imperatorem, cum Paſchalis privilegium revocaſſet, quod Imperatori conceſſerat, dicebat, ſe privilegium conceſſiſſe timore mortis, quam ſuis imminere videbat; Goffridus vero Abbas Vindocinenſis & Cardinalis Tituli S. Priſcæ *lib. 1. epiſt. 7. tom. 21. Biblioth. PP. pag. 7.* ſcribens ad eumdem Paſchalem ajebat, non debuiſſe privilegium concedi juribus ſacris adverſum, ſed opportunius fuiſſe aliorum mortem permittere, quæ Martyrii ſplendore fuiſſet illuſtris, quam privilegium elargiri. Porro, quia prævidit, opponi poſſe, quod qui mortui fuiſſent, occubuiſſent inviti, ſubdidit, hoc minime obſtante, Martyres futuros fuiſſe: *Si objicitur, quod inviti forſan paterentur, & idcirco eorum Paſſio crederetur infructuoſa, quod ſpontanea minime videretur &c. Si aliter non poſſent, contra ſuam voluntatem mori debuiſſent, quia nec ſic Martyrii palma fraudari potuiſſent. Innocentes etenim Sancti, qui nec voce, nec voluntate Martyrium quæſiiſſe leguntur, quoniam pro Domino pertulerunt, corona Martyrii non privantur. Hos ſancta Eccleſia non ſolum Martyres eſſe, verum etiam Martyrum flores confitetur. Unde firmiter credendum eſt & nullatenus dubitandum, quod ſupplicium mortis pro Fide Chriſti homini collatum, etiamſi pro carnis infirmitate noluerit, & tamen non negaverit, Martyris vindicat nomen & præmium.* Alibi quoque, hoc eſt *cit. lib. 1. cap. 2. num. 3.* allata eſt epiſtola S. Cypriani ad Tibaritanos, in qua ait, Martyrem eſſe illum, qui Tyrannum fugiens, & ſe in ſolitudinem recipiens, a fera vel latrone occiditur. Quibus auctoritatibus innixus Hurtado *cit. oper. tract. 5. reſolut. 26. §. 1.* contendit, nullam, ſaltem in homine juſto, requiri Martyrii acceptionem per actum voluntatis, & etiam dormientem, aut phreneticum, ſi a Tyranno interficiatur ex odio in Fidem, Martyrem eſſe, licet ante ſomnum, vel phreneſim de Martyrio non cogitaverit. Verum communior eſt, eaque retinenda Theologorum ſententia, quæ in adulto Martyrii acceptionem per actum voluntatis expoſcit, ut, ſi pro Fide Chriſti interficiatur, Martyr ſit. Ad hoc enim facit illud Matthæi 16. *v. 24. Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Negatio ſiquidem ſui, crucis aſſumptio, ſequela Chriſti actum voluntatis expoſcunt. Facit etiam ratio, quia Martyrii ſuſceptio eſt actus meritorius vitæ æternæ, & idcirco debet eſſe voluntarius & liber.

5 De

5 De voluntate, ſeu de acceptione Martyrii per voluntatem quæritur etiam, utrum debeat eſſe actualis, an poſſit eſſe virtualis, & etiam habitualis, & an ſufficiat interpretativa. Pie enim præſumi poteſt, Chriſtianum, oblata occaſione Martyrii, id pro Fide Chriſti fuiſſe ſubiturum, uti præſumi poteſt, dormientem, aut phreneticum Pœnitentiam, & extremam Unctionem, urgente mortis periculo, fuiſſe petiturum, licet nulla præceſſerit voluntas formalis ante ſomnum, vel phreneſim, Pœnitentiæ atque extremæ Unctionis. Excluſa autem interpretativa, eo quia non ita facile præſumi poteſt, aliquem pro Chriſto tormenta & mortem eſſe paſſurum, ſicuti præſumi poſſet, eum fuiſſe petiturum Sacramenta, ſi id facere potuiſſet; actualis eſt optima, virtualis ſufficit, quæ non ſit retractata & influat in actum; & ſufficere quoque dicendum eſt habitualem, puta, ſi quis aliquando Martyrium optaſſet, poſtea nihil de eo cogitans, ſed prædicans, aut aliud quid meritorium faciens, per inſidias occideretur ex odio in Fidem; hic enim utique Martyr habendus eſſet, & id ipſum etiam dicendum eſſet de eo qui dormiens occideretur, ſi formalem prius habuiſſet voluntatem Martyrium ſubeundi. Quibus admiſſis, nemo eſt qui non videat, non poſſe eum inter Martyres recenſeri, qui, licet prius nihil de Martyrio cogitaſſet, dormiens a Tyranno ex odio in Fidem occideretur, etiamſi juſtus eſſet, cum rationes, quæ probant neceſſitatem acceptionis Martyrii per actum voluntatis, æquale robur habeant, ſive de juſto tractetur, ſive de peccatore: Theophilus Raynaudus *de Martyrio per peſtem part. 2. cap. 3. num. 3. & 7.* Bonacina *oper. moral. tom. 1. diſput. 1. quæſt. 1. punct. 1. propoſit. 2.* Leſſius *in lib. de Fortitud. cap. 4. num. 24.* Maurus *Theolog. tom. 3. lib. 11. quæſt. 95. num. 1. & num. 3.* Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. part. 2. tom. 3. diſput. 20. art. 6. num. 76. & ſeq.* fuſe Cardinalis Capifucchius *in controv. de Martyrio part. 1. §. 13.* Cardinalis Gotti *tom. 13. quæſt. 2. dub. 3. §. 1.* Anaclet. *Theolog. moral. tract. 7. diſt. 3. quæſt. 6. num. 44. & 45.* & optime Rotæ Auditores in relatione cauſæ B. Joſaphat Pollocenſis *part. 2.* ubi ſcite animadverterunt, habitualem acceptionem non ſufficere, ſi nomine *habitualis* ea intelligatur, quam formalis nunquam præceſſit: *Acceptatio etiam mortis requiritur in Martyrio, & voluntaria ejuſdem tolerantia, quia, cum ſit actus virtutis, debet eſſe omnino voluntarius, ut inquit Divus Thomas, & Philoſophorum eſt inconcuſſum axioma; alioquin mors pœna diceretur, non Martyrium: & volitio ſeu acceptatio debet eſſe pluſquam habitualis, neque interpretativa tantum, atque adeo quæ aliquando fuerat actualis & vere exercita, perſeverans ſaltem moraliter, prout dicitur de Sacramentis, & paſſim per Theologos: unde fit, eos, qui dormientes occiduntur pro Chriſto, non eſſe proprie Martyres, niſi materialiter; homo quippe dormiens non eſt proprie voluntarius.* Dum munere ſungebar Fidei Promotoris, propoſita fuit in ſacrorum rituum Congregatione antepræparatoria cauſa Ven. Dei Servi Joannis Juvenalis Ancinæ Salutiarum Epiſcopi, & de more diſcutiendum propoſitum fuit dubium de virtutibus. Poſtulatores itaque putabant, agi poſſe de Dei

Digitized by Google

de Dei Servo non tantum uti Confeſſore, ſed potius uti Martyre, cum occubuerit ex veneno ſibi propinato a Sacerdote, quem propter ſcandaloſam cum nonnullis Monialibus converſationem ſevere redarguerat. Ipſe vero oppoſui, Joannem Baptiſtam Spadam ſacræ Conſiſtorialis Aulæ, & Fiſci, & Cameræ Advocatum ſuper prædicto facto ſcribentem ſenſiſſe, id non eſſe ſufficienter probatum, ut habetur in ejus *conſil.* 150. *tom.* 1. cumque etiam in meis animadverſionibus addidiſſem, etiamſi factum probatum eſſet, deficere probationem acceptionis Martyrii, quippe quia Dei Servus occubuerat ignorans, ſibi venenum fuiſſe propinatum; oppoſitio hæc ſuo non caruit effectu. Conſultores nimirum ſuum tulerunt ſuffragium in eadem cauſa hujuſce Servi Dei non uti Martyris, ſed uti Confeſſoris. Quocirca fortius confirmatur ſententia de neceſſaria Martyrii acceptione per actum voluntatis, de qua ſupra. Nec vero doctrinæ iſti Vindocinenſis epiſtola ullum obſtaculum præbere poteſt; quia ille nititur Martyrio Infantium qui fuerunt ab Herode occiſi, cum unuſquiſque bene percipiat, non valere illationem ab infantibus ad adultos. Pariter, quod attinet ad epiſtolam S. Cypriani, vel Sanctus ipſe intelligendus eſt & explicandus non de Martyribus ſtricto, ſed lato modo ſumptis, quemadmodum advertunt Cardinales Capiſucchius, & Gotti: vel credendum, in rerum eventu a S. Cypriano ponderato præceſſiſſe formalem acceptionem Martyrii; ita ut fugiens perſecutionem aut aliquando Fidem confeſſus ſit, aut confiteri voluerit, ſed fugam arripuerit, ne ſe exponeret periculo negandi, ſive ut aliis auxilium præſtaret, ne deficerent, quemadmodum ſubdit Cardinalis de Lauræa.

6 Sed hæc indicaſſe ſatis ſit, cum ad Forum potius internum reſpiciant, quam ad externum. Admiſſo quippe, occiſum, dum ſomno eſſet correptus, ex odio in Chriſtum, Martyrem eſſe poſſe coram Deo, ſi præcedentem formalem voluntatem ſubeundi Martyrium habuiſſet; difficilem nihilominus ejus cauſa progreſſum haberet, ſi in ſacrorum rituum Congregationem introduceretur, cum hæc liquidas probationes mortis, & cauſæ mortis tum in Martyre, tum in Tyranno expoſcat, necnon probationes perſeverantiæ uſque in finem, ut infra videbimus: quæ quidem probationes non videntur poſſe reperiri in iſtiuſmodi rerum eventu. Quocirca, ad ulteriora procedendo, quæritur, an Martyri liceat ſe offerre Martyrio, & an ſpontanea ad ipſum oblatio obſtet ejuſdem merito.

7 Porro ſpontanea ad Martyrium oblatio juxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam erat vetita. In Actis Proconſularibus S. Cypriani Epiſcopi & Martyris *apud Ruinart. n.* 1. *pag.* 188. ſic Paternus Proconſul interrogat S. Cyprianum: *Volo ergo ſcire ex te, qui ſint Presbyteri qui in hac civitate conſiſtunt. Cyprianus Epiſcopus reſpondit: Legibus veſtris bene atque utiliter cenſuiſtis, delatores non eſſe. Itaque detegi & deferri a me non poſſunt. In civitatibus autem ſuis invenientur. Paternus Proconſul dixit: Ego hodie in hoc loco exquiro. Cyprianus dixit: Cum diſciplina prohibeat, ut quis ſe ultro offerat, &*

tuæ

tuæ quoque cenſuræ hoc diſpliceat, nec offerre ſe ipſi poſſunt, ſed a te exquiſiti inveniuntur. Antea id ipſum idem S. Cyprianus docuerat *epiſt.* 83. *col.* 342. *Nec quiſquam veſtrum aliquem tumultum Fratribus moveat, aut ultro ſe Gentilibus offerat; apprehenſus enim & traditus loqui debet*. Hanc eamdem S. Cypriani doctrinam memorat S. Auguſtinus *contra epiſtolam Gaudentii lib.* 1. *num.*40. *col.*657. *tom.* 9. *oper.*: *His ſacris Litteris eruditus Beatus Cyprianus in confeſſione ſua dixit, diſciplinam prohibere, ne quis ſe offerat*. Item ſpontanea hæc oblatio ante SS. Cyprianum & Auguſtinum reprobata fuit in epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis ſæpe citata de Martyrio S. Polycarpi *apud Ruinart. num.* 4. *pag.*28. *Tunc unus, Cointus nomine, Phrygius, ſuperveniens forte de patria, pronus ad patiendum voluntate, feſtinans, cruento Judici ſe ſecurus objecit. Sed voluntatem vicit infirmitas. Miſſis namque ad ſe feris, & ipſo aſpectu timore perculſus, cœpit nolle quod voluit, & converſus ad Diaboli voluntatem probare illud, ad quod venerat deſtruendum. Huic itaque Proconſul multis pellectionibus ſacrificare perſuaſit. Ideo non eos Fratres laudare debemus, qui ſe ultro offerunt, ſed eos qui inventi latentes in Paſſione potius perſeverant. Sic nos namque Evangelicus ſermo confirmat, & hoc hortatur exemplo, quo videmus, ceſſiſſe ultroneum, & viciſſe compulſum.* Demum neque Menſurio Carthaginienſi Epiſcopo placuit, nonnullos ſe Perſecutoribus offerre, & dicere, ſe habere Scripturas ſacras, quas tradere nolebant: qua de cauſa decrevit, eos non eſſe Martyrum catalogo adſcribendos, licet fuiſſent a Tyrannis interfecti; contra vero, cultum Martyrum eſſe illis deferendum, qui a Perſecutoribus intercepti mortem potius ſubire voluerunt, quam ſacros Codices prodere, teſte S. Auguſtino in breviculo collationis cum Donatiſtis *collat. tertiæ diei cap.* 13. *col.* 568. *tom.* 9. *oper.* ubi narrat, lectas fuiſſe epiſtolas Menſurii Epiſcopi, in quibus habebatur, *Eos, qui ſe offerrent perſecutionibus non comprehenſi, & ultro dicerent, ſe habere Scripturas, quas non traderent, a quibus hoc nemo quæſierat, diſplicuiſſe Menſurio, & ab eis honorandis eum prohibuiſſe Chriſtianos*; lecta quoque fuiſſe *Scripta* Secundi Tiſigitani *ad eumdem Menſurium*, ubi & ipſe expoſuit, quæ Perſecutores in Numidia egerant, & qui comprehenſi, & Scripturas ſacras tradere nolentes, multa mala paſſi, & graviſſimis ſuppliciis excruciati, atque occiſi fuerant, quos honorandos pro Martyrii corona commendaverat; uti eſt in hiſtoria Donatiſtarum Cardinalis Noriſii *part.* 1. *oper. tom.* 4. *pag.* 18.

8 Ab hac tamen regula pariter juxta antiquam diſciplinam excepti erant illi, qui Fidem abjuraverant: ipſis enim permittebatur, ut ſe offerrent Tyranno, & prælium redintegrarent; ut ſcilicet qui pro tribunali Chriſtum abnegaverant, eo ipſo in loco illum confiterentur. Quare idem S. Cyprianus *in epiſt.*52. *col.* 149. *ad Antonianum* dicit, ſe lapſis promiſcue pacem dare noluiſſe, ut publica potius coram Tyrannis confeſſione & ſanguine ſuo, quam habita a Sacerdotibus abſolutione patratum ſcelus abluerent: *Nam, cum acies adhuc inter manus eſſet, & prælium glorioſi certaminis in perſecutione ferveret, toto hortatu & pleno impetu militum vires fuerant excitandæ,*

tandæ, & maxime Lapſorum mentes claſſico quodam noſtræ vocis fortiter animandæ, ut pœnitentiæ viam non ſolum precibus & lamentationibus ſequerentur; ſed quoniam repetendi certaminis & reparandæ ſalutis dabatur occaſio, ad confeſſionis potius ardorem & Martyrii gloriam noſtris increpiti vocibus provocarentur. Pluraque ad id comprobandum collecta legi poſſunt apud Verricellum *de Apoſtol. Miſſion. tit.* 1. *quæſt.* 9. *ſect.* 3. *num.* 29.

9 Rurſus in hiſtoria Eccleſiaſtica non deſunt aliorum exempla, qui tanquam Martyres coluntur, etiamſi ſe Tyrannis obtulerint. De Chriſtianis ſui temporis Lucianus *de morte peregrini num.* 13. *pag.* 337. ait: *Perſuaſerunt enim ſibi miſeri in univerſum quidem ſe futuros eſſe immortales, & perpetuo tempore victuros: unde etiam contemnunt mortem vulgo, ſuaque ſe ſponte occidendos præbent*. Juſtinus *apolog.* 2. *num.* 12. narrat, cum Platonis doctrina delectaretur, ac de criminibus in eos conjectis audiret; eorum innocentiam perſpexiſſe, quod nemo libidinoſus & intemperans *mortem amplecti poſſit, ut bonis ſuis careat, ac non potius omnino in hac vita ſemper verſari, & Magiſtratus latere conetur, nedum ſeipſum deferat morte mulctandum*. Tertullianus *ad Scapulam cap.* 1. *pag.* 129. inquit: *Cum omni ſævitia veſtra concertamus etiam ultro erumpentes, magiſque damnati, quam abſoluti gaudemus*. S. Joannes Chryſoſtomus *homil. in SS. Juventinum & Maximinum tom.* 2. *pag.* 579. hanc reddit rationem, cur Julianus Apoſtata apertam noluerit moliri contra Chriſtianos perſecutionem: *Cum videret res noſtras Martyrum morte clariores* (fieri), *& ea cauſa non ſolum viros ſed & teneros pueros virgineſque innuptas: & in ſumma ex omni ſexu & ætate quoſdam pro religione ad mortem proſilire .... omnes enim dicebat ad Martyrium, quaſi ad alvearium apes, volabunt*. Celebre demum eſt nomen Phocæ Martyris, qui, cum lictores hoſpitio accepiſſet, qui dicebant, ſe miſſos ad Phocam interficiendum, promiſit, ſe die craſtino illis Phocam oſtenſurum; tum, loco ad ſui ſepulturam præparato, aſtans eis dixit: *Ego ille ipſe ſum* (*apud Ruinart. pag.* 492.). Hæc nimirum & alia hujuſmodi erudite collecta legi poſſunt in diſſertatione apologetica P. Joſephi Auguſtini Orſi pro SS. Perpetua & Felicitate *pag.* 155. *& ſeqq.* quibus addi poteſt, in Martyrologio Romano *ad diem* 24. *Martii* fieri commemorationem SS. Martyrum Timolai, Dionyſii, Pauſidis, Romuli, Alexandri, alterius Alexandri, Agapii, & alterius Dionyſii, de quibus in Menologio Græcorum juſſu Baſilii junioris Imperatoris ſæculo x. conſcripto legitur, eos ſponte ſua acceſſiſſe ad Præſidem urbis Cæſareæ, qui tunc torquebat Chriſtianos, & coram ipſo ſtantes, ſe Chriſtianos confeſſos eſſe; ut & ex dicto Menologio adnotarunt Bollandiani in eorum vita *ad diem* 24. *Martii pag.* 478. *tom.* 3. Addi etiam poteſt, in eodem Martyrologio Romano *ad diem* 25. *Januarii* commemorationem fieri S. Projecti Epiſcopi & Martyris, de quo in ejus vita ſcripta a coætaneo *apud Bollandianos ad dictam diem* refertur, ipſum de loco, in quo orabat, Perſecutores vocaſſe, qui Amarinum, ſive Marinum occidentes putaverant, ſe occidiſſe Projectum, eiſque dixiſſe: *Ecce hic eſt, quem quæritis; facite, quod cupitis*.

Google

Subdit autem citatus Pater Orſi *pag.* 157. eos, qui ſe obtulerunt ultro Tyrannis, id feciſſe ex ſpeciali Spiritus Sancti impulſu: *Eodem Spiritu & illos actos fuiſſe, qui ſe ipſos ultro Tyrannis obtulerunt, vel majori, quam debuiſſent, libertate utentes ad ſæviendum magis magiſque inflammarunt, & eorum poſtea memoriam inter Sanctos Martyres ſemper coluit Eccleſia, pro certo tenendum eſt, niſi innumeros Martyres e ſacris faſtis expungere noſtro arbitratu velimus.* Enimvero Capraſius Martyr, cujus feſtum in Martyrologio annuntiatur *die* 20. *Octobris*, rabiem perſecutionis declinans in ſpelunca latebat, nec ad aream certaminis properavit, niſi poſtquam poſtulatum a Deo ſignum obtinuit, quod ex lapide ſpeluncæ limpidiſſima aqua manaret, ut in eodem legitur Martyrologio. At, cum de ſpeciali Spiritus Sancti impulſu & inſpiratione cogitandum ſit, vel cum actus ex ſui indole & natura bonus non eſt; quo ſpectant eorum exempla, qui ſibi mortem intulerunt, de quibus ſupra actum eſt, vel cum circumſtantiæ non adſunt, quæ actum bonum & meritorium conſtituere poſsint; omiſſo nunc examine impulſus & Divinæ particularis inſpirationis (de qua alibi) videndum eſt, an aliquæ ſint circumſtantiæ, quæ ſpontaneam Martyrio oblationem bonam & laudabilem poſsint efficere. Hujuſmodi circumſtantiæ non deſunt. Si enim quis, ſe ſponte ſua offerendo Martyrio, alios ad idololatriam ruentes ſe retrahere poſſe ſic agendo probabiliter exiſtimet, laudabiliter & merito ſe offeret; exemplo S. Romani inter Palæſtinenſes Martyres recenſiti, de quo Euſebius Pamphili Cæſarienſis Epiſcopus in libro de Martyribus Palæſtinæ *cap.* 2. *pag.* 409. *tom.* 1. narrat, eum Antiochiam ingreſſum, cum innumerabiles viros ſimul ac mulieres una cum parvulis templa Deorum adeuntes & ſacrificantes vidiſſet, zelo Divini cultus propius acceſsiſſe, eoſque increpando objurgare cœpiſſe, ob quam cauſam illico comprehenſus Martyrio coronatus eſt. Item, ſi aliquis, ſe ſponte ſua ad Martyrium offerendo, exemplo ſuo nutantes in Fide Chriſtianos ſe putet poſſe confirmare, pie & laudabiliter ſe offeret. S. Baſilius Magnus in oratione de S. Gordio Martyre *num.* 3. ait, eum ad vaſta deſerta, & hominibus invia loca contendiſſe; tum, poſtquam ſe jejuniis, vigiliis, orationibus probe exercitatum & ad certamen inſtructum animadvertit, ad urbem rediiſſe, quo die equeſtre ſpectaculum populo parabatur in honorem Martis, cui nedum Judæi & Gentiles, ſed etiam Chriſtiani qui negligenter vivebant, intererant, & ſtantem in eminentiori parte theatri ingenti voce exclamaſſe: *Inventus ſum a non quærentibus me, palam apparui his, qui me non interrogabant*; quibus verbis ſe in eum veniſſe locum ſignificavit minime coactum, ſed ultro ſe certamini exhibuiſſe. Nihil demum vulgatius in Actis Martyrum, quam voces illæ ultroneæ: *Chriſtianus ſum: mori volo:* & cetera hujuſmodi, uti bene adnotavit Balutius *in notis ad cap.* 11. *Auctoris de mortib. Perſecutor.* (*tom.* 2. *miſcellan. pag.* 371.)

10 Ex annalibus Cardinalis Baronii habemus acerrimam contra Chriſtianos excitatam fuiſſe perſecutionem a Rege Abdarameno Mahumetano Cor-

Cordubæ in Hiſpania, multoſque Martyres in ea coronatos fuiſſe, qui ſua ſponte ſe obtulerant Martyrio; hortante autem Recafredo Epiſcopo qui a Fide defecerat, coactam fuiſſe Synodum Epiſcoporum, in qua damnatum fuit Martyrium eorum qui ſe ſponte ſua obtuliſſent, atque adeo prohibitum fuit, ne in poſterum fieret hæc oblatio; quod Concilium Conciliabulum potius *Satanicumque conventum* dicendum affirmat Cardinalis Baronius *ad an.* 852. *num.* 11. *& num.*16.: *Fuit Conventus iſte non in Spiritu Sancto legitime Concilium congregatum, ſed conſilio perfidorum juſſu Regis impii hoſtis Chriſtianorum collectum, in quo nec quod Deo eſſet placitum, tractatum vel definitum fuit, ſed, Pſeudoepiſcoporum unanimi conſpiratione facta cum Principe* (Saracenorum), *vetitum eſt Martyrium, demptuſque eſt cultus, SS. MM. erecta perfidia, atque depreſſa confeſſio*. Et profecto S. Eulogius Presbyter, qui poſtea Martyr fuit, *in memoriali pro his Sanctis Cordubenſibus exarato* (*tom.* 15. *Biblioth. Patrum*) ſic de ſpontanea Martyrum oblatione loquitur *lib.*1. *pag.*248.: *Sunt autem plerique Fidelium, & (heu, proh dolor!) etiam Sacerdotum, temere horum Confeſſorum gloriam adimere non verentes, qui jubent, eos non recipi in catalogo Sanctorum; inuſitatum ſcilicet atque profanum aſſerentes hujuſmodi Martyrium, quippe quos nulla violentia Præſidialis Fidem ſuam negare compulit, nec a cultu ſanctæ piæque religionis amovit, ſed propria ſe voluntate diſcrimini offerentes, ob ſuperbiam ſuam (ita dicunt) quæ initium eſt omnis peccati, interempti ſuarum parricidæ effecti ſunt animarum*. Cumque ipſe S. Eulogius S. Sebaſtiani, SS. Juſti & Paſtoris, S. Eulaliæ Virginis Barcinonenſis, qui ſe ſponte ſua Martyrio obtulerunt, attulerit exempla, & *in eod. memoriali Sanctorum* oſtenderit, Fidem ex ſilentio tunc periculis fuiſſe expoſitam, ejuſque depreſſionem conſecuturam fuiſſe, niſi veritatis teſtes ſuæ Fidei profeſſionem hoſtibus vel nolentibus ingeſſiſſent, hoſteſque etiam ipſos generoſa confeſſione provocaſſent, ſubdit *pag.* 250.; *Et idcirco, ut quidam Sapientium meminit, inter primas dignitates regnorum cœleſtium ſunt ponendi, qui ad Paſſionem venerunt non quæſiti, & excellentis voti eſt inter tormenta proſilire, ubi non eſt criminis latuiſſe. Sed in veritate crimen eſſe fatendum eſt latitare, ſi virtus excellentis meriti eſt ultro procedere; quando Fidei noſtræ confeſſio prædicationem exigit & teſtimonium poſtulat*; cauſa etiam iſta procul dubio apta, & fortaſſe neceſſaria dicenda erit, ut quis ſe poſſit offerre Martyrio: atque eoquidem magis, cum Martyres prædicti Cordubenſes cultum Sanctorum obtineant in Martyrologio Romano, recurrentibus ſingulorum natalibus diebus; uti obſervat Cardinalis Baronius *ad an.* 852. *n.* 12. & proſequuntur Rotæ Auditores in relatione B. Joſaphat Pollocenſis *part.*2. *§.Ex his ſequitur*. De Martyribus Cordubenſibus, & de ſcriptis S. Eulogii pro eiſdem vindicandis, legi poteſt Mabyllon. *in annal. Benedict. tom.* 3. *pag.* 11. *num.* 26.

11 Præterea, ſi magnum aliquod malum inſtet, quod per ſpontaneam oblationem averti poſſit, de merito ejuſdem oblationis non videtur eſſe dubitandum, eamque non obſtare Martyrio, dicendum erit. Rumor Alexandriæ

xandriæ invaluit, S. Petrum Alexandrinum, qui in carcere pro Fide Chriſti detinebatur, ex decreto Maximini Imperatoris eſſe interficiendum. Chriſtiani itaque Alexandrini, quorum numerus immenſus erat, iniquo ferentes animo, ſuum Epiſcopum eſſe interficiendum, propero curſu ad carceres devenerunt, ut militibus reſiſterent. Quamobrem Tribunus militum opportunum eſſe exiſtimavit expectare, ut, nocte adveniente, populus, qui præ foribus carceris ſtabat, ad propria remearet. Sed, populo ſtationem non relinquente, Petrus tum amore Martyrii quo flagrabat, tum timore, ne ſui cauſa Chriſtiani cum militibus manus confererent, hominem miſit ad Tribunum ſecreto eum admonens de modo, quo collectam fruſtraretur multitudinem, ſi videlicet a parte poſteriore carceris ſumma nocte cum lapicidis per poſticum via ſecreta veniret, & murum eo loco perfoderet, quo ſe intus pulſantem audiret. Pariete ſic effoſſo, Petrus per foramen clanculo egreſſus, ſeſe militibus expectantibus exhibuit. Cum vero milites reveriti majeſtatem viri de eo feriendo hæſitarent, demum vix inter eos inventus eſt unus, qui, pretio recepto quinque ſolidorum aureorum, exerto gladio, Petri caput ictu valido amputavit; uti fuſe refertur a Cardinali Baronio *ad an.* 310. Denique idem judicium ferendum eſt, quando quis ſe offert, ne pro eo alii Fideles ad ſupplicia & tormenta trahantur. S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 3. appellat S. Marcum Epiſcopum Arethuſium athletam voluntarium, atque ejus geſta his verbis exponit *tom.* 1. *oper. pag.* 88.: *Cum populum adverſum ſe incitatum ... cerneret, primum conſciſcendæ fugæ conſilium init &c. At, poſtquam, multos ſua cauſa duci atque abſtrhai, multos etiam ob perſequentium crudelitatem in animæ periculo verſari, intellexit, tum vero alios ob cautionem ſuam periclitantes negligere minime ſuſtinuit; ac proinde præſtantiſſimum maximeque philoſophicum conſilium capit. Ex fuga enim redit, ſeſeque ultro plebis arbitrio tradit, atque adverſus temporis difficultatem velut aciem inſtruit*. Similiter S. Eulogius *lib.* 2. *memorial. Sanctor. cap.* 8. *pag.* 261. narrat, SS. Virgines Floram & Mariam Cordubenſes Martyres, quæ perſecutionem fugientes ſe in tutiora loca receperant, poſtquam cognoverunt, aliis propter ſe perſecutionem imminere, ſponte ſua ſe Tyranno obtuliſſe, & glorioſo Martyrio coronatas fuiſſe.

12 Sed cum antiquiori diſciplina concordant etiam noſtrorum Theologorum aſſertiones. Non ſolum enim volunt, ſi ex ſignis alibi referendis conſtare poſſit, aliquem ſe obtuliſſe Martyrio ex ſpeciali Spiritus Sancti impulſu, nullam aliam pro ejuſdem oblationis defenſione cauſam eſſe exquirendam, ut habent Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 20. *art.* 11. *num.* 188. & Theophilus Raynaudus *de Martyr. per peſtem part.* 2. *cap.* 5. *num.* 17. verum etiam cauſas admittunt, ob quas aliquis ſe poteſt offerre Martyrio. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 124. *artic.* 3. *ad primum* ait: *Eſt enim aliquis caſus, in quo Martyrium perferre non eſt de neceſſitate ſalutis, puta cum ex zelo Fidei, & charitate fraterna multoties leguntur Sancti Martyres ſponte ſe obtuliſſe Martyrio*. Admittit itaque S. Doctor,

ctor, zelum Fidei, fraternamque charitatem eſſe cauſas ſufficientes, ut quis laudabiliter ſe poſſit offerre Martyrio: & quidem ſanctum ipſum Doctorem ceteri communiter ſequuntur, nominatim vero Silveſter *in Summa, v. Martyrium, verſ. Et Martyrium oblatum*, Cardinalis de Lugo *de juſtit. & jur. tom. 1. diſput. 10. ſect. 1. num 39.* Gobat *Theolog. experiment. tract. 2. caſ. 18. ſect. 1.* Thomas a Jesu *de procuranda omnium Gentium ſalute lib. 5. dub. 3. verſ. Secundum, & tanquam certum*, Joannes Petrus Verhoſt *in comment. ad lib. 1. Machabaeorum cap. 2. pag. 86.* ubi: *Tametſi abſque ſpeciali Spiritus Sancti impulſu, aut alia graviſſima cauſa in argumentum Divini honoris ceſſura nemini fas ſit provocare Tyrannum, aut ſe ipſum ad Martyrium ſponte offerre, facile tamen, immo & perſæpe occurrere poteſt legitima ratio, quæ tùm excuſet, tum etiam obliget non reſiſtentem, ſeu non fugientem, cum poſſit*; Clemens Toſi in ſuo opere, cui titulus *Il Gentileſimo confutato (volum 2. pag. 735. & ſeqq.)* Verricell. *de Apoſtol. Miſſion. tit. 1. quæſt. 9. ſect. 3.* ubi ipſas ſpeciatim exprimit cauſas, propter quas aliquis laudabiliter & merito ſe poteſt offerre Martyrio; fuſe & optime Rotæ Auditores in relatione de Martyrio B. Joſaphat *part. 2. §. Ex his ſequitur*, ubi: *Ex his ſequitur, Chriſtifidelibus permiſſum eſſe ſponte ac libere ex iſtinctu Sancti Spiritus, & dum gravis & proportionata cauſa concurrit, ſe exponere Martyrio pro Chriſti nomine tempore congruo ſuſtinendo, & hujuſmodi mortem patientes eſſe vere Martyres*. Quam aſſumptionem pluribus proſequuntur & optime pariter Fortunatus Scacchus *in ſuo opere mſ. de Confeſſoribus, & Martyribus cap. 2.* ubi, ponderatis nonnullis exemplis aliquorum, qui ſe Martyrio obtulerunt, ſubdit: *Communis reſponſio Doctorum eſt, Spiritu Sancto impellente, tunc Dei famulos ſponte ſe obtuliſſe Martyrio &c. Ego vero ſtante regula Eccleſiæ, quæ docet non licere, niſi rationabilis cauſa id poſtulet, ſponte ſe offerre Martyrio, quæ rationabilis cauſa debet eſſe major Dei gloria, & Fidei Chriſtianæ propagatio, videamque, illos Dei famulos ut Martyres ab eo uſque tempore veneratos fuiſſe in Eccleſia, dixerim, non caſu, non ſponte, non temerarie, ſed ad majorem Dei gloriam, ac ex neceſſitate aliqua Fidei profitendæ illos ſe obtuliſſe Martyrio*. Ad hæc reſumi hic etiam poſſet materia Confeſſorum, de quibus *lib. 1. cap. 2. num. 5.* Verum, ut omnia demum paucis complectamur, quo rectum de ſpontanea oblatione feratur judicium, conſiderare opus eſt diſpoſitionem ejus, qui ſe Martyrio offert, & finis attendendus eſt, ob quem ſpontaneam ſui ipſius facit oblationem; veluti ad rem ratiocinatur ſupra allatus Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. de Fide quæſt. 9. ſect. 4. ſub num. 43.* ubi ait: *Diſpoſitio, inquam, ejus, qui ſe Martyrio offert* (eſt advertenda); *nam in deliciis enutritus, carnis vitiis irretitus, temere lapſus periculo ſe exponit, & hic tentat Deum, de his accipiendus Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 20. ubi ait: Lex Martyrii eſt, ne nos ultro ad certamen accedamus; hoc enim temerarii ac præcipitis animi eſt &c. Finis ſpectandus eſt; qui enim ultimate & primario Martyrium intendit, illicite agit ... eſtque id Circumcelliones imitari: quare finis primarius debet eſſe Dei gloria, Fidei exaltatio, Perſecutoris confuſio, Infidelium converſio,* Eccle-

Eccleſiæ pax, Fidelium confirmatio &c. Denique effectus ultroneæ confeſſionis ſpectandi ſunt; nam, ſi ex ea nulla Dei gloria, neque Fidei exaltatio, neque proximorum ſalus ſperatur, quod contingeret, ſi quis ſecreto abſque arbitris ſponte Tyrannum adiret, & interficeretur, tunc illicitum eſt ſe morti objicere.

13 Spontaneæ oblationis, de qua hucuſque locuti ſumus, examen, fugæ conſideratio ſequitur; an videlicet, urgente perſecutione generali adverſus Chriſtianos, vel particulari adverſus aliquem Dei ſervum, teneantur iſti, aut ſaltem fugere poſſint, & iram declinare, ita ut, ſi deinde fuerint comprehenſi, & mortem pro Chriſto ſubierint, antecedens fuga nequaquam obſtet, quin Martyrum catalogo adſcribantur. *Libro primo cap. 2. num. 4.* jam adnotavimus Tertullianum *in lib. de fuga ad Fabium cap. 12. & 13.* in ea fuiſſe ſententia, ut tempore perſecutionum licitum non eſſet fugam arripere, at particularem Tertulliani opinionem fuiſſe communi Eccleſiæ conſenſu reprobatam: nunc autem operæ pretium eſt, fuſius hæc eadem explicare. De hac ſcilicet re plura legi poſſunt apud Cardinalem Baronium *ad an. 205. num. 11. & ſeqq.* apud Suarez *de Fide, Spe, & Charitate diſput. 14. ſect. 3. num. 10. & ſeqq.* apud Cardinalem de Lugo *de virtute Fidei diſput. 14. ſect. 2. num. 41.* apud Cardinalem de Lauræa *in 3. lib. ſent. part. 2. tom. 3. diſput. 20. art. 14.* apud Cardinalem Petram *tom. 3 pag. 127. & ſeqq.* apud Cardinalem Gotti *Theolog. tom. 10. dubit. 8. quæſt. 4. de actu externo Fidei §. 1.* apud Maurum *Theolog. tom. 3. lib. 11. quæſt. 97. num. 7.* apud Theophilum Raynaudum *in cit. oper. cap. 5. num. 91. & ſeqq.* apud Hurtadum *in reſolut. de vero Martyr. reſolut. 29. §. 1.* apud Matthæuccium *in pract. Theologo-Can. tit. 4. cap. 1. §. 4.* apud Gutierr. *Canonicar. quæſt. lib. 2. cap. 24. num. 26.*

14 Summatim autem ea recenſendo, quæ a prædictis Auctoribus fuſe adducta ſunt, dicimus primò, fugam per ſe loquendo, licitam eſſe. Matthæi quippe 10. *v.* 23. Chriſtus dixit Apoſtolis: *Cum autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam.* Agebatur autem de perſecutione contra Fidem, cum antea mala recenſuiſſet, quæ paſſuri erant in prædicatione Euangelii: *Et eritis odio omnibus propter nomen meum.* Item Chriſtus Dominus ſæpe fugit, & ſe ſubtraxit capturæ quam Judæi machinabantur, & quidem ratione Fidei quam prædicabat; uti legitur Matthæi 12. *v.* 15. & 16. poſt Joannis Baptiſtæ necem; Joannis 8. *v.* 59. cum tulerunt lapides, ut jacerent in eum; Joannis 11. *v.* 54. poſtquam Lazarum ſuſcitavit, *& aliis in locis*, ut Lucæ 4. & Joannis 7. *v.* 1. ubi dicitur ambulaſſe in Galilæam, *non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.* De Apoſtolis quoque legitur, eos metu Judæorum ſeſe occultaſſe; atque adeo *Actor.* 12. habetur, Petrum carcerem & mortem ab Herode ſibi paratam, Angelo oſtium aperiente, evaſiſſe, *& in 2. Corinth.* 11. *v.* 33. Paulus ut fugeret e manu Aretæ Regis, ſe demitti curavit per feneſtram in ſporta. Celeberrima demum eſt apologia S. Athanaſii (*tom. 1. oper. part. 1. pag. 320.*) qui cum fuga evaſiſſet manus Syriani Ducis, & id ei in

ei in crimen verteretur a Leontio Antiocheno, Narciſſo Neroniadis, & Georgio Laodiceno Arianorum anteſignanis, exemplo Chriſti, Apoſtolorum, & veterum Patrum demonſtravit, tempore perſecutionum fugiendum eſſe. Ratio autem eſt, quia talis fuga nullo modo eſt negatio Fidei, ſed potius eſt virtualis Fidei confeſſio: fugiens quippe, imminente perſecutione, multa incommoda patitur; & qui propter Fidem patitur, Fidem profitetur. Patrum teſtimonia collecta videri poſſunt apud citatos Auctores, a quorum idcirco recitatione abſtinemus.

15 Dicimus ſecundò, Epiſcopos, ceteroſque animarum curam habentes vetitum eſſe in perſecutione fugere, ſi gregis conjunctionem ex ſua præſentia, ex fuga autem prævideant diſperſionem. Probatur id ex Joannis 10 *v.* 11. *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit.* Quare *in can. Sciſcitaris* 7. *quæſt.* 1. ſic legitur: *Si pernicioſum eſt, proretam in tranquillitate navim deſerere, quanto magis in fluctibus? Ubi non dicimus, quod Perſecutorum non fugiamus (maxime Paganorum) inſidias, cum ad tempus ſæviunt, & ob multitudinem delictorum noſtrorum nocendi facultatem divinitus aſſequuntur, præſertim cum eis prodire ultro non debeamus; & multos Prophetas, & Apoſtolos, ipſumque Dominum hujuſmodi fugiſſe inſecutores, luce clarius conſtet; ſed quod præcipue nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui & horum Paſtores ſumus, Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus perſiſtere, pro certo conveniat, &, cum tranquillitas reddita Divina fuerit pietate, ſopitaque furentium infeſtatio, mox gregem requirere, & in unum colligere, & ejus animos, cæleſtis patriæ pace, ac potiſſimum ſecuritate prædicata, ſurſum erigere debemus, & tamdiu ſuper eorum cautela oportet nos eſſe ſollicitos, ut ſi Dei judicio præſentis temporis commoda fortaſſis amittunt, futuræ vitæ ſe ſperent gaudia abſque ambiguitate percipere ſempiterna.* Egregie porro de more res explicatur a S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 5. his verbis: *In qualibet obligatione præcipue attendi debet obligationis finis. Obligant autem ſe Epiſcopi ad exequendum Paſtorale officium propter ſubditorum ſalutem; & ideo ubi ſubditorum ſalus exigit perſonæ Paſtoris præſentiam, non debet Paſtor perſonaliter ſuum gregem deſerere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod perſonale periculum imminens, cum bonus Paſtor animam ſuam ponere teneatur pro ovibus ſuis. Si vero ſubditorum ſaluti poſſit ſufficienter in abſentia Paſtoris per alium provideri, tunc licet Paſtori vel propter aliquod commodum Eccleſiæ, vel perſonæ periculum corporaliter gregem deſerere.* Itaque qui præſunt curæ animarum, urgente perſecutione, ex juſtitia ſtare tenentur, & fugere non poſſunt, aut ſe occultare, ſi hæc ceſſura ſint in ſpirituale detrimentum ſubditorum; ſecus autem ſe habebit res, ſi ex eorum abſentia nulla Divini honoris injuria, nulla ſubditorum ſubverſio timeatur, expediatque, eos in aliud tempus reſervari, ut prædicent videlicet, & Sacramenta miniſtrent iis qui poſt perſecutionem ſuperfuerint. Servi David 2. *Reg.* 18. *v.* 3. eum rogaverunt, ut maneret in civi-

Digitized by Google

in civitate, & ab ea non egrederetur ad prælium contra Abſalom: *Quia tu unus pro decem millibus computaris*: atque opportune ſubdit S. Thomas *loc. cit. in reſponſ. ad primum*: *Ille autem, qui ad evitandum periculum recedit abſque detrimento gregis, non tanquam mercenarius fugit*. Quocirca Petrus, Paulus, Athanaſius, & alii ſancti viri, qui tempore perſecutionum fugerunt aut ſe occultarunt, veri Paſtores fuerunt, non autem mercenarii, cum id fecerint, ut tempore opportuniori gregi prodeſſent. Confert etiam ad id epiſtola decima quarta S. Cypriani, quæ ſcripta eſt *ad Presbyteros, & Diaconos Romæ conſiſtentes*; quam ſcilicet putat Baronius a S. Cypriano ſcriptam fuiſſe ad Clerum Romanum, ut iſti inſtituti ſui rationem redderet; nonnulli autem ſcriptam dicunt ad eos e Clero Carthaginienſi, qui tunc Romæ erant: at, utcumque hæc ſint, in ea epiſtola ipſe Sanctus fugam ſuam, vigente perſecutione, defendit, eo quia, licet abſens corpore, præſens erat ſpiritu, & muneri ſuo non deerat: *Nam, ſicut Domini mandata inſtruunt, orto ſtatim turbationis impetu primo, cum me clamore violento frequenter populus flagitaſſet, non tam meam ſalutem, quam quietem Fratrum publicam cogitans, interim ſeceſſi, ne per inverecundam præſentiam noſtram ſeditio, quæ cœperat, plus provocaretur. Abſens tamen corpore, nec ſpiritu, nec actu, nec monitis meis defui, quominus ſecundum Domini præcepta Fratribus noſtris in quibus poſſem, mea mediocritate conſulerem. Et quid egerim, loquuntur vobis epiſtolæ pro temporibus miſſæ numero tredecim, quas ad vos tranſmiſi, in quibus nec Clero conſilium, nec Confeſſoribus exhortatio, nec extorribus, quando oportuit, objurgatio, nec univerſæ Fraternitati ad deprecandam Dei miſericordiam allocutio & perſuaſio noſtra defuit, quantum ſecundum legem Fidei, & timorem Dei, Domino ſuggerente noſtra mediocritas potuit eniti.*

16 Adnotanda ſunt autem verba modo relata S. Cypriani: *Cum me clamore violento frequenter populus flagitaſſet, non tam meam ſalutem, quam quietem Fratrum publicam cogitans, interim ſeceſſi*. Ex his enim colligitur, eo magis Præſulem fugere poſſe, ſi ipſe ſpecialiter quæritur: quare Gratianus *ad can. Adverſitas 7. quæſt. 1.* ſubdit: *Cum vero ſpecialiter quæritur, fugiat exemplo Chriſti, qui a facie Herodis fugit in Ægyptum; fugiat exemplo Pauli, qui a Fratribus per murum ſubmiſſus eſt in ſporta*. Fugiendo quippe tempore perſecutionis adverſus ipſum motæ, ſi non extingui, ſaltem minui poterit odium perſequentium, juxta alia verba ſupra relata S. Cypriani: *Interim ſeceſſi, ne per inverecundam præſentiam noſtram ſeditio, quæ cœperat, plus provocaretur*. Quæ tamen ſic intelligenda ſunt, ut, quemadmodum in perſecutione generali non licet Paſtori gregem deſerere, niſi poſtquam ei providerit, ne damnum ſpiritale patiatur; ſic ei, ut recedat, non permittatur, urgente ſpeciali adverſus ipſum perſecutione, niſi poſtquam ea præmiſerit, quæ ad ſuorum æternam ſalutem neceſſaria ſunt. Quare S. Auguſtinus *epiſt.* 180. *modo* 228. *ad Honoratum oper. tom.* 2. ad illa verba, *Cum autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam*, poſtquam oſtendit, Paulum per feneſtram effugiſſe, quod adeſſent alii, quibus Eccleſiæ miniſte-

miniſterium poterat impleri, & Chriſtum in Ægyptum ſeceſſiſſe, quando nondum Eccleſiam congregaverat, ſubdit *col.* 831. *Faciant ergo ſervi Chriſti, miniſtri verbi, & ſacramenti ejus, quod præcepit, ſive permiſit. Fugiant omnino de civitate in civitatem, quando eorum quiſquam ſpecialiter a Perſecutoribus quæritur, ut ab aliis, qui non ita requiruntur, non deſeratur Eccleſia*. De ſupra memorata fuga S. Cypriani, dum quærebatur ad Martyrium, ita ſcribit Pontius Diaconus in ejus vita (*apud Ruinart pag.*182. *num.*7.) *Fuit vere formido illa, ſed juſta; formido quæ Dominum timeret offendere, formido quæ præceptis Dei mallet obſequi, quam ſic coronari. Dicata enim in omnibus Deo mens, & ſic Divinis admonitionibus mancipata, credidit ſe, niſi Domino latebram tunc jubenti paruiſſet, etiam ipſa Paſſione peccare*.

17 Dicimus tertiò, laudabiliter etiam & meritorie privatas perſonas poſſe tempore perſecutionis non recedere, & ſtare in loco in quo viget perſecutio, ſi earum permanſio videlicet expediens judicetur vel utilitati proximorum, vel majori Dei gloriæ, & ſi perſonæ ipſæ tales ſint, quæ ſperent & probabiliter credere poſſint, ſe Fidem non eſſe negaturas metu tormentorum aut mortis. Quin immo nonnulli ex ſupra citatis Theologis cenſent, non modo in eo rerum eventu permanſionem eſſe licitam ac laudabilem, ſed etiam a Charitate imperatam; atque adeo S. Auguſtinus *cit. epiſt.* concludit: *Cum autem omnium, id eſt Epiſcoporum, Clericorum, & laicorum, eſt commune periculum, hi, qui aliis indigent, non deſerantur ab his, quibus indigent. Aut igitur ad loca munita omnes tranſeant, aut qui habent remanendi neceſſitatem, non relinquantur ab eis, per quos illorum eſt Eccleſiaſtica ſupplenda neceſſitas, ut aut pariter vivant, aut pariter ſufferant, quod eos Paterfamilias velet perpeti*.

18 Uno verbo, aliquando fugere licitum eſt; aliquando præceptum eſt non fugere; & aliquando, licet manendi præceptum non urgeat, manere ratione circumſtantiarum laudabile erit & meritorium: & ſic quidem in ipſo facti eventu ſerendum erit in cauſis Martyrum judicium de eorum fuga, aut permanſione tempore perſecutionum. Verricellus *in tract. de Apoſtol. Miſſion. tit.*1. *quæſt.*9. *ſect.* 5. *num.* 47. *& ſeqq.* quæſtionem hanc de fuga tempore perſecutionum optime explicat, & ait, fugam, de qua *Matth. cap.*10. non eſſe præceptum, ſed conſilium, aut permiſſionem, cum aliquando melius ſit fugere, quam perſiſtere, & periculis obſiſtere; præceptam vero eſſe fugam Prædicatoribus Euangelii, quando, declinando perſecutionem ſine ſcandalo Fidelium, latius Euangelium diſſeminatur, juxta illud Bedæ *in cit. cap. Matth. oper. tom.* 5. *col.* 45. *Fugite in aliam civitatem, non timendo Paſſionem, ſed declinando, ut tribulationis occaſio ſeminarium fieret Euangelii*; quando vita neceſſaria eſt bono Fidelium; quando unus quæritur ad necem, non ſimul alii; quando quis eſt imparatus ad ſubeundum Martyrium; quando ex permanſione in loco Tyrannus magis irritaretur, & ceteri Fideles gravioribus tormentis eſſent expoſiti, propter quæ timeretur, plurimos a Fide eſſe defecturos; quando tandem Fidelibus ceteris licitum

 eſſet

eſſet fugere ad declinandam perſecutionem & mortem . Concordant Suarez de *Fide diſput.* 14. *ſect.* 3. *num.* 10. Coninch. *de Fide diſput.* 15. *num.* 97. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 4. *diſput.* 1. *punct.* 15. *num.* 3. ipſique rei , de qua nunc agimus , proſunt etiam adducta *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. *hujus Operis* de Libellaticis , qui pecuniam ſolvebant , & pecunia vexationem redimebant, ne Fidem deſerere cogerentur , timentes ſe minus idoneos ad ferenda tormenta . Hinc bene Remigius , quem citat & ſequitur Abulenſis *in Matth. cap.* 10. *quæſt.* 111. *circa medium* inquit : *Licentia fugiendi convenit infirmis in Fide , quibus concedit pius Magiſter , ne , ſi ſe ultro ad Martyrium protuliſſent , fortaſſis poſiti in tormentis negarent .* Addendus etiam Salmeron *in Euangel. tom.* 4. *part.* 2. *tract.* 16. *in principio .*

19 Aurea ſunt verba Maldonati *in Matth. cap.* 10. *num.* 23. *col.* 253. *Cum Euangelium ipſum , propter quod fugiendum non eſt , poſtulat , ut fugiamus , fugiendum eſt . Tunc fugere , non metus , ſed pietas ; non fugere , non fortitudo , ſed pertinacia eſt .* Poſt hæc tranſitum facit ad cetera explicanda , jam ſupra a Nobis inſinuata : *Major gloria Dei , & Eccleſiæ utilitas , regula nobis eſſe debet ; cum aut utraque , aut alterutra , ut fugiamus , a nobis exigit , non fugere , peccatum eſt . Aliis caſibus non debemus ; an autem poſſimus , alia eſt quæſtio , quam ſolam Auguſtinus explicavit . Hæc ejus ſententiæ ſumma eſt ; primum fugere Sacerdoti licere , quando ipſe privatim ab adverſariis quæritur , & ſunt alii qui poſſint pro illo Sacramenta populo miniſtrare : ſecundò , quando omnes ejus oves fuga diſſipatæ ſunt : tertiò , quandocunque plus fugiendo , quam manendo , juvare poteſt . Addit Chryſoſtomus fugere licere , & neſcio an oportere , cum ejus , ſi manſerit , fides periclitabitur . Chriſtum , inquit , fugiendo non negat , qui ideo fugit , ne neget . Alias non licet , alias manendum eſt , & pro ovibus anima ponenda , quod mercenarius non facit , qui quandocumque videt lupum venientem , & relinquit oves , & fugit .* Dum in ſacrorum rituum Congregatione agebatur de cauſa Braſilienſi Declarationis Martyrii Venerabilium Servorum Dei Ignatii Azevedi & aliorum triginta novem Martyrum e Societate Jeſu , de qua ſupra ſermo habitus eſt , de hac quæſtione ſuſe tractatum eſt : oppoſitum quippe fuerat , dum ageretur de expeditione litterarum remiſſorialium, Ignatium , & ceteros fugere debuiſſe . Super hoc puncto ſcripſerunt tres Theologi Societatis Jeſu , Cardinalis videlicet de Lugo ſuis ſcriptis & editis voluminibus ſatis notus , Pater de Cupis Examinator Epiſcoporum , & Pater Virgilius Ceparius ſæpe a Nobis cum laude commemoratus . Theologi hi in ſuis ſcripturis & diſſertationibus quæſtionem inſtituerunt , utrum verba Chriſti *Matth.* 10. *v.* 23. ſupra relata ; *Cum autem perſequentur vos in civitate iſta , fugite in aliam* , præceptum importent , an conſilium; & quatenus importent præceptum , an illud fuerit univerſale , vel reſtrictum ad tempus , quo Chriſtus miſit Apoſtolos ad prædicandum per civitates Judææ , quo tempore noluit eos objici morti , ut poſſent poſt ſuam Paſſionem Euangelium per totum orbem promulgare, uti docuerunt S. Joannes Chryſoſtomus in Matthæum *hom.* 34. *al.* 35. *tom.* 7. *oper. pag.* 388. dicens:

Digitized by Google

dicens: *Non loquitur enim hic de perſecutionibus, quæ poſtea futuræ erant, ſed de illis, quæ crucem & paſſionem præceſſere*, & S. Hieronymus, qui explicans prædicta verba Chriſti, ſubdit *tom. 7. oper. col. 61. Hoc ad illud tempus referendum eſt, quum ad prædicationem Apoſtoli mittebantur, quibus & proprie dicitur: In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis.* Præclare Toſtatus *quæſt. 109. cap. 10. in Matthæum* hæc habet: *Dicendum, quod circa fugam Chriſtus non dedit nunc Apoſtolis doctrinam, niſi pro tempore illo quo prædicabant inter Judæos .... immo fugere tenebantur .... quia ſic Chriſtus jubebat.* Omnes autem in eam convenere ſententiam, quam docuit Maldonatus; concludentes, Ignatium & Socios fugere nullatenus debuiſſe, cum iter eorum, urgente licet periculo mortis, eſſet directum ad Fidei Catholicæ exaltationem, & ad majorem Dei gloriam, nec ullatenus urgeret circumſtantia, quæ eos a ſuſcepto itinere juxta regulas Ethicæ Chriſtianæ revocare poſſet. Poſt primam hujus Operis editionem prodierunt libri *de Theologicis diſciplinis*, auctore Joanne Laurentio Berti ſuperius memorato: & *tom. 4. lib. 23. cap. 8. propoſit. 3.* congeſta undique eruditione demonſtratur, ſine culpa Chriſtianos, etiam Epiſcopos, ſugiendo ſe ſurripere Perſecutoribus, niſi aliter ſuadeat Fidei cauſa, plebiſque Chriſtianæ periclitatio.

20 Denique de eo qui jurat, ſe ad carcerem rediturum, ſi certo ſciat, ſe injuſte moriturum, quæritur, an teneatur ad carcerem redire, & an non redeundo ſit perjurus. Affirmando ſcilicet reſpondet Cajetanus 2. 2. *quæſt. 89. art. 7. verſ. Ex his autem*, quem nonnulli ſequuntur, eo potiſſimum fundamento, quod redire ad carceres eſt actus fortitudinis, & ideo materia capax juramenti: quare tantopere laudatur Marcus Attilius ob fidem ſervatam Carthaginienſibus juramento firmatam. Sed contrariæ adhæret ſententiæ Covarr. *lib. 1. variar. reſolut. cap. 2. num. 2.* quem alii nonnulli ſequuntur; cum redire ad carcerem in eo rerum eventu non ſit actus virtutis; non eſt enim actus patientiæ, cum ad eam non pertineat ſe offerre morti injuſtæ ſine alia ratione & cauſa; neque eſt actus fidelitatis, cum Tyranno aut Judici injuſte fidem poſtulanti ad patiendam injuſtam mortis ſententiam fides ſervanda non ſit, niſi aliunde alia cauſa ſubſit virtutis. Ceſſaret autem omnis controverſia in eo, qui ex odio in Fidem carceribus mancipatus, timens injuſtam mortem dimitteretur cum juramento redeundi; ſubeſt enim cauſa virtutis, Charitatis videlicet in Chriſtum ſuum Servatorem, necnon Chriſtianæ fortitudinis.

Digitized by Google

CAPUT XVII.

De provocatione Tyranni.

1 DE Tyranni provocatione, quæ forte ex oblatione Martyris ſpontanea cauſam habeat, ſatis actum eſt in capite antecedenti: nunc autem agere opus eſt de ea provocatione, qua Martyr dictis, vel factis Tyrannum inflammat ad Martyrium ei inferendum. De hac ergo loquendo, regula generalis eſſe videtur, Martyri permiſſum non eſſe, ut Tyrannum ad mortem ei inferendam provocet, ſicuti docet D.Thomas 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 1. *ad tertium*, ubi hæc habet: *Quædam præcepta Legis Divinæ tradita eſſe ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet homo ſit paratus hoc vel illud faciendi, cum fuerit opportunum. Ita etiam & aliqua pertinent ad actum virtutis ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet, ſuperveniente tali caſu, homo ſecundum rationem agat: & hoc præcipue videtur obſervandum in Martyrio, quod conſiſtit in debita ſuſtinentia Paſſionum injuſte inflictarum. Non autem debet homo occaſionem dare alteri injuſte agendi; ſed, ſi alius injuſte egerit, ipſe moderate tolerare debet*. Ideoque, ſi juxta S. Thomam non debet alter alteri dare occaſionem injuſte agendi, non poterit aliquis ſine gravi cauſa dictis, aut factis Tyrannum provocare ad mortem ſibi inferendam. Præterquamquod qui ſic ageret, ſe exponeret periculo deficiendi a Fide in perſecutione atque in tormentis; & idcirco intraret in tentationem contra præceptum Chriſti *Marc.* 14. *v.* 38. nos monentis, *ut non intremus in tentationem.* Hæc porro late proſequuntur Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 20. *art.* 13. *num.* 237. *& ſeqq.* Cardinalis Gotti *Theolog. tom.* 13. *quæſt.* 2. *dub.* 3. *§.* 3. *num.* 12. *& ſeqq.* Navarr. *in Summa cap.* 11. *art.*4. Lopez 1.*part. inſtruct. cap.*41. *in fin.* Sanchez *in Summa lib.* 2. *cap.* 34. *art.*15. Hurtado *de ver. Martyr. reſolut.* 27. *pag.* 68. *&* 69. ubi: *Ex qua doctrina colligitur, aliud eſſe, aliquem provocare Tyrannum perſecutorem ad ſui mortem, aliud ſe offerre voluntarie Martyrio. Hoc ultimum per ſe licitum eſt; primum autem per ſe illicitum*; Bonacina *diſp. de Sacram. part.* 3. *num.* 6. Gobat *in Theolog. experimental. part.* 2. *caſ.* 18. *ſect.* 1. *num.* 622. *& ſeqq.* Raynaud. *de Martyr. per peſtem part.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. *& ſeqq.* Matthæucc. *in practica Theologo-Can. ad cauſ. Beatificat. & Canoniz. tit.*4. *cap.*1. *§.*3. *num.*62. *& ſeqq.* Maurus *Theolog. tom.* 3. *lib.* 11. *quæſt.* 97. *num.* 7. *& ſeqq.* Cum vero plura extent Sanctorum exempla, qui dictis, & factis Tyrannos provocarunt, receptaque morte pro Chriſto, Martyrum catalogo adſcripti ſunt; memorati Auctores provocationem referunt ad ſpecialem Spiritus Sancti impulſum, qui Fideles ad ea peragenda movere poteſt, vel ut aliqui aſtantes ad Fidem convertantur, vel ut titubantes in Fide confirmentur, uti late recenſet Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.*2. *tom.* 3. *diſput.* 11. *art.*4. *§.* 7. *num.* 138. Cumque, hoc admiſſo, ſubalternæ locus aperiatur quæſtioni,

Digitized by Google

ſtioni, non quoad eos qui jam inter Martyres recenſiti ſunt, ſed quoad eos, de quibus quæritur, an Beatorum Martyrum catalogo ſint adſcribendi, utrum ſcilicet provocatio a Spiritu Sancto, an ab animi levitate, aut deliberationis præcipitantia provenerit; nonnullas etiam proferunt notas, ex quibus docent dignoſci poſſe, unde provocatio cauſam habuerit, & idcirco utrum obſtet Martyrio, necne.

2 Matthæuccius nempe *loc. cit. num. 67.* ait, id a ſubſequentibus miraculis declarari. Si enim interceſſione ejus, qui Tyrannum provocavit & pro Fide mortuus eſt, Deus operari dignetur miracula, ſignum id manifeſtum erit, provocationem vero Martyrio non obſtitiſſe, &, quod conſequitur, Spiritum Sanctum auctorem habuiſſe: in cujus dicti confirmationem reſumi poſſent fuſe a nobis adducta *lib. 1. cap. 28. & duobus ſeqq.* de miraculorum interventu in cauſis Martyrum. Alii tanquam ſignum Divinæ inſpirationis dicunt eſſe perſeverantiam ipſam in confeſſione, & mortem ſecutam, ut Verricell. *de Apoſtol. Miſſionib. tit. 1. quæſt. 9. ſect. 4. ſub num. 43.* ubi: *Reſpondetur ſecundo, eſſe ſignum Divinæ inſpirationis perſeverantiam in confeſſione, & mortem ſecutam; unde ſancta Eccleſia omnes tales ut Martyres veneratur.* Item, quia ſimilis eſt hæc indago alteri jam excuſſæ de voluntaria ad Martyrium oblatione, quæ facta aliquando dicitur ſpeciali Spiritus Sancti impulſu, & de qua pariter diſputatur, an, & quando a prædictô Divino impulſu cauſam habuiſſe, dicendum ſit; (Verricellus nempe, uti vidimus, tria docuit obſervanda, hoc eſt quomodo ſe offerens ad Martyrium diſpoſitus fuerit, an pro fine primario habuerit Dei gloriam, Fidei exaltationem, & proximorum ſalutem, atque an ab ea ultronea oblatione malum aliquod ſecuturum fuiſſet: Caſtellinus *de inquiſit. mirac. in SS. MM. Canoniz. pag. 32. & ſeqq.* judicat, ſedulo attendendam eſſe vitam ejus, qui ſe offert Martyrio, an videlicet fuerit virtutibus, præſertim vero humilitate inſignis atque laudabilis; ponderandas eſſe circumſtantias loci & temporis; demum animadvertendam eſſe cauſam, propter quam voluntaria ſit oblatio, hoc eſt an neceſſitas aliqua immineat, aut utilitas ſic agendi pro Fide Chriſti) quæ dicta ſunt de voluntaria oblatione, nullo negotio trahi poſſunt ad provocationem; & ea quidem ut plurimum ſunt, quæ a cauſarum Poſtulatoribus afferri conſueverunt, ut Fidei Promotorum oppoſitioni ex provocatione deductæ ſatisfacere poſſint.

3 Verum, ut clare & diſtincte materia provocationis explicetur, provocationes a provocationibus ſecernere opus eſt: nonnullæ quippe provocationes contingere poſſunt in ipſo actu Martyrii, nonnullæ autem Martyrium præcedere. Quoad eas quæ in ipſo actu Martyrii contingunt, quando videlicet Martyr aut ſtatim eſt tormentis ſubjiciendus, aut jam tormentis & cruciatibus afficitur, ſi is Tyrannum objurgat, ſi ejus crudelitatem arguit, ſi Dei vindictam minatur, hujuſce generis provocationes vero Martyrio obſtare non poſſunt, teſte Verricello *cit. oper. tit. 1. quæſt. 9. ſect. 4. ſub num. 45.* ubi: *Licitum eſt Martyri, cum a Tyranno torquetur, ejus crude-*

crudelitatem, immanitatem, impietatemque exprobrare, quamvis ex hoc Tyrannus ruinæ occaſionem accipiat, crudelius deſæviendo. Plura enimvero afferri poſſent exempla, ſed omitti non poteſt illud quod deſumitur *ex lib.* 2. *Machabæorum cap.* 7. Machabæi quippe (juxta alibi dicenda) veri ſunt Martyres antiqui Teſtamenti, & ſoli ſunt ex veteris Teſtamenti Martyribus, qui cultum habent in Eccleſia univerſali Occidentali. Porro, cum ultimus ex fratribus ad Martyrium duceretur, & impavida mater ab eo peteret, ut aſpiceret cælum & terram & omnia, quæ in eis ſunt, quæ Deus fecit ex nihilo, adoleſcens autem dixiſſet, ſe non obedire præcepto Regis, ſed præcepto Legis, quæ ſuæ genti per Moyſen data fuerat, converſus ad Tyrannum inquit *v.* 31. *Tu vero, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei &c. Tu autem, o ſceleſte, & omnium hominum flagitioſiſſime, noli fruſtra extolli vanis ſpebus in ſervos ejus inflammatus; nondum enim omnipotentis Dei & omnia inſpicientis judicium effugiſti &c. In me vero, in fratribus meis deſinet Omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum juſte ſuperducta eſt. Tunc Rex accenſus ira in hunc ſuper omnes crudelius deſævit, indigne ferens ſe deriſum*. Conſimile eſt aliud novi Teſtamenti *in Act. Apoſtol.* Poſtquam enim *cap.* 6. narratum eſt, Stephanum plenum gratia & fortitudine feciſſe prodigia & ſigna magna in populo, & in concilium adductum Perſecutorum poteſtati traditum fuiſſe, *cap.* 7. exponitur, quomodo Fidem Chriſti conſtanter prædicavit, deinde ſic Judæos increpavit *v.* 51. *& ſeq. Dura cervice, & incircumciſis cordibus & auribus vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis: ſicut Patres veſtri, ita & vos. Quem Prophetarum non ſunt perſecuti Patres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Juſti, cujus vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis. Quia accepiſtis Legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis. Audientes autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum &c. Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant &c.* In ſuperioribus ſermo habitus eſt de S. Gordio Martyre, & de homilia in ejus laudem exarata a S. Baſilio Magno *tom.* 2. *oper.* Porro ille nedum ſe voluntarie obtulit Martyrio, ſed etiam ad Præſidis tribunal ductus, & ab eo miti ſuavique voce interrogatus, quiſnam, aut cujas eſſet; patriam quidem, genus, gradum dignitatis, quem tenuerat, ac fugæ cauſam, & reditus retulit, at poſtea ſic effatus eſt *pag.* 145. *num.* 4. *Adſum, inquit, mandatorum veſtrorum contemtum ſimul & fidem in Deum in quo ſpem repoſui, factis oſtenſurus: audivi enim, inquit, te multos crudelitate ſuperare. Quamobrem id tempus tanquam explendo meo voto idoneum elegi*. Quibus auditis verbis, ira Præſidis quaſi rogus accenſa eſt, & furor omnis in eum converſus eſt, teſte S. Baſilio *loc.cit.* Memorabilia inſuper paſſim occurrunt exempla eorum, qui in carceribus detenti Fidem Chriſti prædicarunt, & Gentilium ſuperſtitionem vehementibus verbis objurgarunt, necnon aliorum, qui incitati ad Fidem abjurandam, irriſionibus hortationes exceperunt, & libera voce Chriſtum confeſſi, idola eſſe abjicienda, & vero Deo inſerviendum, dixerunt. S. Symphorianus a Tyranno objurgatus, uti deſumitur

ſumitur ex ejus Paſſione *ap. Ruinart*, quod Dianæ effigiem deſpexiſſet & adorare noluiſſet, ait *pag. 69. num. 2. Jam dixi tibi: Chriſtianus ſum, Deum verum adoro qui regnat in cælis; ſimulacrum vero Dæmonis non ſolum non adoro, verum etiam, ſi permittis, mea auctoritate malleis illud comminuo*. Deinde de Chriſti magnitudine diſputans, ſic de falſo cultu Apollinis proſecutus eſt *num. 6. Apollinem vero iſtum quis neſciat apud Amphryſum fluvium Admeti Regis fuiſſe paſtorem? Qui voluptatum ſuarum illecebras recolens, laureas diligit ſertis coronas. Ubi per implicitas ambages mugiente tripodum ſpecu diabolicas voces, ubi frequenter deceperit, dicitur aliquoties vera ceciniſſe*. Utque his, qui in actu Martyrii Tyrannos dictis provocarunt ad mortem ipſis celerius inferendam, exempla addantur aliorum, qui in eodem Martyrii actu aut ipſos mortis executores, aut feras & beſtias, ad quas erant damnati, factis excitarunt, ut eiſdem cito mortem inferrent; occurrit epiſtola S. Ignatii Epiſcopi Antiocheni ad Romanos de qua *ſuperior. lib. 1. cap. 4. num. 4.* Hujus ſcilicet epiſtolæ & aliarum ſex, quæ ab omnibus recipiuntur, inutile eſt ſinceritatem probare poſt eruditas virorum, etiam a Romana Eccleſia alienorum, ea de re lucubrationes. In ea vero epiſtola *ap. Ruinart Act. Martyr. pag. 12.* ſic legitur: *A Syria uſque Romam cum beſtiis pugno, per terram & per mare, nocte & die vinctus decem leopardis, quod eſt militaris ordo, qui & beneficati deteriores fiunt. In injuſtificationibus autem eorum magis erudior; ſed non propter hoc juſtificatus ſum. Sortiar beſtiis mihi eſſe paratis, & oro, promptas mihi inveniri, quibus & blandiar cito me devorare, non quemadmodum quoſdam timentes non tetigerunt. Sed, etſi ipſæ volentem non velint, ego vim faciam. Veniam mihi habete: quid mihi confert, ego cognoſco*. Profecto, quod facturum ſe ſcripſit Ignatius, factum legimus in vetuſtiſſima epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis ab inſigni Martyre Germanico, atque a SS. Martyribus Andronico & Tharaco in eorum Actis. De Germanico quippe ſic in citata epiſtola *loc. cit. pag. 33. num. 3.* legitur: *Cum Proconſul flectere eum vellet, diceretque, ut ſuam ipſe ætatem miſeraretur, ille beſtiam ultro ad ſe attraxit, eique vim intulit*. Item de memoratis Andronico & Tharaco hæc habentur in Actis *loc. cit. pag. 392. num. 10. Dimiſerunt urſum peſſimum, quem dicebant ipſa die tres homines occidiſſe. Et appropinquavit ad corpora Sanctorum, & nullum corpus contaminavit. Et cum tranſiſſet, venit ad Sanctum Andronicum, & ſedens lingebat vulnera ejus. Sanctus vero Andronicus poſuit caput ſuum ſuper urſum, & inſtigabat eum, ut iraſceretur, & celerius redderet ſpiritum. Urſus autem quaſi manſuetus ſubito factus eſt*. Et paulo poſt: *Et, cum exiſſet leæna .... vidit corpora Sanctorum projecta, & venit ad Beatum Tharacum, depoſuit ſe ante pedes ejus quaſi eum adorans. Sanctus autem Tharacus trahebat manu eam ad ſe, ut iraſceretur beſtia, & celerius conſummaretur. Leæna autem cum magna manſuetudine ſecus Beatum Martyrem ſicut ovis jacebat*. Amplius in Paſſione SS. Perpetuæ & Felicitatis hæc de Perpetua referuntur: *Perpetua autem, ut aliquid doloris guſtaret, inter coſtas puncta exululavit, & errantem dexteram tirunculi Gladiatoris ipſa in jugulum ſuum poſuit*, uti legitur in ejus Actis apud Ruinart

Ruinart *pag.* 88. *num.* 21., vel *tranſtulit*, ut in iiſdem Actis apud Holſtenium. Sed etiamſi SS. Germanici, Andronici, Tharaci, & Perpetuæ inſignia facinora omittamus, quæ a ſpeciali Spiritus Sancti impulſu prodiiſſe, optimo jure credi poteſt, cum in iiſdem ſupra citatis monumentis prodigia & miracula referantur, quibus Deus patefecit, pretioſam in conſpectu ſuo eorum mortem fuiſſe, atque adeo ipſorum geſta a Divina particulari inſpiratione proveniſſe; attamen circumſtantiæ quæ in aliorum Martyrum cædibus adfuerunt, ſecluſo etiam ſpeciali Spiritus Sancti impulſu, provocationem juſtam & rationabilem fuiſſe, aperte præ ſe ferunt. Ecquis enim unquam Martyrem criminari poterit, qui conſtitutus in poteſtate Tyranni, & vel tormentis ſubjectus, vel mox ſubjiciendus, ejus iniquitatem redarguat; qui in vinculis pro Fide Chriſti conſtitutus, Euangelium annuntiet; iniquas ſectas, quas averſatur, condemnet; incitatus ad Fidem deſerendam, zelo inflammetur; & audiens, nomen Domini blaſphemari, blaſphemantibus, & eorum idolis maledicat? Nulla vero major provocatio excogitari poteſt illa, cum Martyr idola Gentium projicit & frangit, uti Symphorianus ſupra memoratus libere Tyranno dixit ſe facturum, ſi id ſibi permiſſum eſſet: nihilo tamen minus, ſi Martyr ſit in poteſtate Tyranni, ſi ab eo vi vel fraude adigatur ſacrificare idolis, tantum abeſt, ut idola frangens reprehendi poſſit, ut potius eximia laude dignus ſit, &, ſi mortem ſubeat, debeat inter Martyres recenſeri, etiamſi mortem ſubeat in regionibus, quæ Gentili aut Infideli Principi ſubjectæ ſint; veluti ſapienter adnotavit Mendoza *in not. ad can.*60.*Concilii Illiberitani cap.*48.*apud Labbæum tom.* 1. *col.* 1317. ubi: *Poſterior præſcriptio & regula eſt, ut, quoties ad ſacrificandum idolis nos metu Pagani, vel vi adigant, quoties fraude, vel quo alio malo conſilio impellant, ea conſtanti & heroica virtute diſturbemus, proſternamus, conculcemus; cum nefariam vim vi ſancta liceat propulſare, etiam in ipſis eorum territoriis, in media populi luce, etiamſi in noſtra poteſtate provinciæ illorum non ſint, etiamſi corda illorum ad credendum dura & ferrea ſint, etiam ſi patrimonii, ſi honoris, ſi ſanguinis, ſi vitæ periculum præſens ſit. Glorioſum & felix mortis genus, quo æternæ vitæ præmium tanta ſecuritate comparatur. His enim de cauſis, vel una illarum commoti fuere quotquot idolorum ſimulacra diſturbantes, honore & corona Martyrum decorati ſunt.* Oſtendunt igitur hæc omnia, vero Martyrio nequaquam obſtare eas provocationes, quæ, urgentibus legitimis cauſis, a Martyribus fiunt, dum ſunt in poteſtate Tyrannorum: idque admiſſum videtur ab ipſa quoque ſacrorum rituum Congregatione in diſcuſſione cauſæ Joannis de Prado in numerum Beatorum Martyrum ſolemniter cooptati. In ea enim Fidei Promotor vim oppoſitionum deſumpſit ex provocationibus, quibus aſſerebatur, Tyrannum ad mortem illi inferendam motum fuiſſe; at Poſtulatores ſtrenue reſponderunt, provocationes contigiſſe, cum Martyr eſſet in poteſtate Tyranni, tormentiſque ad Fidem abjurandam adigeretur, & Tyrannus ipſe, qui nomen dederat Mahumeticæ ſuperſtitioni, Fidei Chriſtianæ obloqueretur.

4 Diffi-

4 Difficilior utique quæſtio eſt de illis Dei ſervis, qui, antequam in poteſtatem Tyrannorum deveniant, dictis provocant. aut factis Perſecutores, puta, demoliendo iſtorum idola, aut alia ſimilia faciendo, quibus ad furorem Tyranni excitentur. Hi enim Tyrannos non inveniunt paratos ad mortem ipſis inferendam, non adiguntur ſacrificare idolis, Tyrannos non audiunt Chriſto maledicentes, ut in primo ſupra expoſito rerum eventu contingit; ſed Perſecutores impellunt dictis, aut factis ad ipſos carceribus mancipandos, ſuppliciis afficiendos, & morte mulctandos. Hi ſcilicet hoſtes Fidei laceſſere videntur, & ſopitorum (ut ita dicamus) canum auriculas vellere.

5 Controverſia hæc definita videtur *in can.* 60. Concilii Illiberitani *tom.* 1. *collect. Hard. col.* 256. ubi: *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occiſus, quatenus in Evangelio ſcriptum non eſt, neque invenitur ſub Apoſtolis unquam factum, placuit, in numero eum non recipi Martyrum.* Et quidem Canon hic non modo extat in Actis dicti Concilii, ſed etiam refertur apud Burchardum *lib.* 6. *Decret. cap.* 45. & apud Ivonem *part.* 10. *cap.* 172. Porro Mendoza ſupra citatus *in notis ad canon. prædict.* in collectione Conciliorum Hiſpaniæ Cardinalis de Aguirre *tom.* 1. *pag.* 650. & in nova collectione Conciliorum *formis impreſſa Nicolai Coleti Venetiis t m.* 1. adnotavit, naſcentis Eccleſiæ Patres optaſſe, ut non vi & armis Ethnicorum delubra, ſed pietate ac religione deturbarentur; ut nempe Catholicæ Eccleſiæ progreſſus non humanis tribueretur auxiliis, quod facile eveniſſet, ſi templa & idola Gentium viribus potius, quam Eccleſiaſtica diſciplina fracta eſſent. Item Hurtado *in reſolution.* 34. *de vero Martyr. pag.* 107. animadvertit, ſi Fideles occidantur ab Infidelibus, dum eorum aras & idola deſtruunt, non eſſe mortem adſcribendam odio in Fidem, ſed rerum ſuarum defenſioni: & Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 20. *art.* 13. poſtquam *num.* 241. docuit, non eſſe licitum Fidei hoſtes provocare damnando ſponte propria, ac ſine cauſa eorum religionem, *num.* 246. loquens de altarium, idolorum, & templorum demolitione, ait nihil eſſe, quod magis Tyrannos provocet ad vindictam, quam ſi aris, & idolis eorum bellum inferatur; concluditque, ſic agentes ſine cauſa male agere, & ſuæ neci cauſam dare, necnon peccatis Infidelium; & *num.* 248. ſciens, nonnullos Martyres ex ſpeciali Spiritus Sancti impulſu templa & idola Gentium aliquando deſtruxiſſe, ait, eos non imitatione, ſed admiratione dignos eſſe, cum ſimilia patrata non fuerint ab Apoſtolis, nec ab aliis, qui poſt eos Fidem Chriſti propagarunt.

6 Antequam vero noſtrum, qualecumque futurum ſit, judicium de hac controverſia feramus, nonnulla promenda ſunt provocationum exempla, quæ cauſam Martyrio dederunt, & quæ quidem a dictis, aut factis Martyrum originem habuerunt, antequam iidem deveniſſent in Tyrannorum poteſtatem. Die 12. Januarii in Martyrologio Bedæ, in Martyrologio Uſuardi, & in Romano mentio fit S. Satyri Martyris, qui ante quod-

te quoddam idolum tranſiens, cum ſtaſſet in illud, ſignans ſibi frontem, ſtatim idolum corruit, ob quam cauſam decollatus eſt. In Menæis Græcorum *tom.* 1. *ad diem* 5. *Februarii* hæc habentur de S. Theodola: *Illico demiſſa ad Phanum Adriani ablegatum, clarum cum primis ac celebre. In id Sancta ingreſſa, fundit ad Deum preces, & inſufflans ſimulacrum humi ſternitur, in tres partes diſruptum*. In Actibus Bollandianis *tom.* 3. *Februarii pag.* 492. extat Paſſio SS. Ananiæ & Sociorum Martyrum, ubi Ananias ſigno Crucis muniens labia oris ſui, inſufflavit ſimulacra, quæ ſtatim eliſa ſunt: *& tom.* 1. *Martii pag.* 95. legitur de S. Leone Archiepiſcopo Rothomagenſi & Martyre, eum inſufflaſſe in faciem ſtatuæ Martis, quæ ſtatim corruit, & in cinerem redacta eſt. Non modo Latini, ſed etiam Græci *die* 2. *Aprilis* celebrant feſtum S. Theodoſiæ Virginis Tyriæ, de qua ſic legitur in Martyrologio Romano: *Paſſio S. Theodoſiæ Virginis Tyriæ, quæ in eadem perſecutione, cum ſanctos Confeſſores ante tribunal ſtantes publice ſalutaſſet, atque rogaſſet, ut, cum ad Dominum perveniſſent, ſui recordarentur, a militibus tenta, & ad Urbanum Præſidem ducta, ejus juſſu lateribus & mammis ad interiora uſque dilaniatis, in mare tandem projicitur*. In Menologio Græcorum *ad diem* 9. *Octobris part.* 1. *pag.* 104., & in noſtro Martyrologio *ad eamdem diem* laudatur S. Publia Abbatiſſa, quæ, tranſeunte Juliano Apoſtata, Davidicum illud cum ſuis Virginibus canens, *Simulacra Gentium argentum, & aurum*; & *Similes illis fiant, qui faciunt ea*, Imperatoris juſſu alapis cæſa eſt, & graviter objurgata, prout etiam late habetur apud Theodoretum *lib.* 3. *hiſtor. Eccleſ. cap.* 19. *edit. Valeſianæ tom.* 3. *pag.* 138. In eodem noſtro Martyrologio *die* 20. *Octobris* celebratur feſtum S. Artemii Ducis, ſeu Præfecti Auguſtalis, qui ſub Conſtantino Magno præclaris militiæ honoribus functus, a Juliano Apoſtata, quem ſævitiæ in Chriſtianos arguerat, fuſtibus cæſus, & aliis tormentis afflictus, capite demum truncatus eſt: cum enim Antiochiam perveniſſet, & Imperatorem inveniſſet quæſtionem habentem de duobus Presbyteris Antiochenis Eugenio & Macario, qui deinde Martyrio coronati ſunt, magna animi libertate impietatis arguit Imperatorem, & multa in eum de falſitate cultus Deorum, & Chriſtianæ religionis veritate teſtatus inculcavit; ut habetur apud Cardinalem Baronium *ad an.* 362. *num.* 94. Apud eumdem Cardinalem Baronium *ad an.* 281. Martyrium refertur SS. Trophimi atque Sabbatii, qui, cum Antiochiæ populum effuſum conſpexiſſent in agendis feſtis Apollinis, illius ſuperſtitionem pertæſi, ut ab erroribus revocaretur, preces ad Deum alta voce fuderunt, & ob id mortem oppetierunt, de quorum Martyrio etiam fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem* 19. *Septembris*. Demum in Menologio Baſilii *ad diem* 24. *Auguſti* celebratur feſtum S. Georgii Limnæotæ Martyris hiſce verbis: *Beatus Georgius primo ab adoleſcentia aſceticum vitæ inſtitutum in Olympi montibus agens, cum plura virtutis ſubiiſſet certamina; imperante poſtea Leone Iſauro, qui ſacras Imagines averſabatur, atque delebat, Sanctorumque etiam Reliquias*

incen-

incendio abſumebat; divino ipſe zelo impulſus, ante illum ſtans, & loquendi libertate arrepta, eum fortiſſime redarguit, Atheum appellans, & Antichriſti præcurſorem, imitatoremque. Comprehenſus itaque, ac vehementer excruciatus, cuſtodiæ fuit traditus, ex qua poſt multas ærumnas eductus, cogebatur chirographo cultum venerabilium Imaginum abnegare. Sed cum id facere nollet, diverſa ſubiit tormentorum genera. Naribus deinde obtruncatis, atque capite exuſto, gratias Deo agens, tradidit ſpiritum, annos natus quinque & nonaginta. De quo etiam in Martyrologio Romano *ad eamdem diem*.

7 Sed facta hæc ſatis ſit retuliſſe: ex eorum ſiquidem narratione ſatis aperte deſumitur, ea ad reſolutionem quæſtionis nihil, aut parum prodeſſe. Si etenim ſermo ſit de S. Satyro, mirabilis ille eventus idoli ex afflatu corruentis, peculiarem Spiritus Sancti impulſum patefacit: quod ipſum de ceteris exemplis ſupra expoſitis aſſerendum eſt. Factum S. Theodoſiæ ad provocationem referri nequit, licet ex eo Tyrannus ſumpſerit occaſionem ſæviendi. Factum S. Publiæ non facit ad rem, cum ea mortem non ſubierit. Quæ vero dicta ſunt de Martyrio S. Theodoſiæ, æque bene procedere poſſunt in Martyrio S. Georgii; gliſcentem quippe errórem Chriſtiano pectore redarguere non eſt injuſte provocare, ſed uti jure ſuo; atque ideo, qui ex ea re occaſionem ſumit mortis inferendæ, injuſte agit; & qui patitur, Martyrii palma privari non poteſt. Quæ reſponſiones æque bene aptari poſſunt geſtis Artemii, Trophimi, & Sabbatii, uti conſideranti patebit.

8 Ad urgentiora idcirco facta deſcendendo, principio ſæculi IV. celeberrimum fuit factum cujuſdam, qui inter Martyres recenſetur ab Adone, Uſuardo, & aliis Martyrologiorum Editoribus *ad diem 7. Septembris*. Hic a nonnullis appellatur Joannes, ab Henſchenio creditur fuiſſe celebris Martyr Georgius; at Balutius *in notis ad Lactantium* (ſive quicumque ſit Auctor lib. de mort. perſecut.) *tom. 2. miſcell. pag.* 375. contendit, nec Joannem, nec Georgium Martyrem fuiſſe. Sed, quidquid ſit de ejus nomine, certe illuſtre ejuſdem facinus ſic refertur ab Euſebio Cæſarienſi Epiſcopo *lib.* 8. *cap.* 5. *hiſtor. Eccleſ. edit. Valeſ. Primum quidem, ſimul ac edictum contra Eccleſias* (tempore videlicet perſecutionis a Diocletiano & Maximiano excitatæ) *propoſitum eſt Nicomediæ, vir quidam minime obſcurus, ſed ſæcularium honorum prærogativa in primis conſpicuus, zelo quodam Divino commotus & ardore Fidei incitatus, edictum illud in publico & illuſtri urbis loco affixum detraxit, & tanquam impium ac ſceleſtum manibus ſuis diſcerpſit; idque, duobus Imperatoribus in eadem urbe commorantibus, quorum alter ſenior Auguſtus primum inter omnes Imperii gradum, alter vero quartum obtinebat. Hic igitur, cum primus omnium in ea civitate hujuſmodi facinore inclaruiſſet, ſtatim ea ſupplicia perpeſſus, quæ poſt tantam audaciam ei infligenda eſſe credibile erat, lætitiam ac tranquillitatem animi uſque ad ultimum ſpiritum conſervavit.* Æmilianus ex Doroſtoro urbe Myſiæ, cum Chriſtum coleret, & idola execraretur, nactus opportunum tempus,

arrepto malleo, ingreſſus in templum, idolorum ſimulacra omnia contrivit, & ſacrificia diſperſit, adienſque Præſidem, ſe ipſum denuntiavit; quocirca verberatus, & in fornacem injectus, ſpiritum Deo commendavit. Extant ejus Acta apud Bollandianos *tom.* 4. *Julii ad diem* 18. *pag.* 379. & hujus S. Æmiliani mentio fit in Martyrologio Romano *ad diem* 18. *Julii*. Apud Socratem *lib.* 3. *hiſtor. Eccleſ. cap.* 15. *tom.* 2. illuſtria geſta narrantur SS. Macedonii, Theoduli, & Tatiani: *Eodem tempore apud Merum urbem Phrygiæ Præſes provinciæ Amachius templum aperiri juſſit, & ſordes, quæ longinquitate temporis in eo coacervatæ erant, exportari, ſtatuas denique illic poſitas expoliri, præcepit. Hoc illius factum Chriſtianorum animis gravem incuſſit dolorem. Itaque Macedonius quidam, & Theodulus, ac Tatianus zelo Chriſtianæ religionis incenſi, eam indignitatem ferre minime potuerunt; ſed incredibili quodam virtutis amore flagrantes, noctu in templum irruunt, & ſtatuas omnes confringunt. Quo facto Præſes graviter commotus, cum multos in ea urbe, qui prorſus inſontes erant, ſupplicio afficere vellet, Auctores facinoris ultro ſeſe obtulere, & pro veritatis defenſione ipſi occumbere maluerunt, quam ſinere, ut alii ipſorum vice occiderentur:* eorumque fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem* 12. *Septembris*. S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 4. *contra Julianum tom.* 2. *oper.* eum alloquitur, &, duorum Martyrum mortem exponendo, ſic ait *pag.*133. *Ex quibus alter, cum Deorum tuorum matri contumeliam intuliſſet, atque ipſius aram diruiſſet, adductus quidem eſt ut nocens ac facinoroſus, ingreſſus eſt autem ut laureatus, ac purpuram tuam, & ſermones ut inanes & futiles ingenti riſu proſecutus, cum majori libertate ac fiducia exiit, non ſecus ac ſi quis a cœna & ſplendido epulo rediret*. Abdæ, ſive Audæ Martyris, qui *Pyreum* deſtruxit, ſupra ſermo habitus eſt. In Menologio Græcorum, & in Martyrologio Romano *ad diem* 9. *Aprilis* honorifica fit mentio S. Eupſychii Martyris, qui ob everſum Fortunæ fanum ſub Juliano Apoſtata Martyrium conſummavit. In iiſdem Menologio, & Martyrologio *ad diem* 14. *Auguſti* feſtum celebratur S. Marcelli Epiſcopi Apameæ, qui, cum Jovis delubrum diruiſſet, a furentibus Gentilibus occiſus eſt. Item *ad diem* 26. *Junii* Martyrium exponitur S. Vigilii Epiſcopi Tridentini, qui, dum conaretur reliquias idololatriæ penitus extirpare, & idolum confregiſſet, a feris & barbaris hominibus lapidum imbre obrutus vitam cum morte commutavit. Conſimilis fuit mors S. Martyrii apud Bonfinium *lib.* 5. *dec.* 1. Sanctarumque Juſtæ & Rufinæ, uti deſumitur ex S. Iſidoro *in Breviario Gothico*. Præterea confert apologia Leontii pro Chriſtianis contra Judæos, de qua in Synodo VII. generali, ſeu Nicæna II. *act.*4. *tom.*4. *collect. Harduin. col.*195. ubi ille ſic ſcribit: *Quia vero me vidiſti Iconam Domini noſtri Jeſu Chriſti, vel immaculatæ Matris ejus, vel alterius cujuſpiam Juſti ſalutare, indignaris, & mox blaſphemans ſalis, & nos idololatras appellas? Deinde non confunderis? Dic mihi, non horreſcis? Non tremis? Non erubeſcis videns me in toto terrarum orbe templa idolorum deſtruere, & templa Martyrum ædificare? Si idola adorarem,*

rarem, cur Martyres, qui deſtruxerunt idola, honoro? Si ligna ut Deos honoro & glorifico, quomodo honoro & glorifico Martyres, qui lignea ſimulacra deſtruxerunt? Si lapides ut Deos glorifico, quomodo honoro & adoro Martyres, & Apoſtolos, qui contriverunt & perdiderunt lignea ſigna? Inſuper *ad diem* 15. *Octobris* inter Martyres recenſetur in Martyrologio Romano S. Bruno Epiſcopus Ruthenorum, qui, non obſtante prohibitione incolarum, Euangelium in ea regione prædicans, ab impiis tentus, manibus pedibuſque præciſis, capite truncatus eſt. Ex Cardinali Baronio *ad an.* 1028. *n.* 10. habetur, Ulfridum Epiſcopum Divini amoris æſtu Suediam ingreſſum, Paganis verbum Dei magna fiducia prædicaſſe, multos ad Chriſtianam Fidem convertiſſe, cumque accepta bipenni, idolum in fruſta redegiſſet, mille vulneribus confoſſum Martyrio coronatum fuiſſe. Denique apud Raynaldum *in annal. ad an.* 1397. *num.* 17. colligitur, Joannem e Cetina, & Petrum e Duennas Minoritas Fidei propagandæ cupidos Granatam ingreſſos, vetitos vero a Magiſtratibus ſacras conciones habere, cum in ſuſcepto Mahumetanæ ſuperſtitionis oppugnandæ conſilio prædicantes conſtantiſſime perſtitiſſent, pro Chriſto mortuos eſſe, atque a Catholicis uti Martyres cultos.

9 Si quis porro prædictorum factorum circumſtantias ſedulo velit examinare, facile dignoſcere poterit, in quo rerum eventu liceat provocare dictis, aut factis Tyrannum, atque adeo in quo rerum eventu provocatio vero Martyrio non obſtet, quamvis Dei ſervus adhuc non ſit in poteſtate Tyranni. De Martyrio nempe Joannis, ſive Georgii Lactantius *cap.* 13. *de mortib. Perſecutor. apud Baluzium miſcellan. tom.* 2. *pag.* 12. judicium proferens, factum non laudat, ſed animi ardorem, ac mortis genus exponit his verbis: *Quod edictum quidam, etſi non recte, magno tamen animo diripuit & conſcidit, cum irridens diceret, victorias Gothorum & Sarmatarum prapoſitas;* (Diocletianus enim, & Maximianus ſe Gothicos dicebant) *ſtatimque productus, non modo extortus, ſed etiam legitime coctus cum admirabili patientia, poſtremo exuſtus eſt.* Quocirca Lactantius ipſe, etſi juxta humanæ prudentiæ regulas nequaquam commendandam cenſuit edicti lacerationem, conſtantiſſimam tamen mortem perpendens pro Chriſto ſuſceptam indicare velle viſus eſt, eam Spiritus Sancti impulſui eſſe adſcribendam, juxta illud S. Athanaſii *in apolog. de fuga ſua num.* 22. *tom.* 1. *oper. part.* 1. *pag.* 333. *Hæc obſervarunt beati Martyres in perſecutionibus, quæ ſuis occurrere temporibus. In perſecutione ſcilicet fugere ſolebant, in latebriſque permanere, deprehenſi autem Martyrium fortiter ſubire. Quod ſi ex illis quidam Perſecutoribus ſeſe offerrent, non temere illud agebant... palamque omnibus erat, eam alacritatem, eumque ad Perſecutores acceſſum Spiritum Sanctum auctorem habere.* De S. Æmiliano Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. Rom.* animadvertit, poſt leges Conſtantini, & Conſtantii ejus filii, jure potuiſſe templa & aras ſubverti, & idola frangi, ut infra etiam a nobis innuetur. De Martyrio SS. Macedonii, Theoduli, & Tatiani ſermonem inſtituen-

inſtituendo, ex ipſa facti expoſitione deſumitur primò, idolorum templum obſoletum fuiſſe & clauſum, a Præſide autem fuiſſe rurſus apertum, ut in ipſum cultus idolorum denuo introduceretur; ſecundò, invictos Martyres ad avertendum aliorum periculum, libere id manifeſtaſſe quod egerant, & morti ſe offerentes Martyrio coronatos fuiſſe. Utraque enim ex prædictis circumſtantiis ſuum habet pondus. Primum quidem, quia in provinciis Catholica Fide & religione imbutis nulla ſupereſſe debent antiquæ idololatriæ, vel ſuperſtitionis veſtigia, juxta ea quæ habentur in cap. 2. Concilii Toletani decimi ſexti *tom.* 3. *collect. Hard. col.* 1794. *Inſtituentes decernimus, ut omnes Epiſcopi &c. ſolerti cura invigilent, & in cujuſcumque loca præmiſſa ſacrilegia, vel qualibet alia, quæ Divina Lege prohibentur, vel ſanctorum Patrum cohibent inſtituta, venerantes quoque, aut facientes repererint, cujuſcumque ſint generis aut conditionis, ſtatim ſecundum prædictarum ſententiarum ſeriem emendare & exſtirpare non differant*. Quapropter, cum incuria dormitantium Epiſcoporum, idololatria, quæ longe lateque in Chriſtiano orbe erat extincta, in Caſſini Monte altioribus fixa radicibus adhuc vigeret, S. Benedictus ad eum locum perveniens evertit aram, ſuccidit lucos, atque in ipſo templo Apollinis Oraculum Beati Martini, ubi vero ara ejuſdem Apollinis fuerat, Oraculum Sancti inſtruxit Joannis, & commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad Fidem vocavit, uti totidem verbis legitur in vita ejuſdem S. Benedicti Latino-græca, variiſque notis illuſtrata, & *formis impreſſa Venetiis anno* 1723. & ut habetur apud Cardinalem Baronium *ad an.* 529. *n.* 12. Deinde vero quia a Martyrum catalogo excludendus eſſe non videtur ille, qui poſtquam zelo Fidei aliquid egit, ſi videat alios ex eodem facto in periculum adductos, quidquid egit, fateatur, & mortem ſubeat ipſi a Tyranno inflictam ex odio in Chriſtum, juxta ea, quæ *antecedenti cap.* 16. *num.* 12. ex S. Gregorio Nazianzeno deſumpta ſunt. In ſuperioribus quoque, *cap.* videlicet 13. *num.* 11. de generoſo facinore S. Abdæ, ſive Audæ Martyris actum eſt. Nulla etiam rationabilis excitari valet controverſia de celebri Martyris facinore narrato a S. Gregorio Nazianzeno *in orat.* 4. *adverſus Julianum Apoſtatam*: cum enim Julianus Chriſtianam religionem palam ejuraſſet, idolorum fana reſeraſſet, Chriſtianos dignitatibus & officiis privaſſet, libris etiam editis Chriſtianam religionem procaciter impugnaſſet, nemo eſt qui non videat, potuiſſe ac debuiſſe ejus mandata ſperni, & tunc temporis laudabiliter Chriſtianos omnem lapidem movere debuiſſe, ut idololatria arceretur, & Chriſtiana religio, qua Julianus antea erat aſtrictus, immota permaneret. Exempla pariter SS. Eupſychii, Marcelli, atque Brunonis ſua non carent animadverſione. Prætermiſſo quippe, quod everſio fani Fortunæ, auctore S. Eupſychio; ſub memorato Juliano Apoſtata contigerit, ita ut ea, quæ modo dicta ſunt, ſuum robur etiam quoad eamdem ſibi vindicare poſſint; jam præceſſerant leges Imperatorum Chri-

Chriſtianorum, quibus idola fuerant proſtrata, & eorum Sacra proſcripta: quod utique ex infra dicendis ſatis erat, ut Martyr Eupſychius evertere potuerit memoratum Fortunæ ſanum. Nec ullo modo traduci poteſt S. Marcellus Epiſcopus Apameæ in Syria, ſi a furentibus Gentilibus occiſus eſt, cum Jovis delubrum diruiſſet; cognoverat enim hunc unicum ſupereſſe modum populos a ſuperſtitione avertendi, teſte Sozomeno *lib. 7. cap. 15. pag. 298. tom. 2.* ubi: *Nam, cum hic intelligeret, illos* (Apamenſes nempe cives) *non aliter a priori ſuperſtitione facile converti poſſe, fana, quæ in urbe & in pagis erant, ſubvertit*: quod proſequitur & Cardinalis Baronius *ad an. 389. num 106. & ſeqq.* Demum, cum S. Bruno juſſione ſummi Pontificis Joannis XIX. provinciam aſſumpſerit prædicandi Ruſſis Euangelium, ut habetur ex eodem Cardinali Baronio *ad an. 1008. num. 5.* incolarum repugnantia potuit ab eo ſperni, ut ſuo munere fungeretur. Quæ pro ſua cujuſque ratione de reliquis etiam ad hanc rem allatis factis dicenda ſunt.

10 Ex dictis itaque colligi poſſe videtur, provocationem, ſive fiat dictis ſive factis, non obſtare vero Martyrio; etiamſi fiat, antequam Dei ſervus ſit in poteſtate Tyranni, modo ex ſignis dignoſcatur, eam ex ſpeciali Spiritus Sancti impulſu proveniſſe; vel circumſtantiæ non deſint, ex quibus oſtendatur, Dei ſervum ſic agere debuiſſe pro bono Fidei & religionis; vel denique publica Principum intercedente auctoritate prædictis provocationibus locus factus fuerit, ut in terminis dejectionis profanorum templorum & idolorum obſervat Theophilus Raynaudus *de Martyrio per peſtem part. 2. c. 5. num. 18. & 19. pag. 450.* ubi: *Martyr enim re vera eſſet, qui, jubente Chriſtiano Principe, iis in locis qua imperio ejus ſunt obnoxia, confringens idola, vel templum aut aram evertens, aliudve quidpiam profani illius cultus inſtrumentum vaſtans, trucidaretur eo nomine a Fidei hoſtibus, quia hic juſte operans caderet in odium Fidei caſus &c. Item Martyr quoque re vera eſſet, qui trucidaretur ob confractionem vel everſionem prædictam ſub Ethnicis ex peculiari Divina inſpiratione, & Numinis afflatu patratam*. Accedit Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. Rom., ad diem 9. Aprilis*, ubi, relato Martyrio ſupra recenſito S. Eupſychii, qui ob everſum Fortunæ fanum ſub Juliano Apoſtata Martyrium conſummavit, inquit: *At vero Eupſychium conſtat id perpetraſſe auctoritate legum Conſtantini Magni atque Conſtantii Imperatorum Chriſtianorum, quibus Juliani Apoſtatæ tyrannis adverſabatur: illorum enim iteratis ſanctionibus templa clauſa, idola proſtrata, illorumque Sacra prorſus fuerant antiquata; quæ omnia Juliani impietas reſtituere conabatur &c. Quod ſi, juſte quis id facit, cum Princeps jubet, meretur laudem; multo magis licebit, cum Deus jubet, & privato quodam Divini Spiritus inſtinctu quis ad id faciendum impellitur, ut, multos feciſſe conſtat*. Porro late proſequitur Baillet *in præfat. ad vit. SS. §. 78.* animadverſiſque ſupra recenſitis cauſis, ſubdit Ferdinandus de Mendoza *ſupra cit. cap. 48. pag. 660. His enim de cauſis, vel una illarum commoti fuere, quotquot idolorum ſimulacra diſturbantes*

honore

honore & corona Martyrum decorati ſunt. In quorum numerum potiori jure ſunt referendi, qui afflante Divino Spiritu, eadem labefactantes occiduntur: ſed caute pervidendum, num ſpiritus ex Deo ſit.

11 Verum, ut id funditus explicetur, prænoſcere opus eſt primò, Principes Catholicos poſſe, immo debere Paganos ſibi ſubditos compellere ad legis naturæ obſervantiam, in iis præcipue capitibus, quæ ad unius veri Dei cultum pertinent, juxta *epiſt.* 185. S. Auguſtini ad Bonifacium *tom.* 2. *oper.* ubi *n.* 19. *col.* 651. *Quomodo ergo Reges Domino ſerviunt in timore, niſi ea, quæ contra juſſa Domini fiunt, religioſa ſeveritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim ſervit, quia homo eſt; aliter, quia etiam Rex eſt. Quia homo eſt, ei ſervit, vivendo fideliter; quia vero etiam Rex eſt, ſervit, leges juſta præcipientes, & contraria prohibentes convenienti vigore ſanciendo; ſicut ſervivit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelſa, quæ contra præcepta Dei fuerant conſtructa, deſtruendo; ſicut ſervivit Joſias, talia & ipſe faciendo....; ſicut ſervivit Darius, idolum frangendum in poteſtatem Danieli dando, & inimicos ejus leonibus ingerendo; ſicut ſervivit Nabuchodonoſor... omnes in regno ſuo poſitos a blaſphemando Deo lege terribili prohibendo. In hoc ergo ſerviunt Domino Reges..., cum ea faciunt ad ſerviendum illi, quæ non poſſunt facere, niſi Reges.* Hac enimvero poteſtate uſus eſt Conſtantinus Magnus, dum clavum Imperii tenebat, & religio Catholica dominabatur, teſte Cæſarienſi Euſebio *lib.* 2. *vitæ illius cap.* 45. *interpret. Valeſ.: Duæ leges uno eodemque tempore ſunt emiſſæ. Altera, quæ deteſtanda idolorum cultus ſacrificia per urbes olim & per agros paſſim fieri ſolita prohibebat, ita ut nullus deinceps nec ſtatuas Deorum erigere, nec divinationes, & hujuſmodi vanas artes attentare, nec victimas cædere auderet.* Et rurſus *lib.* 3. *cap.* 54. *Gentilium vero ſuperſtitioſum errorem omnibus modis ſtudebat convincere. Itaque quorumdam in urbibus fanorum veſtibula nudabantur valvis juſſu Imperatoris orbata; aliorum tectum corrumpebatur, tegulis amotis. Nonnullorum veneranda ex ære ſimulacra, quæ error Majorum multis jam annis magnifice jactabat, per fora urbis ab Imperatore cognominatæ omnium oculis ſubjecta ſunt; adeo ut ad ludibrium & contumeliam ſpectantium paterent expoſiti hic Pythius Apollo, illic Sminthius, & in ipſo quidem Circo Tripodes Delphici, Muſæ autem Heliconides in Palatio &c. Itaque Dii illi delirantibus Græcorum fabulis celebrati, circumjectis reſtibus vincti trahebantur.* Tum *cap.* 55. refert everſionem fani apud Aphacam in Phœnice, *cap.* 56. templi Æſculapii Ægis, & *cap.* 58. recenſet fani Veneris dejectionem in urbe Phœnices Heliopoli. Imperator etiam Honorius anno 399. leges tulit de templis & idolis diruendis, quas laudat & probat S. Auguſtinus *lib.* 18. *de civit. Dei cap.* 54. *tom.* 7. *oper. col.* 538. *Interim, quod ſcimus, in civitate notiſſima & eminentiſſima Carthagine Africæ Gaudentius, & Jovius Comites Imperatoris Honorii quarto decimo Kalendas Aprilis falſorum Deorum templa everterunt, & ſimulacra fregerunt; ex quo uſque ad hoc tempus per triginta ferme annos, quis non videat, quantum creverit cultus nominis Chriſti?* Cumque anno 408. mortuo Stilicone, Gentiles, & Donatiſtæ

tiſtæ falſo rumore in Africa jactaſſent, latas contra ipſos leges nequaquam ex voluntate Honorii extitiſſe, ſed opera Stiliconis, ita ut, Stilicone extincto, earumdem ceſſaſſet auctoritas; S. Auguſtinus omnem lapidem movit, ut ab ipſo Imperatore Honorio latæ leges confirmarentur; uti deſumitur ex ejus epiſtola 97. *al.* 129. ad Olympium *tom.* 2. *oper. col.* 262.; atque ideo Imperator eas iterum produxit & confirmavit, datiſque novis reſcriptis ſignificavit, quodcumque adverſus Donatiſtas, alios Hæreticos, necnon Gentiles ſtatutum eſſet, id ex ſua ſententia factum, & firmum, & ratum in omnibus eſſe velle; quemadmodum deſumitur *ex l.* 43. *& 46. de Hæreticis, lib.*16., *& ex l.*19. *de Paganis, in codice Theodoſiano eod. lib.* Plura alia in rem hanc afferri poſſent; ſed, eis omiſſis, adnotare ſatis ſit, de Principum Catholicorum poteſtate Infideles ſibi ſubditos obligandi, ut obſervent legem naturæ, ut unum Deum colant, ne blaſphement, ne furentur, ne perjurent, ne mæchentur, ſuſe agere Theologos Bannez 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 10. *dubit.* 2. Silvium *ibid. art.* 8. *concluſ.* 2. Suarez *de Fide diſput.* 18. *ſect.* 4. *a num.* 6. Duvallium *ibid. quæſt.* 7. *art.* 11. Cardinalem Gotti *Theolog. tom.* 10. *quæſt.* 4. *dubit.* 1. *§.* 3. Sola autem remanet controverſia, an Infideles, qui Fidem Chriſtianam nunquam ſuſceperunt, & ſubditi ſunt Principibus Chriſtianis, ad Fidem Catholicam recipiendam compelli poſſint. Affirmat ſcilicet Scotus *in* 4. *ſent. diſt.* 4. *quæſt. ult.* cui quidem Scoti ſententiæ in ipſo facti eventu adhæſiſſe videtur ejuſdem diſcipulus Ven. Dei Servus Cardinalis Franciſcus Ximenius, qui Mauros Granatæ, vinculis ac carcere adhibitis, per vim adegit Fidem Chriſtianam capeſſere, teſte Gomeſio *de Geſtis ipſius lib.* 2. *pag.* 959. *tom.* 1. *Hiſp. illuſtr. Non deerant tamen, quibus indignum eſſe videbatur, prorſuſque ab Inſtituto Chriſtiano alienum, quemquam per vim, aut hujuſmodi artibus ad Fidem Chriſti capeſſendam adigere, cujus unicus ſcopus manſuetudo eſt, & prompta in primis ac ſincera voluntas; cum præſertim Toletanis Conciliis, quorum tam celebris apud omnes Chriſtianos auctoritas eſt, ſevere admodum ſancitum ſit, nemini vim ad credendum Chriſto inferendam.* At Scoto ipſi adverſatur D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 8. cujus quidem ſententiæ ſuffragantur jura Pontificia *in can. de Judæis, diſt.* 45. *in cap. Sicut Judæi, tit. de Judæis, & in cap. Majores §. Item quæritur, tit. de Baptiſmo*, eamque late & docte propugnat adverſus Scotum Dominicus Soto *in* 4. *ſent. diſt.* 5. *quæſt. unic. art.* 10. *pag.* 265. *& plurib. ſeqq.* docteque pariter explicat Baldellus *Theolog. moral. tom.* 2. *lib.* 1. *diſput.* 24. *per tot.* & ante Baldellum late docuerat Suarez *de Fide diſput.* 18. *ſect.* 3. *num.* 4. *& ſeqq.*

12 Secundò, prænoſcere oportet, Principes aliquando bene agere, ſi ab uſu poteſtatis abſtineant, ad aliquod ſaltem tempus, compellendi Infideles ſibi ſubditos ad obſervandam legem naturæ, ſi videlicet ſeveritas Infideles magis averteret a recipiendo Euangelio, ſique ex eadem compulſione graviora crimina & mala timerentur. Deſumitur id *ex ſerm.* 62. D. Auguſtini *de verbis Domini tom.* 5. *oper.* ubi S. Doctor loquens de Paga-

nis Chriſtiano Imperatori ſubjectis, utpote Africanis, hæc habet *n.* 17. *col.* 364. *Multi Pagani habent iſtas abominationes in fundis ſuis. Numquid accedimus, & confringimus? Prius enim agimus, ut idola in eorum cordibus frangamus. Quando Chriſtiani & ipſi facti fuerint, aut invitant nos ad tam bonum opus, aut præveniunt nos. Modo orandum eſt pro illis, non iraſcendum illis.* Et num. 18. in fine: *Contra idola prædicamus, de cordibus illa tollimus, ſumus perſecutores idolorum: Profitemur. Numquid ſervatores? Non facio, ubi non poſſum; Non facio, ubi conqueritur Dominus rei. Ubi autem vult fieri, & gratias agit; reus ero, ſi non fecero.* Tolerantiam ergo S. Auguſtinus commendat ob juſtas, & (uti credibile eſt) cogentes rationes, atque ut idola in cordibus Paganorum frangantur, priuſquam e manibus ipſorum eripiantur. Quapropter S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 11. in quo quærit, *Utrum Infidelium ritus ſint tolerandi*, poſtquam docuit, nonnullos tolerandos non eſſe, qui nihil veritatis, aut utilitatis afferunt, docet etiam, hos eoſdem ritus tolerari poſſe, urgente gravi cauſa, vitandi videlicet majora mala, aut facilius obtinendæ gratia converſionis eorumdem: *Aliorum vero Infidelium ritus, qui nihil veritatis, aut utilitatis afferunt, non ſunt aliqualiter tolerandi; niſi forte ad aliquod malum vitandum, ſcilicet ad vitandum ſcandalum, vel diſſidium, quod ex hoc poſſet provenire, vel impedimentum ſalutis eorum, qui paulatim ſic tolerati convertuntur ad Fidem.*

13 Tertiò, aliud de Hæreticis, ſeu Schiſmaticis ferendum eſſe judicium: eos enim, præmiſſis præmittendis, diligentiis videlicet, & ſuavibus aptiſque modis, ut ab errore recedant, hiſque omnibus inutiliter adhibitis, ad Fidem demum compelli poſſe minis & terroribus, & pertinaces demum morte puniri, implorato brachii ſæcularis auxilio, concors eſt Patrum & Theologorum ſententia. Sanctus quidem Auguſtinus *epiſt.* 93. *al.* 48. *ad Vincentium cap.* 5. *num.* 17. *col.* 237. *tom.* 2. *oper.* fuit olim in ea ſententia, ut Hæretici ad Fidem & unitatem cogendi non eſſent: *Mea primitus ſententia non erat, niſi, neminem ad unitatem Chriſti eſſe cogendum; verbo eſſe agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos Hæreticos noveramus.* Sed ab hac opinione diſceſſit experientia, & exemplis edoctus ſuæ civitatis, quæ, cum tota eſſet partium Donati, ad unitatem Catholicam timore legum Imperialium converſa eſt. Addit S. Doctor *n.* 18., terrorem legum oculos aperuiſſe veritati; cum multi, vel quia in errore nati, vel humano reſpectu, vel conſuetudine, aut ſecuritate in eo detinerentur: *His omnibus harum legum terror, quibus promulgandis Reges ſerviunt Domino in timore, ita profuit, ut nunc alii dicant: Jam hoc volebamus, ſed Deo gratias, qui nobis occaſionem præbuit, jamjamque faciendi & dilationum morulas amputavit.* Aliæque S. Auguſtini auctoritates referuntur a Gratiano *in can. Diſplicet, & ſeqq.* 23. *quæſt.* 4. Porro S. Doctorem a calumniis Phereponi Lamindus Prytanius *de moder. ingenior. lib.* 2. *cap.* 9. *pag.* 302. vindicat, & docte de more oſtendit, fuiſſe injuſte ab illo traductum tanquam Proteum, eo quia ſententiam

tiam

Digitized by Google

tiam mutavit de vexatione Hæreticorum: *Fatetur infra Auguſtinus, ſe olim in ea ſententia fuiſſe, ut Hæreticos nulla moleſtia temporali afficiendos arbitraretur, ſed aliam ſe poſtea mentem induiſſe, ex quo tum experimenta, tum rationes validiſſimæ ſibi nimium perſuaſerant, non juſtam ſolum, ſed utilem plane, ac neceſſariam interdum eſſe hanc agendi rationem*. S. Auguſtinum ſequitur S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 8. ubi poſtquam docuit Infideles, qui nunquam Fidem ſuſceperunt, non eſſe compellendos, ut credant, ſubdit: *Alii vero ſunt Infideles, qui quandoque Fidem ſuſceperunt, & eam profitentur, ſicut Hæretici, & quandoque Apoſtatæ; & tales ſunt etiam corporaliter compellendi, ut impleant quod promiſerunt, & teneant quod ſemel ſuſceperunt*. Rationem autem dat *ibid. ad tertium* dicens: *Quod, ſicut vovere eſt voluntatis, reddere autem neceſſitatis, ita accipere Fidem eſt voluntatis, ſed tenere eam acceptam eſt neceſſitatis; & ideo Hæretici ſunt compellendi, ut Fidem teneant*. Eumque late exponunt Soto *loc. cit. pag.* 271. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 15. *art.* 1. Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 10. *quæſt.* 4. *dub.* 2. *§.* 1. *& §.* 2. congeſtaque undique Eccleſiaſtica eruditione proſequitur Natalis Alexander *diſſert.* 3. *ſæculi* XIII. *&* XIV. *pag.* 333. *& ſeq.* ubi late oſtendit, Eccleſiam juſte Hæreticos Albigenſes ſæculari Poteſtati tradidiſſe pœnis temporalibus puniendos. Nec omitti poteſt, Calvinum ipſum late probaſſe, dictis & factis Hæreticos jure gladii coercendos. Ejus nempe verba referuntur apud Natalem Alexandrum *loc. cit. num.* 10. facta autem extant *in* 1. *tomo* Cardinalis Gotti *de vera Eccleſia cap.* 3. *§.* 5. *num.* 18. Magiſtratui quippe Genevenſi denuntiavit Servetum, qui errorem Arii inſtaurabat; curavitque, & obtinuit, ut vivus combureretur; exortaque inter eos, qui ſe Reformatores jactabant, controverſia, an Hæretici deberent pœna mortis puniri, Sebaſtiano Caſtiliono, & Lælio Socino negantibus, Calvinus affirmavit, cui ceteri *Comminiſtri* adhæſerunt: tum, quia Caſtilionus ſub nomine Martini Bellii cauſæ Hæreticorum voluit patrocinari, Calvinus, qui tunc ſuper Geneſi ſcribebat, Theodoro Bezæ commiſit, ut reſponderet; quod is porro præſtitit *in libro de Hæreticis a Magiſtratu puniendis*.

14. Ultimò, licet ex dictis Principes Catholici cogere non poſſint Infideles ſibi ſubditos, ut Fidem Chriſtianam amplectantur; poſſe nihilominus dicendum eſt per Eccleſiam eoſdem compelli ad audiendam Euangelii prædicationem, licet, ea audita, adigi non poſſint ad Fidem ſuſcipiendam, etiam ſufficienter propoſitam, uti late oſtendunt Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 13. *art.* 2. *num.* 24. *& plurib. ſeqq.* Baldellus *Theol. moral. tom.* 2. *lib.* 1. *diſput.* 23. *per tot.* ubi *n.* 19. apte ſubdit, Judæos ſubditos in temporalibus ſummo Pontifici, aut Principibus Chriſtianis, Apoſtolicis Conſtitutionibus adigi ad audiendum, ſaltem ſemel in hebdomada, aliquem diſſerentem de eorum erroribus, de Scripturis veteris Teſtamenti, de Chriſti adventu, atque ſimilibus, ſtatuta juxta modum contumaciæ adverſus audire detrectantes pœna; quo

Digitized by Google

quo pariter exemplo utitur Suarez *de Fide diſput. 18. ſect. 2. num. 3.* Et quamvis inter Theologos diſputetur, an id quod dictum eſt, extendatur etiam ad Infideles non ſubditos, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem Gottum *Theolog. tom. 10. quæſt. 4. dub. 2. §. 3. num. 25.* & loquendo de Principibus Catholicis negans ſententia communior ſit, ab eis videlicet cogi non poſſe Infideles ipſis non ſubditos audire Euangelii prædicationem; certum nihilominus eſt, in Eccleſia eſſe poteſtatem Euangelium annuntiandi in toto terrarum orbe, proindeque tum Infidelibus qui ſubditi ſunt, tum aliis qui Principibus Catholicis ſubditi non ſunt. Marci ſiquidem *ult. v. 15.* dicitur: *Euntes in mundum univerſum prædicate Euangelium omni creaturæ*; & Matthæi 28. *v.* 18. *& 19. Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos.* Quaſi Chriſtus dixiſſet: Quam ego poteſtatem in hac parte habeo, in vos confero: cumque poteſtatem prædicandi haberet in toto orbe terrarum, eam Eccleſiæ ſuæ reliquiſſe, dicendum eſt; uti bene proſequitur Soto *loco ſæpe cit. pag. 266.* Omnibus ſane Eccleſiæ Paſtoribus, Epiſcopis videlicet, jure Divino & Eccleſiaſtico mandatum eſt, ut Euangelium prædicent in ſuis diœceſibus, omnemque præſtent operam, ut Infideles, Gentiles, Judæi, & Hæretici Fidem Catholicam amplectantur: inquit enim Apoſtolus *ad Titum cap. 1. v. 9. & ſeqq. Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe .... amplectentem eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere. Sunt enim multi ... ſeductores, maxime qui de circumciſione ſunt, quos oportet redargui, qui univerſas domos ſubvertunt docentes, quæ non oportet.* Et Ezechielis 34. *v. 4. & ſeq.* conqueritur Dominus de Paſtoribus: *Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis ... quod confractum eſt, non alligaſtis, & quod abjectum eſt, non reduxiſtis, & quod perierat, non quæſiſtis, ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. Et diſperſæ ſunt oves meæ, eo quod non eſſet paſtor, & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.* Quocirca S. Gregorius Magnus *in epiſt. ad Januarium Epiſcopum Caralitanum lib. regiſt. 4. indict. 12. col. 704. tom. 2. oper.* hæc habet: *Ruſticos, quos habet Eccleſia tua, nunc uſque in Infidelitate remanere, negligentia Fraternitatis veſtræ permiſit. Et quid vos admoneo, ut extraneos ad Deum adducatis, qui veſtros ab Infidelitate corrigere negligitis? Unde neceſſe eſt, vos per omnia in eorum converſionem vigilare. Nam, ſi cujuslibet Epiſcopi in Sardiniæ inſula Paganum ruſticum invenire potuero, in eumdem Epiſcopum fortiter vindicabo.* Epiſcopis autem nec a jure Divino, nec a jure Eccleſiaſtico impoſitum eſt onus prædicandi Euangelium Infidelibus extra ſuam diœceſim exiſtentibus: nam Chriſtus utique id præcepit Apoſtolis; at Epiſcopi ſunt Succeſſores Apoſtolorum, non in Apoſtolatu totius mundi, ſed tantum ſuæ diœceſis, juxta illud *Actor. 20. v. 28. Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos.* Et a ſacris quidem Canonibus coercitum eſt jus Epiſcopale intra uniuſcujuſque Epiſcopi diœceſim;

ceſim; ut eruere eſt ex multis Canonibus a Gratiano collectis *cauſ. 9. quæſt. 3.* Non negamus ſcilicet, quin immo ultro admittimus, multos Epiſcopos, multas Religioſas perſonas, & nonnullos etiam laicos ex particulari Spiritus Sancti impulſu oras remotiſſimas Infidelium penetraſſe, & Gentilibus, atque Infidelibus laudabiliter Fidem prædicaſſe: ſed addimus, per vias ordinarias procedendo, cum *ad Romanos* 10. *v.* 15. ſcriptum ſit, *Quomodo vero prædicabunt, niſi mittantur?* in more poſitum fuiſſe, & eſſe, ut Epiſcopi Euangelium prædicaturi extra ſuam diœceſim Infidelibus, ſive ſubditi ſint, ſive non Principibus Catholicis, miſſionem petant & impetrent a Romano Pontifice Chriſti Vicario; idque jure potiori de aliis dicendum eſt. Summus enim Pontifex jus habet prædicandi Fidem omnibus hominum nationibus vel per ſe, vel per alios, juxta illud Joan. 21. *v.* 12. *Paſce oves meas*: atque adeo tenetur curam omnem adhibere, ut Euangelii prædicatio in eis regionibus fiat, in quibus forte uſque adhuc facta non fuit; vel, ſi facta fuit, deperdita eſt ejus memoria, vel per hæreſes Fides eſt depravata, juxta illud Joan. 10. *v.* 16. *Alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus Paſtor.* Quæ omnia ſuſe demonſtrata legi poſſunt apud Cardinalem de Lauræa loco ſæpe citato *diſput.* 17. *art. 6. & plurib. ſeqq.* & apud ſupradictum Baldellum *Theolog. tom.* 2. *lib.* 1. *diſput.* 23. *num.* 1. *& ſeqq.*

15. Poſt hæc igitur, ad inſtitutum noſtrum de Martyribus ut redeamus, unuſquiſque cognoſcere poteſt, potentiores Tyrannorum provocationes, puta templorum & idolorum everſiones, etiamſi a Dei ſervis prodierint, antequam eſſent in poteſtate ipſorum Tyrannorum, non obſtare vero Martyrio, ſi Principum Catholicorum imperio factæ ſint in regionibus illis, in quibus degunt Infideles, qui Principibus ipſis ſubditi ſunt. Ecquis enim eſt (ut cetera ſupra expoſita modo miſſa faciamus) qui rationabiliter dicere poſſit, Martyres eos futuros non fuiſſe, qui a Ferdinando Corteſio Mexici debellatore excitati ad Mexicani Imperii Regiam urbem devenerunt, ſi utentes poteſtate data (ne dicam mandato) idola collidendi, & eccleſiam fabricandi, ut habetur apud Raynaldum *ad an.* 1524. *num.* 112. *& ſeqq.* mortem pro Chriſto toleraſſent? Quiſve S. Franciſci Xaverii factum reprehendere poſſit, qui in ſimilibus propemodum circumſtantiis idola Coccinenſium demoliri juſſit, quemadmodum legitur in 2. part. relationis Rotæ Auditorum in ejus cauſa exarata *tit. de Fide?* En verba relationis: *Teſtes remiſſoriales Coccinenſes &c. dicunt, Patrem Franciſcum ad convertendos Ethnicos, & Infideles juſſiſſe pueris, quos docebat d ctrinam Chriſtianam in civitate Coccini, interiora loca adire, & exportare omnia idola Gentium, & comminuere ea, ac pedibus conculcare, & in civitatem trahere; volens hoc opprobrio Ethnico populo, ac Chriſtianis recenter converſis oſtendere, qualiter ſimulacra Deorum nihil aliud erant, quam ligna ac lapides, nec digna erant aliqua veneratione aut cultu, ut Gentiles iis rebus convincerentur,*

Digitized by Google

vincerentur, & Chriſtiani magis corroborarentur in ſancta Fide. Rurſus nemo reperiri poterit ſanæ mentis eum redarguens, qui a Romano Pontifice miſſus ad oras Infidelium, ut prædicet Euangelium, in prædicationem ſtrenue, ſed prudenter incumbit; & ſperans, ſe proficere poſſe, injuſtis Tyrannorum præceptis de Fide Chriſti nequaquam annuntianda minime obtemperans, Martyrium ſubit. Prudentis prædicationis exemplum habetur in cauſis Viginti ſex Martyrum Japonenſium, Joannis de Prado, Fidelis a Sigmaringa, qui ex alibi dictis in Beatorum Martyrum numerum relati ſunt. Ex Actis quippe eorumdem cauſarum plene deſumitur, eos Chriſtiana manſuetudine prædicationi initium dediſſe, legitima ſuffultos auctoritate id præſtitiſſe, & alterum ex eis cujuſdam ferventioris zeli ſigna tantum dediſſe, cum Chriſtum & ejus Fidem a Gentilibus impie damnari, propriis auribus audivit. Exemplum denique aliorum præter ſupra adducta, qui, licet eis interdictum eſſet a Tyrannis, ne prædicarent, putarunt tamen, ab opere non eſſe ceſſandum, atque adeo, ut Infideles ad Chriſtum converterent, ſacram prædicationem proſequentes, mortem pro Chriſto ſubierunt, deſumi poteſt ex Paſſione Berardi, Petri, Accurſii, Adjuti, & Othonis, qui fuerunt in Beatorum Martyrum catalogum relati a Sixto IV., & quorum fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem* 16. *Januarii*. A Sancto quippe Franciſco miſſi ad Chriſti Fidem Infidelibus prædicandam, cum Hiſpalim perveniſſent, & ad Infidelium *Meſchitam* acceſſiſſent, ut prædicarent, impetu in ipſos facto repulſi, & verberibus affecti, a concepto ſpiritus fervore nihilominus non deficientes, aulam ingreſſi, Chriſtum coram Rege prædicarunt. In carcerem detruſi, & Marrochium delati, ubicumque collectos Saracenos viderunt, Chriſtum prædicarunt. Expulſi, & Regis juſſu ad terras Chriſtianorum delati, bis Marochium reverſi ſunt, & quadam ſexta feria, cum in publicum erupiſſent, atrox Martyrium ſubierunt. Parum vero urget adverſus hucuſque adducta ſententia canonis Illiberitani (*tom.* 1. *collect. Hard. col.*256.): *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occiſus, quatenus in Euangelio ſcriptum non eſt, neque invenitur ſub Apoſtolis unquam factum, placuit, in numero eum non recipi Martyrum*. Mendoza quippe egregius vindex, & perpetuus Interpres, vel, ut dicitur, Commentator dicti Concilii *tom.* 1. *Concil. Hiſp. Card. de Aguirre pag.* 653. advertit, in eo canone non decerni, ſic occiſos Martyres non eſſe, ſed tantum in Martyrum catalogum non eſſe adſcribendos: *Non decreverunt Patres Hiſpani (ut falſo illis objici ſolet) Martyrem verum non eſſe omnem, qui Gentium idola confregerit; cum omnis, qui pio & prudenti animo ſanguinem vel vitam profuderit pro Chriſto, certus & verus ſit Martyr. Si enim Martyrem, ut Auguſtinus docuit, non facit pœna, ſed cauſa, qui cum cauſa pœnam conjunxit, quare apud Deum Martyris nomine & honore non decorabitur? Quod decernunt igitur, id ſolum eſt, eum, qui proſternens idola Gentium interfectus fuerit, in numerum Martyrum non recipi, hoc eſt*

eſt in catalogum Eccleſiaſticum Martyrum non eſſe referendum. Separat itaque Mendoza dogma a diſciplina: quapropter, quamvis ex urgentibus forte rationibus Patres Illiberitani decreverint, non eſſe inter Martyres apud Eccleſiam militantem recipiendum, qui Gentium idola frangens occiſus eſt, nil prohibet tamen, quin mutatis rerum circumſtantiis, ſic occiſum, qui Martyr ſit coram Deo, Eccleſia Martyrum catalogo adſcribat. Gonzal. *in comment. ad dict. can. pag.* 651. *tom.* 1. *collect. Concilior. Hiſpan. Card. de Aguirre* utique putat, canonem prædictum editum fuiſſe contra Circumcelliones illos, qui prodigioſa mortis cupiditate, & Martyrii temeraria ambitione proſiliebant in templa, evertebantque idola, ut Gentiles provocarent ad ſui occiſionem; eumque ſequuntur Raynaudus *de Martyr. per peſtem part.* 2. *cap.* 5. *num* 18. *pag.* 450. Hurtado *de ver. Martyr. reſolut.* 34. *ſect.* 1. *§. Igitur alia, pag.* 106. Sed, cum magna ſit inter Eruditos diſputatio de tempore, quo coacta fuit Synodus Illiberitana, de qua plura accurate de more collecta legi poſſunt in diſſertatione hiſtorica de capitalium criminum abſolutione, edita a ſæpe laudato Patre Joſepho Auguſtino Orſi Ordinis S. Dominici *ſect.* 4. *digreſſ.* 5. ideoque dubitari rationabiliter poſſit, an hujus Concilii epocha concordet cum epocha Circumcellionum, placet explicatio Suarez, qui *in tract. de Fide diſput.* 18. *ſect.* 4. *num.* 8. canonem exponit de Chriſtiano, qui idola frangit privata auctoritate, & ſine diſcrimine, aut modo, abjectaque prudentia ſe gerit. Hanc ſententiam ſequitur Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 20. *art.* 13. *num.* 247. & concordat Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. ad diem* 9. *Aprilis*, ubi memorato Martyrio S. Eupſychii, qui (uti ſæpe dictum eſt) capite damnatus eſt ob everſum Fortunæ fanum, ſic opponit: *Sane aliquis exiſtimare poſſet, hunc eam ob cauſam, Martyris nomine non fuiſſe decorandum, propterea quod repugnare videatur canon ſexageſimus Concilii Eliberini, quo cautum reperitur, ut, ſi quis idcirco occidatur a Gentilibus, quod idolum fregerit, non habeatur inter Martyres*. Tum reſpondet: *Quod tamen ita intelligendum eſt, cum quis ſponte citra Chriſtianam manſuetudinem, ex nullo legis præſcripto, ſed furore quodam percitus, inſilierit in idolum*. De idolorum confractione tractatum eſt in cauſa Servorum Dei Rodulphi Aquavivæ & Sociorum, de qua ſupra. Egit quoque de eadem re Gabriel Vaſquez, Theologus contemporaneus, *in* 3. *part. quæſt.* 25. *art.* 3. *diſput.* 105. *cap.* 2. *num.* 13. ubi hæc habet: *Quare & Rodulphus Aquaviva, & Alphonſus Paciecus noſtræ Societatis Sacerdotes, cum aliis Sodalibus prope Salſetum in India Orientali a Gentilibus occiſi, quod ſacra vellent templa ædificare, dubio procul vere Martyres exiſtimandi ſunt. Nam & pagus ille ſub Philippi II. Hiſpaniarum Regis poteſtate & juriſdictione tunc erat, qui illorum Paganorum idola confringere, & templa Chriſtianis ibi exiſtentibus ædificare jure poterat. Quapropter ad id muneris publica auctoritate Rodulphus & Alphonſus legitime deſtinati, nullam injuriam Gentilibus irrogarunt; ac proinde ab ipſis zelo ſuæ falſæ religionis occiſi, verum pro Chriſto Martyrium ſubjerunt*. Quibus rationibus innixi

Digitized by Google

innixi etiam ſunt, qui ſuffragium in dicta cauſa tulerunt, exiſtimantes, idolorum everſionem, & eccleſiæ ædificationem nullatenus obſtare potuiſſe vero Martyrio Venerabilium Dei Servorum.

16 Denique, ne in hanc de provocatione Tyranni materiam aliqua irrepat ambiguitatis, vel, ut ajunt, *æquivocationis* occaſio, operæ pretium eſt adnotare, Dei ſervos poſſe laudabiliter aliquos virtutis actus facere, licet adſit periculum mortis. Tobiæ enim *cap.* 2. *v.* 8. legitur, eum mortuos ſepeliſſe interfectos ex odio in Moſaicam religionem, dum erat captivus, licet periculum mortis urgeret: *Arguebant autem eum omnes proximi ejus dicentes: Jam hujus rei cauſa interfici juſſus es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterum ſepelis mortuos?* Et ſtatim ſubditur: *Sed Tobias plus timens Deum, quam Regem, rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea.* Et rurſus *cap.* 12. *v.* 12. & 13. Angelus Raphael ſic loquitur ad Tobiam: *Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino, &, quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te.* Poſito itaque, licitum eſſe & meritorium aliquos exercere actus virtutis, licet urgeat periculum mortis; unuſquiſque facile dignoſcere poterit, morientem pro eiſdem virtutis actibus inter Martyres eſſe recenſendum: nec obſtare, quod Tyrannum provocaverit, quod mori voluerit, quod dederit alteri occaſionem peccandi; cum ipſe re vera nonniſi actus virtutis voluerit vel cum periculo vitæ, Tyrannus autem occaſionem ſumpſerit ex eis virtutis actibus mortem illi infligendi. Doctrina hæc eſt D. Thomæ 2.2.*quæſt.*124. *art.* 1. *ad tertium*, ubi inquit: *Non autem debet homo occaſionem dare alteri injuſte agendi; ſed, ſi alius injuſte egerit, ipſe moderate tolerare debet.* Ubi ad rem ſubdit Cardinalis Cajetanus: *Dubium occurrit de Martyribus, qui ſponte ſe Martyrio obtulerunt, quoniam videntur dediſſe Tyrannis occaſionem injuſte agendi, quando non erat de neceſſitate præcepti ſubire Martyrium, ſed poterant, ſalva conſcientia, ſe non offerre. Ad hoc dicitur, quod Sancti Martyres ſponte procedebant, quando eis expedire videbatur, ad actus Fidei exteriores, puta prædicationem, vel confeſſionem, vel ad actus fraternæ charitatis, ut in articulo tertio Auctor dicit, etiamſi non erant in præcepto pro tunc hi actus, ſcientes, quod inde Tyranni ſumerent occaſionem affligendi, & occidendi eos, & non procedebant ad provocandum eos ad afflictionem, vel mortem inferendam. Et ideo non dabant Tyrannis occaſionem injuſte agendi, ſed ipſi accipiebant talem occaſionem ex bonis actibus, quibus dabant ſponte operam imperterriti Sancti illi; & propterea dicuntur ſponte ſe ad Martyrium obtuliſſe.* Ex qua proinde doctrina colligitur, extraneos eſſe, rigoroſe loquendo, terminos provocationis Tyranni, ſi ea ſumatur ab exercitio virtutum, urgente mortis periculo; re vera provocationem ſolum deſumi poſſe ab actibus, qui ſunt talis indolis & naturæ, ut quodammodo liceat ſuſpicari, eos factos fuiſſe, quo directe, &, ut dicitur, *immediate* Tyrannus provocaretur, cujuſmodi eſt demoli-

tio

tio idolorum, atque templorum; & eo quidem magis, cum, loquendo de his actibus, dubitari poſſit, utrum Tyrannus mortem inflixerit ex odio in Fidem, an potius ex dolore jacturæ rei ſuæ: in quo propterea rerum ſtatu juxta regulas ſupra recenſitas, neceſſe omnino eſt, ut recte examinentur, & ſedulo perpendantur omnes eventuum circumſtantiæ jam antea expoſitæ.

CAPUT XVIII.

De Martyris repugnantia, ut mortem ſibi inferendam evadat; & de neceſſaria Martyri patientia, atque in Fide, ac voluntate moriendi pro Fide conſtantia uſque ad obitum, necnon in ipſo obitu.

1 CUm in ſuperioribus dictum & probatum ſit, voluntariam mortis acceptionem eſſe neceſſariam, ut quis pro Chriſto moriens inter Martyres recenſeatur, inferri poſſe videtur, opus eſſe, ut Martyr non repugnet, & mortem patienter ſuſtineat: ita ut Martyr nunquam ille dici poſſit, qui Perſecutori ſe invadenti reſiſtit, tentatque ei mortem inferre, ut ſe a morte liberet, & in hac contentione occiditur; licet occidatur ex odio in Chriſtum, atque adeo pro Fide Chriſti quodammodo pugnaverit.

2 At id non eſt apud Theologos concorditer receptum. Sanctus ſcilicet Thomas 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 5. quærens, utrum ſola Fides ſit cauſa Martyrii, necne, in tertio, quod ſibi opponit, argumento ſic loquitur: *Inter alia virtutum opera illa videntur eſſe potiora, quæ ordinantur ad bonum commune; quia bonum gentis melius eſt, quam bonum unius hominis ſecundum Philoſophum in* 1. *Ethic. Si ergo aliquod alind bonum eſſet cauſa Martyrii, maxime videretur, quod illi eſſent Martyres, qui pro defenſione reipublicæ moriuntur; quod Eccleſiæ obſervatio non habet: non enim militum, qui in bello juſto moriuntur, Martyria celebrantur. Ergo ſola Fides videtur eſſe Martyrii cauſa.* Cumque poſtea ſanctus ipſe Doctor huic argumento ſic reſpondeat: *Ad tertium dicendum, quod bonum reipublicæ eſt præcipuum inter bona humana, ſed bonum Divinum, quod eſt propria cauſa Martyrii, eſt potius, quam humanum: tamen, quia bonum humanum poteſt effici Divinum, ut ſi referatur in Deum, ideo poteſt eſſe quodcumque bonum humanum Martyrii cauſa, ſecundum quod in Deum refertur;* hinc videtur D. Thomas exiſtimare, milites in bello pro Fide ſuſcepto morientes, Martyres eſſe poſſe, licet pugnando obſiſtant, & mortem Infidelibus infligere curent: quod clarius exprimit idem S. Doctor *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad undecimum: Cum quis propter bonum commune non relatum ad Chriſtum mortem ſuſtinet, Aureolam non meretur: ſed, ſi hoc referatur ad Chriſtum, Aureolam merebitur, & Martyr erit; utpote, ſi rempublicam defendat ab hoſtium impugnatione, qui Fidem Chriſti corrumpere moliuntur, & in tali defenſione mortem ſuſtineat*

ſtineat. Cui quidem opinioni adhærent Silvius *in addit. ad quæſt. 96. art. 6. ad undecimum*, Paludanus *in 4. diſt. 49. quæſt. 8. art. 4. in fine*, S. Antoninus 3. *par. Summæ tit.* 30. *cap.* 8. *§*. 1. *in fine*, Cardinalis Capiſucchius *controv. de Martyr. §.* 12. *pag.* 727. *& ſeqq. & rurſus pag.* 741. Hurtado *de vero Martyr. reſolut.* 22. *§.* 5. *& reſolut* 26. *§.* 2.

3 Hujus autem ſententiæ fundamentum in hoc conſiſtit, quod, poſito bello inter Fideles, & Infideles cauſa religionis, non autem ex aliquo fine politico (in qua hypotheſi unuſquiſque admittit, Fideles in eo morientes Martyres non eſſe) poſitoque, agi de his, qui pugnant, ſe defendendo, & ne hoſtes Fidem corrumpant; caſus non deficit a vera Martyrii ratione, cum mors infligatur ex odio adverſus Fidem Catholicam, & morientes pro Fide Catholica mortem ſubeant. Nec vero obſtat repugnantia: obſtaret, ſi quidem pugna fieret primariò ad propriam vitam defendendam; ſecus vero, ſi fiat, ut principaliter cauſa communis Eccleſiæ, & veritas Fidei contra inimicos defendantur, qui ex odio in Chriſtum eam impugnant, ſecundariò autem, ut propria vita defendatur tanquam neceſſaria ad præliandum pro Eccleſia, & Fide Chriſti; uti proſequuntur Nicol. Serar. *in lib. Judith cap.* 16. *quæſt.* 32. Joſeph de Lazerda *comment. in lib. Judith tom.* 2. *cap.* 10. *verſ.* 11. *num.* 100. Nieremberg *ſtromat. lib.* 12. *cap.* 28. Salelles *in tract. de ſcalis myſtic. part.* 3. *ſect.* 2. *cap.* 4. *§.* 7. Præterea hæc ſententia a nonnullis explicatur, ut procedat vel in eo rerum eventu, in quo miles in dicto bello vulneratus, mortem voluntarie acceptet eo temporis ſpatio, quod intercedit inter vulnus, & mortem; in quo nempe ſenſu loquitur Cardinalis Capiſucchius: vel in alio rerum eventu, in quo milites Chriſtiani pro Fide pugnantes incidant in manus Infidelium, & tentati atque impulſi ad deferendam Fidem, mortem ſuſtinere malint; ut habent Patres Salmanticenſes *in curſ. Theolog. tom.* 3. *tract.* 9. *diſp.* 3. *dub.* 2. *§.* 2. *num.* 24. Contigit id circa annum 1250. Extat enim epiſtola S. Ludovici Regis Francorum *tom.* 1. *part.* 2. *Geſtorum Dei per Francos pag.* 1199. ubi ſic legitur: *Immo, quod eſt deteſtabilius...., electos juvenes de Chriſtianis captivis ducendo ad victimam tanquam oves, quantum in eis erat, compellebant apoſtatare a Fide Catholica, appoſitis gladiis ſuper eorum cervicibus, & clamare legem ſceleratiſſimi Machometi. Quorum multi imbecilles & fragiles exorbitaverunt a Fide, legem illam deteſtabilem profitendo. Ceteri vero tanquam Athletæ fortiſſimi in Fide radicati, & in firmo propoſito conſtantiſſime perſiſtentes minis, vel flagellis hoſtium ſuperari nullatenus potuerunt, ſed certantes legitime coronas Martyrii receperunt ſanguine rubritas. Quorum ſanguis, ut pro certo tenemus, clamabit ad Dominum pro populo Chriſtiano, & Advocati noſtri erunt coram ſummo Judice in cæleſti curia in cauſa, quam agimus contra Fidei inimicos, utiliores nobis in illa patria, quam ſi nobiſcum converſarentur in terris*.

4. Doctrina porro Patrum Salmanticenſium carere non videtur probabilitate. Non enim in caſu ab ipſis propoſito aliquid deeſt ad verum Mar-

Martyrium: cui quidem pugna obſiſtere non poteſt, cum præceſſerit, & Martyr poſitus in novo rerum ſtatu, voluntarie & ſine ulla nova repugnantia mortem elegerit pro Chriſto: ideoque differt hic caſus ab alio apud Cardinalem de Lauræa *in 3. lib. ſent. part. 2. tom. 3. diſput. 20. art. 8. num. 121.* Catholici videlicet a Principe Infideli ad mortem ob delicta damnati, tum mortem pro Fide ſubeuntis, & extrinſecus profitentis, ſe mortem propter Fidem acceptare: in hoc quippe caſu in eo, qui mortem infert, deeſt odium in Fidem, ut optime perpendit citatus Auctor, quod odium non deeſt in alio caſu a Patribus Salmanticenſibus expoſito. Sed difficultas eſt quoad eos, qui Perſecutori obſiſtunt, ut mortem evadant, & qui pugnant in bello cauſa religionis inito, & pugnando moriuntur. Enimvero Auditores Rotæ in relatione cauſæ B. Joſaphat Pollocenſis *part. 2. §. Dum vero, in fine*, dicunt, ſupra recenſitam opinionem Martyrio faventem multos habere contradictores, & merito; cum multi doceant, ad Martyrium requiri, ut Martyr non repugnet, & patienter mortem acceptet: qua de cauſa inferunt, Chriſtianos milites, qui pugnant contra Infideles, & in prælio pro religione ſuſcepto occumbunt, non eſſe in albo Martyrum deſcribendos, cum non voluntate, ſed neceſſitate moriantur, quod vires non habeant, quibus hoſtibus obſiſtant. Ita docent Raynaudus *de Martyr. per peſtem part. 2. cap. 5. a num. 1. uſque ad 6.* Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. part. 2. tom. 3. diſput. 20. art. 14. num. 266. & ſeqq.* Leſſius *de juſtit. & jur. lib. 3. cap. 1. dub. 3. num. 36.* Molpheſ. *in Summa tract. 1. cap. 11. num. 30.* Maurus *Theolog. tom. 3. lib. 11. quæſt. 97. num. 1. & 2.* Schiara *in Theologia bellica tom. 2. lib. 8. difficult. 23.* Anaclet. *Theolog. moral. tract. 7. quæſt. 6. diſt. 3. num. 47.* Fraſſen. in ſuo Scoto Academico *tom. 10. tract. 1. diſput. 1. art. 1. quæſt. 3. verſ. Quarta tandem conditio*, Clericat. *de Baptiſmo deciſ. 27. num. 14.* Matthæucc. *pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit. 4. cap. 1. §. 1. num. 32.* Cardinalis Gottus *Theolog. tom. 13. quæſt. 2. dub. 3. §. 3.*

5 Deſumitur fundamentum hujus ſententiæ ab exemplo Chriſti: nemo enim poteſt eſſe Chriſti Martyr, niſi patiendo imitetur Chriſtum in ſua Paſſione Martyrum exemplar; & Chriſtus quidem teſtimonium perhibuit veritati patiendo, non armis pugnando, aut Tyranno obſiſtendo, ut habetur 1. Petri 2. *v.* 23. *Cum pateretur, non comminabatur, tradebat autem judicanti ſe injuſte*; & ut ex Iſaia *cap. 53. v. 7.* legitur *Actor. 8. v. 32. Tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente ſe ſine voce, ſic non aperuit os ſuum*. Idemque Salvator *Lucæ 21. v. 16. & ſeq.* mala prænuntians, & cruciatus, & mortes, dixit Apoſtolis: *Trademini autem a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis &c. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.*

6. Suffragatur Tertullianus *lib. 4. adverſus Marcionem cap. 39. pag. 732.* ubi Martyres appellans oves, ſubdit: *Nemo oves appellat eos, qui in bello armati & ipſi ex eadem feritate certantes cadunt, ſed qui in ſua proprietate, atque*

 patien-

patientia dedentes potius ſemetipſos, quam vindicantes trucidantur. Certe enim *in Paſſione SS. Mauritii, & Sociorum Martyrum* (*apud Ruinart. n.* 4. *pag.*243.) ſcripta a S. Eucherio Lugdunenſi Epiſcopo Martyres prædicti, qui Legionem Thebæam militum conſtituebant, pugnare poterant, ſed noluerunt, & patienter mortem pro Chriſto tolerarunt. *Tenemus ecce arma, & non reſiſtimus, quia mori, quam occidere, ſatius malumus, & innocentes interire, quam noxii vivere peroptamus. Si quid in nos ultra ſtatueris, ſi quid adhuc juſſeris, ſi quid admoveris, ignes, tormenta, ferrum ſubire parati ſumus. Chriſtianos nos fatemur, perſequi Chriſtianos non poſſumus*. Hæc erant ipſorum verba a S. Eucherio relata, qui, poſtquam narravit, Maximianum una ſententia decreviſſe, omnes interfici circumfuſis militum agminibus, ſubdit *n.* 5. *Qui* (loquitur de militibus ad occidendum miſſis) *cum miſſi ad beatiſſimam Legionem veniſſent, ſtringunt in Sanctos impii ferrum mori non recuſantes vitæ amore. Cædebantur itaque paſſim gladiis non reclamantes ſaltem, aut repugnantes, ſed, depoſitis armis, cervices Perſecutoribus præbentes, & jugulum Perſecutoribus, vel intectum corpus offerentes. Non vel ipſa ſuorum multitudine, non armorum munitione elati ſunt, ut ferro conarentur aſſerere juſtitiæ cauſam; ſed hoc ſolum reminiſcentes, ſe illum confiteri, qui, nec reclamando, ad occiſionem ductus eſt, & tanquam agnus non aperuit os ſuum, ipſi quoque tanquam grex Dominicarum ovium, laniari ſe tanquam ab irruentibus lupis, paſſi ſunt*. Confert præterea exemplum deſumptum ex Actis SS. Philææ, & Philoromi Martyrum apud Ruinart *num.* 3. *pag.* 436. Principio ſcilicet ſæculi IV. uterque fuit pro Chriſto ad mortem damnatus: cum autem irent ad locum cædis, frater Philææ, qui erat unus ex Advocatis, appellationem interpoſuit, cui noluit Philæas adhærere, malefactum putans, ſententiæ Judicis refragari, licet non præſidio armorum, ſed legum: *Frater Philææ, qui erat unus ex Advocatis, exclamavit dicens: Philæas abolitionem petit. Culcianus revocans eum dixit: Quid appellaſti? Philæas reſpondit: Non appellavi, abſit. Huic infeliciſſimo noli intendere. Ego autem magnas ago gratias Regibus, & Præſidi, quoniam coheres factus ſum Jeſu Chriſti*. Item Phocas Imperator, ut enervatum militum ſuorum robur erigeret atque firmaret, probe noſcens, non viros tantum, ſed & feminas Martyrii ſpe fortiores fuiſſe tortoribus, & tormenta & mortem ſpreviſſe, magnis ſtudiis petiit, ut ii, quos in bello adverſus Chriſtianæ Fidei hoſtes certantes occidi contigiſſet, inter Martyres recenſerentur. At reſtiterunt Conſtantinopolitanus, & alii Antiſtites utentes potiſſimum auctoritate S. Baſilii, qui *in epiſtola* 188. *ad Amphilochium pag.* 275. *tom.* 3. decreverat, ne ſine prævia Pœnitentia daretur illis ſacra Communio, qui in bello feciſſent homicidium. Audita ergo tanti Patris ſententia, Phocas ejus ceſſit auctoritati, & ab inſtituto receſſit; uti poſt Theodorum Balſamonem refert Cardinalis Baronius *ad an.* 610. *num.* 4. Inſuper de S. Bonifacio legitur, quomodo una cum ſociis cum perveniſſet ad flumen Bortnam, & ibi tentoria fixiſſet, ut baptizatis Sacramentum Confirmationis conferret, hi ex amicis in hoſtes, ex Neophytis in Lictores

res

Digitized by Google

res mutati, ſumptis armis, ad Sanctorum caſtra devenerunt: ſamuli autem, cum id cernerent, armati contra ſurentis populi multitudinem Sanctos tueri nitebantur. At Sanctus ſamulos ad reſiſtendum paratos compeſcuit dicens: *Nolite, quæſo, pugnare, Filii mei, nolite adverſariis bellum inferre, ſed etiam pro malis bona exhibere*; quemadmodum ſuſe refert Cardinalis Baronius *ad an.* 755. *num.* 39. Demum Herebertus *in Quadripartita* narrans mortem S. Thomæ Cantuarienſis ait, ab eo Æedituos eccleſiæ fuiſſe reprehenſos, qui portarum obice milites excludere volebant, cum diceret, eccleſiam non eſſe cuſtodiendam more caſtrorum. Quibus omnibus ſi addatur, neminem hactenus fuiſſe in SS. Martyrum album relatum, qui reſtiterit, & contra pugnaverit, ne moreretur, neque ex tot millibus Cruce ſignatorum, aut Militum Hieroſolymitanorum, qui pro Fide, bellando contra Infideles, in prælio mortui ſunt, cultum Martyrum ullum habuiſſe, aut habere in Eccleſia; nil clarius afferri poſſe videtur, ut demonſtretur, repugnantiam morituri obſtare Martyrio, & mortis acceptionem non coactam, ſed voluntariam omnino eſſe debere pro vera ratione Martyrii.

7 Adverſus hucuſque adducta opponi poſſe videtur, nonnullos pios viros in claſſem Martyrum recenſuiſſe milites Chriſtianos in bello pro Fide morientes; quemadmodum deſumitur ex verbis Epiſcopi Convenarum, milites ad prælium paratos in ſacra expeditione hortantis, relatis apud Raynaldum *ad an.* 1213. *num.* 57. *Ego vobis teſtis ſim, & in die Judicii fidejuſſor exiſto, quia quicumque in iſto glorioſo occubuerit bello, abſque ulla Purgatorii pœna æterna præmia .... conſequetur, dummodo confeſſus ſit, & contritus, vel ſaltem firmum habeat propoſitum, quod ſtatim, peracto bello, ſuper peccatis, de quibus nondum fecit Confeſſionem, oſtendet ſe Sacerdoti*; & ex epiſtola S. Ludovici Regis Franciæ inſerta *tom.* I. *ſupra cit. Geſtorum Dei per Francos pag.* 1197. ubi, facta mentione mortis Comitis Atrebatis ſui fratris, qui in bello occubuerat, ſic ait: *Illum præcordialem, & præclarum fratrem noſtrum recolendæ memoriæ & Atrebatenſem Comitem temporaliter amiſimus, quod cum cordis amaritudine recolimus & dolore; licet de ipſo gaudendum ſit potius, quam dolendum, quoniam pro certo credimus & ſperamus, eum corona Martyrii ad cæleſtem evolaſſe patriam, & ibi cum Sanctis Martyribus perenniter congaudere*; cum quibus concordat concio S. Joannis a Capiſtrano facta Cruce ſignatis fortiter pugnaturis adverſus Turcas infenſiſſimos hoſtes Chriſtiani nominis, de qua apud VVadingum *ad an.* 1456. in qua *Martyres*, qui contra Turcas pugnantes occumberent, ſæpius vocat; quibus addi poteſt, nonnullos Epiſcopos una cum aliis in Saxonia fuiſſe necatos a Normannis ſæculo IX., eoſque habitos fuiſſe tanquam Martyres, teſte Mabillonio *in annal. Benedict. tom.* 3. *lib.* 38. *num.* 40. *pag.* 227. *Omnes ut Martyres habiti, quod in prælio contra Paganos pro ſalute patriæ inito occubuiſſent, in ipſo loco certaminis Ebbecſtorſo ſepulti ſunt, ibidemque conditum Virginum Benedictinarum cœnobium, quæ Martyrum Reliquiis aſſiduum honorem impenderent*: Hæc nihilominus, atque alia hujuſmodi commode explicari poſſunt

Digitized by Google

poſſunt de Martyrio minus proprie ſumpto, & admitti tanquam apta ad excitandos pugnantes, utpote a Deo operis retributionem habituros, ſi, pugnando contra Infideles, in Charitate morientur; quemadmodum perpendit Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem part. 2. cap. 5. ſub. num. 4. pag.* 444. Profecto Joannes VIII. *epiſt.66. col.46. tom.6. part.1. collect. Harduin.* interrogatus ab Epiſcopis Francorum, an qui pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & pro ſtatu Chriſtianæ religionis, ac reipublicæ in bello nuper ceciderant, aut in poſterum pro ea re caſuri erant, Indulgentiam poſſent conſequi delictorum, reſpondit, eos ſalvos eſſe, ſi cum Catholica pietate mortui erant, & ſe illos, quantum fas eſt abſolvere, & precibus Domino commendare: quæ utique non dixiſſet, ſi eos uti Martyres agnoviſſet. Item, etſi S. Bruno Signienſis *in vita S. Leonis IX.* divinitus dicat revelatum Pontifici fuiſſe, Martyrii coronam eos fuiſſe conſecutos, qui ipſum ſecuti in Apuliam pugnantes ceciderant; cum tamen idem Leo IX. pro eis preces fuderit, Deumque rogaverit, ut de omnibus peccatis eos abſolveret, & in Beatorum requiem introduceret, ſignum evidentiſſimum hoc eſt, eos non habitos fuiſſe pro veris Martyribus. Ita ſcilicet factum hoc exponit, & perpendit Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem loc. cit.* At aliter res ipſa exhibetur a VViberto *in vita prædicti S. Leonis* apud Bollandianos *lib. 2. cap.6. ad diem* 19. *Aprilis pag.* 663. apud Pagium ſeniorem *ad an.*1053. *num.*8. & apud Pagium juniorem *in vita S.Leonis IX. tom. 1. Breviar. Romm. Pontificum num.* 48. *Vir Sanctus ... ſtuduit funera cæſorum honorifice procurari, tumulans ea in vicina eccleſia ab antiquo diruta tempore: &, quoniam pro Fide Chriſti afflictæque gentis liberatione devotam mortem voluerunt ſubire, multiplicibus revelationibus monſtravit eos Divina gratia in cæleſti regno perenniter gaudere. Nam & ipſi diverſis modis ſe ſe oſtenderunt Chriſtifidelibus dicentes, ſe non eſſe lugendos exequiis funebribus, immo in ſuperna gloria Sanctis conjunctos Martyribus. Ab eiſdem quoque illorum interfectoribus ſuper ipſos reſtructa venuſto opere baſilica, ac concione Deo ſervientium ibidem aggregata, omnipotentiſſima Dei virtus multa per eos exercet miraculorum inſignia.* Itaque, ſi narrata a VViberto ſerio examinentur, unuſquiſque facile deprehendere poterit, nullam S. Leoni obtigiſſe revelationem; fuiſſe ab ipſo mandatum, ut corpora cæſorum in eccleſia diruta ſepelirentur; eumque occiſos reputaſſe cæleſti gloria gaudere, cum mortui eſſent pro Chriſti amore; revelationes autem de ipſorum Martyrio, non ſummo Pontifici, ſed aliis factas fuiſſe, & quidem non de vero Martyrio, ſed quodammodo de Martyrio *ſimilitudinario*; nullumque de Martyrum cultu eis decreto in prædicta hiſtoria veſtigium reperiri. Pius pariter Papa II. magna verborum & rationum vi Chriſtianis omnibus nuntiavit, Turcas Europæ, Eccleſiæ univerſæ, & Italiæ imminere, atque adeo magna, qua pollebat, eloquentia Chriſtianos ad ſacram expeditionem invitavit; attamen nullum in ſuis litteris Apoſtolicis protulit verbum, quo ſignificaretur in eo bello morituros Martyres eſſe. Simili modo ſe geſſit S. Leo

Papa

Papa IV. in concione, quam habuit apud exercitum Francorum pugnaturum contra Saracenos, de qua *in can. Omni, diſt.23. quaſt.8. Omni timore, ac terrore depoſito, contra inimicos ſanctæ Fidei, & adverſarios omnium religionum agere, viriliter ſtudete. Novit enim Omnipotens, ſi quilibet veſtrum morietur, quod pro veritate Fidei, & ſalvatione patriæ, ac defenſione Chriſtianorum mortuus eſt: ideo ab eo præmium cæleſte conſequetur*. Denique Bonifacius VIII. in bulla Canonizationis S. Ludovici Regis Franciæ *tom. 3. par.2. Bullar. nov. §.7. pag.89.* ſermonem faciens de Roberto Comite Atrebate interfecto a Saracenis, eum utique dicit pro Fide interemptum, ſed Martyrem minime appellat. Quibus omnibus prævalere nec poteſt, nec debet factum a Mabillonio relatum, & ſupra expoſitum, quod originem habuit vel a pio quodam Fidelium affectu erga defunctos, vel a tacita conniventia Epiſcoporum.

8 Ad rem de qua nunc agimus, examinanda eſt etiam hiſtoria S. Proculi Martyris Bononiæ Protectoris. Ferunt enim eum Martyrio coronatum fuiſſe ſub Imperatore Juſtino, remque ita narrant. Marinus ſcilicet Præſes Bononiam advenit, perſecutionemque excitavit adverſus Chriſtianos; Proculus autem ad publicam vindictam concitatus, petitaque fandi copia ad Præſidem admiſſus, hunc ſecuri interfecit, quam ſub pallio celabat: cumque, aliquo tempore elapſo, Judæus eum patrati criminis accuſaſſet, carceribus mancipatus, factum non negavit, eamque ob rem morte multatus, Martyrum catalogo adſcriptus eſt: a quo quidem facto potiori jure inferri poſſe videtur, vero Martyrio non obſtare, ſi Perſecutori ipſum invadenti Martyr reſiſtat, & eum interficere tentans occumbat.

9 Verum, quemadmodum de Proculi ſanctitate dubitandum non eſt, teſte S. Paulino *Natal. 9. v. 432. col. 638.*

Vitalem, Agricolam, Proculumque Bononia condit,
Quos jurata Fides pietatis in arma vocavit,
Parque ſalutiferis texit victoria palmis
Corpora transfixos trabalibus inclita clavis.

ita de Actorum ſinceritate maximo cum fundamento dubitari poteſt. In primis quippe percipi haud poteſt, quomodo S. Proculus mortuus ſit ſub Juſtino Imperatore, vel, ut alii dicunt, ſub Rege Theodorico; cum S. Paulinus de S. Proculo loquatur, Sanctus autem Paulinus vixerit ante annum 400. Chriſti, uti bene adnotavit Cardinalis Palæotus *in catalogo Sanctorum Bononienſium edito poſt ejus Archiepiſcopale*. Rurſus factum, quod S. Proculo adſcribitur, licet relatum a S. Antonino, a quo poſtea ceteri ſuas narrationes deſumpſerunt, incredibile tamen adeo eſt, ut in nova operum prædicti Sancti editione Lugduni facta anno 1586. qui editioni ipſi præerat, neceſſe eſſe exiſtimaverit *part. 3. pag. 803.* in margine apponere hæc verba: *Facinus inauditum, vix, ut puto, credibile*. Poſtremo Cardinalis Baronius *in annal. ad an. 303. num. 122.* notat, Acta vera Martyrii S. Proculi eſſe deperdita, & hinc datam commentandi occaſionem: quod

quod & antea aſſeruerat *in notis ad Martyrol. Rom. ad diem* 1. *Junii*, & ſuper hoc argumento multa collecta legi poſſunt apud Bollandianos *ad diem* 1. *Junii*. Deuteronomii quidem *cap.* 13. *v.* 9. jubetur, ut ſi quis ſuadere voluerit ut cultus Diis alienis exhibeatur, is ſtatim interficiatur: *Sed ſtatim interficies: ſit primum manus tua ſuper eum, & poſtea omnis populus mittat manum*. Item Elias zelo Dei Pſeudoprophetas occidi juſſit, 3. *Reg. cap.* 18. *v.* 40. *Duxit eos Elias ad torrentem Ciſon, & interfecit eos ibi*. Jehu pariter omnes Sacerdotes Baal callide convocatos necavit 4. *Reg. cap.* 10. *v.* 25. *Percuſſeruntque eos in ore gladii, & projecerunt milites, & Duces*. Demum *lib.* 1. *Machab. cap.* 2. Mathathias nolens obedire injuſto imperio Antiochi, & videns Judæum in omnium oculis idolis ſacrificantem ſuper aram in civitate Modin, inſiliens trucidavit eum ſuper aram. Veruntamen de his occiſionibus ita loquitur S. Auguſtinus *lib.* 1. *de civit. Dei cap.* 21. *tom.* 7. *oper. Quaſdam vero exceptiones eadem ipſa Divina fecit auctoritas, ut non liceat hominem occidi: ſed his exceptis, quos Deus occidi jubet, ſive data lege, ſive ad perſonam pro tempore expreſſa juſſione. Non autem ipſe occidit, qui miniſterium debet jubenti, ſicut adminiculum gladius utenti &c. His igitur exceptis, quos vel lex juſta generaliter, vel ipſe fons juſtitiæ Deus ſpecialiter occidi jubet, quiſquis hominem, vel ſe ipſum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur*. Oſtendunt nimirum hæc omnia, a veriſimilitudine alienum eſſe S. Proculi factum; ideoque ejus Acta, quæ circumferuntur, aut falſa eſſe, aut vitiata, licet ejus ſanctitas certa ſit, nec ulla de ea rationabilis moveri poſſit controverſia. De prædicto S. Proculo poſt primam hujus Operis editionem egimus in noſtris adnotationibus ad Acta nonnullorum Sanctorum civitatis Bononiæ ibidem impreſſis an. 1740. ubi, quæ modo dicta ſunt, latius confirmantur. Hercules Maria Zanottus Bononienſis Canonicus Collegiatæ eccleſiæ S. Petronii, celebris verbi Dei præco & orator, anno 1742. Bononiæ edidit hiſtoriam S. Proculi, in qua oſtendere conatur, a Proculo Præſidem fuiſſe occiſum zelo Catholicæ Fidei, eumque inter Martyres eſſe recenſendum, & occiſionem eſſe referendam ad ſpecialem Spiritus Sancti impulſum: Si enim, ut ipſe ait, dubitari non poteſt de ſanctitate Proculi, & de ejus Martyrio, omnia conſonant, ut id quod ab eo factum eſt, Deo ſit adſcribendum. Porro nec dubitavimus unquam, nec dubitamus de ſanctitate & Martyrio Proculi. Dubium totum verſatur in Actis, quæ circumferuntur, contra quorum ſinceritatem tot militant argumenta. Ceterum, cum nullum extet indicium Divini impulſus, nemo eſt qui non videat, tutius eſſe Acta reſpuere, quam factum non probatum ad Divinum Numen referre.

10 De neceſſaria etiam Martyri patientia, & de neceſſaria quoque conſtantia in Fide, & voluntate moriendi pro Fide uſque ad obitum, & in ipſo obitu ſermonem facturi utimur Eccleſiæ auctoritate *in hymno plurimorum Martyrum*, ubi ſic canitur.

Cadun-

Cæduntur gladiis more bidentium,
Non murmur reſonat, non querimonia,
Sed corde impavido mens bene conſcia
Conſervat patientiam.

11 Suffragatur S. Auguſtinus *lib. 22. de civitate Dei cap. 9. oper. tom. 7. col. 673.* ubi ſic extollit Martyrum mortem: *Et ipſi Martyres hujus Fidei Martyres, ideſt hujus Fidei teſtes fuerunt, huic Fidei teſtimonium perhibentes mundum inimiciſſimum & crudeliſſimum pertulerunt; eumque non repugnando ſed moriendo vicerunt. Pro iſta Fide mortui ſunt, qui hæc a Domino impetrare poſſunt, propter cujus nomen occiſi ſunt. Pro hac Fide præceſſit eorum mira patientia &c.* De eodem argumento pluribus in locis agit S. Doctor; ut *de civit. lib. 10. cap. 21.; epiſt. 185. &c.*

12 Ut quis ergo Martyrum catalogo adſcribatur, ſatis non eſt, ſi voluntarie mortem acceptet pro Chriſto, item ſi ei mors ex odio erga Chriſtum, & ejus Fidem inſeratur; ſed etiam oportet, ut invicte & patienter in eadem voluntate perſeveret uſque ad obitum, atque in ipſo obitu; uti etiam animadvertunt Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 3. part. 2. diſput. 20. art. 6. num. 89.* & Clericat. *de Baptiſmo cit. deciſ. 27. num. 15.* Quocirca Joannes XXII. ut cetera prætereamus, inquiſitionem committens Epiſcopo Valentino in cauſa Cathalani Fabri, & Paſchalis Religioſorum Ordinis Minorum, qui Martyres dicebantur, cum fuiſſent occiſi in diœceſi Lugdunenſi ab Hæreticis, uſus eſt his verbis relatis apud Raynaldum *ad an. 1321. num. 17. Præſentium auctoritate committimus & mandamus, quatenus, vocatis & adhibitis tecum aliquibus probis viris, tam de vita & converſatione dictorum Fratrum, quam de profeſſione Fidei facta per eos, dum erant in agone recepti Martyrii conſtituti, & de ſpontanea ſuſceptione dicti Martyrii, quam de dictis miraculis, ac ipſorum circumſtantiis univerſis ſecundum datam tibi a Deo prudentiam diligenter inquirens, Nobis, quæ inveneris, ſtudeas fideliter per tuas litteras nuntiare.* Scriptum quippe eſt: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*; & alibi: *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Quod ſi ex alibi dicendis, in cauſis Confeſſorum omnia ſedulo ponderanda ſunt, ut, quantum fas eſt, dignoſcatur, an in Dei gratia decedant; potiori ratione in hanc ipſam rem inquirendum erit in cauſis Martyrum, in quibus non integer vitæ curſus examini exponitur, uti fit in Confeſſoribus, ſed ut plurimum in mortem dumtaxat ſtricte inquiritur.

13 Deſcendendo autem ad praxim, putant nonnulli, de conſtantia Martyris moriendi pro Chriſto, & ejus Fide uſque ad obitum, & in ipſo obitu, ideoque de finali perſeverantia Martyris non eſſe dubitandum, ſi ſignum contrarium non appareat. Cardinalis Petra *in comment. ad Conſtit. Apoſtol. tom. 3. pag. 130. num. 20.* ſic inquit: *Finis autem in perſeveranti Charitate requiſita ſatis probatur, ſi non appareat ſignum contrarium.* Fuſiuſque id ipſum docuit Cardinalis de Lauræa in ſuffragio, quod tulit in cauſa Mar-

Digitized by Google

tyrii B. Joannis de Prado. En ejus verba de perſeverantia in Martyre requiſita. *Nemo ambiget, ſi audiat Sanctum Martyrem Cyprianum ſic docentem: Si Confeſſor Fidei non negavit, ſed in tormentis occubuit, perſeveravit. Quis autem unquam id quæſivit de Martyribus, qui in confeſſione Fidei occiſi ſunt &c.? Legantur Martyrologia; legantur Martyria Sanctorum Petri, & Pauli, qui per novem menſes in carcere detenti, redeunte Nerone ex Achaja, accuſati, quod impedirent pellices, ne ad ſuos amaſios redirent, quia Chriſtianæ factæ erant, occidi juſſi ſunt, nulla tunc facta Fidei quæſtione. Immo plurimi Martyres ſunt, qui in vincula pro Fide conjecti naturali morte in carcere deceſſerunt, nemine eorum de perſeverantia edocto.*

14 Tantorum tamen virorum aſſertio, ut tuto recipi poſſit, aliqua indigere videtur explicatione; cum alia ſit perſeverantia interna, alia autem externa. Interna perſeverantia ſoli Deo eſt per ſe cognita: externa ſubditur quoque Eccleſiæ judicio; & Eccleſiam quidem ab externa perſeverantia argumentum deducit, ut eo modo, quo poteſt, putet & credat, internam non defuiſſe. Sic ergo dictum explicandum erit, ut, cum conſtat ex verbis & ſignis externis de Martyris interna perſeverantia uſque ad obitum, & in ipſo obitu, nequaquam ſit de prædicta perſeverantia interna dubitandum; ita ut, ſi quis de ea rationabiliter dubium proponere velit, teneatur aſſertum Martyris receſſum a prima voluntate per alia verba, aut ſigna externa Martyris demonſtrare. Quod ſi allata memoratorum virorum ſententia alio modo intelligeretur, videlicet, etiamſi Eccleſiæ non conſtaret de Martyris interna perſeverantia per actus externos uſque ad obitum, & in ipſo obitu, dubitantem in hoc rerum eventu de interna perſeverantia, teneri tamen id comprobare per ſignum externum, per quod palam fiat receſſus a prima voluntate patiendi pro Chriſto; ſalva reverentia, id putarem adverſari tum rationi, tum Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Adverſaretur ſcilicet rationi; cum in cauſis Martyrum Eccleſia debeat eſſe certa, quantum licet, de finali perſeverantia interna per actus externos, uti ſupra explicatum eſt; hæc porro certa cognitio haberi non poſſit, niſi per actus externos continuatos uſque ad obitum, atque in ipſo obitu, quantum fieri poteſt, exhibitos. Adverſaretur etiam Eccleſiaſticæ diſciplinæ; cum vetera, media, & recentia Eccleſiæ monumenta plane demonſtrent, momentum fuiſſe conſtitutum pro finali interna perſeverantia aſtruenda in verbis, ſignis, & factis, quibus invicti Martyres inter atrociſſima tormenta uſque ad obitum, & in ipſo obitu patefecerunt, ſe mori pro Chriſto, atque in ea prima voluntate perſeverare, qua ſe tormentis expoſuerunt.

15 Ducto autem initio ab antiquioribus monumentis, quibus media, & recentiora ſuccedunt, Ruinart ex pluribus codicibus manuſcriptis Paſſionem edidit S. Montani, qui mortuus eſt ſæculo III., in qua quidem ſic legitur *num.* 14. *&* 15. *pag.* 204. *De Martyrio proximo creſcens prophetica voce clamabat: Sacrificans Diis eradicabitur, niſi Domino ſoli. Et hoc frequenter itera-*

Digitized by Google

iterabat inſinuans & inculcans, non licere, deſerto Deo, ad ſimulacra, & manufacta figmenta accedere &c. Cum autem jam carnifex immineret, & gladius ſuper cervices ejus libratus penderet, expanſis ille ad cælum manibus, voce clara, ita ut non tantum ad aures plebis, ſed & Gentiles quoque ipſos ſonus vocis feriret, oravit rogans, & deprecans, ut Flavianus, qui per ſuffragium populi..... remanſerat, ſequeretur die tertia. Apud Euſebium Pamphili Cæſarienſem Epiſcopum *in libro de Martyribus Paleſtinæ cap. 8. pag.* 422. ſic deſcribitur Pauli Martyrium, quod contigit principio ſæculi quarti: *Imminente conſummationis ſuæ tempore, a carnifice, qui caput ipſi jam jam erat præciſurus, breve temporis ſpatium ſibi concedi, flagitavit; eoque impetrato, contenta voce primum quidem pro univerſa Chriſtianorum gente preces ad Deum fudit orans, ut iiſdem reconciliari vellet, utque pax illis, ac ſecuritas quamprimum reſtitueretur*: ſubinde vero narratur, eum oraſſe pro Judæis, pro Samaritis, pro Gentilibus, ut veram Chriſtianam religionem ſuſciperent, poſtea hæc habentur: *Poſt hos omnes (o vere eximiam & inexplicabilem animi manſuetudinem!) pro ipſo Judice, a quo capitis ſupplicio damnatus fuerat, pro Imperatoribus, ac pro ipſo etiam carnifice, qui cervicem ipſi jam jam erat præciſurus, illo ipſo, & cunctis, qui aderant, audientibus, ſupplex Deum omnipotentem rogavit, ne, quod in ipſum admittebant, facinus illis imputaretur*. Ex Agonibus Martyrum deſumpta eſt Paſſio S. Arcadii relata apud Ruinart inter ſæpe citata Martyrum Acta, de quo nempe S. Arcadio legitur *num. 4. pag.* 467. eum, invocato Deo, ſecurum colla paraſſe ictibus bipennis, cum ei mandatum eſt, ut manus extenderet: *Profert illico manus, &, cum articulatim ſecaretur, orabat: Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plaſmaverunt me, da mihi intellectum &c. Inſanus furore Judex, primum amputandam linguam mandare neſciverat, quæ jugiter Dominum in colluctatione Martyrii confitens Tyrannum devictum oſtendebat, Deos nihil eſſe, ſed ſolum Chriſtum verum Deum, & victorem acclamabat: & ipſe jam ſumma parte truncatus in dorſum ſupinari jubetur. Reſupinus in terga Deum magis glorificans, quod in Martyrio cælum ſuſpiceret, unde peteret auxilium, pedes alacris porrigit, & crura, & femora ſimili crudelitate ſecanda: & protinus pedes articulis, crura pedibus, femora coxendicibus, venter quoque coxis ſæva carnificum arte viduantur*. Acta SS. Fauſti, Januarii, & Martialis apud eumdem Ruinart ſic eorum felicem obitum deſcribunt *num. 1. ſub fin. pag.* 470. *Cumque perducti fuiſſent ad locum ſuæ Paſſionis, ſic uno ſpiritu plebem Chriſti alloqui cœperunt dicentes: Vos, cariſſimi mei, & Chriſtifideles, nolite credere huic inimico, & diabolo, cujus tempus nunc eſt; ſed agnoſcite, vos ad Dei ſimilitudinem & imaginem eſſe factos &c. Vos itaque contemnentes hujus injuriam confitemini Chriſtum Jeſum, & ſoli Deo ſine ceſſatione quotidie referte laudes*. In Februario Bollandiano *tom.* 3. *ad diem* 20. Martyrium exponitur SS. Sadoth Epiſcopi, & aliorum centum & viginti octo in Perſide, qui, cum perveniſſent ad locum, in quo erant Martyrio initiandi, ſic locuti ſunt *pag.* 176.: *Benedictus es, o Deus, qui nos hac gratia dignatus es, nec*

deſpexiſti orationem noſtram, ſed hanc nobis coronam dediſti: noſti enim, Domine, quomodo eam quæſiverimus &c. Atque in eorum ore non ceſſavit hæc Divinæ gloriæ celebratio, donec ultimus occiſus eſt. In Martio Bollandiano *tom.* 3. *ad diem* 22., ubi extant Acta S. Baſilii Ancyrani Presbyteri, dum humi ſtratus torqueretur, ſic refertur Dominum oraſſe *pag.* 383.: *Lumen meum, Chriſte, & ſpes mea, Jeſu, portus tranquillus in tempeſtate periclitantium, gratias tibi ago, Domine Deus Patrum meorum, quia eruiſti animam meam ex Inferno inferiori &c. Æternæ quietis heres efficiar propter promiſſionem Patribus meis factam a Pontifice Magno Jeſu Chriſto Domino noſtro, per quem in pace ſuſcipe ſpiritum in hac confeſſione perſeverantis, quia tu miſericors, & longanimis es, & multæ miſericordiæ &c. Hac oratione completa, velut ſuavi ſomno captus tradidit ſpiritum ferramentis confoſſus.* In Aprili Bollandiano *tom.* 3. *ad diem* 28. habentur Acta S. Patritii Epiſcopi, & Martyris, ubi *pag.* 577.: *Ab irato Proconſule per milites educi, & ſecuri percuti eſt juſſus; quapropter tenſis in cælum manibus, Deus omnium Rex, orabat, & Domine &c. Aſſiſte oppetenti mihi mortem in confeſſione Fidei tuæ. Quæ cum finiſſet, poſitis genibus, capite cæſus fuit.* Similia habentur de Martyrio S. Flaviani apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 262. *num.* 24. *& ſeqq.* de Martyrio SS. Martiniani, & Saturiani apud eumdem *ad an.* 456. *num.* 13. de Martyrio S. Leodegarii, & de Martyrio S. Kiliani, & Sociorum apud eumdem *ad an.* 685. *num.* 22. & *ad an.* 689. *num.* 10. de Martyrio S. Eadmundi Regis Angliæ apud eumdem *ad an.* 870. *num.* 42. de Martyrio S. Everardi *in iiſd. annal. ad an.* 1008. *num.* 9. de Martyrio demum S. Thomæ Cantuarienſis *ad an.* 1170. *num.* 47. Item, cum ex alibi dictis conſtet, Viginti ſex Martyres Japonenſes Ordinis S. Franciſci Fratrum Diſcalceatorum fuiſſe in Beatorum Martyrum album relatos ab Urbano Papa VIII., in relatione Rotæ Auditorum juxta morem tunc temporis receptum exhibita eidem Pontifici hæc de prædictis Dei Servis referuntur *art.* 2. *Beati Martyres tam in carceribus, quam per viam, & in ipſo patibulo conſtantiſſime uſque ad mortem Fidem Catholicam prædicabant, ut deponunt decem novem teſtes de ſcientia & viſu.* Conſimilia leguntur in relatione eorumdem Rotæ Auditorum in cauſa Servi Dei Joſaphat Archiepiſcopi Pollocenſis in album Beatorum Martyrum pariter relati ab eodem Urbano VIII. uti videri poteſt in citata relatione *part.* 3. Denique hæc eadem comprobantur ex quæſtionibus & controverſiis inter Petrum Franciſcum de Rubeis Fidei Promotorem, & Poſtulatores cauſarum B. Petri de Arbues, & BB. Martyrum Gorcomienſium; itemque inter me, dum Fidei Promotoris munere fungebar, & Poſtulatores cauſarum B. Joannis de Prado, & S. Fidelis a Sigmaringa; tum illo, tum me videlicet contendentibus, non eſſe ſufficienter probatos actus in ipſo Martyrii actu neceſſarios, ut Eccleſiæ conſtaret de finali perſeverantia, Poſtulatoribus autem excipientibus, & invicte oſtendentibus prædictorum actuum interventum.

16 Opponi utique poſſet hucuſque adductis, nonnullos coli in Eccle-

ſia

ſia tanquam Martyres, de quorum perſeverantia uſque ad obitum, & in ipſo obitu conſtare non potuit. Ceteris namque exemplis omiſſis, celebre eſt illud S. Juliani, cujus Martyrium ſic narratur a S. Joanne Chryſoſtomo *hom. 75. tom. 2. oper. n. 3. pag. 676. Allato ſacco, & arena completo, cum in eum ſcorpiones, viperas, & dracones injeciſſet, cum illis & Sanctum injecit, & in mare demiſit*. At reſpondetur, non ſine cauſa dictum fuiſſe, quod conſtare debet de interna perſeverantia per actus externos uſque ad obitum,& in ipſo obitu *quantum fieri poteſt*: ex quo fit, ut de finali perſeverantia S. Juliani ſufficienter conſtare dicendum eſſet ex ejus geſtis & factis antequam in ſaccum conjiceretur; quæ nimirum idem S. Joannes Chryſoſtomus teſtatus eſt his verbis *loc. cit. pag. 675. Exiliebat ex Martyris ore vox ſancta, ſimulque cum ipſa lumen radio ſolari ſplendidius eliciebatur*. De S. Euſtachio, cujus celebris eſt memoria in utraque Eccleſia, Occidentali ſcilicet & Orientali, uti colligitur ex monumentis relatis apud Baillet *in ejus vita ad diem* 20. *Septembris*, ſic legitur ad eamdem diem in Martyrologio Romano: *Paſſio Sanctorum Martyrum Euſtachii, & Theopiſtis uxoris ejus cum duobus filiis Agapio, & Theopiſto, qui ſub Hadriano Imperatore damnati ad beſtias, ſed Dei ope ab iis nil læſi, in bovem æneum candentem incluſi Martyrium conſummarunt*. Neque tamen de ſufficienti probatione perſeverantiæ uſque ad obitum & in ipſo obitu dubitandum eſſe videtur, quamvis poſt incluſionem in bovem æneum nullum fortaſſe habitum fuerit ſignum ejus externum; non niſi quia ſigna externa non defuerunt uſque ad dictum tempus,teſte Nicephoro *lib. 3. cap. 29.* qui S. Euſtachium appellat alterum Job, ut etiam monet Cardinalis Baronius *ad an.* 120. *num. 6.* Similia dicenda ſunt de illis Martyribus, quorum mentio fit ex Dionyſio Alexandrino apud Euſebium *hiſtor. lib. 6. cap 42. pag.* 308. & qui commemorantur in Martyrologio Romano *ad diem* 22. *Decembris*. Hi ſunt Sanctus Cheremon Epiſcopus Nilopolis, aliique plurimi, quorum alii, ſæviente Decii perſecutione, fuga diſperſi in ſolitudinibus errantes, a beſtiis interempti ſunt, alii fame, frigore, ac languore conſumpti, alii a barbaris, & latronibus necati: ultimi enim actus eorum, qui a beſtiis conſumpti ſunt, a nemine obſervari potuerunt; ſed ab antecedentibus, quantum fas eſt, argumentum ad conſequentes & ultimos actus ſatis aptum deduci poteſt. Ad rem quoque facit exemplum cauſæ S. Joannis Nepomuceni, qui e ponte in flumen præcipitatus in eo merſus eſt, ne ſigillum ſacramentalis Confeſſionis frangeret. In ejus quippe cauſa reſoluta ſuper dubio Martyrii & cauſæ Martyrii, dum ego eſſem Fidei Promotor, de ejus perſeverantia finali documenta exhibita ſunt uſque fere ad momentum, quo de ponte dejectus eſt. Cum enim mortem ſuam prævidiſset, eamque ſe evaſurum ſciret, ſi ſacramentalem Confeſſionem revelaſset; nec blanditiis, nec minis unquam vinci potuit, ut quærenti Tyranno, quæ injuſte petebat, pateſaceret. Parricidii reus lege Pompeja inſutus culeo cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & ſimia in mare projiciebatur, ſi mare proximum erat, &, ſi

mare

mare proximum non erat, ex Hadriani conſtitutione ad beſtias damnabatur; uti habetur *in l. Pœna ff. ad l. Pompejam, de parricid.* Unde Cicero *in orat. pro Roſcio Amerino c.* 25. *Quanto Majores noſtri ſapientius? qui cum intelligerent, nihil eſſe tam ſanctum, quod non aliquando violaret audacia, ſupplicium in parricidas ſingulare excogitaverunt, ut quos natura ipſa retinere in officio non potuiſſet, ii magnitudine pœnæ maleficio ſummoverentur; inſui voluerunt in culeum vivos, atque ita in flumen dejici*. Et eo uſque proceſſit Tyrannorum ſævitia in Chriſtianos, ut eos nedum morte afficerent, ſed eo horribili mortis genere mori aliquando voluerint, ad quod infames parricidæ juxta ipſorum leges damnabantur.

17 Item opponi poſſet, in ſuperioribus dictum eſſe, neceſſariam eſſe in Adultis Martyrii acceptionem per actum voluntatis; atque ideo non ſufficere acceptionem interpretativam, ſed actualem eſſe optimam, virtualem autem, quæ non ſit retractata, & influat in actum, eſſe ſufficientem; demum verum ſatis eſſe etiam habitualem, puta, ſi quis aliquando Martyrium optaſſet, poſtea nihil de eo cogitans, ſed prædicans, aut aliud quid meritorium faciens per inſidias occideretur in odium Fidei. Ex quibus ſcilicet inferri poſſe videtur, non eſſe abſolute & ſimpliciter neceſſariam ad Martyrium probationem internæ perſeverantiæ finalis per actus externos. Verum quæ ſupra dicta ſunt, ob eum finem dicta ſunt, ut adverſus nonnullos oſtenderetur, neceſſe eſſe ad Martyrium, ut mors acceptetur per actum voluntatis; atque ut exponerentur ea, quæ docent Theologi agentes indiſtincte de Martyrio, hoc eſt non diſtinguentes Martyrium coram Deo a Martyrio coram Eccleſia. Admiſſo ergo, ut morientes in ſupra recenſito rerum eventu, Martyres ſint coram Deo, Martyres tamen forſitan eſſe non poſſent coram Eccleſia; præcipue vero, ſi aliqua temporis mora interceſſiſset, intra quam Dei ſervi, qui voluntatem virtualem habuerunt Martyrii, potuiſſent per actus externos ſuam in voluntate perſeverantiam patefacere. In primo hujus Operis libro actum eſt de Martyrio B. Petri de Caſtro novo. Habuit ille profecto voluntatem ſubeundi Martyrium, cum a ſuo munere non deſtiterit ob minas Comitis Toloſani, qui mortem ei fuerat comminatus. Quodam autem mane, cum, Miſſa celebrata, ſe ad tranſitum fluminis pararet, unus ex Comitis ſatellitibus, qui ignotus cum Dei Servo fuerat hoſpitatus, ipſum omnino ignarum vulneravit. Et quidem ad rem noſtram ecce verba epiſtolæ Innocentii III. *in Bull. nov. tom.* 3. *pag.* 120. *In craſtinum itaque, mane facto, & Miſſa celebrata de more, cum innocui Chriſti Milites* (Petrus videlicet cum Sociis) *ad tranſitum fluminis ſe pararent, unus de prædictis Satanæ ſatellitibus lanceam ſuam vibrans prænominatum Petrum ſupra Chriſtum petram immobili firmitate fundatum tantæ proditionis incautum inter coſtas poſterius vulneravit. Qui pius in impium reſpiciens percuſſorem, & Chriſti Magiſtri ſui cum Beato Stephano ſecutus exemplum dixit ad ipſum: Deus tibi dimittat, quia ego dimitto, pietatis & patientiæ tantæ verbum ſæpius repetendo. Deinde ſic transfixus acerbitatem illati vulne-*

ris

ris ſpe cæleſtium eſt oblitus, & in inſtanti ſuæ pretioſæ mortis articulo cum miniſterii ſui Sociis, quæ Fidem promoverent & pacem, non deſinens ordinare, poſt multas demum orationes in Chriſto feliciter obdormivit. Confert quoque exemplum Martyrii S. Petri Martyris. Habuit nempe & ipſe voluntatem ſubeundi Martyrium, cum id crebris ſupplicationibus a Deo poſtulaſſet. Dum autem Como Mediolanum pergeret ad exequendum mandatum contra Hæreticos ſibi ab Apoſtolica Sede commiſſum, uti publica prædicatione prædixerat, Martyrio coronatus eſt, Hæretico eum ex improviſo mortali vulnere ſauciante. In bulla porro Canonizationis ejus leguntur hæc verba *tom.* 3. *Bull. nov.* §. 4. *pag.* 331. *Sacrum autem illius caput gladio crudeliter impetens, diris in ipſo impreſſis vulneribus, & ſatiato ſanguine Juſti enſe, venerandum illum non divertentem ab hoſte, ſed exhibentem ſe protinus hoſtiam, & cæſoris ſubſtinentem in patientia truces ictus dimiſit (ſpiritu petente ſuperna) in ipſo loco Paſſionis occiſum. Ipſo quoque ſacrilego percuſſuras in Chriſti Miniſtrum geminas inculcante, ille non querulоſa voce murmurans, ſed ſufferens omnia patienter ſuum Domino ſpiritum commendabat dicens: In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum. Symbolum etiam cœpit dicere Fidei, cujus nec in hoc articulo deſiit eſſe præco.* Item B. Petrus de Arbues inter Beatos Martyres ſolemniter anno 1664. relatus eſt, quemadmodum viſum fuit *lib.* 1. *hujus Operis cap.* 24. *num.* 6. Habuit ſcilicet etiam is voluntatem moriendi pro Chriſto; Inquiſitoris enim Fidei fungens miniſterio in Aragonia adverſus Judaicam perfidiam, admonituſque ab amicis & conſanguineis, ut, ſi vitæ conſulere vellet, ſuſcepto ſe officio abdicaret, conſtanter reſpondit, ſe ob talem cauſam libentiſſime mortem ſubiturum, idque unice optare, ut ex malo Sacerdote bonus fieret Martyr. Porro conducti ad necem ſicarii ipſum in Choro orantem ex improviſo iterato vulnere lethaliter affecerunt: cumque biduum ſupervixiſſet, Deo gratias ſæpe egit, quod pro Fidei defenſione mortem ſubiret, preces effudit pro Perſecutoribus, & poſt recepta Eccleſiæ Sacramenta feliciter in Domino obdormivit, ut ex Actis ejus cauſæ colligitur.

18 Demum opponi poſſet, nullo modo conſtare de perſeverantia finali interna per actus externos uſque ad obitum, & in ipſo obitu continuatos: quamobrem, ut *in primo libro* viſum eſt, nonnulli putant, per ſigna & miracula, quæ requiruntur etiam in cauſis Martyrum, probari internam perſeverantiam finalem. Verum, utcumque id ſit, omnino dicendum eſt, ſatis conſtare Eccleſiæ de perſeverantia finali interna, ſi non deſint actus illi externi uſque ad obitum, & in ipſo obitu, quantum fas eſt, continuati; cum Eccleſiæ judicium, quod intus eſt, immediate non reſpiciat, ſed Deus ſolus ſit verus & unicus ſcrutator cordium: ex quo fit, Eccleſiam extrinſecis illis probationibus edoctam bene judicare, Dei Servum in Fide, & voluntate patiendi pro Chriſto perſeveraſſe uſque ad obitum, atque in ipſo obitu, & gratiam ac pœnæ remiſſionem obtinuiſſe eo momento, poſt quod immediate mortuus eſt, cum eodem momento Mar-

Martyrium cenſeatur conſummatum ; uti bene explicant Raynaudus *de Martyr. per peſtem part.* 2. *cap.* 6. *num.* 25. Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio quæſt.* 2. §. 19. *& ſeq.* Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 2. *in* 3. *part. quæſt.* 2. *dub.* 5. §. 3. *num.* 18.

19 Martyria in Eccleſia celebrantur plurimorum, qui eodem actu mortem pro Chriſto ſubjerunt. Die 12. Januarii celebratur Paſſio Sanctorum quadraginta duorum Monachorum, qui ob cultum ſanctarum Imaginum ſub Conſtantino Copronymo ſæviſſime cruciati Martyrium compleverunt. Die 13. ejuſdem menſis celebratur Martyrium Sanctorum quadraginta Militum, qui ſub Gallieno Imperatore pro confeſſione veræ Fidei mortem recipere meruerunt. Die 14. ejuſdem menſis celebratur Martyrium Sanctorum quadraginta trium Monachorum, qui pro Chriſtiana religione a Blemmiis occiſi ſunt. Eodemque die colitur Martyrium triginta & octo Monachorum a Saracenis pro Chriſti Fide interfectorum. Die 28. ejuſdem menſis recolitur memoria plurimorum SS. Martyrum, qui factione Syriani Ducis Ariani, dum in eccleſia Synaxim agerent, diverſo mortis genere ſunt interempti. Die 9. Februarii celebratur Paſſio SS. Alexandri, & aliorum triginta & octo coronatorum. Die 17. ejuſdem menſis Paſſio S. Fauſtini cum aliis quadraginta quatuor Sociis. Die 10. Martii Paſſio quadraginta duorum Martyrum. Die 22. Septembris Paſſio SS. Martyrum Thebæorum Mauritii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii, & Vitalis, cum Sociis ejuſdem Legionis, qui ſub Maximiano pro Chriſto necati fuerunt. Die 5. Octobris Paſſio SS. Martyrum Placidi Monachi, & fratrum ejus Eutychii, & Victorini, ac Flaviæ Virginis eorum ſororis, Donati, Firmati Diaconi, Fauſti, aliorumque triginta Monachorum, qui a Manucha Pirata pro Chriſti Fide necati ſunt. Et die 24. Octobris Paſſio SS. Aretæ, & Sociorum trecentorum & quadraginta tempore Juſtini Imperatoris ſub Dunaan Judæo Tyranno. Deſumpta hæc ſunt ex Martyrologio Romano; & alia plura in eo fortaſſe extant exempla magni numeri Martyrum eadem occaſione inſimul interemptorum. Porro nec ex Actis, nec ex hiſtoriis perſeverantia finalis uniuſcujuſque per actus externos uſque ad obitum continuatos probata fuit, aut probari potuit: Probatio quoad nonnullos prædicto modo facta eſt; & quoad alios, quorum nomina itidem recitantur, non alio modo facta dici poteſt, quam per actus quoſdam antecedentes, quibus patefecerunt ſe promptos & paratos, ut mortem pro Chriſto ſubirent, & quibus mors ſucceſſit invicto animo tolerata. In Congregatione ſacrorum rituum (ut alibi viſum eſt) feliciter reſoluta fuit cauſa viginti ſex Martyrum Japonenſium. Eumdem quoque finem habuit cauſa decem & novem Martyrum Gorgomienſium. Et paucis ab hinc diebus propoſita fuit cauſa Ignatii Azevedi, & triginta novem Societatis Jeſu inſimul interemptorum pro Chriſti Fide. Quod ſi quis ea qua decet attentione aut relationem Rotæ Auditorum in cauſa Martyrum Japonenſium, aut proceſſus reliquarum duarum cauſa-

cauſarum perlegerit, facile dignoſcere poterit, finalem perſeverantiam quoad nonnullos primo modo, & quoad majorem numerum aliorum ſecundo modo fuiſſe probatam.

C A P U T XIX.

De cauſa Martyrii ex parte Martyris.

1 IN ſuperioribus nonnulla dicta ſunt de cauſa Martyrii, quod attinet ad Tyrannum; nunc autem principaliora quædam addenda ſunt de ipſa Martyrii cauſa, quod ſpectat ad Martyrem. Deficiente quippe idonea cauſa, Martyr eſſe non poteſt, qui moritur, etiamſi præmiſerit ea omnia, quæ in ſuperioribus dictum eſt eſſe præmittenda, & etiamſi in ipſo obitu eximiæ fortitudinis, atque conſtantiæ manifeſtiſſima prætulerit indicia. Repetimus itaque, Martyrem non fieri pœna, ſed cauſa: tum dicimus, Fidem credendorum, vel agendorum eſſe unicam cauſam Martyrii, etiam ex parte Martyris; eam vero coinquinari, & ineptam evadere, ſi moriens inanem gloriam apud homines quærat & exoptet; itemque ad Martyrium non ſufficere, ſi quis moriatur pro aliqua re, licet vera, ſed ſibi per lumen naturale propoſita; aut pro aliqua veritate ſibi uni revelata; aut pro quæſtione adhuc ab Eccleſia non definita; aut ex ratione philoſophice dumtaxat bona; aut denique ut aliquem articulum tueatur in ſe falſum, ſed quem ipſe putat invincibiliter eſſe verum, & ad Fidem Chriſtianam pertinere.

2 Deſcendendo ad horum omnium probationem, cum dixerimus & comprobaverimus, Martyrem non fieri pœna, ſed cauſa, dum loquere mur de Tyranno; nunc oſtendendum eſt, id ipſum procedere, dum loquimur de Martyre. Optime autem id explicat S. Auguſtinus *lib.* 2. *contra epiſtolam Gaudentii cap.* 20. (*tom.* 9. *oper. col.* 645.), ubi redarguit Donatiſtas, qui ſodales & hæreſis ſocios, qui patienter moriebantur, Martyres & Beatos prædicabant: *Recte iſta dicerentur a vobis quærentibus Martyrum gloriam, ſi haberetis Martyrum cauſam. Non enim felices, ait Dominus, qui mala iſta patiuntur, ſed qui propter Filium hominis patiuntur, qui eſt Chriſtus Jeſus*. Tum *in Pſalm.* 34. *n.* 13. *col.* 244. *tom.* 4. *oper.* ad illud, *Dominus meus in cauſam meam*, ſubdit: *Nemo ergo dicat, perſecutionem patior. Non ventilet pœnam, ſed probet cauſam; ne, ſi cauſam non probaverit, numeretur cum iniquis*. Concordat S. Joannes Chryſoſtomus *orat.* 4. *contra Judæos* (*num.* 3. *pag.* 618. *tom.* 1. *oper.*), ubi hæc habet: *Nam latronibus lacerantur latera, & monumentorum perfoſſoribus, & præſtigiatoribus. Verum idem patiuntur & Martyres. Facta quidem ſunt eadem, ceterum animus & cauſa, cum hæc fiant, non eſt eadem; eoque plurimum eſt diſcriminis inter hos, & illos. Sicut igitur in illis non tormentum tantum expendimus, ſed prius animum & cauſam, ob quam cruciatus inferuntur, conſideramus: & ob id Martyres amamus, non quod cru-*

Digitized by Google

cientur, ſed quod ob Chriſtum cruciatus ferant: contra latrones deteſtamur, non quia puniuntur, ſed quod ob malefacta puniuntur. Additur S. Gregorius *lib.2. indict. 10. epiſt. 51. (col. 615. tom. 2. oper.) Prima itaque epiſtola veſtræ frons gravem vos pati perſecutionem innotuit: quæ quidem perſecutio dum non rationabiliter ſuſtinetur, nequaquam proficit ad ſalutem; nam nulli fas eſt retributionem præmiorum expectare pro culpa. Debetis enim ſcire, ſicut Beatus Cyprianus ait, quia Martyrem non facit pœna, ſed cauſa. Dum igitur ita ſit, incongruum nimis eſt, de ea vos, quam dicitis, perſecutione gloriari, per quam vos conſtat ad æterna præmia minime provehi*. Alia plura collecta ad rem legi poſſunt apud Theophilum Raynaudum *de Martyrio per peſtem part. 2. cap. 1. num. 18. & ſeqq.*, apud Hurtado *de vero Martyrio tract. 4. reſolut. 25.*, apud Antonium Dadinum Altaſerram *in obſervat. ad epiſt. S. Gregorii lib. 2. epiſt. 36. pag. 91. & 92.*, & ea reſumi poſſunt, quæ a Nobis dicta ſunt *lib. 1. hujus Operis cap. 3. num. 6.*

3 Unicam & veram Martyrii cauſam dicimus etiam ex parte Martyris Fidem credendorum, vel agendorum. De Fide ſcilicet credendorum extat teſtimonium in Euangelio *Luc. 12. 8. Quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei*. Quod etiam dictum fuerat *cap. 9. 26. Nam qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua, & Patris, & Sanctorum Angelorum*. In quorum quidem Martyrum claſſe recenſendi ſunt omnes illi, qui mortui ſunt ob prædicationem, ſeu confeſſionem credendorum, puta myſterii Sanctiſſimæ Trinitatis, Incarnationis Filii, Divinitatis Spiritus Sancti, & Filii, & alicujus, vel aliquorum, aut omnium Catholicæ Fidei articulorum; juxta illud, quod habetur in Symbolo, quod Sancto adſcribitur Athanaſio: *Quicumque vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt, ut teneat Catholicam Fidem, quam niſi quiſque integram, inviolatamque ſervaverit, abſque dubio in æternum peribit*; & juxta Fidei profeſſionem a Pio IV. editam ſecundum Concilii Tridentini ſuaſionem: *Hanc veram Catholicam Fidem, extra quam nemo ſalvus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor & veraciter teneo, eamdem integram & inviolatam uſque ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſime, Deo adjuvante, retinere & confiteri, atque a meis ſubditis, vel ab illis, quorum cura ad me in munere meo ſpectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum, ſpondeo, voveo, ac juro, &c.* Olim qui innocenter, ſive, ut aptius loquamur, ſine ſua culpa moriebantur, pro Martyribus habiti ſunt, veluti ſapienter adnotavit Mabillonius *tom. 3. annal. Ord. S. Benedicti pag. 399.*, ubi loquendo de morte Caroli Regis Francorum, quem Heribertus Comes ab annis ſex in cuſtodia detinuerat, inquit: *Carolum Regem ut Martyrem & Sanctum habitum fuiſſe, teſtis eſt Hugo Abbas Flaviniacenſis, pro more ſcilicet illorum temporum, quibus qui innocenter cadebantur, Martyres & Sancti vulgo audiebant*. At, utcunque ſit de his, hodie certum eſt, veram Martyrii cauſam ex parte Martyris eſſe etiam Fidem agen-

agendorum: ſi enim aliquis moriatur pro exercitio alicujus virtutis, in quam cadit præceptum, aut conſilium Fidei, quæ dici poteſt profeſſio Fidei *in facto*, hic utique Martyr eſt, nec cauſam ad Martyrium ſufficientem deeſſe dicendum eſt. Doctrina hæc eſt S. Thomæ, cui ceteri adhærent, *in 2. 2. quæſt. 124. art. 5. Et ideo omnium virtutum opera, ſecundum quod referuntur in Deum, ſunt quædam proteſtationes Fidei, per quam nobis innoteſcit, quod Deus hujuſmodi opera a nobis requirit, & nos pro eis remunerat; & ſecundum hoc poſſunt eſſe Martyrii cauſa; unde & Beati Joannis Baptiſtæ Martyrium in Eccleſia celebratur, qui non pro neganda Fide, ſed pro reprehenſione adulterii mortem ſuſtinuit*. Et in reſponſione ad primum: *Et ideo ut Chriſtianus patitur, non ſolum qui patitur pro Fidei confeſſione, quæ fit per verba, ſed etiam quicumque patitur pro quocumque bono faciendo, vel pro quocumque peccato vitando propter Chriſtum, quia hoc totum pertinet ad Fidei proteſtationem*. Et *in 4. ſent. diſt. 49. quæſt. 5. art. 3. ad 9.: Cauſa ſufficiens ad Martyrium non ſolum eſt confeſſio Fidei, ſed quæcumque alia virtus non politica, ſed infuſa, quæ finem habeat Chriſtum; quilibet enim actu virtutis aliquis teſtis Chriſti efficitur, in quantum opera, quæ in nobis Chriſtus perficit, teſtimonium bonitatis ejus ſunt: unde aliquæ Virgines ſunt occiſæ pro virginitate, quam ſervare volebant, ſicut Beata Agnes, & quædam aliæ, quarum Martyria in Eccleſia celebrantur. Et in epiſtolam ad Romanos cap. 8. lect. 7. in verb. Sicut ſcriptum eſt: Martyrem enim non facit pœna, ſed cauſa, ut dicit Auguſtinus. Unde dicit (propter te) Matth. 10. Qui perdiderit animam ſuam (id eſt vitam) propter me, inveniet eam. 1. Petr. 4. Nemo veſtrum patiatur ut fur, aut homicida; ſi autem ut Chriſtianus, non erubeſcat. Patitur etiam propter Chriſtum, non ſolum qui patitur propter Fidem Chriſti, ſed etiam qui patitur pro quocumque juſtitiæ opere pro amore Chriſti, Matt. 5. Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Adhærent autem S. Joannes a Capiſtrano *in ſpecul. conſcient. part. ult. num. 144. & ſeqq. inter tractatus magnos tom. 1. pag. 357.*, S. Antoninus *in Summa tit. 31. cap. 9. §. 1.*, & Sotus *in 4. ſent. diſt. 18. quæſt 4. art. 5. pag. 814.*, ubi agens de revelatione ſigilli Confeſſionis, poſt relatam ſingularem aliquorum opinionem, ut Sacerdos non teneatur mortem oppetere, ne revelet ſigillum Confeſſionis, ſubdit: *Eſt tamen error non ferendus talis opinio, quia non ſolum ad famam unius perſonæ conjiciendus eſt oculus, ſed ad Sacramenti cuſtodiam, pro quo ſervando in Eccleſia Sacerdotale officium Sacerdotem obligat millies oppetere mortem*. Aſtenſ. *in Summa part. 1. lib. 2. tit. 33. quæſt. 4.*, Leſſius *de juſt. & jur. lib. 3. cap. 1. dub. 3. num. 38.*, Thomas a Jeſu *de procurand. omn. Gent. ſalut. lib. 5. part. 3. dub. 1. verſ. Quarta conditio*, Layman *Theolog. moral. part. 3. ſect. 3. ſub num. 5. verſ. Notat autem*, & *tract. 3. part. 3. cap. 1. num. 6. verſ. In primis notandum*, Caſtellin. *de certitud. glor. Sanctor. cap. 8. punct. 20. §. 4.*, & latius *in tract. de inquiſit. miracul. in Canoniz. Martyr. punct. 2. ſub num. 3. 7. 9. & 10.*, Trullench. *in præcept. Decalog. tom. 2. lib. 5. dub. 2. ſub num. 3. verſ. Licet ut tales*, Verricell. *de Apoſtol. Miſſion. tit. 2. quæſt. 69. num. 3.*, Hurtado *in tract. de vero Martyrio tract. 4. reſolut. 25. §. 2.*, Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent.*

tom. 3.

Digitized by Google

tom. 3. *part.* 2. *diſput.* 20. *art.* 7., Salmanticen. *tom.* 3. *curſ. Theolog. tract.* 9. *diſput.* 3. *dub.* 2. §. 1., Auctor tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *cap.* 4., Clericat. *de Baptiſmo deciſ.* 27. *num.* 9. & 11., Gobat *in Theolog. experiment. tract.* 2. *caſ.* 18. *ſect.* 1. *n.* 600. & *ſeqq.*, Anaclet. *in Theolog. moral. tract.* 7. *diſt.* 3. *quaeſt.* 6. *num* 43., Guyet *de feſtis propriis Sanctorum lib.* 2. *cap.* 7. *quaeſt.* 13., Auditores Rotæ in relatione Beati Joſaphat Pollocenſis *part.* 2. §. *Demum de ratione*. Ex Soto dictum eſt, morientem, ne ſigillum Confeſſionis revelet, inter Martyres recenſendum. Fuit hoc ipſum adnotatum a Wadingo *in annal. Minorum tom.* 10. *pag.* 199. *n.* 28., ubi hæc habet: *Huic piiſſimo viro ſucceſſit in Principatu Sigiſmundus frater germanus, moribus diſſimilis, etſi re bellica illuſtris, qui cum nimia ferretur zelotypia, Minoritam quemdam pium & doctum, ſuæ uxoris Confeſſarium, trucidavit, quia ſacra Confeſſionis ſigillum aperire, & quæ pridie ſub Sacramenti arcano innocentiſſima conjux dixerat, noluit revelare. Non immerito hunc inter Martyres numeraverim*. Nec de hac re ſupereſt ullus rationabilis dubitationis ſcrupulus poſt relatum ſolemni ritu inter Sanctos Martyres a Benedicto XIII. Joannem Nepomucenum ea ipſa de cauſa occiſum.

4. Confirmantur hæc omnia ex inconcuſſa Eccleſiæ diſciplina. Namque ex alibi dicendis Eccleſia colit S. Joannem Baptiſtam tanquam Martyrem, licet non mortuus ſit directe pro Fide, ſed pro exercitio virtutis ad Fidem relatæ: quocirca de eo inquit S. Eulogius Cordubenſis *lib.* 1. *memorial. Sanctor.* quod habetur *tom.* 15. *Bibliothecæ Patrum pag.* 250.: *Cum Regem iniquum de ſtupro Herodiadis commoneret ..... ergaſtulo propter veritatis profeſſionem detruditur, ibique abſque ulla Fidei perſecutione truncatur, nec tali ſuccumbere recuſavit diſpendio, qui ſine dubio noverat, Divino revelante Spiritu, tantumdem eſſe propter juſtitiam mori, quam pro Fidei confeſſione proſterni*. Quod & ante eum docuerat S. Gregorius Magnus *lib.* 11. *regiſt. epiſt. indict.* 4. *epiſt.* 64. *ad ſextam interrogationem S. Auguſtini* (*col.* 1154. *tom.* 2. *oper.*): *Capite truncatus eſt, & ſancto Martyrio coronatus; cui non eſt dictum, ut Chriſtum negaret, & tamen pro Chriſti confeſſione occiſus eſt, ſed quia idem Dominus noſter Jeſus Chriſtus dixerat, Ego ſum veritas, quia pro veritate occiſus eſt Joannes, pro Chriſto ſanguinem fudit*. Et late proſequuntur Theologi agentes de eodem ſanctiſſimi viri Martyrio, Abulenſis *in Matthæum cap.* 14. *quaeſt.* 41., Suarez *in* 3. *part. S. Thomæ quaeſt.* 28. *art.* 1. *diſp.* 24. *ſect.* 6. §. *Poſtremo; Martyrem fuiſſe Joannem*, Cornelius a Lapide *ad cap.* 4. *Eccleſiaſt. verſ.* 33. *Talis juſtitiæ pugil fuit Sanctus Joannes Baptiſta, qui pro jure matrimonii certans, & corripiens adulterum Herodem, ab eo Martyrio laureatus eſt*. Item S. Trudpertus, qui ſæculo Chriſti ſeptimo mortuus eſt, in pleriſque locis cultum habet Martyris, quamvis non directe pro Fide, ſed pro operibus Chriſtianis ad Fidem relatis, ab impiis confoſſus ſit, uti Ergænbaldus Abbas *lib.* 1. *ejus vitæ cap.* 2. apud Bollandianos *ad diem* 26. *Aprilis pag.* 431. latiſſime comprobat. Sæculo Chriſti duodecimo Carolus Bonus ab hac vita deceſſit: colitur autem tanquam Martyr in nonnullis regionibus, quemadmo-

admodum habetur apud Joannem Molanum *in Natalibus SS. Belgii ad diem 2. Martii*; etſi non pro Fide, ſed pro juſtitia mortuus ſit, teſte Gualtero Archidiacono Eccleſiæ Morinorum in ejus vita *part. 6. cap.* 27. apud Bollandianos *ad diem 2. Mart. pag.* 170. *Nam, ut ſcriptum eſt, Martyrem non tam facit pœna, quam cauſa. Sed hujus, rogo, ut ita dicam, Martyrii quæ fuit cauſa, niſi juſtitia? Qui enim ideo occiſus eſt, quia a rectitudine non declinabat æquitatis, pro teſtimonio utique occiſus eſt veritatis*. Pariter inter cruentos Chriſti Martyres nonnulli numerantur, qui mortui ſunt pro defenſione & tuitione poteſtatis, libertatis, & Eccleſiaſticæ immunitatis; de quibus Silvius 2. 2. *quæſt. 124. art. 5. poſt medium*, Mend. *in ſtatera opin. differt. 9. quæſt. 2. ſub num. 26.*, Auditores Rotæ in citata relatione Beati Joſaphat *part. 2. ſub §. Demum de ratione Martyrii*. De Sancto enim Engelberto Epiſcopo, cujus egregia certamina a Cæſario Monacho ſcriptis mandata extant apud Surium *tom. 6. pag.* 185. ſic legitur in Martyrologio Romano ad diem 7. Novembris: *Coloniæ Sancti Engelberti Epiſcopi, qui pro defenſione Eccleſiaſticæ libertatis, & Romanæ Eccleſiæ obedientia Martyrium ſubire non dubitavit*. De S. Salomone in Britannia Armorica Rege, quem nonnulli parum probabiliter ab Anaſtaſio III. Pontifice ferunt ſolemniter fuiſſe canonizatum an. 910., legitur, eum, poſtquam obſtiterat placitis Apoſtolicæ Sedis, & monitis Epiſcoporum Galliæ in cauſa Eccleſiaſtici ordinis, & politici regiminis, tandem converſum ad cultum juſtitiæ & pietatis, propter aſſumptam tuitionem jurium Eccleſiæ a Proceribus Regis fuiſſe occiſum an. 874. Apud Veneteníes colitur tanquam Martyr, ut ex ejus Actis colligitur apud Bollandianos *tom. 6. Junii pag.* 248. *& pluribus ſeqq.* Celebre eſt exemplum mortis S. Thomæ Cantuarienſis, de qua in ejus vita apud Chriſtianum Lupum *cap.* 18. *&* 19. necnon apud Petrum Bleſenſem *epiſt.* 27., apud Joannem Sareſberienſem *epiſt.* 186., apud Michaelem Alfrod *annal. Eccleſ. Anglican. tom.4. ad an.* 1172. & fuſe, probata veritate ejus Martyrii contra Mornæum apud Leonardum Coquæum *in antimorn. tom. 2. antidot. contra oppoſit.* 48. *pag.* 89. *& ſeqq.* Meminit Mabillonius *tom.4. annal. Ord. S. Benedicti pag.* 369. *num.* 97. cujuſdam Gerardi Abbatis Fontanellæ, habiti uti Martyris, utpote cæſi a quodam nefario, cui gravis erat cenſura exactoris diſciplinæ Regularis. S. Anſelmus, ut refert Edlnerus in ejus vita, cum fuiſſet interrogatus a quodam Lanfranco, quare Elfegus ab Anglis coleretur ut Martyr, cum non eſſet occiſus cauſa confeſſionis Fidei, ſed quod noluiſſet ſe pecunia redimere; reſpondit, eum occubuiſſe pro juſtitia, cum pecuniam ad redemptionem neceſſariam non potuiſſet habere ſine aliorum injuria; atque ideo, cum Chriſtus ſit veritas & juſtitia, qui moritur pro juſtitia, vel veritate, eum mori pro Chriſto, &, Eccleſia teſte, Martyrem haberi: quod etiam narratur in vita S. Lanfranci Archiepiſcopi Cantuarienſis ſcripta a Milone Criſpino Cantore Beccenſi *cap. 6. apud Bollandianos ad diem 28. Maji num. 57. pag. 847. tom. 6.*, ubi hæc habet: *Nec immerito, ut reor, inter Martyres computatur, qui pro juſtitia mortem ſponte ſuſcepiſſe prædicatur*.

Nam

Nam & Beatus Joannes Baptiſta, quem tota Dei Eccleſia præcipuum Martyrem credit, & veneratur, non quia Chriſtum negare, ſed quia pro defenſione Legis Divinæ veritatem noluit tacere, ad votum Saltatricis capite plexus eſt &c. Beatus vero Elfegus æque pro juſtitia, ut Sanctus Joannes pro veritate, paſſus eſt. Cur ergo plus de unius, quam de alterius vero ſanctoque Martyrio quiſque ambigat, cum par cauſa in mortis perpeſſione utrumque detineat? De Martyrio hujuſce S.Elfegi legi poteſt Mabillonius *tom.5. annal. Ord. S.Benedicti pag.*143. *num.* 60. Sæculo VII. contigit mors nonnullorum Monachorum a Saracenis occiſorum, de quibus extat epiſtola Antiochi Monachi Abbatis publici juris facta a Cardinali Baronio *in annal. ad an.*614. *num.*24. *& ſeqq.*, in qua narratur, Saracenos ad monaſterium acceſſiſſe, & univerſa Eccleſiaſtica ſacra vaſa ſuratos eſſe; nonnullos autem Monachos, ceteris fugientibus, ſacrum locum deſtituere nullo pacto volentes a Barbaris comprehenſos inhumane tormentis afflictos fuiſſe, ut pecunias, quas minime habebant, proderent; tum Saracenos ſua ſpe fruſtratos in efferatam rabiem converſos, Monachos prædictos membratim concidiſſe, qui lætitia incredibili perfuſi omni cum gratiarum actione animas Deo reddiderunt. Itemque de Petro XXII. Abbate Sublacenſi *in Chronico* monaſterii narratur, multa in corpore paſſum eſſe, & cæcum factum ad Dominum migraſſe, cum caſtrum *Arſule* dictum ad Monaſterium pertinens recuſaſſet inſtantibus cedere; uti pluribus proſequitur Cardinalis Baronius *ad an.*1003. *num.*8. Hos nimirum inter Martyres eſſe recenſendos, plerique contendunt, videlicet Aſtenſis *in Summa part.* 1. *tit.* 33. *quæſt.* 4. Silvius *loco ſupra citato*, Theophilus Raynaudus in libro cui titulus, *Mala e Bonis*, *cap.* 6. *ſub num.*16. *oper. tom.*12. *pag.* 40. At vero, utcumque hæc ſint, aptiora ad rem, de qua nunc agimus, ſunt exempla Virginum, & Viduarum, quæ pro caſtitate cuſtodienda Martyrium ſubierunt, de quibus late apud Claudium Eſpencæum *lib.*4. *de Continentia cap.*14., & concordat Wadingus *tom.*10. *annal. Minorum Romanæ editionis an.* 1734. *pag.* 199. *num.* 28. ubi hæc babet: *Non immerito hunc inter Martyres numeraverim, alioſque duos hujus temporis conſodales adleſcentes, unum Anconæ in Piceno a maleſuadis feminis ejus libidine exardeſcentibus occiſum, alterum Sebaſtianum Feſulani Conventus alumnum Florentiæ a duabus Sororibus inſano ejus amore correptis ſuffocatum; quia ſub falſa pietatis, & eleemoſynæ accipiendæ ſpecie vocati, noluerunt impiis muliercularum deſideriis ſatisfacere.* Aptiora quoque haberi debent exempla eorum, qui pro officio charitatis, aut miſericordiæ glorioſe in Domino occubuerunt. Hujuſmodi officium eſt proximo egeno ac pauperi eleemoſynis ſubvenire; qua ratione in Martyrologio Romano Martyres declarantur 16. *Auguſti* Romæ S.Titus Diaconus, *qui, Urbe a Gothis occupata, pecunias pauperibus diſtribuens, a Tribuno barbaro juſſus eſt occidi*, & item Romæ 11. *Decembris* S. Thraſo, *qui, cum Chriſtianos laborantes in thermis, aliiſque operibus publicis fatigatos, & in carcere poſitos de ſuis facultatibus aleret, jubente Maximiano, tentus cum aliis duobus, Pontiano, & Prætextato, Martyrio coronatus eſt*: vel in carcere detentum

Digitized by Google

tentum viſitatione, & litteris conſolari; quam ob cauſam Martyres pronuntiantur 30. *Octobris* Alexandriæ S. Eutropia, *quæ Martyres viſitans cum illis ſæviſſime cruciata reddidit ſpiritum*, & 23. Decembris Nicomediæ Diaconus Sancti Anthimi, *qui, cum litteras perferret ad Martyres, a Gentilibus tentus, & lapidibus obrutus migravit ad Dominum*: vel mortuum ſepelire; quamobrem Martyr prædicatur 21. *Auguſti* Fundis in Latio S. Paternus, *qui .... cum Martyrum corpora ſepeliret, a Tribuno comprehenſus in vinculis exſpiravit*, & alibi alii: vel denique vita boniſque aliis periclitantem tueri, quo titulo Martyres leguntur 22. *Junii* Verolamii in Britannia S. Albanus, *qui .... pro Clerico hoſpite, quem ſuſceperat, ſe ipſum tradens, poſt verbera, & acerba tormenta capite plexus eſt*; 21. Decembris in Lycia S. Themiſtocles, *qui ..... pro Sancto Dioſcoro, qui quærebatur ad necem, ſe offerens equuleo tortus, raptatus, ac fuſtibus cæſus Martyrii coronam adeptus eſt*; 23. Maji apud Lingonas S. Deſiderius Epiſcopus, *qui, cum plebem ſuam ab exercitu Vandalorum vexari cerneret, ad Regem eorum pro ea ſupplicaturus acceſſit, a quo ſtatim jugulari juſſus pro ovibus ſibi creditis cervicem libenter extendit, & percuſſus gladio migravit ad Chriſtum*; 19. Julii S. Epaphras, qui *ab eodem Apoſtolo Coloſſis Epiſcopus ordinatus, clarus virtutibus ibidem Martyrii palmam pro ovibus ſibi commendatis virili agone percepit*; 10. Septembris Leodii S. Theodardus Epiſcopus, *qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis*; 17. Octobris Antiochiæ S. Heron Epiſcopus, *qui ... pro commendato ſibi grege amator Chriſti occubuit*; 22. Septembris Ratiſponæ S. Emmeramus Epiſcopus, *qui, ut alios liberaret, mortem ſæviſſimam Chriſti cauſa patienter ſubiit*.

5 Huc quoque ſpectant, quæ *in ſuperiori cap.* 14. dicta ſunt, cum ageretur de modo, quo probari poterat, Tyrannum motum fuiſſe ab odio in Fidem, dum mortem intulit Dei ſervo. Dictum quippe fuit, id probari, ſi mors inflicta fuerit, eo quia Dei ſervus aliquid facere noluit, quod receſſum a Fide Chriſtiana ſignificaret, aut aliquam rem a Fide Chriſtiana vetitam, aut quæ ratione circumſtantiarum ſtare non poſſet cum præceptis Chriſtianæ religionis, aut religioni Chriſtianæ detrimentum afferret; vel quia aliquid fecit cum religione Chriſtiana conſentaneum, quod injuſtis Tyrannorum legibus vetitum erat. Percipi enimverò non poteſt, Tyrannum moveri ex odio in Fidem ad occidendum eum, qui talia peregit, niſi ſimul admittatur, talia peragentem, & mortem pro eis acceptantem ab amore Fidei induci atque moveri. Quocirca, ut nova veteribus addantur, pro Fide agendorum mori dici etiam poterit ille, qui inter Infideles degens mortem obiret, ne veſtimento indueretur *proteſtativo* damnatæ ſectæ, & eo quidem magis, ſi eſſet inſtitutum ad cultum falſi numinis, uti late & ſolide oſtendit Pater Aloyſius Maria Lucinus *in defenſione decreti clar. mem. Cardinalis de Tournon cap.9. num.*87. *& ſeqq.*: itemque pro eadem Fide agendorum mori dici poſſet, qui moreretur, ne templum Infidelium ingrederetur, in eo præſertim rerum eventu, in quo Principis Infidelis lex juberet, ut omnes templum adirent, ibique pſallerent cum Infidelibus, eorumque

rumque intereſſent cæremoniis in *proteſtationem* ſuæ ſectæ: quo ſpectat decretum ſummi Pontificis Pauli V., de quo meminit Cardinalis Albitius *de inconſtantia in Fide cap.* 24. *num.* 48., refertur vero a Suarez *in defenſ. Fid. Cath. lib.6. pag.*405. *Cogimur monere vos, atque obteſtari, ut nullo pacto ad Hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipſis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis; non enim licet vobis hoc facere ſine detrimento Divini cultus, ac veſtræ ſalutis*: quemadmodum docte de more explicat Cardinalis Gottus *Theolog. tom.*10. *quæſt.*4. *dub.*5. *§.*2., & *dub.*6. *§. pariter* 2.

6 Ad rem præſentem optime id facit, quod legitur *lib.*4. *Regum cap.* 5. *v.*18. *& ſeq.*, ubi, cum Naaman mandato Eliſei ſepties ſe in Jordane laviſſet, & ſanitatem, pro qua preces fuderat, obtinuiſſet, reverſus ad eum inquit: *Hoc autem ſolum eſt, de quo depreceris Dominum pro ſervo tuo, quando ingredietur Dominus meus* (ſermo eſt de Rege Syriæ) *templum Remmon, ut adoret, & illo innitente ſuper manum meam, ſi adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoſcat mihi Dominus ſervo tuo pro hac re. Qui dixit ei: Vade in pace*. Super hoc ſcilicet Scripturæ textu non una eſt Interpretum ſententia: Gregorius enim de Valentia *in tract. de Fide, & Fidei profeſſione diſput.*1. *quæſt.*3. *punct.*2. *ad* 3. *col.*357., cenſet a Naaman rem illicitam petitam fuiſſe, cooperationem videlicet idololatriæ Regis in adoratione idoli Remmon, Eliſeum autem non annuiſſe, ſed permiſiſſe; & *negative* ſe quoad eam habuiſſe, cum vidiſſet, ſuam correctionem tunc non fuiſſe profuturam; qua de cauſa eam ad aliud tempus diſtulit: ubi Calmet *in diſſertat. ad* 4. *lib. Regum pag.*599. *& ſeq.* innixus lectioni Textus Hebræi, & Syriaci putat, Naaman non futuri, ſed præteriti criminis veniam poſtulaſſe. Verum, utcunque ſit de hac interpretatione, retenta communi, & litteræ Vulgatæ verſionis omnino congruente, ut Naaman videlicet minime præteriti, ſed futuri actus veniam poſtulaverit; adnotare opus eſt, nec Eliſeum conceſſiſſe, nec Naaman ab eo petiiſſe, ut cum Rege idolum adoraret; ſed, cum eſſet famulus, & ad munus ejus ſpectaret Regem ſuſtentare, etiam dum adoraret, dubitantem, an id ſibi liceret, conſilium petiiſſe ab Eliſeo, a quo reſponſum eſt: *Vade in pace*; id eſt ne anxius de hoc ſis: & quidem prudenter. Si enim famulus ſolitus ſervire Domino Pagano tum intra, tum extra templum in officio civili, in eodem officio ſerviat ei, dum eſt in templo, &, ipſo genua flectente, quia ſic poſtulat officium ſuum, genua flectat, nullius criminis reus eſſe videtur; cum hoc ſit adorare materialiter & improprie, non proprie atque *formaliter*; cumque ſic agens non ſit particeps idololatriæ, ſed tantum ſpectator. Idem dubium ſibi proponens Tertullianus *lib. de idolol. cap.* 17. *pag.* 244. inquit: *Quid facient ſervi, vel liberi Fideles, item Officiales ſacrificantibus Dominis, vel Patronis, vel Præſidibus ſuis adhærentes?* Cui ſic reſpondet: *Si merum quis ſacrificanti tradiderit, imo ſi verbo quoque aliquo ſacrificio neceſſario adjuverit, miniſter habebitur idololatriæ. Hujus regulæ memores etiam Magiſtratibus,*

ſtratibus, & Poteſtatibus officium poſſumus reddere ſecundum Patriarchas, & ceteros Majores, qui Regibus idololatris uſque ad finem idololatriæ apparuerunt. Ponit autem exemplum de Joſepho, & Daniele, quorum primus ut miniſter Regis Ægypti, ſecundus ut famulus Regis Babylonis ipſos Reges tum extra, tum intra templum comitabantur, & ſpectatores aderant ſacrificiis ſine ulla idololatriæ labe. A circumſtantiis ergo negotium pendet, ut ipſe Tertullianus bene adnotavit *cap. 16.* ubi inquit: *Si propter ſacrificium vocatus aſſiſtam, ero particeps idololatriæ: ſi me alia cauſa conjungit ſacrificanti, ero tantum ſpectator ſacrificii.* Late proſequitur Cornelius a Lapide *ad cap. 5. libri 4. Regum pag.* 420., ubi, poſtquam approbavit, quæ modo dicta ſunt, ſubdit, SS. Sergium, & Bacchum Primicerios Maximini Imperatoris, eum comitantes Jovi ſacrificaturum, januam templi ingredi noluiſſe, & ob id Martyrio fuiſſe coronatos, cum tunc aſſeclæ Imperatoris ſolerent thus thuribulo in honorem idoli injicere, & ejus idololatriæ cooperari; item Valentinianum militiæ Ducem, poſtea Imperatorem, qui honoris cauſa Imperatorem Julianum ad fanum idolorum fuerat comitatus, alapam Sacrifico idololatræ, qui eum roſcidis quibuſdam frondibus aſperſerat, impegiſſe, ac partem veſtis, in quam aſperginis illius gutta ceciderat, abſcidiſſe; ideoque ob Chriſtianam Fidem a Juliano militia exutum, & in exilium actum fuiſſe, poſtea vero ob hanc ſuam in Fide conſtantiam meruiſſe Juliano poſt Jovianum in Imperio ſuccedere.

7 Ex veritatibus itaque Fidei aliæ ſunt theoreticæ, aliæ practicæ. Theoreticæ ſunt illæ, quæ hominibus notitiam Divinæ naturæ, Divinarumque perfectionum & attributorum præſtant, eademque ratione notitiam etiam Jeſu Chriſti Filii Dei Salvatoris noſtri afferunt. Ex his nempe componitur Fides credendorum; proinde, ſi quis pro aliqua ex his moriatur, moritur pro Fide, & ideo etiam propter veram cauſam Martyrii. Inquit enim Chriſtus Dominus *Matth.* 10. *v.* 17. loquens de Martyrio: *Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ad Præſides, & ad Reges ducemini propter me.* Ubi particula *propter me* cauſam finalem indicat. Item Martyrium idem eſt, ac teſtimonium, & Martyr idem eſt, ac teſtis; cumque alicujus teſtimonium, quod per antonomaſiam tale dicitur, verſari debeat circa veritates, quæ eminenter ſint tales, & per antonomaſiam tales appellentur, & Fidei quidem veritates, quæ habentur in Scripturis a Deo revelatæ, per excellentiam habeant, ut tales ſint, juxta illud *Joan.* 17. *v.* 3. *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, &, quem miſiſti, Jeſum Chriſtum:* in quibus ſcilicet Fidei veritatibus noſtra ſalus eſt repoſita, quia Deo atteſtanti & revelanti innituntur, qui nec falli, nec fallere poteſt, clariſſime infertur, pro aliqua ex illis morientem vere Martyrem eſſe, & veram pro Martyrio cauſam in eo re ipſa adfuiſſe.

8 Aliæ veritates Fidei, quæ *practicæ* dicuntur, quæque Chriſtianis regulas operandi præſcribunt, in operatione conſiſtunt: & hæ quoque

ſunt materia Martyrii. Quare qui moritur propter aliquem actum Chriſtianæ virtutis, aut propter deteſtationem alicujus peccati, verus Martyr Chriſti eſt, cum teneatur Chriſtianus non ſolum Fidem ore confiteri, ſed etiam proteſtari eamdem Fidem per opera virtutum. Nimirum Chriſtus Dominus inquit *Matth.5. v.10.*: *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Ibi quippe nomine *juſtitiæ* ſignificantur opera virtutis, & obſervantia Divinorum mandatorum, cum juſtus in ſacris Scripturis dicatur, qui bene operatur *loc. cit. v.20.*: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum*; & *cap.6. v.1.*: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus*. Jam vero differentia intercedens inter veritates Fidei theoreticas, & practicas ea eſt, quod, licet utrumque earum genus credere, & confiteri publice debeamus, juxta illud Apoſtoli *ad Rom. cap. 10. v. 10. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*; theoreticas tamen verbis tantum & ore confitemur, confeſſionem autem practicarum promere debemus nedum ore, ſed etiam operatione; juxta illud Jacobi *cap. 2. v. 18. Ego oſtendam tibi ex operibus Fidem meam*; & juxta aliud Apoſtoli *ad Titum cap. 1. v. 16. Confitentur, ſe noſſe Deum, factis autem negant*.

9 Ex hucuſque dictis ſua ſponte deſcendunt probationes ceterarum rerum, quæ hujus capitis initio dictæ ſunt. Colligitur enim, ſi aliquis moriatur, & mortem acceptet ſibi a Tyranno inflictam, veritatemque Fidei theoreticam, aut practicam expreſſe profiteatur, & mortem quidem obeat, ne eam deſerat, ſed ad ulteriora progrediens id etiam faciat, ut ſui nominis celebritatem apud poſteros obtineat, vel ut cultum in Eccleſia militante poſt obitum habeat, & inter Martyres recenſeatur, verum Martyrem profecto non eſſe. Chriſti quippe teſtis non eſt, & gloriæ cupidus a Chriſti præceptis recedit; nec ei ſavet oraculum Chriſti: *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam*. Sanctus Hieronymus in epiſtolam ad Galatas *cap.5.* (*col. 517. tom. 7. oper.*) ad ea verba, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi*, inquit: *Quod dudum timeo dicere, ſed dicendum eſt, Martyrium ipſum ſi ideo fiat, ut admirationi & laudi habeamur a fratribus, fruſtra ſanguis effuſus eſt. Loquatur Apoſtolus .....: Si tradidero corpus meum, ut glorier, Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt*; & *loc. cit. col. 499.* ſubdit: *Si ita Martyrium fecerimus, ut noſtras velimus ab hominibus Reliquias honorari: ſi opinionem vulgi ſectantes, intrepidi ſanguinem fuderimus, & ſubſtantiam noſtram uſque ad mendicitatem propriam dederimus, huic operi non tam præmium, quam pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta ſunt, quam corona victoriæ*: quæ S. Hieronymi verba referuntur etiam *in can.65. 1. quæſt.1.* De hoc pariter argumento aliqua a Nobis dicta ſunt *lib.1. cap.3. num.6.*, & late proſequuntur Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem par.2. cap.3. num.9.*, Auctor tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *part.3. cap.4.*, Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. part.2. tom.3. diſput.20. art.6. num.86. & ſeqq.*, & fuſe ac optime Cardinalis

dinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio* §. 18. & 19., ubi late oſtendit, morientem argumento tantum inanis gloriæ, Martyrem eſſe non poſſe, cum actus ille non ſit moraliter bonus, nec præmio dignus. Licet enim motus inanis gloriæ ex ſe ſit tantùm peccatum veniale, mortale tamen peccatum eſt mortem ſubire argumento dumtaxat inanis gloriæ.

10 Colligitur quoque, ad Martyrium non ſufficere, ſi quis moriatur pro aliqua re, licet vera, ſed ſibi per lumen naturale propoſita: ad Martyrium ſiquidem requiritur (uti dictum eſt) ut quis moriatur pro Fide Chriſti; atqui non moritur pro Fide Chriſti, qui mortem non acceptat ex cauſa per Fidem propoſita. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 5. in quo quærit, *Utrum ſola Fides ſit cauſa Martyrii*, *in corpore* hæc habet: *Martyres dicuntur quaſi teſtes, quia ſcilicet corporalibus ſuis paſſionibus uſque ad mortem teſtimonium perhibent veritati ....., quæ ſecundum pietatem eſt, quæ per Chriſtum nobis innotuit. Unde & Martyres Chriſti dicuntur, quaſi teſtes ipſius*: cumque ſibi *n.* 2. hoc argumentum oppoſuiſſet, *Martyr dicitur quaſi teſtis: Teſtimonium autem non redditur, niſi veritati. Non autem aliquis dicitur Martyr ex teſtimonio cujuslibet veritatis, ſed ſolum ex teſtimonio veritatis Divinæ: alioquin, ſi quis moreretur pro confeſſione veritatis geometricæ, vel alterius ſpeculativæ ſcientiæ, eſſet Martyr; quod videtur ridiculum*; ſic eidem argumento reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quod veritas aliarum ſcientiarum non pertinet ad cultum Divinitatis, & ideo non dicitur eſſe veritas ſecundum pietatem; unde nec ejus confeſſio poteſt eſſe directe Martyrii cauſa*. Quocirca, ſi tempore, quo nonnulli dari Antipodas, nonnulli non dari, aſſerebant, juxta relata per Cardinalem de Noris *in vindiciis Auguſtinianis cap.* 4. §. 8. aliquis Chriſtianus mortuus eſſet pro opinione Antipodas admittente, quod eſt idem, ac dicere, pro vera ſententia, ex defectu ſufficientis cauſæ ad Martyrium Martyr minime fuiſſet. Difficultas autem ſola eſſe poteſt de aliquibus veritatibus naturalibus, quæ connexionem habent cum Fide: cujuſmodi eſt exempli gratia propoſitio hæc, *Deus eſt*, juxta nonnullos naturaliter per ſe nota; itemque *hominis anima eſt immortalis*: plerique enim contendunt, animæ immortalitatem rationibus naturalibus comprobari: unde ſummus Pontifex Leo X. in ſua Conſtitutione 6., *Apoſtolici regiminis* (*Bullar. Rom. tom.* 3. *part.* 3.) Philoſophis legentibus in Univerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi mandavit, ut ex principiis etiam philoſophicis, quantum poſſent, probarent animæ rationalis immortalitatem. Veritates ſcilicet iſtæ connexionem habent cum pietate, & cultu Divinitatis. Quamobrem rationabiliter dubitari poſſe videtur, an moriens pro his veritatibus ſibi naturaliter notis Martyr eſſe queat. Negant nonnulli: ut enim aliquis pro hiſce veritatibus moriens inter Martyres recenſeatur, non ſatis eſt, ut pro illis ſibi naturaliter notis moriatur, ſed oportet, ut mortem ſubeat propter eas tanquam a Deo per Fidem revelatas, uti docent Leſſius *de juſtit. & jur. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 37., ac Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. tit.* 1. *quæſt.* 29. *num.* 7. Verum in ipſo rei eventu res eadem eſſet maturius examinanda. Demonſtrabile quippe eſt,

pe eſt, ſi non a priori, uti loquuntur, ſaltem a poſteriori, atque ab effectu, Deum eſſe; & quidem Deum eſſe, & alia hujuſmodi, quæ per rationem naturalem nota poſſunt eſſe de Deo, non ſunt articuli Fidei, ſed *præambula* ad ipſos articulos, uti docet D. Thomas 1. *part. quæſt.* 2. *art.* 2. *ad primum*. Attamen, ſi Philoſophus Chriſtianus pro hac veritate ſibi nota lumine naturæ mortem ſubiret, non ita facile excludi poſſe videretur ex Martyrum claſſe; nempe quia veritas illa eſt ad Fidem relata, & ad eam *præambula*.

11 Colligitur item, Martyrem non eſſe, qui moritur pro aliqua veritate ſibi uni revelata. Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſolut.* 25. *§.* 4. *pag.* 60. inquit, ſe hanc controverſiam excitaſſe a nullo alio Scriptore propoſitam, quam ſic reſolvit. Dicit itaque, quod, ſi veritas revelata opponatur moribus, aut regimini univerſalis Eccleſiæ, aut aliquam contineat diſpenſationem divinitus factam ab aliqua lege Canonica pro particulari perſona, qui moritur pro defenſione hujuſce revelationis, non eſt Martyr Chriſti, ſed Diaboli: cum regimen Eccleſiæ, & mores ſancti in eam introducti, & vigor legis Canonicæ perſeverare debeant; atque adeo, quidquid eis contrarium eſt, introduci nequeat, aut ſuaderi ut introducatur, niſi a ſummo Pontifice approbetur. Quod ſi revelatio reſpiciat aliquam veritatem particularem, puta aliquod myſterium occultum nunquam antea patefactum, ait, morientem pro hujuſmodi revelationis defenſione occumbere quidem pro veritate a Deo revelata, & ideo poſſe eſſe Martyrem coram Deo, ſed non coram Eccleſia, antequam Eccleſia eam revelationem approbaverit. Ut autem hæc aſſertio Hurtadi recipi poſſit tanquam probabilis, explicanda erit, ut procedat de revelationibus, in quibus adſunt omnes circumſtantiæ oſtendentes, eas a Deo proveniſſe: ſi etenim circumſtantiæ deſint, nemo eſt qui dicere poſſit, morientem eſſe Martyrem coram Deo, etſi non coram Eccleſia; alias irreparabilis aperiretur via Hæreticis, & aliis male ſentientibus, qui dogma, pro quo moriuntur, afferentes ſibi revelatum, ſe Martyres eſſe contenderent, ſaltem coram Deo, licet non coram Eccleſia. Reſumi hic poſſunt ea, quæ a Nobis tradita ſunt *lib.* 2. *cap.* 32.

12 Colligitur inſuper Martyrem non eſſe, qui moritur pro opinione, aut ſententia adhuc ab Eccleſia non definita. Licet enim, cum ſummi Pontifices aliquam veritatem ad Fidem pertinere definiunt, novos Fidei articulos non condant, ſed veritates illas jam divinitus revelatas, quæ non ita perſpectæ & cognitæ Fidelibus erant, vel quæ hæreſibus videbantur obſcuratæ, ſuæ luci reddant, & Fidelibus credendas proponant; probabilitas tamen ſpeculativa rei adhuc non definitæ immota perſeverat, & inconcuſſa uſque ad Eccleſiæ definitionem. In quo rerum themate, quemadmodum moriens ante definitionem exalibi dictis hæreticus non eſt, licet ſententiam docuerit poſtea ab Eccleſia reprobatam; ita moriens ante definitionem pro ſententia ſubinde ab Eccleſia definita, mortuus pro Fide apte ſibi divinitus revelata dici non poteſt, & ideo inter Martyres nequit recenſeri.

ſeri. Huc pertinet controverſia, quæ inter Auctores agitatur, an moriens pro ſententia, quæ aſtruit, Beatiſſimam Virginem Mariam ſingulari privilegio a peccato originali in ſua conceptione fuiſſe ſervatam, inter Martyres ſit recenſendus. Multa etenim ſunt, quæ pro ſententia pugnant, quæ Martyrio favet: quorum primum eſt, certam eſſe Romanorum Pontificum, & Eccleſiæ propenſionem erga prædictam ſententiam, uti probatum eſt *lib.* 1. *hujus Operis cap.* 42. *num.* 14. quo poſito concludit Granado *tom.* 1. *in* 3. *part. controv.* 2. *de geſtis Chriſti tract.* 1. *diſput.* 3. *ſect.* 31. *art.* 353. hoc modo: *Manifeſtum judicabit ſaltem eſſe magis probabile, magis veriſimile, ac magis pium, Beatam Virginem Mariam fuiſſe ab originali præſervatam: unde qui mortem ſubiret pro tuenda majori pietate, aut majori probabilitate hujus doctrinæ, Martyrii laureolam obtineret*. Et paulo poſt: *Cum ex ſectione præcedenti ſit ſatis probabile hiſce noſtris ſæculis, moraliter eſſe certam & evidentem ſententiam, quæ Beatæ Virginis immunitatem affirmat, ille, qui prudenter crederet, ſe hanc evidentiam fuiſſe conſecutum, verus Martyr eſſet, ſi mortem ſubiret pro tuenda veritate ſpeculativa immaculatæ Conceptionis. Probatur, quia iſte prudenter exiſtimat, ſibi certam eſſe hanc veritatem: ſed omne judicium certum de veritate, præſertim ad Dei honorem pertinente, eſt vera virtus, ut patet ex materia de virtutibus: ergo qui pro eo judicio retinendo ſubiret mortem, occideretur pro actu virtutis, & conſequenter Martyrio coronaretur*. Concordantque Theophylus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem part.* 2. *cap.* 3. *num.* 18., Silveſter de Saavedra *tom. de ſacra Deipara, diſput. ultim. num.* 470. & Joannes de Andrada Septenſis *in apolog. pro vero & proprio Martyrio per peſtem num.* 10. *pag.* 221. *inter opera* Theophili Raynaudi *tom.* 20.

13 Alterum eſt, ut iidem Auctores proſequuntur, inter Martyres ab Eccleſia recenſeri, qui occiſi fuerunt a Tyranno, vel quia ſententiam magis piam & religioſam ſequebantur, vel quia omittere nolebant alicujus actum virtutis, a quo tamen poterant ſine peccato ceſſare. Exemplo ſint, qui occiſi ſunt, eo quia, cum eſſent Artifices, renuerunt idola fabricare, aut thura vendere idololatris ſacrificaturis; tum earum Virginum, quæ, quam nubere, mori maluerunt. Id quippe ſuadere videtur, Martyrem eſſe, qui pro prædicta ſententia magis pia & religioſa moriatur, etiamſi contraria ſententia damnata non ſit, eamque ſine labe peccati, qui moriturus eſt, ut mortem evadat, amplecti poſſit. Sic argumentatur Joannes Baptiſta Pazo apud Hurtado *loco infra citando num.* 2.

14 At alia ſunt, quæ oppoſitæ ſavent opinioni, ut Martyr non ſit, qui moritur pro ſententia, quæ aſtruit, Beatam Virginem ſingulari privilegio a peccato originali in ſua conceptione fuiſſe ſervatam. Fundamentum potiſſimum in eo eſt, quod controverſia ab Eccleſia adhuc definita non ſit. Quare Alfonſus de Caſtro *lib.* 1. *de juſta Hæreticorum punitione cap.* 8. *dubit.* 4. *tom.* 2. ſic loquitur: *Ego quidem, Virginem Deiparam ſine peccato originali conceptam fuiſſe, credo, quia hoc magis pium eſt, & magis dignitati Matris Dei conveniens, & Filii ejus totius generis humani Redemptoris dignitati & excellen-*

cellentiæ nec pilum detrahens: attamen non tam firmo animo hanc teneo ſententiam, ut illam putem eſſe Fidem Catholicam; atque ideo pro hujus ſententiæ tutela non libenter cervicem gladio ponerem. Eumque ſequitur Prytanius *de ingenior. moderat. lib.2. cap.6. pag.269. Satis quibuſdam non fuit calamo, & rationibus immaculatam Deiparæ Conceptionem tueri, quod procul dubio cum vera pietate conſonat. Neſcio quid etiam illuſtrius inveniſſe, ſibi ſunt viſi, quo ſuum in Virginem teſtarentur obſequium. Sacramento videlicet ſeſe obſtrinxerunt, atque voverunt, ſe pro hujuſmodi opinione tuenda ſanguinem, & vitam daturos, quoties occaſio poſceret. Novitium certe Martyrum genus &c. Non pro opinionibus noſtris, ſed pro divinitus revelatis, Legibuſque ſanctiſſimis profundendus eſt ſanguis.* Addendum vero, quod antequam controverſia ab Eccleſia definita ſit, ille, qui tuetur Beatiſſimæ Virginis immunitatem a peccato originali in ſua conceptione, non poteſt non habere, immo tenetur habere formidinem de oppoſita ſententia: ex quo nimirum infertur, morientem ob dictam cauſam Martyrum catalogo non eſſe adſcribendum; uti late proſequitur Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio, reſolut.25. §. 5.* Neque enim vis ulla conſtitui poteſt in his, quæ pro Martyrio allata ſunt. Nemo ſiquidem non videt, eos, qui fuerunt occiſi, quod renuerint fabricare idola, aut thura vendere, recte inter Martyres fuiſſe recenſitos; & in eamdem quoque claſſem juſte relatas fuiſſe Virgines, quæ pro ſervanda virginitate mortuæ ſunt; cum hæ quidem vel ut promiſſam Deo virginitatem ſervarent, vel ut errori damnantium virginitatem adverſarentur, mortuæ ſint; uti bene perpendit Cardinalis Capiſucchius *in cit. controv. de Martyrio §. 17. verſ. Sed ulterius*; illi autem obierint, ne peccato idololatrarum cooperarentur: quare ait Tertullianus *lib. de idololatria cap.6. Potes lingua negaſſe, quod manu confiteris? ..... Facio (ait quidam) ſed non colo ..... Imo tu colis, qui facis ut coli poſſint.* Abulenſis *in cap.32. Exodi quæſt.33.* loquens de fabricatione Vituli facta ab Aaron inquit: *Hoc autem peccatum licet aliquo modo eſſet idolatria, in quantum permittebat idolatriam, & dabat occaſionem perficiendæ idolatriæ jam cœptæ: tamen non erat idolatria vera.* Concordat S. Thomas 2. 2. *quæſt.169. art.2. ad quartum*, ubi docet, ſi qua ars ſit ea faciendi, quibus homines uti non poſſint ſine peccato, conſequens eſſe, ut Artifices talia faciendo peccent, utpote præbentes directe aliis occaſionem peccandi, puta, ſi quis fabricaret idola, vel aliqua ad idololatriam pertinentia. Pluraque alia collecta legi poſſunt apud Verricellum *de Apoſtol. Miſſion. tit. 1. de Fide quæſt.34.*, ex quibus omnibus infertur, allata exempla nihil habere commune cum re, de qua nunc agimus.

15 Apud Carenam *in tract. de officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis tit.17. §.11.* hæc alia habentur: *Propoſitio cujuſdam, qui dixerat, quod, licet articulus Conceptionis non eſſet de Fide, erat tamen de pertinentibus ad Fidem, quodque, qui pro eo moreretur, eſſet vere Martyr, fuit damnata a ſupremis Inquiſitoribus in Portugallia, annuente Sanctiſſimo Paulo V. anno 1619.* De eadem re loquitur Portel. *in dub. regular. in verb. Conceptio Deiparæ, num.6.* qui prædictam pro-

propoſitionem, annuente ſummo Pontifice, ab Inquiſitore Portugalliæ damnatam, teſtatur his verbis fuiſſe expreſſam: *Feſtum Conceptionis immaculatæ, etiam in particularibus eccleſiis, inconſulto Pontifice, quondam inſtitutum, ſic ejus immunitatem ab originali convincit, ut ei falſitas ſubeſſe non poſſit. Unde, quamvis eam de Fide inſtitutio hujuſmodi feſti definire non potuerit, inter veritates tamen ad Fidem pertinentes collocavit. Quare verum ſubiret Martyrium, qui pro defenſione ejus moreretur.* Porro ſubdit, eam merito fuiſſe proſcriptam, tum quia docet, falſum ſubeſſe non poſſe ſententiæ de immunitate Deiparæ ab originali peccato; tum quia unum & idem eſt, aliquam ſententiam eſſe collocatam inter Fidei veritates, & eſſe de Fide; tum etiam quia, ſi propoſitio de Fidę non eſt, Martyr eſse non poteſt, qui moritur pro illa nondum uti de Fide ab Eccleſia definita. Denique in correctione libri ſæpe citati Theophili Raynaudi *de Martyrio per peſtem* demandata a ſacra Congregatione Indicis ita legitur apud eumdem Theophilum *oper. tom.*20. *pag.*256. *Expungatur id, quod Auctor ſcribit, eum futurum Martyrem, cui mors intentaretur, ſi piam ſententiam de conceptione Beatæ Mariæ Virginis immaculata improbaret, iſque mallet mortem prius acceptare eam ob cauſam, & re ipſa eam exciperet.* Verumtamen, utcunque ſit de hac controverſia, quam ſapientiorum judicio definiendam relinquimus, tutam omnino dicimus in aliis caſibus regulam, ut moriens pro quæſtione adhuc ab Eccleſia non definita non moriatur pro cauſa, quæ ad Martyrium ſufficiat. Legi poſsunt opera quædam poſt primam hujus Operis editionem conſcripta, Antonii Lampridii, Candidi Parthenoſimi, Laurentii Migliaccii, Berti *de Theologicis diſciplinis tom.*6. *lib.*31. *cap.*24. *num.* 2. in quibus utrinque ſtrenue pûgnatur pro, & contra votum ſanguinem emittendi pro opinione, quæ ſavet immaculatæ Virginis conceptioni.

16 Colligitur præterea, Martyrem non eſſe, qui mortem ſubit ex ratione philoſophice duntaxat bona. Victor Vitenſis *lib.* 5. *Perſecutionis Vandalicæ pag.* 693. *tom.*8. *Biblioth. Patrum* agens de cruciatibus a ſervo nobilis Tuburbitani pro ſervando amici ſecreto exceptis, inquit, Martyrem eum non fuiſſe, cum ductus fuerit ad eoſdem cruciatus excipiendos ſola civili honeſtate, quæ in tenaci arcanorum amici cuſtodia invenitur. Nec mirum: ſic enim moriens non moritur ob cauſam ſibi per Fidem propoſitam, nec ob aliquid ſupra naturam diſponens ad gratiam ſanctificantem; ſicuti late proſequuntur Raynaudus *in cit. cap.* 3. *num.* 10. Maurus *tom.* 3. *Theolog. lib.* 11. *quæſt.* 95. *ſub num.* 4. Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio §.* 20. Concordat Vaſquez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 2. *quæſt.* 68. *art.* 3. *diſput.* 153. *cap.* 6. *in fin.*, ubi agens de moriente ob ſolam honeſtatem virtutis, inquit: *Cenſendus tamen non eſſet Martyr, nec ut talis colendus, qui nullo modo indicaret, ſe pati propter Chriſtum & Deum ex affectu charitatis erga ipſum, ſed propter honeſtatem ſolam virtutis.*

17 Colligitur ultimo, Martyrem non eſſe, qui moritur, ut punctum aliquod, ſive articulum falſum tueatur, ſed quem ipſe putat invincibiliter

ter eſſe verum, & ad Fidem Chriſtianam pertinere. Caſus dari poteſt in Ruſtico Catholico, qui Parocho, vel Epiſcopo credat proponenti aliquem articulum tanquam de Fide Divina credendum, cum re vera ita non ſit, quin etiam error id ſit, quod ſibi uti Fide Divina credendum a Parocho, vel Epiſcopo propoſitum eſt. Porro, ſi Ruſticus invincibili ignorantia laboret, & conſequenter judicet, propoſitionem eſſe de Fide Divina, obligatur ad credendum eo modo, quo credere tenetur Fide infuſa veros articulos ſibi ſufficienter propoſitos, atque adeo pro ejus defenſione tenetur mortem ſubire toto tempore, quo ignorantia invincibilis perſeverat. Quibus præmiſſis, quæritur, an, ſi pro illo falſo articulo moriatur, Martyr ſit. Affirmanter utique reſpondet Raynaudus *loc. cit. num.* 14. *& plurib. ſeqq.*: at negans opinio tutior eſſe videtur. Martyr enim eſt, qui occumbit pro confeſſione veræ Fidei Divinæ, non pro confeſſione Fidei humanæ, & acquiſitæ: moriens autem pro dicto articulo non moritur ob confeſſionem Divinæ, ſed humanæ Fidei, cum habitus infuſus Fidei virtus ſit intellectualis, verum attingens ita, ut ad actum falſum pertingere nullo modo poſſit; ſicuti late proſequuntur Hurtado *loc. cit. ſ.* 3. Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. tit.* 1. *quæſt.* 29. Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio ſ.* 16. *verſ. Igitur*. Itemque ſimile judicium ferendum eſt de illo, qui renuit aliquid facere putans invincibiliter, id eſſe peccatum, licet re vera peccatum non ſit: ſi enim hic ob eam cauſam moriatur, meritum ſane conſequitur, ſed Martyr nequaquam eſt; cum virtus, pro cujus defenſione quis moriens inter Martyres recenſetur, debeat eſſe virtus certa & omnino indubitata, cui ex parte materiæ, vel objecti falſum ſubeſſe non poſſit; ſicuti proſequitur Portel. *in dub. regular. in verb. Conceptio Deiparæ, num.* 7.

C A P U T XX.

De falſis Martyribus Hæreticorum, & Schiſmaticorum.

1 OLim Marcionitæ, Novatiani, Ariani, Donatiſtæ de multitudine Martyrum ſuorum gloriabantur: & de Priſcillianiſtis quidem ita legitur apud Sulpicium Severum *lib.* 2. *ſacr. hiſtor. cap.* 51. *num.* 7.: *Ceterum, Priſcilliano occiſo, non ſolum non repreſſa eſt hæreſis, quæ illo auctore proruperat, ſed confirmata latius propagata eſt: namque ſectatores ejus, qui eum prius ut Sanctum honoraverant, poſtea ut Martyrem colere cœperunt. Peremptorum corpora ad Hiſpanias relata, magniſque obſequiis celebrata eorum funera. Quin & jurare per Priſcillianum ſumma religio putabatur.* Sed & de Martyrum ſuorum multitudine noſtri temporis Hæretici ſibi plaudunt. De ſimilibus autem Martyribus ſic eleganter loquitur Cardinalis Baronius *in præfat. ad Martyrol. cap.* 10. *Habent veſpæ, ſicut & apes, favos ſuos: quæ, etſi in cellularum conſtructione illas omnino imitari videntur, tamen non, ſicut illæ, in unam eamdemque domum conveniunt; carent enim alvea-*

alveario, quia neſciunt unitatem, nec inſuper mel, quod illuc inferant, habent: ac, licet favum ſummo labore confecerint, cellulas cellulis intexendo, tamen inanis, aridus, ac melle vacuus ſemper eſſe conſpicitur. Apoſtolus ipſe rem hanc definivit, ubi de ſe ſcribit *ad Corinth. 1. cap. 13. v. 3. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*: quod deſumpſit ex Lege Chriſti apud Lucam *cap. 11. Qui non eſt mecum, contra me eſt; & qui non colligit mecum, diſpergit*. Suffragantur Eccleſiæ Patres, Auguſtinus videlicet ſexcentis in locis contra Donatiſtas, Joannes Chryſoſtomus, Hieronymus, & Cyprianus. Hic enim *in epiſt. 52. ad Antonianum col. 153.* ita inquit*: Si ab Eccleſia dure & crudeliter ſegregatus ad Gentiles ſe vias & ſæcularia opera convertat, vel ad Hæreticos, & Schiſmaticos rejectus ab Eccleſia tranſeat, ubi, etſi occiſus propter nomen, poſtmodum fuerit extra Eccleſiam conſtitutus, & ab unitate atque a charitate diviſus, coronari in morte non poterit*. Et *col. 158.* in fine*: Apoſtatæ vero, & Deſertores, vel Adverſarii, & Hoſtes, & Chriſti Eccleſiam diſſipantes, nec, ſi occiſi pro nomine foris fuerint, admitti ſecundùm Apoſtolum poſſunt ad Eccleſiæ pacem, quando nec Spiritus, nec Eccleſiæ tenuerunt unitatem*. Et rurſus *in epiſt. 54. ad Cornelium Papam col. 172. Idoneus eſſe non poteſt ad Martyrium, qui ab Eccleſia non armatur ad prælium*. Et ad eumdem *epiſt. 57. col. 206. Non eſt, quod ſibi quaſi in confeſſione nominis blandiatur, cum conſtet, ſi occiſi ejuſmodi extra Eccleſiam fuerint, Fidei coronam non eſſe, ſed pœnam potius eſſe perfidiæ, nec in domo Dei inter unanimes habitaturos eſſe, quos videmus de pacifica & Divina domo furore diſcordiæ receſſiſſe*. Quæ quidem, atque alia Patrum teſtimonia erudite collecta legi poſſunt apud Cardinalem Baronium *loc. cit.*, apud Alanum Copum *dialog. 6. cap. 4.*, apud Molanum *cap. 10. in præfat. ad. Martyrol. Uſuardi*. Præterquamquod ipſi Martyres Chriſti maximopere curarunt, a falſis Hæreticorum Martyribus diſcerni, ut ex Clemente Alexandrino obſervat Euſebius *lib. 5. hiſtoriæ cap. 16. pag. 232. Quotieſcumque Eccleſiæ viri ad Martyrium pro vera Fide ſubeundum vocati una cum quibuſdam de Phrygum hæreſi, qui Martyres dicuntur, caſu quodam coierint, ſemper ab illis diſſentiunt; & communionem eorum ſollicite vitantes, glorioſum Martyrii exitum conſequuntur*. Tum ſubjicit: *Atque id verum eſſe conſtat ex iis, quæ noſtra ætate in urbe Apamea, quæ ad Mæandrum ſita eſt, geſta ſunt a Cajo, & Alexandro Martyribus oriundis Eumenia*. Huc quoque ſpectat canon 34. Synodi Laodicenæ *col. 788. tom. 1. collect. Hard.*, ubi anathemate feriuntur, qui ad Hæreticorum Martyres confugiunt.

2 Hæreſi affine eſt ſchiſma, non ſolum quia ex ſchiſmate ut plurimum hæreſis conſurgit, teſte S. Hieronymo *in epiſt. ad Titum cap. 3.* (*col. 738. tom. 7. oper.*)*: Ceterum nullum ſchiſma non ſibi aliquam confingit hæreſim, ut recte ab Eccleſia receſſiſſe videatur*; ſed etiam quia, etſi ſchiſma hæreſim comitem non habeat, ipſa ſola ſeparatio ab unitate capitis Eccleſiæ ſatis eſt, ut extra unitatem moriens inter Martyres recenſeri non poſſit. *Quiſquis ergo ab hac Catholica Eccleſia fuerit ſeparatus, quantumlibet laudabiliter ſe vivere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quod a Chriſti unitate disjunctus eſt, non habebit*

Google

vitam; verba ſunt epiſtolæ Synodalis Concilii Zertenſis *col.* 2003. *tom.* 1. *collect. Hard.*, quam S. Auguſtinus a ſe dictatam cognoſcit. Idem S. Auguſtinus *de Fide*, *& Symbolo cap.* 10. (*tom. 6. oper. col.* 161.) ait: *Credimus & ſanctam Eccleſiam, utique Catholicam; nam & Haretici, & Schiſmatici Congregationes ſuas Eccleſias vocant. Sed Haretici, de Deo falſa ſentiendo, ipſam Fidem violant. Schiſmatici autem diſciſſionibus iniquis a fraterna charitate diſſiliunt, quamvis ea credant, qua credimus. Quapropter nec Haretici pertinent ad Eccleſiam Catholicam, qua diligit Deum, nec Schiſmatici, quoniam diligit Proximum*: itemque, quod attinet ad Martyrium, *lib.* 1. *contra Donatiſtas cap.* 9. inquit: *Schiſmatici Martyrium nec pramium quidem habet, ſed eſt pœna ſupplicii*. Concordat Optatus Milevitanus *lib.* 3. *contra Parmen. num.* 8. *pag.* 65. *Probate illos amaſſe pacem, in qua prima ſunt fundamenta Martyrii ... nulla igitur eſt excuſatio, quia Charitatem illos non habuiſſe maniſeſtiſſime conſtat, ſine qua nullum nec nominari poteſt, vel eſſe Martyrium*. Sanctus Cyprianus *locis alleg.* æque loquitur de Hæreticis, & de Schiſmaticis; ſed in libro de unitate Eccleſiæ *col.* 398. de Schiſmaticis tantum ſermonem habet: *Quis ergo ſic eſt ſceleratus & perfidus, quis ſic diſcordia furore veſanus, ut aut credat ſcindi poſſe, aut audeat ſcindere unitatem Dei?* Et *col.* 401. *Tales etiamſi occiſi in confeſſione nominis fuerint, macula iſta nec ſanguine abluitur &c. Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel objecti beſtiis animas ſuas ponant, non erit illa Fidei corona, ſed pœna perfidia*. Et de Hæreticis, & Schiſmaticis hæc habentur *in cap. Firmiſſime, de Hareticis*, quod eſt deſumptum ex Fulgentio *de Fide ad Petrum cap.* 39. *pag.* 82. (*tom.* 9. *Bibliot. Patrum*): *Firmiſſime tene, & nullatenus dubites quemlibet Hareticum, ſive Schiſmaticum... etſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſalvari ... quamdiu in eo haretica, vel ſchiſmatica pravitas perſeverat, qua ducit ad mortem*. Ad hæc hoſpes profecto eſſet & peregrinus in hiſtoria Eccleſiaſtica, qui ſchiſma Novati adverſus S. Cornelium ſummum Pontificem ignoraret. Novatus ſcilicet ille eſt, qui aliquando Novatianus appellatur, de quo S. Pacianus Epiſcopus Barcinonenſis, qui epiſtolas ſcripſit adverſus Novatianos, *epiſt.* 2. *ad Sympronianum* (*Biblioth. Patrum tom.* 4. *pag.* 308. *in fine*) ita ait: *Porro, etiamſi paſſus eſt aliquid Novatianus ..... etiamſi occiſus, non tamen coronatus. Quidni? Extra Eccleſia pacem, extra concordiam, extra eam matrem, cujus portio debet eſſe, qui Martyr eſt*. Quod ſi vitam profundere, ne ſchiſma oriatur, vel ut excitatum de medio tollatur, cauſam conſtituit ſufficientem ad verum Martyrium, quemadmodum colligitur ex epiſtola Dionyſii Alexandrini ad Novatum *apud Euſebium hiſtor. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 45. *pag.* 318. *Si quidem invitus, ut aſſeris, eo adductus es, id nobis oſtendes, tua ſponte redeundo. Satius quidem fuerat quidvis pati, ne Eccleſia Dei diſcinderetur. Nec minus glorioſum fuiſſet idcirco ſubire Martyrium, ne Eccleſiam ſcinderes, quam ut ne idolis ſacrificares: immo illud, meo quidem judicio, illuſtrius fuiſſet. Hic enim pro ſua unius anima, illic pro omni Eccleſia Martyrium quis ſuſtinet*; & ex Ennodio, qui dignos aſſerit Martyrii corona occiſos ab aſſeclis Laurentii,

rentii, quos S. Symmacho legitimo Pontifici adhærentes inveniebant; necnon etiam ex Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ judicio, quæ tanquam Martyres venerata eſt Clericos a Schiſmaticis necatos tempore S. Joannis Chryſoſtomi, ſicuti fuſe habetur apud Cardinalem Baronium *ad an.* 502. *num.* 13. unuſquiſque facili negotio colligere poterit, extra unitatem Eccleſiæ, & in ſchiſmate Martyrium eſſe non poſſe, etſi Schiſmatici adhuc hæretici facti non fuerint.

3 Verum, ut clarius materia hæc explicetur, operæ pretium eſt caſum a caſu ſecernere: vel enim Hæreticus moritur, ut ſuam hæreſim tueatur; vel moritur pro vero articulo Fidei Catholicæ, puta, ſi Calviniſta moriatur pro Divini Filii *conſubſtantialitate*, in qua ipſe a Catholicis non diſcordat. Si loquimur de Hæretico moriente pro ſua hæreſis defenſione, clarum eſt, eum in teterrimo peccato mori, ejuſque mortem infeliciorem eſſe morte homicidæ, & rei læſæ majeſtatis; cum hic ut plurimum moriatur improbitatem ſuam deteſtans, & excuſationem petens ab errore, ſtultitia, cæcitate, humana prolapſione, injuria accepta, ebrietate, & ſimilibus; ille autem graviſſimum ſcelus moriendo inſolenter defendat, & maximum diabolicæ pertinaciæ ſpecimen præ ſe ferat, quemadmodum bene proſequitur Alanus Copus *dialog.6. cap.*5. Addendum, quod Hæreticus moriens vel moritur recognoſcendo ſuum errorem, & confitendo delictum; & tunc potius præbet teſtimonium veritati, quam errori; non tamen per Martyrium, ſed per piam & juſtam confeſſionem, ac pœnitentiam: vel moritur negando delictum, & ore tantum Fidem confitendo; tuncque Martyr non eſt veræ Fidei, quam non credit, nec eſt teſtis ſui erroris, quem ore non confitetur: vel denique moritur propter pertinaciam in ſuo errore, eligens potius mori, quam illum retractare; & talis mors Martyrium eſſe non poteſt, cum ſanguis non effundatur pro Chriſto, nec mortis acceptio a pia & recta voluntate proveniat, quam verum Martyrium expoſcit. Legi poteſt Suarez *in defenſ. Fidei Catholicæ lib.*1. *cap.*20. Præterquamquod inutile videri poteſt, alia ad rem, de qua nunc agimus, afferre, cum ipſimet Hæretici, & ſignanter Auctor hiſtoriæ Calviniſmi, ſive apologiæ Reformatorum *Roterodami edita an.* 1683. *part.* 1. *cap.* 11. conceptis verbis fateatur, Hæreticum propter hæreſim morientem, in crimine mori; & tantum probare conetur, Calviniſtas mortem ſubeuntes, ne Calvini dogmata deſerant, non mori propter hæreſim. Si vero ſermo transferatur ad Hæreticum morientem pro veræ Fidei Catholicæ articulo, idem judicium de eo ferendum eſt, ac de Hæretico pro ſua hæreſi moriente, eum videlicet pro Martyre haberi non poſſe: licet enim pro veritate occumbat, non occumbit tamen pro veritate ſibi per Fidem propoſita, cum Fide careat. Patrum teſtimonia collecta legi poſſunt apud Pamelium *ad epiſt.*52. *S. Cypriani num.*50., & apud Theophilum Raynaudum *in tract. de Martyrio per peſtem part.*2. *cap.*4., & huc quoque reſpiciunt verba Patrum in ſuperioribus relata, qui Martyrium negant Hæreticorum, *etiamſi pro-*

pter nomen fuerint occiſi. Mori quippe *propter nomen* idem eſt, ac mori pro vero Fidei articulo: meritoque idcirco ſubdit Alanus *cit. dialog.6. cap.7.*, æqualem profecto utriuſque morientis eſſe damnationem, etſi mitius in Inferis torquendus, qui pro vero articulo moritur, quam qui pro hæreſi occumbit: *Æqualem eſſe utriſque damnationem, jam antea ex Cypriano, & Auguſtino docui, hoc eſt utroſque a regno & facie Dei prorſus ad pœnam æternam excludi. Non negarim tamen, forte non æqualem eſſe utriſque pœnæ cumulum, quæ ſingulis pro delicti ratione intenditur, aut remittitur; ut mors ab Hæretico ſuſcepta non tollat, ſed æternas tamen pœnas allevet & mitiget, damnationemque ipſam tolerabiliorem faciat, quam ſi Chriſtum negaret, aut pro hæreſi pertinaciter ultimo ſupplicio afficeretur.* Docuit quidem Durandus *in 3. ſent. diſt. 23. quæſt.9. num.8.* Hæreticum negantem unicum articulum Fidei retinere habitum Fidei ſupra naturam, ſaltem informem: verum id communiter rejicitur a ceteris Theologis, duce D. Thoma 2. 2. *quæſt.5. art.3.*, ubi propoſitæ quæſtioni, *Utrum, qui diſcredit unum articulum Fidei, poſſit habere Fidem informem de aliis articulis*, reſpondet: *Quod in Hæretico diſcredente unum articulum Fidei, non manet Fides neque formata, neque informis ...... Formale autem objectum Fidei eſt Veritas prima, ſecundum quod manifeſtatur in Scripturis ſacris, & doctrina Eccleſiæ, quæ procedit ex Veritate prima. Unde, quicumque non inhæret, ſicut infallibili & Divinæ regulæ, doctrinæ Eccleſiæ, quæ procedit ex Veritate prima in Scripturis ſacris manifeſtata, ille non habet habitum Fidei, ſed ea, quæ ſunt Fidei, alio modo tenet, quam per Fidem &c. Manifeſtum eſt autem, quod ille, qui inhæret doctrinæ Eccleſiæ, tamquam infallibili regulæ, omnibus aſſentit, quæ Eccleſia docet. Alioquin, ſi de his, quæ Eccleſia docet, quæ vult, tenet, & quæ non vult, non tenet, non jam inhæret Eccleſiæ doctrinæ, ſicut infallibili regulæ, ſed propriæ voluntati &c. Unde manifeſtum eſt, quod talis Hæreticus circa unum articulum Fidem non habet de aliis articulis, ſed opinionem quamdam ſecundum propriam voluntatem.* Ex qua porro D. Thomæ doctrina Theologi communi etiam calculo docent, Hæreticum pro vero articulo Fidei morientem, utpote Fide & informi, & formata carentem, Martyrem eſſe non poſſe; Suarez *in cit. oper. de defenſ. Fidei Cathol. lib.1. cap.20. num.5.*, Vaſquez *in 3. part. D. Thomæ tom.2. qu.68. art.3. diſput.154. cap.6.*, Alanus Copus *cit. dialog.6. cap.7.*, Teophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem part.2. cap.4. num.3.*, Maurus *Theolog. tom.3. lib.11. quæſt.96. num.2.*, Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio §.20. verſ. Eadem ratio eſt*, Cardinalis Gottus *Theolog. tom.13. quæſt.2. dub. 3. §. 2. verſ. Nec etiam erit Martyr*, & fuſe Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. tit.1. quæſt.27.* Sola autem, quæ inter eos ſupereſt, diſputatio in eo reſidet, an invincibiliter Hæreticus, ſi pro vero Fidei articulo moriatur, ſit vere Martyr: cui quidem reſponderi conſuevit, eum Martyrem eſſe poſſe coram Deo, ſed non coram Eccleſia. Aſſerunt nempe, Martyrem eſſe poſſe coram Deo, ex illo Joannis 15. *v.22. Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent:* dummodo tamen Hæreticus ille moriens

moriens pro vero articulo ſit habitualiter (ut ajunt) diſpoſitus ad omnia credenda, quæ ſibi proponerentur a legitimo proponente. Martyrem deinde dicunt non eſſe futurum coram Eccleſia, cum Eccleſia non judicet de internis, ſed de externis ac ſenſibilibus, ipſaque ab hæreſi externa conjecturam inferat, & præſumptionem hæreſis internæ; quemadmodum late docent Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. part. 2. tom. 3. diſput. 20. artic. 10. num. 167. & ſeqq.*, & Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. cit. tit. 1. quæſt.* 28. Nec enim urgent Sanctorum exempla, quos Eccleſia colit tanquam Martyres, utpote pró Fide mortuos, licet aliquid docuerint Fidei Catholicæ adverſum, de quibus late Baillet *in præfat ad vitas SS. §. 89.* Ut enim ipſe *in notis num.* 31. bene animadvertit, id intelligendum eſt de Sanctis, qui ante Eccleſiæ definitionem aliquid docuerunt, quod poſt eorum mortem ab Eccleſia tanquam hæreticum & erroneum damnatum eſt; inter quos eminet S. Cyprianus, de quo alibi locuti ſumus, ut etiam recte adnotavit Eſtius *in 3. lib. ſent. diſt. 23. §. 13. Diligenter in primis diſtinguendum eſt inter eos, qui, retenta generali promptitudine credendi quidquid Eccleſia Catholica credit, per ignorantiam tamen in quibuſdam Fidei dogmatibus errant, propterea quod nondum ſatis declaratum iis ſit, ita Eccleſiam credere, & eos, qui, poſt manifeſtatam ſufficienter Eccleſiæ doctrinam, adhuc ab ea, vel contrarium aſſerendo, vel certe dubitando, diſſentire eligunt, quod Hæreticorum eſt proprium. Nam de illis prioribus facilis eſt reſponſio, eos veræ Fidei communionem cum reliquis Catholicis habere in ea parte doctrinæ Catholicæ, de qua, quod verum eſt, tenent &c. de quorum numero fuit Cyprianus.* Ab his, inquam, exemplis nihil inferri poteſt adverſus ea, quæ hactenus dicta ſunt, quippe quæ ſibi locum vindicant quoad eos, qui *formaliter* Hæretici ſunt, cum pro vero Fidei articulo mortem ſubeunt.

4 Hæreticorum mos eſt ſua *Pſeudomartyrologia* replere etiam nominibus illorum, qui ſectæ ipſis contrariæ adhæſerunt. Molanus id refert *in præfat. ad Martyrologium Uſuardi cap. 10. Audio enim, in eis recenſeri non unius tantum hæreticæ ſectæ Pſeudomartyres, ſed ad unam uſque omnium, quæ hoc tempore Romanam Eccleſiam obſcurare conantur.* De Foxi mendaci Martyrologio ſic loquitur Alanus Copus *in cit. dialog. 6. cap. 16. pag.* 820. *Hic promiſcue video, non ſolum Zuinglianos, Lutheranos, Anabaptiſtas, alioſque Hæreticos, ſed & in quos propter furtum, atque ſacrilegium, propter magiam, & damnatas artes, propter læſam denique majeſtatem capitali pœna animadverſum eſt, ſanctiſſimorum Chriſti Martyrum locum occupare.* Et pag. 822. *Sed quis unquam crederet, Joanni Vueſeliano, qui negavit, Spiritum Sanctum a Patre, Filioque procedere, quod nec Foxus diffiteri poterit, locum in hoc catalogo datum iri? Quid, quod non ſolum Petrus, homo Germanus (quem Foxus ipſe non negat, Chriſtum nihil carnis ex Maria matre ſumpſiſſe, ſolitum aſſerere), ſed & Coubrigius, qui ne Chriſti quidem nomen ferre poterat, hic quaſi in honorata quadam Martyrum ſede, exploſis Sanctis, & veris Dei Martyribus, Tharaco, Probo, & Andronico, collocantur?* Maimbourg. *in hiſtoria Calviniſmi lib. 1. ad an. 1535. pag. 33.*

*pag.*33. id ipſum adnotavit, a Calviniſtis videlicet inter Martyres recenſeri etiam eos, qui ſunt alterius ſectæ, quam ipſi damnant: certum quippe eſt, Martyrum catalogo ab eis adſcribi Joannem Hus, qui in ſacramento Euchariſtiæ *tranſubſtantiationem* confeſſus eſt, quam ipſi negant. Quamvis enim Auctor ſupra citatæ apologiæ Reformatorum *part.*1. *cap.*12. impudenter reſpondeat, ſibi, & ſuis ſatis eſſe, Joannem Hus adverſus Romanam Eccleſiam fuiſſe debacchatum, ut inter Martyres recenſeri poſſit; nemo tamen eſt qui non videat impudentem hominis ſtultitiam, qui tali furore abreptus eſt, ut Joannem putet a ſe, & ſuis, in graviſſimo articulo diſſidentem ex hoc ſolo Martyrem eſſe, quod cum ipſo, & ſuis concordat in odio irrationabili & impio adverſus Romanam Eccleſiam, Romanumque Pontificem. Jacobus Apoſtolus inquit *cap.*3. *v.*10. *& ſeq.*: *Quicumque autem totam Legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quod ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor Legis.* Ideoque, quemadmodum quicumque ex Charitate totam Legem ſervavit, ſi poſtea offendat in uno, Charitatem amittit, & conſequenter alia, quæ ſervat, non ſervat ex habitu Charitatis, cum Charitas conſiſtat in dilectione Dei ex toto corde, atque in obedientia perfecta erga illum; ſic qui omnia alia credit, ſed unum aliquid non credit a Fide præſcriptum, habitum Fidei ſupra naturam amittit; atque adeo, quæ credit, non credit ex Fide infuſa & ſupra naturam, cum Fides in uno conſiſtat, ſcilicet in credendo omnia a Deo revelata in Scripturis ſecundum Eccleſiæ interpretationem.

5 Hactenus de Hæreticis: nunc de Schiſmaticis. Schiſma itaque, quatenus ab hæreſi disjunctum ſit, quod raro contingit, nihil aliud eſt, quam ſeparatio ab unitate Eccleſiæ, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.*39. *art.*1. *Proprie Schiſmatici dicuntur, qui propria ſponte & intentione ſe ab unitate Eccleſiæ ſeparant, quæ eſt unitas principalis; nam unitas particularis aliquorum ad invicem ordinatur ad unitatem Eccleſiæ, ſicut compoſitio ſingulorum membrorum in corpore naturali ordinatur ad totius corporis unitatem. Eccleſiæ autem unitas in duobus attenditur, ſcilicet in connexione membrorum Eccleſiæ ad invicem, ſeu communicatione, & iterum in ordine omnium membrorum Eccleſiæ ad unum caput &c. Hoc autem caput eſt ipſe Chriſtus, cujus vicem in Eccleſia gerit ſummus Pontifex. Et ideo Schiſmatici dicuntur, qui ſubeſſe renuunt ſummo Pontifici, & qui membris Eccleſiæ ei ſubjectis communicare recuſant.*

6 In hujuſce generis Schiſmaticis procedunt ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, morientem videlicet in ſchiſmate Martyrem eſſe non poſſe, etiamſi moriatur pro Fide: moritur quippe extra unitatem Eccleſiæ, ideoque æternam ſalutem habere non poteſt. Quia vero aliquando contigit, ut, duobus ad ſummum Pontificatum electis, ſciſſaque in duas factiones univerſa Eccleſia, ignoretur, uter ex eis legitime electus ſit; utque in hoc rerum eventu aliquis adhæreat ei, quem putat legitimum Pontificem, ſed cujus poſtmodum electio minime legitima & canonica judicata eſt; qui

ſic

ſic agit, revera Schiſmaticus non eſt. Schiſmaticus eſſet in eo ſolum caſu, in quo, poſtquam ab habente juriſdictionem ſtatutum eſt, minime legitimam fuiſſe electionem ejus, cui adhærebat, ipſe nihilominus in ejuſdem obedientia perſiſteret, & alteri jam declarato legitimo Pontifici parere recuſaret. Doctrina hæc eſt Antonii de Butrio *in tract. de ſchiſmate*, & Petri de Ancarano in nonnullis *allegationibus juris* ab eo factis pro Concilio Piſano, concordatque Silveſter *part.2. in Summa in verb. Schiſmaticus n.7.*; ubi ſic ait: *Si vero conſtat, unum canonice electum, alium vero non, qui non eſt canonice electus, cum ſequentibus ſcienter eſt excommunicatus: ſi vero dubitatur, quis ſit canonice electus, ignorantia facti excuſat; ignorantia vero juris Civilis, aut Canonici, ad quod ſcilicet ſpectat hujus materiæ diſcuſſio, etſi non excuſet, cum eſt tale jus, quod quis de facili ſcire poteſt per ſe, vel per alium, dum tamen habeat copiam peritorum, excuſat tamen, ſi eſt tale, quod quis nec per ſe, nec per alios ſcire poteſt, cum peritiſſimos fallat, & diverſi contraria ſentiant.* Et late proſequuntur Sanchez *lib. 2. in Decalogum cap. 36. num. 3. & 4.*, Cardinalis De Lugo *de Fide diſput.25. ſect.3. num.36.*, Caſtropalao *tom.1. de Charitate tract.6. diſput.4. punct.5. num.9.* Idcirco fit, ut ſi hic pro Fide Chriſti moriatur, debeat inter Martyres recenſeri: ſe enim habet inſtar ejus, qui mortem pro Chriſto recepit, dum aliquod dogma crederet, aut doceret, de quo tunc impune diſputabatur, ſed poſt ejus obitum Eccleſia declaravit eſſe a Fide alienum. Uno verbo, ſicut materialis Hæreticus Martyr eſſe poteſt, ita & materialis Schiſmaticus.

7 Tria potiſſimum exempla huic aſſertioni ſuffragari poſſe videntur. Inter Beatos a Clemente VII. legitimo Pontifice adſcripti fuerunt Petrus de Luxemburgo, & Ludovicus Alamandus, juxta ea, quæ a Nobis dicta ſunt *lib.1. cap.39.num.4.* De Petri ſcilicet virtutibus plura legi poſſunt apud Spondanum *in continuat. annal. Baronii ad an. 1387. num.11.* De miraculis vero ejus interceſſione a Deo patratis plura habentur apud Baluzium *in notis ad vitas Paparum Avenionen. tom.1. pag.1320.* etſi ipſe Petrus in Cardinalium cœtum fuerit cooptatus a Roberto Genevenſi Antipapa, qui ſibi Clementis VII. nomen aſſumpſerat. Mortuus eſt autem cum annos vixiſſet duodeviginti; & ex ſama quidem ipſius virtutum, ac miraculorum, Clementis Antipapæ, qui eum creaverat Cardinalem, exiſtimatio non modicum recepit augmentum, teſte Roberto Gervaſio Epiſcopo Senecenſi *in tract. de ſchiſmate fol.52. Sed Divina providentia approbat, & confirmat adhærentes, & obedientes Domino Clementi VII. per miraculorum coruſcationem, prout patet de Domino Petro de Lucemborg Cardinali facto per Dominum Clementem VII., cujus meritis & precibus Divina providentia valde multa miracula manifeſta operatur his, qui credunt in eum.* Item de Ludovico Alamando, ſeu Alamanno plura legi poſſunt apud Ciacconium in ejus vita *tom. 2. pag.842.*, de quo præterea ſic ait Æneas Silvius, qui ad Pontificatum evectus Pii II. nomen aſſumpſit: *In Arelate ad ſepulcrum Ludovici Cardinalis Sanctæ Cæciliæ ejus urbis Epiſcopi, quem Baſileæ in conſeſſu Patrum vidimus*

Pra-

Præſidentem, magna miraculorum opinio orta eſt, & invalidorum frequens undique concurſus ſpe ſanitatis factus. Stetit autem Ludovicus in Concilio Baſileenſi adverſus Eugenium legitimum Pontificem, & Felicem Antipapam conſecravit, tum, facti cum pœnituiſſet, ad Nicolai V. ipſius Eugenii Succeſſoris obedientiam rediit, & Eccleſiæ unitatem reſtituit, uti conceptis verbis legitur in Martyrologio Gallicano *16. Calend. Octobris*. Demum in teterrimo ſchiſmate inter Petrum de Luna dictum *Benedictum XIII*. & Angelum Corarium nuncupatum *Gregorium XII.*, qui in Concilio Piſano, & ſubinde una cum Joanne XXIII. in Concilio Conſtantienſi depoſiti fuerunt, electo in ſummum Pontificem Martino V., magna pars Hiſpaniæ Petrum de Luna, ſeu Benedictum XIII. tanquam verum & legitimum Pontificem colebat, aliquæ vero Italiæ civitates Angelo Corario, ſeu Gregorio XII. pariter tanquam vero & legitimo Pontifici adhærebant. Sanctus itaque Vincentius Ferrerius Petri de Luna, ſeu Benedicti XIII. partes ſecutus, auctor etiam fuit Regibus Aragoniæ, ut eidem adhærerent: quamquam, ſtatimac ejus obſtinationem, & malas artes perſpectas habere cœpit, Ferdinando Regi Aragoniæ perſuaſit, ut ab ejus obedientia ſe ſubduceret; edictumque publicaret, quo ſibi ſubditis diſtricte inhiberet, ne illi, tanquam Pontifici quocumque prætextu adhærerent; tantaque fuit S. Vincentii ſanctitatis, eruditionis, & zeli pro tollendo ſchiſmate ſama, ut Patres generalis Concilii Conſtantienſis congregati ad tollendum ſchiſma trium illorum de Pontificatu contendentium,miſſis Legatis, eum rogaverint, ut ad Concilium veniret, ſi poſſet. Epiſtola ad eum miſſa extat *col.658. tom.2. operum* Joannis Gerſonii Cancellarii Facultatis Pariſienſis,qui eam compoſuerat,& *tom.1. theſauri novi anecdot.* Patris Edmundi Martene *col.*1749. Porro primum ex allatis exemplis oſtendit, ſanctitati non obſtare, ſi aliquis bona fide procedens adhæſerit Pontifici, quem legitime electum putabat, licet poſt illius obitum hujus electio fuerit damnata. Hujus generis eſt etiam exemplum S. Paſchaſii Diaconi & Confeſſoris, cujus mentio fit in Martyrologio Romano *ad diem* 31. *Maji*. Stetit enim is pro Laurentio contra Symmachum; & cum S. Gregorius *lib.* 4. *dialog. cap.*40. *&* 41. (*tom.*2. *oper.*) referat, eum in ſua ſententia uſque ad diem ſui exitus perſtitiſſe, credendum eſt, eum vertente adhuc de electione Symmachi controverſia, ex hac vita migraſſe; quemadmodum habetur apud Cardinalem Baronium *in not. ad Martyrolog. ad dictam diem*. Secundum ex iiſdem ſupra relatis exemplis patefacit, ſanctitati obſtare, ſi aliquis legitimo Pontifici obedire recuſet, tum eum ante obitum facti non pœniteat. Ex tertio tandem exemplo deſumitur, verum Schiſmaticum non eſſe, qui in dubia facti quæſtione illi adhæret, quem una cum plerisque aliis ſimilia ſentientibus legitimum putat Pontificem; a quo tamen recedit, ſtatim ac deprehendit, eum talem non eſſe. Quapropter quemadmodum Schiſmaticus materialis in prædictis circumſtantiis Sanctus eſſe poteſt, ſic etiam Martyr eſſe poterit, ſi pro Chriſto, & ejus Fide moriatur.

8 Pro vindicandis ſuis Pſeudomartyribus Auctor apologiæ ſupra memoratæ ſcribit, veri Martyrii ſigna hæc eſſe; ſi ingens videlicet hominum multitudo pro una eademque re moriatur; ſi heroicæ fortitudinis & conſtantiæ, necnon pietatis indicia in obitu non deſint; ſi demum ex omni ætate & ſexu inveniantur, qui mortem generoſe ſubeant, uti ſuſe legi poteſt *ejuſdem cap.* 11. *part.*1.; cumque hæc omnia in ſuis Pſeudomartyribus adfuiſſe contendat, infert, de veritate Martyrii ipſorum non eſſe dubitandum.

9 Verum, ut eo, quo decet, ordine hujus aſſerti vis perpendatur, tria ſunt examinanda; primum eſt, utrum prædictæ qualitates in noſtris adſint Martyribus; ſecundum, an adſint in illis, quos ipſi *Martyres*, nos *Pſeudomartyres* appellamus; tertium, an eædem ſatis ſint, ut tutum de veritate Martyrii judicium ferri poſſit.

10 Ducto itaque initio ab examine, an prædictæ qualitates in noſtris adſint Martyribus, de hoc ambigendum eſſe non videtur: in Actis ſiquidem ſinceris SS. Alexandri, & Epipodii *apud Ruinart*, ubi mentio fit SS. Martyrum Lugdunenſium, dicitur *num.* 2. *pag.* 63.: *Plurimi diſtinctis Paſſionibus, atque nominibus ad ſuccedentium memorias pervenerunt; innumeros vero, qui vel indiſcreta cæde conciſi ſunt, vel vincti in ergaſtulis defecerunt, inſcriptos cæleſtis vitæ liber tantum continet.* Prudentius item *in hymno de Martyrio S. Hippolyti Presbyteri Romani* ſic cecinit de Martyribus, qui Romæ cæſi ſunt *v.* 1.

Innumeros cineres Sanctorum Romula in Urbe
Vidimus, o Chriſti Valeriane ſacer.

11 Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus *lib.* 8. *hiſtor. Eccleſ. cap.* 6. *pag.* 382. ubi deſcribit perſecutionem a Diocletiano, & Maximiano excitatam, ait: *Tunc etiam Anthimus Eccleſiæ Nicomedienſis Epiſcopus ob confeſſionem Chriſti in eadem urbe capite truncatus eſt. Huic adjuncta eſt ingens Martyrum multitudo &c. Alios quoque innumerabiles vinctos, & ſcaphis impoſitos carnifices in profundum mare projecere &c. Vix jam iniri numerus poteſt omnium, qui deinceps in ſingulis provinciis paſſi ſunt, Martyrum, ac præſertim eorum, qui per Africam, & Mauritaniam, per Thebaidem, & Ægyptum ſunt interfecti.* Et *cap.* 8. *Illic enim viri prope innumerabiles cum uxoribus, & liberis pro Servatoris noſtri doctrina temporalem hanc vitam aſpernati, varia mortis genera ſuſtinuerunt.* De eadem perſecutione hæc etiam habentur apud Sulpicium Severum *lib.* 2. *ſacræ hiſt. cap.* 32. *num.* 4. *Diocletiano & Maximiano imperantibus, acerbiſſima perſecutio exorta, quæ per decem continuos annos plebem Dei depopulata eſt; qua tempeſtate omnis fere ſacro Martyrum cruore orbis infectus eſt: quippe certatim glorioſa in certamina ruebatur, multoque avidius tum Martyria glorioſis mortibus quærebantur, quam nunc Epiſcopatus pravis ambitionibus appetuntur. Nullis unquam magis bellis mundus exhauſtus eſt, neque majore unquam triumpho vicimus, quam cum decem annorum ſtragibus vinci non potuimus.* Marmor extat, de quo Jacobus Caſtellius *in not. ad Acta S. Reſtitutæ pag.* 96., in quo ſculpta ſunt hæc verba, quæ profecto multitudinem Chriſtianorum in perſecutio-

ne Diocletiani & Maximiani pro Fide Chriſti occiſorum maximopere oſtendunt :

DIOCLETIANVS. IOVIVS. ET
MAXIMIANVS. HERCVLEVS
CAESS. AVGG.
AMPLIFICATO. PER. ORIEN
TEM. ET. OCCIDENTEM
IMP. ROM.
ET
NOMINE. CHRISTIANORVM
DELETO. QVI. REMP. EVER
TEBANT

Euſebius Pamphili Cæſarienſis Epiſcopus *in lib. de Martyribus Palæſtinæ* poſt enarrata Martyria concludit *cap.13. pag.437.* : *Atque hæc ſunt Martyria, quæ octo annorum ſpatio in Palæſtina perpetrata fuerunt. Hujuſmodi noſtri temporis perſecutio fuit &c. In quibus varia omnis generis certamina eorum, qui pro pietate fortiter pugnaverunt, innumerabiles in ſingulis provinciis Martyres præſtiterunt.* Tum in Menæis Græcorum, tum in Martyrologio Romano, necnon apud Bollandianos *ad diem* 18. *Martii pag.617. tom.2.* mentio fit decem millium Martyrum, qui Nicomediæ pro Chriſti confeſſione gladio percuſſi ſunt. Martyrium denique S. Simeonis Epiſcopi, & aliorum plurimorum SS. Martyrum in Perſide fuſe narratur a Sozomeno *lib.2. hiſtor. Eccleſ. cap.9.* atque *in cap.14. pag.63. tom.2.edit. Vales.* adjiciuntur hæc verba : *Verum, ut ſummatim dicam, cunctos ejus temporis Martyres tam viros, quam mulieres, quorum nomina recoluntur, ſedecies mille numero fuiſſe perhibent, reliquæ vero multitudinis ne numerum quidem iniri poſſe.* Huc etiam referri poſſunt, quæ a Nobis dicta ſunt *lib.1. hujus Operis cap.4. num.14.* adverſus ſomniatam a Dodvvello Martyrum paucitatem. Sed de Martyrum invicta fortitudine & patientia ſi quis alia cupit, legere poteſt Theophilum Raynaudum *oper. tom.4. in apolog. pro Chriſtiana fortitudine lib.5. ſect.2. cap. 8. num.* 151. *& ſeqq.*, tum etiam Lactantium *lib.6. cap.17.* ubi inquit : *Spectatæ ſunt ſemper, ſpectanturque adhuc per orbem pœnæ cultorum Dei, in quibus excruciandis nova & inuſitata tormenta excogitata ſunt. Nam de mortis generibus horret animus recordari, cum immanium beſtiarum ultra ipſam mortem carnificina ſævierit. Has tamen exſecrabiles corporum lacerationes felix, atque invicta patientia ſine ullo gemitu pertulit. Hæc virtus omnibus populis, atque provinciis, & ipſis tortoribus miraculum maximum præbuit, cum patientia crudelitas vinceretur.* Concordant teſtimonia eorum qui Chriſtianam Fidem inſectati ſunt, de quibus apud Buddæum *in Iſagoge hiſtorico-theologica* Lipſiæ edita anno 1730. *tom.2. pag.877.*, quique videntes eos nedum ad cruciatus graviſſimos, ſed & ad mortem ſubeundam promptos, id ad inſaniam, conſue-

Digitized by Google

ſuetudinem, vel obſtinationem impie traducere auſi ſunt. Ceteriſque omiſſis, ſat erit legere *tomum tertium menſis Junii* apud Bollandianos: ibi enim late exponitur mira inter tormenta conſtantia Sanctorum Aurei, & Juſtini, Nicandri, & Marciani, Theoduli, & Tribuni, Quirici, & Julittæ, Leontii, Zoſimi, & Montani, Manuelis, Sabelis, & Iſmaelis; & *tom.5. ejuſdem menſis Junii ad diem 25. pag.26. & ſeq.*, ubi agitur de S. Febronia; & *tom.7. menſis Julii ad diem 29. pag.40.*, ubi agitur de S. Calinico Martyre; & in toto demum opere Bollandi, & ejus Continuatorum. Et huc quoque referri poſſunt antiquorum Patrum dicta, Juſtini videlicet *in dialogo cum Tryphone Judæo num.110. pag.203.*, ubi hæc habet: *Sed quanto magis, magiſque talia nobis infliguntur, eo plures alii per nomen Jeſu fideles, & pii fiunt. Quemadmodum viris, ſi quis partes illas amputet, quæ fructum ferunt, ita proficit, ut alios florentes, & fructiferos palmites rurſus proferat*: Tertulliani *ad finem apologetici pag. 81.* ubi ſic loquitur: *Plures efficimur, quoties metimur a vobis. Semen eſt ſanguis Chriſtianorum*: Auguſtini *de civitate Dei lib. 22. cap. 6. col. 661. tom.7. oper.* ubi ait: *Ligabantur, includebantur, cædebantur, torquebantur, urebantur, laniabantur, trucidabantur, & multiplicabantur*. Hæc enim nedum ſupponunt Martyrum multitudinem, ſed ulterius oſtendunt, ex Martyrum multitudine nullum in Chriſtianam Fidem præjudicium, ſed ſemper majorem credentium & profitentium copiam derivaſſe.

12 Tranſeuntes ad eos, quos Hæretici *Martyres*, nos *Pſeudomartyres* appellamus, ultro quidem admittimus, nonnullos eorum mortem intrepide ſubiiſſe. Scilicet mors Hieronymi de Praga invicte & impavide tolerata narratur a Poggio Florentino in epiſtola ad Leonardum Aretinum *tom. 2. hiſt. Joan. Hus pag. 533.*; & eodem modo deſcribitur mors Annæ de Bourg a Thuano *in hiſt. lib.23. num. 11. ad annum 1559.* Item de Anabaptiſtis hæc habentur apud S. Bernardum *ſerm.66. in Cantica nu.13.col.1502. vol.1.*: *Mirantur aliqui, quod non modo patienter, ſed & læti, ut videbatur, ducerentur ad mortem: ſed qui minus advertunt, quanta ſit poteſtas Diaboli non modo in corpora hominum, ſed etiam in corda, quæ ſemel permiſſus poſſederit. Nonne plus eſt, ſibimet hominem injicere manus, quam id libenter ab alio ſuſtinere? Hoc autem in multis potuiſſe Diabolum, frequenter experti ſumus, qui ſe ipſos aut ſubmerſerunt, aut ſuſpenderunt. Denique Judas ſuſpendit ſe ipſum, Diabolo ſine dubio immittente. Ego tamen majus exiſtimo, magiſque admiror, quod potuit immiſiſſe in cor ejus, ut traderet Dominum, quam ut ſemet ipſum ſuſpenderet.* A Wiclefo demum, & Huſſo prodierunt Adamitæ in Bohemia, qui lætantes ad mortem properarunt; multique alii noſtris fere temporibus ex Heterodoxis ſimilia præſtiterunt, de quibus apud Alanum Copum *dialog. 6. ſæpe cit. cap. 3.* Attamen, utcumque hæc ſint, nulla fieri poteſt comparatio inter numerum noſtrorum Martyrum ab initio Eccleſiæ uſque ad hæc noſtra tempora, & numerum eorum, quos Heterodoxi *Martyres*, nos *Pſeudomartyres* appellamus; eo vel magis, ſi animadvertatur, numerum Pſeu-

 domar-

domartyrum ab eis componi, tum illorum ratione habita, qui pro una ſecta, tum aliorum, qui pro alia ſecta mortui ſunt, licet una ab alia diſferat, atque adeo una admittat, quod negatur ab alia; quando contra innumerabilis noſtrorum multitudo pro una eademque re, pro iiſdem omnino dogmatibus, pro ipſa inconcuſſa & uniformi traditione ſanguinem fudit. Baillet *in præfat. ad hiſtor. de vitis Sanctorum* §.88. teſtatur, non multa quidem, at aliqua tamen reperiri exempla nonnullorum Hæreticorum, qui mortem ſubierunt pro ſuorum errorum defenſione; ita ut inter impoſſibilia habendum non ſit, ut aliquis adeo obſtinate ſuæ hæreſi adhæreat, ut etiam pro ea mori velit: addit vero, nullam Hæreticorum ſectam reperiri, in qua tot ex omni ſexu & ætate mortui ſint, & mortem conſtanter ſubierint, quot inter Catholicos id præſtiterunt. Quod cum fuerit ab Hæreticis noſtri temporis bene perſpectum, hinc factum eſt, ut audacter aſſerere inceperint, primorum & antiquorum Martyrum innumerabilem numerum, qui ante ſuam, quam jactant, reformationem, pro Chriſto mortui ſunt, non ad nos, ſed ad ipſos pertinere; eo ſcilicet quia mortui non ſunt pro aſſerendis illis dogmatibus, quæ a nobis admittuntur, & ab ipſis rejiciuntur. Sed quam inane id ſit, docte de more oſtenditur a Cardinali Gotto *tom.*1. *de vera Eccleſia cap.*3. §.2. ubi ſcite animadvertit, antiquos Martyres non poſſe ab Hæreticis tanquam ſuos vindicari, niſi probent vel eos mortuos fuiſſe, ne ex. gr. venerationem Imaginum, aut *Purgatorium* admitterent, quod ipſi minime admittunt; vel ſaltem mortuos fuiſſe in ea perſuaſione, ut cultus Imaginibus præſtandus non ſit, aut *Purgatorium* non detur: quæ porro ab ipſis neque hucuſque probata ſunt, neque unquam probabuntur; cum certum ſit, omnia, quæ creduntur a nobis, ab eis credita fuiſſe: abſonum autem eſset contendere, Martyres illos ad nos non pertinere, eo quia expreſse mortui non ſunt pro cultu Imaginum, vel *Purgatorio*; tunc enim ea quæſtio a nemine adhuc mota erat, ut idem Cardinalis proſequitur.

13 Pro complemento præſentis capitis nihil aliud ſupereſt, quam ut verba faciamus de tertio, quod erat a Nobis propoſitum, an prædictæ qualitates, multitudinis videlicet morientium, & invictæ mortis, ſatis ſint, ut tutum de veritate Martyrii judicium ferri poſſit. Qua profecto in re dicimus primò, prædictas qualitates ex ſui natura & indole ad veritatem Martyrii non ſufficere; Secundò, eas pro veritate Martyrii noſtris quidem Martyribus multum prodeſſe, ſed nullo pacto proficere illis, quos Heterodoxi *Martyres*, nos *Pſeudomartyres* appellamus. Dictum eſt ergo, prædictas qualitates ex ſui natura & indole non ſufficere ad veritatem Martyrii, cum non deſint latrones, & homicidæ, nec defuerint, qui, licet pro ſuis criminibus damnati, impavide tormenta, & mortem ſuſtinuerunt, & ſuſtinent; cumque ſæpe contingat, nonnullos homines mortem generoſe ſubire pro diverſis doctrinis, quarum alteram falſam eſſe neceſſe eſt, & conſequenter alios pro veritate, alios autem pro errore mori; Suarez *in defenſ.*

defenſ. Fidei Cathol. lib. 1. *cap.*20. *num.* 3. Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem part.*2. *cap.*4. *num.*6. *&* 7. Alanus Copus *in cit. dialog.*6. *cap.*1. *per tot.* Fuit id quoque adnotatum a S. Auguſtino *ſerm.* 2. *in Nativitate S. Vincentii* (*col.*1110. *tom.*5. *oper.*), ubi ait : *Diabolicus , & Seductor Spiritus plerumque implet vel fallaces vates , vel falſos Martyres ſuos , ut tormenta corporis vel ipſi ſibi ingerant , vel ingeſta contemnant .* Facile eſſet exempla cumulare eorum , qui propter ſcelera ſua ad mortem damnati mortem ipſam , atque tormenta invicte ſuſtinuerunt . De *Leæna* ſcilicet Athenienſi ſcribit Tertullianus *ad Martyres cap.*4. *pag.*192. : *Ceſſit carnifici meretrix Athenienſis, quæ conſcia conjurationis , cum propterea torqueretur a Tyranno , & non prodidit conjuratos , & noviſſime linguam ſuam comeſtam in faciem Tyranni exſpuit , ut nihil agere ſe ſcirent tormenta , etſi ultra perſeverarent .* Antiqua autem a recentioribus excipiuntur . Hieronymus enim Olgiatus , ſive , ut aliis placet , Oleatus , Civis Mediolanenſis , unus ex eis , qui Galeatium Sfortiam Mediolanenſium Ducem interfecerunt , captus , & in cuſtodia detentus , itemque miſere diſcruciatus , ut cædis ſocios proderet , commendans immo facinus ſociorum , nullum pœnitentiæ , nullumque formidinis ſignum edidit ; tum ductus ad locum horrendi ſupplicii impavide ſe geſſit , uti narrat Fulgoſus *lib.*3. *dict. & fact. memorab. cap.*3. : *Nudus igitur in diſco protenſus , cruribus , brachiiſque ad diſci pedes deligatis , cum eos , qui aſtabant , præparata mortis ſpecies atque horror averteret , ipſe ſpecioſis verbis , atque intrepida voce peractum facinus extollens , nequaquam ſe , quod tunc inſtabat , ſævum mortis genus curare , oſtendit . A ſummo igitur humero uſque ad medium pectus lanii falce diviſus , nec verbis , nec voce mutata , vitam ſimul cum Catholica ad Deum oratione finivit .* Hiſtoriam pariter ſuppreſſionis Ordinis Equitum Templariorum a ſummo Pontifice Clemente V. in Concilio Vienneſi , & mortem Magno Magiſtro , & pleriſque Equitibus ob magna ab eis patrata ſcelera inflictam fuſe refert Natalis Alexander *in hiſt. Eccleſiaſt. ſæc.* XIII. *&* XIV. *differt.*10. *quæſt.*2. *art.*1. *num.*18. , ubi hæc habentur : *Magni Magiſtri , & aliorum* (Templariorum) *in perferendo ignis ſupplicio conſtantia , ſeu pertinacia , eos inſontes fuiſſe , non probat . Extant enim & vetera , & recentia exempla hæreticorum , & facinoroſorum hominum , qui mortem intrepidi aſpexerunt ; nec minor aliquando viſa eſt externa ſpecie fortitudo in Martyribus Diaboli , quam in Martyribus Chriſti , ut Circumcellionum , Priſcilliani , Joannis Hus , & Hieronymi Pragenſis , aliorumque exempla notiſſima teſtantur .*

14 Hucuſque adducta plane oſtendunt , prædictas qualitates ex ſui natura & indole non ſufficere ad aſtruendam veritatem Martyrii : eæ porro noſtris Martyribus favent , ſed Pſeudomartyribus Hæreticorum non item . Non eas quippe ſolas , uti faciunt Hæretici , ſed eas una cum aliis rebus , & ſignanter cum cauſa Martyrii ponderamus . Communis enimvero eſſe poteſt & noſtris , & illis tormentorum invicta tolerantia ; at , quia (uti ſupra dictum eſt) Martyrem non facit pœna , ſed cauſa , mors , & invicta inter tormenta conſtantia noſtris quidem prodeſt ad verum Martyrium,

rium, non autem alienis, quemadmodum ex S. Joanne Chryſoſtomo, & aliis animadverſum eſt. Multitudo etiam invicte morientium teſſera eſt veræ Eccleſiæ, ſi cauſa apta ad moriendum non deſit; quemadmodum ex S. Athanaſio, aliiſque Eccleſiæ Patribus probat Theophilus Raynaudus *cit. cap.4. num.9.* Inter Acta ſincera & ſelecta Martyrum collecta a Ruinart Paſſio invenitur SS. Montani, Lucii, & aliorum Martyrum Africanorum, quæ contigit ſæculo Eccleſiæ tertio, ubi de S. Montano hæc habentur *num.14. pag.204.* : *Hæreticorum quoque ſuperbiam, & improbam contumaciam retundebat, conteſtans eos, ut vel de copia Martyrum intelligerent Eccleſiæ veritatem, ad quam redire debeant.* Pluribuſque hoc idem argumentum proſequitur Cardinalis Gottus *cit. tom. 1. de vera Eccleſia cap. 3. §. 1.* ubi Jacobum Piceninum ſtrenue redarguit aſſerentem, multitudinem Martyrum veræ Eccleſiæ ſignum non eſſe, cum continuum non ſit; quandoquidem, uti bene reſpondet Eminentiſſimus Auctor, neceſſe non eſt, continuam eſſe multitudinem Martyrum, ut ea ſit veræ Eccleſiæ ſignum; ſufficit, eam non defuiſſe, nec deeſſe, cum Tyranni veram Fidem perſequuntur; idque eo magis, cum juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt. 124. art. 1. ad tertium*, Fideles utique debeant omni tempore eſſe prompti ad mortem ſubeundam pro Fide Catholica, ſed eam actu ſubire non teneantur, niſi cum urget caſus Fidei ejuſdem confitendæ. Examen autem cauſæ Heterodoxi effugere cupiunt, ut ex allegato Auctore apologiæ fuſe deſumitur: vellent enim, totum de veritate Martyrii judicium externis prædictis conjecturis & præſumptionibus inniti, tum adjiciunt, de cauſa controverſiam non eſſe movendam, cum controverſia iſta non ita facile definiri poſſit, & interim deeſſe non debeant argumenta, quibus veri Martyres a falſis diſcernantur. Ita nempe ſentiendo, negari non poteſt, ipſos propoſito ſuo recte inſervire: ita autem ſentiunt, quia bene noverunt, ſe cauſa cecidiſſe, ſi non in ſolam Paſſionem, ſed etiam in hujus cauſam pro veritate Martyrii inquirendum ſit; illud quoque ſciunt, non modo errores ſuos eſſe ab Eccleſia damnatos, ſed etiam ſeparationem ab unitate Eccleſiæ a ſuis Auctoribus factam fuiſſe, & ſe obſtinate in exſecrabili contumacia perſiſtere; ſciuntque præterea, ſuis Pſeudomartyribus obſtare S. Auguſtinum *epiſt. 185. ad Bonifacium Comitem*, ubi ſic loquitur (*num.8. col. 646. tom. 2. oper.*) : *Iſti inſaniunt, qui dividunt membra Chriſti, & exſufflant Sacramenta Chriſti, & de perſecutione gloriantur; quia prohibentur iſta facere legibus Imperatorum, quas conſtituerunt pro unitate Chriſti, & jactant fallaciter innocentiam ſuam, &, quam non poſſunt a Domino accipere, ab hominibus quærunt Martyrum gloriam.* Sed & S. Cyprianus obſtat *in lib. de unitate Eccleſiæ col. 401.* : *Eſſe Martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt: ad regnum pervenire non poterit, qui eam, quæ regnatura eſt, derelinquit.* Addendum, Martyrium eſſe actum fortitudinis ab hac virtute elicitum, & a Charitate imperatum, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt. 124. art. 2.* quam communiter Theologi ſequuntur. Itaque, quomodo vera a falſa fortitudine diſcerni poterit, niſi

niſi cauſa examinetur, propter quam quis conſtanter ſe morti offert, cum & ipſi Philoſophi docuerint, fortitudinem ab iracundia, ſeu furore profectam eſſe longe diſſimilem veræ fortitudini; quod vera fortitudo inclinet ad perferenda mala, & aggredienda terribilia honeſtatis gratia, fortitudo autem ab iracundia, aut furore proveniens perferat mala, & aggrediatur terribilia vindictæ cupiditate, vel propter amorem, aut odium, nulla habita honeſti ratione? Quod ſi ſigna aliqua externa veri Martyrii requirantur, ea profecto non deſunt; miracula videlicet, quæ juxta ſuſe probata in primo hujus Operis libro ab Eccleſia in cauſis Martyrum requiruntur. S. Auguſtinus in ultimo libro de civitate Dei Chriſtianam Fidem ex iis miraculis aſtruit, quæ ab illam profeſſis, & confeſſis Martyribus ubique terrarum facta commemorat. Inquit enim (*cap. 9. col. 673. tom. 7. oper.*): *Pro iſta Fide mortui ſunt, qui hæc a Domino impetrare poſſunt, propter cujus nomen occiſi ſunt. Pro hac Fide præceſſit eorum mira patientia, ut in his miraculis tanta iſta potentia ſequeretur*. Subſcribit S. Hilarius *lib. 11. de Trinitate num. 3. col.* 1084., nimirum, Fidem Chriſtianam approbari ex miraculis, & præſertim Dæmonum expulſione ad Martyrum ſepulcra: *Non enim* (ait) *negari jam Chriſtus, quin Chriſtus ſit, poteſt, neque mundo ignorabilis effici. Hunc Prophetiæ volumina conſignant; hunc temporum quotidie proficiens plenitudo teſtatur; hunc Apoſtolorum, & Martyrum per virtutum operationes loquuntur ſepulcra; hunc poteſtas nominis ſui probat; hunc immundi ſpiritus confitentur; hunc punitorum Dæmonum reſonant mugitus*. Aliaque plura Patrum teſtimonia collecta videri poſſunt apud Petavium *lib. 14. de Incarnatione cap. 13.* (*oper. tom. 5.*) Hæc porro ſunt externa Martyrii indicia, quibus noſtra Martyria illuſtrantur, ſed quæ in Pſeudomartyribus Hæreticorum prorſus deficiunt. Quare bene ait Cardinalis Baronius *cap. 10. præfat. ad Martyrol. Rom.*: *Exhibeantur ab illis* (hoc eſt ab Hæreticis) *illa Divina miracula, quæ olim a Sanctis Martyribus, Gentilibus non credentibus, deteſtantibus, ac perſequentibus, ut crederent, benedicerent, atque adorarent, ſunt exhibita. Si tantopere conamini, ut vobis aſſentiamur, vel unum ſaltem ex tanta Pſeudomartyrum turba Divinum miraculum editum demonſtrate. Sed quid? Numquid colligere poterunt ex ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Certe ex ſententia Domini, Non poteſt arbor mala bonos fructus facere*.

15 Libri quinque S. Irenæi Epiſcopi Lugdunenſis & Martyris mendis expurgati, & aucti novis fragmentis Græcis, editi ſunt Pariſiis an. 1710. Renatus Maſſuet Monachus Benedictinus e Congregatione S. Mauri eos obſervationibus ac notis illuſtravit. Aliæ quoque virorum eruditorum acceſſerunt adnotationes. Pro re, de qua nunc agitur, legi poteſt adnotatio *ad librum 4. cap. 64. pag. 176.* ubi congeſta undique eruditione oſtenditur, Martyrium Dei donum eſſe, quod extra unitatem & charitatem Eccleſiæ nemini conceditur; adeoque Hæreticos pro Martyribus prædicatos, Martyres non eſſe, cum extra Eccleſiam & unitatem, etiamſi invicte tormenta patiantur, occumbant; & momentum non in pœna, ſed in cauſa

cauſa eſſe conſtituendum, quemadmodum ipſi Lutherani tandem agnoverunt, quorum verba eo in loco referuntur. Robertus Perſonius Sacerdos Anglus, Fidei Catholicæ egregius defenſor, tempore perſecutionis Reginæ Eliſabethæ tractatum Anglico ſermone conſcripſit *de tribus Angliæ converſionibus a paganiſmo ad religionem Chriſtianam*. Prædictum tractatum Sacerdos Morellus ex Anglico in Italicum ſermonem tranſtulit, typiſque Romanis edidit an. 1740. Mentio fit *in ejus part.* 1. *cap.* 12. nonnullorum Anglorum, quos Foxius inter ſuos Martyres refert, quem Foxium ipſe *vulpem* appellat tum propter verſutiam, tum quia in idiomate Anglicano *Fox* idem ſonat ac *vulpes*. Opportunum Nobis eſſe videtur in hunc locum inſerere quæ de dictis Pſeudomartyribus a Perſonio teſte contemporali narrantur; ut eo magis confirmetur quod a Nobis dictum eſt, quæſtionem non ad mortem, ſed ad cauſam mortis eſſe referendam: ex quo facile dignoſci poterit, noſtros inter veros Martyres eſſe recenſendos; ſecus autem Hæreticos, etiamſi omnes mortem & tormenta invicte & pari modo ſuſtinuiſſent: *Giovanna Lasforda fanciulla maritata (come il Volpe la chiama) che preſe avverſione al Sacrifizio della Meſſa all' età di* 11. *anni (per buone ragioni, potete immaginarvi, in quella tenera età) ſiccome ancora Agneſa Potena, e Giovanna Tronſilda, moglie la prima d' un facitor di birra, e la ſeconda d' un calzolajo d' Iſvico, riſolverono di andare ad ardere nelle fiamme per una viſione che diſſe loro d' avere avuta un certo Miniſtro, detto Samuele, carcerato con eſſe: e un' altra donna, chiamata Roſa Notingamia, abbracciò per la ſteſſa ragione il detto Miniſtro, e baciollo in mezzo alla ſtrada, allorchè andava ad eſſer bruciato. In ſimile maniera Andrea Evito lavoratore in Londra, all' età di* 19. *anni riſolvè di morire con Gio. Friteo carcerato nella torre, per quelle opinioni, per le quali il detto Friteo vorrebbe morire, ſebben non ſapeva quali ſi foſſero. Parimente Guglielmo Untero lavorante in Londra, all' età di* 19. *anni fuggì via dal ſuo Maeſtro, e avendo trovato una Bibbia Ingleſe nella Cappella di Bornovvdo, cominciò a leggerla, e ſubito diventò Proteſtante in diverſe opinioni, per le quali ei fu contento d' eſſer bruciato. Di Ralingo Vaito, povero peſcatore nella Vallia, racconta il Volpe, che avendo egli udito poterſi avere dalla ſacra Scrittura una nuova dottrina, e diſpiacendogli grandemente di non ſaperla leggere, mandò a ſcuola un ſuo piccol figliuolo; dal quale dopo che ebbe imparato a leggerla a ſufficienza, ei l' aſcoltava con grande attenzione; e in breve tempo profittò in eſſa di tal maniera, che il peſcatore cominciò a farſi predicatore; onde laſciata la ſua occupazione, ando quà e là per la Vallia col ſuo figlio appreſſo, portando la Bibbia, ſulla quale egli predicava in ogni città e in ogni oſteria, procurando in tal modo di pervertire quei che non erano più ſaggi di lui; nè potè mai eſſer diſtolto da quella ſua volontaria follia, finchè il Veſcovo di Cardiffa lo fece pigliare, e metter prigione; e poi fu coſtretto a farlo bruciare, perchè ſtava oſtinato nelle ſue capricciose opinioni, che erano tali, che appena convenivano con qualunque altra ſetta. E finalmente Lorenzo Sandero, famoſo Martire dei Proteſtanti, ſegnato a color roſſo nel loro calendario; il quale eſſendo Prete ammogliato, e vedendo il*

do il ſuo piccol baſtardo, portatogli in carcere dalla donna, da cui egli l' aveva avuto, ſi ſentì muover sì teneramente verſo di lui, che diſſe agli aſtanti con gran veemenza di ſpirito: Qual perſona della mia vocazione non vorrebbe morire, per render legittimo queſto bambino, e provare, che ſua madre non è meretrice? E di queſti eſempj io potrei citarne moltiſſimi nella ſtoria del Volpe, per moſtrare, che forti motivi hanno avuto i ſuoi Martiri di farſi bruciare; o piuttoſto con che poca ragione, anzi ſenza veruna, ma per mera ſuperbia, oſtinazione, e pazzia, ſi ſono gettati in braccio alla morte, non altrimenti che i Maſſiliani, i Montaniſti, i Circuncellioni, e Martiriani famoſiſſimi Eretici.

CAPUT XXI.

De Virtute heroica.

1 EGimus hucuſque de cauſis Martyrum: nunc opus eſt agere de cauſis Confeſſorum tum Pontificum, tum non Pontificum, itemque Virginum, & non Virginum, & Viduarum; in quibus omnibus de virtutibus quæſtio inſtituitur, & in quibus dubium de virtutibus æquivalet dubio de Martyrio, & cauſa Martyrii in cauſis Martyrum. Gloſſatores juris Canonici docent, in Beatificando, & Canonizando multiplicem vitæ excellentiam requiri. Ita ſcribunt *in cap. Audivimus*, Joannes Andreas *num* 4. Ancaran. *num.* 5. Zabarella *pariter num.* 5. Fagnan. *num.* 3. *de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*. Ponderant iidem Textum *in can. Miramur, diſt.* 61. in quo ita legitur: *Cui pro laboribus multis, pro moribus caſtis, pro actibus ſtrenuis celſioris loci præmium deberetur*; verba quoque alterius Textus *in can. Quatuor*, 12. *quæſt.* 2. ubi dicitur: *Oportet etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bona famæ praeconiis non taceri*; quemadmodum late proſequuntur Gloſſa *in cap. unic. in verb. Sedis Apoſtolicæ, de Reliq. & venerat. Sanctorum, in ſexto*, Oſtienſis *in Summa lib.* 3. *eodem titulo num.* 3. Gofred. *in Summa pariter eodem titulo num.* 2., S. Antoninus *in Summa Theol.* 3. *part. tit.* 12. *cap.* 8. *§.* 1., Caſſaneus *in catalogo gloriæ mundi* 3. *part. conſiderat.* 49. *verſ. Et hæc bonitas*, Maſcard. *de probat. concluſ.* 262. *num.* 4. *verſ. pariter Et hæc bonitas*. Theologi docent, virtutes eſſe in Beatificando, & Canonizando neceſſarias, ſed in gradu heroico; Scacch. *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 2. *cap.* 4. *in principio*, Lezana *conſult.* 1. *num.* 54. Caſtellin. *de certitud. glor. Sanctor. in append. ad cap.* 4., ubi: *Non omnes juſtos eſſe ab Eccleſia canonizandos, ſed illos, qui heroicis virtutibus effulſere*: quod ipſum habetur in relatione facta in Conſiſtorio ſecreto coram ſan. mem. Gregorio XV. a Franciſco Maria Epiſcopo Portuenſi S. R. E. Cardinali a Monte anno 1622. ſuper vita, ſanctitate, Actis Canonizationis, & miraculis tunc Beatæ, nunc Sanctæ Tereſiæ: *Verum, quia Canonizatio, de qua agitur, virtutem poſtulat gradus heroici, & praexcellentis, hunc attigiſſe non leviter virtutes Tereſiæ, quæ mox dicam, probabunt*. Id ipſum ante dictum fuerat a Rotæ Auditori-

ditoribus in relatione ejuſdem cauſæ *tit. de ſanctitate vitæ B.Tereſiæ in ſpecie: Et quamvis quilibet juſtus totam illam gratiæ, virtutum, & donorum connexionem a Deo recipiat, non tamen quilibet juſtus ad eum pertingit gradum, quem ad Canonizationem Eccleſia requirit, ſed qui multis progreſſibus excellenter heroicarum virtutum exercitio juſtus evaſit. Itaque ad hunc effectum virtutes heroicæ in Canonizandis requiruntur.* Et quamvis non uno, eodemque verborum tenore Theologi, & juris Canonici Interpretes loquantur, unus nihilominus, idemque eſt ſenſus tum Theologorum, tum Juriſtarum in re, de qua nunc agitur, uti bene explicat Contelor. *de Canonizat. SS. cap.* 15. *num.* 9. Sed, cum aptiora ſint verba Theologorum, Apoſtolica Sedes in examine cauſarum Servorum Dei illis utitur in diſcuſſione cauſarum Beatificationis, & Canonizationis: juxta quippe ea, quæ alibi dicta ſunt, Dubium, quod diſputandum proponitur, conceptum eſt his verbis: *An conſtet de virtutibus Theologalibus, Fide, Spe, & Charitate, ac de Cardinalibus Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, ac Temperantia, & annexis in gradu heroico in caſu &c. & ad effectum &c.*

2 De virtute Fidei mentio fit *Sap.* 3. *v.* 14. *Qui non operatus eſt per manus ſuas iniquitatem ... dabitur enim illi Fidei donum*; *Eccleſ.* 45. *v.* 4. *In Fide, & lenitate ipſius Sanctum fecit illum*; & de Stephano *Actor.* 11. 24. *Plenus Spiritu Sancto, & Fide*. De Spe habetur *Pſalm.* 4. 10. *Tu, Domine, ſingulariter in Spe conſtituiſti me*; *Pſalm.* 25. 1. *In Domino ſperans non infirmabor*; *Pſalm.* 36. 3. *Spera in Domino, & fac bonitatem*. De Charitate dicitur *ad Romanos* 5. *v.* 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris*, & Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 13. *v.* 3. ait, hominem ſine Charitate nihil eſſe: *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*. De Prudentia dicitur *Proverb.* 4. *v.* 5. *Poſſide Prudentiam ... ne dimittas eam, & cuſtodiet te, dilige eam, & conſervabit te*; et *cap.* 16. *v.* 16. *Acquire Prudentiam, quia pretioſior eſt argento*; et *Matth.* 10. *v.* 16. Salvator inquit: *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes*. De Juſtitia *Proverb.* 11. *v.* 4. *Juſtitia autem liberabit a morte*; *Eccleſ.* 1. 33. *Fili, concupiſcens Sapientiam, conſerva Juſtitiam, & Deus præbebit illam tibi*; et *cap.* 14. *v.* 17. *Ante obitum tuum operare Juſtitiam*. De Fortitudine *Pſalm.* 17. *v.* 1. *Fortitudo mea Dominus*; *Pſalm.* 27. *v.* 8. *Dominus Fortitudo plebis ſuæ*; *Iſaiæ* 12. *v.* 2. *Fortitudo mea, & laus mea Dominus*; *cap.* 25. *v.* 4. *Quia factus es Fortitudo pauperi, Fortitudo egeno in tribulatione*; et *cap.* 40. *v.* 31. *Qui autem ſperant in Domino, mutabunt Fortitudinem*; et *Job.* 17. *v.* 9. *Tenebit juſtus viam ſuam, & mundis manibus addet Fortitudinem*. De Temperantia tandem *Eccleſ.* 10. *v.* 17. *Beata terra ... cujus Principes veſcuntur in tempore ſuo ad reficiendum, & non ad luxuriam*; et *Eccli.* 37. *v.* 32. *Noli avidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam*.

3 Cumque juxta S. Dionyſium *de Divinis nominibus cap.* 12. *pag.* 866. ſanctitas nihil aliud ſit, quam ab omni immunditia libera, & perfecta, & omnino immaculata munditia, & juxta S. Joannem Chryſoſtomum, (ſive Aucto-

Auctorem quicumque ſit certe antiquum *homil. in S. Lucam*) *ad cap.* 1., ſanctitas ſit *apta circa Deum æquitas*; nemo eſt, qui non videat, pro ea requiri virtutes Theologicas Fidem, Spem, & Charitatem, quæ immediate circa Deum verſantur juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 62. *art.* 1. *in corpore*, pro qua facit illud *Eccli.* 2. *v.* 8. *& ſeq. Qui timetis Dominum, credite illi, ſperate in illum, diligite illum*; quæ virtutes *Theologicæ* vocantur, vel quia, uti modo dictum eſt, circa Deum tanquam proprium objectum verſantur, vel quia hominem quodammodo in Deum transformant, ac Divinum reddunt, vel quia a ſolo Deo infunduntur, aut demum quia ſola Divina revelatione in ſacra Scriptura nobis traditæ ſunt, cum apud Philoſophos fuerint incognitæ, juxta ea, quæ bene habentur apud Eſtium *in* 3. *lib. ſent. diſt.* 23. *§.* 1. Ceteræ virtutes aut ſunt intellectuales, aut morales: ab illis perficitur intellectus, ab his appetitus; ab illis nemo ſimpliciter bonus, ab his vero bonus dici poteſt. Inter has nonnullæ principales, ſeu *Cardinales* vocantur, videlicet Prudentia, Juſtitia, Temperantia, & Fortitudo, vel quia ſunt quatuor genera virtutum, quibus reliquæ virtutes tanquam ſpecies ſubjiciuntur, vel quia ſingulæ verſantur circa id, quod in unaquaque materia virtutis præcipuum eſt; ita ut ceteræ virtutes ad has, non ut ſpecies ad genera, pertineant, ſed ut minus principales ad principaliores, veluti proſequitur citatus Eſtius *in* 3. *lib. ſent. diſt.* 33. *§.* 1. & hæ quoque ad Deum directæ ut ultimum finem pro ſanctitate conſtituenda neceſſariæ ſunt; veluti innuit B. Petrus Damiani *lib.* 2. *epiſt.* 18. *pag.* 135. per hæc verba: *Nobis pro modulo noſtro pennæ ſunt inſitæ, virtutes ſcilicet ſpirituales, quibus ſi viriliter utimur, ad cæleſtia ſublevamur*; & Hugo de Sancto Victore *oper tom.* 2. *in opuſc. de fructibus carnis cap.* 1. *pag.* 114. *a tergo* virtutum Theologalium, & Cardinalium collectionem pro ſanctitate conſtituenda explicat ſequentibus verbis: *Prima autem virtutum Humilitati Fides accedit, quia impoſſibile eſt ſine Fide placere Deo: & juſtus ex Fide vivit. Sed Fide quid proficis, ſi Spe non quæris, quod Fide complecteris? Quod enim nondum videmus, ſperamus, & Spes non confundit. Quia vero ſperando amamus, quod jam Fide tenemus, Spei Charitas ſuccedit, & ſic Fides, quæ per dilectionem operatur, recte procedit. Qualiter autem iſtæ tres virtutes, id eſt Spes, Fides, Charitas, diſtinguendæ tenendæque ſint, Prudentia docet & informat, Juſtitia ornat, & conſummat, Fortitudo retinet & roborat, &, ne excurrant in nimia, & ne incompetenter intra ſuos terminos coarctentur, Temperantia moderatur & diſcernit. Si ergo has quatuor virtutes addas tribus ſuperioribus, ſeptenarius iſte virtutum numerus plenitudinem ſeptiformis gratiæ ſuis executoribus adducit, per quam vitiorum compago diſſolvitur, corpus Diaboli ſuperatur, & per ſemitam juſtitiæ fons & origo virtutum omnium aditur*. Id bene explicarunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ Servi Dei Nicolai Factor edenda in appendicibus, *tit. de virtutibus in genere*.

4 Virtus, ut colligitur ex verbis S. Auguſtini *in* 2. *de libero arbitrio*, eſt *bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nullus male utitur, quam Deus in*

Digitized by Google

nobis ſine nobis operatur : quam virtutis definitionem amplectitur & pluribus exornat D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 55. *art.*4. Non eſt hic animus ſcribendi tractatum de virtutibus, aut de virtutibus Theologicis, vel de Cardinalibus. Theologi omnes de iis agunt: quocirca hic a Nobis ſermo tantum inſtituetur de virtutum heroicitate, ſi hoc verbo uti licet, prout opus eſt in diſcuſſione cauſarum Beatificationis & Canonizationis, & aliqua etiam innuentur de ipſis virtutibus ſive Theologicis, ſive moralibus in particulari, ſed quaſi in tranſitu; ut videlicet in memoriam revocentur: quæ fuſe a Theologis in amplis voluminibus de eis dicta ſunt. Utque recto ordine procedatur, primò loquemur de virtutum heroicitate apud Gentiles, deinde de eadem apud nos, & demum in quo conſiſtat ſæpe memorata heroicitas in re & ad effectum, de quo agitur.

5 Heroum, & heroicarum virtutum mentio habetur apud Gentiles, apud quos Hector, Alcides, Achilles, Æneas, Fabricius, Fabius, Scipio Africanus, Regulus, Cato, Socrates, Plato, Diogenes Cynicus Heroum nomine compellantur. Ariſtoteles *lib.* 7. *Ethic. cap.* 1. agit de virtute heroica, docetque, hominem ſicuti eſt aliquid medium inter Deum, & intelligentias ſeparatas ex uno capite, ac bruta animantia ex altero, ita, ſi præcellat diuturno & perfecto virtutum uſu, ut ductum rationis ſequatur, conditionem exuere ſenſitivam, & in purum ſpiritum elevari, ita ut ejus virtutes non humanæ, ſed heroicæ, & Divinæ cenſendæ ſint: at ſi ita vitiis inſerviat, & impotenter abducatur effreni perturbationum impetu, ut nullatenus rationem audiat, videtur omnino humanitatem exuiſſe, & quodammodo in brutum degeneraſſe, & vitium illius non humanum, ſed ferinum apparet. Doctrina hæc Ariſtotelis illuſtratur a clar. mem. docto viro Cardinali de Aguirre *in Philoſophia morali part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 1. & acutiſſime de more fuit ante ipſum expoſita a S. Thoma *ad lib.* 7. *Ariſtotelis lect.* 1. *litt. C.* ubi hæc habet: *Conſiderandum eſt, quod anima humana media eſt inter ſuperiores ſubſtantias & Divinas, quibus communicat per intellectum, & animalia bruta, quibus communicat in ſenſitivis potentiis. Sicut ergo affectiones ſenſitivæ partis aliquando in homine corrumpuntur uſque ad ſimilitudinem beſtiarum ..... ita etiam rationalis pars quandoque in homine perficitur & formatur ultra communem modum humanæ perfectionis, quaſi ad ſimilitudinem ſubſtantiarum ſeparatarum, & hæc nominatur virtus Divina ſupra humanam virtutem & communem.* Addit etiam ideo Gentiles virorum illuſtrium defunctorum animas *Heroes* vocaſſe. Concordat Franciſcus Piccolomineus *in tract. de moribus grad.* 6. *cap.* 2. ubi ſic loquitur: *Heroes ſunt illuſtres homines, qui per eximiam aliquam virtutem conditionem ſunt adepti ſuper humanam præfulgentem, per quam vel præclaram ducunt vitam, vel vita functi per ora hominum celeberrime circumferuntur.* Et de viris heroicis juxta Ariſtotelis doctrinam pariter ait: *Hi dicuntur ſupra hominis conditionem elevari, quia (ut homini licet) ſe Diis ſimiles præſtiterunt: dicti ſunt ducere genus a Diis.*

6 De Gentilium virtutibus, & earum heroicitate tractant etiam Theologi.

logi. Quærunt enim, an Infideles lumine naturali tantummodo utentes poſſint habere aliquam, vel aliquas veras & perfectas in ſuo genere virtutes, licet non meritorias æternæ vitæ, cum ad hanc gratia juſtificans requiratur; & an prædictæ virtutes ad gradum heroicum naturalem aſcendere poſſint, ita ut illis præditus vere Heros dici valeat; & demum an eorum aliquis eas unquam in gradu heroico habuerit, & jure fuerit non nomine, ſed re Heros. Et in eo quidem, quod attinet ad quæſtionem, an Infideles lumine naturali tantum utentes habere poſſint aliquam, vel aliquas veras & perfectas in ſuo genere morales virtutes, licet æternæ vitæ non meritorias, ſententia affirmans vera & certa eſt: ſi enim Infideles poſſunt honeſta opera facere, & in eis frequenter ſe exercere, poſſunt etiam habitus talium operum acquirere, & ſibi comparare, & ſic per conſequens veras & perfectas in ſuo genere habere morales virtutes. S. Ambroſius (*tom.* 1. *oper.*) *in Pſalm.* 1. *verſ. Et folium ejus non defluet*, hæc habet *col.*757.: *Nam virtutes ſine Fide folia ſunt: videntur virere, ſed prodeſſe non poſſunt; agitantur vento, quia non habent fundamentum. Quanti Gentiles habent miſericordiam, habent ſobrietatem, ſed fructum non habent, quia Fidem non habent .... Et aliqui Judæi habent caſtimoniam, ſedulitatem in lectione multam, & diligentiam, ſed ſine fructu ſunt*. Sanctus ergo Ambroſius non negat, eas eſſe virtutes, ſed ſolum ait, carere fructu ſalutis, quia pro æterna ſalute eis non proſunt. Ut Theologi ſuadeant, poſſe ab Infidelibus abſque Fide fieri aliqua opera moraliter bona, utuntur textu Exodi *cap.* 1. ubi, cum obſtetrices Ægyptiæ mandatum accepiſſent a Pharaone præfocandi in ipſo ortu omnes Hebræorum maſculos, illæ timuerunt Deum, nec fecerunt juxta præceptum Regis, ſed mares ſervaverunt; quam quidem miſericordiam laudat Scriptura, nec eam Deus ſine mercede temporali reliquit; *v. enim* 20.: *Bene ergo fecit Deus obſtetricibus ... &, quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos*; id eſt prolem copioſam conceſſit: utuntur textu Ezechielis 29. *v.*20. ubi Rex Nabuchodonoſor propter bellum feliciter geſtum adverſus Tyrios, ſicut imperaverat Deus, mercedem temporalem recepit, terram ſcilicet Ægypti, & manubias ejus: *Dedi ei terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus*; unde merito S. Hieronymus *in hunc locum* ſcribit *oper. tom.* 5. *col.* 353.: *Ex eo quod Nabuchodonoſor mercedem accepit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri. Unde & per Jeremiam Nabuchodonoſor* Columba Dei *appellatur, eo quod adverſus populum peccatorem Dei ſervierit voluntati*. Legi poteſt D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 4. & plura pro eadem ſententia cumulata ſunt apud Suarez *in tract. de Fide, Spe, & Charitate diſput.* 17. *ſect.* 3. & apud Tournely *in prælect. Theolog. tom.* 2. *de Gratia Chriſti*. Inter damnatas quoque Michaelis Baji propoſitiones, & alias pariter ſubinde proſcriptas nonnullæ reperiuntur, ex quarum damnatione deſumitur, opera Infidelium, licet non ſint bona bonitate meritoria æternæ ſalutis, non omnia tamen mala eſſe, vel indifferentia, ſed bona eſſe poſſe bonitate

morali.

Digitized by Google

morali. Inter Bajanas vigeſima quinta hæc eſt: *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*. Vigeſima octava hæc eſt: *Liberum arbitrium ſine Gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*. Trigeſima ſeptima hæc eſt: *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit*. Trigeſima octava: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa Charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde infuſa Deus amatur*. Quadrageſima: *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*. Sexageſima ſecunda: *Illa diſtinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto & omnibus circumſtantiis rectum eſt & bonum (quod moraliter bonum appellare conſueverunt), vel quia eſt meritorium regni æterni eo quod ſit a vivo Chriſti membro per ſpiritum Charitatis, rejicienda eſt*. Inter proſcriptas ab Alexandro VIII. trigeſima prima eſt hæc: *Neceſſe eſt, Infidelem in omni opere peccare*. Aliæ conſimiles proſcriptæ leguntur in Conſtitutione ſan. mem. Clementis XI. quæ incipit *Unigenitus* (*Bullar. tom.* 10. *part.* 1. *pag.* 342.): Trigeſima nona videlicet: *Voluntas, quam Gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum. Eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. Quadrageſima: *Sine Gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Quadrageſima prima: *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis ethnicis, non poteſt venire, niſi a Deo, & ſine Gratia non producit niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris*. Quadrageſima octava: *Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum, ſine Fidei lumine, ſine Chriſto, & ſine Charitate?*

7 Admiſſo ergo, ut in Gentilibus modo explicato veræ virtutes morales reperiri poſſint, remanet, ut examinetur, an in eis aliqua ex virtutibus ad gradum heroicitatis aſcendere poſſit; & deinde, an nonnulli ex dictis Gentilibus eas in gradu heroico habuerint, ita ut non abuſive, ſed proprie *Heroes* fuerint appellati. Et, ſpectata quidem rei natura, nihil videtur obſtare, quin inter Infideles aliquis ex. gr. ex impulſu honeſtatis pure naturalis ad conſervandam pudicitiam ſive conjugalem, ſive virginalem non ſemel, ſed pluries ſe morti exponat: in quo proinde rerum eventu non videtur eſſe dubitandum de virtute ejus heroica; ſic enim agens ex rectæ rationis dictamine ceteros quamvis caſtos & fortes excellit in virtute caſtitatis, & fortitudinis. An autem aliqui fuerint inter Gentiles, qui virtutibus in gradu heroico excelluerint, ita ut veri Heroes dici potuerint, quæſtio non eſt ad Theologiam pertinens, ſed ad hiſtoriam: & in ea quidem opinio eſt multorum, ipſos non fuiſſe virtutibus moralibus in gradu heroico præditos, nec Heroes vere potuiſſe appellari, cum ad conſtituendum Heroem collectio omnium virtutum moralium requiratur, quotquot vero apud Gentiles propter alicujus virtutis moralis excellentiam Herois nomen conſecuti ſunt, aliis ut plurimum caruerunt virtutibus, & vitiis

fuerunt

fuerunt inquinati, quæ efficiunt, ut ſtricte Heroes dici non potuerint. Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 2. diſput. 5. art. 2.* poſtquam probavit, poſſe in Infidelibus reperiri veras virtutes morales, docuit, regulariter eos habere non poſſe virtutes omnes morales ſimul junctas; concluditque, neminem ex iis, qui Heroes dicti ſunt, illas adeptum fuiſſe; & *diſput. 32. art. 7.* poſtquam probavit nihil obſtare, quominus inter Infideles aliqua virtus heroica reperiri potuerit, inquit, etſi aliqua virtus heroica in quibuſdam Infidelibus apparuerit, fuiſſe imperfectam, cum in genere virtutis naturalis moralis perfecta undequaque dici non potuerit. Latius hoc ipſum proſequitur argumentum Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis*, ubi, poſtquam *diſput. 12. quæſt. 1. ſect. 3. & 4.* erudite demonſtravit, virtutem heroicam morum non fuiſſe re ipſa, ſed in ſpeciem tantum in ethnicis hominibus, quos Romani venerati ſunt tanquam ſapientiæ & virtutis proceres, nec in Philoſophis Græcis, quos omnes contendit vitiis fuiſſe inquinatos, *eadem diſput. 12. quæſt. 2. ſect. 3.* ſtatuit & probat poſſibilem eſſe heroicam virtutem philoſophice in homine mortali. Quocirca ab eis diſcrimen ponitur inter poſſibilitatem, ut ajunt, & actualitatem, ſeu exiſtentiam; primam quippe admittunt, ſecundam autem rejiciunt: idemque Cardinalis de Aguirre *in morali Philoſophia lib. 7. cap. 1. num. 6.* ait: *Certe, ſi diligenter evolveremus virtutes illas quorumdam Ethnicorum ſupra memoratas, quæ heroicæ & Divinæ habitæ ſunt, inveniremus plane, non modo ea epitheta non meruiſſe adeo illuſtria, ſed ne attigiſſe quidem gradum ſolidæ, & perfectæ virtutis, qua homo ſimpliciter probus eſt &c. Qui enim heroica virtute præditi cenſebantur, ea opera exhibebant in oculis hominum, quæ longiſſimo intervallo viderentur excellere ſolitam honeſtatis menſuram, quamvis, ſi ſerio, & juxtà veritatem examinarentur, fortaſſe nec digna eſſent ſimplici appellatione virtutis.* Idque latiſſime proſequitur Theophilus Raynaudus *tom. 4. de virtutibus, & vitiis lib. 1. cap. 1. ſect. 2. num. 82. & ſeqq.* Inter opera S. Baſilii *tom. 2. pag. 173. & ſeqq.* extat eruditus dicti Patris ſermo ad adoleſcentes, quomodo poſſint ex Gentilium libris fructum capere; & *pag. 179.* refert, Socratem ſumma cum patientia toleraſſe percuſſiones quaſdam in faciem ſibi illatas ab homine ebrioſo, & deinde ait *num. 5.*: *Illud enim Socratis germanum eſt præcepto illi, maxillam cædenti præbere oportere & alteram, nedum ulciſcamur nos.* Meminit Alexandri, qui noluit aſpicere filias Darii captivas, quarum incredibilis pulcritudo fuiſſe prædicabatur, & poſtea inquit: *Hoc ſpectat eodem, atque illud, quod qui aſpexerit mulierem libidinoſe, quamquam adulterium opere non commiſit, quoniam tamen concupiſcentiam in animum admiſit, crimine non vacet.* Narrat demum, Cliniam, unum ex diſcipulis Pythagoræ, noluiſſe jurare, ut multam effugeret trium talentorum, licet non eſſet falſo juraturus; & poſt hæc ita animadvertit: *Præceptum, quo nobis jusjurandum interdicitur, ut mihi videtur, edoctus.* Facta hæc Gentilium a S. Doctore commendantur. Sed orationem reducamus ad actionum bonarum exempla. Putat, ex eis viam aperiri ad noſtra

præ-

Digitized by Google

præcepta ſervanda: *Quare quiſquis in his fuerit prius eruditus præceptis illis, tamquam quæ fieri non poſſint, non denegabit amplius fidem*. Sed bene agnoſcit, illos, qui ea perpetrarunt, vitiis fuiſſe inquinatos, ita ut Heroes nullo modo dici potuerint: *Sed ad hoc idem, quod initio dicebam, rurſus revertamur, non omnia ex ordine, ſed ſolum quæ utilia ſunt, ſuſcipienda nobis eſſe. Turpe namque fuerit, rejicere nos cibos exitioſos, diſciplinarum vero, quæ animam noſtram nutriunt, rationem nullam habere; ſed torrentis in morem, quidquid obvium eſt, trahentes, id in animum recondere*.

8 Hactenus de Heroibus, & heroica virtute quoad Gentiles. Nunc ad Chriſtianam religionem tranſeuntes, aliqua de Heroibus, & de virtute heroica exponemus, præſertim relata ad cauſas Beatificationis & Canonizationis. S. Auguſtinus *lib.* 10. *de civit. Dei cap.* 21. (*col.* 256. *tom.* 7. *oper.*) poſtquam animadvertit perſecutiones Fidelium non modo non fuiſſe pernicioſas, ſed Eccleſiæ utiles, cum per eas numerus Martyrum impletus ſit, de Martyribus inquit: *Hos multo elegantius, ſi Eccleſiaſtica loquendi conſuetudo pateretur, noſtros Heroas vocaremus*. Et paulo poſt: *Sed a contrario Martyres noſtri Heroes nuncuparentur, ſi, ut dixi, uſus Eccleſiaſtici ſermonis admitteret, non quod eis eſſet cum Dæmonibus in aere ſocietas, ſed quod eoſdem Dæmones, id eſt aereas vincerent poteſtates*. Coquæus *in notis ad hoc caput S. Auguſtini* ſcite obſervat, Herois nomen inanem quamdam gloriam præſeferre conſueviſſe, quam viri ſancti ſpernebant, & a qua religio Chriſtiana abhorrebat; quo ſenſu S. Auguſtinus ait, ſe Martyres noſtros fuiſſe Heroas appellaturum, ſi Eccleſiaſtica loquendi conſuetudo pateretur. Cumque idem Coquæus bene animadvertat, ſi non nomine, ſaltem re Heroes fuiſſe tot Chriſti Martyres, qui pro Fide mortem contempſerunt, & ſanguinem profuderunt; Heroes quoque, ſi non nomine, re fuiſſe tot Virgines Chriſtianas, quæ Diaboli tentationes, carnis irritamenta, & mundi fortiſſime ſuperarunt; Heroes denique tot Confeſſores, qui non humanam, ſed Angelicam prorſus in terris vitam egerunt, ut late proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 2. *cap.* 4. *pag.* 154. *& ſeqq.*; hinc ſequitur, ut, ſicuti *in primo libro* diximus, Sanctorum cultum a Martyribus ortum habuiſſe, deinde fuiſſe ad Confeſſores extenſum, ita in præſenti dicamus, profana voce ſanctificata, & poſteriori uſu comprobata, Herois nomen primum Martyribus, deinde Confeſſoribus additum fuiſſe. Unde Cardinalis De Aguirre *de virtutibus, & vitiis diſput.* 12. *quæſt.* 1. *ſect.* 1. *num.* 10. allatis recitatis verbis S. Auguſtini, adjicit: *Hucuſque Auguſtinus; quo præeunte, jam uſus longævus invexit eam Heroum appellationem non modo in Martyres, ſed etiam in eos Confeſſores, qui eximiis & admirandis virtutibus atque operibus longiſſimo ſpatio ſupergreſſi ſunt ceteros homines non modo impios, ſed & probos ac juſtos, qui lentiori gradu honeſtatem ſequuntur*. Recte quoque adnotavit Eſparza (*de virtutibus moralibus in communi quæſt.* 5. *illat. de virtute heroica art.* 5.): *Verum, hoc aditu per Auguſtinum aperto, poſteriores Scriptores abſque ullo ſcrupulo dixere, dicuntque paſſim Heroas non modo Martyres Chriſti, ſed & Confeſſores omnis*

generis

generis ſuppares Martyribus præcellenti virtutum claritate, ſimiliterque dicunt heroicas virtutes ipſas, & operationes virtuoſas præcipuo ſupremi cujuſdam gradus fulgore præeminentes. In Martyribus ut plurimum ſola mors eſt, in qua reſidet heroicitas: in ea quippe una tanta quandoque heroicitas continetur, quanta in omnem vel jam anteactam, vel poſt agendam vitam poterat extendi. In Confeſſoribus vero heroicitas non parte aliqua continetur, ſed totam reſpicit vitam, reſpicit obitum, & multiplex eſſe debet, multiſque actibus & habitibus extenſa, ut infra videbitur.

9 Nomini res ſuccedit. Vera etenim virtus heroica, & quaſi Divina, quæ ex dictis vix, aut ne vix quidem in Gentilibus locum habuit, ſervata fuit uni populo Dei in Lege veteri, & Eccleſiæ Catholicæ in Lege Gratiæ: quocirca Abrahamus conſtantiæ ac fidelitatis, Joſeph caſtimoniæ ac pudoris, Job patientiæ invictæ, David manſuetudinis, Machabæi fortitudinis admirandæ honor & exemplum ante Euangelicam Legem prædicantur; & poſt adventum Chriſti Joannes Baptiſta omnimodæ innocentiæ, Apoſtoli perfectionis Chriſtianæ, Martyres fortitudinis, Confeſſores conſtantiæ, Virgines pudoris intemerati exempla admiranda præſtiterunt. Heroicæ virtutis genus Divinum & Theologicum ad eas tantum virtutes coarctatur, quas ſupra omnem naturæ exigentiam Deus animabus noſtris infundit in ordine ad objectum, ſeu finem ſupernaturalem. Tales non modo ſunt virtutes illæ inditæ a ſolo Deo, ut Fides, Spes, Charitas, quæ ſpeciatim verſantur in ipſo Deo tanquam objecto, & fine immediato, ſed etiam aliæ morales ejuſdem ſupernaturalis ordinis, quæ non immediate verſantur in Deo ipſo, ſed in alio objecto ſupernaturali, inferiori, & creato, quamvis mediate in Deum finem ultimum ſupernaturalem contendant & ordinentur. Sed, cum ratio & natura heroicitatis non ſit inſeparabiliter virtuti Divinæ, ſeu Theologicæ conjuncta, alioquin quotquot virtutibus Theologicis præditi ſunt propter gratiam juſtificationis, immo & Chriſtiani in ſtatu peccati retinentes Fidem, ac Spem Theologicam cenſerentur virtute heroica præditi, quod abſonum eſt; hinc fit, ut in his virtutibus natura ſua Divinis, ſive Theologicis tunc ſolum inveniatur ratio virtutis heroicæ, cum attingunt ſupremum illum perfectionis apicem, quo aliquis longiſſime ſupergreditur bonitatem aliorum juſtorum, qui lentiori conatu ad perfectionem Chriſtianam aſpirant: quod ipſum virtutibus moralibus applicatur, uti bene animadvertit ſæpe citatus Cardinalis de Aguirre *de virtutibus, & vitiis diſput.* 12. *quæſt.* 1. *ſect.* 2. *num.* 19. & 20. De his, qui virtutibus attingunt perfectionis apicem, & ſupergrediuntur bonitatem aliorum juſtorum, prædicatur illud Eccleſiaſtici 31. *v.* 9. *Quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua*. Omnes eoſdem ſuſpiciunt, laudant, mirantur, & quaſi a longe reverentur, ſicuti olim populus Apoſtolos, de quibus *Actor.* 5. *v.* 12. & 13. *Erant unanimiter omnes in porticu Salomonis; ceterorum autem nemo audebat ſe conjungere illis, ſed magnificabat eos populus*: adeo nempe virtute ſu-

pra ceteros eminere videbantur. Iidem dicuntur effecti conſortes Divinæ naturæ, juxta illud 2.*Petri* 1. 4. & dicuntur habere ſimilitudinem cum Chriſto, uti loquuntur S.Thomas *in libro moralium cap.*3. & S. Bonaventura *in* 3. *ſent. diſt.*34. *quæſt.*1. Quæ tamen cum grano ſalis, uti dicitur, intelligenda ſunt; qua de re infra, cum perfecta participatio & ſimilitudo Dei, & Chriſti ſit omnino impoſſibilis; & quantacumque ſit hominis perfectio, ſemper immenſum quid atque infinitum ſit illud, quo creatura diſtat a Creatore. Quare S. Auguſtinus *de Natura & Gratia* (*cap.*33. *col.*143. *tom.*10. *oper.*): *Abſit autem ut ei* (loquitur de Pelagio) *dicamus, quod a quibuſdam contra ſe dici ait, comparari hominem Deo, ſi abſque peccato eſſe aſſeratur, quaſi vero Angelus, quia abſque peccato eſt, comparetur Deo. Ego quidem hoc ſentio: quia etiam cum fuerit in nobis tanta juſtitia, ut ei addi omnino nihil poſſit, non æquabitur creatura Creatori.*

10 Cohærenter ad hæc ſcribentes de Canonizatione dicunt, heroicitatem eſſe *eminentiam quamdam actus ex habitu Charitatis, & ejuſdem gradus intenſionem quamdam, a quo operationes potentiarum noſtrarum ex imperio voluntatis habent, ut dirigantur ad eminentiſſimum ſupernaturalem finem, ut de proximo illum attingant*; quemadmodum totidem verbis heroicitas definitur a Scaccho *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*2. *cap.*4. *pag.* 144. cum quo concordant late deducta per Baldellum *Theolog. moral. tom.*2. *lib.*2. *de Spe, & Charitate diſput.*8. *num.*18. Apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.*2. *diſput.* 32. *art.* 3. *num.* 27. heroicitas Chriſtiana dicitur *ille virtutis gradus, perfectio, ſeu fulgor, & excellentia, quæ facit, ut homo circa materiam illius virtutis ſupra communem aliorum hominum operandi modum operetur, & in hoc Deo ſimilis ſit*; idque late proſequitur Clericatus *deciſ. miſcell. deciſ.* 108. *num.* 2. Maderna *quæſtion. Theolog. tom.* 2. *tract.* 6. *quæſt.* 3. *art.* 2. *num.* 4. docet, actionem heroicam Chriſtianam eſſe illam, *qua homo circa materiam alicujus virtutis, & circumſtantiis conſideratis, valde arduam, propter Deum modo excellentiori communem operandi modum hominum ſuperante, & ſimili modo operandi Divino aliquam operationem exercet.* Lezana *tom.* 3. *Theolog. tit.* 4. *diſput.* 4. *quæſt.* 11. *pag.* 407. deſcribens virtutem heroicam Theologicam docet, eſſe *virtutem excellentiſſimo modo naturam excedentem, ad Dei ſimilitudinem accedentem, & quodammodo Divinam*; & concordat Michael Angelus Lapius olim Fidei Subpromotor *in tract. de heroicitate virtutum in Beatificandis, & Canonizandis requiſita pag.*33.; Matthæuccius *in practica Theologico-Canon. tit.* 2. *cap.*1. *num.* 3. probat, *heroicitatem Theologicam, & ſupernaturalem eſſe eminentem quemdam gradum & ſplendorem virtutis, ad quem homo ex ſpeciali Dei gratia & motione pervenit ita, ut cum gaudio ad altiores & perfectiores gradus ſupernaturales moveatur cum abnegatione ſui, hoc eſt cum poſtpoſitione ſui affectus circa bona, & commoda temporalia & ſenſualia*. Pater Antonius Gonzalez ex Dominicana familia doctus & diligentiſſimus Poſtulator cauſæ S. Roſæ de Lima, in ſua elaborata informatione ſuper ejus virtutibus *num.*10. & 11. ait, heroicitatem eſſe *quamdam eminentiam virtutis in ſummo*

Digitized by Google

mo gradu, ad quem homines ex Dei gratia ſupra communes aliorum vires evolant. Petrus Franciſcus de Rubeis olim Fidei Promotor in ſuis animadverſionibus, quas exaravit occaſione diſputationis dubii de virtutibus in gradu heroïco S. Joannis de Cruce, Heroem Chriſtianum docuit eſſe eum, qui in Chriſtianis virtutibus ſe exercet eminenti quodam modo, quo ſuperet communem operandi modum ceterorum hominum, qui in eadem virtute ſe exercent; & Proſper Bottinius Archiepiſcopus Myrenſis ipſe quoque olim Fidei Promotor in ſuis animadverſionibus exaratis, dum in ſacrorum rituum Congregatione proponebatur de virtutibus heroicis Servi Dei Nicolai Factor, poſtquam probavit, non omnes operationes & actus imperatos per habitum virtutis infuſæ *heroicos* dici poſſe, ne promiſcue Fideles exiſtentes in Gratia, & laudabiliter operantes *Heroes* dici poſſent, uti ſupra adnotatum eſt, qualitatem heroïcam reducit ad actus illos, qui excedunt operandi modum, quem viri, etſi probi, ſectantur. In eamdem ferme ſententiam deſcenderunt ſacræ Congregationis Conſultores, quorum ſuffragia, cum ageretur de virtutibus heroicis Servi Dei Cardinalis Bellarmini, typis edita fuerunt, in Poſitione ejuſdem cauſæ, quæ ſuper eodem dubio proponi debebat, at propoſita non fuit, dum ego fungebar munere Fidei Promotoris. In ſuffragio ſiquidem clar. mem. Cardinalis Capiſucchii tunc Magiſtri Apoſtolici palatii habentur hæc verba: *Præmittendum eſt, virtutem heroicam eſſe illam, quæ ſive ob excellentiam operis, ſive ob circumſtantiam intervenientem, quæ opus difficillimum reddat, erumpit in actum ſuperantem communem modum operandi humanum, ita ut tunc quis heroice operari dicatur, cum operatur ſupra communem hominum, etiam virtuoſe operantium, conditionem*. In ſuffragio Patris Abbatis de Mier Benedictini ſic legitur: *Ut brevitati conſulam, doctrinas omittam. Quid ſit, & in quo conſiſtat virtus heroica, vulgare eſt. Feſtinanti ſatis ſit dicere, virtutem heroicam debere excedere communes eo proportionali modo, quo magnificentia excedit liberalitatem*. Pater Martinus de Eſparza *de virtutibus moralibus in communi quæſt. 5. illat. de virtute heroica art.* 10. admittit, Heroem eſſe, qui pleroſque alios homines recte agentes ſplendore ſuperat, & laude virtutis; ſed ait, id non ſufficere ad omnimodam cognitionem heroicitatis, quandoquidem ejus ſubſtantia non tangitur, ſed exprimitur proprietas quædam accidentalis, ex comparatione ducta; ita ut aliquid abſolutum præcedere debeat, in quo heroicitas fundetur. Plura idem Auctor in opere citato ſubtiliſſime proſequitur; ſed in ſuffragio ſuo ad cauſam ſupra memoratam Servi Dei Cardinalis Bellarmini clarius rem explicat his verbis: *Heroicitas virtutum non deprehenditur in Sanctis Confeſſoribus, ſicut in Martyribus, ex uno, vel altero opere exteriori valde arduo ac difficili atque mirabili; quia tale aliquod particulare opus paucis Sanctis Confeſſoribus, & raro occurriſſe legitur, & quibus occurrit, quique talia peregere, non inde præcipue æſtimantur, nec reputantur Heroes ſanctitatis, ſed quia ante, & poſt, maxime vero poſtea uſque ad obitum, perſtitere in continua nunquamque interrupta vitæ innocentis ſerie, peragendo omnia juxta*

præcepta & conſilia Euangelica cum circumſtantiis conferentibus ad ſummos apices perfectionis quoad ſubſtantiam & modum ſingulorum operum, cumque firmo atque inteſo rerum omnium terrenarum contemptu, & pari cum adhæſione ad Deum ac Divina. Quæ quidem agendi ratio uniformiter ac invariabiliter longo tempore retenta uſque adeo prætergreditur humanæ naturæ ſibi relictæ conditionem variabilem utique & inconſtantem multiplici ex capite, maxime vero propter aſſiduum paſſionum aſſultum ſibi invicem adverſantium per intervalla, continuo vero pellicientium concorditer ad delectabilia, & tantumdem avertentium a tota honeſtate, nedum a ſupremo honeſtatis gradu: prætergreditur, inquam, uſque adeo humanæ naturæ conditionem ſublimis ea, ac diu invariata agendi ratio, ut proxime accedat ad ſanctitatem Divinæ naturæ eſſentialiter invariabilem, ideoque ad heroicitatem Euangelicam ſe ſola ſufficiat; quia ſe ſola conſtituit hominem perfectum ad eum modum, quo Pater noſter cæleſtis perfectus eſt. In Bellarmino autem noſtro ita eminuit incontaminata ejuſmodi vitæ ſeries, & perfectiſſimus quoad omnia & ſingula agendi modus ab ipſa prope infantia uſque ad poſtremum ætatis ſuæ annum ſeptuageſimum nonum incluſive, ut nullum in eo peccatum, vel etiam veniale perfecte deliberatum, ſed neque ullus imperfectionis nævus adverſus conſilia Euangelica, aut Regulas Religionis obſervari tam longo tempore a quoquam potuerit. Quam in rem non neceſſe eſt ſingulos aliquos teſtes appellare, quia totum ſummarium ſcatet ejuſmodi elogiis juratis, & aliis non quidem juratis, fide digniſſimis tamen, & fidem certam facientibus propter præeminentem deponentium qualitatem. Quid quod in generali totius vitæ Confeſſione pro ultimo agone ægre reperire potuit Confeſſarius materiam ſufficientem ad validam abſolutionem? Hic igitur incontaminatæ vitæ longus & perfectiſſimus ac exemplaris agendi modus pro omni ſtatu, omni tempore, ac loco concludenter probat ſe ſolo heroicitatem omnium virtutum Cardinalis Bellarmini. Romæ quoque anno 1722. edita fuerunt nonnulla ſuffragia Academiarum, ſive Univerſitatum Theologicarum Pariſienſis, Salmanticenſis, & Patavinæ in cauſa cujuſdam Dei Servi Apparitii, de quo infra. Porro in ſuffragio Patris Nicolai Buico de Spinazzola Minoris Conventualis & Theologi primarii pro Scoti doctrina in Univerſitate Patavina hæc habentur *pag.* 185. *Admoneo, heroicum eſſe vocabulum a Gentilitate in Chriſtianos invectum. Significat vero apud Chriſtianos virtutis gradum, perfectionem, & excellentiam, qua homo circa materiam virtutis alicujus ſupra communem aliorum hominum operandi modum operatur, & per hoc fit Deo ſimilis & apparet*; & in ſuffragio Michaelis Verii Theologiæ Doctoris & publici Dialecticæ Profeſſoris in eadem Univerſitate Patavina ita legitur *pag.* 216. *Virtus igitur heroica eſt habitus generalis complectens, quod ſummum eſt in omni virtute; & tantum ac tale humanæ rationis ſupra paſſiones prædominium cauſat in omni materia, ut nullum objectum vim habeat, aut facultatem ad Heroem deturbandum ab eo, quod a recta ratione ſancitum fuerit. Hinc eſt, ut virtus heroica Divina potius eſſe, quam humana videatur.*

11 Hæc ſunt, quæ habentur apud ſcribentes de Beatificatione & Canonizatione. Nunc reliquum eſt, ut ea referantur, quæ pertinent ad praxim

xim Sedis Apoſtolicæ, & Congregationis ſacrorum rituum, cum quæſtio inſtituitur de virtutibus, & earum heroicitate. Porro in eo, quod attinet ad præſentem inſpectionem, ponderandum eſt primò, quæſtionem inſtitui non de virtute, aut virtutibus pure politicis, ſed de virtutibus Chriſtianis; cum illæ reſpiciant ſolum honeſtatem virtutis intra fines honeſtatis moralis conſideratæ, hæ vero referantur vel actualiter, vel virtualiter in ipſum Deum uti finem ſupernaturalem: ſecundò, vim & naturam quæſtionis non conſtitui in virtutibus Chriſtianis utcumque, ſed in earum heroicitate: tertiò, heroicitatem nihil aliud eſſe, quam operis excellentiam, quæ ab ipſa operis arduitate ut plurimum cauſam habet & originem; quæ enim communia ſunt & ordinaria, non ſunt excellentia, nec excitant admirationem, uti bene oſtendit Maderna *loc. cit. num.6. & 7.*: quartò, operis excellentiam, & ejus arduitatem judicandam eſſe habita ratione circumſtantiarum; ſi enim ex. gr. puer jejunet, uti legitur de S. Nicolao Myrenſi Epiſcopo, id utique erit aliquid excellens, at tale non erit, ſi jejunium fiat ab aliquo jam viro facto; ſi Rex, aut Princeps infirmis miniſtret in noſocomio, uti legimus factum a S. Ludovico Rege Galliarum, id habebitur pro opere excellenti, at pro tali non habebitur, ſi fiat a viro infimæ conditionis; quemadmodum, has ſimileſque circumſtantias referendò, bene proſequuntur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.2. cap.1. pag.118. & ſeqq.*, Matta *de Canoniz. SS. part.4. cap.6. num.71.* Maderna *de virtutibus in communi tom.2. tract.6. quæſt.3. art.2. num.6.* Matthæucc. *pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. pertractandas tit.2. cap.1. §. 2. num.39.*: quintò, in re & ad effectum, de quo agitur, paucos actus, licet heroicos, non ſufficere; cum multiplex excellentia vitæ requiratur in Canonizandis, uti loquuntur Canoniſtæ in ſuperioribus allegati; & cum de virtutibus conſtare dici non poſſit in gradu heroico, uti loquuntur Theologi, ſi multiplices non proponantur actus a Dei Servis eliciti, qui qualitate heroica præditi ſint; veluti late oſtendit citatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 2. cap. 2. pag.122. & eadem ſectione cap.3. pag.132. & pag.138.* & ſatis apte innuit Roſignolius *de diſcipl. Chriſtianæ perfectionis lib. 3. cap. 1.* ubi ſic loquitur: *Quarta ratio conſervandæ virtutis eſt ejus perpetuus uſus & exercitatio; eſt enim virtus talentum illud Evangelicum, quod nullo modo otioſum relinqui permittit Deus. Quare, ut obeantur virtutum officia, ſummopere vigilandum eſt, omniſque, quæ offertur, occaſio avide arripienda: ſiquidem in virtutis curriculo qui non pergit, regreditur*: ſextò, multitudinem actuum, licet heroicorum, ſatis non eſſe, ut virtutes Beatificandi, & Canonizandi approbentur; ſatis enim non eſt, ſi ex pluribus heroicis actibus, ex. gr. virtutis Fidei heroicus habitus Fidei comprobetur, ſed ulterius requiritur, ut ex aliis actibus juxta modum infra explicandum habitus heroici aliarum virtutum Theologalium, & Cardinalium demonſtrentur, juxta eumdem Scacchum *in cit. tract. ſect.2. cap.3. pag.133.* ubi ſic loquitur: *Remanet igitur, omnium virtutum conſiderationem, & actorum conſiderandorum in actis Servorum Dei ad*

ſeptem

ſeptem cum primis capita reduci debere, videlicet ad habitum virtutum infuſarum, quæ ſunt Fides, Spes, & Charitas, & ad habitus quatuor virtutum Cardinalium, ſeu moralium acquiſitarum, quæ ſunt Prudentia, Juſtitia, Fortitudo, & Temperantia. Nam reliqui omnes virtutum earumdem actus ad hæc capita reducuntur vel tamquam illarum partes ſubjectivæ, vel tamquam partes poteſtativæ, vel tamquam ſpecies ad ſua genera, ex quorum ratione & natura, ex objecto, circumſtantiis, ac fine acta Servorum Dei ſigillatim in praxi expendenda, ac examinanda veniunt. Quæ tamen ſic explicanda ſunt & intelligenda, non ut in quolibet Beatificando, & Canonizando opus ſit, ut probetur exiſtentia virtutum tum Theologalium, tum Cardinalium in gradu heroico per multiplices heroicos actus ejuſdem generis ex unaquaque prædictarum virtutum procedentes; ſed ut in omnibus & ſingulis Beatificandis, & Canonizandis per actus multiplices heroicos probetur exiſtentia virtutum Theologalium, & præcipue Charitatis, in gradu heroico; tum quia illi, qui ratione eximiæ perfectionis virtutum Theologicarum ſe integre devoverunt Deo ut fini ſupernaturali, veluti fideliſſimi ſervi, & cariſſimi filii, ſicuti tota animi contentione ſe exercent in virtutibus Theologicis, ita per illarum illuſtrationem & imperium eliciunt toto impetu & conatu actiones virtutum moralium, uti loquitur Cardinalis de Aguirre *de virtutibus, & vitiis diſput.* 12. *quæſt.* 1. *ſect.* 2. *num.* 20. tum quia Charitas eſt vinculum perfectionis, teſte Apoſtolo *ad Coloſſ.* 3., cum de ea 1. *Joannis cap.* 4. *v.* 16. ſcriptum ſit: *Qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; eademque eſt aliis virtutibus major juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 66. *art.* 6. *in corpore*, ubi hæc habet: *Cum autem tres virtutes Theologicæ reſpiciant Deum ſicut proprium objectum, non poteſt una earum dici major altera ex hoc, quod ſit circa majus objectum, ſed ex hoc, quod una ſe habet propinquius ad objectum, quam alia. Et hoc modo Charitas eſt major aliis, nam aliæ important in ſui ratione quamdam diſtantiam ab objecto: eſt enim Fides de non viſis, Spes autem de non habitis; ſed amor Charitatis eſt de eo, quod jam habetur, eſt enim amatum quodammodo in amante, & etiam amans per affectum trahitur ad unionem amati*; & denique quia ab eminenti Charitate ſplendor & eminentia aliarum virtutum dependet, uti late explicant Scacchus *loc. cit. ſect.* 2. *cap.* 4. *pag.* 147. Pater Antonius Gonzalez ex Dominicana familia in ſua diſſertatione de heroicitate virtutum S. Roſæ Limanæ *tit. De principio, forma, & radice, ex qua virtutis promanat heroicitas*, Caſtellin. *de certit. glor. SS. in append. ad cap.* 4. *ſect.* 1. *num.* 12. Matthæucc. *tit.* 2. *cap.* 1. *§.* 2. Probatis autem modo prædicto virtutibus Theologalibus in gradu heroico, neceſſe eſt, ut probetur virtutum quoque Cardinalium, ſeu moralium exiſtentia non ſemper per actus heroicos, ſed quandoque per actus heroicos, quandoque per actus communes, reſtricta actuum heroicorum neceſſitate ad eas virtutes, in quibus Dei Servus, dum viveret, juxta ſuum ſtatum & conditionem potuit ſe exercere, quemadmodum deducitur ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 152. *art.* 3. *ad ſecundum*: *Nil enim prohibet, alicui virtuoſo ſuppetere materiam unius*

unius virtutis, non autem materiam alterius, ſicut pauper habet materiam temperantiæ, non autem materiam magnificentiæ. Doctrinam hanc exornant Patres Salmanticenſes *in curſu Theolog. tom.* 3. *tract.* 12. *de virtutibus diſput.* 4. *dub.* 2. *§.* 1. *ſub num.* 23. ubi docent, materiam alicujus virtutis poſſe eſſe dupliciter alicui impoſſibilem, vel abſolute & per ſe, quia ſubjectum natura ſua eſt incapax talis actus, ſicut Angelus eſt incapax paſſionum, quæ ſunt materia Temperantiæ, & Fortitudinis, & ſuppoſitum Divinum eſt incapax peccati, quod eſt materia Pœnitentiæ; vel per accidens ex aliqua accidentali ſuppoſitione, ut conjugatus ex ſuppoſitione ſtatus non poteſt habere materiam virginitatis, cujus tamen erat capax abſolute & per ſe, & pauper, ſuppoſita amiſſione divitiarum, non poteſt exercere magnos ſumptus, qui ſunt materia magnificentiæ, quos tamen abſolute & ſecundum ſe non eſt impoſſibile exercere. Sequitur Roſignolius *de diſcipl. Chriſtian. perfect. lib.* 3. *cap.* 1. ubi hæc habet: *Quinta induſtria eſt, ut eas virtutes potiſſimum exerceamus, ad quas vel natura, vel Gratia promptiores ſumus; eam enim promptitudinem vel natura inſeruit Deus, vel gratuito donavit ad hunc finem, ut iis ipſis virtutibus excellamus: & ideo veriſimillimum eſt, ad earum perfectionem in primis vocare nos Deum, ut iis bene confirmati, quidquid difficultatis & laboris aliarum virtutum uſus habiturus eſt, facilius deinde ſuperemus. Quod etiam de virtutibus cujuſque ſtatus & vocationis propriis intelligendum eſt; eas enim virtutes colere nos Deus vult, quibus nititur, quibuſque perficitur munus vocationis, in qua ab eo conſtituti ſumus*. Ad rem proſequuntur Collectar. *in cap.* 1. *in principio de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*, Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 15. *num.* 10. Pavin. in relatione cauſæ S. Bonaventuræ *part.* 4. *artic.* 4. *&* 9. Simonett. in relatione cauſæ S. Franciſci de Paula. *§. Non videndum*, Auditores Rotæ in relatione cauſæ S. Andreæ Corſini, *part.* 3. *§.* 1. *penes Lezanam conſult.* 1. *num.* 221. Matthæucc. *loc. cit. num.* 37. ubi bene obſervat, quod, ſi quoad omnes virtutes heroicitas verificari deberet, fruſtra ageretur de cauſis Anachoretarum, Religioſorum, Conjugatorum, & Pauperum, cum ratione ſtatus Anachoretæ ſubſidiis temporalibus proximum juvare, Religioſi voto paupertatis obſtricti indigentibus eleemoſynas conferre, Pauperes magnificentiæ Chriſtianæ actus elicere non valuerint. Quocirca Pater Garzonius olim Procurator Generalis Ordinis Servorum B. Mariæ Virginis in ſuo ſuffragio ſuper virtutibus Servi Dei Cardinalis Bellarmini typis edito, in ultima Poſitione cauſæ dicti Cardinalis ſuper virtutibus ita ſcripſit: *Inſuper, licet in Canonizando prærequiratur omnium earumdem virtutum poſſeſſio, non tamen eſt neceſſe, quod per actus ſingulares verificentur, aut probentur ſingulæ in eminentia, quia non omnes Sancti eodem modo per ſingulas virtutes hac excellentia fulſere, ſed alter magis in una, quam in alia; & ideo unius Sancti laudatur humilitas, alterius patientia, alius paupertas, quia illis magis præeminebant, ac de illis factum fuit majus experimentum. Quare in Canonizando ſatis eſt probatio earum virtutum in gradu eminenti & heroico, de quibus oblata ſibi fuit occaſio, & ſecundum conditionem,*

Digitized by Google

tionem, gradum, ac ſtatum ſuæ perſonæ, juxta omnium Doctorum ſententiam. Septimò, adnotare quoque fas eſt, virtutum excellentiam per actus, licet multiplices & heroicos, probatam dici non poſſe, ſi prompte, facile, & cum delectatione prædicti actus eliciti non fuerint; veluti fuſe demonſtratur a Cardinali de Lauræa *in 3. lib. ſent. diſp. 32. art. 6. num. 77.* quod ipſum late proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 2. cap. 4. pag. 150. & 151.* ubi hæc habet: *Facilitas & promptitudo potentiæ in producendis actibus virtutum eſt nota & ſignum habitus jam acquiſiti. Delectatio demum in productione actus eſt nota habitus jam acquiſiti & intenſi. Denique, ſi delectationi conjuncta ſit ſuavitas, quam aliquis experiatur in eliciendo aliquem virtutis actum per ordinem ad finem ſupernaturalem ex inſtinctu Charitatis, hujuſmodi ſuavitas & delectabilitas eſt nota & ſignum heroicitatis, quæ ex ſua natura promptitudinem & delectationem quamdam cum ſuavitate præſtat, ac generat in potentiis producentibus proprios actus*. Idque pluribus aſtruit Maderna *in curſu Theologic. tom. 2. tract. 6. de virtutibus in communi quæſt. 3. de virtute heroica art. 2. num. 17.* Tandem, ut propoſito de virtutibus heroicis dubio affirmando reſponderi poſſit, oportet, ut Heros ſemper fuerit idem, hoc eſt ut non defecerit a ſemita virtutis; uti docet Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis diſput. 12. quæſt. 2. ſect. 2. num. 25.* ubi ſic loquitur: *In quocumque autem gradu habeatur virtus heroica, non modo nullum permittit vitium, aut actionem deliberatam qualitercumque turpem, verum nec omiſſionem actionis cujuſpiam honeſtiſſimæ & perfectiſſimæ juxta circumſtantias perſonæ, temporis, & loci, in quibus oportuerit illam exercere. Itaque nihil abjectum, nihil vile unquam ſecum admittit, neque ullam morum imperfectionem, etiam culpa vacantem, ex plena deliberatione, ſed ſemper & ubique retinet illam ſublimitatem animi toto impetu tendentis ad ſummam honeſtatem, & imitationem Dei; quamvis in hoc, ut dicebamus, ſit gradus ſummus, medius, & infimus juxta ſummam, mediam, & infimam intenſionem habitus heroici, qui poteſt intendi magis ac magis ſine termino certo*. Quod late proſequuntur Pater Martinus de Eſparza *in tract. de virtutibus moralibus in communi quæſt. 5. illat. de virtute heroica pag. 208. & ſeqq. Rom. edit. ann. 1674.* ac Matthæuccius *loc. cit. §. 2. num. 35.* quæ quomodo intelligenda ſint, alibi explicabitur, quando videlicet tractabitur de peccatis; de quibus aliquando incidit quæſtio in examine cauſarum Servorum Dei.

12 Dices, tum juxta Philoſophos, tum juxta Patres Eccleſiæ virtutes eſſe inter ſe connexas, ita ut unam ex eis habens ceteras habere dicendus ſit; atque hinc inferes, non eſſe neceſſarium, ut de unaquaque virtute probationes particulares afferantur, ſed ſatis eſſe debere, ut una tantum ex eis probetur; qua probata, aliæ quoque probatæ cenſentur. Negari ſane non poteſt, Philoſophos ſenſiſſe, eum, qui habet unam virtutem, alias quoque habere; uti deſumitur ex Tullio *lib. 2. de officiis*, & ex Ariſtotele *Ethic. lib. 6. cap. ult. in fine* ubi ait: *Sed, & hoc eodem modo dilui, ac refelli poteſt ea ratio, qua diſputare poſſit aliquis virtutes inter ſe ſeparari: Non enim*

enim idem ad omnes virtutes aptiſſimus eſt natura. Itaque hanc jam adeptus eſt, illam autem nondum erit conſecutus. Nam in iis quidem virtutibus, quæ a natura ingenerantur in nobis hoc evenire poteſt; in iis autem, ex quibus abſolute vir bonus nominatur, non poteſt. Una enim cum prudentia, quæ una eſt, ceteræ omnes præſto aderunt. A qua ſententia aliqui Eccleſiæ Patres non recedunt, cum S. Ambroſius *lib. 2. de offic. cap.8. num.43. col.80. tom.2. oper.* ita ſcribat: *Promptius tamen nos juſto viro, quam prudenti committimus, ut ſecundum uſum vulgi loquar. Ceterum Sapientum definitione, in quo una virtus eſt, concurrunt ceteræ, nec poteſt ſine Juſtitia eſſe Prudentia*; & S. Hieronymus *in epiſtola 66. ad Pammachium* hæc habeat (*num.3. col.362. oper. tom.1.*): *Quatuor virtutes deſcribunt Stoici ita ſibi invicem nexas & mutuo cohærentes, ut qui unam non habuerit, omnibus careat, Prudentiam, Juſtitiam, Fortitudinem, Temperantiam*. Nihilominus ſi res ea, quâ decet, diligentia examinetur, unuſquiſque facili negotio deprehendet, non omnino ſubſiſtere ea, quæ modo dicta ſunt, aut ſaltem aſſumptioni jam poſitæ nullatenus obſtare.

13 De habitibus virtutum Theologicarum, hoc eſt de Fide, Spe, & Charitate, olim quæſtio erat inter Theologos, an una cum Gratia in Baptiſmo infunderentur. Plerique enim ante Innocentium III. exiſtimabant, adultis cum juſtificatione infundi habitus virtutum, præſertim Theologicarum, licet aliqui ex ſpeciali ratione negarent, tales habitus parvulis in Baptiſmate infundi; veluti deſumitur *ex cap. Majores, de Baptiſmo*, & probat Suarez *lib. 6. de Gratia cap. 8.* In Concilio Viennenſi ſub Clemente V. habita fuit tanquam probabilior ſententia aſtruens, tum parvulis, tum adultis Gratiam infundi, & virtutes, uti habetur *in Clementin. unic. de Summa Trinitate, & Fide Catholica*. Cumque poſtmodum in Concilio Tridentino *ſeſſ.6. cap.7. de juſtificat.* ſic decretum ſit: *Unde in ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum, cui inſeritur, Fidem, Spem, & Charitatem*; probabile nonnullis admodum videtur, poſt Tridentinum de Fide eſſe, juſtificatis dari habitus infuſos Fidei, Spei, & Charitatis: ita Suarez *loc. cit. §. 14.*, & Vega *in Concil. Trident. lib. 7. cap. 6.* Rurſus, amiſſa per peccatum Charitate, niſi forte peccatum ſit Infidelitatis, certum eſt, Fidem remanere; quæ, licet informis ſit, & non viva, nihilominus eſt vera Fides. Quocirca in Concilio Tridentino *cit. ſeſſ.6. de juſtificat. can.28.* ſic decernitur: *Si quis dixerit, amiſſa per peccatum Gratia, ſimul & Fidem ſemper amitti; aut Fidem, quæ remanet, non eſſe veram Fidem, licet non ſit viva; aut eum, qui Fidem ſine Charitate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit*: & licet ibi ſacrum Concilium ſolum de virtute Fidei loquatur, ex ejus nihilominus doctrina *eadem ſeſſ.6. de juſtificat. cap.6.*, ubi Spem in peccatore agnoſcit, *In Spem eriguntur fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore*, ſufficienter infertur, amiſſa per peccatum Charitate, præter Fidem remanere Spem, niſi peccatum ſit deſperationis. Quibus proinde præmiſſis, connexio virtutum Theologalium inter ſe non ab ipſarum natura, ſed a Dei liberalitate, qui,

quando aliquem ſanat, perfecte ſanat, in prima ipſarum infuſione verificatur.

14 Excluſa neceſſaria connexione virtutum Theologalium inter ſe, videndum eſt de connexione virtutum prædictarum cum virtutibus moralibus, & de connexione virtutum moralium inter ſe. Adhuc ſub Judice lis eſt, an dentur habitus virtutum moralium, & ſic an eorum fiat infuſio una cum habitibus virtutum Theologalium. S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 63. *art.* 3. quærit, *Utrum aliquæ virtutes morales ſint in nobis per infuſionem*: & affirmando reſpondet, quia oportet, ut effectus ſuis cauſis & principiis proportione reſpondeant: unde, quemadmodum omnes virtutes tam intellectuales, quam morales, quæ noſtris actibus acquiruntur, procedunt ex quibuſdam naturalibus principiis in nobis jam exiſtentibus; ita neceſſe eſt, ut virtutibus Theologicis, quibus ad finem ſupernaturalem ordinamur, quæque nobis a Deo conferuntur, reſpondeant alii habitus divinitus in nobis effecti, qui ſic ſe habeant ad virtutes Theologicas, uti ſe habent virtutes morales, & intellectuales ad principia naturalia virtutum: & latiſſime docent Patres Salmanticenſes *in curſu Theolog. tom.* 3. *tract.* 12. *diſp.* 3. *per totam*. Scotus contra *in* 3. *ſent. diſt.* 36. *quæſt. unic. art.* 3. præter virtutes morales acquiſitas non admittit in homine Fideli morales infuſas: cum enim ipſe, & alii, qui eum ſequuntur, dicant, Infidelem ad Fidem venientem, & juſtificatum omnia ſcire, quæ dictat Fides, tum quod juſte & caſte vivendum eſt, & fortiter agendum aliquando ex neceſſitate, aliquando autem ex utilitate obtinendi ultimum finem ſupernaturalem Fide cognitum, & per Charitatem dilectum; hinc inferunt, virtutes has morales infuſas non eſſe admittendas, cum ſine illis ipſarum actus ex dictamine Fidei, & determinatione Charitatis ad finem ſupernaturalem dirigi valeant. Gloſſa *in cit. Clement. unic. in verb. Sanctorum ac Doctorum, de Summa Trinitate, & Fide Catholica*, utramque prædictam refert opinionem: ex quarum proinde contrarietate nemo eſt qui non videat, certo aſſeri non poſſe, connexionem reperiri inter habitus virtutum Theologalium, & moralium, exemplo potiſſimum parvulorum, qui (uti dictum eſt) in Baptiſmo recipiunt habitus infuſos virtutum Theologalium; ſed juxta eorum ſententiam, qui non admittunt habitus infuſos virtutum moralium, hos abſque dubio recipere non poſſunt.

15 Simile judicium ferendum eſt de connexione virtutum moralium inter ſe, cum experientia conſtet, aliquos eſſe humiles, ſed non fortes. Scribit enim S. Gregorius Magnus *lib.* 22. *moral. cap.* 1. *num.* 2. (*col.* 697. *oper. tom.* 1.): *Sæpe quoſdam pudicos quidem vidiſſe nos contigit, ſed non humiles, quoſdam vero quaſi humiles, ſed non miſericordes, quoſdam quaſi miſericordes, ſed nequaquam juſtos, quoſdam vero quaſi juſtos, ſed in ſe potius, quam in Domino confidentes*. Ideoque connexio virtutum ſolum neceſſaria eſſe videtur, ut ſint omnino perfectæ; quemadmodum proſequitur idem S. Gregorius *loc. cit.*, ubi ſic loquitur: *Una itaque virtus ſine aliis aut omnino nulla eſt*,

eſt, aut imperfecta. Ut enim, ſicut quibuſdam viſum eſt, de primis quatuor virtutibus loquar, Prudentia, Temperantia, Fortitudine, atque Juſtitia, tanto perfectæ ſunt ſingulæ, quanto viciſſim ſibimet conjunctæ; disjunctæ autem perfectæ eſſe nequaquam poſſunt. Concordat S. Thomas 1. 2. *quæſt. 65. art. 1. in corpore*, ubi docet, virtutes morales conſiderari poſſe, ut ſunt imperfectæ, & ſic non eſſe connexas; contra vero connexas eſſe, ſi conſiderentur uti perfectæ; & *quæſt.73. art.1. ad ſecundum*, ait, per habitum vitii amitti virtutem illi oppoſitam, & ex hujus amiſſione alias amitti virtutes, quantum ad rationem perfectam & formalem virtutis. Cumque in Beatificando, & Canonizando virtutes debeant eſſe non imperfectæ, ſed perfectæ, hinc fit, de earum connexione eſſe videndum, ut dignoſcatur, utrum fuerint perfectæ, an imperfectæ; atque adeo non ſufficere probationem unius virtutis, ſed omnium probationem requiri: non ita quidem, ut Beatificandus, & Canonizandus debuerit in omnibus heroice ſe exercere, cum ſufficiat, ſicuti dictum eſt, ut Heros fuerit in Fide, Spe, & Charitate, & eodem modo Heros fuerit in eis virtutibus moralibus, in quibus juxta ſtatum ſuum potuit ſe exercere, cum præparatione animi ad ſic ſe gerendum in aliis, ſi occaſio oblata fuiſſet eas exercendi. Quocirca S. Hieronymus, qui *loc. cit.* connexionem virtutum admiſit, ita ut unam habens alias habere dicendus ſit, *in lib. 1. contra Pelagian. n. 19.* (*col.* 700. *oper. tom.* 2.) interroganti Critobolo, *Et quomodo legimus, qui unam habuerit, omnes videtur habere virtutes?* reſpondet Atticus: *Participatione, non proprietate. Neceſſe eſt enim, ut ſinguli excellant in quibuſdam.* Deſumitur id quoque ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt. 129. art. 3. ad ſecundum*, ubi connexionem explicat virtutum, & docet, eſſe intelligendam non quoad actus, ſed quoad animi diſpoſitionem; quod ipſum repetit *quæſt.152. art.3. ad ſecundum*. Uberrime materia explicatur a ſæpe citatis Patribus Salmanticenſibus *cit. tom. 3. in 1. 2. D. Thomæ, quæſt. 65. diſput. 4.*, Eſtius *in 3. lib. ſent. diſt.36. §.2.* ita ſcribit: *Quod autem negant interdum Patres, in uno homine, etiam Sancto, omnes ineſſe virtutes, quamquam de excellentia virtutum accipi poteſt, alii enim aliis virtutibus excelluerunt &c. poteſt nihilominus & de virtutibus intelligi, in quantum ſunt habitus quidam, quibus expedite & delectabiliter operamur. Nam ad hunc modum non ſunt omnes virtutes in iis, qui Charitatem habent, ſed ſaltem ſecundum præparationem voluntatis ad ipſa virtutum opera loco & tempore exequenda; ita ut in Charitate, tanquam in radice, omnes exiſtere dicantur, juxta illud Gregorii homil. 27. in Evangelia: Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex una Charitate generantur. Hoc autem ſufficere ad rationem virtutis Chriſtianæ, quæ in Charitate radicaliter exiſtens cum aliis connexionem habeat, oſtendimus ad diſt. 27. lib. 2.* Concordat Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 2. diſput. 4. artic. 5. num.76.* ubi concludit, in homine ſimpliciter, ſeu perfecte morali virtutes eſſe neceſſario connexas; & *art.6. num.97.* virtutes morales eſſe inter ſe hoc ſenſu connexas, ut habens unam veram virtutem alias habere debeat

ſaltem præparatione animi, cum propoſito videlicet implicito, aut explicito eas exercendi, ſi occaſio ſuppeteret, adjiciens *in cit. art.* 5. *num.* 84. juxta praxim Sedis Apoſtolicæ probandas eſſe in Beatificando, & Canonizando omnes virtutes modo ſupra explicato: *Probatur ex facto, & praxi Eccleſiæ, quæ in Beatificatione & Canonizatione Sanctorum, tanquam perfectorum virorum, qui proponendi ſunt ad imitationem, non eſt contenta de probatione alicujus virtutis, ſed exigit probationem omnium (licet non ſit neceſſarium, ut ſemper eis uſus ſit Servus Dei beatificandus, neque ut omnes fuerint in gradu heroico, quia Sanctus Hieronymus exiſtimat, id nunquam accidiſſe). Sufficiat autem nunc ſcire, quod ii exiſtimantur perfecti ab Eccleſia, qui virtutes omnes habuerunt, & hi digni ſint Beatificatione*. Concordat Matthæuccius *cit. tit.* 2. *cap.* 1. *§.* 1., itemque D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 66. *art.* 2. ubi, propoſita quæſtione, *Utrum omnes virtutes ſimul in eodem exiſtentes ſint æquales*, eademque reſoluta, diſtinguendo inter æqualitatem ſpeciei, & æqualitatem proportionis, ſecundo loco hoc ſibi contrarium argumentum opponit: *Præterea, ſi omnes virtutes eſſent æque intenſæ in uno & eodem, ſequeretur, quod quicumque excederet aliquem in una virtute, excederet ipſum in omnibus aliis virtutibus. Sed hoc patet eſſe falſum, quia diverſi Sancti de diverſis virtutibus præcipue laudantur, ſicut Abraham de Fide, Moyſes de manſuetudine, Job de patientia; unde de quolibet Confeſſore cantatur in Eccleſia, Non eſt inventus ſimilis illi, qui conſervaret Legem Excelſi, et quod quilibet habuit prærogativam alicujus virtutis. Non ergo omnes virtutes ſunt æquales in uno, & eodem*. Sic autem argumento reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quod unus Sanctus laudatur præcipue de una virtute, & alius de alia propter excellentiorem promptitudinem ad actum unius virtutis, quam ad actum alterius*. Quod & ante D. Thomam dixerat S. Hieronymus *loc. cit.* aſſerens, eum, qui habet unam virtutem, ceteras habere participatione, & *num.* 18., idcirco neceſſe non eſſe, ut ſinguli excellant in ſingulis: unde in Salomone ſapientia, in David manſuetudo, in Elia, & Phinees zelus, in Abraham Fides, in Petro perfecta dilectio, in Paulo ſtudium excelluit prædicandi. Optime S. Gregorius Magnus *præfat. in expoſit. libri Job cap.* 6. inquit (*col.* 13. *loc. cit.*): *Ut ergo noctis noſtræ tenebras ſuo tempore editus, viciſſimque permutatus ſtellarum radius tangeret, ad oſtendendam innocentiam venit Abel, ad docendam actionis munditiam venit Enoch, ad inſinuandam longanimitatem ſpei & operis venit Noe, ad manifeſtandam obedientiam venit Abraham, ad demonſtrandam conjugalis vitæ caſtimoniam venit Iſaac, ad inſinuandam laboris tolerantiam venit Jacob, ad rependendam pro malo bonæ retributionis gratiam venit Joſeph, ad oſtendendam manſuetudinem venit Moyſes, ad informandam contra adverſa fiduciam venit Joſue, ad oſtendendam inter flagella patientiam venit Job. Ecce, quam fulgentes ſtellas in cælo cernimus, ut inoffenſo pede operis iter noſtræ noctis ambulemus*. Quocirca S. Antonius, Sanctorum eremi incolarum Pater, dicebat, non eſſe a quolibet ſancto viro omnes omnium virtutum præſtantes actus exquirendos, teſte Caſſiano *lib.* 5. *de Inſtit. Cœnob. cap.* 4. *Vetus namque eſt Beati Antonii*

nii admirabiliſque ſententia , Monachum .... minime debere ab uno quamvis ſummo univerſa genera virtutum expetere . Alius enim ſcientiæ floribus exornatur , alter diſcretionis ratione robuſtius communitur , alter patientiæ gravitate fundatur, alius humilitatis , alius continentiæ virtute præfertur , alius ſimplicitatis gratia decoratur , hic magnanimitatis , ille miſericordiæ , iſte vigiliarum , hic taciturnitatis , ille laboris ſtudio ſupereminet ceteros . In rem eamdem recte Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 8. *de cultu Sanctorum ſpeciali punct.*2. *pag.*485. *Exornantur quidem ſancti viri decoribus omnium virtutum ſtatui ſuo conſentanearum . Tamen , ſicut non omnis fert omnia tellus , ſed eſt , quæ aliqua ſingulari fruge commendetur ; ita Sancti plerumque unius alicujus virtutis ſingulariter præfulgentis decore nobilitantur , & , non obſtante virtutum omnium connexione ...... una quæpiam eſt virtus , quæ in eis eminet atque præcellit* .

CAPUT XXII.

In quo proponuntur , & explicantur nonnullæ quæſtiones ad heroicitatem Virtutum pertinentes .

1 EX dictis in capite præcedenti virtus Chriſtiana, ut ſit heroica , efficere debet , ut eam habens operetur expedite , prompte , & delectabiliter ſupra communem modum ex fine ſupernaturali , & ſic fine humano ratiocinio , cum abnegatione operantis , & affectuum ſubjectione . Unde S. Ambroſius *lib.*2. *in Lucam cap.*1. *num.*19. (*col.* 1288. *tom.*1. *oper.*) explicans illud , *Exſurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum feſtinatione* , inquit : *Neſcit tarda molimina Sancti Spiritus gratia.* Et de Apoſtolis dicitur *in Actis* 5. *v.* 41. *Ibant* (Apoſtoli) *gaudentes a conſpectu concilii , quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati* : & *Sap.* 5. *v.* 4. *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam* . Oſtendunt enim hæc omnia , proprium eſſe virtutis Chriſtianæ heroicæ efficere , ut ea præditus operetur expedite , prompte , & delectabiliter , & cum abnegatione ſui ipſius . Quæſtio autem , quæ ex his oritur , in hoc conſiſtit , utrum virtus heroica Chriſtiana , ut id præſtet , annexum debeat habere aliquod ex donis Spiritus Sancti , de quibus *Iſaiæ* 11. *v.* 2. *&* 3. *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini , ſpiritus ſapientiæ , & intellectus , ſpiritus conſilii , & fortitudinis , ſpiritus ſcientiæ , & pietatis , & replebit eum ſpiritus timoris Domini* : quæ dona Spiritus Sancti ſunt habitus, quibus homo perficitur ad prompte obediendum Spiritui Sancto, juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 68. *art.* 4. Idem Auctor *art.* 5. docet , ea dona invicem connecti in Charitate , ita ut Charitatem habens omnia dona Spiritus Sancti habeat , quorum nullum ſine Charitate haberi poteſt : & *art.* 8. probat , virtutes Theologicas eſſe præferendas donis Spiritus Sancti , cum ea regant ; ſed in virtutibus moralibus eadem dona virtutibus præferri , cum perficiant vires animæ in comparatione ad Spiritum Sanctum moventem . At , ad propoſitam

tam quæſtionem ut redeamus, ei affirmando reſpondet Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 2. diſput. 32. art. 6. de virtute heroica*: communis enim virtus dat operari modo aliis communi, at heroica ſupra modum communem, & cum qualitatibus modo indicatis, quæ haberi non poſſunt, niſi ab altiori principio, & nobiliori, & efficacius movente, & ſic ab uno, vel pluribus donis Spiritus Sancti: & ſequitur Michael Angelus Lapius *in diſſert. de virtutum heroicitate in Beatificandis, & Canonizandis requiſita pag. 57.* Contra Maderna *in cit. curſu Theologico tom. 2. tract. 6. de virtutibus in communi quæſt. 3. de virtute heroica art. 2.* admittit quidem, in Chriſto omnes operationes fuiſſe ex donis Spiritus Sancti, cum ex citato loco Iſaiæ de Fide ſit, in ipſo fuiſſe omnia prædicta dona; admittit etiam quandoque ad actus heroicos aliquod Spiritus Sancti donum concurrere; ſed contendit *num. 13.* non eſſe de neceſſitate virtutis heroicæ, ut annexum habeat aliquod donum Spiritus Sancti, per quod ea præditus ex Dei inſtinctu operetur expedite & cum delectatione; ſed ipſam virtutem ſupra communem modum intenſam & perfectam efficere, ut qui illa præditus eſt, agat expedite, prompte, & delectabiliter ſupra communem operandi modum. Porro prima ſententia eſt conformis doctrinæ D. Thomæ 1. 2. *quæſt. 68. art. 1. in corpore, & ad primum*, & 2. 2. *quæſt. 159. art. 2. ad primum*, & *in 3. ſent. diſt. 34. quæſt. 1. art. 1. ad primum*; & bene explicatur a Roſignolio *de diſcipl. Chriſtian. perfect. lib. 3. cap. 2. Movet enim tunc Deus ſolus per ſe ipſum animum hominis non ſolum per virtutes Theologicas, & morales infuſas, ſed etiam per Spiritus Sancti dona, quæ in Iſaiæ libro numerantur, Sapientia, Intellectus, Conſilium, Fortitudo, Scientia, Pietas, Timor Domini, qui ſunt ſupernaturales habitus excellentiſſimi, ſemperque Charitatem comitantur. Quamvis enim apertum aditum Deus habeat in hominis animum per virtutes infuſas ſive Theologicas, ſive morales, ad quædam tamen altiſſima virtutis officia exercenda immittit in hominem altiſſima illa dona, quibus quaſi vinculis ſibi maxime colligatum verſet in omnem partem animum &c. Appellarunt forſan hujuſmodi actiones Philoſophi heroicas, & purgati animi. Sancti Patres Spirituales, Deificas, & Divinas dixerunt. Qui enim hoc Divino Spiritu afflantur, non tam homines, quam quaſi Dii ſunt, quales fuerunt Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, & viri Apoſtolici tam multi, qui præſtantiſſimorum horum munerum beneficio a mortalibus & pluſquam homines, & tanquam cæleſtes viri ſuſpiciuntur.*

2 Similis huic quæſtioni alia eſt, an virtus heroica differat ſpecie a non heroica. Negative reſpondetur a Cardinali de Lauræa *loc. cit. artic.* 8. cum tam virtus Chriſtiana heroica, quam non heroica ad ſummum Bonum ſupernaturale tendat, & heroicitas nihil aliud ſit, quam perfectio virtutis, quæ idcirco efficere non poteſt, ut hæc ab illa differat ſpecie. Hæc eſt etiam ſententia D. Thomæ, qui 3. *part. quæſt. 7. art. 2.* propoſita quæſtione, *Utrum in Chriſto fuerint virtutes*, & affirmando reſoluta, ita ſibi ipſe opponit: *Secundum Philoſophum 7. Ethic. virtus dividitur contra quemdam heroicum, ſive Divinum habitum, qui attribuitur hominibus Divinis: hic autem maxime convenit Chri-*

ſto:

ſto : ergo Chriſtus non habuit virtutes , ſed aliquid altius virtute . Cui oppoſitioni ſic reſpondet : *Ad ſecundum dicendum , quod habitus ille heroicus , vel Divinus non differt a virtute communiter dicta , niſi ſecundum perfectiorem modum , in quantum ſcilicet aliquis eſt diſpoſitus ad bonum quodam altiori modo , quam communiter omnibus competat . Unde per hoc non oſtenditur , quod Chriſtus non habuerit virtutes , ſed quod habuerit eas perfectiſſime ultra communem modum , ſicut etiam Plotinus poſuit quemdam ſublimem modum virtutum , quas eſſe dixit animi purgati .* Concordat Scotus *in 3. ſent. diſt.34. quaſt. unic. num.*22. *In omni bonitate aſſignat quatuor gradus , qui ſunt ejuſdem habitus in ſpecie , ſcilicet perſeverantiam, continentiam, temperantiam, & heroicam . Perfectiſſima igitur virtus in eadem ſpecie manens eſt heroica .* Et proſequitur Suarez *in 3. part. D. Thoma tom.*1. *quaſt.*7. *art.* 2. *Virtus heroica non differt eſſentia a virtute communi , quia in eadem materia , & ſub eadem ratione formali , ſeu motivo verſantur ; & perfectio , quam addit virtus heroica , ſolum eſt , ut parum , aut nihil habeat admiſtum vitii contrarii , & facilis & expedita ſit ad ferventem & perfectum actum virtutis eliciendum , qua perfectio accidentaria manifeſte eſt .*

3 Ex his quoque , quæ paulo ante dicta ſunt , virtutem videlicet heroicam Chriſtianam præſtare , ut agens agat prompte , delectabiliter , cum abnegatione ſui ipſius , propter finem ſupernaturalem , quæſtio alia oritur an virtus heroica , ut talis ſit , debeat eſſe virtus purgati animi , ita ut virtus , quæ non eſt purgati animi , heroica eſſe non poſſit . Pro cujus quæſtionis reſolutione prænotandum eſt , juxta Platonicos virtutes Cardinales dividi in virtutes politicas , purgatorias , purgati animi , & exemplares . Virtutes morales , ſeu Cardinales in Deo ſunt eminenter uti exemplaria ; unde *Pſ.* 10. *v.* 8. legitur de Juſtitia , *Juſtus Dominus , & Juſtitias dilexit , æquitatem vidit vultus ejus* ; de Fortitudine *Geneſ. 46. v. 3. Ego ſum fortiſſimus Deus* ; de Temperantia *Exod. 34. v. 6. Deus . . . patiens , & multa miſerationis , ac verax* ; de Prudentia *Job. 26. v. 3. Et Prudentiam tuam oſtendiſti plurimam .* Quamobrem optime D. Thomas 1. 2. *quaſt. 61. art.* 5. admiſſa diſtinctione virtutum moralium in politicas , purgatorias , purgati animi , & exemplares , docet , exemplar humanæ virtutis in Deo præexiſtere , ſicut & in eo præexiſtunt omnium rerum rationes , & ſic virtutes , prout ſunt exemplariter in Deo , dici *exemplares* . Proſequitur idem S. Doctor virtutes eaſdem , prout in homine ſunt ; & docet , *politicas* vocari , quod ſecundum eas homo recte ſe habeat in rebus humanis gerendis : quocirca de Salomone prudenter regnum gubernante dicitur 3. *Regum cap. 4. v.*29. *Dedit quoque Deus Sapientiam Salomoni , & Prudentiam multam nimis* ; de Juſtitia *Pſalm. 71. v.1. Deus judicium tuum Regi da , & Juſtitiam tuam filio Regis , judicare populum tuum in Juſtitia* ; de Fortitudine *Eccli.7. v. 6. Noli quærere fieri Judex , niſi valeas virtute irrumpere iniquitates* ; & de Temperantia *Eccleſ.* 10. *v.* 17. *Beata terra , cujus Rex nobilis eſt , & cujus Principes veſcuntur in tempore ſuo ad reficiendum , & non ad luxuriam .* Item a virtutibus politicis tranſitum facit S. Doctor *loc. cit.* ad virtutes purgatorias , quarum ope

ope pugna inſtituitur pro animi paſſionibus rationi ſubdendis. Pro his virtutibus purgatoriis faciunt ea, quæ ſequuntur. De Prudentia ſiquidem *in Proverb. cap.3. v.13.* legitur: *Beatus ... qui affluit Prudentia*; *cap. 4. v. 1. Attendite, ut ſciatis Prudentiam*; *cap. 9. v. 6. Ambulate per vias Prudentiæ*; *& Matth. 10. v. 16. Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes*. De Temperantia *Eccli. 31. v.34. Qui autem abſtinens eſt, adjiciet vitam*; *Tobiæ 3. v. 16. Tu ſcis, Domine, quia nunquam concupivi virum, & mundam ſervavi animam meam ab omni concupiſcentia*; *& Job. 31. v. 9. Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere ..., ſcortum alterius ſit uxor mea*. De Juſtitia *Eccli. cap. 4. v. 33. Pro Juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro Juſtitia*. De Fortitudine *Tobiæ cap.7. v.13. Forti animo eſto, in proximo eſt, ut a Deo cureris.* Purgatoriis demum virtutibus ſuccedunt virtutes jam purgati animi, ita ſcilicet, ut Prudentia ſola Divina intueatur, Temperantia terrenas cupiditates neſciat, Fortitudo paſſiones ignoret, Juſtitia cum Divina mente perpetuo ſœdere ſocietur, eam ſcilicet imitando, uti totidem verbis loquitur S. Doctor *loc. cit.* Exempla hujus virtutis animi purgati habentur in ſacra Scriptura: cum enim Job tot & tanta mala in bonis naturæ perpeſſus calamitatum nuntios recepiſſet, minime turbatus ait *cap. 1. v. 21. Dominus dedit, Dominus abſtulit ... ſit nomen Domini benedictum*. Alia collecta legi poſſunt exempla a Cardinali de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom.2. diſput. 5. art. 3.* cum nobis ſatis ſit innuiſſe prædictam virtutum diviſionem, de qua etiam loquitur S. Bonaventura *in 3. ſent. diſt. 33. quæſt. ult.* ubi ait: *Virtutes Cardinales reſpiciunt quadrifariam diſtinctionem, quia quædam ſunt exemplares, quædam politicæ, quædam purgatoriæ, quædam animi jam purgati*.

4 Pater Antonius Gonzalez ex Dominicana familia *in cit. diſſert. de virtutibus heroicis S. Roſæ de Lima* docet, virtutem heroicam non eſſe purgatoriam, ſed purgati animi, & ſic virtutem in ſtatu unionis. Poſtquam enim docuit, virtutem heroicam eſſe quamdam eminentiam virtutis in ſummo gradu, & diviſit virtutes in politicas, purgatorias, & animi purgati, dixitque, virtutem communem reſpondere viæ purgativæ, virtutem purgatoriam viæ illuminativæ, & virtutem purgati animi viæ unitivæ, ita concludit: *Exinde ergo deducitur, quod virtus in via illuminativa non eſt heroica, ſiquidem non operatur promptitudine & delectatione, ſed difficiliter propter ignaviam voluntatis nondum ardente amoris unione calefacta. Solum igitur virtus in ſtatu unionis hanc facilitatem habet, quatenus operatur ſupra communem modum faciliter, & ſine violentia, ſeu renitentia voluntatis. Unde ſicut communiter quilibet virtuoſus in parvis & minimis operatur, ita qui eſt adeptus felicem unionis ſtatum, circa difficillima propter Dei amorem continua promptitudine, tranquillo animo, & quaſi per modum naturæ verſatur. Idcirco inquit Divus Thomas, & alii Auctores modo citati, quod virtus heroica non eſt purgatoria, ſed purgati animi, id eſt, eſt virtus in ſtatu unionis. Ipſa vero unio ad Deum, in qua virtus heroica conſiſtit, non eſt illa unio, quæ communiter per Gratiam fit in via purgativa, ſed eſt modus unionis animæ jam purgatæ cum Deo per*

quem-

quemdam contactum ſubſtantialem, quo præſens, & unitus ſentitur. Tunc eſt iſta unio, quando potentiæ ſpirituales animæ, quantum permittit vitæ præſentis ſtatus, Deo adhærent, intellectus per cognitionem pene continuam, & velut evidentem, voluntas denique per amorem non tantum deſiderii, ſed quodammodo fruitionis; ſiquidem jam Dei (licet imperfecta, quia non eſt clare viſus) eſt poſſeſſio.

5 Pro intelligentia nonnulla eſſent hic exponenda de ſtatu incipientium, proficientium, & perfectorum, necnon triplicis viæ, purgativæ, illuminativæ, & unitivæ: ſed de his aliqua innuentur, cum infra tractabitur de oratione, intereaque ſatis eſt noſcere, heroicitatem virtutum moralium, ſeu Cardinalium juxta ſenſum citati Auctoris dari non poſſe, niſi virtus ſit purgati animi; cui eidem ſententiæ adhæſit Petrus Franciſcus de Rubeis in ſuis animadverſionibus factis in cauſa S. Joannis de Cruce ſuper dubio virtutum in gradu heroico. En ejus verba: *Expendendum pariter erit, quod virtutes Cardinales in gradu heroico ſunt, quando, paſſionum inſultibus jam purgatis, illæ a Deo ſolum, & in ſumma perfectione tenent animam hominis, utpote ſi Temperantia terrenas concupiſcentias ignoret, Fortitudo paſſiones neſciat, Prudentia ſolis Divinis intendat, Juſtitia mentem cum Deo perpetuo fœdere conjunctam teneat, quas ſolummodo Gloſſa in Clementina finali de Hereticis inquit eſſe hominum totaliter purgatorum a moleſtiis paſſionum, & virorum perfectiſſimorum in hac vita.* Id ipſum innuit Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis diſput.12. quæſt. 3. ſect. 2. num.18. Virtus heroica communiter cenſetur illa, quæ alias purgati animi dicitur.*

6 At, admiſſo, ut virtus purgati animi ſit excellens & heroica, ſicuti dixerunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ S.Tereſiæ *tit. de ſanctitate vitæ in ſpecie &c. His itaque ſuppoſitis, virtutes Beatæ Tereſiæ adeo excreverunt, ut dictum heroicum gradum attigiſſe judicaverimus, & quod merito cenſeri debeant ex illo genere virtutum, quas Divus Thomas virtutes purgati animi appellat*; hinc tamen inferri nequit, heroicam eſſe non poſſe virtutem, quæ non ſit virtus animi purgati. Et initio ducto a citata Gloſſa *in Clementina finali, de Hæreticis, in verb. Sexto quod ſe &c.* ea quidem diſtinguit virtutes in purgatorias, & purgati animi, docens, virtutes purgatorias eſſe virtutes hominum nondum purgatorum a paſſionum inſultibus, & ſic non ſumme perfectorum, ſed ad id toto conatu tendentium; virtutes autem purgati animi eſſe virtutes, quibus prædití ſunt homines totaliter purgati a paſſionum moleſtiis: poſt quæ Gloſſa ſubjicit, id eſſe proprium Beatorum in patria, vel pauciſſimorum in hac vita perfectiſſimorum. Sed, his traditis, citata Gloſſa docens ulterius, virtutes purgatorias eſſe virtutes hominis imperfecti, hanc imperfectionem reſtringit ad defectum majoris perfectionis, quæ vel in Beatis in patria, vel in pauciſſimis in hac vita perfectiſſimis, uti dictum eſt, invenitur; eam vero non extendit ad defectum heroicitatis pro Canonizatione requiſitæ. En verba Gloſſæ: *Hoc viſo, ſciendum eſt, quod dicere, imperfecti hominis eſſe ſe exercere in actibus virtutum moralium, re-*

primendo ſcilicet impetum paſſionum per judicium rationis, & imperium voluntatis, hoc eſt bene dictum, ſi ſumamus imperfectum pro nondum habente ſummam perfectionem, ut prius dixi, qualem ſcilicet habent Beati in patria, & qualem habuerunt pauciſſimi in hac vita, ſcilicet Chriſtus, Beata Virgo, primi Parentes in ſtatu innocentiæ, & forſan alii ex privilegio ſpeciali. Sed, ſi ſumamus imperfectum pro vitioſo, vel carente perfectione neceſſaria ad ſalutem, hoc eſt hæreticum. Apoſtolus enim, qui perfectiſſimus fuit in via, reprimebat inſultus carnalium paſſionum, unde dicit in prima ad Corinthios &c. Item Jeremias, & Joannes Baptiſta, qui fuerunt ſanctificati in utero, ſecundum Theologos habuerunt fomitem inclinantem ad venialia, licet non ad mortalia, & contra tales inſultus bellaverunt; unde cantat Eccleſia de Joanne Baptiſta: Antra deſerti teneris ſub annis civium turmas fugiens petiſti, ne levi ſaltem maculare vitam famine poſſes. Beatus Martinus legitur quod carnem ſpiritui ſervire cogebat. De Beato Benedicto Gregorius dicit, quod inſultus carnalis tentationis repreſſit, projiciendo ſe inter urticas & ſpinas, ut per vulnera corporis educeret ab anima vulnus mentis. Concordat D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 61. *art.* 5. *in corpore*, ubi docet, virtutes purgati animi eſſe Beatorum, vel aliquorum in hac vita perfectiſſimorum. Subſcribunt tum qui de Beatificatione, & Canonizatione, & de virtute heroica ad prædictum effectum ſcripſerunt, tum alii, qui in ſacrorum rituum Congregatione ſuffragium tulerunt de virtutibus heroicis Servorum Dei. Ad primam claſſem ſpectant hi, qui ſequuntur, Almainus videlicet *in tract.* 3. *de virtutibus moralibus, & vitiis oppoſitis cap.* 12. *fol.* 65. *a tergo*, ubi ſic ait: *Antiqui vocant gradum heroicum, quando ratione virtutis ſunt ita ſedatæ paſſiones, quod ſupra communem hominum facultatem non inſurgunt, puta propter aſſueſactionem in operibus virtutis, vel quando parum inſurgunt; nam eſt ſupra communem hominum facultatem, quod non inſurgant, vel quaſi non inſurgant paſſiones*; Maderna *in curſ. Theolog. tom.* 2. *tract.* 2. *quæſt.* 3. *de virtute heroica art.* 2. *num.* 11. Clericat. *in deciſ. miſcell. deciſ.* 108. *num.* 11. Matthæucc. *in practica Theologo-Canon. ad cauſas Beatificat. & Canonizat. tit.* 2. *cap.* 1. *num.* 12. & Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 2. *diſput.* 32. *art.* 4. ubi docet primò, ſimilitudinem cum Chriſto, quæ ex heroicitate virtutis oritur, non conſiſtere in omnimoda ac perfecta purgatione paſſionum, ut ſine ulla perturbatione quieſcant, ſicut erunt in Beatis, & ſicut fuerunt in Chriſto Domino, & in Beatiſſima Virgine: docet ſecundò, ſimilitudinem cum Chriſto, quæ ex heroicitate virtutis oritur, poſſe in hoc conſtitui, hoc eſt in purgatione ſecundum quid, quæ non aufert radicitus fomitem & paſſiones, ſed ita coercet, ut vix, aut leviter inſurgant. Pro hujuſce rei explicatione videtur prodeſſe poſſe, quod a S. Gregorio deſumitur *lib.* 2. *moral cap.* 16. (*col.* 49. *tom.* 1. *oper.*) *Nonnulli magnæ conſtantiæ Philoſophiam putant, ſi diſciplinæ aſperitate correpti ictus verberum doloreſque non ſentiant; nonnulli vero tam nimis percuſſionum flagella ſentiunt, ut immoderato dolore commoti etiam in exceſſum linguæ dilabantur. Sed quiſquis veram tenere Philoſophiam nititur, neceſſe eſt, ut inter utraque gradiatur: non eſt enim pondus veræ virtutis inſenſi-*

inſenſibilitas cordis, quia & valde inſana per ſtuporem membra ſunt, quæ & inciſa dolere nequaquam poſſunt. Rurſus virtutis cuſtodiam deſerit, qui dolorem verberum ultra; quam neceſſe eſt, ſentit; quia, dum nimia afflictione cor tangitur, uſque ad impatientiæ contumelias excitatur, & qui per flagella corrigere male facta debuerat, agit, ut nequitia per flagellum creſcat. Contra inſenſibilitatem quippe percuſſorum per Prophetam dicitur: Percuſſiſti eos, nec doluerunt, attriviſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam. *Contra puſillanimitatem percuſſorum per Pſalmiſtam dicitur*: In miſeriis non ſubſiſtent.

7 Ad ſecundam pertinent claſſem (in qua etiam reponi poſſunt Cardinalis de Lauræa, & Matthæuccius, qui fuerunt ſacræ Congregationis Conſultores) Auditores Rotæ in relatione S. Petri Regalati (quæ in appendicibus dabitur) *tit. de virtutibus in genere*, ubi ita ſcripſerunt: *Virtutes autem habentur ab omnibus dupliciter: uno modo communi, & humano, & ſic dicuntur virtutes politicæ, ex quo homo eſt animal politicum; alio modo excedenter, ſeu eminenter, quaſi modo Divino, & tales virtutes a Philoſopho heroicæ, ſeu Divinæ appellantur. Modus vero iſte, ſeu ratio habendi virtutes hujuſmodi heroicas eſt duplex. Unus, prout homo eſt intendens ad talem perfectionem, quaſi Divinam, & ſic dicuntur virtutes purgativæ: alius vero, prout homo aſſecutus eſt terminum dictæ tendentiæ, quantum poteſt habere in præſenti vita, & ſecundum hoc dicuntur virtutes purgati animi, quales habuit Beatiſſima Virgo, & aliqui in hoc mundo perfectiſſimi &c. Ad effectum vero Canonizationis, virtutes iſtæ purgati animi non ſunt neceſſariæ, ſed ſufficit, eas eſſe purgatorias, quæ ſunt pariter virtutes heroicæ*. Cardinalis Capiſucchius in ſuo ſuffragio alias citato, quod protulit in cauſa Beatificationis Ven. Dei Servi Cardinalis Bellarmini: *Nec vero exiſtimandum eſt, heroicam virtutem eſſe illam, qua quis ita virtuoſe operetur, ut motus appetitus ſenſitivi non ſentiat, aut ſine motibus naturalibus appetitus operetur. Ut enim optime docet Sanctus Thomas* 1. 2. *quæſt.* 59. *art.* 2. *ſi paſſiones dicantur inordinatæ affectiones, hæ non poſſunt eſſe in virtuoſo, ita quod poſt deliberationem eis conſentiatur: ſi vero paſſiones dicantur quicumque motus appetitus ſenſitivi, ſic poſſunt eſſe in virtuoſo, ſecundum quod ſunt a ratione ordinatæ. Unde Ariſtoteles in* 2. *Ethic. cap.* 3. *ait, quod non bene quidam determinant virtutes impaſſibilitates quaſdam, & quietes, quoniam ſimpliciter dicunt, ſed deberent dicere, quod virtutes ſunt quietes a paſſionibus, quæ ſunt non ut oportet, & quando non oportet. Unde virtus heroica non removet paſſiones, ſed illas cohibet, & ſuperat. Unde & Apoſtolus Paulus certamen ſupponit in Chriſtianis Heroibus, & in Sanctis adverſus proprias paſſiones, ut iidem æternam aſſequantur coronam, cum ait*: Non coronabitur, niſi qui legitime certaverit. *Et hoc ipſum idem Apoſtolus expertum ſe dicit in ſe ipſo, cum ſibi ſtimulum carnis datum dicit, qui eum colaphizet. Igitur virtutis heroicæ ratio in eo ſita eſt, ut homo & proprias cohibeat paſſiones, & ita virtuoſe operetur, ut ſupra communem aliorum hominum, etiam virtuoſe operantium, conditionem operetur, & cum quadam facilitate, & alacritate*. Pater Garzonius Procurator Generalis Ordinis Servorum B. Mariæ Virginis in ſuo ſuffragio edito in eadem cauſa: *Ad*

firmandam Servorum Dei ſanctitatem juxta ſacrorum Canonum, & ſummorum Pontificum ſanctiones neceſſario quidem prærequiritur eorundem heroicitas, & eminentia virtutum tam Theologalium, quam moralium, ſeu Cardinalium, non tamen adeo perfectiſſima, ut ab omni & quacumque levi labe, aut animi, & paſſionum titillatione ſit omnino immunis & purgata, cum ad hanc perfectiſſimam excellentiam ſolum perveniant Beati in patria, & pervenerint Chriſtus Dominus, & Beatiſſima Virgo in via; verum illa excellentia ſufficienter requiritur, quæ haberi poteſt ab homine viatore, illa ſcilicet, per quam elevetur animus ad quamdam Divinæ naturæ perfectionem & participationem, ac operetur ob finem ſupernaturalem ſupra communem hominum modum ex Dei dono, ac inſtinctu. Ita tamen, ut ſemper luctari debeat contra mundi, & tenebrarum poteſtates, contra quas habet occultam pugnam, per quam numquam viator quieſcit, nec ejus animus liber, aut omnino purgatus evadit, quia virtus in infirmitate perficitur: & ſic omnes Sancti, & electi quaſi in agone certarunt uſque in finem. Sententia hæc autem retinenda videtur, non eſſe videlicet neceſſarium, ut virtus heroica ſit virtus purgati animi; quod etiam confirmabitur ex iis, quæ infra dicentur, cum tractabitur de ærumnis atque tribulationibus Servorum Dei. Uno verbo, promptitudo, alacritas, & delectatio, quæ requiruntur, ut quis heroice operari dicatur, non excludunt paſſiones, ſed cum eis cohærent, eoque magis ſi ſint in gradu remiſſo; uti conſideranti patet, & explicat Roſignolius *de diſcipl. Chriſtian. perfect. lib. 3. cap. 3. Virtus eſt moderatrix affectionum hominis. Hæc ad omnes virtutes pertinet, ſed præcipue ad eas, quæ in coercendis paſſionibus animi verſantur, qualis eſt Fortitudo, & Temperantia: quare, cum dicitur virtus omnis perfectio, ideo dicitur, non quia radicitus paſſiones evellat, aut prorſus extinguat, ſed quia earum vim & impotentiam frangit, & corrigit quidquid eſt in illis exſuperantiæ.* Conſonat doctrina D. Thomæ *1. 2. quæſt. 59. art. 2. & 3.*

8 Aliquando Fidei Promotores, animadverſa operis arduitate, quæ in conſtituenda actione heroica requiritur, controverſiam excitarunt, an actio Chriſtiana, ut heroica ſit, debeat eſſe conſilii, ita ut non ſufficiat, ſi ſit actio præcepti. Nonnullos nimis rigidos cenſores aliquando audivi aſſerentes, ea, quæ fiunt aut ratione Inſtituti, puta, ſi Religioſus ſervet, quæ in Regula ſtatuta ſunt, ſi ab Epiſcopo ea patrentur, quæ ipſi facienda præſcribuntur in ſacris Canonibus; aut vi voti præcedenter emiſſi; bona eſſe & laudabilia, atque æternæ vitæ meritoria, ſi non deſint, quæ adeſſe debent pro merito conſtituendo, ſed ad apicem heroicitatis pertingere non poſſe; juxta illud *Luc. 17. v. 10. Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus; quod debuimus facere, fecimus:* & juxta aliud *Matth. 19. v. 21. Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus ..... & veni, & ſequere me.* Verum ex prædictis aſſumptio non evincitur, quia illud Lucæ prolatum eſt ad ſuadendam humilitatem, juxta illud S. Bernardi (*epiſt. 142. ad Monachos Alpenſes col. 148. vol. 1.*): *Inutiles vos reputatis, & humiles inventi eſtis. Recta facere, & inutilem ſe reputare*

putare, apud paucos invenitur, & ideo multi admirantur. Hoc, inquam, hoc prorſus vos de illuſtribus reddit illuſtriores, ſanctiores de ſanctis, & ubicumque divulgatus eſt ſermo iſte, replevit omnia odore ſuavitatis: & *ſerm.* 17. *de diverſis num.* 1. (*ibid. col.* 1124.) Lucæ locum allegatum *propter humilitatem* concedit eſſe dicendum. Quod recte animadvertit Cardinalis Bellarminus *controv. tom.*2. *lib.*2. *de Monachis cap.*13. *num.*36. *pag.* 231. *Adde, quod Dominus non ait: Servi inutiles eſtis; ſed*, Dicite: Servi inutiles ſumus. *Vult enim nos humiles eſſe, & non jactare noſtra merita. Sed ipſe tamen poſtea dicit*: Euge, ſerve bone, & fidelis. *Inutilem autem ſervum vocabit eum duntaxat, qui præceptis non obedierit, ut patet Matthæi* 25. *v.*30. *in parabola de talentis. Inutilem (inquit) ſervum ejicite in tenebras exteriores*: illud autem Matthæi a Domino indicatum eſt tanquam aliquid ad perfectionem conducens, non quia in eo ſtet perfectio; quemadmodum explicat D.Thomas 2.2. *quæſt.*184. *art.*3. ubi, propoſita quæſtione, *Utrum perfectio conſiſtat in præceptis, an in conſiliis*, eaque reſoluta modo mox afferendo, oppoſitoque ſibi textu allegato Matthæi, ſic reſpondet: *Ad primum ergo dicendum, quod in illis verbis Domini aliquid ponitur quaſi via ad perfectionem, hoc ſcilicet, quod dicitur*, Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. *Aliud autem ſubditur, in quo perfectio conſiſtit, ſcilicet, quod dicit*, Et ſequere me. *Unde Hieronymus dicit ſuper Matthæum, quod, non ſufficit tantum relinquere, ideo Petrus adjungit, quod perfectum eſt, ideſt*, Secuti ſumus te. *Ambroſius autem ſuper illud Lucæ* 5. Sequere me, *dicit: Sequi jubet, non corporis greſſu, ſed mentis affectu; quod fit per Charitatem. Et ideo ex ipſo modo loquendi apparet, quod conſilia ſunt quædam inſtrumenta perveniendi ad perfectionem, dum dicitur*: Si vis perfectus eſſe, vade, & vende &c. *quaſi dicat: Hoc faciendo, ad hunc finem pervenies*. Idem S. Doctor *loc. cit. in corpore* docet, perfectionem per ſe, & natura ſua conſiſtere in Charitate, & ſic in præceptis, ſecundario autem in conſiliis, quæ omnia, ſicut & præcepta, ordinantur ad Charitatem. Idem pariter 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 6. propoſita quæſtione, *Utrum magis ſit laudabile, & meritorium facere aliquid ex voto, quam ſine voto*, dicit, triplici ratione melius eſſe & magis meritorium idem opus facere cum voto, quam ſine voto; tum quia vovere eſt actus latriæ, tum quia ille, qui vovet aliquid, & facit, plus ſe Deo ſubjicit, quam ille, qui ſolum facit; & demum quia per votum immobiliter voluntas firmatur in bono; quod ipſum latius proſequitur *contra Gentiles lib.*3. *cap.*138. *num.*1. *§. Videtur autem*. Itemque poſtquam *in* 2.2. *quæſt.*124. *art.* 3. *ad primum*, dixit, Martyrium non cadere ſub præceptum, niſi in hypotheſi, in qua aliquis a Perſecutore deprehenſus de Fide ſua requiratur, quam confiteri tenetur; *in ſupplementis* 3. *partis quæſt.*96. *art.*6. *ad primum* hæc habet: *Ad primum ergo dicendum, quod ſuſtinere mortem propter Chriſtum, quantum eſt de ſe, eſt opus ſupererogationis: non enim quilibet tenetur Fidem ſuam coram Perſecutore confiteri, ſed in caſu eſt de neceſſitate ſalutis, quando ſcilicet aliquis a Perſecutore deprehenſus de Fide ſua requiritur, quam confiteri tenetur; nec tamen ſequitur,*

quod

quod aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi ſupererogationis, in quantum eſt ſupererogationis, ſed in quantum perfectionem quamdam habet: unde, tali perfectione manente, etiamſi non ſit ſupererogatio, aureolam aliquis mereretur. Demum ex doctrina ejuſdem S. Doctoris (ut alibi dictum eſt) habitus heroicus & Divinus non differt a virtute communiter dicta, niſi ſecundùm perfectiorem modum, in quantum ſcilicet aliquis eſt diſpoſitus ad bonum quodam altiori modo, quam communiter omnibus competat. Ex quibus omnibus infertur, ad conſtituendum actum heroicum non eſſe neceſſarium, ut ejus materia ſpectet ad conſilium; nec ab heroicitate excludi, quæ fiunt ex præceptis, vel ex Inſtituto, quod quis profitetur, aut ex voto, quod emiſit, ſi cetera concurrant neceſſaria ad heroicitatem conſtituendam. S. Vincentius Ferrerius in ſermone de S. Franciſco *ante medium pag.*403. ſic loquitur: *Qui illam Regulam ſervat*, (ab eo videlicet ſuis Religioſis præſcriptam) *ſanctus eſt, & quando moritur, poſſet canonizari: ſed vix de mille unus ſervat.* Concordat Martinus Navarrus *comment.*4. *de Regularibus* (*tom.*2. *num.*17. *circa medium*): *Adeo ſuſpicio, & veneror Regulam illam altiſſimam Sancti Franciſci, ut obſervantes eam ad unguem, & mentem Auctoris reputem eſſe quoſdam incruentos Chriſti Martyres.* Jacobus Simoneta primum Rotæ Auditor, deinde S. R. E. Cardinalis, in relatione cauſæ S. Franciſci de Paula hæc ad rem ſcribit: *Conſiderandum etiam plurimum puto, eſſe Religionem arctiſſimam, & in ſumma paupertate conſtitutam, quam ipſe admodum adoleſcens inſtituit, ad extremumque vitæ obitum conſtanter obſervavit. In qua quidem Religione qui profecerint, cunctis hominibus meliores eſſe exiſtimat Auguſtinus, ut habetur in can. Quantumlibet, 47. diſt. Quia, cum ex voto & voluntatem, & poteſtatem Deo ſubjecerint, felicique neceſſitate ad bonum compellantur, plus ceteris non profitentibus, ſeu voventibus mereri judicantur.* Porro aliter ratiocinando ſequeretur abſurditas, quia ſequeretur, nullum actum heroicum elicitum fuiſſe a S. Tereſia, cum ſciamus, eam peculiari voto ſe obſtrinxiſſe id ſemper agendi, quod perfectius cognoviſſet. Vetus argumentum eſt Sectariorum vota impugnantium, heroicitatem, atque adeo ipſam ſanctitatem, non in obligatione, ſed in libertate conſiſtere, juxta illud *Pſalm.*53. *v.* 8. *Voluntarie ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine*. Inquiunt enim vota hanc libertatem auferre, & neceſſitatem imponere, & ſic auferre heroicitatem, & ſanctitatem. Fuſe & docte de more id refellitur a Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino *lib.*2. *de Monachis cap.*18.*pag.*237.& fuſius *cap.*29. Et ſumma reſponſionis eſt, votum non auferre illam libertatem,quæ requiritur ad laudem,ad meritum,ad heroicitatem;cum ut plurimum libentius fiat & promptius quod fit ex voto, quam quod fit ſine voto.Votum ſiquidem ex ſe lætitiam gignit,cum ex magna charitate procedat, juxta illud 1. *Paralip. ult. v.*9. *Lætatuſque eſt populus, cum vota ſponte promitteret; quia corde ſuo offerebat ea Domino*. Et quando res ipſa placet, & votum placet, meritum operantis ex voto augetur, ſuperatque meritum eamdem rem operantis ſine voto: quemadmodum bene

bene docet S. Thomas *opuſc.* 18. quod eſt *de perfectione cap.* 10. *&* 12.

9 Pro capitis complemento ſupereſt, ut examinetur aſſertio Patris Eſparza in ſuffragio ſupra allegato, an videlicet Heros ſit, qui toto tempore vitæ ſuæ innocentiam Baptiſmalem conſervavit, ita ut immutabilitas iſta ſatis ſit ad conſtituendam Euangelicam heroicitatem. De hac controverſia egerunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Aloyſii Gonzagæ: *Cum legitime conſtet* (verba ſunt ipſorum) *Beatum hunc Adoleſcentem nunquam in toto vitæ ſuæ curriculo peccaſſe mortaliter, & in eo particulariter tam Theologicas virtutes, quam Cardinales eluxiſſe ut infra dicemus, non abs re fore judicavimus, ſi ex eo, quod nunquam integerrimus Adoleſcens mortalis ſe labe peccati polluit, in eo ſupradictas virtutes fuiſſe, concludemus*. Proſequuntur iidem Auditores in prædicta relatione heroicitatem virtutum deſumentes ab innocenti vita Beati, quem Confeſſarii plene teſtabantur toto vitæ tempore nunquam mortaliter peccaſſe, ut in dicta relatione plene legi poteſt. Pater Andreas Budriolius Theologus Societatis Jeſu alias a Nobis cum laude memoratus, & diligentiſſimus cauſæ prædicti Sancti Poſtulator in ſua elaborata & docta informatione ſuper virtutibus, & ſuper toto ſtatu cauſæ, quam exaravit, & obtulit ſacrorum rituum Congregationi, dum ego ſungebar officio Fidei Promotoris, & de exitu prædictæ cauſæ erat deliberandum, memoratam aſſumptionem Rotæ Auditorum validis utique roboravit argumentis. Præmiſit ſcilicet, omnes Sanctos vel propter innocentiam, vel propter pœnitentiam Sanctos haberi, & ſic duas eſſe in Eccleſia vias, ſeu titulos homines canonizandi, innocentiam videlicet, & pœnitentiam; ſed titulum tutiorem Canonizationis eſſe propter innocentiam, quam propter pœnitentiam. Animadvertit enim, ab Eccleſia in Canonizatione alicujus definiri, eum in gratia atque amicitia Dei eſſe mortuum, ac propterea illis annumerandum, de quibus dicitur *Apocal.* 14. *v.* 13. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*: cumque, ut Eccleſia id non temere, ſed prudenter definire poſſit, debeat ante de hac finali ſaltem ſanctitate Canonizandi certa eſſe, concluſit, prudentius ac tutius Eccleſiam judicaturam eſſe, obiiſſe Deo gratum atque amicum illum, qui gratus ſemper & amicus, gratiam & amicitiam perpetua vitæ innocentia retinuit, quam alium, qui ingratus olim & inimicus, gratiam deinde & amicitiam per pœnitentiam recuperavit. Addidit, quod cum conſtet de perpetua vitæ innocentia, conſtat etiam de virtutibus Theologalibus, & Cardinalibus, ſeu moralibus, prout Eccleſia requirit in Canonizando. Conſtat enim de Fide, Spe, & Charitate, quæ infunduntur in Baptiſmo, necnon de virtutibus omnibus moralibus, quæ juxta S. Thomæ ſententiam cum Charitate ſimul omnes infunduntur, nec, niſi per peccatum mortale, amittuntur. Et, quia providus & doctus vir opponi poſſe prævidit, per hanc viam procedendo, omnes pueros poſt Baptiſmum & ante uſum rationis decedentes canonizari poſſe, adverſus ea quæ a Nobis dicta ſunt *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 3.; ut oppoſitionem evitaret, & in ſola vitæ innocentia

centia heroicitatem conſtitueret, poſtquam probavit, ex innocentia vitæ inferri virtutes Theologales, & Cardinales, his verbis doctrinam ſuam explicavit: *Simul autem conſtat & in gradu heroico habuiſſe. Nam, cum, hominem adultum abſtinere ab omni prorſus peccato gravi in omni genere per totam vitam, tum propter diuturnitatem temporis, tum propter latitudinem materiæ, tum propter arduitatem ipſam rei duriſſimam humanæ fragilitati neceſſitatem imponentis omnes omnis generis occaſiones fugiendi, illecebras frangendi, tentationes ſuperandi, ſit per ſe opus heroicorum omnium heroiciſſimum, quod vel inde patet, quod etiam inter Sanctos tam pauci id aſſecuti perhibentur, ut merito admirabundus interrogaverit Eccleſiaſticus*; Quis eſt hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita ſua, qui potuit transgredi, & non eſt transgreſſus, facere mala, & non fecit: *quis non videt, ad tantæ heroicitatis apicem, niſi per exercitium heroicum, ſi minus omnium (quod non eſt neceſſe) at certe plerarumque, & quidem præcipuarum virtutum perveniri non poſſe?*

10 Theorema hoc doctum, & ingenioſis profecto argumentis firmatum mihi non videtur ad praxim in re, de qua agitur, tuto deduci poſſe. Demus enim, continuatam innocentiam certo conſequi virtutes non modo Theologales, ſed etiam Cardinales; demus, heroicum eſſe non transgredi, cum quis potuit transgredi, nec mala facere, cum potuit; demus, id difficillimum eſſe, cum tot in hac mortali vita ſuppetant peccandi occaſiones, quærimus, quomodo de hac continuata vitæ innocentia conſtare debeat Eccleſiæ, quæ certiſſimis inniti debet documentis, juxta alibi dicta, ut aliquem cœtui Beatorum, aut Sanctorum adſcribat. Tota vis neceſſario erit conſtituenda in atteſtationibus Confeſſariorum, quibus tantum patere poteſt, an Dei Servus mortaliter unquam peccaverit: & ſane ex prædictis atteſtationibus innocentia vitæ S. Aloyſii ab eodem Patre Budriolio comprobata eſt. Porro, licet a Nobis in ſuperioribus dictum & admiſſum ſit, Confeſſariorum atteſtationes non eſſe in hiſce cauſis rejiciendas, ſed in magno pretio habendas; duriſſimum tamen æquis rerum æſtimatoribus videri poſſet, tam grave negotium abſolvere ſolis ipſorum teſtimoniis. Ut tuto ergo Eccleſia procedat, opus eſſe videtur, ut Confeſſariorum aſſertionibus de innocentia vitæ teſtantibus teſtes alii plures addantur, qui de ſingularibus externis actibus teſtentur, & de modo, quo facti ſunt; ut tuto definiri poſſit, Dei Servum Heroem, & heroicis virtutum habitibus præditum fuiſſe. Quocirca S. Bernardus ſcribens vitam S.Malachiæ Epiſcopi, pro ejus innocentia aſtruenda & ſanctitate teſtes vocat, qui ejus externos actus viderunt & noverunt *cap.* 19. *col.* 682. *vol.* 1. *Ut enim taceam interiorem hominem ejus, cujus pulcritudinem, fortitudinem, puritatem ſatis indicabant mores ipſius, & vita, ipſum exteriorem ita uno ſemper modo, ipſoque modeſtiſſimo & decentiſſimo, geſſit, ut nil prorſus appareret in eo, quod poſſet offendere intuentes.... At vero in Malachia, quis umquam, etiamſi curioſus obſervavit, deprehendit otioſum, non dico verbum, ſed nutum? Quis manum, pedemve moventem fruſtra? Immo quid non ædificans in ejus*

in ejus inceſſu, aſpectu, habitu, vultu? .... Totum in eo diſciplinatum, totum inſigne virtutis, perfectionis forma. Quod ſi quæſtio reſtringatur ad vitæ innocentiam ſolis & veris Confeſſariorum dictis comprobatam, unuſquiſque facile deprehendere poterit, expoſitam aſſumptionem ſufficere ad ſummum pro conſtituenda ſanctitate coram Deo, non coram Eccleſia.

11 Et hæc explicatio fundamentum habet etiam in doctrina eorum, qui voluiſſe viſi ſunt, ſolam vitæ innocentiam dictis Confeſſariorum patefactam ſatis eſſe pro heroicitate conſtituenda. Pater Eſparza in citato ſuo ſuffragio voluit, heroicitatem virtutum in Sanctis Confeſſoribus non pendere, ſicut in Martyribus, ab uno, vel altero opere exteriori valde arduo & difficili, ſed a continua & nunquam interrupta ſerie vitæ innocentis. Cumque hanc innocentiam conſtituerit in peragendo omnia juxta præcepta & conſilia Euangelica, cum circumſtantiis conferentibus ad ſummos apices perfectionis tum quoad ſubſtantiam, tum quoad modum, probataque vitæ innocentia Ven. Dei Servi Cardinalis Bellarmini, de cujus virtutibus diſputabatur, per atteſtationem Confeſſarii, præceptorum deinde, & conſiliorum obſervationem per actus univocos & particulares dictis aliorum teſtium comprobatos in eodem ſuffragio deduxerit; infertur, eum a declaratione ſupra expoſita neutiquam receſſiſſe. Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis diſp.12. quæſt.3. ſect.5. num.49.* hæc habet: *Cum vero exiſtentia virtutum per ſe inditarum nequeat exterius apparere per ſe ipſam, utpote quiddam ſupernaturale animo impreſſum, nec per actiones internas ſupernaturales, ad quas immediate concurrit, ſupereſt, ut ſolum dignoſcatur per effecta, ſive opera, aut actiones externas, & verba juxta illud monitum Chriſti Domini:* Ex fructibus eorum cognoſcetis eos: Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. *Quiſquis enim e Catholicis diuturno & conſtanti vitæ progreſſu invenitur ſemper agere juxta præcepta communia, & peculiaria ſui ſtatus, neque umquam omittere illorum obſervantiam, merito exiſtimatur præditus virtutibus per ſe inditis. Quiſquis vero non præcepta ſolum, ſed conſilia Euangelica ſemper & toto animi conatu deprehenditur obſervaſſe uſque ad ultimum vitæ momentum, neque umquam declinaſſe ab ea difficili & anguſta via verbo, facto, aut omiſſione, idque judicio communi omnium tantam vitæ perfectionem admirantium in mortali homine, is ſane probabiliter creditur fuiſſe præditus virtutibus per ſe inditis in gradu heroico, immo etiam virtutibus acquiſitis in eodem gradu, quoniam in homine juſto conſuetudo actionum honeſtarum vivida & robuſta abſque intermiſſione ſimul auget moraliter virtutes per ſe inditas, & phyſice virtutes acquiſitas.* Eminentiſſimus ergo hic Auctor in citatis verbis judicium commune expoſcit, quod aliter profecto haberi non poteſt, quam ex plurium teſtium dictis, qui de continuatis extrinſecis actibus virtutum una cum ſuis circumſtantiis deponant. Denique concordant iidem Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Aloyſii Gonzagæ, & Pater Andreas Budriolius ejuſdem cauſæ Poſtulator. Tam illi enim in ſua relatione, quam hic in ſua elaborata ſcriptura,

poſtquam Sancti innocentiam, & a quacumque culpa lethali immunitatem dictis Confeſſariorum comprobarunt, ex reliquis teſtibus virtutes heroicas in eo fuiſſe, per obſervationem præceptorum & conſiliorum fuſe demonſtrarunt. Quocirca, ne aliqua obrepat ambiguitas, nonnulli caſus diſtinguendi eſſe videntur. Primus eſt, in quo vitæ innocentia, proindeque immunitas a peccato mortali ſolis comprobatur dictis Confeſſariorum: & quoad hunc caſum reſpondendum eſſe videtur, id non ſufficere pro Canonizatione quoad Eccleſiam militantem. Secundus eſt, in quo innocentia vitæ comprobata dictis Confeſſariorum, confirmatur dictis aliorum teſtium, qui referunt, a Dei Servo elicitos fuiſſe alios atque alios actus, quibus oſtenditur, ab eo præcepta & conſilia fuiſſe impleta: & quoad hunc ſecundum caſum dicendum eſſe videtur, prædicta non ſufficere pro virtutum approbatione in judicio Beatificationis & Canonizationis, cum in prædicto ſecundo caſu teſtes non probent qualitates promptitudinis, facilitatis, & delectabilitatis, quæ ex ſupradictis ſunt neceſſariæ, ut actus exiſtimentur heroici. Tertius caſus eſt, in quo innocentia vitæ a Confeſſariis aſſerta dictis teſtium confirmatur, qui actus exprimunt cum enarratis qualitatibus, & cum obſervantia præceptorum & conſiliorum juxta ſtatum perſonæ Servi Dei, vel Beati, & juxta circumſtantias, in quibus, dum viveret, fuit conſtitutus: & de hoc tertio caſu loquendo, non videtur aliquid deeſſe ad approbationem virtutum requiſitum in ordine ad Beatificationem & Canonizationem. Licet enim non doceatur de actibus arduis in particulari admirationem excitantibus, tota nihilominus vitæ ſeries, continuataque innocentia per integrum vitæ curſum media inter pericula peccandi, quibus expoſiti ſunt illi, qui degunt in humanis, una cum exacta obſervantia præceptorum & conſiliorum, arduitatem conſtituunt, & conſiderantibus admirationem ingerunt. Ad rem Pater Bartolus *in vita Ven. Dei Servi Cardinalis Bellarmini lib.3. cap.9.* ait, populi errorem eſſe, & etiam aliorum, pro Sanctis eos tantum eſſe habendos, qui arduis pœnitentiis corpus ſuum per longum temporis ſpatium afflixerunt: *Talchè, ſe aveſſimo da poter dire, che il Cardinal Bellarmino portaſſe indoſſo per ſettantanove anni un ciliccio, che il veſtiſſe quanto avea lunga la vita, e lo ſi ſtringeſſe a' fianchi con una gran catena di ferro, parrebbe loro udire un miracolo di virtù, e nol parrà loro il dirne quel, che in fatti fu vero, che egli per ſettantanove anni di vita mai non imbrattò, neppur con una lieve macchia di colpa veniale deliberatamente commeſſa, la veſte dell' innocenza Batteſimale &c. Pruoviſi, e crederallo a sè ſteſſo, chi nol crede altrui, quanta meno perfezion di virtù ſi richiegga a ſottomettere, e domare il ſuo corpo con digiuni, con veglie, con battiture a ſangue, fino a lacerarſi le vive carni indoſſo, che a tenere in ogni varietà d' accidenti gli affetti dell' anima in tanta ſuggezione e ubbidienza allo ſpirito, che non ſi riſentano, non ſi muovano, non ſi faccian vivi, ſe non ſol quando, e quanto egli loro comanda &c. Queſta non è perfezion di virtù, che dia nell' occhio, nè meni gran rumore, anzi neppur ſi ſente, come i gran*

gran fiumi, che quanto ſon più profondi, tanto corron più cheti. Ultimus demum caſus eſt, in quo, cum de vitæ innocentia non conſtet, multo autem magis, ſi de aliquo peccato, præſertim gravi conſtiterit, teſtes ſubſequentem pœnitentiam, & curſum vitæ referentes, in ſingularibus actibus teſtantur obſervationem præceptorum & conſiliorum cum qualitatibus facilitatis & delectationis; nulla tamen facta mentione operum difficilium & arduorum a Dei Servo patratorum: & in hoc caſu id ad rem, de qua agitur, ſufficere non videtur, cum ex alibi dicendis, coram Eccleſia pro ſanctitate pœnitentis plus requiratur, quam pro ſanctitate innocentis.

CAPUT XXIII.

De virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate, & heroicitate uniuſcujuſque ex iiſdem.

UT in capite præcedenti innuimus, animus eſt, aliqua de ſingulis Theologalibus virtutibus, & uniuſcujuſque heroicitate referre: ſed ut quam minima fieri poteſt confuſione procedatur, ſit

§. I.

De Fidei virtute, & ejus heroicitate.

1 FIdes ab Apoſtolo *ad Hebræos* 11. *v.*1. definitur hoc modo: *Sperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium*. Ceteræ, quæ ab aliis proferuntur, Fidei definitiones ſunt explicationes memoratæ definitionis ab Apoſtolo traditæ: talis eſt illa S. Auguſtini: *Fides eſt virtus, qua creduntur, quæ non videntur*; talis eſt illa S. Joannis Damaſceni: *Fides eſt non inquiſitus conſenſus*; talis eſt illa S.Dionyſii: *Fides eſt manens credentium fundamentum, collocans eos in veritate, & in ipſis veritatem oſtendens*: quemadmodum probat S. Thomas 2. 2. *quæſt*.4. *art*.1. his definitionibus allatis. In eadem 2. 2. *quæſt*.4. S. Doctor alia plura inquirit: *art*. quippe 3. docet, Charitatem dici formam Fidei, in quantum per Charitatem actus Fidei perficitur, & formatur; *art*.5. poſtquam præmiſit, credere eſſe actum intellectus aſſentientis vero ex imperio voluntatis; &, ut actus hic ſit perfectus, duo requiri; quorum unum eſt, ut certiſſime intellectus tendat in ſuum objectum, quod eſt verum; alterum, ut certiſſime ordinetur ad ultimum finem, propter quem voluntas aſſentit vero; docet, utrumque inveniri in actu Fidei formatæ, cum ex ratione ipſius Fidei intellectus ſemper feratur in verum, & ex Charitate, quæ format Fidem, certiſſime voluntas ordinetur in finem bonum; concluditque, Fidem formatam eſſe virtutem, & Fidem informem virtutem non eſſe, quia, licet actus Fidei informis perfectionem habeat debitam ex parte intellectus, non habet

tamen perfectionem debitam ex parte voluntatis: & *art.7.* probat, Fidem per ſe eſſe primam inter omnes virtutes, cum neceſſe ſit, ut ultimus finis prius ſit in intellectu, quam in voluntate; voluntas enim in aliquid non fertur, niſi prout eſt ab intellectu apprehenſum. Concordant ceteri Theologi diſtinguentes Fidem in Fidem formatam, & informem; primam Charitati conjunctam, ſecundam a Charitate disjunctam; non quod Charitas ſit forma eſſentialis Fidei, alias Fides non diſtingueretur a Charitate, ſed quia Charitas reddit meritorios actus Fidei, meritorios, inquam, vitæ æternæ, & beatitudinis; juxta illud Apoſtoli *ad Galat. cap.5. v.6. In Chriſto Jeſu neque Circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed Fides, quæ per Charitatem operatur*: & *in 1. ad Corinth. cap. 13. v. 2. Si habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil ſum.*

2 Operibus ergo, quæ ex Charitate Dei, & Proximi prodeunt, formata Fides comprobatur, juxta illud Apoſtoli Jacobi *in epiſt cap. 2.* ubi poſt plura concludit *verſ. 26. Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & Fides ſine operibus mortua eſt.* Quocirca ad rem noſtram bene docet Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 3. cap. 1. pag. 178.* in cauſis Servorum Dei eorum Fidem eſſe ex operibus deſumendam: *Quoniam igitur in conſcribendo Dei Famulos in Sanctorum catalogo Fides neceſſario prærequiritur, Fides, inquam, formata & viva ac vera, necnon etiam certitudo Fidei beatitudinis, & gloriæ Servi Dei poſt mortem, quantum fieri poteſt, quæ certitudo Fidei ſi abſit ab actibus alicujus, opera illius bona fore, nullo modo ſuſpicari poſſumus, propterea nota ſanctitatis alicujus Dei Famuli ex ratione Fidei ſolis ex operibus tantum eluceſcit, teſte eodem Apoſtolo Jacobo loco citato in illis verbis*: Quid proderit, Fratres mei, ſi Fidem quis habere dicat, opera autem non habeat? Numquid poterit Fides ſalvare eum? *Quaſi dicat: Nequaquam eum ſalvare poterit. Si ergo Fides ſine operibus neminem ſalvare poteſt, plane conſtat, notam veræ Fidei, quæ ſalvat hominem, expiſcandam eſſe ex operibus bonis poſt Baptiſmum; atque ex his operibus bonis externis habitus Fidei talis, qualis requiritur in Dei Famulis canonizandis, expiſcandus erit præſertim ex operibus, quæ a Charitate prodeunt, & a qua actus virtutum omnium habent, ut ſint in gradu heroico. Opera enim hæc in actis alicujus Dei Servi ſi aderunt, manifeſto probabunt argumento, in eo Dei Servo Fidem formatam extitiſſe.* Quod ipſum late proſecuti ſunt Rotæ Auditores in relationibus cauſarum S. Franciſcæ Romanæ *part.2. art.13. §. Et licet*; S. Eliſabeth Reginæ Portugalliæ *tit. de excellentia Fidei §. Hujus Fidei*; S.Petri de Alcantara *art.4. §.2.*; S. Iſidori Agricolæ *tit. de excellentia Fidei num.4.*; Servæ Dei Joannæ de Cruce *tit. de excellentia Fidei §. 4.*

3 Hinc ad opera & actus externos deveniendo, de quibus tantum Eccleſia poteſt ferre judicium, nonnulla in dictis, nonnulla in factis conſiſtunt. S. Leo *in ſerm. de Nativit. Apoſtol. Petri, & Pauli in appendic. tom. 1. pag. 189.*, S. Petri Fidem extollit ob externam Fidei confeſſionem, quam emiſit de Chriſti Divinitate: *Ille primus eſt in Domini confeſſione, qui primus eſt in*

eſt in Apoſtolica dignitate. Qui cum dixiſſet, Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, reſpondit ei Jeſus: Beatus es, Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt. Ideo beatus es, quia Pater meus te docuit, nec opinio te terrena fefellit, ſed inſpiratio cæleſtis inſtruxit, & non caro & ſanguis, ſed ille me tibi, cujus ſum unigenitus, indicavit. S. Maximus Taurin. *in ſerm. 1. de Sancto Latrone (tom. 6. Bibliot. Patrum pag.* 22.) Fidem ejus colligit ex Fidei confeſſione, qua in cruce poſitus, Chriſtum filium Dei eſſe, confeſſus eſt: *Mira res! Confitetur Latro, quem Diſcipulus abnegavit. Mira, inquam, res! Latro honorificat patientem, quem Judas prodidit oſculantem. Ab hoc pacis blandimenta venduntur, ab illo crucis vulnera prædicantur. Hæc eſt Fidei plena devotio, ut, cum de vulneribus Domini profluens ſanguis cernitur, tunc de poteſtate ejus venia poſtuletur, cum videtur humilitas, tunc magis teneatur ejus Divinitas, cum morti addictus putatur, tunc Regis illi honorificentia deferatur*. Idemque *ſerm. 2. loc. cit. pag.* 23. ait: *Magna igitur & perfecta Fides in illo Latrone fuit. Magna plane eſt & admirabilis Fides, quæ Chriſtum Crucifixum glorificari magis credidit, quam puniri*. S. Hieronymus *in epitaph. Paulæ Viduæ Romanæ (tom. 1. oper. col. 709. num. 22.)* Fidem ejus demonſtrat ab actu extrinſeco, quo ſe Hæreticis adverſam oſtendebat: *Tangam ergo breviter, quomodo Hæreticorum cœnoſos devitaverit lacus, & eos inſtar habuerit Ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque, ut ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente, cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere: Quid peccavit infans, ut a Dæmone corripiatur? In qua ætate reſurrecturi ſumus? Si in ipſa, qua morimur, ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit. Sin aliter, nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios*. Tum proſequitur, narrando ejuſdem furfuris heterodoxas cavillationes ab homine hæretico Paulæ objectas, & refert, ſe ei reſponſiones pro Catholica veritate ſuppeditaſſe, deinde ſubjicit *num.* 25. *Ex quo die ita cœpit hominem deteſtari, & omnes, qui ejuſdem dogmatis erant, ut eos voce publica hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi.... ut Fidem tantæ feminæ oſtenderem, quæ maluit inimicitias hominum ſubire perpetuas, quam Dei offenſam amicitiis noxiis provocare*. Demum S. Thomas de Villanova *concion. 1. de S. Auguſtino pag.* 502. Fidei argumenta deſumit ab ejus doctrina, qua Hæreticos confutavit: *Quantum, obſecro, refulſit Fide? Quantum Fidei contulit Auguſtinus? Martyr enim in illo oppido, vel civitate, ubi patiebatur, Fidem credentium confirmabat. At Auguſtinus doctrina ſua Fidem non in uno oppido, ſed in toto orbe defendit. Unde, ſicuti majoris meriti eſt defendere Fidem ſanguine, quam verbo, ita etiam majoris commodi eam in orbe, quam in urbe &c. Oppugnata eſt enim Eccleſia prius a leone in Tyrannis, & deinde a dracone in Hæreticis; nec minor fuit hæc draconis perſecutio, quam leonis. Sed quomodo victus eſt leo in Martyribus, ita & victus eſt draco in Doctoribus. O quam graviſſima fuit Auguſtino pugna cum iſto dracone! Quam acerrimus exſtirpator extitit Hæreticorum! Quis enim ita defendit Fidem, ut Auguſtinus? Quis tot libros compoſuit contra Hæreticos? Quis omnibus modis, diſſerendo, prædicando, ſcribendo*

bendo convictos ab Eccleſia Hæreticos expulit, ut Auguſtinus? O firmiſſimam Eccleſiæ columnam! O magnum Fidei propugnaculum! Merito proinde ab Eccleſia Malleus Hæreticorum *nuncupatus eſt*.

4 Juxta doctrinam S.Antonini *in Summa part* 4. *tit*.8. *cap*.3. §.7. Fides alicujus magna oſtendi poteſt primo, ſi alta de Deo ſentit; ſecundo, ſi caduca pro præmio æterno contemnit; tertio, ſi in adverſis in Deo confidit, & non deficit; quarto, ſi a bono opere non deſiſtit. Aliter res explicatur ab Hugone de S.Victore *oper. tom*.2. *ſerm*.35. *pag*.235. ubi hæc habet: *Duo itaque ſunt, in quibus conſtat Fides, cognitio ſcilicet, & affectus. Quorumdam Fides cognitione magna eſt, affectu parva: quorumdam vero affectu magna, cognitione parva. Alii Fidem & cognitione, & affectu magnam; alii cognitione, & affectu parvam habent. Verum, affectum magnum in Fide magis laudabilem eſſe, quam cognitionem magnam, Dominus manifeſte oſtendit, ubi Fidem grano ſinapis comparavit, quod quantitate quidem parvum eſt, ſed non fervore. Hinc mulieri Chananææ parum quidem ſcienti adhuc, ſed multum confidenti dictum eſt, Mulier, magna eſt Fides tua*. At, ut clare procedatur in re, de qua nunc agitur, hoc eſt in exponendis regulis neceſſariis, utque tutum feratur judicium de heroicitate virtutum Servorum Dei, & ſignanter Fidei, dicimus, habitum communem Fidei Theologicæ dignoſci primo ab externa confeſſione eorum, quæ in corde per Fidem creduntur: cum enim juxta Apoſtolum *ad Rom*.10. corde credatur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fiat ad ſalutem, & Fidei confeſſio ſit præceptum affirmativum, Fidem aliquando confiteri, eſt de neceſſitate ſalutis, quando videlicet per hujus confeſſionis omiſſionem ſubtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas Proximis impendenda juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt*. 3. *art*. 2.: ſecundo, dignoſcitur ex obſervantia præceptorum: tertio, ex oratione ad Deum: quarto, ex cordis demiſſione & obedientia erga Deum, Eccleſiam Catholicam, & ejus viſibile caput Romanum Pontificem in omnibus, quæ pertinent ad credendum & operandum propter ſalutem æternam: quinto, ex Fidei dilatatione, aut ſaltem ejus deſiderio: ſexto, ex timore Dei: ſeptimo, ex cultu Dei, & Sanctorum: octavo, ex horrore peccati, & pœnitentia ejuſdem commiſſi: nono, ex patientia in adverſis: decimo, ex lætitia in operibus bonis: undecimo, ex humilitate, & ſui abjectione. Item dicimus, habitum heroicum Fidei ex iiſdem actibus dignoſci, ſi eorum videlicet frequentia ſuppetat, ſi facilitas, promptitudo, & delectatio eos comitentur, & ſi ex circumſtantiis, in quibus prodierunt, aliquid arduum excellens adfuerit, quod admirationem conciliet, & ſic agentem elevet ſupra communem operandi modum, etiam proborum virorum; ad quæ profecto concurrit donum Spiritus Sancti, quod dicitur *donum Intellectus*, de quo *Pſalm*.15. *v*.7. *Benedicam Dominum, qui tribuit mihi Intellectum*; & *Pſalm*.31. *v*.8. *Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac, qua gradieris; firmabo ſuper te oculos meos*. Hujus doni naturam bene explicat S.Bonaventura *in tract. de dono Intellectus*

(*cap*.3.

(*cap.* 3. *pag.* 263. *oper. tom.* 6.) : *Cum veritates neceſſariæ ad ſalutem ſint nobis abſconditæ , & quaſi velatæ tam in rerum naturis , quam in ſacris Scripturis , quam in Divinis Sacramentis , & figuris , in tantum , ut intellectus humanus ſine adjutorio ſupernaturalis luminis non poſſit ad eas apprehendendas plene pertingere, planum eſt , quod neceſſe fuit , ut Spiritus Sanctus intellectui humano ſuperadderet aliquod lumen ſupernaturale , quo velamina dictarum veritatum penetraret , & veritates abſconditas apprehenderet , & eas ſic nobis manifeſtaret ; quod utique Spiritus Sanctus facit , dum nobis donum Intellectus inſpirat .*

5 Qui hucuſque dictorum probationes cognoſcere cupit , poterit id facile conſequi , manu admota *ad tom.* 2. *in* 3. *lib. ſent.* Cardinalis de Lauræa *diſput.* 32. *art.* 9. *ſ. unic. per tot.* , & *ad tom.* 2. Alexandri Maderna *in QQ. Theolog. tract.* 6. *quæſt.* 3. *art.* 3. Infra nonnulla dicentur de ſtudio orationis , Sacramentorum frequentia , humilitate , tolerantia in adverſis : hic autem (ne actum agere videamur) nonnulla tantum afferentur exempla ex Actis Canonizationum deſumpta , quibus ea , quæ a citatis Auctoribus dicta ſunt , poſſunt confirmari & corroborari .

6 Ex Actis itaque Canonizationis S. Tereſiæ , & ſignanter ex relatione Rotæ Auditorum ſuper ejus virtutibus *art.* 3. hæc habentur : *Illam videlicet circa myſteria noſtræ Fidei habuiſſe maximam quamdam certitudinem , ita ut nihil , quantumvis clarum & evidens , adæquari valeret certitudini , quam circa veritates infallibiles noſtræ Fidei ipſa habebat : quod ipſamet in quadam relatione ſuæ vitæ ſcriptum reliquit his verbis &c. quod & verbo abſque ſcriptis ſæpius confeſſa fuit , ut probant teſtes &c. Apparet , Beatam Tereſiam eo firmius , & ſecurius myſteriis Fidei adhæſiſſe , quo ea ſublimiora & obſcuriora ſibi videbantur ; dicebat enim , ut in libro ſuæ vitæ &c. & de prædictis deponunt teſtes &c. & inſimul cum hac Fidei certitudine erat tanta cognitio , quam Beata Tereſia habebat myſteriorum Catholicæ Fidei , quod , ut notat Reverendiſſimus Tiraſonen. ubi ſupra , quaſi alter Moyſes inſpiciebat Deum inviſibilem Fide adeo viva , ac ſi illum clare vidiſſet : unde ſæpe dicere ſolebat , ſe non invidere illis , qui in hac vita oculis corporeis Chriſtum Redemptorem noſtrum videre meruerunt . Videbatur enim ipſi , quod oculis Fidei ipſum Deum præſentem in ſanctiſſimo Sacramento altaris intuebatur , ita ut quantum ad hoc gauderet illius Divina præſentia corporali .* Ex Actis Canonizationis S. Petri de Alcantara , & ſignanter ex relatione Rotæ Auditorum *in quarto articulo* hæc ſubduntur : *Ad idem inducimur ex exteriori confeſſione Fidei ſæpiſſime , & enixe ab iſto Servo Dei in decurſu vitæ ſuæ facta , quæ exterior confeſſio ordinatur ad ſignificandum id , quod corde concipitur &c. Circa autem iſtam confeſſionem faciunt optime relata a teſtibus &c. ubi , quod Frater Petrus de Alcantara in Fide , tamquam in fundamento ceterarum virtutum , & principio noſtræ juſtificationis , habuit tantam firmitatem , quod , ſi occaſio ſeſe obtuliſſet , non dubitaſſet pro unico puncto Fidei mori ; & quod in illo nihil erat ita certum , evidens , & clarum , quod poſſet attingere , nec de longe , certitudinem , quam habebat , veritatis infallibilis noſtræ ſanctæ Fidei , contra quam numquam tentationem habuit , quin potius habebat pro certo , quod*

Inimicus

Digitized by Google

Inimicus generis humani non poterat illudere animam diffidentem de ſe, & firmam & fortem in Fide; & quod nec revelationes poſſent illum vacillare facere, nec in minimum dimovere ab eo, quod tenet, & prædicat Eccleſia Catholica, & ſacra Scriptura docet. Ex Actis demum Canonizationis S. Paſchalis de Baylon, & ſignanter ex relatione Rotæ Auditorum *tit. de Fide* inter cetera pro ejus magnitudine argumenta ita legitur: *Magnam quoque in Ven. Dei Servo Fidem eluxiſſe &c. ex hoc intelligi poteſt, nam Frater alioquin ignarus, ruſticis educatus in pabulis, nullis litteris imbutus, mirabili ſermonis profunditate de rebus cæleſtibus, & de profundiſſimis Fidei noſtræ arcanis, & præſertim de ſacroſancto Redemptionis noſtræ myſterio loquebatur, & hoc idem in ſcriptis reliquit, audienteſque in Fide confirmabat, ut deponunt teſtes &c.*

7 En ergo, quomodo externa Fidei profeſſio eſt actus Fidei, & ex ea habitus Fidei dignoſcitur, & quomodo externa Fidei profeſſio perfectiori quodam modo exhibita heroicum indicare poteſt habitum Fidei.

8 Quod dictum eſt de externa Fidei profeſſione, applicari poteſt ceteris actibus ſupra indicatis, & ad habitum Fidei relatis. Inter ceteros actus Fidei propagationem, aut ejus deſiderium, & ſic zelum ſalutis animarum enumeravimus. Nunc autem opportunum eſſe videtur circumſtantias exponere in cauſis præteritarum Canonizationum ponderatas, ex quibus major operis perfectio deſumpta eſt, & ſic heroicitas. In SS. Petro de Alcantara, & Tereſia Fidei heroicitas ex deſiderio Fidei propagationis, & morum reformationis deſumpta eſt. De primo quippe legitur in citata relatione: *Ponderatur ad ejuſdem Fidei excellentiam probandam in hoc Servo Dei deſiderium, quo flagrabat, propagandæ Fidei, & converſionis Infidelium, in reformatione provinciæ Sancti Gabrielis, & reductione illius ad ſui primævam regulam, & in fundatione provinciæ Sancti Joſeph cum tanto rigore & aſperitate, ex qua tot aliæ provinciæ emanarunt, ut ſupra retulimus; quæ omnia fuerunt directa ad exaltationem Fidei, & ad converſionem Infidelium, ut notant &c. ad quem finem ſui Religioſi zelo ardentis Charitatis, & in ſumma paupertate inſtituti cum pœnitentia, oratione, exemplo, & doctrina adjuvarent ſalutem animarum totius mundi, & converſionem totius Infidelitatis:* De ſecunda autem ita ibidem ſubjicitur: *Idem deſumitur ex immenſo deſiderio propagandæ Fidei, quo flagrabat, valde dolens Hæreticorum & Infidelium, qui carentes hac Divina luce damnabantur; &, cum huic zelo, & Fidei exaltationi apud ipſos Hæreticos & Infideles videret ſe ipſam, tamquam mulierem, operam dare non poſſe, fecit, quantum potuit, fundando ac erigendo tot eccleſias, & monaſteria Fratrum, & Monialium iſtius ſacræ Religionis non abſque Divino conſilio, tali intentione & fine præcipuo, ut in illis Regula primitiva Beatæ Mariæ de Monte Carmelo cum perfectione obſervaretur, & quod continua oratione, jejuniis, aliiſque pœnitentiæ operibus in prædicta Regula contentis Chriſtus Dominus a ſuis Religioſis ſumme coleretur, ſicque Divino ſervitio traditi, magis acceptabiles & gratæ eſſent Deo eorum deprecationes & pœnitentiæ, quas offerebat ipſa, & in ſua Religione offerri curabat pro exaltatione ſanctæ Fidei, Hæreticorum & Infidelium converſione, & pro defenſoribus ejuſdem Fidei Catholicæ.*

9 Mu-

Digitized by Google

9 Munera quoque, quæ a Dei Servis, dum viverent, præſtita ſunt, & occaſiones, in quibus fuerunt conſtituti, & in quibus aliquid ſtrenuum, & ultra communem operandi modum geſſerunt, Fidei heroicæ argumentum ſuppeditarunt. S. Pius V. in civitate Comenſi Inquiſitoris munere, dum in minoribus eſſet, functus eſt, & a ſuprema Inquiſitione Romana delegationem particularem obtinuit, ut, juris ordine ſervato, procederet contra Hæreticum cognomento *Plantam*, qui plurium ſuffragiis innixus præfici curabat Epiſcopatui Curienſi; & ut eadem Bergomi præſtaret adverſus ejus civitatis Epiſcopum hæretica labe infectum, & adverſus Georgium Medolacum virum eloquentia & clientelis adeo inſtructum, ut ab inferendis illi debitis pœnis Inquiſitores deterriti abſtinerent: cumque Sanctus ille vir non modo Comi, ſed & apud Helvetios, & Bergomi, quæ ſibi mandata fuerant, feliciter peregiſſet, ſpretis carceris & vitæ periculis, quæ ipſi imminebant, merito hæc ad Fidei excellentiam pertinere dicta ſunt in relatione Rotæ Auditorum *tit. de excellentia Fidei*; quam relationem per extenſum edidit Bzovius *in tomo poſthumo, & ultimo annalium Eccleſiaſticorum col.* 1162. S. Jacobus de Marchia prædicationis munus obivit ſpatio annorum quadraginta, nec illud utcumque obivit, ſed cum fervore adeo efficaci, ut languentem in audientibus Dei timorem & cultum Divinum inſtaurarit, & hæreſim Fraticellorum de opinione nuncupatorum ſuis prædicationibus tempore ſummi Pontificis Martini V. a provincia Marchiæ Anconitanæ exſtirpaverit; & ab Eugenio IV. Inquiſitor hæreticæ pravitatis creatus in regnis Pannoniæ, & Hungariæ, infinitis propemodum exantlatis laboribus, non ſine magno Catholicæ Fidei fructu & incremento, commiſſo ſibi munere functus eſt: quæ omnia in relatione ejus cauſæ Auditores Rotæ heroicæ Fidei adſcripſerunt, quemadmodum videri poteſt *in tit. de Fide*. Mira ſunt, quæ de prædicationibus S. Ludovici Bertrandi narrantur a Rotæ Auditoribus in relatione cauſæ ipſius *eod. tit. de Fide*: non modo enim in exteris regionibus cum magno vitæ diſcrimine Fidem propagavit, & ad veram Fidem quindecim hominum millia adduxit, ſed & cum in eccleſia ruris de Albaida populo Dei verbum euangelizaſſet, & publica hominum peccata, ut ſermonis materia ſuggerebat, acriter reprehendiſſet, vir autem equeſtris reprehenſionem uni ſibi factam exiſtimaſſet, & intentata per famulum morte eum adigere voluiſſet, ut quæ publice dixerat, revocaret; magna cum benignitate & manſuetudine reſpondit, ſe mortem libenti animo ſubiturum, ſed dicta non eſſe revocaturum: cumque die ſequenti idem Eques tormentum igneum præ manibus habens illud adverſus Sanctum explodere tentaſſet, exclamando, *Tu ne, inique Frater, audes reprehendere me*? ſclopus in Crucifixum mutatus eſt, quo viſo, ſupplex ad ejus pedes acceſſit; at Sanctus ejus pectus Cruce ſignans prohibuit, ne alicui, quæ viderat, patefaceret, cum triginta anni eſſent elapſuri, antequam aliquis hoc factum eſſet ab eo ſciſcitaturus, prout evenit. S. Franciſcus Xaverius,

inſtante Joanne III. Rege Luſitaniæ, in Apoſtolicum Nuntium electus eſt a ſummo Pontifice Paulo Papa III., ut in inſulis, provinciis, & locis mox recenſendis confirmaret verbo & exemplo quotquot ibi Chriſtianam Fidem fuerant amplexi, & eos, qui Fidem ipſam nondum agnoverant, ad illam agnoſcendam, colendam, & cuſtodiendam invitaret & induceret. Porro in ora Piſcariæ, in Comorino promontorio, in ora Travancoridis, in inſula Manaria, & Ceylano, in Coromandelo, Malacæ, in Amboino, in inſula Moro, in Japonia, apud Sinas, & in aliis pluribus, & longe inter ſe diſſitis Indiæ regionibus tanto cum fructu laboravit, ut ab ipſo alibi duodecim millia, alibi viginti quinque millia, alibi integra oppida ac regiones, & alibi etiam ad centum uſque millia ad Fidem adducta recenſeantur; inter quos plurimi inſignes nobilitatis genere extiterunt, & nonnulli Reges atque Dynaſtæ, imminentibus ſæpiſſime vitæ periculis, uti ſatis conſtare poteſt ex barbarie & ferocitate populorum, contractoque demum lethali morbo, quo occubuit, itineris laborioſiſſimi cauſa, quod ſuſcepit ad Sinas. Hæc, & alia Rotæ Auditores in ſuam relationem inſeruerunt *tit. de Spe*, & ad eximia heroicæ Fidei ſigna retulerunt. De zelo converſionis Hæreticorum, quo SS. Carolus Borromæus, & Franciſcus Saleſius excelluerunt, alio in loco opportunius agetur: cumque non omnibus Dei Servis oblata fuerit, dum viverent, occaſio fungendi munere Inquiſitoris adverſus hæreticam pravitatem, Concionatoris, aut Nuntii Apoſtolici, & Miſſionarii, uti etiam animadvertit Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 3. *cap.* 1. *pag.* 181. operæ pretium eſſe videtur alia Fidei heroicæ exempla exponere, quæ a Dei Servis exhibita ſunt, occaſione deſumpta ab illis circumſtantiis, in quibus juxta ſeriem vitæ fuerunt conſtituti. S. Philippus Nerius vitæ curſum Romæ peregit: zelo Fidei ardebat deſiderio in Indias proficiſcendi, ut in ea regione una cum quibuſdam ſuis alumnis Evangelium prædicaret: ſed de contraria Dei voluntate admonitus a quodam ſancto Monacho Ciſtercienſi, a quo conſilium ea de re petierat, quippe poſt fuſas ad Deum preces reſponderat, Romam eſſe debere ipſius Indias, heroicos actus Fidei in Urbe exercuit, cum in ea Palæologum Apoſtatam & Hæreſiarcham, & Hebræos nonnullos ad veram Fidem reduxerit, & alios in Fide confirmaverit, quemadmodum legitur in relatione Rotæ Auditorum *tit. de Fide*. Pro heroicæ Fidei argumento iidem Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Cajetani *tit. de Fide*, acceperunt, quod fere interierit præ dolore, cum civitas Neapolitana ſanctiſſimæ Inquiſitionis tribunal reſpuit; item, quod inexplicabili affectus ſit mœſtitia, cum ſacrum Concilium Tridentinum interruptum eſt; & demum, quod ſedulus indagator Joannis Uvaldoſi, & Bernardini Ochinani hæreſim detexerit: & in relatione demum cauſæ S. Franciſci Xaverii, de qua ſupra, & in relationibus cauſarum S. Ignatii, S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & Ven. Dei Servi (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani *tit. de Fide*, quod longam, eximiam, & laborioſam curam in tradenda doctrina Chriſtiana, & rudibus in Fide inſtruendis præſtiterint.

10 Ce-

10 Cetera opera ſupra indicata Fidem heroicam arguere poſſunt, ſi non ordinario, ſed perfectiori modo ſupra pluries explicato exerceantur.

§. II.

De virtute Spei, & ejus heroicitate.

11 Fidei ſuccedit Spes, quæ a Theologis definitur, *Virtus Theologica, qua voluntas fertur in Deum, ut eſt beatitudo noſtra, difficilis ad conſequendum, ſed quæ obtineri tamen queat Divino auxilio, atque adeo mediis divinitus ad eum finem inſtitutis*: ita Valent. *tom.* 3. *diſput.* 2. *quæſt.* 1. *punct.* 1. Item Spes definitur, *Certa exſpectatio futuræ beatitudinis proveniens ex gratia, & meritis præcedentibus*: ita Gerſon. *tom.* 1. *part.* 3. ubi agit de ſeptem virtutibus *in tract. de virtute Spei col.* 297. Rurſus Spes deſcribitur, *Habitus infuſus, per quem voluntas firmiter tendit in Deum, ut in Bonum arduum futurum, conſequi poſſibile ipſius Dei auxilio*: ita Salmanticenſes *tom.* 3. *in arbore prædicamentali* §. 3. *num.* 18.

12 De Spe agit D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 17. *per tot.*, ubi *art.* 1. probat, Spem eſſe virtutem, cum faciat actum hominis bonum, & debitam regulam attingentem. Cum enim aliquid poſſibile nobis ſit dupliciter, uno modo per noſmetipſos, alio modo per alios, quando ſperamus aliquid ut poſſibile nobis per Divinum auxilium, Spes noſtra pertingit ad ipſum Deum, cujus auxilio innititur; *art.* 5. oſtendit, eſſe virtutem Theologicam, cum ejus principale objectum ſit Deus; & *art.* 6. eſſe virtutem diſtinctam ab aliis virtutibus Theologicis, cum Charitas faciat hominem Deo inhærere propter ſe ipſum, Fides faciat hominem inhærere Deo, in quantum eſt nobis principium cognoſcendi veritatem, & Spes faciat hominem inhærere Deo, prout eſt in nobis principium perfectæ bonitatis, in quantum ſcilicet per Spem Divino auxilio innitimur ad beatitudinem obtinendam. Idem S. Doctor *art.* 7. & 8. demonſtrat, Fidem abſolute præcedere Spem, & in via generationis Spem eſſe priorem Charitate; quod late etiam explicatur in ſacro Concilio Tridentino *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. *de juſtificatione*.

13 Juxta S. Bonaventuram *in* 3. *lib. ſent. diſt.* 26. *quæſt.* 4. duplici modo actus Spei elici poſſunt, formaliter videlicet, & virtualiter; & formalis actus elici quoque poteſt interius, vel exterius: interius quidem, cum aliquis mentem elevans in gloriæ æternæ contemplationem, illam deſiderat Divino auxilio, in quo confidit, adipiſci; exterius vero actus Spei elicitur, cum verbis ſe explicat aliquis ac dicit, ſe ſperare vitam æternam, idque cum debitis circumſtantiis & fundamentis. Virtualiter autem dicimus, aliquem elicere actum Spei, cum aliquod facit externum opus, in quo actus Spei includitur, puta, cum aliquis ex corde dolet de peccatis, aut aliquid enixe petit a Deo in ordine ad beatitudinem aſſequendam; hæc

Digitized by Google

enim non faceret, ſi in Deo Spem non haberet. Seclufis proinde actibus internis, de quibus (uti dictum eſt) Eccleſia non judicat, in cauſis Servorum Dei habitus Spei deſumi poterit ex actibus externis formalibus, aut virtualibus, juxta ea quæ modo dicta ſunt, & bene proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 3. cap. 2.*

14. S. Baſilius Magnus *homil. 18. in S. Gordium Martyrem* (*oper. tom. 2. pag. 146. num. 5.*) ejus vivam Spem deſumit non modo ex factis, ex tolerantia videlicet tormentorum, ſed etiam ex verbis vivam Spem exprimentibus media inter tormenta: *Martyr vero conjectis in Deum oculis animam ſuam demulcebat his ſacrorum Pſalmorum verbis*: Dominus mihi adjutor, & non timebo quid faciat mihi homo. *Et illud*: Non timebo mala; quoniam tu mecum es, *& ejuſdem generis alia, quibus ad fortitudinem excitamur, quæ e ſacris eloquiis didicerat. Sed tantum abfuit ut minis cederet, aut perterreretur, ut etiam provocaret in ſemetipſum ſupplicia: Quid cunctamini, inquit, quid ſtatis? Lanietur corpus, torqueantur membra, perferant quoſcumque volueritis cruciatus.. Spem beatam mihi ne invideatis. Nam quanto magis tormenta augebitis, tanto majus mihi præmium comparabitis.* Similia ſunt, quæ refert S. Athanaſius *in vita S. Antonii Abbatis* (*pag. 803. num. 9. tom. 1. oper. part. 2.*) ubi Spei in Deum adſcribit celeberrimam victoriam, quam Antonius multitudine Dæmonum oppreſſus, & inflictis plagis pæne exanimis relictus reportavit: *Hic adſum ego Antonius; non veſtras fugio plagas, etiamſi plures inflixeritis, nihil me ſeparabit a Charitate Chriſti &c. Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum.* Et S. Hieronymus *in epitaph. Paulæ matris ad Euſtochium* (*oper. tom. 1. col. 703.*) refert, eam mediis in tribulationibus & anguſtiis illud Iſaiæ pronuntiaſſe: *Qui ablactati eſtis a lacte, qui abſtracti ab ubere, tribulationem ſuper tribulationem exſpectate, Spem ſuper Spem*; & alia uſurpaſſe ex Divinis eloquiis deſumpta: *Quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit*: poſt quæ & alia conſimilia relata addit S. Doctor (*col. 705.*): *His & talibus teſtimoniis quaſi armatura Dei, & adverſus omnia quidem vitia, ſed præcipue inſtruebat ſe contra invidiam ſævientem, & patiendo injurias furorem rabidi pectoris mitigabat.*

15 Spes eſt *effectiva dilectionis*. Cum enim qui ſperat Bonum aliquod obtinere, ſi ſua virtute, vel a ſe ipſo obtinere non poſſit, eum diligat, cujus virtute & auxilio illud obtinere poteſt, Spes idcirco cæleſtis præmii eſt cauſa, qua diligimus Sanctos, & multo magis facit nos diligere Deum, tanquam principale objectum futuræ beatitudinis. Spes eſt *delectationis productiva*. Qui enim ſperat, delectatur Bono, quod ſperat: & quamvis *Prov. 13. 12.* dicatur, *Spes, quæ differtur, affligit animam*; cauſa tamen afflictionis manat a dilatione præmii, quod ſperatur: eo modo quo mater de filio abſente & gaudet, & triſtatur; gaudet, quatenus ſperat, ipſum, quem amat, cum magno honore reverſurum; triſtatur ex dilatione, conſiderans præcipue pericula, quæ regreſſum impedire poſſunt. Spes eſt *opera-*

operationis perfectiva; cum conatum & operationem excitet, ut futura beatitudo obtineatur. Spes denique eſt *præmii collativa*; cum illud Pſalmi 39. 5. *Beatus vir, cujus eſt nomen Domini Spes ejus*, a S. Auguſtino ita explicetur, ut beatus ſcilicet ſit ille vir, qui temporalia a Deo non ſperat, ſed ab eo tantum ſperat æternam ſalutem. Hæc de Spe habentur *in Summa* S. Antonini *part.4. tit.7. cap.2. §.4.* Alias Spei qualitates idem S. Antoninus enumerat *§.5.* quas feliciſſime explicat S. Gregorius *lib.8. in Job cap.7.* his verbis (*col.247. tom.1. oper.*): *Electus quiſque vitam ſuam quaſi mercenarii dies penſans, tanto fidentius Spe tendit ad præmium, quanto nunc robuſtius perdurat ad laboris incrementum. Qui ſit decurſus præſentis temporis, penſat, dies cum operibus numerat; ne a labore vacua tranſeant vitæ momenta, formidat, adverſis gaudet, paſſione reficitur, mœrore reſovetur; quia ſubſequentis vitæ præmiis tanto ſe remunerari largius conſpicit, quanto pro amore illius quotidianis ſe mortibus verius impendit.*

16 At, ad inſtitutum noſtrum proxime accedendo, habitus Spei communis primo & principaliter adjuvat & inclinat ad ſperandum ultimum finem, id eſt ad ipſum Deum videndum, & eo fruendum; ſecundario autem ad ſperanda concomitantia prædictum finem, hoc eſt, media & auxilia ad illum obtinendum neceſſaria. Item idem habitus communis Spei adjuvat & inclinat habentem ad ſpem ſuam in Deo conſtituendam in omni neceſſitate, & ad perferendum patienter omnia adverſa propter vitam æternam. Habitus autem heroicus Spei adjuvat & inclinat ad ſperandum finem ultimum, & media, ſed cum maxima fiducia & ſecuritate obtinendi, ad ſpem ſuam in Deo collocandam in omni neceſſitate, ſed inceſſanter, alacriter, & firmiſſime, abſque ullo prorſus dubio de eventu, & ad perferendum alacriter cum conſtantia imperturbata quævis mala, etiam extrema, propter vitam æternam cum aſſiduitate, promptitudine, delectatione, & perſeverantia in actibus prædictis, aut ſaltem cum animi præparatione erga eos. Demum omnia opera bona Spem arguunt, & omnia opera bona eximia & ſublimia Spem demonſtrant eximiam, ſublimem, & heroicam; veluti late proſequuntur ſupra citati Auctores, videlicet Cardinalis de Lauræa *loc. alleg. art.10.*, & Maderna *loc.* pariter *alleg. art.4.*

17 Heroicam Spem S. Tereſiæ Auditores Rotæ in relatione virtutum ejuſdem deſumpſerunt ex perfecto modo ſperandi, cum ipſum Deum tanquam finem, at reliqua creata Bona tantummodo ſperaverit & amaverit, quatenus neceſſaria, vel magis conducentia ad Bonum æternum conſequendum; cum in ſolo Deo toto corde ſuo, tota ſecuritate, & abſque ulla dubitatione, aut hæſitatione, ſed firmitate quemcumque timorem vanum & ſuperfluam ſolicitudinem excludente ſperaverit; cum ad eum ſolum in omni neceſſitate & in quocumque periculo, tota animi fiducia humiliter orando & indeſinenter ſupplicando confugerit; & cum in eo & propter eum difficillimas res ſperaverit & conſecuta ſit, ſuæ videlicet Religionis

ligionis reformationem; licet mulier eſſet, pauper eſſet, ægrotaret, omnibus humanis auxiliis eſſet deſtituta, efficacibus impediretur obſtaculis, & pericula imminerent; uti videri poteſt in prædicta relatione *art.4. tit. De firmiſſima Spe B. Tereſiæ*. Similia ſunt ea quæ ab iiſdem Rotæ Auditoribus narrata & probata legimus in relatione edita in cauſa S. Petri de Alcantara *artic.5.*, cum ex teſtium dictis referant, eum in omnibus ſuis neceſſitatibus ad Deum, in quo ſolo ſperabat, ferventiſſime confugiſſe, difficilia propter Deum aggreſſum fuiſſe, &, exantlatis in Domino laboribus, periculiſque ejus auxilio ſuperatis, reformationi provinciæ Sancti Gabrielis, & ejus reductioni ad primævam regulam, & fundationi provinciæ Sancti Joſeph, & aliorum plurium monaſteriorum ſtrenuam operam navaſſe, & eorum alumnos ad perfectam induxiſſe paupertatem, excluſis videlicet quibuſcumque reditibus, excluſo quocumque adjutorio humano, & ſola in Deo firmiſſima ſpe collocata. Item in relatione cauſæ S. Cajetani *tit. de Spe, & Fiducia in Deum*, in re & ad effectum, de quo agitur, iidem Rotæ Auditores inſtitutionem referunt, & fundationem Religionis Clericorum Regularium Theatinorum talibus Conſtitutionibus inſtitutam, ut nec in communi Bona ſtabilia poſſidere, nec eleemoſynas quærere poſſent, ſed, ſola ſpe in Domino conſtituta, de oblatis vivere deberent.

18 In aliis cauſarum relationibus ab iiſdem Auditoribus narrata ſunt, & probata ea, quæ ſequuntur. In relatione ſcilicet cauſæ S. Ignatii aſpera pœnitentia, quam fecit, de peccatis ſuis, cum per Fidem cognoviſſet, ad æternam beatitudinem peccatori aditum non patere, niſi per pœnitentiam, nec quis pœnitentiam agat, niſi ſperet indulgentiam: perfecta rerum temporalium renuntiatio; res quippe terrenas præſentes deſpiciendo propter futura æterna Bona, & Chriſtum ſequendo, & ſolum in eo omnem fiduciam collocando, firmam & excellentem Spem dicitur habuiſſe: magna quoque ſui ipſius diffidentia, cum in nullis ſuis rebus prudentiæ ſuæ innixus ſit, ſed ad Deum ſupplex per orationem confugerit: mira & ardua, quæ pro Dei gloria, & animarum ſalute auſus, aggreſſus, & proſecutus eſt: lætitia præterea & jucunditas, quam habuit in laboribus, in ærumnis, in perſecutionibus, quas pro Chriſto, & Juſtitia paſſus eſt. In relatione quoque S. Franciſci Xaverii, poſtquam *tit. de Spe* facta eſt commemoratio deſpectus temporalium, voluntariæ perpeſſionis laborum, aggreſſionis difficilium, & quæ nec humanis viribus, nec auxiliis ſperari poterant, aut expediri, ſecuritatis in periculis, gaudii in adverſis, iidem Rotæ Auditores ſic concluſerunt: *Et hæc omnia probant, habuiſſe ipſum eximiam Spem reſpectu præcipui objecti, quæ eſt æterna beatitudo, in quam tendimus, & Divinum auxilium, in quo nitimur. Sunt autem præterea plura alia, quæ probant de Spe reſpectu objectorum minus principalium, quæ tamen ad beatitudinem ipſam ſpectant, ut eſt venia peccatorum &c. Et Spei argumentum nullum validius eſt, quam quod exercitio ducitur bonorum operum, & actionibus virtutum, dicente Paulo,* Sobrie, juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo, exſpectantes

ctantes beatam Spem &c. *Significat enim per id , virtutum exercitium ſeparari non poſſe a ſpe vitæ æternæ .* Concordant aliæ relationes editæ in aliis cauſis , & ſignanter in cauſa S. Ludovici Bertrandi *tit. de Spe*, ubi ſic legitur : *Hanc in Beato viro fuiſſe concluſimus , cum ipſe in Religionem ingreſſus in ſolo Deo ſperaverit , in mortis periculis , etiam poſt aſſumptum venenum , impavidus ſpem in Deo collocaverit , & diverſorum generum tum adverſæ valetudinis , tum illatos a Chriſtianæ Fidei hoſtibus cruciatus ſumma cum patientia toleraverit , ſolitus in ægritudine illa verba uſurpare ,* Domine , hic ure , hic ſeca , ut in æternum parcas ; *& magis ſe cruciari cupiebat ob certam ſpem futuræ beatitudinis* : & in ea S. Thomæ de Villanova *eod. tit. de Spe pag.*500. poſt Contelorium *de Canoniz. Sanctorum* . De ingreſſu in aliquam Religionem , de Profeſſione in eadem emiſſa cum omnium temporalium abdicatione , & de lætitia ex nuntio vicinæ mortis proveniente quæri poteſt , an Spes heroica dici poſſit . Ex ingreſſu in Religionem , & rerum temporalium abdicatione , ſi debitæ non deſint circumſtantiæ , ut videlicet hæc non fiat ex fine humano , ſed ut Deo liberius & perfectius ſerviatur , nemo eſt qui non videat , Spem inferri poſſe ; & etiam heroicam , dummodo impulſus aliquis minus dignus , ſive humanus ad Profeſſionem non impellat aut alliciat , veluti animadverterunt Rotæ Auditores in relationibus cauſarum S. Franciſci Borgiæ , *art.2. §. Item eadem Fides* ; S. Paſchalis de Baylon , *tit. de Fide* , *§. Ex quibus* ; S. Thomæ de Villanova , *tit. de magnitudine Fidei* , *§. Ulterius* ; S. Felicis a Cantalicio , *tit. de Fide , verſ. Et terrena deſpiciens* ; S. Catharinæ de Ricciis , *tit. de Fide , §. Tertio , ex perfecta* ; Servi Dei Juliani a S. Auguſtino , *cap.5. de Fide , §. Primo , quod præceptum eſt* . Clariora autem heroicitatis ſigna apparebunt , ſi aliæ accedant circumſtantiæ . Aſſumptio clarior fiet exemplis . Ingreſſus S. Aloyſii Gonzagæ in Religionem Societatis Jeſu inter heroicos actus Spei merito adſcriptus eſt a Rotæ Auditoribus in relatione cauſæ , *tit. de Spe* : relicto enim Marchionatu Caſtilionenſi poſtmodum in Principatum erecto , alacri animo , poſthabitis humanæ vitæ voluptatibus & deliciis , prædictum Inſtitutum amplexus eſt . Nonnulli Eccleſiaſtici Prælati , ut voluntati Marchionis patris obſecundarent , eum hortati ſunt , ut aliam Religionem ingrederetur , cum in Societate dignitates , puta Cardinalatus , & ſimiles , ex inſtituto Religionis , abſque ſpeciali præcepto ſummi Pontificis accipi non poſſint , pater autem optaret , ne hæc juveni decora intercluderentur . Ille vero intrepidus iter pedes arripuit; &, poſtquam Romam pervenit, hoſpitio receptus a Scipione Gonzaga Patriarcha Hieroſolymitano , poſtmodum ad Cardinalatus dignitatem evecto , nec per unicum diem differre voluit ingreſſum in Religionem. In relatione cauſæ S. Joannis de Deo, *tit. de Spe, & de Charitate in Deum, & in Proximum,* Religionis fundatio, & in eam ingreſſus tanquam quid heroicum habita ſunt , cum mirabilis præceſſerit ad Deum converſio; audita quippe concione inſignis viri Magiſtri Avilæ , carnem & Diabolum abjecit , mundavit ſe a peccatorum colluvie , in platea publica ſe cœno ac

luto

Digitized by Google

luto involvit, lapide percutiens pectus miſericordiam peccatorum, ac veniam a Deo deprecatus eſt, & habitus tanquam inſanus, in dementium valetudinarium deductus, & ſævis verberibus cæſus omnia æquo animo tulit; neque timuit, quod faceret ſibi homo, cum in Deo ſperaret; nec reſpexit in vanitates & inſanias falſas, cum nomen Domini eſſet ſpes ejus. In relatione cauſæ S. Paſchalis de Baylon *eod. tit. de Spe*, pro Spei eximiæ argumento narratur, quod, licet ex paterna hereditate tenuem portionem conſequi poſſet, oblatam tamen ſibi heri divitis hereditatem recuſarit, & Chriſtum ſecutus in arctiſſimam Diſcalceatorum S. Franciſci Religionem ingreſſus ſit. Demum in vita S. Hyacinthi Ord. Prædicat. ſcripta a Patre Severino Cracovienſi Magiſtro ſacræ Theologiæ ejuſdem Ordinis *lib.* 1. *cap.*4. hæc de ejus ingreſſu in Religionem S. Dominici habentur: *Accedit Hyacinthus adhuc ſæculi converſatione detentus, & miraculi perpetratione, Beatiſſimique Dominici tanquam ſolis inflammantis radiis accenſus, cum Beato Ivone Epiſcopo communicato conſilio, in corde ſuo deſtinat, abjectis humanæ converſationis retibus, Apoſtolicæ perfectionis ſe innodare vinculis. Non eum familiæ ſplendor, non conſanguineorum numeroſitas, non Pontificis antiqua conſuetudo, non Canonicatus amor, non divitiarum copia, non denique omnes totius mundi illecebræ poterant a propoſito piæ converſationis revocare.*

19 De læto nuntio vicinæ mortis, & de ipſa mortis meditatione plura ad rem habentur in citatis, & aliis relationibus Rotæ Auditorum. In relatione cauſæ S. Philippi Nerii, *tit de Spe* hæc leguntur: *Per virtutem Spei Philippus certiſſime vitam æternam ſe conſecuturum eſſe, ſperabat; ideo libentiſſime de morte loquebatur, & per aliquot dies, antequam ex hac vita migraret, adeo libenter de ea loquebatur, ut ex dictis geſtiſque appareret, magno cum gaudio exultare.* In relatione S. Tereſiæ, *art.* 4.: *Septimo & ultimo arguitur, iſtam excellentem Spem habuiſſe Beatam Tereſiam, in illaque uſque ad ultimum vitæ extremum perſeveraſſe, ex ardentiſſimo deſiderio ex hac vita migrandi, ut ſummo Bono frueretur &c. Quam perfectiſſimam Spem morti proxima ſatis aperte monſtravit, cum mira ſecuritate coram ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, quando illud Divinum Viaticum ſuſcipere volebat, quaſi amore languens dixit illi verba hæc: O Domine, o Sponſe mi, acceſſit tandem tempus optatum: æquum eſt, ut te videam: tempus eſt, mi Domine, ex hac vita migrem: fiat, obſecro, juxta placitum tuum. Venit demum hora, qua hoc exilio eripiar, & te fruar, quem tam ardenter exoptavi.* In Relatione S. Ignatii *eod. tit. de Spe*: *Quod autem Beatus Pater Spem firmam, & excellentem habuerit, probatum cenſuimus.* Poſt alia plura allegata argumenta dicitur: *Ex ſuavi mortis delectatione, quæ continua in eo erat, ut deponunt teſtes &c. quorum alter ex auditu ab ipſo Beato Ignatio ait, quod dicta meditatio erat in eo adeo frequens, ut ab ea debuerit mentem abſtrahere, ne valetudini noceret; nec enim illa continua propriæ mortis meditatio ſine ullo timore & triſtitia, immo cum ſummo gaudio & delectatione potuit eſſe ſine ſecura, certa, & perfectiſſima ſpe conſequendi beatitudinem.* In relatione cauſæ S. Petri de Alcantara *eod. tit. de Spe*: *Hanc perfectiſſimam Spem in Deo ſol*•

ſolo ex toto corde in gradu heroico demonſtravit, quando ægrotus, propinquuſque morti, de illaque a Medico corporali certificatus, hilari animo, genibus in terra flexis, oculis in Deum intentis, pronuntiavit illud Pſalmiſtæ: Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus. *Ubi notanda eſt lætitia, qua fuit affectus, quando mors appropinquans ſibi fuit nuntiata, & hoc quia, ut dixit* In domum Domini ibimus, *quaſi certus de gloria, pro qua conſequenda per tot annos & totum vitæ curriculum militaverat, & quia jam videbat finem laborum & portum peregrinationis, & ſe vicinum paradiſo, ubi ſatiaret ſuum continuum deſiderium videndi Deum facie ad faciem: quæ omnia proceſſerunt ex illa perfectiſſima Spe, quam habebat in Deo, & in ſuis promiſſionibus factis diligentibus ſe*. In relatione S. Aloyſii Gonzagæ *tit. de Spe*: *In extremo vitæ conſtitutus, & omni vivendi voluptate ſpoliatus, Patri Antonio Guelfuccio, qui illi curabat ſuadere deſiderium vitæ longioris, ut Deo diutius poſſet inſervire, reſpondit cum Apoſtolo*: Melius eſt diſſolvi. *Subinde petiit, ut ſibi ad Spem magis excitandam revocaret in memoriam illud Pſalmi*, Beatus vir, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus; & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas: *& Illuſtriſſimo Cardinali Bellarmino, qui eum hortabatur, ut a Deo vitam longiorem poſtularet, quo ejus exemplo ceteri inſtruerentur, venia petita, negavit, id exequi ſe poſſe; quia non poteſt (inquit) major a Deo in hominem conferri gratia, quam ad ſe illum vocare, dum in gratia reperitur; in quo gratiæ ſtatu tunc eſſe ſperabat*. Demum in relatione S. Catharinæ de Ricciis *eod. tit. de Spe*: *Tertio ex ipſa tum mortis meditatione ſine triſtitia, tum ad eam lætiſſima properatione, & circumſtantibus exhibita conſolatione, quod non potuit eſſe ſine ſecura & perfectiſſima Spe, qua ſcilicet, mortem ſibi fore ſalutarem exceſſum, & maximum lucrum, putabat*.

20 Spei Theologicæ reſpondet donum Timoris, Timoris, inquam, non mundani, non ſervilis, qui, licet ſit a Spiritu Sancto, poteſt annexam habere voluntatem peccandi, ſed filialis & caſti, per quem ipſum Deum reveremur, & refugimus nos ipſi ſubducere: ex quo proinde infertur, Timorem filialem, & Spem ſibi invicem cohærere, cum per Timorem filialem non timeamus, ne nobis deficiat, quod ſperamus obtinere per auxilium Divinum, ſed timeamus, ne ipſi nos hoc auxilio privemus, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.19. art.9. ad primum*. Cumque virtuti Spei reſpondeat donum Timoris, & pro heroicitate influxus requiratur alicujus doni Spiritus Sancti, influxus doni pro heroicitate virtutis Spei erit influxus doni Timoris, non cujuſcumque, ſed ejus, de quo modo dictum eſt.

§. III.

De virtute Charitatis in Deum, & ejus heroicitate.

21 Charitas definitur, *Habitus ſupernaturalis inclinans ad amandum Deum ſuper omnia amore amicitiæ*: quam definitionem late explicant Salmanticenſes *loc. cit. §.4. num.21. & ſeqq.* De Charitate agit D. Thomas 2.2. *quæſt.*23. *& ſeqq.*, ubi *art.*3. probat, Charitatem eſſe virtutem, cum Deum attingat, & nos cum Deo conjungat, juxta illud S. Auguſtini *de morib. Eccleſ. cap.*11. *Charitas eſt virtus, qua (cum noſtra affectio eſt rectiſſima) conjungit nos Deo, qua eum diligimus*: *art.6.* oſtendit, Charitatem eſſe excellentiſſimam virtutum, juxta illud *ad Corinth.*1. *cap.*13. *v.*13. *Major autem horum eſt Charitas*: & additur, quod attingit ipſum Deum, ut in ipſo ſiſtat, non ut ex eo aliquid nobis proveniat: *art.7.* ait, veram virtutem ſine Charitate eſſe non poſſe; licet enim dari poſſit aliqua virtus, quæ ordinetur ad aliquod Bonum particulare, quod in ſe ſit verum Bonum, hæc erit vera virtus, ſed non perfecta, niſi referatur ad finale & ſummum Bonum: & *art.* 8. idem S. Doctor ait, Charitatem eſſe formam virtutum, cum per eam actus omnium aliarum virtutum ordinentur ad ultimum finem. Item de Charitate ita ſcribit Cardinalis Bona *in tract. de principiis vitæ Chriſtianæ (part. 2. cap. 49. oper. tom.*1.*)*: *Conſiſtit igitur ſanctitas in omnimoda puritate, & in immobili cum Deo unione, quæ arctiſſimo amoris nexu perficitur, cum expurgata anima ab omni rubigine terrenorum affectuum, cunctiſque rebus celſior, eam juſtitiæ perfectionem adepta eſt, ut vere & ſecure audeat dicere cum Apoſtolo*: Quis me ſeparabit a Charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit me ſeparare a Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro *Rom.* 8. 35. *Jejunia, eleemoſynæ, caſtigatio carnis, uſus Sacramentorum, & aliæ ejuſdem generis exercitationes ad conſequendam ſanctitatem plurimum valent, ſed ſine Charitate nihil proſunt, quamvis in cibos pauperum omnes facultates diſtribuantur, & proprium corpus igni tradatur, ut docet Apoſtolus* 1. *Corinth.*13. *v.* 3.

22 Idem S. Thomas *quæſt.* 24. *art.* 8. quærit, utrum Charitas in hac vita poſſit eſſe perfecta, docetque, perfectionem tripliciter contingere poſſe: uno modo, ut totum cor hominis actualiter ſemper feratur in Deum; & hæc eſt perfectio Charitatis Patriæ, quæ non eſt poſſibilis in hac vita, in qua impoſſibile eſt propter humanæ vitæ infirmitatem ſemper actu cogitare de Deo, & moveri dilectione in ipſum: alio modo, ut homo ſtudium ſuum conferat ad vacandum Deo; & rebus Divinis, prætermiſſis aliis, niſi quantum neceſſitas præſentis vitæ requirit; & iſta eſt perfectio Charitatis,

tatis, quæ eſt poſſibilis in via, non tamen eſt communis omnibus habentibus Charitatem: tertio modo, ut habitualiter aliquis totum cor ſuum ponat in Deo, ita ſcilicet, ut nihil cogitet, vel velit, quod Divinæ dilectioni ſit contrarium; & hæc perfectio communis eſt omnibus Charitatem habentibus: cui ſubſcribit S. Antoninus *in Summa, part.4. tit. 6. cap. 2. §. 2.*

23 Gradus Charitatis erga Deum narrantur & exprimuntur a D. Thoma *opuſc. 61.*, a S. Bernardo *lib. de diligendo Deum col. 589. vol. 1.*, & a S. Bonaventura *in pharetra Divini amoris lib.2. cap.25. pag.145. oper. tom.6.* Primus eſt *languere utiliter*, juxta illud Sponſæ *in Cant. Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*: ſecundus eſt *Deum inceſſanter quærere*, juxta illud *Pſal.104. v.4. Quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem ejus ſemper*: tertius eſt *operari indeſinenter*, juxta illud *Geneſ. 29. v. 20. Servivit ergo Jacob pro Rachel ſeptem annis, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine*: quartus eſt *ſuſtinere ſine fatigatione*, unde Chriſtus *Matth. 5. v.10. Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*: quintus eſt *appetere impatienter*, unde dicitur *in Pſal. 83. v. 2. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini*: ſextus eſt *currere velociter*, juxta illud *Pſal.118. v. 32. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum*: ſeptimus eſt *audere vehementer*, quocirca Propheta *Pſalm.72. v.25. & ſeq.* ad Deum clamans ait: *Quid enim mihi eſt in cælo, & a te quid volui ſuper terram? Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*: octavus eſt *ſtringere indiſſolubiliter*, unde Apoſtolus *ad Philipp. 1. v.21. Mihi enim vivere Chriſtus eſt*; & *cap.3. v.20. Noſtra autem converſatio in cælis eſt*; & *ad Galat. 2. v. 20. Vivo autem ego jam non ego, vivit vero in me Chriſtus*: nonus eſt *ſuaviter ardere*, de quo *in Pſal.38. v.4. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*: decimus eſt *ſimilitudo perfecta cum Deo*, eo modo, quo creaturæ in hac vita competere poteſt; de qua ſimilitudine *in 2. Petri 1. v.4.* legitur: *Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini Divinæ conſortes naturæ*. Petrus ibi loquitur de iis, quæ Deus nobis per Chriſtum donavit: ſunt autem ea omnia, per quæ homo efficitur principium operationum ſupernaturalium, & moraliter perfectarum; quarum ratione aſſimilatur in modo operandi ſupernaturali Divinæ naturæ, & declinat ab operationibus concupiſcentiæ & corruptionis, quemadmodum deſumitur ex his ejus verbis *loc. cit. v. 2.*: *Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri, quomodo omnia nobis Divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam & pietatem, donata ſunt per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria & virtute, per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini Divinæ conſortes naturæ*. Et quia qui conſors eſt Divinæ naturæ, & ſimilis Deo in operando actiones moraliter bonas & ſupernaturales, declinare debet ab operationibus concupiſcentiæ & corruptionis, additur *v. 4.*: *Fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem*.

24 Cum Charitas in voluntate exiſtat, Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 3. cap. 3.* ſapienter docet, eam ab actibus externis eſſe deſumendam, & ſignanter ex zelo Divini cultus & honoris, ut nimirum Deus ab omnibus ametur & colatur; ex deſiderio moriendi, ut per mortem omnimoda fiat conjunctio cum Deo; ex gaudio interno externis ſignis expreſſo, cum de Deo fuerit ſermo; ex pace in quibuſcumque adverſis, & ex lætitia, ſi contigerit aliquid pro Deo pati: unde de ſe dicebat Apoſtolus *ad Rom. 8. 35. & ſeq. Quis ergo nos ſeparabit a Charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? .... Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a Charitate Dei*: & Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de Charitate in Deum*, dixerunt eam probatam ex præcipuis iis indiciis, quibus latens in animo clariſſime proditur; quæ indicia eſſe dixerunt effectionem operum obligationis & conſilii, Proximi dilectionem, Divinam converſationem, ſui ipſius neglectum, timoris extinctionem, vitæ mortiſque contemptum, & perpetuam Dei memoriam.

25 Cohærenter ad hæc S. Maximus Taurinen. (*hom. 4. pag. 24. tom. 6. Bibliot. PP.*) S. Petri Apoſtoli ardentem Charitatem erga Jeſum his verbis expoſuit: *Ambulavit enim in mari Petrus magis dilectione, quam pedibus. Non enim videbat, ubi pedum veſtigium poneret; videbat autem, ubi figeret veſtigium Charitatis. In navi enim poſitus conſiderat Dominum, & amore ejus ductus deſcendit in mare. Non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia, &, dum Chriſtum reſpicit, non reſpicit elementum.* Et Auctor Actorum S. Agnetis (*ap. Surium ad diem 21. Maji*) ſic eam inducit Juveni illius amore capto reſpondentem: *Diſcede a me ... pabulum mortis ... quia jam ab alio amatore preventa ſum. Non potero ad contumeliam prioris amatoris vel aſpicere alium, & illum derelinquere, cum quo ſum Charitate devincta.* Et S. Hieronymus *in epitaph. Paulæ ad Euſtoch.* (*col. 688. oper. tom. 1.*) deſcribens ejus diſceſſum ab Urbe, ut ad viſitanda loca ſacra Bethlemitica accederet, dilectionis Dei ſuper omnia nobile ſuppeditat exemplum: *Deſcendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, &, quod his majus eſt, liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrem pietate vincere cupientibus. Jam carbaſa tendebantur, & remorum ductu navis in altum protrahebatur. Parvus Toxotius ſupplices manus tendebat in litore. Rufina jam nubilis, ut ſuas exſpectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat. Et tamen illa ſiccos tendebat ad cælum oculos, pietatem in filios pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, ut Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera, &, quaſi a ſuis membris diſtraheretur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus, & captivitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quam parentes a liberis ſeparari. Hoc contra jura naturæ plena Fides patiebatur, immo gaudens animus appetebat; & amorem filiorum majore in Deum amore contemnens, in ſola Euſtochio, quæ & propoſiti & navigationis*

gationis ejus comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim navis mare, & cunctis qui cum ea vehebantur, litora reſpicientibus, ipſa averſos tenebat oculos, ne videret, quos ſine tormento videre non poterat. Fateor, nulla ſic amavit filios, quibus, antequam proficiſceretur, cuncta largita eſt, exheredans ſe in terra, ut hereditatem inveniret in cælo. Plura alia facile cumulari poſſent, ſi hic ageretur de Martyribus; Sanctus enim Laurentius ſic Tyrannum alloquitur *in ſermone* Sancti Leonis *de eod. S. Laurentio* (*pag.* 168. *tom.*1. *oper.*) : *Nihil obtines, nihil proficis, ſæva crudelitas. Subtrahitur inventis tuis materia mortalis, &, Laurentio in cælos abeunte, tu deficis. Flammis tuis ſuperari Charitatis Chriſti flamma non potuit; & ſegnior fuit ignis, qui foris uſſit, quam qui intus accendit*. Et de memorato S. Laurentio hæc habentur apud Auctorem ſermonum *in append. tom.*5. *S. Auguſtini ſerm.*206. *n.*25. *cap.*23. *col.*341. *Corporali enim Beatus Laurentius laborat incendio, hinc amore Chriſti ſuccenditur, inde Perſecutoris flamma torquetur. Sed Divinus Salvatoris ardor materialem Tyranni reſtinguit ardorem.* At, quoniam agitur in præſenti de Confeſſoribus, habitus communis Charitatis erga Deum ex omnibus actibus ſupra ex Scaccho deſumptis comprobari poterit; habituſque Charitatis heroicæ erga Deum ex iiſdem pariter actibus dignoſcetur, ſi frequenter, ſi prompte, ſi alacriter, ſi cum delectatione, ſi in arduis, & cum vitæ, vel Bonorum periculo emittantur. Frequentiam actuum expoſcit Scacchus *loc. cit. pag.*208. *Quia tamen actus iſti Charitatis frequentiores in aliquibus, minus frequentes in aliis eſſe poſſunt, propterea neceſſe erit, attendere in his Dei Servis, an actus Charitatis, & Divini amoris frequentes fuerint, an de raro producti: ex frequentatione namque actuum habitus Charitatis magis, vel minus intenſus haurietur, & ex actibus aliqui erunt intenſiores, minus intenſi, ac remiſſiores alii*. Operis arduitatem etiam cum vitæ, & Bonorum periculo fuſe exponit Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 2. *diſput.* 32. *art.*11. *num.* 330. *Aliud communis Charitatis ſignum eſt obſervantia Divinæ Legis; heroicæ vero Charitatis eſt obſervantia cum Bonorum omnium, etiam vitæ, periculo*: & rurſus *num.* 337. *Aliud Charitatis communis ſignum eſt zelus Dei honoris; heroicæ vero eſt fervens zelus, quo nihil timetur, nec ipſius vitæ periculum, ut Dei honori conſulatur*. Promptitudo demum, facilitas, & delectatio, quæ ſunt comites heroicitatis in virtute Charitatis, adſcribitur dono Sapientiæ, quod, utpote præſtantiſſimum, reſpondet Charitati virtutum nobiliſſimæ, juxta ea quæ habentur apud Salmanticenſes *loc. cit. §.* 4. *num.* 23. Sapientia quippe donum Spiritus Sancti eſt ſapor ille, ac dulcis guſtus, qui in notitia & contemplatione Divinorum, ſeu rerum Fidei credendarum & agendarum obtinetur, juxta illud *Pſalm.*18. *v.*10. *Judicia Domini vera &c. deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum*. Quocirca Guillelmus Abbas *de natura & dignit. Amor.* (*inter opera S. Bernardi vol.*2. *col.*268.) *cap.*10. *num.*29. dixit: *Guſtum autem* (qui fit in Sapientia) *ſequitur quædam ſaporis dulcedo, quam in interiori ſuo ſentiens anima modo quodam ſingulari, & ceteris ſenſibus incommunicabili, quæ ſuſcipit, cuncta diſcernit, & dijudicat, ſeque, omneſque ſenſus vegetat & confortat*.

26 Ad

26 Ad hæc referri poſſunt, quæ de Charitate erga Deum habentur in Actis Canonizationum, & ſignanter in relationibus Rotæ Auditorum, quæ adhuc extant, & quæ præcipue ad ſequentia capita reducuntur, ad mentem videlicet ſemper in Deum intentam, ad frequentem de Deo piam locutionem, ad continuam conſiderationem Divinæ bonitatis, & myſteriorum noſtræ religionis, & præcipue Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ad meditationes pro excitando in ſe amore erga Deum, ad relationem in ipſum omnium cogitationum, verborum, & operum, ad gravem moleſtiam ob abſentiam Chriſti, ad obſervantiam præceptorum & conſiliorum, ad ecſtaſes & raptus (de quibus alibi), & ad nonnulla ſigna extrinſeca, quibus aliquando Deus ſervorum ſuorum internam Charitatem manifeſtare dignatus eſt, quorum nonnulla hic referentur, alia autem alio in loco narrabuntur.

27 In relatione ergo cauſæ S. Petri de Alcantara hæc habentur *tit. de Charit. Idem deſumitur ex mente intenta, quam perſeveranter in Deum habuit, ut fere numquam ab illius præſentia, & Divina conſideratione, & oratione receſſerit, ad inſtar ardenter amantium, qui diu noctuque de perſona dilecta fideliter intenteque cogitant: quod in iſto Servo Dei eveniſſe, probant teſtes &c. Quæ veritas confirmatur ex propoſito efficaci, & cura continua, qua ambulabat, ſui ipſius, ſuarumque actionum, & cogitationum de non offendendo Deum ſibi adeo dilectum; quod inter alia ſigna bene demonſtravit, quando per tres annos continuos ſemper inceſſit oculis clauſis, ne videret occaſionem offendendi Deum, & diſtrahendi ſe ab illius præſentia*. In relatione S. Iſidori *eod. tit. de Charit.*: *Quod etiam probatur ex illa mente intenta, quam perſeveranter Iſidorus in Deum habuit, ut fere numquam ab illius præſentia, & Divina conſideratione, & oratione receſſerit ad inſtar ardenter amantium, qui diu noctuque de perſona dilecta fideliter, intenſeque cogitant*. In relatione S. Ludovici Bertrandi *tit.* pariter *de Charit. in Deum*: *Sæpiſſime contemplationi vacabat, indefeſſus in oratione perſiſtebat, cum de rebus Divinis loquebatur, adeo ejus anima & pectus Divini amoris æſtu fervebat, ut ad omnia ſive proſpera, ſive adverſa ſe paratum oſtenderet, omneſque denique actiones in Dei honorem dirigebat*. In relatione cauſæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *eod. tit. de Charit. in Deum*: *Quidquid loquebatur, ſeu meditabatur, dirigebat ad Deum, cujus voluntati cuncta ſubjiciebat, aſſerens, numquam ſe aliquid facturam, quod præter illam eſſet, vel illi quoquo modo adverſaretur &c. Nihil habebat jucundius, quam deſiderium, ut aſſidue Dei cultus & notitia mortalium mentibus increbreſceret & augeretur: quapropter, quoties legerentur geſta virorum Chriſtiana pietate inſignium, qui vel pro Dei veneratione, vel pro religionis incremento laborarent, ipſa ſancto gaudio exſilire videbatur, & gratias agebat Deo, qui dignaretur admirabiliora operari per alios, quam per ſe ipſam; majorem nempe ex aliis, quam ex ſe, Domino proceſſuram gloriam arbitrabatur. Acriter e contra affligtabatur, cum cerneret, Religioſorum hominum cœtus Divino cultui intepeſcere, & a ſtrictiori illa ſemita declinare, per quam primi duces iter arripuerunt*. In relatione cauſæ S. Andreæ Avellini *tit. de Charit.*: *Hanc*

eximiam

eximiam Charitatem Andreæ erga Deum probari cenſuimus, ex maximo affectu ipſius erga Paſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti; nam, ut teſtes deponunt, erga illam fuit maxima devotione accenſus, ita ut ingentem lacrymarum imbrem ſolitus eſſet profundere, dum de ea verba faciebat: quod pro maximo amoris ſigno accipiendum eſt, cum lacrymæ ex intimo amantis affectu, & amore languentis provocentur. In relatione S. Tereſiæ *ſuper virtutibus tit. de Charit.: Primo, iſtius Divini amoris indicium manifeſtum deſumitur ex ceteris aliis virtutibus, quibus illam Deus condecoravit. Secundo, hoc ipſum demonſtratur ex mente intenta, quam perſeveranter Beata Tereſia in Deum habuit, ut fere numquam ab illius præſentia, & Divina conſideratione, vel contemplatione receſſerit ad inſtar ardenter amantium, qui diu noctuque de perſona dilecta fideliter intenſeque cogitant &c. Tertio, ad idem nos induxit, quod ita Beata Tereſia Deum ſuper omnia propter ipſum ſolum amavit, ut gloriæ ejuſdem Dei omnipotentis deſiderio arſerit, eamque augeri, ſumme ſummiſque laboribus curaverit tam in reformatione iſtius Ordinis, illiuſque propagatione, quam in mirabili doctrina librorum, quos conſcriptos reliquit, ac in omnibus aliis ſuis actionibus & virtutibus heroicis &c. Quod etiam demonſtravit in afflictione, qua animum ſuum vehementer cruciabat multitudo Hæreticorum, & ardens deſiderium, quo de illorum converſione flagrabat, & continua ſolicitudo, qua pro prædictis ſemper Deum precibus efflagitabat, ut ipſius Dei gloria augeretur &c. Quarto, accedunt prædictis efficax propoſitum, curaque continua ſui ipſius, ſuarumque actionum, ac cogitationum, qua ambulabat, de non offendendo Deum ſibi adeo dilectum nedum culpa veniali & levi, verum nec actu aliquo minoris perfectionis; ex quo proceſſit illud votum rarum, ac notatu dignum, quod emiſit, nempe ſemper agendi, quod inter multa, quæ illi occurrerent, gratius & acceptius Deo ſibi videretur. Quinto, iſtius amoris Divini in Beata Tereſia fortiſſima vis oſtenditur ex moleſtia gravi, qua ex Chriſti abſentia cor ſuum tamquam ſagitta transfixum gerebat, ex qua animam exhalare ſibi videbatur, ita ut voces amoris ſigna, cum abſentiæ dolorem auferre non poſſet, ederet &c. Octavo, quod apertiſſime amorem Dei inæſtimabilem erga ſuam ſponſam Tereſiam arguit, fuit impetus amoris ultimus & magnus, quem morti proxima ſenſit, ex quo potius, quam ex vi morbi ſe obiiſſe, revelavit.*

In relatione S. Ignatii eximia Charitas erga Deum comprobata fuit primò ex ſummo ſtudio, quo curavit, propter Deum benefacere Proximo in ſpiritualibus & temporalibus: ſecundò, ab excellentia aliarum virtutum: tertiò, ex maxima diligentia, qua ſtuduit, cor ſuum mundum cuſtodire, ita ut pluries in die maxima diſquiſitione conſcientiam ſuam examinaret, etiam de erratis in quotidiana meditatione: quartò, ex meditationibus, & ſignanter ex illa, quam faciebat ad ſe excitandum ad amorem ſpiritualem; ad memoriam quippe revocatis omnibus beneficiis & donis particularibus ſibi a Deo collatis, omnia ſua & ſe ipſum cum ſummo affectu Deo offerebat: demum ex directione omnium cogitationum & verborum & operum in Deum, tanquam ultimum finem. Strenuam præceptorum & conſiliorum obſervantiam, ferventia cum Deo colloquia, abjectionem cujuſcum-

que

que timoris in periculis obeundis & arduis operibus aggrediendis, contemptum vitæ & mortis propter Deum, aſſiduam de Deo cogitationem iidem Rotæ Auditores obſervarunt tanquam ſigna eximiæ Charitatis in Deum in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii. Aliqua ex prædictis pariter recenſentur in relatione cauſæ S. Franciſci Borgiæ; & in relatione cauſæ S. Aloyſii Gonzagæ *tit. de Charit. in Deum* hæc habentur: *Rurſus perfecta in Deum Charitas amantiſſimi Juvenis oſtenditur, ex quo, cum aliquem de ipſo Deo loquentem audiret, vehementer accendebatur in facie, ita ut aliquando profunderet lacrymas: quamobrem Socii illum aliò ſermonibus deducere, & Superiores prohibere cogebantur, ne continuo in res Divinas cogitationem dirigeret, ad evitandum maximum corporis detrimentum.* Demum, ut aliqua exponantur extrinſeca ſigna internæ ferventis dilectionis & charitatis, præter lacrymas, de quibus alibi loquemur, & præter alia eximia ſigna, de quibus alio in loco opportunius ſermo inſtituetur, in citata relatione cauſæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis narratur, eam æſtuantem Divino amore aliquando tanto impetu ferri conſueviſſe, ut hortos & clauſtra percurreret, veſtes dilaceraret, Moniales forte occurrentes ſancto furore raperet, percunctando, an & ipſæ hoc amoris ardore ferveſcerent; eaſque, ſi annuerent, amplecteretur, ſi negarent, vehementiſſime provocaret; aliquando etiam fontem peteret, vel puteum, ut inter frigeſcentes undas brachia & manus mergeret, & ſinum aſperſione recrearet: & in relatione cauſæ Servi Dei Nicolai Factoris *tit. de Charit. in Deum*, ſic dicitur: *Hujus ardoris incendium tam violenter eluxit e pectore Nicolai, ut illa fornace actus ſtare loco neſciret, ſed, cum ob rigentem hiemem gelu acuto aqua ſæviret, ipſe lacus & fontes ad extinguendos pectoris æſtus impatienter adiret, & conjectus in undas in imis viſceribus temperiem quæreret; quæ tamen undæ, tamquam igne admoto, extemplo fervere videbantur, & penitus ebullire.*

§. IV.

De virtute Charitatis in Proximum, & ejus heroicitate.

28 IN 1. *Joannis* 4. *v.* 21. legitur: *Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum*: ex quo loco D. Thomas deſumit, habitum Charitatis non ſolum pertinere ad dilectionem Dei, ſed etiam extendi ad dilectionem Proximi; uti videri poteſt 2. 2. *quæſt.* 25. *art.* 1. Idem S. Doctor *ead.* 2. 2. *quæſt.* 44. *art.* 7. rationem docet, & modum dilectionis Proximi: *rationem*, quia ex Charitate diligere debemus alios, cum ſint nobis proximi, & ſecundum naturalem Dei imaginem, & ſecundum capacitatem gloriæ: *modum*, quia debemus diligere Proximum propter Deum, ſicut noſmetipſos pariter propter Deum diligere debemus; cum deceat Proximo, non in malo, ſed in bono annuere, quemadmodum noſtræ voluntati ſolum in bonis ſatisfacere decet; & quia Proximum diligere

gere

gere debemus, non propter noſtram utilitatem, vel delectationem, ſed ſicut bonum volumus nobiſmetipſis.

29 Præceptum dilectionis Proximi per totam reſonat ſacram Scripturam. *Levitici* quippe 19. *v.*18. legitur: *Diliges amicum tuum ſicut te ipſum*: ubi dictio *amicum* non ſumitur late, ſed ſignificat Proximum; & Chriſtus Dominus *in Euang. Joan. cap.*13. *v.*34. inquit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem. In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Plura videri poſſunt apud Interpretes ſacræ Scripturæ, & ſignanter apud Cornelium a Lapide ad hunc locum, quærentes, cur mandatum dilectionis a Chriſto *novum* dicatur. Hæc eadem repetuntur apud eumdem Joannem *in Euang. cap.* 15. *v.* 12. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*: quod argumentum idem Apoſtolus proſequitur in ſua prima epiſtola Canonica *cap.*4. *v.*7. *Cariſſimi, diligamus nos invicem, quia Charitas ex Deo eſt. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus Charitas eſt. In hoc apparuit Charitas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc eſt Charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris. Cariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.*

30 Virtuti Charitatis erga Proximum aſſignari ſolent quædam quaſi partes potentiales, ut eas vocant, Benevolentia videlicet, Beneficentia, & Miſericordia: ſed prima, prout eſt in ordine ad ſupernaturalia, non diſtinguitur a Charitate, & Beneficentia importat actum reſpondentem Benevolentiæ, & ſic a Charitate elicitum; quocirca ſola Miſericordia erit virtus diſtincta. S. Thomas 2. 2. *quæſt.*30. *art.*3. quærit, *Utrum Miſericordia ſit virtus*; & reſpondet, Miſericordiam ſignificare dolorem de miſeria aliena; tum, quatenus dolor hic eſt motus appetitus ſenſitivi, ait, Miſericordiam eſſe paſſionem, & ſic non eſſe virtutem; contra autem eſſe virtutem, ſi motus appetitus intellectivi, juxta quem alicui diſplicet malum alterius, a ratione regatur. Idem S. Doctor *art.*4. docet, per Charitatem nos Deo per affectum unitos eidem ſimiles eſſe, & per ſimilitudinem operationis nos quoque Deo aſſimilari, quod fit per Miſericordiam: & *quæſt.*31. *art.*1. oſtendit, Beneficentiam eſſe actum Charitatis, & *art.* 4. Beneficentiam non eſſe ſpecialem virtutem.

31 Idem S. Doctor (ut ejus doctrinam proſequamur) *quæſt.*32. *art.*1. explicat, quomodo eleemoſyna ſit actus Charitatis. Aſſerit enim, eleemoſynam eſſe opus, quo datur aliquid alicui indigenti ex miſeratione propter Deum, & ſic dare eleemoſynam eſſe proprie actum Miſericordiæ; ſed, cum Miſericordia ſit effectus Charitatis, per conſequens dare eleemoſynam eſſe actum Charitatis per Miſericordiam exercitum: & *art.* 2. diſtinguit genera eleemoſynarum, ut aliquæ videlicet ſint corporales, puta paſcere eſurientem, potum præbere ſitienti, veſtire nudum, excipere hoſpi-

tem, viſere infirmum, redimere captivum, & ſepelire mortuum; aliæ ſint ſpirituales, puta docere ignorantem, conſilium dare dubitanti, conſolari triſtem, corrigere peccantem, parcere offendenti, ferre oneroſos & graves, & pro omnibus orare. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 3. cap. 4.* late exornat recenſita opera miſericordiæ, & concludit, ab his actibus Charitatis in gradu heroico erga Proximum potiſſimum ſanctitatis argumentum inferri, juxta illud Chriſti Domini *Matth. 25. v. 34.*: *Venite, benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi.* Ubi rationem quoque aſſignat deductam ex operibus Miſericordiæ exercitis: monetque prudenter idem Scacchus, de his in cauſis Servorum Dei eſſe inquirendum, ſed juxta ſtatum & conditionem uniuſcujuſque. Quæ enim hujus generis præſtari potuerunt ab Epiſcopo, a Principe, a Clerico Sæculari, a Parocho, vel ab aliquo Dei Servo conjugato, præſtari neutiquam potuerunt a Serva Dei Moniali intra Clauſtra, vel ab aliquo Servo Dei Regulari, qui pendet a nutu Superioris.

32 Heroicum Charitatis exemplum in Proximum ex operibus Miſericordiæ corporalibus deſumptum habetur *in orat. 20.* S. Gregorii Nazianzeni *de S. Baſilio Magno tom. 1. oper.* Ibi enim, poſtquam deſcripſit civitatem Cæſarienſem fame, rerumque omnium penuria miſerrime laborantem, & divitum in hac miſeria crudelitatem, hæc habet *pag. 341.* *Apertis enim per orationem ſuam & cohortationes ſuas locupletum horreis, facit, quod eſt in Scriptura, cibum eſurientibus frangit, panibuſque pauperes ſaturat, alitque eos in fame, atque eſurientes animas implet bonis. Quo tandem modo? Neque enim hoc ad laudis cumulum parvi momenti eſt. Nam, cum eos, quos fames vulnerat, in unum coegiſſet, nonnullos etiam ſpiritum ægre trahentes, viros, feminas, pueros, ſenes, miſerabilem omnem ætatem, omnia ciborum genera, quibus fames depelli ſolet, corrogans, atque ollas leguminum, ſalſique noſtratis obſonii, & ad levandam pauperum famem accommodati plenas proponens, ac deinde Chriſti, qui linteo præcinctus Diſcipulorum pedes abluere minime grave ducebat, miniſterium imitans, ſimulque puerorum, ſive conſervorum ſuorum ad eam rem opera utens, pauperum corpora & animas curabat, honorem nempe cum neceſſario alimento connectens, atque ipſorum calamitatem utrinque leniens. Talis erat novus noſter Procurator, & ſecundus Joſeph: immo etiam aliquid amplius habemus, quod dicamus. Ille enim ex fame quæſtum captat, ac per benignitatem Ægyptum emit, ubertatis tempus ad famis tempus diſponens & adminiſtrans, atque aliorum ſomniis ad eam rem ordinatus. Hic autem gratis benignus erat, neque in hoc tribuendi frumenti auxilio lucrum ullum captabat, id unum ſpectans, ut miſericordiam per miſericordiam ſibi compararet, ac per præſentem annonæ largitionem futura bona conſequeretur.* Similia leguntur de S. Paula apud S. Hieronymum, de S. Odilone apud S. Petrum Damiani, de S. Martino Pontifice apud S. Thomam de Villanova. D. Hieronymus *in epitaph. Paulæ matris ad Euſtochium* (*num. 5. col. 687. oper. tom. 1.*): *Quid ergo referam ampla & nobilis domus, & quondam opulentiſſimæ omnes pene divitias in pauperes erogatas? Quid in cunctos*

in cunctos clementiſſimum animum, & bonitatem, etiam in eos, quos numquam viderat, evagantem? Quis inopum moriens non illius veſtimentis obvolutus eſt? Quis clinicorum non ejus facultatibus ſuſtentatus eſt? Quos curioſiſſime tota Urbe perquirens, damnum putabat, ſi quiſquam debilis & eſuriens cibo ſuſtentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter objurgantes Propinquos, majorem ſe eis hereditatem, Chriſti miſericordiam, dimittere loquebatur. Et poſt multa *num.* 15. *col.*700.: *Liberalitas ſola excedebat modum. Et uſuras tribuens verſuram quoque ſæpius faciebat, ut nulli ſtipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cum in largiendo eſſet profuſior, arguebam illud proferens de Apoſtolo*, Non, ut aliis ſit refrigerium, vobis autem tribulatio &c. *multaque hujuſcemodi, quæ illa mira verecundia & ſermone parciſſimo diſſolvebat, teſtem invocans Deum, ſe pro illius nomine cuncta facere, & hoc habere voti, ut mendicans ipſa moreretur, ut unum nummum filiæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena ſindone involveretur. Ad extremum inferebat: Ego, ſi petiero, multos inveniam, qui mihi tribuant: Iſte mendicans, ſi a me non acceperit, quæ ei poſſum, etiam de alieno, tribuere, & mortuus fuerit, a quo ejus anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari eſſe cupiebam: ſed illa ardentior Fide toto Salvatori animo jungebatur, & pauperem Dominum pauper ſpiritu ſequebatur, reddens ei, quod acceperat, pauper pro ipſo effecta. Denique conſecuta eſt quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucuſque debens, non ſuis viribus, ſed Chriſti ſe confidit miſericordia redditturam*. Et infra *num.*3. *col.*717.: *Quid hac virtute mirabilius, feminam nobiliſſimæ familiæ magnis quondam opibus tanta Fide omnia dilargitam, ut ad egeſtatem pene ultimam perveniret?* S. Petrus Damiani *in vita S. Odilonis pag.* 328.: *In erogandis præterea eleemoſynis ita largus erat, ut nonnulli, dum eum omnia diſpergentem ſine cunctatione conſpicerent, non diſpenſatorem, ſed prodigum judicarent; præſertim quodam tempore, dum fames valida Aquitaniæ fines vehementer affligeret, ac plurimas Galliarum provincias peſtilenter arctaret, exhauſtis jam in pauperum uſus ærariis, & horreis quorumcumque proventuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima ſacrarii vaſa confregit, inſignia eccleſiæ ornamenta diſtraxit, coronæ quoque, quam ſibi Imperator Henricus ob ſui memoriam deſtinaverat, non pepercit. Ut igitur tam acerbæ famis, in quibus valuit, temperaret inopiam, quidquid hinc inde corradere potuit facultatum, in ſubſtentationes, & alimenta contradidit egenorum*. D. Thomas de Villanova *conc.* 2. *de S. Martino Pontifice & Confeſſore pag.* 548.: *Pietatis igitur, qua excelluit Divus Martinus, illud eſt teſtimonium, quod, præter omnes reditus Epiſcopatus in hoc ſolo conſumptos, dimidiatum pallium catechumenus dedit pauperi, & pallium integrum quod jam Epiſcopus tribuit, gratiſſima Deo acceptiſſimaque obſequia uſque adeo, ut in prima eleemoſyna Chriſtus cum Angelis apparens ovanter circumſtantibus diceret: Martinus adhuc catechumenus hac me veſte contexit; & in ſecunda, Angeli brachia ejus nuda pretioſiſſimis manipulis auro gemmiſque contegerent*.

33 Exempla heroicæ Charitatis in Proximum ex operibus Miſericordiæ ſpiritualibus deſumpta facile hauriri poſſunt, ut a ceteris abſtineamus,

 a ſer-

a ſermone S. Fulgentii *de S. Stephano Protomartyre*, *tom.9. Bibliot. PP. pag.* 108., ubi obſervans, eum pro inimicis oraſſe, & eorum crudelitatem increpaſſe, ait: *Ipſa ſancta Charitas firmam ſervavit in oratione patientiam, quæ rigidam tenuit in correctione cenſuram; & ideo in oratione audiri meruit lenitas, quia ſine Charitate non fuit in correptione ſeveritas; ac per hoc, ſive orando, ſive corripiendo, Charitatem Beatus Stephanus reſervavit, quia utrobique ſalutem errantium cogitavit, & judicio ſanctæ orationis oſtendit, increpationem illam non fuiſſe odii, ſed amoris. Hoc autem faciens & præſentibus Charitatem Beatus Martyr exhibuit, & utile nimis exemplum poſteris reliquit: demonſtravit enim geminam Eccleſiaſtici diſpenſatoris induſtriam, ut ad corrigendum cujuslibet peccantis errorem & non deſit in ore correptio, & ad Deum pro eo ſupplex effundatur oratio; ut qui malum fecit, per increpationem de malis operibus confundatur, & per orationem apud Deum adjuvetur, ac ſic ipſa Charitas & in ore juſtitiam ſonet, ut errantem corrigat, & in corde patientiam ſervet, ut pro errante orationem puro affectu dilectionis effundat.* Extant ſermones S. Petri Damiani, alius *de S. Fideli Martyre*, qui dum in ſæculari militia verſaretur, nonnullos ex commilitonibus ad Chriſtianam Fidem convertebat; ait enim: (*pag.*277. *tom.*1. *oper.*): *Militaribus quidem caſtris intererat, ſed cæleſtis militiæ ſigna gerebat. Armatorum denique videbatur cuneis admiſceri, ſed pro cæleſtibus caſtris ſociare ſibi alienæ profeſſionis milites ſatagebat. Quibus nimirum non terrenæ militiæ balitheum, non temporalis ſtipendii donativum, ſed cæleſtis promittebat Curiæ municipium*; alius *de SS. Donato, & Hilariano*, ubi poſtquam retulit, Donatum fuiſſe a ſuis parentibus Gentilibus abjectum, inquit *pag.* 235. *Sed poſtmodum eos & ad Fidei Chriſtianæ Sacramenta perduxit, & inſuper ad Martyrium ſibi congrua ordinatione præmiſit. Unde clarus iſte inter Beatos Martyres jure cenſendus eſt, qui filius ſimul, & pater eſt Martyrum. Filius utique per naturam; pater per collatæ Fidei gratiam*: alius denique *de S. Vitale Martyre* (ordine ſecundus) ubi, poſtquam Urſicinum in tormentis titubantem, ne a Fide deficeret, hortationibus ab eo confortatum & munitum narravit, hæc habet *pag.* 187.: *O quam efficax & viva vox de ejus ore tunc prodiit! Quam fervida Charitatis flamma de vaporato ejus pectore æſtuavit! Noli, noli (inquit) Urſicine Medice, qui alios curare conſuevisti, te ipſum æternæ mortis jaculo vulnerare. Nec in auditoris cor frigida deſcendere potuit, quæ per exhortationis verba ex ipſo Spiritus Sancti igne proceſſit.* S. Ambroſius ſive alius Auctor *ſerm.* 53. *in Natali SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli num.*4. (*appendic. tom.* 2. *oper. col.*464.) exponit illud Actorum, eſurienti videlicet Petro poſt orationem circa horam nonam vas quoddam uti linteum magnum de cælo demiſſum apparuiſſe, & vocem fuiſſe auditam ſic dicentem: *Surge, Petre, occide, & manduca*; & hinc occaſione deſumpta, ardentem ſpiritalem Petri Charitatem ſequentibus verbis proſequitur: *Mirandum, cur Sanctum virum poſt orationem fames ſequatur, cum ſoleat fames oratione depelli. Sed puto, Petrum poſt orationem non cibum eſuriſſe hominum, ſed ſalutem, nec inedia vexatum eſſe corporis, ſed inopia credentium laboraſſe. Cum enim Judaicus*

Digitized by Google

daicus populus perfidus & ingratus, illo prædicante, Chriſto non crederet, famem quodammodo Petrus ſui officii ſuſtinebat.... Eſurienti illi, hoc eſt cogitanti in cordis ſui ſublimiori loco pro ſalute Judaici populi offertur vas diverſorum generum animalibus plenum, velut Divinitate dicente illi: Tu in Judæos ſolos eſuris, ecce famem Fidei tuæ cunctarum Gentium diverſitate reficio. Nam utique per diverſa animalia collecta in uno vaſculo diverſarum Gentium congregatio in una Eccleſia demonſtratur. Item S. Gregorius Nazianzenus *in cit. orat. in laudem S. Baſilii Magni* poſt deſcriptos errores, quibus populus inquinabatur, narrat *pag*.346., eum non modo fervidas ad Deum fudiſſe preces, ſed etiam errantes, qui præſentes erant, ſevere corripuiſſe, abſentes ſcriptis confutaſſe, & omnibus omnia factum, ut omnes Chriſto lucrifaceret: *Eos quidem, qui manus conferre auſi fuerant, armis linguæ comminus contundens; eos autem, qui procul ab eo diſiti erant, ſagittis ex atramento confectis feriens &c. Deinde, quoniam imperfecta res eſt actio ſermone deſtituta, & ſermo ab actione remotus, idcirco actionis ſubſidium ſermoni adjungebat, alios videlicet adiens, ad alios legationem mittens, alios accerſens, admonens, arguens, increpans, minis inſectans, probris inceſſens, pro gentibus, pro urbibus, pro ſingulis etiam hominibus certamen ſuſcipiens, omne ſalutis genus excogitans, undecumque medicinam morbo adhibens*.

34 Alia plura facile colligi poſſent: ſed ad praxim cauſarum Beatificationis & Canonizationis ut redeamus, communis Charitatis erga Proximum ſigna ſunt bona temporalia ad aliorum ſubſidium erogare, propter eos corpus ſuum laboribus exponere, errantes corrigere, & ad viam ſalutis reducere, injurias acceptas condonare, ſalutem animarum curare, & illis ea optare, quæ pro nobis optamus. Quocirca *Matth*. 5. *v*. 7. legitur: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*; & *Matth*.18. *v*. 15. *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum*; & in *Pſalm*.140. *v*. 5. *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me*; & *Matth*.5. *v*.44. *Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos*: cumque inter præcepta habeamus, *Diliges Proximum tuum, ſicut te ipſum*, quemadmodum homo tenetur ſalutem animæ ſuæ ante omnia procurare, juxta illud *Matth. cap*.16. *v*.26. *Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* ſic & Proximorum ſalutem procurare tenetur. Heroicæ autem Charitatis ſigna & effectus erunt ea ipſa præſtare, cum occaſio ſe offert, prompte, facile, expedite, jucunde, non ſemel, nec bis, ſed frequenter, & potiſſimum, ſi opera, quæ fiunt, ardua ſint; ita ut ex omnibus ſimul conjunctis deprehendatur, ſic operantem communem operandi modum proborum hominum excedere; uti late proſequuntur allegati Auctores, Cardinalis de Lauræa *loc. cit. art*.12., & Maderna *art*.6.

35 Conſueverunt Rotæ Auditores in ſuis relationibus Charitatis erga Proximum actus ſeparare, ſpiritales videlicet a temporalibus. In relatione

ne itaque cauſæ S. Tereſiæ *tit. de immenſa Charitate erga Proximos*, obſervarunt primò immenſum deſiderium ſalutis Proximorum, quos illa Deo conciliare, & Hæreticos maxime ad ipſum convertere optavit; ſecundò, propagationem reformatæ Religionis Carmelitarum, ut Religioſorum labores, pœnitentiæ, & continuæ orationes a Deo ſalutem animarum pereuntium impetrarent; tertiò, converſionem nonnullarum perſonarum nobilium, quæ nefarie vivebant; quartò, ſummum, quo torquebatur, mœrorem, cum aliquis egregius prædicator verbi Dei, & ſalutis animarum operarius ex hac vita decedebat, quem mœrorem exhibuit potiſſimum in morte S. Pii V., & viri illius Apoſtolici Joannis Avilæ; quintò, ſingularem inimicorum dilectionem, & ſuorum perſecutorum, cum eorum defectus, quantum poterat, excuſaret, & de eis quemquam obloqui non permitteret, pro eis a Deo veniam poſtularet, & inceſſanter pro iiſdem oraret. In relatione S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Charit. in Proximum*, quoad ſpiritalia narrarunt, eam nondum duodecimum annum egreſſam, nec adhuc ingreſſam monaſterium conſueviſſe rudes puellulas Chriſtiana documenta docere, & domi ſingulis diebus feſtis ruſticana turba congregata, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Apoſtolorum Symbolum illi exponere; in ipſa autem adoleſcentia, dum inter Moniales Equitum S. Joannis morabatur, ægras inviſere ſolitam fuiſſe, ad Sacramentorum frequentiam hortari, & ſacra lectione reficere; tum aſſidue Deo commendare animas Peccatorum, & Infidelium, affinium ſervos, cognatarum ſamulas quacumque occaſione ad ſe accedentes ſalutaribus documentis inſtruere; &, cum gemini nocentes furcarum pœnam eſſent ſubituri, nec ad Deum converti vellent, fuſis precibus a Deo impetraſſe, ut, mutato conſilio, veniam culparum expoſcerent, & pie in Domino morerentur, ita ut in ecſtaſi viderit alterum ex eis in Purgatorii flammas demiſſum, & alterum felicius in Empyrei ſedem translatum. In relatione S. Ignatii *tit. de Charit.*, ex proceſſibus deſumpſerunt, eum, ubi ageretur de Dei honore, & animarum ſalute, nullum recuſaſſe laborem, Proximos inter ſe diſſidentes reconciliare conatum eſſe, curam & ſolicitudinem habuiſſe, ut rudes, & pueri Chriſtianam doctrinam diſcerent; omnes, quos potuit, verbo & exemplo ad pœnitentiam & viam ſalutis ſtuduiſſe provocare; triginta annorum cum eſſet, ut Proximos juvare poſſet, litteras didiciſſe, & ob defendendam Dei gloriam, & Proximorum procurandam ſalutem graviter Barcinone flagellatum, & pæne ad mortem redactum Deo benedixiſſe, percuſſoribus pepercisſe, & pro illis oraſſe. In relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de Charitate erga Proximum*, ex Actis hauſerunt, eum toto vitæ ſuæ tempore pueris Chriſtianæ Fidei elementa tradidiſſe, rudibus adultis Chriſtianam Legem uberius explicaviſſe, peccatores omni conatu ad officium revocaſſe, Infidelibus, diſcuſſis errorum tenebris, diem Euangelicæ prædicationis aperuiſſe, teſtibus allatis, qui de ſingularibus actibus teſtimonium reddebant. In relatione

tione S. Petri de Alcantara *tit. de immenſa Charitate erga Deum, & Proximum*, eum fuiſſe indefeſſum & eminentem Euangelii prædicatorem; & per plures annos in ejus expoſitione deſiderio gloriæ Dei, & converſionis animarum ſe exercuiſſe; tum pluries, & fere ſemper pauperes ad portam monaſterii pro eleemoſyna accedentes non modo eleemoſynis refeciſſe, ſed doctrinam Chriſtianam docuiſſe, illoſque ſanctiſſimis monitionibus, & conſiliis aluiſſe. Inſignes quoque S. Jacobi de Marchia & ferventes prædicationes, & meretricum veras converſiones in re, de qua nunc agitur, ponderarunt Rotæ Auditores in cauſæ relatione. In relationibus quoque SS. Philippi Nerii, & Cajetani plura referuntur de converſionibus peccatorum, laboribus exantlatis, & fuſis precibus a Deo impetratis: & in relatione Servi Dei nunc Beati Hieronymi Æmiliani mentio fit converſionis meretricum, & collectionis puerorum per vicos & plateas, quibus non modo temporalia, ſed & ſpiritalia comparabat. De hac ipſa puerorum collectione mentio fit in relatione S. Ludovici Bertrandi, in qua etiam additur eum ſingultibus, & lacrymis, & verberibus ſanguine redundantibus, quæ ſuo corpori inflixit, mulierem libidinis cœno inquinatam ad bonam frugem revocaviſſe: & in relatione cauſæ S. Andreæ Avellini, eum ab Archiepiſcopo Neapolitano electum, ut reformationi cujuſdam monaſterii Monialium operam præſtaret, ab incepto opere non deſtitiſſe, licet in facie vulnus a viro nequam ea de cauſa acceperit; & memorem vocis Dominicæ præcipientis, ut inimicos diligamus, ſui nepotis occiſoribus ex corde ignoviſſe.

36 Noſtrum hoc Opus in immenſum excreſceret, ſi ſingulos arduos & heroicos actus ſpiritalis erga Proximum Charitatis, qui in Actis Sanctorum occurrunt, commemorare vellemus, ſive loquamur de actibus illis, qui narrantur in bullis Canonizationum, ſive de aliis, qui exponuntur in citatis relationibus Rotæ Auditorum, ſive de ceteris, quos admirabundi legimus in proceſſibus cauſarum SS. Franciſci Regis, Vincentii de Paulis, Camilli de Lellis, B. Hyacinthæ de Mareſcottis, & Ven. Servi Dei Joſephi a Matre Dei, quorum omnium virtutes diſcuſſæ & approbatæ fuerunt a ſummis Pontificibus, dum Promotoris Fidei munere fungebamur. Quocirca, ut finem huic capiti imponamus, inter egregia opera Charitatis in Proximum quoad corporalia, continuæ viſitationes infirmorum, ſervitium hoſpitalibus præſtitum, morbi ex ea cauſa contracti, non intermiſſa ob eam rem ægrotorum cura, frequentes carcerum viſitationes, eleemoſynæ pauperibus diſtributæ non exigua, ſed magna copia, ſubtractio rerum ſibi neceſſariarum, ut ſubſidium Proximo laboranti exhiberetur, hoſpitalium pro infirmis, collectis undique eleemoſynis, collegiorum pro recta juventutis educatione fundationes & inſtitutiones, tanquam argumenta & ſigna heroicæ corporalis Charitatis in Proximum, paſſim leguntur in relationibus cauſarum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, S. Franciſcæ Romanæ, SS. Petri de Alcantara, Paſchalis de Baylon, Andreæ Avellini,

ni, Felicis a Cantalicio, Philippi Nerii, Cajetani, Joannis de Deo, Ludovici Bertrandi, Iſidori, Ignatii, Xaverii, Aloyſii Gonzagæ, Franciſci Borgiæ, B. Hieronymi Æmiliani, & Servorum Dei Nicolai Factor, Juliani a Sancto Auguſtino, prætermiſſis aliis, quæ habentur in relationibus Caroli Borromæi, Thomæ de Villanova, & in Actis SS. Franciſci Saleſii, & Alfonſi Mogrobeſii, de quibus agetur, cum de virtutibus ſtatui Epiſcoporum congruentibus ſermo inſtituetur.

C A P U T XXIV.

De virtutibus Cardinalibus, ſeu moralibus, Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, Temperantia, & earum annexis, & de heroicitate uniuſcujuſque ex ipſis.

QUemadmodum in capite præcedenti, cum ageremus de virtutibus Theologicis, evitandæ confuſionis gratia, ſingillatim de unaquaque egimus virtute, ita hoc ipſum fieri debere cenſemus in capite præſenti, in quo de virtutibus Cardinalibus, ſeu moralibus ſermo inſtituetur: quocirca ſit

§. I.

De virtute Prudentiæ, & ejus partibus, & de ejuſdem virtutis heroicitate.

1 PRudentia definitur *Recta ratio agibilium*; & ejus objectum eſt id omne, quod agi poteſt, caditque ſub electionem & liberum arbitrium. Prudentia alia eſt carnis, alia ſpiritus. Quocirca *in epiſt. ad Rom.* 8. legitur *v.6.*: *Prudentia carnis mors eſt*; *Prudentia autem ſpiritus vita, & pax, quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo, Legi enim Dei non eſt ſubjecta*: quorum verborum ſenſus juxta Eſtium *in comment. loc. cit.* eſt hic: *Sapere, curare, providere ea, quæ carnis ſunt, mortem affert, mortem meretur, utique æternam &c. Sapere, & curare ea, quæ ſunt Spiritus Sancti concupiſcentis adverſus carnem, parit nobis vitam æternam*. S. Auguſtinus *lib.* 1. *contra Gaudentium cap.* 5. advertit, malos aliquando in ſacris Litteris dici prudentes, ſed nunquam innocentes. De utraque Prudentia ſpiritus, & carnis S. Baſilius *homil.* 11. *variorum argumentorum in principium Proverbiorum* ſic ait: *Una eſt Prudentia proprii commodi cuſtos, & alieni doli obſervatrix, qualem ſerpens habet. Ille, ſi quid periculi imminere viderit, caput ſuper omnia cuſtodit. Ea videtur eſſe verſutia illa, quæ prona eſt ad proprium commodum, & ſimpliciores defraudandos; quali Prudentia fuit ille ſæculi prudens, & injuſtitiæ œconomus apud Euangelium. Vera autem Prudentia eorum, quæ agenda ſunt, & non agenda, cognitio eſt; quam ſi quis recte ſectatus fuerit, nunquam ab officio, virtuteque diſcedet*. S. Thomas 2. 2. *quæſt.*47. *art.*13. triplicem Prudentiam

Digitized by Google

dentiam diſtinguit, & primam eſſe dicit quamdam Prudentiam falſam, vel per ſimilitudinem dictam: cum enim prudens ſit, qui bene diſponit ea quæ ſunt agenda, propter aliquem bonum finem, ille, qui propter malum finem aliqua diſponit, quæ ſunt illi fini congruentia, falſam habet Prudentiam. Secundam Prudentiam ait eſſe veram; invenit enim vias accommodatas ad finem vere bonum: ſed imperfecta eſt, aut quia illud bonum, quod accipit pro fine, non eſt communis finis totius humanæ vitæ, ſed alicujus ſpecialis negotii, aut quia deficit in principali actu Prudentiæ, cum ea præditus bene judicet etiam de his, quæ pertinent ad totam vitam, ſed non efficaciter præcipiat. Tertiam denique ait Prudentiam veram & perfectam eſſe, quæ ad bonum finem totius vitæ rectis conſiliis dirigit, judicat, & præcipit: primamque Prudentiam in ſolis peccatoribus reperiri, ſecundam, quæ eſt imperfecta propter finem particularem, eſſe communem bonis & malis, & tertiam in ſolis juſtis reperiri. Hanc eamdem doctrinam late proſequuntur Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Ludovici Bertrandi *tit. de Prudentia*, & in relationibus cauſarum S. Petri de Alcantara, & S. Tereſiæ, *utrobique art.7.*, & de vera Prudentia dicitur *Proverb. cap.4. v.5. Poſſide Sapientiam, poſſide Prudentiam: ne obliviſcaris, neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam, & cuſtodiet te; dilige eam, & conſervabit te. Principium Sapientiæ poſſide Sapientiam, in omni poſſeſſione tua acquire Prudentiam. Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclita proteget te.*

2 Prudentia hæc poſtrema, de qua ſolum loquimur, norma eſt virtutum omnium moralium, juxta D. Thomam 2. 2. *quæſt.166. art.2. ad primum*, & Theologicarum quoque virtutum eſt regula, & adminiſtra exercitationis earum, ut late oſtendit Bernardinus Roſignolius Theologus Societatis Jeſu *in tract. de actionibus virtutis lib.2. cap.2. & ſeqq.*; ubi *cap. 5. pag.244.* hæc ad rem ſcribit: *Prudentiæ ſunt actiones aliarum virtutum omnium: neque enim eſt Prudentia Chriſtiana perfecta, ſi deſint aliæ virtutes, immo ſi vel aliarum deſit una. Ut ergo virtutum ſingularum quaſi nota eſt & inſigne Prudentia, ſic viciſſim actiones virtutum ſingularum teſtes & nuntiæ ſunt Prudentiæ &c. quam etiam ob cauſam menſuram Prudentiæ collocat Sanctus Gregorius in actionibus aliarum virtutum, quia nimirum, quanta ea ſit, ex harum momentis intelligitur.*

3 Actus Prudentiæ tres ſunt, Conſultatio, Judicium, & Imperium: perquirere enim media accommodata ad conſequendum finem formalem cujuslibet virtutis per medium accommodatum ad hunc, vel illum finem ſpectat ad Prudentiam per actum Conſultationis. Conſultationem ſequitur Judicium: ſtatim enim ac intellectus ponderavit rationes utriuſque partis de hoc, vel illo medio eligendo, ſtatim decernit, tale medium eſſe eligendum. Demum per actum Imperii jubet, hoc medium eligi, ut virtutis alicujus operatio ad finem debitum dirigatur. Et quamvis prædi-

cti tres actus ſpectent ad virtutem Prudentiæ, actus tamen Imperii proprie eſt elicitus ab habitu Prudentiæ, uti fuſe explicat D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 47. *art.* 8.

4 Ex partibus Prudentiæ aliæ ſunt integrales, aliæ potentiales, aliæ ſubjectivæ, ut eas Scholæ vocant. Integrales, ſeu quaſi integrales ſunt *Memoria*, quæ eſt præteritorum cognitio; *Intelligentia*, quæ eſt cognitio præſentium; *Docilitas*, quæ eſt cognitio per alterius eruditionem; *Solertia*, quæ eſt cognitio per propriam inventionem; *Ratio*, quæ eſt cognitio parta per illationem unius ex alio; *Providentia*, quæ eſt ordinatio aptorum mediorum ad finem debitum; *Circumſpectio*, quæ eſt animadverſio circumſtantiarum negotii: *Cautio*, quæ eſt machinatio quædam adverſus ea, quæ obſtare & impedire poſſunt in producendo aliquem virtutis actum. Legi poteſt D. Thomas 2. 2. *quæſt.*48. *art. unic.*

5 Partes poteſtativæ, ſive potentiales ſunt quaſi quædam inſtrumenta, per quæ actus Prudentiæ perficiuntur, & ſunt *Eubulia*, cujus actus eſt bene conſulere; *Synefia*, cujus actus eſt judicare ſecundum leges communes; *Gnome*, cujus actus eſt judicare ex altioribus principiis præter communes leges ſecundum rationem naturalem, prout caſus & circumſtantiæ expoſcunt: de quibus ſæpe citatus D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 51. *artic.* 1. *&* *tribus ſeqq.*

6 Partes denique, quæ virtuti Prudentiæ ſubjiciuntur, ſunt quatuor; *Monaſtica*, quæ verſatur circa bonum proprium; *OEconomica*, quæ verſatur circa bonum domus, vel familiæ; *Politica*, quæ reſpicit bonum civitatis, ſeu reipublicæ, aut regni; & *Militaris*, quæ dirigit in rebus bellicis multitudinem ad tempus collectam in ordine ad patriam ab hoſtibus tuendam, & eorum impetus repellendos, juxta D.Thomam 2. 2. *quæſt.*50. *art.*1. *& ſeqq.*, cui adhæſerunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ S.Pii V. *tit. de Prudentia*, impreſſa in tomo ultimo, & poſthumo annalium Bzovii, & in relatione cauſæ Sancti Thomæ de Villanova poſt Contelor. *de Canoniz. SS. pag.*552.

7 Agentes de Canonizatione Sanctorum, & ſignanter de heroicitate Prudentiæ cohærenter ad ea, quæ, cum de heroicitate in genere agebatur, dicta ſunt, docent, actus Prudentiæ Chriſtianæ communis eſſe conſultare, judicare, & præcipere de mediis in ordine ad finem ſupernaturalem, & actus Prudentiæ Chriſtianæ heroicæ eſſe eoſdem actus exercere in ordine ad eumdem finem, ſed in rebus arduis, & facile, & expedite, & jucunde: Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.*12. *diſput.* 32. *art.* 13. *num.*386. Maderna *Theolog. tom.*2. *tract.*6. *quæſt.* 3. *art.* 7. *num.* 7. Communior quoque eſt eorumdem ſententia, prædictam facilitatem, promptitudinem, & jucunditatem ab habitu Prudentiæ, & a dono Spiritus Sancti, quod dicitur *Conſilii donum*, cauſam habere: in Divinis quippe Scripturis nomine *Conſilii* non ſolum ipſa conſultatio ſignificatur, ſed etiam judicium, & imperium; unde Apoſtolus de Deo loquens ait *epiſt.*1. *ad Epheſ. cap.* 1. *v.*11.,

Digitized by Google

*v.*11., *Secundum conſilium voluntatis ſuæ*: quod ad rem late exponunt Roſignolius *de action. virtutum lib.* 2. *cap.* 1. *pag.* 179. Cardinalis de Lauræa *in allegat. diſput.*32. *art.*13. *§. unic. num.*381. *& num.*383. Matthæucc. *in practica Theologo-Canon. tit.*2. *cap.*3. *§.*1. *num.* 28. Demum concludunt, non eſſe in unaquaque cauſa cujuſcumque Dei Servi inquirendum de ſingulis partibus ſubjectivis Prudentiæ, ſed de ea, aut de illis tantum, in quibus Dei Servus juxta vitæ tenorem potuit ſe exercere: Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*4. *cap.*1. *pag.*234. *§. Prudentia*.

8 Apud Cardinalem de Lauræa *loc. cit. diſp.*32. *art.*13. collecta habentur exempla tum Monaſticæ, tum Oeconomicæ, tum Politicæ Prudentiæ. Idem Auctor *loc. cit. num.*405. bene animadvertit, etiam juxta ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, omnium aliarum virtutum heroicarum actus ab heroica dirigi Prudentia, & ſic heroicæ Prudentiæ adſtipulari, quæcumque de heroicitate aliarum trium virtutum moralium Juſtitiæ, Fortitudinis, & Temperantiæ dicentur. De Prudentia S. Adelardi Abbatis Corbejenſis hæc habentur in ejus vita ſcripta a S. Paſchaſio Ratberto apud Bollandum *ad diem* 2. *Januarii cap.*5. *num.*16. *pag.*99.: *Porro Prudentia tanta illi inerat, ut fons conſilii ex ejus animo manare videretur. Cernebat enim ſimul præterita, præſentia, & futura, ut de ſingulis prævideret, quid agendum, quidve ſequendum Dei conſilio monſtraretur*. S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 20. *de laudib. S. Baſilii* ſic ejus Prudentiam commendat (*pag.* 332. *tom.* 1. *oper.*): *Quis Prudentia perinde canus erat etiam ante canitiem? Quandoquidem hac re ſenectutem Salomon quoque definivit. Quis vel ſenibus, vel juvenibus æque venerabilis, non de noſtra tantum memoria viris loquor, ſed de iis etiam, qui longo ante tempore vixerunt? Quis doctrina propter mores minus eguit? Quis tamen uberiorem doctrinam cum moribus conjunxit?* Heroicam S. Pauli Prudentiam laudibus extollit S. Joannes Chryſoſtomus *homil.* 4. *in cap.* 1. *epiſt. ad Romanos pag.*455. *tom.*9. *oper.* Cum enim Apoſtolus, eos docendo, increparet de paſſionibus ignominiæ, Chryſoſtomus Prudentiam admirans ait: *Hic vero admiratione digna eſt Pauli Prudentia: quo pacto cum in res duas contrarias incideret, utramque cum omni accuratione perfecerit. Volebat enim & caſte loqui, & mordere auditorem: hac autem ambo facere non licebat, ſed alterum alteri officiebat. Si enim caſte loquaris, non poteris perſtringere auditorem; ſin velis vehementer inceſſere, rem, quam dicis nude, & clare proferre cogeris. Verum prudens illa, & ſancta anima utrumque potuit cum accuratione facere, in naturæ nomine & accuſationem augens, & quaſi involucro quodam illo utens, ut caſtius eſſet loquendi modus. Deinde poſtquam mulieres primum perſtrinxerat, ad viros procedit*. Plura alia in Operis decurſu heroicæ Prudentiæ exempla proferentur, & nonnulla tantum in præſenti deſumentur ab Actis Canonizationum. In eis itaque monaſticæ heroicæ Prudentiæ non deſunt exempla. In relatione quippe cauſæ S. Iſidori Agricolæ *tit. de quatuor virtutibus Cardinalibus, & ſignanter de Prudentia* Rotæ Auditores obſervarunt, electo per eum agricultoris officio honeſto & laborioſo, ut ſe & familiam ſuam

 alere

alere poſſet, ſic horas diei diſtribuiſſe, ut primas matutinas Miſſæ audiendæ, viſitandis eccleſiis, ferventiſſimæ orationi, colendoque Deo applicaret, & reliquum diei tempus culturæ deſignaret. In relatione cauſæ Servi Dei (nunc Beati) Æmiliani *eod. tit. de Prudentia*, retulerunt, eum, ut ſe liberaret a cœno vitiorum, quo erat obrutus, ſic rem aggreſſum eſſe, ut non omnia ſimul juſto prælio adoriretur, ſed quaſi ſingulorum viribus diviſione imminutis ſeorſim bellum inferret, & interitum moliretur; quod & feliciter præſtitum eſt, ita ut, uno proſtrato & penitus dejecto, aliud in aciem provocaverit, &, adverſæ virtutis exercitiis oppugnatione inſtructa, non prius deſtiterit, quam, expugnato vitio, virtus in animo ſedem conſtituerit, & ad reliqua pari pugna, victoriæque curſu perrexerit. Item in relatione cauſæ S. Joannis de Deo *eod. tit.* Prudentiam heroicam deſumpſerunt tum ex ceteris virtutibus, quibus excelluit, tum ex eo, quod ita ſuæ vitæ modum diſpoſuit, ut omnia removerit obſtacula, quæ ipſum in via Domini vel præpeditum, vel ſegniorem reddere potuiſſent. Ad rem proſequitur Matthæuccius *cit. oper. tit. 2. cap. 3. §. 1. num. 23. Hinc in regimine ſui Heros in monaſtica Prudentia eſt cenſendus, qui eam ſenſibiliter demonſtrat in moderatione utriuſque appetitus, ſenſualis, & rationis, in contemptu terrenorum, dirigens, quidquid cogitat, operatur, & agit, in finem ſupernaturalem. Si ex exemplo vitæ, humilitate, devotione, ceteriſque virtutum functionibus in admirationem æque, ac ſui æſtimationem & cultum viros etiam ſapientes & probos rapiat &c. Si aſperiora & duriora conſilia, ac extraordinarias ſupererogationis functiones, ut potiſſima media ad finem habendum, ſuperaddat exactiſſimæ præceptorum obſervationi &c. vel ſimilia exhibeat, quæ a communiter prudentibus præſtari non ſolent.*

9 In iiſdem Canonizationum Actis Oeconomicæ pariter Prudentiæ non deſunt exempla, & ſignanter in relationibus cauſarum SS. Jacobi de Marchia, Cajetani, Ignatii, Tereſiæ, Philippi Nerii, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Prudentia*, aut quia Ordines Regulares fundarunt; aut quia Regularibus ſibi ſubjectis ita præfuerunt, ut eos ad viam ſalutis factis & exemplis reduxerint; aut quia ſalubria conſilia præſtiterunt, quorum ope peccatores ad Deum converſi ſunt, vel boni mirabiles progreſſus in Chriſtianarum virtutum exercitio fecerunt; quemadmodum in citatis relationibus legi poteſt. In relatione quippe cauſæ S. Ignatii aſſertur teſtimonium ſummi Pontificis Gregorii XIII. qui *in bulla confirmationis Inſtituti Societatis Jeſu* ait, Beatum Patrem Ignatium ad finem, quem ſibi præſcripſerat, defenſionis & propagationis Catholicæ religionis, animarumque profectus convenientia media, Spiritu Sancto cooperante, accommodaviſſe. In relatione cauſæ S. Tereſiæ habetur, eam ſuavi Prudentia & dexteritate magnum opus reformationis Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo aggreſſam eſſe; prævidiſſe, multos futuros eſſe adverſarios; omnia Dæmonis impedimenta ſuperaſſe; opus in Domino perfeciſſe; leges, & Conſtitutiones ſanxiſſe cum tali temperatione ſuavitatis, & auſteritatis,

Digitized by Google

ritatis, ut in eis condendis certo credi poſſit Divino lumine fuiſſe illuſtratam; & demum, præcipiendo, & hortando, eis mirifice uſam fuiſſe in regendis monaſteriis Monialium, & Fratrum. In relatione cauſæ S. Philippi Nerii narratur, eum prudentiſſimum fuiſſe in præſtandis conſiliis ſpiritualibus; ſummos ipſos Pontifices Gregorium XIII., Gregorium XV., & Clementem VIII., multos S.R.E. Cardinales, & Aulæ Romanæ Prælatos, ceteroſque ſaluberrima & ſanctiſſima ab eo in rebus arduis & felicia conſilia recepiſſe. Demum in relatione cauſæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis dicitur, aptiſſima remedia ſubminiſtraſſe, ut vitia abjicerentur, & virtuti ampliſſimus locus aperiretur, & ad ſolidam animæ quietem ſæpe adoleſcentulas revocaſſe tentationibus obnoxias, quas Confeſſarii ejus directioni ſubjiciebant. *Exodi* enim 28. *v.*3. legitur: *Et loqueris cunctis ſapientibus corde, quos replevi ſpiritu Prudentiæ, ut faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi*: ſuper quo textu Gloſſa hæc habet: *Qui hanc veſtem compoſuerunt, quia primi virtutibus ſtuduerunt, & aliis exempla præbuerunt*. Ad rem ſubjicit Matthæuccius *loc. cit. num.* 25. *In regimine familiæ œconomicæ Prudentia* (præditus) *in gradu heroico dicendus eſt, qui in ejus directione pro fine ſupernaturali obtinendo ſummopere floret, domeſticos omnes in timore Domini, & morum diſciplina diligentiſſime educat &c. quem adeo urget & ſolicitat zelus ſalutis eorumdem, ut nihil prætermittat, quo in Deum aſſidue dirigantur. Hæc ſimiliaque prompte & delectabiliter agere communes regulas excedit, altioremque modum operandi præſefert.*

10 Exempla denique Prudentiæ politicæ proſtant in relationibus cauſarum SS. Pii V., Caroli Borromæi, & Thomæ de Villanova, de quibus alio in loco tractabitur.

11 In Euangelio Matthæi Chriſtus ait *cap.*10. *v.*16.: *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ*: & in epiſtola ad Romanos *cap.*16. *v.*19. legitur: *Sed volo, vos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices in malo*. De Simplicitate loquitur D. Thomas 2.2. *quæſt.*109. *art.*2. *ad quartum*, ubi Simplicitatem hoc modo deſcribit: *Simplicitas dicitur per oppoſitum duplicitati, qua ſcilicet aliquis aliud habet in corde, & aliud oſtendit exterius*. De eadem, ut eſt conjuncta Prudentiæ, ſermonem habet S. Gregorius *lib.*10. *in Job* (*cap.*29. *col.*360. *oper. tom.*1.) ubi ait: *At contra ſapientia juſtorum eſt nil per oſtenſionem fingere, ſenſum verbis aperire, vera, ut ſunt, diligere, falſa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare, quam facere, nullam injuriæ ultionem quærere, pro veritate contumeliam lucrum putare. Sed hæc juſtorum ſimplicitas deridetur: quia ab hujus mundi Sapientibus puritatis virtus, fatuitas creditur*. Et S. Joannes Chryſoſtomus, poſtquam (*homil.*7. *in Acta Apoſtolorum pag.*59. *oper. tom.*9.) laudibus extulit Simplicitatem; *Quis enim non obſtupeſcat, quis non miretur videns hominem moribus ſimplicem? Aut quis non devinciatur homini nihil ſubdolum habenti?* Subjicit: *Etiam, inquies, ſed Prudentia eſt opus. Sed quid aliud eſt Simplicitas, quam Prudentia? Cum enim nihil mali ſuſpicaris, nihil mali parere potes. Cum nihil fers moleſte, non poteris inju-*

Digitized by Google

injuriarum recordari. Contumelia te quis affecit, non doluiſti; obloquutus eſt, nihil paſſus es; invidit tibi, non ægre tuliſti. Via quædam eſt ad philoſophiam Simplicitas. Ad complementum ergo perfectæ Prudentiæ Simplicitas neceſſaria eſſe videtur: vera autem cordis Simplicitas in hoc conſiſtit, ut, excluſa quacumque duplicitate, qua quis aliud in ore, aliud habet in corde, in omnibus & ſingulis actibus nihil proprium quæratur, ſed aut Dei gloria, aut Proximorum ſalus, aut utrumque.

12 Primum autem Simplicitatis indicium eſt, ſi quis æquali modo ſe præbeat omnibus, & coram omnibus, juxta illud *Prov. 10. v. 9.: Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter.* Secundum eſt, ſi quis eadem promptitudine omnibus tam parvis, quam magnis, tam pauperibus, quam divitibus, cum prodeſſe poterit, per opera Charitatis inſerviat, cavendo a quacumque perſonarum acceptione. Tertium eſt, ſi quis ſemper eodem modo ſe gerat in quocumque loco tam publico, quam privato. Quartum Simplicitatis indicium oritur ex aſſidua hilaritate & alacritate vultus, quæ originem habet ab alacritate conſcientiæ: *Tranquilla eſt* (conſcientia) *quia omnibus eſt dulcis, & nulli gravis, utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, & quibus poteſt, ad beneficentiam,* ut inquit Hugo *lib. 3. de anima cap. 9. tom. 2. oper.* & ad rem bene proſequitur Matta *de Canoniz. SS. part. 2. cap. 16. num. 22. & ſeqq.* Nec omitti poteſt inter Simplicitatis indicia, ſi quis peccatum, aut culpam commiſſam non excuſet, ſed candide fateatur. Similitudine ericii utitur S. Gregorius ad rem, de qua nunc agitur, *3. part. Paſtoral.* (*cap. 11. col. 47. oper. tom. 2.*) ad illa verba Iſaiæ, *Ibi habuit foveam ericius*, ſic enim ait: *Ericii quippe nomine impuræ mentis ſeſeque callide defendentis duplicitas deſignatur, quia videlicet ericius cum apprehenditur, ejus & caput cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conſpicitur; ſed mox, ut apprehenſus fuerit, ſemetipſum in ſphæram colligit, pedes introrſus ſubtrahit, caput abſcondit, & intra tenentis manus totum ſimul amittitur, quod totum ſimul ante videbatur. Sic nimirum, ſic impuræ mentes ſunt, cum in ſuis exceſſibus comprehenduntur: caput enim ericii cernitur, quia, quo initio ad culpam peccator acceſſerit, videtur; pedes ericii conſpiciuntur, quia, quibus veſtigiis nequitia ſit perpetrata, cognoſcitur: & tamen, adductis repente excuſationibus, impura mens introſus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis ſuæ veſtigia abſcondit; caput ſubtrahit, quia miris defenſionibus nec inchoaſſe ſe malum aliquod oſtendit; & quaſi ſphæra in manu tenentis remanet, quia is, qui corripit, cuncta, quæ jam cognoverat, ſubito amittens involutum intra conſcientiam peccatorem tenet, & qui totum jam deprehendendo viderat, tergiverſatione pravæ defenſionis illuſus totum pariter ignorat. Foveam ergo habet ericius in reprobis, quia malitioſæ mentis duplicitas ſeſe intra ſe colligens abſcondit in tenebris defenſionis.* Demum, ne a ſcribentibus de Canonizatione omnino recedamus, in relatione cauſæ S. Franciſci de Paula de Prudentia, & Simplicitate Jacobus Simoneta Rotæ Auditor, deinde Cardinalis ſic loquitur: *Prudentem vero debere eſſe hominem ſicuti ſerpentem, & ſimpli-*

ſimplicem ſicut columbam, *docet Divina Veritas Matth.* 10. *Serpentis prudentia eſt diligenter cavere a ſupplantantium inſidiis*, *non vi*, *non fraudi locum relinquere*; *ſed columbæ ſimplicitas eſt nemini injuriam inferre*, *nulli dolos*, *aut inſidias parare*. *Sancti namque viri*, *quæcumque agunt*, *in conſpectu Dei agunt*. Et in relatione cauſæ S. Philippi Nerii *tit. de Simplicitate,* poſtquam dictum fuit, eum præditum fuiſſe maxima Prudentia, tranſitu facto ad Simplicitatem refertur, ex ejus ore puram ſemper veritatem abſque ulla fictione, aut dolo auditam fuiſſe, mendacia prorſus horruiſſe, & mendaces, aut ſe excuſantes a culpis commiſſis ſevere arguiſſe, & ſummopere lætatum fuiſſe, cum, ſe ab aliquo ſtultum reputari, intelligebat: quod ipſum fuſe legitur in ejus prima vita Auctore Antonio Gallonio apud Bollandianos *ad diem* 26. *Maji cap.* 19. *num.* 227. *pag.* 524. *Ornavit Deus Philippum ſumma Prudentia*, *quæ maxime rebus ad Dei gloriam agendis*, *atque conſiliis dandis eminebat*. *Hanc ille virtutem ut occultaret*, *ſimplicem ſe*, *ſtultumque ſimulabat, ut tandem cum Apoſtolo diceret*: Nos ſtulti propter Chriſtum. *Hoc ergo unum manibus*, *pedibuſque obnixe conabatur*, *ut ſummam Prudentiam ſpecie quadam aſſimulatæ ſimplicitatis*, *atque ſtultitiæ tegeret*.

§. II.

De virtute Juſtitiæ, *& ejus partibus*, *& ejuſdem heroicitate*.

13 PRudentiæ ſuccedit Juſtitia, quæ dupliciter ſumi poteſt, large videlicet, & ſtricte. Si large accipiatur, ſumitur pro quocumque virtutis actu perfecta undique rectitudine abſoluto: & juxta hanc ſignificationem, viri boni in ſacris Litteris viri juſti appellantur; ait enim Chriſtus Dominus Diſcipulis ſuis *Matth. cap.* 6. *v.* 1.: *Attendite*, *ne Juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus*; & rurſus *cap.* 5. *v.* 20.: *Niſi abundaverit Juſtitia veſtra*, *pluſquam Scribarum*, *& Phariſæorum*, *non intrabitis in regnum cælorum*. Quocirca, cum *Geneſ. cap.* 6. *v.* 9. Noe vir juſtus appelletur, S. Joannes Chryſoſtomus *homil.* 23. (*num.* 5. *pag.* 212. *tom.* 4. *oper.*) ſubjicit: *Hac appellatione* (juſti) *omnem virtutem complectitur*; *hoc enim nomen juſtus conſuevimus dicere de iis, qui omnigenam exercent virtutem*: & D. Hieronimus *ad Demetriadem* addit, omnes virtutis ſpecies uno Juſtitiæ nomine contineri. Ad Juſtitiam hoc modo ſumptam, quæ Juſtitia legalis appellatur, pertinet obſervatio omnium legum: & hinc oritur inter Philoſophos, atque Theologos inſignis controverſia, an hæc Juſtitia legalis ſit ſpecialis aliqua virtus, & prorſus ſejuncta a ceteris, an potius indiſtincta, & ex illarum omnium ſatellitio conſurgens. Controverſia hæc fuſe explicatur a Cardinali de Aguirre *in tract. de virtutibus*, *& vitiis diſput.* 10. *quæſt.* 4. *ſect.* 1. *& ſeqq.*, ubi juxta D.Thomam *in lib.* 5. *Ethic. lect.* 2. & latius *in* 2. 2. *quæſt.* 58. *art.* 5. *&* 6. docet, Juſtitiam legalem dupliciter accipi poſſe, primò videlicet pro virtute quadam ſpeciali, quæ ex propria ratio-

Digitized by Google

ratione ſpectat bonum commune veluti objectum proprium, & in illud ordinat ceteras peculiares virtutes inſtar cujuſdam cauſæ univerſalis; ſecundò autem accipi poſſe non pro cauſa univerſali intra genus virtutum, ſed pro effectu, nimirum pro qualibet peculiari virtute imperata, ſeu ordinata a Juſtitia legali in bonum commune reipublicæ: quibus præſumptis, infert, Juſtitiam legalem, licet natura ſua & eſſentia ſit virtus peculiaris, & certæ cujuſdam ſpeciei, extenſione tamen, ſive imperio & ordinatione non eſſe niſi virtutem generalem. Nec enim per hoc, quod Juſtitia legalis, quæ eſt virtus univerſalis in efficiendo, imperet ſeu ordinet peculiares virtutes. Fortitudinem videlicet, aut Temperantiam, in bonum commune legibus præſcriptum, mutatur natura Fortitudinis, vel Temperantiæ; ſed ſolum iis additur expreſſus ordo ad bonum publicum civitatis, invariata illarum ſpecie & eſſentia.

14 At, ſi Juſtitia ſtricte ſumatur, eadem definitur: *Conſtans & perpetua voluntas jus ſuum unicuique tribuens*; quæ definitio ſumpta eſt ex Ulpiano *in l. Juſtitia ff. de juſtitia, & jure*, eamque approbat, & explicat D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 58. *art.*1. *in corpore*, ubi docet, prædictam definitionem Juſtitiæ eſſe completam, ſi habitus loco actus ſubſtituatur: *Prædicta definitio eſt completa definitio Juſtitiæ, niſi quod actus ponitur pro habitu, qui per actum ſpecificatur; habitus enim ad actum dicitur. Et, ſi quis vellet eam in debitam formam definitionis reducere, poſſet ſic dicere, quod Juſtitia eſt habitus, ſecundum quem aliquis conſtanti & perpetua voluntate jus ſuum unicuique tribuit; & quaſi eſt eadem definitio cum ea, quam Philoſophus ponit in* 5. *Ethic. dicens, quod Juſtitia eſt habitus, ſecundum quem aliquis dicitur operativus ſecundùm electionem juſti*.

15. Juxta eumdem S.Thomam *loc. cit. art.*2. cum Juſtitiæ nomen ſignificet æqualitatem, Juſtitia habet, ut ſit ad alterum, cum nihil ſit æquale ſibi, ſed alteri; ideoque virtus Juſtitiæ non modo ratione objecti diſtinguitur a virtutibus Fortitudinis, & Temperantiæ, cum Fortitudo verſetur in ferendis doloribus, Temperantia in temperando a voluptatibus, non autem in conſtitutione æqualitatis inter duo diſtincta ſuppoſita; ſed etiam quod Fortitudo, & Temperantia ſunt virtutes hominis ad ſe ipſum, & Juſtitia eſt ad alterum ut a ſe diſtinctum.

16 Juſtitiæ partes dividuntur in ſubjectivas, & potentiales. Partes, quæ ſubjiciuntur Juſtitiæ tanquam ſpecies generi, retinent & participant veram ac formalem rationem Juſtitiæ particularis per duplicem reſpectum, vel totius ad partes, vel partium inter ſe, uti ſubtiliter explicat citatus D. Thomas 2. 2. *quæſt.*61. *art.*1. atque hinc ſit, ut Juſtitia particularis alia dicatur commutativa; alia diſtributiva. Commutativa ſervat inter partes æqualitatem rei ad rem; diſtributiva ſervat æqualitatem proportionum, ut ſcilicet unicuique detur ſecundum ſua merita, vel neceſſitatem: & de utraque Juſtitia diſtributiva, & commutativa loquitur Apoſtolus *ad Rom.*13. *v.*7. *Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum,*
cui

Digitized by Google

cui veſtigal, veſtigal, cui timorem, timorem, cui honorem, honorem; Nemini quidquam debeatis.

17 Partes vero potentiales Juſtitiæ recenſentur a D.Thoma,& a Theologis, Religio ſcilicet, Pietas, Obſervantia, Obedientia, Gratitudo, Vindicatio, Veritas, Amicitia, Affabilitas, & Liberalitas. Omnes enim hæ virtutes, cum inter duo verſentur, & ſint ad alterum, ad virtutem Juſtitiæ referuntur, quamvis ex alio capite a propria ratione Juſtitiæ deficiant, cum aliquæ præſumant debitum, & proprie debitum, ſed deficiant a conſtitutione æqualitatis, aliæ conſtituant æquale, ſed a propria ratione debiti deficiant, uti conſideranti patebit, & bene explicat citatus D.Thomas 2. 2. *quæſt.* 80. *art. unic.*, qui etiam *quæſt.*122. *art.* 6. docet, præcepta Decalogi ad Juſtitiam pertinere, cum prima tria ſint de actibus Religionis, quartum de actibus Pietatis, & alia ſex de actibus Juſtitiæ communiter dictæ, quæ inter æquales attenditur.

18 De Religione fuſe agit D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 81. *art.* 1. *& ſeqq.*, ubi docet, Religionem proprie ſignificare ordinem ad Deum: quocirca Religio definitur virtus, quæ debitum cultum Deo tanquam primo rerum omnium principio exhibet. De Pietate agit idem S. Doctor 2.2. *quæſt.*101. *art.* 1. *& ſeqq.*: & quemadmodum Religio eſt quædam proteſtatio Fidei, Spei, & Charitatis, quibus homo primario ordinatur in Deum, ita etiam Pietas eſt quædam proteſtatio Charitatis, quam quis habet ad parentes, & patriam. De Obſervantia tractat pariter 2. 2. *quæſt.* 102. *art.* 1. *& ſeqq.*: Eſt autem Obſervantia virtus cultum deferens Superioribus, & aliis perſonis excellentibus, quæ homines gubernant, vel ad gubernandum ſunt idoneæ. De Obedientia tractat idem Angelicus Præceptor 2. 2. *quæſt.* 104. *art.*1. *& ſeqq.*: Eſt autem Obedientia virtus, qua exequimur actus a Superiore præceptos, quia præcepti ſunt. Gratia, ſeu Gratitudo virtus eſt, quæ benefacientibus gratiam rependit: & quia non quidquid debemus Deo, vel patri, vel perſonæ dignitate præcellenti, debemus cuilibet, a quo aliquod beneficium recepimus, hinc eſt, quod poſt Religionem, qua debitum cultum Deo impendimus, & Pietatem, qua colimus parentes, & Obſervantiam, qua colimus perſonas dignitate præcellentes, ſubſequitur Gratitudo, quæ gratiam benefacientibus rependit; uti dictum eſt, & bene explicat D. Thomas 2.2. *quæſt.*106. *art.*1. Vindicatio ſpecialis virtus eſt, & eſt inter partes Juſtitiæ potentiales, & pertinet ad Peccatorum emendationem, Juſtitiæ conſervationem, & Dei honorem: unde dicitur *in* 1. *Petri cap.*2. *v.* 13. *Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum.* Veritas eſt, qua aliquis & vita & ſermone talem ſe demonſtrat, qualis eſt; & non alia de ſe jactat, quam quæ ſunt, nec majora, nec minora. De ea legitur *in Pſal.*14. *v.* 2. *Qui ingreditur ſine macula, & operatur Juſtitiam, qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua.* Amicitia, ſive Affabilitas virtus eſt, quæ convenientiam ordinis ob-

ſervat: cum enim homo naturaliter ſit animal ſociale, eum oportet convenienter ad alios homines ordinari in communi converſatione tam factis, quam dictis, ut ſcilicet ad unumquemque ſe habeat, ſecundum quod decet. Demum, cum juxta S. Auguſtinum *in lib. de libero arbitrio* ad virtutem pertineat bene uti his, quibus male uti poſſumus; & poſſimus bene & male uti non ſolum iis, quæ intra nos ſunt, puta potentiis & paſſionibus animæ, ſed etiam iis, quæ extra nos ſunt, rebus ſcilicet hujus mundi nobis conceſſis ad vitæ ſuſtentationem, idque ad Liberalitatem pertineat; hinc eſt, quod Liberalitas inter virtutes, & partes Juſtitiæ potentiales debet recenſeri.

19 Deſumuntur hæc omnia ex D.Thoma 2.2. *quæſt.*108. *art.*1. *& ſeqq. quæſt.*109. *art.*1. *& ſeqq.*, *& quæſt.*117. *art.*1. *pariter*, *& ſeqq.*, ubi etiam idem S. Doctor explicat, quomodo omnes iſtæ virtutes ſint partes potentiales Juſtitiæ: & hanc S. Thomæ doctrinam fuſe illuſtrant Salmanticenſes *in curſ. Theolog. tom.* 3. *in arbore prædicamentali, ſive generali diviſione omnium virtutum ſ.* 7. *& plurib. ſeqq.*, Maurus *in curſu Theolog. tom.* 2. *quæſt.*193. & ſequuntur, quotquot de Canonizatione ſcripſerunt, videlicet Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*4. *cap.*2. Cardinalis de Lauræa *in* 3.*lib. ſent. tom* 2. *diſput.*32. *art.*14. Matta *de Canoniz. SS. part.*2. *cap.*8. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. tit.*2. *cap.*3. *ſ.*2. Maderna *in curſ. Theolog. tom.* 2. *tract.* 6. *art.*8. Auditores Rotæ in relationibus cauſarum S. Andreæ Avellini *cap.* 8. Sanctorum Thomæ de Villanova, Ludovici Bertrandi, Pii V., Paſchalis de Baylon, Cajetani, Petri Regalati, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Juſtitia*, & in relationibus cauſarum B. Hieronymi Æmiliani, & Servi Dei Nicolai Factoris, *eodem pariter titulo*.

20 Scite animadvertit Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 4. *cap.* 2. *pag.* 247. in cauſis Servorum Dei inquirendum eſſe de Juſtitia, & partibus ejuſdem, attenta tamen conditione & ſtatu uniuſcujuſque, uti etiam in ſuperioribus a Nobis adnotatum eſt: *Propterea in diſcutiendis Servorum Dei actis conſiderandum occurret, qualiter ſe geſſerint in obſervantia & in exercitio actionum Juſtitiæ tam commutativæ, quam diſtributivæ juxta ſtatuta reipublicæ, in qua vixerunt; ita tamen, ut nequaquam in quibuſcumque Dei Servis omnes Juſtitiæ actus ad cujuſcumque Juſtitiæ ſpeciem requirantur (quoſnam actus Juſtitiæ exequi poterit Solitarius, qui ab hominum commercio ſeceſſit?) ſed, attenta conditione & ſtatu uniuſcujuſque Servi Dei, Juſtitiæ actus ab unoquoque illorum requirantur, qui ſtatui & conditioni illius correſpondere poterunt, ſive ſubditus, ſive Præſul extiterit is, de quo agitur, cui in primis diſtributivæ Juſtitiæ ratio cordi eſſe debet*. Sequuntur Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Aloyſii Gonzagæ *tit. de Juſtitia*, ubi ſic locuti ſunt: *Poſtquam in Beato Aloyſio Prudentiam eluxiſſe concluſimus, agemus de ejuſdem Juſtitia ſecundum conditionem, quæ potuit in illo, habita ratione perſonæ, ſtatus, & temporis, reperiri*: & in relatione cauſæ Servi Dei Nicolai Factoris *tit. de Juſtitia*, cum agerent de Liberalitate, quæ eſt pars potentialis Juſtitiæ, hæc dixerunt: *Cum egenis*

opes

opes & divitias impertiri, ſibi non conceſſerit Religioſa paupertas, his ſaltem auxiliis, quibus a Charitate locupletabatur, Proximum ſemper adjuvit, & altioribus bonis ditabat animos. Ecquis enim eſt, qui grati animi virtutem in omnibus Dei Servis exquirere poſſit ſimilem illi, qua præditus fuit S. Pius V. qui ad Pontificatum evectus ſe gratum & liberalem plurimis exhibuit ob levia quædam in eum collata munera, quorum ipſi fuerant obliti? qui a Paulo IV. Purpura donatus, cadaver ejus humili loco jacens in ædem S. Mariæ ſupra Minervam maxima pompa deferri juſſit, atque in magnifico ſepulcro recondi; qui Carafenſes ejuſdem Pauli IV. affines proſtratos erexit, & graviſſima Patrum ſententia in priſtinam dignitatem reſtituit, ejuſdemque Pauli Familiares, atque Adminiſtros partim reditibus auxit, partim hoſpitio excepit, partim ſibi adeſſe & miniſtrare voluit; qui Joannem Hieronymum Albanum Comitem Bergomenſem egregium ſacræ Inquiſitionis deſenſorem, cujus beneficio mortem ſibi ab Hæreticis paratam evaſerat, Romam accitum Protonotarium Apoſtolicum conſtituit, Piceno præpoſuit, & inter Cardinales numeravit; qui aulam Regiam prætergrediens ipſo die, quo poſſeſſionem Lateranenſis baſilicæ inierat, inter circumfuſam multitudinem ruſticum quemdam agnovit, a quo ante annos ſexdecim tuguriolo exceptus fuerat, cum ad necem ab Hæreticis quæreretur, nihil hujuſmodi cogitantem accerſivit, & mille aureis ad duas filias in matrimonium collocandas, quingentiſque ad proprios ipſius uſus large donavit, ut ex Gabutio, & Catena, & ex Actis Canonizationis ipſius deſumitur.

21 S. Bernardus *ſerm. in Octavam Epiphaniæ (num.4. col.811. oper. vol.1.)* ita loquitur de virtute Juſtitiæ: *Eſt autem Juſtitia quædam ſtricta & anguſta valde, ita ut, quam cito pedem verteris, in peccati foveam cadas, nec præponere ſe æquali, nec æquare præpoſito. Hujus definitio eſt, reddere unicuique, quod ſuum eſt. Altera latior, & amplior Juſtitia, nec æquare ſe pari, nec inferiori præponere: ſicut enim grandis, & gravis eſt ſuperbia præferre ſe æquali, aut æquare prælato, ita magna Humilitatis eſt inferiorem ſe exhibere æquali, aut æqualem inferiori. Maxima, & plena Juſtitia eſt ſe inferiorem exhibere etiam ipſi inferiori: ſicut enim ſumma & intolerabilis ſuperbia eſt ſuperiori ſe præponere, ita inferiori ſe ſupponere ſumma & plena Juſtitia eſt. Quod Joannes ait*, Ego a te debeo baptizari; *de prima fuit, quia ſuperiori ſe ſubdidit. Quod autem Chriſtus fecit, de plena Juſtitia fecit; ſiquidem ille ſervuli ſui manibus ſe inclinavit*. Sermo hic S. Bernardi reſpicit illud Chriſti ad Joannem *Matth. 3. v. 15. Sine modo: ſic enim decet nos implere omnem Juſtitiam*. Et Sanctus ibi loquitur de Juſtitia, non ſtricte, ſed large; in quo ſenſu ex ſupradictis ſumitur pro quocumque actu virtutis, & ſic etiam pro virtute Humilitatis, de qua infra. Preſſius de Juſtitia loquitur S. Petrus Chryſologus *ſerm. 145. de Generatione Chriſti tom. 7. Bibliot. PP. pag. 956.* in illud Matthæi, *Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus &c.* ubi bene conjungit Juſtitiam cum Pietate, quæ ex ſupradictis eſt pars potentialis ipſius: *Quomodo juſtus, qui conceptum ſponſæ*

 duxit

duxit non diſcutere ? Suſpecti non exquirit cauſam pudoris, conjugii famam non vindicat, ſed requirit. Voluit occulte dimittere eam. Hoc pio magis videtur convenire, quam juſto, ſed humano judicio, non Divino. Penes Deum neque Pietas ſine Juſtitia eſt, neque ſine Pietate Juſtitia. Cæleſti ſenſu ſine bonitate æquitas, ſine æquitate bonitas non habetur. Virtutes, ſi ſeparatæ fuerint, dilabuntur. Æquitas ſine bonitate ſævitia eſt, & Juſtitia ſine Pietate crudelitas. Joſeph ergo merito juſtus, quia pius; & pius, quia juſtus. Denique, dum pietatem cogitat, crudelitate caruit, dum cauſam temperat, judicium cuſtodivit, dum vindictam differt, crimen evaſit, dum refugit accuſatorem, fugit ſententiam.

22 Adduntur nonnulla alia, quæ pertinent ad partes potentiales Juſtitiæ. De inſigni virtute Religionis Sanctæ Paulæ, dum loca ſancta inviſeret, teſtis eſt inſignis S. Hieronymus in ejus epitaphio *ad Euſtochium* (*num.* 10. *col.* 692. *loc. cit.*): *Bethleem ingreſſa, & in ſpecum Salvatoris introiens, poſtquam vidit ſacrum Virginis diverſorium, & ſtabulum, in quo agnovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui &c. me audiente, jurabat, cernere ſe oculis Fidei Infantem pannis involutum, vagientem in præſepi Dominum, Magos adorantes, Stellam fulgentem deſuper, Matrem Virginem, Nutricium ſedulum, Paſtores nocte venientes, ut viderent Verbum, quod factum erat &c. mixtiſque gaudio lacrymis loquebatur: Salve, Bethlehem, domus panis, in qua natus eſt ille panis, qui de cælo deſcendit &c. Et ego miſera, atque peccatrix digna ſum judicata deoſculari præſepe, in quo Dominus parvulus vagiit, orare in ſpelunca, in qua Virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea, quia Domini mei patria eſt; hic habitabo, quoniam Salvator elegit eam.*

23 De ejuſdem S. Paulæ Obſervantia, quæ etiam ex dictis pars eſt potentialis Juſtitiæ, ita proſequitur S. Hieronymus *loc. cit. num.* 14. *col.* 698. *Occurrente ſibi ſancto, & venerabili Epiſcopo* (Alexandriæ) *Iſidoro Confeſſore, & turbis innumerabilibus Monachorum, ex quibus multos Sacerdotalis, & Leviticus ſublimabat gradus, lætabatur quidem ad gloriam Domini, ſed ſe indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arſenios, Serapionas, & reliqua columnarum Chriſti nomina? Cujus non intravit cellulam? Quorum pedibus non advoluta eſt? Per ſingulos Sanctos Chriſtum ſe videre credebat, & quidquid in illos contulerat, in Dominum ſe contuliſſe, lætabatur.*

24 Obedientia pariter ex dictis pars eſt potentialis Juſtitiæ: heroicam autem Abrahæ Patriarchæ Obedientiam miris laudibus proſequitur S. Zeno Veronenſis Epiſcopus & Martyr *ſerm.* 1. *de Abraham pag.* 10.: *Unicus ille filius ſolliciti Senis adhuc parvulus, cui pietas, & miſeratio major debetur, poſtulatur ad victimam, cui ſi per humanam fragilitatem aliqua in corpore infirmitas naſceretur, aut humanus exitus contingeret, vix in ejus caſibus pater vivere potuiſſet, ſi annis teneris moreretur. Hic igitur infans, e cujus vita paternus affectus, & maternus pendebat, ad explorationem Fidei ſuæ Divina voce poſtulatur ad victimam. Volo (dixit Deus) mihi fieri ſacrificium Abraham tuis manibus in monte de Filio tuo: hæc mihi victima placet, hoc me ſanguine deplacabis, iſte meis Sacris debetur. Vade immolari, jam jubeo. Non contriſtat frontem*

Digitized by Google

tem devotiſſimus Abraham, nec dolor patri lacrymas perſuaſit, ſed exultat & gaudet. Nec timuit, ne parricidium ei imputaretur, ſed magis, ut devotioni pareret, lætabatur, hoc juſſiſſe Deum. De filio hoſtia parabatur feſtina ... Aſcenditur in montem, omni myſterio, ſacrificioque diſpoſito. Ductus filius gaudens, gaudente patre, patris dextera feriendus &c. O Fratres, ſecura devotio! O pater ſpiritum captans, corpus vero, mortemque contemnens! O qui, ſervum Domini ita ſe eſſe, meminerat, ut, patrem ſe eſſe, neſciret! Quamque Deo ſit accepta virtus Obedientiæ, legitur *in vita S. Doſithei Monachi* appoſita ſermonibus S. Dorothei *pag.* 139.: *Non multis poſt Beati Doſithei obitum diebus quidam ſanctus, ac magnus Senex ... videre cupiebat Sanctos, qui in eo cœnobio vita defuncti erant & dormierant. Rogavit itaque Deum, ut id, quod petierat, manifeſtare illi dignaretur, & vidit veluti in choro illos aſtantes omnes, inter quos etiam vidit & juvenem quemdam aſtantem, & ait: Quiſnam, obſecro, erat juvenis ille, quem inter ceteros Patres ſanctos aſtantem vidi? Cumque formæ illius ſigna, & characteres accurate deſcripſiſſet, agnoverunt omnes, Doſitheum fuiſſe, & Deum glorificaverunt admirantes, de qua vitæ converſatione, de quo primo ſtatu, & ratione vivendi ad quanta præmia, qualemve menſuram tam brevi tempore pro ſola duntaxat Obedientiæ indiſcuſſa obſervatione, & abnegatione propriæ voluntatis pervenire promeruerit.*

25 Veritatem denique, & liberalitatem cum D. Thoma partibus Juſtitiæ potentialibus adſcripſimus. Porro S. Maximus Epiſcopus Taurinenſis *ſerm.* 6. *de Sancto Cypriano* in anecdotis Muratorii *tom.* 4. *pag.* 69. ſic fatur de ejus veracitate: *Fuit in eo cordis, ac linguæ ſimplex conſenſus, atque indiviſa ſocietas. Nam quidquid ori ejus cordis ipſius ſpiritus intuliſſet, hoc cunctis audientibus ſancta ejus lingua dictabat, ut ait Salvator,* Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bona &c. *Terribilis nimirum erat Cypriani lingua, quæ & integritatem pectoris ejus, & illa omnipotentis Dei tremenda judicia peccantibus ingerebat; qui ſe ita totum ſancto in ſermone fundebat, ut nihil penitus in ſecreto ſui pectoris relinqueret, quod lateret.* Celeberrima eſt etiam S. Paulini Nolani Epiſcopi liberalitas apud Patres. De ea inquit S. Ambroſius *epiſt.* 58. (*col.* 1013. *oper. tom.* 2.) ad Sabinum: *Paulinum ſplendore generis in partibus Aquitaniæ nulli ſecundum, venditis facultatibus tam ſuis, quam etiam conjugalibus, in hos ſeſe induiſſe cultus ad Fidem comperi, ut ea in pauperes conferat, quæ redegit in pecuniam, & ipſe pauper ex divite factus, tanquam deoneratus gravi ſarcina, domui, patriæ, cognationi quoque valedicat, quo impenſius Deo ſerviat.* Concordat S. Auguſtinus *lib.* 1. *de civit. Dei cap.* 10. *Paulinus noſter Nolenſis Epiſcopus, ex opulentiſſimo divite, voluntate pauperrimus, & copioſiſſime ſanctus .... ibi enim habebat omnia ſua, ubi eum condere, & theſaurizare ille* (ſcilicet Chriſtus) *monſtraverat.* Præclare quoque S. Hieronymus *epiſt.* 118. *ad Julianum* (*num.* 5. *col.* 790. *oper. tom.* 1.) ait: *Nec eſt, quod excuſet nobilitatem, & divitiarum pondera. Reſpice ſanctum virum Pammachium, & ferventiſſimæ Fidei Paulinum Presbyterum, qui non ſolum divitias, ſed ſe ipſos Domino obtulerunt &c. Nobilis es; & illi, ſed in Chriſto nobiliores. Dives,*

Dives, & honoratus; & illi, immo ex divitibus, & honoratis pauperes & inglorii, & idcirco ditiores, & magis incliti; quia pro Chriſto pauperes, & inhonorati. In vita autem S. Antonii hæc de eo refert S. Athanaſius (*pag. 796. part. 2. tom. 1. oper.*): *Contigitque* (quando ſcilicet eccleſiam ingreſſus eſt), *ut tum Evangelium legeretur, & audivit Dominum diviti illi dixiſſe*: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me: & habebis theſaurum in cælis. *Antonius porro, quaſi divinitus immiſſa ſibi eſſet Sanctorum memoria, & quaſi ſui cauſa lecta illa fuiſſent, egreſſus quamprimum ex Dominico, quas a majoribus habuit poſſeſſiones (erant autem illi arura trecenta fertiles, & perquam amœna) vicanis dono dedit, ne ſibi, ſororique moleſtiam afferrent. Mobilibus vero omnibus venditis, multam hinc collectam pecuniam pauperibus diſtribuit, paucis ſolum ſororis cauſa reſervatis. Rurſus in Dominicum ingreſſus, audivit Dominum in Evangelio dicere*: Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum. *Nec ultra illic remanere ſuſtinens, egreſſus, illa quoque tenuioribus largitus eſt. Sorore vero virginibus notis ſibi, atque fidelibus commendata, atque ad parthenonem tradita, ut illic educaretur, ipſe ante domum ſuam aſcetica vita deinceps operam dedit*.

26 Alia ex ſacro Textu actuum heroicorum Juſtitiæ, & annexarum virtutum exempla legi poſſunt apud Cardinalem de Lauræa *loc. cit.* In hujus autem Operis decurſu ſe offeret occaſio plura narrandi ex Actis Canonizationum deſumpta ad Juſtitiam, & ad annexas virtutes ſpectantia: intereaque adnotare ſufficiet, heroicos eſſe illos actus Juſtitiæ, qui ad eam, aut ad virtutes illi annexas pertinent, ſi prompte, facile, & cum delectatione exerceantur, & præſertim in materia ardua, veluti late oſtendunt Cardinalis de Lauræa, Maderna, & Matthæuccius *locis ſupra indicatis*.

§. III.

De virtute Fortitudinis, ejus partibus, & heroicitate.

27 POST Juſtitiam agendum eſt de Chriſtiana Fortitudine, de qua S. Gregorius *lib. 7. moral.* (*cap. 21. col. 221. oper. tom. 1.*): *Alia juſtorum, atque alia eſt Fortitudo reproborum. Juſtorum quippe Fortitudo eſt carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præſentis extinguere, hujus mundi aſpera pro æternis præmiis amare, proſperitatis blandimenta contemnere, adverſitatis metum in corde ſuperare. Reproborum vero Fortitudo eſt tranſitoria ſine ceſſatione diligere, contra flagella Conditoris inſenſibiliter perdurare, ab amore rerum temporalium, nec ex adverſitate quieſcere, ad inanem gloriam, etiam cum vitæ detrimento, pervenire, malitiæ augmenta exquirere, bonorum vitam non ſolum verbis, ac moribus, ſed etiam gladiis impugnare, in ſemetipſis ſpem ponere, iniquitatem quotidie ſine ullo deſiderii defectu perpetrare*.

28 Porro Fortitudo quoque Chriſtiana duplici ſignificatione ſumi poteſt, large videlicet, & ſtricte. Si large ſumatur, complectitur omnes virtu-

virtutes; ideoque S. Proſper *lib.* 3. *de vita contempl. cap.* 20. *pag.* 92. inquit: *Animi Fortitudo ea debet intelligi, quæ non ſolum diverſis pulſata moleſtiis inconcuſſa permaneat, ſed etiam nullis voluptatum illecebris reſoluta ſuccumbat*. Sed, ſi ſtricte ſumatur, Fortitudo definiri poterit Habitus, ſeu virtus firmans animum ad agendum, vel patiendum ea, quæ rectæ rationi ſunt conſentanea. De Fortitudine ſtricte ſumpta, & prout eſt virtus ſpecialis, ſuſe tractat D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 123. ubi *art.* 1. poſtquam docuit, virtutem hominis eſſe, quæ facit bonum hominem, & opus ejus bonum reddit, dicit, id tripliciter contingere poſſe; uno modo, ſecundum quod ipſa ratio ſanctificatur, quod fit per virtutes intellectuales; alio modo, ſecundum quod rectitudo rationis in rebus humanis inſtituitur, quod pertinet ad Juſtitiam; tertio modo, ſecundum quod tolluntur impedimenta hujus rectitudinis in rebus humanis ponendæ: & quia voluntas humana dupliciter impeditur, ne rectitudinem rationis ſequatur, vel ab aliqua re jucunda, vel ab aliqua alia re difficili, concludit, ſublationem primi impedimenti ad virtutem Temperantiæ, ſecundi pertinere ad virtutem Fortitudinis.

29 Idem S. Doctor *art.* 2. poſtquam præmiſit, nomen Fortitudinis dupliciter accipi poſſe, uno modo, ſecundum quod abſolute ſignificat quamdam animi firmitatem, & alio modo, ſecundum quod ſignificat firmitatem tantum in ſuſtinendis, & repellendis iis, in quibus maxime difficile eſt firmitatem habere; ait, Fortitudinem primo modo ſumptam eſſe conditionem cujuslibet virtutis, ſecundo autem modo acceptam eſſe ſpecialem virtutem: tum ad ulteriora progrediens in explicando proprietates hujus virtutis, *art.* 3. probat, Fortitudinem eſſe circa timores, & audacias, cohibendo videlicet timores, & audacias moderando, & *art.* 4. eam verſari circa timores periculorum mortis, cum maxime terribile inter omnia mala corporalia ſit mors, quæ tollit omnia corporalia bona, quod non ſolum *art.* 5. oſtendit procedere de periculis mortis, quæ ſunt in bello, ſed etiam de periculis cujuſcumque alterius mortis: denique *art.* 6. propoſita quæſtione, *Utrum ſuſtinere ſit principalis actus Fortitudinis*, ait, difficilius eſſe timorem reprimere, quam audaciam moderari; & ſic principaliorem actum Fortitudinis eſſe ſuſtinere, id eſt immobiliter conſiſtere, quam aggredi.

30 Juxta doctrinam ejuſdem S. Doctoris 2. 2. *quæſt.* 128. *art. unic.* nullæ ſunt partes ſubjectivæ Fortitudinis, prout eſt particularis virtus. Integrales tamen non deſunt: *Fiducia* videlicet, ut ſcilicet aliquis promptum habeat animum ad aggrediendum; *Magnificentia*, quæ pertinet ad operis executionem, ne ſcilicet aliquis deficiat in executione illorum, quæ cum fiducia inchoavit; *Patientia*, per quam animus non frangitur triſtitia, nec a ſua decidit magnitudine; & demum *Perſeverantia*, hoc eſt continuatio boni operis uſque ad finem. Si enim hæ coarctentur ad propriam materiam Fortitudinis, hoc eſt ad pericula mortis, ab Angelico Præceptore dicuntur partes integrales Fortitudinis; ſed, ſi referantur ad aliquas alias

Digitized by Google

alias materias, in quibus minus periculi ſit, erunt virtutes diſtinctæ a Fortitudine ſecundum ſpeciem ſuam, licet ei adjungantur, ſicut ſecundarium principali.

31 Doctrinam D. Thomæ illuſtrat Roſignolius in ſuo ſæpe citato tractatu *de actionibus virtutis lib.2. cap.11.* in cujus initio, poſtquam expoſuit, apud Philoſophos Fortitudinis nomen & laudem tribui bellicæ Fortitudini, ait *pag.296.*: *Majorem item campum Fortitudini bellicæ dat Chriſtiana religio, quam forte Philoſophia: nec enim, ſi rem ſuo pondere examinemus, Fortitudo bellica in anguſtias unius publici belli compellenda eſt. Eſt, aut eſſe poteſt unicuique ſuum bellum, imminet Chriſtiano cuilibet, ac pio viro ſuum ab Fidei Chriſtianæ, & virtutis hoſte periculum: in acie nobis ſtandum eſt, &, ſi gladio non petendus hoſtis, ſuſtinendus certe ejus impetus; diſcrimen capitis ſubeundum pro Fide, proque virtute. Cum res poſtulat, vita, ſanguiſque fundendus &c. Sed adhuc latius patet Fortitudo Chriſtiana; munit enim, & corroborat hominem adverſus quæcumque alia vitæ diſcrimina.* Late id ipſum Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Fortitudine*. En eorum verba: *Prudentiæ, & Juſtitiæ Fortitudinem ſubdere, operæ pretium eſt; quæ, cum importet animi firmitatem, in duplicem actum dividitur, in aggrediendo ſcilicet, & ſuſtinendo. Ad primum actum duo requiruntur, quorum alterum pertinet ad animi præparationem; & quoad hoc ponitur Fiducia: alterum pertinet ad operis executionem, ne ſcilicet aliquis deficiat in executione illorum, quæ fiducialiter inchoavit; & quoad hoc ſubnectitur Magnificentia. Hæc duo, ſi ad propriam materiam Fortitudinis coarctentur, ſcilicet ad pericula mortis, erunt quaſi partes integrales ipſius, ſine quibus Fortitudo eſſe non poteſt. Ad alium actum Fortitudinis, qui eſt ſuſtinere, duo requiruntur, quorum primum eſt, ne difficultate imminentium malorum animus frangatur per triſtitiam, & decedat a ſua magnitudine; & quantum ad hoc ponitur Patientia. Aliud eſt, ut ex diuturna difficilium paſſione homo non fatigetur uſque ad hoc, ut deſiſtat; & quantum ad hoc ponitur Perſeverantia. Quatuor igitur ſunt partes Fortitudinis integrales, nimirum quoad actum aggrediendi Fiducia, & Magnificentia, quoad actum ſuſtinendi Patientia, & Perſeverantia.* Hoc ipſum iidem Rotæ Auditores proſecuti ſunt etiam in relatione cauſæ Servi Dei Nicolai Factor *tit. de Fortitudine*, & in relatione S. Thomæ de Villanova, *eod. tit.* poſt tractatum Contelorii *de Canonizat. Sanctorum*: quibus adhæſerunt quotquot ſcripſerunt de Canonizatione Sanctorum, Scacchus videlicet *de not. & ſign. ſanctit. ſect.4. cap.3.*, Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom.2. diſput.32. art.15.*, Maderna *in curſu Theolog. tom.2. quæſt.3. art.9.*, Matthæuccius *in practica Theologo-Canon. tit.2. cap.3. §.3.*

32 Actus Chriſtianæ Fortitudinis, ut eſt communis virtus, ſunt aggredi ardua juxta rectam rationem ob finem ſupernaturalem in omni materia ſive præcepti, ſive conſilii. Heroicæ autem Fortitudinis actus erunt prædicta omnia aggredi prompte, faciliter, jucunde, etiam cum omnium Bonorum, & vitæ periculo. Rurſus Fortitudinis Chriſtianæ communis actus

actus ſunt patienter mala ſufferre propter Deum, calamitates, & dolores. Heroicæ autem Chriſtianæ Fortitudinis actus ſunt ea, & ſimilia, immo acerbiora, & mortem ipſam, quatenus opus ſit, prompte & hilariter ferre, & propter Deum tolerare, uti concludunt citati Auctores. Porro præter Fortitudinem, quæ virtus eſt, datur etiam Fortitudo, quæ eſt donum ſpeciale Spiritus Sancti, quod conſolidat firmitatem, & depellit trepidationem naturæ, ita ut fortis abſque ullo timore, immo cum lætitia mortem ipſam ſubeat; quæ ſorte præſtare non poſſet ſola virtus Fortitudinis, quæ, licet inclinet ad ſuperandum opus difficile, ſola tamen virium imbecillitatem ſolidare nequit, juxta doctrinam D. Thomæ *in 3. diſt.34. quæſt.3.art.1.quæſtiunc.1.ad tertium*, ubi ſic ait: *Virtus Fortitudinis eſt circa difficillima ſecundum genus, non tamen ſecundum comparationem ad operantem, quia non excedunt vires ejus; ſed Fortitudo donum etiam eſt circa illa, quæ excedunt humanam facultatem*. Maderna *loc. cit.* contendit, virtutem heroicam Fortitudinis ut plurimum habere annexum Fortitudinis donum, ſed poſſe dari heroicam Fortitudinem abſque prædicto dono; at Cardinalis de Lauræa *loc. cit.* probabilius id negat, inhærendo principiis generalibus alibi expoſitis de virtute heroica.

33 Egregia Chriſtianæ Fortitudinis, & heroica facinora a Nobis in ſuperioribus relata ſunt, cum de Martyrio agebamus. S. Leo Papa *in ſermone* 83. *de S. Laurentio Mart. cap.*2. ita ſcribit: *Quam glorioſa polleat dignitate, etiam Perſecutores ipſius ſentire potuerunt, cum illa mirabilis animi Fortitudo de Chriſti principaliter amore concepta non ſolum ipſa non cederet, ſed etiam alios exemplo ſuæ tolerantiæ roboraret*. Sanctus autem Auguſtinus *ſerm.* 276. (*cap.*2. *col.*1112. *oper. tom.*5.) de S. Vincentio Martyre ita loquitur: *Tanta graſſabatur crudelitas in Martyris corpore, & tanta tranquillitas proferebatur in voce, tantaque pœnarum aſperitas ſæviebat in membris . . . ut miro modo putaremus, Vincentio patiente, alium non loquentem torqueri*. Si ſermo hic habendus eſſet de Martyribus, multa alia Fortitudinis ipſorum monumenta hauriri poſſent ex S. Ambroſio *lib.* 1. *de Virginibus* (*cap.* 6. *col.* 148. *oper. tom.*2.) ubi loquitur de S. Agnete; ex S. Baſilio *homil. in Gordium Martyrem pag.*141., & *homil. de Barlaam Martyre* (*pag.*138. *oper. tom.*2.); ex B. Petro Damiani *ſerm.*17. *qui eſt primus de S. Vitali Martyre*, & *ſerm.*31. *qui eſt ſecundus de S. Apollinari Epiſcopo & Martyre* (*tom.* 2. *oper.*); atque ex ſexcentis aliis, qui de eximia Fortitudine Martyrum loquuntur. At, quoniam nunc de Confeſſoribus tractatur, exempla Fortitudinis eorum infra narrabuntur, cum de ærumnis, & tribulationibus Dei Servorum loquemur. Ibi quippe memorabuntur ægritudines, luctus, infamia, dolores ex patria, propinquis, amicis, & alia ſimilia, quæ omnia Fortitudo præſtitit, ut conſtanter ſuperarentur: itemque ſermo fiet de Sancto Job, de quo ſic ait S. Ambroſius *lib.* 1. *officior. cap.* 39. (*num.* 204. *col.* 52. *oper. tom.*2.): *Quid horum Sancto Job vel in virtute defuit, vel in vitio obrepſit? Quomodo laborem ægritudinis, frigoris, famis pertulit? Quomodo deſpexit ſalutis*

periculum? Numquid rapinis divitiæ coacervatæ, de quibus tanta in opibus affluebant? Numquid avaritiam cenſus, aut voluptatis ſtudia, cupiditateſque excitavit? Numquid trium Regum injurioſa contentio, vel ſervorum contumelia in iram excuſſit? &c. Quis igitur tam fortis, quam Sanctus Job? Interim hic nonnulla exponentur de Patientia, & de Perſeverantia Confeſſorum, quæ ex dictis ſunt partes integrales Fortitudinis, & alia nonnulla ad Fortitudinem pertinentia juxta morem ex Actis deſumentur præteritarum Canonizationum.

34 S. Gregorius *dialog. lib.4. cap.15. (col.396. oper. tom.2.)* loquens de tranſitu Romulæ Ancillæ Dei ſic fatur: *Romula ea, quam Græco vocabulo Medici Paralyſim vocant, moleſtia corporali percuſſa eſt, multiſque annis in lectulo decubans pæne omni jacebat membrorum officio deſtituta: nec tamen hæc eadem ejus mentem ad impatientiam flagella perduxerant; nam ipſa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum, quia tanto ſollicitius ad uſum orationis excreverat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat.* S. Hieronymus *in epitaph. Paulæ ad Euſtoch. (num.1. col.685. oper. tom.1.)* invictam ejus inter dolores Patientiam commendat: *Inter doloris aculeos, quos mira Patientia ſuſtinebat, quaſi apertos ſibi cælos aſpiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Egregium factum S. Romualdi invictam ejus Patientiam comprobans refertur a B. Petro Damiani in ejus vita (*cap.4. oper. tom.2.*): *Rudis, & nullatenus ordine vitæ ſingularis inſtructus ......* (loquitur de Marino) *plerumque de cella exiens una cum Diſcipulo paſſim per latitudinem eremi, pſallendo, ſpatiabatur, nunc ſub iſta arbore vicenos, nunc ſub illa tricenos, vel quadragenos concinens Pſalmos. Romualdus autem, quia ſæculum idiota reliquerat, aperto Pſalterio, vix ſuorum verſuum notas ſyllabatim explicare valebat .... Marinus vero virgam in dextera gerens, Romualdo e diverſo ſedenti ſiniſtram capitis partem ſæpiſſime verberabat. Poſt multa autem Romualdus gravi admodum neceſſitate compulſus, humiliter ait: Magiſter, ſi placet, a dextero me deinceps tempore percute, quia jam lævæ auris auditum funditus perdo. Tunc ille tantam ejus patientiam admiratus, indiſcretæ ſeveritatis temperat diſciplinam.* Et in eadem vita *cap. 49.* falſam exponens accuſationem de peſſimo crimine adverſus eum oppoſitam a Pſeudodiſcipulo, inquit: *Mox itaque diſcipuli omnes adverſus eum irati, omnes infeſti, alii clamant, Senem impium laqueo debere ſuſpendi, alii dignum judicant cum ipſa cellula ignibus concremari. Quod utique valde mirabile fuit, præſertim ſpirituales viros ex decrepito Sene, & ultra quam centenario tam nefarium ſcelus credere potuiſſe, cui etiamſi voluntas adeſſet, natura tamen, & frigidus ſanguis, & ariditas attenuati corporis hoc penitus denegaret. Sed credendum eſt procul dubio, ad augendum Sancti viri meritum hoc ſibi tam gravis adverſitatis cælitus accidiſſe flagellum. Nam & ipſe aſſerebat, hoc in eremo, unde nuper abſceſſerat, veraciter agnoviſſe, & ad hoc dehoneſtatis improperium ſubeundum alacriter adveniſſe.*

35 Perſeverantiam laudat S. Bernardus *epiſt. 129. (num. 2. col. 139. vol.1.*

vol. 1. *oper.*) : *Et nunc quid reſtat, cariſſimi, niſi, ut admoneamini de Perſeverantia, quæ ſola meretur viris gloriam, coronam virtutibus? Prorſus abſque Perſeverantia nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor conſequitur. Vigor virium, virtutum conſummatio eſt; nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium; ſoror eſt Patientiæ, conſtantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, propugnaculum ſanctitatis. Tolle Perſeverantiam, nec obſequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem Fortitudo.* De S. Paulæ Perſeverantia loquitur S. Hieronymus *in cit. epitaph. ad Euſtoch.* (*col.*718.) : *Mater tua audivit cum Abraham*, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam oſtendam tibi; *& per Jeremiam Dominum præcipientem*: Fugite de medio Babylonis, & ſalvate animas veſtras, *& uſque ad diem mortis ſuæ non eſt reverſa in Chaldæam, nec ollas Ægypti, & virulentias carnium deſideravit, ſed choris comitata virgineis civis eſt Salvatoris effecta.* Et in vita S. Hilarionis (*tom.*2. *oper. col.*17.) poſt narratam miram ejus abſtinentiam, & vitæ auſteritatem, ſubdit *num.*11.: *Incredibili fervore mentis, ut eo tempore quaſi novus accederet ad ſervitutem Domini, quo ceteri ſolent remiſſius vivere.* Tandem S. Athanaſius in vita S. Antonii Abbatis (*num.*93. *pag.*864. *oper. tom.*1. *part.*2.) ait de ejus heroica Perſeverantia: *Sed ex iis æſtimate, cujuſmodi fuerit homo Dei Antonius, qui ab adoleſcentia ad tam grandem ætatem, æquali ſervato ad aſceticam ſtudio: nec ob ſenectutem, lautioris cibi deſiderio victus, nec ob corporis infirmitatem mutata habitus forma, nec ablutis aqua pedibus: nihilominus omnino incolumis perduravit. Illæſos quippe oculos, atque integros habuit, ita ut recte videret: dentiumque illi ne unus quidem excidit, ſolummodo prope gingivas attriti erant ob grandem ſenis ætatem. Pedibus autem manibuſque ſanus omnino permanſit: & ſane omnibus, qui variis cibis, lotionibus, variiſque veſtibus uterentur, vegetior apparebat, atque omnino robuſtior.*

36 Cetera ſuccedunt ad materiam virtutis Fortitudinis referenda, quæ ex Actis præteritarum Canonizationum deſumuntur. In relatione itaque cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de inſigni Fortitudine*, narrantur ejus labores in peregrinationibus, & navigationibus, quas pro Dei amore, & animarum ſalute ſuſcepit ab anno 1541. quo in Indiam navigavit, uſque ad annum 1552. quo diem clauſit extremum: narratur, quomodo, maximis ſuperatis difficultatibus, Japoniam attigerit, quam ardua & aſpera non ſolum alacriter aggreſſus ſit, ſed etiam conſtantiſſime, diuturnis & graviſſimis laboribus exantlatis; animi hilaritate, impavido vigore, perpetua in Deum fiducia, etiam in extremis & certiſſimis vitæ periculis ſuperaverit. In relatione S. Pii V. *eod. tit. de Fortitudine* ſignanter de ejus Perſeverantia, quæ pars eſt Fortitudinis, hæc habentur: *Hanc Pius uſque ad mortem unico vitæ tenore oſtendit in arduis operibus ad Chriſti gloriam, & Chriſtianorum utilitatem exercendis, in quibus vitam in apertum diſcrimen ſæpius exponere non eſt veritus.* In relatione S. Joannis de Deo *tit. de quatuor virtutibus Cardinalibus* inter cetera pro oſtendenda Fortitudine heroica exponitur, quomodo

modo propter Dei amorem plurimas calamitates & anguſtias impavido pectore ſubiverit, cum diu noctuque, licet frigoris, caloriſve urgerent moleſtiæ, denudatis capite, pedibus, & tibiis huc illuc perrexerit, eleemoſynas pro pauperibus perquiſiverit, eoſdemque humeris exceptos in valetudinarium intulerit, excitatoque incendio Granatæ in Regio pauperum valetudinario, ſeſe in ignem conjecerit, ut infirmos e flammis eriperet. In relatione S. Jacobi de Marchia refertur, eum tumultuoſis & ſævientibus ſeditioſis ultro ſe objeciſſe pro Chriſto, & inſtantis mortis periculis nequaquam perterritum, Euangelium Barbaris prædicaviſſe. In relatione S. Cajetani *tit. de Fortitudine*, dicitur & comprobatur, illum in Urbis direptione ſub Clemente Papa VII., cum, aſſumptis ſociis, ſe in collem Pincium recepiſſet, & miles, qui eidem, cum ſæcularis eſſet, inſervierat, pecuniam & aurum poſtulaſſet, ipſeque reſpondiſſet, ſe ſæculari ſtatu divitem fuiſſe, ſed ante quatuor annos inopem pro Chriſto evaſiſſe, mileſque & ceteri commilitones ex hoc indignati, eum variis affectum cruciatibus crudeliſſima tandem barbarie injecto in pudenda fune elevaverint; illum, inquam, tormentum hoc mira animi, corporiſque conſtantia ac fortitudine libenter pro Chriſti amore ſuſtinuiſſe; & rurſus, Barbaris magno impetu eum ſubinde adorientibus, dum inter Romanæ urbis ejulatus & querelas in ſua eccleſia decenter ornata, prout temporum calamitas & anguſtia patiebatur, coram ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento proſtratus orabat, teterrimis carceribus incluſum mira animi conſtantia in ipſorum militum animos religionis ſpiritum inſinuare conatum eſſe, ſedatoque animo vinculis circumdatum ſe geſſiſſe, perinde ac ſi proprium collegium habitaret; ita ut, cum unus ex Ducibus ipſum una cum ſociis Divina Officia recitantem obſervaſſet, animique tranquillitatem eſſet admiratus, qua nec in proprio Choro magis frui potuiſſet, non ſiverit, ipſum amplius ſub cuſtodia ſervari, ſed liberum dimiſerit. Denique, ut exemplis virtutis Fortitudinis finis imponatur, præter illa alio in loco referenda, ſatis erit lectorem remittere ad ceteras eorumdem Rotæ Auditorum relationes editas in cauſis SS. Ignatii, Philippi Nerii, Ludovici Bertrandi, Petri de Alcantara, Aloyſii Gonzagæ.

§. IV.

De virtute Temperantiæ, ejus partibus, & heroicitate.

37 ULtimus locus inter virtutes Cardinales, ſeu morales datur virtuti Temperantiæ. S. Ambroſius *lib. unic. de virginit. cap.* 18. *num.* 114. *col.* 241. *oper. tom.* 2. hæc habet de Temperantia Chriſtiana Charitati innixa: *Sacratæ vinculo Charitatis, myſteriorumque contemplatione cæleſtium negligit corporis voluptates.* S. Auguſtinus *de morib. Eccleſ.* (*cap.* 19. *col.* 700. *oper. tom.* 1.): *Munus enim ejus* (Temperantiæ) *eſt in coercendis, ſedandiſque cupidi-*

cupiditatibus, quibus inhiamus in ea, quæ nos avertunt a legibus Dei, & a fructu bonitatis ejus: & rurſus (*lib.* 1. *de liber.arbit. cap.*13.*col.*580. *loc.cit.*) : *Temperantia eſt affectio coercens, & cohibens appetitum ab iis rebus, quæ turpiter appetuntur*. Eamdem virtutem Temperantiæ ſic deſcribit S. Proſper, ſeu quivis alius Auctor (*lib.*3.*de vita contemplativa cap.*19.*pag.*92.): *Temperantia temperantem facit, abſtinentem, parcum, ſobrium, moderatum, pudicum, tacitum, ſerium, verecundum. Hæc virtus ſi in animo habitat, libidines frenat, affectus temperat, deſideria ſancta multiplicat, vitioſa caſtigat, omnia intra nos confuſa ordinat, ordinata corroborat, cogitationes pravas removet, inſerit ſanctas, ignem libidinoſæ voluptatis extinguit, animi teporem deſiderio futuræ remunerationis accendit, mentem placida tranquillitate componit, & totam ſemper ab omni vitiorum tempeſtate defendit*.

38 De Temperantia agit D.Thomas 2. 2. *quæſt.*141. ubi *art.*1. probat, Temperantiam eſſe virtutem, cum maxime inclinet ad id, quod eſt ſecundum rationem: *art.*2. oſtendit, eſſe ſpecialem virtutem; licet enim unicuique virtuti morali competat rationem ponere in humanis operationibus & paſſionibus, cum tamen Temperantia refrenet appetitum ab iis, quæ maxime hominem alliciunt, ſpecialis eſt virtus, cum ſpecialem habeat materiam: *art.*3. propoſita quæſtione, *Utrum Temperantia ſit ſolum circa concupiſcentias & delectationes*, ait, ſicuti virtus Fortitudinis, de cujus ratione eſt firmitatem præſtare, præcipue verſatur circa paſſionem pertinentem ad fugam corporalium malorum, ſcilicet circa timorem, & ex conſequenti circa audaciam, quæ aggreditur terribilia ſub ſpe alicujus Boni; ita etiam Temperantiam, quæ quamdam moderationem importat, præcipue verſari circa paſſiones tendentes in Bona ſenſibilia, ſcilicet circa concupiſcentiam & delectationem, & ex conſequenti circa triſtitiam, quæ oritur ex abſentia talium delectationum. Quia vero naturales operationes, quibus natura individui per cibum & potum, & natura ſpeciei per conjunctionem maris & feminæ conſervantur, & earum delectationes conſequuntur ſenſum tactus, & circa utrumque uſum nonnulla ſunt, quæ eum faciunt delectabiliorem, ſicuti pulcritudo, & ornatus feminæ, & ſapor delectabilis in cibo, & etiam odor; hinc infert S. Doctor *art.*4. Temperantiam eſſe circa delectationes ciborum & potuum, & circa delectationes venereas, ideoque præcipue circa delectationes tactus, & ſecundario circa delectationes guſtus, vel olfactus, vel viſus, & magis circa guſtum, quam circa alios ſenſus, cum guſtus tactui propinquior ſit ceteris ſenſibus. Ad ulteriora progreditur idem S. Doctor. Quocirca *art.* 6. ſcribit, Temperantiam accipere neceſſitatem hujus vitæ ſicut regulam delectabilium, quibus utitur, ut ſcilicet tantum eis utatur, quantum neceſſitas hujus vitæ requirit; & *art.* 7. ſtatuit, Temperantiam eſſe virtutem principalem, ſeu Cardinalem, cum delectationes tactus ſint nobis magis naturales, & ideo ſit difficilius ab eis abſtinere, & earum concupiſcentias refrenare; & *art.* 8. Temperantiam, utpote moderantem ſolum concupiſcen-

cupiſcentias & delectationes eorum, quæ pertinent ad ipſum hominem, eſſe virtutem minus excellentem Juſtitia, & Fortitudine, cum Juſtitia, & Fortitudo pertineant ad Bonum multitudinis, & eſſe pariter minus excellentem Prudentia, & virtutibus Theologicis.

39 Partes integrales Temperantiæ dicuntur perfectiones quædam, quæ comitantur actum Temperantiæ tam intrinſecus, quam extrinſecus, ita ut talis actus omnino perfectus ab habitu prodeat Temperantiæ: quocirca hujus virtutis partes integrales ſunt *Honeſtas*, & *Verecundia*. Partes ſubjectivæ ſunt virtutes, quæ ad Temperantiam tanquam ad genus ſuum referuntur; & ſunt *Abſtinentia*, *Sobrietas*, *Caſtitas*, quæ etiam *Pudicitia*, & *Virginitas* appellatur. Partes potentiales ſunt nonnullæ aliæ virtutes, quæ ex aliquo capite affines ſunt Temperantiæ, & ex alio capite a vera Temperantiæ ratione deficiunt: occupantur enim hæ virtutes in cohibendis quibuſdam appetitionibus circa quædam delectabilia, non quidem adeo vehementis delectationis, quemadmodum ſunt delectabilia tactus, aut guſtus: & octo quidem ſunt, quæ inter partes potentiales recenſentur, nempe *Continentia*, *Manſuetudo*, *Clementia*, *Modeſtia*, *Humilitas*, *Studioſitas*, *Eutrapelia*, & *Simplicitas*. Legi poteſt D. Thomas 2. 2. *quæſt.*143. *artic. unic.* & tam quæ in hoc paragrapho, quam quæ in antecedenti ex eodem S. Doctore deſumpta ſunt, fuſe exornant ſcribentes de Canonizatione Sanctorum, Scacchus videlicet *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*4. *cap.*4. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.*2. *diſp.*32. *art.*16. Maderna *in curſ. Theolog. tom.*2. *tract.*6. *quæſt.*3. *art.*10. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. tit.*2. *cap.*3. §.4 Auditores Rotæ in omnibus fere relationibus editis in cauſis Canonizandorum, ſignanter autem in relatione SS. Jacobi de Marchia, Joannis de Deo, Felicis de Cantalicio, Aloyſii Gonzagæ, Petri Regalati *tit. de Temperantia*, & in relationibus cauſarum B. Hieronymi Æmiliani, & Servi Dei Nicolai Factor *eod. tit. de Temperantia*.

40 Honeſtas ſic dicitur quaſi honoris ſtatus ex Iſidoro *lib.*10. *origin.*; & quia nihil dignum eſt honore præter virtutem, idcirco honeſtum generatim ſumptum coincidit cum virtute; neque hoc modo acceptum, eſt pars Temperantiæ, aut alicujus virtutis, ſed genus ad omnes, & quid eas tranſcendens. Cum autem moralis pulcritudo, ſive honeſtas in illa virtute potiſſimum eluceat, quæ id, quod turpiſſimum eſt, tanquam ſibi contrarium repellit, & Temperantia excludat ab homine carnales & brutas concupiſcentias & delectationes, hinc oportet, ut in ipſa Temperantia honeſtas potiſſimum ſplendeat, & ipſi peculiari titulo tribuatur, & ejus pars dicatur.

41 De Honeſtate agit D. Thomas 2 2. *quæſt.*145. *art.*1. *& ſeqq.*, ubi, poſtquam *art.*1. docuit, honeſtum, proprie loquendo, idem eſſe cum virtute, *art.*4. probat, Honeſtatem ſpecialiter pertinere ad Temperantiam, non uti partem ſubjectivam ejus, vel virtutem adjunctam, ſed tanquam partem integralem, & quamdam conditionem, cum ad Temperantiam

tiam

Digitized by Google

tiam pertineat repellere, quod eſt turpiſſimum & indecentiſſimum homini, ſcilicet brutas voluptates. De Verecundia tractat idem S. Doctor 2. 2. *quæſt.* 144. ubi *artic.* 1. propoſita quæſtione, *Utrum Verecundia ſit virtus*, reſpondet, ſtricte loquendo, non eſſe virtutem, cum virtus ſit perfectio quædam, Verecundia autem repugnet perfectioni; eſt enim timor alicujus turpis, quod poteſt exprobrari; ſed lato modo loquendo, virtutem appellari poſſe, cum ſit paſſio laudabilis, & communiter virtus dicatur omne, quod eſt bonum & laudabile in humanis actibus vel paſſionibus: item *art.* 4. *ad quartum* ſcite conſiderat, Verecundiam non eſſe partem Temperantiæ, ſed diſpoſitionem ad ipſam; jacit enim prima fundamenta Temperantiæ, & incutit horrorem turpitudinis: & 3. *part. quæſt.* 95. *art.* 1. *ad ſecundum* aſſignat diſcrimen inter Verecundiam, & Pœnitentiam; licet enim utraque malum reſpiciat, Verecundia tamen reſpicit turpe factum ut præſens, pro quo timet confuſionem, Pœnitentia vero illud reſpicit ut præteritum; eſt autem contra perfectionem virtutis, ut aliquis in præſenti committat turpe factum, de quo oporteat verecundari; ſed non eſt contra perfectionem virtutis, ut aliquis prius commiſerit turpia facta, quorum oporteat eum pœnitere, ut ex vitio ad virtutem evadat.

42 De Abſtinentia multa habentur apud D. Thomam 2. 2. *quæſt.* 146. ibi quippe *art.* 1. ait, Abſtinentiam ex ſuo nomine ſignificare ſubtractionem ciborum; ſed hoc modo deſcriptam non deſignare virtutem, vel actum virtutis; tunc ſolum ſignificare vel habitum virtutis, vel actum, cum a ratione regitur, quæ facit, ut abſtineamus, ſicut oportet, ſcilicet cum hilaritate mentis, & quomodo oportet, ſcilicet propter gloriam Dei, non propter gloriam noſtram: & *art.* 2. propoſita quæſtione, *Utrum Abſtinentia ſit ſpecialis virtus*, affirmando reſpondet, cum delectationes ciborum abſtrahant hominem a bono rationis, & neceſſe ſit, ſpecialem eſſe virtutem, quæ militet contra impetum hujus paſſionis. *Eadem* 2. 2. *quæſt.* 149. agit S. Doctor de Sobrietate, ibique *art.* 2. oſtendit, eſſe ſpecialem virtutem, & ſpecialem partem Temperantiæ, cum conſervet bonum rationis adverſus ſpeciale impedimentum a nimio potu vini deſcendens, quod ſuis vaporibus cerebrum perturbat. De Caſtitate quoque, & Pudicitia, necnon de Virginitate, multa præclara habentur apud eumdem S. Thomam 2. 2. *quæſt.* 151.; quippe *art.* 1. ait, Caſtitatem eſſe virtutem, cum per eam ratio concupiſcentiæ refrenetur: *art.* 3. eſſe virtutem diſtinctam ab Abſtinentia, cum hæc ſit circa delectationes ciborum, illa autem circa delectationes venereorum: *art.* 4. Pudicitiam ad Caſtitatem ordinari, non quaſi virtutem ab ipſa diſtinctam, ſed ſicut exprimentem quamdam circumſtantiam Caſtitatis; Caſtitas enim reſpicit veneream commixtionem, & Pudicitia ſigna venereorum, puta aſpectus impudicos, oſcula, & tactus: *quæſt.* autem 152. *art.* 3. docet, Virginitatem eſſe ſpecialem virtutem ſe habentem ad Caſtitatem, ſicuti Magnificentia ad Liberalitatem; cum conſervet hominem immunem ab experimento venereæ voluptatis,

Digitized by Google

luptatis, & habeat quamdam laudis excellentiam præ alio, qui ſe conſervat immunem ab inordinatione, ut loquitur S. Doctor, venereæ voluptatis.

43 *In eadem* 2. 2. S. Doctor fuſe explicat partes potentiales Temperantiæ: *quæſt.* quippe 155. ſermonem facit de Continentia, ibique *art.* 1. ait, Continentiam non eſſe virtutem, ſed quoddam mixtum, quod habet aliquid de virtute, & in aliquo deficit a virtute; ſed, largius loquendo, ſumpta virtute pro quolibet principio laudabilium operum, dici poſſe virtutem: item, poſtquam *art.* 2. demonſtravit, Continentiam proprie verſari circa concupiſcentias delectationum tactus, *art.* 3. *ad primum* docet, Continentiam eis delectationibus reſiſtere, ſed eas non moderari, quod pertinet ad Temperantiam. Clementia,& Manſuetudo conveniunt in hoc, quod impetum iræ refrenant, ſed differunt ad invicem, cum Clementia moderetur exteriores punitiones, at Manſuetudo paſſionem iræ diminuat. Utraque virtus eſt, cum appetitum rationi ſubdat, & utraque eſt pars Temperantiæ, cum ex dictis in quadam refrenatione conſiſtant, juxta doctrinam ſæpe citati D.Thomæ 2. 2. *quæſt.* 157. *art.* 1. *& ſeqq.*. Modeſtia eſt pars Temperantiæ, & ei adjungitur tanquam principali: Temperantia quippe ſe habet circa ea, quibus modum ponere difficile eſt, uti ſunt delectationes tactus, & Modeſtia modum ponit iis, quæ ſunt mediocria, & quibus non ita difficile eſt modum ponere, ut idem S. Doctor probat 2.2. *quæſt.* 160. *art.* 1. De Humilitate infra agetur; ſolumque hic adnotare fas ſit, Humilitatem eſſe virtutem, cum temperet & refrenet animum, ne immoderate tendat in excelſa, & Humilitatem eſſe partem Temperantiæ, cum reprimat motum ſpei, qui eſt motus ſpiritus in alta tendentis,juxta S. Doctorem 2.2. *quæſt.* 161. *art.* 1. *& art.* 4. Subſequitur Studioſitas, de qua idem D. Thomas *quæſt.* 166. ubi *art.* 2. ſtatuit, Studioſitatem eſſe partem potentialem Temperantiæ, ſicuti virtutem eidem ſubjectam, cum revocet voluntatem & appetitum a vana curioſitate, ita ut aliquis cognoſcere, aut ſcire nolit, niſi ea, quæ expediunt & congruunt ſuo ſtatui & conditioni. In ludis quoque poteſt eſſe aliqua virtus; oportet enim aliquando adhibere remedium fatigationi per aliquam delectationem, intermiſſa intentione inſiſtendi uſui rationis, quæ requies cum ludo honeſto habetur. Ut itaque homo refrenetur ab immoderatione ludorum, circa ludos aliqua virtus habetur, quæ *Eutrapelia* vocatur, de qua idem S. Doctor *quæſt.* 168. *art.* 2. Parcitas denique, ſive Simplicitas, ſeu Moderatio virtus quædam eſt, per quam quis moderate utitur externis rebus ad corpus pertinentibus, ornatu, veſtibus, omnique apparatu ſecundum ſui ſtatus conditionem; juxta ea, quæ fuſe habentur apud eumdem D. Thomam *quæſt.* 169. *art.* 1.

44 His generaliter præmiſſis, ut deſcendamus ad ea, quæ ad noſtrum pertinent præſens inſtitutum, in cauſis Servorum Dei, de quorum virtutibus quæritur, judicium inſtituendum eſt de virtute Temperantiæ, & ei annexis; ea tamen adhibita moderatione alibi ſignificata, ut inſtituatur judi-

judicium, habita ratione ſtatus ipſorum & conditionis: quemadmodum animadvertit etiam Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.4. cap.4. num.* 281. Temperantiæ Chriſtianæ, ſed communis, actus erunt, ea exercere, quæ ad ipſam & virtutes ei annexas pertinent. Heroicæ autem Chriſtianæ Temperantiæ actus erunt, ea ipſa exercere, ſed prompte, expedite, & delectabiliter, cum diſcrimine quoque corporalis ſalutis ac vitæ, ex dono Spiritus Sancti; cum donum Timoris virtuti Temperantiæ reſpondeat, juxta D. Thomam 2. 2. *quæſt.* 141. *art.* 1. ubi, propoſita jam memorata quæſtione, *Utrum Temperantia ſit virtus*, propoſitoque ſibi tertio loco argumento, *Cuilibet virtuti reſpondet aliquod donum; ſed Temperantiæ non videtur aliquod donum reſpondere, quia jam in ſuperioribus dona omnia ſunt aliis virtutibus attributa; ergo Temperantia non eſt virtus;* ſic ei reſpondet: *Ad tertium dicendum, quod Temperantiæ etiam reſpondet aliquod donum, ſcilicet Timoris, quo aliquis refrenatur a delectationibus carnis, ſecundum illud Pſalmi,* Confige Timore tuo carnes meas. *Donum autem Timoris principaliter quidem reſpicit Deum, cujus offenſam vitat, & ſecundum hoc correſpondet virtuti Spei; ſecundario autem poteſt reſpicere quæcumque aliquis refugit ad vitandam Dei offenſam. Maxime autem homo indiget Timore Divino ad fugiendum ea, quæ maxime alliciunt, circa quæ eſt Temperantia: & ideo Temperantiæ etiam correſpondet donum Timoris.*

45 Plura de actibus heroicæ Temperantiæ infra exponentur, cum agetur de carnis & corporis mortificatione. Nunc autem nonnulla dicentur de jejuniis aliquorum Sanctorum, & de aſſumptis a nonnullis ex eis adverſus carnem auſteritatibus, quæ omnia ad heroicam pertinent Temperantiam. S. Ambroſius *ſerm.* 52. *num.*4. *col.* 462. *in append. tom.* 2. *oper.* de S. Joanne Baptiſta hæc habet: *Fuit utique jejunus, humilis, parcus, & virgo ... : Eſca autem ejus erant locuſtæ, & mel ſilveſtre .... Quæ præclarior abſtinentia, quam, ſpretis vitæ hujus deliciis, ſtridulis veſci locuſtis, ac melle ſilveſtri?* S. Gregorius Nazianzenus *in cit. orat.*20. *in laudem Sancti Baſilii* inquit *pag.*357.: *Quis unquam tanta inedia fuit, pæne etiam dixerim, quis tam carnis expers? Nam voracitates & ſaturitates ad eos abjecerat, qui ad brutorum naturam propius accedunt, quorumque ſervilis atque in terram prona vita eſt &c. Neceſſariis tantum cibis, quandiu licebat, vitam tolerabat &c. Suaviſſima cœna & obſonium, panis & ſal, novum inquam illud condimentum; & potio ſobria, & uberrima, quam nobis nihil laborantibus fontes profundunt.* Apud S. Gregorium Papam *dialog. lib.*2. *cap.*1. *col.*209. *oper. tom.*2. narratur mirabile S. Benedicti jejunium, qui in teterrimo ſpecu permanens, ſoli cognitus cuidam Monacho, cui nomen *Romanus*, pane ſibi ab ipſo delato per tres annos vitam aſperrimam duxit. B. Petrus Damiani *in vita S. Romualdi cap.*52. hæc de illo teſtatur: *In Syria denique Vir venerabilis per ſeptem fere annos incluſus manſit &c. Vivebat autem, vergente jam ſenectute, nimis diſtricte, videlicet, cum jam & ipſi perfecti viri ſolent remiſſius vivere, & aliquid ſibi de ſui propoſiti rigore laxare. Nam per unius Quadrageſimæ ſpatium*

Digitized by Google

nihil aliud neque in cibo, neque in potu penitus habuit, niſi de modica farina & pa cis herbis ſorbitiunculam faciens, ex ea ad imitationem Hilarionis vixit. Quinque vero hebdomadibus nihil aliud comedens, ad modicum ſe infuſi ciceris adſtrinxit &c. Si quando vero eum ex aliquo eſculentiori cibo gulæ vitium titillaret, mox accurate illum præparari præcipiens, ori & naribus apponebat, & ſolum captans odorem dicebat: O gula, gula, quam dulcis, quam ſuavis modo tibi ſaperet iſte cibus; ſed væ tibi, ex eo numquam guſtabis: & ſic intactum ad cellarium remittebat. Denique S. Bonaventura *in Legenda S. Franciſci cap.* 5. *pag.* 302. *oper. tom.* 7. hoc de ejus abſtinentia profert teſtimonium: *Cocta cibaria ſanitatis tempore vix admittebat, & raro: admiſſa vero aut conficiebat cinere, aut condimenti ſaporem admixtione aquæ ut plurimum reddebat inſipidum. De potu quid dicam? cum & de aqua frigida, dum ſitis æſtuaret ardore, vix ad ſufficientiam biberet.*

46 Succedunt ceteræ auſteritates adverſus carnem aſſumptæ, de quibus pariter infra tractabitur, cum agetur de carnis & corporis mortificatione, ubi etiam tum jejuniorum & abſtinentiarum, tum ceterarum auſteritatum exempla congregabuntur ex Actis Canonizationum deſumpta. Intereaque referre ſatis erit, quæ habentur apud S. Joannem Climacum *in ſcala paradiſi grad.* 5. *pag.* 115. ubi affabre locum deſcribit a ſe viſum, quem appellabant carcerem Pœnitentiæ: *Vidi quoſdam ex innocentibus illis reis totas noctes ad uſque mane ſub dio immotis pedibus ſtantes, & miſerabiliter cum ſomno & natura luctantes, vique hujus pæne fractos, dum nullam ſibi penitus quietem indulgerent; immo ſe ipſos graviter adhuc objurgarent, & conviciis inſuper, & contumeliis excitarent: alios cælum intuentes, & illinc opem cum lamentabili voce gemituque implorantes: alios item, qui in precibus perſeverabant, manus poſt terga ſceleratorum ritu revincti vultus alto mœrore confuſos humi defigebant, ut qui ſe indignos judicarent, qui cælum reſpicerent &c. Sedebant alii humi in pavimento ſuper cinerem & ſaccum, genibuſque vultum tegebant, frontibus humum ferientes: alii aſſidue pectus tundebant, animæ ſuæ ſtatum primum, vitamque præteritam, quam cum virtute traduxerant, revocantes. Ex his ergo alii pavimentum lacrymis inundabant, alii lacrymarum fonte deſtituti ſe ipſos diverberabant, alii tamquam in funere animas ſuas lamentabantur, nec magnitudinem doloris pectore poterant continere,* & alia hujuſmodi. Deinde proſequitur *pag.* 119.: *Videre erat in illis linguas ardentes, & pro ritu canum ex ore promiſſas: alii in gravi Solis æſtu ſe cruciabant: alii frigore ſe torquebant: alii, cum modicum quid aquæ libaſſent, deſierunt, tantum ut ne ſiti enecarentur: alii, cum panem guſtaſſent duntaxat, illum rurſus procul ab ſe rejiciebant, ſe indignos dictitantes, qui cibum humanum ſumerent, qui beſtiarum opera exercuiſſent. Ubi ſignum apud illos riſus? Ubi otioſæ fabulæ? Ubi ſubitus furor, aut ira?... Ubi cura corporis? Ubi veſtigium vanæ gloriæ? Ubi deinceps deliciarum ſpes? Ubi de vino cogitatio? Ubi vel pomi guſtatio? Ubi culinæ, & ollæ ſolatium? Ubi gulæ illecebra? Omnium horum deinceps in omni præſenti vita ſpes apud illos penitus ſublata, & deleta erat.* Et poſt alia multa *pag.* 121.: *Erat*

videre

videre in illis genua, quæ ex aſſidua geniculationum conſuetudine callum obduxerant; oculis exeſos, & depiles, altoſque in ſinus capitis recedentes: genas habebant ſaucias, et ardore ferventium lacrymarum aduſtas; vultuſque pallentes, et emaciatas facies, nihil a mortuis, ſi conferres, differentes; pectora plagarum ictibus liventia, et e crebris pugnorum verberibus cruenta ſanguinis ex pectore rejecta ſputa. Ubi illic lectus quieti poſitus? Ubi munditiès, et adverſus frigora veſtis munimentum? Rupta et lacera omnia et inquinata, ſordibuſque vermium ſcatentia &c.

47 Inter partes potentiales Temperantiæ Humilitatem, & inter partes ſubjectivas Caſtitatem, Pudicitiam, & Virginitatem enumeravimus: quocirca neceſſarium eſſe videtur hic nonnulla de prædictis innuere. De Humilitate habetur *Matth.* 11. *v.* 29. *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde*: ſuper quo Matthæi textu S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 161. *art.* 5. *ad quartum* ita ſcribit: *Dicendum, quod ideo Chriſtus præcipue nobis Humilitatem commendavit, quia per hoc maxime removetur impedimentum humanæ ſalutis, quæ conſiſtit in hoc, quod homo ad cæleſtia & ſpiritualia tendit, a quibus homo impeditur, dum in terrenis magnificari ſtudet; & ideo Dominus, ut impedimentum ſalutis auferret, exteriorem celſitudinem contemnendam monſtravit per Humilitatis exempla: & ſic Humilitas eſt quaſi quædam diſpoſitio ad liberum acceſſum hominis in ſpiritualia & Divina Bona. Sicut ergo eſt perfectio potior diſpoſitione, ita etiam Charitas, & aliæ virtutes, quibus homo directe movetur in Deum, ſunt potiores Humilitate.*

48 De Humilitate eſſe inquirendum in cauſis Beatificationis & Canonizationis, concors eſt Doctorum ſententia *in cap. Audivimus, de Reliq. & venerat. Sanctor.*, quod & adnotarunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de Humilitate*, *§. Et hæc ſatis*, & in relatione S. Raymundi *part.* 2. *art.* 2. & bene proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 5. *cap.* 5. *pag.* 351. *Hæc autem virtus Humilitatis eſt adeo eſſentialis & pernеceſſaria in Chriſti ſectatoribus, ut totius ædificii ſpiritualis ex Chriſti dogmatibus ad normam Evangelicam conſtruendi fundamentum eſſe credatur &c. Cumque ad perfectam ſanctitatis rationem in quovis Fideli plurimarum virtutum actus in gradu heroico ſint neceſſarii, propterea, dum ſanctitatis argumenta inquiruntur in actis alicujus Dei Servi, primò Humilitatis habenda eſt ratio; ipſa enim eſt cæleſtis ædificii firmiſſimum fundamentum, ipſa eſt donum proprium atque magnificum Salvatoris, quo fit, ut in quocumque Dei Servo maxime perquirenda ſit.*

49 Humilitas duplex eſt, quædam pure philoſophica, nota lumine naturali, & non ordinata ad finem ſupernaturalem: quædam autem Chriſtiana, id eſt nota per Fidem, & directa ad finem ſupernaturalem; quæ rurſus duplex eſt, quædam communis, & cuilibet Chriſtiano ſub præcepto neceſſaria, & ea eſt, qua homo ſuperbiam fugit, id eſt excellentiam honoreſque ſibi indebitos renuit; quædam perfectorum, qua homo non modo indebitos, ſed etiam debitos honores rejicit, ſeque omni honore indignum reputat, ſpectata ſua imperfectione, propenſione ad pec-

peccandum, & defectu virtutis ad perſeverandum ſine peccatis.

50 Multiplices ſunt Chriſtianæ Humilitatis gradus. Juxta Gloſſam *ſuper tertium caput Matthæi v. 15.* ad illa verba, *Sic enim decet, nos implere omnem juſtitiam*, tres gradus Humilitatis aſſignantur, qui illum reſpiciunt, cùi humilis ſe ſubdit: *Primus eſt ſubdere ſe majori, & ſe non præferre æquali .... ſecundus gradus eſt ſubdere ſe æquali, nec præferre ſe minori .... tertius eſt ſubeſſe minori*. Si gradus juxta ordinem actionum, quibus ad perfectiſſimum Humilitatis gradum pervenitur, conſideremus, ſeptem juxta S. Anſelmum aſſignantur: primus eſt, peccatorem & contemptibilem ſe eſſe, cognoſcere: ſecundus, de ſuis peccatis & imperfectionibus dolere: tertius, illa confiteri non tantum in ſacramentali Confeſſione, ſed etiam extra: quartus, velle, ut etiam alii defectus noſtros cognoſcant, & in nobis eſſe credant: quintus, patienter ſuſtinere, ut nobis objiciantur ab aliis, & divulgentur; quidam enim, inquit S. Anſelmus, ſemetipſos ſatis judicant, & culpam fatentur, ſed ferre nequeunt, ut tale quid ab aliis dicatur: ſextus eſt, ferre patienter, ſe pro ſua culpa contemptim tractari: ſeptimus de hoc gaudere. Demum ſtatui poſſunt gradus Humilitatis juxta comparationem actuum interiorum ad exteriores, in quos redundant, vel exteriorum ad interiores, pro quibus diſponunt: & hoc modo conſiderati, duodecim a S. Bernardo recenſentur. Primus gradus eſt, corde & corpore ſemper Humilitatem oſtendere, defixis in terram aſpectibus; cui opponitur curioſitas. Secundus gradus eſt, ut pauca verba & rationabilia aliquis loquatur non clamoſa voce; cui opponitur levitas mentis. Tertius gradus eſt, ut non ſit aliquis facilis & promptus in riſu; cui opponitur inepta lætitia. Quartus gradus eſt taciturnitas uſque ad interrogationem; cui opponitur jactantia. Quintus gradus eſt tenere, quod Regula Communitatis, & Monaſterii habet; cui opponitur ſingularitas. Sextus gradus eſt credere & pronuntiare ſe ceteris viliorem; cui opponitur arrogantia. Septimus eſt ſe ad omnia inutilem & indignum confiteri & credere; cui opponitur præſumptio. Octavus eſt confeſſio peccatorum; cui opponitur defenſio eorumdem. Nonus eſt, in duris & aſperis patientiam amplecti; cui opponitur ſimulata confeſſio. Decimus eſt obedientia; cui opponitur rebellio. Undecimus, ut homo non obſequatur propriæ voluntati; cui opponitur libertas. Duodecimus eſt Timor Dei; cui opponitur peccandi conſuetudo. Fuſe hæc omnia traduntur a D. Thoma 2. 2. *quæſt. 161. art. 6.* & *quæſt. 162. art. 4. ad quartum*.

51 Et, ne aliqua hinc ambiguitatis occaſio deſumatur, operæ pretium eſt adnotare, juxta veriorem ſententiam virtutem etiam Chriſtianæ Humilitatis poſitam eſſe in medio extremorum, hoc eſt inter exſuperantiam, & defectum. Quocirca delinqueret, qui omnibus occurrentibus demitteret caput uſque ad terram, aut paſſim, & ubique clamaret, ſe eſſe deteriorem quolibet peccatore, ut deſpectui atque irriſioni haberetur. Peccaret quoque, qui ſciens ex principiis certis, aliquid eſſe malum, obaudiret cuili-

cuilibet alteri, etiam imperito, aſſerenti, id eſſe licitum ex nimia quadam animi dejectione, qua putaret, ſe omnibus hominibus eſſe inferiorem ſapientia & prudentia. Sunt hæc excedentia, & regulæ prudentiæ adverſantur. Sed, quantum ad actus internos circa Deum, cum Humilitas præ aliis virtutibus moralibus potiſſimum ſita ſit in eo habitu, quo quis deſpicit ſe ipſum, & demittit Deo cognito, ut Auctori Bonorum omnium quæ in ſe habet, & cui proinde honor & gloria reddenda eſt, in hac demiſſione nullus exceſſus eſſe poteſt, neque unquam devenietur ad ſummam perfectionem demiſſionis; cum inter Deum, & creaturam infinita ſit diſtantia, nec unquam creatura aliqua ita ſe Deo demittat, ut ille dignus adhuc non ſit majori demiſſione creaturæ in infinitum; quemadmodum conceptis verbis animadvertit Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis diſput.4. ſect.4. num.42. & 43.* & concordat D. Thomas 2.2. *quæſt.161. art.* 3. ubi, propoſita quæſtione, *Utrum homo debeat ſe omnibus per Humilitatem ſubjicere*, in reſponſione *ad tertium* docet, in exterioribus Humilitatis actibus, ſicut & in actibus ceterarum virtutum, moderationem eſſe adhibendam, & præcipue, ſi, per Humilitatem alteri ſe ſubjiciendo, id vergeret in detrimentum illius, cui ſe ſubjicit, quia ex hoc ſuperbiret, vel ipſum contemneret.

52 Cum gradibus Humilitatis ſupra recenſitis concordant actus, qui præcipue occurrunt in examine cauſarum Servorum Dei, de quorum virtutibus agitur: quorum primus eſt ſincera ſui ipſius abjectio, qua quis in ſuis operibus bonis reputat ſe inutilem ſervum, juxta illud *Luc. 17. v. 10. Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus*. Secundus eſt, ſe omnibus viliorem & inferiorem verbis pronuntiare, idque etiam intimo cordis affectu credere, & factis oſtendere, juxta illud *Pſal. 21. v. 7. Ego autem ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis*. Quod tamen cum debita moderatione intelligendum eſt: nec enim, ut quis humilis ſit, debet ſe peccatorem reputare pejorem quolibet alio, cum Apoſtolus abſque Humilitatis præjudicio dixerit *ad Galat. 2. v. 15. Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores*; ſed poteſt aliquid boni reputare eſſe in Proximo, quod ipſe non habeat, vel aliquid mali in ſe, quod in alio non ſit, ex quo poteſt ſe ei per Humilitatem ſubjicere, quemadmodum explicat D. Thomas *quæſt. 161. art.3. in corpore*. Tertius eſt, propriam voluntatem abdicare, & eam Divinæ voluntati ſubjicere, juxta illud *Luc. 22. v.42. Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat*. Quartus, in ipſa obedientia patientiam conſtanter amplecti, & ab ea propter injurias nunquam recedere, juxta illud 1. *ad Corinth.4. v.12. Maledicimur, & benedicimus*: & juxta aliud *ad Philipp. 2. v. 8. Chriſtus humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen*. Quintus, in converſatione cum aliis, & in conſeſſibus, ſervata tamen ratione muneris & dignitatis, inferiorem locum ſibi ſumere,

mere, juxta illud *Luc.14. Cum invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ſed recumbe in noviſſimo*. Sextus, de honoribus & plauſibus ſibi præſtitis ex corde dolere, eoſque declinare exemplo ejuſdem Apoſtoli, qui 1. *ad Corinth.* 15. *v*.8. de ſe ait: *Noviſſime autem omnium tamquam abortivo viſus eſt & mihi; ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus.* Septimus, nihil operari propter finem humanæ gloriæ, juxta illud *Joan.* 8. *Ego autem non quæro gloriam meam*. Octavus, officia & dignitates, niſi cogente obedientia, aut vocante Superiorum auctoritate, non accipere, juxta illud *ad Hebr.* 5. *v*.4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron*. Nonus, linguam coercere, niſi Dei gloria, rerumque ſuarum, aut Proximi neceſſitas abrumpat ſilentium, juxta illud *Pſal.*38. *v*.2. *Dixi: Cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam*. Decimus, non facile ſolvi in riſum, & ineptam lætitiam, dicente Spiritu Sancto *Eccleſ.* 21. *v*.23. *Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam; vir autem ſapiens vix tacite ridebit*. Undecimus, oſtentationem evitare in contentionibus, & diſputationibus, & negotiis gerendis; ut eſt *Eccleſ.* 5. *v*.13. *Eſto manſuetus ad audiendum verbum, ut intelligas, & cum ſapientia proferas reſponſum verum*, & *v*.15. *Honor, & gloria in ſermone ſenſati*. Duodecimus, veſtimentis vilibus & modeſtis uti, attenta tamen conditione dignitatis & muneris; unde legitur *Eccleſ.* 11. *v*. 4. *In veſtitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris*. Ultimus, in omni opere, geſtibus, & dictis demiſſum & abjectum apparere, juxta illud David *Pſal.* 130. *v*. 1. *Domine, non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei, neque ambulavi in magnis*.

53 Actibus hiſce recitatis, ſubjicit Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. tit.*2. *cap*.3. *§*.4. *num*.87. ſi de eis conſtet, de virtute Humilitatis dubitandum non eſſe: in eo autem, quod attinet ad heroicitatem, heroici erunt omnes prædicti actus, ſi non modo ad finem ſupernaturalem dirigantur, ſed etiam prompte, delectabiliter, expedite, & etiam in arduis materiis eliciantur, uti proſequitur Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom*.2. *diſput*.32. *art*.16. *§*. 1. ubi Humilitatis heroicitatem adſcribit donis Timoris Dei, vel Sapientiæ, & Conſilii: quam ad rem ſubjicit S. Bernardus *ſerm*. 34. *in Cantica* (*vol*.1. *oper. num*.3. *col*.1398.): *Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alii & libenter. Primi rei ſunt, ſequentes innoxii, ultimi juſti*. Et paulo poſt *num*.4.: *Vis autem videre humilem recte gloriantem, & vere dignum gloria? Libenter (inquit) gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti. Non dicit, patienter ſe ferre infirmitates ſuas, ſed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam, ſibi bonum eſſe, quod humiliatur; nec ſufficere omnino, ut poſſideat animam ſuam tamquam patienter humiliatus, niſi & gratiam accipiat tamquam ſponte humiliatus*.

54 S. Ambroſius *in cit. ſerm.* 52. *de Sancto Joanne Baptiſta* (*num*. 4. *col*. 462. *oper. tom*. 2.) miris laudibus ejus Humilitatem proſequitur: *Quæ major Humilitas in Propheta, quam, contemtis mollibus veſtimentis, pilorum aſpe-*

Digitized by Google

aſperitate veſtiri? Item S. Joannes Chryſoſt. *homil. 11. in cap. 3. v. 11. Matthæi* in illud, *Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam; qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt*, S. Joannis Baptiſtæ Humilitatem accurate perpendit (*num. 4. pag. 153. tom. 7. oper.*): *Deinde quantum intervalli eſſet inter ſe, & illum declarans, ne videretur id ad gratiam dicere, ex comparatione donorum quæ ab utroque manarent, id peragit. Non enim ſtatim dixit, Cujus non ſum dignus corrigiam calceamenti ſolvere; ſed poſtquam baptiſmi ſui ſimplicitatem poſuit, & oſtendit illum nihil plus habere, quam quod ad pœnitentiam ipſos deduceret: neque enim dixit In aqua remiſſionis, ſed pœnitentiæ; Chriſti baptiſmum ponit ineffabili dono refertum. Ne, inquit, cum audis ipſum poſt me venire, illum deſpicias, quod poſtremus venerit; diſce vim doni ipſius, & clare ſcies me nec dignius quidpiam, vel magnum protuliſſe cum dixi, Cujus non ſum dignus corrigiam calceamenti ſolvere. Itaque cum audieris ipſum fortiorem me eſſe, ne putes id me per comparationem dixiſſe. Neque enim dignus ſum inter ſervos ejus computari, immo ne inter ultimos ſervos, neque miniſterii vel viliſſimam partem obire. Quamobrem non ſimpliciter dixit calceamenta, ſed, neque corrigiam, quod extremum omnium videtur eſſe.* Idemque S. Joannes Chryſoſtomus exponens illud *epiſtolæ ad Romanos cap. 1. v. 11. Deſidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confirmandos vos, id eſt ſimul conſolari in vobis per eam, quæ invicem eſt, fidem veſtram, atque meam*; ſic de S. Pauli humilitate fatur (*homil. 2. num. 4. pag. 440. oper. tom. 9.*): *Non enim ſimpliciter dixit conſolari, ſed ſimul nos conſolari. Neque id illi ſatis fuit, ſed & illam mitigationem addidit, dicens, per mutuam fidem, veſtram & meam. Papæ, quanta humilitas! Se ipſum his egere indicavit, ſeque illis indigere, nec illos ſolum ipſo opus habere, atque diſcipulos Magiſtrorum loco habuit, nullam ſibi prærogativam relinquens, ſed æqualitatem magnam oſtendens. Communis eſt utilitas, inquit, conſolatione egemus, ego veſtra, vos mea. Et quomodo hoc? Per fidem mutuam veſtram, & meam.*

55 Huic capiti nunquam finis imponeretur, ſi Chriſtianæ heroicæ Humilitatis quotquot occurrunt exempla referri deberent ex fuga gloriæ, licet non exiguæ ſe obtulerint ejus captandæ occaſiones. Nonnulla tamen in præſenti exponemus. Celebre eſt illud S. Hieronymi in vita S. Hilarionis Eremitæ *num. 30. col. 29. oper. tom. 2.* En ejus verba: *Mirentur alii ſigna, quæ fecit; mirentur incredibilem abſtinentiam, ſcientiam, humilitatem. Ego nihil ita ſtupeo, quam gloriam illum, & honorem calcare potuiſſe. Concurrebant Epiſcopi, Presbyteri, Clericorum, & Monachorum greges, Matronarum quoque Chriſtianarum (grandis tentatio), & hinc inde ex urbibus, & agris vulgus ignobile, ſed & potentes viri, & Judices, ut benedictum ab eo panem, vel oleum acciperent. At ille nihil aliud, niſi ſolitudinem, meditabatur.* Et *num. 40. Ea tempeſtate terræmotu totius orbis, qui poſt Juliani mortem accidit, maria egreſſa ſunt terminos ſuos, &, quaſi rurſum Deus diluvium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naves ad prærupta delatæ montium pependerunt. Quod cum viderent Epidauritani, frementes ſcilicet fluctus, & undarum moles, & mon-*

montes gurgitum litoribus inferri, verentes, quod jam eveniſſe cernebant, ne oppidum funditus ſubverteretur, ingreſſi ſunt ad Senem, & , quaſi ad prælium proficiſcentes, poſuerunt eum in litore. Qui cum tria Crucis ſigna pinxiſſet in ſabulo, manuſque contra tenderet, incredibile dictu eſt, in quantam altitudinem intumeſcens mare ante eum ſteterit, ac diu fremens, & quaſi ad obicem indignans paulatim in ſemetipſum relapſum eſt.... Mirabatur omnis civitas.... Quod intelligens Senex, in brevi lembo clam nocte fugit, & , inventa poſt biduum oneraria navi, perrexit Cyprum. S. Gregorius Papa *dialog. lib.2. cap.1. col.209. oper. tom. 2.* refert, interceſſione & precibus S. Benedicti adhuc adoleſcentis capiſterium nutricis ſuæ ad purgandum triticum a vicinis mulieribus commodatum, & infortunio quodam confractum adeo in priſtinum reſtitutum fuiſſe, ut in eo fracturæ veſtigia inveniri non potuerint. Poſt hæc autem ſubjicit: *Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpeti, quam laudes, & plus pro Deo laboribus fatigari, quam vitæ hujus favoribus extolli, nutricem ſuam occulte fugiens, deſerti loci ſeceſſum petiit, cui Sublacus vocabulum eſt, qui ab Romana urbe quadraginta fere millibus diſtans frigidas atque perſpicuas emanat aquas*. B. Petrus Damiani *ſerm.65. de Sancto Barbatiano Presbytero & Confeſſore, oper. tom.2.* modum exponit, quo miracula ſanationum abſcondebat, quæ a Deo interceſſione ejus patrabantur: *Ad hoc quippe pertinet, quod his, quibus ſanitatem reſtituere cupiebat, ſæpe ſuperponendum quid, velut emplaſtrum, ſæpe comedendum aliquid, quaſi medicinale antidotum, conferebat; eo nimirum, ut opinor, ſtudio, ut, dum herbarum virtus, vel medicinalium ſpecierum potentia creditur, nequaquam ſanctitatis ſuæ viribus reſtituta ſanitas adſcribatur, & , dum ab eo medicina ſuſcipitur, magis Medicus, quam Sanctus, eſſe videatur &c.* Alanus in ſecunda vita S. Bernardi *cap.27. col. 1285. edita poſt novam editionem operum prædicti Sancti* exponit judicium ab eo datum de nonnullis mirabilibus ſignis a Deo ſua interceſſione patratis: *Facta ſunt aliquando ſigna per ſanctos homines & perfectos; facta ſunt & per fictos. Ego mihi nec perfectionis conſcius ſum, nec fictionis. Scio enim, Sanctorum mihi non ſuppetere merita, quæ miraculis illuſtrentur. Confido autem, nec ad eorum ſortem me pertinere, qui virtutes multas in nomine Domini operantur, & a Domino ignorantur. Hæc, & hujuſmodi crebrius ſecretiuſque cum viris ſpiritualibus conferebat. Noviſſime vero opportunum ſibimet viſus exitum reperiſſe. Scio (inquit) hujuſmodi ſigna non ad ſanctitatem unius, ſed ad multorum ſpectare ſalutem, & Deum in homine, per quem talia operetur, non tam perfectionem conſiderare, quam opinionem, ut in eo commendet hominibus, quæ illi creditur ineſſe, virtutem.* Demum de S. Franciſco hæc leguntur in Legenda S. Bonaventuræ (*cap.7. pag.304. oper. tom.7.*): *Cum populi merita in eo ſanctitatis extollerent, præcipiebat alicui Fratri, ut in contrarium verba ipſum vilificantia ſuis auribus inculcando proferret. Cumque Frater ille, licet invitus, eum ruſticum, & mercenarium, & inutilem diceret, exhilaratus tam mente, quam facie reſpondebat: Benedicat tibi Dominus, Fili cariſſime, quia tu veriſſima loqueris, & talia filium Petri Bernardonis decet audire*. Si aliquis alia videre vellet Humilitatis heroicæ exem-

exempla, poterit ea legere collecta apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 2. *diſput.* 32. *art.* 16., & in relationibus Rotæ Auditorum in cauſis Canonizationum, & ſignanter SS. Petri de Alcantara, Franciſci Xaverii, & S. Franciſcæ Romanæ, ubi ſinguli actus ponderantur.

56 Ut ad Pudicitiam, & Caſtitatem tranſeamus, Pudicitia ad Caſtitatem refertur, non quaſi virtus ab ipſa diſtincta, ſed ſicut exprimens quamdam Caſtitatis circumſtantiam, abſtinentiam videlicet a quibuſdam exterioribus ſignis, inter quæ abſque dubio recenſeri debet frequens converſatio cum perſonis alterius ſexus; ſuper qua re plura collecta legi poſſunt apud Theophilum Raynaudum *oper. tom.* 12. & præcipue *pag.* 270. *& ſeqq.* Caſtitas virtus eſt carnalium voluptatum moderatrix, de qua Apoſtolus 2. *ad Corinth.* 7. *v.* 1. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus*: & 1. *ad Timoth.* 2. *v.* 2. *Quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & Caſtitate*. Triplex eſt; conjugalis, vidualis, & virginalis. De virginali Caſtitate S. Auguſtinus *in libro de ſancta Virginit. cap.* 13. *col.* 345. *tom.* 6. *oper.* ait: *Virginalis autem integritas, & per piam continentiam ab omni concubitu immunitas, Angelica portio eſt, & in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ meditatio*. Caſtitas virginalis etiam apud Romanos in ſumma fuit reverentia, ut in virginem quacumque cauſa ſævire nefas haberetur: quocirca, ſi virgo morti eſſet addicenda, non prius interficiebatur, quam a carnifice, aliove vitiata, virgo eſſe deſiiſſet. Suetonius *in Tiberio* ita habet *c.* 61.: *Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas eſſet virgines ſtrangulari, vitiatæ prius a carnifice, deinde ſtrangulatæ*: quod confirmat Tacitus *lib.* 5. ubi agit de Sejani filia morti addicta. Sed, cum plurimæ Virgines Chriſtianæ ſubierint Romæ Martyrium abſque hujuſmodi pudoris detrimento, fateri oportet, prædictum ſcelus fuiſſe poſtmodum antiquatum; uti animadvertit Cardinalis Baronius *in notis ad Martyrol. Rom. ad diem* 3. *Septembris*. Plura de honore Virginitatis apud Gentiles erudite collecta legi poſſunt *in diſſert. philolog.* Joannis Frontonis *de Virginitate honorata, erudita, adorata, fœcunda*. Caſtitas denique virginalis aliis duabus præcedit: quocirca S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 152. *art.* 5. ſcribit, Virginitatem eſſe excellentiſſimam in genere Caſtitatis, & Virgines dici illuſtriorem portionem gregis Chriſti per comparationem ad Viduas, & Conjugatas: & concordat Ven. Beda apud S. Vincentium Ferrerium *in ſerm. de S. Martha*: *Bona eſt Caſtitas conjugalis; melior continentia vidualis; ſed optima perfectio virginalis*. Exempla heroicæ Caſtitatis, conjugalis, vidualis, & virginalis, collecta legi poſſunt apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 2. *diſput.* 32. *art.* 16. *§.* 2. ubi ait, actus Chriſtianæ Caſtitatis heroicæ in quovis genere, ſive Caſtitatis virginalis, ſive conjugalis, ſive vidualis, eſſe ex fine ſupernaturali, & abſque humano ratiocinio prompte, delectabiliter, & expedite actus venereos corpore & mente fugere, quamvis cum periculo cujuſvis corporalis incommodi, & etiam mortis. Idemque Auctor *loc. cit. num.* 659. *& ſeqq.*, propoſita quæſtione, *An ad effectum, ut Caſtitas heroica dici poſſit, debeat*

debeat eſſe conjuncta cum periculo vitæ, aut Bonorum, aliorumve incommodorum, negando reſpondet, quoniam plerique Sancti heroice caſti fuerunt: licet enim adacti non fuerint ad ſervandam Caſtitatem prædictis periculis, externis tamen & internis tentationibus validis, ex Dei dono & inſtinctu, cum delectatione, ſæpe & frequenter reſtiterunt, & ad impediendas repellendaſque tentationes variis mediis ſenſui ingratis uſi ſunt, juxta illud Apoſtoli, de quo alibi, 2. *ad Corinthios* 12. *v.* 7. *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet*: & S. Hieronymus de ſemetipſo *ad Euſtochium* ſcribit (*epiſt.* 22. *num.* 7. *col.*92. *oper. tom.*1.): *Repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubjugabam*:& *col.*91. *Pallebant enim ora jejuniis, & mens deſideriis æſtuabat*.

57 Caſtitas conjugalis duplici modo conſiderari poteſt, in matrimonio videlicet rato, & in matrimonio conſummato. Verum fuiſſe matrimonium inter Beatiſſimam Virginem, & S. Joſeph, certum eſt ex ſacris Litteris, & ſignanter ex illo *Matthæi* 1. *v.* 16. *Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ*; & *v.*19. *Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus*; & *v.*20. *Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam*; & *v.*24. *Et accepit conjugem ſuam*; & ex illo *Matthæi* 1. *v.*19. *Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam*. Acceperat ergo eam in uxorem, cum nemo dimittere dicatur, quod non habet: &, quamvis Angelus Joſephi ſuſpicionem ex deprehenſa graviditate ſedaturus dixerit, *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*, hæc tamen eſt phraſis Hebraica actum continuatum ſignificans, non inchoatum; quocirca perinde eſt, ac ſi dixiſſet, *Acceptam conjugem ſerva ac retine*; *noli dimittere*. Illibatam Virginitatem eo in matrimonio ſervatam fuiſſe, Catholicæ Eccleſiæ Fides aſſeverat, & admittunt ipſi Lutherani, & Calviniſtæ, qui ſervatam Virginitatem a Beatiſſima Virgine conſentiunt, ſed nullo voto obſtrictam: quod tamen non modo Patrum concordi adverſatur auctoritati, ſed etiam ipſius Virginis aſſertioni, quæ ab Angelo admonita *Luc. cap.*1. *v.*31., futurum eſſe, ut Chriſtum conciperet, *Ecce concipies in utero, & paries filium*, reſpondit *v.*34.: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* hoc eſt, *Quomodo concipere poſſum in utero, & filium parere, ſi votum Virginitatis emiſi?* Pia quoque traditio eſt, nullum a S. Joſeph, ante matrimonium cum Maria Virgine, cum alia fœmina fuiſſe matrimonium contractum, & ſic eum quoque virginem mortuum fuiſſe: unde S. Hieronymus *adverſus Helvidium* (*num.*19. *col.*227. *oper. tom.*2.): *Tu dicis, Mariam virginem non permanſiſſe. Ego mihi plus vindico, etiam ipſum Joſeph virginem fuiſſe per Mariam, ut ex virginali conjugio virgo filius naſceretur, ſi enim in virum Sanctum fornicatio non cadit, &, aliam eum uxorem habuiſſe, non ſcribitur*: & concordat S. Petrus Damiani *opuſc.* 17. *de cælibatu Sacerdotum* (*cap.*3. *oper. tom.* 3.): *Et, ne hoc ſufficere videatur, ut tantummodo virgo ſit Mater, Eccleſiæ fides eſt, ut virgo fuerit & is, qui ſimulatus eſt pater*. Quærunt Theologi, quomodo verum matrimonium potuerit eſſe inter Beatiſſimam Virginem, & S. Joſeph, non obſtan-

obſtante voto Virginitatis in anteceſſum ab ea emiſſo; & aptior eorum reſponſio eſt, Virginem, antequam nuberet Joſepho, certa revelatione Divina fuiſſe admonitam, Joſephum nunquam uſurum poteſtate ſibi tradita in corpus ipſius, nunquam debitum petiturum, vel quia votum Virginitatis eſſet & ipſe nuncupaturus, vel quia Deus mentem ejus a debito petendo eſſet averſurus. Aurea ſunt verba D. Thomæ *in 4. ſent. diſt. 30. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 2. ad ſecundum*: *Beata Virgo, antequam contraheret eum Joſeph, fuit certificata divinitus, quod Joſeph in ſimili propoſito erat; & ideo non ſe commiſit periculo nubens*: Et *3. part. quæſt. 28. art. 4.* idem S. Doctor docet, Dei Matrem, antequam Joſepho deſponſaretur, abſolute Virginitatem non voviſſe, ſed eam in optatis habuiſſe, voluntatemque ſuam Divino arbitrio commiſiſſe; tunc autem abſolute voviſſe, cum ſibi innotuit, hoc eſſe Deo acceptum, quod ei manifeſtatum eſt, antequam ab Angelo annuntiaretur; acceptoque Sponſo, ſimul etiam cum eo votum Virginitatis emiſiſſe. Alia matrimonia in Eccleſia memorantur, in quibus ſancti conjuges illibatam ſervarunt Virginitatem. Cæcilia quippe virgo Angelo Virginitatis ſuæ cuſtode munita, atque protecta nupſit citra periculum Valeriano, ſciens Angelum a petendo debito Valerianum aut avocaturum, aut congreſſum maritalem impediturum, quod illi feliciter ceſſit. In bulla Canonizationis S. Chunegundis Imperatricis *Conſtitut. 29. pag. 38. cod. Canonizat.* habentur hæc verba: *Qui* (ſermo eſt de teſtibus examinatis) *jurati dixerunt, quod, ſicut ex celebri fama, & ſolemni ſcriptura noverunt, Beata Kunegundis Sancto Henrico Imperatori fuit matrimonialiter copulata, ſed ab eo non extitit carnaliter cognita. Unde, cum Dominus Imperator ageret in extremis, Principibus, & Parentibus inquit de illa: Qualem mihi eam aſſignaſtis, talem vobis eam reſigno: virginem eam dediſtis, & virginem reddo.* Apud Nicephorum *lib. 15. hiſtoriar. cap. 15.* & apud Cardinalem Baronium *ad an. 450. num. 17.* narratur, Pulcheriam Marciano nupſiſſe, *& ad an. 453. num. 20.* & virginem mortuam fuiſſe. Apud Surium *ad diem 9. Januarii* ſimilia leguntur de SS. Juliano, & Baſiliſſa, & ſubjicitur *num. 8. pag. 140.*, auditam de cælo vocem fuiſſe hæc verba promentem: *Viciſti, Juliane, viciſti.* Alia virginea connubia in Eccleſiaſticis proſtant hiſtoriis, Sancti videlicet Boleslai V. Polonorum Regis, qui Pudicus inde dictus eſt, & Chunegundis Belæ Hungarorum Regis filiæ; Sancti Conradi Regis filii Henrici IV. Imperatoris cum Mathilde; & alia plura addi poſſent, de quibus apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 6. cap. 6. pag. 476. & ſeqq.* Alibi tractabitur de matrimonio B. Luciæ Narnienſis, in quo Virginitatem ſervavit. Interea adnotare fas ſit, adhuc pendere in ſacrorum rituum Congregatione reſolutionem dubii ſuper virtutibus in cauſa Ven. Servi Dei Sebaſtiani de Apparitio Religioſi Laici Profeſſi Ordinis Minorum S. Franciſci de Obſervantia. Cum enim, antequam nomen daret Religioni, duplex matrimonium contraxiſſet, & neutri debitum reddidiſſet, bon. mem. Archiepiſcopus Myrenſis Fidei Promotor, & ego ſucceſſor in dicto munere, illum

peccaſſe diximus, non quia laudabilia quodammodo, & heroica dici non debeant matrimonia, in quibus, mutuo accedente conjugum conſenſu, nulla ſit ejus conſummatio, ſed quia de conſenſu tam primæ, quam ſecundæ uxoris non conſtabat, & querimoniæ non defuerant conſanguineorum prædictarum feminarum, quod eis debitum non redderetur, ex quibus inferebatur prædicti conſenſus defectus. Multa fuerunt a doctis Poſtulatoribus allata, ut difficultati ſatisfieret. Suffragia quoque Academiarum Pariſienſis, Salmanticenſis, & Patavinæ (ut alibi dictum eſt) requiſita, & Romæ edita anno 1722. fuerunt omnino concordia in aſſerendo, matrimonia non modo valida fuiſſe, ſed commendatione digna, mulierumque conſenſum implicitum, aut explicitum non defuiſſe, & querimonias a conſanguineis excitatas fuiſſe, non quia uxores umquam de redditione debiti cogitaverint, ſed quia ipſi, pinguem Servi Dei hereditatem ad filios ex ſuis conſanguineis naſcituros deferri, ardenter exoptabant. Scripturæ Poſtulatorum, & Theologorum ſuffragia legi poſſunt: at judicium ſacræ Congregationis erit exſpectandum ex particularibus ſacti circumſtantiis potiſſimum deſumendum.

58 Caſtitas, ſeu Continentia maritalis donum Dei eſt, uti bene exponit S. Auguſtinus *lib. de Continentia cap. 1. col. 297. oper. tom.6.* dicens: *Dei donum eſſe Continentiam, primum dicimus, & probamus:* &, paucis interjectis, ſubjicit: *Quoniam ipſa quoque Caſtitas conjugalis, niſi contineatur ab illicito concubitu, non poteſt cuſtodiri; utrumque Apoſtolus donum Dei eſſe prædicavit, cum de vita utraque, id eſt & conjugali, & ea quæ eſt ſine conjugio, loqueretur dicens: Vellem, omnes homines ſic eſſe ſicut me ipſum: ſed unuſquiſque proprium donum habet a Deo, alius ſic, alius autem ſic.* Caſtitatis conjugalis in matrimonio conſummato non deſunt exempla; & quidem non ſolius abſtinentiæ ab illicitis voluptatibus, in quo rerum ſtatu nullam haberet excellentiam ſupra communem Caſtitatem, quemadmodum bene docet D. Thomas 2. 2. *quæſt.152. art.3. ad quintum*, ſed abſtinentiæ a voluptatibus etiam licitis. Narrat enim Volaterranus *lib.22. commentar.Urbanor. in Urbano V.* Sanctam Franciſcam Romanam, ut urentem libidinem reprimeret cum viro debitum conjugale petenti reddebat, ardens laridum ad uterum applicaſſe; quod ad inſigne Caſtitatis conjugalis exemplum referunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ ipſius *part.2.art.2.in fine*. Apoſtolus *in 1. epiſt. ad Corinth. cap.7. v.4.* inquit: *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier. Nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in id ipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram: hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium*. Suadet itaque Apoſtolus, ut conjuges ad tempus contineant ſe, ut vacent orationi & jejunio: ex quo deſumitur, eos laudabiliter & heroice ſe gerere, ſi per totum vitæ tempus ſe contineant, ut orationi vacent & jejunio; dummodo tamen abſit periculum incontinentiæ, & lapſus in adulterium, vel alias libi-

libidines, quemadmodum prædictum textum Apoſtoli late explicant Eſtius, & Cornelius a Lapide. Tempus duorum menſium ab Eccleſia indulgetur *in cap. Ex publico, de converſ. cônjug.* unicuique ex conjugibus ad ſuſpendendam primam debiti redditionem, ut deliberare poſſit, an Religionem ingredi velit, & in ea Profeſſionem emittere. Item *Tob. cap.* 8. *v.* 4. Tobias junior ſuam ſponſam Saram compellavit his verbis: *Sara, exſurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & ſecundum cras; quia his tribus noctibus Deo jungimur, tertia autem tranſacta nocte in noſtro erimus conjugio. Filii quippe Sanctorum ſumus, & non poſſumus ita conjungi, ſicut Gentes, quæ ignorant Deum.* Et *cap.* 6. narratur, quomodo Angelus Raphael id ei ſuaſerat: *Tu autem, cum acceperis eam, ingreſſus cubiculum per tres dies continens eſto ab ea, & nihil aliud niſi orationibus vacabis cum ea. Ipſa autem nocte incenſo jecore piſcis fugabitur Dæmonium. Secunda vero nocte in copulatione ſanctorum Patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem conſequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes. Tranſacta autem tertia nocte accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in ſemine Abrahæ benedictionem in filiis conſequaris.* Cui Tobiæ, & Saræ exemplo Sanctam Birgittam, & Ulſonem ejus virum ſe pie & ſancte conformaſſe, narratur in bulla Canonizationis ejuſdem Sanctæ Birgittæ (*Conſtitut. 66. pag.* 153. *cod. Canonizat.*): *Et, cum inſimul convenire deberent, quamquam idonei eſſent ad viriles amplexus, maritus videlicet in decimo octavo, & ſponſa in tertio decimo anno conſtituti, communi tamen voluntate Tobiam juniorem, & Saram Raguelis imitati, annum continuum & ultra a concubitu abſtinuerunt, Deum humiliter deprecantes, ut, ſi conjungi foret expediens, in commixtione non peccarent, & Deus illis talem prolem concederet, quæ ad ſervitium ejus eſſet. Simul poſtea convenerunt in timore ac tremore, non libidini, ſed poſteritati vacantes, cum interim devota mulier nec jejunia, nec orationes, nec alia pia & ſolita opera præteriret.* Probant autem hæc omnia Caſtitatis conjugalis in matrimonio conſummato excellentiam, ſi conjuges ab opere venereo abſtineant, ut orationi vacent, excluſo libidinis periculo. In cauſa B. Petri Forerii, dum ageretur de ejus virtutibus, memini, me tunc Fidei Promotorem inter cetera oppoſuiſſe, de ejus Prudentia dubitari poſſe, cum ejus conſilio multi conjugati ab actu conjugali per aliquot annos, immo & per totam vitam abſtinuiſſent, propter periculum ſignanter incontinentiæ, cui aliquos obnoxios fuiſſe, veriſimile eſſe videbatur: ſed cum Poſtulatores ſtrenue reſumentes, quæ modo dicta ſunt de Caſtitate conjugali, in aperto poſuiſſent, conſilium ab eo non fuiſſe datum niſi illis, de quorum Continentia dubitare non poterat, conſiliumque ipſum felici exitu non caruiſſe, merito animadverſio ratione officii adverſus virtutes Beati propoſita, in ejus laudem & commendationem converſa eſt.

59 S. Hieronymus *lib.* [illegible] *Jovinianum col.* 310. *oper. tom.* 2. exempla ex variis nationibus congerit [illegible]t oſtendat, etiam apud Ethnicos Caſtitatem vidualem magna in exiſtimatione fuiſſe, abſtinentiam videlicet a ſecundis, & ul-

& ulterioribus nuptiis, mortuo primo conjuge: quod argumentum late proſequitur Eſpencæus *lib. 3. de Continentia cap. 17*. Juxta jura civilia, de quibus *ad tit. Cod. de ſecundis nuptiis*, uxor ſuperſtes jubebatur per annum defunctum maritum lugere, & a nuptiis abſtinere: ſed, cum juxta Apoſtolum, mulier, viro ſuo mortuo, ſoluta ſit a lege viri ſui, & nubere poſſit in Domino, cui voluerit, merito ſacri Canones cenſuerunt, poſſe uxorem, etiam citra infamiæ notam, mortuo viro, intra annum luctus ad ſecunda vota tranſire, ut habetur *in cap.4. & 5. de ſecundis nuptiis*; ita tamen, ut, interdicta Parocho benedictione ſecundarum nuptiarum, quam Eccleſia dandam ſtatuit in primis nuptiis, oſtendat, ſecundas nuptias non æque ſibi probari, ac primas, ut *in cap.1. & 3. de ſecundis nuptiis*. Viduitatem ſecundis nuptiis præferendam eſſe, nec has tamen improbandas, late probat S. Auguſtinus *in lib. de bono viduitatis*, ſeu *in epiſt. ad Julianam viduam*, atque inter alia *ibid. cap.4. col.371. oper. tom.6.* ſcribit: *Quapropter hoc primum oportet ut noveris, bono, quod elegiſti, non damnari ſecundas nuptias, ſed inferius honorari. Nam, ſicut bonum ſanctæ virginitatis, quod elegit filia tua, non damnat unas nuptias tuas, ſic nec viduitas tua cujuſdam ſecundas &c. Nec ita extollas bonum tuum, ut, quod malum non eſt, tamquam malum crimineris alienum; ſed tanto magis gaude de tuo bono, quanto magis vides, non tantum illo devitari mala, ſed quædam bona etiam ſuperari*. Nonnullæ Viduæ fuerunt in Sanctarum album relatæ a ſummis Pontificibus, Eliſabetha videlicet, quæ poſt obitum viri ſui nomen dedit Sanctimonialibus Tertii Ordinis Minorum, de qua ſic Gregorius IX. loquitur in bulla Canonizationis (*Conſtit. 45. pag.74. cod.Canoniz.*): *O inclita Vidua, virtutum fœcunda ſobole, quæ ſtudens ex gratia conſequi, quod a natura non poterat indulgeri &c. ſic amabilem immortali Sponſo ſe præbuit*; Hedvvigis, quæ, mortuo Henrico conjuge, Sanctimonialis Ciſtercienſis fuit, de qua ſic loquitur Clemens IV. in bulla Canonizationis (*Conſtitut. 53. pag.103. cod.Canoniz.*): *Ipſo denique Duce chriſtianiſſime, prout aſſeritur, ſpiritum exhalante, protinus ad illius, cujus pulcritudinem ſol & luna mirantur, tamquam libera, et a lege viri terreſtris ſoluta, familiare conſortium amplius aſpiravit*; Birgitta, de qua multa heroica referuntur poſt obitum viri ab ea patrata in bulla Canonizationis ipſius edita a Bonifacio IX.; Franciſca denique Romana, de qua Paulus Papa V. in bulla Canonizationis (*Conſtit. 82. pag. 281. cod. Canoniz.*) ſic loquitur: *Itaque, defuncto marito, paucis annis ante ſuam dormitionem variis ſervitutis obſequiis non deſtitit Chriſto famulari. Proinde ſanctum clauſtralis vitæ propoſitum ſolicite adimplere volens, abſque mora Oblatas, quas ipſa Chriſto pepererat, nudis pedibus adit, ac, vinculo de collo pendente, prona in terram, multiſque cum lacrymis, quaſi peccatrix indigna, non tamquam earum parens, ſuppliciter illas orat, ut ſe ipſarum numero adſcribant*.

60 Hæc quoad vidualem Caſtitatem. Nunc autem ad virginalem ut redeamus, pro rei complemento quærendum eſſe videtur, quomodo Virginitas probari poſſit: de ea quippe re in cauſis Servorum Dei aliquando tracta-

tractatur. Medici, per phyſica principia procedendo, multa afferunt Virginitatis ſigna tam in maſculo, quam in femina, quæ apud eoſdem legi poſſunt, & ſignanter apud Gaſparem a Rejes *jucundarum quæſtionum elyſio campo quæſt.* 38. *&* 39. & apud Zacchiam *in quæſt. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 2. *quæſt.* 1. *& ſeqq.* Actum fuit hac de re in cauſa S. Thomæ de Villanova, & Virginitatis probationem Rotæ Auditores in relatione cauſæ ipſius deſumpſerunt ex publica voce & fama, & concordi omnium conſenſu, quod ſatis eſſe dixerunt in materia difficilis probationis, ut in dicta relatione videri poteſt *tit. de Caſtitate pag.* 619. *& ſeqq.* poſt Contelor. *de Canoniz. Sanctorum*. Latius hoc argumentum proſecuti ſunt in relatione cauſæ S. Pii V. *tit. de Temperantia*, ubi, præmiſſa difficultate probationis in demonſtranda Virginitate, multum detulerunt atteſtationibus Confeſſariorum, qui excipientes ejus Confeſſiones dixerunt, nullam ſe in eo deprehendiſſe culpam lethalem, teſtibus ex publica voce & fama adhibitis, Chirurgis, qui in ſectione cadaveris retulerunt, ſe eas corporis partes, quæ generationi deſerviunt, integras inveniſſe uſque adeo, ut infantis munditiam & puritatem referrent. Alias quoque addiderunt conjecturas deſumptas ex ingreſſu in Religionem ab ineunte ætate, ex voto Caſtitatis emiſſo, ex odio adverſus vitia carnis, & mulieres fornicarias, ex pudore eximio, cum nec in diſcrimine vitæ conſtitutus paſſus ſit, pro ſedandis veſicæ doloribus partes generationi inſervientes a Medicis videri, ex ſobrietate inſigni, & ex frequenti ſumptione ſacræ Euchariſtiæ. De virginali quoque Caſtitate tractatum eſt in cauſa S. Philippi Nerii, & tam ex his, quæ in relatione cauſæ ipſius deducta ſunt, quam ex aliis modo enarratis inferri poteſt, rem difficilis eſſe probationis, in ea per conjecturas eſſe procedendum, nec unam, aut aliam ſufficere, ſed plures eſſe uniendas, ut ex omnibus ſimul junctis de ſervata Virginitate judicium ferri poſſit. Verba relationis Rotæ Auditorum in cauſa S. Philippi Nerii ſunt hæc: *Virginalem Caſtitatem Philippus perpetuo conſervavit, ut ipſemet manifeſtavit Franciſco Buccæ ejus in Chriſto filio, ut eumdem ad Caſtitatem induceret, & Cardinali Baronio ſuo Confeſſario, ut in ſummario &c. Et etiam communi amicorum fama ab omnibus ſemper virgo eſt reputatus, ut deponunt viginti novem teſtes in ſummario &c. Adhuc adoleſcens quaſdam, qui ipſum ad impuritatem provocare volebant, Dei verbo ad bonam frugem convertit, ut deponunt in ſummario &c. Laicus etiam cum eſſet, a duabus puellis in ejus cubiculum ingreſſis, ut ipſum ad impuritatem converterent, oratione ſe muniens fuit a Deo mirabiliter liberatus, ut in ſummario &c. Vocatus Philippus ad cujuſdam Cæſareæ domum, ut ejus Confeſſionem audiret, fuit ab eadem Cæſarea aperte tentatus, & ipſe ſtatim, ut alter Joſeph, aufugit, &, licet illa per ſcalam deſcendenti ſcabellum poſt terga projecerit, ipſe tamen Divino protectus auxilio illæſus evaſit, ut in ſummario &c. Cum Confeſſionibus audiendis initium daret, raro feminarum Confeſſiones excipere ſolebat, & cum eis aſperis & ſeveris verbis utebatur, numquam earum vultum inſpiciens, ut in ſummario &c. Et ob candorem ſuæ puritatis, etiam cum æger eſſet, nullam ſui corporis partem paſſus*

Digitized by Google

paſſus eſt a quoquam videri, ut in ſummario &c. In ejus corporis ſectione ſuis ipſe manibus eas corporis partes, quas indecorum oſtendi vivo fuiſſet, ſemel iterumque occultavit, ut in ſummario &c. Idem etiam antea, dum lavaretur, acciderat, ut in ſummario &c. Ejus puritatis candor etiam ex facie atque oculis emicabat, ut in ſummario &c. Ad Philippum accedentes caſtitatis ac puritatis odorem ab eo emanantem ſentiebant, ut in ſummario &c. Familiariter converſantes cum Beato Philippo ob ejus eximiam puritatem etiam ipſi ſanctitatem conſequebantur, ut in ſummario &c. Ob ſuam etiam inſignem puritatem ipſum puritatis odorem, & e diverſo immunditiæ fœtorem in aliis ſentiebat, ut in ſummario &c. Alumnos ſuos ad ſervandam Caſtitatem continuo adhortabatur, admonitioneſque pro ejuſdem conſervatione utiles dabat, ut deponunt in ſummario &c.

61 Virginitas ergo S. Philippi Nerii ipſius dicto probata eſt una cum ceteris adminiculis in eadem relatione narratis; quod ipſum in S. Dominico contigiſſe, alibi videbitur: abſurdum quippe maximum eſſet, ſi eorum dictis, de quorum ſanctitate ex tot aliis conſtat documentis, fides non præſtaretur. S. Ambroſius *in orat. funeb. de obitu fratris lib.* 1. *num.* 52. *col.* 1128. *oper. tom.* 2. ejus Virginitatem prædicavit, & probationem a conjecturis, & præſumptionibus deſumpſit: *Velut quadam virginali verecundia ſuffuſus ora .... rarus attollere os, elevare oculos, referre ſermonem, quod pudico quodam mentis pudore faciebat, cum quo caſtimonia quoque corporis congruebat. Etenim intemerata ſacri Baptiſmatis dona ſervavit mundo corpore, purior corde, non minus adulterini ſermonis opprobrium, quam corporis perhorreſcens, non minorem ratus pudicitiæ reverentiam deferendam integritate verborum, quam corporis Caſtitate. Denique in tantum Caſtimoniam dilexit, ut nec uxorem expeteret, licet in eo non ſolum Caſtitatis appetentia fuerit, ſed etiam pietatis gratia. Miro autem modo & conjugium diſſimulabat, & jactantiam declinabat; tantaque erat diſſimulatio, ut, nobis quoque urgentibus, differre magis conſortium, quam refugere videretur. Hoc unum itaque fuit, quod nec fratribus crederet, non aliqua cunctationis hæſitantia, ſed virtutis verecundia*. Nec diſſimili modo S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 20. *de laudib. S. Baſilii Magni* ejus Virginitatem commendat & probat: *Quis igitur magis, quam ille, aut Virginitatem in pretio habuit, aut carni leges impoſuit; idque non ſuo tantum exemplo, ſed etiam per ea, quibus operam dedit? Cujus ſunt Virginum cœnobia? Cujus præcepta illa litteris mandata, quibuſcum omnes ſenſus coercebat, tum membra omnia componebat, ac Virginitatem vere colere admonebat, pulcritudinem ab iis rebus, quæ aſpectu ſentiuntur, ad ea, quæ oculorum obtutum fugiunt, convertens, atque id quidem, quod externum eſt, debilitans, flammæque materiam ſubtrahens, quod autem internum & occultum eſt, Deo, qui ſolus purarum animarum ſponſus eſt, atque inſomnes animas, ſi modo cum claris lampadibus, & copioſa olei alimonia obviam ipſi prodierimus, ſecum introducit, ſpectandum offerens?* Demum Virginitatis prærogativa ab ea non aufertur, quæ ſtuprum per vim patitur: Tyranno ſiquidem minanti S. Luciæ, ſe eam producturum ad lupanar, Sancta reſpondit: *Si invitam juſſeris violari, Caſtitas mihi duplicabitur*

tur ad coronam. Cum enim integritas membri corporalis per accidens ſe habeat ad Virginitatem; immunitas autem a delectatione materialiter, ut Scholæ loquuntur, ſe habeat, & propoſitum perpetuo abſtinendi a tali delectatione ſe habeat formaliter & completive ad Virginitatem; hinc fit, ut ſi aliqua invita conſtupretur, corruptio iſtiuſmodi non magis Virginitati præjudicet, quam ſi manus, aut pes corrumperetur, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.*152. *art.*1.

C A P U T   X X V.

De Oratione, & ejuſdem ſpeciebus, & ejus neceſſitate in Dei Servis beatificandis & canonizandis.

1 DUm in ſuperioribus de virtute Fidei ageremus, mentio habita eſt Orationis. Fides eſt Orationis fundamentum: qui enim petit a Deo, profitetur, ſe credere, Deum poſſe dare quod poſtulatur, & eſſe primum auctorem omnis Boni; immo etiam credit, eſſe veracem & fidelem in eo quod promiſit: unde Apoſtolus *ad Rom.*10. *v.*14. *Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt?* Mentio quoque, ſaltem implicita, Orationis habita eſt in ſuperioribus, dum ageremus de virtute religionis. Affectus enim orandi cum procedat ex cauſa & impulſu colendi Deum, & ei offerendi mentem noſtram, recognoſcendo, & quaſi per Orationem proteſtando noſtram indigentiam, obſequium erga ipſum, ſervitutem & ſubjectionem, & e converſo potentiam ejus, bonitatem ac providentiam erga nos; affectus hic inde ortus, eſt actus elicitus a religione, cujus proprium munus eſt cultum Deo reddere, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.*83. *art.*3. & *quæſt.*81. *art.*5. quam late exornat Suarez *de religione tom.*2. *lib.*1. *cap.*7. & bene proſequitur Cardinalis Bona in tractatu etiam infra allegando *de principiis vitæ Chriſtianæ part.*1. *cap.*50. ubi ita de Oratione ſcribit: *In ea omnium virtutum actus exercentur. Prima vero ante omnes occurrit Fides; nemo enim oraret, niſi crederet, Deum eſſe præſentem, & preces clamantium ad ſe audire, eaſque poſſe & velle, ſi juſte petimus, exaudire. Spes erigitur, quia maximam in Dei ope & miſericordia fiduciam habemus. Charitas excitatur Divinæ bonitatis conſideratione, quæ urget nos ad ipſum ſuper omnia diligendum. Per eam diſcimus adimplere omnem juſtitiam, & juſtorum prudentia omnia perpendere. Fortitudo exercetur, quia orans firmiter ſtatuit ſervire Deo, & pro ejus amore adverſa omnia tolerare. Temperantiæ actus eliciuntur, quia mens orantis a terrenis & corporeis abhorrens, cæli delicias deguſtat &c. Multis ergo virtutibus fulget, qui multum Orationi incumbit.* Sed, cum in cauſis Beatificationis & Canonizationis frequens ſe offerat occaſio quærendi de Oratione Servorum Dei, neceſſarium Nobis viſum eſt, in hoc capite, & in capite ſequenti nonnulla de Oratione indicare.

2 Scribentes de Canonizatione Sanctorum dicunt, ſtudium Oratio-

nis maximopere in Canonizandis commendari. Ita docent Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom.2. diſput. 32. de virtute heroica art.9. §. unic. num. 136.* Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.2. cap.3. §. 2. a num.22. ad 27.* & late proſequuntur Rotæ Auditores in relationibus cauſarum SS. Paſchalis de Baylon, Felicis a Cantalicio, Franciſci Xaverii, Joannis de Deo, Petri de Alcantara, Franciſci Borgiæ, Jacobi de Marchia, Caroli Borromæi, Pii Papæ V., Franciſcæ Romanæ; & Mariæ Magdalenæ de Pazzis. Deſumitur hoc ipſum ex bullis Canonizationum, Sancti videlicet Thomæ Epiſcopi Herfordienſis, (*Conſtit.60. pag.132. cod. Canoniz.*): *Orationi vero inſiſtebat aſſidue*; S. Ludovici Epiſcopi Toloſani(*Conſtit.56. pag.123. eod. cod.*): *In Orationibus autem ſedulis, & devotis mentem ad Deum elevatam tenuit*; S. Petri Cæleſtini, (*ibid. Conſt.55. pag.119.*): *Hic beatus vir, jam mortificatis ſpiritu carnis deſideriis & repreſſis, ſumme devotus Deo, orando aſſidue, animum ad Deum tenuit firmiter elevatum*; S. Philippi Nerii (*Conſt.85. pag.320.*): *Inter cetera, quibus ad hujuſmodi Charitatis gradum pervenit Philippus, ſummum fuit Orationis ſtudium*; S. Cajetani (*Conſt.94. pag.449.*): *Orationi ita addictus, ut, quidquid a domeſticis negotiis, atque animarum procuranda ſalute, temporis aut otii ſupereſſet, Orationi & meditationi daret*; S. Paſchalis Baylon (*Conſt.96. pag.473.*): *Quidquid temporis ſibi ex obedientiæ præſcripto .... ſupererat, totum id Orationi & contemplationi ubique impendebat*. Sed, ut hæc via & ratione explicentur, operæ pretium eſt nonnulla præmittere.

3 Oratio, quæ dicitur aſcenſio mentis ad Deum juxta S. Joannem Damaſcenum, vel collocutio cum Deo juxta S. Baſilium, dividitur ex formula in mentalem, & vocalem; in meditativam, & contemplativam; in publicam, & privatam; & demum in Orationem laudis, Orationem gratiarum actionis, & Orationem petitionis.

4 Oratio vocalis ea eſt, quæ voce exprimitur, ita tamen, ut mens ori conjuncta ſit; alioquin, ſi ſine intentione & attentione fieret, Divinæ improbationi eſſet obnoxia, juxta illud *Matth. cap.15. v. 8.*: *Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe eſt a me*. Quam ad rem animadvertit S. Auguſtinus *in Pſalm.118. (ſerm.29. num.1. col. 1353. oper. tom.4.)*: *Clamor ad Dominum, qui fit ab orantibus, ſi ſonitu corporalis vocis fiat, non intento in Deum corde, quis dubitet inaniter fieri? Si autem fiat corde, etiam ſilente corporis voce, alium quemlibet hominem poteſt latere, non Deum*. Oratio vero mentalis ſine voce ſenſibili expletur: quilibet enim in ſemetipſo experitur, quomodo omnia, quæ voce profert, intra ſe dicere valeat ſine vocali pronuntiatione.

5 Diximus, hanc mentalem Orationem dividi in meditativam, & contemplativam. Meditativa nihil aliud eſt, quam cogitatio attenta alicujus myſterii Fidei, vel cujuslibet rei revelatæ, quæ fit ratiocinando, & procedendo de una re in aliam. Meditatur aliquis ex. gr. Chriſti nativitatem: mente cogitat, quis ſit, qui naſcitur; & conſiderat, eſſe Deum, qui homo

Digitized by Google

mo factus eſt, & de hoc miratur; conſiderat locum, ſtabulum videlicet, & miratur; conſiderat tempus, rigidiſſimam ſcilicet hiemem, & miratur; conſiderat naſcentis paupertatem, quod vilibus pannis involutus jaceat in præſepe, & miratur; conſiderat, eum ſine offenſa materni virginalis pudoris, & ſine dolore ex matris ventre prodiiſſe, & miratur; conſiderat cetera, quæ in ea contigerunt nativitate, & ex horum omnium conſideratione elicit actum amoris erga Chriſtum natum, & in Deum prædicta patrantem.

6 Oratio contemplativa, ſeu contemplatio definitur a S. Thoma 2.2. *quæſt.*180. *art.*4. *Contemplatio Divinæ veritatis*. Quod ut clare explicetur, ponamus, aliquem legere, vel audire alium legentem hunc Fidei articulum: Filius Dei eſt incarnatus. Divinæ Gratiæ auxilio credit, eum eſſe verum; mente animoque verſat Incarnationem, & modum ejus; poſitoque actu credendi, meditatur & conſiderat veritatem illam, hoc eſt Filium Dei eſſe incarnatum, in ea figens aciem mentis, ipſam ſimplici actu intuendo; tum huic actui intellectus ſuperaddit actum voluntatis, ſeu affectus & dilectionis circa eam rem. Unde S. Thomas 2. 2. *cit. quæſt.*180. *art.* 1. *ad primum argumentum*, in quo contendebatur, contemplationem eſſe actum ſolius intellectus, ſic reſpondet: *Ex hoc ipſo, quod veritas eſt finis contemplationis, habet rationem Boni appetibilis & amabilis & delectantis, & ſecundum hoc pertinet ad vim appetitivam*.

7 Demum publica Oratio ea eſt, quæ fit a Miniſtris Eccleſiæ nomine Eccleſiæ: privata, quæ fit a qualibet perſona privata, ſive pro ſe, ſive pro aliis. Item ex terminis patet, quid ſit Oratio laudis, quid gratiarum actionis, quid petitionis. Ad Orationem laudis pertinent nonnulli Pſalmi, videlicet *Confitebor tibi Domine &c. Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitavit &c. Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium &c.* Ad Orationem gratiarum actionis ſpectant alii Pſalmi, *Laudate pueri Dominum &c. Laudate Dominum de cælis &c. Laudate Dominum omnes gentes &c. Confitemini Domino, quoniam bonus &c.* De Oratione autem petitionis locutus eſt Chriſtus *Matth.* 7. *v.* 7. *Petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis; pulſate, & aperietur vobis:* & *v.*11. *Pater veſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe*.

8 His præmiſſis, quæ hauſimus ex octo opuſculis Cardinalis de Lauræa *de Chriſtiana Oratione*, ad noſtrum inſtitutum quod attinet, duo certa ſunt. Alterum eſt, Orationem eſſe neceſſariam, ut æternam ſalutem conſequamur, juxta plene collecta in Catholicis inſtitutionibus Franciſci Amati Pouget *tom.*2. *pag.*613. *§.* 2. *de neceſſitate Orationis*, & juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *diſt.*15. *quæſt.*4. *art.*1. *quæſtiunc.* 3. ubi ait: *Ad Orationem quilibet tenetur ex hoc ipſo, quod tenetur ad bona ſpiritualia ſic procuranda, quæ non niſi divinitus dantur; unde alio modo procurari non poſſunt, niſi ut ab ipſo petantur*: Et *in reſponſ. ad primum* ſubjicit: *Amor, qui maxime voluntarius eſt, neceſſarius eſt, ſi quis velit ad ſalutis finem pervenire: & hoc modo etiam Oratio* *neceſ-*

neceſſaria eſt, & ſub præcepto cadens reſpectu eorum, quorum voluntas ſub neceſſitate prædicta cadit. Alterum eſt, de utilitate vocalis Orationis non eſſe dubitandum, juxta eumdem D. Thomam 2. 2. *quæſt.*83. *art.*12. ubi docet, utilem eſſe vocalem Orationem primò ad excitandam interiorem devotionem, ſecundò, ut homo Deo ſerviat ſecundum illud totum, quod ex Deo habet, tertiò ob quamdam redundantiam ab anima in corpus, vehementem ſcilicet affectionem, juxta illud Pſalmi 15. *v.*9. *: Lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea.* Idem proſequitur ex Dominicana familia Pater Ildefonſus Manrique in tractatu de conditionibus Orationis deſumpto ex littera S. Thomæ *cap.*1. *§.* 1. *&* 2. De neceſſitate autem Orationis ita ſcribit pius Cardinalis Bona in ſuo tractatu de principiis vitæ Chriſtianæ *cap.* 44. *part.*1. *pag.*43. *Tanta eſt neceſſitas Orationis, ut Fidei dogma ſit, neminem ſine illa ſalutem conſequi poſſe. Quis enim poteſt Deum vocantem ſequi, niſi dono Gratiæ adjuvetur? Ejus autem auxilium quis poteſt ſine Oratione promereri? Idcirco docet Scriptura, oportere ſemper, & ſine intermiſſione orare, quia ſemper & in omnibus auxilio Dei indigemus. Semper autem orat, qui orandi tempora nullo umquam die prætermittit.*

9 Ea ergo, quæ eſt inter Theologos diſputatio ad hoc reducitur, an adſit præceptum privatæ vocalis Orationis. Nonnulli ex Theologis docent, nullum extare præceptum naturale, neque Divinum, neque Eccleſiaſticum Deum orandi Oratione vocali privata, cum præceptum orandi ſufficienter adimpleri poſſit etiam per Orationem mentalem, quemadmodum late probat Suarez *de relig. tom.*2. *lib.*3. *de Oratione vocali in communi cap.*6. & videtur eſſe ex mente D. Thomæ 2.2. *cit. quæſt* 83. *art.*12. ubi ait: *Oratio vero ſingularis eſt, quæ offertur a ſingulari perſona cujuſcumque ſive pro ſe, ſive pro aliis orantis; & de hujuſmodi Orationis neceſſitate non eſt, quod ſit vocalis.* At alii ex eiſdem Theologis docent, præceptum vocaliter orandi cuilibet Chriſtiano capaci eſſe impoſitum, & eſſe innixum exemplo Chriſti, & praxi univerſalis Eccleſiæ, quemadmodum late proſequitur Cardinalis de Lauræa *cit. opuſc.* 1. *de Oratione cap.*7. cum Chriſtus Dominus pluries vocaliter oraverit, & ab Apoſtolis rogatus *Luc.*11. *v.*1. *Doce nos orare*, reſponderit: *Cum oratis, dicite: Pater noſter, ſanctificetur nomen tuum*: quo in loco abſque dubio ſermonem habuit de Oratione vocali; *Matth.* quippe 6. *v.* 7. inquit: *Orantes autem, nolite multum loqui, ſicut Ethnici.*; & *v.*9.: *Sic ergo vos orabitis: Pater noſter. qui es in cælis &c.*

10 Verum, utcumque ſit de hac controverſia, cujus examen ea in re, de qua nunc agitur, ſuperfluum eſſe videtur, cum percipi non poſſit, agi de aliquo Dei Servo beatificando, aut canonizando, qui, dum viveret, vocaliter non oraverit; ſatis erit adnotare, non cujuſcumque vocalis Orationis in Beatificando, aut Canonizando haberi poſſe rationem, ſed momentum tantum eſſe conſtituendum in excellenti & perfecta, ideoque heroica vocali Oratione: pro qua licet attentio ſit neceſſaria quoad verba, quoad ſenſum verborum, & quoad finem, Deum videlicet, & rem, pro

qua

qua oratur, juxta ea quæ late docet D. Thomas 2. 2. *cit. quæſt.* 83. *art.* 13. quæ omnia interna ſunt, & ab Eccleſia directe cognoſci non poſſunt; perfectio nihilominus & excellentia vocalis Orationis indirecte ab actibus externis hauriri poteſt, puta ex lacrymis (de quibus infra), ex corporis compoſitione, ex loco in quo oratur, ex tempore quo oratur, & orandi aſſiduitate, quemadmodum explicat Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 5. *cap.* 4. quæ Orationis aſſiduitas non eſt certo temporis ſpatio alligata, cum, loquendo de privata vocali Oratione, tantum durare debeat, quantum requiritur ad excitandum interioris deſiderii fervorem, juxta illud S. Auguſtini: *Abſit ab Oratione multa locutio, ſed non deſit multa precatio, ſi frequens perſeverat intentio*. Quod late exornant D. Thomas *loc. cit. art.* 14. Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 3. *cap.* 7. Roſignolius *de actionib. virtutis lib.* 1. *cap.* 3.

11 Cohærenter ad hæc, pluribus aliis prætermiſſis, quæ facile cumulari poſſent, in vita S. Lucæ junioris Thaumaturgi *ad diem* 7. *Februarii tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 18. *pag.* 87. apud Bollandianos hæc habentur ex dicto Diſcipuli ejuſdem deſumpta: *Cognovi, inquit, illum genua ſolo figentem, ac frontem illidentem terræ. Ad ſingulas porro genuflexiones publicam illam accinebat vocem. Tunc, velut fervore incaleſcens, crebriores genuflexiones adhibebat, inque illis durabat, donec, corporis virtute exhauſta (neque enim illud pari conatu promptæ ſpiritus alacritati inſervire valebat) ſupinus corrueret, diuque immotus permaneret. Sed & ita efficax erat, nec pigritiæ indulgebat. Non ſomno concedebat, ſed ſurſum manus, corporiſque pariter, atque animæ oculos habebat, conſuetamque illam precationem*, Domine miſerere, *tota animi contentione dicebat. Tum poſt modicam illam corporis remiſſionem iterum ſurgens in pedes ſtabat, ſeque Orationi ad primam uſque diei lucem dabat*.

12 In vita S. Romualdi apud eoſdem Bollandianos *cit. tom.* 2. *Februarii ad diem* 7. *cap.* 2. *num.* 7. *pag.* 126. ſic legitur: *Vere, quia Pater Sanctus Romualdus ſic erat in carne præmortuus, ſic a mundo penitus alienus, continue ſacris Orationibus, & Divinis laudibus erat occupatus*.

13 In vita S. Pii V. apud eoſdem Bollandianos *tom.* 1. *Maji lib.* 6. *num.* 320. *pag.* 697. dicitur: *Erat porro vehementer aſſiduus in ſtudio ſacræ precationis, quod ſane cum ceteris omnibus, tum præcipue Pontificibus ſingulari dicebat eſſe præſidio. Ac propterea ante lucem in ea exercitatione, ſtatis Sacerdotum precibus recitatis, ita defixus immorari conſueverat, ut ad ſe interpellandum accedentes, niſi veſtis tractu ſibi reſtitutus, aliquando vix exaudiret, indeque recedens in Divina raptus ſæpenumero videretur eſſe, neque percunctantibus ad rem ſatis reſpondere: quod quidem certo effervescentis in Deum charitatis, animique Divina patientis erat indicio*. Et num. 321. *Ceterum hanc ipſam orandi rationem gravioribus in rebus conficiendis perpetuo Pius ſervavit. Litanias præterea, ſtataſque preces in Apoſtolico palatio coram ſe, niſi graviter impediretur, ac tota præſente familia, veſpertinis horis quotidie pie recitari voluit. Nec interim tamen quidquam de iis, quæ ad officium pertinerent ſuum, prætermittebat. Cogitabat enim, Pontificis munus eſſe præcipuum, pro delictis ac neceſſitatibus populi apud*

Deum

Digitized by Google

Deum intercedere, & propterea familiarem & gratum ſe oportere eſſe ei, apud quem interceſſor eſſet conſtitutus. Itaque ad miſcenda cum Deo colloquia a negotiis recurrebat identidem, exemplo Moyſis crebro Tabernaculum intrantis & exeuntis, ut intus a Deo diſceret, quæ foris populum edoceret, & qui intus contemplatione rapiebatur in Deum, foris hominum onera portans omnium ſaluti conſuleret. Dicere vero ſolebat, ſe ad impoſitum ſibi onus egregie ſuſtinendum, ſanctarum precum ſubſidio vehementer indigere; ac propterea & publice, & ſacris in cœnobiis, & item a privatis hominibus aſſidue pro ſe, reque Chriſtiana publica Deo ſupplicandum curabat. Beatiſſimæ Virgini Dei matri ita ſe devoverat, nullum ut ageret diem, quo, vel dum ſummus eſſet Pontifex, tantiſque rebus occupatus, ſacri quod vocant Roſarii precationem non adhiberet: quem quidem precandi ritum aliis præterea multis, ut diximus, Apoſtolicæ Indulgentiæ donis cumulavit. Sed pro mortuis etiam, quod ſibi magnis in periculis aliquando præſidio fuiſſe teſtabatur, pie riteque precari quotidie conſueverat.

14 In vita denique S. Simeonis junioris Stylitæ *cap.6.* apud Bollandianos *tom.5. Maji num.46. pag.324.* ejus Oratio ſic deſcribitur: *Per integrum pæne diem, ad horam ſcilicet nonam uſque, continenti vacabat Orationi: hora autem nona thurificationis officium alia excipiebat Oratio: deinde, ſole jam occumbente, aliam denuo exordiebatur, a qua tandem, ſole diem reducente, deſiſtebat: ac tum demum illud ſibi occinens,* In pace in idipſum dormiam, & requieſcam; quoniam tu, Domine, ſingulariter in ſpe habitare feciſti me, *ſomnum perinde ac famulum accerſebat, indulgebatque illi parciſſime ad neceſſarium duntaxat corporis uſum. Oratio autem ejus erant Pſalterium totum, & Moſaicæ cantiones, plagæque dextera inflictæ pectori (nam ſiniſtra ad Deum tendebatur) & veluti rivuli lacrymarum pannoſam detritamque lacernam irrigantes: hæc vero excipiebat lectio, atque meditatio Divinorum oraculorum. Incenſum quoque dextera prehenſum offerebat ſæpe Deo, & fumus (o quis mirabilia Domini annuntiabit?) ſine prunis ſublime ferebatur: alias vero audiebatur ſimul pſallere cum turba, ſimulque, Alleluja, ſubjicere. Longiſſimo ſæpe tempore nihil omnino ſomni oculis videbat, adeo ut triginta interdum noctes integras, totidemque dies continuaret rogitans Deum, expertem ſomni vitam ducere. Verum, Gratia intus loquente, arcanum tacitumque reſponſum accepit: Oportet, aliquantulæ quieti te tradas.*

15 Quia vero Dei Servi, vitæ activæ negotiis occupati, vocali Orationi aliquando vacare non potuerunt tempore, quo id efficere exoptabant, alias horas ſubſtituere conati ſunt, quamvis ſibi minus commodas, ne a ſolita Oratione vocali ceſſarent. Exemplum habetur in vita S. Stephani Fundatoris Ordinis Grandimontenſis *cap.3.* apud Bollandum *tom.2. Februar.* (*ad diem.8. cap.3. num.17. pag.207.*): *Exceptis etenim Eccleſiaſtici Officii regularibus debitis, Agenda videlicet diei, & Beatiſſimæ Mariæ, ac Fidelium defunctorum, a prima die, qua venit in eremum, uſque ad ultimum diem vitæ ſuæ Ordinem de Sancta Trinitate cum novem lectionibus, & horis Canonicis ſingulis diebus ac noctibus devotiſſime celebravit. Pſalmodiam vero, & familiares Oratio-*

tiones in tantum amabat, & gratiam illius excellentiſſimæ contemplationis, in qua Deus melius cognoſcitur, tam affluentem habebat, quod nunc hujus dulcedine raptus, nunc illarum occupatione detentus, frequenter biduo, aut triduo a corporali vacabat edulio. Verum, ſi pro eorum colloquio, quibus, ſervata charitate, deeſſe non poterat, ea, quæ orando facere, vel dicere conſueverat, ſtatutis horis, ſive temporibus quandoque non impleret, differri quidem poterant, non omitti. Poſtquam enim ab eo, qui advenerant, recedebant, quacumque hora tunc eſſet, antequam comederet, vel dormiret, omnia, quæ de conſuetis Orationibus neceſſario intermiſerat, cum omni devotione reſtituebat. Unde plerumque uſque in craſtinum nullum ſumebat cibum, Chriſti Diſcipulorum imitator verus, qui propter venientes, & redeuntes manducandi ſpatium non habebant.

16 Exempla hucuſque relata, & alia eis conſimilia prodeſſe poſſunt his, qui in cauſis Beatificationis & Canonizationis ſuffragium præſtare debent, ut recte dignoſcant, quænam privata vocalis Oratio excellens, perfecta, & heroica, argumento ab actibus externis deſumpto, dici poſſit; nec enim, uti etiam ſupra dictum eſt, cujuſcumque privatæ vocalis Orationis ea in re ratio haberi debet. Cum autem in Oratione animadvertendum quoque ſit, quis oretur; Oratio etenim ad Deum dirigitur, ut ad principalem auctorem Gratiæ, & Gloriæ, & omnium beneficiorum, quæ ad illam conferunt, & uti ad cauſam primam; ad Sanctos vero dirigitur, ut ſint interceſſores noſtri apud Deum, & pro nobis impetrent, juxta ea, quæ a Nobis dicta ſunt *lib.* 1. *cap.* 1. & juxta late deducta per Suarez *de relig. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 6. non erit inopportunum hoc in loco controverſiam referre in ſacrorum rituum Congregatione excitatam, dum munere fungebar Fidei Promotoris, & ex poſita incongrua interceſſoris invocatione petitam.

17 Dei Serva in ditione Florentina exiſtens, annos nata decem & octo, in privata vocali Oratione ſe commendaverat Fratri Hieronymo Savonarolæ Dominicanæ familiæ alumno jam defuncto, ut a morbo, quo vexabatur, liberaretur. Ego tamquam Fidei Promotor oppoſui, eam peccaſſe: licet enim pro Hieronymo Savonarola editæ fuerint apologiæ a Joanne Franciſco Pico Mirandulano, a Marſilio Ficino, & a pluribus aliis, quorum dicta erudite collegit Abraham Bzovius *in annal. tom.* 18. *ad an.* 1498. *num.* 10. conſtat nihilominus, & ipſum, & duos ejuſdem ſocios fuiſſe brachio ſæculari traditos, ſtrangulatos laqueo, & flammis exuſtos in urbe Florentina anno 1498. poſt editum adverſus ipſos proceſſum a Patre Generali Magiſtro Ordinis Prædicatorum, & a Romolino Epiſcopo, poſtea Cardinali Surrentino Judicibus ab Alexandro VI. Pontifice delegatis; ex quo proceſſu quamvis nullatenus conſtiterit, aut Savonarolam egiſſe, ut ſibi a ſociis revelarentur ſacramentales Pœnitentium Confeſſiones, aut eum vitæ impuritate laboraſſe, prout nonnulli & ante obitum & poſt obitum ejus auſi ſunt aſſerere; legitimis nihilominus conſtitit documentis, necnon ipſius Rei confeſſione, illum Pontificiis non obtemperaſſe mandatis,

Digitized by Google

tis, audientes e ſuggeſtu ſæpius concitaſſe adverſus Romanæ Curiæ vitia, ſe prophetam a Deo miſſum dixiſſe, & alia nonnulla peregiſſe, de quibus apud Raynaldum *in annal. ad an.*1497. *num.* 17. *& ſeq.* & *ad an.* 1498. *num.* 10. *& plurib. ſeqq.*, & apud Spondanum *in continuat. annal. Card. Baronii ad an.*1498. *num.*7. *&* 8.

18 Multa profecto a Poſtulatoribus allata fuerunt, ut oſtenderent, factum nullatenus eſſe probatum, Dei Servam preces exhibuiſſe Fratri Hieronymo Savonarolæ jam defuncto; tum ad ulteriora procedentes,& omnibus omiſſis, quæ pro innocentia Savonarolæ vindicanda a pluribus ſcripta ſunt, dixerunt, eum, dum viveret, ſanctitatis fama claruiſſe, teſte Philippo Comineo *in memoriis lib.* 8. *cap.* 2. Hoc ipſum fuſius ſcriptum eſt a Gotofredo *in obſervat. ad dictum lib.*8. *a pag.*418.*ad pag.*435.*num.*2., a Franciſco Guicciardino *in hiſt. Italiæ*, a Scipione Ammirato *in hiſt. Florentina*, ab Antonio Maria Gratiano *in lib. de caſibus virorum illuſtrium*, a Cardinali Roſenſi Joanne Fiſcherio *oper. part.*5., a Timotheo Bottono Peruſino *in vita Savonarolæ*, a Sixto Senenſi *in Bibliotheca*, a Raynaldo demum, & Spondano *locis citatis*: ut interea ſilentio prætereatur epiſtola S. Franciſci de Paula,de qua *tom.*2. *vitæ Hieronymi Savonarolæ in additionibus* Ioannis Quetif Ordinis Prædicatorum *tom.* 2. *pag.*531. quæ olim aſſervabatur in ſacrario eccleſiæ S. Cæciliæ Urbis, & modo cuſtoditur in bibliotheca familiæ Chiſiæ, quam commentitiam putat Papebrochius, ſed uti veram vindicat vir ſatis eruditus, tunc Epiſcopus Ravellenſis & Scalenſis, Joſeph Maria Perimezzi *diſſert.* 10. *ad vitam S. Franciſci de Paula*. Item dixerunt, Savonarolam in communione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ deceſſiſſe, ſacra Exomologeſi tam ipſum, quam ſocios humiliter conſcientiam expiaſſe, Euchariſtiam recepiſſe, oblatamque a ſummo Pontifice Indulgentiam Plenariam in articulo mortis cum gratiarum actione ſuſcepiſſe, teſtibus Joanne Pico, Timotheo Bottono *in vita Savonarolæ*, Jacobo Nardo, & Bzovio *ad an.* 1498. *num.*23. Ex his autem, & aliis intulerunt, potuiſſe Dei Servam abſque peccato privatas preces exhibere Savonarolæ: Ad rem enim, de qua nunc agitur,hoc eſt ut a peccato excuſetur, qui privato cultu aliquem Defunctum, quem putat apud Deum interceſſorem, colit & veneratur, ſatis eſt,ut maxime probabilis de ejus æterna ſalute non deſit opinio,juxta bene deducta per Suarez *de relig. tom.*2. *lib.*1. *cap.*10. *ſub num.*24.

19 Addiderunt iidem Poſtulatores, alios quoque, & ſane cordatos ſanctoſque viros, hoc ipſum feciſſe, quod a Dei Serva factum eſt. Narrat enim Bzovius ex probatis teſtibus *ad an.* 1497. *num.*19. S. Philippum Nerium Imaginem Savonarolæ in ſacrario ſui cubiculi radiis in capite circumdatam retinuiſſe. De eodem quoque S. Philippo Nerio narratur, excitata de doctrina, & libris Savonarolæ tempore Pauli IV. ſummi Pontificis graviſſima controverſia, ipſaque magnis animorum motibus agitata tempore ſummi Pontificis Pii IV. illum preces ad Deum fudiſſe, ne opera prohiberentur, & ut inconcuſſa ſtaret eorum doctrina; antequam autem

repor-

reportatæ victoriæ nuntium adveniret, Deo revelante, victoriam cognoviſſe, & exclamaſſe: *Heus, gratias agimus omnes Altiſſimo. Vicimus, Fratres. Fruſtra contra Hieronymum, ejuſque doctrinam arietarunt Adverſarii. Stat inconcuſſa illa, Sanctiſſimique Domini noſtri judicio comprobata*. Sic enim legitur in ejus vita ſcripta a Patre Gallonio; in qua, quamvis factum narretur, mentione Hieronymi omiſſa, re vera tamen revelationem contigiſſe occaſione diſputationis, & reportatæ victoriæ de ſcriptis Savonarolæ, non modo teſtatur Amplificator vitæ ipſius ſcriptæ a Pico *cap.* 13., ſed etiam referunt teſtes nonnulli recenſiti in proceſſu Canonizationis S. Philippi Nerii.

20 Major Suffragantium numerus, & quidem fere unanimis, vim reſponſionis agnoſcebat & confitebatur: ſed, cum æſtu diſputationis nonnulli abrepti non modo virtutum in vita & in obitu, ſed etiam mortis abſque legitima cauſa Savonarolæ & ſociis illatæ, licet in tranſitu, verba facere cœpiſſent, quod tamen mortis abſque ſufficienti & legitima cauſa argumentum non ſolum erat vero fundamento deſtitutum, ſed etiam aut nihil, aut parum prodeſſe poterat pro vindicando facto Servæ Dei (pro hac quippe aſſumptione ſatis eſſe poterat & erat, quod Savonarola pie vixiſſet, & in exitu vitæ pœnitentiæ non ambigua ſigna dediſſet, & mortem ea qua debebat Chriſtiana humilitate acceptaſſet, & in vita & poſt obitum fama de ejus ſanctitate increbuiſſet) re delata ad ſan. mem. Benedictum Papam XIII., placuit Sanctitati ſuæ, poſtquam omnia ſumma diligentia & prudentia examinavit, & poſtquam omnia, quæ utrinque allata fuerant, a me tunc Fidei Promotore fideliter ſcriptis brevioribus commiſſa perlegit, ne de juſtitia, vel injuſtitia condemnationis Savonarolæ quæſtio jam olim excitata, & quaſi extincta reviviſceret, decretum edere, in quo, impoſito ſuper prece a Dei Serva exhibita Savonarolæ ſilentio, ita ut ex ea nihil amplius deduci poſſet pro, vel contra ejus cauſam, mandavit, ut ad ulteriora in ea procederetur; quod decretum fuit a ſan. mem. Clemente Papa XII. confirmatum.

21 Abſoluta relatione quæſtionis in ſacrorum rituum Congregatione pertractatæ, reditus fit ad inſtitutum. Succedit itaque privatæ vocali Orationi publica & communis, de qua S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 12. ubi hæc habet: *Communis quidem Oratio eſt, quæ per Miniſtros Eccleſiæ in perſona totius Fidelis populi Deo offertur; & ideo oportet, quod talis Oratio innoteſcat toti populo, pro quo profertur: quod non poſſet fieri, niſi eſſet vocalis; & ideo rationabiliter inſtitutum eſt, ut Miniſtri Eccleſiæ hujuſmodi Orationes etiam alta voce pronuntient, ut ad notitiam omnium poſſint pervenire*. Certum eſt de ea quoad aliquos urgere Eccleſiæ præceptum, uti ſignanter colligitur ex præcepto Clericis, & Religioſis Profeſſis impoſito de Officii Divini recitatione. De hac communi, publica, vocalique prece nihil eſt, quod in re, de qua nunc agitur, adnotandum eſſe videatur, cum huic publicæ, communi, vocalique Orationi congrue applicari poſſint ea quæ modo dicta

ſunt de privata vocali prece. Summus Pontifex Clemens Papa V. in bulla Canonizationis S. Petri de Morono, de fervore & excellentia publicæ & communis Orationis vocalis ita locutus eſt (*Conſtit.* 55. *pag.* 119.): *Hic beatus vir, jam mortificatis ſpiritu carnis deſideriis, & repreſſis, ſumme devotus Deo, orando aſſidue animum ad Deum tenuit firmiter elevatum. Ipſe etenim ad matutinas laudes media nocte ſurgens, ipſis dictis, legebat Pſalterium cum Litania, & Collectis quampluribus, crebris genuflexionibus, & diſciplinis duris carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigebat. In aurora vero Miſſa per ipſum celebrata, iterum devote reincipiebat Pſalterium, & orare uſque ad horam tertiam non ceſſabat*: quæ eadem leguntur *in bulla Canonizationis Sancti Ludovici Epiſcopi Toloſani.* Item S. Bonaventura in Legenda S. Franciſci *cap.* 10. *pag.* 313. *oper. tom.* 7. hæc habet: *Solitus erat vir Sanctus Horas Canonicas non minus timorate Deo perſolvere, quam devote. Nam, licet oculorum, ſtomachi, ſplenis, & hepatis ægritudine laboraret, nolebat tamen muro vel parieti inhærere, dum pſalleret; ſed Horas ſemper erectus, & ſine capucio, non gyrovagis oculis, nec cum aliqua ſyncopa perſolvebat.*

CAPUT XXVI.

De mentali Oratione; triplici vita, activa, contemplativa, & mixta; ſtatibus incipientium, proficientium, & perfectorum; & aliis nonnullis ad Orationem vocalem, & mentalem pertinentibus.

1 ETſi nonnulla de mentali Oratione, & de meditatione, & contemplatione in antecedenti capite dicta ſint, alia tamen particularia hic ſubnectenda eſſe videntur de Oratione mentali, & aliis cum ea connexis, quantum tamen pertinere poteſt ad cauſas Beatificationis & Canonizationis.

2 Præſtat Oratio mentalis Orationi vocali: quocirca S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 182. *art.* 2. *ad tertium* ſcribit: *Quanto autem homo animam ſuam, vel alterius propinquius Deo conjungit, tanto ſacrificium eſt Deo magis acceptum; unde magis acceptum eſt Deo, quod aliquis animam ſuam, & aliorum applicet contemplationi, quam actioni.* Et quidem David *Pſalm.* 138. *v.* 14. ſic cum Deo loquebatur: *Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo*; & *v.* 18. *Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Pſalm.* 62. *v.* 7. *In matutinis meditabor in te. Pſalm.* 76. *v.* 13. *Meditabor in omnibus operibus tuis.* Et *Pſalm.* 118. *v.* 117. *Meditabor in juſtificationibus tuis.* In ſuperioribus dictum eſt, neceſſarium eſſe omnibus Deum orare. Hoc ipſum modo confirmatur ex ſacris Litteris, cum *Eccli.* 18. *v.* 22. legatur: *Non impediaris orare ſemper*; & *Luc.* 18. *v.* 1. *Oportet ſemper orare, & non deficere.* De hac porro neceſſitate orandi ſic loquitur S. Joannes Chryſoſtomus (*homil.* 1. *de precatione pag.* 780. *oper. tom.* 2.): *Nam quicumque Deum non precatur, neque Divino colloquio aſſidue frui cupit, mortuus eſt, & anima ſenſuque*

ſuque caret. Et poſt multa ſubjicit *col.781.*: *Et fieri quidem omnino non poſſe, ut ſine precibus vita cum virtute ducatur, perſpicuum eſſe omnibus exiſtimo*. Rurſus in ſuperioribus dictum eſt, diſputari inter Theologos, utrum adſit præceptum privatæ vocalis Orationis. Similis autem viget diſputatio inter eoſdem quoad mentalem Orationem, hoc eſt meditationem, ſeu contemplationem. De qua diſputatione ut aliqua innuamus, dicimus, non eſſe pro ſalute æterna ſimpliciter neceſſariam meditationem, & contemplationem. Salvator enim noſter interrogatus, *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* reſpondit: *Serva mandata*. Et iterum interroganti, quæ eſſent mandata, repoſuit, narrando præcepta ſecundæ tabulæ tantum: loquebatur enim cum Judæo credente in unum Deum, & Sabbatum ſanctificante. Idemque Salvator interrogatus a Legiſperito, quod eſſet mandatum magnum in Lege, *Diliges* (inquit) *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Diliges Proximum tuum, ſicut te ipſum &c. In his duobus præceptis tota Lex pendet, & Prophetæ*: aſſerenti autem, *Hæc ſervavi ab adoleſcentia mea: quid adhuc reſtat?* ſubjecit: *Si vis perfectus eſſe, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*. Quod & late explicat Suarez *tom.2. de relig. lib.2. cap.4.* & fuſe proſequitur Theophilus Raynaudus *tom.15. ſuorum operum in opere, cui titulus*, Heteroclita ſpiritualia *pag.158.* Quocirca apud Hurtadum *in tract. de vero Martyrio digreſſion. 4. de Choro Eccleſiaſtico ſect.2. pag. 304.* nota temeritatis inuritur propoſitioni enuncianti, neminem ſalvari poſſe, qui quotidie per aliquod temporis ſpatium Orationi mentali non vacet.

3 Dicimus item nullum urgere præceptum univerſale mentalis Orationis, ita ut, univerſaliter loquendo, præcepto Divino, & naturali orandi Deum bene ſatisfacere unuſquiſque poſſit, orando aut vocaliter, aut mentaliter. Totum id ſubtiliter explicatur *tom.2. Theolog. myſtico-ſcholaſt.* Patris Sebaſtiani a Conceptione Carmelitæ Diſcalceati Congregationis Hiſpanæ *diſput.2. de principio quoad Divinam contemplationem quæſt.3.* Ab hac tamen regula excipiuntur, quicumque in ea re aut ob ſpeciale votum, quod emiſerint, aut ob Religioſum Inſtitutum, cui nomen dederint, gravi aliquo peculiari præcepto obſtricti ſunt. Sed, cum iidem Theologi cujuſdam neceſſitatis, quam appellant *ſecundum quid*, ſæpe mentionem faciant, & res, quæ dicitur neceſſaria *ſecundum quid*, non ſit abſolute requiſita ad obtinendum effectum, ſed ad melius & facilius obtinendum, loquendo de hoc genere neceſſitatis *ſecundum quid*, fatendum erit, meditationem, & contemplationem eſſe neceſſarias, & ſic ſub implicito ſaltem conſilio contineri. Certum quippe eſt, dari conſilium de acquirenda perfectione. *Eſtote ergo vos perfecti* (ait Chriſtus *in Matth. cap.5. v.48.*) *ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*; & Paulus *1. ad Corinth. cap.12. v.31.* ait: *Æmulamini autem chariſmata meliora*; & *in Apocalypſi cap.22. v.11.* legitur: *Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc, & ſanctus, ſanctificetur adhuc*. Quod ſi conſilium datur acquirendæ perfectionis, implicitum per conſequens datur etiam con-

ſilium meditationis, & contemplationis, quod Religioſos potiſſimum reſpicit, quemadmodum etiam fatetur Hurtadus *loc. cit. pag.* 305. *Verum eſt, quod Religioſi, etſi reſpectu illorum non ſit præceptum Divinum Orationis mentalis, aut meditationis, majori vinculo adſtricti ſunt ad illam ratione ſui ſtatus, qui eſt Charitatis perfectio, & fervor, ac ſpiritualis ſuavitas, & promptitudo in omnibus bonis operibus, & præſertim in his, quæ ad Divinum cultum & pietatem pertinent.*

4 Porro, ut id facilius explicetur, nonnulla ſunt prænotanda. Primum eſt, triplicem eſſe vitam, activam ſcilicet, contemplativam, & mixtam; & contemplativam quidem eſſe activæ præferendam, & demum mixtam eſſe utraque perfectiorem. Quod autem vita triplex ſit, activa, contemplativa, & mixta, patet: qui enim inter Fideles continuo, aut ſaltem frequenti vacant exercitio operum miſericordiæ ſpiritalis & corporalis, & aſſiduo virtutum exercitio erga Deum & Proximum, ſive opera ſint præcepti, ſive conſilii, vivere dicuntur vita activa; unde Auctor incertus *in tract. de modo bene vivendi* (*cap.* 53. *inter opera S. Bernardi vol.* 2. *col.*386. *num.*126.): *Soror cariſſima, inter activam & contemplativam vitam maxima eſt differentia. Activa vita eſt, panem eſurienti dare, verbum ſapientiæ Proximos docere, errantem corrigere, ad viam humilitatis ſuperbientem reducere, diſcordantes ad concordiam revocare, infirmos viſitare, mortuos ſepelire, captivos & in carcere poſitos redimere, quæ ſingulis quibuſcumque expediat diſpenſare, neceſſaria unicuique providere.* Illi, qui continuæ, aut ſaltem frequenti Dei ac Divinorum, & omnium rerum revelatarum conſiderationi vacant, præditi Charitate cum totali abdicatione ſæculi, puritate cordis, & paſſionum ſubjectione, vivere dicuntur vita contemplativa, uti proſequitur idem Auctor *loc. ſupra cit.*: *Contemplativa vita eſt, Charitatem Dei & Proximi tota mente retinere, ab exteriori actione requieſcere, ſoli deſiderio Conditoris inhærere: ita ut jam nihil agere libeat, ſed, deſpectis omnibus curis ſæculi, ad videndum faciem ſui Creatoris animus inardeſcat: ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum mœrore portare, totiſque deſideriis optare hymnidicis Angelorum choris intereſſe, appetere admiſceri cæleſtibus civibus, de æterna incorruptione in conſpectu Dei gaudere.* Illi demum, qui ea peragunt, quæ modo dicta ſunt, quique modo in activa vita, modo in contemplativa ſe exercent, vivere dicuntur vita mixta; quocirca idem *num.* 128. ſic proſequitur: *Viri ſancti, ſicut aliquando egrediuntur a ſecreto contemplationis ad activam vitam, ita rurſus ab activa vita revertuntur ad ſecretum intimæ contemplationis, ut intus Deum laudent, ubi acceperunt, unde foris ad ejus gloriam operentur. Sicut Deus vult, ut aliquando contemplativi egrediantur ad activam vitam, ut aliis proficiant; ita aliquando vult, ut nemo eos inquietet, ſed ut quieſcant in ſecreto contemplationis ſuaviſſimæ.* Hoc autem eſt, quod dicitur *in Canticis*: *Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, ne ſuſcitetis, nec evigilare faciatis animam Divinæ contemplationi deditam, Orationibus, & Divinis lectionibus occupatam.* Item, vitam contemplativam perfectiorem eſſe activa, deſumitur

mitur ex S. Gregorio *in Ezechielem* (*lib.* 2. *homil.* 2. *num.* 9. *col.* 1324. *oper. tom.* 1.) ubi reſpiciens ad oraculum Chriſti *Luc.* 10. *v.* 42. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*, hæc habet: *Bene has utraſque vitas duæ illæ mulieres ſignaverunt, Martha videlicet, & Maria, quarum una ſatagebat circa frequens miniſterium, alia vero ſedebat ad pedes Domini, & audiebat verba de ore ejus*; &, dum Martha quereretur, Dominus dicit: *Maria autem optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea .... Neque enim bonam partem elegiſſe Mariam dicit, ſed optimam, ut etiam pars Marthæ indicaretur bona.* Plura a S. Thoma afferuntur, ut probet, contemplativam vitam activa perfectiorem eſſe, uti videri poteſt 2. 2. *quæſt.* 182. *art.* 1. *in corpore*. Ex ſacris Litteris deſumi poſſe videtur, Petrum plus ceteris amaſſe Chriſtum, at Joannem plus ceteris a Chriſto amatum fuiſſe: quocirca S. Auguſtinus *in Joan. tract.* 124. *num.* 4. *col.* 820. *oper. tom.* 3. ſcribit: *Illud etiam in his duobus Apoſtolis Petro, & Joanne quem non moveat ad quærendum, cur Joannem plus dilexerit Dominus, cum ipſum Dominum plus dilexerit Petrus? Ubicumque enim ſe commemorat Joannes, ut nomine ſuo tacito ipſe poſſit intelligi, hoc addit, quod* Eum diligebat Jeſus, *quaſi ſolum diligeret, ut hoc ſigno diſcerneretur a ceteris, quos utique omnes diligebat. Quid ergo, niſi amplius ſe dilectum, cum hoc diceret, volebat intelligi?* Quæſtionem autem ſolvit idem S. Auguſtinus, cujus reſponſum D. Thomas 1. *part. quæſt.* 20. *art.* 4. *ad tertium* paucis complectitur: *Vita activa, quæ ſignificatur per Petrum, plus diligit Deum, quam vita contemplativa, quæ ſignificatur per Joannem; quia magis ſentit præſentis vitæ anguſtias, & æſtuantius ab eis liberari deſiderat, & ad Deum ire. Contemplativam vero vitam Deus plus diligit, quia magis eam conſervat; non enim finitur ſimul cum vita corporis, ſicut vita activa*. Quod denique vita mixta ex contemplativa, & activa ſit perfectior utraque, facile ſuadetur, tum quia ſi utraque bona eſt & perfecta ſingillatim ſumpta, perfectior erit illa, quæ ex utraque componitur; tum quia Chriſtus Dominus, Magiſter & Doctor noſter, virtutum omnium exemplar ac prototypum, in utraque vita ſe perfectiſſime voluit exercere, quod ipſum præſtitum fuit ab Apoſtolis, & ſubinde ab aliis Sanctis. Quare S. Auguſtinus *de civit. Dei lib.* 19. *cap.* 19. *col.* 563. *oper. tom.* 7. primò dicit: *Ex tribus vero illis vitæ generibus, otioſo, actuoſo, & ex utroque compoſito, quamvis, ſalva Fide, quiſque poſſit in quolibet eorum vitam ducere, & ad ſempiterna præmia pervenire, intereſt tamen, quid amore teneat veritatis, quid officio Charitatis impendat. Nec ſic quiſque debet eſſe otioſus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet Proximi, nec ſic actuoſus, ut contemplationem non requirat Dei*. Deinde declarans illud Apoſtoli, *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*, pluribus docet, Epiſcopum, qui eſt in ſtatu perfectionis exercendæ, debere pro opportunitate modo vitæ activæ, modo contemplativæ, & ſic mixtæ vacare. De hac mixta vita hæc leguntur in bulla Canonizationis S. Cajetani (94. *pag.* 446. *cod. Canoniz.*): *Orationi ita addictus erat, ut quidquid a domeſticis negotiis, atque animarum procuranda ſalute, temporis aut otii ſupereſſet, orationi & meditationi da-*

ni daret; mane matutinas preces maturius antevertens, ac veſpere ad multam noctem orans ante aram maximam elevata in Deum mente tranſigeret. S. Gregorius Nazianzenus carmen compoſuit de vita ſua, quod in ſolutam orationem verſum a Daniele Cardono editum eſt apud Bollandianos *tom.* 2. *ad diem* 9. *Maji*, ubi *cap.*2. *pag.*432. exponitur, eum de inſtituenda vita deliberantem, modo de bonis activæ, modo de bonis vitæ contemplativæ ſedulo cogitaſſe, & tandem mixtam elegiſſe: *Hæc omnia cum attentius mecum cogitarem, mediam inter ſolitarios, & actionibus deditos viam tenendam ſtatui, ut, quam hi ex contemplatione, & illi ex actione utilitatem capiunt, ego quoque ipſe conſequerer*.

5 Secundò prænotandum eſt, apud Theologos de Oratione tractantes ſæpe ſermonem haberi eorum qui ſunt in ſtatu incipientium, aliorum qui ſunt in ſtatu proficientium, & aliorum qui ſunt in ſtatu perſectorum, necnon triplicis viæ, purgativæ (ut eam vocant), illuminativæ, & unitivæ. Quocirca inter ceteras propoſitiones Michaelis de Molinos proſcriptas a ſan. mem. Innocentio XI. vigeſima ſexta eſt hæc: *Tres illæ viæ, purgativa, illuminativa, & unitiva, ſunt abſurdum maximum, quod dictum fuerit in Myſtica*. In ſtatu incipientium ſunt, qui juſtificationem obtinuerunt, ſed paſſiones non habent ita moderatas, ut facile ſuperare poſſint tentationes, ita ut continua indigeant pugna ad conſervandam & exercendam Charitatem, vel alias virtutes, ſine quibus ipſa eſſe non poteſt: & ad hunc ſtatum pertinet via purgativa, quæ per ſe tendit ad diſponendam animam tum ad juſtificationem a peccatis præteritis, & ad ſatisfaciendum pro illis, tum ad præſervationem a futuris. Illi ſunt in ſtatu proficientium, qui paſſiones redactas habent ad aliquam moderationem, ita ut a peccatis mortalibus facile abſtineant, ſed difficile peccata venialia evitent, cum temporalia eos multum delectent, & mens variis phantaſmatibus, & cor multis deſideriis agitetur: & ad hos pertinet via illuminativa, quæ per ſe tendit ad profectum virtutum, & majorem paſſionum moderationem, quæ non ſolum in gravioribus peccatis vitandis, ſed etiam in levioribus minuendis, & in moralibus virtutibus exercendis præbeat facilitatem. In ſtatu denique perſectorum ſunt, qui animum habent a temporalibus omnibus ita abſtractum, ut pace fruentes, nec variis deſideriis agitentur, nec paſſionibus ut plurimum moveantur, ſed in Deum ſint principaliter intenti, & aut ſemper, aut frequenter attenti: & ad hos pertinet via unitiva, quæ præcipue occupatur in unione cum Deo per amorem ex actuali uſu & exercitio illius. Fuſe hæc explicat Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *de Oratione cap.*11. *num.* 3. & clare deſumuntur ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.*24. *art.*9.: *Primò quidem incumbit homini ſtudium principale ad recedendum a peccato, & reſiſtendum concupiſcentiis ejus, quæ in contrarium Charitatis movent: & hoc pertinet ad incipientes, in quibus Charitas eſt nutrienda, vel fovenda, ne corrumpatur. Secundum autem ſtudium ſuccedit, ut homo principaliter intendat ad hoc, quod in bono proficiat: & hoc ſtudium pertinet*

net ad proficientes, qui ad hoc principaliter intendunt, ut in eis Charitas per augmentum roboretur. Tertium autem ſtudium eſt, ut homo ad hoc principaliter intendat, ut Deo inhæreat, & eo fruatur: & hoc pertinet ad perfectos, qui cupiunt diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Eadem repetit S. Doctor *in reſponſ. ad tertium*.

6 Tertiò prænotandum eſt, per meditationem utique acquiri aliquam conjunctionem cum Deo, conſentaneam tamen conditioni, & qualitati meditantis, qui, ſi ſæpius de Deo cogitet, & actus amoris erga eum eliciat, habitum acquirere poteſt meditandi, de Deo cogitandi, & eum diligendi, ita ut facile & prompte ſine intermiſſione de Deo cogitet, & eum diligat, & ſic conjunctionem cum Deo acquirat, juxta illud Chriſti Domini *Joan.* 14. *v.* 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*: ſed per contemplationem perfecti contemplativi acquirunt unionem cum Deo ita perfectam, ut in hac vita perfectior dari non poſſit. Unio hæc autem dicitur *myſtica*, id eſt ſecreta, præſtantiſſima, & ſupernaturalis: & de ea loquitur S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 11. ubi eam variis exemplis explicare conatur: *Quomodo ſtilla aquæ modica multo infuſa vino a ſe tota deficere videtur, dum & ſaporem vini induit & colorem, & quomodo ferrum ignitum & candens igni ſimillimum fit priſtina propriaque forma exutum, & quomodo Solis luce perfuſus aer in eamdem transformatur luminis claritatem, adeo ut non jam illuminatus, ſed lumen ipſum eſſe videatur; ſic omnem tunc* (id eſt, eo tempore, quo anima Deo eſt intime unita) *in Sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo neceſſe erit a ſe ipſa liqueſcere, atque in Dei penitus transfundi voluntatem*. Perfecta hæc myſtica unio reperitur regulariter in perfecto contemplativo, qui in vita purgativa, & illuminativa, id eſt meditativa, & contemplativa diu exercitatus ex ſpeciali Dei favore ad infuſam contemplativam evectus eſt. Facit hæc unio unum unitate ſpiritus inter Deum, & animam, juxta illud Apoſtoli 1. *ad Corinth.* 6. *v.* 16. *Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur*; & *v.* 17. *Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*. Ex parte animæ cauſæ morales & proximæ unionis duæ ſunt, perfecta videlicet contemplatio, & perfecta Charitas, ſive amor Dei, juxta D. Thomam *in* 3. *part. quæſt.* 6. *art.* 6. *ad primum*: *Unio noſtra ad Deum eſt per operationem, in quantum ſcilicet eum cognoſcimus, & amamus*; Et *in* 3. *ſent. diſt.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 3. *quæſtiunc.* 1. *ad tertium*: *Conjunctio animæ ad Deum per fruitionem conſiſtit in operatione intellectus, & voluntatis*. Ex parte vero Dei, cauſa proxima unionis eſt influxus ejus in animam contemplantem, qua ſe illi oſtendit ſpeciali modo in caligine per dona Spiritus Sancti, illuminans intellectum ad ſe ſublimiori modo cognoſcendum, & inflammans voluntatem ad ſe ardentiori modo amandum, & ſimul animam illam amans. De hac ſublimi unione hæc leguntur in bulla Canonizationis S. Roſæ Limanæ (62. *cod. Canoniz. pag.* 409.): *Anno ætatis ſuæ duodecimo elevata fuit ad ſublimem illum contemplandi gradum, quem myſtica Theologia unitivum*

Digitized by Google

tivum appellat. Inter manuales labores intellectus aciem immobiliter in Deum figebat, ita ut nec in vigilia, nec in ſomno mentis ejus oculo cæleſtis Sponſi elaberetur præſentia, quæ ita ſuaviter occupabat interiores animæ illius vires, ut, loquendo cum ipſo Deo intus, ſimul etiam alia quæque neceſſaria expedite foris pertractaret.

7 Quartò prænotandum eſt, duplicem a Myſticis ſpeciem contemplationis aſſignari, acquiſitam videlicet, & infuſam; & contemplationem infuſam appellari myſticam Theologiam, deſponſationem animæ cum Deo, oſculum Dei, ingreſſum animæ in Divinam caliginem, ſilentium, & otium, *liquefactionem* animæ, *annihilationem*, *experimentalem* Dei cognitionem habitam de Deo per amoris unitivi complexum. Definitur contemplatio infuſa, & ſupernaturalis, ſeu potius deſcribitur ſequentibus verbis: *Simplex intellectualis intuitus cum ſapida dilectione Divinorum, aliorumque revelatorum, procedens a Deo ſpeciali modo applicante intellectum ad intuendum, & voluntatem ad intelligendum ea revelata, & concurrente ad eos actus per dona Spiritus Sancti, Intellectum, & Sapientiam, cum magna illuſtratione intellectus, & inflammatione voluntatis*. Donum quippe Intellectus, & donum Sapientiæ ſunt dona Spiritus Sancti, quorum primum conſiſtit in lumine quodam, quo intellectus Fide præditus res a Deo revelatas ita intelligit, ut quaſi clare & ſine obſcuritate eas intueatur; alterum autem conſiſtit in qualitate quadam infuſa, per quam anima intuens objectum revelatum, ſaporem guſtat dulciſſimum & ſuaviſſimum ex veritate illa cognita, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 8. *art.* 1. ubi de dono Intellectus ait, *Proprium eſſe doni Intellectus cognoſcere ſupernaturalia, quæ latent in revelatis; quemadmodum humani intellectus proprium eſt ſub accidentibus cognoſcere naturam rei ſubſtantialis, ſub verbis ſignificata verborum, ſub ſimilitudinibus & figuris figuratam veritatem*; Et *part.* 1. *quæſt.* 43. *art.* 5. *ad ſecundum*, ubi de dono Sapientiæ ſcribit: *Hæc proprie dicitur Sapientia, quaſi ſapida ſcientia*, ſecundum illud *Eccleſiaſtici 6. v. 23. Sapientia enim doctrinæ ſecundùm nomen eſt ejus*. Utrumque concurrit ad hanc contemplationem, & facit, ut objectum a Deo revelatum clarius cognoſcatur, & ſuavius ac dulcius ametur. Theologi docent, in pluribus convenire contemplationem infuſam, & acquiſitam, & in pluribus differre: convenire quidem in aliquibus ſubjectorum diſpoſitionibus, cum utrique contemplantes debeant eſſe exercitati in virtutibus moralibus, & in vita purgativa; & in utriſque requiratur cordis munditia, ſeu ſtatus Gratiæ, impulſus Charitatis, auxilium Dei efficaciter vocantis & adjuvantis: differre vero, cum infuſa (regulariter loquendo) requirat in ſubjecto contemplante multo plures diſpoſitiones, quam acquiſita, ut videlicet per viam purgativam non modo tranſierit, ſed etiam multo tempore in ea ſe exercuerit, & per omnium virtutum moralium exercitium ſenſum rationi ſubjecerit: cum deinde in acquiſita homo multo labore, & ſumma cum difficultate, præviaque lectione, vel contemplatione, in meditatione alicujus objecti revelati

velati abſtrahat ſe a cogitatione aliarum rerum, ut quod revelatum eſt, intueatur & amet; at in infuſa homo legens, vel cogitans, aut meditans aliquod objectum revelatum ſine ſuo labore, aut ſtudio, abjectis omnibus aliarum rerum cogitationibus, a Deo elevetur ad intuitum, amorem, & dilectionem objecti revelati: præterea cum per acquiſitam non agnoſcantur alia objecta, niſi ea, quæ antea per Fidem erant credita; per infuſam vero Deus non ſolum ea oſtendat, quæ antea fuerant credita, ſed vel ea oſtendat cum novis circumſtantiis & perfectionibus, vel nova objecta revelet, novas eorum ſpecies infundendo: cum denique in acquiſita raro accidat ecſtaſis, ſeu perfecta alienatio a ſenſibus; ea autem ſæpe accidat in infuſa, & poſt actum contemplationis acquiſitæ poſſit homo recordari eorum, quæ contemplatus eſt, & aliis narrare; ſed poſt actum infuſæ, qui eam habuit, raro recordetur eorum quæ vidit, uti teſtantur B. Angela de Fulgineo, S. Tereſia, SS. Petrus de Alcantara, & Joannes de Cruce. Denique ſæpe memorati Theologi docent, infuſam contemplationem interdum concedi perfectis, interdum non perfectis: conceditur enim aliquando incipientibus, & proficientibus, qui utique perfecti non ſunt; unde ait S. Gregorius (*lib. 2. homil. 5. in Ezechiel. num. 19. col. 1361. oper. tom. 1.*): *Non enim contemplationis gratia ſummis datur, & minimis non datur; ſed ſæpe hanc ſummi, ſæpe minimi, ſæpius remoti, aliquando etiam conjugati percipiunt. Si ergo nullum eſt Fidelium officium, a quo poſſit gratia contemplationis excludi, quiſquis cor intus habet, illuſtrari etiam lumine contemplationis poteſt.* Et paulo poſt: *Nemo ex hac gratia, quaſi de ſingularitate, glorietur, nullus ſe donum veri luminis exiſtimet habere privatum, quia in eo, quod ſe habere præcipuum putat, ſæpe alter eſt ditior, quem habere apud ſe boni aliquid non putabat.*

8 Hæc a Nobis relata ſunt atque deſumpta ex opere ſupra citato Cardinalis de Lauræa, cum nullum alium invenerimus, qui materiam Orationis clarius, ſubtilius, & tutius explicaverit. Relata autem ſunt, non animo tractandi ex profeſſo de Oratione, non animo hic agendi ex profeſſo de contemplativis, non animo denique ſtatuendi ſolos contemplativos in Beatorum & Sanctorum album eſſe referendos; tum quia in ſuperioribus jam nonnulla adnotavimus de perfectione vitæ activæ; tum quia ſcimus, pleroſque Beatorum & Sanctorum catalogo fuiſſe adſcriptos, qui nullatenus fuerunt contemplativi, ut adnotavit idem Cardinalis de Lauræa *de Oratione opuſc. 7. cap. 12. Licet contemplativa juxta Salvatoris oraculum ſit optima, & ideo perfectior, quam activa, non propterea in hac ſola conſiſtit Chriſtiana perfectio; rariſſimi namque contemplationi vacant, & maxime infuſæ, ut notorium eſt, innumeri vero meditationi; & tamen complures perfectos experimur canonizari, licet in proceſſibus pro eis factis de infuſa contemplatione non fiat mentio, ſed de aliis virtutibus in gradu heroico, & de miraculis fiat conſtans probatio.* Sed modo relata eo animo a Nobis ſcripta ſunt, ut Conſultores Congregationis ſacrorum rituum aliquid compendioſum præ oculis habere poſſint ad meditationem & contemplationem pertinens, cum ſermo de meditatione &

ne & contemplatione non ſolum ſe offerat in cauſis Servorum Dei contemplativorum, ſed etiam in cauſis aliorum, qui non fuerunt contemplativi; contemplari enim ad actum refertur, & eſſe contemplativum notat habitum & ſtatum, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 81. *art.* 1. *ad quintum*, ubi ſic loquitur: *Religioſi quamvis diei poſſint communiter omnes, qui Deum colunt, ſpecialiter tamen religioſi dicuntur, qui totam vitam ſuam Divino cultui dedicant a mundanis negotiis ſe abſtrahentes. Sicut etiam contemplativi dicuntur, non qui contemplantur, ſed qui contemplationi totam vitam ſuam deputant.*

9 Examen Confeſſariorum, & Directorum ſpiritalium (quod alibi utile diximus) in hiſce cauſis prodeſſe utique maximopere poterit, ut dignoſcatur, an Dei Servi meditationi & contemplationi vacaverint, quales fuerint ipſorum meditationes & contemplationes, qualem fructum ex eis hauſerint, an, & quæ in eis obtigerint viſiones & revelationes, de quibus ſuo loco tractabitur. Hoc ipſum haberi poterit ex ſcriptis ipſorum Dei Servorum, ſi ſuorum Superiorum juſſu ea ſcriptis mandaverint, quæ ad ſuas meditationes, contemplationes, viſiones, & revelationes pertinent: & ex his omnibus deprehendi poterit, an fuerint aſſidui in meditando & contemplando, quomodo in diſtractionibus & ariditatibus ſe geſſerint (de quibus infra), cum ſint communia etiam contemplativis. Deſumuntur hæc omnia ex ſecunda relatione Rotæ Auditorum de virtutibus S. Tereſiæ *art.* 21. *§.* 1. *Quod ſi velimus a teſtibus fide dignis petere, habemus ipſiuſmet Beatæ teſtimonium in iis, quæ de ſua propria Oratione, & Contemplatione Divina in ſuis libris ſcripta reliquit. Frequentiſſima enim ejus mentis ſuſpenſio, altiſſima quies, arctiſſima unio, creberrimi raptus, intima charitatis vulnera, vehementiſſimi amoris impetus, ſuaviſſima Dei colloquia, tenerrima blandimenta, quibus ipſius Scripta reſperſa ſunt, ſublimitatem Orationis procul dubio Angelicæ, atque ad alios erudiendos abſolutiſſimam peritiam cælitus infuſam facile demonſtrant. Habemus etiam teſtes majores omni exceptione, & de hac re optime per diverſa temporum curricula inſtructos, nempe graves, doctos, ſpirituales, & pios, quorum plures Confeſſarii ejuſdem Beatæ, & inter illos aliquos digniſſimos Antiſtites, quos non ſemel in iſta relatione nominavimus, qui ſuper hoc articulo optime & latiſſime deponunt, quibus ipſa ſuam Orationem, gradus, & effectus illius, gratias & favores Divinos, & ſtatum, ad quem, medio Orationis ſtudio, aſcenderat, fideliſſime pro majori animæ ſuæ ſecuritate & directione ſemper communicare curavit. Qui omnes, facto periculo de ſpiritu ac doctrina librorum hujus tantæ Virginis, eam non immerito quaſi ſpiritualis doctrinæ Magiſtram a Deo optimo maximo Eccleſiæ ſuæ datam fuiſſe affirmant, ut jam ſupra art.* 2. *diximus*. Deficientibus vero hiſce probationibus, cum judicium deſumendum ſit ab externis, primum deſumi poterit ab ecſtaſibus, & raptibus, ſi forte contingant, de quibus alibi: *Suſpendebatur multoties* (verba ſunt S. Bonaventuræ in Legenda S. Franciſci *cap.* 10. *pag.* 312. *oper. tom.* 7.) *tanto contemplationis exceſſu, ut ſupra ſemetipſum raptus, & ultra humanum ſenſum*

ſenſum aliquid ſentiens, quid ageretur circa ſe exterius, ignoraret. Tranſiens namque ſemel per Burgum Sancti Sepulcri caſtrum utique populoſum, pro debilitate corporis ſu bvectus aſello, obvias habuit turbas in eum præ devotione ruentes: tractus autem, & detentus ab eis, compreſſus quoque, ac multipliciter attrectatus, inſenſibilis videbatur ad omnia, &, velut exanime corpus, de his, quæ fiebant circa ipſum, nihil penitus advertebat. Unde, cum, jamdiu tranſito caſtro, turbiſque relictis, perveniſſet ad quoddam domicilium leproſorum, quaſi aliunde rediens cæleſtium contemplator ſollicite requiſivit, quando propinquarent ad Burgum. Deſumendum erit etiam judicium a tempore, quo Dei Servi permanent in Oratione meditando, & contemplando. Sane mentalis Oratio, ſive meditativa ſit, ſive contemplativa, diu durare non ſolet, attenta imperfectione præſentis vitæ; unde, cum *Apocal.* 8. *v.* 1. legatur, *Factum eſt ſilentium in cælo quaſi media hora*, Sanctus Gregorius (*loc. cit. homil.* 2. *num.* 14. *col.* 1327.) ſic ait: *Cælum quippe eſt anima juſti, ſicut per Prophetam Dominus dicit,* Cælum mihi ſedes eſt, & Cæli enarrant gloriam Dei. *Cum ergo quies contemplativæ vitæ agitur in mente, ſilentium fit in cælo, quia terrenorum actuum ſtrepitus quieſcit a cogitatione, ut ad ſecretum intimum aurem animus apponat. Sed, quia hæc quies mentis eſſe in hac vita perfecta non poteſt, nequaquam hora integra factum in cælo ſilentium dicitur, ſed quaſi media hora, ut neque ipſa media hora plene ſentiatur, cum præmittitur quaſi, quia mox ut ſe animus ſublevare cœperit, & quietis intimæ lumine perfundi, redeunte citius cogitationum ſtrepitu, de ſemetipſo confunditur, & confuſus cæcatur.* Hæc tamen, & ſimilia intelligi debent (regulariter loquendo) de meditatione & contemplatione acquiſita, quæ non protrahitur niſi ex ſpeciali Dei favore ad tempus longius: at contemplatio infuſa, quæ non eſt obnoxia impedimentis terrenarum cogitationum, tamdiu durat, quamdiu a Deo conſervatur, uti bene explicat Cardinalis de Lauræa *opuſc.* 2. *cap.* 12. et *opuſc.* 6. *cap.* 10. *de Oratione*. Quapropter in bulla Canonizationis S. Ludovici Bertrandi 93. *pag.* 443. *cod. Canoniz.* hæc habentur: *Inter cetera, quibus ad ſublimem perfectionis gradum pervenit, ſummum fuit Orationi mentali per quatuor integras horas quotidie vacare, Dominicæ Paſſionis myſteria magno cum fervore, & mentis jubilo recolendo. His poſt meridiem contemplandis Beatiſſimæ Virginis gaudiis dimidiam horam addebat.* In bulla Canonizationis S. Paſchalis de Baylon 96. *pag.* 473. *ejuſd. cod.* ſic legitur: *Pervigil ſemper nocte intempeſta nocturnis horis aderat; &, quamvis perpetuis laboribus atque afflictationibus fatigatus, & pæne fractus, non niſi poſt auroram revertebatur in cellulam, toto eo tempore in Choro, vel eccleſia inter meditandi delicias traducto.* In relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de orandi ſtudio* hæc exponuntur: *Ex aſſiduitate & ſedulitate orandi inſigne plane in eo Orationis donum convincitur; nullis enim difficultatibus adeo premebatur, quin ſemper & ubique ſecum, & cum Deo habitaret; non locus ullus, non tempus, non frequentia ad id importuna; nullæ erant occupationes, nulla tam ardua negotia, quæ illum ab hoc retraherent aut avocarent. Ergo quotidie ſtatum tempus habebat per certum ſpatium orandi & meditandi, quod numquam intermittebat,*

Digitized by Google

mittebat, niſi extrema neceſſitate compulſus: & hoc a ſe religioſe ſervatum ut a ſuis quoque ſervaretur, ſevere exigebat, ut conſtat ex epiſtola illius relata in vita lib.6.cap.13. Quod ſi aliqua de cauſa tempus illud definitum defluxiſſet occupatione, qua declinari non poſſet interceptum, aliud pro illo reponebat, &, cum aliter non poterat, nocturnæ quieti ſubtrahebat, & hoc ex more, & certa lege ſervatum: ſubinde autem aliquando noctes integras in Oratione tranſigebat, vel illarum partem majorem, &, cum facultas erat, ob id ſe in ſacras ædes conferebat. In proceſſibus cauſæ S. Aloyſii Gonzagæ legitur, eum per integras noctes in Oratione permanſiſſe; & in bulla Canonizationis S. Petri de Alcantara 90. *pag.*382. *cod. Canoniz.* ſic narratur: *Pro quovis præconio ſufficeret referre illa, quæ de hoc viro ſanctiſſimo dixit ſanctiſſima pariter virgo Tereſia Carmelitarum Reformatorum parens, videlicet, ne momento quidem diei ac noctis Petrum ab Oratione ceſſaſſe; &, ne ſomnus oranti obreperet, flexis genibus, cum quieti tandem indulgere cogebatur, ad ligni ſtipitem parieti infixum caput admoveret. Illius cella, eadem Tereſia teſte, pedum quatuor longitudinem cum dimidio non excedebat, adeoque depreſſa erat, ut flexis genibus, & curvis ſemper humeris in illa hærere cogeretur.*

10 Aliæ quoque externæ circumſtantiæ debita animadverſione dignæ videntur, puta, ſi Dei Servus orando vultum oſtenderit tanquam flamma accenſum: quocirca Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus, qui teſtis fuit in cauſa Canonizationis S. Aloyſii Gonzagæ, ſic locutus eſt: *Io l' ho viſto ſpeſſe volte infiammato nel volto, e credo, che naſceſſe dal fuoco dell' amor Divino, che gli ardeva nel cuore ec. Queſta era la comune opinione ec. de' Padri ſpirituali, e queſta cauſa aſſegnavano di tali infiammazioni.* Item ſi mens Dei Servi adeo fuerit orando in Deum elevata, ut in Oratione perſtiterit media hieme, abſque eo quod frigore, quo ceteri omnes affligebantur, affligeretur. De eodem S. Aloyſio Gonzaga refert Pater Hieronymus Platus ejus Confeſſarius in vita, quam de eo ſcripſit, illum de nocte ſurgere ad orandum conſueviſſe, cum ſola linea veſte; &, cum frigore totus tremeret, & eo Orationem interturbari vidiſſet, *rem* (inquit) *illam aggreſſus eſt, quam etiam Dei gratia conſecutus fuit, quaſi enim turpe reputaret corpori & carni ulla in re cedere, inſtitit prius attentioni ſpiritus augendæ. Itaque, gelante jam corpuſculo, ac præſertim pedibus, ipſe tamen in Oratione ſine ullo algoris ſenſu perdurabat, idque ſingulis noctibus facere perrexit.* De lacrymis tum in Oratione vocali, tum in mentali habenda eſt ratio. In vitis Patrum collectis a Roſweydo *lib.*10. *cap.*41. *pag.*867. in vita Abbatis Pauli Nazarbenſis ſic legitur: *Neminem vero memini me umquam vidiſſe tanta conſolationis, ac lacrymarum gratia ornatum. Stillabant enim ex oculis ejus jugiter lacrymæ.* Et in vita Abbatis Thallelæi Cilicis *cap.*59. *pag.*872. narratur, eum ſexaginta annos tranſegiſſe in vita monaſtica numquam flere deſiſtentem, cum jugiter diceret: *Tempus hoc nobis ad pœnitentiam indultum eſt, & valde requiretur a nobis, ſi illud neglexerimus.* In vita S. Laurentii Juſtiniani ſcripta a Bernardo Juſtiniano *cap.*7. *in principio operum ejuſdem Sancti*, ſic habetur de

dono

dono lacrymarum: *Donum enim habuit lacrymarum, ut nemo fere alius, cum poſt prandium aliquando ſederet, & de Divinis (ut ſolebat) ſermonem haberet familiarem, converſus ad eos qui aderant, ferventiori quodam mentis affectu, Quid (inquit) agam, Fratres, quid agam, cum ad Judicem deducar? Quid egi miſer, in quo ſperare poſſim? Nihil habeo, niſi quod ad illius ſanctiſſimi Ligni radicem provolvar, & plangam. Hæc cum dixiſſet, totus ſolutus in lacrymas eſt, quas cum profuſius emiſiſſet, & erectus vidiſſet, nos, qui aderamus, compungi, & illas lacrymas admirari, veritus, ne quid ex his laudis humanæ ſurriperet, Videtiſne (inquit) has lacrymas? Affectus cujuſdam ſenſualitatis fuerunt, non veræ devotionis, a qua abſum longiſſime.* In vita S. Thomæ Aquinatis apud Bollandianos *tom.* 1. *Martii cap.* 6. *pag.* 669. *num.* 30. ſic legitur: *Viſus fuit etiam frequenter, cum cantaretur ille verſus in Completorio Quadrageſimali tempore*, Ne projicias nos in tempore ſenectutis, cum defecerit virtus mea, *quaſi raptus, & in Oratione abſorptus multis perfundi lacrymis, quas de oculis videbatur educere pia mentis*: & paulo poſt *num.* 31.: *Nam, quoties ſtudere voluit, diſputare, legere, ſcribere, vel dictare, prius ad Orationis ſecretum accedens profuſis orabat lacrymis pro Divinis inveniendis in veritate ſecretis, cujus Orationis merito, ſicut de quæſitis ante Orationem accedebat dubius, ſic poſtmodum redibat edoctus.* De Sancto Poppone Abbate ſic legitur apud Bollandum (*tom.* 2. *ad diem* 25. *Januarii cap.* 14. *num.* 58. *pag.* 650.): *Deſiderii* (ſermo eſt de deſiderio lacrymarum) *fuit compos non poſt modicum effectus, tantam compunctionis a Deo gratiam eſt adeptus, ut eo, quo ſæpe genu centies flexo die & nocte Orationi incumbebat, omne lacrymis inundare pavimentum dederit. In celebratione proinde Miſſarum Caſubulam, qua induebatur, lacrymis humectabat, interque prandendum magis lectione, quam comeſtione paſci amabat, & vere pro lacrymis, quas inde fundere ſolebat, cum Pſalmiſta dicere habebat: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte.* De S. Franciſco narrat S. Bonaventura in ejus vita, eum, orando, ita lacrymatum fuiſſe, ut oculi jam caligarent non ſenectute, ſed lacrymis: *Vir autem Dei* (uti refert idem S. Bonaventura *cap.* 10. *pag.* 312. *oper. tom.* 7.) *ſolitarius remanens & pacatus nemora replebat gemitibus, loca ſpargebat lacrymis, pectora manu tundebat, &, quaſi occultius ſecretarium nactus, confabulabatur cum Domino ſuo.* Antiqui item & novi Teſtamenti ſuppetunt exempla. In novo adeſt exemplum Magdalenæ, de qua *Lucæ* 7. In veteri David *Pſalm.* 6. *v.* 7. lacrymans orabat: *Lacrymis meis ſtratum meum rigabo*; & Pſalm. 55. v. 9. *Poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo.* Judith (*cap.* 8. *v.* 17.) ad orandum cum lacrymis hortata eſt populum in obſidione Bethuliæ: *Dicamus flentes Domino, ut ſecundum voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam.* Ezechias in magna illa obſidione Jeruſalem cilicio indutus cum lacrymis orans exauditus eſt. Denique de lacrymis S. Petri ſic fatur S. Maximus Taurinenſis *hom.* 3. (*Bibl. PP. tom.* 6. *pag.* 23.): *Petrus prorupit ad lacrymas nihil voce precatus. Invenio enim quod fleverit; non invenio, quid dixerit &c. Recte plane. Petrus flevit, & tacuit, quia quod defleri ſolet, non ſolet excuſari, & quod defendi*

Digitized by Google

defendi non poteſt, ablui poteſt... Lacrymæ, inquam, tacitæ quodammodo preces ſunt, veniam non poſtulant, & merentur, cauſam non dicunt, & miſericordiam conſequuntur .

11 Agunt Aſcetici de dono lacrymarum, & docent, momentum non in ipſis lacrymis, ſed in earum fine eſſe conſtituendum; & cavenda eſſe duo extrema, alterum complacentiæ & arrogantiæ, ne lacrymans in lacrymis ſibi nimis complaceat, alterum puſillanimitatis & diffidentiæ, ne forte putet, actum eſſe de ſalute & perfectione ſua, ſi illæ deſint. Legatur Cardinalis Bona in egregio tractatu *de diſcretione ſpirituum cap. 7. in fine* . Abbas Bloſius *in ſpeculo Monachorum pag. 663. diviſione 5. num. 5.* ait, modum eſſe in lacrymis adhibendum, ne ſpiritus obruatur, ſed aliquos eſſe, qui, adjuvante Spiritu Sancto, jugiter lacrymari poſſunt: *Bonus & dulcis eſt panis lacrymarum: aliqui tamen eo pane mentem nonnunquam obruunt magis, quam reficiunt. Fletibus enim tamdiu, & in tanta confractione atque agitatione inſiſtunt, donec & ſpiritu & corpore ſub exercitio nimis extenſo, aut intenſo ſuccumbant. Non tamen negamus, aliquos eſſe, qui per diſcretionem, & Spiritus Sancti adjutorium diu utiliterque lacrymari poſſint*. Stephanus Tornacenſis *epiſt. 176. pag. 39. Biblioth. Patrum tom. 25.* recte ait: *In Oratione lacrymæ ſpontaneæ ne rejiciantur ſpontaneè, ne cogantur invitæ*. Item jubet, ne ſint ſpectaculo hominum: *Si fuerint orantis lacrymæ ſpectacula hominum, erunt offendicula, vel ridicula Angelorum*. Plura proſequitur Joannes Climacus *in ſcala paradiſi gradu ſeptimo*, & multa quoque de lacrymis collecta legi poſſunt apud Theophilum Raynaudum *in Heteroclitis ſpiritualibus tom. 15. pag.* 151., & ex ſupra deductis, & aliis, quæ apud citatos Auctores cumulata ſunt, uniſquiſque facile percipere poterit, non procuratum, nec affectatum lacrymarum profluvium, Orationis ſive vocalis, ſive mentalis, non qualiſcunque, ſed excellentis, externum eſſe ſignum & argumentum. Quapropter S. Laurentius Juſtinianus *de caſto connubio Verbi, & animæ cap.* 18. *pag.* 280. ita ſcribit: *Hæc, & his ſimilia ingeminans* (ſermo eſt de anima arcte Deo conjuncta) *charitatis lacrymas ubertim emittit, quia non valet eſſe, ubi, quem diligit, eſſe novit. Præmittit ad illum gemitus ac ſuſpiria amoris teſtes &c. Hæc nempe ſunt ſpiritualia Sponſæ exercitia, cum dilectionis Verbi erga ſe memoria tangitur*. Videatur Ven. Dei Servus Ludovicus a Ponte Societatis Jeſu, cujus Beatificationis cauſa jam eſt introducta, in opere, cui titulus *Guida ſpirituale*, ex Hiſpano in Italicum idioma tranſlato, & variis ſacræ Scripturæ locis locupletato a pio quondam Præſule Alexandro Sperello *tract. 1. de lacrymis cap. 17.*

12 Aliquando demum Deus ipſe, qui mirabilis eſt in Sanctis ſuis, nonnullis ſupernaturalibus ſignis, quam ſit ſibi ſuorum Servorum grata & accepta Oratio, manifeſtare dignatus eſt, ſplendore ex. gr. vultus, & aliis conſimilibus ſignis, de quibus, utpote ad miracula pertinentibus, ſuo

ſuo loco tractabitur. De S. Philippo Nerio legitur: *Sacrum vero faciens, mira undique luce fulgere viſus eſt*. De S. Martino Epiſcopo: *Dum Sacramentum offerret, globus igneus in capite ejus viſus eſt*. De B. Ambroſio Sanſedonio: *Miſſæ ſacrificium tanto animi ſenſu, tamque vehementi ſpiritus agitatione celebrabat, ut omnibus artubus concuteretur*. In proceſſu cauſæ S. Roſæ Limanæ teſtes referunt, ſe non ſemel vidiſſe *vultum ejus exardeſcentem, & veluti flammas ejaculantem, taliter quod Sacerdoti Hoſtiam ſacram prælibanti, & Miniſtro lavatorium de more offerenti neceſſarium fuerit manum retrahere præ inſolito ardore ex ejus facie promicante*. Duo autem ſupernaturalia ſigna nunc referre opportunum eſt. Alterum deſumptum ex Actis Canonizationis S. Tereſiæ *art.* 21. ſecundæ Relationis Rotalis de ejus virtutibus §. 3. *Hoc idem elicitur ex alio effectu mirabili iſtius Orationis, nempe, quod facies Beatæ Tereſiæ, dum Orationi vacaret, ex colloquio Dei (ut de Moyſe legitur) ſæpius reſplenduit, ut de viſu deponunt in prima parte Toleti tertius teſtis ſuper* 10. *& ſecundus ſuper* 47. *dicit, quadam die ſe vidiſſe Beatam prædictam emittere ſplendorem quemdam ex facie ſua ad inſtar Solis, & in ſecunda parte primus teſtis, & in tertia quartus teſtis ſuper* 14. *& in quarta parte Salmantini octuageſimus ſecundus, & nonageſimus ſecundus teſtis, & in prima parte Toleti vigeſimus tertius teſtis; omnes iſti tres ſuper art.* 37. *fueruntque Confeſſarii iſtius Beatæ, qui miniſtrantes illi ſanctum ſacramentum Euchariſtiæ illius faciem reſplendentem viderunt; & in tertia parte Toleti ſeptimus teſtis ſuper* 93. *& in quarta parte ſeptimus ſuper* 54. *dicens, ſe quadam nocte vidiſſe, quod habebat vultum luce clara præmicantem, & ex illo exibant ſplendores, uti radii deaurati, & hoc duravit illi per tempus unius horæ, & quod, quando ceſſavit prædictus ſplendor, videbatur exiſtere in tenebris. Sunt & alii teſtes de viſu affirmantes, quod, quando Beata Tereſia ſcribebat libros, facies ejus reſplendebat (ut ſupra art.*2. *de ſanctitate in genere diximus), & in Compulſoriali Abulenſi quintus teſtis ſuper* 9. *affirmat, ſe vidiſſe, ſplendorem vultus B. Tereſiæ illuſtrare totum Capitulum, dum in eo exhortationem ſpiritualem ad Moniales faceret*. Alterum ex Actis cauſæ memorati Sancti Philippi Nerii, ex opere videlicet Angeli Victorii typis Romanis edito anno 1613. in quo celebris ille Medicus affectiones mox referendas ſupra naturam fuiſſe oſtendit. Verba autem ejus ſunt hæc: *Beatus Philippus Nerius Florentinus, Congregationis Oratorii Romani Fundator, ab ineunte ætate boni habitus & ſalubris, in ſenectute gracilis, non morboſus, in omni ætate circa victus rationem valde moderatus, vultu hilaris, ſermone jucundus, ac ſacræ doctrinæ ſtudiis valde aſſiduus, cum annum ageret ſuæ ætatis trigeſimum, & Chriſtianæ perfectionis deſiderio vehementer ageretur, ſuppliciter ac frequenter Spiritum Sanctum invocabat, ut ipſius animum ſuis donis cumulare dignaretur. Eo igitur tempore, cum in Oratione perſiſteret, atque ejus preces a Deo, ut exciperentur, exoraret, tam valido fuit atque exuberante Divino amore ſuccenſus, ut id perpeti ac ſuſtinere cum minime ſe poſſe animadverteret, ſtatim, veluti aliquam ardori nimio quæritaret refrigerationis medelam, humi proſterni, nudato pectore, coactus fuerit; deinde*

illico

Digitized by Google

illico ſublevatus exultans, & extuberans quid in pectore circa ſiniſtrum latus ad ovi gallinacei magnitudinem abſque aliquo ſenſu doloris perſenſit, oculis omnium intuentium ab eo tempore perſpicuum, non caſu, non percuſſione, non externa violentia factum. Hinc frequenter, ſi memoria, ſi verbum, ſi contemplatio Divinarum rerum occurrebat, fervere cor, exultare, atque palpitare nunc intenſius, nunc remiſſius, animadverſum eſt, atque pectus interdum, totumque corpus concuti, & incaleſcere. Vehementiam autem fervoris, & palpitationis compeſcebat, mentem voluntarie diſtrahendo, & animum ad terrena revocando; calorem vero, frigidiorem aerem interdum admittens, quandoque parum aquæ frigidæ aſſumens leniebat: eaque ratione, eoque modo uſque ad annum ſui obitus octuageſimum perſeveravit. Hæc ſingula, dum Beati Senis affectionis cauſas ipſe frequenter percunctarer, prout opportuna, ſeu neceſſaria ſeſe offerebat occaſio, ab ipſomet Sene verecunde referente, dum aliquo morbo corripiebatur, ſæpius audivi; quæ eadem Federico Borromæo Cardinali exquirenti Beatus Pater narravit, ut teſtatur Gallonius in illius vita, & ego ab eodem Cardinali audivi. Poſtquam vero placide Vir ille Beatus nulla fere vexatus moleſtia animam Deo reddidit octavo calendas Junii die feſto ſanctiſſimi Corporis Chriſti intra horam ſextam noctis, in ſequenti nocte, dum corpus inſpiciendi, ac prædictarum affectionum indagandi cauſa, multis viris optimis præſentibus, ſectum fuit, ab iis hæc nobiſcum fuerunt obſervata. Primum in parte anteriore thoracis, in qua illa extuberatio erat omnibus conſpicua, inſpiciebantur duæ coſtæ ex mendoſis ſuperiores, quarta ſcilicet, & quinta, omnino fractæ, ac ita diviſæ, ut pars a parte diſtaret, &, quod mirum dictu eſt, nondum ex tanto temporis intervallo, ut fieri ſolet, aliquo modo unitæ, ſed adeo diſtantes, & elevatæ, ut extrinſecus dictam extuberationem conſtituerent, intrinſecus autem ſinum majorem efficerent. Summo deinde affecti deſiderio altius introſpiciendi, nam ex jam manifeſtis obſcura videre, & conſiderare licebat, venimus percupide ad cor ipſum, tamquam ex illa inſueta fractura ſignatum. Quod majus ſolito invenimus, ejuſque ſubſtantiam denſitate, atque conſtrictione ſolito duriorem & ſolidiorem. Pericardium, ſeu capſulam cordis ſine aqua; ſolet enim ibi naturaliter reperiri. Venam arterialem duplo majorem, & duriorem. Pulmones a naturali ſtatu parum diſſimiles. Hepar nihil erat immutatum. Reliqua inferius poſita tum propter tanti Viri honeſtatem conſulto omiſimus, cum etiam nullum umquam affectionis cujuſpiam ſignum in ipſis fuit, ſicuti neque etiam in capite, quod ob eamdem cauſam integrum eſt relictum. Hæc eſt hiſtoria fideliter a me conſcripta, atque hæc ſunt ea, quæ fuerunt a nobis diligentiſſime obſervata, dum ſectum fuit corpus hora noctis tertia in eccleſia Sanctæ Mariæ in Vallicella ſeptimo calendas Junias 1595.

CAPUT

CAPUT XXVII.

De Sacramentorum frequentia, Pœnitentiæ videlicet, & Euchariſtiæ, in Servis Dei beatificandis, & canonizandis requiſita.

1 ORationi cohæret Sacramentorum frequentia, & ſignanter Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ: horum enim Sacramentorum uſus, eſt nota delectationis atque ſuavitatis internæ, & ex eo conſequenter uſu conſurgit virtus religionis in gradu heroico. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 5. *cap.* 3. plura colligit; primum videlicet, maximum eſſe ſanctitatis argumentum, quod deſumitur a frequenti uſu ſacramenti Pœnitentiæ, dummodo uſus non procedat ex cæremonia, aut ex quadam conſuetudine, quamvis Servi Dei peccata venialia tantum commiſerint: ſecundum, frequentem ſacræ Euchariſtiæ ſumptionem in Canonizando, & non modo frequentem, ſed fere quotidianam in Dei Servo Sacerdote, vel Epiſcopo Miſſæ celebrationem non commendandam ſolum, ſed in Canonizandis eſſe requirendam. Etenim *p.*328. ſcribit: *Quemadmodum enim Fideles, corpori in ſingulos dies alimenta ſubminiſtrare, neceſſarium putant, ita etiam quotidie hoc Sacramento alendæ & nutriendæ animæ cura Dei Servis, ac Famulabus non abjicienda, ſed diligentiſſime procuranda, & avide hoc Sacramentum ſumendum erit ſive per frequentem illius ſumptionem, ſi de aliquo Dei Servo laico agatur; ſive per frequentem & quotidianam ad altare Sacrificii oblationem, ſi de Sacerdotibus ageretur: nam ſive ſit Epiſcopus, ſive ſimplex Sacerdos is, cujus Acta examinantur, quotidiani Sacrificii oblatio in quocumque illorum commendanda erit, nec ſolum commendanda, ſed quaſi neceſſario exquirenda in his Dei Servis, de quorum cultu in ordine ad Canonizationem, ſive Beatificationem agetur.* Denique addit Scacchus, hanc ſanctitatis notam ex frequenti ſumptione Euchariſtiæ, & ex quotidiana Miſſæ celebratione deſumptam ſibi locum vindicare debere, ſi conjuncta fuerit cum debitis circumſtantiis, devotionis videlicet, & præparationis ad ſumendam Euchariſtiam, & ad Sacrum faciendum.

2 Confirmantur, quæ a Scaccho dicta ſunt, bullis Canonizationum. In bulla enim Bonifacii IX. edita pro canonizatione S. Birgittæ *pag.* 155. *cod. Canoniz.* hæc habentur de frequenti uſu ſacramenti Pœnitentiæ: *Et, ſuperſtite marito, cum ſingulis ſextis feriis confeſſa fuiſſet, poſt ejus tranſitum veram Confeſſionem ſemel ſaltem in die cum magna Contritione ſtuduit iterare, tam amarè levia, ſicut alii graviſſima, deplorans, & nihil de ſuis verbis, moribus, cogitationibus, & actibus præteriens indiſcuſſum.* In bulla Joannis XXII. lata pro Canonizatione S. Ludovici Epiſcopi Toloſani, de eo, antequam aſſumptus fuiſſet ad Epiſcopatum, ſic dicitur (*pag.* 123. *cod. Canoniz.*): *In tempore namque ipſo, ſacramentali Confeſſione præmiſſa, Miſſas audiebat devote.* Frequentis quoque ſumptionis ſacræ Euchariſtiæ mentio fit in citata bulla

Digitized by Google

Canonizationis S. Birgittæ *pag.155.* : *Singulis quoque diebus Dominicis, & ſolemnibus cum devotione & lacrymis ſumpſit venerabile Chriſti Corporis ſacramentum*. De S. Catharina Senenſi Pius II. in bulla Canonizationis *pag.185. cod. Canoniz.* ait : *Ad Communionem altaris, quæ illi fere quotidiana fuit, quaſi ad cæleſtes nuptias invitata eſſet, ſumma cum alacritate proficiſcebatur*. De S. Felice a Cantalicio Laico Capuccino ita legitur in bulla Canonizationis ipſius (*pag.566. cod. Canoniz.*) : *Conſcientiæ Viri Dei Moderatores, Dominici Corporis ſumptionem ter illi ſingulis hebdomadis peragere ſolito per totos quindecim ante dormitionem annos, ob ejus ardentiſſimum Charitatis ſervorem, quotidianam Divinæ menſæ perceptionem concedere, ſanctum exiſtimarunt, ad quam ſine uberrimo lacrymarum imbre numquam acceſſit*. Quibus addi poſſunt Acta Canonizationis S. Tereſiæ. In ſecunda enim relatione Rotæ Auditorum *de ejus virtutibus art.14. de religionis virtute* hæc enarrantur : *Sextò ad idem firmandum nos induxere mira incrementa in anima iſtius Beatæ Virginis ex augmento cultus Chriſti cauſata per quotidianam Communionem viginti trium circiter annorum ex doctiſſimorum virorum conſilio, & ſuorum Confeſſariorum licentia, ut deponunt in Remiſſoriali Abulenſi quadrageſimus ſecundus teſtis fol.240. & quadrageſimus ſextus teſtis fol.296. & teſtis quadrageſimus ſeptimus, & quadrageſimus octavus, & quadrageſimus nonus, & quinquageſimus primus, omnes ſuper art. 73. Quo Divino paſtu mirifice roborata, in cultu & Fide Jeſu Chriſti in Sacramento exiſtentis maximos fecit progreſſus, ita ut per plures annos per Fidem vivam non ſecus ad ſumendam Euchariſtiam accederet, quam ſi Chriſtum ipſum corporeis oculis cerneret, ut deponunt in ſecunda parte Toletani primus teſtis ſuper 4. fol. 673. & hiſtoriæ ſupra citatæ iſtius Beatæ, & particulariter Pater Ribera lib.4. cap.12. Quam vero fuerit gratus Chriſto Beatæ Tereſiæ hic cultus, clare apparet ex eo, quod frequenter poſt Communionem cum fulgore vultus ecſtaſim patiebatur, & propter interna Dei ſolatia corporis etiam dolores ei fuerunt remiſſi, &, ex quo Communionem frequentare cœpit, ceſſavit in illa quidam vomitus, quem quotidie mane paſſa fuerat, & illam quotidianam Euchariſtiæ ſumptionem impediebat, ut deponunt in Remiſſoriali Abulenſi teſtis quadrageſimus ſecundus, & quadrageſimus octavus, & in Remiſſoriali Toletanò vigeſimus primus teſtis Epiſcopus Tiraſonenſis, & teſtis vigeſimus tertius illius Confeſſarius, & in Remiſſoriali Abulenſi teſtis quadrageſimus nonus, & teſtis ſexageſimus, omnes ſuper art.73. Et, cum quadam Dominica Palmarum poſt Communionem, antequam Euchariſtiam deglutiret ; in ecſtaſim rapta fuiſſet, paulo poſt in ſe reverſa, viſum fuit ſibi os pretioſo Sanguine Chriſti plenum, totumque corpus eodem Sanguine tinctum habere, ubi intima cum ſuavitate hæc verba a Jeſu Chriſto audivit : Filia, volo, ut meus Sanguis tibi proſit ; nec timeas, meam tibi aliquando miſericordiam defuturam : ego illum multis cum doloribus effudi, & tu ipſo (ut vides) magna cum voluptate perfrueris. Quod ipſa refert in libro vitæ ſuæ fol.359. & deponunt in Remiſſoriali Abulenſi teſtis quadrageſimus ſeptimus fol.296. & teſtis quadrageſimus octavus fol.235. ſuper art.73.*

3 Ex iiſdem quoque Canonizationum bullis, & Actis ſuppetunt exempla

Digitized by Google

pla tum ſimplicium Sacerdotum, tum Epiſcoporum fere quotidie Miſſam celebrantium. In bulla quippe Canonizationis S. Thomæ Aquinatis *pag. 136. cod. Canoniz.* ſic Pontifex loquitur: *Præmittebat Divina, ut roboraretur in ſchola, cum ſingulis diebus, antequam lecturus aſcenderet cathedram, vel diſtraheretur ad alia, Miſſam unam celebraret, aliam audiret.* In bulla Canonizationis S. Ludovici Bertrandi *pag. 433.: Sacrum Miſſæ ſacrificium celebraturus, Angelicæ puritatis candorem æmulari cupiens, quantavis carnis mortificatione, & mentis in Deum elevatione eſſet ornatus, ſibi nihilominus numquam ſatis paratus videbatur eſſe. A ſacrificando impeditus, ſacra Euchariſtia reficiebatur, ut jugiter Chriſtum in ſe manentem haberet, & in eo ipſe quoque aſſidue maneret.* In bulla Canonizationis S. Raymundi de Pennafort *pag. 268.: Sacroſanctum Miſſæ ſacrificium fere quotidie celebrabat.* In bulla Canonizationis S. Philippi Nerii *pag. 319.: Perpetuo atque ardenti ſtudio venerandum Euchariſtiæ colebat ſacramentum, vel enim laicus, vel ſacerdos celebrans, vel ægrotans in lectulo, illius quotidiana ſuſceptione reficiebatur.* In relatione cauſæ S. Andreæ Avellini *tit. de religione §. Quo vero*; Et in relatione cauſæ S. Ignatii *tit. de juſtitia §. Sacrificium Miſſæ* conſimilia habentur. In bulla Canonizationis S. Ludovici Epiſcopi Toloſani *pag. 124.: Pontificatus etiam officium exercebat cum diligentia Servus hic Chriſti fidelis & prudens, Miſſas dicendo aſſidue, devotiſſime Ordines celebrando.* In bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *pag. 295.: Quotidie Sacrificium Deo offerebat*: & fuſius in relatione cauſæ ipſius *2. part. art. 15.* ubi: *Carolum quotidie Miſſam celebrare ſolitum affirmant plures teſtes &c. poſtquam ſingulis diebus confeſſus fuerat ſuos minimos defectus.* Quibus addi poſſunt bina alia exempla. Sanctus quippe Vincentius a Paulo (ut habetur in proceſſibus cauſæ) ſingulis diebus ſacrificium Miſſæ offerebat, &, ſi infirmitas non ſineret ab ipſo ſacrificium offerri, ei intererat, & ſacra Communione animam reficiebat; Miſſam autem celebrans tali animi devotione afficiebatur, ut qui præſentes fuerant, ab eccleſia revertentes poſt eam abſolutam dicerent, ſe Miſſam Sancti audiviſſe. Item in proceſſibus cauſæ B. Alexandri Saulii Alerienſis primum, deinde Papienſis Epiſcopi, teſtes retulerunt, ab eo quotidie Miſſam fuiſſe celebratam, prævia pia diſpoſitione, & ſacramentali Confeſſione. Denique externa quædam Divina ſigna devotæ celebrationis Miſſarum referuntur in iiſdem bullis. In bulla ſcilicet Canonizationis S. Thomæ Epiſcopi Herfordienſis *pag. 132.: Orationi vero inſiſtebat aſſidue, ac ſui fervorem ſpiritus demonſtrabant in orationibus, & celebratione Miſſæ abundanter ex oculis lacrymæ defluentes.* In bulla Canonizationis S. Petri de Alcantara *pag. 383.: Sacrum quotidie peragebat tam uberes in fletus effuſus, ut exitus aquarum deducentes oculi ejus viderentur fons hortorum, & puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* In bulla Canonizationis S. Cajetani *pag. 449.: Divinam rem facturus totus in lacrymas effundebatur, ſeque eo miniſterio indignum reputans, magnæ Matris, cujus erat obſequentiſſimus, opem implorabat, ut vivificum Agnum ea, qua decebat, devotione ſuſciperet, concipiens dulciſſimo quodam mentis obtutu, adeſſe inibi Deiparam,*

Digitized by Google

param, *qua electiſſimum Filium prona ac munifica manu porrigeret*. In bulla Canonizationis S. Franciſci Xaverii *pag.344.*: *Cum vero ſacroſanctum Miſſæ celebraret ſacrificium, ſæpenumero a ſenſibus uſque adeo abalienabatur, ut nec Miniſtri veſtem ſuccutientes, niſi poſt diuturnam moram, excitare poſſent, quin etiam aliquoties altius cubito a terra elatus ab univerſa aſtantium multitudine miraculi magnitudinem obſtupeſcente, ac Servi Dei ſanctitatem ſuſpiciente conſpectus fuerit*.

4 Quod ſi Theologica jam dictorum ratio quæratur, ea profecto non deeſt. Licet enim peccata venialia non ſint, uti Scholæ loquuntur, materia neceſſaria, ſed ſufficiens ſacramenti Pœnitentiæ, eorum tamen confeſſio utilis eſt & pia, juxta *cap.5.* Concilii Tridentini *ſeſſ.14. de Pœnit. cap. 5.*: *Venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte & utiliter citraque omnem præſumptionem in Confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt*. Confeſſionis venialium ſæculo VIII. extat exemplum in Actis S. Segolenæ Abbatiſſæ apud Mabillonium *in ſæc. III. Benedictino*, & *in prima præfat. ad illud*. Narratur enim, Sanctam prædictam cuidam Monacho, qui Sacerdos erat, omnia parva minimaque peccata, ſine quibus eſſe non poſſumus, cum gravia deeſſent, lacrymando confeſſam fuiſſe. Quapropter, etiamſi referendi in album Beatorum, aut Sanctorum ſola patraverint peccata venialia, nemo eſt qui non videat, ſinceram eorum confeſſionem debitis circumſtantiis non deſtitutam, ſanctitatis notam conſtituere, & eo magis, ſi frequentius expleatur: unde S. Bonaventura *in 4. ſent. diſt.17. part.3. art.2. quæſt.1.* ait de peccatis venialibus: *Quamvis autem de ratione ſui generis non ſit ea confiteri neceſſarium, tamen ea confiteri congruum eſt maxime viris perfectis, quia utile eſt multum, & pœna illis debita minuitur ex vi Clavium*.

5 Frequenti Confeſſioni ſuccedit frequens Euchariſtiæ communio, quæ apud antiquos Fideles abſque dubio fuit in uſu, cum in Actis Apoſtolorum *cap.2. v.42.* legatur de Chriſtianis prioris ſæculi: *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*. Sæculo Eccleſiæ quarto mos quotidie communicandi Romæ obſervabatur, teſte S. Hieronymo (*epiſt.50. ad Pammachium num.15. col.225. oper. tom.1.*): *Scio, Romæ hanc eſſe conſuetudinem, ut Fideles ſemper Chriſti Corpus accipiant; quod nec reprehendo, nec probo*. Huic mori, ſaltem pro Eccleſia Occidentali, ſuffragatur æqualis Hieronymo S. Ambroſius *de Sacramentis lib.5. cap. 4. num.25. col.378. oper. tom.2.* ſi tamen libri *de Sacramentis* ſunt ejuſdem: *Si quotidianus eſt Panis, cur poſt annum illum ſumis, quemadmodum Græci in Oriente facere conſueverunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur poſt annum accipere*: ſi mores videlicet non mutet. Sacrum quoque Concilium Tridentinum frequentis Communionis deſiderium exprimit *ſeſſ.13. cap.8.* *Paterno affectu admonet ſancta Synodus, hortatur, rogat, & obſecrat*

ſecrat

ſecrat per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, ut omnes & ſinguli, qui Chriſtiano nomine cenſentur &c. hæc ſacra myſteria Corporis & Sanguinis ejus, ea Fidei conſtantia & firmitate, ea animi devotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, ut Panem illum ſuperſubſtantialem frequenter ſuſcipere poſſint. Et *ſeſſ.* 22. *cap.* 6. *Optaret quidem ſacroſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis Fideles adſtantes non ſolum ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quo ad eos ſanctiſſimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret.* Materiam frequentis Communionis optime de more explicat D. Thomas 3. *part. quæſt.* 80. *art.* 10. docens, duo circa Euchariſtiæ uſum poſſe conſiderari: unum ex parte ipſius Sacramenti, cujus virtus eſt hominibus ſalutaris, ita ut utile ſit ſæpius, immo quotidie ipſum ſumere; aliud ex parte ſumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione ad illud accedat, ita ut, ſi aliquis ſe quotidie inveniat paratum, laudabile ſit ut quotidie ſumat. En verba S. Doctoris: *Circa uſum hujus Sacramenti duo poſſunt conſiderari: unum quidem ex parte ipſius Sacramenti, cujus virtus eſt hominibus ſalutaris, & ideo utile eſt quotidie ipſum ſumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat &c. Alio modo poteſt conſiderari ex parte ſumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedat; & ideo, ſi aliquis ſe quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile eſt, quod quotidie ſumat &c. Sed, quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt propter corporis indiſpoſitionem, vel animæ; non eſt utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, ſed quotieſcumque ſe ad illud homo invenerit præparatum.* Concordat S. Bonaventura *in* 4. *ſent. diſt.* 12. *part.* 2. *quæſt.* 1. & conſentaneum eſt huic doctrinæ decretum editum ab Innocentio XI. *de quotidiana & frequenti Communione die* 12. *Februarii* 1679., ubi Paſtorum diligentiæ remittit propter multiplices conſcientiarum receſſus, ut frequentem, aut quotidianam Communionem nonnullis ſuadeant. Ex quibus proinde nemo eſt qui non videat, bene deſumi, frequentem & quotidianam Euchariſtiæ ſumptionem in Dei Servis, de quorum Beatificatione aut Canonizatione tractatur, & de quorum virtutibus jam aliunde conſtat, ex aliis videlicet probationibus, quæ oſtendunt, eos in actibus heroicarum virtutum frequenter ſe exercuiſſe, & a peccatis abſtinuiſſe, notam eſſe & argumentum ſanctitatis, & præcipue, ſi frequens iſta & quotidiana ſumptio Confeſſarii ſeu Directoris ſpiritalis conſilio facta ſit. Quæ tamen ita dicta cenſeri volumus, ut, ſi forte accidat, aliquem Dei Servum a quotidiana aliquando, & frequentiſſima ſumptione Euchariſtiæ reverentiæ & timoris gratia abſtinuiſſe, nullum indicium adverſus ejus ſanctitatem, & ejus in ſuſcipienda Euchariſtia fervorem valeat rationabiliter deſumi. Celebris eſt epiſtola 54. S. Auguſtini (*col.* 125. *oper. tom.* 2.) in qua exemplo Zachæi, & Centurionis tum accedentem, tum recedentem ex cauſa modo recenſita commendat *num.* 4.: *Neque enim litigaverunt inter ſe, aut quiſquam eorum ſe alteri præpoſuit Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum ſuam ſuſceperit Dominum, alter dixerit*, Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.

Digitized by Google

meum. *Ambo Salvatorem honorificantes diverſo, & quaſi contrario modo. Ambo peccatis miſeri, ambo miſericordiam conſecuti.* Sequitur D. Thomas *loc. cit. ad tertium*, ubi ſic loquitur: *Ad tertium dicendum, quod reverentia hujus Sacramenti habet timorem amori conjunctum: unde timor reverentiæ ad Deum dicitur timor filialis, ut in ſecunda parte dictum eſt. Ex amore enim provocatur deſiderium ſumendi; ex timore autem conſurgit humilitas reverendi: & ideo utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti, & quod quotidie ſumatur, & quod aliquando abſtineatur.* Subſcribit Claudius Eſpencæus *lib.1. de adoratione Euchariſtiæ cap.7.* Joannes Major *in 4. ſent. diſt.9. quæſt.1.* quotidianam commendat Communionem, ſi ex ejus ſumptione augeatur devotio: *Si dicas; quotidie communicantem nec laudat, nec vituperat Auguſtinus, prout recitatur in cap. Quotidie, de conſecratione diſt.2., ex hoc nihil ſequitur, cum multo laudabilius ſit quotidie communicare, ſi quis in ſe devotionem reperiat erga Euchariſtiam:* & Joannes Raulinus Cluniacenſis Monachus *ſerm.8. de ſacramento Euchariſtiæ* ſapienter monet, fieri poſſe, ut quis, vacando a receptione Sacramenti, illud deinde reverentius ſumat, ſed cavendum eſſe, ne per hanc viam ſubtrahatur habituatio ad bonum, ut ipſe loquitur: *Sed, ſi quis dixerit, ideo vacationem a celebratione, aut receptione Sacramenti bonam eſſe, ut ipſa poſtmodum reverentius & devotius, quanto rarius, impleatur, dicemus ad hoc, quod hoc eſt poſſibile; ſed poteſt contingere ex adverſo, ut plurimum contingit, ut talis ſubtractio removeat habituationem ad bonum, cujus effectus eſt ſecundùm Philoſophum operari delectabiliter.* Item, melius & fructuoſius eſſe impellente erga Deum Charitate, Miſſam frequentius celebrare, quam eam præ timore & reverentia omittere, docet Roderic. *in exercitio perfectionis, & virtutum religioſarum part.3.tract.8. cap.6.* cum quo concordat D. Thomas *loc. ſupra cit. ad tertium*, ubi, poſt verba jam relata, quibus docuit, pertinere ad reverentiam Sacramenti, & quod quotidie ſumatur, & quod aliquando ob reverentiam abſtineatur ab ejus ſumptione, ſubjicit: *Amor tamen, & ſpes, ad quæ ſemper Scriptura nos provocat, præferuntur timori; unde & cum Petrus dixiſſet, Exi a me, Domine, quia homo peccator ſum; reſpondit Jeſus, Noli timere.* At hæc, licet vera ſint, nihil tamen obeſſe poſſunt iis, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, cum ibi ſermo haberetur, non de longa abſtinentia a ſumenda Euchariſtia, ſed de certa quadam intermiſſione quotidianæ Communionis, gratia timoris & reverentiæ erga auguſtiſſimum Sacramentum.

6 Quæ modo ſtatuta ſunt de frequenti & quotidiana Communione, procedunt quoque in frequenti & quotidiana Miſſæ celebratione quoad Sacerdotes, & Epiſcopos, uti etiam ex modo dictis colligi poteſt: & re vera, ſi tempore Apoſtolorum Fideles quotidie Corpus Chriſti ſumebant, cur aſſerere non debemus, Sacerdotes, & Epiſcopos quotidie Miſſam celebraſſe? S. Irenæus vir Apoſtolicus, & Apoſtolorum ſæculo proximus *lib.4. adverſus hæreſes cap.18. num.6. pag.251.* hujus rei perhibet teſtimonium: *Ideo nos quoque offerre vult munus ad altare frequenter ſine intermiſſione.*

S. An-

Digitized by Google

S. Andreas Apoſtolus, uti legitur apud Surium, *ad diem* 30. *Novembris tom.6.*, Proconſuli ipſum ad idololatriam adigenti his verbis reſtitit: *Omnipotenti Deo, qui unus & verus eſt, ego omni die ſacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum ſanguinem, ſed immaculatum Agnum quotidie in altari Crucis ſacrifico, cujus carnes poſteaquam omnis populus Credentium manducaverit ... Agnus, qui ſacrificatus eſt, integer perſeverat & vivus*. Acta, ex quibus hæc deſumuntur, genuina putant Baronius, & Natalis Alexander. De eorum autem ſinceritate dubitat Tillemontius *in vita S. Andreæ*, & præcipue *nota ſecunda ad eamdem tom.*1.; ex quo potiſſimum nulla eorum mentio ante ſæculum VIII. occurrit: ſed quæ in eis, uti dicta a S. Andrea, referuntur, autumat ab ejus ſenſu aliena non fuiſſe. S. Cyprianus *epiſt.*77. *col.*329. ſic conſolatur Martyres, qui in metallorum fodinas damnati dolebant, ſe offerre non poſſe incruentum & ſanctum altaris Sacrificium: *Sed nec in illo, Fratres dilectiſſimi, aliqua poteſt aut religionis, aut Fidei jactura ſentiri, quod illic nunc Sacerdotibus Dei facultas non datur offerendi & celebrandi Sacrificia Divina. Celebratis immo, atque offertis ſacrificium Deo & pretioſum pariter, & glorioſum, & plurimum vobis ad retributionem præmiorum cæleſtium profuturum, cum Scriptura Divina loquatur, & dicat*: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit. *Hoc vos ſacrificium Deo offertis, hoc ſacrificium ſine intermiſſione die ac nocte celebratis, hoſtiæ facti Deo, & voſmetipſos ſanctas atque immaculatas victimas exhibentes*: quaſi dicere voluiſſet: Si, uti faciebatis, nunc quotidie Miſſam non celebratis, quotidie tamen, uti poteſtis, Deo offertis ſacrificium ſpiritus contribulati. Ferunt, Cardinalem Cajetanum docuiſſe *in comment. ad D.Thomam*, Sacerdotem numquam celebrantem non eſſe damnandum uti reum lethalis flagitii, ſed ad ſummum venialis; at juſſu S. Pii V. ſententiam Cajetani fuiſſe expunctam ex operibus D. Thomæ Romæ editis. Innocentius certe Papa III. *in cap. Dolentes, de celebrat. Miſſar.* Presbyteros, & Prælatos gravibus verbis increpat, qui Miſſarum ſolemnia vix quater in anno celebrant. Sacrum Concilium Tridentinum *ſeſſ.*23. *de reformat. cap.*14. loquens de ſimplicibus Presbyteris hæc habet: *Curet Epiſcopus, ut ii, ſaltem diebus Dominicis, & feſtis ſolemnibus, ſi autem Curam habuerint animarum, tam frequenter, ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent*. S.Thomas 3.*part. quæſt.*82. *art.*10. quærit, *Utrum liceat Sacerdoti omnino a conſecratione Euchariſtiæ abſtinere*; & refert, nonnullos dixiſſe, Sacerdotem poſſe omnino a conſecratione licite abſtinere, niſi teneatur ex Cura ſibi commiſſa celebrare, & Sacramenta populo præbere; ſed hanc opinionem improbat ſequentibus verbis: *Hoc irrationabiliter dicitur, quia unuſquiſque tenetur uti gratia ſibi data, cum fuerit opportunum, ſecundum illud* 2. *ad Corinth.*6. *v.*1. Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Opportunitas autem Sacrificium offerendi non ſolum attenditur per comparationem ad Fideles Chriſti, quibus oportet Sacramenta miniſtrari, ſed principaliter per comparationem ad Deum, cui conſecratione hujus Sacramenti*

cramenti Sacrificium offertur . Unde Sacerdoti, etiamſi non habeat Curam animarum, non licet omnino a celebratione ceſſare, ſed ſaltem videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis feſtis, & maxime in illis diebus, in quibus Fideles communicare conſueverunt. Ideoque, ſi aliquibus diebus Sacerdotes, & Epiſcopi celebrare tenentur, Dei Servus ſimplex Sacerdos, vel Epiſcopus qualibet fere die citra obligationem Miſſam celebrans, ſi id faciat cum debita devotione, uti feciſſe abſque dubio credendus eſt (nec enim Beatificationis & Canonizationis cauſa fuiſſet intrōducta, ſi aliqua irreverentiæ in ſacrificando legitima adſuiſſet ſuſpicio; aut ulteriorem progreſſum cauſa habere poſſet, ſi virtutum deeſſent probationes) ex ea quotidiana, aut fere quotidiana Sacrificii celebratione indicium & nota ſanctitatis hauriri poterit.

7 In vita S. Ignatii ſcripta a Patre Maffejo *lib.2. cap.7.* narratur, eum Romam veniſſe una cum ceteris Patribus Societatis anno 1538., & pueros & plebem Chriſtiana catecheſi vicatim erudire inſtituiſſe, & frequentem uſum ſacræ Confeſſionis, & Euchariſtiæ reſtituiſſe Romæ primum, deinde in ceteris orbis Catholici partibus : *Alia multa propediem aſſecuti ſunt, tum vero præcipue, ut ſacræ Confeſſionis, & Euchariſtiæ frequens uſus, quo nihil eſt humano generi ſalutarius, Diaboli fraude jampridem extinctus, magno utique Chriſtianæ reipublicæ commodo, in principe magiſtraque orbis terrarum Eccleſia reviviſceret: ex quo deinde paulatim effectum eſt; iiſdem ſcilicet adjutoribus, non ſolum ut in Italia, Gallia, Hiſpania, ceteriſque Catholicis Europæ regionibus, verum etiam ut in ipſa India, atque adeo in ultimis terris, ubi paulo ante ferales Dæmonum dapes, & nefaria Sacra viguerant, jam nunc, ingenti bonorum gaudio, per Pœnitentiæ ſacramentum frequenter elutis animi ſordibus, Divina paſſim convivia celebrentur*. Contendit Launojus *in opere de frequentis Confeſſionis, & Euchariſticæ Communionis uſu, atque utilitate* ; *pag.142. oper. tom.1. part.1.*, Sanctum Ignatium in civitate Pariſienſi non revocaſſe frequentem uſum Confeſſionis, & Euchariſtiæ, dum ad eam urbem ſtudiorum cauſa advenit, cum frequens ille uſus jam increbuiſſet, ſed, inſtituta ibi Societate, revocatum ab aliis foviſſe & auxiſſe. Verum, utcunque ſit de hoc, cum Eccleſia in lectionibus Officii, quod in die ejus feſto celebratur, hæc habeat, *Sed in primis inter Catholicos inſtaurare pietatem curæ fuit: templorum nitor, Catechiſmi traditio, concionum ac Sacramentorum frequentia ab ipſo incrementum accepere*; Ignatio utique, & Societati ab eo inſtitutæ univerſa debet Eccleſia propagationem uſus frequentis Confeſſionis, & Communionis. Sanctus quoque Cajetanus, qui ante inſtitutionem ſuæ Religionis ſe Oratorio Vicentino adſcripſit, Sodales ad frequentiam Sacramentorum induxit, uti legitur in relatione Rotæ Auditorum *tit. de Charitate in Proximum*, ubi hæc habentur : *Sodalibus quater in anno ſacra Communione refici ſolitis Euchariſtiæ ſacramentum in ſingulos menſes ipſe adminiſtravit; idque vehementer adeo hortabatur, ut quamplurimi non ſolum qualibet hebdomada, ſed etiam quibuſcumque feſtivis diebus, & feria ſexta ad illud accederent*. Quod ipſum reſumi-

Digitized by Google

re ſumitur in bulla Canonizationis *Conſtit.94. pag.448.* : *Præ ceteris id aſſecutus eſt, ut Sacramentorum frequentem uſum in Sodales primum, dehinc in alios ferventioris ſpiritus introduceret, magno cum eorum compendio, qui, elutis animæ ſordibus, ad cæleſte epulum accedebant; quod propriis ipſe manibus ſæpe illis miniſtrans, identidem ad ejuſdem amorem ac ſitim ignitis plane eloquiis, lacrymarum vi, ac ſuſpiriis incendebat*. Multa alia de quotidiana Miſſæ celebratione a Nobis collecta ſunt in alio noſtro Opere poſt editionem præſentis Operis *de Canonizatione* typis impreſſo *de ſacrificio Miſſæ part.4.ſect.2.num.12.*

8 De antiquis Monachis, Anachoretis, Eremitis, Solitariis queri poteſt, an, & quomodo ſacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſuſceperint, &, quatenus non ſuſceperint, aut raro ſuſceperint, quomodo nonnulli inter Sanctos adſcripti ſint. Scacchus *de not.& ſign. ſanctit. ſect.6. cap.5. pag.458.* propoſitam quæſtionem ſequentibus verbis reſolvit: *Veteres enim Orientales Eremicolas ſeceſſiſſe in ſolitudinem omnino ab hominum conſortio ſeparatos, ibique perduraſſe per annos viginti, triginta, & plures hominibus omnino ignotos, conſtat ex veterum Patrum hiſtoriis. Nullo ſacramento Pœnitentiæ, aut Euchariſtiæ uſos, nec curam aliquam Sacri audiendi eos habuiſſe, legimus; ut de S. Paulo primo Eremita, & de S. Antonio, quos plures annos hac ratione vixiſſe, legimus; de S. Maria Ægyptiaca, de S. Macario Romano, necnon etiam de Macario Ægyptio, & aliis pluribus, quorum Acta paſſim in vitis Patrum conſcribuntur. Quæ quidem fieri, & probari tunc fortaſſe poterant, quando nec Chriſtianorum loca frequentiora habebantur, nec Sacerdotum copia*. Verum, ut diſtincte procedatur, difficultas propoſita nullum ſibi poteſt locum vindicare quoad Monachos, qui in monaſteriis & cœnobiis ſub Abbatis cura degebant, nec quoad Lauritas, eos videlicet, qui a cœnobiis pergebant ad habitandum in lauris, hoc eſt in cellis ſeparatis & extra cœnobium ſub unius Præſidis cura, nec quoad Incluſos, nec quoad Solitarios ſive Eremitas, qui habitabant non longe a monaſteriis, aut vicis, vel oppidis, ſed tantum quoad Anachoretas eremi cultores, & Solitarios ſeorſum viventes, in ſpeluncis & antris habitantes, & longe a cœtu aliorum hominum, & ab urbibus & oppidis.

9 Diximus, difficultatem nullum ſibi vindicare locum quoad Monachos: licet enim Monachi juxta veterem diſciplinam ut plurimum laici eſſent, & præ humilitate ad ſacros Ordines aſcendere recuſarent, in eccleſiam tamen conveniebant, & ſtatis temporibus Sacerdotem advocabant, qui ipſis Sacramenta miniſtraret. Palladius *in hiſtoria Lauſiaca c.46. pag.72.* apud Laurentium de la Barre *in vita S. Joannis Eremitæ* hæc habet: *Licebat autem cernere multitudinem eorum, qui cum ipſo erant, Monachorum in eccleſia veluti quoſdam Juſtorum choros lucidis veſtibus indutos, & hymnis aſſiduis Deum glorificantes*. Et apud Roſweydum *in vita S. Pachomii cap.24. pag.122.* ſubjicitur: *Proinde, cum ſolemnitas ex more depoſceret, ut myſteriorum cæleſtium participes fierent, ex proximis viculis Presbyteros convocabant, qui eis feſtivitatem lætitiæ ſpiritalis implerent. Non enim patiebatur idem Senex* (ſermo eſt de Pacho-

Pachomio) *inter eos eſſe quempiam, qui Clericatus officio fungeretur. Dicebat enim, multo melius eſſe atque commodius Monachis, non ſolum nullius prorſus honoris quærere primatus & gloriæ, verum etiam occaſiones hujuſcemodi de cœnobiis amputare; quoniam frequenter hinc inter Fratres contentiones & æmulationes inutiles naſcerentur*.

10 Additur, non perpetuam, nec univerſalem fuiſſe memoratam diſciplinam Monachos arcendi a ſacris Ordinibus, & a Sacerdotio. Cum enim ex conſuetudine Presbyteros vocandi, qui Monachis Sacramenta miniſtrarent, quidam etiam non vocati impudenter accederent; & nonnulli ſcelerum admiſſorum pœnitentiam agere recuſantes, & ſic a monaſteriis expulſi, & ad urbem reverſi, Sacerdotio fraudulenter obtento, ad monaſterium, unde fuerant ejecti, redirent, ibique de extorta dignitate ſuperbientes Miſſam celebrarent, Monachique id ægre ferrent, & delictorum ab eis patratorum conſcii Sacris aſſiſtere recuſarent, juxta ea quæ habentur apud S. Cyrillum *in epiſt. ad Epiſcop. Libyæ, & Pentapol. pag.* 211. *tom.*5. *part.*2.; hinc poſtmodum factum eſt, ut aliquis ex ipſis Monachis ad Sacerdotium aſſumi cœperit, qui ceteris Sacramenta miniſtraret. Id colligitur ex vita S. Apollinis, ſeu Apollonii: *Cum quadraginta annos Sanctus Eremita ſolis herbis vitam ſuſtentans in eremo conſumpſiſſet, Deum ei præcepiſſe, ut antrum pro habitaculo eligeret, ibique omnes exciperet, qui ei in monaſticis virtutibus ſe inſtruendos traderent. Cum vero jam aliquot diſcipulos haberet, die Paſchatis in antro Sacrificium Deo obtuliſſe, & ſynaxim cum ſuis celebraſſe*. Cohærenter ad hæc teſtatur Gennadius *de Script. Eccleſ. cap.*8. Theodorum ſucceſſorem S. Pachomii in regimine monaſterii fuiſſe Sacerdotali charactere inſignitum: *Theodorus Presbyter ſucceſſor gratiæ, & præpoſituræ ſupradicti Abbatis Pachomii*. Et apud Roſweydum *in lib.*3. *de vitis Patrum pag.*499. litteris mandata ſunt, quæ ſequuntur: *Monachi habitantes in eremo Scythiæ & conſenſerunt, ut Pater Iſaac Presbyter eis ordinaretur in eccleſia, quæ in ipſa eremo ſita eſt, ubi convenit die & hora ſtatuta multitudo Monachorum, qui in illa eremo converſantur*.

11 Ita ut de commoditate, uſu, & frequentia Sacramentorum quoad Monachos, qui in monaſteriis & cœnobiis ſub Abbatis vel Præſidis cura degebant, non obſcura nobis argumenta ſuperſint; & eo magis, cum *in libro de vitis Patrum* habeamus, Monachos Sabbati die, & Dominico conſueviſſe ad eccleſiam accedere; & apud Rufinum Aquilejenſem S. Paſtor Monachus aſſerat, altaris Sacrificium fontem eſſe aquæ vivæ, ad quem Monachi, veluti ſitientes cervi, die Sabbati, & Dominico accedebant, ut in eo refrigerium animis, & medicinam contra ſerpentis, hoc eſt concupiſcentiæ venenum invenirent. Item, quamvis Arcani diſciplina multa nobis documenta celaverit ſacramentalis Confeſſionis, in eo tamen, quod attinet ad Monachos, præſto eſt illuſtre teſtimonium S. Baſilii, qui *in regulis brevioribus* proponit quæſtionem, quæ eſt 287. *pag.*516. *tom.*2. *oper.*: *Qui confiteri vult peccata ſua debet ne confiteri omnibus, & quibuſlibet, aut quibus?*

Digitized by Google

quibus? Cui quæſtioni ſic reſpondet: *Peccata iis confiteri neceſſe eſt, quibus myſteriorum Dei concredita diſpenſatio eſt*: quod rurſus confirmat *in reſponſ. ad quæſt.*229. *pag.*492., ubi hæc habentur: *Servanda eſt ratio eadem in peccatorum confeſſione, quæ in detegendis corporis morbis adhibetur. Quemadmodum igitur corporis morbos non omnibus patefaciunt homines, neque quibuſvis, ſed iis, qui horum curandorum periti ſunt: ita fieri quoque debet peccatorum confeſſio coram iis, qui curare hæc poſſint.*

12 Porro nemo eſt qui non videat, S. Baſilium verbis citatis loqui de ſacramentali Confeſſione, utpote non unicuique, ſed ſoli Sacerdoti aperienda. Pariter ex ceteris, quæ ſuperius adducta ſunt, unuſquiſque facili negotio colligere poterit, Monachos in cœnobiis & monaſteriis ſub Abbatis vel Præſidis cura degentes ſacramentorum Pœnitentiæ, & Communionis percipiendorum commoditate non caruiſſe: quod ipſum dicendum eſt quoad Lauritas, & quoad Incluſos.

13 Teſte S. Cyrillo *in vita S. Sabbæ apud Surium die* 5. *Decembris tom.*6. *pag.*159. *num.*9., lauræ differebant a cœnobiis, quod in cœnobiis illi viverent, qui vitam exercebant communem, in lauris vero, qui a congreſſione ſeparatam & quietam, unuſquiſque in cella diſtincta. De Geraſimo Abbate refert Surius *ad diem* 20. *Januarii in vita S. Euthymii num.*57.*pag.*329. *tom.*1., eum monaſterio præfuiſſe, cui conjuncta erat laura ſeptuaginta cellarum: & quamvis non ſemper lauræ monaſterio eſſent vicinæ, inconcuſſa tamen regula erat, ut nemo ad cellulas, ſeu lauras tranſiret, niſi rudimenta virtutum in monaſterio poſuiſſet, & longo uſu confirmaſſet, quemadmodum recte animadvertit Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.*1. *lib.*3. *cap.*23. *num.*6. Quod ipſum deſumitur ex citato S. Cyrillo *in Euthymio apud Bolland. tom.*2. *ad diem* 20. *Januarii pag.*316. *num.*88. *&* 89., qui cum ibidem narret, vivendi formam in lauris hanc fuiſſe, ut quinque diebus hebdomadæ unuſquiſque in cella manens ſileret, nihil guſtans, niſi panem & aquam & dactylos; & Sabbato, & Dominica in eccleſiam veniret, perceptaque Euchariſtia, cocto uteretur in cœnobio, & ſumeret parum vini (quod etiam confirmatur ex eadem vita S. Euthymii Abbatis *loc. cit.*) hinc ſatis demonſtratur, degentes in lauris recipiendorum Sacramentorum commoditatem habuiſſe. Quod argumentum late proſequitur Giballinus *in diſquiſit. Canon. de clauſura Regulari tit. de Aſcetis incluſis diſquiſit.*3. *cap.*3. *§.*1. *num.*6. *& ſeqq. & §.*2. ubi etiam probat, eos vixiſſe ſub cura Præpoſiti ſive Abbatis; eoſdemque (uti dictum eſt) Sabbato, & Dominica conveniſſe in eccleſiam ad ſynaxim, & collectam, nec ullum evocatum fuiſſe e vicinis oppidis Sacerdotem, qui Sacra miniſtraret, ſed vel Abbatem, vel Monachum Sacerdotio initiatum ſupradicta peregiſſe.

14 Ut a ceteris abſtineamus exemplis, extat hodie in Monte Luco apud civitatem Spoletinam harum laurarum exemplum. *In lib.* 3. *dialog.* S. Gregorii *cap.*14. *col.*301. *tom.*2. *oper.* mentio fit S. Iſaac Abbatis, ejuſque

memoria recolitur in Martyrologio Romano *ad diem* 11. *Aprilis*. Sub ejus Regula nonnulli degunt Eremitæ in ſupradicto Monte habitantes, ſed in cellis ſeparatis. *In comment.* Pii Papæ II. *lib.*2. *pag.*41. prædictus locus ſic deſcribitur: *E regione* (loquitur de civitate Spoletina) *Mons eſt præruptus atque ſublimis, in quo, velut in eremo Religione dicata, Anachoritæ famulantur Deo. Inſunt & Monachorum nonnulla cœnobia, in quibus viri ſanctimonia celebres degunt*. Spoletini illi Eremitæ ſubſunt Epiſcopo, ſed habent Præpoſitum, cui obediunt. Cella uniuſcujuſque ab alia cella non modice diſſita eſt. Aliqui ex ipſis ſunt Sacerdotio initiati, alii non, & frequentior eſt numerus Laicorum. Eccleſiam habent communem, refectam & exædificatam noſtris temporibus a bon. mem. Cardinali Cybo pietate & doctrina celeberrimo; in quam omnes conveniunt, orant, & Sacramenta recipiunt: & ſi qua eſt inter eos, & antiquos Lauritas differentia, ea eſſe videtur, quod Eremitæ Spoletini non prius degunt in monaſteriis Monachorum, vel certe ad id præſtandum non ſunt adſtricti, quam in eremum ſecedant, ut antiqui Lauritæ facere tenebantur: quod etiam deſumitur ex vita S. Euthymii Abbatis *cap.*15. apud Bollandum *ad diem* 20.*Januarii n.*89. *pag.*316. *tom.*2.

15 Jam vero ad Incluſos oratio deſcendat, eos videlicet, qui vel in monaſteriis, vel extra monaſteria, ſed non longe ab his, ſibi locum eligebant ad habitandum, in quo clauſi per totam vitam permanerent. Tres itaque erant horum ordines; primus Monachorum, qui ſe de licentia Abbatis in cella monaſterii includebant; alter Monachorum ejuſdem cœnobii, qui ex Abbatis pariter licentia ab eo recedebant, & ad locum, in quo ſe clauderent, euntes, orationi & contemplationi vacabant; tertius eorum, qui ad ſervandam vitæ innocentiam, vel ad pœnitentiam ſuorum peccatorum agendam, Divino impulſu non longe a monaſteriis & cœnobiis ſe includebant, ſub regimine alicujus Patris ſpiritalis. Horum Incluſorum exempla collecta legi poſſunt *in deciſ. de ſacram. Euchariſt. Theologico-legal.* Joannis Clericati *deciſ.*62. *num.*25. *&* 26. Horum vita deſcribitur a Palladio Galata *cap.*69. *pag.*758. *apud Roſweydum* his verbis: *Degunt in multa quiete unuſquiſque per ſe incluſus ... abſque eo quod ſe videant invicem, præterquam in ſynaxi*. De iiſdem plura habentur apud Giballinum *loc. cit. cap.*4. *§.*6. *num.*32. ubi probat, eos aliquando e ſuis carceribus egredi ſolitos, ut cum aliis in eccleſiam convenirent, & ſignanter diebus ſolemnioribus, aliquando etiam conſueviſſe admittere ad collocutionem viros dignitate, aut ſanctitate illuſtres. Denique, omnes Incluſos commode recipere potuiſſe, & recepiſſe Sacramenta tum in vita, tum in obitu, late oſtendit Clericatus *loc. cit. num.*33. *& duobus ſeqq.*

16 Succedunt Solitarii, ſive Eremitæ habitantes non longe a monaſteriis, vel vicis, aut pagis; & de eorum quidem frequenti acceſſu ad eccleſiam vicinam monaſterii, in qua Sacramenta recipiebant, documenta non deficiunt. *In collationibus* etenim *apophthegmat. Patrum* apud Coteleriumrium

Digitized by Google

rium *monum. Eccl. Græcæ tom.*1. *pag.*491. de Abbate Iſaaco refertur, Abbatem Iſaacum unum ex ſolitariis Fratribus, qui non erat e numero Cœnobitarum, & qui parvam geſtabat cucullam, ab eccleſia rejeciſſe; quod putaret, eum eſſe ſæcularem, & ſub obtentu, quod locus ille eſſet locus Monachorum. *In prato ſpirituali*, apud Auctorem *hiſtoriæ Monaſter. Orient. pag.*779. , apud Caſſianum *in collat.*18. *cap.*15. & *collat.*23. *cap.*21. documenta proſtant acceſſus horum Solitariorum ad vicinam eccleſiam diebus feſtis, ut de Sacramentis participarent. Morinus *de ſacram. Pœnit. lib.*2. *cap.*17. *num.*12. ſuperius dictis ſubſcribit: *Ipſique Monachi omnes, ſi in urbibus, aut non longe ab iis ipſos verſari oportebat, ad eccleſiam cum cetera plebe, loco tamen primo, ut nobilior gregis Dominici portio, ſeſſuri conveniebant*. Itaque concludendum omnino videtur, dici non poſſe, antiquos Monachos, Anachoretas, Lauritas, Incluſos, habentes copiam Sacerdotis, non frequenter ſumpſiſſe Sacramenta; quemadmodum congeſtis exemplis illuſtrat Theophilus Raynaudus *oper tom.*16. *num.*10. *pag.* 47. *De permultis denique antiquis Monachis & Anachoretis copiam Sacerdotis habentibus falſo aſſeritur, quod eſſent infrequentes in ſumptione Euchariſtiæ*.

17 Redactaque propterea difficultate ad eos ſolitarios Eremitas ſive Anachoretas, qui vaſtiſſimas ſolitudines intrantes, & ignota nemora ac ſecretas ſilvas adeuntes, ibi toto ſpatio vitæ ſuæ herbis & aqua victitantes, longiſſime ab urbibus, oppidis, & Monaſteriis incogniti omnino vivebant, de quibus S. Hieronymus, Theodoretus, & alii Scriptores antiqui loquuntur, eorum vita fuſe deſcribitur a Petro Sutore *de vita Carthuſiana lib.*1. *cap.*15.: *Jam vero quartum genus Anachoretarum ſubjungamus, eorum videlicet, qui ſolitudinem extremam coluerunt. Non enim vel comitem juxta ſe habere, vel cum aliis etiam Anachoretis ſe continere, ſed ſolitarie penitus agere, certum illis erat. Ut enim purius ac perfectius contemplationi, vitæque ſublimitati incumberent, ſoliuſque amori Conditoris, quem ſitiebant, jugiter inhærerent, nec haberent quidquam, quod eos a tam ſancto commercio diſſeparare poſſet, mortalium omnium aſpectus conſortiaque prorſus devitabant. Et horum quidam ita latuerunt, ut penitus ab hominibus ignorarentur. Alii vero fama quidem noti, ſed vultibus incogniti, in abditis eremi latebris ſeſe occuluerunt. Denique hanc extremam vitam nonnulli perſeveranter perpetuoque tenuerunt. Alii vero, poſtquam aſſiduo longoque tempore coluiſſent, eam tandem deſtituerunt.*

18 Hos itaque Solitarios probari non poteſt ad eccleſias, utpote ab eorum habitatione per longum itineris ſpatium ſegregatas, ſtatis temporibus acceſſiſſe, vel Presbyteris ad eos aditum patuiſſe: & ex hoc difficultas oritur, quomodo conſcientiam ſacramento Pœnitentiæ expiarent, & ſacram reciperent Euchariſtiam. Eorum mores deſcribuntur a S. Auguſtino *lib.*1. *de moribus Eccleſiæ* (*cap.*31. *n.*66. *col.*710. *tom.*1. *oper.*): *Nihil de iis dicam, quos paulo ante commemoravi, qui ſecretiſſimi penitus ab omni hominum conſpectu, pane ſolo, qui eis per certa intervalla temporum affertur, & aqua contenti deſertiſſimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſe-*

inhæſerunt, & ejus pulcritudinis contemplatione beatiſſimi, quæ niſi Sanctorum intellectu percipi non poteſt. Nihil, inquam, de his loquar: videntur enim nonnullis res humanas plus, quam oporteret, deſeruiſſe, non intelligentibus, quantum nobis eorum animus in orationibus proſit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non ſinimur. Sed hinc diſputare, longum & ſupervacaneum puto; nam hoc tam excellens faſtigium ſanctitatis, cui non ſua ſponte mirandum & honorandum videtur, oratione noſtra videri qui poteſt?

19 Si ergo, teſte S. Auguſtino, adeo excelſa erat primorum Anachoretarum vita, ſalutaris Pœnitentiæ ſacramento ad ſalutem illi utique non indigebant, etiamſi in aliqua levia peccata incidiſſent; cum juxta noſtrorum Theologorum ſententiam peccata venialia non ſint materia neceſſaria, ſed ſufficiens prædicti Sacramenti; & omnia, quæ de utilitate Confeſſionis, ſignanter in articulo mortis, dici poſſunt, hypotheſim reſpiciant præſentiæ Sacerdotis,cui peccata venialia poſſint in Confeſsione aperiri; ut ipſe, dum Promotoris officio fungebar, latiſsime proſecutus ſum in cauſa Servi Dei Anachoretæ Gregorii Lopez, quæ adhuc pendet in ſacrorum rituum Congregatione. Ad hæc, ſi præ infortunio, & humanæ naturæ imbecillitate aliquis eorum in grave peccatum lapſus eſſet, ecquis eſt, qui certo dicere poſsit, peccatorem a ſpelunca vel antro non diſceſſiſſe, ut ſuam conſcientiam ſacra Exomologeſi expiaret, licet id aut litteris mandatum non ſit, aut ſaltem ignoretur, an litteris mandatum ſit, cum non omnia a vitarum Scriptoribus, quæ a Dei Servis facta ſunt, fuerint litteris conſignata; ut in re, de qua nunc agitur, ſapienter animadvertit Epiſcopus Sarnellus *in epiſt. ad Hieronymum a Baſilicapetri poſt cit. deciſ.*62. Clericati? Quod autem attinet ad ſacram Communionem, ſcribit Sozomenus *lib.*1. *cap.*12. *apud Valeſium* hujus ſolitariæ vitæ initia eſſe referenda ad tempora perſecutionum, quas ut effugerent, & ne pretioſum Fidei depoſitum, & Deum æternamque beatitudinem perderent, nonnulli ex Chriſtianis urbes deſerere adacti in antra & ſpeluncas ſe receperunt; quod vitæ genus, ſublatis Divino judicio Chriſtianorum Perſecutoribus, alii poſtmodum amplexi ſunt, ut Deo liberius inſervirent ſegregati ab omnibus ſæcularibus curis, & hominum commercio: teſtatur autem S. Baſilius *in epiſt. ad Cæſariam*, 93. *col.*186. *tom.*3. *oper.* tempore perſecutionum Chriſtianos recedentes ab urbibus ſecum detuliſſe Panem conſecratum, ut eo veſci poſſent: *Quod autem perſecutionum temporibus cogitur quis abſente Sacerdote aut Diacono Communionem ſua ipſius manu accipere, id grave non eſſe ſupervacuum eſt oſtendere.* Idem S. Baſilius dicit, hunc fuiſſe morem etiam Anachoretarum: *Omnes enim in ſolitudinibus Monachi, ubi non eſt Sacerdos, Communionem domi ſervantes, ſuis ipſorum manibus ſumunt.* Diſciplinam hanc Eccleſiaſticam exornant duo ampliſſimi Cardinales Baronius *in not. ad Martyrol. Rom. ad diem* 15. *Auguſti*, & Bona *rer. liturg. lib.*2. *cap.*17. *num.*4. Rurſus, cum ad abſentes etiam per Laicos in more eſſet ut ſacra Euchariſtia mitteretur (Dionyſius enim Alexandrinus apud Euſebium *lib.*6. *cap.*

44.

Digitized by Google

44. *edit. Valeſian.* narrat, a Presbytero miſſam fuiſſe Serapioni partem Euchariſtiæ per puerum laicum, qui eam aqua intinctam in os Senis infudit, paulo antequam animam exhalaret; & apud Palladium *in hiſt. Lauſiaca cap.9. & 52. loc. cit.* refertur olim Monachos in ſolitudine habitantes non antea ſumpſiſſe cibum, quam ſpiritale alimentum animæ accepiſſent, ſanctam nimirum Communionem in cellis ſervatam, quam Sacerdotes vel illis in eccleſia dabant, ſi erant videlicet ex cœtu eorum qui ad eccleſiam convenirent, vel domos mittebant, ſi ex aliorum cœtu erant qui omnino ſolitarii degebant) en duo modi, quibus Anachoretæ in ſolitudinibus viventes, & ab aliis omnino ſegregati ſacram Communionem recipere poterant, & frequenter recipiebant. Multa exempla ex probatis hiſtoriis collecta habentur apud Clericatum *in allat. deciſ. num.39. & ſeqq.*, quibus oſtenditur, aut pios & religioſos homines, Spiritu Sancto movente & dirigente, ad Solitarios acceſſiſſe, ut eis Sacramenta miniſtrarent; aut Angelos ipſos eis ſacram miniſtraſſe Euchariſtiam. Demum, juxta doctrinam Theologorum, duce D. Thoma 3. *part. quæſt.80. art.11. in corpore*, ſacra Communio neceſſaria eſt neceſſitate medii vel in re, vel in voto: *Duplex eſt modus percipiendi hoc Sacramentum, ſcilicet ſpiritualis, & ſacramentalis. Manifeſtum eſt autem, quod omnes tenentur ſaltem ſpiritualiter manducare, quia hoc eſt Chriſto incorporari. Spiritualis autem manducatio includit votum ſeu deſiderium percipiendi hoc Sacramentum; & ideo ſine voto percipiendi hoc Sacramentum non poteſt homini eſſe ſalus. Fruſtra autem eſſet votum, niſi impleretur, quando opportunitas adeſſet.* Itaque de noſtris Anachoretis ait, multis collectis, Theophilus Raynaudus *in oper. cit. n.10. pag.46. Alios in eremi latebris longiſſime ab omnium convinctu ſepoſitos, Divino Spiritu ad hoc genus vitæ illos agente, a frequentia communicandi excuſabat defectus Sacerdotis, qui Sacramenta porrigeret; quæ tamen, cum ſe dabat occaſio, ſumebant avidiſſime.* Et, ut demonſtretur, etiam Sanctos, de quibus loquimur, a receptione Sacramentorum non fuiſſe undequaque ſegregatos, documentum extat *in hiſt. Lauſiaca cap.33.* apud Palladium *loc. cit.*: ibi enim refertur, Ptolemæum in eremum ſeceſſiſſe, ubi perſtitit annis quindecim, & *abalienatus a doctrina & congreſſione virorum ſanctorum & utilitate, continua Sacramentorum communione, a recta via uſque adeo receſſit, ut, quod nonnulli dicunt impii, caſu omnia fieri, is quoque infelix id fateretur.*

CAPUT XXVIII.

De Carnis, & Corporis mortificatione.

1 DUm in ſuperioribus agebamus de virtute temperantiæ, nonnulla dicta ſunt de jejuniis & auſteritatibus, quibus Sancti ſua corpora afflixerunt. Sed, cum de carnis & corporis mortificatione particularis fieri debeat & ſedula animadverſio in cauſis Servorum Dei, de quo-

quorum agitur Beatificatione & Canonizatione, teſte Scaccho in verbis mox referendis, nonnulla alia idcirco tum in præſenti capite, tum in ſequenti erunt adnectenda ad hanc ipſam materiam pertinentia. En verba Scacchi *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 5. cap. 2. Geſta & Acta Servorum Dei non Martyrum, quæ per ordinem ad Canonizationem inveſtigantur, poſthabenda quidem erunt, in quibus nullum ſtudium circa carnis corporiſque mortificationem apparuerit. Quamobrem nec ſanctitatis de his ſuſpicionem habere convenit, nec de cultu, aut veneratione eorumdem in Eccleſia Dei, ut puto, agere licebit: Sanctitatem enim illorum tantum probat ac veneratur Eccleſia in non Martyribus, quos in carnis caſtigatione & ſenſuum mortificatione ſtuduiſſe comperit. Quapropter nullas legimus in Eccleſia Sanctorum hiſtorias, aut bullas ſummorum Pontificum latas pro Sanctorum Confeſſorum, aut Virginum Canonizatione, in quibus carnis & ſenſuum macerandi ſtudium in eiſdem plurimum, ut par eſt, non commendetur.*

2 De jejunio habetur *Tob.* 12. 8. *Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna*. Jejunio uſi ſunt Ninivitæ, prædicante Jona, ut habetur *Jon. cap.* 3. *v.* 7. Factum enim fuit hoc præceptum a Rege: *Homines, & jumenta, & boves, & pecora non guſtent quidquam, nec paſcantur, & aquam non bibant*. Notat Tirinus *cap. cit.*, Regem illum fuiſſe Sardanapalum, & ſubjicit: *Qui etſi perditiſſimus eſſet moribus, totuſque luxu difflueret, auditis tamen Jonæ Prophetæ minis .... compunctus & converſus eſt, egitque pœnitentiam cum omnibus ſuis Ninivitis, ac proinde parcitum illis a Deo*.

3 Prima mentio cilicii habetur *Geneſ.* 37. *v.* 34. ubi narratur, Patriarcham Jacob cilicio ſe induiſſe, cum filium ſuum Joſeph, quem fratres Iſmaelitis vendiderant, credidit a feris devoratum: *Sciſſiſque veſtibus, indutus eſt cilicio lugens filium ſuum multo tempore*. Frequens fuit uſus cilicii Regi David. Quippe *Pſalm.* 34. *v.* 13. legitur: *Cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio*; & *Pſalm.* 68. *v.* 12. *Et poſui veſtimentum meum cilicium*; & cum graſſaretur peſtis in populum 1. *Paralip. cap.* 21. *v.* 16. *Ceciderunt tam ipſe* (videlicet David) *quam majores natu veſtiti ciliciis proni in terram*. Cum Rex Joram audivit, urgente fame, matrem comediſſe filium, *ſcidit veſtimenta ſua & tranſibat per murum, viditque omnis populus cilicium, quo veſtitus erat ad carnem intrinſecus*, ut habetur 4. *Regum cap.* 6. *v.* 30. Judith vitam pœnitentem in viduitate agens cum puellis ſuis clauſa morabatur *cap.* enim 8. *v.* 6., *& habens ſuper lumbos ſuos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ præter Sabbata*. Item, Holoferne obſidente Bethuliam, *induerunt ſe Sacerdotes ciliciis*, juxta ea, quæ leguntur *Judith cap.* 4. *v.* 9. Quoties Sacerdotes, & Prophetæ prædicabant pœnitentiam, populum hortabantur, ut cilicium aſſumeret. Ita Jeremias *cap.* 4. *v.* 8.: *Accingite vos ciliciis, plangite, & ululate*. Machabæi, ut habetur *lib.* 2. *Machab. cap.* 10. *v.* 25. in anguſtiis bellorum conſtituti deprecabantur Dominum *caput terra aſpergentes, lumboſque ciliciis præcincti*. S. Joannes quoque Baptiſta Chriſti Præcurſor, dum prædicaret pœnitentiam, habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pel-

Digitized by Google

pelliceam circa lumbos ſuos, ut habetur *Matthæi* 3. Sciendum eſt quippe, duplicem eſſe formam ciliciorum; unam videlicet eſſe quoddam indumentum aſperum e pilis caprarum, ſeu camelorum, aut aliorum animalium contextum, quod ſancti homines & Pœnitentes ſuper nudam carnem ferebant, ad humeros & latera conſtrictum: alteram eſſe catellam, duobus circiter abhinc ſæculis inventam, inſtar cinctorii ex filo ferreo, vel aurichalco, vel argento compactam, qua lumbi hominum Deo ſervientium & Pœnitentium præcinguntur: & de primo quidem ciliciorum genere loquitur Joannes de Janua apud Du Cange *in verb. Cilicium*, ubi hæc habet: *Cilicium velamentum factum de pilis caprarum, vel taxorum, unde tentoria fiunt, & mortui operiuntur*.

4 His generaliter præmiſſis quoad jejunia & cilicium, ut ad inſtitutum noſtrum redeamus, & rectus ordo ſervetur, primo inquirendum eſt, quid ſit carnis & corporis mortificatio; ſecundo, in quibus conſiſtat; tertio, an ſit neceſſaria; quarto, quomodo nonnulli Sancti in ea ſe exercuerint; ultimo, an, & quomodo ea adeo in Canonizandis requiratur, ut ſine ipſa ad ulteriora in eorum cauſis procedi non poſſit.

5 Initio itaque ducto ab examine primi puncti, facilis & obvia eſt reſponſio: nemo quippe non agnoſcit, carnis & corporis mortificationem nihil aliud eſſe, quam curam & ſtudium, adhibitis opportunis cautionibus, ne concupiſcentia ſpiritui obſiſtat, & ei dominetur. Sanctus enim Petrus ait, carnalia deſideria militare adverſus animam: S. Paulus, legem membrorum legi mentis repugnare, prudentiam carnis inimicam eſſe Deo, carnem concupiſcere adverſus ſpiritum, & ſpiritum adverſus carnem. Hoc inteſtinum bellum in nobis eſt. Concupiſcentia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat, & in renatis ex fonte Baptiſmatis relicta eſt ad agonem, ut ait Concilium Tridentinum *in decreto de peccato originali*. De hac pugna hæc habentur apud S. Proſperum, ſeu Pomerium *lib. 3. de vita contemplativa cap. 2. Piis conatibus noſtris reſiſtit ipſa concupiſcentia vitioſa, non naturalis, ſed naturæ noſtræ indita pœnaliter & inſerta, quæ peccato facta eſt, & peccatum, ſi vicerit, facit*. De ejus autem victoria ſubjicit Joannes Caſſianus *in lib. 5. de ſpiritu gaſtrimargiæ cap. 21. pag. 115. Inteſtinum in nobis quotidie geritur bellum. Devicto eo, omnia, quæ forinſecus ſunt, reddentur infirma, ac militi Chriſti univerſa pacata erunt & ſubdita. Non habebimus adverſarium nobis extrinſecus metuendum, ſi ea, quæ intra nos ſunt, ſpiritui devicta ſubdantur*.

6 Hinc tranſeuntes ad examen ſecundæ quæſtionis, qua in re conſiſtat carnis & corporis mortificatio, reſpondemus, conſiſtere in abſtinentia, jejunio, cilicio, vigilia, chameuniis, ſpontaneis verberationibus, quæ *diſciplinæ* dicuntur, & ſimilibus rebus, quibus caro affligitur. Paulus Apoſtolus *in epiſt. 1. ad Corinth. cap. 9. v. 27.* ait: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar*; & *in 2. epiſt. ad Corinth. cap. 6. v. 5.* modum ſignificans, quo corpus caſtigabat, ait:

ait: *In laboribus, in vigiliis, in jejuniis*. Ideoque S. Hieronymus *in comment. ad cit.* 1. *epiſt. ad Corinth.* ſic loquitur *col.*926. *oper. tom.*11. : *Caſtigo corpus meum, & ſervituti ſubjicio per abſtinentiam, & afflictionem, atque labores, ſicut alibi ait, in jejuniis multis, in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate, in laboribus, & carceribus*. Concordat Auctor commentarii in epiſtolas S. Pauli S. Ambroſio adſcripti (*in* 1. *ad Corinth. cap.*9. *v.*27. *col.*143. *append. tom.*2. *oper.*): *Caſtigare corpus, eſt jejuniis illud angere, & illa ei dare, quæ ad vitam proficiant, non ad luxum*. Demum S. Auguſtinus *in tract. de cantico novo cap.*3. *col.*592. *tom.*6. *oper.* ait: *Vide illum gubernatorem, eumdemque viatorem Apoſtolum Paulum: vide illum jumentum ſuum domantem. In fame (inquit) & ſiti, in jejuniis ſæpius caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo. Ita ergo & tu, qui ambulare deſideras, doma carnem tuam, & ambula: ambulas enim, ſi amas; non enim ad Deum paſſibus, ſed affectibus currimus*.

7 Nulla apud citatos Patres mentio fit ſpontaneæ verberationis, nec ullum ejus in antiquioribus Eccleſiæ monumentis infra referendis ſupereſt veſtigium. Quapropter dubitatio oritur, an ea inter ceteros modos ab Eccleſia approbatos carnem & corpus mortificandi ſit adſcribenda. Morinus *in tract. de ſacram. Pœnit. lib.*7. *cap.*14. *num.*1. uſum flagrorum admittit aliena manu, non propria corpori admotum. Jacobus Boyleau hiſtoriam edidit Flagellantium, ſive *de recto, & perverſo flagrorum uſu apud Chriſtianos*, & in ea totus eſt, ut oſtendat, Beatos Dominicum Loricatum, & Petrum Damianum auctores fuiſſe *diſciplinarum* ſponte, ſeu propria manu inflictarum; & ante eos flagra quidem in uſu fuiſſe, ſed ita, ut quis ab alio vapularet, non autem, ut ſe propriis manibus verberaret; atque ita quodammodo innuere velle videtur, noſtrarum *diſciplinarum* conſuetudinem non eſſe omnino approbandam; præcipue cum flagellorum ictus dorſo incuſſi oculis officiant, methoduſquè flagellandi lumbos ſemorales ad venerem incitet, ut ipſe proſequitur *in cit. hiſtor. cap.*10. quod ipſum argumentum late comprobare nituntur Joannes Henricus Meibomus pater, & Henricus ejus filius, & Thomas Bartholinus *in tract. de uſu flagrorum in re medica, & venerea, & lumborum & renum officio*. Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 1056. *num.*7. Petrum Damianum non inſtitutorem, ſed ſpontaneæ verberationis propagatorem aſſerit: *Eodem quoque tempore, etſi non eodem auctore Petro, tamen certo propagatore, atque adverſus impugnantes propugnatore, introductus eſt in Eccleſiam ille laudabilis uſus, ut pœnitentiæ cauſa Fideles verberibus ſe ipſos afficerent, flagellis ad hoc paratis idoneis, exemplo Beati Dominici Loricati ſibi ſubditi ſanctiſſimi Eremitæ*. Cumque Petrus Cerebroſus Monachus ejuſdem Beati Petri Damiani quoque diſcipulus, ac nonnulli Monachi Florentini, & alii Caſſinenſes, impulſore potiſſimum Stephano ex Monacho Caſſinenſi S. R. E. Cardinali, ſe averſos huic uſui flagrorum oſtendiſſent, idem Damianus in ſuis libris eorum rationes ſtrenue confutavit. Animadverti præterea poteſt, ſpontaneas iſtas verberationes, quas *diſciplinas* vocant, fuiſſe adhibitas a Guidone Pompoſejano Abbate, & a S. Poppone

pone pariter Abbate: quod utique ſatis eſt, ne Dominicus, & Petrus pro auctoribus haberi poſſint; uti bene adnotavit Mabillonius *in præfat.* 1. *in ſæc.VI. Ord. S. Benedicti num.*39., ubi ſcribit: *Neuter vero* (loquitur de Guidone, & Poppone) *id addiſcere potuerat ab exemplo Dominici Loricati utroque junioris, multo minus Petri Damiani, qui necdum ea de re ſcripſerat*. Mabillonio autem adhæret Graveſon *in hiſtoria Eccleſiaſtica tom.*4. *part.*1. *decimi, & undecimi ſæculi colloq.*6. *pag.*121. *& ſequentibus*.

8 At, quidquid de primo inſtitutore dicendum ſit, certe antiquiores Regulæ monaſticæ pro ſatisfactione peccatorum Monachum, qui peccavit, verberibus & flagris percutiendum ſtatuerunt; &, juxta libros Pœnitentiales, Pœnitentes ſe aliquando proſternebant ad pedes Confeſſarii, ut ab ipſo virgis cæderentur: unde in vita S. Ludovici Regis Franciæ auctore Gaufrido *cap.*3. *apud Bolland. ad diem* 25. *Auguſti tom.*5. legitur *pag.* 547. *Nam poſt Confeſſionem a Confeſſore ſuo diſciplinam ſemper recipiebat*, & infra. *Hanc autem diſciplinam exiſtimo apud quemdam habuit Confeſſorem, qui erat ſolitus ſibi dare diſciplinas nimis immoderatas & duras: ſuper quo caro ejus tenera non modicum gravabatur. Quod gravamen nunquam illi Confeſſori, quamdiu viveret, voluit revelare: ſed poſt mortem dicti Confeſſoris quaſi jocando, & ſubridendo hoc alteri Confeſſori ſuo humiliter recognovit*. Quibus poſitis, nemo eſt qui non videat, pium, laudabile, & ſanctum eſſe, ſpontaneis verberibus ſuum corpus affligere; uti bene proſequitur Mabillonius *loc. cit. num.* 41. *In ſumma omnia ſatisfactionum & expiationum genera, quæ Pœnitentibus a Sacerdotibus imponi poſſunt, & a Canonibus ſunt præſcripta, ea ſponte ſibi imponere & infligere licere, non dubito*.

9 Rurſus, ſi Petrus Damiani, Rodolphus Epiſcopus Eugubinus, Dominicus Loricatus, Gualbertus Abbas Pontiſſarienſis ſanctimoniæ fama illuſtres, ſpontaneis corpus ſuum verberationibus afflixerunt, ut ipſe Boyleau *in hiſtor. Flagellantium* admittit, ſi nonnulli inter Sanctos relati hoc ipſum præſtiterunt (ut infra videbitur) ecquis erit, qui ſpontaneo flagrorum uſui, ejuſque laudabili conſuetudini obloqui ulterius audeat? *Hos duces* (verba ſunt Mabillonii *loc. cit.*) *ſequi non inverecundum, aut ſuſpectum, immo perquam honorificum & tutum eſſe, nemo jure negaverit*. Addi poſſet, veterum Avellinatarum, & Eremitarum Camaldulenſium conſuetudines fuiſſe omnino concordes in voluntariis verberationibus tum publice in Capitulo excipiendis, tum privatim in cellula ſibimet inferendis, juxta ea quæ referuntur apud Abbatem Guidonem Grandum *in diſſertat. Camaldulenſ. diſſert.*4. *cap.*4. *num.*7. item, labente ſæculo XIII. pium quemdam Eremitam Peruſinum, nomine Rainerium, Spiritu Divino inſtinctum, nomine Dei Peruſinos monuiſſe, niſi pœnitentiam agerent, fore ut univerſi miſera & fœda morte conciderent; eoſque hoc ſermone permotos ſe, ſumptis ad id loris, cædere per urbem inſtructo agmine incedentes cœpiſſe; tum urbe egreſſos, & ad vicina loca pergentes ex Thuſcia in Marchiam deveniſſe: hunc porro religioſum modum pœnitentiæ ex urbe in urbem

traductum, ab Imolenſibus exceptum, & quaſi per manus Bononienſibus traditum, univerſam civitatem inflammaſſe, Sodalitate inchoata, quæ a recenti piorum ſimul coeuntium ſtudio *Societas* appellata, poſt ab ipſa erga pauperes hoſpitalitate *Hoſpitalis S. Mariæ vitæ* nomen accepit, pio Eremita Rainerio Peruſino ſupra memorato, qui Bononiam venerat, magna ad rem illam adjumenta ſubminiſtrante, teſte Sigonio *de Epiſcop. Bononienſ. lib.*3. Spernendæ autem ſunt oppoſitiones petitæ a detrimento oculorum, & incitamento ad libidinem. Utcunque enim ſit de probationibus, & exemplis relatis *in hiſtoria Flagellantium*, & apud Thomam Bartholinum, alioſque allegatos, hoc certum eſt, ex centum hominibus, qui ſe flagellant, vix unum inveniri, ſi modo invenitur, qui ex flagello incitetur ad venerem: cumque reliqui nonaginta novem rebelles carnis motus flagellando cohibeant, nemo eſt qui non videat, pium hunc uſum licite ex prædicta ratione improbari non poſſe; & multo magis, cum ille, qui carnis rebellionem in ipſa verberatione experitur, non ſolum poſſit, ſed etiam debeat ab ea ſe abſtinere; quod ipſum fieri debet etiam ab illo, qui ex flagellis adhibitis viſus detrimentum capit; niſi forte uterque, verberationis locum mutando, ſe ab utroque periculo liberare poſſit.

10 Nec urget, quod a Clemente VI. edita eſt Conſtitutio adverſus Flagellantes, in qua vetitum eſt, ne de cetero Chriſtifideles verberationibus utantur. Conſtitutio enim edita eſt adverſus eos, qui ex Hungaria ortum ducentes viri & mulieres, per totam Germaniam ſuperiorem & inferiorem, Poloniam, Galliam, Angliam, & Belgium bis palam de die, ſed fere ſcurriliter, aculeatis funiculis ad ſanguinem uſque ſeſe flagellabant; uti fuſe refertur apud Spondanum *in continuat. annal. Card. Baronii ad an.*1349. *num.*2. & ex eo apud Joſephum Binghamum *tom.* 3. *de antiquit. Eccleſiaſt. lib.*7. *cap.*3. *§.*12. ubi etiam ille narrat depravatos eorum mores, & impia & hæretica dogmata, quæ profitebantur. In quo rerum themate unuſquiſque facili negotio cognoſcere poterit, nullum hinc deduci poſſe argumentum adverſus piam Sanctorum conſuetudinem ſe flagris & loris percutiendi, ne caro adverſus ſpiritum concupiſcat. Quocirca ad rem ſubjicit Jacobus Gretſerus *de ſpontanea diſciplina* (*lib.*2. *cap.*4. *pag.*44. *tom.*4. *oper.*): *Non enim apta, aut valida eſt* (inquit) *hæc conſecutio: Hæretici hoc, vel illud fecere; ergo illicitum eſt: Alioqui texam & ego has, ſimileſve conſequentias: Hæretici olim, præſertim Montaniſtæ, Quadrageſimam exacte obſervabant, & extra hanc quoque Jejuniis impenſe vacabant; ergo illicitum eſt Quadrageſimam, aut alia ſtata jejunia obſervare: Hæretici Deum unum trinumque colunt; male igitur faciunt Orthodoxi, qui unitatem in Trinitate adorant. Uno verbo, quid non ex hoc principio, ſi ſemel recipiatur & approbetur, concludemus, etiam adverſus iſtos, qui nobis cantilenam de Flagellantibus occinunt; qui non damnati fuere propter flagella* (*neque enim ignorarunt illius temporis Orthodoxi Sanctorum conſuetudinem, qui flagellis ſæpius in ſe animadvertunt*) *ſed propter modum flagellationis, & circumſtantias, craſſoſque errores, quibus incondita illa*

illa multitudo infecta erat ... *(nam , quadraginta quatuor articulos contra Eccleſiam Romanam ab illis traditos , defenſoſque fuiſſe , teſtatur etiam hæreticus Munſterus) rejecti , damnatique fuerunt Flagellantes ?* Et paulo poſt : *Itaque admodum inepti ſunt , qui Catholicos hoc Flagellantium exemplo urgent . Quid enim tam ſanctum , laudeque dignum , quod in abuſum ab improbis verti nequeat ? Ne ipſa quidem ſacroſancta Sacramenta ab exilio , relegatione tuta erunt , ſi ita quis inſanire velit . Si beneficia naturæ utentium pravitate perpendimus (inquit Seneca in fin. l. 5. quæſt. nat.) nihil non noſtro malo accepimus . Cui videre expedit ? Cui loqui ? Cui non vita tormentum eſt ? Nihil invenies tam manifeſtæ utilitatis , quod non in contrarium transferat culpa . Sic ventos quoque natura bonos futuros invenerat : ipſi illos contrarios fecimus : omnes in aliquod nos malum ducunt .* Et infra : *Non eſt autem ſilentio prætereundum mendacium Hoſpiniani Calviniſtæ , qui in libro feſtorum Gentilium , ubi de flagellatione Spartanorum agit , ſcribere audet , Clementem V. Pontificem Romanum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ Flagellantibus , & omnibus Chriſtianis prohibuiſſe , ne de cetero publicis flagellationibus uterentur , ſed Pœnitens clam , ſi vellet , ſe flagellaret : nihilominus tamen per Italiam , Hiſpaniamque in primis ejuſmodi flagellationes retentas eſſe . Mentitur Calviniſta : non enim prohibuit Clemens quaſcumque publicas flagellationes , ſed illas Flagellantium , qui varias per urbes divagabantur , magnamque manum poſt ſe trahebant non ſine periculo ſeditionis , inconſultis , quin & invitis ac reclamantibus Eccleſiæ Præſulibus , contemptoque Clero , & deſpectis omnium Religioſorum Ordinum familiis . Qui profecto flagellationis modus ob has & multas alias periſtaſes non potuit eſſe tolerabilis , præſertim , cum Flagellantes illi potiſſima ex parte conſtarent ex rudi , agreſti , indocta , & incondita multitudine , ſicut jam Anabaptiſtarum ſecta & factio . Et hunc ſolum flagellationis modum prohibuit Clemens V. , vel , ut Nauclerus ait , Clemens VI. Neque hunc retinuerunt Itali , aut Hiſpani , ut iſte fabulatur : neque turmatim varias regiones , flagellando , peragrant , ut faciebant Flagellantes , multoque minus perverſis illis de flagellatione perſuaſionibus imbuti ſunt , quibus illi imbuti erant ; ſed intra eamdem civitatem in Proceſſionibus publicis , cum varia templa religionis gratia adeuntes , diſciplinas faciunt , præcipue diebus Quadrageſimæ , illiſque , quibus annua memoria Chriſti pro nobis paſſi & crucifixi recolitur . Hanc flagellationem nullus umquam Pontifex prohibuit ; & , quoties hoc diſciplinarum obtrectatores afferunt , toties a veritate avii deflectunt .*

11 Hactenus Gretſerus , qui Joannem Gerſonem accuſat , ex quo ſui ipſius verberationem rejecit tanquam inhumanam & truculentam . Sed Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 8. *in mantiſſa ad indiculum Sanctorum Lugdunenſium pag.*99. refert , Gerſonem timuiſſe , ne ſub umbra Pœnitentium, qui ſe cædentes S. Vincentium Ferrerium ſequebantur , hæreſis Flagellantium reviviſceret , aut latius diffunderetur ; & præterea non omnia approbaſſe , quæ fiebant a turbis dictum Sanctum comitantibus ; at ab eo nunquam fuiſſe improbatum laudabilem uſum verberationum : *Itaque pro more ſanctorum Patrum , qui ad alicujus erroris extirpationem ſecuriorem videntur*

tur inclinare in partem oppoſitam, viſus eſt Gerſo minus æquus in uſum flagellationis. Et erant etiam adjuncta quædam in uſu, cui Gerſo adverſabatur, vel periculoſa, vel improbanda. Nam paſſim fiebat tunc flagellatio publice, unde poterat vanitas & oſtentatio obrepere. Turbæ item ſequebantur Sanctum Vincentium per varia loca, quæ diſcurſationes non vacabant incommodis reprehenſioni patentibus. Abſolute autem ac ſimpliciter loquendo, flagellationes, etiam a ſe ipſo, & uſque ad moderatum ſanguinis effluxum, nec a Gerſone ſugillatæ ſunt, nec potuerunt ſugillari. Demum de laudabili ſpontaneæ verberationis uſu hæc habentur in relatione Rotæ Auditorum in cauſa S. Ludovici Bertrandi (*tit. de temperantia*): *Non immemor præcepti Davidici Pſalm.* 2. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore; apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta; *Beatus Ludovicus adeo flagellis cædebat corpus ſuum, ut non ſolum ejus diſciplina, ſed etiam parietes conſperſi ſanguine viderentur. Et hæc multa ſolet commoda parere; nam, teſte Sancto Cypriano in libro de diſciplina, eſt cuſtos Spei, retinaculum Fidei, dux itineris ſalutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis, facit in Chriſto manere, ſemper ac jugiter Deo vivere, & ad promiſſa cæleſtia & Divina præmia pervenire. Quod non incongrue poteſt intelligi de hac corporis flagellatione, ſicut & ſupra dictus Prophetæ locus, ita ut nos hortetur, ut ſenſus coerceamus, ne extra recti metas evagentur; ut corpus, ne laſciviat, comprimamus, &, effrenatis ejus motionibus domitis, caſtigemus: quod bene præſtat ille, qui ſe cædit flagellorum aculeis; & aliqui Religioſi ante corporis flagellationem præmittere ſolent dictum verſiculum* Apprehendite diſciplinam.

12 Examini primi, & ſecundi puncti ſuccedit examen tertii, an videlicet carnis & corporis mortificatio neceſſaria ſit. Reſpondetur, præter jejunia, & cetera ab Eccleſia præcepta, eam non eſſe neceſſariam, ut homo ſalutem æternam conſequatur. *Non enim neceſſe omnibus eſt* (verba ſunt Cardinalis Bellarmini *de ſeptem verbis Domini lib.* 2. *cap.* 10.) *humi cubare, flagellis ad ſanguinem uſque corpus proprium cædere, jejunare quotidie in pane & aqua, cilicium aſperum, vel ferream catenam ad nudam carnem quotidie gerere, & alia id genus ad carnem edomandam, & cum vitiis & concupiſcentiis crucifigendam facere.* Eſt tamen modo infra explicando neceſſaria, ut quis ad apicem Chriſtianæ perfectionis deveniat. Apoſtolus (uti ſupra vidimus) corpus extraordinariis afflictionibus in ſervitutem redigebat; ne forte, poſtquam aliis prædicaſſet, reprobus efficeretur, hoc eſt abjiceretur tanquam ſalute indignus, ex quo ſecundum carnem vixiſſet, contra quam aliis prædicaverat. Itaque, ſi hæc de ſe ſcripſit Apoſtolus, poſtquam ad tertium cælum aſcenderat, & in paradiſum ductus arcana verba audiverat, quæ homini loqui non licebat; unuſquiſque ab hoc exemplo inferre poterit, non modo utilem, ſed & neceſſariam pro Chriſtiana perfectione eſſe eximiam corporis mortificationem; quemadmodum argumentatur fundatiſſimus Doctor Eſtius *ad cap.* 9. *cit. epiſt. ad Corinth. v.* 27. Deſumitur hoc ipſum ex doctrina S. Proſperi *lib.* 2. *de vocatione Gentium cap.* 28. ubi docet, excepto

cepto Chriſto, in ceteris hominibus, donec caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem, immutabilem animi fortitudinem non poſſe reperiri; quod probat evidenti argumento ex oratione Dominica, qua non ſolum ab incipientibus, verum etiam a provectiſſimis Sanctis, inter quos Petrum nominat, uniformiter Domino ſupplicatur, & dicitur: *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo*. Alia Patrum teſtimonia collecta legi poſſunt *in Ethica ſacra* Hieronymi Dandini Societatis Jeſu Presbyteri *lib. 11. cap. 2. & 3.* & Bernardinus Roſignolius ejuſdem Societatis Theologus *in tract. de diſciplina Chriſtianæ perfectionis lib. 2. cap. 12.* conſentanee ad ſupradicta ſcribit: *Debet proficiens animo maxime affectus eſſe erga genus vitæ ſeverioris, ſuoque corpori ac ſenſui, hoc eſt veteri homini eam vexationem & mortificationem optare, quam vix, ac ne vix quidem poſſit efficere.* Et paulo poſt: *Et ſane, hanc eamdem fuiſſe vitam, hoc eſt vivendi rationem Jeſu, intelligit, qui legit Euangelium, in quo, quam famem & ſitim, quam inediam Dominus tolerarit, quas vigilias ſuſceperit, quanto, ut ita dicam, odio carnem ſuam innocentiſſimam ſanctiſſimam habuerit propter ſalutem & inſtitutionem n ſtram, quam ſemper animo paratiſſimus fuerit ad graviſſima quaque mala noſtri cauſa expectanda & ſuſtinenda, luce clarius intuemur.*

13 Simile illud eſt, quod a Philoſophis, & Theologis dicitur de virtute temperantiæ. Quamvis enim non oporteat, ut quis virtute temperantiæ Chriſtianæ præditus dici poſſit, ut in totum abſtineat ab omnibus illis voluptatibus, quæ licitæ ſunt, licet non neceſſariæ pro vita conſervanda; neceſſarium tamen eſt, ut ab illis etiam abſtineat, qui ad apicem Chriſtianæ temperantiæ contendit; uti bene ratiocinatur Cardinalis de Aguirre *in diſput. Ethic. diſput. 6. de temperantia quæſt. 2. ſect. 3. num. 26. pag. 299. Non enim Chriſtiana temperantia, aut frugalitas averſatur voluptates illas, quæ licite neceſſariæ ſunt vel vitæ ſimpliciter tuendæ, vel in hoc, aut illo officio & conditione, aut uniuſcujuſque inſtituto conſervandæ, quin potius inclinat ad eas moderate, ſeu mediocriter accipiendas &c. Viri enim mediocriter temperati illas admittunt, quoties nec honeſtati, nec decori, nec demum officio, aut rectæ rationi contradicunt, quamvis neceſſariæ non ſint nec ad vitam ſimpliciter tuendam, nec ad bonam habitudinem retinendam, comparandamve. Viri autem temperati in excellenti, aut eximio gradu ab iis omnibus, aut fere omnibus voluptatibus conceſſis, & non neceſſariis abſtinent, ut perfectiori vitæ, & abſtractiori ſtudeant.*

14 Sequitur, ut videamus, quomodo nonnulli Sancti in ſui corporis afflictione ſe exercuerint. Theodoretus Epiſcopus Cyri in Concilio Chalcedonenſi, & quinta Synodo Generali cauſa trium Capitulorum celeberrimus *hiſtoriam* ſcripſit *religioſam*, in qua refert vitas triginta Solitariorum Orientalium. Ex eo autem intelligimus *oper. tom. 3. part. 2.*, S. Jacobum Niſibenum ſibi ipſi toto vitæ tempore interdixiſſe uſum ignis, proſtratum humi diſcubuiſſe, nec veſtibus ex lana confectis, ſed caprinis pellibus uſum fuiſſe; S. Julianum panem ex furfure miliario confectum comediſſe,

& fere

Digitized by Google

& ſere ab omni ſpecie potus abſtinuiſſe ; S. Marcianum , qui ſamis ac ſitis morſus continuo ſuſtinebat , ſemel tantum , ac leviter qualibet die comediſſe ; S. Euſebium injectam renibus catenam ferream geſſiſſe, & annis quadraginta duobus ſine potu vixiſſe ; SS. Publium ſeniorem , & Simeonem ſe herbis tantum & fructibus aluiſſe ; S. Theodoſium Epiſcopum , præter renes , cilicio & catena ferrea collum & manus oneraſſe ; S. Macedonium hordeo ſolo annis quadraginta vitam ſuſtentaſſe ; Abraham Epiſcopum integro ſui Epiſcopatus tempore nec panem nec legumina guſtaſſe , nec aquam bibiſſe ; & adeo attenuatum continuis jejuniis S. Euſebium evaſiſſe, ut , emaciatis lumbis , zona ad pedes identidem diffluеret . S. Hieronymus Pauli primi Eremitæ abſtinentiam admirans , quod palma nimirum victum & veſtitum Dei Famulo præſtaret , ut dictis fidem faciat , ſtatim addit (*num. 6. col. 5. tom. 2. oper.*) : *Quod ne cui impoſſibile videatur , Jeſum teſtor & Sanctos Angelos ejus , in ea eremi parte , quæ juxta Syriam Saracenis jungitur , & vidiſſe me Monachos & videre , e quibus unus per triginta annos clauſus hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit . Alter in ciſterna veteri (quam gentili ſermone Syri Gubbam vocant) quinque carycis per ſingulos dies ſuſtentabatur* . In vita S. Hilarionis idem S. Hieronymus ait (*num. 5. col. 15. eod. tom.*) : *Herbarum ergo ſucco & paucis carycis poſt triduum vel quatriduum deficientem animam ſuſtentabat* : poſtquam retulit , eum a Satana fuiſſe pertentatum libidinum incendiis : *Titillabat itaque ſenſus ejus , & pubeſcenti corpori ſolita voluptatum incendia ſuggerebat . Cogebatur tirunculus Chriſti cogitare quod neſciebat , & ejus rei animo pompam volvere , cujus experimenta non noverat . Iratus itaque ſibi , & pectus pugnis verberans (quaſi cogitationes cæde manus poſſet excludere) : Ego (inquit) aſelle , faciam , ut non calcitres , nec te hordeo alam , ſed paleis , fame te conficiam ac ſiti , gravi onerabo pondere ; per æſtus indagabo & frigora , ut cibum potius , quam laſciviam cogites* . De S. Antonio orbis miraculo ſcribit S. Athanaſius in ejus vita (*apud Bolland. ad diem 17. Januarii tom. 2. cap. 2. pag. 123.*) : *Inediæ autem & vigiliarum in tantum patiens erat , ut incredulitatem viribus vinceret . Pernoctabat in oratione ſæpiſſime , edebat ſemel in die poſt ſolis occaſum ; nonnumquam biduo triduoque ſic permanens , quarta demum die reficiebatur . Sumebat vero panem , & ſal , potumque aquæ perparvum* : & infra : *Quieti autem membra concedens , junco contexto atque cilicio utebatur , nonnumquam etiam ſuper nudam humum jacebat* . Ad quæ ſi aliquis alia ab Eccleſiaſticis hiſtoriis exempla deſumpta præ oculis habere vellet , ea collecta legere poſſet apud Cardinalem de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 2. diſput. 32. art. 16. num. 550. & ſeqq.*

15 Concordant bullæ Canonizationum . Affert Scacchus *loc. cit.* eas SS. Bernardi , Edmundi Epiſcopi Cantuarienſis , Thomæ Epiſcopi Herſordienſis , & SS. Claræ , & Catharinæ Senenſis . Addi poſſet bulla Canonizationis S. Franciſci Aſſiſienſis (*pag. 61. cod. Canoniz.*) : *Carnem ſuam , quaſi filiam unigenitam , quæ ipſum interdum deceperat , cum Jephthe Domino in holocaſtum obtulit , igne ſuppoſito Charitatis , illam fame , ſiti , frigore , ac nuditate , vigiliis*

Digitized by Google

vigiliis multis, & jejuniis macerando; qua cum vitiis & concupiſcentiis crucifixa, dicere poterat cum Apoſtolo: Vivo ego, jam non ego; vivit autem in me Chriſtus. Itemque bulla S. Petri de Alcantara (*pag.*382. *ibid.*): *Per quadraginta annorum decurſum ſeſquihoram tantum ſomno conceſſit. Jejunium amavit adeo, ut ad triduum ordinarie, & ad octo aliquando dies inediam protraxerit. Aſperrimo præterea cilicio armatus, bractea ferrea per viginti annos, præfixis aculeis corpus dilanians, bis in die flagellis in ſe crudeliſſime animadvertens, itinera, quamvis longiſſima atque aſperrima, capite ſemper detecto nudiſque pedibus per æſtus & frigora ſuſcipiens, ita ut, cum nudum caput imbribus & nivi exponeret, interdum capilli gelu concreti deciderent, & æſtate præfervida exurentibus Solis radiis capite vehementiſſime cruciaretur: reſpondere ſolitus interrogantibus, cur detecto capite ſemper incederet, nefas eſſe, coram Deo tecto capite ambulare. Cum vetuſtum ac vilem ſaccum abluebat, madidum corpori aptabat; quin etiam in gelidam aquam, rigente hieme, ſeſe plerumque injiciebat. Præter hæc familiare illi erat, hieme ſumma, urgente nivis frigore, depoſito pallio, feneſtram & januam cellæ reſerare, ut, frigidiſſimo excepto aere & gelu, acrius torqueretur caro, mox eximenda diris cruciatibus, cum feneſtram clauſiſſet & januam. Eo devenit hac ſæva maceratione membrorum, ut ex narratione Sanctæ Tereſiæ arido & exangui corpore radicum arboris ſpeciem exhibuerit; oculis autem in cavum recedentibus, & ſulcatis perpetuo lacrymarum imbre genis, mirabile Pœnitentiæ ſimulacrum videretur &c.* Magna quoque ſunt, quæ de carnis maceratione leguntur in bulla Canonizationis S. Roſæ Limanæ *pag.*407. *cod. Canoniz.*; & quæ præterea referuntur a Cardinali de Lauræa, qui uti ſacræ Congregationis Conſultor in ejus cauſa ſuffragium tulit. Narratio, quæ ſequitur, deſumpta eſt ex 3. *lib. ſent. tom.*2. *diſput.*32. *art.*16. *num.*569. *Hæc præ ceteris cellulam quinque palmorum altitudinis, trium vero latitudinis frequenter inhabitabat. Cilicio totam carnem veſtiebat. In lecto extra cellulam ex lignis, ſaxis, ac textulis conſtructo, & cervicali ex lignorum quiſquiliis referto cubabat. Funiculo ex clavo pendente capillos de nocte ligabat, ut, ſi quando gravatum præ ſomno caput deorſum declinaret, præ dolore excitaretur. Catenis ferreis carnem ad vivum penetrantibus ſuccingebatur. Manus, quia albæ* & *decoræ apparebant, calce viva ulcerabat. Corona aciculis perforantibus, & ſæpe ſanguinem elicientibus caput redimibat. Diſciplinis ad ſanguinem ita dire ſe excarnificabat, ut dorſum laceratum ſemper & plagatum geſtaret. Oculos mordacibus liquoribus cruciabat. Fere perpetuo vigilabat. Pane viliſſimo & modico reficiebatur; neque ſemper, ſed interdum ingratis malorum medicorum ſeminibus in cibo utebatur. Palatum amaris naſturtii foliis, & granatiliæ, ut dicunt, & fellis potu amaricabat, & vice quadam ſaniei vas ebibit. Ingentibus iliorum, ſtomachi, & calculorum doloribus affligtabatur. At ita corpus rationi ſubegerat, ut nedum imperturbata, ſed læta ac geſtiens Deum oraret, ut dolores augeret.*

16 Si omnia, quæ leguntur in relationibus Rotæ Auditorum, quæ ad præſens caput ſpectant, eſſent in hoc caput inſerenda, caput profecto creſceret in immenſum. Nonnulla tantum afferre animus eſt, ut digno-

ſcatur, Sanctos, qui Canonizationis honores conſecuti ſunt, ſive Pontifices, ſive Confeſſores, ſive Virgines, carnis & corporis macerationi, voluntariis adhibitis afflictionibus, maximopere ſtuduiſſe. In relatione cauſæ S. Pii V. formis impreſſa in tomo poſthumo annalium Abrahami Bzovii *tit. de temperantia*, narratur, eum, licet ſenem, jejunium ſervaſſe ſacro Quadrageſimæ & Adventus tempore, & ceteris ſtatutis ab Eccleſia diebus; ingruentibus Eccleſiæ neceſſitatibus, ſæpe ſibi voluntarium jejunium indixiſſe; tribus tantum hebdomadæ diebus carnes comediſſe, & carnem ſibi a Miniſtris oblatam, inſtante mortis tempore; ſed die, quo a carne ſibi temperare conſueverat, licet contritis cum amygdalis confuſam, ne guſtu perciperet, agnoviſſe, & rejeciſſe, & aſtantibus dixiſſe, ſe per unum aut alterum vitæ diem nolle cuſtoditam per ſexaginta annos vivendi legem revocare. In relatione cauſæ S. Caroli Borromæi *2. part. argument.* 18. Rotæ Auditores hæc ex proceſſibus hauſerunt, illum cœpiſſe primum ſemel in hebdomada jejunare; deinde feciſſe jejunium quotidianum; poſtea cibum ſerotinum omiſiſſe; tum paulatim abſtinuiſſe a vino, carnibus, ovis, & piſcibus; & ſibi ter vel quater in hebdomada jejunium præſcripſiſſe ex pane & aqua; eodemque modo totam Quadrageſimam peregiſſe, exceptis Dominicis diebus; præterea macerationi macerationem addendo, tempore Quadrageſimæ etiam panem omiſiſſe, & ſolas ficus aridas, & in hebdomada majori ſolos lupinos in aqua madefactos comediſſe; quam vivendi rationem uſque ad obitum protraxit. Addunt, eum aliquando a cibo & potu abſtinuiſſe ſpatio horarum quadraginta, quo tempore jejunus in oratione perſeveravit, & ſingulis horis prædicavit; inſuper cilicium geſſiſſe, uſum eſſe *diſciplina*, & ultimis annis vitæ dormiiſſe ſuper paleis, & aliquando ſuper nudis tabulis.

17 In cauſa S. Franciſci Saleſii non fuit a Rotæ Auditoribus exarata relatio, cum, ex alibi dictis tunc mos prædictarum relationum ceſſaſſet; ſed de ejus abſtinentia & afflictionibus corporis illuſtre teſtimonium perhibetur a Carolo Auguſto Saleſio ejus nepote in illius vita ſæpe citata *lib. 5. pag. 239. Sed nec ob eminentem Epiſcopalem dignitatem indulgebat ſibi, ut plerique ſolent: quinimmo jejunium obſervabat rigidiſſime, ſcuticaque carnem macerabat ſuam uſque ad ſanguinem; ſanguinolentam enim ſcuticam ſuam ſæpius Confeſſario ſuo viro integerrimo reficiendam dedit.* At, ad relationes ut redeamus, in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de ſtudio mortificationis, & operibus pœnitentiæ*, deſumptis ex proceſſu probationibus, narratur, vinum & carnem in quotidiano victu eum non adhibuiſſe; panis triticei uſum ab ſe abdicaviſſe in privata vita, & quoties apud alios non veſceretur; itinera, pedibus nudis inter vepres & ſentes ambulando, & ſtipem colligendo, confeciſſe; corpus ſuum flagellis æneo filo contextis uſque ad magnam ſanguinis copiam percuſſiſſe; ad quatuor horarum ſpatium ſomnum contraxiſſe, & reliquum noctis tempus orando, & contemplando, aut ægros viſitando conſumpſiſſe. In relatione S. Ludovici Bertrandi *tit. de temperantia*

Digitized by Google

rantia, refertur, partem obſonii in menſa eum comediſſe, quæ vix ad hominis ſuſtentationem ſufficiebat, quem morem ſervavit etiam, dum munere prædicationis fungeretur; jejunium ita frequentaſſe, ut, contracta ſtomachi debilitate, aliquando in morbum inciderit; ſal in cibis non adhibuiſſe, ſed fere ſemper immiſcuiſſe aloem fruticem amariſſimum; ante ingreſſum in Religionem vel ſedendo dormiiſſe, vel in parva arca cubaviſſe, & Religionem ingreſſum ſuper ſcamno dormiiſſe, & loco pulvinaris duobus libris uſum eſſe, præter ſpontaneas verberationes, & *diſciplinas*, de quibus in eadem relatione, uti ſupra viſum eſt. In relatione demum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit.* pariter *de temperantia*, exponitur, eam per quinquennium ſolo pane & aqua vixiſſe, exceptis tantum diebus Dominicis, quibus comedit cibos Quadrageſimales; aliis duobus ſequentibus annis non diſſimili modo ſe geſſiſſe, adhibito vini potu duobus tantum diebus hebdomadæ; in prima ætate ſacco uſum fuiſſe pro culcitra; per tres annos nudis pedibus inceſſiſſe, nulla habita cujuſcumque frigoris ratione; integras noctes orando tranſegiſſe; ferreoque cingulo & cilicio carnes contriviſſe. Atque hæc, & multa ſimilia paſſim habentur in relationibus, quas Rotæ Auditores exararunt in cauſis SS. Cajetani, Franciſci Xaverii, Joannis de Deo, Jacobi de Marchia, Franciſci Borgiæ, Paſchalis de Baylon, Andreæ Avellini, Felicis de Cantalicio, Aloyſii Gonzagæ, Franciſcæ Romanæ, & Catharinæ de Ricciis.

18 Supereſt, ut videamus, an & quomodo in Canonizando neceſſaria ſit carnis & corporis mortificatio, ita ut, ea deficiente, ad ulteriora in cauſa procedendum non ſit. Porro, ſi quæſtio ſit de his, qui adeo a carnis & corporis afflictione abſtinuerunt, ut illud nimis dilexerint, & cibo potuque, & aliis ſenſibilibus delectationibus ultra neceſſitatem aluerint; nemo eſt qui non videat, ex his inſuperabile derivari impedimentum, ne ad ulteriora in eorum cauſa procedi poſſit, licet ea aliis operibus meritoriis & eximiis eſſet pleniſſime inſtructa. *Sufficit enim corpori* (verba ſunt S. Gregorii Nazianzeni *orat.* 44. *oper. tom.* 1. *pag.* 705.) *malitia ſua. Quid flammæ ampliore materia opus eſt, aut belluæ copioſiori alimento, ut effrenatior reddatur?* Optime S. Baſilius *oper. tom.* 2. *pag.* 181. *Nec corporis habenda eſt major cura, quam quantum animæ proſit &c. Nam omne ſtudium huc conferre, ut corpus quam optime ſe habeat, non hominis eſt ſemet cognoſcentis &c. Quid autem quis dixerit de non perquirendis tactus guſtuſque voluptatibus, niſi quod cogant eos, qui his captandis vacant, ad ventrem, & ad ea quæ ſub ventre ſunt, pecorum more pronos ac propenſos vivere? Uno verbo, totum corpus contemnendum eſt ei, qui in ipſius voluptatibus quaſi in cœno nolit volutari: aut tantum ei indulgendum eſt, in quantum, inquit Plato, philoſophiæ inſervit: non longe aliter locutus, atque Paulus, qui monet, nullam corporis habendam curam ad cupiditatum materiam &c. Quapropter ratione plane contraria corpus caſtigandum eſt & cohibendum, haud ſecus ac impetus cujuſdam belluæ; atque ii tumultus qui ab ipſo in anima excitantur, ratione, veluti flagro, compeſcendi ſunt, non*

Hhh 2 *autem*,

Digitized by Google

autem, habenis voluptati omnino laxatis, negligenda mens eſt, adeo ut quaſi auriga, qui ab equis effrenis violenterque agitatis abreptus ſit, ducatur. Idem quoque judicium crederem eſſe ferendum de iis Dei Servis, qui, licet ſimilia non præſtiterint, & a nimio corporis amore abſtinuerint, corporis & carnis nihilominus macerationi, dum viverent, nullatenus vacarunt. Licet enim ex ſupra dictis mortificatio per longa & non præcepta jejunia, per extraordinarias vigilias, per chameunias, & verberationes ſponte ſuſceptas, abſolute & ſimpliciter non requiratur, ut quis ſalvam facere poſſit animam ſuam; cum tamen requiratur, ut quis ad apicem Chriſtianæ perfectionis perveniat, & in Eccleſia militante non omnes, qui pie in Domino moriuntur, ſed illi ſoli, quos claris probationibus oſtenditur ad apicem Chriſtianæ perfectionis perveniſſe, in album Sanctorum referantur; dubitari non poterit de veritate aſſerti a Scaccho, qui *loc. ſupra cit.* docuit, cauſæ Servi Dei Confeſſoris ſilentium eſſe imponendum, ſi in ea deſint probationes adhibitæ, dum viveret, debitæ & congruæ corporis mortificationis.

19 In ſuperioribus viſum eſt, quantum ſanctitati proſit oratio, quantum contemplatio. Porro ſi deſit carnis & corporis mortificatio, difficile admodum eſt, ut contemplationi via aperiatur, teſte Gerſonio (*oper. tom. 2. in tract. de non eſu carnium apud Carthuſienſes col. 726.*): *Tribulationes itaque corporis dilatant animam ad ſuperiora, & ad inferiora ne dilabatur, ſtringunt. Sic non inveniens anima, ubi ſuæ affectionis pes dilatetur aut quieſcat, quoniam inundaverunt aquæ tribulationis ſuper terram ſenſualitatis, regredi compellitur cum columba ad interioris arcam quietis. Qui vero jejunii talis, atque tribulationum caeterarum aſperitatem a ſe jugiter repulerit, mirabor, ſi non expers erit elevatæ contemplationis, & ſi non aſſidue per ima ſerpet ejus animus, contentus communi modo cognitionis aliorum, ſicut a communi ritu vivendi, vel ad tempus, non ſemet abducit. Videtis ergo quantum ſervit contemplationis virtuti, in qua felicitatem Philoſophi poſuerunt, ipſa victus aſperitas. Porro quid aget fortitudinis virtus, quid zelus animarum, quid Spes, quid Fides, & Charitas, vel ut ipſa in hominibus generentur, vel genitæ conſerventur, augeantur, roborentur? Æſtimo non magni pendent corporis jacturam, dummodo per eam finis ſuus habeatur. Ceterum attende tibi quid debeas animæ ſanitati, & curationi a vitiis, quando.*

Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignem, inquit Naſo *de remed. amor. v. 229.*

CAPUT

CAPUT XXIX.

De modo adhibendo in carnis & corporis mortificatione.

1 JUxta illa quæ ſupra dicta ſunt de carnis & corporis mortificatione, ea pertinet ad virtutem temperantiæ. Mediocritas autem temperantiæ, ſicut & aliarum quarumlibet virtutum, inventu difficilis eſt, cum uno duntaxat modo attingatur, & fere innumeris ab ea recedi poſſit; unde in proverbium abiit illud Poetæ: *Medium tenuere beati*. Ut autem modus mortificationis carnis & corporis adhibendæ in re, de qua nunc agitur, explicetur, prænoſcere opus eſt, corporis afflictiones non eſſe virtutes, ſed inſtrumenta virtutum; ideoque eſſe debita cum moderatione exercendas; non oportere, omnes in omnibus eſſe æquales; locum nonnullis ex eis omnino non eſſe, cum ex uſu proprii miniſterii aliarum virtutum impedimentum derivari poteſt, aut ſingularitatis vitium ex aliquarum afflictionum exercitio oriri; laudandas demum eas eſſe, quæ prudenti Magiſtri ſpiritalis conſilio adhibentur.

2 Dictum eſt autem, corporis afflictiones & mortificationes non eſſe virtutes, ſed inſtrumenta virtutum; & ſic eſſe debita cum moderatione exercendas. Poſtquam Apoſtolus ad Romanos *cap.* 12. *v.* 1. dixerat, *Obſecro itaque vos ... ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem*, ſubjecit: *rationabile obſequium veſtrum*. Ad quem locum Gloſſa interlinearis habet: *Cum diſcretione, ne quid nimis*. Concordant Lyranus, & Theodoretus. Lyranus enim *rationabile* explicat ita ut ſic maceretur corpus, ut ſervetur, & vitia excludantur; quia non debet corpus reddi ineptum ad debita opera & officia exequenda. Theodoretus autem: *Adhortatur, ut* (noſtra corpora) *fiant hoſtia, & appellat hoſtiam viventem; non enim jubet, ut mactentur corpora, ſed ut ſint peccato mortua*. Communis quoque hæc eſt Aſceticorum ſententia. Roſignolius *de diſciplina Chriſtianæ perfectionis lib.* 2. *cap.* 12. ita ſcribit: *Jejunia, vigiliæ, & aliæ hujuſmodi corporis afflictiones non tam perfectio ſunt, quam inſtrumenta perfectionis, ut docet Caſſianus, & confirmat Sanctus Thomas: non enim corpus deprimimus, quia ejus demolitionem ac interitum appetamus, ſed ut ejus dejectione ac mortificatione nobis gradum ad virtutem perfectionemque faciamus. Eatenus igitur corpus affligendum, quatenus id ad perfectionem conſequendam confert*. Adhæret Ludovicus Bloſius Abbas Lethienſis *in inſtitutione ſpirituali cap.* 2. *§.* 2. *pag.* 301. *Corpus ergo ſuum Aſceta nimia abſtinentia, nimiiſve vigiliis, atque aſperitatibus ex propria voluntate ſuſceptis non opprimat, neque rurſum illud nimis blande curet, ſed ſanctæ diſcretionis moderamen in omnibus ſervet, & aliorum ſanis conſiliis acquieſcat*. Sequitur Dandinus *in Ethica ſacra lib.* 12. *cap.* 5. *Quoniam carnem ſuam nemo odio habet, ſed nutrit & fovet eam, ultro concedam, eam moderate caſtigandam eſſe, non occidendam ac perdendam, ſed prudenter ac diſcrete ſubjugan-*

Digitized by Google

gandam. Quibus conſentit doctrina D. Thomæ infra memoranda. Nec omitti poteſt doctrina S. Catharinæ Senenſis *epiſt.*360. *tom.*3. *pag.*757. *num.* 4. *Alcuna volta ſono molti che ricevano inganno nella penitenza. Queſto è quando la creatura ſi pone per principale affetto la penitenzia, ed attende più ad uccidere el corpo, che la propria volontà, colà dove ella debba uccidare la volontà, e mortificare el corpo, e tanto amore vi pone, che non li pare potere avere Dio ſenza queſta penitenza. Queſto fondamento non è ſufficiente da ponervi ſu grandi edifizii, anco è molto pericoloſo e nocivo all' anima, e però non ſi debba ponare per fondamento ec. La penitenzia ſi debba pigliare per ſtrumento, & uſare per augumentare la virtù, e non per mortificare el corpo, ma non per principale affetto. Chi fa altrimenti, inganna molto ſe medeſimo.* Et *in dialog. cap.*104. *tom.*4. *pag.*165. *E però non debbono eſſer ignoranti, ma debbono vedere, che la perfezione non ſta ſolamente in macerare, nè in uccidere il corpo, ma in uccidere la propria e perverſa volontà.*

3 Dictum eſt, non oportere, ut omnes in omnibus Dei Servis ſint æquales. Ecquis enim eſt qui aſſerere audeat, non eſſe Canonizationis honore decorandos Dei Servos, qui ſine cibo & potu jejunium ad quadraginta dies non protraxerint, qui a Domino dimidium panis pro victu quotidiano cælitus mittendum non exſpectarint; qui ſolo pabulo ſanctiſſimæ Euchariſtiæ non vixerint, qui toto vitæ tempore pedibus innixi in columna non permanſerint; quia videlicet Moyſes, Elias, & Chriſtus Dominus ſine cibo & potu jejunium ad quadraginta dies protraxerunt; quia, teſte S. Hieronymo, S. Paulus primus Eremita dimidium panem a Deo quotidie miraculo recepit, ut viveret; quia nonnulli non alium panem pro victu ſumpſerunt, quam Euchariſticum; quia aliqui in columnis pedibus innixi per multos annos permanſerunt, aut habitarunt in ſepulcris, in carceribus, in ergaſtulis? Fuerunt hæc quidem a nonnullis Sanctis feliciter patrata, verum a ſpeciali Divino inſtinctu ea certe manarunt: ſcriptis quoque mandata ſunt, non ut imitationi exponerentur, ſed ut in iis prædicaremus infinitam Dei poteſtatem & ſapientiam, qui in Sanctis ſuis mirabilis eſt, & qui aliquando nonnulla præcipit, quæ fieri quidem vult ab aliquibus, ſed, quo conſilio ea fieri velit, homines interim vult latere, donec intremus in ſanctuarium ejus, & intelligamus in noviſſimis illius, quemadmodum bene advertit Roſignolius *cit. cap.* 12. §. *Tertium caput*. Nonnulli item Sancti a vino bibendo prorſus toto vitæ tempore, vel plurium annorum ſpatio abſtinuerunt: ecquis autem erit, qui iccirco a Dei Servo, qui debilitate ſtomachi, aut mala corporis totius, vel aliquorum membrorum affectione laboret, tamquam neceſſariam pro ejus Canonizatione omnino exigat a vino abſtinentiam? Apoſtolus *in epiſt.*1. *ad Timotheum cap.* 5. *v.*22. ait: *Te ipſum caſtum cuſtodi, noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates*. Quæ Apoſtoli verba ſic explicat Eſtius: *Timotheus, ut caſtum ſemetipſum ſervaret, carnis laſciviam aqua potu reprimebat, & ita quidem, ut a vino prorſus abſtineret* non

non ſine diſpendio ſanitatis ſui corporis. *Dicit ergo ei Apoſtolus*: *Quamvis caſtitatis te admoneam, nolo tamen, ut in alteram partem pecces, & aquæ potu valetudinem lædas*. Nonnulli Sancti ab eſu carnium toto vitæ tempore abſtinuerunt: ecquis autem erit, qui Dei Servum carnes moderate comedentem reprehendere poſſit? De Sancto quippe Antonino Archiepiſcopo Florentino habetur apud Bollandianos *tom.* 1. *ad diem* 2. *Maji pag.* 328. carnibus uſum fuiſſe ob languores ſtomachi, perdices autem ſibi appoſitas non agnoviſſe. Monachi Carthuſiani a carnibus abſtinent, ſed ova comedunt. Religioſi Ordinis Minimorum nec carnes, nec ova comedunt, cibiſque tantum Quadrageſimalibus utuntur: ecquis autem erit, qui Dei Servum non Carthuſianum, nec Minimum arguere rationabiliter poſſit, ſi aliquando pro victu carnibus & ovis uſus ſit? Denique multi Sancti (uti vidimus) corpus continuis & magnis verberationibus afflixerunt: ecquis autem rationabiliter hujuſmodi verberationum uſum expoſceret in cauſa Servi Dei, qui ſimilis eſſet S. Gregorio de ſe ita ſcribenti ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum (*epiſt.* 35. *lib.* 10. *col.* 1064. *tom.* 2. *oper.*): *Ecce enim jam biennium pæne expletur, quod lectulo teneor*. Et in epiſtola ad Marinianum (32. *lib.* 11. *col.* 1115. *loc. cit.*): *Multum enim jam tempus eſt, quod ſurgere de lectulo non valeo; nam modo podagræ dolor cruciat, modo neſcio quis in toto corpore cum dolore ſe ignis expandit, & ſit plerumque, ut uno in me tempore ardor cum dolore confligat, & corpus in me animuſque deficiat*. Quis requireret in Dei Servo jam ſene omnium corporalium afflictionum uſum, quem in juvenili, aut virili ætate adhibuit? S. Hieronymus in epiſtola 52. ad Nepotianum *num.* 3. *col.* 254. *oper. tom.* 1. hæc ſcribit: *Omnes pæne virtutes corporis mutantur in ſenibus, &, creſcente ſola ſapientia, decreſcunt cetera, jejunia, vigiliæ & eleemoſynæ, chameuniæ*, (id eſt ſuper pavimentum dormitiones) *huc illucque diſcurſus, peregrinorum ſuſceptio, defenſio pauperum, inſtantia orationum perſeverantia, viſitatio languentium, labor manuum, unde præbeantur eleemoſynæ. Et, ne ſermonem longius traham, cuncta, quæ per corpus exercentur, fracto corpore, minora fiunt*.

4 Dictum eſt, locum eſſe non poſſe illis abſtinentiis, jejuniis, verberationibus, & ceteris corporis afflictionibus, ex quarum uſu proprii miniſterii, aut aliarum virtutum impedimentum derivari poteſt. Sententia S. Baſilii eſt *cap.* 4. *Conſtit. monaſt. pag.* 544. *tom.* 2. *oper.*, ita amplectendam nobis eſſe continentiam, ut eam cum viribus corporis commetiamur. Sententiam hanc pluribus illuſtrat Roſignolius *cit. cap.* 12. ubi poſt plura concludit: *Eſt igitur ſententia ſancti Patris hæc, ſuſtentandum eſſe corpus, ut par ſit oneribus Chriſtianæ vocationis, quæcumque ea ſit, ferendis; eaque in voluntariis jejuniis, vigiliis, & aliis corporis vexationibus regula ſervanda, quæ nihil impediat munera recta, & ex Deo inſtituta cujuſque vitæ*. Concordant ceteri Eccleſiæ Patres; S. Hieronymus videlicet *epiſt.* 125. *ad Ruſticum n.* 7. *col.* 930. *loc. cit.* ubi ait: Jejunia *moderata ſint, ne nimia debilitent ſtomachum, & majorem refectionem poſcentia erumpant in cruditatem, quæ parens libidinum eſt*.

eſt. Modicus ac temperatus cibus & carni & animæ utilis eſt; S. Gregorius M. (*lib.30. moral. cap.18. num.63. col.984. tom.1. oper.*) *Sic enim neceſſe eſt, ut arcem quiſque continentiæ teneat, quatenus non carnem, ſed vitia carnis occidat; nam plerumque, dum plus juſto caro reſtringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur, ut ad orationem quoque, vel prædicationem non ſufficiat, dum incentiva vitiorum in ſe funditus ſuffocare feſtinat. Adjutorem quippe habemus intentionis internæ hunc hominem, quem exterius geſtamus, & ipſi inſunt motus laſciviæ, ipſi affectus ſuppetunt operationis bonæ. Sæpe vero, dum in illo hoſtem inſequimur, etiam civem, quem diligimus, trucidamus*; & optime demum S. Thomas Theologorum princeps rem acutiſſime de more explicat: cum enim *Quodlibet. 5. art.18.* quæſtionem inſtituat, *utrum homo poſſit peccare nimis jejunando, vel vigilando*, ait: *Reſpondeo dicendum, quod ſecundùm Philoſophum in* 1. *Politic. aliter eſt judicandum de fine, aliter de his, quæ ſunt ad finem. Illud enim, quod quæritur tamquam finis, abſque menſura quærendum eſt; in his autem, quæ ſunt ad finem, eſt adhibenda menſura ſecundum proportionem ad finem: ſicut Medicus ſanitatem, quæ eſt finis ejus, facit, quantumcumque poteſt, majorem; ſed adhibet medicinam, ſecundùm quod convenit ad ſanitatem faciendam. Eſt ergo conſiderandum, quod in ſpirituali vita dilectio Dei eſt ſicut finis; jejunia autem, & vigiliæ, & alia exercitia corporalia non quæruntur tamquam finis, quia, ſicut dicitur ad Romanos* 14. Non eſt regnum Dei eſca, & potus; *ſed adhibentur tamquam neceſſaria ad finem, ideſt ad domandas concupiſcentias carnis, ſecundùm illud Apoſtoli* 1. *ad Corinthios* 9. Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo. *Et ideo hujuſmodi ſunt adhibenda cum quadam menſura rationis, ut ſcilicet concupiſcentia devitetur, & natura non extinguatur, ſecundùm illud ad Romanos* 12. Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem; *& poſtea ſubdit*: rationabile obſequium veſtrum. *Si vero aliquis in tantum virtutem naturæ debilitet per jejunia, & vigilias, & alia hujuſmodi, quod non ſufficiat debita opera exequi, puta, Prædicator prædicare, Doctor docere, Cantor cantare, & ſic de aliis, abſque dubio peccat; ſicut etiam peccaret vir, qui nimia abſtinentia ſe impotentem redderet ad debitum uxori reddendum. Unde Hieronymus dicit: De rapina holocauſtum offert, qui vel ciborum nimia egeſtate, vel ſomni penuria immoderate corpus affligit &c.* Et S. Bernardus (ut eſt ibidem in argumento *Sed contra*) confitebatur, *ſe peccaſſe de hoc, quod nimis corpus ſuum jejunando & vigilando debilitavit*. Similia tradit S. Doctor 2. 2. *in quæſt.88. art.2. ad tertium*: *Maceratio proprii corporis, puta, per vigilias & jejunia, non eſt Deo accepta, niſi in quantum eſt opus virtutis; quod quidem eſt, in quantum cum debita diſcretione fit, ut ſcilicet concupiſcentia refrenetur, & natura non nimis gravetur*: itemque *in quæſt.146. art.1. corp.* ubi docens, abſtinentiam non eſſe actum virtutis, niſi ratione regatur, aſſerit, id voluiſſe ſignificare Divum Petrum illis verbis 2. *epiſt. cap.1. v.6. In ſcientia autem abſtinentiam* miniſtrate: *Ut* ſcilicet (ita interpretatur S. Thomas) *homo a cibis abſtineat, prout oportet pro congruentia hominum, cum quibus vivit, & perſonæ ſuæ, & pro valetudinis ſuæ neceſſitate*: præterea *in quæſt.*147. *art.*1.

art. 1. *ad ſecundum*, & *quaſt.* 184. *art.* 3. *in corpore*, & alibi ſæpius. Præclare demum *Guigo* Abbas *in tract. de vita ſolitaria ad Fratres de Monte Dei edito inter opera* Sancti Bernardi *cap.* 11. *col.* 219. *num.* 32. *oper. tom.* 2. ſcribit: *Sunt & alia corporis exercitia, in quibus neceſſe eſt corpus laborare, ſicut ſunt vigiliæ, jejunia, & alia hujuſmodi, quæ ſpiritualia non impediunt, ſed adjuvant, ſi cum ratione & diſcretione fiant &c. Affligendum aliquando corpus eſt, ſed non conterendum; nam etiam corporalis exercitatio ad modicum quidem valet, ſed tamen utilis eſt*. Nec aliter S. Franciſcus Saleſius *in introduct. ad vitam devotam part.* 3. *cap.* 23. ſcribit: *Il difetto di queſta moderazione ne' digiuni, diſcipline, cilicii, ed aſprezze rende inutili al ſervizio della Carità i migliori anni di più perſone, come fece all' iſteſſo S. Bernardo, che ſi doleva d'aver uſata troppa auſterità*: Et infra: *Se la fatica che voi farete, vi è neceſſaria, ò molto utile alla gloria di Dio, io amo meglio, che ſopportiate la pena della fatica, che quella del digiuno. Queſto è il ſentimento della Chieſa, la quale per le fatiche utili al ſervizio di Dio, e del Proſſimo, diſobbliga quelli, che le fanno, dal digiuno eziandio comandato*.

5 Quid autem dicendum erit de iis, qui carnem & corpus ita torquent extraordinariis afflictionibus, ut ab exercitio operum bonorum, quæ ex inſtituto facere tenentur, non impediantur quidem, ſed tamen mortem ſibi accelerent, & vitæ tempus brevius efficiant? De quodam Abbate Myrogene *in prato ſpirituali* Sophronii *cap.* 8. *pag.* 858. *apud Roſweydum* hæc leguntur: *Senex quidam erat in eodem monaſterio Turrium Myrogenes nomine, qui ob nimiam auſteritatem vitæ hydropicus effectus fuerat. Dicebat autem jugiter his ſenibus, qui ad eum conveniebant viſitandi gratia: Orate pro me, Patres, ne interior homo hydropicus fiat. Ego enim, ut in hac infirmitate diutius durem, Deum oro*. Auctor vitæ S. Bernardi *lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 41. *col.* 1094. *oper. vol.* 2. narrat, eum ſe excuſaſſe, quod immodicis jejuniis & macerationibus adeo corpus afflixiſſet, ut ſibi mortem acceleraverit: *Etſi nimietate forſitan exceſſit; piis certe mentibus non de nimietate, ſed de fervore exemplum reliquit. Quid autem eum nitimur excuſare, in quo ipſe, qui veretur omnia opera ſua, non confunditur uſque hodie ſe accuſare, ſacrilegii arguens ſemetipſum, quod ſervitio Dei & Fratrum abſtulerit ſemetipſum, dum indiſcreto fervore imbecille illud reddiderit, ac pene inutile*? Cardinalis Cajetanus *in* 2. 2. *D. Thomæ quaſt.* 147. *art.* 1. rem theologice perpendit, & docet, eum peccare, qui ex propoſito abſtinet, ut moriatur, vel infirmetur; eum quoque peccare, ſed leviter, qui advertit, ſe excedere, ſed putat bene facere; eum denique non peccare, qui non advertit, ſe excedere. At, utcunque ſit de hac Cajetani doctrina, varii ſunt termini noſtræ vitæ: alii videlicet ſupernaturales, qui nobis a ſummo Deo providentia admirabili ſua conſtituti ſunt, quique nullo conſilio & nulla arte produci poſſunt, juxta illud Job *cap.* 14. *v.* 5.: *Conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterunt*. Alii ſunt naturales, qui naturæ beneficio pro cujuſque vario temperamento, corporis ſtructura, & vitæ firmis infirmiſve principiis, uni-

cuique attributi ſunt. Non enim omnibus idem vitæ finis eſt, ſed alii alius pro temperamenti bonitate, victus ratione, ſalubritate cæli, & loci: & hi naturales termini arte produci poſſunt ad quemdam temporis articulum. Denique alii ſunt termini, qui ob inopinatos caſus nullis certis temporum ſpatiis incluſi, evenire in ſingula momenta homini poſſunt per eas, quæ inopinato eventu accedunt, cauſas vitam præripientes, vulnera puta lethalia, lapſus, incendia, venena; qui termini ab Avicenna *abbreviati* vocantur, quique interitum ſubito afferentes, ut nullum habent certum tempus, quo eveniant, ſic nullis præſidiis produci poſſunt; quemadmodum docet Baptiſta Codronchius *de Chriſtiana & tuta medendi ratione lib.2. cap.1.*

6 His præmiſſis, tria pro clara quæſtionis reſolutione perpendenda eſſe videntur. Primum, an quis licite immodicas abſtinentias, jejunia, vigilias, labores, verberationes, atque ſimilia exercere poſſit, ut moriatur, vel ut terminos vitæ naturales breviores ſibi conſtituat: & quoad hoc communis eſt ſententia Theologorum, quos infra memorabimus Cajetano aſſentientes, id illicitum eſſe, & fieri non poſſe ſine gravi peccato. Secundum eſt, an ex ſupradictis jejuniis, vigiliis, non modicis verberationibus mors ſequatur, aut abbreviatio terminorum naturalium noſtræ vitæ: & quoad hoc reſponderi poſſe videtur, id eſſe probabile, ſed non certum, vel quia juxta Hippocratem, *quæ ex longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora fiant, aſſuetis minus moleſta eſſe ſolent*, quod longa exemplorum ſerie confirmat Gaſpar a Rejes *in ſuis quæſtionibus quæſt.93.*; vel quia novum non eſt, ſpeciali Dei providentia contingere, ut rigidiſſimi Pœnitentes vitam ultra conſuetos ceterorum hominum terminos produxerint, quemadmodum patet exemplo SS. Pauli primi Eremitæ, Antonii, Arſenii, Euthymii, Theodoſii, Joannis taciturni, Quiriaci, Zoſimi, & aliorum, qui vitæ maximis incommodis attriti eam ultra centum annos produxerunt; ubi ad rem argumentatur Auctor Theologiæ Clauſtralis *formis Romanis impreſſæ anno* 1731. *tom.2. cap.22. queſit.6.pag.*335. Tertium eſt, an, ſeclusa intentione ſibi mortem inferendi, aut vitam abbreviandi, poſſit quis licite aſperum vitæ genus amplecti ob finem ſupernaturalem, ut Deo videlicet inſerviat, ut concupiſcentiam frenet, etſi prævideat, illud ſibi eſse mortem acceleraturum: & in hoc vera eſt Theologorum ſententia, ea licite & cum merito fieri poſſe. Ita Azorius *inſtit. moral. tom.3. lib.2. cap.3. quæſt.*13. Cardinalis de Lugo *de juſtit. & jur.tom.1. diſput.10. ſect.1.num.32. & ſeqq.*, Filliuc. *oper. moral. tom.2. tract.29. cap.4. num.78. quæſt.*8. Theophil. Raynaud. *oper. tom.14. pag.275. num.13. & ſeqq.*, & Auctor Theologiæ Clauſtralis *l. c. cit.* ubi exempla profert Sanctorum, & cœtuum Regularium a Sede Apoſtolica approbatorum; quibus addi poſſunt, quæ habentur apud Surium *ad diem 5. Maji* de S. Hilario Epiſcopo Arelatenſi *num.11. pag.81.*: *Abſtinendo victu, operi inſiſtendo, itinera pedibus conficiendo ita ſe temuavit, fatigavit, exhauſit, ut vix quadrageſimi octavi anni curriculum adimpleret.*

7 Dictum

Digitized by Google

7 Dictum denique eſt, ſingularitatis vitium in corporis afflictionibus & mortificationibus eſſe evitandum; quod potiſſimum ſibi vindicat locum in his, quæ palam fiunt, & quoad eos Dei Servos, qui vitam ſuam in aliqua Religioſa familia ducunt. S. Bernardus *ſerm.* 1. *Dominicæ ſextæ poſt Pentecoſten num.* 3. *col.* 945. *oper. vol.* 1. ſic ſuos Monachos alloquitur: *Fugite obſtinationem, & nequiſſimum vitium ſingularitatis*. Idem *in tract. de gradibus humilitatis cap.* 14. *num.* 42. deſcribens Monachum ſingularitatis vitio infectum ſubjicit *col.* 582. *vol. cit.*: *Turpe eſt ei, qui ſe ſupra ceteros jactat, ſi non plus ceteris aliquid agat, per quod ultra ceteros appareat. Proinde non ſufficit ei, quod communis monaſterii Regula, vel Majorum cohortantur exempla. Nec tamen melior eſſe ſtudet, ſed videri: non melius vivere, ſed videri vivere, geſtit; quatenus dicere poſſit*, Non ſum, ſicut ceteri hominum. *Plus ſibi blanditur de uno jejunio, quod, ceteris prandentibus, facit, quam ſi cum ceteris ſeptem dies jejunaverit*. De S. Joanne Climaco ſcripſit Daniel Monachus in vita ejuſdem, (quæ eſt *in Bibliot. veter. Patr. tom.* 10. *pag.* 386.): *In menſa nihil rejiciebat, quod a vitæ Religioſæ inſtituto, legibuſque non abhorrebat, ſed cibum ita modice ſobrieque ſumpſit, uti guſtare potius, quam edere videretur. Atque ita, exiſtimo, fracto cornu ſuperbiæ per ſobrietatem quidem, ſed brevitate prandii & cœnæ, dominam voluptatem multis exitioſam eliſit*. S. Baſilius *in Reg. brev. cap.* 138. *pag.* 461. *oper. tom.* 2. interrogationi, an in familia Fratrum permitti alicui debeat, ut plus, quam ceteri, jejunet vigiletque ex proprio voluntatis arbitrio, reſpondet: *Cum Dominus dixerit*, Deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me, Patris; *quidquid quis fecerit ex propria voluntate, id, cum facientis ſit proprium, alienum eſt a pietate*: Et ſequitur Caſſianus *lib.* 5. *cap.* 23.: *Quidquid autem extra conſuetudinem præſumitur, uſumque communem, ut vanitatis, & gloriæ, atque oſtentationis morbo pollutum antiquiſſima Patrum traditio notavit*. Quocirca in abſtinentiis & jejuniis quaſdam Religioſas perſonas, quæ in album Sanctorum relatæ ſunt, legimus ita ſe geſſiſſe, ut ab omni ſingularitate abſtinuerint, ne forte oſtentationis vitio inquinarentur. De S. Thoma Aquinate in bulla Canonizationis *pag.* 136. *cod. Canoniz.* legitur: *Præterea vir Dei cibis Religioſorum, veſtimentiſque communibus contentus, converſatione mitis &c.*; & in proceſſibus cauſæ ipſius apud Bollandianos *tom.* 1. *ad diem* 7. *Martii cap.* 5. *num.* 42. *pag.* 699. teſtis ſic aſſerit: *Et erat magnæ honeſtatis, & pudicitiæ, & magnæ ſobrietatis, numquam petens ſpeciales cibos, ſed tantum contentus erat his, quæ apponebantur ſibi, & illis temperate & ſobrie utebatur*: & alius teſtis *num.* 47. *In cibo & potu fuit tantæ ſobrietatis, quod ſingularitates ciborum non petebat, nec etiam curabat de cultu veſtimentorum*. Maffejus in vita S. Ignatii Loyolæ *lib.* 3. *cap.* 12. hæc ſcribit: *Nullum edulii, vel condimenti genus cuiquam indixit; nihil umquam inter edendum eſt queſtus, licet per adjutorum inſcitiam incuriamve cibaria male cocta conditaque, vinum etiam fugiens, aut acidum præberetur: nihil denique ſibi proprie apponi voluit umquam, & graviter adminiſtrum aliquando puniit, quod uvæ racemum uni ſibi*

 præ-

præter ceteros attuliſſet: quæ ſane peritus rerum æſtimator haud ita levia duxerit, ſi hominis vel ætatem ipſam, cui multa dantur, vel infirmitatem valetudinis plura imperantem, vel denique ſummam inter ſuos poteſtatem, & licentiam, ut ita dicam, ſuo arbitratu vivendi conſideret. De S. Thoma a Villanova hæc habentur apud Michaelem Salonem in ejus vita *lib.2. cap.2.*: *Non exceſſit in cibo id, quod Religioſus comedere ſolebat juxta uſum ſuæ provinciæ, lautioremque menſam parari jubebat, dum cum aliis ſimul comederet*. In vita S. Philippi Nerii *lib.2. cap.14. num.6.* hæc habentur: *Diceva, che a tavola, dove ſi convive, ſi deve mangiare d'ogni coſa*. Et ejuſdem libri *cap.17. num.26. E però eſortava, che ſi fuggiſſe ogni ſingolarità, origine per lo più e fomento di ſuperbia, maſſimamente ſpirituale*. Demum S. Thomas loquens de vita Chriſti, & S. Joannis Baptiſtæ dicit 3. *part. quæſt. 40. art. 2. ad primum*: *Utraque autem vita eſt licita & laudabilis, ut ſcilicet aliquis a conſortio hominum ſegregatus abſtinentiam ſervet, & ut in ſocietate aliorum poſitus communi vita utatur; & ideo Dominus voluit utriuſque vitæ exemplum dare hominibus*.

8 Itaque concludendum eſt, in Canonizandis docendum eſſe de corporis afflictione; exceptis iis, qui alicui cœnobitico Inſtituto nomen dederunt, quos probandum eſt, eas non omiſiſſe aſperitates, quæ in Regula præſcriptæ ſunt: quoad alios Dei Servos non unum afflictionis, ſed varium eſſe modum, ut variæ corporum humanorum conſtitutiones, varia valetudinis ratio, varia item ingenia, non eædem omnibus ad virtutes occaſiones & incitamenta, cum plura aliquibus impedimenta opponantur, aliis pauciora. Qui cupit non errare, non arbitratu ſuo, ſed aliorum conſilio in aſſumendis afflictionibus uti debet, quemadmodum ait S. Baſilius his verbis *loc. cit.*: *Quod ſi quiſpiam exiſtimat opus ſibi eſſe aſperitate majore, ſive in jejuniis, ſive in vigiliis, ſive in quacumque alia re, patefaciat rei communi præfectis hanc ipſam rationem, ob quam aſperitate majori indigere ſe arbitratur: quod autem ipſis probatum fuerit, obſervet. Sæpe enim alio potius modo neceſſitati ipſius conſulere oportebit*. Cohærenter ad hæc Aſcetici his in rebus conſilium Magiſtri ſpiritalis expoſcunt. *Illa* (loquitur Cardinalis Bellarminus *loc. cit.* hoc eſt *capite antecedenti num.12.*) *enim laudabilia & utilia ſunt, cum fiunt ab iis, qui poſſunt, & non ſine conſilio Magiſtri ſpiritualis*. Prudenter porro in Conſtitutionibus Societatis Jeſu *part.3. cap.2. pag.131.* ita ſancitur: *Corporis caſtigatio immoderata eſſe non debet, nec indiſcreta in vigiliis & abſtinentiis, & aliis pœnitentiis externis ac laboribus, quæ & nocumentum afferre, & majora bona impedire ſolent. Ideo Confeſſario detegi ab unoquoque convenit, quidquid in hac parte faciat*: quod ipſum antea præſcriptum fuerat *in cap.49. Regulæ* S. Benedicti, ubi, poſtquam Fratres ſuos hortatus eſt, ut tempore Quadrageſimali aliquid auſteritatis adjiciant, *Et unuſquiſque ſuper menſuram ſibi indictam, aliquid propria voluntate cum gaudio Sancti Spiritus offerat Deo, id eſt ſubtrahat corpori ſuo de cibo, de potu, de ſomno, de loquacitate, de ſcurrilitate*, ſubjicit: *Hoc ipſum tamen, quod unuſquiſque offert, Abbati ſuo ſuggerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate; quia, quod ſine*

ſine permiſſione Patris ſpiritualis fit, præſumptioni deputabitur, & vanæ gloriæ, non mercedi: & id ipſum fuit etiam ſcite adnotatum a Tillemont. *tom. 7. in vita S. Antonii art.4.* Sancta Tereſia *cap.39. tractatus*, cui eſt titulus *Cammino di perfezione*, ſermonem faciens de immoderatis corporis caſtigationibus, eas reprobat, quæ Magiſtro ſpiritali non aperiuntur, aut quæ ad ejus imperium non omittuntur: *L' iſteſſo avviene nelle penitenze indiſcrete e ſconcertate, per darci ad intendere, che ſiamo più penitenti, che le altre, e che facciamo qualche coſa. Se v'andate naſcondendo dal Confeſſore, o dalla Superiora, o ſe, dicendovi, che le laſciate, non lo fate, è chiaramente tentazione.* Modo frenum, modo calcaria neceſse eſt ut prudens Magiſter ſpiritalis adhibeat. Adeo fervens fuit S. Aloyſii Gonzagæ ſpiritus, ut in ultimo vitæ termino conſtitutus, & vehementi morbo attritus facultatem poſtulaverit ſe flagellandi, vel ſaltem ut alius ipſum flagellis percuteret: quod prudenter denegatum eſt, uti habetur in relatione Rotali (*tit. de felici ejus obitu*): *Tota die orationi & contemplationi vacavit. Tandem, cum litanias Beatiſſimæ Virginis cum Patre Joanne Baptiſta Lambertino ſub veſperam recitaſſet, a Patre Rectore petiit, ut ſibi Viaticum daret. Interim dum hæc agerentur, cum Pater Joannes Baptiſta Carminata Provincialis Aloyſium inviſeret, rogavit illum præclarus Adoleſcens, ut ſtoreas ſupra lectum poſitas amoveri juberet, veniamque ſibi daret, ut poſſet ſe verberibus afficere, aut ſaltem ut aliquis ſe a vertice ad pedes flagellis cæderet, permitteretque, ſe humi ſuo ſpiritum reddere Creatori. Quæ omnia blando ſermone Provincialis denegavit.* Ad officium quoque prudentis Confeſsarii animadvertere pertinet, an re vera impedimenta ſubſiſtant, ne quis hoc, vel alio aſperitatis & pœnitentiæ modo uti poſſit, *ut ne neceſſitatis corporeæ obtentu inſerviamus voluptatibus*, uti loquitur S. Baſilius *cap.4. Conſtit. monaſt. num.4. pag.546. tom.2. oper.* In vita S. Simeonis junioris Stylitæ *cap.2. num.17. apud Bollandianos ad diem 24. Maji tom. 5. pag.113.* Joannes Monachus mortificationes corporis voluntarias, quæ ab illo aſſumebantur, perſpiciens ſic eum allocutus eſt: *Sufficiat tibi, Fili, quod ab ipſis incunabulis te Chriſto crucifixeris. Quid tibi cum hiſce pœnitentiæ exercitiis humanas vires excedentibus? Oportet & corporis curam gerere, eique mediocrem ſomnum, alimentumque indulgere, ut ſufficere laboribus aſceticæ vitæ poſſit: neque enim cibus, & potus coinquinant hominem.* Reſpondit autem Simeon: *Tametſi illa non coinquinant hominem, nihilominus coinquinantes cogitationes excitant &c. Mihi ipſe leges has fero, non aliis: mihi enim neceſſitas incumbit ob juvenilem ætatem tam aſpere corpus meum tractandi.* Sedulo itaque hæc omnia perpendenda ſunt ab iis, qui Congregationi ſacrorum rituum ſunt adſcripti, ut, cum de carnis & corporis mortificatione Dei Servorum tractatur, prudens ſuffragium ferre poſſint; nec obliviſcantur eorum, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, non eſse videlicet in cauſis Servorum Dei Confeſsorum ad ulteriora progrediendum, niſi conſtet de ſtudio mortificationis carnis & corporis. De viris ſanctis, qui corpus & carnem macerationibus afflixerunt, hæc habentur apud S. Laurentium Juſtinianum (*de diſcipl.*

Digitized by Google

*diſcipl. monaſt. converſat. cap.*20. *pag.*183.) : *Ipſi certe, tamquam milites ſtrenui, & zelatores Dei, jejuniis corpora macerabant, & carnem prolixa inedia ſubjugabant, ita ut quaſi vita deficerent præ laſſitudine; leguminibus namque, oleribus, pane, & aqua parce utebantur, & iis contenti, quibus natura ſuſtentabatur, ſpiritualibus potius, quam corporalibus nutriebantur alimoniis. Sed (heu!) temporibus noſtris, refrigeſcente Charitate, & deficiente calore ſpiritus, non eſt, qui ſaltem delectabilibus privari velit*. Voluntarias quoque haſce mortificationes late commendat S. Joannes Chryſoſtomus *homil.*11. *in epiſtolam ad Hebræos num.* 3. *pag.*115. *oper. tom.* 12., ubi ſic loquitur: *Sunt autem aliæ quoque hoſtiæ vere holocauſta, nempe ſanctorum Martyrum corpora: illic ſancta, & anima, & corpus. Illa magnum habent odorem ſuaveolentiæ. Potes tu quoque ſi velis, tale offerre ſacrificium. Quid enim ſi igne corpus non combuſſeris? Sed potes alio igne; ut puta igne paupertatis voluntariæ, igne afflictionis: licere enim delicate, lauteque, & ſplendide vitam agere: laborioſam autem & acerbam vitam eligere, & corpus morte afficere, annon eſt oblatio holocauſti? Corpus tuum morte affice, & crucifige, & ipſe quoque accipies coronam hujus martyrii. Nam quod illic operatur enſis, hoc hic faciat prompta animi alacritas*.

9 Iidemque ſacrorum rituum Congregationi adſcripti, cum agitur de carnis & corporis mortificatione Servorum Dei, regulis utique inhæreant ſupra indicatis, ſed non ita faciles ſint vel ad judicium ferendum de exceſſu & nimietate; vel quatenus aliquis exceſſus, aut aliqua nimietas ipſis appareat, non ita faciles ſint, ut putent, virtutum fulgorem ab eo exceſſu penitus offuſcari. S. Hieronymus *in epitaphio Paulæ oper. tom.* 1. poſtquam cruciatus & afflictiones ab ea ſuſceptas narravit, dixitque, menſuram propemodum exceſſiſſe, ſubjicit *num.*20. *col.*708.: *Hæc refero, non quod inconſideranter & ultra vires ſumta onera probem &c. ſed quod mentis ejus ardorem & deſiderium fidelis animæ ex hac quoque probare velim perſeverantia, decantantis* Sitivit anima mea in te quam multipliciter tibi caro mea. *Difficile eſt modum tenere in omnibus*. Auguſtinus Valerius, dictus Cardinalis Veronæ, in vita S. Caroli Borromæi, cum quo longam habuerat conſuetudinem, hæc habet de ejus macerationibus ad pœnitentiam ſuſceptis: *Corpus caſtigabat, verba illa Sancti Pauli Apoſtoli ponderans*, Ne, cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar. *Quamvis, ſi quis recte conſideret, multis rationibus, probabilibus illis quidem, adduci potuiſſet, ut quem ſocium multorum laborum, & præclariſſimarum rerum, quas gerebat, nobiliſſima ejus anima habuerat, & nunquam, aut perraro rebellem expertus fuerat, minus dure tractaret, Medicorum etiam monita audiens, & valetudini conſulens. Sancta Dei Eccleſia mira varietate virtutum ornata, hoc indulgentiſſimo ſæculo, tali ſobrietatis, & caſtigationis corporis exemplo fortaſſe indigebat, hujuſmodi ſtimulo plerique noſtrum, ut tantæ mollitiei, tantarum deliciarum, quibus diffluimus, & inertes ad res cæleſtes contemplandas efficimur, indigebamus*. Et Jacobus Alvarez de Paz *de perfecta contemplatione tom.* 3. *fol.*1247. *in fin. cap.*11. hæc habet:

bet: *Aliquos etiam inveniet ad extraordinarium vitæ modum, & ad magnas corporis afflictationes vocatos, qui per gratiam multum ſupra naturam, & ſupra communes homines poſſunt, quos oportet ſuſpicere, & regulis communibus non alligare; ſed potius, ut Deum vocantem ſequantur, illis habenas laxare, & in ſua vocatione relinquere.*

10 Anno 1243. ex hac vita non ſine magna ſanctitatis fama deceſſit quidam Dei Servus nomine Laurentius, Converſus & Eremita, cujus mentio habetur apud Gabrielem Bucelinum in Menologio Benedictino *ad diem* 18. *Decembris*. Juſſu ſummi Pontificis Innocentii IV. extructus fuit auctoritate Apoſtolica proceſsus ſuper ejus vita & miraculis. Inſignes corporis afflictiones una cum multis aliis ad rem facientibus in proceſsu continentur. Delituit uſque adhuc in archivo Caſtri Sancti Angeli autographum, ex quo exemplar duci curavimus, in appendices inſerendum. Et quamvis multa in eo ſint quæ miracula reſpiciunt, de quibus hic non agimus, optimum tamen exiſtimavimus totum proceſsum lectori exhibere; ut dignoſcatur, deſumpto a miraculis argumento, quam fuerint Deo acceptæ pœnitentiæ ab ejus Servo, dum viveret, peractæ, & ut integrum ejus meritum appareat, cujus nomen hodie fere ab omnibus ignoratur.

C A P U T X X X.

De inquiſitione ſuper ærumnis & tribulationibus Servorum Dei, de quorum Beatificatione & Canonizatione tractatur.

1 CUM in ſuperioribus ageretur de virtute fortitudinis, aliqua dicta ſunt de tolerantia & patientia Servorum Dei in ærumnis ferendis. Alibi quoque a Nobis fuit adnotatum, *lib.* videlicet 2. *cap.*41. *&* 42. quærendum eſse in Beatificando, an, dum viveret, perſecutiones paſsus ſit, & quomodo eas toleraverit, & hoc argumentum fuit nonnullis exemplis illuſtratum. Alia nunc addenda ſunt: &, ut eo quo decet ordine id abſolvatur, primo inquirendum erit, quid ſint ærumnæ & tribulationes, de quibus hic agitur; ſecundo, an Sancti, dum viverent, fuerint eis affecti; tertio, quomodo eas toleraverint; & ultimo, quid in his animadvertendum ſit, quando Acta Servorum Dei pro Beatificatione aut Canonizatione examinantur.

2 Ærumnæ porro & tribulationes, de quibus in præſenti, nonnullæ ad partem ſentientem, nonnullæ ad partem rationalem ſpectant. Ad partem ſentientem pertinent morbi corporis, jactura Bonorum, famæ, amicorum, cognatorum, tentationes carnis, Dæmonum vexationes, perſecutiones hominum malorum, & aliquando etiam bonorum, ut infra explicabitur; ad partem rationalem ſpectant privatio illuminationum, & Divinarum inſpirationum, & conſuetæ devotionis, tentationes contra Fidem, tentationes reprobationis & deſperationis, timor Divinæ derelictionis,

animæ

Digitized by Google

animæ ariditas, & ingens ſcrupulorum multitudo: quemadmodum docet Cardinalis Bona *in tract. de diſcretione ſpirituum cap.* 13. *num.* 7. ubi hæc habet: *Perficitur hæc purgatio miris & acerbiſſimis modis. Nam in parte inferiori privatur homo omni ſenſibili dulcedine, lacrymæ devotionis areſcunt, fontes gratiarum exſiccantur, vertitur æſtas in hiemem, & qui potabatur fonte voluptatis, repletur amaritudine dicens cum Tobia*: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video? *Et cum Iſaia*: Aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit. *Quandoque etiam terrenis facultatibus ſpoliatur, deſeritur ab amicis, traducitur per ora omnium tamquam illuſus, deſpicitur tamquam inſanus, vita moreſque ejus ubique infamantur, gravibus morbis corripitur, a Dæmonibus vexatur, &, quocumque ſe vertit, nihil ei occurrit, niſi afflictiones, irriſiones, perſecutiones, & plurima mortis imago. In parte vero ſuperiori denſiſſima caligine mens obſcuratur, languet voluntas nuſquàm inveniens conſolationem, nec in Deo, nec in creaturis, omnis æſtus amoris refrigeſcit; &, quod graviſſimum eſt, tot tentationibus premitur, ut ſibi ſæpius videatur diffidentiæ, blaſphemiis, ac deſperationi conſenſum præbuiſſe.*

3 Ad hæc capita fere reduci poſſunt ærumnæ omnes, & tribulationes Juſtorum: cumque juxta expoſitum ordinem nunc videndum ſit, an Sancti, dum viverent, fuerint illis affecti, paucis exponenda eſt hiſtoria patientiſſimi Job deſumpta ex ſacra Scriptura. Cum ille ab omni non modo operum, ſed etiam mentis nequitia longe abeſſet, convenerat enim cum oculis ſuis, ne vel Virginem intuerentur; conſtituto Satana inter filios Dei, ſeu Angelos coram Domino, eodemque Satana interrogato, an Jobi virtutes animadvertiſſet, ipſoque reſpondente, Jobum ita idcirco ſe gerere, quia Dominus in eum maxima Bona contulerat, ſed a juſtitia receſſurum, ſi quid calamitatis paſſus eſſet; permiſſum Satanæ fuit a Deo, ut de optimo viro experimentum ſumeret, dummodo tamen ejus incolumitati non officeret. Poſt hæc Sabæi agros Jobi ingreſſi, agricolis cæſis, boves diripuere; ignis e nubibus demiſſus eſt, qui oves conſumpſit; tres Chaldæorum turmæ camelos aſportarunt; & ejus filios & filias primogeniti fratris convivio accumbentes domus vento concuſſa oppreſſit. Cumque Job ſe nudum ab utero matris egreſſum, nudum illuc reverſurum ingemuiſſet, & Deo benedixiſſet, qui omnia ſibi tradiderat, & omnia etiam abſtulerat; conſtituto iterum Satana coram Domino, & interrogato, an Jobi patientiam tot tantiſque calamitatibus confecti admiratus eſſet, ipſoque reſpondente, hominem omnia ultro dimittere, modo valetudinem ſervet, indicando, ſi Job ea deſtitueretur, a Domino eſſe defecturum, Deus indulſit, ut eum hoc quoque modo affligeret, dummodo vitæ parceret. Poſt hæc itaque ulceribus affectus eſt, & tali morbo laboravit, ut eum Pineda ex duobus vel tribus ſupra triginta morbis coaluiſſe dixerit, & Bartholinus *de morbis Biblicis* duodecim morborum ſpecies enumeraverit. Additæ fuerunt uxoris increpationes, amicorum admonitiones, qui eum nequitiæ inſimulabant, ſuadebantque, ut pœnitentia ad Deum reverſus Divinam juſtitiam humilis agnoſceret.

Digitized by Google

ret. Poſt quæ tandem cohibito Dæmone, ne ei amplius officeret, ingeminatis facultatibus, & plurima prole adauctum, & feliciſſimo obitu e vivis demigrantem Deus excepit. Ita, quidquid Judæi, & Sectarii impie aſſerere auſi ſint autumantes, narrationem geſtorum Beati Job parabolicam eſſe atque confictam; inconcuſſa nihilominus ejus veritas ſatis oſtenditur ex verbis Ezechielis, & epiſtola S. Jacobi; uti invicte demonſtrat D. Thomas *in prolog. comment. ſuper lib. Job (tom. 13. oper.): Videtur prædicta opinio auctoritati ſacræ Scripturæ obviare. Dicitur enim Ezechiel. 14. ex perſona Domini*: Si fuerint tres viri in medio ejus, Noe, Daniel, & Job, ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas. *Manifeſtum eſt autem, Noe, & Daniel homines in rerum natura fuiſſe; unde nec de tertio eis connumerato, ſcilicet de Job, in dubium debet venire. Dicitur etiam Jacob. 5. Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Job &c.* Quo argumento pariter utitur Titelman. (*in ſolut. dub. ante elucidation. paraphraſtic. in lib. Job pag. 3. in principio*): *Apud Ezechielem quoque Dominus ait*: Si fuerint in medio ejus tres viri, Noe, Daniel, & Job, ipſi liberabunt animas ſuas. *Manifeſtum eſt, Job connumerari ipſis Noe, atque Daniel: de quibus cum nullum ſit dubium, quin in rerum natura fuerint, & quæ de eis narrantur, vere geſta fuerint, neque de Job dubitari merito poteſt. Quæ enim eſſet illa non entis cum entibus connumeratio? Beatus inſuper Jacobus Apoſtolus ipſum Job tamquam reale exemplum proponit dicens: Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors eſt Dominus & miſerator.* Pariter Eſtius *in comment. in cap. 5. epiſt. B. Jacobi verſ. 11.* ex eadem ſacræ Scripturæ auctoritate contra eoſdem Sectarios inſurgit his verbis: *Hinc duo diſcimus adverſus Sectarios quoſdam notanda. Primum, ea, quæ de Sancto Job ſcribuntur, hiſtoriam eſſe rei geſtæ, non argumentum confictum exhortationis, aut doctrinæ cauſa, veluti fit in comœdiis ac tragædiis, ut Anabaptiſtæ volunt, & veteres quidam Hebræi. Nam ficta exempla ſerio non monent, nec, ſi ficta narratio eſſet, conjungeret hunc virum Dominus Ezechiel. 14. cum aliis duobus, quorum juſtitiam ſibi vehementer acceptam fuiſſe declarat his verbis: Si fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job., ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas.* Idemque argumentum inter cetera adducta pro confirmanda veritate hiſtoriæ tamquam potiſſimum conſiderat Gravina *de Catholic. præſcription. lib. 4. controv. 3. de verb. Dei ſcript. art. 5.* ubi latiſſime aſſumptum comprobat, prout etiam pluribus aliis rationibus adductis facit Titelman. *loc. cit.* & quamplurimis relatis Jodoc. Cocc. *in theſaur. Catholic. lib. 6. de ſacr. Script. Eccleſiaſt. art. 6.* Inter quos contrarium ſentientes mirifice confutat Olympiodor. *ad cap. 1. Job*, ubi: *Valeant igitur, qui Scripturam hanc tamquam confictam, atque ab humana cogitatione profectam, nec inſpiratam divinitus, criminantur.*

4 Hiſtoriæ Jobi ex veteri Teſtamento deſumptæ ſuccedit hiſtoria Lazari ex novo Teſtamento deſumpta. Ulceribus plenus, quæ canes lingebant, ad januam Divitis jacebat: ejus autem anima poſt obitum ab Angelis delata eſt in ſinum Abrahæ, & Dives in Inferno ſepultus, cum flammis

cruciaretur, oculos elevans vidit longe Abraham, & Lazarum in ſinu ejus; rogavitque, ut ſui miſereretur, & Lazarum mitteret, qui intingeret extremum digiti in aquam, ut linguam ſuam refrigeraret. Scimus Interpretes in varias ſententias ire, cum nonnulli exiſtiment, eam narrationem eſſe parabolam, alii autem velint eſſe hiſtoriam; quæ ſententia probabilior eſſe videtur, tum quia in parabolis perſonarum nomina exprimi non ſolent, & Lazarus proprio nomine deſignatur; tum quia Chriſtus nullam ſumpſit parabolam ex rebus, quæ in altera vita fiunt, ſed ex rebus, quæ ſenſibus ſunt obviæ; tandem quia in honorem hujus Lazari, quaſi Sancti, & leproſorum patroni, plura variis in locis vetuſta extant templa: abſque eo quod validum adverſus hæc deſumi poſſit argumentum ex eo, quod Chriſtus nomen Divitis non expreſſit; cum id Divino conſilio ſecerit, ne illi videlicet infamiam, & ſibi invidiam conflaret. Tum Jobi, tum Lazari ærumnas & tribulationes perpendit S. Joannes Chryſoſtomus: *Homilia* quippe 1. *in* 2. *ad Corinth. num.* 5. (*tom.* 10. *oper. pag.* 424.) Job comparat Martyribus, ſcribens: *Ecquem igitur Martyrem hic non æquet? immo vero ſexcentos? Nam per omnia rerum genera tum luctabatur, tum palmam obtinebat, nimirum per opes, per liberos, per corpus, per uxorem, per amicos, per hoſtes, per ſervos; nam hi quoque in os ejus inſpuebant; per famem, per ſomnia, per dolores, per fœtorem: ob eamque cauſam dixi, eum non uni, aut duobus, aut tribus ſed ſexcentis Martyribus æquandum eſſe*. Homilia autem 1. *de Lazaro* (*tom.* 1. *oper. pag.* 720.) atroces ejus cruciatus & afflictiones enumerans, primam ait fuiſſe extremam ejus paupertatem, ut ne micas quidem Divitis obtinere poſſet; ſecundam, quod eſſet totus ulceroſus & tabidus; tertiam, quod ab omnibus eſſet deſertus; quartam, quod jaceret ante fores Divitis quotidie ſplendide epulantis; quintam, quod Dives abundans rerum copia eum nec aſpectu, nec colloquio dignaretur; ſextam, quod nullum haberet ærumnæ ſocium; ſeptimam, quod illo ævo obſcura eſſet fides, & ſpes reſurrectionis, quæ jam poſt Chriſtum clara mire Fideles in doloribus ſuſtentat & roborat; octavam, quod hæc non ſemel, nec uno die, ſed per plures dies eoſque continuos paſſus ſit; nonam, quod jacturam famæ tolerarit, cum multi cenſerent, illum tanta pati ob ingentia ſcelera ſua: quæ omnia, velut alter Job, forti & invicto animo quaſi adamas ſuſtinebat.

5 Tum Jobi, tum Lazari ſacra hiſtoria ſatis eſſe poſſet, ut tribulationum & ærumnarum, quibus aliquando Juſti affliguntur, & patientiæ ac tolerantiæ in eis perſerendis cognitio haberi poſſit. Addi etiam poſset, Abrahamo Dei amico bis ereptam fuiſse uxorem, a Pharaone videlicet, & Abimelech; Iſaac Deo carum cæcitate percuſsum per multos annos ſic vixiſſe, & ſic interiiſse; Jacob orbatum filio Joſeph per viginti tres annos eum fleviſse. At, ut nonnulla etiam ex Actis Sanctorum habeantur exempla, ad alia tranſitum faciemus, ſervata methodo in ſuperioribus expoſita.

6 Morbi corporis aliquando ex naturalibus cauſis proveniunt, aliquando Deus eos immittit, ut homo mutet mores, & peccatum deſerat, & ad

& ad ſuum Creatorem convertatur, juxta illud *Pſalmi* 15. *v.* 4. *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt*; & aliud *Pſalmi* 77. *v.* 34. *Cum occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum, & rememorati ſunt, quia Deus adjutor eſt eorum, & Deus excelſus redemptor eorum eſt*: vel ut Juſti in eis perferendis mereantur. *Quinque enim modis* (inquit S. Auguſtinus apud Magiſtrum ſententiarum *lib.* 4. *diſt.* 15. *art.* 1.) *flagella contingunt, vel ut Juſtis per patientiam merita augeantur, ut Job; vel ad cuſtodiam virtutum, ne ſuperbia tententur, ut Paulo; vel ad corrigenda peccata, ut Mariæ lepra; vel ad gloriam Dei, ut de Cæco nato; vel ad judicium pœnæ, ut Herodi*. Aliquando etiam ipſi Juſti ſupplices Deo preces exhibent, ut morbis corporis vexentur, & aliquando etiam Deus permittit, ut a Dæmone inferantur. Nec enim Dæmon detrimentum aliquod noſtris corporibus afferre poteſt, niſi Deo permittente. Quocirca S. Joannes Chryſoſtomus *homil.* 28. (*al.* 29. *in Matthæum num.* 3. *tom.* 7. *oper. pag.* 337. animadvertens id, quod legitur in Euangelio Matthæi *cap.* 8. *v.* 30. *&c.* Dæmones videlicet fuiſse a Chriſto immiſſos in porcos (*Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens. Dæmones autem rogabant eum dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum; & ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos; & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis*) hæc habet: *Si quis vero dixerit: Cur id quod petebant Dæmones Chriſtus fecit, cum in porcorum gregem ipſos intrare permiſit? Reſponderim ego, ipſum non id feciſſe in gratiam illorum; ſed ut multa ſic diſpenſaret; primò ut doceret eos qui a malignis hujuſmodi tyrannis liberati eſſent, quantam perniciem afferrent inſidiatores hujuſmodi; ſecundò ut diſcerent omnes, dæmonas ne quidem porcos invadere poſſe, niſi ipſe permiſerit; tertiò, ipſos graviora in homines quam in porcos perpetraturos fuiſſe, niſi in calamitate per magnam illam Dei providentiam ſervati fuiſſent*. Quam ad rem proſequitur S. Petrus Chryſologus *ſermon.* 17. *Quid poſſunt præſumere Dæmones, qui ne porcos quidem contingere prævalent, niſi eis poteſtas Divina permiſerit?* Cumque obvia ſint eorum exempla, qui, contracto ex naturalibus cauſis morbo, a peccato reſipuerunt, & ad Deum converſi ſunt: *Plerumque enim* (ait Gregorius M. *part.* 3. *Regul. Paſtoral. cap.* 12. *tom.* 2. *oper. col.* 50.) *accepta ſalus carnis, per vitia expenditur; ſed, cum repente ſubtrahitur, cum moleſtiis caro atteritur, cum jam egredi anima urgetur, diu male habita quaſi ad bene vivendum ſalus amiſſa requiritur*: aliorum exempla afferemus, quos Deus morbis afflixit, ut patienter ferendo non exiguam meriti meſſem colligerent; tum illorum, qui Deo preces exhibuerunt, ut morbis affligerentur; deinde reliquorum, quos Deus permiſit, ut a Dæmone morbis cruciarentur.

7 Henricus Suſo Ordinis Prædicatorum, qui mortuus eſt an. 1365. quem Surius *in epiſtola dedicatoria ejus operum ad Bloſium* virum ſanctiſſimum, & plane Apoſtolicum, & Molanus *in addit. ad Uſuardum ad d.* 25. *Jan. eximiæ ſanctitatis*, & Bzovius *in annalibus Eccleſiaſticis ad an.* 1365. *n.* 14. Beatum appellat, & cujus vitam, etiamſi re vera Beatificationis honorem a Sede Apo-

ſtolica adhuc conſecutus non ſit, a Laurentio Surio poſt ejuſdem opera editam, Bollandus retulit *in Actis Sanctorum tom. 2. Januarii ad diem 25. cap.37.* narrat, ſe ad Deum preces fudiſſe, ut Eliſabeth Staglin Religioſa Ordinis S. Dominici, quam tamquam Filiam ſpiritalem colebat, morbo, quo opprimebatur, levaretur; ſibique fuiſſe a Deo per Angelum reſponſum, ſe illi morbum immiſiſſe pro ſumma ejus utilitate, ut videlicet in præſenti vita maximam gratiam, & in futura multiplex præmium ſibi compararet. Beatam Juſtinam phthiſi per annos triginta eadem ex cauſa vexatam narrat Theophilus Raynaudus *in tract.de Martyrio per peſtem part.1. cap. 2. num. 6. in fine*; ceteriſque prætermiſſis, in bulla Canonizationis S. Ludovici Bertrandi narratur, eum horribili ulcere in crure per multos annos, & vertigine capitis, & viſcerum pravis affectionibus, & aliis occultis infirmitatibus, maxime per biennium ante obitum, velut aurum in fornace, a Domino probatum; & ut in bulla Canonizationis S. Roſæ Limanæ refertur, eam ſæpe acutiſſima angina, aſthma, permoleſta iſchias, pleuritis, ſtomachi, pericardii, inteſtinorum dolores, innumeræ convulſiones, & chiragræ, podagræ, & arthritidis morbi frequenter occuparunt. Succedunt morbi, quibus Dei Servi ut afficerentur, Deum exorarunt. Liduviges, ſive Liduina, quam nonnulli Beatam appellant, Virgo Schidami in Hollandia mortua eſt anno 1433. Duodennis a pleriſque ad nuptias expetita, ſed ſervandæ virginitatis cupida Deum ardenter exoravit, ut, ſi alia via avertendi conjugii non ſuppeteret, totum ſuum corpus morbis afficeretur. Magnus autem morborum exercitus corpus ejus invaſit, & eo vexata fuit ſpatio triginta & octo annorum. Apud Surium, & Bollandianos *tom. 2. Aprilis* cuncta exacte deſcribuntur, ita ut admiratione re vera dignum ſit, quomodo, cum omnia ejus membra inauditis doloribus eſſent obnoxia, invictæ patientiæ ſigna prætulerit. Hujus inclitæ Virginis meminerunt etiam Theophilus Raynaudus *loc. cit. n.6.* & Cornelius a Lapide *in cap. 16. v. 21. in Lucam*, ubi hæc habet: *Lazaro ſimilis in doloribus & ulceribus aque, ac in patientia fuit Sancta Lyduvina Scheidamenſis in Hollandia, quæ anno ætatis decimo quarto in glaciem lapſa coſtam fregit, indeque ægra triginta & amplius annos decubuit, variis & continuis doloribus a Deo immiſſis afflicta uſque ad mortem, ut ei integram patientiæ coronam pertexeret. Lege vitam ejus apud Surium. Nimirum voluit Deus Lazarum, Job, Tobiam, Lyduvinam omnibus ſæculis ſtatuere ægrotis & afflictis in ſpeculum & exemplar patientiæ.* Apud eoſdem Bollandianos *tom.4. Maji ad d.19.* proſtat vita Beatæ Humilianæ de Cerchiis, & in ejus *cap. 5.* legitur, ipſam a Deo impetraſſe, ut morbus, quo juvenis impatiens opprimebatur, in ſuum corpus transferretur. In bulla Canonizationis S. Roſæ Limanæ *cod. Canoniz. pag 414.* hæc leguntur: *Eodem zelo precibus tranſtulit in ſe Confeſſarii ſui febrim, ut Concionatoris officio in percelebri ſolemnitate fungeretur; quo convaleſcente, torquebat Roſam, febris non ſua.* Item in relatione cauſæ S. Catharinæ de Ricciis *tit. de fortitudine*, hæc habentur: *Hanc oſtendit Catharina*

tharina in admirabili quadam patientia , quæ maxima eſt fortitudinis laus , cum per eam præſtantior quis evadat , quam expugnator urbium , ut habetur in Proverbiis cap. 16., *& ait Divus Gregorius homil.* 35., *& qua acutiſſimos morbos , & ignotam etiam ipſis Medicis eorum vim , ac dolorum acrimoniam adeo toleravit , ut ne quidem conqueſta umquam fuerit , ſed læta fronte ſuſcipiens gratias potius Deo redderet , quaſi ea ipſa pro donis ac beneficiis impetraſſet inter anguſtias & preſſuras ſuas , benedictionem Dei victrice patientia prædicando , ad inſtar ſanctiſſimi Job fortiſſimi Athletæ , ut per Divum Cyprianum de patientia ſerm.* 3. *Divum Auguſtinum de tempore ſerm.* 222. *Et de hac patientia deponunt teſtes remiſſoriales decimus, undecimus, decimus tertius ſuper* 20. *& trigeſimus ſuper* 15. *Ferebatur enim, quamdam præcipue crurum incenſionem cum veſicis non fuiſſe naturalem , ſed voluntariam , & a Deo conceſſam pro ſublevatione pœnarum , quas in Purgatorio aliquæ animæ patiebantur , donec luſtrarentur : ideoque Medici profeſſi ſunt , ultra naturæ poteſtatem videri ſibi , & prædictæ conteſtes Moniales affirmant , perſenſiſſe ſe flammas , atque ardorem quemdam prope ipſam , & in ejus cubiculo æſtuantem . Nempe Deus aurum patientiæ in Catharina igne probare & examinare voluit , ut ſcriptum eſt in Eccleſiaſt. cap.* 2. *& per eam omnes alias virtutes cuſtodire , & ſignare opera bona , prout hoc ſignaculo patientiæ vitæ ſuæ actiones omnes munivit Chriſtus , ut luculenter docet Divus Cyprianus in ſerm.* 3. *de bono patientiæ . Nec novum eſt , aut inauditum , pro alieni criminis expiatione ſubire quempiam adhuc viventem infernarum ſupplicia pœnarum ; cum eadem paſſum ſexaginta horarum ſpatio Beatum Petrum Petronum Senenſem Carthuſiani Ordinis referant pii atque fideles teſtes Beatus Joannes Columbinus Jeſuatorum Inſtitutor , & Beatus Nicolaus Albergatus Bononienſis Carthuſianus , & poſtea ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis , & major Pœnitentiarius , quod habemus in vita Beati Petri prædicti auctore Bartholomæo Senenſi Carthuſiæ Florentinæ Monacho , typis edita anno* 1619. *Nec abſimile votum fortaſſe, atque ſtudium erat Divi Pauli , quando cupiebat , anathema eſſe pro fratribus ſuis ; & imitatus charitatem Chriſti primus poſt Chriſtum, impiorum cauſa , etiam tamquam impius , aliquid perpeti optabat , dummodo ipſi ſalutem conſequerentur , ut inquit Divus Gregorius Nazianzenus in apologetico orat.* 1. *& facit etiam dictum illud Moyſis , cum Deo proponeret : Aut dele me de libro vitæ , aut parce populo huic .*

8 De corporis denique cruciatibus a Dæmone , Deo permittente , immiſſis celebre extat teſtimonium *in vita B. Angelæ de Fulginio cap.* 19. ubi eos ſic ipſa deſcribit : *Corporis ſunt tormenta innumera a multis Dæmonibus multipliciter excitata . Vix enim credo , quod ſcribi poſſent infirmitates & paſſiones mei corporis ; nam non remanet in me aliquod membrum , quod non horribiliter patiatur . Numquam enim ſum ſine dolore , ſine languore continuo , ſum debilis & fragilis , plena dolore , ita quod oporteat , me continuo jacere . Non eſt in me membrum , quod non ſit percuſſum , tortum , & pœnatum a Dæmonibus , & ſemper ſum infirma , & ſemper tumefacta , & plena doloribus in omnibus membris meis, ita quod cum magna pœna poſſum me movere , & ſum fatigata jacere , nec etiam ad ſufficientiam poſſum comedere .* De conſimili morbo , Deo permittente , a Dæmo-

Dæmone immiſſo mentio habetur apud Joannem Tanner *in vindiciis Patris Ludovici a Ponte*, qui examinavit & approbavit revelationes Ven. Virginis Marinæ de Eſcobar: *tract.* enim *3. part. de vita & ſanctitate prædictæ Virginis num.9. & ſeqq.* omnia fuſe exponuntur: & Franciſcus Valeſius *de ſacra Philoſophia cap.*28. & Martinus del Rio *diſquiſit. magic. lib.3. part.*1. *quæſt.*4. *ſect.* 5. fuſe explicant, quomodo Dæmon, Deo permittente, ſit cauſa externa morborum.

9 Si jacturæ Bonorum, famæ, amicorum, & cognatorum, nec non ludibriorum mentio habenda eſſet, huic capiti finis vix imponi poſſet: ſatis ergo erit hic retuliſſe, quod in ſecunda relatione Rotæ Auditorum de virtutibus S. Tereſiæ *cap.*18. legitur, eam aliquando ita ab omnibus derelictam fuiſſe, ut nemo ejus Confeſſiones audire vellet; in relatione cauſæ S. Joannis de Deo *tit. de quatuor virtutibus Cardinalibus*, eum initio ſuæ converſionis, cum ſe mortificationis gratia in cœno volutaſſet, apud pleroſque dementem habitum, pueris præſertim luto, ſaxis, ac omni injuriarum genere inſectantibus, ſummas paſſum fuiſse anguſtias; in relatione cauſæ Beati Hieronymi Æmiliani *tit. de fortitudine*, eum, licet nobili genere natus eſset, & pro patria pugnans ſibi gloriam comparaſset, cum ad meliorem frugem converſus ad colligendam ſtipem pro orphanis craſsa tunica tectus prodiret ſqualore & macie deformis, ludibriis, probris, ſibilis, & conviciis exceptum fuiſse, inſequente a tergo velut amentem laſciviente puerorum turba; denique in vita S.Ludovici Francorum Regis apud Surium *ad diem* 25. *Aug. num.*20. Nuntium Comitis Gheltriæ ad Ludovicum pro negotio expediendo miſsum, cum reverſus eſset, & interrogatus, an Regem vidiſset, ſubſannando reſpondiſse: *Vidi illum miſerum Papilardum Regem griſea veſte indutum ad ſcapulas capucium geſtantem*. Sed jam ad carnis tentationes, & Dæmonum perſecutiones ſermone converſo, & deinde ad perſecutiones hominum malorum, & aliquando etiam bonorum, *cap.*14. *prati ſpiritualis* refertur, quemdam Monachum a ſpiritu fornicationis tentatum e Monaſterio egreſsum, ut ſuæ libidini ſatisfaceret, meretricis cellam ingreſsum leproſum factum eſse, qui videns lepram, continuo ad monaſterium rediit, Deo gratias referens, & dicens: *Idcirco Deus hac me caſtigatione percuſſit, ut anima mea ſalva ſit*. Item *cap.*19. *ejuſdem prati ſpiritualis* Abbas Elias teſtatur, ſe Diaboli tentatione ſuperatum e ſuo, in quo habitabat, loco diſceſſiſse, ut turpem concupiſcentiam cum femina, quæ ab ipſo aquam petierat, expleret; ſed, urente graviter æſtu libidinis, ecſtaticum factum terram vidiſse apertam, & ſe hiatu terræ abſorptum conſpexiſse cadavera putrida jacentia & reſoluta, adeoque fœtida, ut præ nimio fœtore in terram corruens, & gratias Deo agens ad locum ſuum redierit. Sanctus quoque Gregorius M. in vita S. Benedicti *cap.* 1. *num.*2. *apud Bollandianos tom.*3. *Martii pag.*278. teſtatur, eum graviter fuiſse tentatum carnis ſtimulo: cum enim feminam aliquando vidiſset, & malignus ſpiritus eam ante ipſius oculos reduxiſset, tam urenti libidinis igne

Digitized by Google

igne accenſus eſt, ut voluptate victus fere deliberarit eremum deſerere; at ſuperna Gratia adjutum, indumento repente abjecto, nudum ſe inter aculeos ſpinarum & urticarum injeciſse, ibique tamdiu volutatum, donec per cutis vulnera vulnus mentis ſanaret, voluptatemque traheret in dolorem. De eadem femina S. Vincentius Ferrerius *in ſermone de S. Benedicto* ait, fuiſse gibboſam: *Cœpit cogitare de quadam muliere gibboſa, quam viderat in civitate; & in tantum tentatio augmentabatur, quod volebat dimittere eremum, & redire ad mundum ad inquirendam dictam gibboſam. Quid feciſſet, ſi fuiſſet pulcra?* Unde autem Ferrerius id hauſerit, incompertum eſt: quare plerique accipiunt narrationem tanquam lepide a ſancto viro excogitatam.

10 Tentationibus itaque carnis Dei Servi urgentur, & quidem ſive ſint incipientes, ſive proficientes, ſive perfecti, veluti late oſtendunt Cardinalis de Lauræa *de oratione opuſc.6. cap.*8. & Roſignolius *in tract. de diſciplina Chriſtiana perfectionis lib.5. cap.*27. De hac eadem re tractatum eſt etiam in capite *de carnis & corporis mortificatione*. Interea autem adnotare fas ſit, S. Paulum Apoſtolum non modo 1. *ad Corinth. cap.9. v.27.* dixiſse, *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo*; ſed & *ad Roman. cap.7. v.23.* ſubjeciſse: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*; & *in 2. ad Corinth. cap.12. v.7. Et, ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet; propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet a me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur*. De hoc Angelo Satanæ quæſtio eſt inter Interpretes, quis fuerit. Nonnulli putarunt, D. Paulum voluiſse indicare gravem capitis dolorem, quo torquebatur: ſed hæc opinio communiter rejicitur. Nonnulli id explicarunt de Adverſariis Apoſtoli a Satana concitatis, ut ejus prædicationi, & piis conatibus obſiſterent: at hæc opinio uti minus probabilis habetur. Quocirca verior eſt ſententia, quæ id refert ad veneris incitamenta, quibus urgebatur. Ita docuerunt Theophylactus, D. Thomas, Lyranus: &, quamvis eam rejiciant Faber, & Eraſmus tanquam indignam Paulo jam ſene, fundatiſſimus nihilominus Doctor Eſtius *in comment. ad cap.12. epiſt.2. v.7. ad Corinth.* ita eoſdem redarguit: *Rejiciunt quidem longiſſime memoratam expoſitionem ſtimuli carnis Faber, & Eraſmus, tamquam indigna ſit Paulo tali viro, eoque jam ſene: ſed qui miratur in Paulo ſene carnis incentivum, miratur & in Gregorio Nazianzeno, qui jam ſenex de eo carnis ſuæ malo ſæpe graviterque in ſcriptis ſuis conqueritur. Loca ſunt in carmine adverſus carnem, & altero de calamitate naturæ ſuæ, & tertio de rebus ſuis, & in epiſt.96. Vide & Beatum Auguſtinum ſerm.43. de verbis Domini cap.9. Quamquam Paulus, quando hanc epiſtolam ſcripſit, annos habebat duntaxat quinquaginta ſeptem, ut Baronius declarat tom.1. docens eum interfectum, cum annos haberet ſexaginta octo, epiſtolam autem hanc ſcriptam undecim annos antea*. S. Auguſtinus *lib.6. contra Julianum cap.23. n.70. (tom. 10. oper. col.702.)* narrat olim ſe arbitratum fuiſse, ſummæ dementiæ eſse,

cre-

credere Apoſtolum ſtimulis carnis, & pravis concupiſcentiæ motibus fuiſſe obnoxium, ſed poſtea veritati ſe ceſſiſse.

11 S. Joannes Chryſoſtomus *homil.* 3. in illud *Vidi Dominum, tom.* 6. *oper. pag.* 114. egregie explicat, cur Dæmon ſuis tentationibus vehementius angat viros perfectos: *Quemadmodum* (inquit) *piratæ, qui mare navigiis infeſtant, non tunc, ubi conſpexerint navem de portu exeuntem, invadunt (quid enim hinc fructus caperent, ſi ſcapham inanem demergerent?) ſed ubi redierit onuſta, plenaque ſarcinis, tunc demum omnes experiuntur artes: ita ſceleratus ille Dæmon, ſimul atque videt, aliquos multa collegiſſe, videlicet jejunia, preces, eleemoſynam, caſtitatem, reliquaſque virtutes omnes, ubi videt navigium noſtrum plenum pretioſis pietatis lapidibus, tunc irrumpit, undique theſaurum perfodiens, ut in ipſis p rtus oſtiis ſcapham demergat, jamque nudos nos ad eum portum ejiciat*. Et S. Gregorius *moral.* 19. *cap.* 6. (*tom.* 1. *oper. col.* 609.) ſuper verbis Job, *Aquas appendit menſura*, ponderans exemplum S. Pauli egregie docet, cur Deus tentationibus carnis permittat aliquando agitari viros ſanctitate conſpicuos: *Hinc eſt enim, quod ad conſolationem noſtram idem Prædicator egregius de ſe quædam talia prodere dignatur dicens*, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. *Ad ima quippe pertrahit caro, ne extollat ſpiritus; & ad ſumma trahit ſpiritus, ne proſternat caro. Spiritus levat, ne jaceamus in infimis; caro aggravat, ne extollamur ex ſummis. Si, non ſublevante ſpiritu, nos caro tentaret, perfectione procul dubio tentationis ſuæ in ima dejiceret. Rurſum vero, ſi non tentante carne, ad ſumma nos ſpiritus ſublevaret, in ſuperbiæ caſu ipſa nos pejus ſublevatione proſterneret. Sed fit certo moderamine, ut, dum unuſquiſque Sanctorum jam quidem interius ad ſumma rapitur, ſed adhuc tentatur exterius, nec deſperationis lapſum, nec elationis incurrat; quoniam nec tentatio exterior culpam perficit, quia interior intentio ſurſum trahit, nec rurſum intentio interior in ſuperbiam elevat, quia tentatio exterior humiliat, dum gravat.. Sicque magno ordine cognoſcimus in interiori profectu, quid accipimus, in exteriori defectu, quid ſumus: & miro modo agitur, ut nec de virtute quiſquam extolli debeat, nec de tentatione deſperare; quia, dum ſpiritus trahit, & caro retrahit, ſubtiliſſimo judicii interni moderamine infra ſumma, & ſupra infima in quodam medio anima libratur. Bene ergo dicitur: Et aquas appendit menſura*. Memoratu dignum eſt colloquium habitum inter Palladium, & Abbatem Pachonem, cujus vitam prædictus Palladius ſcripſit *in hiſtoria Lauſiaca*, quam ex Græco in Latinum ſermonem convertit Gentianus Hervetus Aurelius, edidítque Pariſiis anno 1555. & habetur in vitis PP. ex recenſione Roſweidi *lib.* 8. Palladius ergo dicit, ſe fuiſſe vexatum ab affectione cupiditatis erga feminas, & cogitationibus, & viſis nocturnis; parumque abfuiſſe, quin propter tentationem e ſolitudine demigraret: ſed tandem latenter veniſſe in ſolitudinem, & in ea quindecim diebus verſatum fuiſſe cum Patribus, & inter eos incidiſſe in ſanctum virum Pachonem, cui ſtatum ſuum aperuit. En verba interrogationis, en verba

verba reſponſionis *cap.* 29. *Cum ergo inveniſſem eum ſinceriorem, & magis verſatum in exercitatione, auſus ſum ei meum animum aperire. Dixit autem mihi ille Sanctus: Ne tibi videatur res aliena. Hoc enim non tibi accidit ob delicias, ociumque, & negligentiam. Nam & mores tibi ferunt teſtimonium, & penuria eorum quæ ſunt neceſſaria, & quod nulla ſit hic tibi conſuetudo cum feminis. Sed potius hoc tibi accidit ab Adverſario ob ſtudium virtutis. Eſt enim triplex hoſtis, qui impellit ad fornicationem. Aliquando enim nos caro invadit luxurians, & quæ nimis laute & delicate eſt curata. Aliquando autem in nos inſurgunt motus animi propter cogitationes. Aliquando autem ipſe quoque Dæmon in nos exercet tyrannidem propter invidiam. Nam ego quoque multa obſervans, hoc inveni. Ecce me, ut vides, hominem ſenem. Cum jam quadrageſimum annum degam in hac cella, curam gerens meæ ſalutis, & ad hanc ætatem pervenerim, tentor uſque in hodiernum diem. Et juravit dicens: Jam duodecim annis poſtquam tranſegi annum quinquageſimum, nullam diem, nec noctem intermiſit, qua me non invaſerit. Cum itaque ſuſpicatus eſſem, Deum a me receſſiſſe, quandoquidem tanta in me Dæmon uteretur poteſtate, potius delegi mori abſque ratione, quam vitio affectioneque corporis me turpiter gerere. Egreſſuſque a cella mea, & obiens ſolitudinem, inveni ſpeluncam hyænæ. In quam ſpeluncam me nudum immiſi toto die, ut feræ egreſſæ me devorarent. Poſtquam autem fuit veſpera, prout ſcriptum eſt,* Sol cognovit occaſum ſuum; poſuiſti tenebras, & facta eſt nox; in ipſa tranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ; catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant a Deo eſcam ſibi: *egreſſæ ergo feræ in illa hora, & maſculus & femina me a pedibus ad caput uſque odoratæ ſunt circumlingentes. Cumque expectarem fore ut devorarer, a me receſſerunt. Cum ergo illic tota nocte jacuiſſem, non fui devoratus. Exiſtimans ergo Deum omnino mihi pepercisse, ſurrexi. Rurſus vero in cellam redii. Cum autem ſe paucis diebus continuiſſet Dæmon, me eſt adortus vehementius, quam antea, ut parum abfuerit, quin blaſphemarem. Transformatus enim cum eſſet in puellam Æthiopiſſam, quam in mea juventute videram æſtate ſpicas legentem, ea mihi viſa eſt meis inſidere genibus: meque uſque adeo commovit, ut putarem me cum ea coiviſſe. Furore ergo percitus, impegi ei colaphum: eaque ſic evanuit. Hoc autem mihi crede dicenti. Biennio non poteram ferre manus meæ fœtorem. Cum ergo hac de cauſa puſilli & abjecti animi evaſiſſem, & de me omnem ſpem abjeciſſem, egreſſus ſum pererrans vaſtam ſolitudinem, & inveni parvam aſpidem. Quam cum accepiſſem, eam admoveo meis genitalibus, ut vel ſic morſus morerer. Et cum ejus caput virilibus applicaſſem, ut quæ mihi fuiſſent cauſa tentationis, ne ſic quidem morſus ſum Gratia providentia. Poſt hac autem audivi vocem dicentem mihi in mea cogitatione: Abi, Pachon, decerta. Ideo enim permiſi in te tantam exerceri poteſtatem, ne tibi eſſet elatior & arrogantior ſpiritus, perinde ac ipſe poſſes hanc ſuperare affectionem; ſed tuam agnoſceres imbecillitatem, & in tua vita inſtituto nunquam haberes fiduciam, ſed recurreres ad Dei auxilium. Sic autem admonitus & confirmatus, ad cellam ſum reverſus; & deinceps ſedens cum fiducia, & nullam belli curam gerens, reliquos dies egi in pace. Dæmon autem cum cognoviſſet meam ejus deſpicien-*

ſpicientiam, pudore deinceps affectus, ad me non acceſſit amplius. His verbis cum ad luctam adverſus Satanam me confirmaſſet, & ad bellum inſtruxiſſet, & adverſus dæmonem fornicationis me paraſſet ac docuiſſet, dimiſit, jubens, ut forti animo me gererem in omnibus.

12 Dum munere fungebar Fidei Promotoris, & agebatur de virtutibus nonnullorum Dei Servorum, dixi, inveriſimilia & hyperbolica eſſe nonnullorum teſtium dicta, qui aſſeverabant, hunc, illumve Servum Dei nullis carnis illecebris fuiſſe tentatum, & ad eum caſtitatis apicem perveniſſe, ut nec mentis, nec corporis rebellionem unquam paſſus eſſet. At hæc benigne explicari poſſunt, videlicet intelligendo, non ita ut excludatur a corporis membris lex repugnans legi mentis, ſed ut excludatur delectatio & aſſenſus, uti docet S. Auguſtinus *lib.1. retractat. cap.19. num.1.* (*tom.1. oper. col.29.*): *Per idem tempus de ſermone Domini in monte ſecundùm Matthæum duo volumina ſcripſi. In quorum primo propter id, quod ſcriptum eſt,* Beati pacifici, quoniam ipſi filii Dei vocabuntur, *Sapientia* (*inquam*) *congruit pacificis, in quibus jam ordinata ſunt omnia, nulluſque motus adverſus rationem rebellis eſt, ſed cuncta obtemperant ſpiritui hominis, cum & ipſe obtemperet Deo. Quod merito movet, quomodo dixerim. Non enim cuiquam provenire in hac vita poteſt, ut lex repugnans legi mentis omnino non ſit in membris: quandoquidem, etiamſi ei ſic reſiſteret ſpiritus hominis, ut in nullum ejus laberetur aſſenſum, non ideo tamen illa non repugnaret. Hoc ergo, quod dictum eſt nullum eſſe motum adverſus rationem rebellem, recte accipi poteſt, id nunc agentibus pacificis, domando concupiſcentias carnis, ut ad iſtam pacem pleniſſimam quandoque veniatur. Proinde, quod alio loco, cum eamdem ſententiam Euangelicam repetens dixiſſem,* Beati pacifici, quoniam ipſi filii Dei vocabuntur, *adjunxi dicens: Et iſta quidem in hac vita compleri poſſunt, ſicut, completa eſſe in Apoſtolis, credimus, ſic accipiendum eſt, non ut in Apoſtolis hic viventibus nullum carnis motum arbitremur ſpiritui repugnaſſe, ſed hactenus hic iſta poſſe compleri, quatenus in Apoſtolis credimus eſſe completa, ea menſura ſcilicet perfectionis humanæ, quanta in hac vita poteſt eſſe perfectio. Non enim dictum eſt, Iſta in hac vita compleri poſſunt, nam, completa eſſe in Apoſtolis, credimus; ſed dictum eſt, Sicut completa eſſe in Apoſtolis, credimus: ut ita compleantur, ſicut in illis completa ſunt; id eſt quadam perfectione, cujus capax eſt iſta vita, non ſicut complenda ſunt in illa, quam ſperamus, pace pleniſſima, quando dicetur: Ubi eſt mors contentio tua?* Quod ſi forte huic explicationi verba teſtium adverſentur, eorum vero præſertim, qui ſint omni exceptione majores, puta, Sacerdotes Confeſſarii, ſciendum eſt, nonnullos Dei Servos ex ſpeciali gratia ad hoc caſtitatis faſtigium etiam in hac vita deveniſſe, ut motibus carnis, & tentationibus non fuerint ad aliquod tempus, vel etiam toto vitæ ſuæ tempore obnoxii: ideoque Eſtius poſt verba ſupra relata ſubjicit: *Neque ſane putandum eſt hujuſmodi ſanctos viros a motibus carnis prorſus liberos eſſe, licet id forte paucis quibuſdam ſingulari privilegio fuerit a Deo conceſſum.* Caſſianus *collat.7. cap.1.* teſtatur, hoc cæleſti privilegio fuiſſe inſignitum

Abba-

Abbatem Serenum : *Cui* (inquit) *ſupra omnes virtutes quæ non ſolum in ejus actu vel moribus, ſed etiam in ipſo vultu per Dei gratiam ita eſt peculiari beneficio donum caſtitatis infuſum, ut etiam ſe, ne ipſis quidem naturalibus incentivis inquietari vel in ſopore ſentiret* : & *cap*.2. *Cum vidiſſet orationum ſuarum obtinuiſſe ſe vota, cunctoſque æſtus in corde ſuo concupiſcentiæ carnalis extinctos*. Et apud Palladium *in Lauſiaca hiſtoria lib*.8. *vit. PP. cap*.35. exponitur, quomodo Abbas Elias fuerit divinitus eo privilegio donatus; itemque apud S. Gregorium *in dialog. lib*.1. *cap*.4. *pag*.1275. narratur, quomodo S. Equitius multorum monaſteriorum Pater per orationis ſtudium a Domino impetraverit, ut a ſtimulis carnis liberaretur; & quomodo ſubinde, ſicuti viris antea præerat, ita cœperit poſtmodum feminis præeſſe. In ſecunda relatione S. Tereſiæ ſuper virtutibus *art*.12. *de puriſſima virginitate & caſtitate* hæc habentur : *Numquam Beata Tereſia tentationes carnis experta fuit, illaſque omnino ignoravit particulari gratia & privilegio Dei, ut idem Reverendiſſimus Tiraſonenſis ipſius Confeſſarius teſtatur. Ex quo non ſemel evenit, quod, cum aliquæ Moniales carnis ſtimulis vexatæ illam pro remedio conſequendo conſulerent, illis reſpondere ſoleret, aliam perſonam conſulerent, ſe enim in hac materia conſilium dare non poſſe, cum hujuſmodi motus Dei miſericordia numquam paſſa fuiſſet, ac proinde, cujuſmodi eſſent, ignoraret*. Item Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus de S. Aloyſio Gonzaga in proceſſu Romano anni 1608. *fol*.76. hæc narrat : *Tota vita ſua nullum umquam non modo in corpore ſenſum, ſed ne in animo quidem ſuggeſtionem, aut repræſentationem ab hac virtute* (ſcilicet caſtitate) *alienam ſenſit; quod plane apparet omnem humanam facultatem excedere* : & paulo poſt : *Nam & corpus ipſum omnis penitus motus expers fuit, & anima ita pura, ut ne ullam quidem vel primam impreſſionem, aut imaginis alicujus indecentioris tenue objectum pateretur &c. Siquidem penitus ignoraret, quid eſſent, & cujuſmodi eſſent omnes ejus generis tentationes*. Hoc perpenſo teſtimonio, proſequuntur Rotæ Auditores in relatione cauſæ dicti Sancti : *Et hoc confirmat Reverendus Pater Mutius Vitelleſcus, dum inquit, quod ita nuncupata vota virginitatis ſervavit, ut toto tempore vitæ ſuæ numquam carnis ſtimulum, aut pravam mentis cogitationem paſſus fuerit; idemque comprobatur ex his, quæ ſcripta reliquit Pater Hieronymus Platus, ut referunt Pater Tamburellus, & Pater Alperius, videlicet, quod numquam carnis ſtimulos, aut impudicas cogitationes expertus fuerit*. Excellentiſſima ergo & inſigniſſima hæc prærogativa nonnullis Sanctis, dum viverent, indulta eſt; ſed in examine cauſarum Canonizationis, cum de ea agitur, magna cum cautela procedendum eſt, ut videlicet non ita facile admittatur, nec ita abſolute rejiciatur; præcipue ſi aliarum virtutum in gradu heroico probationes non deſint, & magnum illud privilegium juratis Confeſſariorum aſſertionibus confirmetur : licet enim rem ab ipſis Dei Servis ut plurimum audiverint, piaculi tamen genus eſſet (juxta alibi dicta) aut referentibus, aut aſſerentibus fidem non præſtare; idque eo magis, cum etiam excluſa carnis tentatione, potuerint illi Dei Servi aliis tentationibus, dum vi-

Digitized by Google

verent, tentari, ut in ſimili bene advertit D. Thomas 1. 2. *quaſt.*74. *art.*3. *ad ſecundum*, ubi hæc habet: *Talis corruptio fomitis non impedit, quin homo rationali voluntate poſſit reprimere ſingulos motus inordinatos ſenſualitatis, ſi præſentiat, puta divertendo cogitationem ad alia. Sed, dum homo cogitationem ad alia divertit, poteſt etiam circa illud aliquis inordinatus motus inſurgere; ſicut, cum aliquis transfert cogitationem ſuam a delectationibus carnis, volens concupiſcentiæ motus vitare, ad ſpeculationem ſcientiæ, inſurgit quandoque aliquis motus inanis gloriæ impræmeditatus*.

13 At, ad inſtitutum ut redeamus, non ſolum Dei Servi, dum viverent, ut plurimum ſenſerunt in membris ſuis legem repugnantem menti, ſed, Deo permittente, multas a Dæmone paſſi ſunt vexationes. In vita S. Hilarionis ſcripta a S. Hieronymo (*tom.*2. *oper. col.*16.) *num.* 8. poſt relatas tentationes, quibus Dæmon eum vexavit, dum puer eſſet, ſubjicitur: *Quadam nocte infantum cœpit audire vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctum quaſi muliercularum, leonum rugitus, murmur exercitus, & rurſus variarum portenta vocum, ut ante ſonitu, quam aſpectu territus cederet. Intellexit Dæmonum ludibria, & provolutus genibus Chriſti Crucem ſignavit in fronte; talique armatus caſſide, & lorica Fidei circumdatus, jacens fortius prœliabatur, quodammodo videre deſiderans, quos horrebat audire, & ſollicitis oculis huc illucque circumſpiciens: cum interim ex improviſo, ſplendente luna, cernit rhedam ferventibus equis ſuper ſe irruere: cumque inclamaſſet Jeſum, ante oculos ejus repentino terræ hiatu pompa omnis abſorpta eſt. Tunc ille ait*: Equum, & aſcenſorem projecit in mare; *&*, Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Dei noſtri magnificabimur. *Multæ ſunt tentationes ejus, & die, noctuque variæ Dæmonum inſidiæ: quas ſi omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubanti, quoties eſurienti largiſſimæ apparuere dapes? Interdum orantem lupus ululans, & vulpecula ganniens tranſilivit, pſallentique gladiatorum pugna ſpectaculum præbuit, & unus quaſi interfectus, & ante pedes ejus corruens ſepulturam rogavit*. In vita S. Antonii M. ſcripta a S. Athanaſio apud Bollandum *ad diem* 17. *Januarii cap.* 9. *num.* 53. *tom.* 2. *pag.* 129. hæc leguntur ab eodem S. Antonio relata: *Vidi aliquando Diabolum excelſum corpore, qui ſe Dei virtutem & providentiam auſus eſt dicere, & ait ad me: Quid vis, ut a me tibi donetur, Antoni? At ego ſputaculum maximum in os ejus ingeminans, totum me in eum Chriſti nomine armatus ingeſſi, & ſtatim ille procerus aſpectu inter medias manus exolevit &c. Sæpe quoque me a Dæmonibus non denego verberatum. Canebam autem ſic*: Nullus me ſeparabit a charitate Chriſti. *Ad cujus vocis auditum in ſe invicem deſurentes, non meo, ſed Domini fugabantur imperio, qui ait: Vidi Satanam quaſi fulgur cadentem de cælo*. Plura alia *eodem capite*, *& cap.* 12. legi poſſunt: quatenus autem ad Acta Canonizationum manus admovenda ſit, in bulla Canonizationis S. Catharinæ Senenſis dicitur: *Luctabatur frequentiſſime cum Dæmonibus, multiſque illorum moleſtiis vexabatur*. In bulla Canonizationis S. Philippi Nerii: *Et, licet ſæpiſſime antiquus noſtri generis hoſtis horribili ſe forma videndum*

dum offerens deterrere ipſum conaretur, ſemper tamen fortis & invictus de eodem glorioſe triumphans, pacem veramque tranquillitatem, qua fruebatur interius, retinuit. Alia conſimilia paſſim habentur in relationibus Rotæ Auditorum in cauſis S.Franciſci Xaverii *tit. de fortitudine*, S.Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & S. Franciſcæ Romanæ *part.2. art.6. & 7*. Quod ſi a Spiritu Sancto ductus eſt Chriſtus in deſertum, ſi voluntarie ſe ſubdidit tentationi, non ad conſenſum, ſed ad luctam & victoriam, ſi paſſus eſt, ut a Diabolo aſſumeretur vel ſuper pinnaculum Templi, vel in montem excelſum, uti legitur *Matthæi cap. 4.* ſi hæc ab eo geſta ſunt, tum ut nullus, quantumcumque ſanctus, ſe putet immunem & ſecurum a tentationibus, tum ut nos inſtruat, quomodo Diaboli tentationes vincamus, uti poſt SS. Hilarium, & Auguſtinum docet D. Thomas *part.3. quæſt. 41. art. 1.* nemo profecto mirari debebit, quod ſæpe in ſacris hiſtoriis, & Actis Sanctorum ipſos legamus a Dæmone variis formis & apparitionibus fuiſſe tentatos.

14 Scriptum eſt *Luc. cap.21. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*; & de patientia S. Cyprianus *in lib. de bono patientiæ col. 499.* ait: *Patientia eſt, quæ nos Deo & commendat & ſervat &c. Facit humiles in proſperis, in adverſis fortes, contra injurias & contumelias, mites*. Patientiæ autem & manſuetudinis exempla paſſim in Actis Sanctorum leguntur, ſive quando Gentiles, aut Hæretici, ſive quando improbi Catholici, & quando etiam viri probi bonique Catholici, ſed decepti, eos perſecutionibus affecerunt. Ad primam perſecutionis claſſem referri debent, quæ S.Franciſcus Xaverius paſſus eſt, cum Indis Euangelium prædicaret, de quibus in relatione cauſæ *tit. de inſigni fortitudine*; quæ S.Jacobus de Marchia deputatus a Nicolao V. Inquiſitor adverſus hæreticos Fraticellos ab eis paſſus eſt, cum falſa eorum dogmata Catholicæ veritatis gladio confoderet, de quibus *in compendio vitæ, virtutum, & miraculorum, necnon Actorum in cauſa Canonizationis ipſius*; quæ S.Paſchalis Baylon paſſus eſt tunc, cum Britanniam venit, & hominum impie de Fide ſentientium retudit audaciam, de quibus in relatione cauſæ ipſius *tit. de Fide*; quæ denique S. Didacus a Canarienſibus paſſus eſt tunc, cum eos mortiferis ſuperſtitionibus implicatos ad veram pietatis lucem traduxit, de quibus in ejus vita a Penia compoſita *lib.1. cap.12.* & in bulla Canonizationis ipſius.

15 Ad ſecundam perſecutionum claſſem ſpectant ea, quæ habentur in vita S. Benedicti ſcripta a S. Gregorio Magno, cum una vice Florentius Presbyter, & alia vice nonnulli Monachi venenum ei propinare tentarunt, de quibus *cap. 3. & cap. 8. prædictæ vitæ*. Ad hanc ſecundam claſſem pertinent jurgia Fratris Eliæ Vicarii Generalis Ordinis Franciſcani adverſus S. Franciſcum Ordinis auctorem adhuc viventem, quem coram multis Fratribus auſus eſt traducere tanquam Ordinis excidium, & adverſus S.Antonium Patavinum, quem carceribus mancipari juſſit, a quibus cum aufugiſſet, & ad Sedis Apoſtolicæ judicium confugiſſet, judicio inſtructo coram ſummo Pontifice, res tandem definita eſt, remoto Fratre Elia a Magi-

Magiſterio Ordinis, quod ei poſt obitum S. Franciſci collatum fuerat, factaque novi Succeſſoris electione coram eodem ſummo Pontifice; uti late habetur apud Wadingum *in annalib. Minor. ad an.* 1230. Sub eadem quoque claſſe comprehenduntur calumniæ & obtrectationes adverſus S. Vincentium Ferrerium, de quibus apud Bollandianos in ejus vita *tom.* 1. *Aprilis*. Item ea, de quibus in ſecunda relatione cauſæ Sanctæ Tereſiæ ſuper virtutibus *art.* 18. *Multa in civitate Abulæ, & in ipſo monaſterio, in quo tunc morabatur, de illa maledice & ignominioſe ſparſa ſunt, quin etiam coram ſuo Provinciali in judicium fuit vocata, ubi plura ei objecta fuerunt; &, quod gravius eſt, in concionibus Prædicatores aliqui in eam invehebantur adeo aperte, ut tantum ex nomine Tereſiam non appellarent. Quod fuit continuatum in prædicta nova Reformationis inſtitutione, quam dum inchoare tentaret, graves, & indignati teſtes adverſus illam inſurrexerunt, qui multa falſa crimina contra eam ſparſerunt, & contumelioſa verba jactarunt, & multa & graves contumeliæ de illa ſcripta fuerunt, quæ in multorum etiam graviſſimorum manus devenerunt.* Item, quæ geſta ſunt adverſus S. Joannem de Cruce, in cujus vita edita Brixiæ anno 1638., & in chronicis Ordinis *tom.* 1. & *tom.* 2. refertur, fuiſſe carceribus clauſum in civitate Toleti anno 1576. juſſu Fratris Hieronymi Toſtati Commiſſarii electi a Generali Ordinis Carmelitani. Cum enim hæc innotuiſſent ſacrorum rituum Congregationi, & oppoſita fuiſſent a Petro Franciſco de Rubeis tunc Fidei Promotore, dum de ejus virtutibus ageretur, opus fuit temporarium cauſæ ſilentium imponere, donec poneretur in aperto, qua ex cauſa in carcerem conjectus fuiſset, & an vera eſsent cetera, quæ nonnulli teſtes de moribus S. Joannis retulerant: nec reſumi cauſa potuit, niſi poſtquam ex authenticis documentis a Nuntio Apoſtolico Hiſpaniæ ad ſacram Congregationem miſſis conſtitit, illum carceribus fuiſse incluſum eorum opera, qui Ordinis Reformationi adverſabantur; nec ullum, niſi ab inimicis & falſis teſtibus, ceterarum oppoſitionum extare momentum, ut in ſuo ſuffragio ſummo Pontifici Alexandro VII. exhibito, re mature diſcuſsa, & viſis videndis, retulerunt Cardinales Brancatius, Franciottus, & Azzolinus; poſt quæ ſummus ille Pontifex cenſuit, ad ulteriora in cauſa eſse procedendum. Denique ſub eadem ſecunda claſse cetera comprehenduntur, quæ adverſus S. Carolum Borromæum tum Romæ, tum Mediolani, tum in Hiſpaniis oppoſita ſunt, de quibus in relatione cauſæ *part.* 2. *argum.* 20. & in relatione cauſæ S. Ignatii *tit. de fortitudine*.

16 Ad tertiam ſpectant claſsem non tantum nonnulla, quæ *in lib.* 2. *cap.* 41. & 42. relata ſunt, ſed etiam ea, quæ ex recentioribus Actis Canonizationum modo dantur. In relatione cauſæ S. Philippi Nerii *tit. de patientia & manſuetudine*, plura narrantur, quæ paſsus eſt a nonnullis Urbis primariis viris tempore ſummi Pontificis Pauli IV., & tempore ſummi Pontificis Pii V., cum aliqui eum accuſarent, quod gloriam vanam affectaret, quia tempore Bacchanalium ſeptem Urbis eccleſias inviſebat populi

puli frequentia comitatus; alii quod inepte loqueretur, cum in eccleſia ſermones habebat. In relatione cauſæ S. Cajetani *tit. de fortitudine*, indicantur obſtacula ei oppoſita tum a ſummo Pontifice Clemente VII. tum a Cardinalibus, cum ſui Ordinis fundamenta jaceret. De nonnullis Sanctis legimus, fuiſſe eos tamquam de Fide ſuſpectos in tribunali ſanctiſſimæ Inquiſitionis accuſatos, & etiam ejus carceribus addictos. De S. Tereſia in ſecunda relatione cauſæ *art.*28. hæc habentur: *Cum Hiſpali moraretur, ipſa, & ejus ſociæ, ſanctæ Inquiſitionis officio, multa eis imponendo falſa, denunciatæ ſunt*. Alibi narrabitur, quid S. Bernardino Senenſi contigerit, qui a ſummo Pontifice Martino V. uti reus ſuperſtitionis ad Urbem vocatus eſt. Hiſtorici Societatis Jeſu plene teſtantur, S. Ignatium bis in Hiſpania carceribus ſanctiſſimæ Inquiſitionis fuiſſe incluſum, præcipue ſub obtentu, quod ignarus Theologiæ recte non explicaret myſteria Theologica, & potiſſimum differentiam inter peccata mortalia, & venialia: Orlandin. *in hiſtor. Societ. Jeſu lib.*1.*n.*8. Ribadeneira enim *in vita S.Ignatii cap.*14. *&*15. Bartolus *in eadem vita lib.*1. *a pag.*119. *uſque ad* 131. *primæ edit.* 1650. Nonnullorum Dei Servorum, quos Deus permiſit a Superioribus Eccleſiaſticis deceptis injuſte aliquando puniri, meminit claræ memoriæ Cardinalis de Lauræa *opuſc.6. de oratione cap.*5. *Aliqui Juſti a Superioribus etiam Eccleſiaſticis & ſupremis male informatis (Deo permittente) purgantur & mortificantur, de quibus maxime inter Regulares longam poſſem texere hiſtoriam*. Idem advertit Theophilus Raynaudus *oper. tom.*17. *pag.*619. ubi quærit, an perſecutio cœnobitica ſit omnium diriſſima. Legi poteſt vita Ven. Abbatis Barrerii *in ſanctuario ſacri Ordinis Ciſtercienſis pag.*607. *Taurini edito anno* 1708. ex qua colligitur, quomodo odio nonnullorum ſuorum Monachorum a quodam Apoſtolico Delegato per ſententiam fuerit condemnatus, & dignitate privatus; quomodo hæc patientiſſime ſeptem annorum ſpatio tulerit, & demum, commiſſo negotio Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino, cognita teſtium fraude, annuente ſummo Pontifice, innocens declaratus ad honores & dignitates ſit reſtitutus.

17 Verum profecto majora ſunt, quæ habentur in Actis cauſæ Ven. Dei Servi Patris Joſeph a Matre Dei Fundatoris Religionis Clericorum Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum, in qua cauſa ipſe Advocati Conſiſtorialis munere fungens, pro ejus innocentia & ſanctitate multa ſcribendo deduxi; nonnulla adverſus ejus virtutes oppoſui, ad munus Promotoris poſtmodum evectus; & pro iiſdem virtutibus deinde ſuffragium tuli in generali ſacrorum rituum Congregatione coram Benedicto XIII. cui uti Cardinalis interſui, & in qua ejus heroicæ virtutes approbatæ fuerunt, reſponſo edito, quod idem ſummus Pontifex ſubinde approbavit. Venerabilis ille Dei Servus traductus fuit ad tribunal ſanctiſſimæ Inquiſitionis una cum Patribus Aſſiſtentibus, Procuratore Generali, & Secretario Religionis; deinde inhibitum illi Præſidis Generalis officium, & ex aliena Religione Viſitatores dati. Religio ab eo rite fundata fuerat cum emiſſione trium

trium votorum ſolemnium tempore Gregorii XV.; at, hoc minime obſtante, conceſſum fuit omnibus, qui in eadem degebant, ut ad aliam Religionem, etiam laxiorem, tranſire poſſent; Religio autem Scholarum Piarum redacta fuit ad inſtar Congregationis Oratorii inſtitutæ a S. Philippo Nerio abſque ulla votorum emiſſione, eamque profeſſis facultas conceſſa eſt aſſumendi habitum Presbyteri Sæcularis, dummodo id fieret intra ſpatium quatuor menſium; uti colligitur *ex Conſtit.* 17. *& ex Conſtit.* 20. Innocentii X. *Bullar. tom.* 5. & ſolum poſt obitum Dei Servi Alexander Papa VII. decrevit, ut Patres Congregationis Scholarum Piarum tria vota ſimplicia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emitterent una cum juramento in eadem Congregatione perpetuo manendi, & anno tandem 1669. ſummus Pontifex Clemens Papa IX. reſtituit prædictam Congregationem ad ſtatum Regularem & titulum Religionis, cum emiſſione trium votorum ſolemnium, uti habetur *Conſtit.* 2. ejuſdem Pontificis *in append. Bullar. tom.* 6.

18 Nemo eſt, qui facile ſibi ſuadere non poſſit, quam multiplices & graves fuerint animadverſiones, quas ex geſtis adeo ſolemnibus media in Urbe, & intercedente ſummorum Pontificum auctoritate quodammodo approbatis, adverſus innocentiam Dei Servi tum Fidei Promotor, tum Conſultores ſacræ Congregationis propoſuerunt. Poſtulatores ſæpe cogitarunt de cauſa deſerenda: ſed cum non ſine ſpeciali Divino præſidio, multorum annorum ſpatio pervolutis archivis, perſpicue cognitum fuerit, non alia ex cauſa fuiſſe Dei Servum ſolemniter traductum ad aulam ſancti Officii, a qua ſtatim dimiſſus eſt, quam quia falſo, ſed veriſimili, nonnullorum ex ſua Religione teſtimonio fuerat accuſatus, quod ſcripturas quaſdam ad tribunal ſpectantes ſubduxiſſet; & cetera ſupra narrata contigiſſe, non ex ejus culpa, ſed ex falſis, licet probabilibus, ſimilium teſtium accuſationibus; quibus tandem bene examinatis, decretum eſt, Dei Servum ad munus Præſidis Generalis Religionis ſuæ eſſe iterum aſſumendum; quæ in dedecus fuerant relata, in veram tandem laudem converſa ſunt; nec tamen ullum ex his injuſtitiæ crimen iis, qui decreta fecerunt, rationabiliter opponi poteſt. Romanæ urbis tribunalia, ſummorum Pontificum Conſiliarii, ipſi ſummi Pontifices magnam utique adhibent diligentiam, ut ex veritate & juſtitia procedant: reſque ut plurimum, Deo dante, ex voto recte cedit; ſed, Deo ipſo permittente, contingere poteſt (& ſane aliquando contigit) ut prævalente hominum malitia, juſtitia coram ipſis obruatur. Card. Baronius *ad an.* 1049. *num.* 12. narrare inſtituens, quomodo S. Leo IX. ſummus Pontifex opera calumniatorum infenſus factus ſit B. Petro Damiani, exclamat: *Sed o inſtabilis interdum etiam in Eccleſiæ Antiſtitibus iiſdem ſanctiſſimis ſtabilitas mentis, dum, contrariis ventis impellentibus, animum erga viros virtute præditos bene propenſum, in partem diſtorquent adverſam, ut, quem antea plurimi faciebant, jam contemnant, & faſtidio reſpuant, quem colebant! Ecce enim Petrus ille, hujus temporis magnum ſidus Eccleſiæ, Leoni Pontifici adeo carus, meritoque dilectus ac cultus, quorum-*

dam

dam calumniis apud ipſum exagitatus cœpit ab æſtimatione parta cadere atque vileſcere &c. Ac prolata apologetica epiſtola ejuſdem Petri, ſubdit : *Sint iſta ad conſolationem (quod ſæpe contingere ſolet) talia patientium , ad cautelam vero ejuſmodi perpetrantium , ne faciles calumniantibus aures adhibeant , adverſus eos præſertim , quos longior vita ante bene acta commendat .* Item S. Gregorius *lib. 1. dialog. cap. 4. tom. 2. oper. col. 168.* loquens de excelſis operibus S. Equitii, narrat, eum fuiſſe apud Sedem Apoſtolicam accuſatum, quod ſine ſufficienti doctrina & legitima auctoritate munus Apoſtolicæ prædicationis ſuſcepiſſet, & delatori calumnioſo Pontificem fidem habuiſſe ; tum miranti de hac re Petro ſic inquit *col. 172.* : *Quid miraris , Petre ? Quia fallimur qui homines ſumus ? An menti excidit , quod David , qui prophetiæ ſpiritum habere conſueverat , contra innocentem Jonathæ filium ſententiam dedit , cum verba pueri mentientis audivit ? ... Quid ergo mirum , ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur , qui Prophetæ non ſumus ? Multum vero eſt , quod uniuſcujuſque Præſulis mentem curarum denſitas devaſtat; cumque animus dividitur ad multa, fit minor ad ſingula, tantoque ei in unaqualibet re ſubripitur , quanto latius in multis occupatur.* Hæc ea non ſunt, in quibus ſummorum Pontificum judicium Divino privilegio fultum falli nequit. Sunt minoris ordinis, & in quibus impoſſibile non eſt, ut aliquando putantes ſe juſte procedere, proindeque ſine culpa, injuſte nihilominus procedant . Prætcrquamquod, quemadmodum, poſitis circumſtantiis, hæc duo inter ſe cohærere poſſunt, ut aliquis ſine ſua culpa reprehendatur , & alius juſte reprehendat ; ita etiam , poſitis circumſtantiis , hæc alia duo poterunt cohærere , ut includatur quis ſine ſua culpa carceribus, & condemnetur , & hoc Judex ſine injuſtitia decernat . Comprobatur hoc ex *epiſt. ad Galatas cap. 2.* ubi Paulus teſtatur , ſe in faciem Petro reſtitiſſe , quia reprehenſione dignus erat , quod videlicet timens eos , qui ex circumciſione erant , Legalia obſervaret . Notiſſimæ ſunt quæſtiones ſuper hoc facto excitatæ , ſed nonnulli ſic rem componunt , ut doceant , S. Petrum ab omni culpa fuiſſe immunem , eo quod Apoſtoli juxta loci & temporis circumſtantias potuerint omni jure Legalibus uti ; Apoſtolum vero Paulum , his minime refragantibus , eum potuiſſe reprehendere , quandoquidem , cum præter S. Petri mentem , ſupremi Paſtoris exemplo , Judæi , & Gentiles , & etiam Barnabas eorum Inſtitutor , judaizarent , nulla alia ratione Apoſtolus Paulus gliſcentem errorem ſe poſſe cohibere exiſtimavit , quam Petro , cujus exemplum ceteri ſecuti erant, reſiſtendo , & eum , quo ceteri cohiberentur , coram omnibus acriter redarguendo . Legi poteſt Cardinalis Baronius *in annal. ad an. 51. n. 33. &c.*

19 Ærumnis & tribulationibus ad ſenſum ſpectantibus ſuccedunt ærumnæ , afflictiones , & purgationes , quæ partem rationalem afficiunt , privatio videlicet illuminationum , Divinarum inſpirationum , conſuetæ devotionis , tentationes contra Fidem , tentationes reprobationis & deſperationis , timor Divinæ derelictionis , animæ ariditas , & ingens ſcrupulorum multitudo , de quibus egregie Roſignolius *de diſcipl. Chriſtian. perfect.*

ſect. lib.2. cap. 21. Alii etiam ſunt ſuperioribus ſimiles affectionis hujus, hoc eſt, puſillanimitatis effectus, & præſertim varia ſcrupulorum genera, quæ ſane longum eſſet numerare, nec neceſſe eſt. Attingamus tamen pauca; *hinc enim magna ex parte ortum habent tentationes contra Fidem, quæ aliquando moleſtiſſimæ ſunt, curioſitates, & dubitationes de prædeſtinatione propria, de Divina præſcientia, diffidentia & metus ſalutis conſequendæ, vel ob occulta peccata, vel ob magnas difficultates, quibus obſtructa cernitur via, impotentia paſſionum animi & carnis, ob quas etiam Apoſtolus infelicem ſe nominat, turba & importunitas pravarum cogitationum, motionum animi affectionumve, quibus ſæpenumero an voluntate conſentiamus, graviter ambigimus, vanæ gloriæ ſtimuli, ſuſpiciones, odia, temeraria judicia, formido dati ſcandali aut verbo aut facto, famæ ablatæ, & aliorum ſimilium*. De ceteris ſupra memoratis ærumnis & purgationibus plura habentur apud Myſticos, qui graviſſimorum Patrum ſententia docent, Deum incipientibus & imperfectis aliquando ſupernaturalia dona & ſuavitates liberaliter communicare, & deinde ſpiritualem cognitionem, & ſenſibilem amorem, & devotionem ſubtrahere; ita ut homo perinde ſe pauperem inveniat & tepidum, derelictum a Deo deſolatumque, ac ſi nullam unquam notitiam ejus habuiſſet, licet paulo ante dives & opulentus eſſet, multaque per omnes animæ facultates ſuavitate fruens; iis permiſſis, quas paulo ante commemoravimus, tentationibus. Res hæc mirifice explicatur a Patre Thoma a Jeſu Carmelita Diſcalceato *oper. tom. 2. lib. 2. cap. 12. & ſeqq.* S. Bonaventura *de profectu Religioſ. lib. 2. cap. 2. (tom. 7. oper. pag. 614.*) haſce ſpecies tentationum enumerat; primam videlicet, ſubtractionem & inopiam devotionis; ſecundam, difficultatem ad bene operandum; tertiam, faſtidium, quod quis experitur in omni bono exercitio; quartam, tentationem impatientiæ contra Deum; quintam, quam dicit magis periculoſam, quando ſubtracta ex longo tempore Gratia, inter anxia deſideria ejus recuperandæ, homo quaſi laſſus remittit animum ab intentione quærendi, & obtentu patientiæ deſinit ulterius quærere auxilia, cum indignante quadam humilitate cogitans, ſe fore indignum tali Gratia, quod Deus illum ordinaverit ad alia opera exteriora, quo fit ut deſiſtat ab interioribus; ſextam denique, quæ plures includit, & eſt hæſitatio in Fide Catholica, vel deſperatio de Dei miſericordia, ſpiritus blaſphemiæ in Deum & Sanctos, injiciendi ſibi manus, ſeque perimendi, & dubitatio querulæ conſcientiæ, medicinale conſilium contra hæc mala non admittentis. *Capite* autem 76. *pag.* 650. animæ explicat ariditatem per hæc verba: *Contingit etiam plerumque ſtudioſis devotionis, ut, dum magis conantur habere devotionis gratiam, minus habeant, &, cum vehementius inſtant, aridiores & duriores corde fiant*. De cauſis, propter quas animæ Juſtorum ærumnis & afflictionibus ad partem rationalem pertinentibus adeo miſere affliguntur, tractat ſupra memoratus Pater Thomas a Jeſu *tom. 2. lib. 2. cap. 12. in fine*. Sanctus autem Bernardus *ferm. 54. in Cantica num. 8. volum. 1. col.* 1457. præcipuam ſubtractionis dulcedinis Gratiæ cauſam rejicit in ſuperbiam: *Non ſine*

Digitized by Google

ſine cauſa ſane ab heri & nudiuſtertius invaſit me languor iſte animi, & mentis hebetudo, inſolita quædam inertia ſpiritus. Currebam bene: ſed ecce lapis offenſionis in via; impegi, & corrui: ſuperbia inventa eſt in me, & Dominus declinavit in ira a ſervo ſuo. Hinc iſta ſterilitas animæ meæ, & devotionis inopia, quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum eſt ſicut lac, factum eſt ſicut terra ſine aqua? Nec compungi ad lacrymas queo, tanta eſt duritia cordis. Non ſapit Pſalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes ſolitas non invenio. Ubi illa inebriatio ſpiritus? Ubi mentis ſerenitas, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto? Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, ſegnior obtuſiorque ad prædicationem. Heu! Omnes montes in circuitu meo viſitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Et poſt pauca, licet alias cauſas non excludat, potiſſimam tamen cauſam eſſe ſuperbiam, ſic concludit *num.*10.: *Nec dubites, in cauſa eſſe ſuperbiam, etiamſi non appareat, etiamſi nihil tibi conſcius ſis: quod enim tu neſcis, ſcit Deus, &, qui te judicat, ipſe eſt.... Numquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet datam? Ergo argumentum ſuperbiæ privatio eſt gratiæ. Quamquam tamen interdum ſubtrahitur gratia, ſive retrahitur, non pro ſuperbia, quæ jam eſt, ſed quæ futura eſt, niſi ſubtrahatur.* S. Bonaventura loco ſupra citato, poſtquam plura retulit de fructu harum afflictionum, ſic tandem rem abſolvit: *Purgat Deus aliquando corda devotorum per ſubtractionem illius conſolationis, cujus carentia maxima eſt eis afflictio; ut ſic purgati aptiores fiant abundantiori gratiæ percipiendæ in præſenti & gloriæ in futuro, etiamſi hanc afflictionem ſpecialis culpæ merito non contraxerint.* Cardinalis autem de Lauræa *opuſc. 6. de oratione cap.*8. ait, fructum paſſivæ purgationis Juſtorum eſſe gratiæ augmentum, fortitudinem ad patiendum, unionem cum Deo, & æternæ gloriæ conſecutionem; deinde, poſtquam probavit, non ſolum incipientes, ſed etiam proficientes, & perfectos hiſce tribulationibus obnoxios eſſe, ſpiritales & contemplativos ſic conſolatur: *Non ergo ſpirituales, & contemplativi horreant ejuſmodi paſſivas purgationes, ac tentationes extrinſecas, Deo volente, aut permittente, ſive in corpore, ſive in anima immiſſas, neque ex hoc putent, ſe a Deo derelictos, aut minime amari, vel odio haberi; ſed cogitent, Sanctos omnes veteris & novi Teſtamenti fuiſſe a Deo purgatos ad gratiæ & gloriæ ipſorum augmentum.* In vita B. Coletæ apud Bollandianos *ad diem 6. Martii cap.* 15. *num.* 137. mentio fit ſpiritalis deſolationis cujuſdam Religioſæ, quam Beata ſuavibus verbis allocuta induxit ad fortitudinem & conſtantiam adverſus tentationem. B. Angela de Fulginio, uti legitur in ejus vita, tormentum, quod ex his tentationibus tulit, adeo extollit, ut dixerit, ſe maluiſſe omne genus martyrii ſubire, quam talem pati deſolationem. Quid obtigerit S. Tereſiæ, legitur in relatione ſecunda cauſæ ipſius *art.* 21. *Per orationem aſſecuta fuit perſeverantiam & continuationem in illa, ita ut per quinquaginta annos, ut diximus, ab illa non deſtiterit; nec ariditates & deſolationes animæ, quas per primos viginti annos circiter, Deo ſic diſponente ad ipſius probationem, paſſa fuit, ab oratione illam remo-*

 vere

vere valuerunt. Vincentius Puccinus Confeſſarius S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis ejus vitam conſcripſit ex Italico in Latinum ſermonem a Bollandianis converſam *ad diem* 25. *Maji*, in cujus potiſſimum *cap.6.* multa ad rem, de qua nunc agitur, referuntur, & ſignanter, quod per ariditatem ſpiritus fieret, ut ei tædio eſſent omnia Religionis exercitia; quod Dæmon ei conaretur perſuadere, nullum eſſe Deum, nec ſacram Euchariſtiam adorandam; quod accedens ad communicandum videretur ſibi videre Dæmonem quaſi ipſam interfecturum; quod eam denique Dæmon ſæpe impelleret, ut Deum blaſphemaret & Sanctos. Tentationibus demum, de quibus agimus, duobus annis B. Franciſcum, decem Henricum Suſonem, & ſeptemdecim B. Mariam Ægyptiacam fuiſſe vexatos, ex S. Joanne de Cruce refert Thomas a Jeſu *loc. cit. cap.* 14. *in fine*. Cardinalis Federicus Borromæus *in oper. de vera & occulta ſanctitate lib.* 3. *cap.* 3. 4. *&* 5. multa habet de cauſis ariditatis, de perfectiſſimo ariditatis genere, & de remediis.

20 Porro, ut aliquid de ſcrupulis dicamus, nemo eſt qui ignoret, conſcientiæ diviſionem ex parte objecti duplicem eſſe, bonam videlicet, aut malam, ſeu, quod idem eſt, veram, aut falſam, rectam, aut erroneam; ſed ex parte operantis communiter dividi in rectam, erroneam, dubiam, probabilem, & ſcrupuloſam: dubiam porro, ad quam reducitur ſcrupuloſa, eam eſſe, cum quis anceps & ſuſpenſus, neutri contradictionis parti adhærens, judicium retinet; ita tamen, ut, ſi ex levibus & frivolis rationibus judicium retineatur, non proprie dubia, ſed ſcrupuloſa conſcientia dicenda ſit. Scrupuloſitas, ut eam vocant, quandoque oritur a corporis habitudine ad timorem prona, uti eſt humorum temperatio frigida, quandoque ab ægritudine melancholica, quandoque a tentatione Diabolica, quandoque a negligentia corporalis regiminis, puta a nimia abſtinentia, jejuniis, & vigiliis, & aliquando ex ſocietate aliorum ſcrupulis laborantium, uti late docet & acutiſſime explicat S. Antoninus *in Summa Theologiæ tit.*3. *cap.*10. *de conſcientia §.*9. Sed, ne conſcientia, ut dicitur, vere timorata, de qua *in Proverb.* 28. *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus*, confundatur cum conſcientia inaniter ſcrupuloſa: qui habent conſcientiam vere timoratam, aliquando culpas agnoſcunt, ubi culpa non eſt, inquit S. Gregorius *lib.*11. *epiſt.64.* (*tom.2. col.*1159.) ſe perpetuo accuſant. *Humilitatis enim filia eſt ſui ipſius perpetua accuſatio &c.* inquit S. Dorotheus *doctr.*1. (*tom.*5. *Bibl. PP. pag.*905.) parva licet, errata lacrymis abluunt: *Sic anima, ſi ardorem ex cupiditate mundi collectum ſtudioſe reſtrinxerit, etiam valde parva errata pro graviſſimis ducens, lacrymas multas continenter Deo offert,* ait S. Diadochus *cap.* 27. (*lib.*1. *tom.* 5. *Bibl. PP. pag.* 887.). Et de B. Maria Ognacenſi ſcribit Cardinalis de Vitriaco in ejus vita *lib.* 1. *cap.* 6. apud Surium ad diem 25. Junii: *Tanta cum verecundia & rubore, cum tanta contritione ſe oſtendebat Sacerdoti, ut plerumque nimio cordis angore inſtar parturientis clamare cogeretur, tametſi etiam ab exiguis & venialibus culpis &c. ſibi cauſaret &c. Sacerdotum pedibus advoluta ſeſe accuſans, quadam hujuſmodi etiam*
cum

Digitized by Google

cum lacrymis confitebatur, *ad quæ nos vix potuimus a riſu abſtinere*, *puta quædam verba puerilia*, *quæ in pueritia ſe dixiſſe recolens dolebat*. Sed firmitatem cordis, vigilantiam, & ſolicitudinem habent ſine anxietate, & imperturbati, ſtabiles, & conſtantes incedunt per viam mandatorum Dei. Inaniter autem ſcrupuloſi timent, comitem habent mentis inconſtantiam, puſillanimitatem, tepiditatem, & omnis boni tædium, uti bene explicat Marcant. *de tribunali tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 6. *quæſt.* 2. unde Joannes Trithemius *lib.* 1. *ad Monachos hom.* 24. ait: *Periculoſa eſt ſcrupuloſitas*, *quæ conſcientiam in in errorem præcipitat*; & Joannes Gerſonius *lib.* 4. *de conſol. Theolog. prop.* 2. *in fine part.* 3. (*tom.* 1. *oper. col.* 173.) deſcribens ſcrupulos hujus generis, ait, *quod inquietudinem mentis cauſant*, *eamque fluctuare faciunt*, *a qua*, *ſicut muſcæ morientes*, *perdunt ſuavitatem odoris*, *id eſt devotionis & amoris ſentimentum*. Optime Fraſſen *in Philoſophia Academica tom.* 4. *diſput.* 3. *concl.* 5. ubi, poſtquam dixit, ſcrupuloſam conſcientiam dividi in rectam, & perverſam, & rectam ex timore Dei provenire, perverſam autem ex uno ex capitibus ſupra recenſitis, ait, conſcientiæ rectæ & timoratæ effectus eſſe puritatem & firmitatem cordis, vigilantiam & ſolicitudinem ſine anxietate; at contra conſcientiæ ſcrupuloſæ & perverſæ effectus eſſe mali apprehenſionem cum perturbatione, inconſtantiam cogitationis, inſtabilitatem operationis, & diffidentiam de Dei bonitate. Permittit autem Deus aliquando haſce tentationes ſcupulorum, ut occupemur in exercitatione virtutum humilitatis, patientiæ, manſuetudinis, charitatis; uti cenſuit S. Tereſia *in epiſt.* 31. *ad ſuum Fratrem Laurentium de Ceſpede*; & ſequuntur Alvarez de Paz *de victoria tentationum part.* 3. *cap.* 12. Gilottus in libro, cui titulus *De directione conſcientiæ ſcrupuloſæ cap.* 7. & S. Roſignolius *cit. cap.* 21. *§. Cauſæ efficientes*. Legimus autem, nonnullos Sanctos ſcrupulorum tentatione fuiſſe, dum viverent, vexatos; inter quos præcipue recenſentur SS. Dominicus, Bonaventura, & Ignatius, Maria Magdalena de Pazzis, & Catharina Januenſis, de quibus Joannes Pontas *in dictionar. caſuum conſcientiæ in verb. Scrupulus*, *caſ.* 1. *verſ. Secunda cauſa*. Quocirca Cardinalis Federicus Borromæus *de vera & occulta ſanctitate lib.* 3. *cap.* 6. hæc de ſcrupulis habet: *Et*, *quamvis hic animi habitus non ſit uſquequaque perfectorum proprius*, *ſed maxime incipientium*; *fieri tamen poteſt*, *ita permittente Deo*, *ut ipſi etiam perfectiſſimi ita affecti reperiantur*. *Quamobrem non ſemper vere dicitur*, *timores inſolitos*, *& anxietates illas ſcrupuloſorum*, *communi verbo ſic notatas*, *ingruere in eos*, *qui ſint adhuc incipientes*, *& minus perfecti*, *etiamſi plerumque tamen ita ſeſe res habeat*.

21 Poſt hæc ſupereſt, ut videamus, quomodo ſupra recenſitas omnes ærumnas & tribulationes Sancti toleraverint; & quid quoad eas animadvertendum ſit, quando Acta Servorum Dei pro Beatificatione aut Canonizatione examinantur. Porro de Sanctis omnibus prædicari poteſt illud Salomonis *Sap.* 3. *v.* 5. 6. 7. 8. *In paucis vexati*, *in multis bene diſponentur*; *quoniam Deus tentavit eos*, *& invenit illos dignos ſe*. *Tamquam aurum in fornace*

nace

Digitized by Google

nace probavit illos, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos, & in tempore erit reſpectus eorum. Fulgebunt Juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent; judicabunt nationes, & dominabuntur populis .... Fides eos docuit, Deum ſervos ſuos tentare, juxta illud *Geneſ.*22. *v.*1. *Tentavit Deus Abraham*; & juxta illud *Pſalmi* 25. *v.* 2. *Proba me, Domine, & tenta me*; necnon Juſtum aliquando a peccatore mortificari, juxta illud *Pſalmi* 36. *Conſiderat peccator Juſtum, & quærit mortificare eum*; & Juſtos demum afflictionibus probari, ſicut aurum in fornace, ſed Deum eſſe cum illis, juxta illud *Pſalmi* 90. *v.*15. 16. *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum, ... & oſtendam illi ſalutare meum*. Durum quidem aliquando eis viſum eſt, quod boni eos perſequerentur, juxta illud *Pſalmi* 54. *v.* 13. *& ſeq. Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, & ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos &c.* Sed & hæc, & cetera omnia patientiſſime tulerunt, quod tribulatio patientiam perficit, patientia probationem, probatio ſpem; ſpes autem non confundit, ut ex Actis eorum Sanctorum, quorum in ſuperioribus mentio habita eſt, plene deſumitur; cum quibus concordant Acta ceterorum, qui in catalogum Sanctorum adſcripti ſunt: ut interea ſilentio prætereamus exempla Patriarcharum, Prophetarum, & Apoſtolorum, de quibus egregie S. Hilarius Pictavorum Epiſcopus *in Pſalm.* 138. *pag.* 506. *Domine, probaſti me, & cognoviſti me. Apoſtolus, cum nos patientiæ, & ſpei doctrina erudiret, ait*: Tribulatio patientiam perficit, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes vero non confundit. *Et hæc quidem in Sanctorum quorumque vita, atque operibus fuiſſe cognoſcimus, ut multis paſſionibus tribulationibuſque jactati, probabiles Deo facti ſint. Si quis enim, exulem Abraham, & in metu parricidii, & cælibatus, & in ceterarum paſſionum injuriis manſiſſe fidelem ſemper, meminerit; ſi quis fugam Jacob, & præter æſtivorum dierum laborem hibernarum noctium vigilias in cuſtodiis ovium recordetur; ſi quis Moyſi quadraginta annorum ſervitutem, & in eo acerba plebis opprobria, & Magorum adverſus eum æmulas poteſtates recenſeat; intelliget, eos patientia, & conſtantia ſpei probatos non immerito id eſſe præmii conſecutos, ut in Abrahæ ſemine gentes benedicerentur, ex Jacob Iſrael eſſet, Moyſes Pharaoni in Deum fieret. Longum eſt paſſiones ceterorum Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, & beata atque invicta illa Pauli in mari, in fluminibus, in terra, in ſolitudinibus, in urbibus, in propriis, in exteris, in plagis, in vinculis, in carceribus, in theatris Fidei documenta memorare. Certe hos omnes patientia probabiles reddidit, per quam non erubeſcendæ ſpei ſuæ fiduciam probaverunt.*

22 Ex Actis pariter Sanctorum plene deſumitur, non ſolum eos adverſa ſibi ab hominibus illata fortiter & æquanimiter tuliſſe, ſed ipſa quoque Domini flagella patienter toleraſſe, cum eis præſentiæ ſuæ conſolationem ſubtraxit, & adeo receſſit, ut ſi inter ipſum, & eos murus latiſſimus eſſet interpoſitus. Tunc faſſi ſunt, ſe graviora commeritos eſſe, ſe in Deo abdi-

abdiderunt, in ipſa deſolatione immoti perſtiterunt, in nulla mortali creatura, vel negotio ſolatium perperam quæſiverunt, ſed in eo duntaxat verbo ſe conſolati ſunt, quod ipſe Chriſtus dicebat: *Fiat voluntas tua*. Divinæ Gratiæ auxilio tentationibus Dæmonis obſtiterunt; ſuorum Magiſtrorum ſpiritalium conſilio cauſas deſolationis inveſtigarunt; ſi ex culpa & negligentia proceſſerant, eas per pœnitentiam deleri & emendari curarunt; ſi ex Dæmonis oppugnatione, fortiter obſtiterunt; ſi ex Divina diſpoſitione, patienter exſpectarunt, & non deſeruerunt, nec minuerunt ſtudium orationis, ſed auxerunt, exemplo Chriſti, qui factus in agonia prolixius orabat. Petierunt a Deo, ut fieret voluntas ejus, & cogitarunt, ab eo immitti deſolationes ad mentis illuſtrationem, ad ampliorem rerum Divinarum cognitionem, ad humilitatem, ad fortitudinem, & ad ardentiſſimam charitatem conſequendam. Apte Cardinalis Federicus Borromæus *lib.* 3. *de Chriſtianæ mentis jucunditate cap.* 3. ſcribit: *Mœrores etiam, atque ſollicitudines ipſæ, in quibus verſantur, propriam quamdam jucunditatem habent; manifeſto ſcilicet, & certiſſimo ſemper utilitatis fructu, quem tentamenta illa ſecum ferunt: atque de eo fructu Divinum teſtimonium extat inter monumenta rerum Beatæ Gertrudis: namque Dominus aliquando ſic eam affatus fuerat: Vide, filia, permitti errores, & anguſtias, ut ferant humilitatis emolumenta ſecum. Habet inſuper ea diſciplina emolumentum hoc, ut, dum fortuita aliqua culpa emendatur, pleræque aliæ tollantur ſimul: ad eum plane modum, quo mortales plerique moventur ad eam manifeſtam labem tollendam, quæ manus inquinaſſet. Lavant eas totas, amoventque perfecte ab iis ſordes omnes, quæ alioqui paſſim manſiſſent, niſi præcipua illa macula fœdaſſet manum.* Cumque tantummodo ſuperſit, ut aliqua indicentur de animadvertendis in examine cauſarum Beatificationis & Canonizationis relata ad ærumnas & tribulationes, nonnulla idcirco damus, ut finem capiti imponamus.

23 Tum alibi, tum in hujus capitis principio adnotavimus, eos, qui ſcribunt de Canonizatione, aſſerere, examinandum eſſe in cauſis Canonizationis, an Canonizandus, dum viveret, perſecutiones paſſus ſit, & an eas patienter toleraverit. Nonnulli aſſertionem hanc perpendentes ita explicarunt, ut ſibi locum vindicet, ſi qualitas perſonarum, temporis, loci, & modi vivendi potuerit eſſe perſecutionibus obnoxia. Ita Pavinus in relatione Canonizationis S. Bonaventuræ *part.* 1. *art.* 1. *De Eremitis, qui nullam moleſtiam malorum hominum paſſi ſunt, & ſic probari non poſſunt in perſecutionibus patientiam propter Deum habuiſſe, ſicque in actibus patientiæ probati non fuerunt, nec in actibus juſtitiæ, cum nec materiam ad hoc ſuppoſitam habuerunt, & tamen Sancti dicuntur.* Quod latius explicarunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Franciſcæ Romanæ *part.* 2. *art.* 6. *Et licet ex proceſſibus non appareat, quod hæc Beata mulier perſecutiones paſſa fuerit, prout neceſſarium videtur in Sancto canonizando, quodque eas humiliter & cum charitate pertulerit, juxta notata in cap.* 1. *de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, Jacob. Caſtel. de Canonizatione Sanctorum quæſt.* 5. *principali verſ. Quartò neceſſarium;*

tamen

tamen in hac conſideranda eſt qualitas perſonarum, temporis, loci, & modi vivendi: nam in Eremitis, & quibuſdam, qui ab hominum commerciis remoti vivunt, minores contingunt perſecutiones, quam in aliis. Unde, cum Beata mulier non fuerit in ſtatu patiendi perſecutiones, poteſt ſine tali requiſito canonizari. Explicatio hæc rationi innixa eſſe videtur, dummodo tamen coerceatur ad perſecutiones, quæ ab hominibus infliguntur; quæ quidem ſub appellatione ærumnarum & tribulationum (uti diximus) comprehenduntur: ſed, cum aliæ ærumnarum & tribulationum ſpecies inveniantur, quarum nonnullæ ſenſum, nonnullæ rationem reſpiciunt (ut in ſuperioribus dictum eſt) nulla fortaſſe fuit, vel eſſe poterit Canonizationis cauſa, in qua de aliqua ex ærumnis & tribulationibus ſupra expoſitis ſermo haberi non debeat. *Qui vult venire poſt me* (inquit Salvator) *abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me*; & alibi legitur: *Oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam*. Quocirca S. Bernardus *ſerm. 16. in Pſalm. Qui habitat* ſuper illud *Cum ipſo ſum in tribulatione (num. 3. vol. 1. col. 880.)* ait: *Omne gaudium exiſtimemus, cum in tentationes varias inciderimus, Fratres mei, non modo, quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, ſed quoniam juxta eſt Dominus his, qui tribulati ſunt corde*. Itaque in citata cauſa S. Franciſcæ Romanæ ſi defuerunt hominum perſecutiones, non defuerunt maximæ tribulationes, quas invicta tulit patientia. Maritus ejus in exilium pulſus eſt, & multa temporalia Bona tunc fuerunt amiſſa; cum interim inclita matrona patientia invicta diceret: *Dominus providebit: Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſit nomen Domini benedictum*. Nec diſſimili modo ſe geſſit in perferendis tormentis & infeſtationibus ſibi a Dæmone illatis, quas iidem Rotæ Auditores *art. 7. partis ſecundæ ſuæ relationis* fuſe retulerunt; quæque latius deſcriptæ fuerunt a Joanne Matthiotto ejus Confeſſario in ejus vita *lib. 3.* apud Bollandianos *tom. 2. Martii*. In celebri opere *de imitatione Chriſti*, ſive illud ſit Joannis Gerſonii Cancellarii Pariſienſis, ſive Thomæ a Kempis, ſive Joannis Gerſenii Abbatis Ordinis S. Benedicti, uti erudite oſtendit Pater Virginius Valſechius Monachus Caſſinenſis *in diſſertat. Florentiæ impreſſa anno* 1724. hæc habentur *lib. 2. cap. 12. Jeſus habet nunc multos amatores gloriæ cæleſtis, ſed paucos bajulatores Crucis; habet multos deſideratores conſolationis, ſed paucos tribulationis; plures invenit ſocios menſæ, ſed paucos abſtinentiæ: omnes cupiunt cum eo gaudere, pauci volunt cum eo, aut pro eo aliquid ſuſtinere: multi Jeſum ſequuntur uſque ad fractionem panis, pauci uſque ad bibendum calicem paſſionis*. Inter paucos Beatificandi, & Canonizandi debent numerari: quocirca in eorum cauſis ſedulo inveſtigandum erit, an, & quas ærumnas, dum viverent, paſſi ſint; qua patientia, qua charitate pertulerint, probatione deſumpta ex teſtibus, qui ærumnas & tribulationes perſpectas habuerint, & invictam eorum patientiam bene noverint. Quod ſi res ſit de tribulationibus & tentationibus partem rationalem reſpicientibus, earum profecto tolerantia, & de eis victoria Confeſſariorum & Magiſtrorum ſpiritalium teſtimonio probanda eſt,

aut

aut ipſorum Dei Servorum ſcriptis, ſi ſuorum Superiorum juſſu vitam ſuam internam deſcripſerint: ceteræ autem probationes per teſtes externos, ex quibus virtutum in gradu heroico argumentum deducitur, Confeſſariorum dictis, & ceteris, quæ Dei Servi de ſe ſcripſerunt, validiorem conciliabunt auctoritatem. Quod ipſum dicendum erit, ſi pariter ex teſtibus demonſtrabitur, Dei Servos feliciter ſuperaſſe tentationes eas ſenſus, quæ teſtibus comprobari poſſunt: quippe magis eſt veriſimile, eum ærumnas & tribulationes ad rationem ſpectantes ſtrenue ſuperaſſe, qui probatur ſuperaſſe tentationes ſenſuum reſpicientes, quam illum, quem non conſtat, ſenſus ærumnas recte toleraſſe, quæ teſtibus oculatis probari poſſunt: niſi forte dicere velimus, inveriſimile eſſe, eum internas ſuperaſſe, qui in externis tribulationibus ſuccubuerit.

24 Finis huic capiti imponitur aureis verbis Cardinalis Bonæ *de principiis vitæ Chriſtianæ cap.*21. *part.*2. ubi ita ſcriptum reliquit: *Inſidiæ, calumniæ, perſecutiones, & alia mala hujus vitæ maximum bonum ſunt, & maxime diligendum; quia in illis nihil eſt boni, nihil amabile præter Divinum beneplacitum, ad quod, tamquam ad primum principium, cuncta revocari debent, quæ carni & ſanguini moleſta ſunt.* Et paulo ante: *Nos gaudere oportet, quod variis tribulationibus, quaſi quodam ſcalpello, nos Deus expolire dignetur, ut ſublimiori loco in domo ejus collocemur. Caſtigat ille, quos amat, ne mundi proſperitate corrupti, a via ſalutis aberrent. Ideo mali homines bonis ſunt neceſſarii, ut per illos, tamquam Dei miniſtros, exerceantur, & ad virtutem aſſiduis afflictionibus obdurentur.* Legi poteſt Silvius *tom.*1. *pag.*367. ubi late oſtendit, cauſam proximam tribulationum, quæ Juſtis eveniunt, non eſſe conſtituendam in ipſorum peccatis, ſed in gloriæ Divinæ manifeſtatione. Opera omnia Ven. Servi Dei Bartholomæi de Martyribus Archiepiſcopi Bracarenſis Romæ edita ſunt anno 1734. & *in eorum tom.*1. *par.*2. *de moribus Prælatorum pag.* 308. multa ex ſanctis Patribus collecta ſunt ad oſtendendam utilitatem tribulationum in hac vita.

CAPUT XXXI.

De nonnullis particulariter advertendis quoad dignitatum Eccleſiaſticarum adeptionem in cauſis Servorum Dei, qui eas, dum viverent, obtinuerunt.

1 ETſi jam actum eſt de virtutibus Theologalibus & Cardinalibus, quas diximus requiri debere in gradu heroico, cum de earum approbatione quæſtio inſtituitur in ſacrorum rituum Congregatione pro adſcribendis Dei Servis in album Beatorum atque Sanctorum; & quamquam multa præterea ſuperaddita ſunt, quorum in prædictis cauſis ratio habenda eſt: neceſſarium nihilominus videtur de aliis quoque habere ſermonem, quæ in cauſis Beatificationis & Canonizationis præteriri non poſ-

poſſunt, atque adeo ſedulo ponderari debent, pro ſtatu, in quo Dei Servi, dum viverent, fuerunt conſtituti.

2 Initioque ducto ab Eccleſiaſticis dignitatibus, & ſignanter ab earum adeptione, hæc habentur apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect.6. cap.1. Quoties igitur Acta Epiſcoporum, aut ſimilium Servorum Dei conſideranda erunt per reſpectum ad Beatificationem vel Canonizationem, attendendum primò occurret, an appetentia Præſulatus captus is, de quo agitur, ne dicam negotiatione, quæ omnino illicita eſt. Præſulatum autem, vel dignitatem non appetiviſſe, colligitur ex eo, quod invitus, nolens, aut ad eam minime adſpirans, munus reluctando ſuſceperit fidelis Dei famulus. Et qui hac ratione ad Epiſcopatum, aut ſimilem dignitatem Eccleſiaſticam promovetur, vocatur a Deo tamquam Aaron, atque ſpeciali auxilio a Deo dona certo certius conſequetur, quibus illam dignitatem recte adminiſtret, utpote qui in ea adminiſtranda non quæſivit, quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti; quia, non ut ſibi conſuleret, ſed ut Deo inſerviret, dignitates acceptavit.*

3 Juxta ergo Scacchi ſententiam in Dei Servo, de cujus virtutibus agitur, non perfunctorie, ſed exacte inquiri debet, num optaverit, num curaverit, num libens & volens ſe in Eccleſiaſticam dignitatem ingeſſerit, an inſcius, nihilque cogitans ad eam vocatus ſit, & invitus acceptaverit. De S. Cornelio Papa & Martyre ita ſcribit S. Cyprianus *epiſt.* 52. *ad Antonianum col.*150.: *Non, ut quidam, vim fecit, ut Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum coactus exciperet*. Joannes Diaconus in vita S. Gregorii *num.*44. (*tom.*4. *oper. S.Gregor. col.*38.) refert, eum fugam arripuiſſe, ne ſummus Pontifex fieret: *Quia palam egredi portas civitatis non poterat, a negotiatoribus exponendum ſe, diſſimulato, ut fertur, habitu, callidus impetravit; ſilvarum ſaltus expetiit, cavernarum latibula requiſivit, in quibus, dum ab omnibus ſumma ſollicitudine quæreretur, indicio columnæ fulgidæ ſuper ſe jugiter e cælo dependentis agnoſcitur, capitur, trahitur, & apud Beati Petri Apoſtolorum Principis templum ſummus Pontifex conſecratur*. S. Gregorius VII. *in epiſt.* 3. *lib.*1. *ad Guibertum Archiepiſcopum Ravennatem* (*tom.* 6. *collect. Hard. part.*1. *col.*1197.) hæc narrat de ſua ad Pontificatum electione: *Cum prædictus Dominus noſter Papa in eccleſia Salvatoris ſepulturæ traderetur, ortus eſt magnus tumultus populi & fremitus, & in me quaſi veſani inſurrexerunt, nil dicendi, nil conſulendi facultatis aut ſpatii relinquentes, violentis manibus me in locum Apoſtolici regiminis, cui longe impar ſum, rapuerunt*. Nonnulla alibi dicta ſunt de ſanctitate Victoris III. Gelaſii II. & Gregorii X. *lib.*videlicet 1. *cap.*41. *num.*24. & *num.*30. & *lib.*2. *cap.*24. §.36. Porro teſtis oculatus Leo Oſtienſis *lib.*3. *cap.*65. teſtatur, Victorem invitum electum fuiſſe ſummum Pontificem anno milleſimo octogeſimo ſexto, ſed non conſecratum ante milleſimum octogeſimum ſeptimum, cum poſt quatuor dies ab electione Roma egreſſus inſignia Pontificatus Tarracinæ dimiſiſſet, & Caſſinum ſe recepiſſet; nec niſi coacto apud Capuam Concilio Epiſcoporum, victus tandem precibus & rationibus Præſulum & Principum, qui adfuerant, præte-

præteritam electionem, Crucis & Purpuræ reſumptione, firmaverit. Pandulphus quoque Piſanus familiaris Gelaſii II. ſummi Pontificis in hiſtoria vitæ ipſius *ex recenſ. Conſtantini Cajetani pag.* 4. hæc fatur de ejus aſſumptione ad Pontificatum: *Sicque invitus ac renitens Domnus Joannes Cajetanus in Papam Gelaſium, Spiritus Sancti gratia mediante, hodie eſt & electus & ab omnibus in ſumma Sede locatus, cunctis Dei magnalia collaudantibus*. Notiſſimus eſt electionis modus, qui contigit in aſſumptione B. Gregorii Papæ X. ad ſummum Pontificatum. Erat enim extra Cardinalium Collegium, aberat a loco electionis, erat Archidiaconus Leodienſis, &, cum Pontifex electus eſt, erat in obſequio Chriſti trans mare in Syria apud Ptolemaidem cum Eduardo primogenito Regis Anglorum, tempus opportunum exſpectans, ut Hieroſolymam cum ceteris peregrinis proficiſceretur. Alia plura conſimilia facile cumulari poſſent: ſed ſilentio præteriri non poſſunt alia duo exempla, Sanctorum videlicet Cæleſtini V. & Pii V.: Archiepiſcopus Lugdunenſis, Epiſcopi duo, & duo Sedis Apoſtolicæ Notarii Petrum de Morono, qui Cæleſtini V. deinde nomen aſſumpſit, in eremo degentem Oratores adiere, expoſitaque adventus cauſa, & Cardinalium ſuffragiis, qui eum in ſummum Pontificem elegerant, e ſcripto prolatis, ejus conſtantiam in reſpuenda ſumma dignitate infringere non potuerunt. Franciſcus Petrarca *lib.*2. *de vita ſolitaria ſect.*3. *cap.*18. ſcribit, illum fuga ſe ſubducere meditatum, ſed accurrentium populorum pietate ex ea retractum eſſe; nec vero aſſenſum unquam præſtiturum fuiſſe, niſi acceſſiſſent preces Caroli Siciliæ Regis, & Caroli Martelli ejus filii pariter Hungariæ Regis, qui eo accurrerant, & Cardinalis Latini, aliorumque, qui hoc unico remedio teſtabantur ſubveniri poſſe diuturnis & maximis Chriſtiani orbis incommodis, quorum rationem ajebant ipſum eſſe Deo redditurum, niſi a Deo decretum & miſſum Pontificatum acceptaret. De Sancto demum Pio V. tum *in compendio virtutum* exhibito occaſione Canonizationis ipſius, in Appendicibus iterum imprimendo, tum in bulla Canonizationis fuſe narratur, nunquam ab eo quæſitum fuiſſe, nec optatum ſupremæ dignitatis faſtigium, ſed Pontificali oneri mira ſibi ſacri Collegii conſenſione delato non niſi poſt fuſas Deo ferventiſſimas preces humillime collum ſubmiſiſſe: quod factum una cum omnibus ſuis circumſtantiis legi poteſt in hiſtoria ejus vitæ compoſita a Paulo Alexandro Maffejo *lib.* 1. *cap.* 12. Item ad hanc claſſem ſpectare videtur factum S. Philippi Benitii: cum etenim, mortuo Clemente IV. ſummo Pontifice, Cardinales inter ſe diſſiderent de ſummo Pontifice eligendo, a quibuſdam pro Pontifice propoſitus fuit Philippus tunc Præſes Generalis Ordinis Servorum B. Mariæ, ob inſignem miraculorum famam; ſed ipſe, re cognita, diſceſſit, & apud Montem Tuniatum delituit, donec alius electus eſſet, Beatus videlicet Gregorius X., uti referunt Archangelus Gianius, qui ea excerpſit *ex hiſtoria S. Philippi*, Ferrarius *in catalogo Sanctorum Italiæ*, *ad diem* 23. *Auguſti*, Spondanus *ad an.*1271. *num.*5. Bzovius *ad an.*1285. *num.* 18. Raynaldus *ad eumd. an. num.*82.

num. 82. Pagi *in breviar. Rom. Pontif. tom.* 3. *in vita Gregorii X. num.* 5. Baillet *in vita S. Philippi Benitii ad diem* 23. *Auguſti*. Concordant lectiones propriæ, quæ in Eccleſia univerſali, die ejus feſto in ipſius honorem recitantur. In bulla autem Canonizationis *cod. Canoniz. num.* 103. *pag.* 543. hæc habentur: *Philippus veterum Anachoretarum mores æmulari ſtudens, in cryptam Montis Senarii Deo liberius vacaturus quadriennium ſeceſſit. Ceteris ejus virtutibus par fuit cordis humilitas, qua Patriæ Eccleſiæ Epiſcopatum reſpuit. Viterbium inde properans poſt piam dormitionem deceſſoris noſtri Clementis Papæ IV. ubi per Ottobonum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconum Cardinalem Sancti Hadriani, ſuique Ordinis Patronum ſibi oblata Pontificia dignitate palam ſe indignum profeſſus, in ſolitudinem remeavit, ipſum Ottobonum ad tantum faſtigium aliquando evehendum, ſed brevi eo potiturum, vaticinatus*. Archiepiſcopus Ancyranus *in notis ad hanc bullam Canonizationis pag.* 547. hæc habet: *Modus, quo vir Dei ſermonem de Pontificatu ineundo ſibi factum ab Ottobono Cardinali de Fliſco modeſtiſſime declinavit, in Conſtitutione explicatur ex veteribus commentariis, ſive proceſſibus fide integra de Philippi ſanctitate congeſtis, ac Romæ in examen adductis, quos nondum typis vulgatos nos ipſi verſavimus*: & Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Philippi *tit. de profundiſſima humilitate* ita ſcripſerunt: *Sed hujus Beati viri animi firmitas magis eluxit, cum vacaret Sedes Epiſcopi Florentini, & populus Philippum poſtulavit Epiſcopum; ipſe autem illico ab urbe receſſit: & Viterbii, prima Sede vacante per obitum Clementis IV. cum Cardinales de Succeſſore eligendo non concordarent, de Philippo tractarunt, & id præcipue poſtularunt Cardinalis Ubaldinus, & alter Cardinalis Fliſcus Ordinis Protector; ſed clam aufugiens in vaſtam altiſſimi montis ſolitudinem ſeſe abdidit, ibique una cum ſocio diu delituit. Quæ omnia deponunt teſtes, & probant vitæ manuſcriptæ*.

4 Quæ contigerunt in electione ad ſummum Pontificatum, contigerunt etiam in electione ad dignitatem Cardinalatus, & ad Epiſcopatum. De S. Franciſco Borgia ita legitur in bulla Canonizationis *cit. cod. pag.* 537. *Sed Julius Pontifex, & Carolus V. tantam virtutem in Cantabris deliteſcere indignum rati, conſilium de illo inter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales cooptando certatim, incaſſum tamen, quod poſtea ſæpenumero quoque factum, inierunt. Ignatius, qui Sociis aditum ad honores legibus latis obſtruxerat, Julii pedibus obvolutus, ne invito atque inſcio honorem deferat, neve oblatum capere cogat, naſcenti Sodalitati hoc ſaltem benignus tribuat, libello ſupplice, & lacrymis coram exorat; & permagna Franciſci lætitia impetrat, qui & grati animi teſtes litteras ad Pontificem dedit*: & in vita Cardinalis Joannis Poggii mei concivis *in continuatione ad librum* Onuphrii Panvinii *de ſummis Pontificibus, & S. R. E. Cardinalibus*, exarata a Joanne Antonio Petramellario meo pariter concive fuſe exponitur, quomodo Apoſtolici Nuntii munere fungens apud Carolum V. Imperatorem, mandante ſummo Pontifice Paulo III. Franciſcum Borgiam Gandienſium Ducem, poſtea Societatis Jeſu Præpoſitum, hortatus ſit, ut Cardinalitiam dignitatem, quam ei tum ob ſingulares

gulares animi dotes ac merita, tum quia Pontifex ab Alexandro VI. illius gentili in Senatum adſcitus fuerat, tum etiam ob Imperatoris preces offerebat, acceptaret: at Franciſcus reſpondit, ſe immortales ſummo Pontifici & Imperatori gratias agere & habere, ſemperque apud Deum tanti beneficii oblati memorem fore; ſed ſe jampridem ſæculo renuntiaſſe, & agnoſcere ſuos humeros impares eſſe tanto oneri ferendo. De S. Philippo Nerio ita legitur in relatione Rotæ Auditorum exarata in ejus cauſa (*tit. de mundi contemptu*): *Beatus Philippus dignitatem Cardinalatus a fel. record. Clemente VIII. ſibi delatam recuſavit, ut plene deponunt teſtes, & patet ex reſcripto manu ejuſdem Clementis ſcripto in memoriali quodam Beati Philippi per ipſum teſtem ad eumdem Clementem allato &c. Recuſavit etiam eamdem Cardinalatus dignitatem prius ſibi ſponte oblatam a Gregorio XIV. ut plane deponunt teſtes*. Item obvia ſunt exempla Sanctorum, qui non ita facile induci potuerunt, ut Epiſcopatum, licet non appetitum, multoque minus petitum, ſed ſponte oblatum acceptarent. Apud Socratem Ammonius Monachus dexteram ſibi auriculam præcidit ſperans, ſe ea *irregularitate* eos deterriturum, qui ipſum ad Epiſcopatum rapere meditabantur. Et apud Palladium *in hiſtor. Lauſiaca in vita ejuſdem Ammonii* adjicitur, quod, delata notitia auris amputatæ ad Timotheum Epiſcopum, qui precibus plebis impulſus eum Epiſcopum ordinare volebat, cum a propoſito non deſiſteret, alioſque idcirco ad Ammonium miſiſſet, qui eum per vim ad ſe adducerent ordinandum, licet aure carentem; hi re infecta receſſerunt, audito juramento per eum emiſſo de lingua ſibi excidenda, ſi cogere vellent. Rurſus apud citatum Socratem Nilamnon, habita notitia adventus Theophili Epiſcopi Alexandrini, qui venerat, ut ipſum Epiſcopalibus inſignibus exornaret, in preces effuſus efflavit animam, enixius fugiens Epiſcopatum, quam mortem. Syneſius, ut ex ejus epiſtolis deſumitur, ne Epiſcopus fieret, ſe continentiæ, & Fidei inimicum ſimulavit; raro quidem exemplo propter circumſtantias, de quibus modo agendum non eſt, excuſando, quodque idcirco, uti periculis obnoxium, non eſt ad imitationem proponendum. S. Paulinus Nolanus Epiſcopus *epiſt.* 2. *num.* 2. *pag.* 8. loquens de ſui electione ad Epiſcopatum dicit, ſe ad Sedem Epiſcopalem fuiſſe multitudine ſtrangulante compulſum. S. Malachias, cum pari violentia Primatum Hiberniæ ſuſcipere cogeretur, ut eſt in ejus vita apud Surium: *Ad mortem* (inquit) *me ducitis, ſed obedio ſpe Martyrii*. Paulinus *in vita S. Ambroſii* narrat, eum tentaſſe ſibi aliquam incontinentiæ ſpeciem opponere; ſed, cognita pia fraude, viciſſe priorem caſtitatis incorruptam famam, & Epiſcopum, licet invitum, electum eſſe. S. Poſſidius *in vita S. Auguſtini cap.* 8. hæc habet de ejus aſſumptione ad Epiſcopatum: *Compulſus atque coactus ſuccubuit, & Epiſcopatus curam, & majoris loci Ordinationem ſuſcepit*. De S. Fulgentio ſic loquitur Auctor vitæ ejus: *Tunc Beatus Fulgentius eligentium vota velociori præveniens fuga latebris incertis abſconditur, nec quæſitus ullatenus invenitur*: & infra: *Tunc aggregata vi-*

ta vi-

ta violentæ multitudinis manu repente Beatus Fulgentius in propria cellula repertus invaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex eſſe, non rogatur, ſed cogitur. De S. Anſelmo ſic ſcribit Edinerus in ejus vita *lib.* 2. (*poſt opera S. Anſelmi pag.* 13.): *Audit hæc ille* (Anſelmus videlicet electionem ſuam) *& fere uſque ad exanimationem ſui contradicit, reluctatur, & obſiſtit. Prævalet tamen Eccleſiæ Dei conventus. Rapitur ergo, & violenter in vicinam eccleſiam cum hymnis & laudibus portatur magis, quam ducitur.* Faciunt quoque exempla eorum, qui oblatos Epiſcopatus nunquam acceptare voluerunt, vel qui non acceptarunt, niſi ſerio accedente Superiorum præcepto. Sancti Bernardus, Thomas de Aquino, Bernardinus Senenſis, Vincentius Ferrerius oblatos ſibi Epiſcopatus recuſarunt, nec unquam acceptare voluerunt, uti congeſtis monumentis oſtendit Platus *de bono ſtatu Religioſorum lib.* 1. *cap.* 38. Bernardinus Juſtinianus *in vita S. Laurentii Juſtiniani cap.* 4. teſtatur, ter ei a ſummo Pontifice imperatum, ut ſuæ ad Patriarchatum electioni aſſenſum præberet: *Non parere igitur non potuit Pontifici ter jubenti.* Jacobus Zenus Epiſcopus Feltrenſis *in vita B. Nicolai Albergati cap.* 3. ſcribit, eum non ſtatim morem geſsiſſe voluntati Cleri Bononienſis, qui ipſum in Epiſcopum elegerat; ſed quanto ille ardentius inſiſtebat, tanto ipſum conſtantius recuſaſſe: *Per hunc modum cum integrum ſemeſtre Bononienſis Eccleſia Paſtore deſolata jaceret, illis neminem, niſi Nicolaum, volentibus, eo autem conſtantiſſime detrectante, novas tandem artes cives excogitarunt, ut deſiderio potirentur: operam enim adhibuerunt, ut qui in ea Religione maxima auctoritate præſtabant, quibus imperandi poteſtas erat, illi ex auctoritate præcipientes, Nicolaum obedire, compellerent; quibus cum non parere non poſſet, curam Bononienſis plebis aſſumere, & Epiſcopus eſſe coactus eſt.* De S. Andrea Corſino communi Cleri & populi ſuffragio in Epiſcopum Feſulanum electo habetur in bulla Canonizationis *cod. Canoniz. pag.* 528. eum, nuntio electionis audito, clam in Carthuſiæ Florentinæ ſeceſſum auſugiſſe, Dei Matre exorata, ut ſe ab ea dignitate liberaret: *Illo diu quæſito, nec reperto, de Præſulis electione mutanda Clerus & populus Feſulanus conſilium ineunt. Sed puer trimus cœtum electorum ingreſſus, Andream Epiſcopum probe renunciatum neqnaquam mutandum, exclamat, inter Carthuſianos orantem deliteſcere; unde ad Feſulanam Eccleſiam de honore Pontificali ſubeundo ipſe quoque viſu monitus perducitur. A beatæ memoriæ Urbano Papa V. deceſſore noſtro in Paſtorali munere confirmatus, oves ſuas omni pietatis officio paſcere ſatagit.* S. Petrus Damiani *in epiſt. ad Nicolaum II. quæ extat in principio opuſculi* 19. *tom.* 3. *oper.* ait, ſe a Stephano Pontifice vim paſſum, ut Epiſcopus fieret: *Poſt ſanctæ memoriæ Domini Stephani veſtri quidem deceſſoris, mei autem Perſecutoris obitum ego a me protinus Epiſcopatum non canonice traditum, ſed violenter injectum funditus abſcidiſſem.*

5 De Pontificiæ dignitatis & poteſtatis excellentia diſſerit S. Bernardus *de conſiderat. lib.* 2. *cap.* 8. *col.* 428. *oper. vol.* 1. *Quis es?* (alloquitur Papam Eugenium) *Sacerdos magnus, ſummus Pontifex. Tu Princeps Epiſcoporum,*

rum , tu heres Apoſtolorum , tu primatu Abel , gubernatu Noe , patriarchatu Abraham , Ordine Melchiſedech , dignitate Aaron , auctoritate Moyſes , judicatu Samuel , poteſtate Petrus , unctione Chriſtus . Tu es , cui Claves traditæ , cui oves creditæ ſunt . Sunt quidem & alii cæli Janitores , & gregum Paſtores ; ſed tu tanto glorioſius , quanto & differentius utrumque præ ceteris nomen hereditaſti . Habent illi ſibi aſſignatos greges ſinguli ſingulos ; tibi univerſi crediti , uni unus . Nec modo ovium , ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor . De S. R. E. Cardinalium dignitate plura habentur *in Conſtit.* 19. Eugenii IV. *Bullarii Romani tom.* 3. *part.* 3. ubi poſt plura legitur *§.* 6. *p.* 22. *Ipſos præterea Cardinales pro honoris ac dignitatis eminentia partem ſui corporis , ſummi Pontifices appellant . Ex quo ſine ulla dubitatione oſtenditur , poſt caput Eccleſiæ , quod eſt Papa , contigua ſui corporis membra , qui ſunt Fratres ejus Cardinales , præ ceteris Eccleſiæ membris , ac partibus honorari debere* : & in concione Pii II. *in commentar.* a Joanne Gobellino compoſitis relata *lib.*4. *pag.*99. qua novos a ſe creatos Cardinales allocutus eſt : *Maxima , Filii , & excellentiſſima dignitate donati eſtis : ad Collegium Apoſtolicum vocati , Conſiliarii noſtri , & Conjudices orbis terrarum eritis : inter cauſam & cauſam , inter ſanguinem & ſanguinem , inter lepram & lepram diſcernere vos oportebit : Succeſſores Apoſtolorum circa thronum noſtrum ſedebitis ; vos Senatores Urbis , & Regum ſimiles eritis , veri mundi cardines , ſuper quibus militantis oſtium Eccleſiæ volvendum ac regendum eſt .* Demum ceteris prætermiſsis , hæc de Epiſcopis habentur in ſacroſancto Concilio Tridentino (*ſeſs.* 23. *cap.* 4. *de ſacramento Ordinis*) : *Synodus declarat , præter ceteros Eccleſiaſticos gradus , Epiſcopos , qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt , ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere , & poſitos , ſicut idem Apoſtolus ait , a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei .* De ſe , aliiſque Apoſtolis loquens inquit D. Paulus 2. *ad Corinth.* 5. *v.* 20. *Pro Chriſto ergo legatione fungimur* ; & S. Leo *ſerm.* 3. *de anniverſ. Aſſumpt.* Epiſcopos *Eccleſiæ principes* nuncupat, *& Apoſtolorum ſucceſſores , ac poteſtatis illorum participes* ; & præclare Auctor libri *de dignitate Sacerdotali cap.* 2. (*in append. ad oper. S. Ambroſii col.* 359.) ſubjicit : *Honor igitur , Fratres , & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari . Si Regum fulgori compares , & Principum diademati , longe erit inferius , tamquam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares ; quippe cum videas , Regum colla & Principum ſubmitti genibus Sacerdotum , & exoſculata eorum dextra , orationibus eorum credant ſe communiri .*

6 Atque ex his infertur , non modo illicitum eſſe , quod abſit , malis artibus prædictas adipiſci dignitates , ſed etiam earum ſimplex deſiderium culpa non vacare , juxta illud Sancti Auguſtini *lib.* 19. *cap.* 19. *de civit. Dei* relatum *in can. Qui Epiſcopatum* 8. *quæſt.* 1. *Locus vero ſuperior , ſine quo regi populus non poteſt , etſi ita teneatur , atque adminiſtretur , ut decet , tamen non decenter appetitur* . Huc facit illud Apoſtoli *ad Hebræos* 5. *v.* 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem , ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron* . Theologice res examinatur a D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 1. ubi ait , tria poſſe conſi-

Digitized by Google

conſiderari in Epiſcopatu, & ſic in ceteris ſupra recenſitis dignitatibus, operationem videlicet, per quam providetur utilitati Proximorum, gradus altitudinem, & honorem, qui gradus altitudinem comitatur; ſubjicitque, *præſumptuoſum* eſſe appetere gradus celſitudinem; &, quamvis ſecundùm ſe laudabile ſit appetere Proximis prodeſſe, hoc ipſum tamen etiam eſſe *præſumptuoſum*, cum annexam habeat gradus celſitudinem. Traditur hoc ipſum ab eodem S. Doctore *quodlibet. 2. quæſt. 6. art.* 1. & licet citatis locis doceat, hæc non habere locum, ſi urgeat neceſſitas, addit nihilominus Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *in admonit. ad Epiſcopum Theanenſem nepotem ſuum* hæc, quæ ſequuntur: *At Sanctus Thomas in loco ſupra notato ſcribit, imminente manifeſta neceſſitate, poſſe Epiſcopatum appeti. Reſpondeo, admonendos eſſe ambitioſos, ut manifeſtam illam neceſſitatem exſpectent; quæ ſi tempore ſuo non advenerit, ut temporibus noſtris, & temporibus Patrum noſtrorum non advenit, quieſcant, nec ſolum petere non audeant, ſed nec ullo modo appetere*. Celebris eſt homilia tertia S. Joannis Chryſoſtomi in Acta Apoſtolorum, ùbi ad rem aït (*n.* 4. *pag.* 28. *tom.* 9. *oper.*): *Si ſcires enim Epiſcopum omnium eſſe, omnium onera ferre oportere; quod aliis iraſcentibus venia detur, illi vero minime; quod aliis peccantibus excuſatio multa, ipſi vero nulla ſit; ad hanc dignitatem non accurriſſes*: & in *libro* 3. *de Sacerdotio*, poſtquam conſideravit, Apoſtolum Paulum *in prima epiſtola ad Corinthios*, inter quos per diuturnum tempus Apoſtolatus ſui munere functus fuerat, dixiſſe, in timore & tremore multo fuiſſe apud illos, ſubjicit *n.* 7. (*pag.* 385. *tom.* 1. *oper.*): *Si igitur ille, qui majora, quam præcepta Dei ferrent, præſtaret, & nuſquam quæ ſua erant quæreret, ſed quæ ſubditorum; ita formidoloſus erat, cum ad principatus magnitudinem reſpiceret, quid faciemus nos, qui ſæpe noſtra quærimus, qui Chriſti mandata non ſolum non ſuperamus, ſed majori ex parte tranſgredimur?* Quocirca, ratione periculi, etiam a ceteris præſcindendo, nemo eſt qui non videat, prædictas Eccleſiaſticas dignitates tuta conſcientia deſiderari non poſſe, quemadmodum proſequitur Cardinalis Pallavicinus *in vindicationibus Societ. Jeſu cap.* 41. *Ideo hæc munera averſari laudabile eſt, non tamquam mala, ſed tamquam ſuſcipientibus periculoſa. Ita generatim opes, dominatio, claritas nominis ſuopte ingenio quidem bona ſunt, alioqui Deum non haberent auctorem, nec inter Dei beneficia numerarentur; ſed bona ſunt perquam lubrica, pedibuſque non præcautis lapſum parantia. Idcirco tutius, adeoque laudabilius repudiantur, uti Lex Chriſtiana nos docet, & nonnulli etiam ex Ethnicis cognoverunt*.

7 Apoſtolus Paulus *in epiſt.* 1. *ad Timotheum cap.* 3. qualitates exprimit, quæ in Epiſcopo neceſſariæ ſunt, quæque multo magis neceſſariæ eſſe videntur in Romano Pontifice, qui eſt Epiſcopus Epiſcoporum, & ex eadem ratione extendendæ etiam videntur ad Cardinales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, juxta Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. & *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. *de reformat.*, ubi ſtatuitur, ea omnia & ſingula, quæ de Epiſcoporum præficiendorum vita, ætate, & doctrina, & ceteris qualitatibus conſtituta ſunt, exigi

exigi etiam debere in creatione Cardinalium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quamvis Diaconi ſint. Ex qualitatibus ab Apoſtolo indicatis aliquæ ſunt negativæ, aliæ poſitivæ, ut *loc. cit. v.2.*: *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem, non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum, non litigioſum, non cupidum, ſed ſuæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit? Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat Diaboli. Oportet autem, illum & teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum Diaboli.* Repetit hæc eadem Apoſtolus *in epiſt. ad Titum cap.* 1.; cumque vix contingat, aliquem dictis qualitatibus omnibus eſſe præditum, vel ſaltem reputare poſſe, ſe præditum eſſe, hinc fit, ut a nemine ſine culpa memoratæ modo dignitates appeti poſſint, juxta illud Iſidori Peluſiotæ *lib.* 1. *epiſt.*4. *Non eſt quorumlibet, vir præclare, Epiſcopatum appetere, verum eorum, quorum vita ex Pauli legibus dirigitur.* Apoſtolus ante verba ſupra recenſita dixerat: *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* In Epiſcopatu quippe cum procuratio contineatur Proximorum ſalutis, Epiſcopatus deſiderium ſpiritalem hominum profectum reſpiciens, laudabile utique eſt & meritorium; ut ſuperius ex D. Thoma dictum eſt, & confirmat S. Joannes Chryſoſtomus *in epiſt.* 1. *ad Timoth. homil.* 10. (*pag.*598. *oper. tom.*11.): *Si quis Epiſcopatum deſiderat. Non improbo illum, inquit; opus quippe regiminis eſt. Si quis hoc deſiderio tenetur, ita ut non imperium, & auctoritatem cupiat tantum, ſed Præpoſiti officium, non improbo. Bonum enim opus deſiderat .... Si quis ita deſiderat, utique deſideret.* Sed, ne ex prædictis verbis occaſio & anſa arriperetur Epiſcopatum deſiderandi, Apoſtolus ſtatim ſubjecit, oportere, Epiſcopum eſſe irreprehenſibilem, uti obſervat S. Gregorius M. *in Paſtorali libro part.* 1. *cap.* 8. *Laudans deſiderium, in pavorem protinus vertit, quod laudavit, cum repente ſubjungit: Oportet autem, Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* Idemque S. Gregorius ſcite animadvertit, in hiſce deſideriis periculum eſſe, ne labor & opus, quod deſiderans animo verſat, ludibrium ſit, quo ſe animus in ſummo ſui cortice paſcat, & furtiva honorum libido in animi penetralibus regnet: *Sed plerumque hi, qui ſubire magiſterium Paſtorale cupiunt, nonnulla quoque opera bona animo proponunt; &, quamvis hoc intentione elationis appetunt, operaturos tamen ſe magna pertractant, fitque, ut aliud in imis intentio ſupprimat, aliud tractantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat.* Quod etiam conſonat doctrinæ D. Thomæ ſupra memoratæ, qui docuit, *præſumptuoſum* eſſe Epiſcopatum appetere propter gradus celſitudinem, quæ in Epiſcopatus deſiderio comes eſt ſpiritalis utilitatis Proximorum, cui deſiderans ſe inhærere profitetur. Aurea ſunt verba Cardinalis Bonæ *in principiis vitæ Chriſtianæ part.* 1. *cap.*43. *Magna temeritas Eccleſiaſticorum eſt, qui, cum viribus careant ad onus Paſtorale ferendum, illud tamen anxie quærunt, & ſe illi ſponte ſubjiciunt, non vocati a Deo, ſed ſpiritu elationis impulſi,*

non ut gregem paſcant, ſed ut ipſi paſcantur, non ut regant, ſed ut dominentur &c. Ut autem ſuæ ſuperbiæ velamen obtendant, libenter arripiunt, quod ait Apoſtolus, Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat; *nec tamen advertunt, quod, laudato deſiderio, id, quod laudaverat, in terrorem protinus vertit ſubdens*: Oportet autem, Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem, modeſtum. *Et quis eſt tanta præditus ſanctitate, ut poſſit ſe in omnibus irreprehenſibilem exhibere &c.? Ac proinde animarum cura ſine manifeſta Dei vocatione acceptanda non eſt, tum diu conſiderandum, quid valeant humeri, quid ferre recuſent. Non debet præeſſe, qui non poteſt prodeſſe.* Celebre eſt opus Ven. Dei Servi Bartholomæi a Martyribus Archiepiſcopi Bracarenſis, cui titulus eſt, *Stimulus Paſtorum*. Illud meritis laudibus proſequuntur Antonius Poſſevinus e Societate Jeſu, Ambroſius Altamura Ordinis Prædicatorum, & ex eodem Ordine Dominicus Gravina, Fernandez, Plodius, Fontana, Marcheſius, Echard. Bartholomæus autem in eo opere ita ſcribit: *Nemo certe ſe imaginibus cogitationum magna facturum proponentibus illudere debet, ſed ex anteacta vita judicare, quid in Epiſcopatu acturus ſit. Quomodo enim verbi gratia in culmine poſitus diſcere, immo docere poterit humilitatem, qui in imis non deſinit ſuperbire? Quomodo ſe pro animarum ſibi creditarum ſalute procuranda impendere ac ſuperimpendere volet, qui animæ propriæ curam vix ullam habuit, totumque ſe terrenis cogitationibus & deſideriis immerſit? Qua ratione onus illud Angelicis humeris formidandum ſuſtinere poterit, qui ſe ipſum in via virtutis crebro titubantem vix ſuſtentare valuit? O ſtultum, qui, cum ad caſum urgeatur ex oneribus propriis, humeros inconſiderate ſubmittit opprimendus alienis!* Legi poteſt vita prædicti Servi Dei Bartholomæi a Martyribus ſcripta a Malachia de Inguimbert Epiſcopo Carpentoractenſi, ubi *part.* 1. *cap.* 4. late exponit, quomodo Ludovicus Granatenſis, vir magni nominis, & tunc Præſes provinciæ Luſitanæ Fratrum Prædicatorum, ſe ſubtraxerit oneri Archiepiſcopatus Bracarenſis, quem Regina Catharina Luſitaniæ ei obtulerat, & quanta animi demiſſione, quanta humilitate, quanta hæſitatione Bartholomæus eum acceptaverit, inductus nedum precibus & ſuaſionibus, ſed etiam præcepto obedientiæ ſub pœna excommunicationis, niſi acceptaret, denunciatæ ab eodem Patre Ludovico de Granata, qui dono diſcretionis ſpirituum erat illuſtratus, & Bartholomæi ſanctitatem bene noverat.

8 Hucuſque adducta ſuadent, nec ſupremam Sedem, nec dignitatem Cardinalatus, nec Epiſcopale faſtigium ultro eſſe apppetenda, nec omnino acceptanda animo libenti, ſed debitis tantum intercedentibus circumſtantiis; de quibus idcirco quæſtio erit inſtituenda, cum de Servorum Dei, qui eas obtinuerunt, Beatificatione & Canonizatione pertractabitur. Notum eſt omnibus, qua animi conſtantia Clemens Papa XI. oblatum concordi Cardinalium ſuffragio Pontificatum per tres dies a ſe rejecerit, de quo etiam infra. Ita res ab ipſo narratur *tom.* 1. *ſuarum epiſtolarum, &* *Bre-*

Digitized by Google

Brevium, quæ a Nobis hoc in loco referuntur, cum inde aliquid hauriri poſſit, quod conferat ad rem, de qua nunc agitur, ad debitas videlicet circumſtantias, quarum ope ſummus Pontificatus abſque labe, & omnino licite, dummodo ſponte oblatus sit, acceptari poteſt. *In epiſtola* ergo *ad Joſephum tunc Hungariæ Regem, & in Romanorum Regem electum* ita ſcribit: *Ha voluto Dio Signor noſtro promoverci all'alto grado di ſuo Vicario in terra, e l'ha voluto in guiſa, che per quanto i ſacri Elettori conoſceſſero molto prima la noſtra inſufficienza, e Noi medeſimi l'abbiamo in quel punto proteſtata con vive lagrime poſte fuori dal più profondo dell'animo, per difenderci dalle violenze di tutto il ſacro Collegio, ciò non è baſtato per ſottrarci da un peſo, che ſempre più ci rieſce formidabile.* Et in *epiſtola ad Ludovicum XIV. Francorum Regem Chriſtianiſſimum*: *Quindi, conoſcendo Noi le proprie graviſſime imperfezioni, ed incerti ancora della volontà Divina, abbiamo con forza di copioſe lagrime paleſata lungamente la noſtra ripugnanza, ritardando il conſenſo ſino a quel punto, che contraſtato dalla coſtanza degli Elettori cominciava a paſſare per colpa d'oſtinazione nel reſiſtere allo Spirito Santo: ed allora fu, che convinti, voler Dio medeſimo nelle grandi opere non ſolo eſſere, ma comparire ancora l'autore, ci laſciammo condurre al Soglio Pontificio.* Porro hæc oſtendunt, in ſummi Pontificatus acceptatione debitas non deficere circumſtantias, ſi quis eum non appetiverit, ſi oblatum recuſaverit, ſi ſuas imperfectiones Electoribus patefecerit, ſi, eis minime obſtantibus, a ſuo propoſito Electores non receſſerint: poſt hæc quippe, ſi recuſans in ſuo ſenſu perſiſteret, obſtinationis notæ eſſet obnoxius, & voluntati Divinæ congruis ſignis ſibi manifeſtatæ obſiſtere velle videretur.

9 Quoad ceteras vero dignitates, Cardinalatus videlicet, & Epiſcopatus, ſummi Pontificis præceptum ſufficere debere videtur, ut eædem nullatenus concupitæ, aut quæſitæ acceptentur; & præcipue, ſi, quæ acceptationi obſiſtere poſſe exiſtimabantur, fuerint ipſi patefacta. Beatus Albertus cognomento Magnus ad Inſulas Tarviſinas electus eſt, cui Humbertus Ordinis Prædicatorum Magiſter, vir ſane graviſſimus, epiſtolam ſcripſit relatam apud Theophilum Raynaudum *oper. tom.* 15. *pag.* 121. in qua conſilia & preces ſecernit a præceptis; ac de præcepto loquens moram etiam poſt illud admittit, ſed ad tempus, indicans, ſi ſerium ſit & perſeverans, ei præſtandam eſſe obedientiam: *Non moveant vos, obſecro, conſilia & preces Dominorum veſtrorum de Curia quidem emanantia, in qua cito & facile in ſibilum atque deriſum talia verti ſolent. Non flectant vos præcepta Papalia, quæ neminem efficacius reſiſtere volentem cogere conſueverunt; nec ſancta hujuſmodi ad tempus inobedientia hominis famam lædere, ſed potius augere ſolet.* Quam ad rem ea quoque faciunt, quæ ſupra dicta ſunt de electione Sancti Laurentii Juſtiniani ad Venetum Patriarchatum, & Beati Nicolai Albergati ad regimen Bononienſis Eccleſiæ.

10 Apud S. Bernardum *lib.* 4. *de conſiderat. cap.* 4. *num.* 12. *col.* 446. *loc. cit.* Eugenius Pontifex admonetur, ut invitos & reluctantes aſſumat ad

Cardinalatus dignitatem, ambientes autem rejiciat; tum longo ſermone proſequitur idem S. Bernardus dotes, quibus Cardinales fulgere debent, de quibus aliqua indicabuntur in capite ſequenti: *Itaque non volentes, neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes, etiam coge illos & compelle intrare: in talibus, ut opinor, requieſcet ſpiritus tuus, qui non ſint attritæ frontis, ſed verecundi, ſed timorati, qui præter Deum tantum timeant nihil, nihil ſperent, niſi a Deo*. Summus Pontifex Pius II. *lib.4. commentar. pag.98.* acriter conqueſtus eſt, de inſolenti ſui temporis plurimorum ambitione, qui pro obtinenda Cardinalatus dignitate impudenter inſtabant: *Nam quis eſt Clericali charactere inſignitus, qui non ſe dignum Cardinalatus honore dijudicet? qui non petat? qui non inſtet? & inter Candidatos, ut ita dicamus, videri, & eſſe velit? Nimium viluit hæc dignitas, quando vel pueri, eam ſibi deberi, exiſtimant. Sed incidimus in mores iſtos: non poſſumus prohibere petentes, non admittere facile poſſumus*. Perpenſis ſupra recitatis verbis, totoque tenore ſententiæ S.Bernardi, Ven.Cæſar Cardinalis Baronius de Cardinalatus deſiderio egregie locutus eſt *in epiſtola nuncupatoria tomi 7. ſuorum annalium ad ſummum Pontificem Clementem VIII. edit. Romanæ an.1596*. Quandoquidem autem ſermo incidit de Cardinali Baronio, ſcire opus eſt, eum fuiſſe virum ſanctis moribus præditum, quique ante Cardinalatum, & in Cardinalatu pro Dei Eccleſia in concinnandis annalibus immenſos propemodum exantlavit labores, teſte Montacutio homine ab Eccleſia Catholica ſepoſito, qui *in apparatu ad origines Eccleſiaſticas* licet in Baronium ſcribere auſus ſit, ſed infelici prorſus conatu, quemadmodum pluribus demonſtravit Henricus Cardinalis Noriſius *in cenotaphiis Piſanis*, hoc tamen de moribus & laboribus ejus ingenuum & illuſtre edidit teſtimonium *in præfatione num.62. Nec ulla ætas* (talem virum) *erit emiſſura, ſive molem & magnitudinem operis ſpectemus, ſeu rerum narratarum varietatem, ſive methodum, & diſpoſitionem facilem &c. Quod ſi qui deinceps ad parem laudem aſpirent, in ſecundis omnino, tertiiſque conſidebunt, eo quod veſtigia illius conſectentur, qui temporis prærogativa prior exemplo illis præivit conſecuturis*. Et poſt plura *n.75. Diſſentire mihi neceſſe eſt ſæpius a Baronio: & quidni liceat diſſentire? Caſtrio, Torniello de la Puente, aliis licuit, & noviſſime, ac inprimis doctiſſimo Petavio. Non tamen ita diſſentiendum duxi, ut contumeliis inceſſerem & opprobriis, quod noſtri vellent, & non factum accuſantur zelatores. Virum enim optime de Eccleſiaſtica antiquitate meritum, quod negari nec poteſt, nec debet, illuſtri adeo nominis celebritate, eminentiſſima dignitate conſtitutum, honeſtum, probum præterea, quod commemorant & fatentur etiam ipſi ejus Adverſarii, in privata vita, ac rigide ſeverum, ac tantum non aſceticum, nuſquam niſi honorifice compellavi*.

11 Verba vero Cardinalis Baronii in modo memorata epiſtola nuncupatoria ſunt hæc: *Ea quidem tam multa, dum quis prudenter perlegit* (loquitur de ſupra citato textu, & aliis qui in eodem libro S. Bernardi continentur) *atque adeo magna, miraque, & difficilia, arduaque conſiderat, eadem-*

que

que plurima numero, & diverſa recenſet, ac mente ſcrutatur eminentem, ſublimemque, omnibus abſolutam numeris ſanctitudinem vitæ, quam exigit durus exactor ab eo, qui eligendus eſt Cardinalis, neceſſe eſt, ut timore perterritus, propriæ conſcius imbecillitatis, deſpondens animum (quod non niſi cum ſummo ſalutis æternæ diſcrimine adeo celſa petantur) omnino reſiliat, penituſque refugiat, atque etiam precibus periculum redimat, illaque Lot verba proferat: Non poſſum in monte ſalvari, ne forte apprehendat me malum, & moriar. Eſt civitas hæc juxta, ad quam poſſum confugere, parva, & ſalvabor in ea: *quam jure dixerim privatæ vitæ confugium*. In eadem quoque epiſtola idem Cardinalis ſuam repugnantiam excuſat, impoſitumque ſibi a ſummo Pontifice præceptum de acceptanda oblata dignitate his verbis exponit: *Non eſt, quod queri poſſis, Pater Sanctiſſime, quod Sanctitati tuæ ipſe adeo videar reluctatus; ſed, ſi liceret, eſſet mihi jure expoſtulandum, quod, cum a Prædeceſſoribus tuis, qui me a privatæ vitæ portu abſtrahere non ſemel voluerunt, tamen, quam deprecatus eſſem, obtinuerim honorum immunitatem, a te vero, a quo magis amari ſcirem, nequaquam potuerim impetrare, ſed quo mei amantiorem (venia petita, dixerim) eo violentiorem expertus ſim, eum per tuos ſeorſum abreptus, cubiculo clauſus, vixque tandem, ut audirer, multum rogans, admiſſus ante conſpectum tuum Angelis reverendum, poſt meam defenſionem, abs te reſponſum illud unum tantum acceperim, quo robuſta voce diram anathematis protuliſti ſententiam, ſi amplius reſiſterem, & niſi penitus acquieſcerem. Quem non terruiſſet, ac non penitus dejeciſſet, atque proſtraſſet talis erumpens e cælo repente tanto fragore tonitrus fulmen æternæ damnationis explodens?*

12 Similia contigerunt ante aliquot annos, cum Clemens Papa XI. Cardinalium numero adſcripſit Venerabilem virum Joſeph Thomaſium Clericum Regularem, natalibus, virtutibus, & doctrina undequaque illuſtrem. Repetere oportet quæ in electione ipſius Clementis Papæ XI. ad ſummum Pontificatum contigerunt. Nuntio ſiquidem delato, alto dolore preſſus, quem moleſta febris ſecuta eſt, nil intentatum reliquit, ut Eligentium voluntati reſiſteret; nec ceſſit, niſi poſtquam quatuor inſignes Theologi, inter quos memoratus Thomaſius, concordi judicio validiſſimis ex cauſis judicarunt, non ſine graviſſimi criminis labe oblatum ipſi ſummum Catholicæ Eccleſiæ Pontificatum poſſe dimitti; quemadmodum late refertur in ejus vita *lib.* 1. *pag.*47. Ex quo proinde factum eſt, ut, recuſante poſtea Thomaſio delatam Cardinalatus dignitatem, fuerit ei ab eodem Pontifice præceptum, ne recuſaret; cum eædem prorſus rationes, quas in ſuo ſuffragio expoſuerat, ſuadentes, ut ipſe votis Eligentium aſſenſum præberet, & ſic Pontifex fieret, æque adverſus illum militarent, ne a Cardinalatu reſiliret; uti fuſe refertur in vita memorati Cardinalis Thomaſii fideliter conſcripta a Dominico Bernino *cap.*17. Quapropter, ſicuti Eccleſiaſticæ dignitates appeti non poſſunt nec debent, & qui appeteret, a peccato immunis non eſſet; ita ne ille quidem a peccato immunis eſſet, qui a ſummo Pontifice juſſus eas acceptare, recuſaret; niſi forte

forte certo ſciret ſeſe indignum, & minus habilem, tunc enim nullius imperio cedere deberet, nec tuta conſcientia ſuæ electioni aſſenſum præſtare deberet; quemadmodum, congeſta undique eruditione, proſequitur Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.2. lib.2. cap.66.* ubi duo hæc ſtatuit: *Primo, qui infucata modeſtia & humilitate imbuti ſunt, eos, abjecta tandem pugnacitate, obedientiæ & charitatis jugo, Ordinumque ſarcinæ cervices inflectere debere. Secundo, nulli cedendum eſſe vi & imperio, ſi quis ſibi notoriæ conſcius ſit indignitatis, & habilitatis prorſus nullius ad tantum onus geſtandum. Septum tamen & munitum quemque eſſe debere adverſus ſcrupuloſæ conſcientiæ ludibria & moroſitates.* At, his prætermiſſis, licet omnino invitis, & in ſua recuſatione perſiſtentibus dignitates Eccleſiaſticæ conferendæ non ſint (quemadmodum ſcite animadvertit ſæpe memoratus Clemens XI. in ſua Conſiſtorali oratione, quam habuit die 7. Junii 1706. cum admiſit Cardinalatus recuſationem factam ab inſigni Præſule Gabriele Philippuccio: *His omnibus attentis, Beati Gregorii prædeceſſoris noſtri exemplum ſequentes, qui invitum neminem Epiſcopale onus ſubire Apoſtolica juſſione coegiſſe unquam reperitur*) præceptum tamen de nolentibus efficere debet volentes, uti legitur *in can. Conſuluit, diſt.74. Quapropter, quia invitos fieri Eccleſiaſtica moderatio gravitaſque non patitur, ut ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa poteſt perficere*: & multo magis, cum non niſi urgentibus rationabilibus & gravibus cauſis, ad præcepta deveniatur. Quocirca, electo memorato pio & docto Præſule Philippuccio ad Cardinalitiam dignitatem in Conſiſtorio habito die 17. Maji 1706., ipſoque conſtanter repugnante, ita ut omnia irrito conatu ceſſerint, quæ juſſu Clementis XI. adhibita opera præſtantium virorum, ut acceptaret, præſtita ſunt; re ſubinde diſcuſsa in Congregatione nonnullorum S. R. E. Cardinalium, decretum eſt, eum non eſse cogendum: cum nulla coactionis cauſa inveniretur, ſicuti fuſe legitur in ejus vita ſcripta a Joanne Mario Creſcimbeni, & Romæ edita anno 1724. Uno verbo, non niſi Deo vocante, ad Eccleſiaſticas dignitates accedendum eſt. Qua autem ratione vox illa & vócatio Divina dignoſci poſſit, hoc opus, hic labor eſt. Felices profecto fuerunt Præſules illi Ravennates, qui ad ejus Eccleſiæ regimen ab Aderito ad Severum indicio columbæ electi ſunt, de cujus hiſtoriæ veritate omnia congeſta legi poſſunt apud Fabrum *de Ravennatis Eccleſiæ monumentis pag.346.* a quo nullatenus eſse recedendum, recte monet vir ſane eruditus Benedictus Bacchinius Abbas Ordinis Congregationis Caſſinenſis *in obſervat. ad libr. Pontifical.* Agnelli *erutum ex bibliotheca Eſtenſi pag.175. & 176.* Felix Ravenna, quæ Archiepiſcopos habere meruit viſibili cæleſtique vocatione electos; unde jamdudum vulgatum eſt proverbium per univerſum orbem: *Beata civitas illa, ubi in electione Pontificis Spiritus Sanctus deſcendit in columbæ ſimilitudinem, & ordinatur ille, ſuper cujus caput reſedit*; uti legitur in vita S. Severi conſcripta a Monacho circa Beati Petri Damiani ætatem, & edita *in append. cit. lib. Pontifical. pag.14.* At, ſi conſimilia deſint Divinæ voluntatis indicia,

cia, ſuccedunt Apoſtoli verba *epiſt. ad Rom. cap.* 11. *v.* 34. : *Quis enim* (inquit) *cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* Quare non minus pie, quam ſapienter, S. Bernardus ſuper hac re a Brunone Archiepiſcopo Colonienſi deſignato conſultus reſpondit (*epiſt.* 8.*col.*26.*oper.vol.*1.): *Quæris a me conſilium, vir illuſtris Bruno, an volentibus te promovere ad Epiſcopatum acquieſcere debeas? Quis hoc mortalium definire præſumat? Deus forſitan vocat: quis audeat diſſuadere? Forte non vocat: quis appropinquare conſulat? Utrum vero vocatio Dei ſit, an non ſit, quis ſcire poſſit, excepto Spiritu, qui ſcrutatur etiam alta Dei, vel ſi cui forte revelaverit ipſe?* Quod ſi ex Sanctis illis, quos ad eas dignitates divinitus vocatos fuiſse, eventus ipſe comprobavit, vix ullus reperietur, qui oneri humeros ſubjicere non valde formidaverit, quique, quantum potuit, non reſtiterit, omnemque induſtriam & conatum, ut declinaret, non adhibuerit; hoc Divinæ vocationis, quantum conjicere fas eſt, indicium eſse poterit. Quare S. Carolus *lib.* 1. *epiſt.*25. ad Epiſcopum Mantuanum ſcripſit: *In hac tua ad Eccleſiam Mantuanam promotione eo major mihi ſpes eſt, operam tuam quam fructuoſiſſimam maximeque ſalutarem fore, quo res tota ſimplicius ſinceriuſque tranſacta eſt ſine ullo ſtudio tuo &c. Te porro hoc tantum munus atque honorem, quem non tibi aſſumpſiſti, ſed Dei vocatu atque invitatu obtinuiſti, magno animo geſturum, & iſtam vineam ſane magnam atque inſignem quam accuratiſſime culturum atque ornaturum eſſe, non dubito. Aderit laboranti Deus, & pulcre ſatis, atque irrigatis a te ſtirpibus incrementum dabit.* Quærit S. Thomas 2. 2. *quæſt.*185. *art.*2. utrum liceat Epiſcopatum injunctum omnino recuſare; & reſpondet, ſicuti ad inordinationem voluntatis pertinet, ut aliquis ſua ſponte velit aliorum gubernationi præfici, ita etiam ad inordinationem voluntatis pertinere, ut aliquis omnino contra Superioris præceptum prædictum gubernationis officium omnino recuſet: tum in reſponſione *ad ſecundum* docet, Subditum non excuſari, ne oblatum Epiſcopatum acceptet propter impedimentum, quod per ipſum poteſt, vel per Superiorem removeri; ſecus autem, ſi impedimentum nec ab ipſo, nec a Superiore tolli poſſit. Item *quodlibet.*5. *art.*22. propoſita quæſtione, utrum melius faciat, qui conſentit electioni canonicæ de ſe factæ, an qui repugnat; reſpondet, peccare illum, qui conſentit electioni intendens animo aliquid temporale; poſse recuſando mereri, ſi ex humilitate proprios conſiderans defectus, recuſet; poſse demum laudabiliter acceptare, ſi id faciat ex charitate fraterna, ut ſalutem Proximorum procuret; ſed, quia difficile eſt, ut purgatum ſe aliquis poſſit agnoſcere, Prælationis officium tutius declinari, non tamen pertinaciter, cum aliquo modo ſuperna voluntas agnoſcitur.

13 Finis huic capiti imponitur, aſſerendo, prædictarum rerum examen in ſacrorum rituum Congregatione nunquam omiſſum fuiſſe, quoties actum eſt de virtutibus eorum Dei Servorum, qui Eccleſiaſticas dignitates, dum viverent, obtinuerunt: & ita factum eſt in cauſis SS. Pii V., Franciſci Saleſii, Alfonſi Mogrobeſii, quæ jam abſolutæ ſunt, necnon in aliis, quarum

quarum examen adhuc pendet, Innocentii videlicet XI., Cardinalium Bellarmini, de Aretio, Thomaſii, Gregorii Barbadici, necnon Juvenalis Ancinæ Epiſcopi. Dum ageretur de introducenda cauſa Ven. Dei Servi Innocentii Papæ XI. ipſe tunc fungens munere Fidei Promotoris ea oppoſui, quæ leguntur *in dictionario hiſtorico & critico* Petri Bayle *tom. 2. tertiæ editionis pag.* 1546. ex quibus deſumitur, eum aulicis maliſque artibus, oblatis videlicet collatiſque perſonæ potenti muneribus, officium quoddam Prælatitium, per quod ad Cardinalitiam dignitatem facile perveniri poterat, obtinuiſse. Cauſa autem Beatificationis & Canonizationis ipſius nunquam ſane introducta fuiſset, niſi providi Poſtulatores conjecturis, præſumptionibus, & validiſſimis argumentis oppoſitionis levitatem demonſtraſsent. Nemo eſt qui ignoret, nonnulla interdum de aliquo dici, quæ per ora hominum volitant tanquam vera, & tamen falſa deprehenduntur, cum eorum examen inſtituitur: quo in numero reponenda eſt ea res, de qua nunc agitur. Extat in bibliotheca Vallicellana Urbis vita Innocentii XI. accurate conſcripta ductu & conſilio viri ſane gravis Patris Carafini, qui Inſtituto S. Philippi Nerii nomen dederat, & claræ ſemperque colendæ memoriæ Cardinalis Colloredi ex eodem Inſtituto, qui in Urbe degentes & ante ipſius Pontificatum, & tempore Pontificatus, & etiam longe poſt ejus mortem cuncta ſcire potuerunt, quæ ad ejus geſta pertinebant. Vita hæc conſcripta fuit, antequam in mentem alicui veniſset agere de ejus Beatificatione & Canonizatione; & *libro* quidem 1. *cap.* 2. agitur de ſupradicta fama, quod aulicis & malis artibus officium Prælatitium obtinuiſset, tum ſubjiciuntur hæc verba: *Adeſſo però meglio informati c' induciamo a non tenerla in grado alcuno di probabilità, coſtandoci del vero per relazione ancora di quelli che l' hanno inteſo dalla bocca del medeſimo Odeſcalchi: il quale fatto Pontefice, negando una dignità Eccleſiaſtica a certa perſona ambizioſa, fu arditamente interrogato da un'Ambaſciatore, che raccomandava il pretendente, ſe egli per l' addietro aveva mai procurato grado alcuno dalla S. Sede per li proprj avanzamenti. Ed il Papa, dopo eſſere ſtato alquanto ambiguo, ſe doveva a ciò riſpondere, manſuetamente gli diſſe: Signor Ambaſciatore, con tutta coſcienza vi confeſſiamo di non aver in vita noſtra deſiderata mai dignità alcuna, eccettuato un Chericato di Camera, quale non ottennimo in tempo d' Urbano VIII. noſtro predeceſſore. Lo ſteſſo confermò, eſſendo pur Pontefice, ad altri perſonaggi, forſe per togliere il cattivo eſempio della favola, ſoggiugnendo ancora ſpecialmente, com' egli nè con regali, nè con induſtrie aveva procurato d' eſſere Cardinale, e che a ...... non aveva mai fatto altro donativo, ſe non di due mule, quali gliele mandò dieci anni dopo aver' avuto il Cappello in occaſione, che ritornò dal Veſcovado di Novara.* Additur, Bayle heterodoxum Scriptorem narrationem prædictam deſumpſiſse ex fabellis, quæ a male feriatis non modo ore proferuntur, ſed ſcriptis mandantur ab Urbe ad exteras nationes, quæque calumniis repletæ ſunt adverſus viros in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutos: & idem Bayle alibi errat in vita prædicti ſummi Pontificis In-

cis Innocentii XI. Refert enim eum militiæ ſæculari nomen dediſſe apud Polonos, vel apud Flandros, quæ abſque dubio falſa ſunt.

CAPUT XXXII.

De nonnullis in cauſis Servorum Dei, qui ſummi Pontifices fuerunt, ſpecialiter advertendis poſt adeptum ſummum Pontificatum, & regimen univerſalis Eccleſiæ aſſumptum.

1 POſtquam in capite antecedenti egimus de advertendis in ingreſſu ad Eccleſiaſticas dignitates, in hoc & in ſequentibus capitibus agendum erit de advertendis & conſiderandis, poſtquam Dei Servi dignitates adepti ſunt: non quia ea, quæ in hoc & ſequentibus capitibus dicenda ſunt, ſi ſola ſint, ſufficiant, ut tutum ferri valeat judicium de virtutibus prædictorum Dei Servorum, quod attinet ad Beatificationem & Canonizationem; ſed ut, ſi in eis Dei Servus heroice ſe geſſerit, & aliarum virtutum frequentes actus ediderit, juxta ea quæ alibi dicta ſunt, tuto pede ad virtutum approbationem deveniatur; & e contrario earumdem approbatio non decernatur, ſi illa deſint, vel etiamſi adſint, non tamen ad gradum heroicum pervenerint. Si enim, ut quis ſit heros, ex alibi dictis præcipue neceſſe eſt, ut heroice ſe geſſerit in earum virtutum exercitio, quarum exercendarum habuit occaſionem; a fortiori idem dicendum erit de virtutibus, quas non modo ex oblata occaſione, ſed ex aſſumpto munere debuit exercere.

2 Initioque ducto a Dei Servo, qui dum viveret, ſummus Pontifex fuit, prænoſcere opus eſt, ſummum Pontificem Paſtorem eſſe & Moderatorem univerſæ Eccleſiæ, præterea eſſe Epiſcopum urbis Romæ, Metropolitanum provinciæ Romanæ, Primatem Italiæ, & Occidentis Patriarcham, quemadmodum copioſe explicant Cardinalis Bellarminus *controv. tom.* 1. *tit. de Romano Pontifice lib.* 2. *cap.* 18. *circa medium*, Morinus *exercit. Eccleſ. lib.* 1. *exercit.* 6. *& exercit.* 13. Hallier *de ſacris Ordinat. pag.* 723. *art.* 3. Sirmond. *de ſuburbicar. region. & Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 10. *pag* 299. idem Sirmond. *in cenſura conjecturæ Anonymi de Eccleſ. ſuburbic. diſſert.* 2. *cap.* 5. *pag.* 75. *& ſeqq.* & *cap.* 8. *pag.* 106. Marcus Antonius Cappellus *diſput.* 2. *de ſucceſſ. Epiſcopi Romani in Pontificatum B. Petri cap.* 3. *pag.* 186. Hieronymus Aleander *de region. ſuburbic. diſſert.* 2. *cap.* 4. *pag.* 142. Cardin. Perronius *in replicatione ad Regem Angliæ lib.* 1. *cap.* 30. *pag.* 174. *&* 176. Natal. Alexander *hiſtor. Eccleſ. ad ſæc.* IV. *part.* 2. *diſſert.* 19. *concluſ.* 2. Suarez *in defenſ. Fidei Catholicæ adverſus Anglicanam ſectam lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 4. *& cap.* 12. *num.* 9. Fagnan. *in cap. Licet* 20. *num.* 28. *de foro competenti*. Quo proinde poſito, infertur, in cauſis Servorum Dei, qui, dum viverent, ſummum Pontificatum adepti ſunt, præter alia inquiri debere, an & quomodo prædicta munera impleverint; & quia ſummus Pontifex eſt etiam Princeps ditionis ſæcularis,

& in terris ſibi pleno jure ſubjectis habet utrumque gladium, omitti certe non debebit inquiſitio de iis, quæ ad dignitatem Principis ſæcularis pertinent, & ſine quibus recte Principatus ſæcularis adminiſtrari non poteſt.

3 De pertinentibus ad Epiſcopi & Principis officium & dignitatem ſermo in capitibus ſequentibus inſtituetur; &, quæ ibi explicabuntur, ſummo quoque Pontifici applicabuntur uti Epiſcopo, & Principi ditionis ſæcularis: quocirca, cum hic tantum animus ſit ea referre, quæ ad ſummum Pontificem uti univerſalis Eccleſiæ Rectorem ſpectant, aurea ſunt monita S. Bernardi ad ſummum Pontificem Eugenium *in libris de conſideratione* quos ei dicavit. Monet enim primò ſummum Pontificem, ne ſe totum det ſæcularibus occupationibus, ſed ſciat, ſuum principale munus eſſe ædificare Eccleſiam, docere populos, & meditari in Lege Domini: ut *lib.* 1. *cap.*4 *col.*416. *vol.* 1. *oper.*: *Quid ſervilius, indigniuſque præſertim ſummo Pontifici, quam non dico omni die, ſed pæne omni hora inſudare talibus rebus, & pro talibus? Denique quando oramus? quando docemus populos? quando ædificamus Eccleſiam? quando meditamur in lege? Et quidem quotidie perſtrepunt in palatio leges, ſed Juſtiniani, non Domini. Juſte ne etiam iſtud? Tu videris. Nam certe Lex Domini immaculata convertens animas. Hæ autem non tam leges, quam lites ſunt, & cavillationes*..... Monet ſecundò, ut præ ceteris virtutibus ſtudeat humilitati: *lib.*enim 2. *cap.*6. *col.*426. *num.*13. *Si filius es Apoſtolorum & Prophetarum, & tu fac ſimiliter .... Bonus fundus humilitas, in quo omne ædificium ſpirituale conſtructum ... Nulla ſplendidior gemma, in omni præcipue ornatu ſummi Pontificis; Quo enim celſior ceteris, eo humilitate apparet illuſtrior.* Monet tertiò, ne zelus totus ſit pro tuenda dignitate, & nihil, aut parum pro ſanctitate *lib.* 4. *cap.* 2. *col.* 443.: *Vides, omnem Eccleſiaſticum zelum fervere ſola pro dignitate tuenda: honori totum datur, ſanctitati nihil, aut parum. Si, cauſa requirente, paulo ſubmiſſius agere, ac ſocialius te habere tentaveris; abſit (inquiunt) non decet, tempori non congruit, majeſtati non convenit, quam geras perſonam attendito.* Et *col.* 442. *Fuerunt ante te, qui ſe totos ovibus paſcendis exponerent, Paſtoris opere & nomine gloriantes, nihil ſibi reputantes indignum, niſi quod ſaluti ovium obviare putarent, non quærentes quæ ſua ſunt, ſed impendentes. Impendere curam, impendere ſubſtantiam, impendere & ſeipſos. Unde unus illorum: Et ego, ait, ſuperimpendar pro animabus veſtris.* Monet quartò, ut Familiares habeat, qui ſint bonitate conſpicui; ſic *lib.*4. *cap.*4. *col.*444.: *Ne te dixeris bonum malis innitentem; aut, ſi bonus ſis, bonitas tui ſolius quem fructum afferre poteſt?* Quintò inſtituit, quomodo ſe gerere debeat circa diſtributionem dignitatum *loc. cit. num.* 11. *& ſeq. Et idea ſi fieri poteſt, viros probatos oportere deligi, non probandos .... Curia bonos facilius recipere, quam facere conſuevit .... Itaque non volentes, neque currentes aſſumito, ſed cunctantes ſed renuentes: etiam coge illos & compelle intrare..... qui præter Deum tantum timeant nihil, nihil ſperent, niſi a Deo.* Monet ſextò, quomodo ſe gerere debeat cum Potentibus iniquis *col.*450. *Ubi malitia juncta potentia eſt, aliquid tibi ſupra hominem præſumendum. Vultus tuus ſuper facientes mala. Timeat ſpiritum*

ritum iræ tuæ, qui hominem non veretur, gladium non formidat. Timeat orationem, qui admonitionem contempſit. Cui iraſceris tu, Deum ſibi iratum non hominem putet. Totum egregium opus S. Bernardi tranſcribendum eſſet, cum pulcherrimis ſcateat & ſanctiſſimis conſiderationibus, quibus uti poſſunt tum Fidei Promotor in examine cauſarum, de quibus agitur, tum quotquot ſuffragium in eis præſtare debent. Sacrum Tridentinum Concilium *ſeſſ.24. in decreto reform. cap.1.* ſic reverenter ſummos Pontifices alloquitur: *Poſtremo eadem ſancta Synodus tot graviſſimis Eccleſiæ incommodis commota non poteſt non commemorare, nihil magis Eccleſiæ Dei eſſe neceſſarium, quam, ut Beatiſſimus Romanus Pontifex, quam ſolicitudinem univerſæ Eccleſiæ ex muneris ſui officio debet, eam hic potiſſimum impendat, ut lectiſſimos tantum ſibi Cardinales adſciſcat, & bonos maxime atque idoneos Paſtores ſingulis Eccleſiis præficiat; idque eo magis, quod ovium Chriſti ſanguinem, quæ ex malo negligentium, & ſui officii immemorum Paſtorum regimine peribunt, Dominus noſter Jeſus Chriſtus de manibus ejus ſit requiſiturus.* Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus nonnulla expoſuit ſummo Pontifici Clementi VIII. de officio primario ſummi Pontificis edita *poſt volumen ſuarum familiarium epiſtolarum.* Poſtquam autem retulit, inter omnia ejus officia ſolicitudinem omnium Eccleſiarum primum locum tenere debere, ait, eum curare debere, ut ſingulis Eccleſiis bonos Epiſcopos præficiat, curetque eos ſuo muneri ſatisfacere, &, ſi opus ſit, cogat. Poſt hæc monet, ne Eccleſiarum vacatio ad diuturnum tempus protrahatur; ne perſonæ bona Eccleſia, ſed Eccleſia bonæ perſonæ tradatur; ne ſinatur, Paſtores ab Eccleſiis abeſſe; ne polygamia ſpiritualis admittatur, hoc eſt plures Eccleſiæ uni committantur; ne facile transferantur Epiſcopi de una ad aliam Eccleſiam; & ne Epiſcopatuum reſignationes ſine legitima cauſa admittantur. Extant reſponſiones Pontificis Clementis VIII. monitis Cardinalis Bellarmini, quibus oſtendit, ſe omnem lapidem moviſſe, ut quæ in monitis continebantur, ſua non carerent executione. *In libro Diurno Romanorum Pontificum* ex recenſione P. Garnier extat formula profeſſionis Fidei, quæ ab electo in ſummum Pontificem fiebat; in qua non modo Hæretici anathemate condemnabantur, ſed electus pollicebatur, ſe toto mentis ſtudio conſervaturum eſſe, quæ Apoſtolici Prædeceſſores per Synodos & Decreta ſtatuerant, & ſe pro Fide Chriſti mori paratum *pag.50.*: *Profitemur etiam, Nos ſecundum illa, quæ a Prædeceſſoribus meis ſtatuta ſunt, numquam aliquid novi contra Catholicam atque Orthodoxam Fidem ſuſcepturos; nec talia temerarie præſumentibus, ſi opportunum fuerit etiam mori, Dei gratia Nos corroborante, quoquo modo conſenſum præbituros.* Ex qua juramenti formula nemo eſt qui non videat, præcipuum indaginis momentum eſſe conſtituendum in zelo conſervandæ & dilatandæ Fidei Catholicæ, Eccleſiaſticæ diſciplinæ inſtituendæ & inſtaurandæ, & jurium Sedis Apoſtolicæ vindicandorum.

4 Confirmari id poſſet exemplis Romanorum Pontificum inter Sanctos relatorum, qui cultum habent in Eccleſia univerſali: nemo enim ex

Digitized by Google

illis eſt, qui zelo Catholicæ Fidei, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ non excelluerit. Sed, cum obvia ea ſint, alia ſubjiciemus exempla eorum Romanorum Pontificum, quorum nomen eſt deſcriptum in Martyrologio Romano, quique ex alibi dicendis Officio Eccleſiaſtico coluntur in baſilicis Urbis.

5 *Die* 28. *Januarii* colitur in baſilica S. Petri Urbis S. Dionyſius Papa & Confeſſor, qui Dionyſii Alexandrini Epiſcopi apud ſe accuſati, quod Filium Dei factum, & non conſubſtantialem Patri diceret, cauſam in Romana Synodo diſcuſſit, & parochias Presbyteris in Urbe diſtribuit, atque diviſit.

6 *Die* 29. *ejuſdem menſis* colitur S. Zoſimus Papa & Confeſſor, qui Africanorum Conciliorum decretis adverſus Pelagianam hæreſim ſententiæ ſuæ robur adnexuit, & ad impiorum excidium gladio Petri dexteras omnium armavit Antiſtitum, & alia edidit decreta pro ſervanda, ſive reſtituenda aliquibus in locis Eccleſiaſtica diſciplina.

7 *Die* 30. *ejuſdem menſis* colitur S. Felix Pontifex IV. hujus nominis, qui Catholicam doctrinam in Galliis errore Semipelagianorum labefactam, petente Cæſario Arelatenſi Epiſcopo, ſartam tectamque ſervavit, nefariamque damnavit licentiam eorum, qui, Sacerdotali Ordinatione ſuſcepta, ad ſæcularis vitæ mores demigrabant.

8 *Die* 10. *Februarii* celebratur feſtum S. Agathonis Papæ & Confeſſoris, qui, provinciales Synodos in Occidente haberi curavit, in quibus Monothelitarum cauſa diſcuſſa eſt, & errores damnati; coactaque Synodo univerſali in civitate Conſtantinopolitana, eoſdem Hæreticos profligavit, & a Conſtantino Pogonato impetravit, ut Romana Eccleſia a penſione liberaretur, quam Gothorum Reges Ariani perſolvendam Romanis Pontificibus indixerant, antequam ordinarentur.

9 *Die* 13. *ejuſdem menſis Februarii* colitur S. Gregorius II. Papa & Confeſſor, qui S. Bonifacium ad prædicandum Euangelium in Germaniam miſit, duaſque dogmaticas epiſtolas pro ſacrarum Imaginum cultu ad Leonem Iſaurum ſcripſit, Synodumque Romæ celebravit, in qua Iconoclaſtarum hæreſim condemnavit, prætereaque anathemate perculit Anaſtaſium Pſeudopatriarcham Conſtantinopolitanum.

10 *Die* 14. *ejuſdem menſis Februarii* celebratur feſtum S. Vitaliani Papæ & Confeſſoris, qui nulli labori, nullique pepercit induſtriæ, ut Orientalem Eccleſiam a Romana ſeparatam, & Conſtantem Imperatorem Monothelitarum fautorem, & impii auctorem Typi ad meliorem frugem reduceret, religionemque in Anglia collabentem reſtituit.

11 *Die* 25. *ejuſdem menſis Februarii* celebratur feſtum S. Felicis III. qui Petrum Fullonem e Patriarchatu Antiocheno dejecit; Acacium Conſtantinopolitanum Epiſcopum Romam venire coegit, ut ſibi objectis in Apoſtolicæ Sedis judicio reſponderet; & henoticum, ſive unitivum edictum ab Imperatore Zenone editum rejecit; uti late recenſet Pagi junior in ejus vita.

12 *Die*

Digitized by Google

12 *Die 2. Martii* colitur feſtum S. Simplicii Papæ & Confeſſoris, qui Leoni Imperatori ſatagenti ut rata haberentur decreta Synodi Chalcedonenſis, quæ pertinebant ad privilegia Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quod a prædeceſſoribus Pontificibus obtinere non potuerat, obſtitit, miſſo ad eum Probo Epiſcopo Canuſino Legato; Romæ Synodum celebravit, in qua Timotheus Erulus, Petrus Fullo, Joannes Apamenus, Paulus Epheſiorum Epiſcopus damnati ſunt; & Zenoni Hiſpalenſi Epiſcopo vices ſuas in Hiſpaniarum Eccleſiis delegavit ad curandam Canonum executionem, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſervantiam.

13 *Die 16. Martii* S. Zachariæ Papæ & Confeſſoris feſtum colitur, qui Romæ Synodum celebravit pro reformanda Eccleſiaſtica diſciplina; & ſecundam in eadem civitate Synodum coegit, in qua Albertus, & Clemens hæretici damnati ſunt.

14 Xyſtus hujus nominis III., qui Papa & Confeſſor colitur *die 28. Martii*, dum adhuc Presbyter eſſet Pelagianis in populo frequentiſſimo anathema pronuntiavit, ſuiſque ſcriptis adverſus eorum errorem vehementer pugnavit; ad Pontificatum evectus Julianum Pelagianum, qui plures libros contra S. Auguſtinum ſcripſerat, moliebaturque in Eccleſiæ communionem irrepere, fortiter rejecit; nihilque prætermiſit, ut Neſtorium ad ſuæ hæreſeos damnationem perduceret.

15 S. Cæleſtinus Papa & Confeſſor colitur *die 7. Aprilis*. Porro hic Cæleſtium primarium Pelagii diſcipulum totius Italiæ finibus juſſit extrudi; quoſdam Divinæ Gratiæ inimicos, qui ad Britannas oras ſeceſſerant, ab illo ſecreto excluſit oceani; & per ſuos Legatos Epheſinæ Synodo præſedit, in qua Neſtorius prædicans Chriſtum ex Maria hominem tantum, non etiam Deum natum, eique Divinitatem collatam eſſe pro meritis, damnatus eſt.

16 Julius I. Papa & Confeſſor colitur *die 12. Aprilis*. Eo ſedente, univerſus Oriens tumultuabatur ob hæreſim Arianam, & Arianorum odium in S. Athanaſium Epiſcopum Alexandrinum. Julius autem in Synodo Romana, cauſa ad examen vocata, eum innocentem pronuntiavit; & immunem quoque a crimine declaravit Marcellum Ancyranum Epiſcopum, qui in Antiocheno Concilio Epiſcopatu privatus hæreſeos fuerat condemnatus. In alia quoque Synodo Romana proſcripſit hæreſim Photini; & ſub eo Pontifice in Sardicenſi Concilio jus appellationum Epiſcopalium ad Romanam Sedem, quod eſt Pontificii primatus appendix, non inſtitutum, ut nonnulli male ſentiunt, ſed confirmatum, & ſolemniter ſub eo Pontifice executioni mandatum eſt; uti late videri poteſt apud Cardinalem Perronium *in replicat. ad reſponſ. Magnæ Britanniæ Regis cap. 3.*

17 S. Leo IX. colitur *die 19. Aprilis*. Innumera porro ea ſunt, quæ ab hoc S. Pontifice geſta fuerunt; in Synodo enim Romana Berengarium hæreſiarcham condemnavit, quod iterum præſtitit in Synodo Vercellenſi; in alia Synodo Romana Fermentaceorum hæreſim proſcripſit; Germaniam,

niam, Italiam ſæpius, Galliam ſemel viſitavit, & Chriſtianorum mores, Conciliis habitis, inſtauravit.

18 S. Anaſtaſius colitur *die* 27. *Aprilis*. Origenis erroribus hæreſeos notam inuſſit, & Periarchon libros latinitate donatos a Rufino Aquilejenſi acerrimo Origenis defenſore proſcripſit. Joannem Hieroſolymitanum Epiſcopum Rufini atque Origenis fautorem arguit, ut ex ejus epiſtola ad prædictum deſumitur: & celebre eſt elogium, quo S. Hieronymus eum proſequitur *in epiſt.16. ad Principiam Virginem*.

19 *Die* 7. *Maji* colitur feſtum S. Benedicti II. ſummi Pontificis & Confeſſoris. Ab Anaſtaſio in libro ſæpe memorato *de Romanis Pontificibus* laudatur tanquam paupertatis amator, humilis, manſuetus, patiens, atque largiſſimus. Ad Hiſpanos Epiſcopos ſcripſit pro receptione Actorum Synodi ſextæ: cumque in apologia adverſus Hæreticos a Juliano Toletano Epiſcopo compoſita nonnullos errores deprehendiſſet, eos ſtrenue redarguere non omiſit. Macarium Antiochenum Patriarcham auctoritate ſextæ Synodi a Patriarchatu deturbatum ob hæreſim, ab errore revocare tentavit; & a Conſtantino Imperatore obtinuit, ne abuſiva poteſtate confirmandi electos Pontifices Romanos, quam ab Exarchis Ravennatibus abſtulerat, & ad ſe retraxerat, uteretur.

20 S. Paſchalis I. colitur *die* 14. *Maji*. Ad eum S. Theodorus Studita magnus Fidei Catholicæ defenſor litteras ſcripſit, & per Dionyſium diſcipulum miſit non ſuo tantum nomine, ſed & quinque aliorum Præſidum monaſteriorum, qui ob ſacrarum Imaginum cultum a Leone Armeno in exilium pulſi fuerant, quibus eum excitavit ad opem ferendam Fidei periclitanti; neque Pontifex deſtitit, quibus potuit ſtudiis, eis opem ferre. Danorum quoque converſioni operam dedit, tranſmiſſo ad eos Ebone Remenſi Archiepiſcopo, ut eis Euangelium prædicaret.

21 *Die* 25. *Maji* colitur S. Papa & Confeſſor Bonifacius, hujus nominis IV., qui non modo a Phoca Imperatore petiit, obtinuitque, ſibi concedi Pantheon nobile Romæ delubrum Jovi Vindici a Marco Agrippa conſecratum, ut illud expurgatum a ſordibus antiquæ idololatriæ Beatiſſimæ Mariæ Virgini, & omnibus ſanctis Martyribus dicaret, ut ſolemniter dicavit; ſed etiam in Romana Synodo repreſſit eos, qui in Anglia Monachis adverſabantur, confirmavitque fundationem celebris monaſterii Cantuarienſis.

22 *Die* 2. *Junii* colitur feſtum S. Eugenii I. ſummi Pontificis & Confeſſoris, qui Petrum Patriarcham Conſtantinopolitanum in communionem recipi volentem, & perplexas ejus litteras, quibus hæreſim Monothelitarum involvere conabatur, ſtrenue exploſit; & Apocriſiarios, qui errori Petri conſenſerant, tanquam prævaricatores condemnavit.

23 *Die* 12. *Junii* colitur feſtum S. Leonis III. Romani adverſus hunc ſanctum Pontificem execrandum facinus commiſerunt: ipſum ſiquidem ſolemni ritu litanias majores cum univerſo Clero & populo celebrantem multis

multis plagis afflixerunt, oculos ei eruerunt, linguam præciderunt, & in cuſtodiam detruſerunt: ſed Divino miraculo per interceſſionem SS. Apoſtolorum viſum recepit, & ei lingua reſtituta eſt. In Synodo Romæ celebrata in baſilica S. Petri libellum condemnavit Felicis Urgellitani Epiſcopi, quem Alcuino direxerat, & illi, niſi reſipiſceret, anathema dixit; item pro dogmate proceſſionis Spiritus Sancti a Patre, & Filio plura peregit.

24 S. Paulus I. ſummus Pontifex atque Confeſſor colitur *die 4. Julii*. Æterna ſunt digna memoria, quæ ab ipſo præſtita ſunt ad vindicanda jura locorum, atque patrimoniorum ad Sedem Apoſtolicam pertinentium; nec ullo modo omitti debet, quantum laboraverit tum litteris ſcriptis, tum miſſis Legatis, ut Conſtantinum Copronymum Imperatorem a ſua in ſacras Imagines impietate revocaret.

25 *Die 17. Julii* colitur feſtum S. Leonis IV. ſummi Pontificis & Confeſſoris. Baſilica Principis Apoſtolorum incurſibus Saracenorum patebat. Novam ille conſtruxit civitatem, quæ Leonina appellatur, ut baſilicam mœnibus ambiret. Oſtiam profectus eſt, ut pugnantibus adverſus Saracenos animos adderet, navalique certamine inito, claſſis Saracenorum diſperſa eſt. Synodum præterea Romæ celebravit, in qua canones quadraginta duos ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes promulgavit; &, ut jus appellationum ad ſanctam Sedem intactum remaneret, confirmare noluit Concilium Sueſſionenſe.

26 *Die 28. Julii* colitur S. Innocentius I. ſummus Pontifex & Confeſſor. Supereſt adhuc *Decretalis* hujus *epiſtola ad Vitricium*, qua plura Eccleſiaſticæ diſciplinæ decreta firmantur. Aliæ ſuperſunt ejuſdem Pontificis *Decretales*, altera *ad Felicem Nucerianum Epiſcopum*, tertia *ad Epiſcopos Macedoniæ*, quibus addenda eſt quarta data *ad Synodum Toletanam*, ut collapſæ diſciplinæ remedium præberetur. Reſciſſa ab ipſo ſunt, quæ fuerant intentata adverſus Sanctum Joannem Chryſoſtomum; & reſpondens litteris Synodicis Conciliorum Carthaginienſis, & Milevitani, & epiſtolæ familiari quinque Epiſcoporum, Pelagii dogma condemnavit ut regulæ Fidei contrarium, & eum, atque Cæleſtium a communione ſeparavit, donec reſipiſcerent.

27 *Die 9. Auguſti* colitur S. Hormiſda Papa & Confeſſor. Sub hoc Pontifice Synodus Theſſalonicæ habita eſt, ut ſacra Chalcedonenſis Synodus confirmaretur. *Decretalem ad Epiſcopos Hiſpaniæ* ſcripſit, ut collapſam diſciplinam reſtitueret; Legatos ſuos Conſtantinopolim miſit, eiſque indiculum rerum agendarum dedit, poſt quorum adventum Joannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus Fidei libello ſibi oblato ſubſcripſit, & anathema dixit in Acacium, & ceteros Epiſcopos, qui in ejus communione perſtiterant; & Fauſti Regienſis libros omni prorſus exuit auctoritate; & poſtrema volumina S. Auguſtini legenda ingeſſit tanquam puriſſimos fontes, ex quibus doctrina Catholica de Gratia, & libero arbitrio hauriretur.

28 Die

28 *Die* 10. *Septembris* colitur S. Hilarus Papa & Confeſſor. Fuerunt ab hoc Pontifice confirmatæ Synodi Generales, Nicæna, Epheſina, & Chalcedonenſis; & Concilium Romæ celebratum eſt, in eoque actum de Eccleſiaſtica diſciplina, & Hiſpaniarum Eccleſiis, præter alia multa quæ ob eamdem cauſam ab hoc ſancto Pontifice facta ſunt, & in Eccleſiaſticis annalibus legi poſſunt.

29 *Die* 11. *Septembris* colitur S. Sergius I. Papa & Confeſſor. Invictus fuit hujus Pontificis animus, cum Juſtiniani Imperatoris precibus haudquaquam fractus canones rejecit Synodi quiniſextæ: tali ſiquidem impetu Imperator pro confirmatione urgebat, ut Romam miſerit Zachariam ſuum Protoſpatarium, qui Pontificem renuentem Conſtantinopolim deportaret; verum is timore perculſus (noluerunt enim milites neſanda juſſa Principis exequi) ad pedes Pontificis provolutus veniam exoravit: & hoc ipſo ſummo Pontifice Romæ ſedente, finis impoſitus eſt ſchiſmati Eccleſiæ Aquilejenſis de tribus capitulis.

30 *Die* 20. *Septembris* colitur S. Agapitus Papa & Confeſſor. Africani Patres litteras dederant ad Joannem II. ſummum Pontificem de Arianis ad Eccleſiam redeuntibus, utrum ſuis honoribus eſſent reſtituendi. Præmortuo Joanne, litteræ redditæ ſunt Agapito, quibus reſpondit plura ſtatuens de Eccleſiaſtica diſciplina, cujus fuit obſervantiſſimus, ſæpe laxamenta petentibus aſſenſu negato. Barbarico imperio coactus Theodati Gothorum in Italia Regis legationem ad Imperatorem Juſtinianum ſuſcepit. Conſtantinopoli idcirco degens, Anthimum Conſtantinopolitanum Epiſcopum Eutychianis addictum, fruſtra obnitente Imperatore, Chriſtiana communione privavit, & Mennam Presbyterum in ejus locum conſtituit. In eadem urbe cum mortuus eſſet, Apoſtolici Legati, quos reliquerat, communicato cum Menna conſilio, Concilium coegerunt, in quo conſtitutum eſt, ut quæ ab Agapito contra Anthimum, & hæreticos Acephalos decreta fuerant, ſarta tecta permanerent.

31 *Die* 26. *Septembris* colitur S. Euſebius Papa & Confeſſor. Breve fuit tempus, quo S. Euſebius univerſalem Eccleſiam gubernavit: vixit enim in Pontificatu menſes quatuor, & dies ſexdecim. Utcunque ſit de nonnullis ejus epiſtolis, quæ ſuppoſititiæ apud Eruditos habentur, ſupereſt *ejus decretum* apud Ivonem Carnotenſem *part.* 15. *Decreti cap.* 35. quo nonnulla aſtruuntur de extrema Unctione adminiſtranda.

32 *Die* 7. *Octobris* colitur S. Marcus Papa & Confeſſor. Vixit in Pontificatu menſes octo, & ſepultus eſt in cœmeterio Balbinæ. In libro *de vitis Romanorum Pontificum* ejus Pontificatus protrahitur ad annos duos, menſes octo, & dies viginti. Cardinalis Baronius *ad an.* 336. autumat, eum in Pontificatu vixiſſe menſes novem minus diebus novem. Pietas hujus Pontificis plene colligitur ex munificentiſſimis donis ab eo in eccleſias collatis, & ex inſigni epitaphio a Damaſo Papa conſcripto, ubi ejus virtutes indicantur: quod epitaphium relatum eſt apud citatum Cardinalem Baronium *ad eumd. annum num.* 65.

33 *Die*

Digitized by Google

33 *Die* 25. *Octobris* colitur S. Bonifacius I. Papa & Confeſſor. Ab Eulalio contra ipſum ſchiſma excitatum eſt, quo extincto, Bonifacius in Sedem ſuam reſtitutus egit apud Imperatorem Honorium, ut in futurum Eccleſiæ paci proſpiceret, ne ſchiſmate novo poſt ſuum obitum ſcinderetur. Pugnavit adverſus hæreſim Pelagianorum; & S. Auguſtinus libros contra duas epiſtolas Pelagianorum ad eum miſit, ut ejus probarentur auctoritate. Alia plura, quæ pro Eccleſiaſtica tuenda diſciplina ab eo facta ſunt, collecta legi poſſunt *in lectionibus Breviarii*, quæ in Urbis baſilicis recitantur.

34 *Die* 10. *Novembris* colitur feſtum S. Deuſdedit Papæ & Confeſſoris. Cardinalis Baronius recte ſcribit, plane dolendum eſſe, tanti Pontificis facta Scriptorum inopia, aut certe temporis injuria, obſcura manſiſſe; quæ quidem inſignia fuiſſe oportet, cum eum antiquitus Eccleſia inter Sanctos receperit, & annua commemoratione ut Sanctum fuerit venerata. Singulare miraculum ejus interceſſione a Deo patratum eſt, cum ægros inviſens, unum ex eis benigne amplexus & oſculatus a lepra mundavit. Cleri maximam curam geſſit, quem, cum imminutum & valde diſtractum inveniſſet, plurimum auxit, in priſtinas ſedes reſtituit, & multis beneficiis cumulavit.

35. *Die* 13. *Novembris* colitur S. Nicolaus I. Papa & Confeſſor. Photius, ejecto S. Ignatio, Sedem Conſtantinopolitanam invaſerat: cumque Nicolaus Legatos Conſtantinopolim miſiſſet, qui minis concuſſi, & muneribus illecti, Ignatii depoſitioni ſubſcripſerunt, in ipſos Legatos tanquam prævaricationis reos ſevere animadvertit. Michaeli Imperatori, qui Photio patrocinabatur, fortiter obſtitit, donec, Deo permittente, delato poſt Michaelis cædem Imperio ad Baſilium, Photius e Sede ejectus eſt, & S. Ignatius reſtitutus, ex ſententia a Pontifice prolata, ut idem S. Ignatius teſtatur in epiſtola ad ipſum: *Nam divinitus evectus Imperator noſter* (inquit) *ut fideliſſimus Filius veſter, tuæ Sanctitatis ſententiam, & decretum executus utrumque, me, inquam, & Photium, pro æquitate cauſæ tractavit*. Lotharium quoque Regem Lotharii quondam Imperatoris filium, Caroli Calvi nepotem, Lotharingiæ, adjunctarumque regionum Regem, qui rejecta legitima uxore Theutberga, Waldradam concubinam duxerat, intentato anathemate ad ſaniorem mentem reduxit. Celeberrima eſt cauſa Rothaldi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Metropolita. Ventum eſt in Synodo Sueſſionenſi ad depoſitionem Rothaldi: cumque hæc in contemptum appellationis ab eo ad Sedem Apoſtolicam interpoſitæ facta fuiſſet, Nicolaus ſententiam Synodi reſcidit, & vindex jurium Romanæ Sedis in Romana Synodo decrevit, ut Rothaldus Epiſcopalibus veſtimentis ornaretur, qui & pollicitus eſt, ſe ad reſpondendum ſuis accuſatoribus præſto ſemper futurum.

36. *Die* 26. *Novembris* colitur S. Gelaſius Papa & Confeſſor. Sanctus hic Pontifex Pelagianam hæreſim in Dalmatia, & Piceno reviviſcentem

damnavit tribus conſcriptis epiſtolis, quæ adhuc extant. Decretum pariter edidit contra Manichæos, ſub ſpecie vini non communicantes ea de cauſa, quod vinum eſſe dicerent fel Principis tenebrarum, & a Diabolo creatum. Ut collapſam diſciplinam reſtauraret, *Decretalem epiſtolam* ſcripſit *ad Epiſcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam conſtitutos*. Ad communionem admittere recuſavit Euphemium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quia e diptychis nomen Acacii prædeceſſoris non expunxerat: decretumque edidit ſinceros libros a ſuppoſititiis diſcernens, de quo ſæpe in hoc Opere ſermo habitus eſt.

37 *Die* 28. *Novembris* colitur S. Gregorius III. Papa & Confeſſor, qui Leonem Iſaurum Imperatorem Iconoclaſtam ad ſaniorem mentem reducere conatus, cum nihil profeciſſet, convocato Romæ Concilio ſacrarum Imaginum cultum Apoſtolico decreto firmavit, & anathemate ſeriit Iconomachos. S. Bonifacio Germanorum Apoſtolo de nonnullis quæſtionibus interroganti reſponſionem miſit novem capitibus conſtantem. Eum quoque, cum Romam venit, gratanter recepit; & redeuntem muneribus comitatus eſt, & epiſtolis datis ad Prælatos & Presbyteros omnium provinciarum, ad Optimates & populum Germaniæ, ad Epiſcopos in Alemannia & Bojaria conſtitutos, ut ſanctis ejus laboribus, quam poterant, opem ferrent. Utque Romam ab obſidione Liutprandi Langobardorum Regis liberaret, duplicem legationem ad Carolum Martellum miſit, & duplicem ad eum ſcripſit epiſtolam.

38 Quinque ſunt cauſæ Dei Servorum, qui ſummum Pontificatum obtinuerunt, quarum examen aſſumptum fuit ſervato recentiori juris ordine; prima videlicet S. Petri Cæleſtini, qui ſe a Pontificatu abdicavit, & in album Sanctorum ſolemniter relatus eſt; ſecunda, B. Gregorii X. in qua ex alibi dictis virtutes jam fuerunt approbatæ, & approbatus fuit cultus immemorabilis una cum conceſſione Officii & Miſſæ in quibuſdam determinatis locis, pendetque judicium ſuper miraculis; tertia, S. Pii Papæ V. quæ jam per ſolemnem Canonizationem completa eſt; quarta, Servi Dei Innocentii Papæ XI. in qua ſignata fuit commiſſio introductionis, & nonnulla alia peracta ſunt, nec adhuc propoſitum eſt dubium ſuper virtutibus; quinta denique, Benedicti XI., de cujus cultu immemorabili abſolutum eſt judicium in ſacrorum rituum Congregatione.

39 Edetur in Appendicibus relatio Rotæ Auditorum in cauſa B. Gregorii X., ex qua plene deſumi poteſt ejus zelus pro Fide Catholica. Palæologum enim Græcum Imperatorem, ut Fidem Catholicam profiteretur, ſuis laboribus induxit. Hoc ipſum præſtitit erga Abagham Tartarorum Regem. Nullum non movit lapidem, ut Terra ſancta vindicaretur e manibus Infidelium. In ſacro generali Concilio Lugdunenſi multa ſtatuit, & opere complevit de morum reformatione, de cultu Divino augendo, de Græcorum reconciliatione, de Tartaris ad Fidem reducendis, de ſacra expeditione obeunda pro vindicatione Terræ ſanctæ, de Romano Imperio

rio firmando. Solicitudo omnium Eccleſiarum in eo præcipue enituit, ſtatuta concordia inter Archiepiſcopum Toletanum, & Archiepiſcopum & provinciam Narbonenſem, Toletanum pariter, & Tarraconenſem, Archiepiſcopum Lugdunenſem, & Capitulum, Methenſem Epiſcopum, & Ducem Lotharingiæ, Eduardum, & Edmundum filios Henrici Regis Angliæ, Reges Bohemiæ, & Hungariæ, Venetos, Januenſes, factiones Guelphorum, & Ghibellinorum, qui omnes inter ſe diffidebant. De ejus liberalitate erga pauperes in Urbe degentes, de ejus fortitudine, cum præcepit Jacobo Aragoniæ Regi, ut pellicem dimitteret, cum Alfonſum Luſitaniæ Regem, qui nonnullarum Eccleſiarum poſſeſsiones & reditus invaſerat, ſevere increpavit, multa in eadem relatione legi poſſunt; quemadmodum & plura habentur de invicto ipſius robore in vindicandis juribus Eccleſiæ Romanæ, cum præter alia Carolum Siciliæ Regem ad debitum fidelitatis juramentum pro Regno Siciliæ adegerit.

40 Multa de zelo ſalutis animarum, Fideique Catholicæ, Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtaurandæ, & jurium Sedis Apoſtolicæ aſſerendorum monumenta a Poſtulatoribus inſerta ſunt in proceſſus, qui extructi ſunt, & extruuntur in cauſa Servi Dei Innocentii Papæ XI. a quorum narratione abſtinemus, cum adhuc (uti diximus) de ejus virtutibus judicium prolatum non ſit. De Sancto autem Pio V. in Actis Canonizationis comprobatum eſt, Italiam in veræ Fidei integritate ab ipſo ſervatam, Galliam contra Hæreticorum conatus adjutam, Hiſpaniam opportunis ſanctionibus in officio retentam, Pannoniam contra Turcarum irruptiones munitam, rem Catholicam in Germania, Belgio, Scotia, Anglia, ac Polonia plurimum reſtitutam, & in Indiis etiam propagatam; ita ut Clemens Papa XI. in decreto, quod die 4. Auguſti 1710. pro ejus Canonizatione protulit, ſic de ejus virtutibus & geſtis locutus ſit: *His porro impletis, Sanctitas ſua &c. præſens Canonizationis ejuſdem Beati Pii V. quandocunque faciendæ decretum expediri & publicari mandavit, non tam ad novum & præclarum decus præfati Ordinis Fratrum Prædicatorum de Catholica Eccleſia optime meriti, quam ad majorem ipſius Apoſtolicæ Sedis honorem & gloriam, ut ei his potiſſimum calamitoſis temporibus prædicti Beati Pii, in quo eluxit religionis propagandæ perpetuum ſtudium, in Eccleſiaſtica diſciplina reſtituenda indefeſſus labor, in extirpandis erroribus aſſidua vigilantia, in dictæ demum Sedis Apoſtolicæ juribus vindicandis robur invictum, ſpeciale, & maxime opportunum & neceſſarium patrocinium accedat.*

41 Dabitur in Appendicibus *Compendium virtutum, & miraculorum* ipſius exhibitum, dum de ejus Canonizatione agebatur, in quo multa legi poſſunt, & multo plura habentur in relatione Rotæ Auditorum, in qua ne illa quidem omittuntur, quæ pertinent ad Principis ſæcularis dignitatem. Eccleſiaſticam enim ditionem ab exulibus & latronibus liberam ſervavit; in gravi annonæ caritate Urbi laboranti ſubſidium præſtitit centum millium aureorum, delato opportune tritico ex Sicilia & Gallia;

populorum commodis ſedulo proſpexit, & eorum querimoniis benignam aurem præbuit; viros probitate & doctrina præſtantes elegit, qui Judices eſſent, eoſque officio ſpoliavit, qui muneri deerant: ut interea ſilentio prætereantur, quæ geſſit ut Urbis Epiſcopus, cum Seminarium in Urbe inſtituerit, ſacrarum ædium Viſitatores elegerit, omnia ad cenſuram Concilii Tridentini revocaverit, impudentiæ meretricum, & Hebræorum frenum injecerit: quæ omnia una cum multis aliis legi poſſunt in citata relatione. Paulo II. ad ſui nominis memoriam nonnulla meditanti, quæ ad Imperatoriam potius majeſtatem, quam ad miniſterium Eccleſiaſticum pertinere videbantur, Cardinalis Papienſis ſæpe memoratus intrepide hæc ſcripſit *epiſt.* 281. *Opera autem æternitatis in Pontifice ſunt vitam immaculatam præſtare, lapſam Eccleſiæ diſciplinam erigere, reſtituendæ libertati Clericorum intendere, ſic juſtitiæ cultorem eſſe, ut tamen miſericordiæ ſit recordatio, in bonis cauſis intrepidum ſe præſtare, non vultus, non minas Potentum timere, potiorem vita conſcientiam ducere, in ſpecula credita excubare, ad publicam gregis ſalutem oculos ſemper intendere, nihil ſuum credere, quod Chriſti non ſit, meditari jugiter de miſeris Chriſtianis, qui proximi Infidelibus ſunt, præſidia his mittere, incitare Principes ad capeſſenda pro Fide arma, ducatum, ſi opus ſit, illis præſtare, theſauros in piam hanc cauſam effundere, parcitate non impediri; miſſione Legatorum, profectione etiam propria, ſi expediat, pacare Regna, nullibi ob cauſam privatam diſſenſiones optare; conari, ut miniſterium Sedis ubique ſit ſalutare, domi quoque bene compoſitum eſſe, non iracundum, non impatientem, non male de Miniſtris, qui jam probati ſunt, æſtimare; partiri noctem & diem ad opus viciſſim, & quietem &c. Si quando a curis vacet, lectionem ſacram aſſumere, identidem ſcribere, colligere quæ memoratu ſunt digna, laborare ad præſentem pariter, & futuram utilitatem.*

CAPUT XXXIII.

De nonnullis in cauſis Servorum Dei, qui fuerunt Cardinales S. R. E., advertendis poſt adeptam Cardinalatus dignitatem.

1 Nonnulli ex S. R. E. Cardinalibus inter Sanctos relati ſunt aut juxta antiquum Canonizationis ritum, aut juxta recentiorem, per Canonizationem videlicet formalem, aut æquipollentem, alii inter Beatos recenſentur, alii demum cum fama ſanctitatis obierunt. Cauſæ Beatificationis & Canonizationis aliquorum jam ſunt introductæ, & hactenus non reſolutæ. Editæ demum ſunt vitæ aliorum, de quorum Beatificatione & Canonizatione cogitatum non eſt, nec cogitabitur: & licet ex eis Nos aliqua ſimus deſumpturi egregia & plane heroica, id tamen eo animo a Nobis factum eſſe cenſeri debet, ut quæ a Nobis proponentur, exemplis firmentur, non autem ut citra Sedis Apoſtolicæ approbationem ullus cultus in eorum honorem inducatur. Nec enim novum eſt,

eſt, aliqua etiam heroica virtutum monumenta a geſtis eorum deſumi, qui pietate floruerunt, licet inter Beatos aut Sanctos adhuc relati non ſint; cum, omiſſa etiam neceſſitate judicii ſanctæ Sedis, pro ſanctitate comprobanda in Eccleſia militante, non unus, aut alter, aut aliqua ſeries actuum heroicorum ſufficiat, ſed ex alibi dictis conſtare neceſſe ſit de heroicitate virtutum Theologalium, & de heroicitate aliarum virtutum, in quibus Servi Dei occaſionem habuerunt ſe exercendi; nihilque deprehendi debeat, quod virtutum ſulgorem minuat, aut deturpet.

2 Maximum quidem decus eſſet Cardinalium Collegii, ſi de Cardinalatu S. Hieronymi quæſtio eſſet reſoluta. *In ſerm.* 24. *S.* Auguſtini *ad Fratres in eremo, rejecto in append. tom. 6. oper. col.* 328. leguntur hæc verba: *Legimus enim, Fratres cariſſimi, Sanctum Patrem Hieronymum Cardinalem fuiſſe in eccleſia Sancti Laurentii Martyris*. At, licet Joannes Marquez *in libro de origine Fratrum Eremitarum S. Auguſtini cap.* 8. *§.* 2. probare conetur, prædictos ſermones eſſe S. Auguſtini, concors tamen eſt Eruditorum ſententia, eos eſſe apocryphos, & S. Auguſtino ſalsò adſcriptos. Cardinalis Baronius *ad an.* 382. *num.* 25. *&c.* eum excludit a Cardinalitia dignitate validis profecto argumentis. Concordat Cardinalis Bellarminus. Ciacconius opuſculum edidit *de Cardinalatu S. Hieronymi*, in quo plura pro eo refert teſtimonia. Andreas Victorellus *in notis ad vitam S. Damaſi relatam in tomo primo* Ciacconii, & Auguſtinus Oldoinus *eodem pariter loco* referunt, quæ hinc atque inde deducuntur; quare ad eos, lectores remittimus. Die 18. Martii in Martyrologio Romano mentio fit S. Anſelmi his verbis: *Mantuæ, Sancti Anſelmi Epiſcopi & Confeſſoris*. Lucenſis populus eum enumerat inter ſanctos ſuos Epiſcopos, quem a Schiſmaticis expulſum excepit, ſovitque populus Mantuanus, & pie mortuum, Sanctiſque adſcriptum in urbis ſuæ Patronum elegit. Sacrum ejus corpus, quod in majori altari Cathedralis eccleſiæ ſumma cum veneratione integrum uſque ad hunc diem ſervatur, publice oſtenditur, & magna accurrentium religione colitur; quemadmodum teſtantur Bollandiani in ejus vita, *ad diem* 18. *Martii*. Fertur, juſſu Cardinalis Herculis Gonzagæ die ejus feſto ſacrum corpus indui conſueviſſe purpura Cardinalitia. Doneſmundus *in hiſtoria Mantuana lib.* 4. teſtatur, eum fuiſſe inter Cardinales cooptatum ab Alexandro Papa II., nec deſunt alii hoc ipſum narrantes: ſed, cum Hiſtorici non deſint contemporales, qui ejus geſta, dignitates, & titulos, puta legationem Apoſtolicam per univerſam Langobardiam, & cetera eidem ab Alexandro collata deſcribunt, nullo facto verbo Cardinalitiæ dignitatis, dubitatur a nonnullis, an vere dici poſſit, eum fuiſſe creatum Cardinalem ab Alexandro II., iidemque addunt, famam adepti Cardinalatus ex eo originem habuiſſe, quod in ſuis legationibus & itineribus comitem habuit Cardinalem, vel quia ipſe, aut ejus ſaltem patruus Canonici fuerunt eccleſiæ Mediolanenſis, qui Cardinalium titulo honeſtabantur, juxta ea quæ plene habentur apud Patrem Andream Rota Societatis Jeſu *in notitiis*

Digitized by Google

titiis hiſtoricis hujus S. Anſelmi cap. 8. *Veronæ editis anno* 1733. Quod de Cardinalatu B. Andreæ de Comitibus Ordinis Minorum S. Franciſci dicendum eſſet, quem nonnulli creatum Cardinalem ab Alexandro IV., alii a Bonifacio VIII. teſtantur, jam a Nobis dictum eſt *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 159. *& ſeqq.*

3 Sed, ut ab incertis ad certa tranſeamus, certum eſt, B. Petrum Damiani fuiſſe inter Cardinales adſcriptum a Stephano IX., quemadmodum ex S. Joanne Laudenſi, & Leone Oſtienſi oſtendit Pagi *in breviar. Romanor. Pontif. in vita Stephani IX. num.*6. Hanc B. Petri Damiani electionem anno 1058. factam obſervavit Henſchenius *ad diem* 23. *Februarii*, *in commentario prævio ad ejus vitam num.*24. De hac ſui promotione loquitur idem S. Petrus *lib.*2. *epiſt.*1. quam ſcripſit venerabilibus in Chriſto ſanctis Epiſcopis Lateranenſis eccleſiæ Cardinalibus: tunc enim ſeptem Cardinales Epiſcopi, Oſtienſis videlicet, Portuenſis, Sanctæ Rufinæ, ſive Silvæ Candidæ, Albanenſis, Sabinenſis, Tuſculanus, & Præneſtinus Patriarchali eccleſiæ Lateranenſi inſerviebant, & ſingulis hebdomadis per vices explebant munus Pontificis, & ſeptem Epiſcopi Cardinales hoc ipſum præſtabant in Patriarchali eccleſia S. Petri, & in Patriarchali eccleſia S. Mariæ Majoris; quemadmodum deſumitur ex antiquo monumento apud Cardinalem Baronium *ad an.*1057. Beati Petri cognomento Ignei Ordinis Vallis umbroſæ mentio habetur *in catalogo generali Sanctorum, quorum nomina in Martyrologio Romano deſcripta non ſunt*, collecto a Ferrario *ad diem* 8. *Januarii*, & *ad diem* 8. *Februarii*. Dubitabatur, an Petrus Paveſius Florentinus Epiſcopus Epiſcopatum per ſimoniam obtinuiſſet, & ad id dirimendum juxta morem tunc temporis receptum B. Petrus Monachus Vallis umbroſæ ignem ingreſſurus ſic Deum precatus eſt, uti narrat Abbas Deſiderius, qui ad ſummum Pontificatum evectus Victoris III. nomen aſſumpſit, 3. *lib. dialog.*: *Oro, Deus omnipotens, ſi Petrus, qui Epiſcopus dicitur, ſimoniaca eſt peſte fœdatus, ne Eccleſia tua amplius polluatur, judicio Sancti Spiritus oſtende virtutem, & illæſum me per hunc ignem tranſire concede. Quod ſi nos fallacia pleni, cauſa invidiæ ducti hanc contra eum tulimus quæſtionem, ardor iſtius ignis me tua gratia derelictum conſumat.* Cumque Beatus hic Petrus per ignem illæſus omnino tranſiſſet, Alexander Papa II. Epiſcopum depoſuit, juxta ea quæ plene referuntur apud Cardinalem Baronium *ad an.*1063. Putat Cardinalis Baronius, B. Petrum Igneum originem duxiſſe a gente Aldobrandina. At, eum fuiſſe deceptum ab juniore quodam Scriptore, qui ejus vitam edidit temporibus Clementis VIII., ſcribunt Ughellius *tom.* 1. *Italiæ ſacræ*, ubi loquitur de Epiſcopis Albanenſibus, & Pagi ſenior *ad an.* 1063. *num.*1. quod ipſum late reſumitur in reſponſione edita nomine Patris Vitalis Martii ad quæſtiones Vallumbroſanas *cap.*2. *pag.*36. Utcunque tamen ſit de hoc, certum eſt, B. Petrum Igneum, qui per ignem mirifice tranſierat, hortante Comite Bulgaro, a S. Joanne Gualberto, cujus erat diſcipulus, factum fuiſſe Abbatem, & ſubinde a S. Gregorio VII. crea-

Digitized by Google

creatum fuiſſe Cardinalem & Epiſcopum Albanenſem, pluribuſque legationibus functum pie in Domino mortuum fuiſſe, uti fuſe habetur apud Cardinalem Baronium *loc. cit.*

4 In Martyrologio Romano *ad diem* 4. *Decembris* fit commemoratio S. Bernardi Cardinalis & Epiſcopi Parmenſis: *Parmæ Sancti Bernardi Cardinalis, & ejuſdem civitatis Epiſcopi*. Ex Breviario Monachorum Vallis umbroſæ habetur, eum Florentia oriundum, alumnum monaſterii S. Salvii Vallis umbroſæ, ab Urbano Papa II. factum Presbyterum Cardinalem Tituli S. Chryſogoni, poſtulatum ſubinde fuiſſe Eccleſiæ Parmenſis Epiſcopum, dum fungens Apoſtolica legatione ad eam venerat civitatem, & mortuum fuiſſe anno 1133. quæ omnia ex prædicto Breviario deſumpta referuntur a Cardinali Baronio *in notis ad Martyrologium Romanum*, *ad prædictam diem* 4. *Decembris*. Panvinius *de Romanis Pontificibus in Urbano II.* hæc habet de Bernardo: *Dominus Bernardus Hubertus Florentinus, Thuſcus, Monachus, & maximus Abbas Vallis umbroſæ diœceſis Florentinæ, Presbyter Cardinalis Tituli S........ poſtea Epiſcopus Parmenſis a Paſchali II. Papa conſecratus*. Ex quo nonnulli anſam dubitandi deſumunt, an Titulum obtinuerit S. Chryſogoni, quemadmodum videri poteſt apud Ciacconium in ejus vita. De publico ſolemni cultu, qui erga hunc S. Bernardum exhibetur, & utrum idem dici poſſit relatus inter Sanctos, an vero tantum inter Beatos, licet Sanctus appelletur in Martyrologio Romano, alibi habebitur ſermo.

5 In Martyrologio Benedictino ita legitur de B. Matthæo Cardinali: *Piſis depoſitio Beati Matthæi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, Albanenſis Epiſcopi, Ordinis Cluniacenſis*. Andreas Sauſſajus *in Martyrologio Gallicano octavo calendas Januarii* ſic de illo loquitur: *Obitus ſanctæ memoriæ Matthæi Albanenſis Epiſcopi, Cardinalis & Legati, Apoſtolici plane viri, qui natione Gallus, patria Remenſis, ex Clerico Laudunenſi, ſubindeque Canonico Remorum Metropolis Monachus Cluniacenſis, Sancti Petri Diſcipulus, a quo in ipſo converſionis exordio Lutetiam Pariſiorum miſſus in Sancti Martini campeſtris aſceterio Religionis habitum ſuſcepit &c. Afflictæ reipublicæ Chriſtianæ eximiam præſtitit operam &c. Poſtremo, Deo & Cælitibus impenſe carus, bonis operibus dives, miraculis illuſtris, feliciter apud Piſas in Domino obdormivit, Sanctorumque, quorum præconia, dum viveret in terris, meruerat, conſortia poſt mortem in cæleſti beatitudine adeptus eſt.* Matthæi vita ſcripta fuit a Petro Cluniacenſi Abbate. Inter Cardinales fuit adſcriptus ab Honorio Papa II. & ejus egregia geſta fuſe referuntur a Cardinali Baronio *in annalibus tom.* 12.

6 In Martyrologio Romano *ad diem 6. Februarii* ita legitur: *Bononiæ Sancti Guarini Epiſcopi Cardinalis Prœneſtini vitæ ſanctitate conſpicui*. Vitam ejus ſcripſit Auguſtinus Ticinenſis, quæ extat apud Surium *tom.7.* ubi legitur, eum creatum fuiſſe Epiſcopum Præneſtinum a Lucio II. Romano Pontifice, necnon apud Bollandianos *ad diem 6. Februarii*. Virtutum ipſius & ſanctitatis fuſe meminerunt Ferrarius *in catalogo SS. Italiæ*, *ad diem*

Digitized by Google

diem 6. Februarii, Molanus *in addit. ad Martyrol. Uſuardi*, Pennottus *in hiſtor. tripartit. Canonicor. Regular.*, Ciacconius, & Oldoinus, & ex Scriptoribus Bononienſibus Sigonius, Phaleonius, Bombacius, Aurelius de Anzis, Ghirardaccius, Leander Albertus, Maſinius. Colitur Officio in familia Canonicorum Regularium Lateranenſium, & in familia Canonicorum pariter Regularium S. Salvatoris. In eodem quoque Martyrologio Romano *ad diem* 18. *Aprilis* sic legitur: *Mediolani Sancti Galdini Epiſcopi, qui, concione adverſus Hæreticos expleta, ſpiritum Deo reddidit*. Porro, hunc fuiſſe inter Presbyteros Cardinales ab Alexandro III. adſcriptum, habetur apud Ferrarium *in catalogo SS. Italiæ ad prædict. diem* 18. *Aprilis*; eumque fuiſſe non modo S. R. E. Cardinalem, ſed etiam Sedis Apoſtolicæ Legatum, teſtatur vita non multo poſt ejus obitum ſcripta, & a Bollandianis edita ad dictam diem. De S. Raymundo Nonnato inter Cardinales adſcripto a Gregorio IX. egimus *lib.* 1. *hujus Operis cap.*41. *§.*5.

7 Cardinalis Bellarminus *Cardinalium Sanctorum, vel Beatorum, aut ſaltem Venerabilium elenchum* sibi contexuerat, quorum virtutes imitari cupiebat, & inter eos recenſetur Hannibaldus Hannibaldensis Ordinis Prædicatorum in Presbyterum Cardinalem basilicæ XII. Apoſtolorum ab Urbano IV. ſummo Pontifice aſſumptus anno Domini 1261. De eo hæc habentur apud Ptolemæum Lucenſem *hiſtor. Eccleſ. lib.*22. *cap.*23. (*tom.*11. *Scriptor. rer. Italic. Muratorii col.*1153.) ubi de Urbano: *Hic fecit duas Ordinationes, in quibus fuerunt creati duo Cardinales, quorum unus fuit nepos ſuus vocatus D. Anicherius, alter fuit nepos D. Richardi de Hanibaldis, qui vocatus eſt Frater Hanibaldus de Ordine Fratrum Prædicatorum, qui fuit Magiſter in Theologia, & fuit vir magnæ humilitatis & veritatis, & ſanctus homo, quem Frater Thomas multum dilexit, fecitque ſcripta ſuper ſententias, quæ intitulantur Domino Hanibaldo, quæ nihil aliud ſunt, quam abbreviatio dictorum Fratris Thomæ*. De eodem plura habentur apud Ciacconium, Fontanam *in theatro Dominicano part.*1. *cap.*2. *num.*2. Echardum *tom.*1. *Scriptor. Ord. Dominicani pag.*261. Bremond *in Bullar. ejuſd. Ordinis tom.*1. *pag.*447. De S. Bonaventura Balneoregienſi Epiſcopo Cardinali Albanenſi non eſt quod verba faciamus. Fuſe de eo agunt Bollandiani *tom.*3. *Julii pag.* 830. Ex hac vita deceſſit anno 1274., Cardinalis creatus eſt a B. Gregorio Papa X., & inter Sanctos ſolemni ritu relatus eſt a Sixto Papa IV. ut ex ejus Conſtitutione deſumitur. Ad diem 2. Julii apud Ferrarium *in catalogo generali Sanctorum, quorum nomina non ſunt deſcripta in Martyrologio Romano*, deſcriptum eſt nomen B. Petri Diaconi Cardinalis. Hic eſt ille Petrus, qui dicitur de Lucemburgo, qui a Clemente VII. Antipapa creatus eſt Cardinalis Diaconus Tituli S. Georgii ad Velum aureum. Cultum habet in civitate Avenionenſi, teſte Molano *in Natali SS. Belgii, ad diem* 2. *Julii*, permittente auctoritate Sedis Apoſtolicæ, juxta ea quæ alibi dicentur. Item B. Nicolaus Albergatus ex Monacho Carthuſiano Bononiæ Epiſcopus, & poſtea ampliſſimus S. R. E. Cardinalis a Nobis commemoratus eſt *lib.*2. *cap.*18. *num.* 16. *& ſeqq.*

8 In

8 In allegato catalogo ſanctorum Cardinalium extructo a Cardinali Bellarmino deſcripta ſunt nomina Cardinalium Fiſcherii Angli ex Epiſcopo Roffenſi Cardinalis Presbyteri S. Vitalis a Paulo Papa III. creati anno 1535., & Roberti Politiani de Nobilibus, qui, cum eſſet annorum decem & trium, a Julio III. inter Cardinales Diaconos adſcriptus eſt, uti pluribus exponitur *in hiſtor. Societ. Jeſu lib. 3. in principio*. De hoc infra loquemur. De illo vero jam omnibus notum eſt, editis libris Catholicæ Fidei pietatem illuſtraſſe, pravas opiniones Hæreticorum, & maxime Martini Lutheri egregio volumine confutaſſe, carceribus tandem incluſum una cum Thoma Moro, juſſu Henrici VIII. Angliæ Regis, ex præſtanti viro & Rege in feram ac monſtrum mutati, caput ſecuri impavide obtuliſſe, abnuentem aſſentiri legi, qua Rex ſe dixit ſupremum Eccleſiæ caput appellandum eſſe & habendum. Summus Pontifex Paulus III., ut Regi verecundiam injiceret, & conſtantiam & virtutem Fiſcherii Epiſcopi Roſſenſis carceribus detenti, imbecilla valetudine gravique ætate & vinculorum incommodis feſſi remuneraretur, ampliſſimis ipſum laudibus cumulatum in Cardinalium Collegium cooptavit. At id, quod homines crediderant ſedaturum aut remoraturum acerbitatem impetumque Regis, trucem & effrenatum animum irritavit. Se perſtrictum quippe contumelia eo honore reputans, Cardinalem ſecuri percuti juſſit, qui coram hominibus ante ſuum obitum Deum precatus eſt, ut Regi cum proſpero & ſecundo vitæ curſu ſanam & bonam redderet mentem. Ejuſque caput, cui tributa paulo ante purpurei Galeri ornamenta debebantur, quo majori ludibrio atrox ſpectaculum populo præberet, prælongæ haſtæ infixum in eodem foro juſſu Henrici oſtentatum eſt, in quo truncum cadaver jacebat.

9 Superfluum eſt aliquid adnotare de S. Carolo Borromæo a Pio IV. ſummo Pontifice avunculo inter Cardinales cooptato, deinde Archiepiſcopo Mediolanenſi electo, præmiſſiſque præmittendis, & prævio omnium rerum diligentiſſimo examine, ſolemni ritu inter Sanctos relato a ſummo Pontifice Paulo V.,ut ex ejus Conſtitutione deſumitur. Poſt hunc extructi fuerunt auctoritate ordinaria & Apoſtolica proceſſus ſuper Beatificatione & Canonizatione Ven. Servi Dei Franciſci Cardinalis Ximenes, & Ven. Dei Servi Cardinalis Roberti Bellarmini, in quorum cauſis adhuc reſolutum non eſt dubium de virtutibus. Signata quoque fuit commiſſio introductionis cauſarum Venerabilium Dei Servorum Cardinalium Gregorii Barbadici, & Joſephi Mariæ Thomaſii, dum munere fungebamur Fidei Promotoris; & typis editæ ſunt vitæ nonnullorum aliorum S. R. E. Cardinalium pietate illuſtrium, Franciſci videlicet Tauruſii, Cæſaris Baronii, ceteriſque prætermiſſis, Gabrielis Palæoti, & Marcelli de Alte, qui Nos præceſſerunt in Epiſcopatu Anconitano, & Archiepiſcopatu Bononienſi.

10 Jam ſupra aliquid dictum eſt de qualitatibus, quas S. Bernardus requirit in Cardinalibus, quæ fuſius legi poſſunt *in lib. 4. de conſiderat. cap. 4.*

col.446. vol.1. oper. Dicit enim eligendos, *qui ſint compoſiti ad mores, probati ad ſanctimoniam, parati ad obedientiam, manſueti ad patientiam, ſubjecti ad diſciplinam, rigidi ad cenſuram, Catholici ad Fidem, fideles ad diſpenſationem, concordes ad pacem, conformes ad unitatem. Qui ſint in judicio recti, in conſilio providi, in jubendo diſcreti &c. in convivio non effuſi, in cura rei familiaris non anxii, alienæ non cupidi, ſuæ non prodigi, ubique & in omnibus circumſpecti &c. Qui Regibus Joannem exhibeant, Ægyptiis Moyſen, fornicantibus Phinees, Eliam idololatris, Eliſeum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blaſphemantibus, negotiantibus Chriſtum &c. Qui orandi ſtudium gerant & uſum habeant, ac de omni re orationi plus fidant, quam ſuæ induſtriæ vel labori.* Beatus quoque Petrus Damiani *lib. 2. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lateranenſis eccleſiæ Cardinales* poſt plura concludit: *Quia igitur, dilectiſſimi, non modo Sacerdotes, ſed Sacerdotum vos decet eſſe Magiſtros; neceſſe eſt, ut vita veſtra quædam ſit linea, & velut adamantis ſignaculum, quod vivendi ceteris adhibeat formam. Adamantinum quippe ſigillum ſuam ceteris imprimit, a nullis vero metallis imaginem ſumit &c. Sic ſic videlicet cum Petro claves Eccleſiæ merito facti participes obtinemus, dum noſmetipſos certam vivendi formam, atque ſignaculum ceteris Fidelibus exhibemus.* Summus Pontifex Pius II. in concione, quam habuit ad novos Cardinales a ſe creatos, ut in ejus commentariis *pag.99.* legitur, ſic locutus eſt: *Sint libri ſacri ſemper in manibus veſtris; dies noctéſque aut diſcite aliquid, aut alios docete; opera efficite, per quæ lux veſtra coram hominibus luceat; & denique tales eſtote, quales eſſe debere Cardinales dijudicaſtis, antequam ipſi hoc culmen aſcenderetis.* Item Jacobus Piccolomineus, Papienſis appellatus, inter Cardinales ab eodem Pio II. cooptatus ad ſe ipſum de ſuo Cardinalatu *epiſt.1.* locutus eſt: *Inſtituenda eſt vita ſeverior, & vitæ adjungenda major religio. Quod in aliis eſt mediocre, id in te eſſe cumulatum oportet, continuum & conſtans. Opus bonum proprium tuæ profeſſionis appareat.... Actiones tuæ dignum in domo Dei famulatum oſtendant.* Et in *epiſt.32.* ad Jacobum Volaterranum, qui erat ei a ſecretis: *Precorque toto deſiderio, ut hæc tanta dignitas non ſit mihi ad interitum animæ, non ſit Eccleſiæ ſuæ ad damnum. Adjuvo me ipſum ad virtutem, quantum ſe adjuvare humanitas poteſt, & animum firmo ad diligendam Sedem Apoſtolicam, ad diligendam ſalutem gregis Dominici, ad tuendam, quantum per exilem hunc ſpiritum licet, Romani Pontificis majeſtatem &c. Triſtante Eccleſia, triſtor & ego. Eadem ſecundis ſuis lætante, lætor & ego. Nullus illi affectus eſt, quem ego ſtatim non ſentiam. Si inutilis miniſter ſum, fidelis ſum tamen. Si deeſt doctrina, non deeſt voluntas: ſi deeſt ingenium, deſiderium præſto eſt omnibus locis.* Plura de vita a Cardinalibus inſtituenda, de modeſtia & frugalitate, de faſtu ablegando, de cura ſuæ Eccleſiæ Titularis, de reſidentia in Romana Curia ſtatuta ſunt a Leone X. in Concilio Lateranenſi, quæ legi poſſunt apud Raynaldum *in annal. ad an.1514. num.22. & ſeqq.* Nonnulla ex his repetita fuerunt in Concilio Tridentino *ſeſſ.25. cap.1. de reform.*: quibus perpenſis, recte ait Cardinalis Gabriel Palæotus *de conſultationibus ſacri Conſiſtorii in* *concluſ.*

concluſ. membr.4. Quonam modo ſimplicitas, modeſtia, & frugalitas tantopere a Lateranenſi & Tridentino Concilio in Eccleſiaſticis Præſulibus commendata, ab eo poterit Conſiliario perſuaderi, cujus tunc ædes exquiſito nimio ſplendore fulgerent, menſaque lauto quotidie apparatu redundaret? Communior eſt ſcribentium opinio, ab Innocentio IV. indultum fuiſſe Cardinalibus uſum galeri rubri. Legi poſſunt Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.1. lib.2. cap.113. num.7.*, & Pagi junior *in vita Innocentii IV. num.31.* Nicolaus de Curbio Auctor contemporalis Innocentio IV. cum ab ejus ſucceſſore Alexandro IV. ad Aſſiſienſem Epiſcopatum fuerit promotus anno 1258. hæc habet in vita prædicti Innocentii *cap.21. Pontifex poſt Concilium anno ſecundo* (loquitur de Concilio Lugdunenſi habito 1245.) *Cluniacum ivit cum Rege Franciæ, & ipſius fratribus locuturus, ubi Domini Cardinales primo capellos rubeos receperunt, ſicut in ipſo Concilio fuerat ordinatum.* Paulus II. eos donavit pileis rubeis, ut a ceteris Prælatis ſecerni poſſent in cæremoniis ſacris, ubi non eſt uſus galeri. Ita tradit Cardinalis Papienſis, qui particeps & ipſe fuit hujus ſacri ornamenti, *in commentar. lib.2. pag.370. Cardinalibus, qui ſacris induti veſtibus a Prælatis inferiorum ordinum, præterquam loco, non noſcebantur, uſum Mitræ ſericeæ Damaſceni operis, rubraque capitia indulſit, quibus ſoli Antiſtites Romani antea utebantur.* Porro Gregorius XIV. anno 1591. rubro bireto decoravit Cardinales Ordinum monaſticorum, qui uſque ad id tempus uſi fuerant biretis ejuſdem coloris cum veſte ſua, ut habetur ex decreto Conſiſtoriali edito poſt Conſtit. 8. memorati Gregorii XIV. *Bullar. Rom. tom. 2.* Auctor eſt Nangius, Innocentium IV. Cardinales purpureo galero donaſſe, ut indicaret, *in perſecutione Fidei & juſtitiæ Romanam Eccleſiam, quæ caput eſt omnium Eccleſiarum, præ ceteris debere caput apponere, ſi neceſſe fuerit, cruentandum.* Subſcribit Robertus Gagrinus *lib.7. hiſtor. Franc. pag.109.* ubi loquens de Innocentio, ait: *Cardinalibus inſigne dat, quod capite perpetuo deferant, hoc eſt, rubrum galerum; idque diligenter ſervatur. Quo Pontifex eos admonitos eſſe voluit, paratos omni tempore eſſe debere ſanguinem fundere pro Chriſtiani populi libertate tuenda.* Concordat formula conceſſionis galeri, qua utitur Pontifex, & de qua *lib.1. ſacrar. cæremoniar. cap.7. Ad laudem omnipotentis Dei, & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ ornamentum accipe galerum rubrum, inſigne ſingulare dignitatis Cardinalatus, per quod deſignatur, quod uſque ad mortem & ſanguinis effuſionem incluſive pro exaltatione ſanctæ Fidei, pace & quiete populi Chriſtiani, augmento & ſtatu ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ te intrepidum exhibere debeas.* Giuſſanus autem *in commentar. de vita S. Caroli Borromæi* teſtatur, eum non alio animo purpuram ſuam ſpectaſſe, quam ut excitamentum quoddam ad martyrium. Quod ipſum præſtitum fuiſse a Cardinalibus Baronio, Bellarmino, Berullio, & aliis pluribus, teſtatur Thomaſſinus *loc. cit. num.8.* Antonius Maria Gratianus in ſuo opere *de caſibus virorum illuſtrium*, in vita Joannis Fiſcherii, quem in carcere detentum paulo ante obitum fuiſse inter Cardinales cooptatum a Paulo III. ſupra retulimus, hæc habet: *Ferunt, non*

 multos

multos ante mortem dies perlatam ad eum Cardinalatus ſui famam, acceptamque læto animo fuiſſe, dixiſſeque, id purpurei coloris inſigne datum Cardinalibus eſſe, ut meminerint, vitam atque ſanguinem pro fide erga Catholicam Eccleſiam non dubitanter profundere, idque unum ſe honoris ejus munus brevi impleturum. Et Cardinalis Gabriel Palæotus *de ſacri Conſiſtorii conſult. in concluſ. membr.* 3. *pag.*344. ſcribit: *Cardinalitius habitus ſanguineum referens colorem, omniaque ejus inſignia nil aliud, quam, veluti ſymbola quædam, debitam ab eo fidem, religionem, juſtitiam, publicæque rei zelum uſque ad ipſam ſanguinis effuſionem commemorant.*

11 Ex his, quæ hucuſque relata ſunt, facile colligi poterit, quid præcipue ſit advertendum in cauſis Servorum Dei, qui Cardinalatus dignitatem obtinuerunt. Sed, ut nonnulla practica adnotentur, noſcere opus eſt, nonnullos ex Cardinalibus extra Urbem degere, & regimini Eccleſiarum ſibi creditarum præfici; nonnullos, immo majorem Cardinalium partem Romæ reſidere, niſi forte ad tempus abſint officio alicujus legationis fungentes. Cumque ea, quæ in ſequenti capite de Epiſcopis dicentur, applicari poſſint & debeant etiam Cardinalibus, qui Epiſcopatus adminiſtrant, in hoc capite nonnulla indicabuntur, quæ ſpectant ad Cardinales in Urbe reſidentes, nec omittentur, quæ ſummi Pontificis electionem reſpiciunt, quæ Cardinalibus omnibus communis eſt. A tempore quippe Nicolai Papæ II. jus Romanum Pontificem eligendi delatum eſt ad Cardinales S. R. E. juxta Conſtitutionem relatam *in can. In nomine Domini, diſt.*23. cum qua concordant aliæ canonicæ Conſtitutiones *in cap. Licet, de elect.*; *in cap. Ubi majus periculum, eod. tit. in ſexto*, & *in cap. Ne Romani, eod. tit. in Clementinis*: & utcunque ſit, an valida futura eſset electio in ſummum Pontificem ejus, qui Cardinalis non eſset, qua in re affirmando reſpondent Cardinalis Turrecremata *in cit. can. In nomine Domini, num.*9. *& ſeqq. diſt.* 23. Silveſter *in verb. Electio tertiò, num.*3. Summa Armilla *in verb. Electio, num.* 38. Formoſin. *ad rubricam de electione quæſt.* 8. *num.*13. *& ſeqq.*, Fagnan. *in cap. Licet, num.*14. *& ſeqq. de elect.*, Minnano *in baſi Pontif. juriſdict. tract.*2.*fundam.*2. *quæſt.*8. *§.*1. *ſect.*6. *§.*2. Bonacina *in tract. de electione ſummi Pontificis pag.*53. *num.*19. cum tamen in cœtu S. R. E. Cardinalium non deſint, qui ſummi Pontificatus dignitatem & officium recte adminiſtrare poſſint, congruum idcirco omnino eſt, ut ex eis ſummus Pontifex deſumatur juxta citatum textum *in can. In nomine Domini*, ubi ſic legitur: *Eligatur autem de ipſius Eccleſia* (hoc eſt Romanæ) *gremio, ſi reperitur idoneus; vel, ſi de ipſa non invenitur, ex alia aſſumatur*: pluribuſque proſequitur S. Antoninus *in Summa Theolog. part.*3. *tit.*21.*cap.*2. *§.*7. Et in Conſtit.76. Sixti Papæ V. *§.*2. *Bullar. nov.tom.*4. *part.*4. *pag.*280. habetur: *Ex eorum corpore, numero, & Collegio ille ipſe, qui cunctis Paſtoribus eſt præficiendus, ac totius Dominici gregis curam habiturus, ſummus Pontifex deligatur.*

12 Æneas Silvius tunc Cardinalis, deinde ad ſummum Pontificatum evectus

evectus nomine Pii II. apologiam ſcripſit (quæ extat poſt commentaria Gobellini editionis Romanæ an. 1584.) ad Martinum Mayer, qui in nonnullis obtrectabat Curiæ Romanæ, & inter cetera in faſtu Cardinalium. Verba Æneæ ſunt hæc *pag.* 736.: *Hos viros Apoſtolorum loca tenentes, & Senatorum Urbis vicem implentes, & qui cauſas majores audiunt, familia ſequitur ex Epiſcopis, Abbatibus, & viris nobilibus, ac Doctoribus. Neque enim decet, eos, qui tanta dignitate præfulgent, veluti mendicos incedere: habent enim Auditores, Magiſtros aulæ, Magiſtros domus, Anteceſſores, quos vocant Scutiferos, Diſpenſatores, & qui minoribus officiis præſunt. Nec facile Cardinalis infra quadraginta famulos habere poteſt, & totidem ferme equos, qui cum reipublicæ ſerviant dies noctesque, non eſt alienum, ſi ex republica vivant. Videmus in civitate Lubicenſi, qui Conſulatum gerunt, omnes aureo ſplendore longum famulorum ordinem poſt ſe ducere. Idem factitant reliquarum urbium Conſules, quamvis aurum non ferant. Apud Italiæ civitates quantus ſit Magiſtratuum faſtus vix dici poteſt. Compara igitur Cardinalatum, & Conſulatum, & illos orbis, hos alicujus urbis vicem gerere ſcito, & tunc intelliges, an ſuperbus ſit Cardinalium ſtatus. Iniquus ſis, ſi parvæ urbis Rectores ſuperbe incedere velis, orbis vero Magiſtratus humiliter: niſi illud uſurpare velis, quia, quanto quis altius aſcendit, tanto humilius ſe gerere debet: quod ad animam referendum eſt, non ad ornatum exteriorem, qui ſecundum dignitatem geſtandus eſt.*

13 Cardinalis Papienſis *in epiſt.* 541. ſcripta paulo poſt obitum Cardinalis Theanenſis, ejus modeſtiam Sacerdotalem his verbis extollit: *Taceo vitam ejus privatam, modeſtiæ Sacerdotalis, ac continentiæ certiſſimum ſpecimen. Non quæſierat ſibi Sacerdotiorum acervos, quos in pleriſque dolemus: non theſauros, qui nulli inventi ſunt. Cenſu erat ſuſtinendæ dignitati vix ſuppetenti. Malebat non abundare, quam adminiſtrationum multitudine animam deprimi. Habitavit modicis ædibus, ut ſcis, iiſque conductitiis. Familia perſeveravit, ut mediocri ſemper, ita & frugi, & diligentia ſua bene inſtituta domus tota nil pretioſi umquam apparatus propoſuit. Eam nos ſæpe inſpeximus. Aulæa cari peregrinique operis, abacique argentei in gradus extructi, caſtigata ſupellectili exulabant. Domini virtute, non externis artibus ædes honeſtabantur. Ipſe vero culturæ corporis ſui, atque omnis lenocinii negligens, quam in alios requirebat, de ſe primus vitæ ſeveritatem præſtabat. Menſa nihil exquiſitum habuit umquam, aut nimium. Cubiculum quoque nil delicioſum ac molle. Veſtis erat, quam videbamus quotidie, communis & modica. Denique diſciplinam omnem domus, & ſuam eo vir juſtus redegerat, ut ſatisfacere caſtis animis, non delectare ambitioſos oculos poſſit. Innumera ſunt, quæ recenſenda de ſuis meritis eſſent, tam quidem magna, quam multa. Sed conſulto ea prætereo, quod magnitudine ſua librum requirerent: & propoſitum mihi eſt epiſtolam ſcribere levatricem doloris, non vitæ anteactæ commentarium texere.* Idemque Cardinalis Papienſis *epiſt.* 548. ſcripta Cardinali Mantuano exceſſivum luxum cujuſdam alius Cardinalis paulo ante defuncti late exponit & improbat; & poſt multa enarrata apud eum legenda, ſic concludit: *Biennio toto hic tantus fortunæ ſucceſſus fuit, tam*

tam ut apparet feſtinatus, quam brevi erat caſurus. Quid ergo ex tanta gloria reliquum nunc, illo mortuo, inſpicimus? Quid ex tanto rerum faſtigio conſpicuum extat? Vidimus illum, *juxta verbum Scripturæ*, exaltatum ſupra cedros Libani: Tranſimus nunc, & ecce non eſt: Quærimus eum, & non invenitur locus ejus. *Deſiit jam Cardinalatus tam properatus. Evanuere comitatus ingentes. Conviviorum gloria periit. Apparatuum divitiæ ceſſavere. Ludi in lacrymas verſi ſunt. Veſtium nullus illi eſt uſus. Legationis amplæ ſtrepitus non exauditur. Domus infinitæ pendent opera interrupta, minæque murorum ingentes, æquataque machina cælo. Quem capere paulo ante orbis totus non poterat, premit nunc breve ſepulcrum; & cui de menſis cura erat tam ſolers, ex ſe eſcam vermibus præbet. Cui denique etiam ad luxum, vitæque delicias conveſtita domus erat argento, auro, & ſerico, hunc nunc veſtiunt cæmenta & calx. Quis tanto exitu non admoneatur ſuæ infirmitatis? Quis tanto exemplo manendum non cenſeat in lege Sacerdotii? Nil nimis conandum, naturæ vim non afferendam. Mediocria ſemper quærenda. Percurramus brevi, quæ animos noſtros in hac dignitate fatigant.* Et in alia antecedenti epiſtola, quæ eſt 192., cum inopino infortunio jacturam paſſus eſſet permagnæ partis ſuorum proventuum Eccleſiaſticorum, ita ſcripſit Cardinali Beſſarioni: *Sum quoque admonitus, diſpenſanda juſtius eſſe, quæ nobis proveniunt ex altari. Carni & ſanguini non ita profuſe indulgendum. In comitatu quoque alendo, comparandoque ornatu domeſtico tam multa non inſumenda. Bona hæc noſtra altaribus attributa, pretia peccatorum eſſe, quibus redimi animas dantium pia cura oporteat, & inſtaurari domum orationis, & egenos vagoſque in domos noſtras induci. Quæ cum non fiant, iraſci graviter Deum, & ſæpe hunc exitum negligentibus dare, quem in me ipſo ſum proxime expertus, ut videlicet adminiſtrata male etiam ſuo permiſſu dilabantur deterius.*

14 Sacris legibus ſupra indicatis plura ſtatuta ſunt quoad Cardinales. In Concilio quippe Lateranenſi ſub Leone X. *loc. ſupra cit.* primò decretum eſt, ut ipſi juxta doctrinam Apoſtoli ſobrie, caſte, & pie vivant, & non tantum a malo, ſed etiam ab omni ſpecie mali abſtineant, ut coram hominibus luceant; ſecundò, ut eorum domus, familia, menſa, ſupellex modeſtiæ ſit & frugalitatis exemplum, contentique ſint illis, quæ Sacerdotalem præſeferant modeſtiam; tertiò, ut, ſi præſentes in Curia fuerint, per ſe ipſi, ſi vero abſentes, per Vicarium idoneum ſemel ſaltem in anno ſuorum Titulorum loca viſitent; quartò, ut ſe oſtendant domus & familiæ ſuæ optimos Rectores non modo circa ea quæ extrinſeca omnibus apparent, ſed etiam quoad alia quæ intùs latent abſcondita; quintò, ut vigiles ſint pro Fide, & pro Eccleſiaſtica diſciplina; ſextò, ut, ſi ſint Legati de latere, provincias & legationes commiſſas omni vigilantia & cura per ſe ipſos, & non per Locumtenentes, aut Officiales adminiſtrent. Sub Julio Papa III. actum eſt de dirigenda in meliorem formam Eccleſiaſtica diſciplina, & in Actis Conſiſtorialibus hæc ad rem noſtram ſcripta leguntur manu Marcelli II. tunc Cardinalis: *Cardinales aſſumpti cogitent*

cogitent ad qualem dignitatem & munus vocati ſint, & quod tamquam lucernæ in Eccleſia omnibus bono exemplo eſſe debent, hoſpitales, pauperum amatores, & defenſores. Summo Pontifici ſint ſubjecti. Ut libera conſilia ſine aliquo reſpectu dent. Titulos, & alias eccleſias ſibi commiſſas frequenter viſitent, &, ſi qua reparatione indigent, reſarciant ac reſtaurent. Familiam modeſtam habere ſtudeant domi. Beneficia benemeritis conferant, & præſertim Curata. Nec ob id, quod Cardinales ſint, putent, eis magis tranſgredi leges licere: Sic habetur *tom.* 21. *part.* 2. *annal. Eccleſiaſt.* Raynaldi *ad an.* 1554. *num.* 23.

15 Ferdinandus Imperator arcanas litteras ſcripſit Pio IV. ſummo Pontifici de provehendo feliciori Tridentini Concilii progreſſu. Ex regeſtis Vaticanis eædem deſumptæ, nunc ſunt editæ *in cit. tomo* Raynaldi *ad an.* 1563. *num.* 37. En earum verba: *Deinde neceſſarium eſt, quod eligentes, id eſt, Reverendiſſimi Cardinales tales ſint, ut velint ac poſſint eligere Pontificem, cui Eccleſia Chriſti recte tuto poſſit committi: nam (quod pace Sanctitatis veſtræ, & Reverendiſſ. Cardinalium dictum ſit) hoc tempore graviſſimæ audiuntur querelæ, quod nonnumquam creantur Cardinales partim per ætatem omni adhuc judicio deſtituti, partim vero illitterati & indocti, qui, ut nihil poſſunt in iis quæ ad regendam Eccleſiam ſpectant, conſulere, ſic in eligendo Pontifice privatas paſſiones ſequuntur, ac bonorum & doctorum pia ſuffragia impediunt; unde poſtea neceſſe eſt, multa in Eccleſia ſequi incommoda.* Summus Pontifex Pius IV. huic epiſtolæ hujuſmodi reſponſum dedit editum apud eumdem Raynaldum *loc. cit. ſub num.* 38. *Quod vero ad Cardinales attinet, Nos, ſi quos in eum Ordinem cooptaturi eſſemus, ejuſmodi perſonas eligere ſtuderemus, quales Majeſtas tua cuperet ſemper eligi, nempe quæ & vitæ, ac morum honeſtate commendarentur, & cum doctrina, tum uſu rerum, atque prudentia ad participandas Sedis Apoſtolicæ curas eſſent idoneæ: ſed de creandis novis Cardinalibus nihil cogitamus.* Aſſumptaque deinde provincia reformationis Cardinalium in ſacro Tridentino Concilio juxta fuſe relata *in hiſtor. ejuſd. Concilii* ſcripta a Cardinali Pallavicino, & præcipue *lib.* 23. *cap.* 7. Concilium *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformatione* decrevit, ut ea omnia, & ſingula, quæ de Epiſcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & ceteris qualitatibus alias in eadem Synodo conſtituta ſunt, eadem exigerentur in creatione Cardinalium, etiamſi Diaconi ſint, uti ſupra dictum eſt; &, poſtquam *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. *de reformat.* decrevit, ut Epiſcopi modeſta ſupellectili, & menſa, ac frugali victu contenti eſſent, quo factis & vitæ actionibus ſe muneri ſuo conformes oſtenderent, modeſtiæ, continentiæ, & humilitatis exempla præberent, ſubjecit, hæc etiam pertinere debere ad S. R. E. Cardinales: *Quorum conſilio apud ſanctiſſimum Romanum Pontificem cum univerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nitatur, nefas videri poteſt, non iis etiam virtutum inſignibus, ac vivendi diſciplina eos fulgere, quæ merito omnium in ſe oculos convertant.* Quam ad rem ſubjicit Cardinalis Palæotus *de ſacr. Conſiſtor. conſultat. part.* 4. *quæſt.* 1. *pag.* 148. *Nam, cum hi Chriſtianæ reipublicæ cardines, & clariſſima Eccleſiæ lumina ſint habendi, oportuit, eos omnibus vir-*

bus virtutum meritis ita fulgere, ut nihil prorſus ad cumulatam tantæ dignitatis perfectionem in iis poſſit deſiderari: ſicuti enim in gemma, quo pretioſior eſt, & elegantiore anulo inſerta, eo diligentius minima quæque ſigna aut maculæ inveſtigantur; ſic Cardinales, quo excelſiore in gradu ſunt poſiti, inſignioreque tum munere, tum habitu ac titulo decorati, eo longius ab omnibus prorſus vitiorum decuit ſuſpicionibus abeſſe, ita ut virtutum ſuarum ſplendore univerſorum in ſe oculos atque admirationem convertant: & Sixtus Papa V. in memorata Conſtit. 76. §.1. ait: *Siquidem eorum vita ac mores ceteris exemplo eſſe debent, verba pro oraculis, monita ac præcepta ab univerſis Chriſtianis regula & norma recte vivendi, recteque ſentiendi exiſtimantur, ab iis, quaſi ſapientiſſimis Magiſtris, Eccleſiaſticæ diſciplinæ forma ſuſcipitur, quæ ad mores vitamque omnium Fidelium componendos longe lateque diffuſa propagetur.* Quod ſi hæc ad amuſſim ſerventur ac fiant, inutile profecto erit celebre dictum Bartholomæi de Martyribus, de quo in ejus vita typis Romanis edita *pag.32.* Cum enim in Concilio Tridentino conſuleretur, an Cardinales reformatione egerent, Apoſtolica libertate reſpondit: *Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Cardinales indigent illuſtriſſima ac reverendiſſima reformatione.*

16 Virtutum, quibus hactenus Cardinales fulgere debere diximus, & de quibus idcirco in cauſis Beatificationis & Canonizationis ipſorum quærendum eſt, ſatis apta occurrunt exempla in vitis aliquorum ex ipſis, qui pietate fuerunt inſignes, & aliorum, in quorum cauſis proceſſus jam confecti ſunt. Abſtinemus a vita illorum recenſenda, quos noſtris ipſi oculis conſpeximus, dum ſpatio quadraginta fere annorum in Romana Curia verſati ſumus. Abſtinemus a recenſendis ceteris exemplis, quæ ex geſtis aliorum Cardinalium, qui in ſuis Epiſcopatibus vixerunt, ſumi poſſent. Reductoque ſermone ad Cardinales, qui Romæ vixerunt, agmen ducat Ven. Cardinalis Baronius, qui Ven. Juvenali Ancinæ ipſum ad paupertatem hortanti ſic reſpondit: *Quod paupertatem ſuades, optime quidem facis; ſed ſcito, me eſſe pauperrimum: quod ſi forte quidem brevi ſim moriturus, nullam habeo, quam meis relinquam, hereditatem, niſi ipſam paupertatem, ac proinde neminem puto fore mihi heredem, cum deteſtentur hanc omnes. Tu, cum veneris, videbis, ridebiſque, ſub purpureis indumentis latere pannoſum.* Hieronymus Barnabeus Congregationis Oratorii Presbyter teſtis oculatus ejus vitam typis edidit, & *lib.2. cap.5.* narrat, eum in victu eamdem rationem tenuiſſe, quam in Congregatione Oratorii ſervaverat, cibi & ſomni parciſſimum; tum, licet ei ſummus Pontifex Clemens VIII. ædes in Vaticano parandas curaſſet, atque ea quidem ſupellectili inſtructas, quæ Cardinalem decebat, a priſtina tamen paupertate & humilitate nunquam receſſiſſe; cum ligneam ſibi cellulam in eiſdem ædibus componi juſſerit, quæ nihil aliud continebat, quam lectulum ſuum brevem ac ſimplicem, feretri potius, quam lecti ſpeciem habentem; ligneaque ſella, æreo catillo ad manus abluendas, lucerna, & atramentario rudi ex argilla uſque ad extremum vitæ uſus ſit. Cum, ut idem *eod. capite* narrat, ad Patres Oratorii diverteret, quod ſæpe faciebat, dimiſſis

Digitized by Google

miſſis famulis, ſolus in antiquam cellulam ſuam ſeſe recipiebat; nec quidquam præ aliis in menſa habere volebat, præter loci dignitatem; quinimmo ipſemet interdum linteo præcinctus, ceteris diſcumbentibus menſam ponebat, & cibos miniſtrabat; & ad eccleſiam eorumdem Patrum veniens, Miſſæ ſacrificio peracto, Euchariſtiam frequenti populo adminiſtrabat; Veſpertinis horis celebrandis in Choro cum Presbyteris intererat, & poſt Veſperas e ſuggeſtu ſermonem ad populum habebat. Quantam ſuorum, & maxime domeſticorum curam haberet, idem Auctor *cap.5.* pluribus exponit, affertque teſtimonium Juſti Calvini, qui annalium ab eo ſcriptorum beneficio ex Hæretico Catholicus factus hanc ei inter ceteras laudem adſcribit: *Ambulat inter ſuos non quaſi dominus, ſed parens. Eminet, excellit tum virtute & gravitate elatior aliis & excelſior; cetera par omnibus: & hoc ſaltem major, quo melior. Juxta eum maxima quies, tantum ubique ſilentium, & tam altus pudor, ut ad parvos penates & larem anguſtum ex domo Principis modeſtiæ & tranquillitatis exempla referantur.* Hæc ille, qui, ut Cardinalis domum diligenter inſpexerat, ita in ejus laudes effuſus domum ejus appellavit *omnium virtutum, pietatiſque ſacrarium.* Inter pia opera ab eo publice inſtituta citatus Auctor *lib.3. cap.13.* narrat, eum non dubitaſſe juſto fœnori accipere pecuniam uſque ad ſummam ſeptem millium aureorum, & intra anni ſpatium eam expendere pro inſtauranda & reficienda ſacra ſui Tituli æde SS. Nerei & Achillei, quæ ruinam minabatur. Similia quædam legi poſſunt in vita Ven. Dei Servi Cardinalis Bellarmini ſcripta a Patre Fuligatto, & ſignanter *cap.19.*, & in alia ejuſdem vita ſcripta a Patre Bartolo *lib. 2. cap. 12.* Cum quibus concordant allata in proceſſibus ordinariis, & Apoſtolicis, necnon atteſtationes Cardinalium poſt ultimam prædictam vitam impreſſæ, qui ejus virtutes, dum Romæ moram fecit, dimiſſo videlicet Archiepiſcopatu Capuano, præſentes mirati ſunt, inter quos Cardinalis Sanctæ Suſannæ Scipio Cobellutius ita ait: *La dignità del Cardinalato non mutò in lui altro, che quello, che non era compatibile colla decenza dello ſtato*; Cardinalis Franciſcus Dietrichſtain: *Modum vivendi notavi ſemper modeſtum & religioſum, cui menſæ apparatus reſpondebat &c.* Cardinalis Cremonæ Deſiderius Scaglia: *Effetto della ſua umiltà ancora fu, che coſtituito in tanto grado menò ſempre in tutto quello, che non ripugnava allo ſtato, la vita che averia tenuto privato Religioſo dentro al Chioſtro*; Cardinalis Alexander Urſinus: *Tralaſcio la povertà, colla quale veſtiva di ſotto, il riguardo, che in ogn' altra coſa aveva, ſe vi erano ſpeſe a recidere, acciò poteſſe maggiormente ſpendere in elemoſine.* Et ſi quis alia conſimilia de Ven. Dei Servo Cardinali Joſepho Maria Thomaſio noſcere vellet, qui poſt adeptam Cardinalatus dignitatem ſemper in Urbe, licet modico tempore, vixit; quam modeſta videlicet, & humilis fuerit ejus ſupellex; quam ſancte ſuam familiam gubernaverit; quam egregia monumenta reliquerit tum pietatis, tum Eccleſiaſticæ liberalitatis in ſua eccleſia titulari SS. Martini & Silveſtri ad Montes; legere poterit ejus vitam fideliter conſcriptam a Dominico Bernino, & ſignanter *cap.18. & 19.*

Digitized by Google

quæ omnia Nos ipſi, & Nobiſcum alii omnes, qui tempore eximii hujus Cardinalis Romæ morabantur, & adhuc ſuperſtites ſunt, admirabundi conſpeximus.

17 Legitur *in Deuteronomio cap. 17. v. 8.*: *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram, & Judicum intra portas tuas videris verba variari... veniensque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore: quæreſque ab eis qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quodcumque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus..... ſequeriſque ſententiam eorum.... Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto Judicis, morietur*.

18 Textu hoc Deuteronomii ſummus Pontifex Innocentius III. utitur *in cap. Per venerabilem, Qui filii ſint legitimi*, ut explicet Cardinalium officium. Poſtquam enim ait, locum a Domino electum Sedem eſſe Apoſtolicam, Judicem conſtitutum ſupra Sacerdotes Levitici generis eſſe ſummum Pontificem, ſubjicit, Sacerdotes Levitici generis Cardinales eſſe ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: *Sunt autem Sacerdotes Levitici generis Fratres noſtri, qui Nobis jure Levitico in executione Sacerdotalis officii coadjutores exiſtunt*. Ad horum proinde officium præcipue pertinet, conſilium præſtare ſummo Pontifici. Cardinalis Jacobat. *de Conciliis lib. 4. art. 2. num. 29.* ſcriptum reliquit: *Eſt officium Dominorum Cardinalium ſemper ſuadere Domino Papæ, ut ponat pacem & quietem inter Principes Chriſtianos. Item pro reformatione Eccleſiæ, & ad exſtirpandas hæreſes, errores, ſchiſmata*. Gondiſ. Villad. *de Card. quæſt. 5. num. 15. & ſeq.*: *Cardinalis, acceptando officium, quod principaliter in conſulendo verſatur, tacite videtur fateri ſe ſufficientem ad illud; &, quando Eccleſiæ utilitas poſtulat, non debet prætermittere, quod muneris ſui eſt*. Cardinalis Palæotus in allato tractatu *part. 1. quæſt. 6. pag. 50.* late probat, Cardinales eſſe conſiliarios natos ſummi Pontificis, cum munus hoc eorum dignitati annexum ſit; & proinde teneri etiam non requiſitos ex natura officii, ubi res poſtulat, ſummo Pontifici conſilia præbere. In citata Conſtitut. 76. Sixti Papæ V. *Eidem Pontifici in executione Sacerdotalis officii, & in dirigenda ipſa Eccleſia Catholica, cui præeſt, conſiliarii & coadjutores aſſiſtunt, quaſi oculi & aures &c. Quorum opera & neceſſaria, & plurimum fructuoſa univerſæ reipublicæ Chriſtianæ, in ſecundis rebus ornamento & commodo, in dubiis præſidio & adjumento eſſe poſſet*. Demum bon. mem. Fr. Aloyſius Lucinus olim Commiſſarius Generalis ſancti Officii in Urbe, poſtea S. R. E. Cardinalis, vir ſane doctus, in ſua diſſertatione, in qua vindicat privilegia Romani Pontificis, typis Venetis impreſſa anno 1735. *pag. 167.* *Nullus ex Romanis Pontificibus, cum oportuit, & cum oportet, aut neglexit, aut negligit Peritorum conſilium in rebus arduis, olim ex Clero aſſumendo Conſiliarios, vel cogendo Concilium ex finitimis Italis Epiſcopis, ac tandem ex ſacro ſancta Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Collegio*. Atque, ſi novis & recentioribus vetera addenda ſint, eadem profecto non deficiunt. In libello inſcripto, *Diurnum bibliothecæ Vaticanæ*, &

in re-

in recompilatione canonum Cardinalis Deuſdedit ſic Papa proteſtatur : *Si quæ vero emerſerint contra canonicam diſciplinam , Ego cum Filiorum meorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio , directione , & rememoratione miniſterium meum geram, & emendari curabo* . Et S.Leo IX. *in epiſtola ad Michaelem Epiſcopum* ſcribit , Clericos Romanæ Eccleſiæ Cardinales appellari , quod Romano Pontifici proxime ſociati conſortio , illi omni ſua ope , induſtria , ſtudio , labore , obſequio famulantur & inſerviunt . Quæ omnia aperte demonſtrant , S. R. E. Cardinales eſſe ſummi Pontificis conſiliarios , quemadmodum late oſtendit Mauclerus *de monarchia Eccleſiaſtica 2.par. lib.4. cap.12.*

19 Hæc reſpiciunt ut plurimum Cardinales in Urbe exiſtentes , qui Conſiſtoriis & Congregationibus interſunt , in quibus negotia ad Sedem Apoſtolicam & ſummum Pontificem delata ad examen vocantur . De conſilio ergo ſummis Pontificibus præſtito inquirendum eſt in cauſis eorum Servorum Dei , qui , dum viverent , Cardinalitia dignitate fulſerunt , & in Urbe moram traxerunt . Cardinalis Papienſis *in epiſt.* 48. qualitates exponit neceſſarias , ut quis rectus Conſultor dici poſſit : *Quærendum eſt , quale veri ſit & quale hujus Cardinalis conſilium . Nempe qui recte conſulere vult , induere ante omnia debet veram erga illum charitatem, cui accedit conſultor, ut, quid deceat & expediat , ſine malignitate rimetur & doceat . Proxime huic liberam gerere & mentem & linguam . Ut nulli alieno affectui , nulli ſuæ cupiditati inſerviens, ſimpliciter loquatur , quod ſentit . Hæc vera eſt , ni fallor , recte conſulentium via , quam mox ut egredimur , non tam ad ſalutem , quam ad peſtem adjungimur* . Et *in epiſt.* 280. *De Cardinalium officio pauca nunc audi . Conſulere nemo bene poteſt , qui idem non ſapiat . Sapit nemo , niſi qui a Deo ſapientiam habet . Loquitur Scriptura :* Dominus dat ſapientiam , & ex ore ejus prudentia, & ſcientia . *Ex Deo igitur erunt ſua conſilia,nec proferet lingua , quod timor Domini ante non probet . Deſideria quoque, ſi qua eum privatim tenent, poſthabeat publicis, nihil ſuum credens , quod commune non ſit* . Et de Cardinali Beſſarione *in epiſt.* 127. ſic ait : *Sed illud quantum eſt , quod ſemper meditatur aliquid , & proponit Pontifici, quod ad communem rem vel Chriſtianorum, vel Eccleſiæ faciat . Nullis capitur aliis ſtudiis . Non vagatur , non otiatur , nec abire tempus per inertiam ſinit . Salutaria ſunt omni tempore , quæ operatur . Vides de noſtris eſſe , qui frequenter in agris ſint , conſectentur crebro prata & fontes , & indulgeant venatui , & , cum domi ſint, conviviis & confabulationibus dies ducant inutiles . Huic Patri nihil eſt horum ; ſed , ſi quid publicum aliquando accidit fideli alicujus curandum diligentiâ , adhibetur hic ſemper ad providendum primus . Quanto ſtudio id peragat , teſtes nos ſumus , & teſtis frequens talium demandatio . Niſi enim injuncta perficeret , non tam crebro injungeret Pontifex . Neque enim negligenti opus unum, libenter demandamus ſecundum . Acre judicium ejus , & mens prompta , & voluntas ad bonum feſtinans abſolvit mature quæque difficilia* . Cardinalis Papienſis in ſua declamatione habita adverſus Joannem Cardinalem Atrebatenſem , dimiſſo Conſiſtorio , uti habetur *in ejus epiſt.* 48. ſe excuſat , quod aliquando venationi indulgeret , eam condemnans in Epiſcopo , & admit-

tens in Cardinali, ſi potiſſimum eam exerceat valetudinis cauſa: *Plebem Cardinalis non curat. Præcepta quotidiana Parochianis non dat. Ad nullum miniſterium Sacrorum ſe populo exhibet. Solo conſilio Apoſtolicæ Sedi adſcriptus, inſtar quoddam ſæcularis Principis habet*. At, cum idem Papienſis Cardinalem Beſſarionem laudibus efferat, quod abſtinens a venatione domi ſe contineret, publiciſque negotiis aſſidue vacaret, ſatis hoc eſſe debet, ut quæ ab eo dicta ſunt de Cardinalibus, ad eos extendi non poſſint, aut debeant, de quorum virtutibus agitur quoad Beatificationem & Canonizationem. Quocirca, perpenſa Papienſis epiſtola, recte ait Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 46. *ſub num.* 10. *Non is ego ſum, qui obnitar cenſoribus indeflexis, qui venationem ne his quidem cauſis, valetudinis videlicet, aut recreationis, ſatis purgari & emaculari poſſe exiſtimant. Sunt nævi certe aliqui, quos obruit quidam virtutum nitor eximius, quibuſcum coaluere, & quarum tuitioni ipſimet famulari videntur. Sed nævi tamen ſunt, & quidem tanto magis conſpicui, quanto dignitas eorum eminentior eſt, qui illis inficiuntur*. Ceterum, ad rem redeundo, ſæpe citatus Cardinalis Palæotus *part.* 5. *quæſt.* 1. *pag.* 221. nonnullos laudat S. R. E. Cardinales, qui ad Pontificatum ſubinde evecti ſunt; quique in Domino libertate uſi fuerant, cum ad præſtandum conſilium eſſent adhibiti: *Nam Callixtum III., qui Patrum noſtrorum, aut ſuperiori ætate vixit, legimus, cum Cardinalis eſſet, eam in dicendis ſententiis libertatem cum gravitate conjunctam ſemper retinuiſſe, ut ſine aſſentatione, ſeu timiditate, ſed magna modeſtia & libertate, quod conducere putabat, loqueretur. Marcellum item Cervinum, quem plerique noſtrum agnovimus, & ad ſummum Pontificatum evectum Marcellum II. appellatum ſcimus, certum eſt, tum aliis in rebus, tum præcipue quo tempore de alienandis Eccleſiæ Romanæ Bonis aliquando ageretur, non ſolum vehementer illi conſilio obſtitiſſe, verum etiam aliis Cardinalibus, ne aſſentirent, nulla prorſus maximorum Principum, ſive aliorum, qui repugnabant, ratione habita, perſuaſiſſe. Paulum vero IV., qui paucis abhinc annis e vita deceſſit, notum eſt, tunc, cum Cardinalis eſſet, ad eam, qua pollebat, facundiam, inſignem etiam in dicenda publice ſententia, & omni ſermone libertatem addidiſſe*.

20 Conſimilia exempla collecta legi poſſunt *in tract. de officio & dignitate Cardinalis* compoſito a Hieronymo Plato Societatis Jeſu *cap.* 12. In relatione cauſæ S. Pii V. *tit. de fortitudine* habetur, eum, privatis rationibus poſthabitis, apud ſummum Pontificem Pium IV. conſiliorum ſemper libertate uſum fuiſſe, ut propterea ab ædibus Palatinis,Aulicorum fraude ejectus,multa difficilia & maxima incommoda toleraverit: & *in tit. de temperantia* exponitur, illum ad ſummum Pontificatum evectum non modo non ægre tuliſſe, quod ſibi in Conſiſtorio Cardinalis Sanctæ Severinæ ſeſe oppoſuerit, ſed eidem, omnibus audientibus, gratias egiſſe, atque ex obedientiæ virtute præcepiſſe, ut libere in rebus omnibus ſenſum ſuum explicaret. Qua animi fortitudine in rebus arduis ſe gesserint Cardinales Baronius, & Bellarminus in monitis & conſiliis ſummo Pontifici Clementi VIII.

ti VIII. propoſitis, licet ei non omnia placitura eſſe, prænoſcerent, legi poteſt in vita Cardinalis Bellarmini ſcripta a Patre Fuligatto *cap.*31. & in altera ejuſdem Cardinalis vita ſcripta a Patre Bartolo *lib.*2. *cap.*13. & in vita Cardinalis Baronii ſcripta a Patre Barnabeo *lib.*2. *cap.*1. In citato tractatu Cardinalis Palæoti *de ſacr. Conſiſtor. conſultat. part.*2. *quæſt.*3. *pag.*63. late probatur, religionem & debitum Papæ obſequium in nullo a Cardinali lædi, qui rebus a ſummo Pontifice propoſitis conſulendo diſſentit. Poſt Alvarum Pelagium *de planctu Eccleſiæ* Platus in citato tractatu *de officio & dignitate Cardinalis cap.*27. hoc aureum profert documentum: *Sunt interdum, qui, cum Pontificis animum in aliquam partem inclinatum vident, ob metum offenſionis non audent loqui, quæ ſentiunt, potiuſque prætextus aliquos inducunt ad ejus judicium approbandum: qua diſſimulatione nihil poteſt eſſe deterius. Nam etiam in quovis homine vitioſa eſſet; multo vero turpior & injuſtior in iis, quos pro ſuo officio ac munere veritatem profiteri oportet*. Item *in cap. Fundamenta, de elect. in* 6. legitur: *Decet namque ipſi Romano Pontifici, per Fratres ſuos ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, (qui ſibi in executione officii Sacerdotalis coadjutores aſſiſtunt) libera provenire conſilia. Decet, ipſius nullo modo vacillare judicia, ut Fratres ipſos nullus ſæcularis Poteſtatis metus exterreat, nullus temporalis favor abſorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos a veri conſilii ſoliditate removeat; quin, cum per ipſum Romanum Pontificem in quibuſcumque negotiis contingeret eorum peti conſilia, in conſulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere conſulant & aſſiſtant*: quæ profecto demonſtrant, nullatenus repugnare religioni & debitæ erga ſummum Pontificem venerationi, ſi aliquis ex Cardinalibus in conſilio præſtando ejus ſenſui adverſetur; dummodo id fiat cum debita humilitate, abſque temeritate & ſuperbia, & non ex imperitia, ſed cum ſolida ratione. Hieronymus Manfredus *in tract. de Cardinalibus cap.* 10. ait: *Debent quam conjunctiſſimi eſſe cum ſummo Pontifice, eique in omnibus ſubjecti eſſe & parere, ut membra capiti ſuo, nec proterve ei contradicere, temeritate, aut ſuperbia, aut ſtudio contradicendi; majori enim nexu cum illo conjuncti ſunt, quam quilibet alius cujuſcumque generis*. Et Gondiſſalvus *in tract. de Cardinalibus cap.*7. addit: *Debent cavere, ne, male conſulendo, Papam errare faciant, quia ita delinquit conſulens, ut faciens, idque non ſolum, ſi ſcienter, ſed etiam, ſi per inſcitiam male conſuleret; quia, admittendo hoc officium, quod principaliter verſatur in conſilio dando, videntur profiteri, ſe eſſe peritos & ſufficientes ad illud. Unde fit, ut merito eis imputetur, ſi aliquid poſtea per imperitiam faciant*.

21 Doctrina autem non modo neceſſaria eſt, cum Cardinalis in ſenſum abit diverſum a ſenſu ſummi Pontificis, ſed quoties opinatur, & ſuam profert ſententiam: *Ipſi denique* (verba ſunt Sixti ſummi Pontificis in ſæpe memorata Conſtit.76.) *Ipſi denique vere ſunt ſal terræ, ac lucernæ poſitæ ſuper candelabrum, ut inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram diſcernant, ac doctrinæ opportunitate & veritate infirma confirment, diſrupta*

rupta conſolident , depravata convertant , luceant omnibus , qui in domo Domini habitant , ac primæ huic Sedi aſſiſtentes cunctos Paſtores , dum in gravioribus negotiis eamdem Sedem conſulunt , ejuſve opem implorant , ſuo judicio , conſilio , & auctoritate inſtruere , dirigere , ac docere non ceſſent . Cardinalis autem Palæotus *in tract. de ſacr. Conſiſtor. in concluſ. membr.4. pag.*349. oſtendit, tria Cardinali ad recta recteque conſulendum eſſe neceſſaria , rerum peritiam , benevolentiam , & loquendi libertatem : & poſtquam attulit illud Ciceronis , *Si quis Grammaticum ſe profeſſus barbare loquatur , aut ſi abſurde canat is qui ſe haberi velit Muſicum , eo turpior ſit , quod in eo ipſo peccet , cujus ſcientiam profitetur* ; concludit , Cardinalem in dandi conſilii ratione peccantem hoc turpiorem eſſe , quod in officio , cujus magiſter eſſe debet , labitur , artemque conſiliarii profeſſus in conſulendo delinquit . Modeſtia quoque cum gravitate in proferendis ſententiis requiritur ; ſed tunc magis modeſtia & humilitas neceſſariæ ſunt,cum Cardinalis loquitur coram ſummo Pontifice , & ab ejus ſenſu alienus eſt , cui tamen intellectum ſubjicere tenetur, poſtquam ab ipſo Decretum prolatum eſt : aliud enim eſt tempus loquendi , aliud tacendi ; aliud tempus antecedens , quo res proponuntur tractandæ , aliud ſubſequens , quo res jam ſatis tractatæ & excuſſæ ſunt ; nec de iis agit ſummus Pontifex amplius tamquam deliberandis , ſed Decreto ſuo illas firmat & concludit . Ad primum tempus ſpectat libertas loquendi, a modeſtia & humilitate non ſejuncta ; ad ſecundum pertinet obedientia , ut pluribus in locis ſui tractatus *de Conſiſtorio* oſtendit Cardinalis Palæotus . Cardinalium exempla , qui ſuis conſiliis a Romani Pontificis opinione intrepide receſſerunt , & nonnulla ſacta , quæ minus laudabilia ipſis videbantur , libere improbarunt , nec ob id a ſummis Pontificibus tanquam ipſis inſenſi habiti ſunt , ſed muneribus decorati , collecta legi poſſunt in tractatu Plati *de officio & dignitate Cardinalis cap.*28.Nonnulla ſupra dicta ſunt de ſummo Pontifice S. Pio V. ; intereaque addere fas ſit , quæ de Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino refert Pater Bartolus in ejus vita *lib.*2. *cap.*6. *Diceva il ſuo voto alla preſenza del Papa con umiltà e modeſtia , ancorchè quello , che doveva dire , non foſſe interamente conforme alla mente del Papa : così ne parlano i proceſſi .* Additque Pater Fuligattus in ejuſdem vita *cap.* 31. *Bene ſpeſſo non ſi ſapeva che coſa foſſe più ammirabile in lui , la modeſtia , o la dottrina . Il che fu avvertito anche maggiormente , quando avanti il Papa doveva ſpiegare il ſuo parere con acquietarſi ſenza repliche , eziandio dove la ragione era per la ſua ſentenza , riſerbando il farlo capace privatamente , ogni volta che lo ſtimava neceſſario , e che la coſa l'aveſſe richieſto &c. Con queſti termini di riverente oſſervanza verſo i Pontefici in particolare è da ſtupire , come ſeppe congiungere la libertà di dar loro conſiglio intrepidamente , dove lo coſtringeva la coſcienza , ed altri non ardiva di farlo , per non guaſtare i proprj intereſſi .* An autem modeſtiæ , humilitatis , debitæque ſubjectionis fines exceſſerit Ven. Dei Servus Franciſcus Ximenes de Ciſneros Archiepiſcopus Toletanus , & S. R. E. Cardinalis , qui , teſte Gomeſio , ait , eſſe ſummum Pontificem ,

tificem, ſi opus foret, interdum *perterrefaciendum*, quemadmodum a ſe nuper factum fuerat, cum liberiori epiſtola eum admonuiſſet, ut ſe erga Reges Hiſpaniæ indulgentius gereret, judicium ſit illorum, qui ſententiam ſuam proferre debebunt ſuper ejus virtutibus, quæ adhuc a ſacra Congregatione approbatæ non fuerunt. Facta eſt enim oppoſitio a Proſpero Bottinio Archiepiſcopo Myrenſi Fidei olim Promotore in ſuis animadverſionibus, quam evadere Poſtulatores conati ſunt, perpetuam oſtendendo ſummam Ximenii reverentiam erga Sedem Apoſtolicam, teſtimonio Romanorum Pontificum comprobatam, & durum verbum interpretando, quaſi nihil aliud dicere voluerit, quam ſummum Pontificem Leonem X. debuiſſe admoneri, qui Gallis adhærere potius videbatur, quam Hiſpanis.

22 Sixtus V. in allegata Conſtit.76. de Cardinalibus ait, eos legationibus in provinciis gubernandis, & in gravioribus rebus ſæpe ad Reges & Imperatores perſungi. Qua integritate Martinus Presbyter Cardinalis tempore Eugenii III. Daniæ legatione functus ſit, quam conſtanter munera recuſaverit, ita ut pauperior redierit, quam iverit, S. Bernardus *lib. 4. de conſiderat. cap.5. col.447. vol.1. oper.* admirabundus teſtatur: *Quid dicis mi Eugeni? Nonne alterius ſæculi res eſt, rediſſe Legatum de terra auri ſine auro? Tranſiſſe per terram argenti, & argentum neſciſſe? Donum inſuper, quod poterat eſſe ſuſpectum, illico rejeciſſe? .... O ſi talium daretur virorum copia quales perſtrinximus nunc, quid te felicius? Quid illo jucundius ſæculo? .... O ſi viderem in vita mea Eccleſiam Dei talibus innixam columnis! O ſi Domini mei Sponſam cernerem tantæ commiſſam fidei, tantæ creditam puritati!* B. Nicolaus Albergatus Bononiæ Epiſcopus, & S. R. E. Cardinalis in ſuis legationibus ad Venetos & Florentinos conciliandos, ad Venetos & Ligures pacificandos, ad Gallos, & Anglos, ad Baſileenſe Concilium, ad Germanos, quam pie, quam ſancte, & quanto cum profectu Chriſtianæ reipublicæ ſe geſſerit, teſtis eſt Jacobus Zenus Epiſcopus Feltrenſis Auctor contemporalis *in ejus vita*. Platus *in cit. tract. de dignit. & offic. Cardinalis cap.32.* loquitur de Cardinalibus Legatis, qui provinciæ alicui tempore pacis gubernandæ præficiuntur, & profitetur, ſe nihil dicere velle de integritate, juſtitia, & continentia tum in pecunia, tum in aliis rebus, cum hæc communia ſint etiam ſæcularibus Magiſtratibus; additque, ſpecialem in eis eſſe debere pietatem & lenitatem, ita tamen ut ſegnes & remiſſi non ſint in tuenda juſtitia, in puniendis ſontibus, in comprimendis maleficiis. De legatione Bononienſi adminiſtrata a Cardinali Beſſarione ſermonem habet Cardinalis Papienſis *epiſt.127. Miſſus deinde Bononiam Legatus, difficilem Præſidatum ſecunda fama adminiſtravit. Nullæ in eo ſordes, nullæ rapinæ, nullæ cogitationes privatæ rei magis, quam publicæ inventæ ſunt. Civitas ad tumultum prona eſt, ut noſti, paſſa ante ejus acceſſum crebras cum emiſſiones, tum etiam cædes civium. Hoc regente, nil tale auditum. Continuit in officio omnes, indulgens cuique, quod indulgendum per honeſtatem fuit. Prenſatio perſonarum, at-*

que

Digitized by Google

que horum cura, illorum neglectus, quæ induxerunt olim in multas civitates noſtræ ditionis ſeditiones graves atque odia, procul ab eo fuerunt. Una in omnes æquitate occaſionem mali hujus ſuſtulit. Magno, ut parvo, patere ad ſe aditum voluit; & quemque, qui vellet lamentari, per ſe & petere, & privatam rem agere. In benefactis intrepidum ſemper ſe præſtitit. Xanto Bentivolo potentia factionis ſuæ, quæ una Bononiæ poterat, aliquando inſoleſcenti ſic reſtitit in oculis populi, ut & ceteris exemplo eſſet, & noſcerent alii, non deeſſe animum Præſidi ad tuendam dignitatem officii.

23 Electio ſummi Pontificis commune negotium eſt omnibus S. R. E. Cardinalibus, ſive moram trahant in Urbe, ſive reſideant in Epiſcopatibus, quorum gerunt adminiſtrationem, dummodo hi, mortuo Pontifice, ad Conclave accedant, prout accedere tenentur, ceſſante legitimo impedimento. S. Antoninus *in 3. part. Summ. Theolog. tit.* 21. *cap.* 2. §. 8. quærit, an Cardinales teneantur omnium optimum eligere in ſummum Pontificem; & affirmando reſpondet, aſſerens, peccare, qui idoneum eligit, meliori poſthabito: quod confirmant Manfredus *in libello de Cardinalibus cap.* 7. *& cap.* 26. & Albanus *in eod. tract. quæſt* 11. Platus in allato ſæpe tractatu *de dignit. & offic. Cardinalis cap.* 31. ex doctrina ejuſdem S. Antonini notat, id eſſe intelligendum, ſi ſpes ſit, eum, qui melior, aut optimus judicatur, ad Pontificatum pervenire poſse; nam, ſi deſperetur, quia major pars alio inclinet, & in hunc pauci, vel nullus, tunc ait, licere alteri ſuffragari, etiamſi minus bono, dummodo ſimpliciter bono: additque, meliorem non intelligi eum, qui ſanctior ſit, & magis pietati ac religioni deditus, ſed qui magis idoneus eſt Eccleſiæ gubernandæ, dummodo in eo non deſit ea virtus, probitas, atque integritas, quæ in gregis Dominici Paſtore deſideratur. Confirmantur hæc omnia ex formula juramenti, quod ſingulis vicibus a quolibet Cardinali ſuffragaturo præſtatur, dum aſtat altari, & ſchedulam deponit in calicem magnum ad recipienda ſuffragia paratum. Verba juramenti ſunt hæc: *Teſtor Chriſtum Dominum, qui me judicaturus eſt, me eligere, quem ſecundùm Deum judico eligi debere, & quod idem in acceſſu præſtabo*; uti habetur in Conſtitut. 19. Gregorii XV. *Bullar. tom.* 3. Nec omitti poſsunt graviſſima verba Clementis Papæ XII. in Conſtitutione, quam edidit anno 1732. pro bono Conclavis regimine: *Ceterum, tametſi opus non eſſe in Domino confidimus, urgente Nos tamen Paſtoralis officii debito, ac præcipuo, quo tenemur, boni publici deſiderio, Cardinales nunc & pro tempore exiſtentes per viſcera miſericordiæ ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & per effuſionem ſui pretioſi ſanguinis enixe rogamus, hortamur, obſecramus, & monemus, ut tunc potiſſime, dum ſcilicet de creando Romano Pontifice agitur, ſerio perpendant rei, quam gerunt, gravitatem, miniſterii, quod per eos tractatur, magnitudinem, ac perſonæ, quam in Eccleſia Dei ſuſtinent, dignitatem; ſeduloque cogitent, ſe in renuntiando ſupremo ipſius Eccleſiæ Rectore Divinæ mentis interpretes conſtitutos, nudaque omnia & aperta eſſe in oculis ejus, cui ſolemnis & arctiſſimi jurisjurandi religione fidem ſuam promiſſuri*

ſuri & obligaturi ſunt; neque aliud eſſe forſan poſſe in omni eorum vita factum, de quo tam arduum atque difficile eis futurum ſit rationem reddere æterno juſtoque Judici ſempiterna vel præmia, vel ſupplicia decreturo. Itaque etiam ſub Divini interminatione judicii eiſdem Cardinalibus præcipimus itidem & mandamus, ut in ſuffragiis ferendis, ac aliis omnibus & ſingulis electionem quomodolibet concernentibus, ſolum Deum præ oculis habentes, & non ſua, ſed quæ Chriſti ſunt, quærentes religioſe, ſincere, & libere, humanis quibuſque artibus, factionibus, partium ſtudiis, omnique demum carnis affectu, ac privatis commodis, & deſideriis remotis, atque Principum ſæcularium interceſſionibus, ceteriſque mundanis reſpectibus, ac etiam grati animi, & cujuſvis alterius neceſſitudinis titulo minime attentis, & poſtpoſitis, ſeſe gerant ad eligendum eum, quem univerſali Eccleſiæ fructuoſe utiliterque gubernandæ idoneum ſecundùm Deum judicaverint; ac memores ſupradictarum Conſtitutionum, pœnarumque in eis contentarum ne quidquam facere, admittere, aut attendere, quod ab hoc propoſito alienum ſit, vel per quod electio retardetur, aut libertati ſuffragandi quoquo modo officiatur, per ſe, vel alium, directe, aut indirecte, quovis colore, prætextu, vel ingenio audeant, ſeu præſumant. Memorandum porro eſt exemplum nunquam ſatis laudati Ven. Cardinalis Baronii, de quo in epiſtola Cardinalis de Joyeuſe Regi Galliarum ſcripta inter epiſtolas Cardinalis du Perron *pag. 353. tertiæ edit. Pariſ. an. 1629.* Actum fuerat in Conclavi, & concluſum de eligendo in ſummum Pontificem illo, quem Cardinalis Baronius reputabat indignum. Solus contra omnes Baronius pugnavit & obſtitit, cunctoſque ab eo eligendo retraxit. En verba citatæ epiſtolæ ex Gallico in Latinum tranſlata: *In hæc rerum ſtatu* (ceteris videlicet jam paratis ad eligendum) *magnus advenit Baronius, qui hac in re magnus appellari poteſt, quique cum jam proteſtatus eſſet, ſe nunquam eſſe adoraturum hominem prædictum, niſi ultimum, alta voce exclamavit, alloquendo multitudinem Cardinalium congregatorum, ſe velle, ut ſua verba, quæ erat prolaturus, nota eſſent poſteritati; uſuſque verbis Pſalmi,* Scribantur hæc in generatione altera, *ait, dignitate ſummi Pontificatus eum eſſe indignum, quem ceteri eligere volebant; magnum vulnus Eccleſiæ in ea electione infligi; ſe nolle ſchiſma facere, ſed ſe ultimum futurum eſſe in ejus adoratione. Tunc vidimus ferventem zelum pro Dei honore, & exemplum ſatis rarum, quod unus Cardinalis in ipſo actu adorationis, ceteros aſpiciens pro electione deliberatos, loqui auſus ſit tanta libertate.*

24 Superfluum eſt aliquid addere de ſummi Pontificatus deſiderio, quod ſine peccato a Cardinali haberi non poteſt, cum ſuperius de hoc argumento actum ſit. At reticeri duo inſignium Cardinalium facta non poſſunt, alterum Cardinalis Baronii, qui, cum ſummi Pontificis mandato non timide, & (uti dicitur) intra dentes ſuam ſententiam in ſcriptis expoſuiſſet de Sicula Monarchia, *litteris datis ad Antonium Talpam* de opere ſibi demandato & compoſito, hæc habet: *Ego vero id libentiſſime facio, eo maxime nomine, quod hanc rem haud mediocrem utilitatem mihi allaturam eſſe confidam, nimirum ad humilitatem ſervandam; quandoquidem Hiſpanis ea præbetur occaſio,*

ut in ſolemnibus Comitiis (ſiquidem eo perventum fuerit) adverſos atque infenſos mihi ſeſe oſtendant : quæ res non parum momenti habet apud me . Cumque jam tempus adveniſſet novi Pontificis eligendi, & a Principibus, iiſdemque amiciſſimis viris etiam atque etiam rogaretur , ut ex iis , quæ ſcripſerat de Sicula Monarchia , nonnihil immutaret , quod ea nimirum ratione , quæcumque illi ad Pontificatum obtinendum obſtabant, tolli omnino videbantur , conſtanter negavit , ſe quidquam unquam admiſſurum , quod viam ſibi ad Pontificatum ſternere poſſet : idemque eximius Cardinalis electo Leone XI. in aliis litteris ſcriptis *ad eumdem Antonium Talpam* ſcribit : *Quod ſpectat ad novum ſanctum Paſtorem , de hoc libere gloriabor in Domino Bonorum omnium auctore , quod , cum ante Comitia de me provehendo frequenter ageretur , ego quaſi per cuniculos agere cœpi pro Cardinali Florentiæ , ut a me omnium animos averterem , ea via negotium dirigens , per quam deinde ad finem perventum eſt ; placuitque Domino , ut ego ipſe , qui cœperam , ipſe perficerem* . Cumque nondum elapſo menſe Leo XI. e vivis exceſſiſſet , & Cardinalibus iterum in Conclave ingreſſis , multorum ſuffragio ſe Pontificem deſignari vidiſſet , quid ab eo præſtitum ſit , ne Pontifex fieret , fuſe legi poteſt *in ejus vita cap.* 8. In fine autem *tomi XII. annalium* , quem dicavit Paulo V. , qui in eo Conclavi ſummus Pontifex electus eſt , ait *pag.*900. *edit. Rom.* 1607. : *Fratrum ſententia interclуſus , cunctiſque evadendi remediis deſtitutus , tædio vitæ gravatus ſupra modum , ultra vires , in illa ærumnoſa cum Jeremia erupi ſæpe lamenta* , Væ mihi , mater mea , quare me genuiſti virum rixæ , virum diſcordiæ in univerſa terra ? *Cum vero his teneret vallatus anguſtiis , & a Deo tantum , qui eſt ſolum omnipotens , præſtolarer auxilium , ecce ſtatim ex inſperata cataſtrophe facta eſt rerum repentina, ſicut & admiranda mutatio . Excitatus namque tamquam dormiens Dominus clamore ſuorum, qui laborantes erant in remigando , feſtinus exſurgens imperavit vento & mari , & facta eſt tranquillitas magna , atque dicto citius miro conſenſu omnium ecce provehitur Paulus tamquam e maris ereptus tempeſtate ſalvus in Cathedram Petri , cui una cum univerſa Eccleſia Catholica feliciter acclamamus : Paulo Papæ V. a Deo electo ſalus & vita* . Ut alibi dictum eſt , introducta eſt cauſa Beatificationis & Canonizationis Ven. Dei Servi Gregorii Cardinalis Barbadici Epiſcopi Patavini. Dum de ſignanda commiſſione agebatur , & de fama virtutum & miraculorum res erat , ego ipſe tunc ſungens munere Fidei Promotoris , & quotquot aderant , non ſine lacrymis audivimus Cardinalem de Polignach mirabili & ſuaviſſima , qua pollebat, eloquentia narrantem in Congregatione ordinaria ſacrorum rituum , quæ contigerant in Conclavi , in quo electus eſt Pontifex Innocentius XII. quæ ipſe bene noverat , utpote Conclaviſta , ac proinde omnium , quæ gerebantur , optime conſcius . Narravit ergo , ſufficientem Suffragantium numerum in electionem Cardinalis Barbadici conſenſiſſe ; ſed hoc defuiſſe unum , quod nonnulli ex Electoribus ſcire ab eo vellent , utrum electus in ſummum Pontificem , magnum quoddam negotium magnarum diſcordiarum cauſam inter Sedem Apoſtolicam , & potentiſſimum

potentiſſimum

tentiſſimum Regem, eſſet ad leges ſummi juris, an potius æquitatis pertractaturus. Hac ſuper re tentatus & excuſſus, nihil voluit reſpondere. Interrogatus, quodnam conſilium eſſet novo Pontifici daturus, ſi conſuleretur, reſpondit ſe ei dicturum, ut preces toto corde ad Deum funderet, qui eum dirigere dignaretur in eam viam, quæ gloriæ ſuæ, & Sedis Apoſtolicæ incolumitati eſſet profutura. Converſiſque Suffragantium animis in Cardinalem Pignatellum, qui ad ſummum Pontificatum evectus Innocentii XII. nomen aſſumpſit, pius & vere Venerabilis Gregorius Cardinalis Barbadicus, ſtatim ac ad primum ejus amplexum acceſſit, ſerio monuit, ut in eo negotio lento gradu procederet, non ſtricti juris, ſed epichejæ leges ſervaret, quas aptiores ipſe autumabat, & magis accommodatas felici ejus expeditioni, gloriæ Dei, & Sedis Apoſtolicæ proſperitati.

25 Et hæc ſunt, quæ curſim potuerunt adnotari, ne caput hoc in volumen excreſceret. In ſupradictis ergo, & aliis pluribus facile obviis, & in laboribus quoque pro Eccleſia & pro Sede Apoſtolica exantlatis momentum conſtitui poterit, cum agitur de cauſis Servorum Dei, qui, dum viverent, Cardinalatus dignitate potiti ſunt: non quia (ut diximus) ea ſola ſufficiant pro virtutibus approbandis, ſed ut, ſi cetera non deficiant, & in ſupra narratis Dei Servus heroice ſe geſſerit, tutum de heroicitate virtutum judicium ferri poſſit: a quo profecto abſtinendum eſſe videretur, ſi cetera adeſſent, & in his, quæ ſtatum perſonæ reſpiciunt, Dei Servus defeciſſet, aut heros non fuiſſet. Aliquid dicendum eſſet de erogatione redituum Eccleſiaſticorum; ſed de his infra commodius agetur.

CAPUT XXXIV.

De iis, quæ in cauſis Servorum Dei, qui Epiſcopi fuerunt, advertenda ſunt poſt adeptam Epiſcopatus dignitatem.

1 Plerique abſolutiſſimi Epiſcopi in album Sanctorum poſt reſervationem harum cauſarum Sedi Apoſtolicæ ſolemni Canonizatione relati ſunt, Udalricus Auguſtanus, Benno Miſnenſis, Bernuvardus & Godehardus Hildesheimenſes, Gerardus Tullenſis, Hugones duo, Gratianopolitanus & Lincolnienſis, Malachias Hibernenſis, Oſmundus Saresberienſis, Otho Bambergenſis, Petrus Anagninus, Richardus Ciceſtrienſis, Thomas Herfordienſis, Virgilius Salisburgenſis, Ubaldus Eugubinus, Willhelmus Briocenſis, Vulſtranus Wigornienſis, Andreas Feſulanus, & cum his Ludovicus Toloſas, & Franciſcus Gebennenſis, unus Patriarcha, Laurentius videlicet Juſtinianus, & complures variarum gentium Archiepiſcopi & Primates, Edmundus ſcilicet Cantuarienſis, duo Willhelmi, Bituricenſis & Eboracenſis, Laurentius Dublinenſis, Thomas Valentinus, Antoninus Florentinus, Carolus Mediolanenſis, Thuribius

Limanus; omiſſis ex cœtu Epiſcoporum Stanislao Cracovienſi, & ex cœtu Archiepiſcoporum Thoma Cantuarienſi, quod nunc ſermo ſit de Confeſſoribus, Staniſlaus autem munus Paſtoris in impii Regis facinoribus execrandis exercens Martyr occubuerit, & Thomas martyrium ſubierit pro juribus ſuæ Eccleſiæ tuendis.

2 Si exempla requirantur virtutum antiquiorum Epiſcoporum, qui aut juxta antiquum Eccleſiæ morem in album Sanctorum relati ſunt, aut Canonizationis honorem a ſummis Pontificibus obtinuerunt, ne talia quidem deeſſe compendioſa narratione de eorum virtutibus oſtendi poteſt. De vita exemplari S.Euſebii Epiſcopi Vercellenſis & Martyris hæc habentur apud S.Maximum (*inter anecdota* Ludovici Antonii Muratorii *tom.4. ſerm.6. pag.78.*): *Erat utique vita illi Chriſtus, quia per ſpiritualium virtutum tramitem gradiens, abſque Chriſto vivere neſciebat. Erat ei & mori lucrum, quia, ſi damno præſentis vitæ tranſiret e ſæculo ad Chriſtum pergens, cæli ſe noverat divitias lucraturum.... Quæſivit vivens Chriſtum, cum ſalutaria ejus præcepta cuſtodiens, indiviſam Verbi cum Patre aſſeruit unitatem. Acquiſivit eum moriens, cum ad ſocietatem regni ejus corporis morte tranſivit: & quia unam Patris, Filiique, ſicut eſt, ſubſtantiam non negavit, exilia, carcerem, verbera, famem, ſitimque ſuſtinuit, quæ omnia fideliter ſuperans, vitam quam dilexit, invenit, & mortem quam non timuit, triumphavit. Nam quid eſt aliud calcare mortem, quam, vivendo fideliter, vitam poſſidere poſt mortem, & obeundo, cum Fide perpeti, ſancti nominis tenere memoriam &c.* Sermone 9. de eodem S. Euſebio *pag.* 88. hæc habet: *Cum in hac urbe* (ſcilicet Vercellarum) *diſpenſante Deo, ſummi gradum Pontificii ſuſcepiſſet, ut univerſo Clero ſuo ſpiritualium inſtitutionum ſpeculum ſe cæleſte præberet, omnes illos ſecum intra unius ſeptum habitaculi congregavit; ut, quorum erat unum atque indiviſum in religione propoſitum, fieret vita victuſque communis; quatenus in illa ſanctiſſima ſocietate vivendi invicem ſibi eſſent converſationis ſuæ & judices & cuſtodes; &, dum alter alterius humilitatem præfert, continentiam ſtupet, ſuſpicit caſtitatem, patientiam laudat, miſerantis animi prædicat bonitatem, jejunia vigiliaſque miratur, omnes ab omnibus diſcerent, quod in ſe ſinguli non habebant. Quæ cum ita eſſent, in univerſorum tamen pectora bonorum omnium plenitudo magni ejus Euſebii de fonte manabat, atque ita fiebat, ut, dum in Divina præcepta exemplis ſe mutuis excitant, in diverſorio illo non tam hominum eſſet congregatio, quam virtutum.* S. Bernardus quoque in vita S. Malachiæ Epiſcopi Hibernenſis *cap.*19. ita de ejus ſanctis moribus loquitur (*col.* 682. *oper. vol.* 1.): *Ut enim taceam interiorem hominem ejus, cujus pulcritudinem, fortitudinem, puritatem ſatis indicabant mores ipſius & vita, ipſum exteriorem ita uno ſemper modo, ipſoque modeſtiſſimo & decentiſſimo, geſſit, ut nil prorſus appareret in eo, quod poſſet offendere intuentes. Et quidem* Qui non offendit in verbo, ille perfectus eſt vir. *At vero in Malachia quis umquam, etiamſi curioſius obſervarit, deprehendit otioſum, non dico verbum, ſed nutum? Quis manum, pedemque moventem fruſtra? Immo quid non ædificans in ejus inceſſu, aſpectu, habitu, vultu? Denique vultus hilaritatem nec fu-*

nec fuſcavit mœror, nec levigavit riſus. Totum in eo diſciplinatum, totum inſigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia ſerius, ſed non auſterus; remiſſus interdum, diſſolutus numquam. Negligens nihil, etſi pro tempore multa diſſimulans. Quietus ſæpe, ſed minime aliquando otioſus &c. Demum S. Gregorius Niſſenus Magni Meletii Epiſcopi Antiochiæ egregias virtutes his verbis commemorat (*pag.* 1023. *tom.* 2. *oper.*): *Cum primum bene morata, ac modeſta illa Eccleſia* (ſcilicet Antiochena) *virum vidit, faciem vidit ad imaginem Dei vere formatam, vidit dilectionem fontis modo ſcaturientem, vidit gratiam labiis circumfuſam, animi demiſſionis ſummum gradum, poſt quem amplius quicquam cogitari non poteſt, vidit manſuetudinem atque clementiam, qualis in Davide fuit; qualis in Salomone, intelligentiam atque prudentiam; qualis in Moyſe, bonitatem; qualis in Samuele, perfectionem; qualis in Joſepho, continentiam pudicitiamque; qualis in Daniele, ſapientiam; quemadmodum magnus Elias, zelo Fidei præditum; ſicut ſublimis Joannes, integritate corporis ornatum; ſicuti Paulus, inexſuperabili præditum dilectione. Vidit tot Bonorum circa unam animam concurſum. Amore beato vulnerata eſt, caſto bonoque Sponſum ſuum amore atque benevolentia proſequuta dilexit.*

3 Non eſt hic locus exponendi invictum robur, quo nonnulli ſancti Epiſcopi, effuſo ſanguine, pro Fidei Catholicæ defenſione & propagatione mortem libentiſſime oppetierunt. De Confeſſoribus loquimur. Omitti vero non poteſt inſigne certamen inter Modeſtum Præfectum Valentis Imperatoris Ariani, & S. Baſilium M. in aſſerenda Fide Catholica adverſus Heterodoxos, & in reſiſtendo voluntati Præfecti, qui ipſum ad partes Arianorum adducere conabatur. En verba S. Gregorii Nazianzeni *in orat.* 20. *pag.* 349. *num.* 74. *oper. tom.* 1. ubi memoratum refert certamen: *Hac oratione commotus Præfectus, ac majori ira ſuccenſus de ſubſellio ſurrexit, atque aſperioribus verbis cum eo agere perrexit. Quid? Poteſtatem hanc non pertimeſcis? Cur vero pertimeſcerem? inquit Baſilius. Quid fiet? Quid patiar? Quid patieris? intulit ille: unum e tam multis, quæ meæ ſunt poteſtatis. Quænam hæc? ſubjunxit Baſilius: fac enim intelligamus. Bonorum, inquit ille, proſcriptionem, exilium, cruciatus, mortem. Tum Baſilius: Si quid aliud habes, id nobis minitare. Horum enim, quæ adhuc commemoraſti, nihil nos attingit. Quonam modo? inquit ille. Quoniam, inquit Baſilius, Bonorum proſcriptioni obnoxius non eſt, qui nihil habet: niſi forte laceris & detritis hiſce pannis indiget, ac paucis libellis, in quibus omnes mihi facultates & copiæ ſunt. Exilium autem haud cognoſco, qui nullo loco circumſcriptus ſum, ac neque terram hanc, quam nunc incolo, meam habeo; & eam omnem, in quam projectus fuero, pro mea duco: immo, ut rectius loquar, univerſam terram Dei eſſe, ſcio, cujus advena ego ſum & peregrinus. Jam tormenta quid accipere queant, cum corpus deſit? niſi forte primam plagam dixeris; hujus enim ſolius penes te arbitrium & poteſtas eſt. Mors porro beneficii mihi loco erit; citius enim me ad Deum tranſmittet, cui vivo, & munere meo fungor, maximaque ex parte mortem obii, & ad quem jampridem propero. Quo ſermone obſtupefactus Præfectus, Nemo, inquit, me* (*nomenque ſuum adjunxit*)

Digitized by Google

junxit) ad hunc uſque diem ita eſt allocutus , nec pari verborum libertate . Neque enim , ait Baſilius , fortaſſe in Epiſcopum incidiſti . Alioquin hoc prorſus modo diſſeruiſſet pro hujuſmodi rebus in certamen veniens &c. Et S. Bernardus *ſerm. 2. de S. Malachia Epiſcopo Hibernenſi* ejus propagandæ Fidei zelum ſic extollit (*col.* 1052. *vol.* 1. *oper.*) : *Poſuit ſine ſumptu Euangelium , replevit Euangelio patriam , ſuorum maxime feralem edomuit barbariem Hibernorum , levi jugo Chriſti in gladio ſpiritus exteras ſubdidit nationes, uſque ad extrema terræ reſtituens hereditatem ſuam illi . O miniſterium fructuoſum ! O miniſtrum fidelem ! Numquid non per ipſum Filio eſt paterna adimpleta promiſſio ? Numquid non hunc olim intuebatur Pater , cum ad Filium loqueretur :* Dabo tibi gentes hereditatem tuam , & poſſeſſionem tuam terminos terræ ? *Quam libens Salvator recipiebat , quod emerat , & emerat pretio ſanguinis ſui , ignominia crucis , horrore Paſſionis ! Quam libens de manibus Malachiæ , pro eo , quod gratis miniſtraret ! Ergo in miniſtro quidem gratum erat munus gratuitum , in miniſterio autem placita converſio Peccatorum . Grata , inquam & placita , in miniſtro ſimplicitas oculi ; in miniſterio autem ſalus populi .*

4 Egregium porro ſolicitudinis Paſtoralis erga oves ſibi commiſſas S. Paulini Epiſcopi exemplum legitur apud S. Gregorium Papam *dialog. lib.* 3. *cap.* 1. licet de ejus veritate nonnulli quæſtionem moveant , quod vel Vandali tempore S. Paulini nunquam Italiam ingreſſi ſint, vel ſi juxta Cardinalem Baronium ingreſſi ſunt anno 429. quo tempore S. Paulinus erat in humanis , inveriſimile videatur , ipſum annorum 76. & infirmitatibus laborantem in Africam trajeciſſe , ut filium viduæ liberaret . At , utcumque ſit de hoc , narrat idem S. Gregorius , Paulinum , ut filium viduæ a Vandalorum captivitate redimeret , in Africam trajeciſſe , ſeque pro illo in ſervitutem tradidiſſe . Verum ex Divina revelatione cognitus , quiſnam vir eſſet , dataque ei optione petendi quod vellet , ut in patriam ſuam cum magno munere reverteretur, ipſe ita reſpondit (*loc. cit. col.* 281. *oper. tom.* 2.) : *Unum eſt , quod mihi impendere beneficium potes , ut omnes civitatis meæ captivos relaxes . Qui cuncti protinus in Africana regione requiſiti cum onuſtis frumento navibus pro venerandi viri Paulini ſatisfactione in ejus comitatu laxati ſunt . . . . ſicque factum eſt , ut omnipotentis Dei famulus Paulinus vera prædiceret , & qui ſe in ſervitium ſolum tradiderat , cum multis a ſervitio ad libertatem rediret ; illum videlicet imitatus , qui formam ſervi aſſumpſit , ne nos eſſemus ſervi peccati , cujus ſequens veſtigia Paulinus ad tempus voluntarie ſervus factus eſt ſolus , ut eſſet poſtmodum liber cum multis .* De ſupra memorato S. Malachia Epiſcopo S. Bernardus *ſerm.* 2. *loc. cit.* ſic ad rem loquitur : *Qui quaſi unus omnium parens vivebat omnibus. Quaſi gallina pullos ſuos, ſic fovebat omnes, & in velamento alarum ſuarum protegebat . Non ſexus , non ætas , non conditio diſcernebatur , aut perſona . Deerat nemini , expanſo omnibus gremio pietatis . De quacumque tribulatione clamaretur ad eum , propriam reputabat ; niſi quod in ſua patiens , in aliena compatiens erat , plerumque & impatiens . Nonnumquam ſiquidem repletus zelo pro aliis , in alios movebatur , ut eripiens inopes , & reprimens fortes conſuleret*

proinde

proinde omnibus in ſalutem. Et latius in ejus vita (*cap.* 8. *col.* 672. *loc. cit.*): *Monere communiter, ſecreto arguere, flere per ſingulos, nunc aſpere nunc leniter convenire, prout cuique expedire videbat. In quibus per hac minus profeciſſet, cor contritum & humiliatum offerebat pro eis. Quoties noctes totas pervigiles duxit extendens manus in oratione? &, cum venire ad eccleſiam nollent, per vicos & plateas occurrebat invitis, & circumiens civitatem perquirebat anhelus, quem Chriſto acquireret. Sed & foris rura & oppida nihilominus ſæpius percurrebat cum ſancto illo comitatu diſcipulorum ſuorum, qui numquam deerant lateri ejus. Ibat, & erogabat vel ingratis cæleſtis tritici menſuram; nec vehebatur equo, ſed pedes ibat, & in hoc virum ſe Apoſtolicum probans. Jeſu bone, quanta paſſus eſt pro nomine tuo bellator tuus a filiis ſceleratis, quanta ſuſtinuit ab iis ipſis, quibus & pro quibus loquebatur bona tibi! Quis digne exprimat, in quantis vexatus, quibus affectus ſit contumeliis, quibus injuriis laceſſitus, quoties laxatus inedia, quoties afflictus in frigore & nuditate?* Sanctus autem Auguſtinus *in natali S. Cypriani Martyris* (*ſerm.* 309. *al.* 12. *inter additos a Pariſienſ. num.* 4. *tom.* 5. *oper. col.* 1248.) narrat, quid ille ſolicitus de ovibus ſibi commiſſis egerit pridie ante martyrium: *Cum in alium diem dilatus* (ſcilicet ad martyrium) *apud Cuſtodes eſſet, atque illuc ſe multitudo Fratrum, ac Sororum congregans pro foribus pernoctaret, cuſtodiri puellas præcepit. Quanta intentione conſiderandum! Quanta laude prædicandum! Quanto præconio commendandum eſt! Vicina corporis morte, non moriebatur in animo Paſtoris vigilantia Paſtoralis, & cura tuendi Dominici gregis uſque ad extremum vitæ hujus diem mente ſobria tenebatur; nec excutiebat ab animo diligentiam fideliſſimi diſpenſatoris manus jam proxima cruenti carnificis. Ita ſe Martyrem cogitabat futurum, ut eſſe non obliviſceretur Epiſcopum, magis curans, quam rationem Paſtorum Principi de commiſſis ſibi ovibus redderet, quam quid Infideli Proconſuli de Fide propria reſponderet.*

5 Si omnia virtutum elogia, quibus Epiſcopi inter Sanctos relati fulſerunt, quæque leguntur in bullis Canonizationum, poſtquam mos inductus eſt in eis referendi, quæ ex Actis deſumuntur, eſſent in hoc caput inferenda, caput hoc contineret magnam partem *codicis Canonizationum* editi ſtudio & opera Archiepiſcopi Ancyrani: quocirca nonnulla tantum, quæ per compendium virtutes attingunt, opportunum tranſcribere exiſtimamus. In bulla itaque Canonizationis Sancti Richardi Ciceſtrienſis in Anglia Epiſcopi *pag.* 99. *cod. Canoniz.* edita ab Urbano IV. ita legitur: *Ipſe namque vocatus ad regimen Ciceſtrienſis Eccleſiæ factus eſt ſolito magis vigil ad curam, non ſegnis ad opus, ſuavis ad mores. Ex tunc fuit ei pauperum cura major, habitus abjectior, geſtus & affatus humilior. Ex tunc ille in perſecutionum perpeſſione fortior, in libertatis Eccleſiaſticæ defenſione conſtantior, in juſtitiæ cenſura inflexibilior, in oratione ferventior, in eleemoſynarum largitione profuſior, in proprii corporis caſtigatione rigidior, diſtrictior in obſervantiæ diſciplina, in carnis & ſpiritus lucta prudentior*. Et in bulla Canonizationis S. Franciſci Saleſii *pag.* 373. *loc. cit.* edita ab Alexandro VII. *Integras Epiſcopi partes ſuſcepit, cavere ne grex, aut diœceſis, improborum, Hæreti-*

Hæreticorumque more luporum inſidiantium incurſibus pateret, ordinare Clerum, ſtatuere familiam religioſis moribus compoſitam, ſanctorum Patrum veterumque Epiſcoporum exempla ſibi proponere, cuncta Epiſcopalis vitæ momenta ſuis virtutibus functionibuſque animare, Synodum cogere, Eccleſiaſticæ diſciplinæ leges vel reſtituere vel ſancire, ac potiſſimum Catholicæ religionis ſinceritati conſulere, qua mores Catholicorum informando, qua Sectariorum dogmata evertendo, qua deceptas oves ad ovile reducendo.

6 At, ut ad particulares actus deſcendamus, de quibus ſedula inquiſitio facienda eſt, cum ad examen vocantur cauſæ Servorum Dei, qui, dum viverent, Epiſcopi fuerunt; in ſolemni examine, quod conſecrationi Epiſcopali præmittitur, multa ſane indicantur, quorum potiſſimum habenda eſt ratio, dum agitur de virtutibus. Conſecrandus enim interrogatur: *Vis ea, quæ Scripturis intelligis, plebem, cui ordinandus es, & verbis docere, & exemplis?* Rurſum: *Vis eſſe ſemper in negotiis Divinis mancipatus, & a terrenis negotiis, vel lucris turpibus alienus, quantum te humana fragilitas conceſſerit poſſe?* Atque his aliiſque interrogationibus Conſecrandus reſpondet per verbum *Volo*.

7 Epiſcopus Rhutenenſis Ludovicus Abelly *in enchiridio Epiſcopalis ſolicitudinis* hæc habet in commentariis ad prædictam primam interrogationem: *Epiſcopus in Eccleſia inſtar benigni cujuſdam ſideris, non modò in ſe Solis juſtitiæ ac veritatis radios excipere, ſed & eos in populum Chriſtianum refundere, animaſque ſibi creditas luce illa cælitus accepta illuſtrare tenetur.* Si etenim doceret, & non faceret, adverſus ipſum urgeret monitum S. Hieronymi *in epiſt. ad Nepotianum (num. 7. col. 260. tom. 1. oper.)*: *Non confundant opera tua ſermonem tuum, ne, cum in eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat: Cur ergo hæc, quæ dicis ipſe non facis?* Et quod quidem attinet ad verba (dictum eſt enim, Epiſcopum debere verbis docere) ſacrum Tridentinum Concilium *cap. 5. ſeſſ. 2.* & *ſeſſ. 24. cap. 4.* ait, ſacram prædicationem præcipuum munus eſſe Epiſcoporum, & eam ab ipſis omnino exercendam eſſe, niſi fuerint legitime impediti. Concordat Concilium Lateranenſe *in cap. Inter cetera, de offic. Judicis ordinarii*. Dei Servus undequaque ſpectabilis Aloyſius de Granata ſevere Epiſcopos redarguit, qui, omiſſa verbi Dei prædicatione, totos ſe convertunt ad forenſia judicia, uti videri poteſt in ejus concione ad Paſtores: *Quid hoc monſtruoſius, ut noſtrorum Prælatorum omnis pæne cura & ſolicitudo in hoc uno cauſarum ſtudio conſumatur, nobiliſſima prædicandi ſarcina (ac ſi nihil ad eos pertineret) aliis commiſſa? Qua fronte, qui ſummum in Eccleſia gradum obtinent, qui ipſius Dei vices gerunt, qui ad ſpiritualia & Divina tractanda (ut ſpirituales ac pæne Divinos omnes reddant) potiſſimum deſtinati ſunt, ad abjectiſſima hæc, relicto Divini verbo miniſterio, ſe dimittant?* Ven. Dei Servus Bartholomæus a Martyribus in citato opere, cui titulus, *Stimulus Paſtorum, 2. part. cap. 7.* poſtquam attulit illud Pſalmi, *Ego* (ait Chriſtus) *conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus prædicans præceptum ejus*, ait: *Quid hic dicitis,*

Digitized by Google

citis, otioſi Paſtores, qui cathedras prædicandi ambitis, & officium ac munus prædicandi negligitis? Chriſtus ſe dicit conſtitutum Regem ad prædicandum; vos autem dicitis, non poſſe vos ſimul regere & prædicare? Poterant quidem utrumque Patres noſtri Gregorius, Ambroſius, Auguſtinus &c. regebant Eccleſias ſuas, prædicabant, ſcribebant &c. Quod ſi per impedimenta utrumque præſtare non poteſtis, alia per alios exercete, vobis vero docendi officium reſervate. SS. Gregorii, Ambroſii, Auguſtini exemplis alia ſuperaddi poſſent omnium aliorum Epiſcoporum, qui canoni Sanctorum adſcripti ſunt, aut de quorum Beatificatione aut Canonizatione tractatur. Unum autem aut alterum afferemus, illud videlicet, quod habetur in bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *pag.* 293. *loc. cit.*: *In prædicatione verbi Dei tam frequens erat beatus Pontifex, ut plane in omni patientia & doctrina impleret miniſterium ſuum, vigilando, laborando labore pæne incredibili, ita ut quadraginta horarum ſolemnibus precibus continuo perſiſtens in jejunio & vigilia, ſingulis horis ad populum admirabili patientia ſermonem haberet.* Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *in admonit. ad nepotem controv.* 3. plura diſſeruit de obligatione, quam habent Epiſcopi Euangelium annuntiandi, &, quod ſcriptis expoſuit, opere implevit. Cum enim eſſet Archiepiſcopus Capuanus, qualibet Dominica & quovis die feſto, exceptis duobus menſibus anni, menſe videlicet Septembri & menſe Octobri, quod tunc pauci ad eccleſiam accederent, ſermonem habuit ad populum magno cum fructu audientium, ut fuſe refertur in ejus vita a Patre Bartolo *lib.* 2. *cap.* 8. Ad hoc ipſum quoque refertur, pueros & rudes Chriſtiana doctrina, & neceſſariis ad ſalutem imbuere. Roſignolius *in tract. de actionibus virtutis lib.* 1. *cap.* 14. hæc habet: *Concionari Epiſcoporum eſt, & quidem proprium & præcipuum munus, ac ſimul catechizare, teſte Sancto Auguſtino & Sancto Cyrillo Alexandrino, quorum etiam alter librum diſciplinæ hujus a ſe diligentiſſime conſcriptum inſcribit de catechizandis rudibus, alter inſtitutionem parvulorum edidit. Catecheſes extemporaneas appellat ſuos libros Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus, in quibus explicandis ſedulo verſabatur; & extant multorum Patrum Græcorum & Latinorum explicationes apertæ, ſimplices, nullo ornatu, magna facilitate, nimirum ut agnoſcas, eſſe rudium & idiotarum catecheſes.* Porro, quanto cum labore & patientia SS. Carolus Borromæus & Franciſcus Saleſius pium opus docendæ Chriſtianæ doctrinæ promoverint, & pueris & rudibus Fidei myſteria, & cetera ad ſalutem neceſſaria in univerſa ipſorum diœceſi ipſi explanaverint, refertur in opere *de vita & officio Epiſcopi* Romæ a pio Sacerdote edito, anno 1719. *part.* 1. *§.* 28. De vigilantia quoque S. Caroli Borromæi, ne ullus error Fidei Catholicæ adverſus in animas ſibi creditas irreperet, teſtimonium perhibet Epiſcopus Rhutenenſis ſupra citatus *in enchirid. Epiſcopal. ſolicitud. cap.* 7. *Quæ quidem & plurima alia æque ad Fidei Orthodoxæ conſervationem utilia luculentiſſime præſtitit ipſe Divus Carolus; qui, cum Hæreticorum provinciæ Mediolanenſi adjacentium viciniam, tamquam gregi ſuo valde periculoſam, reformidaret, dici*

vix poteſt, quantas curas impenderit, ut hoc contagioſum malum a ſuis ovibus averteret, quot præcautiones adhibuerit, quæ antidota & alexiaca præparaverit adverſus peſtiferos illius afflatus. Id plane teſtantur ſaluberrima decreta ſuper hac re ab ipſo edita, quæ in ejus Actis videri poſſunt. Et de S. Franciſco Saleſio legitur in bulla Canonizationis ipſius: *Sic cetera virtutum genera exercuit Charitatis æſtu ſuccenſus, ut, ſeptuaginta Hæreticorum millia Eccleſiæ Catholicæ ſubjeciſſe, ſit fama vulgatum.*

8 Supra recenſitus S. Carolus Borromæus, ut Divinis negotiis ſemper eſſet intentus, & potiſſimum gregis commiſſi curæ, cum ad regendam Mediolanenſem Eccleſiam acceſſit, Majoris Pœnitentiarii officium, Archipresbyteratum baſilicæ S. Mariæ Majoris Urbis, Ordinum Regularium complurium, Regnorum, & nationum honorificentiſſimas clientelas, quas vocant *Protectiones*, reliquit; uti legitur in bulla, & in Actis Canonizationis ipſius. Petrus Bleſenſis *de inſtitut. Epiſcopi cap.* 4. Epiſcopum admonet, ut, ſæcularibus relictis, ſe totum ad Divina convertat: *Vacuum a ſæcularibus negotiis oportet eſſe animum Divinæ ſervitutis obſequio mancipatum. Magnis addictus es? Noli minimis occupari. Minima vero & vilia ea ſunt, quæ ad ſæculi quæſtus, & non ad lucra pertinent animarum.* Syneſius Epiſcopus Ptolemaide in Africa ſanctitate conſpicuus *in epiſtola* 57. *adverſus Andronicum pag.* 199. ſic loquitur de Epiſcopis, qui aliquando ſe rebus ſæcularibus involvunt: *Nec Epiſcopos damno, qui negotiis deſtinentur; ſed cum noverim vix me horum alterutrum aſſequi poſſe, qui utrumque præſtare poſſint, eos admirari ſoleo. Non eſt id mearum virium duobus ut Dominis ſerviam. Sin aliqui reperiantur, quibus ne mentis quidem ad inferiora deſcenſus detrimentum afferat, meritò illi poſſunt Sacerdotes fieri, & præeſſe civitatibus. Solaris radius, quamvis cœnum contingat, purus, nec inquinatus manet. Ego ſi idem fecero, fontibus, ac mari opus habebo.* Syneſius hic pericula recenſet, quibus Epiſcopi expoſiti ſunt, dum munera quædam ſæcularia aſſumunt, quorum cauſa opus eſt, ut ſe curis ſæcularibus involvant, & ſic a Divinis abſtrahantur. An autem omnia prædicta optime præſtita ſint a Ven. Dei Servo Cardinali Ximenio Archiepiſcopo Toletano, judicium ſit eorum, qui in examine virtutum ipſius ſuffragium præſtabunt; nobiſque interea ſatis eſſe poterit favorabile judicium de eo prolatum a Gomeſio in ejus vita *lib.*2. *cap.* 40. his verbis: *Neque enim tam ingentis ditionis Princeps, qualis Archiepiſcopus Toletanus eſt, ſolum concionibus ad populum habendis, pueriſque ſacro Oleo ex Chriſtiano ritu confirmandis, & eleemoſynis diſtribuendis, aut vicis ſuæ diœceſeos peragrandis, templiſque inviſendis, & id genus aliis, quæ certe magni momenti, ejuſque muneris ſunt, contentus eſſe debet, ſed excelſiſſima quæque concipere, expeditiones in Mauros adornare, litoribus noſtris ab hoſtium incurſibus tranquillitatem parare, totius Regni molem ſuſtinere, tumultuantes populos ſedare, Reges, ut præclara conentur, adhortari, doctos homines & ingenia provehere, diſciplinæ nitorem reſtituere, rem litterariam pro viribus juvare, mores denique pravos corrigere, bellum vitiis omnibus indicere,* eorum-

eorumque prorſus radices exſtirpare. Quæ omnia adeo cumulate Ximenius præſtitit, ut ad ſummum faſtigium ea dignitas tunc perducta inclinationem, quam videmus, minata videatur. Quæ tamen dicta ita intelligenda ſunt, ut nullum ſibi vindicent locum quoad eas curas, quas nonnulli Epiſcopi aſſumere tenentur ob temporale dominium, quod in nonnullis locis obtinent ſuo Epiſcopatui annexum ex Imperatorum, vel Regum donationibus, aut alio quocumque titulo. In eo quippe rerum ſtatu, ut jus ſui Epiſcopatus tueantur, quædam facere debent, quæ ad ſæculum potius, quam ad ſpiritalem gubernationem pertinere poſſe videntur; nec id ſanctitati officere poterit, ſi omnia rite componantur, nec Principis majeſtas Epiſcopali humilitati detrimentum afferat. Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas *lib. 2. epiſt.* 43. ita alloquitur Gofridum Catalaunenſem Epiſcopum: *Quid & illud, quod, cum tantæ urbi non ſolum Epiſcopum, ſed & Principem neceſſario vos eſſe oporteat, nihil de Monacho vindicet Pontifex* (Gofridus enim Monachus erat), *nihil de religione Princeps uſurpet, nihil de priſco Ordine mundus furetur?*

9 Adminiſtratio juſtitiæ, defenſio jurium Eccleſiæ, robur in plectendis criminibus, prudentia in componendis diſſidiis partes ſunt muneris Epiſcopalis. Cumulate & heroice hæc omnia præſtita ſunt a S. Antonino, in cujus bulla Canonizationis *pag.*227. *cod. Canoniz.* ita legitur: *In adminiſtranda juſtitia nullus Judicum eo tempore illi comparari potuerat, ita ut præfatus Nicolaus prædeceſſor appellationes, quas a ſuis ſententiis ad Sedem Apoſtolicam deferri contingeret, nulli alteri committi, ſed ad eum ipſum examinandas remitti mandabat, ratus, hominem ab omni odio, amicitia, prece, pretio, aliiſque omnibus, quæ judicantium animos in ſententiis dictandis perturbare ac pervertere ſolent, penitus alienum eſſe. Cauſas omnes ad eum delatas concordia componere, aut celeri ſententia definire ſtudebat. Cujus judicio fere omnes propterea acquieſcebant, quia id ab ore ſanctiſſimi viri, Deo ſic inſpirante, procedere exiſtimarent. In corrigendis vitiis emendandiſque delictis ingenti utebatur ſeveritate, ita tamen ut in eo miſericordia cum juſtitia conjuncta eſſe videretur. Fidei, & Eccleſiaſticæ libertatis defenſorem ſe præbebat acerrimum, nec ullius minas formidabat ..... Clerum reformaverat, ac populum correxerat, pravoſque civitatis mores emendaverat, ludos omnes prohibitos atque damnatos ſuſtulerat, ſuperfluos mulierum ornatus reſtrinxerat, ac fere omnium cordibus devotionem ſpiritualem infixerat, quandoque freno, quandoque vero calcaribus pro animarum & temporum qualitate utens, ut, ſemotis ſeditionibus, ſub Dei timore, & charitatis zelo viverent, & in ſancta religione perſiſterent.* In bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi legitur, paratum ſe illum oſtendiſſe animam ſuam ponere pro tuendis Eccleſiæ juribus, & Eccleſiaſtica reſtituenda & conſervanda auctoritate; licet alioquin mitiſſimus & clementiſſimus eſſet vir, ita ut calumnias, contumelias, & graves patientiſſime tulerit perſecutiones, & oblata aliquando indicia proditionis vitæ ſuæ neglexerit, litteraſque nec reſignatas flammis tradiderit. Additur, quod tribunalia ſua omni ſtudio, & præ-

 ſertim

Digitized by Google

ſertim viſitandi aſſiduitate non ſolum a quavis labe iniquitatis, ſed etiam ſuſpicione immunia præſtitit: & in relatione Rotæ Auditorum edita in ejus cauſa, ſanctitatis argumentum deſumitur ex auctoritate Eccleſiaſtica ab eo conſtanter magnis in periculis defenſa, & ex cultu juſtitiæ in tribunalibus Eccleſiaſticis ab eo ſtrenue promoto; quemadmodum videri poteſt *in ſecunda parte argum.* 11. *& argum.* 21. Notum eſt quippe omnibus, quomodo, aſſumpta a S. Carolo provincia ei a Sede Apoſtolica demandata reformandi Ordinem Fratrum Humiliatorum, Hieronymus Lignana Præpoſitus S. Chriſtophori Vercellenſis, & alii ſcelerati ejuſdem Ordinis in necem ſancti Cardinalis conſpiraverint, & Hieronymus Donatus Farina ejuſdem Ordinis Apoſtata, nactus loci & temporis opportunitatem, in eum, veſpere de more in ſacello cum familia precantem, ſclopum igneum exonerarit, telorum parte ad veſtes ejus obtrita, parte utrimque in proximo defixa, Carolo interim orationem inceptam proſequente; quemadmodum legitur in bulla Canonizationis, in citata relatione Rotæ Auditorum *part.* 2. *argum.* 14. & in bulla 119. S. Pii V. *Bullarii tom.* 2. in qua ſuſtulit & extinxit Ordinem prædictorum Fratrum Humiliatorum. Joannes XXII. in bulla Canonizationis S. Thomæ Herfordienſis *pag.* 132. *cod. Canoniz.* eum his laudibus extollit: *Jura vero ſuæ Eccleſiæ defenſabat indutus juſtitia ut lorica. Paratus namque pro ſibi commiſſo grege animam ponere, non timuit in hoc Principem, nec Magnatem.* Alexander Papa VII. in bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova *pag.* 359. *cod. Canoniz.*: *Nam & invictum animum in tuendis Eccleſiæ juribus, & Eccleſiaſtica reſtituenda & conſervanda auctoritate oſtendit, illis verbis uſus, ſe glorioſam magis mortem, quam odibilem vitam amplecti, nec ſupplicia pro Eccleſiaſtica immunitate ex debito Paſtoralis officii in libertatem vindicanda timere, aut fugere: quod ex animo dictum oſtendit, cum Regio Miniſtro minitanti rerum temporalium exſpoliationem imperterrite reſpondit: Tunc magis locuples ero, cum temporali ſubſidio liber ad cælum latus remigrabo.* Commendatur denique S. Laurentii Juſtiniani juſtitia in bulla Canonizationis ipſius *pag.* 550. *loc. cit.*: *Viri juſtitia inde patuit, quod nihil umquam ab illo judicatum reſciſſum eſt, ejuſdemque ſententiæ inappellabiles habitæ ſunt.* Item de prudentia in componendis populorum diſſidiis mentio habetur in bulla Canonizationis S. Andreæ Corſini *pag.* 528. *eod. cod.*: *Beatæ memoriæ Urbanus Papa V. cognito Divinæ Gratiæ dono, quo Feſulanus Epiſcopus in componendis populorum diſcordiis pollebat, Legatum Bononiam mittit, ut diſſidentia pectora mitigaret, feroceſque civium animos flecteret. Andreas Pontificis juſſis obtemperans illuc proficiſcitur, ubi tumultuantes venerandi Præſulis auctoritate, & verborum dulcedine capti, mox depoſitis armis, in concordiam reducuntur, paucis, qui adverſabantur, atroci morbo correptis, qui tandem meritis Beati Andreæ liberati ab omni odio quieverunt.* Huc facit illud Concilii Lateranenſis III. *in cap. Irrefragabili, de offic. Judic. ordinar.* ſub Innocentio III.: *Irrefragabili Conſtitutione ſancimus, ut Eccleſiarum Prælati ad corrigendum ſubditorum exceſſus, maxime Clericorum, & reformandos mores prudenter ac di-*

Digitized by Google

ac diligenter intendant, ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur: quod ita tamen intelligendum eſt, ut modis debitis expleatur, quos explicat S. Laurentius Juſtinianus in opere de regimine Prælatorum: *Non pariformiter Paſtores animarum, & Reges gentium, ac ſæculares Principes Subditos gubernare oportet. Sane Principibus cum terrore licet gerere, Eccleſiaſticis vero Præſulibus cum charitate & lenitate; illis tamquam Dominis, iſtis autem ut Patribus; illis cum ſeveritate punire, iſtis vero cum moderamine, & mentis compaſſione corrigere; illis jugulare & perimere, iſtis autem, omni crudelitate ſemota, delinquentes revocare ad vitam, ut emendentur*. Additque S. Thomas *in quæſtion. diſputat. quæſt. unic. de correctione fraterna art.* 1. *Præpoſiti Eccleſiarum in Eccleſiis conſtituti ſunt, ut non parcant, objurgando peccata, quia ad eos pertinet charitativa correctio, ſed continua*.

10 Cohæret his, quæ modo dicta ſunt, electio Miniſtrorum, atque Conſiliariorum, necnon Familiarium. Quod olim Moyſi populum Iſraeliticum inter deſerta dirigenti, & gubernanti ſocer Jethro conſilium dedit, uti legitur *Exod.* 18. *v.* 18. hoc unicuique Epiſcopo ſuggeri ſumma ratione poteſt: *Ultra vires tuas eſt negotium. Solus illud non poteris ſuſtinere. Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis .... qui judicent populum*. Inter præcipuos Paſtoralis ſolicitudinis Adminiſtros primus eſt Vicarius Generalis. Quanta fuerit S. Caroli Borromæi diligentia in eo eligendo, legi poteſt in ejus vita ſcripta ab Epiſcopo Novarienſi *lib.* 1. *cap.* 6. Magna quippe ſedulitate omnes pæne Italiæ provincias per ſe, vel per alios luſtravit, ut eum reperiret, tandemque, audito nomine Nicolai Ormaneti Sacerdotis, qui antea Matthæi Giberti Veronenſis Epiſcopi virtutibus omnibus Paſtoralibus ornatiſſimi conſiliorum particeps fuerat, & poſtmodum Reginaldo Polo Cardinali in Angliam proficiſcenti rebus illius Eccleſiæ componendis operam dederat, & tunc ab humanis cupiditatibus alienus parochiam quamdam ruralem in diœceſi Veronenſi regebat, nihil non fecit, ut eum ſibi adjungeret, cum quo vaſtiſſimæ diœceſis Mediolanenſis, immo totius provinciæ curas partiretur. Teſtatur idem Scriptor vitæ S. Caroli *lib.* 5. *cap.* 3. & 7. eum in primordiis Epiſcopatus viros alios pietate, diſciplina Eccleſiaſtica, doctrinaque præſtantes ſelegiſſe, & ſibi adjunxiſſe, quorum conſilio in diœceſis adminiſtratione uteretur. Scriptor vitæ S. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi apud Surium *die* 17. *Novembris* teſtatur, eum, ſuſcepto Præſulatu, primam curam & ſolicitudinem adhibuiſſe, ut viros ſapientia & ſcientia inſtructos, atque in timore Dei probatiſſimos ſuo lateri adjungeret: *Ut viros ſapientia & ſcientia inſtructos, atque in timore Dei probatiſſimos ſuo lateri adhiberet, quorum conſilio & auxilio fretus Paſtorale munus perquam ſtrenue adorſus eſt*: & S. Bernardus *epiſt.* 42. ſeu *tract. ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum de moribus & officio Epiſcoporum cap.* 1. (*col.* 468. *oper. vol.* 1.) ſcribit: *Prudenter itaque cogitaſtis, Sacerdotale onus, Epiſcopale opus, curamque Paſtoralem digne non poſſe adminiſtrari ſine conſilio*.

Porro

Digitized by Google

Porro memoratis duobus Conſiliariis ab Henrico electis, concludit : *Horum acquieſcendo conſiliis , nec præceps eris in ſententia , nec vehemens in vindicta, non in corrigendis remiſſior , non ſeverior in parcendis , non puſillanimis in exſpectandis , nec ſuperfluus in victu , nec notabilis in veſtitu , non citus ad promittendum , non ad reddendum tardus , nec prodigus dator .*

11 Inter Domeſticos & Familiares oportet ut Epiſcopus non niſi eos adſciſcat , qui ſint probatæ vitæ , & omnis turpitudinis non modo labe , ſed & ſuſpicione vacent . Inter cetera , quæ Apoſtolus tanquam neceſſaria in Epiſcopo requirit , illud eſt , ut *ſit ſuæ domui bene præpoſitus* : quod utique conſtare non poteſt, ſi ejus Familiares & Domeſtici inſoleſcant,ſi bonis moribus præditi non ſint, & ſi errantes ab ipſo non corrigantur & puniantur. Apud Caſſiodorum *variar. lib.*10. *epiſt.*5. (*tom.*1. *oper. pag.*160.) Theobaldus Rex hæc innuit Theodoſio ſuo Familiari : *Ut quicumque ad domum noſtram noſcitur pertinere , & curæ tuæ probatur eſſe commiſſus , nullis præſumptionibus inſoleſcat , quia ſolus dicendus eſt ille meus , qui legibus potuerit eſſe tranquillus . Augete formam noſtram per patientiam veſtram . Si quis habuerit cum altero forte negotium , ad communia jura deſcendite . Fora vos tueantur , non iniqua præſumptio . A domeſticis inchoare volumus diſciplinam , ut reliquos pudeat errare , quando noſtris cognoſcimur excedendi licentiam non præbere .* Beatus Nicolaus Albergatus Bononienſis Epiſcopus , & S. R. E. Cardinalis ſummis effertur laudibus a Carolo Sigonio *in hiſtoria* , quam *de vita & geſtis ejus* conſcripſit , quoniam etiam ante Cardinalatum viros probatiſſimos inter ſuos Familiares adſcripſit, uti videri poteſt *cap.*5. *Eruditis hominibus , aut laudem aliquam ingenii cultioris habentibus mirifice ſtuduit , atque eis non ſolum in anguſtiis rei familiaris præſto fuit , ſed etiam , quos idoneos eſſe judicavit , ad Eccleſiaſticos honores dignitateſque provexit &c. quorum duo ex ipſius domo , quaſi ex quadam doctrinæ ac ſanctitatis officina progreſſi , deinde Pontificatum maximum ſunt adepti ; unus Thomas Sergienenſis , quem ex domeſtico puerorum magiſtro ſibi ad ſcribendas epiſtolas miniſtrum aſſumpſit , ac poſt dignitate canonica decoravit ; alter vero Æneas Silvius Piccolomineus Senenſis , quem in legationibus non tam peregrinationum atque itinerum comitem , quam actionum & conſiliorum adjutorem participemque habuit . Nicolaus V. ille , hic Pius II. in Pontificatu vocatus .* Porro in relatione Rotæ Auditorum edita in cauſa S. Pii V. *tit. de prudentia* ſubjicitur : *Pontifex vero factus Domeſticos omnes convocatos ad pietatem religionemque complectendam , ad invidiam atque odia deponenda hortatus eſt . Nolle enim ſe quemquam inter Familiares , niſi ſpectatæ virtutis probitatiſque , retinere ; in quibus imitatus eſt claros illos viros Auguſtinum , Gregorium , Baſilium , & alios, ad quorum prudentiam & ſanctitatem commendandam, rectam familiæ inſtitutionem referunt Scriptores .*

12 Ad Miniſtros , non autem ad Familiares , pertinet manum apponere ad regimen & gubernationem Eccleſiæ & diœceſis ; quod ipſum dicendum eſt de propinquis , & ſanguine junctis Epiſcopo . S. Ambroſius in ipſo ad Epiſcopatum ingreſſu ſic vitam inſtituit , ut curam rerum domeſticarum

Satyro fratri reliquerit, & ſeſe totum ſpiritalibus Eccleſiæ curis penitus mancipaverit. At, cum Satyrus frater eſſet ſpectatiſſimæ virtutis, & peritiſſimus in rebus agendis ac moderandis, unde & ipſum S. Ambroſius conſultorem atque arbitrum habere conſuevit, quemadmodum teſtatur in oratione, quam habuit in ejus funere, non idcirco id normam & regulam conſtituere debet, ut fratrum, & propinquorum opera ceteri Epiſcopi utantur tum in redituum adminiſtratione, tum in Eccleſiæ gubernatione, quin immo tutum & forte neceſſarium eſt, ut a prædictis propinqui arceantur: *Non conſenta a' parenti di meſcolarſi nel governo della Chieſa &c. E ciò deve eſeguire il Prelato. Ordini egli colli ſuoi miniſtri, e dia buon ricapito a tutte le coſe del Veſcovado, che ſono coſe di Dio, nè i parenti vi s' impaccino &c. I parenti, benchè ſiano congiunti per ſangue al Veſcovo, nelle appartenenze del governo dello ſpirituale ſi hanno da tenere per eſtranei*; verba ſunt piiſſimi citati Auctoris in opere *de officio & vita Epiſcopi* Romæ edito anno 1719. §. 24. Ven. Dei Servus Cardinalis Ximenius ad Archiepiſcopatum Toletanum evectus, fratres ſecum habitare permiſit. Alter eorum nomine Bernardinus in Religione S. Franciſci, cui nomen dederat, haud mediocriter pius, non modo conſiliorum particeps, ſed & totius familiæ primus conſtitutus eſt. Inter eos ſubinde ſimultates exortæ ſunt, ita ut Bernardinus non modo auſus fuerit libellum ſcribere quadraginta & amplius rerum capita continentem, quibus Archiepiſcopi mores, familiæ luxum & intemperantiam falſo & immerito ſugillabat, ſed & ad alia incredibilia pæne ſcelera prolapſus, fratris ægrotantis cubiculum ingreſſus, arrepto pulvinari, quo ejus caput fulciebatur, os obturarit, & tanta vi guttur utraque manu furibundus compreſſerit, ut omni facultate miniſtros inclamandi adempta, qui in proximo cubiculo excubabant, vix non animam Archiepiſcopus efflaverit. Adactus idcirco fuit eum compedibus vinctum Turigios oppidum juxta Toletum amandare, ut in cœnobio vitam ſordidam, ut meruerat, traduceret; & ab eo tempore, amicorum fruſtra precibus adhibitis, hominem amplius videre noluit, nedum alloqui, aut in familiam recipere. Alvarus Gomeſius *in hiſtoria de rebus geſtis Cardinalis Ximenii* univerſam rei ſeriem exponit, & ex ea tum Petrus Franciſcus de Rubeis, tum Proſper Bottinius Fidei Promotores non contemnendas deſumpſerunt animadverſiones, cum in ſacrorum rituum Congregatione ageretur de virtutibus dicti Cardinalis, de quarum approbatione adhuc (uti jam diximus) nihil decretum eſt. Nec vero ab admiſſionibus, & negotiorum expeditione poteſt Epiſcopus ſe liberum exiſtimare, quod miniſtrorum, & ceterorum adjutorum, etiam idoneorum, ope & auxilio fretus ſit. Plinius de Trajano ait: *Nulla in audiendo difficultas, nulla in reſpondendo mora: audiuntur ſtatim, dimittuntur ſtatim.* S. Bernardus *lib.4. de conſiderat. cap.6. col.* 449. *vol.*1. *oper.* queritur de quotidiana audientia, quæ præſtatur adminiſtratoribus rerum temporalium; quæ tamen non ita facile datur ceteris, qui ob ſuas ſpiritales indigentias inſtant audiri: *Quotidianas expenſas quotidiano reciprocamus ſcrutinio, & continua*

tinua Dominici gregis detrimenta neſcimus. S. Gregorius Petrum quemdam ab Epiſcopatu rejecit, quod, ut ferebatur, poſtulationes audire neſciret, & negotiis, quæ proponebantur, providere. *Petrus Diaconus, quem a vobis electum aſſeritis, omnino, (ut dicitur) ſimplex eſt; & noſtis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, verum etiam de extrinſeca ſubjectorum utilitate & cautela ſciat eſſe ſollicitus*. Ita legitur *in can. Petrus, diſt.*39. De S. Ambroſio S. Auguſtinus *lib.6. Confeſſionum cap.* 3. (*tom.* 1. *oper. col.* 121.) hæc habet: *Non enim quærere ab eo poteram, quod volebam, ſicut volebam, ſecludentibus me ab ejus aure atque ore catervis negotioſorum hominum, quorum infirmitatibus ſerviebat, cum quibus quando non erat, quod per exiguum temporis erat, aut corpus reficiebat neceſſariis ſuſtentaculis, aut lectione animum*. Item *in annal.* Cardinalis Baronii *ad an.*375. *num.*24. de eodem S. Ambroſio ſubjicitur: *Epiſcopum requirentibus omnibus, in omnibus ſe paratum exhibuit, ut nemini ad eum aditus eſſet aliquando intercluſus, nullius oſtii velum eſſet oppanſum, nec, qui ad eum duceret, eſſet alicujus e Cubiculariis officium requirendum*. In compendio virtutum & miraculorum S. Pii V. edito, cum ageretur de Canonizatione ipſius, ita legitur: *Totus in eo fuit, ut Subditorum commoda provideret, quorum querelas ſupplicesque recurſus quantovis ſanitatis ſuæ diſpendio, data cuilibet ſandi copia, prolataque audiendi patientia a mane uſque ad veſperas pæne quotidie excipiebat*.

13 Tenetur Epiſcopus ſuam diœceſim viſitare. Viſitationis autem ſcopus eſt ſanam Orthodoxamque doctrinam, quando opus ſit, expulſis hæreſibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, & cetera, prout locus & occaſio feret, ex Viſitantium prudentia ad Fidelium fructum conſtituere; uti colligitur ex *can. Decernimus*, ex *can. Epiſcopum* 10. *qu.*2. & latiſſime ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de reformatione*. Apud peritos antiquitatis Eccleſiaſticæ conſtat, viduatæ Eccleſiæ Viſitatorem Epiſcopum dari conſueviſſe: nec enim tunc Eccleſiæ vacantes Canonicorum curæ demandabantur. Hoc jure utebatur ſummus Pontifex uti Metropolita in ſua diœceſi Urbicaria; delegabat enim Epiſcopis vicinis viſitationem Eccleſiarum vacantium: & antiqua hæc canonica diſciplina de Viſitatore Epiſcopo a Metropolita deligendo, cum aliquis Suffraganeus Epiſcopatus vacaret, in toto fere Occidente viguit; veluti late oſtendit Franciſcus Nicolai Epiſcopus Caputaquenſis *in diſſertat. hiſtorico-canon. de Epiſcopo Viſitatore, Romæ impreſſa anno* 1710. Ad Epiſcopum autem Viſitatorem inter cetera pertinebat omnem curam adhibere, ut ſarta tecta Eccleſiaſtica permaneret diſciplina, quemadmodum deſumitur ex S. Gregorio *lib.*2. *epiſt.* 43. *indict.*10. (*oper. tom.*2. *col.*605.) *ad Felicem Epiſcopum Acropolitanum*. En ejus verba: *Quoniam Velina, Buxentina, & Blandana Eccleſiæ, quæ tibi in vicinio ſunt conſtitutæ, Sacerdotis noſcuntur vacare regimine, propterea Fraternitati tuæ earum ſolemniter operam viſitationis injungimus, illud præ omnibus commonentes, ut, ubi præfatarum Eccleſiarum, ſive diœceſeos*

ceſſos earum vel Diaconi, ſive religioſæ perſonæ inventæ fuerint, diſtricte canoniceque ut vivant, modis omnibus ſtudebis. Sed, utcunque ſit de hac viſitatione, quæ ab Aula receſſit, redactoque ſermone ad viſitationem, quam Epiſcopi ipſi, Sede plena, ſtatis temporibus ad normam ſacrorum Canonum, & ſacri Concilii Tridentini *locis ſupra allatis* explere debent, in bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *pag.*293. *cod. Canoniz.* ſic de viſitationibus ab eo ſuſceptis Paulus V. ſummus Pontifex loquitur: *A frequenti viſitatione eccleſiarum & populorum ſuæ diœceſis, ac provinciæ, vel aliarum etiam diœceſum, cum ab Apoſtolica Sede demandabatur, nullis incommodis aut periculis deterreri vel retardari potuit, non æſtu, non algore, aut nocturnis tenebris, non præruptis & aſperis Rhætorum, & Helvetiorum montium nive & glacie rigentium, neque aliis denique multis & gravibus difficultatibus. Sed vir Dei charitate, quæ foras pellit timorem, & omnia ſuſtinet, omnibus ſuperatis, etiam cum ſuæ vitæ diſcrimine, increpando, obſecrando, prædicando, & exemplo atque auctoritate perſonæ, hæreſes, multaque alia graviſſima vitia, & abuſus, præſertim a Clero, per Chriſti Gratiam ſuſtulit.* Et Benedictus XIII. in bulla Canonizationis S. Turribii *pag.*579. *loc. cit.* ait: *Limanam gentem moribus fœde corruptam, variiſque ſuperſtitionibus turpiter inquinatam, ad Chriſtianam pietatem alacriter excolendam ſummo ſtudio traducere contendit, rebuſque Eccleſiæ Limanæ diſpoſitis, diœceſim, & ſacram provinciam nudis pedibus totam luſtravit: unde factum, ut incredibilis Turribii charitas vitia, & mutua odia, quæ paſſim dominabantur, ex animis ſuæ plebis prorſus evelleret.* Alia illuſtria exempla Epiſcoporum, qui ſummo cum labore & fructu ſuarum diœceſum viſitationes expleverunt, collecta legi poſſunt *in cit. enchiridio Epiſcopalis ſolicitudinis* Auctore Ludovico Abelly Epiſcopo Rhutenenſi *cap.*8. *ſect.*1.

14 Synodum cogere munus eſt Epiſcoporum. Id enim præſcriptum eſt *in can. Quoniam*; *in can. Abbates* 18. *quæſt.*1., & in Concilio Tridentino *ſeſſ.*24. *cap.*2. *de reformatione.* Maximum quippe bonum ex Synodorum coactione deſcendit, quemadmodum explicant Patres Concilii provincialis Colonienſis anni 1549.: *Synodorum convocatio omnibus medetur, quæcumque vel officiorum neglectus, vel pravitas morum in parochias invexit, & Parochos ad majorem ſedulitatem excitat, a vitiis & defectibus deterret, quæcumque in Eccleſiis corrigenda ſunt, aperit, & reformat in meliorem ſtatum & ordinem.* Quapropter in citata bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *cit. loc.* ita legitur: *Quantum in Eccleſiæ ſuæ recta adminiſtratione præſtiterit, ſatis declarant Synodi multæ provinciales, ac diœceſanæ, ejuſque Eccleſiæ Actorum edita volumina, quæ Sacerdotum manibus teruntur, & regendi Eccleſias doctrinam abunde ſuppeditant.* Et in bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova *pag.*359. *cod. cit.*: *Eccleſiaſticam enim diſciplinam, & Laicorum mores, coacta Synodo provinciali, multis affectus injuriis, inſtauravit.* Et in bulla Canonizationis S. Turribii *pag.*579. *cod. cit.*: *Tum vir Dei probe gnarus, nihil aptius ad diſciplinam, & Euangelii ſemina, quæ bonum fructum redderent, in agro Dominico ſeminanda, quam ſacra Synodorum Statuta reperiri, mox ad Presbyterorum,*

& Confratrum Epiſcoporum diœceſana, & provincialia Concilia identidem celebranda omnem ſuam ſolicitudinem vertit, quæ hujus etiam Sedis Apoſtolicæ munimine roborata, multa & probatiſſima habuit.

15 Succedit reſidentia, de qua in Concilio Tridentino *ſeſſ.6. cap.1. de reformat.* & *ſeſſ.23. cap.1.* Ad rem Cajetanus *in 2. 2. D. Thomæ quæſt.185. art.5.* hæc habet: *Paſtor nec nomen Paſtoris meretur, ſi non perſonaliter attendat ſuo gregi. Non enim quilibet ovium dominus, ſed ille tantum, qui paſcit ſuas, vocatur Paſtor. Alioquin Principes habentes multos ovium greges, quos per alios paſcunt, Paſtores ovium eſſent, quod eſt falſum. Epiſcopus autem eſt vere Paſtor, juxta verbum Domini ad Petrum, Paſce oves meas.* Cumque reſidentia præcepta ſit, ut Epiſcopus operetur, hinc eſt, quod Epiſcopus ille ſuo munere recte non fungitur, qui reſidet otioſus, juxta monitum Patrum Concilii provincialis Remenſis anni 1564. *cap.1. Ne quis defunctum ſe munere ſuo putet, ſi otioſus in Eccleſia reſideat; quoniam præcepto Divino mandatum eſt omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, Sacrificium pro his offerre, verbi Divini & Sacramentorum adminiſtratione, & bonorum operum exemplo paſcere.* Et in bulla ſæpe citata Canonizationis S. Caroli Borromæi ita ſubjicitur: *Itaque, Urbano ſplendore & amplitudine relictis, bonus operarius in meſſem, quam ſuſceperat, Mediolanum diſcedit, ubi partes ſuas in dies magis implendo, agrum illum malitia temporum vepribus turpiter deformem ac ſilveſcentem in eum reſtituit nitorem, ut Eccleſiam Mediolanenſem præclarum exemplar redderet Eccleſiæ diſciplinæ. Hoc autem cum a ſe præſente præſtandum cerneret, numquam a reſidentia diſceſſit, niſi coactus, aut concedente Sede Apoſtolica, vel ſeniore Epiſcopo ſuæ provinciæ approbante.*

16 Epiſcopus eſt ordinarius miniſter ſacramenti Confirmationis. Quamvis enim Sacramentum hoc, abſolute loquendo, neceſſarium non cenſeatur ad æternam ſalutem obtinendam; cum tamen tot periculoſæ occaſiones, & mundi carniſque illecebræ undique ad peccatum ſolicitent, quemadmodum ſibi maximum damnum inferunt ii, qui gratiam hujus Sacramenti ſibi oblatam vel per ignorantiam parvi faciunt, vel per ſocordiam negligunt, vel indigne illud ſuſcipientes ſacrilegii reatum incurrunt, uti late docent S. Thomas *3. part. quæſt.72. art.11. ad tertium*, S. Bonaventura *in 4. ſent. diſt.8. art.3. quæſt.2.* Hugo de Sancto Victore *de Sacramentis lib.2. part.7. cap.3.* ita Epiſcopi a gravi peccato immunes profecto non ſunt, qui ſacramenti Confirmationis debitam adminiſtrationem, & ejus dignam ſuſceptionem tanquam inſtrumentum maxime idoneum ad avertenda mala graviſſima a grege ſibi credito omittunt. Poſtquam ad Apoſtolos delatus eſt nuntius, provinciam Samariæ verbum Dei recepiſſe, ejuſque populos fuiſſe baptizatos in nomine Jeſu, ad eos miſerunt Petrum & Joannem, qui eis ſacramentum Confirmationis conferrent, quemadmodum legitur *Actor. cap.8. v.14. Cum autem audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem, qui, cum veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim*

in

in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Jeſu. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. S. Hieronymus *in dialog. adverſ. Luciferian.* antiquam memorat conſuetudinem Epiſcoporum excurrendi ad loca, in quibus erant, qui ſacramentum Confirmationis reciperent: *Eccleſiarum eſſe conſuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem Sancti Spiritus manum impoſiturus excurrat*. Pariter in vita S. Turribii Romæ edita anno 1726. occaſione Canonizationis ipſius *lib.1.cap.* 14. narratur, nulli pepercisse labori, nulli periculo, nulli incommodo, ut omnibus degentibus in vaſtiſſima diœceſi Archiepiſcopatus Limani ſacram Confirmationem conferret; ita ut multorum opinio ſit, decies centena circiter hominum millia ipſius manibus fuiſſe ſacramento Chriſmatis confirmata: & concordat bulla Canonizationis *pag.579. cod. Canoniz.*: *Unde Chriſtianitas illarum partium, Deo favente, mirifice aucta eſt, ita ut ad nongentos & eo amplius mille Fideles ſalutari fonte renatos ipſe unus per manus impoſitionem Chriſmatis ſacramento confirmaverit*.

17 Transeamus ad Ordinum collationem. *Manus cito nemini impoſueris*, inquit Apoſtolus *in epiſt.* 1. *ad Timotheum cap.* 5. Joannes Moſcus Scriptor VII. ſæculi in opere, cui titulus, *Pratum ſpirituale*, refert, S. Leoni M. ante ſepulcrum SS. Apoſtolorum Petri & Pauli deprecanti pro ſuorum peccatorum remiſſione Petrum Apoſtolum apparuiſſe, eique dixiſſe: *Deprecatus ſum pro te Dominum, a quo tibi condonata ſunt peccata, ſic tamen, ut obnoxius adhuc ſis reddendæ apud Deum rationis temerariæ manuum impoſitionis*. De ſacra Ordinatione peragenda ſic loquitur S. Gregorius *epiſt.* 49. *ad Adeodatum Primatem Numidiæ lib.* 3. *indict.* 11. (*col.* 660. *oper. tom.* 2.): *Eſtote ergo præcipue in Ordinatione ſoliciti; eorum enim, qui in ſacro ſunt Ordine collocandi, prius vitam moreſque diſcutite; &, ut dignos huic officio adhibere poſſitis, non vobis potentia, aut ſupplicatio quarumlibet ſurripiat perſonarum. Ante omnia autem cautos vos eſſe oportet ut &c. nulla præveniat in Ordinatione venalitas*. Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *in admonit. ad nepotem controv.* 5. ſcribit, Epiſcopos imitari debere ſanctos Pontifices Romanos, qui in primordiis Eccleſiæ parciſſimi erant in ordinandis Epiſcopis, licet Eccleſia Romana etiam inter Perſecutores ampliſſima eſſet & copioſiſſima. Et in opere *de gemitu columbæ lib.* 2. *cap.* 5. ait, ex facilitate manus imponendi factum eſſe, *ut hoc tempore ſit prope infinita turba Clericorum, quorum plurimi non aſpirant ad ſacros Ordines, ut ſit Dominus pars eorum, ſed vel ut ſubtrahant ſe a Foro ſæculari, vel ut ſubſidium quærant vitæ temporalis, vel ut ad honores Eccleſiaſticos aſcendant; atque hinc fit, ut multi circumeant cum magna jactura Eccleſiaſticæ dignitatis ſordidi, ac oſtiatim mendicantes, alii vero, quod multo gravius eſt, culpa ſua etiam Sacerdotes inveniantur in publicis carceribus, vel catenis alligati in triremibus cum ultima fæce hominum ad remos trahendos aſſidua fuſtigatione cogantur*. Huc facit illud Patrum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. *Paucos idoneos & probatos habere ſatius eſt,*

 quam

quam multos inutiles, atque adeo ipſo vitæ genere pernicioſos. Concordat aliud *in can. Tales, diſt.* 23. *Melius eſt enim Domini Sacerdoti paucos habere Miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave Ordinatori adducant*. In ſacroſancto Tridentino Concilio Decreta extant præcipua ſuper collatione & ſuſceptione Ordinum, digna plane, quæ quam exactiſſime ſerventur. Quocirca in primo Concilio Mediolanenſi *tit. de ſacramento Ordinis* habetur: *Cum Tridentina Synodus accurate complexa ſit omnem diligentiæ rationem, quam in conferendis Ordinibus adhibere debent Epiſcopi, ut Eccleſiæ idoneos Sacerdotes, alioſque Miniſtros habeant*. Quam porro exacte Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus, dum erat Archiepiſcopus Capuanus, opere impleverit, quod ſcriptis de ſacra Ordinatione docuerat, legi poteſt in ejus vita ſcripta a Patre Fuligatto *cap.* 23. *pag.* 192. Præter adminiſtrationem ſacramenti Confirmationis, & collationem Ordinum aliæ quoque Eccleſiaſticæ functiones ab Epiſcopis peragendæ ſunt, quæ ſi omittantur, ecquis eſt, qui Epiſcopum a culpa excuſare poſſit? Anno 1561. cum Lovanienſibus typis Ivonis Carnotenſis Decretum evulgaretur, doctus Auctor nonnullos Epiſcopos ſevere arguit propter earum omiſſionem: *Quotuſquiſque unquam vel portiunculam aliquam officii attigit ſui? Ecquis altaria unxit, eccleſias dedicavit, Virgines ſacravit, Pœnitentibus, illuſtrariſque manum impoſuit?* Eccleſiarum conſecratio neſcio quid ſanctum, ac religione Chriſtiana dignum ſpirat; quemadmodum bene obſervat Martene *de antiq. Eccleſ. ritib. tom.* 3. *lib.* 2. *cap.* 13. De S. Carolo Borromæo Giuſſanus in ejus vita *lib.* 8. *cap.* 10. ſcribit, eum viginti quatuor annorum ſpatio, quibus Mediolanenſem Cathedram tenuit, trecenta, & eo amplius tum altaria, tum templa conſecraviſſe, & intra octodecim dies quatuordecies ſacram hujuſmodi functionem obiviſſe.

18 Sequitur collatio Beneficiorum. Perſonis autem magis idoneis Eccleſiaſtica Beneficia conferenda ſunt. Quare Innocentius III. *in cap.* 1. *ut Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur*, ait: *Non ex affectu carnali, ſed diſcreto judicio debuiſti Eccleſiaſticum officium, & Beneficium in perſona magis idonea diſpenſare*. Sacrum Tridentinum Concilium *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform.* ait, *eoſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint..... præfici diligenter curaverint*. Cardinalis de Lugo *de juſtit. & jur. diſp.* 35. *num.* 12. recte animadvertit, Tridentinum non impoſuiſſe novam in hac re obligationem, ſed antiquam explicaſſe, quæ oritur ex lege naturali: & inter propoſitiones damnatas ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. quadrageſima ſeptima hæc eſt: *Cum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc digniores non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundò locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertiò, quando fit concurſus*.

curſus. Nova methodus quoque ab eodem ſacro Tridentino Concilio *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. *de reform.* ſtatuta eſt in collatione Eccleſiarum parochialium: *Peracto deinde examine, renuntientur quotcumque ab his* (ſermo eſt de Examinatoribus) *idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis; ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit, atque illi, & non alteri, collatio Eccleſiæ ab eo fiat, ad quem ſpectabit eam conferre*. De S. Carolo Borromæo hæc habentur in bulla Canonizationis ipſius: *Severus tamen arbiter erat in expendendis meritis perſonarum, cum de Eccleſiaſticis Beneficiis, & officiis conferendis ageretur; Beneficia enim, niſi magis idoneis, non dabat, neque in illis diſpenſandis ullatenus a ſacrorum Canonum diſpoſitione recedebat*.. Et in ampliſſimo Cardinali Federico Borromæo apud Ciacconium *in Sixto V.* proponitur exemplum, quod ceteri imitentur Epiſcopi in collatione Beneficiorum: *In conferendis Sacerdotiis librator diligentiſſimus Candidatorum merita magis penſabat, quam vota; humeris aptabat onera inſpector virtutis, non gratiæ*.

19 De Confeſſariorum electione, & Monialium regimine nonnulla dicenda ſunt. In Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *de reform.* cautum eſt, ne ullus Regularis poſſit Confeſſiones Sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneus reputari, niſi aut parochiale Beneficium obtineat, aut ab Epiſcopo per examen, ſi illi videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus judicetur. In primo autem Concilio provinciali Mediolanenſi *part.* 2. peragendi examinis ratio inſinuatur: *In iis probandis hanc rationem habeant Epiſcopi, ut pii, bene morati, docti, prudentes, patientes, de animarum ſalute ſoliciti & fideles cuſtodes ſint eorum, quæ in Confeſſione dicuntur, provecta etiam ætate, præſertim illi, quibus Confeſſiones mulierum erunt audiendæ*. Et Cardinalis de Lauræa *in tract. de ſacramento Pœnitentiæ diſput.* 20. *num.* 40. poſtquam hæc, quæ ſequuntur, præmiſit: *Pœnitens ſæpe ignarus eſt, neſcitque peccatorum circumſtantias, & ſæpe luxuriam confitetur non diſtinguens ſpecies, ſæpe numerum non exprimit, vel dolorem debitum non habet, aut propoſitum, quorum defectu facit nullam Confeſſionem: ſi autem Miniſter caret ſcientia, non poteſt ſuccurrere tali Pœnitenti, neque curare, ut debito modo fiat Confeſſio*; ſubjicit *num.* 53. *Unde infero, graviſſime etiam peccare Epiſcopos, & alios Prælatos, qui tales Sacerdotes ignorantes ſuis ovibus præficiunt*. Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *conc.* 8. *§.* 2. *&* 3. mala enumerat, quæ a malis Confeſſariis cauſam habent: *Iſti ſua imperitia & ſuperbia corrumpunt populos, & eis veræ pœnitentiæ viam præcludunt. Nec enim eſſet hodie tanta facilitas peccandi, ſi non eſſet tanta facilitas abſolvendi*. Porro ut digni aſſumantur ad Ordines, ad Beneficia, & officia, ea proſunt, quæ ſtatuta ſunt a ſacro Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *de Seminariis erigendis*. Quocirca in bulla Canonizationis S. Caroli legitur, eum pueris, & adoleſcentibus civitatis & diœceſis, tum Clericis, tum laicis, necnon Helvetiis, & Rhætis moribus & litteris informandis, itemque Presby-

Presbyteris Sæcularibus in regimine animarum erudiendis Seminaria & Collegia inſtituiſſe. Et in bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova, tria erexiſſe dicitur Collegia, quæ pinguibus dotavit proventibus, primum Valentiæ, alterum Compluti, tertium Oriolæ, a quibus viri tum probitate, tum doctrina præſtantes plurimi prodiere. Et in proceſſibus cauſæ Ven. Dei Servi Cardinalis Franciſci Ximenes Archiepiſcopi Toletani ex teſtibus, Hiſtoricis, ſummorumque Pontificum Apoſtolicis litteris comprobatum eſt, eum, licet tantis negotiis eſſet diſtentus, ſtudium nunquam prætermiſiſſe Complutenſis Academiæ erigendæ & augendæ; eccleſiam Collegiatam SS. Juſti & Paſtoris, intercedente auctoritate ſummi Pontificis, adjunxiſſe eidem Academiæ, ut ejus eccleſiæ Beneficia Magiſtris & Profeſſoribus ad Rectoris arbitrium conferrentur; præter decem & ſeptem Canonicatus Sacerdotales, & duodecim portionarios inter Profeſſores Academiæ diſtribuendos, quos ipſe ære proprio dotavit ad ſummam uſque aureorum centum & quinquaginta millium, quæ ad hunc finem collegerat, & in arce Uxedana depoſuerat.

20 Quoad regimen Monialium, Tridentinum Concilium *ſeſs. 25. de Regularibus, & Monialibus cap.* 10. jubet Epiſcopos diligenter attendere, ut Sanctimoniales ſemel ſaltem ſingulis menſibus Confeſſionem peccatorum expleant, & ſacroſanctam ſumant Euchariſtiam: & *cap.* 5. eiſdem mandat Epiſcopis, ut Clauſuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtituant, &, ubi inviolata eſt, conſervari maxime curent. Quod autem attinet ad earum regimen, ſapientiſſimum eſt monitum Ven. Dei Servi Juvenalis Ancinæ Salutiarum Epiſcopi, cujus Beatificationis cauſa pendet in ſacrorum rituum Congregatione. In ejus enim vita *lib.* 2. *cap.* 8. hæc habentur: *Avvertite* (eos Dei Servus alloquebatur, qui Monialibus præerant) *Avvertite, ſono Vergini, ſpoſe di Criſto: conviene conſervarle. Fate opera, che regni Criſto tra loro, e non entri il lupo; e ſe alcuna di eſſe a caſo diviene infetta, procurate d' ajutarla quanto prima, acciocchè non danneggi le altre. Fate, che oſſervino puntualmente le Regole, ſpendano bene il tempo, e leggano libri frutttoſi, che le ajutino alla perfezione Religioſa, che profeſſano*. Exacta ergo obſervantia in Monialium regimine Epiſcopo injungitur; ita tamen, ut frequens & ſolitaria cum eis converſatio nullatenus admittatur. De S. Auguſtino refert S. Poſſidius in ejus vita *cap. 26. Etſi forte ab aliquibus feminis, ut videretur, vel ſalutaretur, rogabatur, numquam ſine Clericis teſtibus ad eum intrabant, vel ſolus cum ſolis umquam eſt locutus, niſi ſecretorum aliquid intereſſet*. Hanc ad rem obſervat Eraſmus in epiſtola dedicatoria ad Archiepiſcopum Toletanum: *Collegia mulierum, quæ inſtituerat, raro admodum inviſeret, nec omnino cum ulla femina miſceret colloquium, niſi præſentibus Clericis, aut aliis matronis, niſi forte quid eſſet arcani, quod unius auribus eſſet committendum*.

21 De veneratione & obſequio erga ſummum Pontificem & Sedem Apoſtolicam habenda eſt ratio in examine cauſarum Servorum Dei, qui, dum

dum viverent, Epiſcopali dignitate fulſerunt. In ſolemni examine, quod conſecrationi Epiſcopali præmittitur, Conſecrandus interrogatur: *Vis traditiones Orthodoxorum Patrum, ac decretales ſancta & Apoſtolicæ Sedis Conſtitutiones veneranter ſuſcipere, docere, ac ſervare?* Cui interrogationi reſpondet: *Volo*. Conſonat alia interrogatio: *Vis Beato Petro Apoſtolo, cui a Deo data eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi, ejuſque Vicario Domino noſtro Papa N. ſuiſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus fidem, ſubjectionem, & obedientiam ſecundum canonicam auctoritatem per omnia exhibere?* Et huic interrogationi Conſecrandus pariter reſpondet: *Volo*. Supra memoratus Ludovicus Abelly Epiſcopus Rhutenenſis in opere citato *de veneratione, & obſequio præſtandis ab Epiſcopo erga ſummum Pontificem* ſic ait: *Porro hæc ſubjectio & obedientia, quidquid Hæretici, vel Politici obloquantur, non ullius humani reſpectus, aut proventus intuitu, non ſervili metu, non adulatorio, aut ſuperſtitioſo cultu, ſed libero, religioſo, ac pio affectu, ſicut ab omnibus Catholicis, ſic maxime ab ipſis ſacris Antiſtitibus Romano Pontifici, tamquam ſupremo Eccleſiæ capiti, defertur; idque, ut Eccleſiaſticæ hierarchiæ ab ipſo Deo præſcriptus ordo ſervetur, utque ſummi & æterni Paſtorum Principis ſupereminens magnitudo in eo, cui vices ſuas demandavit, clarius innoteſcat, & ipſe Chriſtus Dominus in perſona Vicarii ſui agnoſcatur tamquam a Deo Patre conſtitutus ſupra omnem Principatum, & Poteſtatem, Virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro, omniaque ſub pedibus ejus ſubjecta videat*. Joannes XXII. *in Extravag. Ut Prælatorum, de majorit. & obedien.* debitæ venerationis defectum erga ſummum Pontificem ait eſſe virtuti religionis oppoſitum: *Et ipſorum* (hoc eſt Prælatorum) *ad Chriſti Vicarium indevotio, religioſitati quippe contraria, non immerito arguenda*. Sinceram venerationem erga ſummum Pontificem & Sedem Apoſtolicam a S. Carolo Borromæo ſemper exhibitam teſtatur Giuſſanus in ejus vita. De virtutibus & miraculis S. Bennonis Epiſcopi Miſnenſis in Saxonia agunt Bollandiani *tom. 3. Junii pag. 446.* & Matthæus Raderus *in Bavaria ſancta tom. 3. pag. 185. ſecundæ editionis*; & in bulla Canonizationis ipſius edita ab Hadriano VI. narratur, quomodo, vigentibus magnis inimicitiis inter S. Pontificem Gregorium VII. & Henricum IV. Imperatorem, & Imperatori parentibus non ſolum Principibus, ſed etiam univerſis Germaniæ & Galliarum Epiſcopis, ſolus Beatus Benno Decreti Imperatoris auditor non fuit, immo Imperatorem, & Marchionem Miſnenſem hoſtes religionis judicatos cenſuris affecit, conjectuſque iccirco in vincula, non multo poſt in priſtinum ſtatum eſt reſtitutus.

22 Omitti non poteſt, cum agitur de Servis Dei Epiſcopis beatificandis aut canonizandis, examen, quomodo ſe geſſerint erga ſæculi Principes, cum quibus (ut ſæpe accidit) quæſtiones intercedunt. Aureum eſt monitum Cardinalis Bellarmini ad nepotem *controv. 7. Hæc res videtur hoc tempore eſſe lapis offenſionis & petra ſcandali, & valde difficile eſt ſic libertatem Eccleſiaſticam defendere, ut indignationem eorum non incurramus, vel ſic eam neglige-*

negligere, ut non incurramus in offenſionem Dei, & ejus Vicarii. Duo in re tam ardua mihi occurrunt. Primum, ut nihil temere, & ſine maturo conſilio agamus, &, ſi nobis non adſint in præſentia viri periti, quorum conſilio fidere poſſimus, ſcribamus, ſi tempus patitur, ad abſentes. Alterum, ut ſic vivamus, ut intelligant Principes, vel Principum Adminiſtri, nos non quærere occaſiones cum illis rixandi, ſed ſolo Dei timore & amore duci, ut libertatem Eccleſiaſticam defendamus, & alioqui eorum amicitiam optare & magnificare; & re vera conemur officiis & beneficiis amicitiam illorum diligenter conſervare & nutrire: multa enim Principes ſæculi amicis Epiſcopis concedunt, quæ non concederent iis, quos adverſarios ſibi eſſe ſciunt, aut credunt. Porro, ut a reliquis abſtineamus exemplis, cum S. Ambroſius eo modo ſe geſſerit in concertationibus, quas habuit cum Imperatoribus Valentiniano & Theodoſio, quæ volebat, aſſecutus eſt, & Eccleſiaſtica jura abſque eorum indignatione propugnavit. De concertatione ab ipſo habita cum Imperatore Valentiniano hæc leguntur apud Theodoretum *lib.* 4. *cap.* 7. *Paucis poſt diebus elapſis, cum divinus Ambroſius multa cum libertate Imperatorem alloquens, nonnulla reprehendiſſet, quæ a Magiſtratibus haud recte facta eſſe videbantur, reſpondit Imperator: Hanc tuam libertatem jam pridem cognitam habebam. Sed licet eam probe noſſem, non ſolum non contradixi, immo aſſenſum præbui ordinationi tuæ.* De prohibitione autem ab eo facta Imperatori Theodoſio, ne eccleſiam ingrederetur, niſi peracta pœnitentia criminis admiſſi in miſeranda Theſſalonicenſium cæde, ſic ſcribit idem S. Ambroſius in oratione, quam habuit in ejus funere (*num.* 34. *col.* 1207. *oper. tom.* 2.): *Dilexi Virum, qui magis arguentem, quam adulantem probaret. Stravit omne, quo utebatur, Inſigne Regium. Deflevit in eccleſia publice peccatum ſuum, quod ei aliorum fraude obrepſerat; gemitu & lacrymis oravit veniam. Quod privati erubeſcunt, non erubuit Imperator, publice agere pœnitentiam; neque ullus poſtea dies fuit, quo non illum doleret errorem.* Item apud Surium *ad diem* 17. *Novembris* narratur, S. Hugonem Epiſcopum Lincolnienſem Richardo Regi reſtitiſſe, qui Epiſcopos & Prælatos Angliæ in unum convocari juſſerat a Cantuarienſi Archiepiſcopo, ut illis indicaret, Regem pecuniis indigere, & cupere ab iis adjuvari. Reſtitit autem ſanctus Præſul animadvertens, pauperculam plebem ea ratione gravari; & ad Regem properans adeo eum ſua magnanimitate perculſit, ut & mitiſſimo animo ejus objurgationes acceperit, & eo abeunte, Rex ad ſuos converſus dixerit: *Si omnes Epiſcopi tales eſſent, nihil adverſus eos poſſent ſive Reges, ſive Principes.*

23 De redituum tandem erogatione, proindeque de eleemoſynarum largitione quærendum eſt, cum agitur de Dei Servis, qui Epiſcopi fuerunt. Cumque reditus in duplici ſint differentia, alii videlicet, qui proveniunt ex Bonis patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus, alii, qui proveniunt ex Bonis Eccleſiaſticis, & Bonorum quidem primi, & ſecundi generis Eccleſiaſtici dominium habeant, poſſunt eorum reditus ſibi retinere, vel etiam aliis pro libito elargiri; ita tamen, ut non ſint immunes a pecca-

peccato, ſi eos minus recto diſtribuant affectu. Deducitur hæc regula ex *can.39. & 46.* inter eos, qui *Apoſtolici* dicuntur: *Ut Epiſcopi, quæ propria ipſorum ſunt, valeant in quoſcumque placuerint heredes transferre, ut tamen ad alios res Eccleſiæ minime tranſeant*. Deducitur quoque ex *can.Epiſcopi*, ex *can. Manifeſta*, ex *can. Si manifeſta*, 12. *qu.*1., & eſt doctrina D.Thomæ 2.2. *qu.*185. *art.*7. ubi quærit, utrum Epiſcopi mortaliter peccent, ſi Bona Eccleſiaſtica, quæ adminiſtrant, pauperibus non largiuntur: reſpondet enim modo, qui ſequitur, quoad Bona patrimonialia, vel quaſi patrimonialia: *Propriorum Bonorum verum dominium habent, unde ex ipſa rerum conditione non obligantur, ut eas aliis conferant, ſed poſſunt eas vel ſibi retinere, vel etiam aliis pro libito elargiri: poſſunt tamen in earum diſpenſatione peccare propter inordinationem affectus, per quam contingit, vel quod ſibi plura conferant, quam oporteat, vel aliis etiam non ſubveniant, ſecundum quod requirit debitum charitatis. Non tamen tenentur ad reſtitutionem, quia hujuſmodi res ſunt eorum dominio deputatæ.*

24 Porro non deſunt exempla SS. Epiſcoporum, qui Bona etiam patrimonialia in pios & ſanctos uſus erogarunt. De S. Oſmundo Epiſcopo Saresberienſi in Anglia Calliſtus III. in bulla Canonizationis *pag.* 169. *cod. Canonizat.* ita loquitur: *De Bonis a Deo ſibi collatis in Regno Angliæ tunc in ſuis primordiis tenuem & exilem* (ſermo eſt de Epiſcopatu Saresberienſi) *nova quadam fundatione, ac ampla ſui patrimonii dote, & largitione ditavit prævia, ſcilicet terras & poſſeſſiones ſui Comitatus Dorſetis, & quæ ad ipſum alias legitime pertinebant*. Et Paulus Papa V. in bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *pag.* 294. *cod. cit.* ſic proſequitur: *Eoque proceſſit pauperibus ſubveniendi ſtudium, ut Uritanum Principatum reliquum patrimonii ſui, nec tenuis reditus, diſtraheret, & quadraginta millium ſcutorum pretio, quamvis vili, inde percepto, diverſis piis locis Mediolani tantum pecuniæ pauciſſimis horis attribueret*.

25 Egregia ſunt hæc SS. Antiſtitum facta; quæ, licet maximopere commendanda ſint, eo tamen laus progredi non debet, ut, ſi quis Epiſcopus juſtis ex cauſis de rebus ſuis patrimonialibus teſtari voluerit favore conſanguineorum, id ſit habendum inſuperabilis obſtaculi loco, quoties de ipſius virtutibus approbandis quæſtio inſtituatur pro Beatificatione aut Canonizatione. Si etenim Bona ex Majorum teſtamento debeant in familia remanere, abſonum eſſet, Dei Servum ea diſtrahere. Quapropter Carolus a Baſilicapetri penes Surium *ad diem* 4. *Novembris* hæc refert de S. Carolo Borromæo: *A Majoribus accepta Bona, quæ fideicommiſſi jure manere in familia neceſſe erat, Franciſco Borromæo Comiti patruo reliquit, eique patrueles ſuos Comites ſubſtituit Renatum, & Federicum, qui quidem, Franciſco ante Carolum mortuo, ei ſucceſſerunt*. Cumque S. Franciſcus Saleſius in teſtamento una cum fratre adjutore in Epiſcopatu Gebennenſi inſimul condito Anicii die 6. Novembris 1622. fratri Equiti Hieroſolymitano legaſſet annuos florenos ducentos & ſex, filiis alterius fratris præmortui Dynaſtæ Boeſiaci, & Villarogeti aurea ſolarea bis mille, & patrimonialium heredem inſtituiſſet Ludovicum fratrem ſuperſtitem Dynaſtam & Baronem Saleſium,

leſium, Torrentinum, & Tullianum cum ſucceſſiva vocatione majoris natu ex filiis maſculis illius; deficiente autem linea maſculina, vocaſſet in infinitum majorem natu ex maſculis deſcendentibus a fratre præmortuo; & Anonymus quidam ſanctitatem Franciſci Saleſii ob idipſum acriter impugnaſſet, dum de ejus virtutibus quærebatur in ſacrorum rituum Congregatione, Petrus Franciſcus de Rubeis tunc Fidei Promotor juſſus pro veritate ſenſum ſuum aperire, poſtquam demonſtravit, Bona, de quibus teſtatus Franciſcus fuerat, non fuiſſe ex reditibus Eccleſiaſticis quæſita, concluſit, ex prædicta teſtamentaria ordinatione nihil inferri poſſe adverſus heroicas ejus virtutes.

26 At, ſi de Bonis Eccleſiaſticis, vel de reditibus ex Bonis hujuſmodi perceptis loquamur, quamvis certum ſit, Epiſcopos, qui habent reditus Eccleſiaſticos ampliores his, qui pro congrua eorum ſuſtentatione neceſſarii ſunt, teneri in pauperes, & alios pios uſus erogare, juxta Textum *in can. Fratrem noſtrum, diſt.* 86. *Dic ergo* (nempe Epiſcopo Mariano) *ut non ſibi credat, ſolam lectionem & orationem ſufficere, ut remotus nihil ſtudeat de manu ſacrificare, ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus ſuccurrat, alienam inopiam ſuam credat, quia, ſi hoc non habet, vacuum nomen Epiſcopi tenet*; cum quo concordat alter Textus *in can. Florentino, diſt.*85. ubi Archidiaconus Florentinus in ſacra ſcientia verſatiſſimus ab Epiſcopatu rejicitur, quod ab eleemoſynis elargiendis alienus eſſet; quæſtio tamen adhuc ſub Judice remanet, an obligatio ſuperflua diſtribuendi in pauperes, & alios pios uſus a charitate oriatur, an a juſtitia, ita ut qui non diſtribuit, teneatur ad reſtitutionem. Fagnanus *in cap. Si quis, de peculio Clericorum* ſtat pro obligatione ex charitate: Cardinalis Capiſucchius *controv.* 30. ſtat pro obligatione ex juſtitia: & hæc eſſe videtur ſententia D. Thomæ, qui *loc. cit.* hæc habet: *Sed Eccleſiaſticorum Bonorum ſunt diſpenſatores*, (loquitur de Epiſcopis) *ad diſpenſationem autem requiritur bona fides ſecundum illud* 1. *ad Corinthios* 4. Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur. *Sunt autem Bona Eccleſiaſtica non ſolum in uſus pauperum, ſed etiam ad cultum Divinum, & neceſſitates Miniſtrorum expendenda &c. Si ergo diſtincta ſint Bona, quæ debent in uſus Epiſcopi cedere, ab his, quæ ſunt pauperibus, & Miniſtris, & cultui eccleſiæ eroganda, & aliquid ſibi retinuerit Epiſcopus de his, quæ ſunt pauperibus eroganda, vel etiam in uſum Miniſtrorum, aut in cultum Divinum expendenda, non eſt dubium, quin contra fidem diſpenſationis agat, & mortaliter peccat, & ad reſtitutionem tenetur. De his autem, quæ ſunt ſpecialiter ſuo uſui deputata, videtur eſſe eadem ratio, quæ eſt de propriis Bonis, ut ſcilicet propter immoderatum affectum & uſum peccet quidem, ſi immoderata ſibi retineat, & aliis non ſubveniat, ſicut requirit debitum charitatis. Si vero non ſunt prædicta Bona diſtincta, eorum diſtributio fidei ejus committitur; &, ſi quidem in modico deficiat, vel ſuperabundet, poteſt hoc fieri abſque bonæ fidei detrimento ..... Si vero ſit multus exceſſus, non poteſt latere: unde videtur bonæ fidei repugnare, & ideo non eſt abſque peccato mortali*. S. Doctor diſtinguere videtur caſum a caſu,

caſu, caſum videlicet, in quo diſtincta ſint Bona, quæ debent in uſum Epiſcopi cedere, ab his, quæ ſunt pauperibus, & Miniſtris, & cultui eccleſiæ applicanda, ab alio caſu, in quo reditus Epiſcopales ita inveniuntur diſpoſiti, ut Bona, quæ debent in uſum Epiſcopi cedere, non ſint diſtincta ab his, quæ ſunt pauperibus, & Miniſtris, & cultui eccleſiæ eroganda; idemque S. Doctor concludere videtur, in primo caſu idem judicium ferendum eſſe, quod prolatum eſt, dum agebatur de Bonis patrimonialibus, quorum erogatio, ſi ſit inordinata, peccato non caret, ſed non obligat ad reſtituendum; in ſecundo autem caſu, ſi Epiſcopus multum excedit, applicando ſibi, quæ eſſent pauperibus, aut eccleſiæ applicanda, ad inſtar mali adminiſtratoris & diſpenſatoris peccat contra juſtitiam, & ſic ad reſtitutionem tenetur: quod dilucidius explicat *in epiſt. 2. ad Corinth. cap. 12. lect. 5.* ubi, cum ſibi id oppoſuiſſet, *Videtur, quod male fecerint Principes, & alii, dando divitias Prælatis*; reſpondet: *Dicendum eſt, quod non dederunt Prælatis propter ſe, ſed propter pauperes; & ideo non dederunt eis, ſed pauperibus.... Prælatis autem dantur, tamquam pauperum diſpenſatoribus.*

27 Hæc autem innuiſſe ſatis ſit: quandoquidem, ſive obligatio erogandi ſuperflua in pauperes & uſus pios cauſam habeat a charitate, ſive a juſtitia, certum eſt, eum, qui hac in re modum exceſſerit vel ſuperflua non erogando, vel ſibi plus impendendo, quam rei neceſſitas, aut dignitatis gradus expoſcerent, eum, inquam, dici non poſſe virtutibus excelluiſſe; immo adverſus aliarum virtutum heroicitatem ex prædicto abuſu redituum Eccleſiaſticorum inſuperabile conſtitui obſtaculum. S. Bernardus *epiſt. 2. num. 11. col. 12. vol. 1. oper.* Eccleſiaſticos omnes in unius Fulconis perſona ſic interpellat: *Conceditur ergo tibi, ut, ſi bene deſervis, de altario vivas; non autem, ut de altario luxurieris, ut de altario ſuperbias, ut inde compares tibi frena aurea, ſellas depictas &c. Denique quidquid præter neceſſarium victum ac ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt.* Et *ſerm. 23. in Cantica* (*col.* 1348. *num.* 12.): *Timeant Clerici, timeant Miniſtri Eccleſiæ, qui in terris Sanctorum, quas poſſident, tam iniqua gerunt, ut ſtipendiis, quæ ſufficere debeant, minime contenti, ſuperflua, quibus egeni ſuſtentandi forent, impie ſacrilegeque ſibi retineant, & in uſus ſuæ ſuperbiæ atque luxuriæ victum pauperum conſumere non vereantur. Duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt, & Sacris in ſuis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.* Et *declamat. in illud Evangelii, Ecce nos reliquimus omnia*, hæc habet: *Res pauperum non pauperibus dare, par ſacrilegii crimen eſſe dignoſcitur. Sane patrimonia pauperum facultates Eccleſiarum, & ſacrilega eis crudelitate ſurripitur, quidquid ſibi Miniſtri & Diſpenſatores, non utique domini, vel poſſeſſores, ultra victum accipiunt, & veſtitum. Nec enim ordinavit Deus his, qui Evangelio ſerviunt, de Evangelio quærere, aut habere delicias, vel ornatum; ſed vivere, ait Paulus, ex eo, ut videlicet ſint contenti alimenta corporis, non irritamenta gulæ, aut incentiva libidinis, & quibus tegantur, non quibus ornentur, accipere.* Et *epiſt.42.* (*col.470. cap.2. num.6.*): *Dicite Pontifices, non quidem*

dem in Sancto, ſed in freno quid facit aurum? .... Hoc, me etiam tacente, etſi non Curia Regum, tamen penuria pauperum clamat &c. Nobis frigore & fame miſerabiliter laborantibus, quid conferunt tot mutatoria vel extenſa in perticis, vel plicata in manticis? Noſtrum eſt, quod effunditis; nobis crudeliter ſubtrahitur, quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plaſmatio, & nos ſanguine Chriſti redempti ſumus. Nos ergo fratres veſtri. Videte, quale ſit de fraterna portione paſcere oculos veſtros. Vita noſtra cedit vobis in ſuperfluas copias. Noſtris neceſſitatibus detrahitur, quidquid accedit vanitatibus veſtris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos ſpoliando perimitis. De temperantia in menſa, ſupellectili, & veſte ſanctorum Epiſcoporum exempla deſumi poſſunt ab his, quæ leguntur de SS. Ambroſio, Auguſtino, Martino, Paulino, Epiphanio, Germano, Hilario, Athanaſio, Baſilio, Gregorio Thaumaturgo, Gregorio Niſſeno, Joanne Chryſoſtomo, quæ ſumma diligentia collecta fuerunt a Thomaſſino *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.3. lib.3. cap.34. & ſeqq.*

28 Quæ dicta ſunt quoad erogationem eorum, quæ ex reditibus Epiſcopalibus ſuperſunt, ultra modeſtam Epiſcopi ſuſtentationem, evitari profecto non poſſunt, ſi impendantur pro nepotibus, & conſanguineis ditandis; immo, ſi non validius, ſaltem æquale hinc derivatur obſtaculum adverſus virtutes Dei Servi, qui fuit Epiſcopus. Sacrum Tridentinum Concilium *ſeſſ.25. de reform. cap.1.* ita loquitur: *Omnino vero eis* (id eſt Epiſcopis) *interdicit, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſque ſuos augere ſtudeant, cum & Apoſtolorum canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent, ſed, ſi pauperes ſint, iis, ut pauperibus, diſtribuant, eas autem non diſtrahant nec diſſipent illorum cauſa; immo, quam maxime poteſt, eos ſancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant*. Concilium loco ſupra citato id extendit ad omnes habentes Beneficia tam Sæcularia, quam Regularia, necnon ad S. R. E. Cardinales: quod ipſum quoad Cardinales jam fuerat decretum a Leone X. *Conſtit.8. §.20.* (*tom. 3. part.3. Bullar. nov. pag.397.*): *Et cum minime deceat, affines & conſanguineos, præſertim benemeritos & ope indigentes, negligere, ſed illis providere juſtum & laudabile ſit, non propterea tamen vel Beneficiorum multitudine, vel Eccleſiaſticis reditibus ita eos impleri, convenire arbitramur, ut ceteri damnum ex hujuſmodi largitionis intemperantia patiantur, & inde ſcandalum naſcatur. Statuimus itaque, ut Eccleſiarum Bona temere non effundant, ſed ea in piis & ſanctis operibus exponant; quorum cauſa magni & optimi reditus per ſanctos Patres ſtatuti & ordinati fuerunt*. Et Innocentius Papa XII. Conſtitutionem edidit ad moderandas donationes & diſtributiones redituum Eccleſiaſticorum in conſanguineos, vel affines Romani Pontificis, ſeu eorum loco adlectos: *Quod ſi fratres, nepotes, conſanguinei, vel affines, ſeu eorum loco adlecti ſive adſciti præfata inopia laboraverint, poterit Romanus Pontifex pro tempore exiſtens pro timorata ſua conſcientia illorum paupertatem eo-*

dem

dem omnino modo ſublevare, quo pauperum extraneorum inopiæ ſubvenire fas eſt &c. Eam in redituum & proventuum Eccleſiaſticorum diſtributione eis facienda ſervari volumus moderationem, ut non niſi juxta eorum merita, & non ultra congruam pro gradus vel dignitatis, quem vel quam in Eccleſia obtinuerint, nullo ad conſanguinitatem, affinitatem, ſeu adlectionem erga Romanum Pontificem habito reſpectu, ſuſtentationem, ejuſmodi reditus & proventus Eccleſiaſtici eis diſtribuantur: & ſi, exigentibus meritis, aliquem ex eis aſſumi contigerit ad ſublimem Cardinalatus dignitatem, idem Pontifex in citata Conſtitutione decrevit, ut ex Beneficiis & officiis quibuſcumque, & Penſionibus ei ſumma annua aſſignetur non excedens verum valorem annuum duodecim millium ſcutorum monetæ Romanæ. Nec enim fas erat Propinquos Romani Pontificis a dignitate Cardinalatus arcere, cum multi ex eis fuerint, & ſint, & eſſe poſſint moribus & doctrina illuſtres. Nemo eſt qui merita ignoret Ven. Dei Servi Cardinalis Bellarmini. Hic autem fuit filius ſororis Marcelli II., & inter Cardinales cooptatus fuit a Clemente VIII. Nemo qui non ſciat ſanctitatem S. Caroli Borromæi, qui Cardinalium Collegio adſcriptus fuit ab avunculo Pio IV. Nemo qui perſpectos non habeat pios & ſpectabiles mores Roberti Nobilis, qui a Julio III. propatruo creatus eſt Cardinalis, quique conſummatus in brevi explevit tempora multa, ut ex ejus vita colligi poteſt, formis Urbini iterum impreſſa an. 1728. opera potiſſimum & ſtudio Bernardini Narii meritiſſimi Præſulis, & olim a Secretis ſacræ Congregationis Boni Regiminis.

29 Statuta in ſacro Concilio Tridentino, & in allegatis Conſtitutionibus ſuum habent fundamentum in recta, antiqua, & conſtanti Eccleſiæ diſciplina: ex quo proinde fit, ut non deſint exempla illuſtris moderationis a ſanctis Epiſcopis, & optimis ſummis Pontificibus adhibitæ erga Propinquos & affines. In vita S. Laurentii Juſtiniani ſcripta a Bernardo Juſtiniano ejus nepote ita legitur *cap. 5. Primum illi de pecunia inſtitutum fuit, ut nullum penitus ſibi cum fratribus eſſet commercium &c. Illud in amoris fraterni ſignum retinuit, ut in Paſchate, & Nativitate Domini, & feſto Apoſtolorum Petri & Pauli eos donaret duobus panibus ex farinæ flore confectis. Poſt mortem autem fratrum idem tributum mihi ſemper pendit. Quin potius & a fratribus adjutus ipſe eſt pecunia grandi in bullis Apoſtolicis Epiſcopatus, & a me deinceps non minori, præſertim cum ad Patriarchatum evectus eſt*. Summorum Pontificum Clementis IV., Martini IV., Clementis VI., Urbani V., Hadriani VI., Marcelli II. egregiæ moderationis erga carnem & ſanguinem exempla late referuntur a Thomaſſino *loc. cit. part. 3. lib. 2. cap. 46. num. 8. & ſeqq.* & a Theophilo Raynaudo *operum tom. 12., in opere, cui titulus,* Mala e Bonis Eccleſiæ, *pag. 217. & ſeqq.* ubi addit exemplum Benedicti XII. relatum in hiſtoria Pontificum Gallorum, qui Avenione ſederunt, per Boſchetum edita: & quomodo erga eoſdem ſe geſſerit S. Pius V. plene habetur in relatione Rotæ Auditorum edita in cauſa Canonizationis ipſius, *tit. de temperantia*; & in vita Cardinalis Bellarmini ſcripta a Patre Bartolo *lib. 3. cap. 7.*

Votum

Digitized by Google

Votum affertur ab illo nuncupatum Deo die 26. Septembris 1614. *Voveo Deo omnipotenti in conſpectu Beatæ Virginis Mariæ, & totius cæleſtis Curiæ, quod, ſi forte (quod non cupio, & precor Deum, ut non accidat) ad Pontificatum aſſumptus fuero, neminem ex conſanguineis vel affinibus meis exaltabo ad Cardinalatum, vel temporalem Principatum, vel Ducatum, vel Comitatum, vel alium quemcumque titulum, neque eos ditabo, ſed ſolum eos adjuvabo, ut in ſtatu ſuo civili commode vivere poſſint. Amen, amen. Hoc votum feci, non quod damnem eos Pontifices, qui conſanguineos vel affines idoneos & dignos ad Cardinalatum evexerunt, ſed quia exiſtimavi, hæc tempora ita requirere ad majorem Dei gloriam, & Eccleſiæ faciliorem reformationem, & ſanctæ Fidei propagationem.*

30 Item, cum præſcriptæ a Tridentino, & aliis Conſtitutionibus moderationes in re de qua nunc agitur, nihil aliud ſint, quam antiqui juris declarationes, de eis quærendum erit non modo in cauſis Servorum Dei, qui poſt eas vixerunt, ſed aliorum etiam, qui ante eas pie in Domino mortui ſunt. In cauſa Ven. Servi Dei Franciſci Cardinalis Ximenes Archiepiſcopi Toletani Petrus Franciſcus de Rubeis & Proſper Bottinius Archiepiſcopus Myrenſis Fidei Promotores oppoſuerunt illi nimium erga carnem & ſanguinem affectum, cum Joanni fratri Eleonoram filiam Joannis Zappatæ Domini Barajarum prædivitem ſtuduerit matrimonio locare, & Benedicto fratris filio uxorem dare Petronillam Mendoziam neptem ex ſorore Ducis Infantadi, cui ipſe Ximenius magnam attribuit dotem ex amplis reditibus & poſſeſſionibus acquiſitis, dum Oranum expugnavit, & gubernationi Regnorum præfuit; ut refert Gomeſius *lib.1. pag.954. & 955.* qui etiam *lib.5. pag.1062.* narrat, neptem Mendozio nupſiſſe, quamvis veritus eſſet, ne dos prægrandis ab ipſo expoſceretur. Cui animadverſioni Poſtulatores ſatisfacere conati ſunt, oſtendendo, nuptias prædictas non fuiſſe ab ipſo quæſitas, ſed exceptas, cum eſſent oblatæ, eo tamen animo, ut Academiam Complutenſem, cœnobia, & cetera pia opera ab ipſo fundata contractis illuſtribus affinitatibus juvaret; rurſus, dotes non ex Bonis Eccleſiaſticis, ſed aliunde quæſitis fuiſſe conſtitutas; & in conſtitutione dotis, cum neptem nuptui tradidit Mendozio, ſerio ponderaſſe, an excederet, & pium Antiſtitem dedeceret; uti proſequitur Gomeſius *loc. cit. Religioſe timebat, ne propter nobilitatem generis, & bene fundatas divitias majorem dotem Bernardinus poſceret, quam par eſſet a Chriſtiano & pio Antiſtite numerari.* In cauſa Ven. Servi Dei Roberti Cardinalis Bellarmini ipſe fungens munere Fidei Promotoris oppoſui, eum favore ſuorum conſanguineorum Penſiones tranſtuliſſe Eccleſiaſticas, alteram videlicet ſcutorum quatuor centum ſuper Eccleſia Capuana, alteram ſcutorum ducentorum ſuper Abbatia Nonantulana. Cui animadverſioni Poſtulatores ſatisfacere conati ſunt, demonſtrando, prædictos conſanguineos paupertate laboraſſe, nec ſanctitati repugnare, ſi de Eccleſiaſticis reditibus conſanguineis pauperibus ſubveniatur, dummodo id fiat moderate, id eſt ut non indigeant, non ut ditiores fiant; juxta doctrinam D.Thomæ 2. 2. *quæſt.31. art.3. ad primum*, & *quæſt.185.*

Digitized by Google

quaſt. 185. *art.* 7. *ad ſecundum* . Horum Venerabilium Dei Servorum cauſa adhuc pendet in ſacrorum rituum Congregatione , nec ulla ſuper eorum virtutibus prodiit uſque adhuc reſolutio . Et in cauſa Ven. Servi Dei Innocentii Papæ XI. cum de ea introducenda ageretur , allati ſunt a Poſtulatoribus teſtes referentes , quod & notorium in Urbe erat , ipſum nedum ſuo unico ex fratre nepoti aliquid de Bonis Eccleſiæ , aut Cameræ Apoſtolicæ non contuliſſe , ſed etiam ſevere mandaſſe , ne ad habenda quædam licita & conſueta admitteretur emolumenta , quibus præcedentium Romanorum Pontificum nepotes potiti fuerant .

31 Si a Dei Servo , de cujus agitur Beatificatione , ad amuſſim ea omnia fuerint obſervata , quæ modo dicta ſunt de redituum Eccleſiaſticorum erogatione , nihil erit , quod in examine cauſæ ipſius (ſi de defectu loquamur) opponi poſſit . At , ſi ſermo de heroicitate inſtituatur , neceſſarium eſſe videtur , ut aliquid adſit extraordinarium , aliquid arduum , & non commune ceteris probis Epiſcopis , qui bene reditibus Eccleſiaſticis utuntur . De S. Exuperio Toloſæ Epiſcopo S. Hieronymus *ad Ruſticum* ita loquitur : *Sanctus Exuperius Toloſæ Epiſcopus , viduæ Sareptenſis imitator , eſuriens paſcit alios , & ore pallente jejuniis fame torquetur aliena , omnemque ſubſtantiam Chriſti viſceribus erogavit* . De B. Elphego Archiepiſcopo Cantuarienſi legitur , quomodo captus a piratis Danis maluit carceres , cruciatus , & mortem experiri , quam ut res Eccleſiæ , quas pauperum eſſe dicebat , in ſuam liberationem expenderentur . In vita B. Petri Damiani apud Bollandum *die* 23. *Februarii pag.*424. *cap.*VII. *num.*38. *tom.*3. hæc habentur : *Quis in veſtiendis nudis , in reficiendis egenis , in viſitandis ægrotis promptior illo potuit eſſe umquam, ... turba pauperum Epiſcopalia limina quotidie frequentante* ? Fortunatus Pictavienſis Epiſcopus ſcripſit vitam B. Germani Pariſienſis Epiſcopi . Extat apud Surium *ad diem* 28. *Maji pag.*320. *num.*75. *tom.*3. En verba : *Ceterum , quantum eleemoſynis fuerit prodigus , explicari non poterit , nec ſi totius populi vox in unum ſe conglutinet , qui frequenter poſt juge cilicium contentus una tantum caſula , vel tunica , quidquid erat reſidui , nudo pauperi tribuebat , ut inops calefieret , largitore algente* . Apud eumdem Surium *ad diem* 26. *Martii* de B. Ludgero Monaſterienſi Epiſcopo *pag.*259. *num.*32. *tom.*2. hæc habentur : *Omnem cenſum , qui in hereditate ejus propria , vel in Epiſcopio colligebatur , mox diſtribuere ſtuduit* . Guigo quintus Prior Majoris Carthuſiæ ſcriptis mandavit vitam Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani inter Sanctos ſolemniter relati ab Innocentio II. Extat etiam hæc vita apud Surium *ad diem* 1. *Aprilis pag.*7. *num.* 17. *loc. cit.* En ejus verba : *Eleemoſynæ ſane fuit & per ſe diligens executor , & in aliis etiam fervidus exhortator . Exceptis enim domus ſuæ duntaxat neceſſitatibus , cuncta pene , quæ conſequi poterat , non in theſauros congerebat ; poſterorum vel diſſipanda litibus , vel conſumenda luxibus ..... diſtribuit lætus egentibus* . In bulla Canonizationis S. Ludovici Toloſatis Epiſcopi edita a Joanne XXII. *pag.*124. *cod. Canonizat.* ita legitur : *Ipſe enim viginti quinque pauperibus , quos in ſua domo reficiebat , quotidie*

tidie aquam infundebat manibus, manuque ſua ipſis fercula apponebat, ac panes ſcindebat, eiſdem etiam genu flexo, in ipſis Chriſto ſervire, ac ipſum recipere ſe delectans. In bulla Canonizationis S. Antonini edita a Clemente VII. *pag.* 227. *cod. cit.* ſubjicitur: *Semper aliquid de neceſſariis uſibus ſuis detrahens, ut largior erga pauperes ac liberalior eſſe poſſet &c. Cumque omnes menſæ ſuæ Archiepiſcopalis fructus, reditus, atque proventus in pauperum alimoniam, Virginum dotes, atque hoſpitalium ſuſtentationem, alioſque pios uſus erogaſſet, ac pro temporum anguſtiis eſſet pauperum copia, & nihil aliud ſupereſſet, unde pauperibus ipſis & indigentibus ſubveniri poſſet, a præfato Eugenio, & recolendæ memoriæ Nicolao V., ac Calliſto III., & Pio II. Romanis Pontificibus ſimiliter prædeceſſoribus noſtris, quibus ob vitæ ſanctitatem carus erat, non parvas pecuniarum ſummas in hujuſmodi pios uſus convertendas recipiebat, eaſque pauperibus ipſis diſtribuebat*. In bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi edita a Paulo V. *pag.*294. *cod. cit.* dicitur: *In eleemoſynis dandis ita ſe geſſit, ut, in hoc opere præcipue abundaſſe, merito dici poſſit, ac diſperſiſſe & dediſſe pauperibus &c. Cum vero peſtilentiam in civitatem & diœceſim Dominus immiſiſſet, & gregem ſibi commiſſum bonus Paſtor miſerabiliter affligi cerneret, ut egenorum calamitati temporalibus etiam auxiliis proſpiceret, vel argentea vaſa, ſtragulam, aliamque veſtem, oſtiorum vela, propriique demum lectuli ſolatium dedit*. In bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova edita ab Alexandro VII. *pag.*360. *loc. cit.* legitur: *Adeo enim fuit in pauperes liberalis, & parcus erga ſe ipſum, ut, quo egenis, quorum ſe parentem gerebat, largius ſubveniret, laceras indueret veſtes, quas propriis manibus ſarciebat, unicum pileum proprio uſui domi aſſervaret, cubiculum ſtoreis veſtitum incoleret, ſuper ſarmentis in terra quieſceret, ſæpe pauperes convivas ex eadem patina cibum ſumere permitteret; ipſe vero adeo parce comederet, ut ſenio & infirmitate confectus, unico, eoque modico ferculo menſam inſtrui permiſerit, & OEconomo ſecus cum precibus ſuadenti ſæpius reſponderit, iniquum eſſe, ut ſervus pinguiori cibo, quam Domini ſui pauperes veſceretur. Lintea e proprio cubili deſumens, & induſiis ſe ipſum exuens, ea pauperibus largiebatur &c. Tandem his multiſque aliis meritis plenus in febrim incidit, ac, cum peculium domeſticum jamdiu in piis uſibus conſumpſiſſet, quæ pauperrimæ ſupellectili ſupererant, inter pauperes Familiares partitus eſt. Oblitus vero cujuſdam Commentarienſis patrisfamilias egeni, cubile, in quo ægrotans jacebat, cum nil aliud ipſi ſupereſſet, ei donavit, & tunc, quod ſuum erat, auferret, hortabatur: at, renuentibus Familiaribus ipſum ſuper ſtoream ponere, ut fieri poſtulabat, mira humilitate per viſcera Jeſu Chriſti a Commentarienſi ejuſdem cubilis uſum ad mortem uſque precatus eſt, ut, qui aliis pauperibus totus vixerat, in alieno decedens pauperrimus moreretur*. Et in bulla Canonizationis S. Franciſci Saleſii *pag.*374. *loc. cit.* idem Pontifex proſequitur: *Abſtinentiam vero, ac frugalitatem tam in victu quam in veſtitu ſevere retinuit, ut & ſibi modum ſtatueret, ac largius aliorum inopiæ ſubveniret. Namque hoc veræ charitatis ingenium eſt, ſibi detrahere, aliis addere. Sic menſæ impoſita fercula ad pauperes ablegabat, ſubligacula, interulas, ſimileſque pannos ſibi demptos ad aliorum operimentum traducebat. Immo*

mo ſupellectilem argenteam, candelabra, urceolos, anulum ipſum Paſtoralem oppignoravit, ne pauperes dolerent. Dotem puellis, quam poterat, amplam erogabat, ne ipſarum pudicitia periclitaretur. Peregrinos, ac Religioſos viros, tanquam fratres, domi excipiebat. Omnes demum egeſtate preſſos non contracta manu ſolabatur, & tam copioſe, ut, cum regionem late fames ac alimentorum inopia invaſiſſet, neminem ſtipe fruſtratum prætermiſerit, ſingulis egenis familiis certa tritici copia attributa.

32 Beatus Petrus Damiani in epiſtola ad Deſiderium Abbatem *pag.* 640. *cap.* VII. *opuſc.* 33. *oper. omn.* narrat, Regulari Conſtitutione præcipiente, ut Abbatis menſa ſemper ſit cum hoſpitibus, conſuetudine receptum fuiſſe, ut Abbas ſemper tres pauperes juxta ſe in menſa haberet. Petrus Bleſenſis *in litteris ad Hugonem Radigenſis monaſterii Abbatem* nimis ſumptuoſam & ſplendidam redarguit nonnullorum Abbatum hoſpitalitatem: *Quid de hoſpitalitate dicam? Quæ meritò hoſtilitas potius, quam hoſpitalitas cenſeretur. Chriſtus enim cauſam ei non præſtat, ſed inanis gloriæ obtentus.* Demum poſt plura concludit: *Sumptus tam deteſtabiles & enormes non de labore aut patrimonio noſtro fiunt, ſed de eleemoſynis Fidelium, de oblationibus atque Decimis, de tributis egentium animarum, de exactionibus & oppreſſionibus pauperum, de obventionibus etiam Placitorum. Qui in ſudore vultus pane noſtro veſci debuimus, labores miſerorum nobis uſurpamus ad delicias, atque in crapula & ebrietate ſudorem bibimus alienum.* Integra fere epiſtola refertur a Chriſtiano Lupo *tom.* 5. *ad V. Concilium Romanum pag.* 193. ubi ſubjicit, eam eſſe legendam Epiſcopis, Abbatibus, & Canonicis, aliiſque Decimas poſſidentibus.

CAPUT XXXV.

De nonnullis advertendis in cauſis Servorum Dei Eccleſiaſticorum in inferiori gradu conſtitutorum, & ſignanter Regularium, dum de eorum Beatificatione & Canonizatione tractatur.

1 SOlemni ritu, & juxta recentiorem Eccleſiæ diſciplinam duo Presbyteri Sæculares nulli Religioſæ Congregationi addicti in album Sanctorum relati ſunt, Ivo videlicet Trecorenſis, & Joannes Nepomucenus; ſed, cum poſtremus hic inter Martyres recenſeatur, ſolus in hac claſſe remanet Ivo. Ex familiis deinde Regularium Propagatores & Conditores primarii eodem ritu Sanctis adſcripti ſunt Bernardus Claravallenſis, Joannes Gualbertus, Stephanus Grandimontenſis, Dominicus Prædicatorum, Petrus a Morono Cæleſtinorum (cujus ſub nomine Cæleſtini V. in ſuperioribus mentio facta eſt) Franciſci duo, Minorum, & Minimorum, Ignatius Societatis Jeſu Presbyterorum, Philippus Nerius Oratorii, Joannes de Deo Fratrum Hoſpitalitatis pauperum infirmorum, eximii Parentes, quibus ex alibi dicendis addendus eſt Cajetanus Clerico-

Digitized by Google

rum Regularium Theatinorum Fundator. Abbates Benedictini ſuccedunt Sanctorum faſtis inſcripti ritu, quo ſupra, Robertus videlicet Caſedei, Sturmius Fuldenſis, & Gerardus Silvæ majoris; & ex familia Fratrum Prædicatorum Thomas de Aquino, Raymundus, Vincentius Ferrerius, Hyacinthus, & Ludovicus Bertrandus, omiſſo Petro a Verona, utpote inter Martyres recenſito; ex familia Fratrum Minorum Jacobus Picenus, Joannes a Capiſtrano, Bernardinus Senenſis, Didacus a S. Nicolao, Petrus Alcantarenſis, Paſchalis a Baylon, Franciſcus Solanus; ex familia Inſtituti Eremitarum S. Auguſtini Nicolaus Tolentinas, Joannes a S. Facundo; ex familia Capuccinorum Felix a Cantalicio; ex familia Servorum Beatæ Mariæ Virginis Philippus Benitius, Peregrinus Latioſus; ex familia Clericorum Regularium Andreas Avellinus; ex familia Patrum Societatis Jeſu uterque Franciſcus, Xaverius, & Borgia, Aloyſius Gonzaga, & Stanislaus Koſtka: quibus addendæ ſunt Sanctimoniales, ſumendo hoc nomen ſtricte, & large, Clara videlicet Aſſiſienſis, Catharinæ duæ, Senenſis, & Bononienſis, Roſa a S. Maria, Tereſia a Jeſu, Maria Magdalena de Pazzis, Agnes Politiana, Franciſca Romana, & Margarita a Cortona; nec omittendi videntur Eremitæ, qui, ſuperna afflante Gratia, uni Deo copulati cæleſtem in terris vitam duxerunt, Guillelmus, Theobaldus, & Simeon unus, & alter, Padolironenſis, & Trevirenſis, quatenus ille tamen non ſit inter Beatos tantum recenſendus, juxta ea quæ a Nobis relata ſunt *lib.* 1. *cap.*44. *num.* 10. *& ſeqq.*; quod ipſum etiam de Guillelmo dicendum eſſe videtur, juxta pariter a Nobis animadverſa *lib.* 1. *cap.*9. *n.* 11.

2 In Clericis autem & Presbyteris Sæcularibus nulli Religioſæ Congregationi addictis indagandum præcipue eſſe videtur, quomodo ad Clericatum vocati ſint, quomodo in eo vixerint, an muneri ab ipſis ſuſcepto probe ſatisfecerint, præter ea quæ alibi diximus eſſe neceſſaria, ut quis inter Sanctos recenſeatur, hoc eſt nunquam intermiſſum exercitium actuum heroicorum, cujus fulgori nullum præjudicium allatum ſit. Dictum eſt autem, perpendendum eſſe modum, quo ad Clericatum vocati ſunt, an videlicet per oſtium intraverint, quemadmodum bene explicant Patres Catechiſmi Romani compoſitores *tit. de ſacram. Ord. pag.* 197.: *Illi autem oſtio in Eccleſiam introire merito dicuntur, qui a Deo legitime vocati, Eccleſiaſtica munera ejus unius rei cauſa ſuſcipiunt, ut Dei honori inſerviant. Neque tamen hoc ita accipiendum eſt, quaſi eadem lex æque omnibus non ſit impoſita. Homines enim ob eam rem conditi ſunt, ut Deum colant, quod præcipue Fideles, qui Baptiſmi gratiam conſecuti ſunt, ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus præſtare debent. Verum qui Ordinis ſacramento initiari volunt, hoc ſibi proponant, opus eſt, ut non ſolum Dei gloriam in omnibus rebus quærant, quod quidem cum omnibus, tum maxime Fidelibus commune eſſe conſtat, ſed etiam ut alicui certo Eccleſiæ miniſterio addicti, in ſanctitate & juſtitia illi ſerviant. Nam, ut in exercitu omnes quidem milites Imperatoris legibus parent, ſed inter eos tamen alius Centurio, alius Præfectus eſt, alii alia munera obeunt; ita,*

Digitized by Google

ita, quamvis omnes Fideles pietatem & innocentiam ſectari omni ſtudio debeant, quibus rebus maxime Deus colitur, eos tamen, qui Ordinis ſacramento ſunt initiati, præcipua quadam munera & functiones in Eccleſia exequi oportet; nam & Sacra pro ſe ipſis & pro omni populo faciunt, & Divinæ Legis vim tradunt, ad eamque prompto & alacri animo ſervandam Fideles hortantur & inſtituunt, & Chriſti Domini Sacramenta, quibus omnis gratia impertitur & augetur, adminiſtrant, &, ut uno verbo complectamur, a reliquo populo ſegregati, in omnium longe maximo & præſtantiſſimo miniſterio ſe exercent. Concordant Patres Concilii Colonienſis primi *part.* 1. *cap.* 91. *Quo affectu, ac propoſito accedant Ordinandi, videndum, accurateque inveſtigandum, num videlicet Dei cauſa tantum, an potius ſuæ commoditatis gratia, quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti. Quid enim eſt ſua quærere, non quæ Chriſti ſunt? niſi cum tales non gratis Deum diligunt, non Deum propter Deum quærunt, temporalia ſequentes, lucris inhiantes, & honores expetentes. Quiſquis ergo talis eſt, non ovili Chriſti idoneus Paſtor futurus, ſed mercenarius eſt*. Quibus addi poteſt S. Hieronymus *ad Nepotianum de vita Clericorum* una cum aliis plene cumulatis *in Catholic. inſtitut.* Amati Pouget *tom.* 2. *cap.* 7. *de ſacram. Ord.* §. 3. Dictum eſt etiam, quærendum eſſe, quomodo muneri aſſumpto ſatisfecerint: quod non ſolum ſibi vindicat locum quoad Ordinum receptorum executionem, juxta ea quæ ſuperius ex Catechiſmo Romano expoſita ſunt, & quoad exemplum vitæ illibatæ, juxta monitum Concilii Tridentini *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. *de reformat. Sic decet, omnino Clericos in ſortem Domini vocatos vitam moreſque ſuos omnes componere, ut habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, aliiſque omnibus rebus nil, niſi grave, moderatum, ac religione plenum, præſeferant. Levia etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem*; ſed etiam quoad officia aſſumpta, puta, ſi Dei Servus fuerit Canonicus, ſi Parochus, ſi Vicarius; quippe in his etiam indagandum eſt, quomodo ſe geſſerit, quomodo Choro inſervierit, quomodo Conſtitutionibus Capitularibus obtemperaverit, quomodo Eccleſiaſticis proventibus uſus ſit; &, loquendo de Parochis, an ſtrenue & heroice ſuo officio functi ſint, cum Parochis quadantenus applicari poſſint, quæ ſuperius dicta ſunt de Epiſcopis.

3 Confirmantur hucuſque deducta ex Actis cauſæ S. Ivonis relatis apud Bollandianos *ad diem* 19. *Maji*, ubi nedum exponitur, quam fuerit aſſiduus in Confeſſionibus excipiendis, in Miſſis recitandis, in concionibus ad populum habendis, in eleemoſynis diſtribuendis, in jejuniis & pœnitentiis, in tolerantia adverſorum, ſed etiam quomodo munus Vicarii Generalis aſſumptum expleverit: *Fuit in vita ſapiens & litteratus Officialis primo Archidiaconi Rhedonenſis, & poſtea Dominorum Alani, & Gaufridi Epiſcoporum Trecorenſium. In quibus officiis ſancte & juſte ſe habuit, unicuique juſtitiam celerem faciendo ſine delectu & differentia perſonarum, & litigantes, & alios diſſenſionem habentes ad pacem & concordiam pro viribus reducebat. Pro pauperibus, viduis, orphanis, ceteriſque miſerabilibus perſonis gratis poſtula-*

 bat,

Digitized by Google

bat, & ipſorum cauſas fovebat, & ad eorum defenſionem ſe offerebat etiam non rogatus: unde pauperum & miſerabilium perſonarum Advocatus communiter vocatur.

4 In cauſis Fundatorum, atque Reformatorum Ordinum Regularium quærendum eſſe videtur, qua auctoritate, quo ſpiritu ducti, qua prudentia provinciam eam aggreſſi ſint, quem finem iis in rebus habuerint; an regimen concupiverint; &, quatenus non concupitum obtinuerint, quibus modis illud exercuerint, & an aliquid humanæ gloriæ eam in rem irrepſerit; an Religio ab eis fundata, aut reformata utilis ſit, & gloriæ Dei conducat; an Regulas, quas ſtatuerunt, ipſi obſervaverint. Zelus ab omnibus prætexi poteſt, ſed zelus ſine prudentia & ſcientia nihil proficit, immo nocet, juxta illud S. Bernardi *ſerm. 49. ſuper Cantica (col. 1440. oper. vol. 1.): Importabilis abſque ſcientia eſt zelus &c. Quo igitur zelus fervidior, ac vehementior ſpiritus, profuſiorque charitas, eo vigilantiori opus ſcientia eſt, quæ zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, ordinet charitatem.* Ponderari ad rem poſſunt, quæ de regimine a Patribus tradita ſunt. Sanctus enim Gregorius *Paſtor. part. 2. cap. 6. col. 20. tom. 2. oper.* ſcribit: *Cuncti, qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent Ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis; nec præeſſe ſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe:* ſubjicitque S. Iſidorus Hiſpalenſis *lib. 3. ſentent. cap. 42.: Qui præficitur ad regimen, taliter erga diſciplinam Subjectorum præſtare ſe debet, ut non ſolum auctoritate, verum etiam humilitate clareſcat.* Ut a ceteris abſtineamus, quæ facile cumulari poſſent, in vita S. Benedicti ſcripta a S. Gregorio *cap. 36.* hæc habentur: *Scripſit Monachorum Regulam diſcretione præcipuam, ſermone luculentam, cujus ſi quis velit ſubtilius mores vitamque cognoſcere, poteſt in eadem inſtitutione Regulæ omnes magiſterii illius actus invenire, quia ſanctus vir nullo modo potuit aliter docere, quam vixit.* Quæ porro de hac Regula, & ejus præſtantia & auctoritate dici poſſunt, fuſe proſecutus eſt Hæſtenus *in diſquiſitionibus*. In bulla Canonizationis S. Dominici *pag. 71. cod. Canoniz.* legitur: *Novum Prædicatorum Ordinem inſtituit meritis, ordinavit exemplis*. In bulla Canonizationis S. Franciſci de Paula *pag. 202.: Ejuſdem etiam Ordinis Inſtitutor, & Generalis Corrector exiſtens omnium ſe infimum (quoad poterat) exhibebat; & ad omnia etiam ſervilia opera, ut & ceteris humilitatis præberet exemplum, deſcendere non dedignabatur:* Et in bulla Canonizationis S. Ignatii *pag. 334.: Denique non ſolum vanam mundi gloriam, ſed ſe etiam ipſum egregia magnanimitate contempſit. Renuntiatus enim Præpoſitus Generalis Societatis, tamdiu id muneris ſubire recuſavit, quoad ejus Confeſſarius ei, ut demandatum reciperet officium, imperavit. Et poſt receptum munus, ut eos, quos in Conſtitutionibus ad humilitatem hortabatur verbo, firmaret exemplo, primum quidem in coquinæ miniſteriis aliquot verſatus eſt dies, tum docere aggreſſus eſt pueros, & rudes doctrinam Chriſtianam.* Ceterum, loquendo de auctoritate, qua Religio fundata eſt, & de ejus utilitate, ceſſare hodie videtur quælibet controverſia, cum ſine auctoritate

Digitized by Google

tate Romani Pontificis novæ Religiones inſtitui non poſſint. Antonius, Baſilius, Auguſtinus Auctores Religionum fuerunt, nec ullam leguntur a Pontifice approbationem quæſiviſſe, cum nondum extaret jus Eccleſiaſticum id præcipiens. Cum autem circa annum 1170. Pauperes de Lugduno Ordinem quemdam Religioſum inſtituiſſent, ſed multis admixtis ſuperſtitionibus & hæreſibus, eorum ſecta ab Alexandro III. reprobata eſt, ut ſcribit Abbas Urſpergenſis *in chronico ad an.* 1212. Hoc exemplo excitati SS. Franciſcus & Dominicus volentes ſimiliter novos Ordines inſtituere, ſuo judicio confidere noluerunt, ſed a Romano Pontifice confirmationem petiverunt & obtinuerunt; quemadmodum refert Cardinalis Bellarminus *tom. 2. controv. lib. 2. cap.* 4. Paulo poſt hæc ſummus Pontifex Innocentius III. in Concilio Generali Lateranenſi prohibuit, *ne quis de cetero novam Religionem inveniat, ſed, quicumque ad Religionem converti voluerit, unam de approbatis aſſumat*, quemadmodum legitur *in cap. Ne nimia, de Religioſis domibus*. Matthæus Pariſius *ad an.* 1246. ita ſcribit de hoc ſtatuto Concilii Lateranenſis: *Poſt Ordines Prædicatorum, & Minorum initiatos & authorizatos, irrefragabiliter ſancitum & ſtatutum fuit, aſſenſum Fratribus Cardinalibus cum tota ſacri Concilii univerſitate præbentibus, ne ex tunc amplius novi Ordines adinvenirentur, vel adinventi admitterentur, ne ſcilicet authentici ac jam recepti Ordines vileſcerent ſpreti, & ſimiliter damnificati*. Cumque, non obſtante prædicto Conciliari decreto, variæ nihilominus ac novæ quotidie Religiones inſtituerentur, uti proſequitur idem Pariſius, B. Gregorius Papa X. in Generali Concilio Lateranenſi, relato *in cap. unic. de Religioſis domibus in ſexto*, inhibuit, *ne aliquis de cetero novum Ordinem aut Religionem adinveniret, vel habitum novæ Religionis aſſumeret, prohibitis & revocatis Religionibus & Ordinibus Mendicantibus poſt Concilium Lateranenſe adinventis, qui nullam Sedis Apoſtolicæ confirmationem obtinuiſſent*. Requiritur ergo Sedis Apoſtolicæ approbatio in fundatione novæ Religionis. Melchior Canus *de loc. Theolog. lib.* 5. *cap.* 5. docet, hac in re judicium ſummi Pontificis falli poſſe, cum non ſolum a ſcientia, ſed etiam a prudentia dependeat. Ejus opinio communiter ab aliis rejicitur, cum ſummus Pontifex aliquam approbans Religionem, eam toti Eccleſiæ proponat uti veram viam ad comparandam Chriſtianam perfectionem; qua in re ejus judicium debet eſſe certum: nec vero obſtat, quod nonnullæ Religiones jam approbatæ, fuerint deinde ſuppreſſæ; cum per ſuppreſſionem non reprobetur ſtatus Religionis, ſed declaretur, Religioſos illius Ordinis conſilia Euangelica, & vota recte non obſervaſſe, vel illis pravas conſuetudines admiſcuiſſe; uti late oſtendunt Lezana *tract.* 1. *de Fide diſput.* 8. *quæſt.* 5. Tannerus *in* 2. 2. *D. Thomæ diſp.* 1. *quæſt.* 4. *dub.* 7. Andreas Lao *in tract. de ſummo Pontifice, dub.* 4. *§. Colligitur tertiò, cum ſeqq.*, Marcheſius *de Capite viſibili Eccleſiæ, dub.* 5. *§.* 5. *per tot.*, Dominicus a Sanctiſſima Trinitate *de ſummo Pontifice, cap.* 19. *§. Quinta concluſio*, Gregorius de Valentia *de Romano Pontifice, quæſt.* 6. *§.* 41.

5 Suc-

5 Succedunt Monachi, ceterique Regulares. Atque in examine cauſarum horum Dei Servorum, qui Religioſam in Clauſtro vitam duxerunt, nonnulla videntur ſpecialiter adnotanda. Horum primum eſt, an ſanctæ vocationis ad ſtatum Religioſum indicia præceſſerint: nec enim hodie viget antiqua illa diſciplina, juxta quam infantes, qui monaſterio a parentibus offerebantur, monaſticam vitam neceſſario amplecti debebant, de qua Textus *in can. Monachum*; *in can. Quicumque*; *in can. Quem progenitores* 20. *quæſt.* 1.; & *in cap. Cum virum*, *de Regularibus*: nam ex diſciplina hodierna ſi quem parentes infantem monaſterio offerrent, cum decimum quintum ætatis annum attingeret, monendus eſſet, an egredi vellet e monaſterio; &, ſi egredi vellet, ei eſſet concedenda egrediendi licentia, juxta Textum *in can. Illud* 20. *quæſt.* 1.; & *in cap. Significatum*, *de Regularibus*. Secundum, de quo inquiri debet, eſt, quomodo Regulas & Conſtitutiones Religionis obſervaverint. Tertium, an ita vixerint, ut vere a mundo ſegregati dici potuerint. Quartum, an, ſi forte a Religione egreſſi ſint, utpote ad Eccleſiaſticas dignitates vocati, humilitatem Religioſam conſervaverint, & vota Religioſa, quæ cum ſtatu aſſumpto coaleſcere poterant, obſervaverint.

6 De indiciis ſanctæ vocationis ad Religionem loquitur Leo X. in bulla Canonizationis S. Franciſci de Paula *pag.* 201. *cod. Canoniz.*: *Inſigne ſpecimen ſanctitatis futuræ præſeferens, ſolitudinem & Religionem diligere, ac orationibus & jejuniis aſſidue vacare cœpit: quæ cum ejus parentes animadvertiſſent, ipſum annum circiter decimum tertium agentem, juxta votum per eos emiſſum, Domui Sancti Franciſci civitatis Sancti Marci obtulerunt*. Sixtus V. in bulla Canonizationis S. Didaci *pag.* 234. *cod. cit.*: *Adoleſcens ex medio Babylonis fugiens, hoc eſt ex laqueis & periculis ſæculi, pœnitentis habitu indutus, in propinquam ſolitariam eccleſiam una cum pio quodam Sacerdote ſpiritualis vitæ duce & ſocio ſeceſſit &c. Poſt aliquot vero annos, ut ſe arctioribus vinculis Chriſto aſtringeret, & a mundi tempeſtatibus quam longiſſime diſcederet, & ſub ſuavi obedientiæ jugo Deo ſecurius & fructuoſius ſerviret, in portum Seraphicæ Sancti Franciſci Religionis confugit*. Clemens VIII. in bulla Canonizationis S. Raymundi, *pag.* 263. poſtquam retulit, ſolemnem ab eo emiſſam fuiſſe profeſſionem in Ordine Fratrum Prædicatorum, dum ageret annum circiter quintum ſupra quadrageſimum, ſubjicit: *Quod ut omnibus admirationi fuit, hominem genere nobilem, doctrina præſtantem, affluentem Bonis, dignitate & fama celebrem, ſuſcepto Religioſæ vitæ Inſtituto, ſpontaneam paupertatem opibus, ſuique contemptum honoribus & commodis prætuliſſe. Ita ejus exemplo complures litterati, ac ſtudiis doctrinisque dediti nobiles viri eumdem Ordinem ſunt amplexi, ac propterea magnum ea Religio in dicta civitate ſuſcepit incrementum*. Urbanus VIII. in bulla Canonizationis S. Franciſci Xaverii *pag.* 342.: *Cumque Lutetiæ commoraretur, in familiaritatem Sancti Ignatii inſinuatus, ac poſtmodum in Socium ipſius, qui id ardentibus precibus a Deo ad ingentem Eccleſiæ utilitatem præſtandam poſtulaverat, adſcriptus, eoque duce, ingreſſus*

greſſus erat arctam viam, quæ ad vitam ducebat. Ut enim ſpiritu vivificaretur, carnem ſuam ad antiquorum ſanctorum Patrum exemplum ſeveriſſime mortificaverat. Innocentius XII. in bulla Canonizationis S. Paſchalis Baylonii *pag.* 471.: *A teneris annis inſigne futuræ ſanctitatis ſpecimen dedit &c. Simplex, rectus, & timens Deum, ætate ſimul & virtutibus creſcebat Paſchalis &c. Ardore itaque Religioſi Inſtituti, quod paupertate & obſervantia præſtaret, ab ineunte ætate ſuccenſus, circa annum ſalutis milleſimum quingenteſimum ſexageſimum quartum voti compos efficitur.* Benedictus XIII. in bulla Canonizationis S. Peregrini Latioſi: *Quem, licet chriſtiane educatum, atque a teneris annis Deiparæ Virgini ſpeciali ſtudio addictum, tamen corrupti ſæculi mores eo abduxerunt &c. ut Philippum Benitium &c. alapa in faciem percuteret. Philippo tamen pro hoſtibus ſuis Deum exorante, Peregrinus admiſſi criminis dolore tactus flevit amare, ac Philippum extra civitatem propere adiens veniam ſupplex deprecatus eſt; inque viam ſalutis a pio viro ductus, Regulæ Fratrum Servorum nomen daturus monitu Deiparæ Virginis atque Angelo comite Senas, quæ eſt civitas Virginis, ſtatim profectus eſt, ubi novum plane hominem induens omni genere pœnitentiæ ſe totum Deo dicavit, ut præteritum facinus undequaque expiaret.* S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 189. *art.* 1. docet, Religionem ingredi non ſolum expedire iis qui ſunt exercitati in præceptis, ut ad majorem perfectionem veniant, ſed etiam iis qui non ſunt exercitati, ut facilius peccata vitent, & perfectionem aſſequantur; & *in volumine primo operum* S. Bernardi extant plures epiſtolæ, quibus nonnullos hortatur ad clauſtralem & Religioſam vitam amplectendam. Hujuſmodi eſt *epiſtola* 104. & aliæ, quæ ſequuntur.

7 De obſervantia Conſtitutionum Religionis, cui Dei Servi nomen dederunt, fuſiſſime agit Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 6. cap.*4. & quæ ibi aſſerit, late confirmat allatis ampliſſimis teſtimoniis bullarum Canonizationis prædictorum Dei Servorum. Aſſerta Scacchi ſummatim exponemus, at prædictas ſummorum Pontificum bullas, ne actum agere videamur, qui legere cupiet, eas vel *in codice Canonizationum* legere poterit, vel ipſarum verba, quæ ad rem faciunt, apud eumdem Scacchum. Aſſerit itaque Scacchus, ſanctitatis notam peculiarem in aliquo Dei Servo Regulari ex tribus capitibus eſſe deſumendam, ex progreſſu videlicet illius de virtute in virtutem ratione ſtatus Religioſi, ab exacta obſervantia & cuſtodia votorum, quæ nuncupavit, quando Profeſſionem emiſit, & denique ex vigilantiſſima obſervantia & cuſtodia illorum omnium, quæ tam in Regula, quam in Conſtitutionibus ſui Ordinis continentur, ſive præcepta ſint, ſive non. Duplex ab eodem Scaccho ratio affertur: altera eſt, quod illi, qui ab Eccleſia canonizantur, proponuntur ut norma morum; quapropter, ſi aliquis contemptor aut violator ſui Inſtituti, etiam in minimis, a ſummo Pontifice beatificaretur aut canonizaretur, videretur Eccleſia ſaltem non reprobare hujuſmodi tranſgreſſiones, nec in Canonizandis requirere omnimodam perfectionem, qualem in Diſcipulis requirit Chriſtus dicens:

cens : *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*. Altera deſumitur ex hoc, quod actus virtutum illorum Regularium, de quorum Beatificatione ſive Canonizatione agitur, gradum heroicum attingere debent, quem gradum non attingerent acta Servorum Dei, niſi in eis ſplenderet exacta Regulæ, Conſtitutionum, & Inſtitutorum omnium obſervantia. Proſequitur Scacchus, aſſerendo, Religioſum in obediendo adeo cæcum eſſe debere, ut, nulla habita niſi liciti & honeſti ratione, nulloque diſcrimine eorum quæ ſibi a Superiore injunguntur, eidem omnino prompte & libenter debeat obedire; magnamque obedientiæ perfectionem eſſe, ſi aliquis voluntati Superioris obediat, licet non denunciatæ, atque adeo etiamſi id quod proponitur, non ſit præcepti, ſed conſilii. Ven. Dei Servus Alfonſus de Oroſco, de cujus heroicis virtutibus favorabile judicium latum eſt a ſacra Congregatione, & a ſummo Pontifice nuper confirmatum, & in cujus cauſa, dum eſſem Fidei Promotor, conſuetas exaravi animadverſiones, ita ſcribit de obedientia *in libro certam. boni ad finem par. 4. cap. 31. pag. 189. Si corpus tuum ſpiritui, Deo opitulante, ſubegiſti; ſi conſcientiam tuam, in qua gaudium & gloria ſita eſt, expurgare ſtuduiſti; ſi denique pro virili clauſuram monaſterii ſervaſti, obedientia tibi opus eſt, ſine qua cuncta Religioſi opera vacua ſunt, teſte Sancto Auguſtino. Quid multa? Melior eſt obedientia, quam victima, veluti Samuel Sauli Regi locutus eſt. Felix Monachus, qui toto pectore obedientiam diligit, eamque in omnibus, etſi minimis, rebus ſervat. Hic ſane cum Chriſto Jeſu Patri obediente uſque ad mortem oraculum hoc fixum habeat in corde, ſemper & ubique dicens:* Sicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. *Non domum quam volo, habito. Non veſtem quam cupio, induo; ſed pannoſa, quam Prælatus mihi præſtitit, utor. Non miniſterio, quod cogitavi, honorifico fungor; ſed, obedientia omnia moderante, Fratribus meis inſervio*. Hactenus Oroſco. Scacchus autem proſequitur, aſſerendo, Religioſum adeo caſtum eſſe debere, ut nec nutu oculorum, nec verbis aliquid in moribus illius ſuſpicari liceat, quod cordis munditiam non redoleat, omnemque idcirco mulierum familiaritatem, etiam conſanguinearum, ab eo eſſe declinandam. Denique, paupertatis voti obſervantiam adeo ſtricte Religioſo eſſe conſervandam, ut ſanctam paupertatem non ſolum teneat & obſervet, ſed etiam amet, amplectatur, & ita complectatur, ut neque in veſtitu, neque in ſupellectilibus cellæ aliquid appareat, quod paupertatem non redoleat: nihil ſibi proprium vindicet, ne in libris quidem aliquid velut proprium retineat; immo ardentiſſime concupiſcat, inter pauperes pauperrimus fieri. Concludit denique Scacchus, horum omnium indaginem ſeveram adhibendam eſſe, cum agitur de Servis Dei Regularibus Beatificationis & Canonizationis cauſa; additque, plurimum ad Religioſi perfectionem conducere, ſi colligat ſe ipſum intra ſepta non tam monaſterii, quam etiam cellæ, iis dando operam ſtudiis, quæ Inſtituti, quod profitetur, propria cenſeantur, & præſertim orationi, ac lectioni ſacrorum librorum, quibus homo perfecte inſtruitur ad regnum Dei.

8 Uti

Digitized by Google

8 Uti dictum eſt, Scacchus aſſertiones ſuas plene confirmat auctoritatibus ſummorum Pontificum in bullis Canonizationum. Nos alibi nonnulla addemus quoad paupertatem, & obedientiam. Quæ ab eodem Scaccho dicuntur de caſtitate, & ſobria frequentatione alterius ſexus, illuſtrari facile poſſunt argumentis undique collectis a Gonzal. *in cap. Inhibendum, num.8. & ſeqq. de cohabit. Cleric. & mulier.* & a Theophilo Raynaudo *tom.12. in tract. de ſobria alterius ſexus frequentatione per ſacros, & Religioſos homines*, ubi oſtendit, omnes ſacros homines tali neceſſitati eſſe obnoxios, etiamſi ſint Confeſſarii, etiamſi ſint ſenes & annoſi, etiamſi ſint perfecti, & quamvis mulieres ſint ævo detritæ, & deformes; uti legi poteſt *pag.266. & ſeqq.* & *pag.274. & ſeqq.* S. Hieronymus ita Nepotianum, & unumquemque ſacrum hominem alloquitur (*epiſt.52. num.5. col.257. tom.1. oper.*): *Hoſpitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & Virgines Chriſti aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſites, nec in præterita caſtitate confidas. Nec David ſanctior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quod paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier ejecerit.* Illuſtris eſt quoque ejuſdem S. Hieronymi locus *ad Euſtochium num.7. col.91. cit. tom.* de ſe ipſo ſic loquentis, licet a conſortio feminarum eſſet remotus, & pœnitentiis attritus: *O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus & in illa vaſta ſolitudine, quæ exuſta Solis ardoribus horridum Monachis præſtat habitaculum, putabam, me Romanis intereſſe deliciis! . . . Horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitum Æthiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lacrymæ, quotidie gemitus; &, ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, nuda humo oſſa vix hærentia collidebam. De cibis vero & potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida utantur, & coctum aliquid accepiſſe, luxuria ſit . . . . Scorpionum tantum ſocius, & ferarum, ſæpe choris intereram puellarum . . . . & mens deſideriis æſtuabat in frigido corpore, & ante hominem ſua jam in carne præmortuum ſola libidinum incendia bulliebant.* Idem Theophilus *oper. tom.17. pag. 250. & ſeqq.* congeſta de more undique eruditione, oſtendit, indecens eſſe Religioſis aulas frequentare; quod ad ſolitudinem a Scaccho inſinuatam referri poteſt. Cardinalis Pallavicinus *in vindiciis Societatis Jeſu cap. 51.* accuſationi intentatæ contra ſuum Ordinem de ſuppoſita nonnullorum aulæ frequentatione ita reſpondet: *At, quatenus accuſatio eadem Societatis Inſtitutum, aut Moderatores perſtringit, innocentiſſimos perſtringit. Inſtituto enim nulla major cura, quam Sodales a rebus profanis abſtrahere. Huc ſpectant interdictiones illæ, ne quis noſtrum tutor fieret, vel negotiorum rerumque civilium utcumque procurator; ne ullius rei gerendæ, quantumvis piæ, curam aſſumeret, aut ad eam ſumendam ſe propenſum oſtenderet, Præſide inconſulto; ne Proceres ac Magnates adeat ſine ſummi, qui in ea Urbe ſit, Præpoſiti venia.* S. Thomas *opuſc. 19. contra impugnantes Religionem cap. 19.* cauſas recenſet, propter quas aliquando poſſunt Religioſi cellam deſerere, & aulas adire: & Poſtulatores, doctrinæ S. Thomæ innixi, aliquando diluerunt oppoſitionem a me propoſitam, dum officio Fidei Promotoris fungebar adverſus

Digitized by Google

Dei Servos Religioſos, de quorum virtutibus in ſacrorum rituum Congregatione agebatur, quod aulam frequentaſſent. Verba autem S. Doctoris ſunt hæc: *Ut ergo appareat, quid in iſta controverſia ſit tenendum, ſciendum, quod ſancti viri aliquid propter ſe quærunt, aliquid propter alios: propter ſe quidem quærunt, Chriſto per contemplationem inhærere, vel in hoc mundo, quantum præſentis vitæ infirmitas patitur, vel in futura vita, ubi eum pleniſſime contemplentur: ſed propter alios interdum coguntur a deſiderata contemplatione diſcedere, & ſe actionum tumultibus implicare. Sic ergo & in deſiderio habent quietem contemplationis, & tamen propter ſalutem Proximorum patienter ſuſtinent laborem actionis. Unde Paulus Philipp.* 1. *Coarctor e duobus, deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, permanere autem in carne neceſſarium propter vos. Gregorius etiam in homil.* 42. *part. ſup. Ezech. ait: Menti Sponſum ſuum fortiter amanti una ſolet eſſe conſolatio, ſi per hoc, quod ipſa a viſione differtur, aliorum animæ per ejus verba proficiant, & ad cæleſtem Sponſum amoris facibus inardeſcant. Et hac neceſſitate contingit, quod Sancti quandoque multitudinibus ſe ingerant, & Magnatum gratiam & conſortia quærant, non favore humano vel potentia delectati, ſed ut plures ad viam ſalutis trahere poſſint, quia, ut dicit Auguſtinus* 8. *Confeſſionum, Multis noti, multis ſunt auctoritati ad ſalutem, & multis præeunt ſecuturis: quia, ut ipſe infra dicit, Plus hoſtis vincitur in eo, quem plus tenet, & de quo plures tenet. Plus autem ſuperbos tenet nomen nobilitatis, & de his plures nomine auctoritatis. Ideo, urgente Charitate, nobilium, & auctoritatem habentium Sancti conſortia quærunt, ut per eos pluribus poſſint proficere ad ſalutem; &, niſi hoc facerent, eſſent merito arguendi.* Concordant ea, quæ ab eodem S. Doctore traduntur 2. 2. *quæſt.* 187. *art.* 2. De S. Bernardo hæc habentur in ejus vita ſcripta a Gaufrido Monacho (*cap.* 2. *num.* 5. *col.* 1134. *oper. vol.* 2.): *Deſideraverat tamen ab initio, omni modo ſubtrahere ſe negotiis, & nuſquam egredi, ſed in monaſterio reſidere. Quod & poſtmodum, ex defectu corporis occaſionem inveniſſe ſe reputans opportunam, aliquando ſtatuit, & aliquandiu tenuit, donec illum exire coegit neceſſitas gravis Eccleſiæ Dei, & ſummi Pontificis, atque omnium Abbatum ſui Ordinis juſſio, quibus per omnia tamquam Patribus deferebat ipſe omnium Pater*: & legi poteſt ejuſdem S. Bernardi epiſtola 21. ad Matthæum Legatum *col.* 38. *oper. vol.* 1.

9 Illuſtrantur præterea memoratæ Scacchi aſſertiones doctrina prædicti D. Thomæ 2.2. *quæſt.* 186., ubi *art.* 1. probat, Religionem ſignificare ſtatum perfectionis, cum faciat, ut homo prorſus inhæreat Deo: *art.* 2. probat, eum qui ſtatum Religionis aſſumit, teneri operam dare, ut habeat Charitatem perfectam, & ſic omnia illa, quæ in Regula ſtatuta ſunt, quam profeſſus eſt, & quibus ad perfectionem pervenitur, præſtet & exhibeat: *art.* 3. probat, ad acquirendam perfectionem Charitatis Paupertatem voluntariam eſſe primum fundamentum, juxta illud *Matth.* 19. *v.* 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo; & veni, ſequere me*: *Art.* 4. probat Continentiam perpetuam requiri ad perfectionem Religionis, cum ad ſtatum Religionis neceſſaria ſit remotio

tio eorum, per quæ homo impeditur, ne feratur omnino in Dei ſervitium: *art.* 5. probat, etiam Obedientiam requiri ad Religionis perfectionem, cum ſtatus Religionis ſit quædam diſciplina, vel exercitium ad eam tendendi, &, quicumque inſtruuntur, ut perveniant ad aliquem finem, oporteat, ut, quaſi diſcipuli ſub magiſtro, alicujus ductum ſequantur: *art.* 6. probat, ad Religionis perfectionem Paupertatem, Continentiam, & Obedientiam debere voto firmari, cum ad ſtatum perfectionis neceſſaria ſit obligatio ad ea quæ ſunt perfectionis, quæ Deo ſit per votum: *art.* demum 7. *&* 8. probat, in dictis tribus votis conſiſtere perfectionem Religionis, & inter tria vota potiſſimum eſſe Obedientiæ votum, cum per illud homo Deo offerat aliquid majus, videlicet voluntatem, quæ potior eſt corpore, quod homo offert Deo per Continentiam, & rebus exterioribus, quas homo offert Deo per votum Paupertatis.

10 Vera a ſæculo ſegregatio, quæ ab obſervantia voti Paupertatis, & Obedientiæ cauſam habet, ſecum fert voluntatem omnino adverſam muneribus & dignitatibus aſſumendis in Religione, & eo fortius extra Religionem, niſi debitæ adſint circumſtantiæ. Huc referri poſſunt, quæ alibi dicta ſunt de fuga Sanctorum, cum ad Epiſcopatum vocarentur, quorum nonnulli erant Religioſi, & Monachi. Huc itidem referri poſſunt, quæ habentur in bulla Canonizationis S. Raymundi de Pennafort, ubi non modo legitur, eum recuſaſſe dignitatem Archiepiſcopatus Tarraconenſis ſibi a Gregorio IX. delatam, ſed etiam dimiſiſſe officium Confeſſarii ejuſdem Pontificis, necnon Pœnitentiarii, & demum Magiſtri Generalis ſui Ordinis, poſtquam illud per biennium adminiſtraverat. Huc denique referri poſſunt, quæ narrantur de Ven. Cæſare Cardinali Baronio non Monacho, non Regulari, ſed tantum Presbytero Congregationis Oratorii, cum ſummus Pontifex Clemens VIII. eum adſcripſit inter Protonotarios Apoſtolicos ſupra numerum. *In epiſtola nuncupatoria tomi* VII. *annalium ad eumdem Pontificem (edit. Romana an.* 1596.) ſic Cardinalis de honore ſibi delato conqueritur: *Viciſti tandem animum refractarium, atque flexiſti cervicem ferream, ſed, fateor, non domuiſti, ut impoſitum honoris jugum æquo animo ferrem, quod ad ſingula ferme momenta (ſcit Deus) a me excuſſiſſem, ſi licuiſſet*: & latius *in epiſtola ad Antonium Talpam*, quam Hieronymus Barnabeus inſeruit in vitam prædicti Cardinalis *lib.* 2. *cap.* 3. Ab ea quippe colligitur, quam fortiter Pontifici reſtiterit tum per ſe, tum per magni nominis interceſſores. Ceterum poſt dignitatem aſſumptam (ut eſt in eadem epiſtola) a Vallicellanis ædibus non exivit, nec priſtinum vitæ inſtitutum mutavit, ſacraſque Confeſſiones, uti prius, excepit, & in Oratorio, ut prius, ſermones habuit: *Venerunt ad me per hos dies Cardinales aliquot, alii per nuntios me viſitarunt. Ego vero domi habitu meo utor; meoque cubiculo: etſi enim Patres aliud cubiculum adjungere voluerant, tamen acquieſcere nolui. Famulum unum accepi, quemdam nimirum ex meis in ſpiritu filiis, qui extra ædes noſtras degit: præter hunc retineo Amanuenſem meum: quotidie mane in eccleſia Confeſſiones audio, ut ſole-*

Digitized by Google

ut ſolebam : uno verbo idem ſum, qui fueram ; domeſticos ; ut ne alio, quam Patris nomine me appellent, ſerio admonui.

11 Univerſa Eccleſia tam Orientalis in Synodo VIII. OEcumenica contra Photium *can.* 14., quam Occidentalis in Concilio generali Lateranenſi ſub Innocentio III. *can.* 16. Monachos ad Epiſcopatum promotos obligat ad deferendum habitum Regularem : quæ ſanctio legitur *in cap. Clerici officia, de vit. & honeſt. Clericorum*. Docet D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 11. *ad quartum*, & *quæſt.* 185. *art.* 8. Religioſos aſſumptos ad Epiſcopatum teneri ad Regulares obſervantias, quæ non impediunt officium Pontificale ; quod ipſum ad eoſdem Regulares ad Cardinalatum evectos extenditur, juxta ea quæ habentur apud Dominicum de Sancto Thoma *de Eccleſia Chriſti, & Papa ſect.* 18. *quæſt.* 9. *tom.* 10. *Max. Biblioth. Pontificiæ*. Ac de hujus ſententiæ veritate abſonum eſſet dubitare poſt editam a Benedicto XIII. Conſtitutionem anno 1725. quæ incipit, *Cuſtodes*. Poſtquam etenim ipſe Regulam Ordinis Fratrum Prædicatorum, quam fuerat profeſſus, ad amuſſim obſervaverat per totos quinquaginta tres annos, quibus onus Epiſcopale ſuſtinuit, quod ipſum præſtitit toto tempore, quo in ſummo vixit Pontificatu, hæc ſubjecit in prædicta Conſtitutione : *Statuimus atque ſancimus, ut ex Monaſtico, Regulari, & Mendicantium Inſtituto ad Epiſcopalem, ſeu quamcumque aliam dignitatem, etiam S. R. E. Cardinalatum, jam evecti, & in poſterum evehendi univerſis & ſingulis ſuæ Regulæ officiis & obligationibus, quæ Pontificale, ſive cujuſcumque alterius dignitatis, aut Cardinalatus officium minime impediant, perpetuo ſubſint*. In Conſtitutionibus Societatis Jeſu cautum eſt, ut ſi Socius aſſumatur ad dignitates extra Societatem, promittat, ſe auditurum conſilia Præpoſiti Generalis, eademque executurum, ſi ſibi meliora videantur, veluti late docent Vaſquez 1. 2. *diſput.* 165. *cap.* 8. *num.* 89. *in fin.*, Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 6. *num.* 15. Suarez *tom.* 4. *de Religione tract.* 8. *lib.* 3. *de Religioſis mutantibus ſtatum cap.* 17. *num.* 8. Cardinalis Pallavicinus *in vindicationibus Societatis Jeſu cap.* 36. *& pluribus ſeqq.* Cohærenter ad hæc prohibitum eſſe legimus Monachis & Regularibus ad Epiſcopatum aſſumptis teſtamentum facere ſive de rebus acquiſitis ex proprio labore & induſtria, ſive de rebus acquiſitis jure hereditario, uti legitur *in can. Statutum* 18. *qu.* 1. niſi ſummi Pontificis accedat diſpenſatio, quemadmodum proſequuntur S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 8. *ad tertium*, & S. Antoninus *in Summa* 3. *part. tit.* 20. *cap.* 2. *§.* 7. *verſ. Si tamen ex conceſſione*. Memini, in cauſa B. Alexandri Saulii ex Congregatione Clericorum Regularium S. Pauli Barnabitarum, ad Alerienſem, deinde ad Epiſcopatum Papienſem aſſumpti, dum Promotoris officio fungerer, duplicem, & quidem non modicam, excitatam fuiſſe difficultatem, alteram, quod, licet Regularis, teſtamentum condidiſſet, & hæc fuit de medio ſublata per exhibitionem facultatis teſtandi ipſi conceſſæ a ſummo Pontifice Gregorio XIII. ; alteram, quod non ſervaſſet modum in facultate præſcriptum, & hæc quoque de medio ſublata fuit a Poſtulatoribus, qui oſtenderunt, condi-

Digitized by Google

conditum ab eo fuiſſe teſtamentum ad cauſas pias, ſervatis ad amuſſim quoad ſubſtantiam & modum præſcriptis in Indulto Gregoriano.

12 Summus Pontifex Innocentius III. anno 1200. Epiſcopum Pennenſem ſevere objurgavit, quod ex Abbate Ciſtercienſi factus Epiſcopus, Ciſtercienſis Ordinis obſervantias non cuſtodiret, quemadmodum colligitur *ex ejus epiſt. tom.* 1. *lib.* 5. *pag.* 666. *Tacti ſumus dolore cordis intrinſecus & gravi mœrore turbati, quod tu, ſicut accepimus, in injuriam Ordinis tui, & infamiam Ordinationis noſtræ agis in pluribus ut apoſtata, qui teſte Scriptura*, Vir inutilis *appellatur. Si enim diligenter attenderes, quod te de Monacho non ſimplici, ſed Abbate duximus in Epiſcopum aſſumendum . . . . eam deberes ſervare tam in vita, quam moribus honeſtatem, quæ ad ſalutem tibi proficeret, & ſubditis ad exemplum. Verum, de quo miramur non modicum & movemur, propriæ conditionis oblitus, quod poſt acceptum Epiſcopatum quædam illicita liceas & expedias, quæ Fratrum Ciſtercienſium obſervantia reputat inboneſta, picturata ſella, & chirothecis uteris ſericatis, amplo te galero coronas, & carnibus publice uſque ad ſaturitatem te reples, ei forſitan per inſignia hujuſmodi comparandus, de quo data ei tunica pellicea, ſcriptum eſſe legitur*: Ecce Adam factus eſt, ſicut unus ex nobis, ſciens bonum & malum . . . . *Meminimus quidem, & tu debueras meminiſſe, qualiter in receſſu tuo coram Fratribus noſtris diſtricte tibi duximus injungendum, ut Ciſtercienſis Ordinis obſervantias cuſtodires, cum Pontificalis ſuſceptio dignitatis non abſolveret te a voto, ex qua, licet cum honore ſit, ſic onus ſibi magis auxerit, ut Religioni nihil penitus deperiret, per quod ejus habenas taliter relaxares. Ideoque Fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus . . . . ita corrigas vitam tuam, & te ſic obſervantiæ Regulari conformes, ut non rediiſſe ad ſæculum, ſed in ſæculo potius ipſum & pompas ejus contemnere videaris. Alioquin, cum admonitio præceſſerit, de cetero vindicta ſequetur.*

13 De Petro Eremita ſeu Monacho de Murrone, ſumpto cognomine a monte Murronis, ſub nomine Cæleſtini V. in ſummum Pontificem electo, & deinde inter Sanctos adſcripto narratur, eum induci non potuiſſe, ut equo veheretur. Itaque humili aſello ſedens Aquilam perrexit, ut ornamenta Pontificalia ſuſciperet, a Carolis patre, & filio Regibus Siciliæ, & Hungariæ, aliiſque Magnatibus deductus, prædictis Regibus aſini frena tenentibus. Quocirca Jacobus Cardinalis Diaconus S. Georgii ad Velum aureum in præfatione ad poema de S. Cæleſtino *apud Bollandianos ad diem* 19. *Maji* ita de eo cecinit:

Intumidus vilem Murro conſcendit aſellum,
Regum frena manu dextra lævaque regente
Pontificis.

Quod ab eo factum fuiſſe explicat Petrus Cardinalis de Alliaco in ejuſdem Pontificis vita *lib.* 1. *cap.* 11., ne a monaſticæ humilitatis propoſito recederet: *Hoc autem ab eo factum eſt, non quidem ſuperba ſingularitate, quaſi alios, qui aliter fecerant, reprobare voluerit; ſed ſingulari humilitate, qua a ſanctæ ruſticitatis monaſtica conſuetudine nec facile nec cito avelli potuit.* In bulla Canonizationis

nizationis Sancti Pii V. ex Ordine Prædicatorum ad ſummum Pontificatum evecti ſan. mem. Clemens Papa XI. ita locutus eſt: *Nihil enim de priſtina Religioſæ vitæ ſeveritate remiſerat, demptiſque Principatus inſigniis, & externo dignitatis ſplendore, in mentis receſſu privatum agebat*: quod ipſum late proſecuti ſunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ ipſius *tit. de temperantia*. Alia non deſunt exempla ſanctorum Epiſcoporum ex Monachis aut Regularibus aſſumptorum, qui eodem modo in Epiſcopatu vitam traduxerunt. Auctor vitæ S. Fulgentii Epiſcopi Ruſpenſis *cap.* 18. & 19. (*ſub initio operum ejuſdem pag.* 18.) hoc de ejus vita in Epiſcopatu profert teſtimonium: *Suſcepit interim Beatus Fulgentius Epiſcopatum ſine aliqua ambitione cum maxima devotione ..... Nec ita factus eſt Epiſcopus, ut eſſe deſiſteret Monachus; ſed, accepta Pontificis dignitate, profeſſionis præteritæ ſervavit integritatem. Servata vero profeſſionis integritas plus ornavit Pontificis dignitatem. Numquam denique pretioſa veſtimenta quæſivit, aut quotidiana jejunia prætermiſit, aut conditos ſuaviter cibos vel inter hoſpites manducavit, aut diſcumbendo ſaltem requieſcere, & reſolvere rigidum propoſitum voluit; ſed una tantum viliſſima tunica, ſive per æſtatem, ſive per hiemem, patienter indutus. Orario quidem, ſicut omnes Epiſcopi, numquam utebatur; pelliceo cingulo, tamquam Monachus, utebatur. Sic ſtudio humilitatis ambitionem veſtium fugiebat, ut nec ipſa calceamenta ſuſcipiens Clericorum aut ultimis caligis in tempore hiemis, aut caligulis in tempore æſtatis uteretur. Intra monaſterium ſane interdum ſoleas accipiebat; frequenter nudis pedibus ambulabat. Caſulam pretioſam, vel ſuperbi coloris, nec ipſe habuit, nec Monachos ſuos habere permiſit. Subtus caſulam nigello, vel lactinio pallio circumdatus inceſſit. Quando temperies aeris invitabat, ſolo pallio intra monaſterium eſt coopertus. Scapulis vero nudis numquam a nobis viſus eſt: nec depoſito ſaltem cingulo ſomnum petivit. Suæ autem continentiæ, Deo teſte, fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipſa ſacrificabat; & tempore Sacrificii mutanda eſſe corda potius, quam veſtimenta, dicebat. Huic beatiſſimo Sacerdoti nullus aliquando extorſit, cujuslibet generis carnes accipere, ſed ſola ſimpliciter olera, ptiſanas, & ova, quamdiu fuit juvenis, ſine oleo: poſtquam vero ſennit, ſuperfuſo oleo manducavit; ideo oleum perſuaſus accipere, ne caligo prævalens oculorum, lectionis impediret officium. A vino autem ſanus ſemper abſtinuit. Si quando vero, compellente infirmitatis neceſſitate, vino modico uti cumpulſus eſt, calicibus plenis aqua ſuperfundens quidpiam meri, nec ſaporis ejus nec odoris jucunditate fruebatur. Antequam vigiliæ nuntiarentur a Fratribus, ipſe ſemper corde & corpore vigilans aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuicumque ſpiritali meditationi ſolus vacabat, quia ſe per diem filiorum Eccleſiæ neceſſitatibus occupari jugiter ſciebat. Ad agendas cum ſervis Dei vigilias interdum deſcendebat, ſed privatas apud ſe vigilias ſtudiis, quibus dixi, multo laudabilius exercebat. In nullo autem loco viſus eſt ſine Monachis habitare: propter quod a civibus Ruſpenſibus hoc primum beneficium ordinatus Epiſcopus poſtulavit, ut fabricando monaſterio locum congruum darent &c..... Si quando ad ſe videndos, jubentibus duntaxat Prioribus, venirent, non ut hoſpites, ſed quaſi unius Congregationis*

tionis homines ſuſciperentur. Beati vero Fulgentii Epiſcopi proviſionibus communiter gubernati, Patrem ſpiritalem ſimplici venerarentur affectu, ſic Beato Fulgentio ſingula diſponente, ne, ſuſcepta regendorum ſarcina Clericorum, conſolationem perderet Monachorum, Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas *lib.*2. *de miraculis cap.*14. encomium facit præſtantiſſimum Matthæi ex Monacho Cluniacenſi ab Honorio II. evecti ad ſublimem dignitatem Cardinalis Epiſcopi Albanenſis. En verba Petri: *Provectus ad ſublimem Pontificalis Ordinis gradum nihil de Monacho quorumdam more dimiſit; ſed, ſicut de Beato Martino legitur, eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas manſit; nihil de officiis, nihil de cantu, nihil de prolixiori Cluniacenſi pſalmodia quarumlibet curarum prætextu reliquit. Servabat in palatio inſtituta Clauſtri.* De Ven. Dei Servo Cardinali Franciſco Ximenes de Ciſneros Toletano Archipræſule, Hiſpaniarum Primate, magno Regni Cancellario, ſupremo Fidei Inquiſitore, S. R. E. Cardinali, & univerſæ ditionis Hiſpanicæ Gubernatore certa monumenta ſuperſunt, eum, licet annum ſeptuageſimum ætatis ſuæ exceſſiſſet, & in varias corporis infirmitates incidiſſet, nedum jejunia & abſtinentias per Eccleſiam indictas, ſed etiam per Regulas Fratrum Ordinis Minorum S. Franciſci de Obſervantia, cujus profeſſor erat, demandatas obſervare conſueviſſe, habituque & cingulo per dictos Fratres geſtari ſolito nocte indutum in lectum ſe recipere: quarum rerum notitia delata ad ſummum Pontificem Leonem X., ipſe animadvertens, Cardinalis vitam & ſalutem magno adjumento Eccleſiæ Catholicæ futuram eſſe, virtute ſanctæ obedientiæ per litteras Apoſtolicas ei præcepit, ut a prædictis abſtineret: *Præcipimus & mandamus, ut de cetero, quamdiu in humanis vixeris, diebus jejuniorum prædictorum, ſextis feriis & majoris hebdomadæ ſanctæ duntaxat diebus exceptis, carnibus & aliis ſementinam originem ab eis trahentibus veſci & uti debeas, quibus diebus tres Chriſti pauperes reficiendo omne jejuniorum meritum conſequaris, perinde ac ſi ad litteram jejunia ipſa ſervares & adimpleres, & ipſis quoque diebus ſuperius exceptis, dum Medicorum conſilio tui corporis ſaluti expedire decernatur, carnibus & ab eis originem ducentibus tibi ſimiliter veſci ac uti liceat, necnon, habitu ſive tunica lanea & cingulo prædictis per te dimiſſis, linea duntaxat tunica in lecto ſindonibus ſive linteis lineis ſtrato cubare atque dormire, ac alias in præmiſſis, & eorum aliquo, Medicorum, qui tui corporis valetudinem curabunt, libero conſilio & ſuaſioni parere atque obedire poſſis ac debeas*. Alia plura erudite collecta legi poſſunt apud Thomaſſinum *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.*3. *lib.*2. *cap.*50. *per tot.*

14 Neque in examine Servorum Dei Monachorum & Regularium omitti poteſt indago, an ad monaſterium redierint, dimiſſo aliqua de cauſa Epiſcopatu: id enim palam faciet, eos non irrepſiſſe ad Epiſcopatum, ut hac vita Regularem obſervantiam deferentes, extra ſua Clauſtra vitam ducerent. Ad monaſterium redierunt S. Cæleſtinus V. dimiſſo Papatu, S. Gregorius Nazianzenus, & B. Petrus Damiani, dimiſſo Epiſcopatu; celebreque eſt exemplum Ardicini junioris a Porta, Alerienſis Epiſcopi & S.R.E.

Digitized by Google

S. R. E. Presbyteri Cardinalis renuntiati ab Innocentio VIII. qui, annuente Pontifice, dimiſſis dignitatibus, vetus propoſitum confugiendi in ſacram Camaldulenſium eremum executioni mandavit. Quibus, aliiſque permotus ſan. mem. Benedictus Papa XIII. in citata Conſtitutione, quæ incipit, *Cuſtodes*, præcepit, ut Monachi & Religioſi, qui Epiſcopatu ſibi collato quacumque de cauſa ſe in poſterum abdicaverint, Clauſtra ſuæ Religionis repetere omnino teneantur & debeant. Summi Pontificis auctoritate Henricus de Joyoſa a Religione Fratrum Capuccinorum translatus fuit ad Fratres Ordinis Hieroſolymitani inter Sacerdotes hoſpitalis, eique indultum eſt, ut, bello durante, defendendi cauſa Catholicam religionem & provinciam Occitanam, curta veſte indui, & arma geſtare, & exercitui præeſſe, & provinciarum adminiſtrationes, regimina & præfecturas, & alias quaſcumque dignitates ſæculares tam militares, quam civiles accipere & obire poſſet: *Cum tuo nomine Nobis fuerit expoſitum* (verba ſunt Brevis Pontificii) *pluribuſque teſtimoniis graviſſimis aliunde confirmatum, præſentiam & operam tuam in ea adminiſtratione adeo eſſe neceſſariam, quod, ſi ab ea removereris, religio ibi Catholica, his præſertim turbulentis temporibus, maxime periclitaretur &c. Nos hanc præcipuam religionis cauſam attendentes &c.* Compoſitis rebus, admonitus Henricus, ſui egreſſus e Capuccinorum Religione cauſam ceſſaſſe, ad Religionem reverſus eſt, & mira facundia conciones habuit ad populum juxta morem ſuorum Religioſorum. Cardinalis de Oſſat *epiſtolar. tom.* 1. *epiſt.* 23. *pag.* 433. meminit diſpenſationis conceſſæ pro exitu a Religione Capuccinorum, & *tom.* 3. *epiſt.* 180. *pag.* 338. mentionem facit regreſſus ad Ordinem. Dominicus de Thou *lib.* 122. factum ſic narrat: *Catharina uxore Eſpernonii ſorore defuncta, monaſticam vitam in Capuccinorum cœnobio ante duodecim annos profeſſus fuerat, & poſt Antonii Scipionis fratris ad Villamurium extincti mortem ſummum armorum imperium a Septimaniæ Ordinibus honorifice delatum ſuſceperat, ac poſt pacificationem, reſumpto Sancti Spiritus torque, etiam Tribuni Equitum dignitate a Rege fuerat ornatus. Rurſus mundi curarum pertæſus, cilicium Lutetiæ* 8. *Id. Mart. ſumpſit, & concionibus publice habitis, magnam ſui admirationem concitavit, ſtupentibus pleriſque, hominem in aula longe a libris educatum tam cito felicitate ingenii & doctum & eloquentem Eccleſiaſtem evaſiſſe.* Alii regreſſum ad Ordinem Capuccinorum adſcribunt lacrymis piæ matris, Regis exprobrationibus, Pontificiis admonitionibus, & ipſius etiam ſynderesi. Legi poſſunt Morer. *in dictionar. hiſtor. littera* I. *in verb. Joyoſa ſexto*, Mezzaray *in compendio chronologico hiſtor. Franc. tom.* 6. *pag.* 199. Ejus vita compoſita fuit a Domino Calliere, ubi etiam plura narrantur de felici ejus obitu.

15 Quæ dicta ſunt de Regularibus quoad profectum de virtute in virtutem, & quoad obſervantiam ſuarum Conſtitutionum, locum etiam habere dicenda ſunt quoad Moniales, de quarum agitur Beatificatione & Canonizatione; uti proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 7. *cap.* 2. *Eadem denique, ſervatis ſervandis, conſideranda erunt in examine alicujus Monialis*,

nialis, quæ cum ſanctitatis opinione deceſſiſſet, quæ in aliquo Servo Dei Regulari conſideranda diximus: non omiſſa obſervantia Clauſuræ, utpote præcepta a Bonifacio VIII. *in cap. Periculoſo, de ſtatu Regularium, in 6.*, & a ſacro Concilio Tridentino *ſeſſ.25. de Regularibus cap.5.* Adverſus quam licet impie Eraſmus *in vita D. Hieronymi* referens ejus ſororis converſionem hæc impudenti calamo effuderit: *Sub idem ferme temporis Hieronymi ſoror Virginis Inſtitutum arripuit, inſtigante Juliano quodam. Sed multum & hoc diſſimile ab harum conditione, quas hodie ferreis cancellis, ceu feras indomitas, incluſas tenent. Non quod damnem publicam conſuetudinem, ſed quod doleam huc denique delapſam Chriſtianorum pietatem, ut Virginis integritas clauſtris ferreis, & repagulis murorum ſit extorquenda, cum ea demum religio ſit accepta Chriſto, non quæ vi extunditur, ſed quæ ultro a volentibus effertur*; nemo tamen eſt qui ignoret, ſanctarum Monialium clauſuram ex inſtitutis Eccleſiæ Catholicæ eſſe voluntariam. Quocirca nihil aliud ſupereſt pro capitis complemento, quam ut aliqua innuantur de Eremitis. Quatuor autem ſunt ſpecies Eremitarum. Prima eſt eorum, qui emittunt tria vota ſubſtantialia in aliqua ex Religionibus approbatis, quales ſunt Eremitæ Camaldulenſes, Montis Coronæ, & Montis Senarii: & cum hi ſint veri Religioſi, nihil de illis occurrit ſpeciali nota dignum. Secunda ſpecies eſt eorum Eremitarum, qui vivunt in Congregatione quadam, & modum tenent vivendi approbatum ab Epiſcopo. Hi vere & proprie non poſſunt dici Religioſi, ſed tantum large & minus proprie. Doctrina eſt Divi Thomæ, eos teneri continentiam ſervare, & eſſe Epiſcopo ſubjectos, uti videri poteſt *in 2. 2. quæſtion. 186. art. 1. ad tertium*, & *in 4. ſent. diſt. 27. in expoſitione litteræ*, ubi ſic ait: *Eremitæ etiam, quamvis obedientiam non promittant, tamen votum continentiæ habent annexum, & ex mora ſecundùm determinatum tempus eorum votum ſolemnizatur*. Quoad hos ſpecialiter quærendum erit, an promiſſam continentiam ſervaverint, & regulas ſibi ab Epiſcopo præfixas exacte adimpleverint. Tertia ſpecies eſt eorum, qui, quamvis nullam Religionem profeſſi ſint, nec vivant in communione aliqua, auctoritate tamen Epiſcopi ſunt addicti ſervitio alicujus eccleſiæ, & de ejus manibus habitum Eremiticum ſuſcipiunt, & ſub illius obedientia vivunt: & quoad hos nihil occurrit animadvertendum, quod in examine Actorum Dei Servorum peculiariter conſiderari debeat. Ultima demum ſpecies eſt eorum Eremitarum, qui non ſunt addicti eccleſiæ ſervitio auctoritate alicujus Prælati, ſed in eremum ſecedentes in eo degunt, habitu Eremitico ad libitum ſuſcepto. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 188. *art.* 8. agit de vita ſolitaria, & docet, eam, ſi rite recteque aſſumatur, præeminere vitæ ſociali; ſed eſſe periculoſiſſimam, ſi abſque prævio exercitio aſſumatur, niſi per Divinam Gratiam ſuppleatur, quod in aliis per exercitium acquiritur. Quocirca, ſi ad examen deducatur cauſa alicujus Eremitæ quartæ, aut etiam tertiæ ſpeciei, ſedulo quærendum erit, quam ob cauſam ab hominibus ſeceſſerit, & ſolitudinem petierit; qualis fuerit locus, in quo vitam traduxit, an aſper, an ita remotus ab homi-

hominum conſortio, ut commoditate caruerit recipiendi Sacramenta; qualem habuerit ſuæ conſcientiæ Rectorem; quales peregerit pœnitentias ad ſenſus retundendos, & ſe ipſum, quantum fieri poteſt, humiliandum; uti pluribus proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 6. cap. 5.* pro quo argumento faciunt etiam ea, quæ a Nobis ſuperius dicta ſunt de carnis & corporis mortificatione a Dei Servis aſſumenda, & quæ referuntur *in vita B. Nicolai de Rupe Anachoretæ Subſilvani in Helvetia* edita a Petro Hugone Presbytero Societatis Jeſu, de quo a Nobis tractatum eſt *lib. 2. cap. 24. num. 8. & ſeqq.* Cauſam ſeceſſus Alexandræ feminæ ſolitariæ in eremum exponit Palladius *in vitis Patrum lib. 8. cap. 5.* Interrogata quippe Dei Famula a Melania Romana, cur ſe clauſiſset, reſpondit: *Quidam inſano mei amore tenebatur, &, ne eum viderem, vel moleſtia afficerem, vel in invidiam vocarem, malui, me vivam in hoc monumento inferre, quam offendere animam, quæ facta eſt ad Dei imaginem.* Loci aſperitatem memoravit S. Onuphrius apud S. Paphnutium ejus vitæ Scriptorem. Maximum laborem in deſertis locis eſse, non dubitatur, ubi neceſsaria deficiunt. Tam cauſam ſeceſsus, quam locum, vitam contemplativam, & pœnitentias in re, de qua nunc agitur, late exponit Bonifacius IX. in bulla lata pro Canonizatione S. Birgittæ *pag. 152. cod. Canoniz.*, ubi poſt alios relatos Eccleſiæ ſtatus tranſitum facit ad Anachoretas, ſive Eremitas, & ait: *Etiam Anachoretæ, & ſolitudinis acerrimi ac eremi Sectatores blandimenta, & captioſi ſed venenoſi mundi vana ſpectacula fugientes, ut ſecuri ad patriam pervenirent, latibula petierunt; & antris abditi, parvo & rudi victu, ſcaturientis aquæ & levi potu carnem propriam macerantes, & Satanæ ſtimulos reprimentes, palliaſtro, vel tegmine hirto amicti, ut plurimum nudis pedibus, & ſqualida humo, aut ſtramineo cubili feſſa membra ſomno refoventes, in ſacra contemplatione, & ſupernæ majeſtatis laude vacantes Deo* (ſupple) *inſerviunt.*

16 Docet D. Thomas 2. 2. *quæſt. 188. art. 3.* poſse aliquam Religionem inſtitui ad militandum, non quidem propter aliquid mundanum, ſed propter defenſionem Divini cultus, & publicæ ſalutis, vel etiam pauperum & oppreſsorum. Anno 1118. quidam nobiles ex Equeſtri ordine, ſervata caſtitate, & obedientia, & ſine proprio arbitrio ſe victuros profeſſi ſunt ſub auctoritate Patriarchæ Hieroſolymitani, qui eis imperavit ut vias & itinera ad peregrinorum ſecuritatem, qui templum viſitaturi accedebant, contra latronum inſidias pro viribus conſervarent. Templarii idcirco dicti ſunt, uti refert Archiepiſcopus Tyrenſis Guillelmus *lib. 12. cap. 7.* Primus hujus Ordinis Magiſter fuit Hugo de Paganis. Circa idem tempus Raymundus de Podio Equitibus, qui hodie Melitenſes dicuntur, Regulam ſtatuit, nonnulloſque addixit ſervitio hoſpitalis in urbe Hieroſolymitana, alios autem tuendæ Fidei, & incolumitati peregrinorum ad loca ſancta venientium pugna & armis vindicandæ. S. Bernardus librum compoſuit *de laude novæ militiæ ad Milites Templi*, ex cujus *cap. 4.* deſumi poteſt, quid inquirendum eſset, ſi ageretur de cauſa alicujus Servi Dei, qui Ordini Militari nomen dediſ-

dediſset. Gallica quoque lingua eſt liber, qui in Italicam converſus Romæ prodiit anno 1713. *De præcipuis obligationibus Equitum Melitenſium*. Hic, ubi occaſio ferret, conſuli poſset.

CAPUT XXXVI.

De advertendis in cauſis Laicorum, & præcipue eorum, qui Imperatores, Reges, aut ſupremi Principes fuerunt, dum de eorum virtutibus agitur in ſacrorum rituum Congregatione, Beatificationis & Canonizationis gratia.

1 Actum eſt hactenus de Eccleſiaſticis: nunc eſt agendum de Laicis, inter quos Reges quoque referuntur. Quamvis enim Reges ſacra inungantur unctione, nullo tamen modo referri poſſunt in claſſem Clericorum, ſeu perſonarum Eccleſiaſticarum. Dictum eſt Reges inungi; non inunguntur autem Chriſmate, quo Epiſcopi, ſed ſimplici oleo benedicto, hoc eſt oleo Catechumenorum. Rurſus Epiſcopi in capite inunguntur; Rex autem inungitur in brachio dextero inter juncturam manus, & juncturam cubiti, atque inter ſcapulas, ut habetur *in cap. unic. de ſacra unctione*, in quo etiam myſteria explanantur: quod ipſum late proſequuntur Alvarus Pelagius *de planctu Eccleſiæ lib. 1. cap. 56.* Camillus Borellus *de Regis Catholici præſtantia cap. 49. num. 27.* & de eadem unctione loquitur Pontificale Romanum *de benedictione & coronatione Regis*. Quinam ſint Reges, qui ſacro oleo inunguntur, videri poteſt apud Azorium *inſtit. moral. part. 2. lib. 11. cap. 5. quæſt. 3.* Apud Aimonium *de geſtis Francorum*, & alios legitur, ſacri ampullam Chriſmatis ore columbæ cælitus advenientis allatam eſſe, cum S. Remigius Remorum Epiſcopus Clodoveum Francorum Regem (quem nonnulli inter Beatos recenſent, quos ſequitur Theophilus Raynaudus *tom. 15. in opere, cui titulus*, Heteroclita ſpiritualia, *pag. 248.*) ſacro fonte Baptiſmatis, & Fidei Sacramentis initiaret; quo ſacro Chriſmate Rex prædictus ſacratus eſt, ejuſque exemplo Succeſſores Francorum Reges ejuſdem cæleſtis ampullæ perenni, nec umquam deficiente ſacro oleo hactenus conſueverunt inungi, ut apud Cardinalem Baronium *ad an. 499.* Unctionis Clodovei Regis mentio fit *in teſtamento*, quod adhuc extat, Sancti Remigii.

2 At, cum bina extent dicti teſtamenti exemplaria, alterum prolixius, terum brevius; prolixius autem, quo unctio refertur, ſuppoſititium apud Scriptores Gallicanos habeatur; & brevius, in quo nullum de ea re fit verbum, exiſtimetur genuinum: editumque fuerit *tom. 1. Bibliothecæ Labbeanæ*, & *in annalibus* Cointii *ad an. 533. num. 1. & ſeqq.* veluti animadvertunt Pagi ſenior *ad an. 541. num. 11.* & Graveſon *in hiſt. Eccleſ. tom. 2. pag. 308.* hinc fit, ut de veritate prodigii tam illi, quam alii Gallicani Auctores dubitare non deſinant; idque multo magis, cum Avitus Viennenſis, Papa

Anaſtaſius, S.Nicetius Trevirenſis, Gregorius Turonenſis, Fortunatus *in vita S. Remigii* de Baptiſmo Clodovei loquentes, nullum de mirifica ampulla, & ſacra unctione verbum faciant. Natalis Alexander *in hiſt. Eccleſ. ſæc.* VI. *cap.*4. *art.*3. inter cetera, quibus utitur, argumenta, ut ſuadeat, prolixius S.Remigii teſtamentum apocryphum eſſe & ſuppoſititium, animadvertit, in eo dici, Regem Clodoveum unctum fuiſſe. Ait enim, unctum non fuiſſe, ut Rex fieret, cum decimum quintum regni annum ageret, ſed ut fieret Chriſtianus. Quod ſi unctus in Regem eſſet, non fuiſſet ille ritus omiſſus ab ejus poſteris, cum tamen nemo ex Regibus primæ ſtirpis unctus legatur. Jacobus Longueval Societatis Jeſu *tom.* 2. *hiſt. Gallicanæ pag.* 231. ut ſe ab his omnibus expediat, & traditionem Eccleſiæ Remenſis, eximiamque ſuorum Regum prærogativam defendat, animadvertit, apud Hincmarum, & in antiqua Miſſa S. Remigii narrari, quomodo, cum vellet ipſe ægroto conferre ſacramentum extremæ Unctionis, ampullæ vacuæ oleo mirabiliter repletæ ſint; quo oleo cum unctus fuerit Clodoveus, recte aſſeritur, unctum fuiſſe oleo e cælo delapſo.

3 Dictum eſt etiam, Reges, licet oleo ſacro unctos, non eſſe inter perſonas Eccleſiaſticas recenſendos; quod optime explicatur ab Hallier *de ſacris electionibus part.* 2. *cap.*10. *art.* 5. *§.* 4. *num.* 18. *pag.*1033. *Nihilominus quacumque unctione non ita Reges ſacri efficiuntur, aut ſancti, ut Eccleſiaſtici Ordinis exinde cenſeantur, aut Eccleſiaſticam aliquam exinde habeant poteſtatem; tum quod poteſtas nulla Eccleſiaſtica per unctionem tradatur; ſed per manus impoſitionem eo fine uſurpatam, vel inſtrumentorum ſingulorum Ordinum traditionem; unctio vero ad ſolam perſonæ ſanctitatem ac venerationem deſignandam & efficiendam, ſeu ad diſponendum hominem ad Sacramenti condignam receptionem conferatur; tum quod Imperatorum unctio nec eo fine fiat (prout ſupra vidimus) quatenus Eccleſiaſtica miniſteria Imperatoribus, vel Regibus tractare liceat, ſed potius, ut ad Eccleſiæ defenſionem ac protectionem ſe tamquam inunctos pugiles ardentius exſurgere & præliari bella Domini debere noverint &c. Unde a ſexta Synodo Trullana Imperatores Laicis accenſentur, licet ceteris majori prærogativa donentur. Iidem quoque a Nicolao I. inter Laicos numerandi docentur, nec Divinis, ſed profanis negotiis intendere monentur &c. Quare non crude intelligendus eſt Petrus Damiani, dum quintum Sacramentum inunctionem eſſe Regis aſſerit, ſumpto ſcilicet latiſſime nomine Sacramenti. Hanc autem mirifice commendat.... deinde iſta ſubjungit: Ex tunc exuitur Rex veſtimentis ſuis. & oleo ſanctificationis aſpergitur, ut typico rore perfuſus cæleſtis unguenti plenitudine glorietur. Sacramentis ergo hanc unctionem adnumerat, quæ duodecim numero ſtatuit, eas omnes Sacramenti nomine donans Eccleſiaſticas cæremonias, quæ quocumque modo Eccleſiæ membra diſtinguerent, coordinarent inter ſe, & in aliquo gradu conſtituerent, vel in ſublimi quodam ſtatu collocarent: quo ſenſu unctio Regum Sacramentum dici poteſt, licet non in Eccleſiaſticæ, ſed laicæ dignitatis apice ſuſcipientem conſtituat.*

4 Poſt hæc autem ut veniamus ad Reges & Principes, qui in album Sanctorum relati ſunt, Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus in opere *de officio*

ficio Principis Chriſtiani lib. 1. *cap.* 22. hæc habet: *Ex tanto numero Imperatorum, Regum, Principum abſolutorum, qui vixerunt his mille & ſexcentis annis n Eccleſia Chriſti, in numerum Sanctorum relati pauciſſimi ſunt, cum Principum ſpiritualium, id eſt Epiſcoporum, ſere infinitus ſit numerus. Sane in Martyrologio Romano inveniuntur Epiſcopi Sancti circiter nongenti, Principes vero ſæculi Sancti ſolum viginti*. De eodem argumento ita loquitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.6. cap.2. pag.* 399. *De Regibus ac Principibus, qui per martyrium ſanctam Eccleſiam ſanguine purpurarunt, non loquimur in præſenti, ſed de his, qui carnis maceratione & ſanctis operibus violenter, ut ita dicam, cælum rapuerunt. Inter hos penes antiquos Sanctus Joſaphat filius Regis Armeniæ adeſt. At inter recentiores Sanctus Henricus I. Imperator, Sanctus Ludovicus Franciæ Rex, Sanctus Stephanus Rex Hungariæ, Sanctus Caſimirus filius Regis Poloniæ, Sanctus Edmundus Rex Angliæ, Sanctus Leopoldus Dux Auſtriæ, & alii plures recenſentur, quorum nomina paſſim in hiſtoriis Eccleſiaſticis & Martyrologiis referuntur*. Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 8. & ſignanter in eo, ubi agit *de titulo ſpeciali cultus Sanctorum pag.* 570. *& ſeq.* longum refert elenchum Sanctorum, qui dum eſſent in humanis, Imperiali aut Regali claritate fulſerunt, aut ſupremi alicujus Principatus dominatione potiti ſunt. Inter eos *pag.* 588. *& ſeq.* recenſet Conſtantinum Magnum, & Carolum Magnum. Quid de Carolo M. ſentiendum ſit, jam a Nobis dictum eſt *lib.*1. *cap.*9. *n.*4. loquendo autem de Conſtantino M. inter Sanctos recenſetur a Græcis in Menologio *die* 21. *Maji*. Eccleſia vero Latina eum Sanctorum faſtis adnumerare recuſavit, quod ſub finem vitæ ab Euſebio Nicomedienſi, ejuſque Aſſeclis circumventus, Athanaſium Alexandria pulſum in exilium deportandum juſſerit. Legi poteſt Cardinalis Noriſius *in append. ad hiſtor. Donatiſtarum pag.*674. *tom.*4. *oper.*

5 Verum, ſi eorum, qui juxta præſentem Eccleſiæ ritum Imperatores & Reges Sanctorum canoni adſcripti ſunt, mentio haberi debeat, Henricus I. Imperator, & Germaniæ Rex II. hujus nominis ab Eugenio III., Eduardus Angliæ Rex ab Alexandro III., Chunegundes Imperatrix ab Innocentio III., Ludovicus IX. Galliæ Rex a Bonifacio VIII., Leopoldus Auſtriæ Marchio ab Innocentio VIII., ut ex eorum bullis colligitur, inter Sanctos ſolemniter canonizatos formali Canonizatione relati ſunt. De duobus Regibus Canuti nomine appellatis, utpote martyrio ſublatis, hic non agimus. De eis habita eſt mentio *lib.*1. *cap.* 9. *num.* 3. Deeſt(ut alibi diximus) bulla Canonizationis S. Eliſabeth Reginæ Luſitaniæ, quæ ab Urbano Papa VIII. ſervatis ſervandis, & formali Canonizatione addita eſt Sanctorum faſtis juxta documenta a Nobis allata *lib.*1. *cap.*9. *num.*11. & in Appendicibus edenda *tom.* VII. *oper.* De S. Margarita Scotorum Regina, & de S. Stephano Hungariæ Rege, & de pertinentibus ad eorum æquipollentem Canonizationem legi poſſunt, quæ a Nobis allata fuerunt *cit. lib.*1. *cap.* 42. *§.* 7. *&* 8. De Servis Dei, ſive Beatis Regibus atque Principibus, in quorum cauſis ſacrorum rituum Congregatio cultum approbavit, & in quorum

quorum honorem facta eſt conceſſio recitationis Officii & celebrationis Miſſæ, videri poſſunt, quæ a Nobis allata fuerunt *lib.* 2. *cap.* 24. *§.* 5. ubi actum eſt de B. Ferdinando III. Rege Caſtellæ & Legionis, cui cognomentum Sancti, & *§.* 14. de B. Amedeo Duce Sabaudiæ III. Amplior eſſet catalogus hic, ſi Summates, & excelſi Proceres eſſent addendi, necnon illi, qui, Principatu relicto, in Clauſtra ſe receperunt. Ab Alexandro quippe III. Sanctorum faſtis adſcriptus eſt B. Theobaldus Eremita, ut ex ejus Conſtitutione deſumitur, qui Theobaldus ex Campaniæ Comitibus in diœceſi Senonenſi ortus erat: ab Urbano V. Sanctis adſcriptus eſt B. Elzearius de Sabrano in Gallia Narbonenſi Auſoyſii Dynaſta, & Ariani in Apulia Comes; cumque Urbanus ab hac vita, non expedita bulla Canonizationis, deceſſiſſet, Gregorius XI. eam expediri juſſit, ut ex ejus diplomate colligitur. Birgitta Nericiæ in Suecia Princeps a Bonifacio IX. fuit inter Sanctas relata. A Clemente IV. ſanctarum Viduarum canoni adſcripta eſt B. Hedwigis Bertholdi III. Comitis Andecenſis, Moraviæ Ducis, atque Hiſtriæ Marchionis filia, Henrici Barbati Poloniæ & Sileſiæ Ducis uxor, ac poſtea Sanctimonialis Ciſtercienſis: ſe recepit enim inter Moniales dicti Ordinis, & earum Conſtitutiones ad amuſſim obſervavit, licet Religioſam profeſſionem non emiſerit, ut videlicet largiori manu ſuas divitias in pauperes erogare poſſet, ut ex bulla expedita deſumitur. Margarita de Sabaudia Tertii Ord. S. Dominici, Salomea Regina Aliciæ Monialis Ord. S. Claræ, Chunegundes Regina Poloniæ Ord. quoque S. Claræ, Joanna filia Alfonſi V. Regis Luſitaniæ Religioſa Ord. S. Dominici, Tereſia, & Sancia Moniales Ord. Ciſtercienſis filiæ Sancii I. Regis Portugalliæ cultum habent in eccleſiis & locis particularibus, approbato in earum cauſis caſu excepto a decretis Urbani VIII. uti oſtenſum fuit *lib.* 2. *cap.* 24. & alibi quoque oſtendetur, indultum in earum honorem a Sede Apoſtolica fuiſſe cultum Officii & Miſſæ. Sed cum in capite præſenti animus ſit ea tantum exponere, quæ ſpecialiter animadvertenda videntur in cauſis Regum & ſupremorum Principum, qui Principatum retinuerunt uſque ad obitum, relictis ceteris, qui Principatum dimiſerunt, ut ſe in Clauſtra reciperent, & quorum ſanctitas ex iis potiſſimum, quæ in Clauſtris geſſerunt, deſumitur; hinc fit, ut non ab his, ſed ab illis argumenta ſumamus, necnon & ab aliis, qui apud Hiſtoricos egregiarum virtutum laude floruerunt; non ut aſſertionibus noſtris ſanctitatis prærogativam eis aſſerere velimus, qui in album Sanctorum Eccleſiæ judicio relati non ſunt, ſed quia (ut alibi quoque dictum eſt) non inopportunum Nobis eſſe videtur, exempla aliqua ſublimiorum virtutum colligere etiam ab iis, qui aliquos earum actus ediderunt, quamvis eorum nomina in Beatorum aut Sanctorum catalogum relata non ſint.

6 Nonnulla quoque a veteris Teſtamenti Regibus, quorum ſanctitas in ſacra Scriptura commendatur, haurientur, puta, ex S. Joſeph Patriarcha, cujus innocentia vitæ & morum ſummis laudibus commendatur *in lib. Geneſeos*, cuique Pharao ſuàm poteſtatem regiam, quam habebat in Regno Ægypti,

Ægypti, plene communicavit, uti habetur *Geneſ.*41. & quem Philo Hebræorum doctiſſimus *in lib. de ejus vita* ſcribit, creatum fuiſſe a Pharaone Proregem, vel potius Regem totius Ægypti, necnon ex geſtis Moyſis primi Ducis Hebræorum, Joſue ſecundi Ducis Hebræorum, ex David, Ezechia, Joſia, & Joſaphat Hebræorum Regibus, & Juda Machabæo ſummo Sacerdote & Principe Hebræorum. Ut enim animadvertit citatus Cardinalis Bellarminus *in præfat. lib.* 2. ſupervacaneum non eſt cognoſcere, quid in republica Hebraica Teſtamenti veteris egerint Principes ſive Reges, licet hic & nunc quæſtio ſit de Regibus & Principibus ad rempublicam Chriſtianam novi Teſtamenti pertinentibus; cum in veteri Teſtamento promitterentur Bona temporalia & præſentia, quibus futura & ſpiritualia ſignificantur; novum autem Teſtamentum Bona ſpiritualia promittat in præſenti tempore, Gratiæ donet virtutes, atque in primis patientiam in tribulatione, ſed in futuro gloriam & gaudia ſempiterna: &, juxta S. Auguſtinum *in epiſt.* 140. *ad Honoratum*, *de Gratia novi Teſtamenti* (*tom.* 2. *col.* 430.) & alibi frequenter, viri Hebræi, qui viventes in Teſtamento veteri contempſerunt temporalia, & ſpiritualibus adhæſerunt, floruerint quidem tempore veteris Teſtamenti, ſed ad Teſtamentum novum quodammodo pertinuerint. Quocirca in Pontificali Romano, cum agitur *de benedictione & coronatione Regis*, Metropolitanus, aut alius Epiſcopus, qui eum coronat, orat Deum, ut Rex coronatus, Moyſis manſuetudine fretus, Joſue fortitudine munitus, David humilitate exaltatus, Salomonis ſapientia decoratus, Deo in omnibus complaceat, & per tramitem juſtitiæ inoffenſo gradu ſemper incedat.

7 Porro multa heroicarum virtutum exempla paſſim occurrunt in geſtis eorum Regum & Principum, quorum ſanctitas ex ſacra Scriptura deſumitur. Et re vera quodnam illuſtrius charitatis erga Proximum, vel dilectionis inimicorum exemplum haberi poteſt eo, quod in ſacra Geneſi legitur de S. Joſeph Patriarcha? *Cap.* enim 45. *v.* 5. ſic fratres, qui eum vendiderant, ingenti pavore concuſſos alloquitur: *Nolite pavere, neque vobis durum eſſe videatur, quod vendidiſtis me in his regionibus; pro ſalute enim veſtra miſit me Deus ante vos in Ægyptum*. Et *v.* 8. *Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum, qui fecit me quaſi patrem Pharaonis, & dominum univerſæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti*. Cumque poſt obitum Jacob parentis, fratres iterum metuentes ad eum acceſſiſſent, dixerunt, uti legitur *Geneſ.* 50. *v.* 16. *Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro, ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ, quam exercuerunt in te. Nos quoque oramus, ut ſervis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc: .... & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui ſumus*. At Joſeph ad hæc repoſuit, uti Scriptura proſequitur *v.* 19.: *Nolite timere. Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati? Vos cogitaſtis de me malum; ſed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſalvos faceret multos populos. Nolite timere; ego paſcam vos, & par-*

Digitized by Google

& parvulos veſtros. Conſolatuſque eſt eos, & blande ac leniter eſt locutus. Addi poteſt ejuſdem Joſeph exemplum temperantiæ, & caſtitatis heroicæ. Cum enim eſſet *pulcra facie, & decorus aſpectu*, uti loquitur Scriptura *Geneſ. 39.* & uxor Putipharis eum per ſingulos dies ſolicitaret ad adulterium, caſtiſſimus juvenis eam a ſcelere multis rationibus avertere curavit, ſed tandem aliquando, cum ab illa ſe cogi videret, *relicto in manu ejus pallio fugit & egreſſus eſt foras*. De manſuetudine Moyſis, & virginitate Joſue Hebræorum Ducum præclara habentur ex Divina Scriptura: de Moyſe quippe legitur *Num.12. v.3. Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſupra omnes homines, qui morabantur in terra*. Cumque in Divinis Scripturis nulla fiat mentio filiorum Joſue, S. Hieronymus aſſerere non dubitavit, eum virginitatis palma fuiſſe decoratum. Etenim *lib.1. adverſus Jovinianum n. 22. tom.2. oper. col.273.* poſtquam multis probavit Joſue virginem fuiſſe, concludit dicens: *Moyſes moriens plangitur a populo Iſrael, Jeſus autem quaſi victurus non plangitur; nuptiæ enim finiuntur in morte, virginitas poſt mortem incipit coronari*: Nec omitti poſſunt, quæ in eadem ſacra Scriptura leguntur de manſuetudine, ſanctitate vitæ, & pœnitentia David poſt admiſſa peccata. De manſuetudine quidem celebre eſt illud Pſalmi 131. *Memento, Domine, David, & omnis manſuetudinis ejus*. Pro ejus ſanctitate facit illud *Pſal.100.*: *Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam: facientes prævaricationes odivi. Non adhæſit mihi cor pravum: declinantem a me malignum non cognoſcebam. Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar. Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat*. Commiſſoque gravi peccato adulterii ſimulque homicidii, multa in ſacris Litteris de eximia ejus contritione, confeſſione, & ſatisfactione per opera pietatis habentur. Ad contritionem pertinet illud *Pſalm.6. Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo*. Ad confeſſionem oris non ſolum pertinet, quod libera voce dixit Prophetæ Nathan: *Peccavi Domino*; ſed palam in oratione exclamavit *Pſal.50.*: *Miſerere mei, Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam; & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper*. Denique ad ſatisfactionem per opera pœnitentiæ refertur illud *Pſ.34. Induebam me cilicio, & humiliabam in jejunio animam meam*. Cui ſuperaddi poſſunt flagella a Deo immiſſa, quæ ipſe æquo animo tulit, & ſumma cum patientia. Ut enim habetur *lib.2. Regum c.13.* Amnon ejus filius ab Abſalom fratre occiſus eſt. Abſalom contra eum conſpiravit, ejecitque ex urbe regia, & publice expanſo tentorio, ipſius uxores inceſtavit. Poſt hæc Abſalom magno cum patris dolore occiſus eſt in prælio. Semei ipſi Regi David maledixit maledictione peſſima quaſi uſurpatori alieni regni. Demum ipſe David ab urbe regia fugere coactus eſt, & fuga adeo repentina, ut nudis pedibus, aperto capite, & flens per montem olivarum iter fecerit.

8 Suc-

8 Succedunt exempla ceterorum Principum & Regum, vel qui poſt Chriſti adventum pietate floruerunt, licet catalogo Sanctorum non ſint adſcripti, vel qui virtutibus adeo excelluerunt & miraculis, ut ab Eccleſia fuerint in album Sanctorum relati. Theodoſii Imperatoris pietatem S. Ambroſius extollit in oratione funebri de ejus laudibus habita ad populum (*num.* 30. *col.* 1206. *oper. tom.* 2.): *Convertere*, inquit, *anima mea in requiem tuam, in quam feſtinavit intrare Theodoſius*. Et *num.* 32. *Abſolutus igitur dubio certamine, fruitur nunc auguſtæ memoriæ Theodoſius luce perpetua*. Et *num.* 39. *Manet ergo in lumine Theodoſius, & Sanctorum cœtibus gloriatur*. S. Paulinus Nolæ Epiſcopus *in epiſt.* 28. *ad Severum col.* 175. loquens de laudatione ſua in Theodoſium, ait: *Non tam Imperatorem, quam Chriſti ſervum, non dominandi ſuperbia, ſed humilitate famulandi potentem, nec regno, ſed fide Principem prædicarem*. Et S. Auguſtinus *lib.* 5. *de civit. Dei* miris laudibus ejus effert fidem & pietatem, quem dicit in bello magis orando, quam feriendo pugnaſſe. De ejus inſigni pœnitentia ob crimen commiſſum in cæde Theſſalonicenſium nonnulla in ſuperioribus dicta ſunt. Tiberius Imperator cum Juſtino regnavit ut Cæſar annis tribus: ſolus autem ut Auguſtus annis quatuor. Teſte Gregorio Turonenſi *lib.* 5. *cap.* 19. cum Juſtinus Imperator, amiſſo ſenſu, amens effectus eſſet, & per ſolam Sophiam Auguſtam Imperium regeretur, populi Tiberium Cæſarem elegerunt. Quam autem fuerit ille in eleemoſynis diſtribuendis liberalis & miſericors, narrat idem Gregorius: refert enim, eum ſtatim multa de theſauris, quos Juſtinus congregaverat, pauperibus erogaſſe; & Auguſtæ increpanti, quod Rempublicam in paupertatem redigeret, & intra breve tempus diſpergeret, quæ ipſa multis annis collegerat, reſpondiſſe, opes Fiſco non eſſe defuturas, prout re vera non defuerunt, ſi ejus pecuniæ in pauperum eleemoſynas, & redimendos captivos erogarentur. Joannes Dubravius Olomucenſis Epiſcopus *in hiſtoria Bohemica lib.* 4. *&* 5. virtutes exponit S. Wenceſlai Bohemiæ Regis, & præ ceteris ejus religionem. Cum etenim ab Othone Imperatore, quem liberali hoſpitio exceperat, facta fuiſſet ipſi poteſtas petendi quidquid ſibi petendum a Cæſare putaret, non glorioſa, non ambitioſa poſtulavit, prout Cæſar ſibi ſuaſerat, ſed ſibi tantum concedi precatus eſt brachium S. Viti ex Gallia in Saxoniam tranſlati, in cujus honorem eccleſiam ædificavit: tantum autem fuit ejus obſequium in Sacerdotes, ut ipſe ſuis manibus vinum inter Sacra, libaque, & thura illis ſubminiſtraret; unumquemque eorum domi ſuæ inviſeret, nequid ex neceſſariis rebus deeſſet; & noctu plerumque, vel in ipſa hieme, nudis pedibus accederet ad templa, in quibus vigiliæ ab ipſis celebrabantur. Vita S. Henrici Imperatoris extat *ſexto tomo antiqu. lection.* Henrici Caniſii; & de eo quoque plura habentur apud Bollandianos *tom.* 4. *Julii*. De S. Chunegunde Imperatrice ejus uxore plura referuntur *in annal. Benedict. tom.* 4. *pag.* 421. §. 98. & apud Bollandianos *tom.* 1. *Martii pag.* 281. Extant bullæ Canonizationis utriuſque (uti ſupra dictum eſt) & in ejus teſtimonium perhibetur conſervatæ

integerrimæ caſtimoniæ uſque ad finem vitæ. Cumque, inſtigante humani generis inimico, ſuſpicio quædam contra Chunegundem exorta fuiſſet, ipſa, ut ſuam innocentiam demonſtraret, ſuper ignitos vomeres nudis pedibus inceſſit, & proceſſit illæſa. Epiſcopus Chartuitius vitam S. Stephani I. Regis Hungarorum edidit, quam Laurentius Surius elegantiori ſtylo exornavit. Rex, ut eſt in ea, dabat operam eleemoſynis, vacabat precibus, crebro adhærens eccleſiæ pavimento cum lacrymis Dominum orabat, ut animi ſui propoſitum ipſe ad effectum perduceret, ut, qui ſine illo nihil poſſet efficere, ejus opitulante providentia, bona, quæ facere decreviſſet, cum virtutum incremento etiam re exequi valeret. Poſtea ſequuntur morum reformationes, quæ ejus exemplo factæ ſunt: nec omittitur, eum tanta fuiſſe miſericordia & pietate erga pauperes Chriſti, ut nullum unquam hoſpitem & peregrinum abſque aliquo ſolatio a ſe diſcedere paſſus ſit; & ad recreandos egenos quotidianas expenſas abſque intermiſſione fieri juſſerit. Alredus Rhievallus Anglus Monachus & Abbas Ciſtercienſis Ordinis circa annum 1164. vitam conſcripſit S. Eduardi Regis Anglorum ab Alexandro III. inter Sanctos ſolemniter relati. Dicitur fuiſſe pater orphanorum, & ſupra humanum modum pecuniæ contemptor. Nullus unquam eum vidit aut inflatum ſuperbia, aut ira efferatum, aut gula dehoneſtatum: inſtantibus autem Regni Proceribus de ſucceſſione ſolicitis, ut uxorem duceret, cum ea convenit de ſervanda caſtitate, prout re vera ſervavit. Ab Innocentio VIII. inter Sanctos (uti vidimus) relatus eſt Leopoldus Auſtriæ Princeps; & in bulla Canonizationis *pag. 197. cod. Canoniz.* Pontifex ſic effatus eſt: *Prætendant nunc hujus ſæculi amatores ad peccata excuſanda conjugales, familiares, civiles, aut regalis ſolii moleſtias, ſæculi illecebras, & tentationes &c. Leopoldi nobilis Principis conjugati, ac multorum filiorum ac ſubditorum cura irretiti clariſſimo exemplo admonemur, ut, omni excuſatione ſemota, per hæc temporalia ita caute ambulemus, ita ſancte nos exerceamus, ut æterna non amittamus, allecti ſpe momentaneæ hujus proſperitatis, perpetuitate gloriæ cæleſtis non fraudemur, ſed, mundi moleſtias, illecebras, aut dignitates contemnendo, ad cæleſtem patriam totis viribus contendamus.*

9 Nimis profecto longum facerem, ſi in hoc caput ea infererem, quæ de virtutibus S. Ludovici Regis Francorum habentur in ejus vita conſcripta a Gaufrido de Belloloco ejus Confeſſario, aut in bulla Canonizationis ipſius: quanta videlicet cura filiorum educationi vacaverit, quanta humilitate pauperibus inſerviverit, quanta pietate ſuis ipſe manibus mortuorum cadavera ſepeliverit, infirmis miniſtraverit, pauperibus larga ſubſidia præſtiterit, pœnitentiis corpus afflixerit, & inſtar Religioſi ad Miſſiones profecti ad felicem Turcarum converſionem incubuerit. Similia occurrunt in hiſtoriis, quæ geſta referunt B. Amedei III. Ducis Sabaudiæ, & S. Caſimiri Regis Poloniæ filii, cujus vita conſcripta fuit a Gregorio Suuevciski Cathedralis eccleſiæ Vilnenſis Canonico. Amedeus quippe charitatem & manſuetudinem Patriarchæ Joſephi æmulatus, ſtatim ac mortuo Ludo-

Digitized by Google

Ludovico patri in Ducatum ſucceſſit; Philippum fratrem, quem pater auxilio Regis Galliæ carceribus includi curaverat, in vindictam odii, quo Amedeum proſequebatur, & inſidiarum, quas adverſus ipſum paraverat, non modo e carcere eduxit, ſed in Gallias profectus cum Rege egit, ut Margarita filia Ducis Borbonii ei in matrimonium conjungeretur; ipſe autem partem imperii ſui eidem donavit. Ejus patientia maximopere enituit in ferendo epileptico morbo, quo laborabat; ejus miſericordia in pauperibus alendis, & liberaliſſime veſtiendis, & in miniſterio ad eorum menſam, quod ſuis manibus exercebat; ejus pietas in peregrinatione aſſumpta una cum uxore Jolanda, ut ſacro linteo, in quo ſculpta eſt Imago Chriſti (& de quo alibi) venerationem præſens adhiberet, in qua peregrinatione vitam cum morte feliciter commutavit. Addit Auctor vitæ S. Caſimiri, eum declinaſſe luxum veſtium, & lecti mollitiem tanquam peccati fomitem; nuda uſum humo pro cubili, & ex horridis equorum ſetis comparato cilicio,& aliis verberum aſperitatibus teneram carnem affligere conſueviſſe; ſumma diligentia quoſvis inopes ſublevaſſe, jacentes erexiſſe, afflictos recreaſſe, oppreſſos liberaſſe; virginem tandem mortuum eſſe, cum monitus, ut vitæ tutandæ cauſa, tori virginalis conſortium admitteret, oblatum conſilium exequi recuſarit. Admiranda denique geſta S. Elzearii de Sabrano fuſe exponuntur in bulla Canonizationis edita (uti ſupra dictum eſt) a Gregorio XI. Apparet inde ejus potiſſimum in pauperes miſericordia, corporis afflictiones, jejunia, & jugis oratio; ſed illud maxime mirum, quod cum uxorem haberet ætate juvenem, & nobilitate præclaram, ab hac vita tamen, illa intacta, migravit; ut ipſa retulit, & Elzearii Confeſſarius comprobavit.

10 Hæc, & alia plura nullo negotio colligi poſſent ex authenticis, quæ ſuperſunt, monumentis virtutum heroicarum, quibus Principes in Sanctorum album relati fulſerunt; inter quæ non ultimum profecto ſibi vindicant locum ea, quæ ad virginitatem, ſeu illibatam pertinent caſtitatem, aut quæ ſpectant ad humilitatem. Multa quippe ſuperbiæ incitamenta, multæ voluptatum illecebræ Reges & Principes obſident; unde *Geneſ. cap.* 12. legitur: *Cum itaque ingreſſus eſſet Abraham Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem* (Saram) *quod eſſet pulcra nimis, & nuntiaverunt Principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum, & ſublata eſt mulier in domum Pharaonis*. Verum, prætermiſſis illis, quæ Sanctis omnibus communia ſunt, & quæ neceſſaria omnibus exiſtimantur, qui in album Sanctorum ab Eccleſia referri debent, veniamus ad ea, quæ peculiariter inquirenda ſunt, dum agitur de virtutibus Regum & Principum, Beatificationis & Canonizationis gratia. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*6. *cap.*2. monet, ſpecialiter inquirendum eſſe de zelo Fidei Chriſtianæ conſervandæ, & quatenus occaſio ſuppetat, propagandæ, de cultu erga Deum, de obedientia Romano Pontifici debita, de bellorum ab eis aſſumptorum juſtitia, de recta gubernandi ratione, de exemplo denique bonorum operum, quo populos ſibi

ſubjectos ad pietatem & religionem excitarunt. Præclare Plinius in Trajani paneg. *cap.*45. *Vita Principis cenſura eſt, eaque perpetua, populorum. Ad hanc diriguntur, ad hanc convertuntur; nec tam imperio illis opus eſt, quam exemplo*. Et, ne a ſacris diſcedamus, S. Gregorius VII. *lib.* 7. *epiſt.* 5. Canuto Daniæ Regi obedientiam ſibi & obſequium ſicuti Vicario Chriſti per Legatos præſtanti hæc inſinuavit: *Animadvertere ſiquidem Excellentia tua debet, quod, quanto pluribus ſupereminet & dominatur, tanto magis ſibi ſubditos poteſt exemplo ſuo aut ad deterius, quod abſit, inflectere, aut ad ſanum conſilium ignavos etiam provocare*. Quod optime proſequitur Lactantius *lib.* 5. *Divin. inſtit. cap.6. de juſt. Et, quoniam mores ac vitia Regis imitari, genus obſequii judicatur, abjecerunt omnes pietatem, ne exprobrare ſcelus Regi viderentur, ſi pie viverent. Sic aſſidua imitatione corrupti Divinum fas reliquerunt, & paulatim male vivendi conſuetudo mos factus eſt; nec jam quidquam ex antecedentis ſæculi pio & optimo ſtatu remanſit. Sed, exploſa juſtitia, & veritatem ſecum trahens, reliquit hominibus errorem, ignorantiam, cæcitatem*.

11 De zelo Moyſis primi Ducis Hebræorum habetur, quod offenſam Deo illatam ulturus (populus enim, eo abſente, fecerat ſibi idolum Vituli aurei) Levitis armatis juſſerit, ut obvios quoſque Iſraelitas occiderent, facta ſubinde cæde viginti trium millium Iſraelitarum: ita legitur 32.*Exod.*; & *in lib. Num. cap.*25. *v.*5. cum filii Iſrael iterum peccaſſent adorantes idolum Beelphegor, clamavit Moyſes: *Occidat unuſquiſque proximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphegor &c., & occiſi ſunt viginti quatuor millia hominum*; & cuncti Principes populi ſuſpenſi ſunt in patibulis. Joſue ſecundus Dux Hebræorum, qui juſſerat, ut, capta Jericho, omne aurum & argentum, quod in ea repertum fuiſſet, conſervaretur in Dei theſauros, & reliqua omnia deſtruerentur in Dei honorem; quique lapidari juſſerat virum nomine Charmi, qui clam abſtulerat aliquid auri & argenti, & neſcio quæ alia Deo dicata, & omnia Bona ejus, id eſt tabernaculum, oves, boves, & aſinos, & omnem ſubſtantiam ejus flammis cremandam tradiderat; in fine vitæ incredibili ardore hortatus populum ad perſiſtendum in religione unius veri Dei, ita infixit in cordibus audientium zelum religionis, ut Scriptura dicat: *Servivitque Iſrael Domino cunctis diebus Joſue & Seniorum, qui longo vixerunt tempore poſt Joſue*. Hæc habentur *Joſ.*6. 7. 23. & 24. *v.* 31. De ſe David Rex & Propheta ſcribit *Pſalm.*100. *v.* 8. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem*. Nec præteriri poſſunt, quæ de zelo veræ religionis ſanctorum veterum Regum Ezechiæ, Joſiæ, & Joſaphat in ſacro Textu leguntur. Ezechias ſiquidem purgavit Jeruſalem ab omni fœditate idololatriæ, uti habetur 4. *Regum* 16. neque ſolum civitatem purgavit ab omni cultu falſorum Deorum, ſed incredibili labore & ſumptu reſtituit altare Domini, & ſacrificia ſecundum Legem Domini, & omnes ſacros ritus & cæremonias, ac totam denique faciem veræ religionis renovavit, non parcens labori aut ſumptibus: quæ omnia legi poſſunt *lib.* 2. *Paralip.* 29. & 30. Joſias imitatus eſt Ezechiam;

Ezechiam ; Regnum enim ab omni idololatria purgavit, altaria combuſſit, idola abſtulit, quemadmodum legi poteſt *cit. lib.* 2. *Paralip.* 34. & 4. *Regum* 23. ubi Divina Scriptura teſtatur, ſimilem illi non fuiſſe ante eum Regem, qui reverteretur ad Dominum in omni corde ſuo, & in tota anima ſua, & in univerſa virtute ſua, juxta omnem legem Moyſis. *In eodem* denique *lib.* 2. *Paralip. cap.* 17. *v.* 3. *& ſeqq.* de Rege Joſaphat ſic habetur: *Ambulavit in viis David patris ſui primis, & non ſperavit in Baalim, ſed in Deo patris ſui, & perrexit in præceptis illius, & non juxta peccata Iſrael.* Curavit præterea, ut multi viri docti mitterentur in partes Regni, qui peragrantes per cunctas urbes Juda, populos erudirent circa legem & præcepta Dei; quodque præcipuum eſt, ipſe Rex abiit in Berſabee, & uſque ad montem Ephraim, & ad Dei veri cultum populos revocavit.

12 Concordant cetera, quæ ab Hiſtoricis narrantur de Theodoſio & Tiberio Imperatoribus, quorum paulo ſuperius habita eſt mentio. Vetuit Conſtantinus Magnus Dæmonibus hoſtias immolari. Julianus impietatem renovavit. Jovianus, cum Imperio potitus eſt, ſimulacrorum cultum prohibuit. Valentinianus eiſdem legibus Europam præclare gubernavit. Valens adversùs doctrinæ Apoſtolicæ propugnatores bellum perpetuum geſſit; & toto tempore, quo regnavit, Gentiles non deſtiterunt ignem in aris accendere, libamenta & hoſtias ſimulacris immolare: quæ omnia Theodoſius exſtirpavit radicitus, & ſempiterna oblivione obruenda curavit. Eutychius erat Epiſcopus regiæ civitatis Conſtantinopolitanæ, vir doctrina & libris editis illuſtris, ſed, quod majus eſt, opinione ſanctitatis atque miraculis clariſſimus, & Tiberio Imperatori gratiſſimus, quod ei Imperium prædixerat, ut Euſtathius in ejus vita teſtatur. Inter Eutychium, & S. Gregorium ſolemnis diſputatio inita eſt de carnis reſurrectione, eam Gregorio aſſerente, & Eutychio impugnante. Gregorius homo externus, non ultra Diaconatum initiatus, nulla ſcriptione celebris, nullo miraculo edito illuſtris, nullo beneficio Imperatori aſtrictus; & tamen, ſtatim ac Tiberius cognovit, opinionem Eutychii hæreſis labe infectam eſſe, non ſolum eam cenſuit rejiciendam, ſed librum ab eo conſcriptum cremandum exiſtimavit. Res fuſe exponitur ab ipſo S. Gregorio *lib.* 14. *moral. cap.* 19. ubi, poſtquam narravit diſputationem a ſe initam cum Eutychio, ſic concludit *num.* 74. (*tom.* 1. *oper. col.* 466.): *Cum piæ memoriæ Tiberius Conſtantinus Imperator ſecreto me, & illum* (Eutychium) *ſuſcipiens, quid inter nos diſcordiæ verſaretur, agnovit, & utriuſque partis allegationes penſans, eumdem librum, quem de Reſurrectione ſcripſerat; ſuis quoque allegationibus deſtruens, deliberavit ut flammis cremari debuiſſet.*

13 Cetera pro hoc eodem argumento exempla, quæ ex Actis Canonizationum deſumi poſſent, collecta legi poſſunt apud Scacchum *loc. cit. ſect.* 6. *cap.* 2. ubi verba inſeruntur deſumpta ex ipſis Canonizationum bullis. Intereaque pro re, de qua nunc agitur, ſcitu digna ſunt, quæ narrantur in vita S. Ludovici Regis Galliæ *cap.* 6. *apud Surium ad diem* 25. *Aug.*

Fidei

Fidei propagationem ſummopere ſitiebat. Itaque, ſi quid ab Inquiſitoribus, quod ad Fidem pertineret, eſſet ad eum relatum, id, aliis negotiis omnino poſthabitis, audiebat, & inſtar Phinees magno zelo in Chriſtiana Fidei violatores animadvertebat. Addique poſſunt geſta B. Ferdinandi III. Caſtellæ & Legionis Regis, cognomento Sancti, qui adeo exarſit Catholicæ Fidei zelo, ſtudioque ejus religioſi cultus tuendi ac propagandi, ut Hæreticos inſectatus, quos in nullo Regnorum ſuorum loco conſiſtere paſſus eſt, ſuis ipſe manibus ligna comburendis damnatis ad rogum admoverit; præſtiteritque, ut in Cordubenſi, Giennenſi, Hiſpalenſi aliiſque urbibus, Maurorum jugo ereptis Catholica Religio reviviſceret.

14 Amor erga Deum in Rege David quantus eſſet, inde apparet ubi ait *Pſal.* 22. *ver.* 8.: *Tibi dixit cor meum: Exquiſivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram*. Item *Pſalm.* 30. *v.* 20.: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Item *Pſalm.* 33. *v.* 9.: *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*. Item *Pſalm.* 41. *v.* 3.: *Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Item *Pſalm.* 76. *v.* 3.: *Renuit conſolari anima mea; memor fui Dei, & delectatus ſum*. Item *Pſalm.* 72. *v.* 25.: *Quid enim mihi eſt in cælo, & a te quid volui ſuper terram &c. Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*. Item *Pſalm.* 85. *v.* 4.: *Lætifica animam ſervi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi; quoniam tu, Domine, ſuavis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus te*. Item *Pſalm.* 103. *v.* 34.: *Ego vero delectabor in Domino*. Addidit David amori erga Deum pietatem & religionem erga ea, quæ Dei ſunt: præparavit enim theſauros immenſos, ut magnificentiſſimum Templum ædificaretur; uti habetur *lib.* 1. *Paralip. cap.* 22. *v.* 14.: *Ecce ego paupertate mea præparavi impenſas Domus Domini; auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum; æris vero & ferri non eſt pondus, vincitur enim numerus magnitudine; ligna & lapides præparavi ad univerſa impendia*. Hujus veſtigiis, quantum potuit, inhærens S. Henricus Imperator Bambergenſem eccleſiam fundavit, & alias Epiſcopales Sedes reparavit, quemadmodum habetur in bulla Canonizationis, cum qua conſonant, quæ ex ejus Actis apud Surium leguntur eruta ex manuſcriptis codicibus, & edita per Jacobum Gretſerum: *Cumque Chriſtianiſſimus Rex Poloniam, Bohemiam, & Moraviam tributarias feciſſet; ob reverentiam Sancti Laurentii Martyris, conculcationem & deſtructionem Merſeburgenſis eccleſiæ cœpit pio intuitu miſericordiæ & pietatis reſpicere, & ad nihilum redactam in ædificiis, & miniſterialibus, in ſæcularibus poſſeſſionibus, in Eccleſiaſticis ornamentis, in priſtinum gradum Pontificalis dignitatis, ſicut Deo & Sancto Laurentio voverat, ſtuduit reſtaurare; nec prius ab operibus miſericordiæ deſtitit, quoadusque ad antiquum ſtatum dignitatis, & priſtinum honorem religionis ex integro perduceretur*. Sanctus Stephanus I. Rex Hungarorum, ut eſt in ejus vita apud eumdem Surium, primus Hungariam ad Chriſti Fidem convertit, & primus eccleſias ibidem erexit, provincia diſtributa in decem

cem Epiſcopatus, erectaque Eccleſia Strigonienſi in Metropolim, petita a ſummo Pontifice facultate; in civitate, quæ Alba dicitur, inſignem condidit baſilicam Beatiſſimæ Virginis; in urbe Hieroſolyma Monachorum cœnobium exſtruxit, ditavitque vineis & prædiis, unde eis quotidiani victus copia ſuppeteret; in urbe regia Conſtantinopolitana mirifici operis eccleſiam fabricavit; & Romæ ſub Protomartyris Stephani titulo duodecim Canonicorum collegium condidit, rebuſque neceſſariis inſtruxit, addito hoſpitio Hungarorum, qui orationis cauſa Romam ad Beati Petri Apoſtolorum Principis limina venirent. S. Eduardus Rex Anglorum votum emiſerat peregrinationis ſuſcipiendæ ad limina Apoſtolorum. Urgente ex ejus abſentia periculo ſeditionum, ſummus Pontifex eum a voto abſolvit; ita tamen, ut expenſas, quas ad iter paraverat, pauperibus erogaret, & cœnobium Monachorum in honorem Sancti Petri Apoſtolorum Principis aut novum conſtitueret, aut vetuſtum repararet & augeret, conſtituta de ſuis reditibus Monachis alendis annona. Monaſterium ædificiis ac poſſeſſionibus regali liberalitate ab eo auctum eſt, impetrata a Nicolao Pontifice confirmatione earum, quas fecerat, donationum, obtentaque novorum inſignium privilegiorum conceſſione pro Abbate, & Monachis. Gaufridus *in vita S. Ludovici Regis Francorum* teſtatur, ab eo exſtructas domos & hoſpitalia, monaſteria Religioſorum, multa Dominicanorum & Franciſcanorum condita a fundamentis cœnobia, in qualibet civitate & caſtello Regni ſui domos congruas & opportunas paratas, ut in eis pauperes cæcitate laborantes vivere poſſent, certis aſſignatis proventibus; Abbatiam denique Regii Montis Ciſtercienſis Ordinis ab eo conditam, & ditatam. Beatus Ferdinandus III. Caſtellæ & Legionis Rex, capta Hiſpali, templum Maurorum expiatum, & Chriſtianorum dedicatum Sacris inſigni Archiepiſcopatu, honeſtiſſimo Canonicorum & Dignitatum collegio regia & religioſa liberalitate exornavit, & alia deinde in urbe templa & cœnobia erexit. Beatus denique Amedeus III. Dux Sabaudiæ magnificentiam ſuam & pietatem demonſtravit in publicis ædificandis hoſpitalibus & monaſteriis, in ornandis & pretioſa ſupellectile ditandis eccleſiis, auro, argento, & gemmis ad colendam memoriam Principis Apoſtolorum erogatis.

15 Succedit obedientia erga Romanum Pontificem. Theophilus Raynaudus *tom. 15. in opere, cui titulus,* Heteroclita ſpiritualia, *pag.* 248. agens de ſanctitate Clodovei (quem ipſe Ludovicum appellandum eſſe contendit) Regis Francorum a S. Remigio Epiſcopo Remenſi baptizati, hæc habet: *Obſervantiam vero in Sedem Sancti Petri, quæ obſervantia eſt germanus character Catholiciſmi, prodidit Clodoveus, tranſmiſſa ad Hormiſdam Papam corona magni pretii.* Caroli M., Ludovici Pii Imperatoris & Regis Francorum, & multorum in Regno Galliæ Succeſſorum venerationem, obedientiam, & merita erga Sedem Apoſtolicam ex Eccleſiæ annalibus longa proſequitur oratione Mauclerus *de monarchia tom. 2. quarta parte, lib. 7. cap. 5. & plurib. ſeqq.* In vita S. Henrici Imperatoris memorantur, quæ ab ipſo præſtita

præſtita ſunt, ut debitam exhiberet Benedicto VIII. ſummo Pontifici venerationem, & cum ipſe Romam acceſſit, & cum Benedictus Alemanniam ingreſſus eſt, ut Bambergenſem Eccleſiam viſitaret. Innocentius II. S. Leopoldum Auſtriæ Principem venerationis erga Romanum Pontificem cauſa peculiarem Sancti Petri Filium appellavit, ut in bulla Canonizationis legitur. Inter alia denique monita, quæ S. Ludovicus Galliæ Rex quaſi hereditariam ſucceſſionem teſtamento filio ſuo reliquit, præcipuum eſt illud: *Sis devotus & obediens matri noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & ſummo Pontifici tamquam Patri ſpirituali*; ita ut aut apocrypha omnino habenda ſit *Pragmatica ſanctio*, quæ ejus nomine circumfertur, aut ſaltem tali nota inurendus ſit *articulus*, in quo nonnulla ſanciuntur parum honorifica ſanctæ Sedi, utcumque ſcripſerit Natalis Alexander *in hiſtor. Eccleſ. ſæc.* XIII. *&* XIV. *tom.*7. *pag.*289. ubi, rejecta reliqua parte Pragmaticæ, *ultimum* tantum *caput* admittit tanquam verum. Contra univerſæ Pragmaticæ veritatem facit, quod ea tantum lucem aſpexit anno 1461., duobus videlicet ſæculis poſt obitum S. Ludovici, tunc cum Senatus Pariſienſis confugit ad Ludovicum XI., & quod de ea nunquam habita eſt mentio, cum memorabiles illæ diſſenſiones vigerent inter Bonifacium VIII. ſummum Pontificem, & Philippum Pulcrum Galliæ Regem, licet utrinque plura, quam oportebat, ſcripta ſint, & millies ſe obtulerit occaſio Pragmaticam allegandi, quemadmodum bene animadvertit Thomaſſinus Auctor Gallus *de vet. & nov. Eccl. diſcipl. part.*2. *lib.*2. *cap.*33. *num.*4. & *part.*3. *lib.*1. *cap.*43. *ſub num.* 17. *§. Adde & viris*. Contra veritatem vero ultimi articuli facit, quod Pragmatica pluries ſine eo typis impreſſa eſt; quod tempore ſuppoſitæ editionis S. Ludovicus ex ſummi Pontificis conſilio ſe parabat ad ſecundam expeditionem in Terram ſanctam; & quod tunc temporis Eccleſiæ Romanæ præerat Clemens IV. natione Gallus, ab omni avaritia, & carnali in cognatos affectu alieniſſimus, quorum occaſione Bona Eccleſiaſtica ſæpe cumulantur & dilapidantur; ita ut inveriſimile omnino ſit, ſuo Edicto ſanctum Regem ſiſtere voluiſſe aſſertam Romanæ Curiæ rapacitatem, Beneficiorumque & Bonorum Eccleſiaſticorum uſum, cum poſſet ad ipſum ſummum Pontificem confugere, eique ſui Regni damna, ſi quæ eſſent, exponere; cum, ſi quid tunc temporis exigebatur ab Eccleſia Gallicana, non ob alium finem exigeretur, quam ad parandum ipſi Regi ſubſidium in bellica expeditione. Præterquamquod ecquis eſt, qui ſibi ſuadere poſſit, Regem, qui anno ſubſequenti monitum modo relatum filio dedit, quique, adducto avi ſui Philippi Auguſti exemplo, qui ab Eccleſiaſticis injuriam ſibi fieri malebat, quam cum eis contendendo Eccleſiam ſcandalizare, hæc addidit: *Sis diligens, quod omnes Subditi tui juſtitia & pace fruantur, maxime autem perſonæ Eccleſiaſticæ & Religioſæ*; & paulo poſt: *Ama igitur, o fili, perſonas Eccleſiaſticas, & ſerva pacem eorum, quantum poteris*, Regem, inquam, potuiſſe anno proxime antecedenti articulum eum edere Romano Pontifici, ſanctæ Sedi, & Eccleſiaſtico cœtui injurioſum? Legi poteſt Auctor Gallus *in tract. de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ lib.*1. *cap.*15. 16 Ad

Digitized by Google

16 Ad bella quod attinet, legi poſſunt fuſe deducta apud Hugonem Grotium *de jure pacis, & belli lib.* 1. *cap.* 2. ut oſtendatur, bellum Divino juri non repugnare, hoc eſt nec veteri, nec novo Teſtamento. *Auferam* (minatus eſt Deus populo ſuo ingrato, & ſuorum beneficiorum oblito) *auferam fortem, & virum bellatorem, Judicem, & Prophetam*, quorum loco *effeminati dominabuntur eis,& corruet populus*: uti habetur apud Iſaiam *cap.* 3. Quapropter Reges etiam ſancti bellarunt pro Fide & ejus propagatione, pro tutamine dignitatis, pro defenſione ſuæ ditionis, & ſuorum populorum tutela; uti animadvertit Scacchus *loc. cit. ſect.* 6. *cap.* 2. Immo Theologi paſſim docent, teneri Principes aliquando ſub pœna culpæ mortalis gerere bellum non ſolum ad defenſionem, ſed etiam ad offenſionem, urgente videlicet periculo temporali, aut ſpiritali ſuorum populorum; uti videri poteſt apud Schiaram *in Theologia bellica lib.* 1. *difficult.* 7. Joſaphat Rex pugnavit cum Moabitis, & Ammonitis, qui ſibi Syros adjunxerant. Rex Ezechias bellum geſſit cum Sennacherib Rege Aſſyriorum. Judas Machabæus, de cujus in Deum pietate hæc habentur 2. *Machabaor. cap.* 15. *v.* 18. *Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis minor ſolicitudo; maximus vero & primus pro ſanctitate timor erat Templi*, ſtrenue adverſus hoſtes pugnavit. Plenæ ſunt ſacræ Litteræ virtute bellica fortium & illuſtrium Ducum, qui prælia præliantes pro Deo, pro ejus Lege, & cultu, juſtiſſimi atque religioſiſſimi judicati ſunt. Philo Judæus in fine *libri primi de vita Moyſis* illorum bella, juſtiſſima nominando, prædicavit. Similia habentur apud Origenem *homil.* 26. *in Joſue, cap.* 31. & S. Ambroſius *lib.* 1. *officiorum, cap.* 19. bona certamina Moyſis, Joſue, Gedeonis, & aliorum probatæ fidei Ducum victoriis nobilitata commemoravit. Theodoſius Imperator, cognita morte Valentiniani Imperatoris, & Eugenii tyrannide, in Europam exercitum traduxit. Tiberius Imperator, cujus ſuperius mentio habita eſt, ingentem coegit exercitum centum quinquaginta turmarum equitum lectiſſimorum, quorum armis Choſroam penitus profligavit. Celebre eſt evitandi prælii cauſa duellum oblatum a S. Wenceslao Rege Bohemiæ Ladislao Curimenſi Principi, in quo Angelorum miniſterio Ladislai contumaciam in obſequium convertit. Henricus I. Romanorum Imperator adverſus Poloniam, Bohemiam, & ceteras adjacentes regiones Sclavorum, qui fines Regni ſui vaſtabant, militem paravit. S. Stephanus I. Hungarorum Rex caſtra movit adverſus Conradum Imperatorem, qui, tranquillitate perturbata, Pannoniæ infeſta tulerat ſigna. Expeditiones S. Ludovici Galliarum Regis in Terram ſanctam, bella, captivitas ejus omnibus notiſſima ſunt. Notiſſima quoque ſunt bella adverſus Mauros a B. Ferdinando III. Rege Caſtellæ & Legionis ſuſcepta, & feliciter expedita: & apud Hiſtoricos habetur, Amedeum III. Ducem Sabaudiæ miſiſſe in Peloponneſum exercitum ſatis copioſum, ut ea regio a Turcarum furore defenderetur; promptum quoque & paratum ſe exhibuiſſe ad opes & vitam fundendam, cum ſummus Pontifex Pius II. Concilio Mantuano præſidens

Digitized by Google

Principes Chriſtianos ad bellum ſacrum contra Mahumetanos invitavit ; & exercitum demum coegiſſe, ut Regnum Cypri, ſi poſſet, recuperaret, quod, expulſo Ludovico a Sabaudia Rege legitimo, Soldanus Ægypti invaſerat auxilio potiſſimum Jacobi nothi Nicoſiæ Epiſcopi, qui, dimiſſa dignitate Epiſcopali, ei adhæſerat. B. Petrus Damiani non probaſſe viſus eſt, quod S. Leo Papa IX. adverſus Normannos bellum geſſerit, ut *in epiſt.9. ad Oldericum Epiſcopum Firmanum lib.4.* legitur, ubi etiam negare videtur, Romano Pontifici jus eſſe gladii temporalis. De hac Beati ſententia judicium profertur a Cardinali Baronio *ad an.*1053. *num.*10. ubi de Bennone ſchiſmatico loquens, ait: *Sicut iſte non eſt audiendus, ita quæ Petrus Damiani in his, adverſus eumdem Leonem militaribus copiis ſe miſcentem ſcripſit, in his quæ aſſerit examinanda ſunt an in omnibus veritate ſubſiſtant. Cum enim ipſe eſſet mœrens animo, ac lugens eremi incola, quod frequenter audiret, Epiſcopos aliquos in Galliis atque Germaniis galeatos ac loricatos ad bella procedere, facinus execratus ſcripſit epiſtolam ad Firminum Epiſcopum, qua deplorans mundi hujus mala, præcipue vero diſcordias oboriri ſolitas inter Imperatores atque Pontifices, ſic vult munera eorum eſſe diſtincta, ut nec Imperatores attingant, quæ ſunt Sacerdotum, nec Sacerdotes, quæ ſunt Imperatorum, ut bella tractare, & alia id genus, quæ ipſis omnino reſervat.* Tum recitatis epiſtolæ verbis, addit *num.*14. *Hucuſque de his Petrus Damiani, cui Catholica dogmata penitus adverſantur, quibus hæreſis errore notantur omnes, qui ab Eccleſia Romana Cathedra Petri e duobus alterum gladium auferunt, nec, niſi ſpiritualem, concedunt.* Cardinali Baronio adhæret Cardinalis Bellarminus in opere *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, dum loquitur de B. Petro Damiani. De utroque gladio ita loquitur S. Bernardus *lib.4. de conſideratione cap.3. col.444. vol.1. oper.*, alloquens Eugenium III. *Aggredere eos* (ſermo eſt de perverſis Chriſtianis, qui ſuis ſeditionibus Eccleſiæ pacem turbabant) *ſed verbo, non ferro. Quid tu denuo uſurpare gladium tentes, quem ſemel juſſus es reponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat, non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis ſic*: Converte gladium tuum in vaginam. *Tuus ergo & ipſe, tuo forſitan nutu, etſi non tua manu, evaginandus. Alioquin, ſi nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus Apoſtolis*, Ecce gladii duo hic, *non reſpondiſſet Dominus*: Satis eſt, *ſed*, Nimis eſt. *Uterque ergo Eccleſiæ, & ſpiritalis ſcilicet gladius, & materialis; ſed is quidem pro Eccleſia, ille vero & ab Eccleſia exercendus eſt; ille Sacerdotis, is Militis manu, ſed ſane ad nutum Sacerdotis, & juſſum Imperatoris.* De utroque prædicto gladio eodem modo ſentiunt ſummi Pontifices Gregorius IX. *in epiſtola ad Germanum Patriarcham Conſtantinopolitanum*, &Boniſacius VIII. *in cap. Unam ſanctam, de majorit. & obed.* Ceterum B. Petrum Damiani materialem gladium ſummo Pontifici non abſtuliſſe, ſed tantum S. Leonis IX. ſactum reprobaſſe, qui in Apuliam perrexerat, & expeditioni militari adverſus Normannos interſuerat (a qua nec victor evaſit, ſed, fugato partim, & partim occiſo exercitu, in quodam caſtello ab eis obſeſſus eſt) pluribus oſtendere conantur Cajetanus *in ſcholiis ad cit.*

ad cit. epiſtolam; Advocatus Thomas Montecatinius in reſponſionibus ad meas animadverſiones, dum ego Promotoris Fidei officio fungens reſiſterem petitioni Ordinis Camaldulenſis, qui Officium & Miſſam B. Petri Damiani ſub ritu Doctoris petebat, de quo infra; & Pater Vitalis Martius in reſponſione ad quæſtiones Vallumbroſanas Fidelis Soldani *cap.* 10. *num.* 19. *& ſeqq.* Autumavit igitur B. Petrus competere quidem Romano Pontifici etiam materialem gladium, ſed eum vel propria manu, vel aliorum ſe præſente & tanquam belli Duce mandante, non eſſe adverſus hoſtes exerendum. In citata epiſtola idem Damianus objicit S. Leoni IX. factum S. Gregorii: *Numquid hoc legitur vel egiſſe, vel litteris docuiſſe Gregorius, qui tot rapinas ac violentias a Longobardorum eſt feritate perpeſſus?* Ille enim *in epiſtola ad Sabinianum*, de qua *in can. Si in morte* 23., *quæſt.* 8. ſic loquitur: *Si in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diviſa; ſed, quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miſcere formido*. Quæ S. Gregorii verba, ſi una cum ceteris ejus factis ſedulo ponderentur, ſupra indicatæ explicationi non obſtant, quemadmodum Gratianus poſt *can. Ut pridem*, & *can. Suppliciter* 23. *quæſt.* 8. bene proſequitur: *In regeſto etiam legitur, quod Beatus Gregorius civibus Thuſciæ, ut contra Longobardos arma pararent, mandavit, & militibus ſtipendia decrevit. Hoc ergo exemplo, & præmiſſis auctoritatibus claret, quod Sacerdotes, etſi propria manu arma arripere non debeant, tamen vel his, quibus hujuſmodi officia commiſſa ſunt, perſuadere, vel quibuslibet, ut ea arripiant, ſua auctoritate valeant imperare*. Pater Chriſtianus Lupus *ad Concilia generalia & provincialia tom.* 3. *pag.* 365. quærit, quiſnam Romanorum Pontificum primus aſſumpſerit jus gladii, nec alienum ad ſui defenſionem vocaverit, ſed proprium conſcripſerit exercitum. Famigeratam profert epiſtolam Leodienſium adverſus Paſchalem II. in qua dixerunt, fuiſſe S. Gregorium VII. Porro, S. Gregorium VII. militiam habuiſſe, pluribus oſtendit idem Lupus; at, S. Leonem IX. militaſſe, & ſic ante tempora S. Gregorii VII. Romanos Pontifices probat habuiſſe militiam, concluditque, Gregorium VI. auctorem fuiſſe militiæ Papalis, cum Italia latronibus plena eſſet, Laici omnes S. Petri poſſeſſiones invaſiſſent, Papalis excommunicatio ſperneretur, & Henricus III. Imperator Germanicis bellis occupatus auxilium negaret; & tandem ait, nullum Romanum Pontificem armatum unquam exercitum duxiſſe, niſi S. Leonem IX. & Joannem XI. qui, teſte Luitprando Ticinenſi, cum juvenis eſſet, ſe ſpectandum populis exhibuit clypeo & lorica indutum, ſed ſine militia, quæ tunc nulla erat in Eccleſia Romana.

17 Verum, utcunque ſit de his, noſtri non eſt inſtituti ea recenſere, quæ neceſſaria ſunt, ut bellum juſtum dici poſſit, & quæ in bello etiam juſto cavenda ſunt: paucis enim omnia indicantur a D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 40. *art.* 1. ubi docet, tria ad juſtum bellum requiri, auctoritatem videlicet Principis, cujus mandato bellum geritur; cauſam juſtam, ut ſcilicet illi,

 con-

contra quos bellum movetur, oppugnationem mereantur; & rectam bellantium intentionem, ſcilicet ut bonum promoveatur, vel ut malum vitetur. Tantum monitum afferemus S. Ludovici filio datum, quod Joinvilius *cap.* 89. ex Actis Collegii Rationalium in urbe Pariſienſi in ejus vitam inſeruit: *Cave, bellum geras adverſus Chriſtianum quemquam, niſi ex multorum conſilio, & ita, ſi bellum evitare non poſſis. Quod ſi bellum habeas, abſtine ab Eccleſiaſticis, & iis, qui tibi nihil nocuerunt.* Sanctus hic loquitur de bello adverſus Chriſtianos, quod ſuſcipi ex ſola neceſſitate vult: at res aliter ſe habet, cum agitur de expeditione adverſus Infideles; ipſe enim S. Ludovicus vivificæ Crucis ſignaculum in Terræ ſanctæ ſubſidium aſſumpſit, & fere cum toto exercitu in Soldani & Saracenorum manus incidit. Cumque in conventionibus ſubinde propoſitis additum fuiſſet, ut ipſe Dei negaret Filium, & extra Fidem ejus eſſet, ſi conventiones a ſe factæ non ſervarentur, id afferere forti animo recuſavit, fruſtra obnitentibus Pictaviæ & Andaviæ Comitibus eo potiſſimum obtentu, quod ei & ceteris Chriſtianis mortis periculum immineret. Oblatum quoque ipſi fuit, ut e carcere exiret, ceteris Chriſtianis remanentibus in vinculis donec pecunia pro eorum liberatione ſoluta eſset; at ſanctus Rex prompte reſpondit, ſe in carcere, donec ſolutio ſacta eſset, manere velle, Chriſtianis aliis libertati priſtinæ reſtitutis. Cum ipſo tandem liberatus exercitus fuit, & ad ſuum Regnum remeavit; ubi poſt aliquot annos ad incrementum Catholicæ Fidei, & liberationem Terræ ſanctæ votis ardentibus adſpirans, in ipſius Terræ ſubſidium iterum ſignum Crucis aſsumpſit. Ad regiones Infidelium feliciter pervenit; adverſus Saracenos pugnavit; & ob labores multos, quos tulit, morbo oppreſsus ad Dominum migravit. Apud Othonem Friſingenſem *lib.* I. *de Frid. cap.* 34. *& ſeq.* habetur, Ludovicum juniorem Francorum Regem Principibus Regni aperuiſse conſilium ad Loca ſacra pergendi. Regni Principes S. Bernardum conſulendum decreverunt, ipſeque acceſſitus cum reſpondiſſet, tanti momenti negotium ad Romani Pontificis examen eſſe referendum, & Eugenius Pontifex annuiſſet, excitatis ad tranſmarinam expeditionem multorum animis, Deo permittente, expeditio non ex voto ſucceſſit. *Pax* (inquit) *& non eſt pax. Promiſimus bona, & ecce turbatio*; verba ſunt S. Doctoris *lib.* 2. *de conſiderat. ad Eugenium cap.* I. *col.*421. Quanta autem fuerit ejus triſtitia ſuper hoc, patet tum ex *ep.*288. quam in lecto forſan ex animi ægritudine decumbens hac de re ſcripſit, tum ex *epiſtola* Joannis Abbatis Caſemarii ad Bernardum ipſum, quæ eſt *inter Bernardinas* 386. *vol.*I. *oper.* in qua virum ſanctum, quem ob ſiniſtrum expeditionis eventum audierat afflictum, conſolatur. S. Auguſtinus *in epiſt.*189. *num.*4. (*tom.*2. *col.*698.) *ad Bonifacium Comitem Africæ* ait, errorem maximum eſſe, aſſerere, nullum hominem caſtris & armis aſſuetum, gratum eſſe Deo: *Noli exiſtimare, neminem Deo placere poſſe, qui in armis bellicis militat. In his erat Sanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit teſtimonium: in his etiam plurimi illius temporis Juſti: in his erat & ille Centurio,*

qui

qui Domino dixit: Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum. Porro qui plura vellet de cauſis juſtis bellorum, & de his, quæ caveri debent in bellis a Principibus Chriſtianis, legere poſſet Maucleruin *de monarchia ſæculari Chriſtiana 3. part. lib. 5. cap. 8. & ſeqq. uſque ad finem*.

18 Omnia, quæ hucuſque dicta ſunt, & quæ pro capitis complemento dici poſſent, de juſtitia ſervanda, & bono exemplo Subjectis exhibendo, tum etiam quæ de uxoribus Regum addenda forent, collecta ſunt in Pontificali Romano *de benedictione & coronatione Regis*. Antiſtes enim Regem coronandum admonet, dicens: *Primum pietatem ſervabis. Dominum Deum tuum tota mente, ac puro corde coles. Chriſtianam religionem ac Fidem Catholicam, quam ab incunabulis profeſſus es, ad finem uſque inviolatam retinebis, eamque contra omnes adverſantes pro viribus defendes. Eccleſiarum Prælatis, ac reliquis Sacerdotibus condignam reverentiam exhibebis. Eccleſiaſticam libertatem non conculcabis. Juſtitiam, ſine qua nulla ſocietas diu conſiſtere poteſt, erga omnes inconcuſſe adminiſtrabis, bonis præmia, noxiis debitas pœnas retribuendo. Viduas, pupillos, pauperes, ac debiles ab omni oppreſſione defendes. Omnibus te adeuntibus benignum, manſuetum, atque affabilem pro regia tua dignitate te præbebis. Et ita te geres, ut non ad tuam, ſed ad totius populi utilitatem regnare, præmiumque benefactorum tuorum non in terris, ſed in cælo exſpectare videaris*. In traditione gladii evaginati Antiſtes proſequitur: *Accipe gladium de altari ſumptum per noſtras manus, licet indignas, vice tamen & auctoritate ſanctorum Apoſtolorum conſecratas, tibi regaliter conceſſum, noſtraque benedictionis officio in defenſionem ſanctæ Dei Eccleſiæ divinitus ordinatum; & memor eſto ejus, de quo Pſalmiſta prophetavit dicens*: Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime: *ut in hoc per eumdem vim æquitatis exerceas, molem iniquitatis potenter deſtruas, & ſanctam Dei Eccleſiam, ejuſque Fideles propugnes ac protegas, nec minus ſub fide falſos, quam Chriſtiani nominis hoſtes execreris ac diſpergas, viduas & pupillos clementer adjuves ac defendas, deſolata reſtaures, reſtaurata conſerves, ulciſcaris injuſta, confirmes bene diſpoſita; quatenus hæc agendo, virtutum triumpho glorioſus, juſtitiæque cultor egregius cum mundi Salvatore ſine fine regnare merearis*. Verba Antiſtitis, quibus coronandum Regem admonet, repetuntur *in benedictione & coronatione Reginæ*. Cum ei dat coronam, hæc habet: *Accipe coronam gloriæ, ut ſcias, te eſſe conſortem Regni, populoque Dei ſemper proſpere conſulas, &, quanto plus exaltaris, tanto amplius humilitatem diligas & cuſtodias in Chriſto Jeſu Domino noſtro*: &, cum dat ei ſceptrum, ait: *Accipe virgam virtutis ac veritatis, & eſto pauperibus miſericors & affabilis, viduis, pupillis, & orphanis diligentiſſimam curam exhibeas*. Et hæc ſunt præcipua, quæ præter cetera omnibus in Sanctorum album referendis communia, ponderanda eſſe videntur in cauſis Servorum Dei, qui, dum viverent, regali dignitate fulſerunt: & qui plura ad rem, de qua nunc agitur, cumulata, allatis undique exemplis & auctoritatibus, legere vellet, manum admoveat *ad tom. 1.* Maucleri *de monarchia part. 3. lib. 1. uſque ad 7*.

19 Bina extant Concilia, Pariſienſe videlicet ſextum, & Aquiſgranenſe ſecun-

Digitized by Google

ſe ſecundum, in quibus plura ſtatuuntur ad noſtrum inſtitutum pertinentia. *In cap.* quippe 1. & 2. Concilii ſexti Pariſienſis ex S. Iſidoro dicitur, Regum miniſterium maxime poſitum eſſe in Eccleſiæ tuitione; *cap.* 3. Judices miniſtroſque probos a Regibus eligendos docet, alioquin ipſos coram ſupremo Judice reos fore; *cap.* 4. docet, pietatem, juſtitiam, & miſericordiam eſſe Regni fundamentum; & *cap.* 5. monet Reges, ut Regnum ſibi a Deo traditum credant, illudque ſecundum ejus voluntatem gubernare ſatagant: demum *in cap.* 3. ſecundi Concilii Aquiſgranenſis viginti quinque canones continentur, quorum plerique gemini ſunt iis, qui in ſupradicto ſexto Concilio Pariſienſi conditi leguntur.

CAPUT XXXVII.

De advertendis in cauſis Virginum, Conjugatorum, Viduarum, atque Peregrinorum.

1 PLura in ſuperioribus dicta ſunt de caſtitate Virginum, Conjugatorum, atque Viduarum, quæ iccirco abſonum eſſet hic repetere. Theophilus Raynaudus *tom.* 8. *in opere de titulis cultus ſpecialis Sanctorum pag.* 559. longum recenſet catalogum Sanctorum Conjugatorum, Conjugum in conjugio virginum, Virginum extra conjugium, & Sanctorum atque Sanctarum, qui, mortuis marito, aut uxore, in viduitate perſtiterunt. Idem Auctor *punct.* 14. *pag.* 574. inter Virgines in conjugio recenſet juxta aliquorum ſenſum (quem tamen ipſe non amplectitur) S. Joannem Euangeliſtam, quem volunt fuiſſe ſponſum, ſed abſque conjugii uſu, e nuptiis in Cana Galileæ a Chriſto abductum. S. Auguſtinus *in præfat. in Joannem Euangeliſtam* hæc habet: *Iſte ſiquidem eſt Joannes, quem Dominus de fluctivaga nuptiarum tempeſtate vocavit, & cui Matrem virginem virgini commendavit.* Ex quorum contextu verborum manavit opinio, S. Joannem Euangeliſtam fuiſſe maritum, & virginitatem in matrimonio ſervaſſe. Subſcribere videtur D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 186. *art.* 4. ubi, propoſita quæſtione, an perpetua continentia requiratur ad perfectionem Religionis, poſtquam firmavit, perfectionem non ſolum paupertatis, ſed etiam continentiæ introductam eſſe a Chriſto Domino, ſubjicit *ad primum*: *Et ne alicui ſpes perveniendi ad perfectionem tolleretur, aſſumpſit ad perfectionis ſtatum etiam illos, quos invenit matrimonio junctos. Non autem poterat abſque injuria fieri, quod viri uxores desererent, ſicut abſque injuria fiebat, quod omnes divitias derelinquerent. Et ideo Petrum, quem invenit matrimonio junctum, non ſeparavit ab uxore. Joannem tamen volentem nubere, a nuptiis revocavit.* At, cum S. Auguſtinus in fine citati operis ſatis aperte indicet, S. Joannem a nuptiis vocatum, non quod reliquerit uxorem quam duxerat, ſed quia eam prorſus non acceperat, *plus amatum, quod neque uxorem duxerit, & ab ineunte pueritia caſtiſſimus vixerit*; adhærendum eſſe videtur communi Veterum ſententiæ,

tentiæ, quæ eum cælibem fuiſſe affirmat. Legi poteſt Cardinalis Baronius *ad an.31. num.30. & ſeqq.* Memoratam ſententiam amplectuntur ex Patribus Epiphanius *hæreſ.*58. §.4. Chryſoſtomus *de virginitate cap.*82. Caſſianus *collat.16. cap.* 14. Ambroſius *de inſtit. Virg. cap.* 7. Paulinus *epiſt.* 50. Exemplis autem relatis *ſuperiori cap.* 24. *num.* 57. eorum qui virginitatem in matrimonio ſervarunt, addi poteſt illud S. Amonis, qui, uxore conſentiente, cum ea vixit decem & octo annis, nec matrimonium unquam conſummavit; ut in ejus vita legitur apud Palladium *in hiſtoria Lauſiaca*.

2 De Mulieribus conjugatis Guyet *de feſtis propriis SS. lib.* 2. *cap.* 8. *quæſt.*28. ita loquitur: *Non ad exprobrandum dixerim, nullas hujuſmodi reperiri in tabulis Eccleſiaſticis, ſed, neſcio quo id fato accidit, ut omnes vel maritis ſuperſtites fuerint, adeoque ad Viduarum ſtatum pertineant, vel maritis ipſis adjuncta una ſimul cum iis, eademque die recolantur.*

3 Theophilus Raynaudus loco ſupra citato, *puncto* videlicet 14. *num.*4. inter ſanctas Viduas recenſet S. Mariam Magdalenam. Ex nonnullis enim monumentis autumat, mortuo marito, viduam juvenem, & ſui dominam licentius aliquanto vixiſſe, quam deceret piam mulierem, non vero quibuſvis, aut etiam pluribus ſui copiam feciſſe, ob Marthæ ſororis & Lazari fratris convictum, ac teſtatam Magdalenæ nobilitatem. At, licet in Eccleſia Occidentali a ſæculo VII. invaluerit opinio, unam eamdemque feminam fuiſſe eam, quæ Jeſu Chriſti pedes in ædibus Simonis Leproſi unguento ſovit, quæque pretioſo unguento perſudit caput ejuſdem in Bethania, dum apud Lazarum diverſaretur; cum tamen non deſint, qui Mariam Magdalenam, Mariam ſororem Marthæ, & Feminam criminoſam doceant tres fuiſſe inter ſe diſtinctas mulieres; aliique velint, Mariam Magdalenam, & Feminam criminoſam unam eamdemque feminam eſſe, ſed a Maria ſorore Marthæ diſtinctam, eo potiſſimum obtentu, quod Peccatricis nomen, quo in Euangelio compellatur, proſtitutam mulierem deſignans, alienum omnino ſit ab ea mulieris indole, & ab iis geſtis, quæ ſorori Marthæ tribuuntur, quemadmodum late explicat Auguſtinus Calmet *diſſert. in tres Marias*, hinc eſt, quod ſupra dictum S. Mariæ Magdalenæ exemplum Viduis tuto non ſuffragatur. Ceterum alia multa, & quidem notiſſima ſuffragantur, inter quæ illud B.Mariæ de Capite, vulgo nuncupatæ *de la Cabeza*, uxoris S.Iſidori Agricolæ, de qua *ſuperiori lib.*2. *cap.*24. §.27. Hæc enim ſuperſtes fuiſſe videtur marito, quemadmodum colligitur ex vita S.Iſidori Agricolæ Auctore Joanne Diacono edita a Bollandianis *ad diem* 15. *Maji cap.*2.

4 Ad inſtitutum ergo ut redeamus, multæ ſunt S. Hieronymi epiſtolæ, quæ rei, de qua nunc agitur, prodeſſe poſſunt. In epiſtolis ſiquidem ad Euſtochium, & ad Demetriadem docet, quomodo virginitatem debeant cuſtodire; in epiſtola ad Furiam, eam hortatur, ut in viduitate perſtet, & ad ſecundas nuptias non tranſeat; & in epiſtola ad Celantiam matronam, eam inſtruit, quomodo inter honores, divitias, & onera matrimonii vitam ſancte & religioſe ducat. In epiſtola itaque ad Euſtochium

22. *num.* 8.

22.*num.*8.*col.*92.*oper. tom* 1. ait, ad cuſtodiam virginitatis primum quidem abſtinendum eſse a vino: *Si quid itaque in me poteſt eſſe conſilii, ſi experto creditur, hoc primum moneo, hoc obteſtor, ut Sponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc adverſus adoleſcentiam prima arma ſunt Dæmonum*. Deinde a conſortio Matronarum *num.*16.: *Nolo, habeas conſortia Matronarum; nolo, ad nobilium domos accedas*;& num.17. *Sint tibi ſociæ, quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie eſt, quas & ætas probavit & vita*. Tum præcipit ſubjectionem parentibus, rarum egreſsum in publicum, & pœnitentiam *cit. num., col.*99. *Eſto ſubjecta parentibus, imitare Sponſum tuum. Raro ſit egreſſus in publicum &c. Accepto cibo, cum te in lectulo compoſitam dulcis libidinum pompa concuſſerit, arripe ſcutum Fidei, in quo ignitæ Diaboli extinguuntur ſagittæ.... Carnis amor ſpiritus amore ſuperatur, deſiderium deſiderio reſtinguitur*; & num.18. *Lava per ſingulas noctes lectum tuum, lacrymis tuis ſtratum tuum riga. Vigila, & ſis ſicut paſſer in ſolitudine*. Multa demum inſinuat de oratione *num.*37.: *Poſt hæc, quamquam Apoſtolus, orare nos ſemper jubeat, & Sanctis etiam ipſe ſit ſomnus oratio, ſic tamen diviſas orandi horas debemus habere, ut, ſi forte aliquo fuerimus opere detenti, ipſum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, ſextam, nonam, diluculum quoque, & veſperam, nemo eſt qui neſciat. Nec cibi ſumantur, niſi oratione præmiſſa; nec recedatur a menſa, niſi referatur Creatori gratia. Noctibus bis terque ſurgendum &c. Egredientes de hoſpitio armet oratio; regredientibus de platea oratio occurrat, antequam ſeſſio; nec prius corpuſculum requieſcat, quam anima paſcatur*.

5 *In epiſtola ad Demetriadem* 130. *num.* 4. *col.* 971. *loc. cit.* laudat rudem amictum, & victus continentiam, eoque magis, quod illa eſset nobilitate & divitiis pollens: *Incredibilis animi fortitudo, inter gemmas & ſericum, inter eunuchorum & puellarum catervas, & adulationem ac miniſteria familiæ perſtrepentis, & exquiſitas epulas, quas ampla domus præbebat abundantia, appetiſſe eam jejuniorum laborem, aſperitatem veſtium, victus continentiam*. Admirabundus refert, eam pro ſervanda virginitate oblatas reſpuiſse nuptias, aviæ & matris indignationem nihil metuentem, quæ etiam ſanctæ neptis & filiæ voluntati libentes poſtea præſtiterunt aſsenſum; ſic *num.*5.: *Cum jam nuptiarum appropinquaret dies, & futuro matrimonio thalamus pararetur, ſecreto & abſque arbitris, noctemque habens pro ſolatio, talibus ſe fertur armaſſe conſiliis: Quid agis, Demetrias? Cur pudicitiam tanto pavore defendis? Libertate opus eſt & audacia, quæ ſic in pace metuis, quid faceres in martyrio perpetiendo? Quæ tuorum vultum ferre non potes, quomodo ſuſtineres tribunalia Perſecutorum?* Præcepta poſtea ſubjicit, quibus ad ſanctitatem Virgo inſtruatur; initiumque ducit a pœnitentia, & a corporis mortificatione, quæ tamen moderata ſit, ut *num.*10.: *Poſt cogitationum diligentiſſimam cautionem, jejuniorum tibi arma ſumenda ſunt, & canendum cum David*: Humiliavi in jejunio animam meam, & cinerem tamquam panem manducavi. Et *num.*11. *Neque vero immoderata tibi imperamus jejunia, & enormem ciborum abſtinentiam, quibus ſtatim corpora delicata franguntur, & ante ægrotare incipiunt, quam ſancta conver-*

converſationis jacere fundamenta. Modum inſinuat, quo divitias ſuas debeat erogare, *num.*14. : *Alii ædificent eccleſias, veſtiant parietes marmorum cruſtis, columnarum moles advehant &c. non reprehendo, non abnuo. Unuſquiſque in ſenſu ſuo abundet. Meliuſque eſt hoc facere, quam repoſitis opibus incubare. Sed tibi aliud propoſitum eſt, Chriſtum veſtire in pauperibus, viſitare in languentibus, paſcere in eſurientibus, ſuſcipere in his qui tecto indigent, & maxime in domeſticis Fidei, Virginum alere monaſteria, ſervorum Dei, & pauperum ſpiritu habere curam, qui diebus & noctibus ſerviunt Domino tuo*. Hortatur, ut, licet nulla re indigeat, lanam habeat in manibus, & pollice ſtaminis fila deducat; ut non modo otium fugiat, ſed etiam aliquid habeat, quod Chriſto offerat, *n.*15. : *Hæc obſervans, & te ipſam ſervabis & alias, & eris magiſtra ſanctæ converſationis, multarumque caſtitatem lucrum tuum facies, Scriptura dicente*: In deſideriis eſt omnis anima otioſi. *Nec idcirco tibi ab opere ceſſandum eſt, quia, Deo propitio, nulla re indiges; ſed ideo cum omnibus laborandum eſt, ut per occaſionem operis nihil aliud cogites, niſi quod ad Domini pertinet ſervitutem. Simpliciter loquar. Quamvis omnem cenſum tuum in pauperes diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſius, niſi quod manibus tuis ipſa confeceris vel in uſus proprios, vel in exemplum Virginum ceterarum, vel quod aviæ, matrique offeras, majora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura*.

6 Alia plura *in cit. epiſtola ad Demetriadem* legi poſſunt. *In epiſtola* vero *ad Furiam* 54. bona refert viduitatis, & ad eam ſervandam hortatur his verbis, *num.*15. *col.*290. *loc. cit.*: *Si habes liberos, nuptias quid requiris? Si non habes, quare expertam non metuis ſterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori &c. Aut, ſi evenerit, ut ex ſecundo marito habeas filios, domeſtica oritur pugna, inteſtinum prælium. Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aſpicere oculis quos genuiſti. Clam porriges cibos: invidebit mortuo; &, niſi oderis filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quod ſi de priore uxore ſobolem habens domum te introduxerit, etiamſi clementiſſima fueris, omnes comœdi, & mimographi, & communes Rhetorum loci in novercam ſæviſſimam declamabunt. Si privignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis, ut venefica; ſi non dederis cibos, crudelis; ſi dederis, malefica diceris. Oro te, quid habent tantum boni ſecundæ nuptiæ, ut hæc mala valeant compenſare?* Exemplum proponit Annæ Propheteſſæ filiæ Phanuelis de tribu Aſer, quæ a ſua adoleſcentia uſque ad octoginta quatuor annos viduitatis onus ſuſtinens a Templo non receſſit, diebus ac noctibus inſiſtens jejuniis & obſecrationibus: monet, ut jejuniis ſe dedat & vigiliis, *num.*7. *Ardentes Diaboli ſagittæ, jejuniorum & vigiliarum rigore reſtinguendæ ſunt*. Ut pauperibus ſubveniat, *num.*12. : *Illis tribue divitias tuas, qui non phaſides aves, ſed cibarium panem comedant, qui famem expellat, non qui augeat luxuriam. Intellige ſuper egenum & pauperem. Omni petenti te da, ſed maxime domeſticis Fidei. Nudum veſti, eſurientem ciba, ægrotantem viſita*. Ut abſtineat a conſortio juvenum ſive domi, ſive extra domum, & ab omni luxu, *num.*13. : *Juvenum fuge conſortia. Comatulos, comptos, atque laſcivos domus tua tecta non videant. Cantor pellatur ut noxius. Fidicinas, & pſaltrias, &*

Digitized by Google

iſtiuſmodi chorum Diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex adibus tuis. Noli ad publicum ſubinde procedere, & ſpadonum exercitu praeunte, Viduarum circumferri libertate. Peſſimæ conſuetudinis eſt, cum fragilis ſexus, & imbecilla ætas ſuo arbitrio abutitur, & putat licere quod libet.

7 Demum *in epiſtola ad Celantiam matronam* 168., quæ ab ipſo petierat, quomodo vitæ ſuæ curſum dirigere deberet in conjugio conſtituta, ſic reſpondet, *num.* 2. *col.* 1089. *tom. cit. Petis namque, & ſolicite ac violenter petis, ut tibi certam ex Scripturis ſanctis præfiniamus regulam, ad quam ordines curſum vitæ tuæ, ut, cognita Domini voluntate, inter honores ſæculi, & divitiarum illecebras, morum magis diligas ſupellectilem, atque ut poſſis in conjugio conſtituta non ſolum conjugi placere, ſed etiam ei, qui ipſum indulſit conjugium.* Poſtquam autem multa protulit de obſervantia mandatorum Dei, docet moderationem in ſermone eſſe adhibendam, *num.* 18.: *Sit igitur intentus ac vigilans, & adverſus peccata ſemper armatus animus tuus. Sermo in omnibus moderatus & parcus, & qui neceſſitatem magis loquendi indicet, quam voluntatem. Ornet prudentiam verecundia; quodque præcipuum in feminis ſemper fuit, cunctas in te virtutes pudor ſuperet. Diu ante conſidera, quid loquendum ſit; & adhuc tacens provide, ne quid dixiſſe pœniteat. Verba tua ponderet cogitatio, & linguæ officium animi libra diſpenſet.* Humilitatem eſſe colendam, *num.* 20.: *Nihil habeas humilitate præſtantius, nihilque amabilius. Hæc eſt enim præcipua conſervatrix, & quaſi cuſtos quædam virtutum omnium; nihilque eſt, quod nos ita & hominibus gratos, & Deo faciat, quam ſi vitæ merito magni, humilitate infimi ſimus.* Illicita non eſſe patranda, quod licita quædam omittantur *num* 22.: *Cave, ne ſi jejunare, aut abſtinere cœperis, te putes jam eſſe ſanctam; hæc enim virtus adjumentum eſt, non perfectio ſanctitatis. Magiſque id providendum eſt, ne tibi hoc, cum licita contemnas, ſecuritatem quamdam illicitorum faciat. Quidquid ſupra juſtitiam offertur Deo, non debet impedire juſtitiam ſed adjuvare. Quid autem prodeſt, tenuari abſtinentia corpus, ſi animus intumeſcat ſuperbia? Quam laudem merebimur de pallore jejunii, ſi invidia lividi ſimus? Quid virtutis habet, vinum non bibere, & ira atque odio inebriari?* Addit, rationem habendam eſſe non conſcientiæ tantum, ſed famæ, & nihil eſſe committendum, quod aliis occaſionem ſuppeditet detrahendi, *num.* 23.: *Beatus eſt, qui tam ſancte tamque graviter diſpoſuit vitam ſuam, ut de eo ſiniſtri aliquid ne fingi quidem poſſit, dum adverſus obtrectatorum libidinem pugnat meriti magnitudo, nec fingere quiſquam auſus eſt, quod a nullo putat eſſe credendum. Quod ſi id aſſequi difficile atque nimis arduum eſt, ſaltem hanc adhibeamus vitæ noſtræ diligentiam, ne malæ mentes occaſionem inveniant detrahendi, ne ex nobis ſcintilla procedat, per quam adverſus nos ſiniſtra famæ flamma confletur: alioqui fruſtra iraſcimur obtrectatoribus noſtris, ſi eis ipſi obtrectandi materiam miniſtramus.* Hortatur tandem ut vacet orationi, *num.* 24.: *Eligatur tibi opportunus, & aliquantum a familiæ ſtrepitu remotus locus, in quem tu, veluti in portum, quaſi ex multa tempeſtate curarum te recipias, & excitatos foris cogitationum fluctus ſecreti tranquillitate componas. Tantum ibi ſit Divinæ lectionis ſtudium, tam crebræ orationum vices, tam*

firma & preſſa de futuris cogitatio, ut omnes reliqui temporis occupationes facile hac vacatione compenſes.

8 Tranſcribendæ eſsent integræ S. Hieronymi epiſtolæ, ſi, quæcumque notatu digna ſunt, quæque ad Virgines, Conjugatas, aut Viduas pertinent, eſsent hic lectoribus exhibenda. Qui cetera ſcire cupit, citatas epiſtolas legere poterit. Nos tranſeamus ad ea, quæ ex Actis Canonizationum deſumuntur. Sæpe citatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 7. cap.* 1. præter cetera, quæ in omnibus Canonizandis requiruntur, monet, ſpecialiter eſse inquirendum in Virgine ſæculari, de cujus agitur Beatificatione & Canonizatione, qua promptitudine, facilitate, gaudio, & voluptate perpetuam virginitatem ſervare propoſuerit, qua animi fortitudine oblatas nuptias reſpuerit, quanto ſtudio ſolitudinem amaverit, quomodo corpori caſtigando ſtuduerit, ſacræ lectioni ſe dederit, ab hominum commercio abſtinuerit, veſtium vanitatem oderit, & erga pauperes miſericors fuerit.

9 Omnia hæc ſingula elucent in Actis earum Virginum, quæ in Beatarum & Sanctarum album relatæ ſunt. De S. Catharina Senenſi *apud Surium die* 29. *Aprilis* hæc habentur: *Quadam die ſecretum petiit locum, &, flexis utriſque humiliter genibus, ſic precata eſt Beatiſſimam Matrem Chriſti: O Virgo ſacratiſſima, quæ prima inter feminas perpetuam Domino virginitatem voviſti, qui te voluit eſſe matrem unici filii ſui, obſecro benignitatem tuam, ut, non attentis meritis meis, digneris mihi ſponſum dare filium tuum, quem totis animi viſceribus concupiſco; & ego promitto & illi & tibi, quod nullum umquam alium admittam ſponſum, ſed virginem me illi perpetuam conſervabo. Ita ſeptem annos nata, Chriſto ſponſo immortali ſuam dedicavit virginitatem, idque voto coram Deo ſolemni*. S. Ambroſius Sanctam Agnetem ſic exhibet alloquentem filium Præfecti Urbis, qui eam opibus, cultu pretioſo, & aliis muliebribus irritamentis ad nuptias ſolicitabat (*vita num.3. ap. Bollandianos ad diem* 21. *Jan. tom.2. pag.*351.): *Diſcede a me, fomes peccati* (virginitatem enim voverat) *nutrimentum facinoris, pabulum mortis, quia ab alio amatore præventa ſum &c. Ipſi me tota devotione committo, quem cum amavero, caſta ſum, cum tetigero, munda ſum, cum accepero, virgo ſum*. In bullis Canonizationum SS. Catharinæ Senenſis, & Claræ de Aſſiſio illuſtria extant exempla receſſus a mundi ſtrepitu, dum adhuc eſsent in puerili ætate, & antequam Religioni nomen darent. Cetera proſequitur Scacchus, allatis exemplis præteritarum Canonizationum, quæ apud eum legi poſsunt. Non videtur autem omittendum id, quod Beatus Raimundus de Capua ſcripſit de S. Catharina Senenſi, de abſtinentia videlicet a corporis cultu, & a mundo muliebri, dum adhuc eſset inter Sæculares: *Cœperunt & parentes, & germani ejus ignari propoſiti illius de ejus tractare conjugio. Mater quoque ad ſtudium excolendi corporis eam hortari, ut poſſet Procerum oculis eſſe gratior & amabilior. Sed illa memor voti ſui, licet id parentibus pro illorum reverentia celaret, nihil tale facere voluit; non enim hominibus, ſed Deo modis omnibus placere contendebat,*

bat. *Ferebat id mater ejus moleſte*, *&*, *cum per ſe illam movere non poſſet, filiam Bonaventuram*, *quam Catharina impenſe amabat*, *ut ei perſuaderet*, *hortata eſt*: *& illa quidem multis viis ejus tentans animum*, *tandem eo adduxit*, *ut daret operam aliquando corpori ornando*, *nihil tamen interim remittens de propoſito ſervandæ integritatis*. *Hanc autem culpam poſtea non ſemel tantis cum ſingultibus & lacrymis confeſſa eſt*, *ut videri poſſet graviſſimo ſe ſcelere obſtrinxiſſe*; *& ornatum corpori adhibere adeo enorme peccatum viſum eſt oculis Catharinæ*, *ut ſæpe dixerit*: *Ego quidem nec Tartarum puto ſufficere huic peccato puniendo*.

10 Succedunt Conjugati: & prætermiſſa quidem virginitate in matrimonio ſervata, de qua alibi actum eſt, ſæpe citatus Scacchus *ſect.6. cap.6.* ſapienter monet, in Dei Servis conjugatis, de quorum agitur Canonizatione, ſpecialiter eſſe inquirendum, quo ſtudio familiam in Dei timore educaverint, uxorem videlicet, liberos, & reliquos domeſticos, ſiquos habuerint; quomodo ſingulos in officio continuerint; num prudenter & moderate cum eis ſe geſſerint; quomodo rem familiarem adminiſtraverint, & ſic in operibus miſericordiæ, eleemoſynas pauperibus largiendo, ſe exercuerint. In eo autem, quod attinet ad mulieres conjugatas, ſubjicit idem Scacchus, ſpecialia ſanctitatis argumenta deſumenda eſſe ex virtute manſuetudinis erga maritum, ſocrum, & totam familiam, ex modeſtia, & contemptu mundi muliebris, ex ſolicitudine in regenda & gubernanda domo, liberos nimirum, ſervos & ancillas in Dei ſervitium & timorem dirigendo, ex cultu religionis, atque piis exercitationibus in his, quæ viro quantum ad jura matrimonii non officiunt: nec omittendum, ſi forte vir Infidelis ſanctificatus eſt per mulierem Fidelem, hoc eſt vel ad veram religionem per eam, vel ad bonam ſrugem & ſanctos mores traductus eſt.

11 Quæ dicta ſunt, Scacchus confirmat ſacri Textus auctoritate, cum *Geneſ.3.* Heva appelletur ſocia ab Adamo: *Mulier*, *quam dediſti mihi ſociam*; & Apoſtolus Paulus 1. *ad Timotheum cap.3.* agens de electione alicujus Conjugati ad Epiſcopatum hæc habeat: *Suæ domui bene præpoſitus*, *filios habens ſubditos cum omni caſtitate*; & Petrus Apoſtolus *in prima Canonica cap.3.* dicat: *Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis*, *ut*, *ſi qui non credunt verbo*, *per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant*, *conſiderantes in timore ſanctam converſationem*; Idem exponens morum honeſtatem & modeſtiam, quæ Conjugatas decet, ſic proſequatur: *Quarum non ſit extrinſecus capillatura*, *aut circumdatio auri*, *aut indumenti veſtimentorum cultus*; *ſed*, *qui abſconditus eſt cordis homo*, *in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus*, *qui eſt in conſpectu Dei locuples*: *ſic enim aliquando & ſanctæ mulieres ornabant ſe ſubjectæ propriis viris*. Hæc, & alia complexus eſt Clemens IV. in bulla Canonizationis S. Hedvvigis uxoris Henrici Barbati Poloniæ & Sileſiæ Ducis *pag.*103. *cod. Canoniz.*: *Cum claræ memoriæ Henrico Duce Poloniæ matrimonium duxit legitime contrahendum*, *in quo*, *tripartitum bonum conjugii ſalubriter conſervando*, *ſic prudenter ſe geſſit*, *quod tori fidem inviolatam cuſtodiens*, *& prolem in Dei timore ſuſceptam erudiens*, *ab ipſo Duce*, *cui non præcipiti voluptatis affectu*, *ſed diſcreto*

Digitized by Google

diſcreto ſemper inhæſiſſe judicio creditur rationis, quouſque eſt aſſumptus de medio, per ſeparationis injuriam non divertit, licet, ut orationi & contemplationi vacarent devotius, torum ex pari voto & conſenſu unanimi per multa annorum curricula habuerint ſequeſtratum, cum Creatori ſuo minus obſequi valeat ad plura diſtractus animus, & viro placere cupiens mulier in his, quæ Dei ſunt, interdum ſegnior habeatur. Apud Surium *ad diem* 23. *Julii* de S. Birgitta hæc enarrantur: *Filios ſuos Birgitta cum multa ſollicitudine & diligentia educavit, eoſque, ceu aquila provocans ad volandum pullos ſuos & ſuper eos volitans, unguibus caſtigationis, & ſanæ doctrinæ radiis Solis juſtitiæ objecit, adhibens illis præceptores, qui eos in Fide & moribus inſtituerent.* In bulla Canonizationis S. Franciſcæ Romanæ *pag.*282. *cod. cit.* ſummus Pontifex Paulus V. ejus vitam in ſtatu conjugali ita deſcribit: *Curis familiaribus a ſpiritualibus minime diſtrahebatur, ſed, rebus domeſticis diſpoſitis, non egrediebatur foras cum Dina, ut videret filias alienigenas, ſed ipſas horas in ſecreto cubiculi ſui, devote orando & meditando, quotidie tranſigebat. Abſtinebat ſpectaculis, nuptiarum celebritatibus, non ingrediebatur domum convivii, neque etiam cognatorum; ejuſque oblectamenta & deliciæ erant, eccleſias & hoſpitalia frequentare, verbi Dei prædicationibus & Divinis Officiis cum devotione intendere.* Et paulo poſt: *Non illi etiam, dum in conjugio vixit, quamquam nobili & opulento viro collocatæ, ſerica, non auro contexta, ſed vilis & lanea veſtis.* Et rurſus *pag.*281. *Et quemadmodum Sara obediebat Abrahæ, ſic illa viro ſemper obediens fuit.* De S. Monica matre ſua hæc teſtatur S. Auguſtinus *lib.*9. *Confeſſionum cap.*9. *num.*19. *(tom.*1. *oper. col.* 164.): *Tradita viro ſervivit veluti Domino, & ſategit eum lucrari tibi, loquens te illi moribus ſuis, quibus eam pulcram faciebas, & reverenter amabilem atque mirabilem viro. Ita autem toleravit cubilis injurias, ut nullam de hac re cum marito haberet umquam ſimultatem. Exſpectabat enim miſericordiam tuam ſuper eum, ut in te credens caſtificaretur. Erat vero ille præterea ſicut benevolentia præcipuus, ita ira fervidus. Sed noverat hæc non reſiſtere irato viro, non tantum facto, ſed ne verbo quidem. Jam vero refracto, & quieto, cum opportunum videret, rationem facti ſui reddebat, ſi forte ille inconſideratius commotus fuerat.* Et paulo poſt *num.*20.: *Socrum etiam ſuam primo ſuſurriis malarum ancillarum adverſus ſe irritatam ſic vicit obſequiis, perſeverans tolerantia & manſuetudine, ut illa ultro filio ſuo medias linguas famularum proderet, quibus inter ſe, & nurum pax domeſtica turbabatur, exſpectaretque vindictam.* Et infra *num.*22.: *Denique etiam virum ſuum jam in extrema vita temporali ejus lucrata eſt tibi, nec in eo jam fideli planxit, quod in nondum fideli toleraverat.* Demum in relatione cauſæ S. Eliſabethæ Reginæ Portugalliæ Auditores Rotæ referunt, Dionyſium Regem & ejus maritum ſanctiſſimæ conjugis exemplo permotum & victum benevolentia, qua filios illegitimos, quos ipſe fidei conjugalis oblitus genuerat, proſequebatur, ad meliora conſilia animum adjeciſſe: *Quibus actibus tam Regem vicit, confuſumque reddidit, ut bonitate & patientia, & charitate beatæ Reginæ motus, ab omnibus ſuis impudicis & illicitis converſationibus ſe retraxerit, & Reginam uxorem magno amore proſecutus fuerit.*

Digitized by Google

rit, & matrimonii leges obſervaverit. Et juxta dictum Apoſtoli Pauli, ſanctificatus eſt vir Infidelis per mulierem Fidelem.

12 Proſequitur Scacchus, quæ pertinent ad Viduas, uti videri poteſt *ſect.7. cap.3.* ubi adnotavit, in cauſis earum inquirendum eſſe de diligenti filiorum educatione, ſi quos genuerint; de ſeceſſu a ſæculi turbis, aut ſaltem de ſtudio erga illum & voluntate; de carnis & corporis mortificatione; de religione & pietate erga res ſacras, & Sacrorum Miniſtros; & de charitate erga pauperes: quæ omnia confirmat allatis exemplis præteritarum Canonizationum. Ne actum agere videamur, lectorem ad Scacchum *loc. cit.* remittimus, & pro dictorum confirmatione textum afferimus S. Pauli *in epiſt. 1. ad Timotheum cap. 5.* ubi Timotheum inſtruit, quem delectum habere debeat in Viduis honorandis, id eſt alendis & ſuſtentandis publico ſumptu Eccleſiæ, quæ ſuſtentatio nomine honoris idcirco ſignificatur, quia fiebat cum teſtimonio virtutis earum, quæ ſic alebantur, quemadmodum indicat Eſtius *ad locum citatum num.3.* Verba autem Apoſtoli ſunt hæc *loc. cit. v.3. & ſeq.*: *Viduas honora, quæ vere Viduæ ſunt. Siqua autem Vidua filios, aut nepotes habet, diſcat primum domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus; hoc enim acceptum eſt coram Deo. Quæ autem vere Vidua eſt, & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte ac die. Nam quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt. Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint. Si quis autem ſuorum, & maxime domeſticorum, curam non habet, Fidem negavit, & eſt Infideli deterior. Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi Sanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.* Detracta ætate ſexaginta annorum, quæ juxta ſenſum Cardinalis Cajetani certa & ſtatuta dicitur, non ut admittenda eligatur in numerum Viduarum, ſed ut ceteris præficiatur, contra ſentientibus aliis Interpretibus, eam ætatem ſtatui pro Vidua, non uti ceteris præficienda, ſed uti ſumptibus Eccleſiæ alenda; reliqua concordant cum his, quæ ſupra ex Scaccho retulimus, quemadmodum conſideranti patebit. De pedum lotione difficultas moveri poſſet. Apoſtolus autem reſpicit morem Judæorum, & locorum vicinorum, qui ſordidos pedes ex itinere adventantium hoſpitum lavabant; quod obſequium leguntur etiam Abraham & Lot Angelis hoſpitio receptis exhibuiſſe *Geneſ.* 18. *&* 19. Chriſtus quoque dixit Phariſæo *Luc.* 7. *Aquam pedibus meis non dediſti*; & ipſe ſuorum Diſcipulorum pedes lavare non eſt dedignatus. Cumque nomine Sanctorum Fideles comprehendantur, & præſertim Eccleſiæ Miniſtri, & Euangelii Prædicatores, in quibus ſanctitas magis elucet, & per ſynecdochen ſub lotione pedum omne genus humilioris obſequii, quod Sanctis præſtari ſolet, comprehendatur, nemo eſt qui non videat, relata a Scaccho optime concordare cum Apoſtolica doctrina. Inculcat Apoſtolus educationem liberorum, de qua profecto ſedulo inquirendum eſt in omnibus parentibus, uti, præter ſupra deducta, ex ſa-

Digitized by Google

ex ſacra Pagina exempla ſuppetunt. De Job quippe legitur, eum vigilaſſe ſuper cogitationibus filiorum ſuorum; & eamdem vigilantiam habuiſſe dicitur Tobias de filio ſuo, & Helcia de Suſanna: & *in libris Regum* Heli Sacerdoti ira Dei denuntiatur ob vitam filiorum, qui Sacerdotium patris in quæſtum verterant, quamquam plerumque eos pater increpaſſe referatur; ſed levior objurgatio non ſatisfecit diſciplinæ, ita ut inter ſacros Interpretes adhuc hodie quæratur, an Heli damnatus ſit, ſuper qua controverſia legi poſſunt utrinque deducta a Cornelio a Lapide *ad lib.* 1. *Regum cap.* 4. Poſt quæ, ad noſtrorum Sanctorum exempla quod attinet, & ſignanter ſanctarum Viduarum, S. Auguſtinus hæc refert de Monica matre ſua *lib.* 9. *Confeſſion. cap.* 9. *num.* 22. *Nutrierat filios toties eos parturiens, quoties abs te deviare cernebat*. Item, quantum ſtuduerit curandis filiis S. Amelberga Vidua, ſat ſuperque declarat ſanctitas eorum apud Surium *ad d.* 10. *Jul. Ex ea natus eſt Beatus Adelbertus Cameracenſis Eccleſiæ Præſul ſanctiſſimus, cujus geſta plena miraculis & virtutibus uſque in præſens in eadem florent Eccleſia. Itemque quatuor Deo dicatæ ſorores, Reinildis, Pharaildis, Ærmelendis, & Gudila*. Et infra: *Cum autem filiæ ejus ab infantia vitam caſtiſſimam ducere conſtituiſſent, licet multi Regni Proceres propter nobilitatem & opes illas ſibi matrimonio jungere perciperent, maluere virginitatis tenere propoſitum, & Sponſo immortali Chriſto Jeſu adhærere potius, quam mortalium hominum conjugiis copulari*. De Sancta quoque Hedvvige proſequitur Surius *ad d.* 15. *Octobr. n.* 1.: *Ex ea igitur tam ſancta radice ſancti quoque rami prodiere, & bona arbor bonos fructus protulit: qui enim ex eis* (id eſt ex Hedvvige, & ejus viro Henrico) *nati ſunt, Divino cultui dediti fuere, eumque pro viribus augmentarunt*. Et alibi adnotatum eſt, claruiſſe miraculis Catharinam, filiam S. Birgittæ, & matris Canonizationem promoviſſe.

13 De Servis Dei Peregrinis agit citatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 6. *cap.* 7. monetque, inquirendum eſſe de peregrinationis cauſa, de licentia obtenta peregrinandi, de geſtis in peregrinatione, de frequentia Sacramentorum, de corporis afflictionibus & laboribus in peregrinatione exantlatis; & affert tanquam tritum illud, *Peregrinus aut nunquam, aut tarde ſanctificatur*; de quo in celebri libro *de imitatione Chriſti lib.* 1. *cap.* 23. *Qui multum peregrinantur, raro ſanctificantur*. Calvinus, & Magdeburgenſes, & Claudius Taurinenſis ſacras peregrinationes exſecrati ſunt; at earum pietatem & religioſitatem latiſſime propugnarunt Thomas Waldenſis *tom.* 3. *tit.* 15. Cardinalis Bellarminus *de cultu Sanctorum lib.* 3. *cap.* 8. Gretſerus *in quatuor libris de peregrinationibus*, ubi multa ſcitu utilia reperiuntur, Theophilus Raynaudus *tom.* 15. *in opere, cui titulus*, Heteroclita ſpiritualia, *pag.* 213. *& ſeqq.* Et quidem a primis Eccleſiæ ſæculis in more poſitum fuit, ut Fideles proficiſcerentur ad ſepulcra Martyrum, & ad loca præcipuorum myſteriorum operatione conſecrata. Apud Euſebium *hiſtor. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 11. hæc habentur: *Hac igitur viſione, tanquam Divino admonitus oraculo Alexander cum ex Cappadocia, in qua primum Epiſcopus fuerat ordinatus, Hieroſo-*

Digitized by Google

roſolymam profectus fuiſſet, tum orandi, tum locorum viſendorum gratia: & in lib.3. *de vita Conſtantini cap.*42. hæc refert de S. Helena: *Nam cum illa debitum piæ affectionis munus Deo omnium Regi perſolvere decreviſſet, & pro filio ſuo, tanto ſcilicet Imperatore, ac pro filiis ejus Cæſaribus Deo cariſſimis nepotibus ſuis gratias cum ſupplicationibus agendas ſibi eſſe ſtatuiſſet, quamvis affecta jam ætate, tamen juvenili animo properavit mulier ſingulari prudentia, ut Terram veneratione dignam perluſtraret, & Orientis provincias, urbeſque, ac populos cum regali quadam ſollicitudine, ac providentia inviſeret. Poſtquam vero Servatoris noſtri veſtigia debito cultu venerata eſt, prout olim Propheticus ſermo prædixerat*: Adoremus (*inquit*) in loco, ubi ſteterunt pedes ejus; *continuo pietatis ſuæ fructum poſteris etiam dereliquit*: & S. Joannes Chryſoſtomus *in epiſt. ad Corinth.* 2. *cap.*12. *homil.*26. (*tom.*10. *oper. pag.*625.) hæc ait de peregrinatione ad ſepulcra Martyrum: *Hæc quippe ſepulcra aliis Imperatorum ſepulcris multo ſplendidiora & venerabiliora facta ſunt. In illis enim mira ſolitudo, in his ingens hominum frequentia &c. Atque hic quidem Imperator ſubditos ſuos Præfecto ita ſubjecit, ut ei liberum ſit alios ſolvere, alios vinculis aſtringere. At Sanctorum oſſa non miſeram hanc abjectamque poteſtatem habent, verum illa multo majorem. Dæmones enim ſiſtunt, & excruciant, acerbiſſimiſque illis vinculis eos, qui aſtricti ſunt, ſolvunt &c. ideo nemo eſt qui peregrinationem umquam inire ſuſtineat, ut Imperatorum aulas videat: contra multi plerumque Imperatores peregre profecti ſunt, ut hoc ſpectaculo fruerentur*. Alia ex ſacro Textu pro ſacris peregrinationibus argumenta colligi poſſunt. Abſalom enim *lib.*2. *Regum cap.*15. *v.*7. ait David patri ſuo: *Vadam, & reddam vota mea, quæ vovi Domino in Hebron*. Et in Euangelio Lucæ *cap.*2. legimus, Beatiſſimam Virginem, & Sanctum Joſeph juxta conſuetudinem, & Legem Moſaicam ſingulis annis ad Templum Hieroſolymitanum acceſſiſſe, ad quod etiam accedebant Gentiles, ut in eo Hebræorum Deum colerent; quemadmodum colligitur ex Euangelio S. Joannis *cap.*12., inrer quos fuit ille Eunuchus Candacis, de quo in Actis Apoſtolorum *cap.*8. Inter Acta Eccleſiæ Mediolanenſis, & ſignanter in Concilio quarto *part.*1. *de religioſis peregrinationibus*, multa indicantur de modo, quo ſacræ peregrinationes expleri debent. Suſpectæ porro ſunt mulierum peregrinationes, niſi vel illuſtri loco natæ, vel ob copioſum comitatum æque foris ſecuræ ſint, ac ſi domi hærerent, vel niſi ex ſpeciali Dei impulſu prudenter probato peregrinationes ſuſcipiant; quemadmodum pluribus proſequitur Theophilus *loco citato pag.*217. Amatus Pouget *in inſtitut. Catholic. tom.*2.*pag.*955. plura exponit de peregrinationum utilitate, ſi ſancte expleantur, & de earum periculis, ſi quis eas incaute aggrediatur: &, ſi fas eſt ſacris miſcere profana, celebris eſt epiſtola 28. Senecæ ad Lucilium, ubi oſtendit, animum, non cælum mutandum eſſe, &, quamvis terræ & urbes recedant, vitia tamen ſequi peregrinum & errantem, ad quemcumque locum ipſe pervenerit. In eo vero, quod attinet ad Beatificationes & Canonizationes, vel agitur de Dei Servis, qui aliquam peregrinationem pietatis gratia peregerunt; & quoad

hos

hos omnia a Scaccho indicata, erunt ſedulo perpendenda, una cum aliis a Servo Dei peregrino geſtis antè & poſt peregrinationem; peregrinatio ſiquidem non omnem ejus vitæ curſum, ſed partem tantum complectitur: vel agitur de Dei Servis, qui aut integrum vitæ ſuæ curſum, aut majorem ejus partem peregrinando expleverunt; & hi quidem, ſi virtutibus eminuerint, poterunt eſſe ſancti coram Deo, ſed Canonizationis honorem in Eccleſia militante vix obtinere poterunt, cum fere impoſſibile ſit teſtes reperire, qui de eorum geſtis teſtimonium reddere poſſint; niſi forte ſecùm peregrinando teſtes duxiſſent, qui poſt eorum obitum interrogati de neceſſariis teſtari poſſent. S. Gaudentius Epiſcopus Brixienſis *homil. die dedicat. baſilica Concilii SS.* (*in collect. veterum PP. Eccl. Brix. pag.* 340.) hæc habet de ſuis itineribus: *Quid ... de quadraginta Martyribus dignum loquar, qui ſe itineri meo, cum per urbes Cappadociæ Jeruſalem pergerem, fideles comites præbere dignati ſunt.* Beatum Contardum ex illuſtri Eſtenſium familia nonnulli peregrinantem comitati ſunt. Ingraveſcente morbo, comites cœptum iter, ipſo auctore & hortatore, proſecuti ſunt, & ipſe ſancte Bronæ obiit, ut ex ejus vita apud Bollandianos *ad diem* 16. *Aprilis* plene deſumitur. Si de S. Gaudentii Canonizatione, aut de Canonizatione B. Contardi juxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam poſt eorum obitum agi debuiſſet, examini ſubjici potuiſſent teſtes itineris comites, & qui morti præſentes fuerunt: ſed, cum caſus conſimiles raro contigerint, & credi poſſit, rariores futuros eſſe noſtris temporibus; repetimus, peregrinos, qui aut totum vitæ curſum, aut majorem ejus partem peregrinando perfecerunt, ſanctos eſſe poſſe coram Deo, ſed ex probationum defectu vix de eorum Beatificatione aut Canonizatione judicium inſtitui poſſe coram Eccleſia. Experientia conſtat, quibus implicentur difficultatibus, qui poſt vitam in peregrinationibus traductam, matrimonium contrahere cupientes, probare debent, ſe aliud antea matrimonium non contraxiſſe; & in aliquibus rerum circumſtantiis videmus, eos admitti ad juramentum, quod vocant *ſuppletorium*, ut ſui ſtatus libertatem oſtendant, indicta pœna contra polygamos, ſi, aliud præcedens matrimonium fuiſſe ab eis contractum, conſtiterit. Si pro uno actu vitæ probando tot in peregrino occurrunt difficultates, quot quantæque occurrerent, ſi de ſingulis ipſius geſtis ageretur? eorumque eſſet inſtituenda probatio?

CAPUT XXXVIII.

De obitu Servorum Dei, de quorum agitur Beatificatione & Canonizatione.

I. Poſtquam de virtutibus, earumque heroicitate, quibus Canonizandi, dum viverent præditi eſſe debuerunt, necnon de ſpecialiter advertendis, pro ſtatu uniuſcujuſque Dei Servi, de cujus agitur Beatificatione & Canonizatione, multa jam dicta ſunt, remanet, ut videamus de eorum obitu. Inter præcipua, quæ ſedulo ſunt advertenda in cauſis Beatificationis & Canonizationis Servorum Dei, eſt ipſorum obitus: favorabili quippe de virtutibus heroicis deliberationi parum profuiſſet, continuatum earum exercitium, dum viverent, oſtendiſſe, niſi manifeſta earum indicia, ex iis, quæ in obitu contigerunt, apparerent. Fuit hoc ſapienter adnotatum a Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino in ſuffragio, quod edidit in cauſa Canonizationis S. Franciſcæ Romanæ, & formis imprimetur in Appendicibus *tom.* VII.: *Quamvis enim Sanctorum, qui cum Chriſto regnant in cælis, tam ingens ſit numerus, ut Sanctus Joannes in Apocalypſi dixerit*, Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat; *tamen pauci ſunt, quos Deus ſingulari providentia elegit, ut eis per Vicarium ſuum in terris publici decernantur honores. Neque enim ad hanc excellentiam ſatis eſt, ut coram Deo ſancti ſint; ſed oportet, ut certiſſimis documentis probetur, eos, dum viverent, veræ ſanctitatis gloria aliis præluxiſſe, & in eadem ſanctitate diem extremum clauſiſſe, & demum poſt mortem carnis animas eorum ad æternam beatitudinem perveniſſe.*

2 Fuſius hoc argumentum proſequitur Fortunatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 5. *cap.* 6. ubi ſignanter hæc habet: *In extremo autem agone & lucta in Dei Servis ac Famulabus habitus virtutum, æternorum deſiderium, & temporalium contemptus aperte cognoſcitur; ac proinde omnia diligenter conſideranda veniunt, quæ in illa rerum omnium ultima linea contigerunt, in Actis nimirum piorum virorum, de quorum cultu & Beatificatione aut Canonizatione in Eccleſia agendum erit. Cum enim virtus ſit habitus, ut jam dictum probatumque extitit, & in habitu, non in actu virtutis ratio ſit conſtituenda, ut omnes Philoſophi ac Theologi docuerunt, propterea in extremo agone in primis micant ac ſplendent virtutum habitus in vita acquiſiti, quando nimirum naturales ſenſus, & naturales potentiæ tam interiores quam exteriores, morbi violentia præpeditæ, impediuntur, quo minus ſuas exerant operationes. Tunc enim quoſdam actus quaſi involuntarios ab habitibus longo virtutum exercitio acquiſitis provenire non dubitamus; ac propterea ab illius extremi agonis actibus virtutum habitus jam acquiſiti cognoſcantur neceſſe eſt. Hac de cauſa Servorum Dei in agone poſitorum acta omnia attendenda diximus; verba videlicet, corporis motus, motus oculorum, ſuſpiria, ſi quæ ediderint, & reliqua ſigillatim, tam quæ contra hoſtem*

Digitized by Google

hoſtem proferunt, verba, quam etiam hortatoria ad aſtantes, ac denique illa ipſa, quibus ſe Deo morituri commendant, ut illorum exemplo non ſolum Fideles formam abeundi ex hoc mundo ad cælum hauriant, ſed ut ex his ſignis habitus virtutum Euangelicarum, Euangelicæque perfectionis ac ſanctitatis notas habere poſſimus.

3 Denique concordant decreta generalia Urbani VIII.: *In proceſſibus faciendis illud maxime & præcipue obſervandum eſt, ut videatur exitus vitæ illius, qui petitur canonizari; quoniam, cum, ut dici ſolet, exitus acta probet, ſi finis vitæ illuſtris ſit, & ſanctimonia plenus, & publica præſertim teſtificatione notatus, argumentum erit, quod actiones anteactæ poterunt eſſe ſanctæ: & ideo in formandis articulis videndum eſt, qualis fuerit vitæ exitus, & qualibus circumſtantiis ſanctitatis ſit munitus; nam in hoc articulo magnum cauſæ pondus conſiſtit.*

4 Illuſtrantur hæc omnia argumentis ab Eccleſiaſtica hiſtoria petitis. S. Poſſidius Calamenſis Epiſcopus vitam ſcripſit S. Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi, & *cap.* 31. exactiſſime deſcripſit, quanta pietate & ſanctitate, & peccatorum pœnitentia ſe ad mortem præparaverit: *Sane ille Sanctus in vita ſua prolixa pro utilitate ac felicitate ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ divinitus condonata vixit annis 76., in Clericatu autem, vel Epiſcopatu annis ferme 40. Dicere autem nobis inter familiaria colloquia conſueverat, poſt perceptum Baptiſmum etiam laudatos Chriſtianos, & Sacerdotes abſque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod & ipſe fecit ultima, qua defunctus eſt, ægritudine: nam ſibi juſſerat Pſalmos Davidicos, qui ſunt pauciſſimi, de pœnitentia ſcribi, ipſoſque quaterniones jacens in lecto contra parietem poſitos diebus ſuæ infirmitatis intuebatur, & legebat, & jugiter ac ubertim flebat: &, ne intentio ejus a quoquam impediretur, ante dies ferme decem, quam exiret de corpore, a nobis poſtulavit præſentibus, ne quis ad eum ingrederetur, niſi iis tantum horis, quibus Medici ad inſpiciendum intrarent, vel cum ei refectio inferretur. Et ita obſervatum ac factum eſt: & omni illo tempore orationi vacabat. Verbum Dei uſque ad ipſam ſuam extremam ægritudinem imprætermiſſe, alacriter, & fortiter, ſana mente ſanoque conſilio in eccleſia prædicavit. Membris omnibus ſui corporis incolumis, integro adſpectu atque auditu, &, ut ſcriptum eſt, nobis aſtantibus & videntibus, & cum eo pariter orantibus, obdormivit cum Patribus ſuis, enutritus in bona ſenectute; & nobis coram pro ejus commendanda corporis depoſitione Sacrificium Deo oblatum eſt, & ſepultus eſt.*

5 S. Hieronymus vitam edidit S. Pauli Eremitæ, ubi refert mirabilem adventum S. Antonii ad ipſum, & mortis, quam Paulus divinitus habuit, præſcientiam: *Olim te, Frater, in iſtis regionibus habitare ſciebam* (ſic Paulus Antonium allocutus eſt) *num.* 11. (*tom.* 2. *oper. col.* 9.) *olim te conſervum meum mihi promiſerat Deus. Sed, quia jam dormitionis meæ tempus advenit, &, quod ſemper cupiebam, diſſolvi & eſſe cum Chriſto, peracto curſu, ſupereſt mihi corona juſtitiæ, tu miſſus es a Domino, qui humo corpuſculum meum tegas, immo terræ terram reddas.* Tum viſionem narrat, quam habuit

buit Antonius, animæ Pauli in cælum receptæ, & alia denique prodigia, quæ in obitu contigerunt: *Cumque jam dies alia illuxiſſet, & trium horarum ſpatio viam remeaviſſet* (ſermo eſt de Antonio, qui ad ſuam eremum perrexerat, ut pallium ſumeret ſibi a S. Athanaſio Epiſcopo olim dono datum, quo corpus S. Pauli involveret) *vidit inter Angelorum catervas, inter Prophetarum & Apoſtolorum choros, niveo Paulum candore fulgentem in ſublime conſcendere. Et ſtatim in faciem ſuam procidens, ſabulum capiti ſuperjaciebat, ploranſque & ejulans ajebat: Cur me, Paule, dimittis? Cur inſalutatus abis? Tam tarde notus, tam cito recedis? Referebat poſtea Beatus Antonius, tanta ſe velocitate, quod reliquum erat viæ, cucurriſſe, ut inſtar avis pervolaſſet. Nec immerito. Nam introgreſſus ſpeluncam, vidit, genibus complicatis, erecta cervice, extenſiſque in altum manibus, corpus exanime: ac primum & ipſe, vivere eum credens, pariter orabat. Poſtquam vero nulla, ut ſolebat, ſuſpiria precantis audivit, in flebile oſculum ruens, intellexit, quod etiam cadaver Sancti Deum, cui omnia vivunt, officioſo geſtu precabatur.* Hucuſque S. Hieronymus, qui etiam ſubinde refert, duos leones ex interioris eremi parte currentes ad cadaver S. Pauli ſubſtitiſſe, haud procul cœpiſſe humum pedibus ſcalpere, & arenam certatim egerentes, unius hominis capacem locum fodiſſe, & S. Antonium in eo corpus S. Pauli depoſuiſſe, & tumulum ex more compoſuiſſe.

6 Ab eodem S. Hieronymo ſcripta eſt etiam vita S. Hilarionis Monachi, in qua nec paupertatem, in qua mortuus eſt, nec humilitatem, nec ultima, quæ protulit, verba omiſit. Habetur enim *num.* 44. (*tom.* 2. *oper. col.* 39.): *Igitur octogeſimo ætatis ſuæ anno, cum abſens eſſet Heſychius, quaſi teſtamenti vice brevem manu propria ſcripſit epiſtolam, omnes divitias ſuas ei derelinquens, Euangelium ſcilicet, & tunicam ſacceam, cucullam, & palliolum. Nam Miniſter ejus ante paucos dies obierat. Venerunt itaque ad ægrotantem de Papho multi religioſi viri, & maxime, quod eum dixiſſe audierant, jam ſe ad Dominum migraturum, & de corporis vinculis liberandum. Sed & Conſtantia quædam ſancta femina, cujus generum et filiam de morte liberaverat unctione olei. Quos omnes adjuravit, ut ne puncto quidem horæ poſt mortem reſervaretur, ſed ſtatim eum in eodem hortulo terra operirent ſicut veſtitus erat, in tunica cilicina, et cuculla, et ſago ruſtico. Jamque modicus calor tepebat in pectore, nec, præter ſenſum, quidquam vivi hominis ſupererat; et tamen, apertis oculis, loquebatur: Egredere, quid times? Egredere, anima mea, quid dubitas? Septuaginta prope annis ſerviſti Chriſto, & mortem times? In hæc verba exhalavit ſpiritum.*

7 Extat *apud Bollandianos* vita S. Patris Benedicti ſcripta a S. Gregorio Magno, in cujus *cap.* 37. nedum ſui exitus præſcientia ab ipſo Fratribus denuntiata exponitur, ſed alia quoque referuntur; quomodo ſcilicet juſſerit, ſibi ſepulturam aperiri, quam eximia pietate ſe muniverit perceptione Corporis & Sanguinis Domini, Viatico videlicet, aut ſub utraque ſpecie, qua ratione infirmis aliquando traditum eſt ex veteri diſciplina,

Digitized by Google

plina, aut ſub unica tantum ſpecie, cum juxta Antiquorum loquendi morem unica tantum ſpecies panis fuerit deſignata nomine Corporis & Sanguinis Dominici, teſte Mabillonio *in annal. tom.* 1. *pag.* 114. At, utcunque ſit de his, idem S. Gregorius refert, quomodo S. Benedictus orans, & erectis ad cælum manibus, animam efflaverit; ſimulque prodigia narrat, quibus a Deo oſtenſum eſt, ejus animam ad cæleſtem viſionem admiſſam fuiſſe. En verba S. Gregorii *num.* 37. (*apud Bollandianos ad diem* 21. *Mart. tom.* 3. *pag.* 587.): *Eodem vero anno, quo de hac vita erat exiturus, quibuſdam diſcipulis ſecum converſantibus, quibuſdam longe manentibus ſanctiſſimi ſui obitus denuntiavit diem; præſentibus indicens, ut audita per ſilentium tegerent, abſentibus indicans, quod, vel quale eis ſignum fieret, quando ejus anima de corpore exiret. Ante ſextum vero ſui exitus diem, aperiri ſibi ſepulturam jubet. Qui mox correptus febribus, acri cœpit ardore fatigari. Cumque per dies ſingulos languor ingraveſceret, ſexta die portari ſe in Oratorium a diſcipulis fecit, ibique exitum ſuum Dominici Corporis & Sanguinis perceptione munivit; atque inter diſcipulorum manus imbecillia membra ſuſtentans, erectis in cælum manibus ſtetit, & ultimum ſpiritum inter verba orationis efflavit. Qua ſcilicet die duobus de eo Fratribus, uni in cella commoranti, alteri autem longius poſito, revelatio unius atque indiſſimilis viſionis apparuit. Viderunt namque, quia ſtrata palliis, atque innumeris coruſca lampadibus via recto Orientis tramite ab ejus cella in cælum uſque tendebatur. Cui venerando habitu vir deſuper clarus aſſiſtens, cujus eſſet via, quam cernerent, inquiſivit: illi autem, ſe neſcire, profeſſi ſunt. Quibus ipſe ait: Hæc eſt via, qua dilectus Domino cælum Benedictus aſcendit. Tunc itaque ſancti viri obitum, ſicut præſentes diſcipuli viderunt, ita abſentes ex ſigno, quod eis prædictum fuerat, agnoverunt. Sepultus vero eſt in Oratorio Beati Joannis Baptiſtæ, quod, deſtructa ara Apollinis, ipſe conſtruxit. Qui & in eo ſpecu, in quo prius habitavit, nunc uſque, ſi petentium fides exigat, miraculis coruſcat.*

8 S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 20. *in laudem S. Baſilii* (*tom.* 1. *oper. pag.* 370.) ſic de ejus morte effatur: *Cum ferme mortuus & exanimis eſſet, maximaque ex parte vita perfunctus, circa extremos ſermones robuſtior fit, ut cum pietatis verbis abſcederet, ac fideliſſimis ſuis cultoribus ad Eccleſiaſticos gradus provehendis manum & ſpiritum præberet, ut ne Sacrario fraudarentur, quos diſcipulos, atque in Sacerdotio adjutores habuerat.* Poſtquam autem retulit, poſtrema ejus verba fuiſſe, *In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum*, & ſubinde animam lætum exhalaſſe, addit: *Non ante tamen, quam ſacroſancta doctrina eos, qui aderant, nonnihil inſtruxiſſet, extremiſque alloquiis meliores effeciſſet.*

9 Vitam denique S. Malachiæ Epiſcopi Hiberniæ S. Bernardus Abbas fideliter conſcripſit. Cum deveniſſet ad exponendam ejus mortem, ait *cap.* 31. *num.* 70. *col.* 695. *oper. vol.* 1., Monachis medicamenta adhibentibus & fomenta, eum dixiſſe, cum ſciret tempus inſtare ſuæ diſſolutionis: *Sine cauſa hæc, ſed charitate veſtri facio quidquid injungitis.* Fratribus autem aſſerentibus,

rentibus, non oportere de vita diffidere, cum nulla mortis ſigna apparerent, reſpondiſse, *num.71.*: *Oportet, hoc anno Malachiam exire de corpore: ecce appropinquat dies, quem, ut optime noſtis, optavi ſemper ipſum ſore diem reſolutionis meæ*: tum juſſiſse, ſe ſacro Oleo ungi, ſumptoque Viatico, ſe Fratrum orationibus, & Fratres Deo commendaſse; neminem tamen de ejus vicina morte ſuſpicionem tunc habuiſse, cum mortis indicia nulla eſsent, *num. cit.*: *Alto de ſolario deſcendebat pedibus ſuis, & rurſum nihilominus ſuis pedibus aſcendebat, & dicebat mortem eſſe in januis. Quis hunc hominem crederet moriturum? Solus ipſe, & Deus id ſcire poterant. Non vultus pallidior, non macilentior videbatur, non rugata frons, non reconditi oculi, non nares extenuatæ, non contracta labia, non adusti dentes, non collum exeſum & gracile, non curvi humeri, non caro exinanita in corpore reliquo.* Febrim deinde invaluiſse, & unumquemque ſuum judicium reprehendiſse, nec ulli amplius dubium ſuperſuiſſe de obitu Malachiæ; eumque oculos levantem in circumſtantes hæc protuliſſe verba, *num.73.*: *Deſiderio deſideravi, inquit, hoc Paſcha manducare apud vos. Gratias ago ſupernæ pietati, non ſum fraudatus a deſiderio meo &c. Habete, inquit, curam mei; ego veſtri, ſi licuerit, non obliviſcar. Licebit autem. Credidi in Deum, & omnia poſſibilia credenti. Amavi Deum. Amavi vos, & charitas numquam excidit. Et ſuſpiciens in cælum, Deus, inquit, ſerva eos in nomine tuo; non ſolum autem eos, ſed & omnes, qui per verbum ac miniſterium meum tuo ſe mancipavere ſervitio. Deinde imponens manus ſingulis, & benedicens omnibus, pauſatum ire jubet, quia nondum venerat hora ejus.* Demum circa mediam noctem, congregatione tota Monachorum aſtante, & Pſalmos & hymnos canente, feliciter ex hac vita migraſſe anno ætatis ſuæ quinquageſimo quarto, loco & tempore, quo prælegit & prædixit, *num.74.*: *Malachias Epiſcopus, & Legatus ſanctæ Apoſtolicæ Sedis, velut e manibus noſtris aſſumptus ab Angelis, feliciter obdormivit in Domino, & vere obdormivit. Vultus placidus placidi exitus indicium fuit, & quidem omnium oculi fixi in eum: nemo tamen, qui, quando exivit, adverterе potuiſſet. Mortuus vivere, & vivens mortuus putabatur: adeo nil intercidit, quod alterutrum diſterminaret. Eadem vivacitas vultus, ſerenitas eadem, qualis apparere ſolet in dormiente.*

10 Suffragantur exempla ex ipſis Canonizationum Actis petita, quorum nonnulla operæ pretium eſſe cenſemus hic inſerere. In bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova *in cod. Canoniz. pag. 361.* refertur, qua hilaritate vicinæ mortis nuntium receperit; quomodo omnia, quæ ſuperfuerant, mandaverit pauperibus diſtribui; quid poſt recepta Eccleſiæ Sacramenta Clero commendaverit; quam pio mentis affectu in oſculo Domini mortuus ſit; & quæ poſtrema demum fuerint ipſius verba: *Cumque orans & vigilans exſpectaret adventum Domini ſui, Epiſcopus Segobricenſis, ultimum adventare vitæ terminum, nuntiavit: cui exhilaratus gratias egit, & addidit: Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus: uſurpans etiam illud Sancti Martini, Si adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem. Sin minus, cupio diſſolvi, & eſſe tecum. Tum vero, cum per OEconomum quinque*

que

que millium aureorum ſummam ſupereſſe ſignificaretur, eam pauperibus diſtribui mandavit; cumque intellexiſſet, omnibus civitatis pauperibus abunde eſſe ſubventum, & adhuc mille & quingentos aureos reliquos eſſe, ad immortalitatis bravium terrenis omnibus affectibus expoliatus anhelans, ſic conqueſtus eſt: Cur me hic detinetis adhuc, ne ad fruendum bonum, quod mihi paravit Dominus, evolem? Properate, opus abſolvite, ne ipſe diutius hic in labore anxius detinear, ſed tandem in pace Chriſti requieſcam. Et certior factus, jam omnia conſummata, ipſe ſuum jam conſummaturus curſum, Deo gratias agens, addidit: Nunc lætus ad agonem propero, nudus cum nudo, nil habens unde tenear, ſtrenue luctaturus: juſſitque, ſe ſacro Oleo muniri, & Clerum vocari, cui ſumpto ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſacramento, ſanctitatem vitæ, & perpetuam erga ſanctam Sedem Apoſtolicam obedientiam ex teſtamento legavit. Demum ſemel adhuc ſub ſpeciebus ſacramentalibus venerari cupiens Deum Salvatorem, quem mox facie ad faciem ſeſe intuiturum ſperabat, in ſuo cubiculo ſanctum Sacrificium confici, & interim ſibi Dominicæ Paſſionis Evangelium ſecundùm Joannem legi voluit; eoque cum alta contemplatione audito, ac mira pietate & humilitate auguſtiſſimo Sacramento, erga quod ſemper devotiſſimus extitit, ad elevationem adorato, præ gaudio vim lacrymarum profundens inchoavit Canticum, Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundùm verbum tuum in pace; *eoque abſoluto, ſubdidit: In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum. Quæ cum diceret, exſpiravit die octava Septembris veſpere Nativitatis Beatiſſimæ Virginis, cujus, dum viveret, amore languebat, anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, ætatis ſuæ ſexageſimo octavo.* Eadem omnino referuntur in relatione Rotæ Auditorum, quam in ejus cauſa exararunt, & quam Contelorius integram edidit poſt ſuum tractatum *de Canonizatione*. Hicque obiter fas ſit aliqua adnotare de pio uſu legendi morientibus Paſſionem Domini, quem maximopere commendat Durandus *in rationali lib. 7. cap.* 34. Ejus memoria habetur in antiquo Breviario Montis Caſſini manuſcripto tempore Abbatis Oderiſii *tit. Officium, ſive obſequium circa morientem*. Ibi enim poſt adminiſtrationem ſacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ ſubjicitur: *Deinde legantur ante eum Paſſiones Domini*. Concordat antiquum Breviarium apud Martene *lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 19. *de antiquis Monachorum ritibus*. Plura alia collecta legi poſſunt in eruditis notis ad ſermonem 4. *de Purgatorio* ſan.mem. Benedicti XIII. Et in vita S. Frodoberti Abbatis Cellenſis *in* II. *ſæc. Benedict. par.* 2. *pag.* 634. *num.* 22. ita legitur: *Univerſos denuo jubet adeſſe diſcipulos, dumque ante eum Textus Paſſionis legeretur Dominicæ, ſub oculis omnium ſancta anima carnis exuta velamine felici deceſſu cæleſtia penetravit*.

11 In relatione Rotæ Auditorum in cauſa Canonizationis S. Caroli Borromæi 2.*part. art.* 22. narratur, eum, quaſi præſcium propinquæ mortis, ad Montem Varallum ſe contuliſſe, ubi piis meditationibus, jejuniis, vigiliis, & peccatorum Confeſſione generali ſe ad mortem præparavit, & incredibili humilitate ſubinde Eccleſiæ Sacramenta recepit: *Paulo antequam a Domino vocaretur Carolus veram poſt tot labores quietem recepturus, ad Montem Varallum*

Digitized by Google

rallum diœceſis Novarienſis, ſicut diu optaverat, ſacella ejus ſacra, quæ Paſſionem & ſepulturam Domini repræſentant, viſitaturus ſe contulit: quindecim dierum ſpatio ibi moratus, orationi, piis meditationibus, Divinis contemplationibus, & aliis ſpiritualibus exercitiis deditus, jejuniis, vigiliis, dormitatione in terra, & nudis tabulis carnem jamdiu multis aſperitatibus caſtigatam amplius maceravit; &, quaſi propinquæ mortis præſcius, Confeſſionem generalem humiliter fecit, & quotidie de more Miſſam celebravit; &, quamvis febris tertiana ſupervenisſet, conſueta exercitia non omiſit. Quibus abſolutis, verſus Aronam itinere ſuſcepto, paroxyſmis invadentibus, Canobium pervenit, inde Aſconam, ut inchoatum Collegium ſtabiliret, ſicut fecit. Inde reverſus Canobium, poſtea Aronam, & mox Mediolanum petivit; ubi, ingraveſcente febri, poſtquam incredibili & quadam inexplicabili devotione & profunda humilitate Eccleſiæ Sacramenta recepiſſet, die tertia Novembris circiter tertiam horam noctis anno Domini 1584., ætatis vero anno 47. inchoato, tamquam alter Martinus, quem in munere Paſtorali multum fuerat imitatus, placido fine quievit in Domino.

12 In relatione cauſæ S. Petri de Alcantara *tit. de feliciſſimo obitu*, plura referuntur: primò quidem (ut ibi dicitur) licet ultima infirmitate laborans, nunquam Divinum Officium prætermiſit; ſecundò, ea nocte, quæ præceſſit adminiſtrationem ſanctiſſimi Sacramenti, jugiter oravit; tertiò, enixis precibus ſuorum peccatorum veniam a Deo poſtulavit; quartò, incredibili ſpiritus fervore ſacrum Viaticum recepit; quintò, lætatus eſt, nuntium audiens vicinæ mortis; ſextò, magna reverentia extremæ Unctionis ſacramentum excepit; ultimò, ante obitum mirabili viſione Sanctiſſimam vidit Trinitatem, Beatiſſimam Virginem, & Sanctum Joannem Euangeliſtam. En verba relationis Rotalis: *Evenit itaque, quod ultra infirmitates, quibus ſemper Dei Famulus affectus vitam ducebat, ſupervenit illi quædam febris, ex qua credidit ſe moriturum; & per dies, quibus duravit, etiamſi eſſet in extremo debilis, numquam tamen Divinum Officium dicere prætermiſit. Et, cum vidiſſet Religioſos afflictos, cœpit illos conſolari dicens: Nolite, filii mei, flere: jam erat tempus, in quo Deus miſericors miſericordiam mei haberet: petiitque in illo veſpere ſacramentum Euchariſtiæ ſibi miniſtrari; &, cum hoc differretur uſque ad ſequentem diem de mane, totam illam noctem in dulciſſima oratione & contemplatione conſumpſit, &, copioſis lacrymis e dolore & contritione peccatorum effuſis, ſæpius verba Pſalmiſtæ repetebat dicens:* Amplius lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. *Et quaſi maximis culpis involutus, & tamquam ille, qui pœnitentiam per tot annos continuos & valde auſteram & rigidam non egiſſet, ita deprecabatur Deum, ut magis & magis illum lavaret, & a peccatis mundaret: quibus verbis ex illo Divino affectu prolatis, Fratres præſentes ædificationem maximam ſenſerunt, quin & illis fuere occaſio confuſionis, videndo Patrem ſuum, qui totum curſum ſuæ vitæ in inſerviendo Deo, & in oratione, & Divina contemplatione, & pœnitentia conſumpſerat, in fine ita culpas lacrymis lavare, a Deoque petere, amplius & amplius ab illis mundari: quibus vir ſanctus addebat: Caſtiga me, Domine, non ſecundum peccata mea, ſed ſecundum*

magnam

magnam miſericordiam tuam. Ego enim ſpero, per merita tuæ ſanctiſſimæ Paſſionis a te ſalvari. Venit igitur dies, & illud ſanctiſſimum Viaticum cum venire agnovit, quamvis debilis, & quaſi paralyticus non valens moveri, ſtatim abſque alicujus adjutorio genuflexus, vinctiſque manibus, incredibilique ſpiritus fervore illud Divinum Sacramentum adoravit, & ſumma cum veneratione, lacrymis, & reverentia ſuſcepit, petiitque, ſibi ſuo tempore ſacroſanctum extremæ Unctionis ſacramentum miniſtrari; & oculis fixis in Chriſto crucifixo, quem ibi habebat, vultuque ſereno & quaſi igneo ex ſpiritus fervore, & in maxima quiete, & quaſi in ecſtaſim, & abſortus in Deum remanſit per longum temporis ſpatium; poſteaque, accedente Medico, ab illo vir Dei quæſivit: Quando veniet tempus optatum, & hora, qua ex hoc exitio eripiar, & viam vitæ ingrediar? Cui Medicus reſpondit: Pater mi, cito iſta hora adveniet; jam enim appropinquat. Quo audito a viro ſancto, inenarrabili lætitia fuit affectus, qua, & maximo jubilo converſus in Deum, hilarique vultu dixit cum Regio Propheta: Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus. *Sequenti die, ſummo mane fuit illi miniſtratum ſacramentum extremæ Unctionis, quod extrema devotione & reverentia ſuſcepit, maximaque cum compoſitione ſuæ perſonæ, & quaſi nullam infirmitatem haberet, ipſemet cum Miniſtro & aliis alternatim Pſalmos recitabat, & ad imitationem ſui Patris Seraphici Franciſci voluit ſpiritum paupertatis etiam in morte demonſtrare, ita ut moreretur cum eadem paupertate, qua fuit natus. Siquidem neque illum unicum habitum, quo utebatur, in morte voluit habere; illo namque exutus petiit a Guardiano in charitate, ut aliquo veteri habitu illum ſepulturæ mandaret: fecitque, ſuos Filios & Fratres vocari, illiſque obſervantiam Regulæ, & obedientiam debitam Superioribus commendavit; videnſque, quia veniret hora tranſeundi ex hoc mundo ad æterna gaudia, illos brachiis plenis charitate amplexus fuit, impartivitque ſuam benedictionem. Quibus peractis, Servus Dei quievit, & in hac quiete intra ſe ipſum nec manum nec pedem movens ſtetit per longum temporis ſpatium; &, quando ab hac quiete venit, dixit Fratribus: Filii mei, non videtis Sanctiſſimam Trinitatem, & Dominam meam glorioſiſſimam Virginem Mariam, & Divum Joannem Evangeliſtam? Et illius vultus fuit plenus quadam cæleſti lætitia; & hac Divina viſione, genibus flexis, & prædicando, & monendo ſuos Fratres (ut notat Beata Mater Tereſia cap. 27.) & proferendo aliquos Pſalmorum verſus, ſpiritum Deo reddidit, remanentibus oculis corporeis ita claris & lucidis, ut omnibus admirationem cauſaret, ſicque perſtiterunt, uſquedum corpus ſepulturæ fuit traditum.*

13 Spiritalium quoque viſionum, præſcientiæ obitus, immunitatis a vexationibus malignorum ſpirituum, verborum ad Sorores aſtantes habitorum mentio habetur in relatione cauſæ S. Franciſcæ Romanæ 3. *part. art.* 4. ut ex ſequentibus deſumitur: *Ægrotabat initio menſis Martii an.* 1440. *Baptiſta de Pontianis filius Servæ Dei Franciſcæ in domo Tranſtiberina ſita prope eccleſiam Sanctæ Martyris Cæciliæ. Franciſca de domo Congregationis Cororum, quam paulo ante inſtituerat, eò anxia properaverat, ut filium infirmantem conſolaretur, & ad humilem peccatorum Confeſſionem faciendam exhortaretur.*

Poſtquam autem pio & materno officio perfuncta, de ſero ad eamdem domum in Chriſto Filiarum redire vellet, Presbyter Joannes Pater ipſius ſpiritualis, cui aſſidue confitebatur, & actiones omnes ſuas atque cogitationes explicabat, conſiderata illius corporis debilitate, eidem præcepit, ne recederet, ſed apud filium pernoctaret. Franciſca, tametſi id ægre tuliſſet, obedientiæ tamen virtute coacta, ſicut ſibi injunctum fuerat, in domo filii ſui remanſit. Eadem nocte, graviſſima fuit febri correpta; lucente autem die, eumdem Patrem ſpiritualem advocari juſſit, qui de rebus gerendis, Eccleſiæque Sacramentis venerabiliter ſibi miniſtrandis curam gereret: & ita totus ille dies dilapſus eſt. Nocte vero mox ſequenti, ſanctiſſimas habuit viſiones: vidit enim Salvatorem humanatum, incredibili claritate fulgentem, & innumera ſanctorum Angelorum multitudine comitatum ſibi dicentem, tempus eſſe, ut ad patriam deſideratam veniret cum ſociis ſuis epulari ad convivium jamdudum ſibi præparatum. Huic ſingulari revelationis beneficio aliud atque aliud dulciſſimum addidit Altiſſimus; quoniam hoc toto ſuæ ægritudinis tempore uſque ad felicem tranſitum, Gratia ſibi Divina favente, nullas malignorum ſpirituum viſiones habuit, & diem obitus ſui antea præſcivit: id quod Patri ſuo ſpirituali non occultavit, cui ſui corporis tabernaculum infra ſeptem dies proxime futuros deponendum denuntiavit, ſicut ſibi a ſuo Sponſo Chriſto fuerat demonſtratum. Hora igitur ſui obitus jam inſtante, & Patri ſpirituali, & Filiabus ſuis quas in Chriſto genuerat, ſermonem hortatorium & ardentem fecit, eaſdem exhortando, & verbis conſolatoriis propter ſuum obitum materno affectu demulcendo: nam ad Divinum amorem eas inflammavit, & ad Dei omnipotentis timorem concipiendum incitavit, ad maternam ſanctiſſimam & mutuam charitatem, & inter ſe unionem perpetuo conſervandam incendit, ad fortiter perferendas tribulationes, & humani Inimici generis tentationes vincendas, & ad omnia mundi pericula ſuperanda (Divina Gratia præveniente) roboravit, &, quod eſt maximum & præcipuum, ad Jeſu Chriſti vigilanter ſectanda veſtigia magno conatu, & ſermonis efficacia animavit. Hæc ita geſta fuiſſe, conteſtantur in proceſſu ſignato C. ſuper art. 58. repetitivo fol. 110. quinque teſtes, in quibus eſt Mabilia uxor Baptiſtæ de Pontianis filii ejuſdem Franciſcæ, qui præſentes omnia conſideraverunt. Sed neque fefellit eam Divinum oraculum: nam eodem die, quo ſibi revelatum fuerat ſe morituram, pacifico fine in Domino requievit. Fuerunt hæc omnia ſanctorum Patrum inſtitutis, qui pias Religiones conſtituerunt, valde conformia; illi enim, paulo antequam de hac infelici vita ad felicem & beatam a Domino vocarentur, ſimilibus prorſus ſermonibus alumnos ſuos hortabantur, ut in omni virtutum genere ſeſe exercentes, & veſtigia Chriſti Domini ſectantes, Altiſſimo ſemper famularentur, & in Romanæ Eccleſiæ obedientia Catholiciſque dogmatibus firmiter retinendis perſeverarent. Circumſtantibus igitur, & amare flentibus prædictis Servæ Dei Filiabus, illa, oculis in cælum intentis, & animo orante ſimul & ore, in Domino obdormivit.

14 Demum præter cetera, quæ in obitu S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis contigerunt, mirabile exſtat heroicæ, qua vivens fuerat inſignita, obedientiæ indicium, de qua in relatione ejus cauſæ tit. *de feliciſſimo obitu*: *Beatiſſima certe hæc Virgo, quæ nullo pondere gravis, ad cæleſtes illas, nec ulla tem-*

pore

pore interituras felicitates evecta, ſuam gloriam contemplatur & Deum. Quinque menſium ſpatio jam ægrotaverat, cum ſanctiſſimo illo Viatico munita, ſacra Unctioni corpus expoſuit, & Panem manducavit Angelorum; tantaque animi demiſſione a cunctis æque Monialibus veniam popoſcit, ut ad pias lacrymas æque traheret univerſas. Per id tempus, quo mortem præſtolabatur, ut viveret, ſacras preces duntaxat, Pſalmos & hymnos concini, magnopere exoptabat; de Deo loqui, futuram vitam meditari voluerat; omnique mortis timore diſcuſſo, in ſola Dei miſeratione fiduciam applicuerat, ſingulas Moniales uſque ad extremum ſpiritus anhelitum conſolata, & religioſo amoris incremento proſecuta. Nocte illa, quæ diem beati interitus anteceſſit, Confeſſario aſſiſtenti circa horam ſeptimam dixit, ut reliquam noctem quieſceret; adhuc enim futuro mane illa viveret. Altera die luceſcente, poſt aliquam moram penes patientiſſimam Monialem factam, Divinum Sacrificium celebraturus jam chlamydem induebat & ſtolam, quando a Monialibus interpellatus, ut morituram denuo repeteret, his fere verbis reſpondit: Dicite Sorori Magdalenæ, ut, quam vivens obedientiam præſtitit, eam ſedulo præſtet moritura, illumque opperiatur, donec, expleto ſacro altaris miniſterio, Moniales ſacro Pane reficiat. Quo executo præcepto, quæ uſque ad horam illam obmutuerat, quaſi tunc expergiſceret ab interitu, ſubridens ait: Benedictus Deus: ſibique potum poſtulavit, &, quouſque Sacrificium compleret, & Moniales a ſacro convivio recederent, animam morata non receſſit a vivis, ſed uſque ad finem fortiter decertans, pro doloribus tantis æterna ſolatia receptura, ad cæleſtia regna tranſivit die 25. Maji anno 1607.

15 Plura, & pæne infinita alia facile cumulari poſſent deſumenda ex ſacris hiſtoriis, Sanctorum vitis, Canonizationum bullis, & ex opere Joannis Severani Presbyteri Congregationis Oratorii, qui congeſta undique eruditione, tractatum compoſuit *de pretioſa morte Juſtorum*: ſed ea, quæ ſupra relata ſunt, indicaſſe ſatis ſit, ut omnibus pateat, in cauſis Beatificationis & Canonizationis magnum conſtituendum eſſe momentum in obitu Servorum Dei, & omnia eſſe diligenter ponderanda, quæ in eo rerum eventu contingunt. Fortunatus Scacchus *loc. ſupra cit.* docuit, motus oculorum, & ſuſpiria eſſe conſideranda. Fuit hoc ſedulo animadverſum in cauſa S. Andreæ Avellini. Cum enim prædixiſſet, ſe in extremo agone habiturum eſſe validiſſimum certamen cum humani generis hoſte, qui præſentes erant, Andreæ vultum, quaſi inducta pavoris ac mœroris nube, infuſcatum viderunt; cumque, pugnæ tempus ab eo dictum adeſſe rati, frequentiſſimas pro eo preces ad Deum ſudiſſent, converſis ad Imaginem devotiſſimam e cubiculi pariete pendentem oculis, conſuetæ hilaritati redditus, placida ſerenaque facie ex hujus vitæ pelago ad æternum tranquillitatis portum feliciter evolavit; uti legitur in compendio cauſæ ipſius in Appendicibus *tom.* VII. edendum. Similia ſunt ea, quæ leguntur in vita S. Comitis Elzearii Confeſſoris apud Surium *die 27. Septemb. cap. 33. pag. 389. Ad extremum jam in agone poſitus vultum præſetulit valde terribilem, unde colligi liceret, eum in magno verſari labore ob quadam illi objecta. Atque ſub ejuſmodi*

Digitized by Google

modi conflictu exclamavit: Magna eſt Dæmonum vis; ſed eam penitus enervarunt virtus & merita ſacroſanctæ Incarnationis & Paſſionis Jeſu Chriſti. Et poſt paululum rurſus exclamans, Plane, inquit, vici. Poſt aliquantum temporis ſpatium cum ingenti clamore dixit: Totum me Divino judicio committo. Atque, his dictis, reparatus eſt vultus ejus, & quodam rubore atque ſplendore multaque elegantia perfuſus; atque ita reddidit ſpiritum. Cardinalis Federicus Borromæus *de vera & occulta ſanctitate lib.3. cap.16.* ſapienter monet, inter inania vulgi adſcribendum eſſe nonnullorum ſermonem, qui aſſerunt, aliquem bene mortuum eſſe, cum ex hac vita diſceſſit inſtar pulli, vel trimuli infantis; male autem mortuum, ſi ſeſe moriens fœdiſſime contorſit. Porro admittit ipſe, terriculamenta multis objici, qui flagitioſe vixerunt, & ſolatia aliis offerri, quorum vita innocens fuit; ſed conſtanter negat, ex quiete corporis, ſive agitatione firmum deduci poſſe argumentum ad judicandum de animæ ſalute, vel exitio. Sæpe, ait, agitationes & furores morientium a ſola naturali corporis conditione & temperatura proficiſci; & in viris probis aliquando Dei voluntate perturbationes contingere, ut anima purgetur, & ut aſtantes ad veram pœnitentiam traducantur; quod multis exemplis confirmat. Facit huc ſententia S. Athanaſii, ſive alterius antiqui Auctoris, *quæſt. 105. ad Antiochum tom. 2. pag. 292.* ubi propoſita quæſtione: *Undenam videmus, Juſtos aliquos diutius in extremo vitæ halitu anima pugnare & judicari; contra autem peccatores interdum quiete & cito mori?* Reſpondetur: *Omnia quidem Dei judicia cognoſci non poſſunt; ideoque nec nos hæc curioſe inquirere decet. Si quid tamen conjectare valemus, reſpondemus, pios viros vel ante mortem vel in morte cruciari, ut nos, qui ea videmus, timeamus & emendemur. Fortaſſis autem Sancti, ut homines, levi aliquo defectu inquinati, hujuſmodi cruciatu, quo in morte afficiuntur, perfecte purgati, puri demum decedunt.* Facit & illud S. Gregorii Papæ *lib. 24. moralium in cap.34. Job num.33. (tom.1. oper. col.776.)*: *Quid ergo facient tabulæ, ſi tremunt columnæ? Aut quomodo virgulta immobilia ſtabunt, ſi hujus pavoris turbine etiam cedri quatiuntur? Solutioni ergo carnis appropinquans, nonnunquam terrore vindictæ etiam Juſti anima turbatur. Cui & ſi quid tranquillum in hac vita ſapere potuit, mortis articulo interveniente concutitur, ut jure dici debeat*: Abominabilis fit ei panis in vita ſua, & animæ ejus cibus ante deſiderabilis. *Vel certe propter pavoris pœnam hoc, quod illic ſubditur*: Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.

16 Addit idem Scacchus verbis ſupra recenſitis, examinanda eſſe verba Servorum Dei, quibus ſe Deo morituri commendant. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, in examine cauſæ cujuſdam Servi Dei oppoſui, eum in extremo agone ſe Deo commendaſſe, ſpem ſuam in ejus miſericordia tantummodo conſtituendo, excluſis operibus, quæ in vita peregerat. Dixi enim, certum eſſe ex Fide, Juſtos per opera pietatis vere ac proprie mereri, juxta illud Matthæi 5. *verſ. 12.*: *Merces veſtra copioſa eſt in cælis*; & a ſancto Concilio Tridentino *ſeſſion. 6. can. 26.* anathemate damna-

damnatos eſſe, qui aſſerebant, Juſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo facta ſint, exſpectare & ſperare æternam retributionem a Deo per ejus miſericordiam, & Jeſu Chriſti meritum, etiamſi bene agendo, & Divina mandata cuſtodiendo uſque in finem perſeveraſſent; & *can.* 32. ſimili pœna damnatos eſſe, qui aſſerebant, hominis juſtificati bona opera ita eſſe Dei dona, ut non ſint etiam ipſius juſtificati merita; vel ipſum juſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei Gratiam fiunt, non vere mereri augmentum Gratiæ, vitam æternam, & ipſius æternæ vitæ conſecutionem, & gloriæ augmentum, ſi in Gratia deceſſerit. Sed ſtrenue a Poſtulatoribus reſponſum eſt, ab eodem ſacro Concilio *ſeſſ. 6. cap. 9.* doceri, ſicuti nemo pius de Dei miſericordia dubitare debet, ſic quemlibet, dum ſe ipſum & ſuam infirmitatem reſpicit, de ſua Gratia formidare & timere poſſe; & *cap.* 16. quia in multis offendimus omnes, unumquemque, ſicut miſericordiam & bonitatem, ita ſeveritatem & judicium ante oculos habere debere: ideoque, propter ambiguitatem propriæ juſtitiæ, & periculum inanis gloriæ, Dei Servum fiduciam totam in ſola Dei miſericordia & benignitate repoſuiſſe. Quapropter dicitur Danielis *cap. 9. verſ.* 18.: *Neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis*; & Lucæ 17. *verſ.* 10. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus*; & in Collecta Dominicæ, quæ *Sexageſima* dicitur, ſic orat Eccleſia: *Deus, qui conſpicis, quia ex nulla noſtra actione confidimus*; & in Collecta ſecreta Dominicæ ſecundæ Adventus: *Ubi nulla ſuppetunt ſuffragia meritorum, tuis nobis ſuccurre præſidiis*; & in Canone poſt Conſecrationem: *Intra quorum nos conſortium, non æſtimator meriti, ſed veniæ, quæſumus, largitor, admitte.* Quod late explicant Thomas Stapletonus *de merit. oper. cap.* 14. *lib.* 10. *pag.* 370., Cardinalis Bellarminus *lib.* 5. *cap.* 7. *de juſtificatione*, & paſſim alii.

17 Adeo exacte in examine obitus Servorum Dei, & omnium quæ in illo accidunt, proceditur, ut Proſper Bottinius Archiepiſcopus Myrenſis olim Fidei Promotor in animadverſionibus factis in cauſa Ven. Servi Dei Pauli Buralis S. R. E. Cardinalis oppoſuerit, ipſum Romæ graviter ægrotantem Viaticum ad ſe delatum manibus recepiſſe, & ſacram Particulam propriis manibus ori admoviſſe. Licet enim exempla Sanctorum non deſint, qui hoc ipſum fecerunt, uti de S. Marciano Epiſcopo & Martyre habetur apud Bollandianos *tom.* 3. *Martii in Actis Martyrii S. Secundi cap.* 2. *num.* 6., de Cedmone Angliæ Monacho, ut apud Lipomanum *in vitis Sanctorum tom.* 1. *in vita Ildæ Abbatiſſæ*, de S. Valentino Epiſcopo Paſſavienſi apud Bollandum *tom.* 1. *Januarii pag.* 371., de S. Edmundo Cantuariæ Epiſcopo apud Vincentium Bellovacenſem *in ſpecul. hiſtor. lib.* 32. *cap.* 85. & ex Eccleſiaſticis documentis certum ſit, ſacras Particulas a Sacerdotibus fuiſſe etiam Laicis traditas, qui communicaturi eas ori admovebant; juxta ea quæ late habentur apud Cardinalem Bonam *rerum liturg. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 3. & *num.* 7., Martene *de antiq. Eccleſ. ritib. lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 10. *num.* 8.

Digitized by Google

num. 8., Morinum *de ſacr. Ordination. part.* 3. *exercitat.* 12. *cap.*3.; id tamen poſterioribus Eccleſiæ Conſtitutionibus, & multo magis contraria conſuetudine abrogatum eſt. Sed, excitata a Poſtulatoribus quæſtione, an recentior illa prohibitio de non ſumenda propriis manibus Euchariſtia Sacerdotes comprehenderet eam extra Miſſam ſuſcipientes, tandem animadverſioni plene reſponſum eſt ex facti circumſtantia. Cum enim ſacrum Viaticum ad Dei Servum Sacerdotali charactere inſignitum, utpote Epiſcopum, delatum fuerit ab eo, ad quem deferre ſpectabat, & æger, eo conſentiente, manibus exceperit, & hoc modo Communionem receperit, ſupradictus conſenſus tanti roboris eſt, ut ab actu quamcumque, etiam leviſſimam, culpam excludat; uti late oſtendit Cardinalis de Lugo *de ſacram. Euchariſt. diſput.* 18. *ſect.* 1. *num.* 32.

18 Nonnullis Dei Servis, & Sanctis a Deo mortis dies revelatus eſt; at aliis revelatus non eſt. Nonnulli fuerunt immunes a Dæmonis tentationibus, uti ſupra viſum eſt de S. Franciſca Romana: alii vero tentationibus fuerunt obnoxii. Ut ceteros prætereamus, inſidias & Dæmonis tentationes, quibus Satanas obruere conatus eſt S. Martinum, narrat Sulpicius Severus in ejus vita; &, quatenus antiquis recentiora addenda eſſent exempla, refert Thomas a Kempis *in lib. de diſciplina D. Fulgentii cap.*4. Dei Servum Rupertum de Silva Ordinis Canonicorum Regularium fuiſſe in agone tentatum a Dæmone, qui ei apparuit ſub forma cujuſdam ſui Religioſi paulo ante defuncti, quique laudabilia a prædicto Ruperto geſta fideliter expoſuit, ut eum peccati inanis gloriæ reum conſtitueret; & conſimile eſt illud, quod de S. Ignatio narratur a Maffejo in ejus vita *lib.*1. *cap.* 10. Item (uti ſupra vidimus) nonnulli Dei Servi, aut Sancti hilari corde vultuque ſereno mortem exſpectarunt; alii, ea adventante, magno terrore perculſi ſunt. Apud Surium *tom.* 4. & apud Lipomanum *tom.* 6. legitur, Arſenium Eremitam, cujus habetur commemoratio in Martyrologio Romano *die* 19. *Julii*, flere cœpiſſe, dum ſenſit ſe mori; & Fratribus requirentibus, numquid timeret, reſpondiſſe, ſe vere timere, & hunc timorem ſemper habuiſſe ab eo tempore, quo in ſolitudinem ſeceſſerat. Simile eſt inter recentiores Sanctos exemplum S. Franciſci Saleſii: cum enim Menardus quidam ipſi ægritudine laboranti ultima pietatis officia præſtaret, & oſtendere conaretur, illuſtriores Sanctos mortem expaviſſe, Franciſcus reſpondit: *Non immerito formidabant*. Et ad verba Scripturæ, *O mors, quam amara eſt memoria tua*, proſecutus eſt: *Homini habenti pacem in ſubſtantiis ſuis*. Teſtis eſt Carolus Auguſtus Saleſius in ejus vita *lib.* 10. *pag.* 462. Præclare Cardinalis Federicus Borromæus *de vera & occulta ſanctitate lib.* 2. *cap.* 12. ſcribit, nonnullos Dei Servos, dum repentino mortis metu & horrore occupantur, maxime triſtari & timere, quæ triſtitia & timor per totum antea vitæ curſum illorum animos nunquam invaſerant; ſed in ipſo mortis articulo omnia evaneſcere, & tranquille mori: *Atque ideo diſpoſitionem eorum* (verba ſunt Cardinalis) *ego tunc maximcpere*

ximopere cenſeo eſſe laudandam ; quippe cum eodem tempore duo magna munera a Deo impetrarint , humilitatis nimirum unum , alterum fortitudinis in tantæ neceſſitatis tempore . Timorem vero ipſum crediderim poſſe proficiſci vel ab Dæmonum arte , vel etiam immediate ab Divina voluntate , vel denique ab conditione naturali , quæ , quam maxime poteſt , abhorret ab ultima illa diſſolutione mortalis hujus fabricæ & elementaris . Rurſus nonnulli ſe promptos exhibuerunt ad vitam protrahendam , ſi ſuorum ſpirituali ſaluti eſſent neceſſarii : *Domine , ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius , non recuſo laborem : fiat voluntas tua* ; verba ſunt S. Martini morientis relata a Sulpicio Severo *in epiſt.* 3. Fuerunt , uti vidimus , eadem adhibita a Sancto Thoma de Villanova ; quod profecto mirum eſſe non debet , cum ea *in concione prima de eodem Sancto* Thomas ipſe hoc laudaverit encomio : *O præclaram vocem ! o admirabilem charitatem ! Quid minus iſte Moyſe , vel Paulo perſonuit ? Moyſes , pro populo deleri de libro vitæ , Paulus , pro Fratribus anathema eſſe a Chriſto , Martinus , pro commiſſis ſibi ovibus differri a gloria , non ſolum ſuſtinet , ſed , ſi opus eſt , petit & obſecrat . Jam jam in paradiſum pedem poſuerat glorioſus Antiſtes , & libenter extrahit ipſum , ut Fratribus ſuis ſerviat . Litus optatum diu jam ſecurus tenebat , & amore Filiorum redit ad pelagus , atque pro dilectis ovibus , velut bonus Paſtor , iterum exponitur naufragio .* Contra , S. Franciſcus Saleſius ſupra memoratus nunquam adduci potuit , ut ea proferret , licet ei fuiſſent inſinuata a Patre Joanne Forerio Societatis Jeſu Provinciali Lugdunenſi , teſte ſupra relato Carolo Auguſtino Saleſio *in cit. vita lib.* 10. *pag.* 463. *Sed adhortatus eſt amplius Forerius , ut eam Divi Martini orationem recitaret : Domine , ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius , non recuſo laborem . Numquam autem induci potuit ad recitandam ; immo vero inquiebat : Servus ſum inutilis , inutilis , inutilis .* Et in bulla Canonizationis S. Philippi Nerii hæc habentur : *Cumque ægrotaret aliquando , atque ipſum obſecrarent aſtantes , ut , ſuorum ſaltem beneficio , illam Sancti Martini dirigeret ad Deum orationem , Domine , ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius , non recuſo laborem ; ſumma animi demiſſione reſpondit : Non ſum ego Sanctus Martinus , nec me talem umquam exiſtimavi . Quod ſi me vobis neceſſarium reputarem , perditum crederem .* Demum nonnulli , quæ a ſe in Domino facta fuerant , aſtantibus retulerunt . Sanctus quippe Bernardus moriens ait : *Tria vobis imitanda commendo , quæ in ſtadio quo cucurri , me pro poſſibilitate mea memini obſervaſſe . Minus ſenſui meo , quam alterius , credidi . Læſus de lædente vindictam non expetivi . Nemini ſcandalum facere volui ; & ſi quando incidit , ſedavi ut potui ;* uti legitur in vita ſecunda S. Bernardi auctore Alano *cap.* 30. (*inter opera ejuſd. Sancti vol.* 2.) . Et S. Dominicus moriens ſuis Fratribus aperuit , ſe virginem mori , uti habetur apud Thomam Malvendam *in annal. Ord. Prædicator. cent.* 1. *part.* 3. *pag.* 368. Contra , S. Joannes de Cruce ſibi memorari a circumſtantibus , dum moreretur , paſſus non eſt ea plura , quæ paſſus fuerat in ſui Ordinis reformatione ; dixitque , ſibi memoranda tantum eſſe ſua peccata , & Paſſionis Chriſti merita , in quibus confidebat ;

uti

Digitized by Google

uti teſtatur Pater Philippus a Sancto Paulo in ejus vita *lib.* 1. *cap.* 39. Dicta hæc & facta Servorum Dei, & Sanctorum inter ſe diſcrepant: ſed in examine cauſarum Canonizationis non videtur ab eis argumentum deſumi poſſe, ut ſtatuatur, mortem alicujus Servi Dei non fuiſſe ſanctimonia plenam, quod nonnulla cæleſtia ſigna defuerint, quæ in obitu aliorum Sanctorum apparuerunt; vel quod ab eo aliquid dictum vel factum ſit, quod alii facere aut dicere noluerunt. Poteſt enim eſſe pretioſa in conſpectu Domini mors ejus, in qua ſigna non apparuerunt, ſicut alia in eodem conſpectu pretioſa fuit, in qua ſigna contigerunt, cum ea a voluntate Divina pendeant. Rurſus aliqui Dei Servi morti proximi, non in ſemetipſis gloriantes, ſed in Domino, aliqua dicere & facere voluerunt, quæ alii dicere & facere noluerunt præ timore ſe exponendi periculo inanis gloriæ. Ideoque ex ceteris rebus deſumendum erit judicium de pretioſa Servorum Dei morte; quæ ſi non deſint, neque dicta, neque non dicta, neque facta, neque non facta modo expoſita, nec alia his conſimilia validam oppoſitionem conſtituere poterunt; quinimmo utraque Servorum Dei meritis poterunt ſuperaddi.

19 In decretis quoque generalibus Urbani VIII. ſupra relatis advertendum decernitur, an obitus Servorum Dei publica præſertim teſtificatione fuerit notatus: quæ verba intelligenda ſunt & explicanda de fama ſanctitatis in obitu, & de pio populorum concurſu ad funus, & multo magis de prodigiis aut miraculis, ſiqua funeris occaſione contigerunt. Horum quippe non modica habetur ratio in cauſis Beatificationis & Canonizationis, uti deſumitur ex bulla Canonizationis S. Birgittæ *§.* 24., Canonizationis S. Catharinæ Senenſis *§.* 13., S. Antonini *§.* 28., S. Didaci *§.* 16., S. Hyacinthi *§.* pariter 16., S. Raymundi *§.* 42., S. Thomæ de Villanova *§.* 23., S. Franciſci Saleſii *§.* 16., S. Petri de Alcantara *§.* 14., S. Roſæ Limanæ *§.* 45., & paſſim ex relationibus Rotæ Auditorum, qui, in enarrando obitu Servorum Dei, non omiſerunt publicam ſanctitatis famam, pium populorum concurſum, & ſiqua contigerunt prodigia & miracula, quibus Deus eorum mortem illuſtrare dignatus fuerit.

20 Pro capitis complemento ſupereſt, ut ſermo transferatur ad genera mortis, de quibus propter aliquos eventus, qui in illis contigerunt, diſputari poteſt, an talia fuerint, qualia eſſe debent, ut ita mortui in Beatorum & Sanctorum album referri poſſint.

21 Primò itaque nonnulli Dei Servi aliquando mori cupiunt, & moriuntur, nullo aſtante: & quidem, ſi alia ſigna felicis obitus non deſint, & eo magis, ſi aliqua prodigia obitum comitentur, nullum ex ea ſolitaria morte deſumi poterit argumentum, quod eorum Beatificationi obſtet aut Canonizationi. De obitu S. Romualdi Abbatis hæc leguntur in ejus vita ſcripta a Beato Petro Damiani *cap.* 69. *Quadam igitur die cœpit paulatim corporis virtute deſtitui, &, ingruente moleſtia, gravius fatigari. Sole itaque jam ad occaſum vergente, præcepit duobus Fratribus, qui aſtabant, ut foras*

foras exirent, cellulæ poſt ſe januam clauderent, celebraturi vero ſibi matutinos hymnos ad eum diluculo remearent: cumque illi de ejus fine ſolliciti, velut inviti exirent, non ſtatim ad quieſcendum properant, ſed, ne Magiſtrum obire contingeret, anxii pretioſi theſauri talentum prope cellulam latentes obſervant. Aliquandiu igitur commorantes, cum deinceps curioſis auribus attentius auſcultarent, & neque motum corporis, neque ſonum vocis audirent, jam, quod evenerat, veraciter opinantes, impulſa janua, velociter irruunt, lumen accendunt, & beata anima in cælum rapta, ſupinum jacere ſanctum cadaver inveniunt. Jacebat itaque velut neglecta tunc cæleſtis margarita, in ſummi poſtmodum Regis ærarium honorifice reponenda. Nimirum qui ſic obiit, ut prædixit; illuc tranſivit, quo ſperavit. De obitu S. Joannis de Deo Inſtitutoris Ordinis Fratrum Hoſpitalitatis pauperum infirmorum ſimilia habentur in relatione Rotæ Auditorum *tit. de fama & communi opinione ſanctitatis §. Hæc porro*, & in bulla Canonizationis ejuſdem: *Jam vero humanæ vitæ ſpatium feliciter emenſum, & tempus reſolutionis ſuæ inſtans, non minus pius & felix obitus die octava Martii anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo terminavit. Lecto enim infirmatus decumbens, omnibus Eccleſiæ Sacramentis ab ipſomet Granatenſi Præſule rite ſancteque refectus, aſſiſtentes omnes dimiſit, viribuſque in extrema vitæ periodo licet deſtitutus, propriis indutus veſtibus interim e lectulo proſiliens, ac provolutus in genua, manu & corde Imaginem Salvatoris crucifixi, quem fervide vivens dilexerat, perſtringens, inclinato ad ejus pedes capite, obiit in oſculo Domini, quem etiam mortuus tenuit, nec dimiſit; ac in eadem corporis conſtitutione ab iiſdem aſſiſtentibus ad eum paulo poſt redeuntibus repertus, ſex circiter horis, quouſque inde dimotus fuiſſet, mirabiliter permanſit, odorem mire fragrantem diffundens.* Item quodammodo ſimilia ea ſunt, quæ in obitu S. Caſſii Narnienſis contigerunt, teſte S. Gregorio *homil. 37. in Euangel.* ubi, poſtquam retulit, divinitus fuiſſe monitum de ſuo obitu in feſtivitate SS. Petri & Pauli, eumque ad ſeptennium expectaſſe; ac tunc demum morbo tentatum, cum Miſſas feciſſet, ac Sacerdotes ſuos ac miniſtros de ſervando vinculo charitatis admonuiſſet; *Subito*, (inquit *tom. 1. oper. col. 1633.*) *inter ipſa ſancta exhortationis verba, voce terribili clamavit dicens: Hora eſt: moxque aſſiſtentibus ipſe ſuis manibus linteum dedit, quod ex more morientium ſibi contra faciem tenderetur; quo tenſo, ſpiritum emiſit.*

22 Secundò, nonnulli aliquando Dei Servi moriuntur, non recepto Euchariſtiæ ſacramento per modum Viatici. Porro, ſi aliquis potuiſſet Sacramenta recipere in ultimo vitæ exitu, & non recepiſſet, nemo eſt qui non videat, abſonum eſſe de ejus Beatificatione & Canonizatione agere, etiamſi de heroicarum virtutum exercitio uſque ad obitum ſufficienter conſtaret; quemadmodum docet Fortunatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 5. cap. 6. Sacramentorum etenim uſus Chriſtianis omnibus, & Dei Servis eſt adeo neceſſarius in fine vitæ, ut his in extremis caruiſſe, non dico ſuſpicandum eſſe de illorum ſalute quæ in Dei manu eſt poſita, ſed ſaltem nulla ratione agendum eſſe putarem de illorum cultu Beatificationis aut Canonizationis, niſi certo conſtaret,*

Dei Servum, aut Famulam omnia in extremis ſaltem petiiſſe, ſuſcepiſſeque pro loco & tempore Sacramenta. At, ſi Dei Servus Viaticum non recepit, vel quia exiſtimatum fuit, illud ei propter vomitum quo vexabatur, non eſſe adminiſtrandum, aut quia ea ipſa die qua mortuus eſt, ſacramentum Euchariſtiæ, licet non per modum Viatici, receperat; ſi de aliarum circumſtantiarum concurſu non dubitetur, obitus talis haberi poterit, qualis requiritur in Beatificandis & Canonizandis. Primo modo mortuus eſt S. Franciſcus Saleſius, teſte Carolo Auguſto Saleſio ejus nepote in vita ſæpe citata *lib.* 10. *pag.* 460. *Apoplectico ſtupore correptus immobilis decubuit, ita tamen, ut expergeſieri interdum poſſet, quo tempore præclara ab eo ſententiæ extorquebantur*. Et *pag.* 462. *Media nocte multa ſui finis indicia exhibuit: quare ad parochialem Sacerdotem eccleſiæ Divi Michaelis, qui ſanctum Oleum afferret, feſtinatum eſt. Is fuit miniſter Sacramenti Deagius Claudii Villani Curionis Vicarius, qui eum hora diei Sanctorum Innocentium prima unxit; &, dum rite peragit, ſanctus Præſul ad omnia verba reſpondebat. Exactis Sacramentalibus cæremoniis, circumdari ſibi brachium dextrum voluit ſuo Roſario, e quo multa pendebant benedicta numiſmata, quæ jampridem Roma, & Laureto detulerat. Viaticum exhibere viſum non eſt ad rem, eo quod vomitibus obnoxius eſſet*. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus in cauſa B. Vincentii a Paulo, in album Sanctorum poſt primam hujus Operis editionem a Clemente XII. ſolemniter adſcripti, oppoſui, ei non fuiſſe Viaticum adminiſtratum. Poſtulatores pluribus demonſtrarunt, veriſimile admodum fuiſſe, Viaticum ab eo fuiſſe receptum; & ad ulteriora progredientes comprobarunt, Beatum illa ipſa die, qua mortuus eſt, Euchariſtiæ ſacramentum recepiſſe, & ſic iterum Euchariſtiam ea ipſa die per modum Viatici recipere non debuiſſe: licet enim aliquando una eademque die bis Miſſa celebrari poſſit, ſi poſtulet neceſſitas, juxta Textum *in can. Sufficit, de conſecrat. diſt.* 1.; & *in cap. Conſuluiſti, de celebrat. Miſſarum*; puta, ſi aliquis Sacerdos duabus parochiis præfectus eſſet ita inter ſe diſſitis, ut grex unius parochiæ commode adire nequiret eccleſiam alterius, & ibi ſacrificio Miſſæ intereſſe; tunc enim Parochus, ceteris deficientibus Sacerdotibus, poſſet eadem die in utraque eccleſia, Epiſcopo id permittente & approbante, ſacrificare. Gonzal. *in dicto cap. Conſuluiſti num.* 2. Pirhing. *in lib.* 3. *Decretal. tit.* 41. *§.* 1. *num.* 2. Engel. *eod. tit.* 41. *num.* 3. Paſqualig. *de Sacrificio novæ Legis tom.* 1. *quæſt.* 386. Barboſa *ad Concil. Trident. ſeſſ.* 22. *cap.* 8. *num.* 27. *de ſacrificio Miſſæ*, Fragoſ. *de regim. Chriſtianæ reip. lib.* 10. *diſput.* 21. *§.* 7. *num.* 6. *verſ. Dixi, circa medium, tom.* 2. Bellet. *diſquiſ. Cleric. part.* 2. *§.* 29. *num.* 3. Nicol. *lucubr. juris tom.* 2. *lib.* 3. *tit.* 41. *ſub num.* 2. Pax Jordan. *tom.* 1. *elucubrat. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 79. tamen extra ſacrificium Miſſæ, juxta Eccleſiæ conſuetudinem, & communem Doctorum opinionem non eſt permiſſum bis eadem die communicare, urgente etiam periculo mortis; ita ut juxta ſupradicta, qui mane recepit Euchariſtiam ex devotione, eam iterum recipere non poſſit ea ipſa die per modum Viatici,

tici,

tici, ſi incidat in periculum mortis; uti late proſequuntur Suarez *tom.3. in 3. part. D. Thomæ quæſt.80. art.11. diſput.69. ſect.3.* Cardinalis de Lugo *de Sacramentis diſput.16. ſect.3. num.50. & ſeqq.* Merat. *tom.3. diſput.35. ſect.2. num.4.* Layman *oper. moral. lib.5. tract.4. cap.5. num.4.* Tamburin. *in opuſculis, in methodo expeditæ Communionis cap.5. §.6. num.10.*

23 Tertiò, aliquis quandoque Dei Servus moritur, ictu apoplectico percuſſus: & quidem, ſi vis cognoſcendi integra in eo perſiſtat, etiamſi uſum loquendi amiſerit, dummodo cetera ſigna non deficiant, mortuus dici poterit eo genere mortis, quod ejus Beatificationi & Canonizationi non obſtet. De morte S. Andreæ Avellini hæc referuntur in bulla Canonizationis ipſius *pag.513. cod. Canoniz.*: *Verum, octavum jam ſupra octogeſimum ſuæ ætatis annum, qui erat noſtræ reparationis milleſimus ſexcenteſimus octavus, attingens Beatus Andreas, primo mane e ſtrato ſurgens, ac ſacellum ingreſſus, & Sacerdotalibus de more ornamentis indutus, ad aram Miſſæ ſacrificium celebraturus acceſſit. Ubi vero rem Divinam agere cœpit, ad illa verba,* Introibo ad altare Dei, *ita repente apoplexia percuſſus fuit, ut, niſi Miniſter Sacrificio inſerviens jam jam labantem ſuppoſita manu ſuſtentaſſet, in terram corruiſſet, ſi corruere utique poterat fortis ille ſenex, quem ſenectus Chriſto occupaverat ſervientem, & quem extrema dies Salvatori invenerat militantem. Adfuere protinus aſtantes. Tum Patres hac de re moniti ſupervenientes, illum in ædem templo proximam adduxerunt, & ſacris exuerunt veſtibus. Plura ſubinde, ſed fruſtra, adhibita fuerunt medicamina. Nam violenta morbi rabies omnem ei loquendi uſum abſtulerat, illæſa tamen in totum diſcernendi facultate; quod per data ab eo ſigna plane compertum fuit: motibus nempe quibuſdam ac nutibus, ut ad aram majorem perduceretur, ardens oſtendit deſiderium, ut ſtans coram illa, & in ea conſumpta Deo univerſa mortificati ſui corporis hoſtia, extremus, qui ſupererat, & morituro tunc in pectore vitæ ignis tepebat, quemadmodum vivens exarſerat, Divino quoque moriens extingueretur amori. Cum vero Superior, an ſuſcipiendæ Euchariſtiæ gratia id expeteret, interrogaſſet, annuit ille iterato capitis flexu; nec a nutibus deſiſtere & quieſcere viſus, niſi cum hoc de negotio ſe idem Superior illi ſatisfacturum ſpopondiſſet, poſtquam ſcilicet, quod erat tunc opportunius, in cubiculum ægrotans aſportatus fuiſſet. Eò perductus, ac lectulo ſtratus, Medicis, qui jam advenerant, nullam ſalutis ſpem dantibus, ſed intra paucas horas ægrum moriturum pronuntiantibus, ſanctiſſimo Viatico, extremaque deinde Unctione munitus fuit. In tanta vero ſpirituum perturbatione, ſingulari Dei beneficio ita mente ſemper libera permanſit, ut, viſo a longe in Sacerdotis manibus Divino Sacramento, editis haud vulgaribus pietatis & devotionis indiciis, e lecto ſurgere, quantum per vires licuerat, conatus fuerit, non, niſi humi ſtratus, Dominum gloriæ in ſui corporis hoſpitium ſuſcepturus: quibus & morbi adverſarius impetus, & Superioris obſtitere præceptum. Itaque, ſuſceptis Eccleſiæ Sacramentis, per aliquot horas aliquatenus conquieſcens, tum ex Religioſis viris, tum ex Sæcularibus in ejus cubiculum introeuntibus, atque ab eo benedictionem poſtulantibus, ſingulos ille ſe penitus agnoviſſe indicans, ſingulorum vota paternæ bene-*

dictionis munere dignatus eſt. Et quatenus etiam vis cognoſcendi deficiat, qui cognitionis defectus ſuperveniat poſt recepta Eccleſiæ Sacramenta, & alia cuncta præmiſſa, quæ præmitti debebant, nullum ex hoc validum argumentum contra pretioſam mortem deſumi poſſe videtur. Apud Surium etenim *tom.*2., Toſſinianum *in hiſtoria Seraphica*, Severanum *de pretioſis mortibus Juſtorum* legitur, Beatam Coletam Monialem S. Claræ, quæ in Belgica, Celtica, & Narbonenſi Gallia multa conſtruxit monaſteria, poſt recepta Eccleſiæ Sacramenta, octo & quadraginta horis in lecto permanſiſſe nihil loquentem, neque videntem, neque ulla corporis parte geſtum vel ſignum edentem, nihilque mutato colore, feliciſſime in Domino obdormiviſſe.

24 Quartò, aliquando contingere poteſt, ut aliqui Dei Servi moriantur morte ſubitanea, & ſic nedum Viatico non recepto, ſed nullis editis ſignis, ex quibus de eorum obitu tutum ab externis indiciis ferri poſſit judicium. In ſacra Scriptura legimus Abraham, Aaron, Iſaac, Jacob, Joſeph, Joſue, Samuelem, Moyſen, Mathathiam, Tobiam, & alios Juſtos in ſuis lectulis mortuos fuiſſe, & filiis & populis ſalutaria reliquiſſe documenta; contra vero ſubitanea morte occubuiſſe Pharaonem cum ſuo exercitu; item eos, qui gulæ vitio irretiti carnes Ægypti concupiverant, & alios, qui Terram promiſſam blaſphemaverant: in Pſalmo autem 72. *v.*19. legitur: *Subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam*; & in Proverbiis *cap.*29. *v.*1. *Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus*. Sed hæc quamvis ut plurimum ita contingant, abſonum tamen eſſet, in quocumque caſu repentinæ mortis aſſerere, ſic morientem mori damnatum. Exempla repentinæ mortis, ſed ſanctæ, collecta legi poſſunt apud Cornelium a Lapide *ad cap.*4. *Sapientiæ verſ.*6. Joannes Moſcus, ſive Sophronius *in Prato ſpirituali*, cujus honorifica mentio habetur *in Actione quarta* Synodi Nicænæ, quæ pro cultu venerabilium Imaginum contra Iconoclaſtas celebrata eſt, hæc narrat (*lib.*10. *cap.*57. *apud Roſweydum.*): *Quadraginta fere milliaribus ab Aegis civitate Ciliciæ Stylites erat nomine Simeon. Hic fulgure percuſſus interiit. Abbas ergo Julianus Stylites Presbyter præter conſuetudinem ſuam inſolito tempore dixit diſcipulis ſuis: Mittite thymiama in thuribulum. Qui dixerunt ei: Dic nobis cauſam, Pater; orabantque, ut diceret eis. Senex autem dixit: Quia modo Frater meus Simeon a fulgure dejectus interiit, & ecce tranſit anima ejus cum tripudio & exultatione. Diſtabant autem ab invicem milliaribus fere vigintiquatuor*. Petrus Sutor *de vita Carthuſiana lib.*2. *tract.*3. *cap.*5. narrat, ſex probatæ vitæ Monachos Carthuſianos ex hac vita deceſſiſſe nivibus obrutos, & unum tantum ex iis poſt duodecim dies vivum inventum, & integro ſenſu pollentem ad Clauſtra fuiſſe deportatum, ibique, poſt nonnulla prolata verba miram dulcedinem redolentia, & recepta Eccleſiæ Sacramenta, ſuaviſſimo Dominici Corporis ſapore ſatiatum placidiſſimo fine quieviſſe. Theophilus Raynaudus *oper. tom.*12. *in Hoplotheca contra ictum calumniæ, ſerie* 3. *cap.*29. *pag.*674. admit-

admittit, mortem ſubitaneam & inopinam, & Sacramentis deſtitutam excitare poſſe in aliis metum pro iis, qui ſic mortui ſunt, necnon in iis, qui vivunt, juſtum deſiderium declinandi talem e vita exitum; ſed contendit, nec judicium, nec vehementem ſuſpicionem æternæ mortis de ſic morientibus formari poſſe: *Contendo tamen, calumniam eſſe ultra ſanctum pro ſe ipſo deſiderium, & nonnullum pro ſic excedentibus metum (præſertim cum vita non adeo compoſita præceſſit) progredi ad judicium, vel vehementiorem ſuſpicionem malæ ſortis ſic obeuntium; alioqui paterent calumniæ plerique Sanctorum eo fine concluſi*. Res profunde explicatur a Patre Didaco de Corduba in ſuo libro, cui titulus, *Ajuto de' moribondi*, ubi *part.* 1. *cap.* 9. his verbis materiam concludit: *Piene finalmente ſono l' iſtorie di ſimili eſempj ne' tempi paſſati e ſcorſi; e l'eſperienza ben l'inſegna ancora ne' preſenti: nè deve cagionar maraviglia, che Dio Signor noſtro alle volte ne' Santi, e Servi ſuoi queſte morti repentine permetta; imperocchè oltre le ragioni ſopra accennate, ve ne ſono ancora dell' altre, una delle quali è, che è coſtume della Divina provvidenza non diſpenſare, ſe non rare volte, nell'ordinarie leggi della natura; poichè non parrebbe ragione di buon governo, ſe ſpeſſo, e ſenza molte e graviſſime cauſe rompeſſe la legge delle cauſe naturali, e non faceſſe buoni i loro privilegj. Quindi è, che ſe alle volte è connaturale alla compleſſione ed agli umori di alcune perſone ſante e giuſte il morire di morte ſubitanea, non altera perciò Iddio il corſo ordinario della natura, ma laſcia, che queſta naturalmente operi: perciò, quando nelle ſante litanie domandiamo a ſua Divina Maeſtà, che ci liberi da morte ſubitanea ed improvviſa*, A ſubitanea & improviſa morte libera nos, Domine, *con tal domanda non chiediamo, che ci liberi da morte repentina, che naturalmente ci può avvenire, ma da quella, che venendo all'improvviſo coglie alle volte l'uomo in diſgrazia ed inimicizia di Dio. Poichè, quando l'uomo ſi trova in grazia, non è cattiva tal ſorte di morte, anzi ne' Giuſti è gran benefizio, ed un pegno dell'eterna ſalute per i pericoli della morte, che ſpeſſo ſi ſperimentano, da'noſtri nemici cagionati: la qual verità c'inſegnò lo Spirito Santo, quando diſſe, che il Giuſto la paſſerà bene in qualſivoglia ſorta di morte, che gli avverrà. Dal che s'hanno a cavare tre neceſſariſſimi avvertimenti: il primo è, che la più importante diligenza ed il miglior apparecchio per ben morire è procurare di ſtar ſempre l'uomo in grazia ed amicizia di Dio; imperocchè, ſtando in queſto modo, qualunque ſorta di morte non ſolo non deve ſtimarſi cattiva per le perſone giuſte, ma più toſto felice ed avventurata: il ſecondo, che la Divina provvidenza, acciò ſtiamo ſempre vigilanti ed accorti, ed ancorchè a noi abbia con la vita conceſſo il libero arbitrio, ci pone contuttociò avanti gli occhi il pericolo, che v'è, di morire all'improvviſo; dal qual pericolo non vuole che ſiano eſenti nè i Giuſti, nè i peccatori, anzi che tutti ſiano a tal ſorta di morte ſoggetti; e queſta vigilanza aſſai chiaramente c' inſegnò Criſto, quando ci diſſe, che in qualſivoglia ora vegliaſſimo, poichè niun' ora è per la morte ſicura: il terzo è, che non ha di che lamentarſi il peccatore, quando tal maniera di morte gli avviene; poichè, ſe Iddio non impediſce ne' Giuſti il corſo delle cauſe naturali, quando richiedono, che queſti muojano di morte repentina, molto meno deve impedirlo,*

dirlo, o alterarlo in chi per tanti titoli merita con tal modo di morte anche l'Inferno. Hæc ipſa per ſe vera ſunt, cum ſanctus coram Deo eſſe poſſit etiam ille, qui ſubitanea morte correptus occumbit, nullo propter impotentiam exhibito ſigno pœnitentiæ, aut deſiderii ſacræ Euchariſtiæ recipiendæ. Cum autem, ut quis ſanctus in Eccleſia declaretur, externa ſigna deeſſe non debeant, quod ea de externis tantum judicium ferat; difficile admodum eſſet, ut ſic moriens Eccleſiaſtico judicio inter Beatos aut Sanctos recenſeretur. Difficile diximus, non impoſſibile: ſi enim de virtutibus heroicis conſtaret uſque ad obitum continuatis; ſi quæ in obitu defuerunt, non voluntate ſed neceſſitate defuiſſe conſtaret; ſi ſupernaturalibus ſignis & prodigiis Deus dignaretur prædictam mortem illuſtrem reddere; mors prædicta, licet ſubitanea & inopina, Beatificationi & Canonizationi obſtare non deberet. Beatus Jordanus proximus a S. Dominico Ordinis Prædicatorum Generalis, cum navigans Hieroſolymam, tempeſtate navi fracta, fluctibus hauſtus repentina morte mortuus eſſet; multique mirarentur, & dolerent tam ſubitum & triſtem tanti viri caſum; apparuit ipſe magna luce æque ac Cruce inſignitus, dixitque: *Exivi ex hoc ſæculo ad gloriam Beatorum, & inter Apoſtolorum choros & Prophetarum evectus ſum*: & rurſum: *Hoc firmiter teneas, nec dubites, quia ſalvus erit omnis, qui uſque in finem Domino noſtro Jeſu Chriſto ſervierit*; uti habetur apud Leandrum in ejus vita, quæ extat apud Surium *die* 13. *Februarii*. Et Simeon Stylites, non ille celebris, de quo Theodoretus, ſed alius, de quo ſupra, fulgure percuſſus interiit; at ejus animam Julianus Stylites vidit exultantem in cælum aſcendere, uti etiam ſupra dictum eſt.

25 Concludimus præſens caput exemplis pretioſæ mortis tum Beatæ Julianæ de Falconeriis, cujus virtutes & miracula fuerunt diſcuſſa & approbata tempore, quo ego fungebar munere Fidei Promotoris, Canonizatio autem poſt primam hujus Operis editionem peracta eſt a Clemente XII., cum a Benedicto XIII. jam prolatum fuiſſet Decretum de tuto ad Canonizationem proceſſu; tum etiam Servæ Dei, ſive Beatæ Imeldæ ex mea Lambertinorum familia. In cauſa Canonizationis B. Julianæ exhibitum fuit authenticum monumentum exaratum decem & octo diebus poſt ejus feliciſſimam in Domino dormitionem. En verba monumenti: *Memoria ſit, quomodo Soror noſtra Juliana decem octo retro diebus mortua, cum Sponſo ſuo Jeſu evolavit ad cælum, & fuit ſic: Septuagenario major, diris macerata in ſtomacho voluntariis pœnitentiis, jejuniis, catenis, ferreo cingulo, flagellis, vigiliis, inedia, nec recipere, nec retinere cibum amplius poterat; quando ſacratiſſimo Corporis Chriſti Viatico, ut ſe orbatam agnovit, quantum doluit, quantum lacrymata eſt! Itaque Patrem Jacobum de Campo Regio humillime precata eſt, ut ſaltem ſanctiſſimum Sacramentum coram ſe in pyxide deferret, ut factum eſt. Cum autem apparuit Sacerdos portans Corpus Domini, ſtatim illa in terram ſtravit ſe in modum Crucis, & adoravit Dominum. Vultus autem ejus factus eſt tamquam vultus Angeli. Cupiebat illa, quod non licebat, ſe conjungere cum Jeſu ſuo, & oſcu-*

oſculari illum; at renuit Sacerdos. Ergo ſupplex rogavit, ut ſuper pectus ſuum fornaceum extenderetur velum, & ſuper illud Hoſtia ſupra poneretur. Voti compos effecta eſt. At (ob ſtupendum miraculum!) vix Hoſtia attigit amantiſſimum illud cor, quod diſparuit, nec amplius inventa eſt. Juliana autem, ſimul ac Hoſtia diſparuit, blando ac ridenti vultu, tamquam ſi in ecſtaſim raperetur, in oſculo Domini moritur, cunctis mirantibus, qui ibi aderant, ſcilicet Sorore Joanna, Sorore Maria, Sorore Eliſabeth, Patre Jacobo, & aliis ex domo. De hoc eodem prodigio loquuntur Nicolaus de Piſtorio, Paulus de Attavantibus, ceterique Hiſtorici Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, & Raphael Maffejus, Michael Pocciantius, Silvanus Razzius, Thomas de Verona, Philippus Ferrarius, Archangelus Gianus, Abraham Bzovius, aliique a Poſtulatoribus cumulati, qui in Scripturis pro Canonizatione Beatæ Julianæ de Falconeriis exaratis addunt, ſuper carnem circa cor inventam fuiſſe poſt ejus obitum Imaginem Chriſti crucifixi. Ex Caſtora de Galutiis, & Egano Lambertino nata eſt Imelda, cujus nomen a Cardinali Gabriele Palæoto recenſetur *in catalogo Beatarum civitatis Bononiæ edito ad calcem Archiepiſcopalis Bononienſis*. Oſſa ipſius ab eccleſia S. Joſeph extra urbem tranſlata ſunt ad eccleſiam S. Mariæ Magdalenæ in urbe, & apud Moniales in cœnobio prope templum religioſe cuſtodiuntur: ea enim ſecum Moniales ipſæ detulerunt, cum a cœnobio S. Joſeph tranſierunt ad cœnobium S. Mariæ Magdalenæ. Imelda vix annum undecimum egerat; cumque ad ſacratiſſimam Euchariſtiæ menſam accedere vereretur, in pias & lacrymoſas preces effuſa, Divina prorſus ope recreari meruit, Hoſtia cælitus demiſſa, poſt cujus ſumptionem feliciter expiravit anno Domini 1333. Scriptores & Annaliſtæ patrii unanimiter rem exponunt, quæ latius etiam refertur a Bollandianis *ad diem 12. Maji*.

CAPUT XXXIX.

De ponderandis a Fidei Promotore, & a Conſultoribus ſacræ Congregationis, cum dubium proponitur, & diſputatur de virtutum heroicitate, & ſignanter de peccatis, quæ aliquando occurrunt in perſcrutanda ſerie vitæ Servorum Dei.

1 DUM ſuperius ageretur de virtutum heroicitate, diximus, heroas eſſe illos, qui in virtutibus Theologicis, & in ceteris virtutibus ipſorum ſtatui conſentaneis, non ſemel, non bis, ſed frequentiſſime ſe exercuerunt, ut ſupra ceteros probos, & in via juſtitiæ ambulantes homines, ab humero & ſurſum, uti dicitur, fuerint evecti, nihilque in ipſorum vitæ curſu inventum fuerit, quod virtutum fulgorem obſcuraret. Plura quoque a Nobis allata ſunt de virtutibus conſentaneis ſtatui uniuſcujuſque. Ex quo proinde fit, ut in dubio virtutum duo præcipue ſint advertenda a Fidei Promotore & a Conſultoribus ſacræ Congregatio-

gationis ; alterum, an virtutes ad gradum heroicitatis aſcenderint ; alterum, an earum fulgor eclipſim paſſus ſit ob alia quædam ab eis, dum viverent, geſta.

2 *Senſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua*, uti legitur *Geneſ.* 8. *v.* 21. Quocirca in ſacro Eloquio Tobias laudatur, *cap.* 1. *v.* 4. *Tob.*, quod cum *eſſet junior .... nihil tamen puerile geſſit in opere*: & de ipſo legitur *v.* 10. quod pater eum *ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato*. Eccleſia autem nonnullos Sanctos laudibus extollit, quod morum innocentia & gravitate a teneris annis futuræ ſanctitatis indicium præbuerunt. Ita legitur in lectionibus propriis, quæ ab univerſali Eccleſia recitantur in Officiis SS. Antonii Ulyſſiponenſis, Bernardini Senenſis, Vincentii Ferrerii, Petri de Alcantara, Norberti, Raymundi Nonnati, Brunonis, Franciſci Saleſii. Ac futuræ quidem ſanctitatis indicia in ea tenera ætate colliguntur ex neglectu puerilium ludorum, ſæculi illecebrarum, miſericordia in pauperes, abſtinentia; quemadmodum deſumi poteſt ex lectionibus quæ recitantur ab Eccleſia univerſali in Officiis SS. Nicolai Tolentini, & Felicis de Valois ; & concordant bullæ Canonizationum S. Roſæ Limanæ, S. Thomæ de Villanova, S. Thomæ Epiſcopi Herfordienſis: *Miſericordia ab infantia ſecum crevit erga pauperes*, juxta illud *Job* 31. *v.* 18. *Ab infantia crevit mecum miſeratio*.

3 Hæc Sanctos ab infantia reſpiciunt: ſed, cum nonnulli, qui propter pœnitentiam canonizantur, in puerili, & adulta, & plus quam adulta ætate peccata commiſerint, & alii quoque peccata mortalia, aut venialia admiſerint, etiam poſtquam ſanctitatis viam ingreſſi ſunt, ſive ingreſſi ab infantia ſint, ſive ab adulta, & plus quam adulta ætate; hinc fit, ut pro integra materiæ explicatione opus ſit in præſenti habere ſermonem de peccatis ante converſionem, & de ceteris poſt converſionem commiſſis, ſive mortalibus, ſive venialibus.

4 Pleroſque ab Infidelitatis tenebris, & a peccatorum cœno, Divina Gratia adjutos, ad veritatis lucem, & ad apicem ſanctitatis deveniſſe, res eſt adeo nota, ut probatione non indigeat. De peccatis, quæ a Dei Servis commiſſa ſunt, antequam ad Deum converterentur, quæritur, an, & cur habenda ſit ratio, cum de eorum virtutibus aſſumitur diſputatio. Eorum notionem habendam eſſe, pluribus oſtendit Theophilus Raynaudus *in hagialog. exotic. tom.* 9. *pag.* 306. *de S. Maria Ægyptiaca diſſert.* 5. : *Nulla igitur Sanctorum injuria, magna autem Dei gloria, anteriores Sanctorum lapſus referri & verbo & ſcripto poſſe, evincitur & auctoritate & ratione*: auctoritate quidem, cum in novo Teſtamento referantur negatio Petri, incredulitas Thomæ, probra Pauli, peccata Matthæi, & ſcelera Sancti Latronis ; ratione deinde, ne ſi eorum peccata ignoraremus, in eam credulitatem adduceremur, eos ſuperioris naturæ, ac Divinæ fuiſſe; quæ opinio ab eorum imitatione tamquam impoſſibili peccatores revocaret. Ad rem facit auctoritas S. Auguſtini *de Natura & Gratia cap.* 35. (*tom.* 10. *col.* 144.) ubi Pelagii verba

Digitized by Google

verba recitans ait: *Quorumdam ſane exempla, quos peccaſſe legimus, non ideo ſcripta dicit qui ſanum ſapit, ut ad deſperationem non peccandi valeant, & ſecuritatem peccandi nobis quodammodo præbere videantur, ſed* (dicere pergit Auguſtinus) *ut diſceremus vel pœnitendi humilitatem, vel etiam in talibus lapſibus non deſperandam ſalutem. Quidam enim in peccata prolapſi deſperatione plus pereunt, nec ſolum pœnitendi negligunt medicinam, ſed ad explenda inhoneſta & nefaria deſideria ſervi libidinum & ſceleratarum cupiditatum fiunt, quaſi perdant, ſi non fecerint, quod inſtigat libido, cum eos jam maneat certa damnatio. Adverſus hunc morbum nimium periculoſum & exitiabilem valet commemoratio peccatorum, etiam in quæ Juſti, Sanctique prolapſi ſunt.* Palladius Sancti Evagrii diſcipulus in ſua ſæpe memorata Lauſiaca hiſtoria *apud Roſweydum lib. 8. cap. 22.* deſcribens vitam Abbatis Moſis hæc habet: *Fuit quidam Moyſes nomine, Æthiops genere, niger, ſervus cujuſdam qui gerebat rempublicam, quem, propter morum improbitatem, & latrocinii crimen, projecit ejus dominus; dicebatur enim etiam uſque ad cædes progredi: cogor enim dicere facta ejus improbitatis, ut poſtea oſtendam virtutem ejus pœnitentiæ.* Melchior Canus *de loc. Theolog. lib. 11. cap. 6.* confirmat hæc omnia exemplo Euangeliſtarum: *Qui autem res humanas a Divis, quorum hiſtorias ſcribendas ſumunt, alienas fore cenſent, ii, Divos ipſos ne homines quidem fuiſſe, videntur credere. Quanto ſapientius Euangeliſtæ faciunt, qui vel in ipſis Apoſtolis, quos eramus vitæ totius exemplum habituri, nec affectus naturæ imbecilliores, nec caſus etiam graviores diſſimulant.* Concordat S. Franciſcus Saleſius (*ſerm. 15. Dominicæ Palmarum*): *Quindi è, che non ſi faccia punto d' ingiuria a' Santi, quando ſi narrano i loro peccati e colpe, ſcrivendoſi ancora le loro virtù. Ben fanno quelli, che ſcrivono le vite loro, un gran torto agli uomini, celando i peccati e le imperfezioni de' Santi ſotto preteſto di onorarli, ommettendoli per dubbio, che ciò non diminuiſca, e pregiudichi la ſtima, che ſi ha della loro ſantità. E' infallibile, che ciò non è ben fatto, anzi a roveſcio fanno torto a' Santi ſteſſi, ed a tutta la poſterità.* Celebre eſt dictum S. Hieronymi *epiſt. 77. ad Oceanum*, ubi laudando Fabiolam ad pœnitentiam converſam ait (*num. 3. col. 454. tom. 1.*): *Non laudabo converſam, niſi prius ream abſolvero.* Cardinalis Bellarminus *de officio Principis, in vita S. Joſeph Patriarchæ* optime colligit, ab eo non fuiſſe ullum peccatum commiſſum, quandoquidem ſacra Scriptura nullum ejus peccatum commemorat: *Neque reſponderi recte poteſt, non ideo Joſephum expertem omnis criminis vixiſſe, quia Scriptura ſancta nullum ejus crimen detexit; Spiritus enim Sanctus in Scripturis ſuis neque adulatur improbis, neque Juſtis peccantibus parcit, & ubique tam bona, quam mala opera detegit, ut S. Gregorius in principio libri ſecundi moralium docet. Hinc non ſolum Davidis Prophetæ ſancti adulterium & homicidium aperte deſcribit, ſed etiam Saulis reprobi virtutes, quibus initio regni ſui floruit, non minus dilucide enarravit. Et quemadmodum Sancti Petri Fidem, & charitatem in Chriſtum eximiam prædicavit, ſic etiam negationem trinam cum juramento minime tacuit. Igitur, cum veridica & liberrima Spiritus Sancti vox peccata filiorum Jacob in medium protulerit, ut inceſtum Ruben, crudelitatem Simeonis & Levi, fornicatio-*

nem Judæ , & odium filiorum Jacob in ipſum innocentem fratrem eorum Joſeph, certe , ſi Joſeph ipſe in aliquo deliquiſſet , Spiritus Sanctus in Scriptura ſua id minime tacuiſſet . In ea quæſtione , quæ eſt inter Theologos , utrum in Judicio univerſali una cum meritis revelanda ſint etiam peccata Juſtorum , & in qua negando reſpondent Magiſter ſententiarum , & Viguerius , & probabilius affirmando reſpondent SS. Thomas & Bonaventura , animadvertit Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom.2. quæſt. 59. ſect. 7.* memoriam peccatorum nullum effecturam eſſe dolorem , aut triſtitiam in Beatis , nec ex eorum manifeſtatione ipſos pudore aut triſtitia eſſe afficiendos , cum harum paſſionum non ſint capaces ; utiturque exemplo S. Petri , & S. Magdalenæ , qui ſciunt , quotidie in Eccleſia ſua peccata publice prædicari , de quibus tamen gaudent , cum id cedat in majorem Dei gloriam .

5 . Faciendos eſſe fructus dignos pœnitentiæ , legitur Matthæi *cap.* 3. , & ab eo dignos pœnitentiæ fructus fieri, qui in dolore cordis tantum affligitur per pœnam , quantum deliquit per culpam , adnotavit Cardinalis Hugo *ſuper Matthæum loc. cit.* Ex his autem palam fit , non modo opportunum , ſed neceſſarium eſſe in examinandis geſtis Servorum Dei , qui ante ſuam ad Deum converſionem fuerunt peccatorum ſordibus inquinati , eorum notitiam habere , ut dignoſci poſſit , an , & quos fructus fecerint pœnitentiæ , an dignos , an heroicos, & quanto tempore in eo felici ſtatu pœnitentiæ permanſerint . Quapropter ſummi Pontificis Urbani VIII. prudentia ſummopere commendanda eſt: cum etenim cujuſdam Dei Servi mors tempore Pontificatus ipſius contigiſſet , qui peccatis irretitus olim ab Inſtituto Regulari , cui nomen dederat , per apoſtaſiam receſſerat , & ſubinde ad cor rediens , plurium annorum ſpatio laudabilem & arctiſſimam duxerat pœnitentiam , & ſanctitatis fama conſpicuus ab hac vita migraverat, mandavit , ut juridicus proceſſus confectus ſuper ejus criminibus & apoſtaſia in archivo caſtri S.Angeli clauſus & ſigillis ſignatus aſſervaretur, nunquam aperiendus , niſi juſſu Pontificis pro tempore viventis , & cum cauſa Beatificationis ipſius promoveretur, quæ tamen nunquam promota eſt . Res tota acute explicatur a S.Gregorio *homil.20. in Euangelia col.1519.n.8. tom.1.* his verbis : *Ut enim ſecundum dignos pœnitentiæ fructus loquamur , ſciendum eſt , quia quiſquis illicita nulla commiſit , huic jure conceditur , ut licitis utatur , ſicque pietatis opera faciat , ut tamen , ſi noluerit , ea , quæ mundi ſunt , non relinquat . At , ſi quis in fornicationis culpam , vel fortaſſe , quod eſt gravius , in adulterium lapſus eſt , tanto a ſe licita debet abſcindere, quanto ſe meminit & illicita perpetraſſe ; neque enim par fructus boni operis eſſe debet ejus qui minus , & ejus qui amplius deliquit , aut ejus qui in nullis , & ejus qui in quibuſdam facinoribus cecidit, & ejus qui in multis eſt lapſus . Per hoc ergo , quod dicitur* , Facite dignos fructus pœnitentiæ , *uniuſcujuſque conſcientia convenitur , ut tanto majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto graviora ſibi intulit damna per culpam .* An autem pro conſtituendo digno fructu pœnitentiæ , non quoad ſanctitatem coram Deo , ſed quoad ſanctitatem coram Eccleſia , aliqua tem-

temporis ratio, quo converſus ad Deum in heroica pœnitentia permanſit, habenda ſit, non ita facile definiri poteſt. Sanctus Latro per totam ante vitam ſceleſtus, ſancte nihilominus mortuus eſt, & eum Eccleſia colit tanquam Sanctum. Juxta alibi dicta, Martyrum catalogo multi reperiuntur adſcripti, qui uſque ad mortem fuerant ſceleribus inquinati. Hæc autem probare videntur, pro conſtituendo fructu digno pœnitentiæ quoad ſanctitatem, etiam in Eccleſia militante, non temporis rationem, ſed actuum qualitatem eſſe perpendendam. At, ſecluſis Martyribus, in quorum obitu tanta colligitur heroicitas, quanta in omnem vel anteactam, vel poſtagendam vitam poterat extendi, omiſſoque Sancti Latronis exemplo, licet Confeſſoris & non Martyris (ut alibi explicabitur) qui per proximam paradiſi promiſſionem fuit a Chriſto in cruce canonizatus; Eccleſia, quæ in Confeſſore canonizando non ſolum mortem, ſed & vitam imitationi Fidelium proponit, non brevem, & actu uno collectam, ſed intenſam, longam, & multiplicem, extenſamque per multos actus & habitus heroicitatem requirit. Sed in eo, quod attinet ad tempus, res nec eſt definita, nec facile definiri poteſt, cum fieri quandoque poſſit, ut quis conſummatus in brevi expleat tempora multa, & multam gloriam Dominus in illo faciat, ut condemnet Juſtus mortuus vivos impios, & juventus celerius conſummata longam vitam injuſti. Dum munere fungebar Fidei Promotoris & intereram Congregationi ſacrorum rituum, nonnullos Conſultores audivi aſſerentes pro virtutum approbatione opus eſſe, ut Dei Servus per ſpatium ſaltem ultimorum decem annorum ſuæ vitæ heroice vixerit, ſive res ſit de Dei Servo, qui ante converſionem multis fuerit criminibus obnoxius, ſive de Dei Servo, qui citra gravia crimina, ſed non heroice antea vixerit. Quocirca Thomas Montecatinius celebris ſuo tempore in patrocinio præſtando cauſis Servorum Dei in Romana Curia Advocatus, in ſatis ampla informatione ab eo exarata ſuper virtutibus B. Alexandri Saulii ait: *Sane curſus viginti duorum annorum in Epiſcopalibus officiis productus, non eſt adeo brevis, ut ſi, toto hoc tempore virtutibus heroicis refulſiſſe conſtet, opus quoque ſit anteactæ vitæ opera inquirere. In cauſa Venerabilis Joannis Franciſci Regis, anni decem in Miſſionibus Apoſtolicis ſummo labore, ac charitatis zelo peracti exiſtimati fuerunt ſufficientes ad decernendum de ejus virtutibus.* Cum autem aſſertionis rationem exploraſſem, nec ulla unquam mihi allata ſit, a propoſita ſententia non recedo, quæ diuturnam expoſcit quidem heroicitatem, abſque ulla tamen temporis definitione: ideoque, ubi caſus contingat, unuſquiſque in cauſa ſuffragaturus, perpenſo antecedentis vitæ Servi Dei curſu, videre debebit, an vel diuturni ratione temporis, quo heroice vixit, vel ratione qualitatis actuum, quos breviori tempore exercuit, ille inter Heroas poſſit adſcribi, & inter Sanctos in Eccleſia colendos recenſeri, juxta illud S. Joannis Chryſoſtomi *lib. de reparatione hominis*: *Non temporis longitudine, ſed affectus ſinceritate pœnitudo cenſetur*. Sanctus Hieronymus *in comment. ad cap. 20. in Matthæum* (*tom. 7. oper. col. 152.*) loquens de vineæ operariis hæc habet: *Mihi*

videntur primæ horæ eſſe operarii Samuel, & Jeremias, & Baptiſta Joannes, qui poſſunt cum Pſalmiſta dicere, Ex utero matris meæ Deus meus es tu. *Tertiæ vero horæ operarii ſunt, qui a pubertate ſervire Deo cœperunt. Sextæ horæ, qui matura ætate ſuſceperunt jugum Chriſti. Nonæ, qui jam declinante ad ſenium. Porro undecimæ, qui ultima ſenectute. Et tamen omnes pariter accipiunt præmium, licet diverſus labor ſit*. Ex his quippe verbis deſumitur, omnes laboraſſe, & multis actibus operam ſuam præſtantes habitibus virtutum præditos fuiſſe; item, laboris tempus in omnibus æqualem non fuiſſe, ſed omnes unum idemque præmium fuiſſe conſecutos.

6 Peccatis ante converſionem commiſſis peccata ſuccedunt, quæ aliquando a Dei Servis commiſſa ſunt, poſtquam vel ad Deum per pœnitentiam converſi, vel ad heroicam vitam a communi proborum hominum vivendi modo progreſſi ſunt. Baillet *in diſcurſu generali ad hiſtoriam Sanctorum* §.86. nonnulla audacter refert Sanctorum peccata, & *in adnotationibus ſub num.* 20. animadvertit, memoriam extare peccatorum, & quidem gravium, commiſſorum a S. Aligio, ſeu Arigio Epiſcopo Lugdunenſi, quem nonnulli ferunt conſenſiſſe inſidiis adverſus S.Deſiderium Epiſcopum Viennenſem, & ejus cædi; & præterea infenſum fuiſſe S. Romarico inſtanti coram Regina Brunichilda pro Bonorum recuperatione, quibus injuſte fuerat ſpoliatus, nec pœnitentiæ ullum extare monumentum. In Martyrologio Eccleſiæ Lugdunenſis *ad diem 4. Auguſti* hæc leguntur: *Lugduni, Sancti Arigii Epiſcopi & Confeſſoris, qui rexit præfatam Eccleſiam annos octo, menſes ſex; obiit enim quinquageſimo ætatis ſuæ anno*. In opere Sammarthanorum, cui titulus, *Gallia Chriſtiana, tom.4. pag.*40. hæc habentur: *Aridius, qui & Aredius, & Arigius, vir fuit, ſi vera ſunt quæ de eo proferunt Scriptores Eccleſiaſtici illi aut coævi aut ſuppares, ſceleſtus pluriumque criminum reus; ſi vero Eccleſiæ Lugdunenſis cultui, traditioni, & monumentis cum recentioribus Auctoribus Sanctus & in Beatorum ordine collocatus*. Fredegarius & Aimoinus eum memoratorum criminum participem aſſerunt. Cointius eum plene purgat a crimine, & falſitatis arguit Scriptores, qui in eum ſtylum acuerunt. Severtus narrat, eum e veſtigio ad exitum uſque vitæ acerbiſſimum pœnitentiæ genus in ſe ſuſcepiſſe. Vindicatur quoque S. Arigius a Theophilo Raynaudo *in indiculo SS. Lugdunenſium tom.* 8. Sed, utcunque ſit de hac hiſtorica controverſia, hoc certum eſſe videtur, in examine cauſarum Servorum Dei ſerio eſſe advertendum, num poſt converſionem, ſi poſt peccata commiſſa ad Deum converſi ſint, an poſt heroicos mores ab iis ſuſceptos, poſtquam communem ceterorum proborum hominum vitam duxerant, aliqua peccata commiſerint, & an novos dignos pœnitentiæ fructus dederint. In cauſa S.Bernardini Senenſis excitatum eſt dubium, an peccaſſet, quod Amedei cujuſdam (de quo alibi ſermo habitus eſt) Mediolani ſcholas Computi Regentis ſententias in concione reprehendiſſet: reque ſerio & mature diſcuſſa, Nicolaus V. ſummus Pontifex per ſpeciale diploma 18. *Calen. Maji* 1447. declaravit, nullum propterea mortale ſeu veniale peccatum ab eo fuiſse

fuiſse commiſsum, ſed eum potius exinde gratiam & animæ ſuæ merita acquiſiviſse, uti habetur apud Bollandianos *tom. 5. Maji pag. 315.*

7 Alia, & ſane multa, cumulari poſſent exempla, ex quibus memorati examinis neceſſitas aperte deſumitur: ſed, ut examinis, quo ſubſecuta pœnitentia probetur, neceſſitas magis appareat, ponderanda ſunt verba, de quibus *in Ezechiele 18. v. 21. Si autem impius egerit pœnitentiam.... omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor*: & ibidem 33. *v.* 12. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua*. Colligitur ex his, Deum peccatorum, de quibus Juſtus conteritur, ita non recordari, ut ea puniat; & præterea merita per peccatum ſubſequens mortificata, revera per Contritionem reviviſcere: recordaretur enim Deus peccatorum, ſi merita non reviviſcerent. Sed adhuc quæſtio eſt inter Theologos, ad quem Gratiæ & gloriæ gradum merita Juſti per peccatum mortificata reviviſcant. Nominales enim docent, hominem in ſua reſurrectione ſpiritali Gratiæ gradum recipere, qui Contritioni reſpondeat; & præterea donari tota ſanctitate, qua præditus erat ante ſuum peccatum. Dominicus Sotus aſſerit, pœnitentem ut unum, unum gradum Gratiæ præteritæ, & unum novum ratione præſentis Contritionis recipere, & tandem omnes antiquos, ſi eum ſumme pœniteat. Silvius, aliique ſuſtinent, hominem per pœnitentiam ad eum ſolum Gratiæ ſanctificantis gradum reſurgere, qui præſentis ſuæ Contritionis intenſioni conveniat. Diſſidium autem hoc, licet reſpiciat ſanctitatem coram Deo, ſimul indicat, quid agendum ſit in declaranda ſanctitate coram Eccleſia, in qua, ſi heroicitas attendatur, prout attendi debet, ſatis non erit, ut vel converſus ad Deum poſt crimina patrata, vel Heroes, qui ſubinde alia peccata commiſerunt, pœnitentiæ ſigna dederint; ſed eſſe neceſſarium videtur, ut tot & tales exteriores actus Chriſtianarum virtutum & pœnitentiæ ediderint, ut, quantum fas eſt, cognoſci poſſit, utrum ad eum ſanctitatis gradum redierint, in quo coram Eccleſia erant conſtituti, an ad majorem aſcenderint, aut in inferiori gradu perſtiterint; juxta ea quæ habentur apud S. Thomam 3. *part. quæſt.* 89. *art.* 2. ubi agit de *reviviſcentia* meritorum apud Deum, quæ fuerant per peccatum mortificata: *Secundum quod motus liberi arbitrii in pœnitentia eſt intenſior, vel remiſſior, ſecundum hoc Pœnitens conſequitur majorem, vel minorem Gratiam. Contingit autem, intenſionem motus Pœnitentis quandoque proportionatam eſſe majori Gratiæ, quam illa, a qua ceciderat per peccatum, quandoque autem æquali, quandoque verò minori; & ideo Pœnitens quandoque reſurgit in majori Gratia, quam prius habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori*. Quapropter, ſi ab externis ſubſecutis virtutum actibus deſumitur, illos in eo ſanctitatis ſtatu, in quo erant, perſtitiſſe, nec uberiores fructus edidiſſe, præteritæ quidem ante peccatum laudabilis vitæ ratio haberi poterit; juxta eamdem S. Thomæ doctrinam *cit.* 3. *part. quæſt.* 89. *art.* 5. *Ad tertium dicendum, quod ille, qui per pœnitentiam reſurgit in minori charitate,*

tate, conſequetur quidem præmium eſſentiale ſecundum quantitatem charitatis, in qua invenitur; habebit tamen gaudium majus de operibus in prima charitate factis, quam de operibus, quæ in ſecunda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale. Sed maxime dubitari poterit, an ſic agendo heroes fuerint, Sanctis, ſeu Canonizatis in Eccleſia militante adſcribendi; cum hi poſt lapſum acriores ad currendum reſurrexiſſe dicantur, uti loquitur S. Ambroſius *apolog.* 1. *David cap.* 2. *num.* 6. (*tom.* 1. *col.* 677.): *Sancti autem Domini, qui conſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi forte ut homines corruerint naturæ magis fragilitate, quam peccandi libidine, acriores ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo majora reparantes certamina, ut non ſolum nullum attuliſſe æſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiam velocitatis incentiva cumulaſſe*. Huc facit ſententia eorum Theologorum, qui docent, permiſſionem peccati in prædeſtinatis eſſe prædeſtinationis effectum, cum eis proſit ad conſequendam gloriam, quandoquidem eſt occaſio humilitatis atque majoris diligentiæ.

8 Juxta S. Thomam *cit.* 3. *part. quæſt.* 90. *art.* 4. pœnitentia dividitur in pœnitentiam ante Baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium; & cohærentur ad hæc in re, de qua nunc agitur, pœnitentia a Nobis dividitur in pœnitentiam peccatorum ante converſionem, in pœnitentiam mortalium commiſſorum poſt converſionem, & in pœnitentiam venialium. Porro, Juſtos aliquando peccata venialia committere, colligitur ex Scriptura *Proverb.* 24. *v.* 16. *Septies enim cadet Juſtus, & reſurget*; Eccleſ. 7. *v.* 21. *Non eſt enim homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet*; Jacobi 3. *v.* 2. *In multis enim offendimus omnes*; in prima Joannis *cap.* 1. *v.* 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. Si itaque etiam Juſti in peccata venialia labuntur, modo videndum eſt, an in cauſis Canonizationis de iis inquirendum ſit. Inquiri debere, certum eſſe videtur, non quia, quatenus aliqua inveniantur, obſtaculum præbere poſſint declarationi & approbationi virtutum in gradu heroico, juxta ea quæ a Nobis deducta ſunt *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 10. ſed ut dignoſcatur, num fuerint peccata venialia ex ſurreptione, an ex propoſito; num aliqua, an multa; & utrum Dei Servi, dum viverent, curaverint ab eis abſtinere, quantum fas erat, & pro illis ſatisfacere. Si enim aliqua peccata venialia ex ſurreptione, & aliqua forte conſulto fuerint commiſſa, nec poſterior defuerit pro eis vitandis cautela, & piis operibus pro eis ſatisfactum ſit, durum & abſonum abſque dubio videretur, Dei Servum heroicis geſtis illuſtrem, ob eam ſolam cauſam a Beatificationis & Canonizationis honore removere. De Moyſe, quem inter ſanctos Reges veteris Teſtamenti ſuperius adſcripſimus, quæritur, an ullum peccatum admiſerit. Duo leguntur in Scripturis, quæ peccata videri potuerunt, homicidium patratum, de quo *Exod.* 2., & titubatio quædam, cum aquam de petra educere a Domino juſſus eſſet, de qua *Numer.* 20. Sed homicidium Scriptura non reprehendit, fortaſſe quia factum

factum fuit ad defenſionem Hebræi innocentis ab Ægyptio violenter oppreſſi. Quapropter S. Auguſtinus, qui *lib.* 22. *contra Fauſtum cap.* 70. exiſtimavit, homicidium illud fuiſſe culpabile, tamen poſtea ſcribens *quaſtiones in Exodum* retractavit ſententiam illam ſuam priorem, & Moyſen a criminis culpa defendit. Titubatio vero peccatum fuit: propter eam quippe iratus Dominus juſſit, ut Aaron interiret, & Moyſes aſcenderet montem Abarim, videret Terram promiſſionis, ibique moreretur, nec Terram Chanaan ingredi poſſet, ut *ex cit. lib. Numer. cap.* 20. *&* 27. & *ex lib. Deuteron.* Sed, cum uterque non violenter, ſed naturaliter mortuus ſit, & ſola peccati pœna fuerit, ut non ingrederetur in Terram promiſſionis, quemadmodum colligitur *ex cap.* 1. *v.* 37. *Deuteronom.* ubi Moyſes ait: *Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc, ſed Joſue filius Nun miniſter tuus ipſe intrabit pro te*; ex his plerique ſacræ Scripturæ Interpretes deſumunt, peccatum Moyſis non fuiſſe lethale, ſed veniale. Quod ſi in examine cauſæ, dum res eſt de virtutibus in gradu heroico, multa occurrerent peccata, licet venialia, frequenter & conſulto commiſſa, & reſipiſcentiæ ac ſatisfactionis probatio deeſſet, rationabiliter a virtutum approbatione videretur eſſe abſtinendum. Facit huc doctrina D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 89. *art.* 2. *ad tertium*: *Dicendum, quod illi qui ſunt abſtracti a cura temporalium rerum, etſi aliquando venialiter peccent, tamen levia peccata venialia committunt, & frequentiſſime per fervorem charitatis purgantur: unde tales non ſuperædificant venialia, quia in eis modicum manent. Sed peccata venialia ipſorum, qui circa terrena occupantur, diutius manent, quia non ita frequenter recurrere poſſunt ad hujuſmodi peccata venialia delenda per charitatis fervorem.* S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus *in ſermone de verbis Apoſtoli*, qui olim S. Auguſtino adſcribebatur, & nunc eſt 104. *in append. ad tom.* 5. *oper. ejuſdem Auguſtini*, peccatorum mortalium & venialium mentionem facit, & poſt enumeratas nonnullas ſpecies peccatorum venialium ſubjicit: *Hæc enim, & his ſimilia ad minuta peccata pertinere, non dubium eſt, quæ, ſicut jam dixi, enumerari vix poſſunt, & a quibus non ſolum populus Chriſtianus, ſed etiam nullus Sanctorum immunis eſſe potuit aliquando, aut poterit. Quibus peccatis licet occidi animam non credamus, ita tamen eam velut quibuſdam puſtulis, & quaſi horrenda ſcabie replentia deformem faciunt, ut eam ad amplexus illius Sponſi cæleſtis, aut vix, aut cum grandi confuſione venire permittant, de quo ſcriptum eſt*: Aptavit ſibi Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam. *Et ideo continuis orationibus, & frequentibus jejuniis, & largioribus eleemoſynis, & præcipue per indulgentiam eorum, qui in nos peccant, aſſidue redimantur, ne forte ſimul collecta cumulum faciant, & demergant animam*: non quia per peccata venialia Sancti & Juſti coram Deo deſinant eſſe juſti, quemadmodum explicat Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 6. *de juſtificat. cap.* 11. *Licet enim in hac mortali vita, quantumvis Sancti & Juſti, in levia ſaltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant,*

non

Digitized by Google

non propterea deſinunt eſſe juſti; nec quia ex multis peccatis venialibus omnino conſtitui poſſit unum mortale peccatum, veluti probat S. Thomas 1. 2. *quaſt.* 88. *art.* 4. ſed quia ad mortale diſponunt, ut idem docet *art.* 3. & late proſequitur Roderic. *in exercitio perfectionis & virtutum religioſarum part.* 3. *tract.* 6. *cap.* 5. Legitur enim *Eccleſ.* 19. *v.* 1.: *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*; ſubjicitque S. Gregorius *lib.* 10. *moral. cap.* 11. (*col.* 349. *oper. tom.* 1.): *Ex vanitate... ad iniquitatem ducimur, cum prius per levia delicta defluimus, ut, uſu cuncta levigante, nequaquam poſt committere etiam graviora timeamus. Nam, dum moderari lingua otioſa verba negligit, more inolitæ remiſſionis capta, audax ad noxia prorumpit &c. Si enim curare parva negligimus, inſenſibiliter ſeducti audenter etiam majora perpetramus*. Joannes Thaul. *inſtit. cap.* 2. detrimenta enumerat ex peccatis venialibus in animam redundantia; & S. Hieronymus in epitaphio S. Paulæ *n.* 15. *col.* 699. *tom.* 1. *oper.* recte indicat, quomodo Sancti ſe geſſerint in expiatione leviorum peccatorum: *Mollia, etiam in graviſſima febre, lectuli ſtrata non habuit, ſed ſuper duriſſimam humum, ſtratis ciliciolis, quieſcebat; ſi tamen illa quies dicenda eſt, quæ jugibus pæne orationibus dies nocteſque jungebat, illud implens de Pſalterio*, Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo. *In qua fontes crederes lacrymarum. Ita levia peccata plangebat, ut illam graviſſimorum criminum crederes ream*: & Roſignolius *de action. virtut. lib.* 2. *cap.* 5. *pag.* 241. *Quare prudentiſſimi cenſendi & appellandi ſunt viri illi ſancti, qui eas de ſe ipſis pœnas ſumebant, cum in re parva peccaſſent, quas nos, nec etiam cum graviſſime labimur, ſubire ſolemus. Tales fuere Sanctus Franciſcus, Sancta Catharina Senenſis, & multi alii, quos referunt Eccleſiaſtici Hiſtorici, vel propter verbum, quod imprudenter exciderat, vel propter oculum inaniter conjectum, ſimilemque aliam leviſſimam culpam in omne ætatis tempus ita ſe ipſos acerbe caſtigaſſe, ut ad magnam admirationem intuentes traducerent.*

9 Dum eſſem Fidei Promotor, & perpenderem nonnullorum teſtium dicta, præcipue Confeſſariorum, qui aſſerebant, hunc aut illum Dei Servum vel toto vitæ tempore, vel longo tempore poſt converſionem elapſo, a quocumque peccato veniali fuiſſe immunem, oppoſui communem Theologorum doctrinam, qui docent, neminem per totam vitam, aut per diuturnum tempus ex ſolis auxiliis, Gratiæ habituali annexis, poſſe omnia peccata venialia collective, ut ajunt, ſumpta vitare; uti apparet ex Scripturæ textibus ſupra allatis, itemque ex Concilio Milevitano II., *can.*6. (*tom.*1. *collect. Harduini col.* 1218.): *Placuit, quod ait Sanctus Joannes Apoſtolus*, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, *quiſquis ſic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non quia vere ita eſt, anathema ſit*. Optime S. Auguſtinus *de Natura & Gratia cap.* 36. *n.* 42. *col.* 145. *oper. tom.* 10. ſcribit: *Si omnes illos Sanctos & Sanctas, cum hic viverent, congregare poſſemus, & interrogare, utrum eſſent ſine peccato, quid fuiſſe*

fuiſſe reſponſuros putamus? Utrum hoc, quod iſte dicit? (Pelagius videlicet) *An quod Joannes Apoſtolus? Rogo vos, quantalibet fuerint in hoc corpore excellentia ſanctitatis, ſi hoc interrogari potuiſſent, nonne una voce clamaſſent: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt*. Caſſianus *collat.* 22. *cap.* 13. *pag.* 770. utitur textu *Proverb. Septies in die cadit Juſtus*: quamvis verbum *in die* nec in Hebræo, nec apud Septuaginta, nec in Latinis vulgatis emendatioribus legatur, ſed ad rem ait: *Manifeſtè Scriptura pronuntiat*, Septies in die cadit Juſtus, & reſurgit. *Quid enim aliud eſt cadere, quam peccare? Et tamen, cum dicatur ſepties cadere, nihilominus pronuntiatur Juſtus. Nec juſtitia ejus præjudicat lapſus fragilitatis humanæ, quia multum intereſt inter juſti, & peccatoris hominis lapſum. Aliud eſt enim admittere mortale peccatum, & aliud eſt cogitatione, quæ peccato non careat, præveniri, vel ignorantiæ, aut oblivionis errore, aut facilitate otioſi ſermonis offendere, aut ad punctum in Fidei theoria aliquid hæſitare, aut ſubtili quadam cenodoxiæ titillatione pulſari, aut neceſſitate naturæ aliquantiſper a ſumma perfectione recedere. Hæc enim ſunt ſeptem lapſuum genera, in quibus Sanctus licet nonnunquam cadat, tamen juſtus eſſe non deſinit; quæ, quamvis levia videantur ac parva, tamen faciunt, eum ſine peccato eſſe non poſſe*. Denique S. Thomas 3. *part. quæſt.* 79. *art.* 4. cum ſibi oppoſuiſſet illud Joannis, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus*, reſpondet: *Dicendum, quod illud verbum non eſt intelligendum, quin aliqua hora poſſit homo eſſe abſque omni reatu peccati venialis, ſed quia vitam iſtam Sancti non ducunt ſine peccatis venialibus*: atque in eo, quod attinet ad longum tempus, idem S. Doctor 1. 2. *quæſt.* 109. *art.* 8. ait: *Non autem poteſt homo abſtinere ab omni peccato veniali propter corruptionem inferioris appetitus ſenſualitatis, cujus motus ſingulos quidem ratio reprimere poteſt, & ex hoc habent rationem peccati, & voluntarii, non autem omnes; quia, dum uni reſiſtere nititur, fortaſſis alius inſurgit, & etiam quia ratio non ſemper poteſt eſſe pervigil ad hujuſmodi motus vitandos*.

10 Addidi, hominem juſtum ex ſpeciali privilegio, & auxiliis Gratiæ extraordinariis poſſe omnia peccata venialia vitare, juxta illud S. Auguſtini *lib.* 2. *de peccator. merit. & remiſſ. cap.* 6. *num.* 7. (*col.*43. *oper. tom.*10.) *Si a me quæratur, utrum homo ſine peccato poſſit eſſe in hac vita, confitebor, poſſe per Dei Gratiam, & liberum ejus arbitrium*. Concordat Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 6. *de juſtificat. can.* 23.: *Si quis hominem ſemel juſtificatum dixerit amplius peccare non poſſe, neque Gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur & peccat, numquam vere fuiſſe juſtificatum; aut contra poſſe in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, niſi ex ſpeciali Dei privilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Eccleſia, anathema ſit*. Hoc ipſum, quod de Beatiſſima Virgine dictum eſt a Concilio Tridentino, fuerat antea dictum a S. Auguſtino *de Natura & Gratia cit. cap.* 36. Cum enim Pelagius, ut ſuum dogma probaret, quo poſſe homines, ſi vellent, aſſerebat, ſine omni eſſe peccato, multorum utriuſque ſexus exempla protuliſſet, qui

Digitized by Google

in Scripturis non modo non peccaſſe, ſed etiam juſte vixiſſe referuntur, quales fuerunt Abel, Henoch, Melchiſedech, Abraham &c., & adjunxiſſet etiam fœminas Deboram, Annam matrem Samuelis &c. & ipſam etiam Domini ac Salvatoris noſtri Matrem; cum hæc, inquam, de Beatiſſimæ Virginis ab omni peccato immunitate Pelagius affirmaſſet, Auguſtinus ita reſpondit *num.* 42. (*col.* 144. *loc. cit.*): *Excepta itaque Sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini nullam prorſus, cum de peccatis agitur, haberi volo quæſtionem; unde enim ſcimus, quid ei plus Gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere, ac parere meruit quem conſtat nullum habuiſſe peccatum?* Ceteras puras creaturas a labe peccati immunes non fuiſſe pronuntiavit, ut ex ejus verbis ſupra relatis apparet, & late proſequitur Petavius *Theologic. dogmat. lib.* 14. *de Incarnat. cap.* 1. *num.* 14. De Noe, Daniele, & Job, Ezechiel *cap.* 14. ait ab imminente quadam iracundia Dei ſolos poſſe liberari. Cum itaque Scriptura Dei tam magnum de eis perhibuiſſet teſtimonium, citatus S. Auguſtinus *in libro de peccatorum meritis cap.* 10. *col.* 47. *oper. tom.* 10. quærit, an fuerint ſine peccato, & reſpondet: *Nam Noe, ſicut legimus, fuit aliquando ebrius, quamvis abſit ut fuerit ebrioſus; Daniel vero poſt orationem, quam fudit Deo, de ſe ipſe dicit cap.* 9. *Cum orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo meo:* ubi ſua ſimul, & populi peccata commemorat; & Job pluribus in locis (quos ibidem refert, & expendit Sanctus Auguſtinus) ſe peccatorem pronuntiat. De Zacharia, & Eliſabeth *Luc.* 1. *v.* 6. legitur: *Erant autem juſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & juſtificationibus Domini ſine querela:* quod citatus S. Auguſtinus *in lib. de Gratia Chriſti cap.* 48. *col.* 251. *oper. tom.* 10. ait: *Dictum enim eſt quantum mihi videtur ſecundum quamdam inter homines converſationem probabilem atque laudabilem, quam nullus hominum juſte poſſet in accuſationis & criminationis querelam vocare, quam propterea in Dei conſpectu Zacharias, & ejus uxor habuiſſe referuntur, quia in ea homines nulla diſſimulatione fallebant, ſed, ut apparebant hominibus, ita nori erant oculis Dei. Non autem dictum eſt hoc ſecundum illam perfectionem juſtitiæ, in qua vere atque omnimodo immaculati perfectique vivemus. Nam & Apoſtolus Paulus dixit, ſecundum juſtitiam, quæ ex Lege eſt, ſe fuiſſe ſine querela, in qua Lege etiam Zacharias ſine querela converſabatur; ſed hanc Apoſtolus juſtitiam in ſtercoribus & detrimentis deputavit in comparatione juſtitiæ, quam ſperamus, & quam nunc eſurire ac ſitire debemus, ut ea quandoque ſaturemur in ſpecie, quæ nunc eſt in Fide, quamdiu Juſtus ex Fide vivit.* Cumque ſpeciale privilegium immunitatis a quolibet peccato etiam veniali S. Auguſtinus in ſola Beatiſſima Virgine admiſerit, licet non condemnaverit eum, qui alios præter eam dixiſſet omni peccato caruiſſe, uti colligitur *ex libro de perfectione juſtitiæ cap.* 21. (*col.* 189. *tom. cit.*): *Poſtremo, ſi, excepto illo capite noſtro &c. aſſeruntur vel fuiſſe, vel eſſe in hac vita aliqui homines juſti ſine aliquo peccato &c. non nimis exiſtimo reluctandum. Scio enim, quibuſdam eſſe viſum, quorum de hac re ſententiam non audeo reprehendere, quamquam*

quam nec defendere valeam; idcirco dubitandum eſſe dixi, an fides teſtibus præſtari poſſit aſſerentibus, hunc aut illum Dei Servum aut poſt converſionem, aut, quod gravius eſt, toto vitæ ſuæ tempore talibus victricis Gratiæ extraordinariis auxiliis fuiſſe præventum, ut a quolibet peccato veniali fuerit immunis.

11 Ut alibi viſum eſt, Gerſonius *in tract. de examinatione doctrinarum part. 2. conſiderat. 3. col. 16. oper. tom. 1.* hujuſmodi Confeſſariorum atteſtationes reprobavit, & dubitare viſus eſt, an eſſent in materia Canonizationis admittendæ: *Sunt Confeſſores, qui de nonnullis, quos vel quas audiunt, verba faciunt in bonum: O quam pura mens! quam integra! quam ſine mortali delicto! Eſſem talis utinam cum meis ſimilibus! Non advertentes qui taliter agunt, ſe per indirectum culpare reliquos confitentes eis, quos non ita prædicant, ſimul & occaſionem dant ſuis laudibus, non qualitercumque, ſed in Confeſſione mentiendi. Eſſet hic habendus ſermo latior, præſertim in materia Canonizationis, & teſtificationis ſumptæ per Confeſſores.* At, retenta ſanctæ Sedis, & ſacrorum rituum Congregationis praxi, quæ alibi a Nobis propugnata eſt, admittendi videlicet, & fidem præſtandi atteſtationibus Confeſſariorum, cum agitur potiſſimum de virtutibus Servorum Dei, neceſſarium eſſe exiſtimo, nonnulla quoad eas ſubjicere, in quibus de immunitate Servorum Dei a peccatis teſtimonium profertur. Nonnullæ ſiquidem de immunitate a mortalibus peccatis loquuntur, quod nihil habet commune cum re præſenti. Ad hanc claſſem pertinent atteſtationes Confeſſariorum, Fratris videlicet Archangeli Blanchi ex Dominicana familia Theani primum Epiſcopi, deinde Cardinalis, & Humberti Locati ex eadem familia Epiſcopi Balneoregenſis, qui S. Pii V. Confeſſiones exceperunt, teſtatique ſunt, ſe nullam in eis lethalem culpam deprehendiſſe, uti legitur in relatione cauſæ prædicti S. Pii V. a Rotæ Auditoribus exarata *tit. de temperantia.* Eodem modo locutus eſt Cardinalis Bellarminus in ſermone, quem habuit anno 1608. Romæ in Anniverſario S. Aloyſii Gonzagæ, quem citarunt, & laudarunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ dicti Sancti: *Beatus Aloyſius mandatis Dei & Eccleſiæ toto vitæ tempore ita exacte paruit, ut judicio Confeſſariorum, qui ejus generales Confeſſiones audiverunt, quorum unus ego ſum, numquam lethale crimen admiſerit, atque per hoc nullum præceptum violaverit.* Et cohærenter ad hæc in Congregatione habita die 10. Novembris 1612. ſuper eadem cauſa concluſit, omnes Sanctos vel propter innocentiam, vel propter pœnitentiam ſanctos haberi, at B. Aloyſium propter utrumque ſimul poſſe beatificari ad ſimilitudinem S. Joannis Baptiſtæ: quinimmo, cum memoratus Cardinalis in prædicta atteſtatione caſtigate locutus aſſeruerit, ſe quidem in generali Confeſſione nullum peccatum mortale inveniſſe, ſed in eo, quod attinet ad primos ſeptem annos vitæ Beati addiderit, *Ma quanto poi alli primi ſette anni, ne' quali non viſſe con quella cognizione di Dio, colla quale viſſe poi, lo tengo per conghiettura; perchè non è probabile, che nell' infanzia peccaſſe mortalmente, maſſime eſſendo*

preordinato da Dio a tanta purità; excitata controverſia, cur dixerit, ſe ex conjectura autumare, non fuiſſe ante ſeptennium a Beato commiſſum peccatum mortale, opus fuit, ut Pater Ceparius alibi cum laude memoratus cauſæ Poſtulator ſcripturam exararet, in qua oſtendit, Cardinalem ſic teſtari debuiſſe, aut quia primum vitæ ſeptennium non cadit ſub legem Confeſſionis, juxta late deducta per Azorium *inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 40. *quæſt.* 6.; aut quia pueri ejus ætatis, licet ratiocinatione non careant, carere dicuntur uſu rationis, & ſic a peccato immunes cenſentur, juxta late deducta per Vaſquez *part.* 2. *tom.* 1. *diſt.* 41. *num.* 15. & *quæſt.* 89. *diſt.* 149. *cap.* 1. *num.* 1. Nonnullæ atteſtationes referunt, nullam in Confeſſione fuiſſe abſolutionis materiam: ſed, ſi ſunt atteſtationes Confeſſariorum, qui vel generalem Confeſſionem non exceperint, vel aliqua tantum vice, aut vicibus interpolatis conſcientiam Servorum Dei in ſacramento Pœnitentiæ ſcrutati ſint, nemo eſt qui non videat, ex eis ad probandam immunitatem a quocumque peccato veniali per longum tempus non poſſe argumentum deſumi. Nec enim novum eſt (uti ſupra indicavimus) aliquem per modicum tempus a peccatis venialibus abſtinere poſſe. Nonnullæ atteſtationes narrant, vix in generali Confeſſione fuiſſe abſolutionis materiam, cujuſmodi atteſtatio fuit B. Raymundi in vita S. Catharinæ Senenſis *cap.* 6. *pag.* 48.: *Io certamente rendo a lei queſta teſtimonianza avanti Iddio ed alla ſua Chieſa, che avendo udito più volte le ſue Confeſſioni, e qualche volta anche la Confeſſione generale, non ho mai trovato, ch' ella abbia commeſſa alcuna coſa contro i Divini comandamenti. E di più io dico, che la trovai così monda dalle colpe veniali, che a gran pena d' alcun picciolo inciampo mi poteva accorgere nelle ſue Confeſſioni quotidiane. Imperocchè è manifeſto non ſolamente a' ſuoi Confeſſori, che erano di ſua uſanza, ch' ella non mai, o rariſſimo ne' ſuoi parlari cadeva in fallo.* Prætermiſſo autem, quod particula illa *vix* ſufficientem materiam arguit, & ſic aliqua peccata venialia; ponderandum eſt, eas atteſtationes immunitati a peccatis venialibus ex alia ratione prodeſſe non poſse, quod non teneamur peccata venialia in Confeſſione aperire, licet laudabiliter fiat, uti factum fuit a S. Catharina Senenſi, & paſſim ab aliis Sanctis. Aliquando in atteſtationibus legitur, Dei Servos in certa aliqua materia nec venialiter peccaſse aut toto vitæ ſuæ tempore, aut poſt converſionem. S. Bernardus *in vita S. Malachiæ cap.* 19. (*col.* 682. *vol.* 1. *oper.*): *At vero in Malachia quis unquam, etiamſi curioſius obſervarit, deprehendit otioſum, non dico verbum, ſed nutum, quis manum pedemque moventem fruſtra? Immo quid non ædificans in ejus inceſſu, aſpectu, habitu, vultu?* Cumque privilegium hoc, licet inſigne, nullatenus comparari poſſit privilegio Beatiſſimæ Virginis non ad unam materiam reſtricto, ſed ad omnem peccatorum venialium materiam extenſo, ſi omnia adſint, quæ adeſse jure debent, ut atteſtationibus fides adhibeatur, fides eis non erit deneganda, uti bene ponderat Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 3. *in primam ſecundæ partis dub.* 10. *quæſt.* 1. *§.* 2. *num.* 17. *& ſeqq.*; & huc faciunt ea, quæ

quæ a Nobis dicta ſunt in eo capite, in quo egimus *de illis Dei Servis, & Sanctis, qui carnis illecebras experti non ſunt*. Generales demum & immodicæ nonnullorum Confeſſariorum atteſtationes commode explicari poſſunt de immunitate a peccatis venialibus non ex ſubreptione & inconſiderantia, ſed de peccatis ex objecto venialibus, & plena deliberatione patratis, uti proſequitur citatus Cardinalis Gottus *loc. cit. §. 2. num. 13.*: *Eſto autem tenendum ſit, hominem nec poſſe vitare omnia peccata, quæ ex genere ſunt venialia, per totam vitam, aut diu, quia homo juſtus non ſemper operari poteſt ex fervore charitatis, ſecluſo ſpeciali privilegio, non adeo tamen certum eſt, quin ab aliquibus in dubium revocetur; immo non deſunt qui aſſerant, fuiſſe aliquando homines tantæ perfectionis, ut numquam, vel fere numquam in peccata ex objecto venialia ex plena deliberatione lapſi ſint, ſed in ea tantum, quæ per ignorantiam, aut ſubreptionem contingunt. Animæ namque puriſſimæ, quales Apoſtoli, Sanctus Joſeph, Sanctus Joannes Baptiſta, ſumma diligentia & ſumma cautione declinarunt ea omnia, quibus Deum offenſum iri certo noverunt*. Fuſius hoc argumentum proſequitur Jacobus Alvarez de Paz *de exterminat. mali, tom. 2. lib. 1. part. 1. cap. 9. pag. 61.* ubi ſubjicit: *Conjice oculos, quæſo, in Franciſcum, in Dominicum, in Bernardum, in Ignatium noſtrum, & in alios ſimiles Sanctos, & videbis, te manifeſtam injuriam illis facere, ſi de ipſis, quod ſcienter & de induſtria peccata venialia fecerint, cogitares*. Et paulo poſt: *Interrogemus itaque viros ſanctos, & obteſtemur illos per nomen Domini, cui ſe totos commiſerunt, ut dicant nobis ſine ullo lædendæ humilitatis timore, an aliquod peccatum veniale non ex infirmitate, ſed ex induſtria & ex malitia per aliquot annos commiſerint: . &, ſi dixerint, quia longo tempore, aut numquam, aut vix ex malitia peccarunt, credamus eis; ſunt enim teſtes omni exceptione majores, & eos in hoc ſequi & imitari conemur*. Hanc ad rem recte ſcribit S. Gregorius *moral. lib. 18. cap. 5. col. 561. oper. tom. 1.* ad illa verba Job: *Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea: Ac ſi aperte dicat, nequaquam ſe feciſſe reminiſcitur, unde in ſuis precibus confundatur. Sed quæri poteſt, quo pacto a corde ſuo reprehendi ſe denegat, qui ſe peccaſſe ſuperius accuſat dicens*: Peccavi, quid faciam tibi, o cuſtos hominum? *vel*, Certe, ſi juſticare me voluero, os meum condemnabit me. *Sed ſciendum eſt, quod ſunt peccata, quæ a Juſtis vitari poſſunt; & ſunt nonnulla, quæ etiam a Juſtis vitari non poſſunt. Cujus enim cor in hac corruptibili carne conſiſtens in ſiniſtra cogitatione non labitur, vel ſi uſque ad conſenſus foveam non mergatur? Et tamen, hæc ipſa prava cogitare, peccare eſt: ſed, dum cogitationi reſiſtitur, a confuſione ſua animus liberatur &c. Recte ergo is, qui peccatorem ſe confeſſus eſt, nequaquam ſe a ſuo corde reprehendi confitetur; quia, etſi, quæ illicita fortaſſe cogitando, defuit umquam rectitudini, forti tamen mentis certamine reſtitit cogitationi*. Caute tamen prædictæ & conſimiles Confeſſariorum atteſtationes ſunt excipiendæ; & valde timendum eſt, ne etiamſi coarctentur ad immunitatem a peccatis venialibus ex propoſito commiſſis, & non ex ſubreptione propter humanam infirmitatem, non undequaque tutæ habendæ ſint. Legitur in Pſalmo 98. *v. 8. Domine Deus noſter, tu*

exau-

Digitized by Google

exaudiebas eos; Deus, tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum; & S. Auguſtinus ibi ponderans, ea referri ad viros perfectos ſupra a Domino laudatos, Moyſen, Aaron, & Samuelem, quærit, quomodo ulciſcatur in adinventiones eorum (*num.* 12. *col.*1067. *oper. tom.* 4.): *Noverat ibi forte Deus aliquid, quod purgaret, quia & quod perfectum jam videtur hominibus, illi perfectioni adhuc imperfectum eſt. Pleraque faciunt Artifices, & oſtendunt imperitis; &, cum jam judicaverint imperiti eſſe perfecta, expoliunt illa Artifices, qui noverunt adhuc quid illis deſit, ut mirentur homines tantam expolitionem rebus accidiſſe, quas jam perfectas pronuntiaverunt. Fit hoc & in ædificiis, & in picturis, & in veſtibus, & prope in omni genere artium &c. Sic & illi Sancti verſabantur ante oculos Dei tamquam ſine culpa, tamquam perfecti, tamquam Angeli. Noverat autem, quid illis deeſſet, qui vindicabat in omnes affectiones eorum*. Optime Suarez *tom.*3. *de Gratia lib.* 9. *cap.* 8. quæſtionem hanc illuſtrat: poſtquam enim *num.*10. ſtatuit, regulam Fidei eſſe, neminem in tota vita mortali poſſe omnia etiam venialia peccata vitare, niſi ex ſpeciali Dei privilegio; & *num.* 18. juſtos & ſanctos homines, quantumvis perfectos, in hac vita non omnia peccata venialia vitaſſe; & *num.* 24. nemini præter Virginem deberi aut poſſe tribui privilegium carendi per totam vitam peccato veniali; *num.* 25. docet, non ſolum per totam vitam, ſed ne per notabilem quidem ejus partem poſſe de aliquo Sancto cum fundamento affirmari, eum caruiſſe omni peccato veniali, etiam per ſubreptionem; quod *num.* 27. extendit etiam ad peccata venialia deliberata: ita ut brevi tantum tempore poſſit Juſtus per communia auxilia vitare omnia peccata venialia, uti ſubjicit *num.* 28., addens *num.* 29. breve hoc tempus ad diem unum reſtringi.

CAPUT XL.

De nota jactantiæ & vanæ gloriæ, de qua ſæpe diſputandum occurrit in examine virtutum Servorum Dei.

1 UT alibi viſum eſt, aliquando Dei Servi, Superiorum juſſu, vitam ſuam deſcripſerunt, in qua laudabiliter a ſe geſta narrarunt, & præterea retulerunt chariſmata & dona ſibi a Deo collata: alii, ſi ſcriptis hæc non ediderunt, ore tamen retulerunt aut Confeſſariis, aut ſodalibus, aut aliis hominibus: in quo rerum themate dubium excitatur, an jactantiæ ſeu vanæ gloriæ peccatum commiſerint. Porro Sanctorum exempla, qui hæc & ſimilia fecerunt, non deſunt. Apoſtolus Paulus *in epiſt.* 2. *ad Corinth. cap.* 11. & 12. a ſe geſta, & viſiones, & revelationes Domini fuſe proſecutus eſt. Job *cap.*29. *v.*14. de ſe ait: *Juſtitia indutus ſum, & veſtivi me, ſicut veſtimento & diademate, judicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, & cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inveſtigabam*. Ezechias ab Iſaia admonitus de vicina morte, ſic Deum allocutus

tus eſt, uti habetur *Iſaiæ cap. 38. v. 3.*: *Obſecro, Domine, memento, quæſo, quomodo ambulaverim coram te in veritate & in corde perfecto, &, quod bonum eſt, in oculis tuis fecerim*. Sara Tobiæ uxor, uti legitur *Tobiæ cap. 3. v. 16.* ſic de ſe coram Deo locuta eſt: *Tu ſcis, Domine, quia numquam concupivi virum, & mundam ſervavi animam meam ab omni concupiſcentia. Numquam cum ludentibus miſcui me, neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui*. Item Nehemias, ut *in 2. Eſdræ cap. 5. v. 19.* ait: *Memento mei, Deus meus, in bonum, ſecundum omnia, quæ feci populo huic*.

2 Succedunt ceterorum exempla Sanctorum. Abbas Joannes apud Caſſianum *collat. 19. cap. 3. pag. 702.* ait: *Idcirco, ſi quid elatius, immo liberius fortaſſe protulero, quæſo, ut non jactantiæ vitio, ſed ædificationis veſtræ deprompium ſtudio cenſeatis; quia vobis tam ſtudioſe quærentibus, nihil de veritate exiſtimo ſubtrahendum. Arbitror enim inſtructionis vobis aliquid poſſe conferri, ſi paulisper, humilitate ſepoſita, ſimpliciter omnem propoſiti mei patefecero veritatem. Confido enim, quia nec apud vos de libertate dictorum cenodoxiæ notam, neque apud conſcientiam meam de ſuppreſſione veritatis quoddam mendacii crimen incurram*. Apud Palladium *in hiſtoria Lauſiaca* (*cap. 58. lib. 8. edit. Roſweydi*) Abbas Anuph ita ſocios alloquens inducitur: *Benedictus Deus, qui mihi hæc quoque ſignavit, & veſtrum vitæ inſtitutum, & adventum .... Ex quo Servatoris nomen profeſſus ſum in terra, ex ore meo non eſt egreſſum mendacium. Humani cibi nihil ſumpſi, me cœleſti alimento alente quotidie Angelo .... Hæc, & multa alia narrans, tertio die tradit animam; eamque ſtatim ſuſcipientes Angeli, & chori Martyrum in cælos ſuſtulerunt, ipſis videntibus, & hymnos audientibus*. Et in eadem hiſtoria *cap. 10.* Pambo Abbas eximiæ ſanctitatis, morti proximus ſic ait: *Nec memini, me ab aliquo panem gratis datum comediſſe, nec me in hanc horam pœnitet alicujus ſermonis, quem dixerim*. Abbas Guillelmus in vita S. Bernardi *lib. 1. c. 4. n. 23. col. 1086. oper. vol. 2.* de eo ſic ſcribit: *Quidquid in Scripturis valet, quidquid in eis ſpiritualiter ſentit, maxime in ſilvis & in agris, meditando & orando ſe confitetur accepiſſe; & in hoc nullos aliquando ſe magiſtros habuiſſe, niſi quercus & fagos, joco illo ſuo gratioſo inter amicos dicere ſolet*: Continuator autem vitæ ſubjicit *lib. 3. cap. 3.* (*num. 7. col. 1135. vol. cit.*): *Nam & confeſſus eſt, aliquando ſibi meditanti vel oranti ſacram omnem velut ſub ſe poſitam & expoſitam apparuiſſe Scripturam*. S. Antonius, ut refert S. Athanaſius in ejus vita *cap. 68. pag. 846.* cum a diſcipulis rogaretur, non dubitabat eis communicare dona cæleſtia, quæ a Deo receperat: *Nec ſpiritualibus filiis ſuis in Chriſto anima occultare quidquam volebat*. S. Onophrius Paphnutio expoſcenti ſua geſta omnia candidiſſime aperuit, ut idem teſtatur in ejus vita *cap. 2.*, quam ſcriptis conſignavit, *apud Roſweydum lib. 1. pag. 99.* Severus Sulpicius *cap. 26. vitæ Sancti Martini* teſtatur, ſe eam ſcripſiſſe ex iis, quæ ſibi & aliis interrogantibus ipſe patefecerat; ejuſque vitæ partem ſcriptam fuiſſe etiam vivente S. Martino, teſtatur Baronius. De S. Ignatio Societatis Jeſu Fundatore in lectionibus Officii habetur, claris adeo illuſtrationibus eum fuiſſe recreatum, ut poſtea ſolitus eſſet dicere: *Si ſacræ Litteræ*

non

Digitized by Google

non exſtarent, ſe tamen pro Fide mori paratum ex his ſolum, quæ ſibi Manreſæ patefecerat Dominus. Item in ſexta lectione ſecundi Nocturni diei octavæ S. Dominici in Breviario Ordinis Prædicatorum factum hoc exponitur, quod etiam poſt alios refertur a Malvenda *in annal. Ord. Prædicat. centur.* 1. *part.*3. *pag.*368. En verba lectionis: *Dein, adſcitis duodecim ex ſenioribus & præſtantioribus Fratribus, Priori Conventus Bononienſis generaliter omnia peccata confeſſus eſt; Exomologeſique ſacro ritu peracta, illis aſtantibus dixit: En, Fratres cariſſimi, in hanc uſque diem illibata mihi virginitas ſingulari Dei munere conſtitit; quam ſi vos etiam perſanctè colueritis, & vitæ munditia, & odore claræ famæ mirum in modum promovebimini.* In relatione Rotæ Auditorum in cauſa S.Philippi Nerii *tit. de virginali caſtitate* dicitur: *Virginalem caſtitatem Philippus perpetuo conſervavit, ut ipſemet manifeſtavit Franciſco Buccæ ejus in Chriſto filio, ut eumdem ad caſtitatem induceret.* Denique *in vita S. Tereſiæ cap.* 27. *pag.* 97. fuſe exponuntur, quæ ei dicta fuerant de ſe ipſo a S. Petro de Alcantara: ei enim narraverat pœnitentias a ſe jugiter peractas. Ipſa etiam S. Tereſia *in Fundationibus cap.* 32. teſtatur, Servam Dei Catharinam de Corduba (quam utpote ſanctiſſimis moribus præditam, & Chriſtianis virtutibus illuſtrem, maximopere commendant Philippus a Sanctiſſima Trinitate *part.* 3. *Myſticæ tractat.* 2. *artic.* 2. *in principio*, Gaſpar a S. Michaele *tom.*1. *lib.* 4. *cap.* 14. *in fine*) non dubitaſſe referre gratias ſibi a Deo collatas: *Dirò quello che da lei udirono alcune perſone, e le noſtre Monache di S.Giuſeppe di Toledo, dove ella entrò a vedere, e come con molte Sorelle parlava con ſemplicità, così faceva con altre perſone, perchè era grande la ſua ſemplicità, ſchiettezza, e ſincerità.* Et Sancta demum Catharina Adurna Fliſca, vulgo dicta a Janua, Religioſo petenti mirabilia aperuit quæ Deus in ſe efficere dignatus fuerat, teſte Matthia Tanner Carthuſiano in ejus vita *cap.*38.

3 Si quis ex modo relatis, & aliis ſimilibus exemplis crederet, abſque jactantiæ & vanæ gloriæ vitio poſſe unumquemque ſua laudabilia geſta palam exponere, deciperetur. Sapiens præcipit *Proverb.* 27. *v.* 2. *Laudet te alienus, & non os tuum; extraneus, & non labia tua.* Auctor. *apolog. moral.* ſub nomine S. Cyrilli editus a P. Balthaſare Corderio *lib.* 2. *cap.* 28. poſt plura alia deducta ait: *Sed ad quid te laudas? Certe, ſi notus es, agis ſuperfluum; ſi non notus, memento, quod latere deſiderat vera virtus. Verum nec tempus laudandi quemquam eſt, donec vivit; nam commendatio vera non præterit, quam poſſeſſa virtutis æternitas ſtabilivit. Laudet ergo te os alienum, accuſet te os tuum; humilitatis te approbet virtus, dies te commendet ultimus, & æternus:* & Paulus Apoſtolus *in cit. epiſt.* 2. *ad Corinth. cap.* 11. *v.* 1. antequam de laudibus ſuis loqui incipiat, uſus eſt his verbis: *Utinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ*; quæ ſic Eſtius *in commentar.* declarat: *Loquitur autem ad hunc modum, non quod vera eſſet inſipientia ſic gloriari, quomodo ipſe gloriari intendit, ut propterea ſuſtinendus eſſet tamquam rem ſtultam faciens, ſed quia gloriari & laudare ſe ipſum vulgo judicatur eſſe opus hominis inſipientis ac vani, eſtque re vera tale, niſi juſta aliqua neceſſitas excuſet. Unde Sapiens præcipit Proverb.*27.

Laudet

Digitized by Google

Laudet te alienus, & non os tuum. *Sed, etſi juſta ratio cogat aliquem, ut ſe ipſum laudet, ſicut hoc loco Paulum, non tamen evadet, quin apud eos, qui cauſam facti vel ignorant, vel non conſiderant, habeatur inſipiens: & propter hoc Apoſtolus in conſequentibus, ubi laudes ſuas explicat, modo inſipientem, modo quaſi inſipientem ſe vocat*. Quapropter nemo non videt, opus eſſe aliqua noſcere, ut tutum ferri poſſit judicium, quoties cauſæ examinantur Servorum Dei, qui res ſuas egregias aut ſcriptis mandarunt, aut aliis retulerunt; judicium, inquam, de actu hoc, utrum vitio, an virtuti ſit adſcribendus, vitio videlicet inanis gloriæ, quod ab Apoſtolo reprobatur *ad Galat.* 5. *v.* 26. *Non efficiamini inanis gloriæ cupidi*; & *ad Philip.* 2. *v.*3. *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam*; conſonatque illud *Joann.* 8. *v.* 54.: *Si ergo glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt*.

4 Ante Eſtium fuiſſe hoc quoque receptum a S. Joanne Chryſoſtomo, deducitur ex his quæ ſcripſit *in Pſal.* 130. Cum enim David dixiſſet 1. *Reg. cap.*17. *v.*36. *Et leonem & urſum interfeci, ego ſervus tuus*; & plura alia egregia facta celebraſſet; & *Pſalm.*130. *v.*1. ceciniſſet, *Domine non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei*; memoratus Chryſoſtomus poſt allatam propriæ laudis prohibitionem ait *pag.* 571. *oper. tom.* 5.: *Quomodo hoc ergo ignoravit Propheta, & nunc gloriatur, non apud duos, aut tres, aut decem, ſed apud univerſum orbem terræ? Gloriatur autem dicens, Sum humilis, & moderatus, & mirandum in modum humilis, ac ſimplex: hoc enim ſibi vult aliud ablactatus ſuper matrem ſuam. Quare ergo hoc facit? Quoniam res quidem non eſt omnino prohibita, immo vero nonnumquam eſt neceſſaria, atque adeo nonnumquam incidit, ut non, ſi gloriemur, ſed, ſi non gloriemur, ſimus inſipientes*.

5 Modo laudatus Eſtius *in comment. ad dictum cap.* 11. advertit, Deum neque præcipere, neque conſiliari homini, ut laudet ſe ipſum, ſed alicubi prohibere, ſicuti prohibet jurare. Quocirca ante omnia neceſſe eſt, ut videatur, quid ſit id, quod refertur a Dei Servo, de quo gloriari videtur, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 132. *art.* 1. Si enim gloriaretur de re caduca & fragili, de peccato vanæ gloriæ non eſſet dubitandum: *Poteſt autem gloria dici vana.... ex parte rei, de qua quis gloriam quærit, puta, cum quis quærit gloriam de eo, quod non eſt gloria dignum, ſicut de aliqua re fragili & caduca*. Eadem quæſtione *art.*3. docet, inanem gloriam eſſe peccatum mortale ratione materiæ, de qua quis gloriatur, puta, ſi glorietur de aliquo facto, quod Divinæ reverentiæ ſit adverſum. Si autem res non ſit fragilis & caduca, ſed vere ſit gloria digna, ſcrutanda eſt intentio loquentis, aut ſcribentis de ſe ipſo: *Sicut enim* (inquit S. Gregorius *moral.* 12. *cap.* 31. *col.*405. *tom.*1.) *gravis culpa eſt ſibi hoc hominem arrogare quod non eſt, ſic plerumque culpa nulla eſt, ſi humiliter bonum dicat quod eſt; unde ſæpe contingit, ut Juſti, & Injuſti habeant verba ſimilia, ſed tamen ſemper cor longe diſſimile*: &, allato exemplo ſuperbi Phariſæi, qui dicebat, *Jejuno bis in Sabbato*; & Regis Ezechiæ ita Deum orantis, uti ſupra dictum eſt, *Obſecro, Domine, memento, quæſo, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto*,

ſic concludit *loc. cit.* : *Ecce Phariſæus ſe juſtificavit in opere, & Ezechias juſtum ſe eſſe aſſeruit etiam in cogitatione; atque unde ille offendit, inde iſte Dominum placavit. Cur itaque hoc, niſi quia omnipotens Deus ſingulorum verba a cogitationibus penſat, & in ejus auribus ſuperba non ſunt, quæ humili corde proferuntur?* Quia vero intentio hominis non patet hominibus, ſed ſoli Deo, animadvertenda ſunt nonnulla, quorum ope, quantum homini fas eſt, loquentis aut ſcribentis intentio patere poſſit. Si itaque neceſſitas egregia ſua facinora, & gratias ſibi a Deo collatas narrandi aut ſcribendi non deerit, credi poterit, rectam fuiſſe intentionem ſcribentis aut narrantis. Iſidorus Peluſiota *lib. 3. epiſt. 278. pag. 610.* rationem reddens, cur Phariſæus ob verborum arrogantiam apud Deum offenderit, Job vero, qui plura & ſublimiora de ſe protulit, gloriam aſſecutus ſit, concludit in hunc modum: *Frigidum enim atque inſulſum, ut eſt, ita etiam videtur laudes ſuas prædicare, cum nulla urget neceſſitas. At, ſi quis, quæ minime convenit, audiens, in hujuſmodi ſermones invitus incidat, in eos, qui hanc neceſſitatem attulerint, culpa quoque conferri debet. Ac propterea Divina ſententia eum, qui nullius contumeliis incitatus juſtum ſeſe pronunciarat, alioſque omnes condemnarat, ac ne præſentem quidem Publicanum veritus fuerat, repudiavit. Eum autem, quem neceſſitas ad hoc impulerat (quid enim, quod ad ſtimulandum ipſius animum facere poſſet, Amici prætermiſerant?) ampliſſimis laudibus coornavit.* Plutarchus opuſculum conſcripſit, *Quomodo quis ſine noxa commendare ſe ipſum queat*; ubi accurate recenſet varias occaſiones, quibus quis ſine labe evulgare apud alios Bona ſua poſſit; puta, ſi ageretur de calumnia depellenda: *Se ipſum autem abſque culpa reprehenſionis laudare aliquis poteſt, primum, ſi calumniæ aut accuſationis depellendæ gratia id faciat*; item, ſi id fieret ad profectum aliorum: *Quoniam autem non modo citra dolorem aliorum & invidiam, ſed etiam cum eorum utilitate uſurpandæ nobis ſunt noſtræ laudes, ne hoc agere, ut nos laudemus, ſed eo ipſo aliud aliquid moliri videamur, primum hoc conſidera, an excitandi ſtudii, æmulationiſque virtutum gratia apud auditores aliquis ſe ipſum laudare poſſit.* Concordat Dantes *in Conviv.* : *Veramente al principale intendimento tornando, dico, come è toccato di ſopra, per neceſſarie cagioni lo parlare di ſe è conceduto, ed intra l' altre neceſſarie cagioni due ſono più manifeſte. L' una è, quando, ſenza ragionar di ſe, grande infamia e pericolo non ſi può ceſſare. E allora ſi concede per la ragione, che delli due ſentieri prender lo meno reo è quaſi prendere un buono. E queſta neceſſità moſſe Boetio di ſe medeſimo a parlare, acciocchè ſotto preteſto di conſolazione ſcuſaſſe la perpetuale infamia del ſuo eſilio, moſtrando, quello eſſere ingiuſto, poichè altro ſcuſatore non ſi levava. L' altra è, quando, per ragionare di ſe, grandiſſima utilità ne ſegue altrui per via di dottrina. E queſte ragioni moſſero Agoſtino nelle Confeſſioni a parlare di ſe*: & congeſta undique eruditione proſequuntur Mazzonius *in apologia Dantis tom. 2. lib. 4. cap. 45. & 46.* & Mendoza *in Viridario lib. 3. problem. 9.*

6 At, ad ſacra ut redeamus, *lib. 1. Reg. cap. 12. v. 1.* Samuel pro calumnia depellenda, (*Ecce audivi vocem veſtram, juxta omnia, quæ locuti eſtis ad me*)

ad me) & *v.*2. innocentiam totius vitæ ſuæ expoſuit loquens ad univerſum Iſrael: *Itaque converſatus coram vobis ab adoleſcentia mea uſque ad hanc diem, ecce præſto ſum. Loquimini de me coram Domino, & coram chriſto ejus, utrum bovem cujuſquam tulerim aut aſinum, ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cujuſquam munus accepi, & contemnam illud hodie, reſtituamque vobis*. Item *Actor.*15. *v.*4. Paulus & Barnabas ad profectum audientium publice annuntiaverunt converſionem Gentium, & miracula quæ Deus per eos fecerat: *Cum autem veniſſent Hieroſolymam, ſuſcepti ſunt ab Eccleſia, & ab Apoſtolis, & Senioribus, annuntiantes, quanta Deus feciſſet cum illis*: & *v.*12. *Tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam & Paulum narrantes, quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia in Gentibus per eos*. Et S. Gregorius *lib.*19. *moral. cap.*23. *num.*36. *col.*623. *tom.*1. explicans illud *Matth. cap.* 9. *Videte, ne quis ſciat*, de manifeſtatione gratiarum a Deo receptarum, & bonorum ſuorum operum concludit: *Occultentur ergo ſtudio, neceſſitate publicentur, & eorum occultatio ſit cuſtodia propria, eorumque publicatio ſit utilitas aliena*. Qui autem ex Theologis de hoc argumento ſcripſerunt, tanquam honeſtas & laudabiles cauſas admiſerunt pro ſui commendatione tum infamiæ depulſionem, & reparationem æſtimationis, tum profectum ſpiritualem aliorum. Ita Marcant. *in tribun. Sacram. tom.* 2. *tract.* 2. *tit.* 4. *ſect.* 1. *quæſt.* 3. *§.*4. *regul.*1. *in primo & ſecundo caſu pag.*337. Theophil. Raynaud. *oper. tom.*4. *lib.*6. *ſect.*2. *cap.*18. *de Humilitate circa materias ipſo ejus nomine notatas n.*259. *& ſeqq.*: & favet doctrina ſæpe citati S. Gregorii, qui *lib.*18. *moral. cap.* 7. *num.*14. *col.*562. hæc habet: *Sancti viri, quoties de ſe aliquid ſequentibus innoteſcunt, morem Creatoris ſui imitantur: nam Deus, qui nos prohibet, ne proprio ore laudemur.... proficere laudibus neſcit; ſed, dum ſuam nobis magnitudinem narrat, noſtram ad ſe imperitiam ſublevat, & bona ſua loquendo nos edocet, quæ omnino homo non cognoſceret, ſi de ſe tacere voluiſſet &c. Morem ergo ſui Creatoris imitantes ſancti viri, nonnumquam quædam de ſe, ut audientes inſtruant, non ut ipſi proficiant, manifeſtant; & tamen in his alta ſe conſideratione cuſtodiunt, ne, dum alios a terrena intentione erigunt, ipſi in terrenæ laudis appetitione mergantur*.

7 Verba quoque eorum, qui de ſe loquuntur, diligenter ſunt examinanda, an ſobrietatem & modeſtiam redoleant, an ex eorum contextu conjici poſſit, loquentem quaſi invitum de ſe & rebus ſuis loqui, & demum an omnia referat ad ultimum finem, hoc eſt ad Dei gloriam. S. Paulus ſe ipſum laudare incipiens *in cit. epiſt. ad Corinth.* ſemel atque iterum recidit, & ter ſe excuſat: primò enim *cap.*11. *v.*1. ait, *Utinam ſuſtineretis*; ſecundò ſe vocat *inſipientem*, uti vidimus; & tertiò ſubjicit, *Sed & ſupportate me*, & *v.*2. *æmulor enim vos*; & rurſus, *cap.*12. *v.*6. *Parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me*. Quocirca S. Joannes Chryſoſtomus *ſerm.* 26. *(tom.* 5. *opuſc. pag.* 336. *edit. Front. Ducæi)* Apoſtolum commendaturus oſtendit, quam gravate ad ſuas laudes deſcenderit, & eum comparat equo, qui præruptum clivum invitus & timens cogitur

 tranſi-

tranſilire: *Quemadmodum equus præcipitium aliquod præruptumque clivum tranſiturus ſe colligit, quaſi hunc uno ſaltu exſuperaturus foret: verum profundum deſpiciens hiatum ſubjacere, obſtupeſcit metu, contrahiturque, deinde quum ſentit equitem vehementius urgere, rurſum aggreditur, idemque quod antea perfert, neceſſitatem & vim indicans, ſubſiſtit aliquandiu, hinnitum muſſitans ſuper oram foveæ; reſumpto tandem animo, ſe ultro fidenter adigit: Sic & Beatus Paulus, veluti ſe daturus in præceps, in laudum ſuarum recitationem, ſemel atque iterum, ac tertio, & ſubinde ſæpius retrocedit*. Sanctus autem Gregorius *moral. loc. cit. num.*13. de eodem S.Paulo hæc habet: *Ille Prædicator egregius veritatis contra Pſeudapoſtolos loquens, dum virtutes eximias operationis ſuæ pro diſcipulorum eruditione narraret, dum, tot ſe pericula toleraſſe coacervata perſecutione, deſcriberet, & poſt hæc, uſque ad tertium cælum, rurſumque in paradiſum raptum ſe eſſe, memoraret, ubi tanta cognoſcere potuiſſet, quanta loqui omnino non poſſet, erat de ſe adhuc fortaſſe admirabiliora locuturus, ſed ab humana laude alta ſe conſideratione temperans ſubdit*: Parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. *Habebat ergo adhuc dicendum de ſe aliquid, qui parcit dicere; ſed egit utrumque Doctor egregius, ut & loquendo quæ egerat, diſcipulos inſtrueret, & tacendo, ſeſe intra humilitatis limitem cuſtodiret. Nimis namque eſſet ingratus, ſi de ſe diſcipulis tota reticeret; & fortaſſe nimis incautus, ſi de ſe tota vel diſcipulis proderet. Sed mirabiliter, ut dictum eſt, egit utrumque, ut loquendo, erudiret vitam audientium, & tacendo, cuſtodiret ſuam*. Eſtius *ad cap.* 12. *cit. epiſt. ad Corinth.* ponderans verba ſupra allata, *Parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me*, ſic ea explicat: *Ab hujuſmodi magnis & glorioſis recenſendis* (revelationibus videlicet) *abſtineo veſtri cauſa, ne quis propter illa plus mihi tribuat, ac majorem exiſtimet, quam mea facta quæ videt, & meus ſermo quem audit, me eſſe declarant. Nam, ut annotant Græci, ſi victimas ei mactare, tamquam Deo, voluerunt Lyſtrenſes propter claudum ſanatum Actor.* 14., *& ſi Melitenſes Deum appellabant, quod viperam de manu illæſus excuſſiſſet Actor. ultimò, quid non tandem honoris ei impendiſſent homines, ſi præterea magnificas illas revelationes eis manifeſtaſſet?* Denique relatio ad ultimum finem, hoc eſt ad Dei gloriam, ex eodem Apoſtolo *cap.*11. *v.*30. *epiſt.*2. *ad Corinth.* plane colligitur: *Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor*. Senſus enim horum verborum, juxta Eſtium ſæpe citatum, eſt, illum gloriari noluiſſe in ſignis & miraculis, quæ plurima ediderat, quæque hominem mundo ſpectabilem & glorioſum reddere ſolent, ſed in infirmitatibus, hoc eſt in iis quæ paſſus fuerat, utpote talia, propter quæ apud homines minus pios quiſque contemptibilis haberi ſolet, & in quibus maxime declaratur virtus Chriſti. S. Gregorius *cit. lib.* 19. *moral. cap.* 23. *num.* 36. *col.* 623. ait: *Aliquando ſancti viri & coram hominibus compelluntur bona facere, aut eadem hominibus ſua facta narrare, ſed ad eum finem omnia referentes, ut non ipſi eiſdem operibus, ſed Pater eorum, qui in cælis eſt, debeat glorificari*: & S.Thomas 2. 2. *quæſt.*132. *art.*1. poſtquam docuit, vanam gloriam dici uno modo ex parte

rei,

rei, de qua quis gloriam quærit, ſicuti de aliqua re fragili & caduca (uti ſupra viſum eſt) addit, dici quoque vanam aliis modis: *Alio modo ex parte ejus, a quo quis gloriam quærit, puta hominis, cujus judicium non eſt certum; tertiò, ex parte ipſius, qui gloriam appetit, qui videlicet appetitum gloriæ ſuæ non refert in debitum finem, puta ad honorem Dei, vel Proximi ſalutem*. Multa, quæ ſupra dicta ſunt paucis fideliter expoſuit Pater Petrus Ribadeneira *in vita S. Ignatii*: poſtquam enim plura, quæ ab eo audivit, retulit, ſic ſubjicit *lib. 5. cap. 3. pag. 476. Di rado, e non ſenza gran cagione delle coſe proprie ragionava, ſe non era per curare alcun' anima afflitta, e col ſuo conſiglio conſolarla, overo per inanimire col ſuo eſempio i ſuoi Compagni, e rincorarli contro le difficoltà, che loro ſi offerivano*. Ut omnia prædicta apto confirmentur exemplo, in Appendicibus *tom.* VII. operæ pretium eſſe cenſemus edere epiſtolam B. Joannis Tauſignani Ordinis Jeſuatorum Epiſcopi Ferrariæ, quæ manu propria Beati conſcripta conſervatur in archivo Patrum Carmelitarum Excalceatorum prædictæ civitatis, in qua, occaſione calumniæ ſibi impactæ apud Ducem Eſtenſem, ſua laudabilia geſta commemorat humilibus verbis, omnia bona facta ad Deum tanquam auctorem referendo. Inter opera S. Baſilii *tom. 2. pag. 156.* extat homilia vigeſima *de Humilitate*. Sanctus hic Doctor *num. 3.* ponderat illud Jeremiæ 9. *Ne glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & ne glorietur fortis in fortitudine ſua, & ne glorietur dives in divitiis ſuis ... in hoc glorietur, qui gloriatur, ſi cognoſcit ac intelligit, quod ego ſim Dominus*. Et poſtea ſubjicit: *Hæc eſt ſublimitas hominis, hæc eſt gloria atque majeſtas, vere cognoſcere quod magnum eſt, eique adhærere, & gloriam a Domino gloriæ conquirere.* Ponderat etiam illud Apoſtoli 1. *ad Corinth.* 1. *Chriſtus factus eſt nobis ſapientia a Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio; ut, quemadmodum ſcriptum eſt, Qui gloriatur, in Domino glorietur*. Et poſt hæc addit: *Hæc eſt enim perfecta ac integra in Deo gloriatio, cum quis non ob ſuam juſtitiam extollitur, ſed novit deſtitui ſe quidem vera juſtitia, verum ſola in Chriſtum Fide juſtificatum eſſe*. Totus eſt Baſilius in hac homilia, ut id oſtendat. Per quæ confirmantur quæ modo dicta ſunt de bonis omnibus, quæ ab hominibus fiunt, ad debitum finem referendis, ideſt ad honorem Dei, & Proximi ſalutem. Et quia Sanctus ait, hominem ſola in Chriſtum Fide juſtificari, ne id ſimpliciores inducat in errorem, notabilia ſunt verba Juliani Garnier *ad dictum locum lit. E: Notandum igitur, Baſilium id ſibi in hac oratione proponere, ut oſtendat, nos in noſtris operibus gloriari non poſſe. Quare hoc dicit, etſi jejunas, etſi ſtipem erogas, etſi alia id genus recte facis, non propterea juſtificabere; ſed accedat, oportet, Fides; non quod Fides ſola ſine operibus juſtificet; ſed quod ad juſtificationem neceſſario requiratur*.

8 Hucuſque adducta confirmantur exemplis ſupra relatis; ſiquidem in iis neque opportuna occaſio, neque cauſæ defuerunt, & ſignanter ſpiritalis utilitas audientium, & pudor & modeſtia fuerunt comites narrationis. Sufficere ergo deberent. Quia vero, cum res eſt de cauſis Canonizationis, nihil eſt prætermittendum, quod eruendæ veritati prodeſſe poſſit,

Digitized by Google

poſſit, præter ea quæ hucuſque dicta ſunt, opus erit ſedulo inquirere, an Dei Servus, qui ſua mirabilia enarravit, alia non exigua veræ humilitatis ſigna prætulerit, & in aliis virtutibus excelluerit: ſi enim ex aliis documentis de ejus humilitate ceteriſque virtutibus conſtet, facile, ut infra dicetur, aliis ſupra expoſitis non deficientibus circumſtantiis, quæ ipſe de ſe dixit, exiſtimari poterunt immunia a labe ſuperbiæ, & vanæ gloriæ; uti bene explicat Nicolaus Lancic. *tom.* 1. *opuſc.* 8. *cap.* 10. *pag.* 269. *Ego ſane exiſtimo, Dei peculiari conſilio & inſtinctu, in humilitate, & contemptus ſui amore fundatos, & cognitione vilitatis ſuæ clara imbutos, ac proinde a vanæ gloriæ & jactantiæ ſpiritu alieniſſimos interno Divino impulſu excitari ad manifeſtanda arcana & ſingularia Dei dona ſibi conceſſa: videt enim amatrix animarum Divina Sapientia multum inde & Divinæ gloriæ, & auxilii animarum accedere; ideo facit, ut ſæpe, nil minus, quam talia, cogitantibus Dei Servis, dicantur ab eis ea, quæ ipſi ſtudio deprimendi ſe recte occultabant, & nulli nota eſſe cupiebant; ſed is, in cujus manibus ſunt noſtra corda, ob fines ſibi notos, & nobis etiam aliqua ex parte manifeſtos ea propalari vult per Servos ſuos, quæ propalata eſſe ab omnibus fere eximiis Sanctis, legimus in eorum geſtis in beneficium Eccleſiæ annotatis*. Optime in rem hanc Pater Bartolus *in vita Cardinalis Bellarmini lib.* 3. *cap.* 10. *Conciossiacosachè, come avviſai poc' anzi, alla provideuza di Dio s' appartenga di far sì, che per edificazione della ſua Chieſa, per gloria del ſuo nome, per contezza de' meriti de' ſuoi Servi ſe ne riſappiano certi più rari effetti della ſua Grazia in eſſi, i quali altrimenti ſe ne anderebbon ſotterra con eſſi, nè convenendoſi di metter ſempre in ciò mano a' miracoli, il modo più ſomigliante al naturale è muovere e indurre internamente eſſi ſteſſi a manifeſtarſi. Così oltre a tanti altri, che ne ſappiamo, il ſantiſſimo Patriarca Domenico, e più da preſſo a noi S. Filippo Neri rivelaron la loro verginità, quegli a' ſuoi Religioſi, queſti a' ſuoi figli ſpirituali: e dove lo Spirito di Dio induce e trae i Santi a paleſare di ſe eziandio coſe grandiſſime, non è poſſibile, che vi entri e ſi tramiſchi lo ſpirito della vanità; e allora tanto è, che parlino ad un popolo intero, quanto ad una, o due perſone. Queſti dunque, e quanti altri uomini di notoria ſantità han, com' eſſi, manifeſtato di ſe, ch' eran vergini, ſarebbe temerità il penſarne altro, che averli a ciò indotti un particolare inſtinto dello Spirito Santo, eſſendo la preſunzione per eſſi*. Idem confirmat Roderic. *in exercitio perfectionis, & virtutum religioſarum part.* 2. *tract.* 3. *cap.* 29.: *La riputazione deve eſſere da noi deſiderata, e dobbiamo rallegrarcene ſolamente, in quanto è neceſſaria per l' edificazione de' Proſſimi, e per far frutto in eſſi, e per la maggior gloria ed onore di Dio Signor noſtro &c. In queſto dunque ſi conoſcerà, ſe tu ti rallegri dell' autorità e della riputazione per il bene dell' anime, e per la gloria di Dio, o pure per te ſteſſo, e per il tuo proprio onore ed autorità. Se, quando ti ſi porge l' occaſione d' umiltà e diſpregio, l' abbracci molto da vero e di buon cuore, e ti rallegri in eſſa, è buon ſegno &c. Ma ſe, quando ti ſi porge l' occaſione d' umiltà, e d' eſſere poco ſtimato, la ricuſi, e non la ſopporti bene; e ſe, quando non è neceſſaria per l' utilità de' Proſſimi, ad ogni modo ti rallegri della riputazione e della lode*

degli

degli uomini, e la procuri, queſto è ſegno, che anche nel rimanente ti rallegri per quel che tocca a te, per il tuo onore e riputazione, e non puramente per la gloria di Dio, e per l' utilità de' Proſſimi &c. Ed anche il lodare uno ſe ſteſſo può eſſere coſa buona e ſanta, ſe ſi fa, come ſi deve; come vediamo, che S. Paolo, ſcrivendo a quei di Corinto, comincia a lodarſi, e a raccontare grandezze di ſe, riferendo grazie grandi, che il Signore gli aveva fatte, e dicendo, che aveva travagliato e faticato più degli altri Appoſtoli, e comincia a narrare le rivelazioni e i ratti, che aveva avuti fino al terzo cielo. Ma egli faceva queſto, perchè allora così conveniva, ed era di biſogno per l' onore di Dio, e per l' utilità de' Proſſimi, a' quali ſcriveva, acciocchè così lo teneſſero e ſtimaſſero per Appoſtolo di Criſto, riceveſſero la ſua dottrina, e cavaſſero frutto da eſſa. E diceva queſte coſe di ſe con un cuore non ſolo diſpregiatore dell' onore, ma anche amatore del diſpregio e del diſonore per Gesù Criſto; perchè quando non era neceſſario pel benefizio de' Proſſimi, ſi ſapeva egli molto bene impiccolire ed abbaſsare, dicendo di ſe, che non era degno d' eſsere chiamato Appoſtolo, perchè aveva perſeguitata la Chieſa di Dio, e chiamandoſi beſtemmiatore, ed il maggiore de' peccatori: quando gli venivano occaſioni di diſonori e diſpregi, queſto era il ſuo guſto e la ſua allegrezza.

9 Quæ dicta ſunt de narrantibus, ſibi vindicant locum etiam in ſcribentibus: & quoad ſcribentes præterea videndum erit, num ſcripſerint conſilio aut juſſu ſuorum Superiorum; qui enim ſcriptis mandaret abſque conſilio aut juſſu ſuorum Superiorum, quæ ſibi in virtutum exercitio, vel gratiarum Divinarum receptione inſignia obtigerunt, inanis gloriæ, aut imprudentiæ notam evitare fortaſſe non poſſet. Quocirca de hujuſmodi conſilio ac juſſu quæſitum eſt in cauſis Servorum Dei Alfonſi Rodriquez, Cardinalis Bellarmini, & Oroſco, qui res ſuas ſcriptis commiſerunt.

10 Habendus eſſet hic ſermo de nonnullis Dei Servis, qui viventes aſſeruerunt, ſe poſt obitum per ſolemnem Canonizationem in Sanctorum album eſſe referendos. De S. Franciſco de Paula legitur, dixiſſe Joanni Mediceo ad ſe advenienti cum Laurentio patre, qui eum juſſerat Sancti manus deoſculari: *Ego Sanctus ero, cum tu eris Pontifex*: uti habetur *in chronicis Ord. Minimorum*, & in vita dicti Sancti ſcripta a Fratre Iſidoro Toſcano *lib. 3. cap. 4. pag. 339.* S. Vincentius Ferrerius Alfonſo Borgiæ ſibi accedenti dixit, ut vitam caſtam & pudicam, quam inceperat, proſequeretur, ex quo potiſſimum ampliſſimam inter mortales dignitatem adepturus eſſet, ſibique poſt obitum maximum honorem eſſet allaturus; & e ſuggeſtu concionem habens, cum inter aſtantes comperiſſet S. Bernardinum de Senis adhuc juvenem & ignotum, dixit, inter auditores ſuos eſſe hominem ex Ordine Fratrum Minorum, qui doctrina & exemplo futurus erat vir ſingularis, & qui, licet juvenis eſſet, ſibi ſeni in honore Eccleſiæ eſſet præferendus; uti habetur in vita S. Vincentii apud Bollandianos *ad diem 5. Aprilis*, & apud Gabrielem Fiammam in eadem vita *lib. 4. de vitis Sanctorum*. De ſua futura Canonizatione ſæpe locutum eſſe S. Philippum Nerium, refert Jacobus Riccius in ejus vita *lib. 4. cap. 10.*; & S. Andreas Avel-

Digitized by Google

Avellinus accedens ad domum Aloyſii Carafæ Principis Stiliani in urbe Neapolitana, cum ejus adventum tubicines tubarum ſonitu excipere vellent, eo honore recuſato, inquit, ſimiles honores ſe poſt obitum exſpectare; & cum aliquando eſſet in templo Cathedrali ejuſdem urbis, tempore quo celebrabatur feſtum in honorem S. Thomæ de Aquino, uti Patroni & Protectoris civitatis, cujus ſtatua in uno ex loculamentis ejus templi ſita erat, videns loculamentum, quod erat e conſpectu, eſſe ſine ſtatua, prædixit fore, ut ſua ſtatua poſt obitum in eo reponeretur, quod inter Sanctos civitatis Protectores eſſet adſcribendus; uti habetur apud Joannem Baptiſtam Caſtaldum in ejus vita, & apud Franciſcum de Longobardis *in annotat. ad epiſt. 69. S. Franciſci de Paula num. 9.* Sed, cum Joannes ille Mediceus ad Pontificatum evectus nomine Leonis X. Franciſcum de Paula ſolemni ritu inter Sanctos retulerit, & Alfonſus ille Borgia, aſsumpto nomine Calliſti III. Pontifex factus Vincentium Ferrerium tertio ſui Pontificatus menſe canonizaverit, quæ Canonizatio facta eſt ſex annis poſt eam S. Bernardini Senenſis, licet Vincentius triginta annis ante S. Bernardinum deceſſiſset, & S. Andreas Avellinus inter Sanctos Protectores civitatis Neapolitanæ fuerit repoſitus, unuſquiſque facili negotio comprehendere poterit, prædictis in rebus fuiſse digitum Dei, & ea non ad vitium jactantiæ, ſed ad ſpiritum propheticum eſse referenda.

11 Accidit aliquando, ut quædam egregia opera a Dei Servis palam & coram populo facta fuerint: & hinc ſtatim quæſtio excitatur deſumpta ex illo *Matth. cap. 6. v. 3. Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua, ut: ſit eleemoſyna tua in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi*: & *v.6. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora Patrem tuum in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Opponitur enim jactantiæ aut vanæ gloriæ vitium, ne dicam hypocriſis, quam execratur Jeremias *cap.9. & cap.11.* & Chriſtus Dominus damnat *Matth.23. v. 13. Væ autem vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ.*

12 Verum, ut in judicio ferendo æqua lance procedatur, operæ pretium eſt adnotare, Chriſtum Dominum *Matth. 5. v. 14.* ita dixiſse: *Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Monentur hic a Chriſto Apoſtoli, & omnes eorum aſseclæ, ut ſatagant tam verbo, quam exemplo virtutis aliis prælucere: quocirca, ut hoc *caput quintum* conciliemus cum *capite ſexto*, dicendum eſt, bona opera coram hominibus fieri debere, ut ex eis homines Deum glorificent, non autem ut operantes ab hominibus glorificentur, & ſic captent vanam hominum laudem, quo *caput ſextum v. 1.* ſpectare videtur: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cælis eſt. Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt*

faciunt in ſynagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Id recte explicatur a S. Gregorio 3. *part. Paſtor*. (*cap*. 35. *col*. 96. *tom*. 2.): *Quid eſt ergo, quod opus noſtrum & ita faciendum eſt, ne videatur, & tamen, ut debeat videri, præcipitur, niſi quod ea quæ agimus, & occultanda ſunt, ne ipſi laudemur, & tamen oſtendenda ſunt, ut laudem cæleſtis Patris augeamus? Nam, cum nos juſtitiam noſtram coram hominibus facere, Dominus prohiberet, illico adjunxit*: Ut videamini ab eis. *Et, cum rurſus videnda ab hominibus bona opera noſtra præciperet, protinus ſubdit*: Ut glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt. *Qualiter igitur videnda eſſent, vel qualiter non videnda, ex ſententiarum fine monſtravit, quatenus operantis mens opus ſuum & propter ſe videri non quæreret, & tamen hoc propter cæleſtis Patris gloriam non celaret*. Quod confirmat S. Antoninus *in Summa part*. 2. *tit*. 4. *de inani gloria cap*. 1. *ſ*. 4.: *Non prohibet ſimpliciter Dominus, opera bona fieri in manifeſto coram hominibus, ſed ne fiant illa intentione, ut laudentur, id eſt propter vanam gloriam*.

13 Ideoque non ſtatim ac ex Actis cauſæ habebitur, aut aliqua, aut multa opera bona & egregia a Dei Servis palam & coram hominibus facta fuiſſe, judicium ferri, aut legitima ſuſpicio ingeri poterit de oſtentatione ſeu vana gloria; ſed quantum fas eſt homini, inveſtigari debebit agentis intentio, quæ ſi ad propriam laudem fuerit directa, de vitio non erit dubitandum; ſecus autem, ſi fuerit ad Dei glorificationem relata; tunc quippe certum erit, opus fuiſſe Deo acceptum. Cumque cor hominum Deo pateat, ſed hominibus abſconditum ſit, in noſtro rerum themate non poterit intentio deſumi, niſi ex reliquo vitæ curſu ejus, qui opera bona palam exhibuit & coram hominibus; ita ut, ſi ex reliquo vitæ curſu conſtet de ejus ſanctitate, præſumendum jure ſit, nihil aliud ipſum quæſiviſſe ſic agendo, quam Dei gloriam, quæ præſumptio haberi non poterit, ſi ex reliquo vitæ curſu veræ ſanctitatis indicia colligi non poſſunt. Optime res explicatur a S. Gregorio *lib*. 8. *moralium* (*cap*. 48. *num*. 83. *col*. 283. *tom*. 1.): *Occultanda ſunt ergo quæ agimus, ne hæc in hujus vitæ itinere incaute portantes, latrocinantium ſpirituum incurſione perdamus. Et tamen Veritas dicit*: Videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt. *Sed aliud eſt profecto, cum in oſtenſione operis gloria quæritur largitoris, aliud, cum laus privata concupiſcitur de dono largientis. Unde & rurſum in Euangelio hæc eadem Veritas dicit*: Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. *Opus ergo noſtrum cum hominibus oſtenditur, in cordis prius examinatione penſandum eſt, per ejuſdem oſtenſionis ſtudium quid quæratur. Si enim dantis gloriam quærimus, etiam publicata noſtra opera in conſpectu illius occulta ſervamus. Si vero per hæc noſtram laudem concupiſcimus, foras ab ejus conſpectu jam fuſa ſunt, etiamſi a multis ignorentur. Sed valde perfectorum eſt, ſic, oſtenſo opere, auctoris gloriam quærere, ut de illata laude privata neſciant exultatione gaudere. Tunc ſolum namque innoxie hominibus laudabile opus oſtenditur, cum per deſpectum mentis veraciter laus impenſa calcatur. Quam quia infirmi quique perfecte contemnendo non ſuperant*,

reſtet neceſſe eſt, ut bonum, quod operantur, abſcondant. Sæpe enim ab ipſo oſtenſionis exordio propriam laudem quærunt, ſæpe vero in oſtenſione operis auctoris patefacere gloriam cupiunt, ſed excepti favoribus in laudis propriæ cupiditatem rapiuntur; cumque ſemetipſos dijudicare interius negligunt, ſparſi exterius ignorant quod agunt, eorumque opus ſuæ elationi militat, atque hoc ſe impendere obſequio largitoris putant. Sequitur S. Antoninus *loc. cit. Et, quia illi, qui ſunt imperfecti, ſunt ſatis inclinati ad laudem hominum procurandam, ideo, ut docet Gregorius in moralibus, tales, ſiqua bona faciunt ſingularia extra communia & neceſſaria ad ſalutem, occulte facere debent, ne inanis gloria inficiat intentionem; ſicut fecit Beatus Nicolaus, cum providit neceſſitati convicini tribus vicibus occulte projiciens per feneſtram in domum illius non modicum auri, ut nuptui traderet tres filias nubiles, quas præ paupertate intendebat proſtituere, ut inde cum ipſis viveret. Sed viri perfecti, & qui ſunt poſiti in exemplum aliorum, debent in publico bona facere etiam ſingularia, ut inde populi ædificentur, & ad ſimilia provocentur; ſicut fecit Beatus Pater Dominicus, qui in domo quarumdam matronarum hoſpitatus, quæ Hæreticis adhæſerant, qui ſub pelle ovina auſteritatis, ut lupi, animas earum devorabant, dormivit per totam Quadrageſimam ſuper tabulam, manifeſte portavit cilicium, jejunavit in pane & aqua, ut vel ſic exemplo ſuæ pœnitentiæ veræ, non ſimulatæ illas de errore reduceret, quod & factum eſt.*

14 A controverſiis & diſputationibus propoſitis non longe abeſt alia controverſia, quæ aliquando etiam excitata eſt in examine virtutum Servorum Dei, de ſuæ familiæ ſtemmatibus, aut de ſuis nominibus appoſitis in templis, Capellis, hoſpitalibus, publicis ædificiis, aut etiam ſacris ſupellectilibus, ipſorum auctoritate, aut ære conſtructis & elaboratis; an hæc videlicet jactantiæ, aut vanæ gloriæ indicia ſint. Si hæc contingant, inſciis ipſis Dei Servis (nec enim novum eſt, id accidere poſſe) nulla ſupereſt occaſio dubitandi de vana gloria. Carolus a Baſilicapetri Epiſcopus Novarienſis *in hiſtoria S. Caroli Borromæi lib. 7. pag. 472.* hæc refert: *Cum in ſummis porticibus ædium Canonicalium inſculpta inſpexiſſet Inſignia Borromæja, facta juſſit excidi, & in poſterum facienda prohibuit; quæ tamen, curante nemine, Caroloque amplius non advertente, in ipſo operis principio remanſerunt.* Fieri ergo poteſt, ut inſciis Dei Servis, ipſorum ſtemmata apponantur, vel ut, ipſis etiam reluctantibus, perſiſtant; & ex modo relatis deſumi poteſt, ſic rem ſe habuiſſe in candelabris quoque argenteis ab eodem S. Carolo Borromæo dono datis baſilicæ Liberianæ, cujus erat Archipresbyter, in quibus etiam hodie apparent Inſignia familiæ Borromææ, ac in publicis ædificiis, & ſignanter in ſcholis publicis Bononiæ conſtructis, dum Legati de latere munere fungebatur; idque eo magis, cum toto fere tempore, quo dictum munus exercuit, Romæ apud ſummum Pontificem Pium IV. moratus ſit, & civitatis Comitatuſque gubernatio eſſet apud ejus Prolegatum Cæſium Epiſcopum Narnienſem. At, ſi ſtemmata & nomen, ſcientibus & volentibus Dei Servis, appoſita ſint, Thaulerus *ferm. 1. in Dominica octava poſt Trinitatem* ſine ulla dubitatione damnat eos, qui ſua Inſignia vel veſtibus ſacris,

eris, vel aliis rebus ad templorum uſum deſtinatis appingunt. Mitius judicium fertur a Nicolao Alemannio *de Lateranenſibus parietinis cap.3.pag.13. & cap.7.pag.39.* ubi, allata antiquitate uſus nomen & ſtemmata apponendi, ſubjicit: *Scio, hanc nonnullorum cenſoriam eſſe ſeveritatem, qui omni titulorum, imaginum, & inſcriptionum uſui interdictum modeſtiæ legibus volunt, & de Majorum ſanctitate gravitateque probe ac digne ſentire ſe putant, cum ſuas illos imagines vel pictas vel fictas poni minime paſſos fuiſſe contendunt; memoriæ vero clarorum virorum ad poſteros derivandæ unum ſatis eſſe arbitrantur recte factorum teſtimonium. Verum enim vero Majores noſtri probitate & modeſtia inſignes, eam conſuetudinem, ut parce, ita citra vituperationem uſurpaſſe iſtis etiam cenſoribus videri poſſunt. Exſtant ad hanc diem imagines ad vivum expreſſæ, quas ſibi poſuerunt Innocentius II. in baſilica Calliſtiana ſub Janiculo; Paſchalis I. trans Tiberim ad Sanctæ Cæciliæ, & ad Sanctæ Praxedis in Exquiliis.* Idem Nicolaus Alemannius alia ſubdit exempla; quibus addi poſſet exemplum S. Pii V. Familiæ quippe Ghiſleriæ inſculpta Inſignia apparent una cum inſcriptionibus in angulis ædium ab eo in Urbe aſſignatarum tribunali ſanctiſſimæ Inquiſitionis. Apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an. 324. num. 117.* eximiis laudibus exornatur modeſtia Conſtantini Imperatoris, qui, licet eccleſias innumeris beneficiis cumulaſſet, noluit tamen in eis inſcriptiones apponi, quibus beneficiorum a ſe collatorum memoria ad poſteros tranſmitteretur: *Illud memoria dignum eſt, quod, cum tam celebres & inſignes memorias in honorem Dei atque Sanctorum tum Romæ, tum in aliis pluribus orbis Romani locis Conſtantinus erexerit, in nulla ipſarum modeſtiſſimus Imperator reperitur ſui nominis memoria titulum inſculpſiſſe, contempſiſſeque Chriſtianiſſimum Principem, quod alii ante eum Imperatores magno ſtudio affectaſſent, quorum, qui omnium optimus a Gentilibus habebatur, Trajanus, quod in operibus ſingulis a ſe erectis affixiſſet titulum ſui nominis, idem noſter Conſtantinus (ut auctor eſt Aurelius Victor) illum eo dicterio lepide quidem & urbane deriſit dicens, Trajanum eſſe herbam parietinam, nimirum quod, ſicut illa, paſſim reperiretur muris inhærens.* Concludendum eſt itaque, laudabilius eſſe, & magis perfectum ab hujuſmodi appoſitione ſtemmatum & Inſignium abſtinere, quemadmodum poſt longam diſputationem concludit Gabriel Cardinalis Palæotus *de Imaginibus ſacris & profanis lib.2.cap.50. §.Exiſtimamus;* & late proſequuntur Mareſcallus *in lib. de juribus honorificis pag.157. ſub tit. de zonis funereis,* Merbeſ. *in Summa Chriſtiana part.1. quæſt.22. pag. 283. §. Decentius*, Theophilus Raynaudus *tom. 15. in heteroclit. ſpiritual. pag. 134. lib. 1. ſect. 2. punct. 3. num.17.* ubi ait: *Non eſt igitur ſemper & ubique anomalum, & ad pietatem heteroclitam referendum, quod quis ſacro donario affigat ſua Inſignia; quamvis, per ſe loquendo, ſit minus perfectum, quam ſi abſque poſitione nominis ſui in terris ſuis uni gloriæ Dei formaliter & explicite ſerviretur.* Minus laudabile eſt, ſed honeſtum & commendatione etiam dignum eſſe poteſt, propria ſtemmata & Inſignia, & inſcriptiones ponere, ſi id fiat abſque ulla ſuperbiæ aut oſtentationis intentione; ſi ſobrie fiat; ſi ut ceteri excitentur ad opera ſimilia

milia facienda, ſi ut perenne exſtet monumentum patrocinii, quod quis implorat, Sanctorum, in quorum honorem ædificium conſtruxit. *Itaque, ſi quis eſt* (proſequitur Cardinalis Palæotus *loc. cit. pag.* 370.) *qui hæc ſigna ponere in eccleſiis, & rebus ſacris adjungere cogitet, illud in primis eſt illi curandum, ut ſe ipſum colligat, & diligenter finem excutiat; utrum alios exemplo ſuo in exornandis eccleſiis incitari velit, utrum ſe Sancto illi commendet, illumque ſibi Patronum adſciſcat; an vero ſe & alios vocet ad imitandum ſancti Martyris fortitudinem, patientiam, & alia præclara facta; an ut Auctoris deſiderium appareat, cupientis ceterorum animos ad Dei obſervantiam his picturis & ornamentis excitare; an ab hominibus petat, ut Deum pro ſalute ipſius, qui opus illud curavit faciendum, precentur, an vero communem mundi errorem ſequatur, & popularem ac levem vanitatis auram captet*. Cui adhæret Theophilus Raynaudus *tom.4. de virtutibus & vitiis lib.6. ſect.2. cap.16. & tom.8. in Sancto Joanne Benedicto punct.*11. Demum vanum eſt & vitioſum prædicta facere ad hominum gloriam captandam, ut recte ait S. Antoninus *in Summa part.* 2. *tit.4. cap.1. ſub §.4. Ad hoc vitium* (ſcilicet inanis gloriæ) *pertinet, quod aliqui faciunt eccleſias, hoſpitalia, Capellas, Calices, Paramenta cum Armis ſuis, quando hoc faciunt, ut laudentur. Pſalm.* 5. Gloriabuntur in te, Domine, omnes qui diligunt nomen tuum. *In te, inquit, non in ſe.*

C A P U T X L I.

De nonnullis aliis rebus, de quibus in examine cauſarum Servorum Dei frequens ſe offert occaſio diſputandi; de nonnullis regulis adhibendis, ut tutum de geſtis a Dei Servis feratur judicium; & de quibuſdam extraordinariis actionibus, quæ a ſpeciali Dei impulſu facta aſſeruntur.

1 QUando Epiſcopus ſacrum Presbyteratus Ordinem confert, annuntiat Clero & populo, ſe Diaconibus velle prædictum ſacrum Ordinem conferre, & utitur his verbis: *Sed, ne unum fortaſſe, vel paucos aut decipiat aſſenſio, vel fallat affectio, ſententia eſt expetenda multorum. Itaque, quid de eorum actibus aut moribus noveritis, quid de merito ſentiatis, libera voce pandatis, & his teſtimonium Sacerdotii magis pro merito, quam affectione aliqua tribuatis. Si quis igitur habet aliquid contra illos, pro Deo, & propter Deum, cum fiducia exeat, & dicat: Verumtamen memor ſit conditionis ſuæ.*

2 Dum agitur de virtutibus Servorum Dei, Beatificationis & Canonizationis gratia, requiritur ſententia multorum, hoc eſt illorum, qui ſunt adſcripti Congregationi ſacrorum rituum, qui invitantur, ut libera voce pandant, quid de eorum actibus & moribus ex Actis & proceſſibus noverint. Non admonentur, ut memores ſint conditionis ſuæ, hoc eſt abſtineant a levibus, & gravioribus tantum inſiſtant: quinimmo ad ipſorum officium pertinet omnia exponere; ut in re adeo ſublimi tutum feratur judi-

judicium, & ut perſpicue conſtare poſſit, an Beatificandus fuerit Heros. Hinc fit, ut in eodem judicio plura proponantur, quæ Nobis animus non eſt in præſenti ſingillatim proſequi; nonnulla tantum attingemus, quorum frequentior occaſio in cauſarum examine ſe offert.

3 In Actis Servorum Dei teſtes ſæpe referunt, peccatores fuiſſe ab illis reprehenſos. Si ſuaviter id factum ſit, dubitatur de inertia Servi Dei, & videtur opus Dei feciſſe negligenter; ſi fortiter actum ſit, dubitatur, ne modum reprehenſioni præfixum exceſſerit, de quo *in can. Tam Sacerdotes* 24. *quæſt.* 3. & *in can. Non putes* 22. *quæſt.* 5. Vulgata eſt diſtinctio inter peccatorem occultum, & peccatorem publicum: ſi enim peccator occultus eſt, ſecreta debet præcedere admonitio, antequam annuntietur Eccleſiæ, juxta præceptum Chriſti *Matth.* 18. *v.* 15. *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ*. Quod ſi peccator publicus ſit, nulla tunc privata admonitio eſt denuntiationi præmittenda, juxta illud Pauli Apoſtoli *ad Timotheum* 1. *cap.* 5. *v.* 20. *Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant*: & *ad Titum cap.* 1. *v.* 13. *Increpa illos dure, ut ſani ſint*. Itaque peccata publica, ait Divus Thomas 2. 2. *quæſt.* 33. *art.* 7. *in corpore*, publice eſſe redarguenda. De aliquibus Sanctis legitur, eos occulta peccata publica admonitione aliquando reprehendiſſe: ſed, cum occulta peccata non humano modo, ſed ope revelationis Divinæ cognoverint, legi præcedentis privatæ admonitionis in eo rerum eventu non erant adſtricti. Paſſim in vitis Sanctorum ſimilia geſta leguntur; &, ut a recentioribus abſtineamus, Palladius *in hiſt. Lauſiaca* publicam narrat reprehenſionem factam a S. Ammone, a Macario Alexandrino, ab Eulogio Presbytero ob occulta peccata, quæ ipſi ſupernaturali modo noverunt. Sive autem reprehenſio privata ſit, ſive publica, nova inſtituitur quæſtio de verbis adhibitis, utrum nimis lenia, an nimis ſevera fuerint; cujus quæſtionis reſolutio a qualitate perſonarum, quæ reprehenduntur, pendere videtur. S. Auguſtinus *ſerm.* 83. *de verbis Domini num.* 8. *col.* 451. *tom.* 5. poſtquam dixit, *Si peccatum in ſecreto eſt, in ſecreto corripe; ſi peccatum publicum eſt & apertum, publice corripe, ut ille emendetur, & ceteri timeant*; & in expoſitione *epiſt. ad Galatas cap.* 6. comitatem & benignitatem in reprehendendo commendavit; *tractatu* tandem 10. *in Joannem num.* 9. *col.* 372. *tom.* 3. ait: *Unumquemque Chriſtianum zelus domus Dei comedat.... Vides fratrem currere ad theatrum? Prohibe, mone, contriſtare, ſi zelus domus Dei comedit te. Vides alios currere, & inebriari velle?... Prohibe quos potes, tene quos potes, terre quos potes, quibus potes, blandire: noli tamen quieſcere. Amicus eſt, admoneatur leniter; uxor eſt, ſeveriſſime refrenetur; ancilla eſt, etiam verberibus compeſcatur*. Quoad perſonas in dignitate conſtitutas S. Franciſcus Xaverius *epiſtolarum lib.* 4. *epiſt.* 4. prudenter monet, ne privatas quidem admonitiones eſſe adhibendas, niſi aliquis uſus & aliqua præ-

prævia familiaritas aditum ad eas munierint; & cum adhibentur, ait eas ſemper frontis ſerenitate ac riſu oris, & multo magis humanitate verborum, amoriſque declaratione mitigari debere. At hæc moderatio locum habet apud eos, qui neque cum pertinacia, neque cum ſcandalo peccant: ſi enim pertinaces eſſent, licet occulti, & multo magis ſi publici peccatores eſſent, & ex aſperitate verborum fructus ſperari poſſet, abſonum profecto eſſet, Dei Servum redarguere, qui ea in reprehendendo uſus eſſet. Ideoque idem ipſe Sanctus Franciſcus Xaverius hoc modo ſe geſſit, cum res poſtularet, teſte Turſellino in ejus vita *lib.4. cap.2. Sentiebat, turbulentos, arrogantes, immodicoſque ſui æſtimatores acriter de ſuis arguendos erroribus, & ſeveritate, ac, ſi opus foret, animadverſione coercendos, ut virga diſciplinæ ingeniorum pervicaciam domet*. Huc reſpiciunt, quæ in ſacris Litteris habentur: Chriſtus enim Dominus Phariſæos publicis, continuis, & acerbis objurgationibus exagitavit; S. Joannes Baptiſta ſuperbo Regi inceſtum publice exprobravit, Judæoſque coercuit his verbis *Matth. cap.3. v.7. Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere a ventura ira?* S. Paulus dixit Galatis *ad Galat. cap.3. v.1. Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati?* & Elymæ publico ſeductori *Actor. 13. v. 10. O plene omni dolo & omni fallacia, fili Diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas*; & S. Stephanus fortiter in Judæos inſurrexit *Actor. 7. v. 51. Dura cervice, & incircumciſis cordibus & auribus vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*. Quocirca apte S. Gregorius *in 2. part. Paſtor. cap.10. col.30. tom. 2.* ſcribit: *Nonnulla autem ſunt vehementer increpanda, ut, cum culpa ab auctore non cognoſcitur quanti ſit ponderis, ab increpantis ore ſentiatur. Et cum ſibi quis malum, quod perpetravit, levigat, hoc contra ſe graviter ex corripientis aſperitate pertimeſcat*. Quæ tamen omnia ſibi locum vindicare dici debent, donec peccatores remanent in ſua pertinacia. Quod ſi reſipuerint, & ſuam culpam agnoverint, paterno tunc affectu ſunt recipiendi. Decanus Bracarenſis neſcio quid commiſerat, propter quod gravem indignationem ſui Archiepiſcopi Bartholomæi de Martyribus offenderat. S. Carolus Borromæus nomine etiam ſummi Pontificis Pii IV. enixe Archiepiſcopo Decanum commendavit in ſua epiſtola eidem ſcripta *die 3. Aprilis anni* 1565. & impreſſa *tom. 1. oper.* prædicti Bartholomæi *edit. Rom. pag.* 108. En verba: *Facere non poſſum, quin Reverendiſſimæ Dominationi tuæ Decanum ſuum ſeparatim commendem, quem ego, quantum ex ipſius ſermone potui perſpicere, cognovi ipſius percupidum. Non enim Reverendiſſimæ Dominationi tuæ reſiſtere, ſed in illius veterem gratiam per Sanctiſſimum Dominum reduci voluit; & quamvis apud eam ſuboffenderit, ut humanæ naturæ eſt imbecillitas quædam, interdum vitia utilius eſt corrigere, quam acrius emendare, vel ne peccantibus acerbitas ſupplicii reditum ad virtutem intercludat, vel ne propenſiores ad iracundiam, quam ad levitatem eſſe videamur, vel ut ſit apud nos non juſtitiæ ſolum, ſed aliquis etiam miſericordiæ locus. Nunc habet Reverendiſſima Dominatio tua, in quo ejus ſe humanitas, & virtus exerceat. Huic igitur ſi ſe placabilem præbuerit, & quem*
olim

Digitized by Google

olim filii loco dilexerat, ad eam reverſum paterna item charitate fuerit complexa, edet præclarum exemplum ſapientiæ ſuæ; quemque a recto officio culpa deflexerat, grauiſſimis & monitis & præceptis in curſum harum laudum revocabit, quod erit Sanctiſſimo Domino gratum, ac mihi gratiſſimum.

4 Conſimilis eſt huic quæſtioni alia quæſtio, quæ aliquando excitatur, cum agitur de Dei Servis, qui Hæreticorum converſioni operam dederunt: Si enim in ſpiritu lenitatis eos exceperint, de fortitudinis defectu; ſi increpando, de imprudentia redarguuntur. Monet Apoſtolus, hæreticum hominem eſſe corripiendum, & poſt unam & alteram correctionem devitandum; uti habetur *in epiſtola ad Titum cap. 3. v. 10. Hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correctionem devita*: quod S. Joannes Chryſoſtomus *homil. 6. in dictum cap. 3. pag. 765. tom. 11.* intelligit de eis Hæreticis, de quibus nulla reſipiſcentiæ ſpes eſt: *Contentiones autem contra Hæreticos dicit eſſe vitandas, ut ne fruſtra laboremus cum nihil hinc lucri proveniat. Finis enim in nihilum vertitur. Cum enim quis ita perverſus eſt, ut quidquid evenerit, ſententiam non mutare decreverit, cur fruſtra laboras in petra ſemen jacens?* Idem Sanctus Joannes Chryſoſtomus *homil. 3. in cap. 1. Geneſis pag. 18. oper. tom. 4.* diligentiam omnem pro converſione Hæreticorum eſſe adhibendam, ſtatuit: *Ne omittamus proponere eis doctrinam Scripturarum, ſed omne impendamus ſtudium, ut ab errore liberati, ad veritatem reducantur. Nam licet adhuc præoccupati erroribus ſint, ejuſdem tamen cujus nos generis ſunt, & par eſt ut magnam eorum curam habeamus, nunquam torpeſcentes, ſed diligentia ſumma facientes ea, quæ in nobis ſunt, utilem illis medicinam adhibeamus, ut ſaltem tandem aliquando ad veram ſanitatem redeant*: Alanus Epiſcopus Antiſiodorenſis *in vita*, quam ſcripſit, *S. Bernardi cap. 26. col. 1284. vol. 2.* narrat, quomodo S. Bernardus Abaelardum, cujus ſcripta non erant Fidei conſona, exceperit: *Solita bonitate deſiderans, errorem corrigi, hominem non confundi, ſecreta illum admonitione convenit. Cum quo etiam tam modeſte tamque rationabiliter egit, ut ille quoque compunctus ad ipſius arbitrium correcturum ſe promitteret univerſa.* Summus Pontifex Leo X. ſuæ manſuetudinis erga Martinum Lutherum meminit in bulla 44. *§. 6. pag.* 491. *Bullar. nov. tom. 3. part.* 3. in qua ipſum & ejus errores condemnavit: *Quod vero ad ipſum Martinum attinet, (bone Deus!) quid prætermiſimus, quid non fecimus, quid paternæ charitatis omiſimus, ut eum ab hujuſmodi erroribus revocaremus? Poſtquam enim ipſum citavimus, mitius cum eo procedere volentes, illum invitavimus* &c. Et Carolus Auguſtus Saleſius *in vita S. Franciſci Saleſii ſui patrui lib. 3. pag. 107. & pag. 124.* magna refert humanitatis ſigna, quibus ille Theodorum Bezam allocutus eſt: *& pag. 136.* hæc ſubjicit de eodem S. Franciſco: *Non deerant quidem & hi Religioſi viri, qui eum minus reputarent ad Hæreticorum converſionem idoneum, eo quod non ſatis acriter, inquiebant, in eos inveheret, ſed velut aliquid ab iis metueret, lento procederet greſſu. Verum his de judiciis ipſe certior per amicos ſuos factus, ajebat ſe experientia iamdudum comprobaſſe, ex lenitate majorem ſemper emergere utilitatem, & viam hanc melio-*

rem

Digitized by Google

rem faciliorēmque eſſe. Hæreticos, ut ſunt ſuperbiſſimi, non facile verbis atrocibus cogi. Nonnulli pro lenitate, nonnulli pro ſeveritate in redarguendis Hæreticis S. Auguſtini textus collecti legi poſſunt apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.*420., ubi obſervat Sancti Doctoris modum agendi in ſpiritu lenitatis, manſuetudine, & animi demiſſione cum Hæretico recens prodeunte, & adhuc non obdurato, ſeveritate interim non omiſſa cum inveteratis, obſtinatis, & penitus refractariis Hæreticis. Et juxta has regulas videtur judicium eſſe ferendum de lenitate, aut ſeveritate, qua Dei Servi uſi ſunt in corrigendis Hæreticis; hoc addito, ut videatur, an eos tribunalibus Eccleſiaſticis denuntiaverint, ſi res ſit de Hæreticis, qui verſantur in regionibus, in quibus hæreſes impune non graſſantur, & in quibus potiſſimum ſanctiſſimæ Inquiſitionis Edicta ſuum obtinent robur, juxta quæ Hæretici ſunt denuntiandi. Hæreſis enim graviſſimum malum eſt, & contagione gliſcens veluti cancer: idcirco medelam ſpecialiſſimam expoſcit, quæ ut plurimum a ſolo Judice Eccleſiaſtico haberi poteſt, ad quem confugiendum eſt, etiamſi fraterna correctio non præceſſerit, ut in criminibus occultis, quæ vergunt in damnum graviſſimum Communitatis. Ita docet D. Thomas 2. 2. *quæſt.*33. *art.* 7. & *quodlibet.*11. *quæſt.*10. *art.*12.

5 Sancti Patres, qui ſcripſerunt adverſus Hæreticos, aliquando id præſtiterunt ſevero & acri modo, aliquando in quodam ſpiritu lenitatis errores ipſorum detegendo, & reprobando, non diſſimulatis iis rebus, quas in ipſorum operibus approbatione dignas invenerunt. Sanctus Epiphanius *in epiſt. ad Acacium, & Paulum n.*1. *oper. tom.*1. quam Sanctus adhibet *pro præfat. ad Panarium*, rationes affert, ob quas acriter adverſus Hæreticos ſcripſit: *Ad hæc vehementer a vobis poſtulo, ut ſi quid forte reperiatis (quanquam non illud adeo moris eſt nobis vellicare quempiam, aut in eum dicta jacere) verum ſi pro ardentiſſimo noſtro adverſus hæreſes ſtudio, & ut lectores ab iis deterreamus, concitatius aliquid dixerimus: ut puta ſi impoſtores, circulatores, aut miſeros appellemus, id velitis ignoſcere. Nam & ipſa certaminis, ac diſputationis neceſſitas ejuſmodi laborem nobis impoſuit, quo ab illis lectores avocarentur; utique illorum functiones, myſteria, ac dogmata ab inſtituto noſtro aliena eſſe, atque interdicta conſtaret.* Et in fine Panarii *in compend. Fid. expoſ. n.*19. *pag.* 1102. *Neceſſe habuimus iſtiuſmodi illas appellare verbis, ut ab ea ſuſpicione quorumdam revocaremus animos, quod in illorum dictis factiſque divulgandis, apertam nullam animi noſtri ſignificationem dediſſemus, nos ab impia cujuſque hæreſis opinione non abhorrere*. S. Baſilius *oper. tom.*2. *pag.*189. *& ſeqq. hom.*24. ſcribens contra Sabellianos, & Arium, & Anomæos, *pag.*195. *num.*7. adverſus eos exclamat his verbis: *Sed ne ſinamus, ſtultitiam eorum, qui ſe omnia mente ſua comprehendiſſe putant, confutatione carere. Nobis igitur reſpondeant &c.* & in fine homiliæ: *Adeo inſipiens es, ut ne ab ipſa quidem voce ad dignas ſpiritu notiones deducare*. S. Bernardus *epiſt.* 90. *ad Innocentium II.* ſcribens de Petro Abaelardo, ait, eum ab ineunte ætate in arte dialectica luſiſſe, & ſubinde inſanire cœpiſſe in explicatione ſanctarum Scripturarum. Alia ſimilia pro-

ſtant

ſtant eorumdem Patrum exempla. Contra vero S. Hieronymus de Origene, & Tertulliano mitius loquitur: Etenim *in apolog. 3. contra Rufinum (n. 27. col. 556. tom. 2.)* ait: *In Tertulliano laudamus ingenium, ſed damnamus hæreſim; in Origene miramur ſcientiam Scripturarum, & tamen dogmatum non recipimus falſitatem*: & *in epiſt. ad Tranquillinum* nedum Origenis & Tertulliani, ſed etiam Novati, Arnobii, & Apollinaris conſimili modo meminit (*num. 2. col. 350. tom. 1.*): *Ego Origenem propter eruditionem ſic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatum, Arnobium, Apollinarium &c. ut bona eorum eligamus, vitemuſque contraria &c. Nec enim propter doctrinam ejus prava ſuſcipienda ſunt dogmata; nec propter dogmatum pravitatem, ſi quos commentarios in Scripturas ſanctas utiles edidit, penitus reſpuendi ſunt*: & *in epiſt. 84. n. 2. col. 519.* pronuntiat ſe in variis libris jam editis ſæpius impugnaſſe Origenem: *Legant in Eccleſiaſten commentarios, replicent in epiſtolam ad Epheſios tria volumina, & intelligent, me ſemper ejus dogmatibus contraiſſe*; & num. 3. *In lectione Iſaiæ, in qua duo Seraphim clamantia deſcribuntur, illo interpretante Filium, & Spiritum Sanctum, nonne ego deteſtandam expoſitionem in duo Teſtamenta mutavi? Habetur liber in manibus ante viginti annos editus*; & num. 7. *Apollinarius contra Porphyrium egregia ſcripſit volumina: probo laborem viri, licet fatuum in pleriſque dogma contemnam. Confitemini & vos, in quibuſdam errare Origenem, & vim ultra non faciam &c. Cum hæc rejeceritis, & quaſi cenſoria virgula ſeparaveritis a Fide Eccleſiæ, tuto legam cetera, nec venena jam timebo, cum antidotum præbibero*. Extat apud Baronium *ad 878. n. 62.* epiſtola Nicolai Papæ ad Carolum Regem Franciæ, in qua mandat, ad ſe deferri quoddam opus Joannis Scoti, quem nonnulli Gallorum, & præſertim Florus quorumdam errorum reum accuſaverat; cujus epiſtolæ hæc ſunt verba: *Cum idem Joannes licet multæ ſcientiæ eſſe prædicetur, olim non ſane ſapere a quibuſdam frequenti rumore dicatur*. Porro hæc a Nobis dicta ſunt, non animo aſſerendi, fas nunc eſſe Hæreticos laudare, etiamſi quid boni in eorum operibus reperiatur; obſtat enim oraculum Clementis VIII. in inſtructione addita ad regulas Indicis *tit. de correctione librorum §. 2.* ubi ſic legitur: *Epitheta honorifica, & omnia in laudem Hæreticorum dicta deleantur*: quocirca Baſilius Pontius *lib. 7. de matrimonio cap. 1. num. 6.* nonnullos reprobat Catholicos Eraſmi argutias laudibus proſequentes: *Pudet me, dum Catholicos ita Eraſmi amore affectos video: nos enim illius argutas ineptias admirantes, reddidimus illuſtrem dignum qui lateret, & Cimmeriis oblivionis tenebris cum omni ſua prole ſepeliretur*. Dicta ſunt igitur dumtaxat, ut confirmetur, quod in præcedenti paragrapho conſtituimus, a rerum circumſtantiis potiſſimum pendere, utrum Hæretici reprehendendi ſint ſeveritate, an lenitate: cum ab eadem cauſa manaſſe dicendum ſit, ut Patres nunc uno, nunc altero modo, reprobato tamen ſemper errore, ſcripſerint adverſus illos.

6 Aliquando etiam accidit, ut a malevolis & peccatoribus calumniæ Dei Servis, dum viverent, oppoſitæ ſint. Itaque, ſi calumnias repellere, & famam ſuam tueri curarunt, exempla opponuntur Sanctorum, qui ca-

lumniis impetiti tacuerunt, &, calumniantibus non eſſe reſpondendum, docuerunt; ſi vero curam ſui nominis & bonæ famæ negligentes, tacuerunt, traducuntur uti proditores propriæ famæ, pro qua pugnare debebant. Eccleſ. *cap.*41. *v.*15. legitur: *Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quam mille theſauri pretioſi & magni*; & in can. *Nolo*, 12. *quæſt.*1. *Qui fidens conſcientiæ ſuæ, negligit famam ſuam, crudelis eſt*. Quam ad rem ſubjicitur in can. *Non ſunt* 56. 11. *quæſt.*3. *Non ſunt audiendi, ſive viri ſancti, ſive feminæ, quando, reprehenſa in aliquo negligentia ſua, per quam fit ut in malam veniant ſuſpicionem, unde ſuam vitam longe abeſſe ſciunt, dicunt, ſibi coram Deo ſufficere conſcientiam &c. Proinde quiſquis a criminibus flagitiorum atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi bene facit, quiſquis autem etiam famam, & in alios miſericors eſt; nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra*. Contra S. Ambroſius *ſerm.*17. *in Pſalm.*118. (*col.* 1190. *oper. tom.*1.) ad illud, *Libera me a calumnia hominum*, poſt calumniæ gravitatem amplificatam, ait, Chriſtum Dominum tacendo glorioſe de calumnia triumphaſſe; & de eo Chriſti ſilentio *lib.*10. *in Lucam n.*97. *col.*1525. *tom. cit.* ſic proſequitur: *Sequitur admirabilis locus, quo ſubeundæ æquanimiter injuriæ, moralis infunditur patientia pectoribus humanis. Accuſatur Dominus, & tacet; & bene tacet, qui defenſione non indiget. Ambiant defendi, qui timent vinci. Non ergo accuſationem, timendo, confirmat; ſed deſpicit, non refellendo &c. Sed quid de Deo loquar? Suſanna tacuit, & vicit; melior enim cauſa, quæ non defenditur, & probatur*. Hujus autem quæſtionis reſolutio, collatis utrinque Patrum auctoritatibus, habetur apud Theophilum Raynaudum *tom.*12. *in hoplotheca contra ictum calumniæ ſect.*3. *cap.*1. *in fine pag.*688. Ibi enim late oſtendit, fas eſſe unicuique calumniam ſibi irrogatam depellere, nec ea in re ullum eſſe peccatum; eximiam autem perfectionem, & majorem cum Chriſto Domino, & inſignioribus Sanctis congruentiam eſſe in eo, qui a repulſu abſtinet, & calumniis gravatus ſilet: quod tamen ſic explicat, ut ſibi vindicet locum in eo rerum eventu, in quo quis ratione muneris, aut alieni boni, calumniam repellere non teneatur; ſi enim tunc taceret, & calumniam repellere non curaret, officio deeſſet: quod ipſum late proſequitur Roſignolius *de action. virtut. lib.*2. *cap.*14. *§. Quod multo magis*. S. Thomas *quodlibet.* 5. *art.*26. quærit, utrum Religioſi debeant tolerare ſuos oppugnatores; & reſpondet, decere, perfectos viros æquo animo ferre ſuas injurias, ſed pati non debere, ut ipſorum ſtatus impugnetur, cum impugnatio hæc vergat in Dei injuriam.

7 Inter geſta Servorum Dei aliquando legitur, eos pro delinquentibus, & ad exilium vel ad mortem damnatis preces ſuas libenter exhibuiſſe, ut ab impactis pœnis liberarentur; & ſtatim dubium excitatur, an a via perfectionis declinaverint, quandoquidem dicuntur voluiſſe impedire curſum juſtitiæ. Celebris eſt ſuper hoc argumento *epiſtola* S.Auguſtini 153. *aliàs* 54. *ad Macedonium cap.*1. *n.* 3. *col.*525. *oper. tom.*2. Quærenti enim, quomodo ad officium Sacerdotale pertineret intervenire pro reis, & quomodo culpæ

ſocius

Digitized by Google

ſocius non ſit habendus, qui eum velit impunitum, quem ſcit eſſe obnoxium culpæ, ſic reſpondet: *Nullo modo ergo culpas, quas corrigi volumus, approbamus, nec, quod perperam committitur, ideo volumus impunitum eſſe, quia placet; ſed hominem miſerantes, facinus autem ſeu flagitium deteſtantes, quanto magis nobis diſplicet vitium, tanto minus volumus, inemendatum interire vitioſum &c. Non eſt igitur iniquitatis, ſed potius humanitatis ſocietate devinctus, qui propterea eſt criminis perſecutor, ut ſit hominis liberator. Morum porro corrigendorum nullus alius, quam in hac vita, locus eſt; nam poſt hanc quiſque id habebit, quod in hac ſibimet conquiſierit. Ideo compellimur humani generis charitate intervenire pro reis, ne iſtam vitam ſic finiant per ſupplicium, ut, ea finita, non poſſint finire ſupplicium.* Eodem pertinent ea, quæ habentur in ejus *vita* a Poſſidio ſcripta *cap.*20. & notis illuſtrata a Joanne Salinas Canonico Regulari Lateranenſi, ut ex ejus *cap.*20. deſumitur. Exempla quoque SS. Ambroſii, Flaviani, Gregorii Nazianzeni, Martini, Hieronymi, qui ſupplicibus precibus pro reis ſub Præſidum gladio periclitantibus apud Imperatores egerunt, memorantur a Cardinali Baronio *in annal. ad an. 398. n. 92. & ſeq.* S. Bernardus famoſum latronem ab imminenti morte liberavit, ipſum in ſuum monaſterium recipiendo, & Comiti Theobaldo acriter de hac re conquerenti reſpondit: *Tu illum decreveras brevi ſupplicio, & momentaneo interitu conſummari: ſed ego eum faciam diuturno cruciatu, & morte longiſſima mori. Tu furcis appenſum per unum, aut per plurimos dies mortuum in patibulo manere permitteres: ego crucifixum per annos plurimos faciam in pœnis jugiter vivere & pendere.* Ipſum quippe induit habitu monaſtico, & ſpatio multorum annorum detinuit, & gravibus afflixit pœnitentiis in monaſterio Claravallenſi, uti legitur *lib. 7. vitæ S. Bernardi cap. 15. inter opera ejuſdem Sancti vol.2. col.1219.*

8 De Dei Servis, qui alicui Inſtituto Regulari nomen dederunt, dubitari ſolet, an aliquo defectu notari poſſint, ſi ab una Religione ad aliam tranſitum fecerunt, ſi aliquando promptam Superiorum mandatis obedientiam non præſtiterunt, demum ſi Inſtitutum, quod profeſſi ſunt, adeo laudibus extulerunt, ut ceteris dixerint præferendum. In eo autem, quod attinet ad tranſitum ab una Religione ad aliam, S. Bernardus *in apolog. ad Guillelmum Ab.* eum improbat, etiamſi a laxiori tranſitus fiat ad ſtrictiorem & perfectiorem; & *lib. de præcep. & diſpenſat. col.524. vol.1.* hoc ipſum confirmat: *Forte vult aliquis de Cluniacenſibus Inſtitutis ad Ciſtercienſium ſeſe ſtringere paupertatem, eligens præ illis nimirum conſuetudinibus magis regulæ puritatem. Si me conſulit, non conſulo:* & has affert rationes. *Primò propter ſcandalum ipſorum, quos deſerit: deinde quia, certa pro dubiis relinquere, tutum non eſt; forſitan enim hæc tenere poteſt, illud non poterit: tertiò ſuſpectam habeo levitatem, qua id ſæpe quod facile volumus, antequam probemus, experti jam nolumus, uno prope momento id ipſum & cupientes, & reſpuentes tam leviter, quam & irrationabiliter, quales utique non paucos frequenter experimur, ſemper, quod non habent, cupientes, & quod habent faſtidientes.* Si magna utilitas, aut neceſſitas cogat,

 tranſ-

Digitized by Google

tranſitus ab una ad aliam Religionem laudabilis eſſe poterit, teſte D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 189. *art.* 8.;at tranſitus ille a S. Bernardo reprobatur, qui ab animi levita te procedit. S. Nicolaus de Tolentino fuerat Canonicus Regularis, antequam Ordini Eremitarum S. Auguſtini nomen daret, uti referunt S. Antoninus *in chronicis* 3. *part. tit.* 24. *cap.* 10. *in princip.*, Pennott. *in hiſtor. tripart. lib.* 2. *cap.* 73. *num.* 4. S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus Inſtitutum Canonicorum Regularium deſeruit, & Carthuſianam ſubivit aſperitatem. Obvia ſunt aliorum Sanctorum conſimilia exempla, quæ plene congerit Thomas de Herrer. *in reſponſ. pacific. ad apolog. de prætenſo Monachatu Auguſtiniano S. Franciſci reſponſ.* 3. *a num.* 63. *ad* 70. *& num.* 83. *pag.* 44. *& ſeqq. & pag.* 51. S. Thomas de Aquino, ut nuper a nonnullis dictum eſt, antequam Religionem Fratrum Prædicatorum ingreſſus eſſet, Monachus fuerat ſub Regula S. Benedicti in monaſterio Caſſinenſi; ſed id fundamento caret, cum Caſſinum quinquennis ductus fuerit educandus in aliorum nobilium puerorum conſortio, juxta morem jam receptum pueros educandi in ſcholis Monachorum, quemadmodum ſcite animadvertit Juſtus Fontaninus Archiepiſcopus Ancyranus *in cod. Canonizat.*, in notis ad bullam Canonizationis S. Thomæ Aquinatis. S. Joannes Gualbertus, ut narrat Cardinalis Baronius *ad an.* 1051. *num.* 1., monaſticum Inſtitutum antecedenter ſuſceptum dereliquit, ut eſſet Auctor & Inſtitutor novi Ordinis Monachorum Valliſumbroſæ. Similiter SS Dominicus, & Franciſcus de Paula, alter ab Ordine Canonicorum Regularium, alter ab Ordine Minorum, in quos ſe receperant, exierunt, ut novo Ordini initium darent. Et Petrus Sutor *de vita Carthuſiana lib.* 1. *cap.* 6. ſtrenue vindicat eos Canonicos Regulares, qui a ſuo Inſtituto recedentes, fuerunt comites S. Brunonis in fundatione novi Ordinis Carthuſiani: *Non tranſitus generaliter prohibetur, ſed tranſeundi temeritas. Tranſit autem temere non tantum qui levitatis cauſa, ſeu primario ſubitoque impetu, ſed etiam qui indignatione, vanitate, aut alia quavis paſſione ſuperatus aliò ſe transfert. At vero, ſi quis diſcreto fervore, maioriſque ſanctitatis zelo vere concitatus ſuam velit carnem diutius affligere, vivere devotius, contemplationi magis incumbere, Deo firmius adhærere, & demum majora Religionis exercitia ſectari, poteſt ille arctius propoſitum arripere.* Nec ab una ad aliam Religionem tranſire dicendi ſunt, qui ab una familia ad aliam ſtrictiorem ejuſdem Ordinis tranſeunt; uti bene conſideratum fuit in cauſa Ven. Servi Dei Fr. Michaelis a Sanctis, qui a familia Calceatorum Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum tranſitum fecit ad Ordinem Diſcalceatorum ejuſdem Religionis: cujus Servi Dei virtutes in gradu heroico anno 1742. a Nobis fuerunt approbatæ.

9 In eo, quod ſpectat ad promptam Superiorum mandatis obedientiam, multa ſunt Patrum dicta de cæca obedientia Superiorum mandatis exhibenda: *In contractu enim obedientiæ* (verba ſunt Petri Bleſenſis *epiſt.* 131. *pag.* 1043. *tom.* 24. *Bibl. PP.*) *non habet diſputatio, aut diſceptatio locum; nam, ſi in diſcuſſionem ſeu ſuſpicionem ea quæ tibi ſunt mandata, deduxeris, ad lignum ſcien-*

ſcientiæ boni & mali manum prævaricationis extendis. Nimis delicata eſt hæc obedientia tranſiens in deliberativum genus cauſæ: non eſt hoc in auditu auris obedire, non eſt hæc Regularis obedientia ſine mora, ſed aſtutia tergiverſatrix, & aperta ſuperbia; & apud Caſſianum *lib.4. cap.41.* habetur: *Stultum te ſecundum Apoſtoli ſententiam facias in hoc mundo, ut ſis ſapiens, nihil ſcilicet diſcernens, nihil dijudicans ex his, quæ tibi fuerint imperata; ſed cum omni ſimplicitate ac fide obedientiam ſemper exhibeas, illud tantummodo ſanctum, illud utile, illud ſapiens eſſe judicans, quidquid tibi vel Lex Dei, vel Senioris examen indixerit: tali enim inſtitutione fundatus ſub hac diſciplina poteris durare perpetuo, & de cœnobio nullis tentationibus Inimici, nullis factionibus devolveris*. Exempla ſuppetunt, quæ ſuadere videntur, etiam in rebus aperte illicitis eſſe Superioribus obediendum. Simeon Metaphraſtes apud Surium *ad diem 11. Septembris tom.5.* narrat, S. Theodoram, quæ ſub ſpecie viri inter Monachos vitam agebat, a Prælato miſſam fuiſſe ad hauriendam aquam ex lacu cum evidenti vitæ periculo propter Crocodilum in eo lacu degentem, & omnes eò accedentes dilaniantem: apud eumdem Surium *ad diem 1. Auguſti tom.4.* legitur, Elſtanum Monachum, juſſum ab Abbate, manum injeciſſe in bullientem aquam, ut ex imo cacabi neſcio quid extraheret: & *in vita S. Benedicti* ſcripta a S. Gregorio M. *cap.7.* refertur, lapſo Placido Monacho in lacum, S. Maurum juſſu S. Benedicti ad ei præſtandum auxilium ſuper aquas cucurriſſe, & Placidum liberaſſe; exortaque ſubinde contentione inter Benedictum, & Maurum, aſſerente videlicet illo id eſſe obedientiæ adſcribendum, hoc autem affirmante id eſſe meritis S. Benedicti attribuendum, in hac humilitatis amica contentione Placidum liberatum dixiſſe, cum ex aqua traheretur, ſuper caput ſuum ſe vidiſſe Abbatis melotem (monaſticam videlicet cucullam, uti interpretatur Hælſtenus *in diſquiſitionibus*; aut pallium, uti interpretatur Mabillonius) &, Abbatem ſe ex aquis reducere, exiſtimaſſe. Ceterum Superiori aliquid mandanti contra Legem Divinam non eſt obediendum, quemadmodum ſancitur *in can. Si is qui præeſt, 11. qu.3. Si is qui præeſt fecerit, aut cuiquam, quod a Domino prohibitum eſt, facere juſſerit.... Sancti Pauli Apoſtoli ſententia ei ingerenda eſt dicentis: Etiamſi nos, aut Angelus de cælo evangelizaverit vobis, præterquamquod vobis evangelizavimus, anathema ſit*: nec Abbati Monachus obedientiam præſtare debet, ſi aliquid contra Regulam præcipiat, iuxta celebrem epiſtolam S. Bernardi *ad Adam Monachum*; cæca autem obedientia excludit prudentiam carnis, non prudentiam ſpiritus, quemadmodum late proſequitur Suarez *de relig. tom.4. lib.4. cap.15. num.27.* Juxta D. Thomam 2. 2. *quæſt.104. art.5. ad tertium*, obedientia trifariam diſtinguitur, ut una ſit ſufficiens ad ſalutem, qua quis ſcilicet obedit in iis, ad quæ obligatur; alia perfecta, qua obedit in omnibus licitis; alia indiſcreta, qua obedit etiam in illicitis; & juxta eumdem S. Doctorem *quodlibet.10. art.10.* Superiori obediendum eſt in his, quæ ſunt juxta Regulam Religionis, & in iis, quæ ad Regulam reducuntur; at quoad alia, quæ ad Regulam nullatenus reducuntur, obedire non eſt de neceſ-

Digitized by Google

neceſſitate obedientiæ, ſed de perfectione. Nemo eſt proinde qui non videat, non eſſe ſtatim judicandum, Dei Servum, qui Superioris præcepto non obtemperavit, in virtute obedientiæ, aut in obedientiæ perfectione defeciſſe; ſed præceptum Superioris ponderandum eſſe atque diſcutiendum, antequam aut favorabile, aut contrarium de actione Servi Dei judicium proferatur.

10 Optime Pater Rodericus *in exercit. perfection. & virtut. religioſar. part.2. tract.5. cap.6.* ubi agit de obedientia, quam Regulares ſuis debent exhibere Superioribus, ait: *Non ſi chiama cieca, perchè abbiamo da obbedire in qualſiſia coſa, che ci venga comandata, ſia, o non ſia peccato, che queſto ſarebbe errore, e lo dichiara il noſtro Padre* (loquitur de S. Ignatio) *nelle Coſtituzioni; ma ſi chiama cieca, perchè in tutte le coſe, nelle quali non ſi vede peccato, abbiamo da obbedire ſemplicemente e ſchiettamente ſenza inveſtigare, nè cercare cagioni di quello che ci è comandato, preſupponendo, che quello, che ci ſi comanda, è ſanto e conforme alla Divina volontà, e contentandoci di queſta ſola ragione, che è obbedienza, e che ce lo comanda il Superiore.* Et cap.7. *S. Gregorio e S. Bernardo dicono molto bene, Non ti ha da comandare mai coſa cattiva; ed in coſa, che ſia peccato, è chiaro che il Suddito non ha da obbedire: ma il laſciare di fare qualche coſa buona, perchè l'obbedienza te lo proibiſce, ſi deve fare &c. I Superiori vietano alle volte certe coſe, le quali di natura loro ſono buone, o perchè non convengono al Suddito per allora, o per provare la ſua virtù ed obbedienza.* Nec vero urgent exempla ſupra recenſita: propoſita enim ſunt, ut per ea intelligamus, quantum Deo placeat obedientiæ virtus & ſimplicitas; & ut nobis imitanda non quoad ſingulas circumſtantias, ſed ſolum quoad perfectionem & ſimplicitatem juxta communes & ordinarias leges obedientiæ. Conſtat enim, aliquando Spiritum Sanctum movere homines juſtos, ut ſupra communem & ordinarium curſum virtutum mirabilius operentur; qui modus operandi in exemplum etiam nobis proponitur, non ut illum eumdem modum operandi imitemur, ſed ut illius admiratione moti ſaltem perfectionem virtutis aſſequi contendamus; quemadmodum late explicat Suarez *loc. cit. num.*33.

11 Demum aliquando Dei Servorum ſimplicitati ignoſcendum eſt, ſi laudibus ſuam Religionem extulerunt ſupra alias Religiones; aut eorum verba benignam aliquam interpretationem recipere debent; aut adſcribi poſſunt flagrantiſſimæ charitati, qua Ordinem ſuum proſequebantur. De ſua Religione Fratrum Minorum ſic locutus eſt S. Bonaventura *in opuſc. de myſtica Theologia c.1.partic.2.(pag.702.oper.tom.7.): Tertiò illud, ad quod vocatur, recolat; quia eum non ad Regulam Beati Auguſtini, vel Benedicti, Redemptoris gratia revocavit, ſed ad illam ſacratiſſimam, quam ipſemet elegit, quando ductus eſt in deſerto, ubi quadraginta diebus & noctibus continuis jejunavit, & in maxima paupertate per mundum prædicavit, & ſaluti omnium ardentiſſime intendit, & Præcurſor ſuus proprie inſtituit, & ipſam in ſe ipſo ſervans, & nobis ſervandam monſtravit. In tantum aliis regiminibus hæc Regula eſt ſublimior, in quantum doctrinam huma-*

nam

nam Divinum eloquium praexcellit. De unoquoque ſancto Confeſſore canit Eccleſia: *Non eſt inventus ſimilis illi, qui conſervaret legem Excelſi*. Et ad rem bene ſubjicit Cardinalis Pallavicinus *in vindic. Societ. Jeſu, cap.*48. *Superbum erit,tuam aliquam interiorem, tibique cum paucis communem dotem conditionemve ſuſcipere, veluti cognationem ac ſanguinem. Laus enim illa in paucos diviſa magnam partem pertingit ad te. At, ſi Ordinem tuum aliquot hominum millia complexum magni æſtimaveris, quota pars tua erit?*

12 Gravior profecto eſt difficultas, quæ aliquando adverſus votum paupertatis proponitur, & a me propoſita ſæpe fuit in cauſis Servorum Dei Regularium, ob non obſervatam vitam communem, & poſſeſſionem peculii aut ipſis a conſanguineis aſſignati, aut ſuis laboribus quæſiti adverſus Conſtitutiones ſacrorum Canonum, & ſacri potiſſimum Concilii Tridentini *ſeſſ.*25. *de Regular. & Monial. cap.*2. Editum fuit Romæ anno 1695. opuſculum, cui titulus *Trattato della vita commune*, quod a celebrioribus Theologis fuit approbatum. In ejus *cap.*20. circumſtantiæ & conditiones enarrantur, in quibus uſus peculii, non obſtante Concilio Tridentino, poteſt eſſe Religioſis permiſſus. Prima eſt, ne illud habeant titulo dominii, ſed ſimplicis uſus. Secunda, ut accedat tacita, aut expreſſa Superiorum licentia. Tertia, ut ſit moderatum, & non ſuperfluum. Quarta, ut ſit immixtum ceteris Bonis monaſterii. Quinta, ut peculii conceſſio ſit revocabilis ad Superioris mandatum. Sexta, ut Regularis eo non utatur, niſi pro rebus licitis & neceſſariis. Septima, ut peculium non habeat penes ſe, ſed ſit in manibus publici Officialis a Superioribus deputati. Octava, ut ſi Religioſus aliquid petat a dicto Officiali, rem exprimat, quam ſibi dicit neceſſariam. Nona, ut hic vivendi modus ſine ſcandalo non poſſit immutari. Decima, ut conceſſio tacita, aut expreſſa facta ſit ob juſtam & rationabilem cauſam. Paucioribus verbis res abſolvi poſſet, aſſerendo, licitum eſſe poſſe uſum peculii, ſi ab Ordinis Conſtitutionibus a ſummo Pontifice approbatis permiſſus ſit, ſi Regularis eo utatur in cauſas licitas, aut neceſſarias a Superiore approbatas; ſi ejus uſum ita habeat, ut paratus ſit illud reſignare apud Superiorem, ſtatim ac ei id fuerit præceptum. B. Petrus Damiani, qui S. Leonem IX. ſummum Pontificem inſimulavit ob bellum geſtum adverſus Normannos, his verbis uſus eſt (*lib.*4. *epiſt.*9. *circa fin.*): *Ad hæc ſi quis objiciat, bellicis uſibus Leonem ſe frequenter implicuiſſe Pontificem, veruntamen ſanctum eſſe: Dico, quod ſentio, quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet principatum, quia negavit; nec David idcirco prophetiæ meretur oraculum, quia torum alieni viri invaſit; cum mala, vel bona non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex propriis debeant qualitatibus judicari*. In re, de qua nunc agitur, ſi meus ſenſus exquireretur, non in omnibus, ſed in aliquibus uterer memorata ſententia B. Petri Damiani: dicerem enim, ſanctitatis argumentum in Dei Servo Regulari non eſſe deſumendum a peculio, & ejus uſu; non quia ejus uſum cenſeam improbandum, quoties debitæ adſunt circumſtantiæ, ſed quia ſanctitatis argu-

Digitized by Google

argumenta ab actibus heroicis ſunt deſumenda. Uno verbo, cenſuit Damiani, Leonem non fuiſſe ſanctum, quod bellum geſſerit; & ipſe cenſerem, Dei Servum Regularem non eſſe Sanctis adſcribendum ratione peculii. Cenſuit idem Damiani, licet fortaſſe minus recte, Leonem bellando peccaſſe, & hoc minime obſtante, eſse ſanctum propter alia egregia quæ præſtitit opera; cenſerem & ipſe, Dei Servum Regularem virtutibus heroicis præditum poſse canonizari, etiamſi peculio uſus ſit, non quia peccatum uſus peculii ceterarum fulgore virtutum obrutum fuerit, ſed quia excellentia & major perfectio, quæ ex peculio deſumi non poteſt, a ſerie aliarum actionum derivatur.

13 Tranſitum facientes ad regulas, quarum ope tutum ferri poteſt judicium de geſtis Servorum Dei, præmittimus doctrinam Theologorum, qui docent primò, actus humanos bonitatem ab objecto, a circumſtantiis, & a fine operantis deſumere: ſecundò, actum ex objecto bonum, ſed ex fine, aut ex circumſtantiis malum, totum eſſe malum: tertiò, miſſa quæſtione, àn dari poſſit actus humanus indifferens in individuo, communiorem tamen eſſe ſententiam, dari actus humanos ex objecto & ſpecie ſua indifferentes, hoc eſt nec definite bonos, nec definite malos, quique conſequenter bonitatem habent, aut malitiam ex bono, aut ex malo fine: quartò, bonam intentionem, boni videlicet finis, ex prava medii electione vitiari; ſi quis enim ex intentione efficaci dandi eleemoſynam ſtatueret furari, ut eleemoſynam daret, intentio illa ex electione talis medii, nempe furti, fieret mala, & vitiaretur: quintò, boni finis intentionem non auferre a prava electione malitiam; ex quo fit, ut ea quæ ſunt intrinſecus & per ſe mala, ex nullo bono fine cohoneſtari poſſint, teſte S. Auguſtino *in libro contra mendacium cap.7. num.18. col.456. tom.6.* ubi ait: *Intereſt quidem plurimum, qua cauſa, quo fine, qua intentione quid fiat; ſed ea quæ conſtat eſſe peccata, nullo bonæ cauſæ obtentu, nullo quaſi bono fine, nulla velut bona intentione facienda ſunt &c. Cum vero jam opera ipſa peccata ſunt, ſicut furta, ſtupra, blaſphemiæ, vel cetera talia, quis eſt qui dicat, cauſis bonis eſſe facienda, ut vel peccata non ſint, vel, quod eſt abſurdius, juſta peccata ſint? Quis eſt qui dicat, ut habeamus quod demus pauperibus, faciamus furta divitibus, aut teſtimonia falſa vendamus, maxime, ſi non inde innocentes læduntur, ſed nocentes potius damnaturis Judicibus eruuntur?* Quod ipſum late proſequitur D. Thomas 2. 2. *quæſt.*110. *art.*3. Ultimo docent Theologi, intentionem boni finis minuere malitiam pravæ electionis, ut idem docet S. Auguſtinus *loc. cit. cap.* 8. his verbis: *Dicet aliquis, ergo æquandus eſt fur quilibet ei furi, qui miſericordiæ voluntate furatur? Quis hoc dixerit? Sed horum duorum non ideo eſt quiſquam bonus, quia pejor eſt unus. Pejor eſt enim, qui concupiſcendo, quam qui miſerando furatur. Sed, ſi furtum omne peccatum eſt, ab omni furto eſt abſtinendum.* Concordat D. Thomas 2. 2. *quæſt. ſupra cit. art.*2. ubi de mendacio ait: *Quanto bonum intentum eſt melius, tanto magis minuitur culpa mendacii.*

14 Hæ ſunt regulæ a Theologis præſcriptæ de bonitate & malitia actuum

actuum humanorum, eædemque per conſequens regulæ erunt adhibendæ, cum de geſtis Servorum Dei quæſtio inſtituitur in ſacrorum rituum Congregatione: objectum quippe geſtorum, circumſtantiæ, finis, & cetera ſupra expoſita ſedulo ponderanda ſunt, cum dubium oritur de bonitate, aut malitia. Præclare id explicat S. Joannes Chryſoſtomus *homil. 16. in epiſt. ad Romanos num. 1. pag. 604. tom. 9. Quemadmodum ergo dum vides illum* (ſcilicet S. Paulum) *circumcidentem, & ſacrificantem, non ideo ipſum damnas ut judaizantem; ſed ideo illum magis coronas ut alienum a judaiſmo; ſic & cum vides illum optantem anathema eſſe, ne ideo turberis; ſed ideo maxime illum celebrato cum cauſam optandi didiceris. Niſi enim cauſas examinemus, Heliam homicidam dicemus, Abrahamum autem non homicidam modo ſed etiam filii interfectorem. Itemque Phinees & Petrum cædis rurſum accuſabimus, nec de ipſis ſolum Sanctis, ſed de Deo etiam, qui hanc non ſervat regulam, abſurda multa ſuſpicabimur. Ne igitur hoc accidat in ſimilibus omnibus, & cauſam, & mentem, & tempus, & omnia ad rem defendendam apta colligentes, ſi res examinemus.* Maximus Imperator S. Martinum ſæpius evocavit, receptumque in palatium valde honoravit. Regina ab ejus pedibus avelli non poterat, a quo poſt multas reluctationes, conſentiente etiam & rogante ejuſdem viro, obtinuit, ut, remotis omnibus miniſtris, ſola præberet convivium. *In ſecundo dialogo* Severi Sulpicii *de virtutibus B. Martini cap.* 7. Poſthumianus ſic interrogat Gallum: *Illud ubi eſt, quod nulla umquam femina ferebatur propius adſtitiſſe Martino? Ecce iſta Regina non ſolum adſtitit, ſed etiam miniſtravit. Et vereor, ne iſto aliqnantulum ſe tueantur exemplo, qui libenter feminis inſeruntur.* Ad hæc Gallus reſpondet, locum, tempus, & perſonam conſideranda eſſe; item, Martinum Imperatoris & Reginæ precibus invitum obſecundaſſe, & debuiſſe id facere, ut clauſos carcere liberaret, & exiliis damnatos reſtitueret; poſt quæ ita ſubjicit: *Videant enim, quia Martino ſemel tantum in vita jam ſeptuagenario, non Vidua libera, non Virgo laſciviens, ſed ſub viro vivens, ipſo viro pariter ſupplicante, Regina ſervivit & miniſtravit. Hæc edenti adſtitit, non cum epulante diſcubuit, nec auſa eſt participare convivium, ſed deferebat obſequio. Diſce igitur diſciplinam: ſerviat tibi matrona, non imperet; & ſerviat, non recumbat; ſicut Martha illa miniſtravit Domino, nec tamen eſt adſcita convivio, immo prælata eſt miniſtranti, quæ verbum potius audiebat. Sed in Martino iſta Regina utrumque complevit, & miniſtravit ut Martha; & audivit ut Maria. Quod ſi quis hoc uti voluerit exemplo, per omnia teneat exemplum: talis cauſa ſit, taliſque perſona, tale obſequium, tale convivium, & in omni vita ſemel tantum.*

15 Pro eorum, quæ hactenus diximus, confirmatione reſumi poſſunt, quæ ſuperius ſcripta ſunt de relatione & manifeſtatione ſuorum bonorum operum, & Divinorum chariſmatum ſibi a Deo collatorum, quæ a Dei Servis facta aliquando eſt. Rurſus reſumi poſſunt, quæ dicta ſunt de ſuavi, aut acri Peccatorum, aut Hæreticorum reprehenſione a Dei Servis facta; & de impavido, aut pavido mortis occurſu, de quo præter alibi rela-

ta legi poteſt Rodericus *in exercit. perfection.*, *& virtut. religioſar. part.* 3. *tract.* 8. *cap.* 19. Addi poteſt, nonnullos Sanctos ſua corpora afflixiſſe, citra tamen ullam immunditiem, nonnullos alios immunditiem ipſam quæſiviſſe. De S. Ignatio ſcribit Maffejus *lib.* 3. *vitæ cap.* 12. *Munditias in victu cultuque dilexit; ſed faciles, & nequaquam exquiſitas; cujuſmodi & viatorem, & Chriſti famulum decent*. S. Hieronymus *epiſt.* 22. *ad Euſtochium* (*lib.* 2. *num.* 27. *col.* 109. *tom.* 1.): *Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida*; & num. 29. *Nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ munditiæ conveniunt Chriſtiano*. Gaufridus Monachus *in vita S. Bernardi cap.* 2. (*num.* 5. *col.* 1134. *vol.* 2.): *In veſtibus ei paupertas ſemper placuit, ſordes numquam. Nimirum, animi fore indices, ajebat, aut negligentis, aut inaniter apud ſe gloriantis, aut gloriolam foris affectantis humanam*. Cui exemplo adhæſit etiam S. Philippus Nerius, quemadmodum colligitur ex Petro Jacobo Baccio *in ejus vita lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. *Amava la politezza, e gli diſpiaceva ſommamente la ſordidezza, ed in particolare ne' veſtimenti; onde ſpeſſo diceva quel detto di S. Bernardo: Paupertas mihi ſemper placuit, ſordes vero nunquam*. Contra de Sancto Job Tertullianus *de Patientia cap.* 14. *pag.* 203. ſcribit: *Diſſecabatur malus, cum Job immundam ulceris ſui redundantiam magna æquanimitate diſtingueret, cum erumpentes beſtiolas inde in eoſdem ſpecus, & paſtus foraminoſæ carnis ludendo revocaret*. Rem ſimilem de S. Franciſco Aſſiſinate narrat Jacobus Pamelius Tertulliani Scholiaſtes *num.* 75. De S. Hilarione ſcriptum eſt, eum nec ſaccum, quo ſemel amictus eſt, unquam laviſſe, nec mutaſſe, cum ſupervacaneum eſſe diceret, munditias in cilicio quærere. Odeardus denique *in vita S. Thomæ Cantuarienſis cap.* 25. hæc habet: *Cilicium poſt mortem martyrio obitam ſcatere tot pediculis eſt deprehenſum, ut martyrium illo tolerabilius videretur*. Omnia enim hæc, licet inter ſe diverſa, bona & meritoria eſſe poſſunt, ſi a bono fine proceſſerint, & congruæ acceſſerint circumſtantiæ, quemadmodum bene obſervat Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirituum cap.* 7. *num.* 5. *Actiones item & verba non in ſe ipſis conſideranda ſunt, nec referenda ad Sanctorum exempla, ſed ad principium ſive motivum, propter quod ſic operatur & loquitur. Nam Sanctus Martinus morti proximus dixit*: Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem. *At hæc eadem verba proferre noluerunt Sancti viri Philippus Nerius, & Franciſcus Saleſius, ille motus charitate, iſte humilitate. Sanctus Franciſcus ſtultum aliquando ſe finxit, ut ſperneretur; aliquando veſtem oſculandam porrexit, ut honoraretur, non ipſe quidem, ſed Deus in ipſo. Sanctus Hilarion munditiem in cilicio non requirebat, quam Sanctus Bernardus optavit & commendavit. Ut rectum igitur judicium feratur, diſquirere oportet, quo ſpiritu quiſque ducatur, quo principio innitatur, quodnam verborum, & actionum proximum ac proprium motivum ſit*. Sordes, ſi ad carnis mortificationem adhibeantur, laudandas cenſet Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 2. *diſput.* 31. *art.* 10. *num.* 506.

16 Cum his concordant cetera, quæ paſſim occurrunt in geſtis Sanctorum. S. Ambroſius Optimates aliquando ad prandium invitavit. Comes

mes enim Arbogaſtes jactavit, ſæpius ſe menſæ ab eo adhibitum fuiſſe: *Noſſe ſe virum, & diligi ab eo, atque frequenter cum illo convivari ſolitum*. Ita Paulinus *in vita S. Ambroſii num.* 30. *col.* 8. *append. ad tom.* 2. *operum ejuſdem Sancti*. Contra, S. Martinus exemplo S. Ambroſii interpellatus a Vincentio Galliarum Præfecto, ut in monaſterio prandio ab eo adhiberetur, recuſavit id facere, teſte Severo Sulpicio *dialog.* 1. *cap.* 25.: *Memini, Vincentium Præfectum, virum egregium, & quo nullus ſit intra Gallias omni virtutum genere præſtantior, dum Turonos præteriret, a Martino ſæpius popoſciſſe, ut ei convivium in ſuo monaſterio daret; in quo quidem exemplum Beati Ambroſii Epiſcopi præferebat, qui eo tempore Conſules, & Præfectos ſubinde paſcere ferebatur: ſed virum altioris ingenii, nequa ex hoc vanitas, atque inflatio obreperet, noluiſſe*. Ab una Charitatis radice mores hi ſpecie diverſiſſimi effloruerunt; & quod Ambroſius bono fine ductus præſtitit, Martinus alio bono fine ductus agere noluit, concurrentibus potiſſimum diverſis omnino circumſtantiis; ſicuti bene explicat Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccl. diſcipl. par.* 3. *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 8.: *Si vero non acquievit Martinus, cum ultro obvius prodiret Ambroſius Optimatibus ſecum pranſuris, nihilo magis id ſtupendum eſt, quam quod Joannes nec manducans nec bibens, & Chriſtus menſæ cum Publicanis accumbens, eodem tamen utrobique collimabant, ut omnibus omnia fierent, quo omnes Deo lucrarentur. Ambroſius civilem & humaniorem vivendi rationem, monaſticam Martinus profitebatur. Mores in ſpeciem diverſiſſimi, ab una Charitatis cæleſti radice effloreſcunt*. Pæeſius & Eſaias fratres, facultates diviſerunt ſibi a patre divite mercatore relictas. Alter ex eis omnia diſpergens dedit monaſteriis & eccleſiis, & cum artem didiciſſet, ex qua ſibi panem pararet, exercitationi operam dabat & orationi. Alter nihil diſperſit; ſed facto ſibi monaſterio, & paucis aſſumptis Fratribus, quemlibet excipiebat hoſpitem, quemlibet curabat ægrotum, cuivis pauperi dabat. Ambobus mortuis, propter diverſum vitæ inſtitutum inter Fratres incidit contentio, quænam ex prædictis fuiſſet melior ratio vitæ: reque delata ad Pambonem, ut ſuper ea reſponſum daret, reſpondit ille, utroſque eſſe perfectos apud Deum, cum alter functus eſſet munere Abrahæ, qui omnes excipiebat, alter ſuſcepiſſet firmiſſimum zelum Eliæ Prophetæ, ut Deo placeret. Reſponſum Fratribus non ſatisfecit. Cumque Pambo, ut eos ſedaret, expectare juſſiſſet, ut de eis haberet revelationem, quam ipſis poſtmodum aperiret, poſt nonnullorum dierum lapſum tandem dixit, ſe utrumque ſimul vidiſſe in paradiſo, licet diverſum vitæ genus, dum viverent, exercuiſſent, cum ab una radice utrumque vitæ genus manaſſet. Ita legitur in vita Pæeſii & Eſaiæ a Palladio ſcripta *in hiſtoria Lauſiaca*.

17 De S. Martino ad Epiſcopatum Turonicæ Eccleſiæ evocato & expetito refert Sulpicius Severus *in ejus vita cap.* 9., nonnullos Epiſcopos, alioſque, licet paucos, ejus ad Epiſcopatum aſſumptioni repugnaſſe, quod ſordida veſte indutus eſſet, & crine deformis: *Pauci tamen, & nonnulli ex Epiſcopis, qui ad conſtituendum Antiſtitem fuerant evocati, impie repugnabant di-*

Digitized by Google

centes ſcilicet contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe Epiſcopatu hominem vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem. Non ſine Divino prodigio tandem ejus electio ſuum habuit effectum; & de ipſo poſt adeptum Epiſcopatum ita proſequitur Sulpicius *cap.* 10.: *Jam vero, ſumpto Epiſcopatu, qualem ſe quantumque præſtiterit, non eſt noſtræ facultatis evolvere. Idem enim conſtantiſſime perſeverabat, qui prius fuerat. Eadem in corde humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas erat; atque ita plenus auctoritatis & gratiæ implebat Epiſcopi dignitatem, ut non tamen propoſitum Monachi virtutemque defereret*. De S. Malachia Archiepiſcopo Armacano in Hibernia S. Bernardus *in ejus vita cap.* 19. *num.* 44. *col.* 682. *vol.* 1. hoc illuſtre profert teſtimonium: *Cum exiret ad prædicandum, cum peditibus pedes & ipſe ibat, Epiſcopus & Legatus*; & mox de Epiſcopis ſui ævi ſubjicit: *Equos aſcendunt cum turba hominum gratis manducantium panem, & non ſuum. Malachias ſeptus ſanctorum Fratrum collegio pedes circuit portans panes Angelorum, quibus ſatiet animas eſurientes .... O virum Apoſtolicum!* Beatus Petrus Damiani *in vita S. Romualdi cap.* 27. *oper. tom.* 2. teſtatur, S. Bonifacium Martyrem, qui Othoni III. Imperatori ſanguine conjunctus erat, iter Romanum nudis pedibus confeciſſe, Domeſticis comitantibus, quibus ſemper præibat, Pſalmiſque decantandis vacabat, licet Romam peteret, ut Epiſcopus ordinaretur: *Toto illo itinere vir venerabilis cum omnibus quidem, qui eum ſequebantur, pedeſter ibat; ſed ipſe jugiter pſallens, & ceteros longe præcedens nudis ſemper pedibus incedebat*. Decere nonnulli exiſtimant, ut qui publicam ſuſtinet perſonam, exteriori quodam cultu niteat, qui a vanitate quidem remotus ſit, ſed tamen conferat ad vindicandam a contemptu dignitatem. De hac re plura collecta legi poſſunt apud Sperellum *in tract. de Epiſcopo part.* 2. *cap.* 33. *ſub §.* 3. Fere omnes poſterioris ævi Epiſcopi, qui ſanctitatis fama illuſtres fuerunt, decenti, non ſordida veſte uſi ſunt, & aliqua, ſed modeſta ſupellectili. Et quamvis a ſanctis prioris ævi Epiſcopis hac in re receſſerint, non ob id aut hi, aut illi ſunt improbandi, ſed & hi & illi maxima commendatione digni ſunt, cum omnes pro ſuarum actionum fine, & primario, uti dicunt, objecto felix habuerint regimen populi ſibi commiſſi; & nonnulli quidem pæne dixerim ſordidam elegerint in veſtibus & reliquo apparatu humilitatem, utpote populi ædificationi tunc magis accommodatam; alii vero modeſtum quemdam cultum extrinſecus aſſumpſerint, tanquam, mutatis rerum circumſtantiis, magis aptum ad vindicandam a contemptu dignitatem. Alii e theſauro ſuo proferentes nova & vetera, decentem in veſtibus ornatum, modeſtamque ſupellectilem hominum oculis obtulerunt, at ab eorum conſpectu remoti, interiori lacera veſte uſi ſunt, & a quacumque, licet modeſta, ſupellectili abhorruerunt. Ex Actis SS. Thomæ de Villanova, & Caroli Borromæi exempla facile deſumi poſſent. Aſſumpto ad Archiepiſcopatum Toletanum Ximenio, narrat Gomeſius, eum aſello, quo ſolebat, vehi voluiſſe, aut pedibus iviſſe medium inter ſui Ordinis Religioſos, nullis aulæis parietes ornaſſe, uno verbo, quemcumque exteriorem cultum

Digitized by Google

cultum abhorruiſſe, ita ut ſummus Pontifex Alexander VI. per ſuas litteras Apoſtolicas in forma Brevis eum ſic admonendum eſſe cenſuerit: *Hortamur te, ut, poſtquam te ſancta Sedes Apoſtolica de inferiori ſtatu ad Archiepiſcopalem dignitatem evexit, quemadmodum te interiori conſcientia ſecundùm Deum vivere intelligimus, de qua plurimum gaudemus, ita extrinſecus juxta condecentiam ſtatus tui, habitu ſcilicet, familia, & ceteris ad dignitatis decorem convenientibus, te habere & conſervare coneris*. Poſt hæc mutata eſt facies rerum, & quæſtio adhuc reſolvenda ſupereſt, an in hanc mutationem damnabilis exceſſus irrepſerit. Fidei Promotores in examine cauſæ prædicti Servi Dei exceſſum oppoſuerunt, cum veſtes aſſumpſerit pretioſis pellibus, quas *Zebellinas* vocant, ſuffultas, ita ut Concionator e publico ſuggeſtu verba faciens ei exprobraverit, quod tunicam ferret tanti pretii, ut alendæ dimidiæ egenorum parti totius Toletanæ Eccleſiæ ſufficeret. Reſponderunt Poſtulatores, hinc moderationis & humilitatis Ximenii argumenta eſſe deſumenda, cum Concionatorem humaniſſime ad menſam invitaverit, inter epulas illius orationem laudaverit, & de animadverſione in ſe facta gratias egerit; oſtenſoque cilicio, quod cuti appoſitum pro interiori tunica geſtabat, ſatis apte pateſecerit, ſe quidem hominum oculis Pontificium ſplendorem & ornatum oſtendere, at intus Franciſcanam paupertatem & humilitatem cuſtodire. Tota rei ſeries fuſe narratur a Donio *hiſtor. Cardinal. tom.* 3. *pag.* 29. *num.* 78. Additque Gomeſius, eam pretioſam veſtem Ximenio dono datam a Beltrano Metinenſi Regio apud novum orbem Senatore, tribuſque ducatorum aureorum millibus æſtimatam, fuiſſe per aliquot dies ab eo retentam, ne videretur offerentem contemnere, ſed paulo poſt ad eum remiſſam morbi prætextu, quo laborabat, quaſi ſibi parum commodus eo tempore ejuſmodi cultus eſſet.

18 In ſuperioribus dictum eſt, malitiam actus, & ſic pravæ electionis a bono fine minui. Hæc eadem regula retinenda eſſe videtur in examine cauſarum Servorum Dei, ſi aliquis actus occurrat a canonicis regulis diſſitus, modo tamen bono fine fuerit cohoneſtatus. Pontifices & Concilia aliquando probarunt, ab Epiſcopis & Abbatibus milites ſubminiſtrari ad regni defenſionem. Sancti præterea nonnulli Epiſcopi in caſtris permanſerunt, ut Sacramenta adminiſtrarent. Nonnulli Epiſcopi hos limites prætergreſſi ſunt, cum ipſi agmina duxerint, armis tamen non præcincti, nec acie pugnantes. Id factum fuiſſe a S. Uldarico Auguſtano Epiſcopo, refert Surius in ejus vita; nec alia ſimilia deſunt ſanctorum Epiſcoporum exempla. De hiſce factis loquitur Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 14.: *Sed nec illud abhorret a vero, ſanctiſſimos nonnumquam viros potuiſſe tantiſper ab orbita recta deflectere, & a canonicarum regularum obſervantia accurata, ſive per incogitantiam, ſive torrente abreptos conſuetudinis, ſive ut, neſcio quo charitatis blandimento, accommodarent ſe Principis voluntati, ex quo uberiores poſtea fructus ſperarent ad Eccleſiæ dignitatem & ſalutem redituros*. Et ſi non ad hanc eamdem, ſaltem ad ſimilem claſſem

referri

referri poſſunt nonnulli exceſſus, de quibus Guillelmus *in vita S. Bernardi (lib.1. cap.8. num.41. col.1094. oper. vol.2.)*: *Porro, ſi nimietas in eo reprehenditur ſancti fervoris, habet certe apud pias mentes exceſſus iſte reverentiam ſuam; quia quicumque ſpiritu Dei aguntur, multum verentur in Servo Dei reprehendere nimium iſtam nimietatem. Habet & facilem apud homines excuſationem, cum vix audeat quiſquam eum condemnare, quem Deus juſtificat, tam multa, tam ſublimia cum eo & per eum operando. Felix, cui ſolum reputatur ad culpam, quod ceteri præſumere ſibi ſolent ad gloriam &c. In quo Servus Dei, etſi nimietate forſitan exceſſit, piis certe mentibus non de nimietate, ſed de fervore exemplum reliquit.*

19 Quid autem dicendum erit, cum, penſatis omnibus penſandis, & animadverſis omnibus animadvertendis, adhuc dubium ſupereſt de bonitate, aut malitia actus? Eritne in judicio Canonizationis ſumenda interpretatio, quæ faveat, an quæ adverſetur bonitati actus? S. Bernardus *ſer.40. ſuper Cantica num. 5. col. 1415. vol.1.* ait: *Etiamſi perperam actum quid deprehendas, nec ſic judices Proximum, magis autem excuſa. Excuſa intentionem, ſi opus non potes; puta ignorantiam, puta ſubreptionem, puta caſum.* Porro auctoritas hæc S. Bernardi, ſi rei, de qua nunc agitur, accommodaretur, quodlibet de virtutibus Dei Servorum examen, quod aſſumitur Canonizationis gratia, infringeret atque ſubverteret. Ea prodeſſe poteſt Beatificandis & Canonizandis, ſi, dum viverent, eo modo ſe geſſerunt in judicio ferendo de geſtis aliorum. Non ſic autem res ſe habere poteſt, cum agitur de geſtis ab ipſis, & dum eorum examen aſſumitur. Si enim conſtiterit mala fuiſſe, de eorum malitia ferendum erit judicium, ſeduloque inveſtigandum, an ceterarum virtutum fulgorem obtenebraverint. Additur, S. Bernardum loqui de iis, quæ perperam acta deprehenduntur; præſens autem quæſtio eſt de iis, de quibus dubitatur, utrum bona, an mala fuerint: de quibus S. Thomas 2. 2. *quæſt.60. art.4.* ſcribit: *Ideo, ubi non apparent manifeſta indicia de malitia alicujus, debemus eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium eſt.* Nonnullos aliquando audivi ſacrorum rituum Congregationis Conſultores aſſerentes, id ſibi vindicare locum, cum in examen vocantur opera Servorum Dei jam canonizatorum, ſecus autem, quando res eſt de ſcrutinio geſtorum a Dei Servis canonizandis. Hæc autem diſtinctio inter Canonizatos, & Canonizandos mihi nunquam probata fuit: actiones ſiquidem & opera Canonizatorum, non poſt, ſed ante Canonizationem edita ſunt, & eorum examen Canonizationi præceſſit; ex quo fas eſt arguere, latum fuiſſe ante Canonizationem judicium de eorum bonitate, & ſic dubium in meliorem partem fuiſſe explicatum. Quocirca, in praxi, ſi aliquod dubium occurrat, reſolutio petenda videtur a reliquo curſu vitæ, & ab aliis a Dei Servo geſtis. Utque res fiat clarior exemplo; ponamus, ab aliquo Dei Servo verba fuiſſe prolata, de quibus dubitari poſſit, an ad jactantiam debeant referri. In hoc rerum eventu (uti etiam ſupra dictum eſt) videndum erit, an ex reliquis actibus deſumatur,

matur, eum habuiſſe virtutem humilitatis in gradu heroico. Quod ſi ex aliis actibus id conſtet, dubii interpretatio ſtabit pro actus bonitate. In quodam ſuffragio jam typis edito, & prolato in cauſa cujuſdam Dei Servi ſic argumentatus eſt Pater Miroballus Clericus Regularis Theatinorum ſacræ Congregationis Conſultor: *Hujuſmodi actiones ex ſe indifferentes ſunt, ſolumque corrumpi ac infici poſſunt ex fine, quatenus non ſint facta ad Dei gloriam, ſed ad propriam. Hinc, cum duos fines potuerit Servus Dei habere in his actionibus, unum bonum, ſcilicet ut manifeſtentur opera Dei in ipſo; & alterum malum, ſcilicet propriam excellentiam ſupra omne id quod dicitur Deus; conſiderandum erit, qualem intentionem qualemque ex his finem habuerit. Certe, Servum Dei habuiſſe pravam intentionem pravumque finem, nec præſumitur nec probatur. Immo præſumitur & probatur aperte, ipſum intendiſſe tamquam finem, majorem Dei gloriam. Nam, cum in reliquis actionibus per totum vitæ curſum hujuſmodi finem habuerit, præſumitur etiam, illum eumdem finem in his actionibus habuiſſe.* Simili modo in eadem cauſa ſuum protulit ſuffragium Pater Ildefonſus Mier Benedictinus ejuſdem ſacræ Congregationis Conſultor: *Laus propria ſecundum Theologos eſt actio indifferens, cujus malitia, ſeu honeſtas ex fine penſatur. Unde, cum Servus Dei ſit in poſſeſſione profundiſſimæ humilitatis concludenter in ſummario probatæ, rogarem oculatiſſimum Promotorem, quare eam caſu, quo adſit, adſcribat vanitati? Hæc, & ſimilia in Servo Dei ad majorem Dei gloriam, & utile animarum debemus referre, aliter temerarie judicabimus.* Cohærenter ad hæc multum proderit animadvertere, utrum in Dei Servo, de quo dubitatur, an aliquo vitio fuerit irretitus, adfuerint ea, quæ vitium illud ſolent comitari. Exempli gratia, filiæ inanis gloriæ ſunt inobedientia, jactantia, hypocriſis, contentio, pertinacia, diſcordia, & novitatum præſumptio, juxta D. Thomam 2. 2. *quæſt.* 132. *art.* 5. Si enim hæc in Dei Servo defuerint, & oppoſita in eo inventa ſint, valebit interpretatio, quæ excludat vitium inanis gloriæ. Facit ad rem id, quod legitur de S. Franciſco de Aſſiſio apud Piſanum *in lib. Conformitatum* & apud Waddingum *in annal. Minor. ad an.* 1212. *num.* 7. ubi hæc habentur: *Turmatim omnes ad eum* (ſcilicet ad S. Franciſcum) *confluebant, quidam veſtimenta tangebant, alii etiam pedum veſtigia venerabantur; & qui ipſum attrectare, vel manus aut pedes ejus oſculari poterant, feliciſſimos ſe reputabant, omnemque ſibi poſſibilem honorem exhibebant. Unde factum eſt, ut Socius admiraretur valde, ſed inde validius, quod vir ſanctus honorificantes non repellebat. Simplici proinde audacia admonere voluit, fugiendos hominum honores, dicens: Pater, non animadvertis quæ circa te fiunt? Non attendis ad iſtos applauſus humanos? Tantum abeſt, ut hos pro Chriſtiana humilitate repellas, ut potius ex affectu humano videaris in eiſdem complacere. Quænam hæc, Pater, complacentia tam aliena a Dei Servis? Cui vir ſanctus majorem admirationem incuſſit hac ſua reſponſione: Licet plurimus tibi videatur mihi honor impenſus; attamen ſcias me reputare hos parum, aut nihil mihi exhibere illius honoris, quem deberent impendere. Ad hos ſermones infirmi Socii pæne moti ſunt pedes &c.; Cujus ut ſubveniret infirmitati humilis Pater ſubjunxit: Vide,*

Vide, Frater, & intellige: omnem hanc reverentiam ad Deum remitto, nihil illius mihi tribuo, nec approprio; ſed me ipſum conſervo, & confirmo magis in face meæ humilitatis & vilitatis. Veluti lapideæ ſtatuæ, aut ligneæ effigies quibus debitus offertur cultus, nec tamen hinc extolluntur, aut tument, ſed ſub eadem permanentes materia, omnem honorem tranſmittunt ad ſuos prototypos, propter quos adorantur. Nemo quippe eſt qui non videat, rationabile dubium de bonitate, vel malitia actus in hominum mentes irrepere potuiſſe, ſed pro bonitate latum fuiſſe, & ferri debuiſſe judicium, conſiderato reliquo vitæ curſu S. Franciſci, habitaque ratione tot illuſtrium exemplorum ab eo editorum heroicæ humilitatis, necnon excluſionis ceterorum vitiorum, quæ ſuperbiam comitari ſolent.

20 Major itaque difficultas reduci poteſt ad quaſdam res ſingulares & inſolitas, quæ aliquando occurrunt in examine cauſarum Servorum Dei. Suſpectus eſt ille impulſus, quo quis movetur ad actiones inſolitas & inuſitatas. Divina quippe providentia, quæ viam communem inſtituit pro omnium ſalute, quos ſervare decrevit, ducit omnes ut plurimum per iter planum, rectum, & uſitatum. Sed, cum ex ſacris Litteris conſtet, Spiritum Dei movere nonnunquam ad hujuſmodi res mirabiles, quæ communem operandi modum excedunt, non ſtatim talis inſtinctus damnandus eſt. Cardinalis Bona *de diſcr. ſpirit. cap.7. num.* 6. id confirmat exemplo Abrahæ, cui Deus præcepit, ut filium immolaret; exemplo Iſaiæ, cui mandavit, ut nudus per vicos & plateas civitatis ambularet; exemplo Eliæ, cui inſpiravit, ut ignem e cælo peteret, quo quinquaginta viri conſumpti ſunt; exemplo Danielis & Simeonis, quos incitavit ad vitam in columna degendam. Addi poſſunt exempla ſanctarum feminarum, quas ſexum occultaſſe legimus, Athanaſiam, Apollinariam, Marinam, Fochinam, Euphroſinam, Theodoram, Margaritam, de quibus apud Cardinalem Federicum Borromæum *lib. 3. de vera & occulta ſanctitate cap.*12. Cum de martyrio ageremus, diximus, nonnullos Martyres inſtinctu Divino pro Fide tuenda ſe in rogum ardentem injeciſſe; & in eodem capite res periculo plenas narravimus demandatas nonnullis Monachis a ſuis Abbatibus & Superioribus a Divino Spiritu ſic incitatis. Alia plura facile cumulari poſſent, de quibus ſermonem habet S. Franciſcus de Sales *in tract. de amore Dei part.* 2. *tom.* 3. *cap.* 12. Sed hic ſatis erit indicaſſe, cognoſci poſſe, talem impulſum ad opera mirabilia & non conſueta eſſe a Deo ex iis, quæ ſequuntur, & quæ ex eodem Cardinali Bona *loc. cit.* ſumuntur. Primum eſt, ſi ex reliquo vitæ curſu conſtet, Dei Servum excellenti prorſus ſanctitate fuiſſe illuſtrem: item, ſi ex eodem vitæ curſu habeatur, omnia adverſa, quæ ſibi contigerunt, patientiſſime toleraſſe: item, ſi ex conjecturis & externis circumſtantiis hauriri poſſit, impulſum fuiſſe adeo vehementem & efficacem, ut cor & mentem valide traxerit & rapuerit; cujus rei luculentum extat exemplum in converſione Apoſtoli Pauli: denique, ſi pacem & tranquillitatem poſt actionem inſolitam, & inuſitatam Dei Servus

Digitized by Google

vus habuerit. Proderit præterea, ſi aliquid ſupra naturæ vires contigerit, & inſolitæ actioni fuerit ſuperadditum: unde Suarez *loco allato* argumentatus eſt, præceptum S. Benedicti injunctum S.Mauro, ut accederet ad præſtandam opem S. Placido, qui in flumen lapſus ſubmerſionis periculo erat expoſitus, ab impulſu Divino profectum fuiſſe; quandoquidem S. Maurus non modo Placidum a morte liberavit, ſed miro prorſus modo per aquas, tanquam per terram, ambulavit. *In chronicis Ordinis Seraphici* collectis ex S. Bonaventura, & aliis Auctoribus probatiſſimis per Patrem Damianum Cornejum *part.*1. *vitæ S.Franciſci lib.*5. *cap.*20. narratur, Sanctum Patriarcham Franciſcum in civitate Aſſiſienſi ultima infirmitate detentum dictaſſe epiſtolam, quam tranſmitti volebat ad nobilem matronam Jacobam Setteſoli tunc temporis Romæ degentem, in qua eam rogabat, ut ante ultimam hebdomadæ diem Aſſiſium peteret, ſi ipſum adhuc vivum videre cupiebat, & nonnulla pro ſua ſepultura neceſſaria ſecum deferret; Sanctum deinde a dictanda epiſtola repente ceſſaſſe, & aſſeruiſſe, matronam non longe a Conventu ſuo diſtare, & ſecum, quæ requirebantur, deferre: cumque rem probaſſet eventus (matrona enim ſtatim advenit, & neceſſaria ſecum detulit) ipſam, nulla habita ratione Clauſuræ, in Conventum admiſſam, ſuiſque pedibus provolutam, editis grati animi & lætitiæ ſignis, Franciſcum conſolatum eſſe. Porro, ſi quis totam rei geſtæ ſeriem perpendat, nonnulla inſolita abſque dubio reprehendet, ſed, cum & vicinum matronæ adventum Sanctus ſuperno lumine cognoverit, & matrona ſimili modo vicinæ mortis S. Franciſci admonita ſit, quidquid inſolitum & inuſitatum excogitari poteſt, non uti ſuſpectum habendum erit, ſed ad Spiritum & impulſum Dei tuto poterit referri. Nonnulla hic addenda eſſent de iis, quæ a Deo præcipi poſſunt, etiamſi præceptis Decalogi, & legi naturæ adverſentur. Mandavit Deus Prophetæ Oſee *cap.*1. *v.*2.: *Vade, ſume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino*. S.Thomas 1. 2. *quæſt.*100. *art.*8. *ad tertium* docet, Oſee accedentem ad uxorem fornicariam, vel mulierem adulteram, non eſſe mœchatum, aut fornicatum, cum acceſſerit ad eam, quæ ſua erat, juxta mandatum Dei, qui eſt auctor inſtitutionis matrimonii; & 2. 2. *quæſt.* 154. *art.*2. *ad ſecundum* ait, ſicut Abraham non peccavit, cum vellet filium occidere, quia obedivit Deo, ita nec Oſee peccaviſſe, fornicando ex præcepto Divino; neque talem concubitum fornicationem proprie dici debere, licet fornicationis nomen ſumpſerit. Alii Interpretes ſacræ Scripturæ mandatum Dei ita explicant, ut Oſee fuerit imperatum, ut in uxorem acciperet mulierem, quæ ante nuptias corpus vulgaſſet, ita ut matrimonio copulata a turpibus deinde abſtineret, cujus propterea filii eſſent legitimi, quamvis propter priſtinam matris proſtitutionem proſtitutionis filii deinde fuerint nuncupati. In ſcholis nonnulli ex Theologis docent, Deum poſſe cujuſlibet præcepti gratiam facere, & (ut ipſi loquuntur) Deum in omni præcepto Decalogi, & legis naturæ poſse diſpenſare: alii docent, poſſe diſ-

penſare in præceptis ſecundæ tabulæ, non vero primæ, in his videlicet, quæ tangunt Proximum; non vero in iis, quæ tangunt Deum: alii demum docent, Deum poſſe diſpenſare in præceptis affirmativis ſecundæ tabulæ, non vero in negativis. Sed, utcunque ſit de his, quæ ad Scholaſticas diſputationes libenter amandamus, in eo quod attinet ad rem noſtram, quæſtio reduci poteſt ad res inſolitas, & a communi uſu remotas, quæ aliquando occurrunt in examine virtutum Servorum Dei; & quoad eas ſufficere poſſe videntur regulæ ſupra allatæ, quæ etiam aliorum auctoritate confirmari poſſunt. Reliquum etenim vitæ curſum ſanctitate illuſtrem, & præſertim virtute humilitatis præclarum, pro re de qua nunc agitur, ponderat Caſtellinus *de inquiſit. mirac. in Canonizat. Martyrum pag.* 34. & proſequitur S. Franciſcus de Sales *loc. cit. cap.* 13. Vehementiam & efficaciam impulſus acute explicat Ven. Dei Servus Ludovicus a Ponte in ſuo opere, cui titulus, *Guida ſpirituale*, *part.* 1. *tract.* 1. *cap.* 23. §. 5. De pace denique & tranquillitate, quæ poſt actionem inſolitam & inuſitatam in Servo Dei remaneat, loquitur S. Gertrudes *Inſinuat. Divin. pietat. lib.* 4. *cap.* 13. *pag.* 509. *ad medium*, remque eamdem bene exornat S. Franciſcus de Sales *allat. cap.* 12. *Uno de' migliori contraſſegni della bontà di tutte le iſpirazioni, e particolarmente delle ſtraordinarie, è la pace e tranquillità del cuore, che le riceve, perchè lo Spirito Divino è veramente violento, ma di una violenza dolce, ſoave, e piacevole.* Quibus addi poteſt ipſa operis inſoliti felicitas, uti proſequitur Cardinalis Borromæus *cit. cap.* 12. ubi poſt relata exempla Sanctorum, quæ ſexum occultaverunt, & periculum, cui aliæ feminæ eſſent expoſitæ, ſi prædictarum exemplum imitari vellent, ſubjicit: *Cum autem talia fieri Divina Majeſtas voluit, ſcit eadem ita diſponere omnia, & præparare abſque ullo damno & impedimento, ut facile appareat, opus illud Divinum eſſe, non humanum.*

CAPUT XLII.

De Gratia gratis data.

1 Celebris eſt apud Theologos Gratiæ diviſio, ut alia ſit gratum faciens, alia gratis data. Gratia gratum faciens eſt donum ſupra naturam gratis a Deo conceſſum, ad propriam & ſpiritualem uniuſcujuſque ſalutem primario & per ſe relatum, quo quis Deo gratus & acceptus redditur, ſive formaliter, ut Scholæ loquuntur, ſi ſit Gratia habitualis ſanctificans; ſive diſpoſitive ac præparatorie, ſi ſit Gratia actualis. Gratia vero gratis data eſt ipſa quoque donum ſupra naturam gratis a Deo conceſſum, quod non facit per ſe gratum habentem illud, ſed quod principaliter refertur ad aliorum utilitatem. Primus inter Theologos, qui de hac Gratiæ diviſione locutus ſit, fuit Alexander de Ales *in* 2. *part. quæſt.* 73. quem ſecutus eſt D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 111. *art.* 1. *Duplex eſt Gratia: una quidem, per quam ipſe homo Deo conjungitur, quæ vocatur Gratia gratum faciens.*

faciens. Alia vero per quam unus homo cooperatur alteri ad hoc, quod ad Deum reducatur. Hujuſmodi autem donum vocatur Gratia gratis data, quia ſupra facultatem naturæ, & ſupra meritum perſonæ homini conceditur. Sed, quia non datur ad hoc, ut homo ipſe per eam juſtificetur, ſed potius, ut ad juſtificationem alterius cooperetur, ideo non vocatur gratum faciens. Idem recte proſequitur Viguer *in inſtit. Theolog. tit. de Gratia Divina cap. 9. §. 1.*

2 S. Doctor *art. 5.* quærit, an Gratia gratis data ſit dignior, quam Gratia gratum faciens, & quæſtioni ſic reſpondet: *Reſpondeo, dicendum, quod unaquaque virtus tanto excellentior eſt, quanto ad altius bonum ordinatur. Semper autem finis potior eſt his, quæ ſunt ad finem. Gratia enim gratum faciens ordinat hominem immediate ad conjunctionem ultimi finis. Gratiæ autem gratis datæ ordinant hominem ad quædam præparatoria finis ultimi, ſicut per prophetiam, & miracula, & alia huiuſmodi homines inducuntur ad hoc, quod ultimo fini conjūgantur: & ideo Gratia gratum faciens eſt multo excellentior, quam Gratia gratis data.*

3 Gratiæ gratis datæ enumerantur ab Apoſtolo *in 1. ad Corinth. cap. 12. v. 4. Diviſiones verò Gratiarum ſunt, idem autem Spiritus; & diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus; & diviſiones operationum ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ; alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eumdem Spiritum; alteri Fides in eodem Spiritu; alii gratia ſanitatum in uno Spiritu; alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum*. Et *verſ.* 27. ſubjicit: *Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*. Deinde numerans miniſteria & operationes membrorum Eccleſiæ ait *v.* 28.: *Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia; primum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum.*

4 Poſtrema hæc concordant cum primis, excepto Apoſtolatu. Ideo quærendum hic eſſe videtur, cur Apoſtolatus inter Gratias gratis datas non enumeretur, quod ipſum quæri poteſt de Sacerdotio, & aliis ſacris Ordinibus; ſunt enim hæc omnia a Deo, & dantur in aliorum utilitatem. At reſpondetur, omnia prædicta eſſe dona Dei, & conferri ad aliorum utilitatem, ſed Gratias gratis datas dici non poſſe, cum ad eſſentiam Gratiæ gratis datæ pertineat, ut ſit ſenſibilis & evidens in ſuis effectibus. Quocirca Theodoretus ad ea verba Pauli *loc. ſupra cit. v. 7., Unicuique datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem,* ait: *Non dixit gratia, ſed manifeſtatio. Gratia enim datur etiam nunc iis, qui ſanctiſſimo Baptiſmo digni habentur, ſed non evidenter. Tunc autem protinus & variis linguis loquebantur, & miracula faciebant, ac per iſta confirmabantur, & doctrinæ veritatem edocebantur*. Concordat S. Joannes Chryſoſtomus *hom. 29. in epiſt. 1. ad Corinth. (pag. 258. tom. 10. oper.): Chariſmata ſeu dona vocans manifeſtationem Spiritus. Quia enim Apoſtoli hoc primum ſignum acceperunt, Fideles quoque acceperunt linguarum donum; neque hoc ſolum, ſed & alia plurima. Nam & mortuos multi ſuſcitabant, & Dæmonas pellebant*. Materia

hæc fuſe explicatur a Cardinali de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 4. diſput. 19. art. 1. & 2.* ubi Gratiam gratis datam ſic definit: *Eſt donum Dei ſupernaturale ſine meritis homini datum, non faciens per ſe gratum habentem illud, principaliter ordinatum ad Eccleſiæ utilitatem, externo aliquo ſigno manifeſtativum, quod Spiritus Sanctus operetur per illud.*

5 Gratiæ gratis datæ communes ſunt peccatoribus, & Juſtis, juxta illud Apoſtoli *1. ad Corinth. 13. v. 1.*: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum &c. ſi habuero prophetiam ... ſi habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil ſum*: quod ipſum habetur *in Euang. Matth. cap. 7. v. 22. Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & Dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos; diſcedite a me, qui operamini iniquitatem.* Quorum omnium ratio eſt, quia opera ſpectantia ad Gratias gratis datas non pertinent per ſe ad voluntatem, nec illius rectitudinem poſtulant: cumque idcirco nec ex ſe pendeant a Gratia gratum faciente, poſſunt ab illa ſeparari, & a peccatoribus fieri, ſi Deus velit. Neque enim hoc aut in re ipſa repugnat, aut ullo modo dedecet, quemadmodum recte ratiocinatur Suarez *tom. 1. de Gratia, prolegom. 3. cap. 4. num. 10.* & proſequitur Viguer *loc. ſupra cit. Gratia gratis data differt a Gratia gratum faciente, primò quia hæc poteſt ſtare cum peccato mortali, & ſine Charitate &c. Gratia autem gratum faciens non poteſt ſtare cum peccato mortali, aut originali, neque ſine Charitate; quia implicat contradictionem, quod aliquis gratus ſit, & habeatur odio, quod ſit per peccatum mortale.* Ex quibus via aperitur duplici controverſiæ, quarum prima eſt, an in judicio Beatificationis, & Canonizationis habenda ſit ratio harum Gratiarum gratis datarum, ſi inveniatur, aliquem Dei Servum eas a Deo recepiſſe; altera eſt, an ſi deficiant, ad ulteriora progrediendum ſit in cauſa Servi Dei, in qua deficiunt.

6 Initioque ducto a prima controverſia, prima facie reſpondendum eſſe videretur, Gratiæ gratis datæ nullam habendam eſſe rationem in cauſis Servorum Dei, de quorum agitur Beatificatione & Canonizatione; licet ea Servi Dei, dum viverent, præditi fuerint. Judicium quippe Beatificationis & Canonizationis eſt judicium ſanctitatis, innocentiæ morum, & virtutum heroicarum, cum quibus ex dictis Gratia gratis data nihil habet commune. Quare *ad textum Matthæi ſupra allatum* SS. Gregorius & Hieronymus ita proſequuntur; ille quidem *moral. 20. cap. 7. Qua nimirum ſententia quid datur intelligi, niſi ut in hominibus charitatis humilitas, non autem debeant virtutum ſigna venerari? Unde nunc ſancta Eccleſia, etiam ſiqua fiant, Hæreticorum miracula deſpicit, quia hæc ſanctitatis ſpecimen non eſſe cognoſcit. Probatio quippe ſanctitatis non eſt ſigna facere, ſed unumquemque, ut ſe, diligere, de Deo autem vera, de Proximo vero meliora, quam de ſemetipſo, ſentire; nam quia vera virtus in amore eſt, non autem in oſtenſione miraculi*: Hieronymus vero *col. 41. tom. 7. Prophetare, & virtutes facere, & Dæmonia ejicere, interdum non ejus*

ejus meriti eſt, qui operatur; ſed vel invocatio nominis Chriſti hoc agit. . . . ut licet homines deſpiciant ſigna facientes, tamen Deum honorent, ad cujus invocationem fiunt tanta miracula.

7 At, hiſce minime refragantibus, dicendum eſt, Gratiarum, quæ gratis dantur, habendam eſſe rationem in judicio Beatificationis & Canonizationis, ſi in eo præter illas conſtet de virtutibus in gradu heroico, & de innocentia vitæ Servi Dei. Comitatus quippe virtutum patefacit, eas non fuiſſe tantum collatas in utilitatem aliorum, ſed in teſtimonium etiam ſanctitatis prædicti Servi Dei, qui illis præditus fuit; & eo magis, cum, licet Gratiæ gratis datæ per ſe non faciant gratum, per accidens tamen & diſpoſitive, (ut loqui ſolemus) id efficere poſſint, juxta illud *ad Romanos* 8. *v.*28. *Scimus autem, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: & juxta aliud *Proverb. 16. v.* 4. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*. Communis hæc eſt Scribentium opinio. Salmanticenſes *tom.*3. *curſ. Theolog. in arbore prædicamentali §.*17. *num.*164. *Quia negari non poteſt, virtutes valde diſponere & juvare ad collationem prædictarum Gratiarum; & ideo ut plurimum non peccatoribus, ſed Juſtis conferuntur, & in Sanctorum Canonizatione habent ſecundum locum poſt virtutes.* Matta *de Canonizat. SS. part.*3. *cap.*24. *num.*5. docet, illarum habendam eſſe rationem in judicio Canonizationis: *Quotieſcumque plene conſtat de operibus pietatis, & de virtutibus in gradu heroico, atque innocentia vitæ illius Servi Dei, de quo talia prædicantur.* Mattheucc. *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit. 6. cap.6. num* 9. poſtquam docuit, nullum Gratiarum gratis datarum donum eſſe aptum ad præbendum teſtimonium de ſanctitate vitæ, & meritis alicujus Dei Servi, ita concludit: *Sed tunc verum ſignum erit ſingularis favoris, & Divinæ dilectionis, datumque intuitu illius vitæ, & ad ejus ſanctitatem evulgandam, ſi de eo probentur virtutes morales, & Theologicæ in gradu heroico.* Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*8. *cap.*3. *pag.*609. de Gratiis gratis datis ait: *Licet non directe, indirecte tamen aliquod ſanctitatis argumentum educi poterit, ſi virtutes in gradu heroico adfuerint.* Optime Lezana, *in Summ. Theolog. ſacr. tom.*3. *ſive tractatu de Fide, Spe, Charitate, Prudentia, Fortitudine, & Gratiis gratis datis, tract.*4. *diſput.*4. *quæſt.*1. *verſ. Quo tamen pag.*356. docet, de eis diſquiri in ſacrorum rituum Congregatione, cum agitur de Beatificatione, & Canonizatione Servorum Dei, *& ſequenti quæſt.* 2. *dub.* 3. *verſ. Nihilominus dico pag.*360. quod conferant ad probandam ſanctitatem, & ſic ad Canonizationem, ſi eis præditi fuerint Dei Servi virtutibus heroicis illuſtres. Meminit quoque Lezana praxis Apoſtolicæ Sedis deſumptæ ex bullis Canonizationum, & relationibus Rotæ Auditorum; quod ipſum etiam a Nobis infra demonſtrabitur, cum ſingillatim de unaquaque Gratia gratis data ſermo inſtituetur: & id ipſum pariter infra comprobabitur, cum agetur de Prophetia, de Ecſtaſibus, & Raptibus.

8 De his, quæ hactenus locuti ſumus, non eſt magna controverſia inter Fidei Promotorem, & Poſtulatores cauſarum. Licet enim Fidei Promo-

Promotores ſæpe in ſuis animadverſionibus (quod etiam a Nobis factum eſt , dum prædicto munere fungebamur) oppoſuerint , quærendum eſſe de virtutibus heroicis , nec ullum ſtatuendum eſſe momentum in Gratiis gratis datis , reſpondentibus nihilominus Poſtulatoribus , prædictas Gratias non ſolas & ſejunctas , ſed conjunctas cum virtutibus in gradu heroico illuſtrandæ profuiſſe ſanctitati , Fidei Promotores non inviti aſſumpſerunt examen Gratiarum gratis datarum , & in ſacra Congregatione de eis latum judicium eſt , non quidem per dubium ſeparatum a dubio virtutum, ſed ſub eodem dubio , nulla quidem vel in dubio , vel in reſponſione facta mentione Gratiarum gratis datarum,ſed habita in diſcuſſione cauſæ earum conſideratione tanquam ſignorum manifeſtantium præſumptionem virtutum in gradu heroico ; virtutum , inquam , Theologalium , & Cardinalium , de quibus in cauſis Confeſſorum ex alibi dictis preſſum & exactum aſſumitur examen .

9 Controverſia ergo , quæ remanet inter Fidei Promotores , & Poſtulatores cauſarum , ad ſecundum ex propoſitis capitibus pertinet , quando videlicet in aliqua cauſa alicujus Servi Dei deficiunt Gratiæ gratis datæ , an in ea ad ulteriora progrediendum ſit . Utque res fiat clarior exemplo , ponamus , Dei Servum fuiſſe præditum virtutibus heroicis , & aptas non deficere earum probationes : ponamus præterea , nullum in proceſſibus extare veſtigium alicujus Gratiæ gratis datæ ; nec enim prophetavit , non habuit donum linguarum , non interpretationem ſermonum , caruit ecſtaſibus , & raptibus , uno verbo , nullam habuit Gratiam gratis datam : in hoc rerum ſtatu quæritur , an tutum de ejus virtutibus heroicis ferri poſſit judicium , ita ut , eo abſoluto , tranſitus fieri poſſit ad diſcuſſionem miraculorum poſt ejus obitum ſecutorum , quorum approbatione ſecuta , ad Beatificationem , & ſubinde ad Canonizationem deveniendum ſit ; an potius ſuſpendenda ſit reſolutio dubii virtutum , impoſito ſilentio cauſæ , nullaque data facultate proponendi ſubſequens dubium de miraculis poſt obitum ejus interceſſione a Deo patratis; nec enim ex alibi dictis fas eſt ſuſpendere reſolutionem dubii ſuper virtutibus , ut interim de miraculis videatur ; ſed dubium de virtutibus eſt reſolvendum , antequam miraculorum examen aſſumatur , quemadmodum videri poteſt *lib. 1. hujus Operis cap.* 27.

10 Salmanticenſes *loc. ſupra cit.* poſtquam docuerunt , habendam eſſe poſt virtutes rationem Gratiarum gratis datarum , ſubjecerunt : *Sed , quia ad beatitudinem conſequendam neceſſariæ non ſunt , idcirco neque illarum defectus defectum ſanctitatis oſtendit* . Matthæuccius *in opere* pariter *citato num.* 20. ait, Fidei Promotores , præter virtutum heroicitatem , majoris cautelæ cauſa aliquam Gratiam gratis datam conſueviſſe requirere . Fateor , me , dum prædictum officium exercerem, memoratam non omiſiſſe animadverſionem. Id a me præſtitum fuit in cauſa S. Vincentii de Paulis , providique Poſtulatores reſponderunt , Gratias gratis datas non eſſe neceſſarias ad ſtatuendum

dum tutum de virtutibus judicium, nonnullas tamen ex eis in dicto Dei Servo non defuiſſe. En verba ipſorum: *Quamvis Gratiæ gratis datæ non ſint neceſſariæ ad probationem heroicitatis virtutum, ideoque non ſit neceſſe, iis dotatum fuiſſe Vincentium a Paulo, ut intelligatur, eum heroicitatis gradum attigiſſe, attamen plura referemus momenta, ex quibus colligere erit, Servum Dei decoratum donis, de quibus hic agitur*. Eodem modo res ſe habuit in cauſa B. Alexandri Saulii, in qua Poſtulatores provinciam aſſumpſerunt demonſtrandi, eum fuiſſe prædditum nonnullis Gratiis gratis datis, ſed addiderunt, ſe non admittere earum neceſſitatem, poſtquam conſtitit de virtutibus heroicis: *Verum non acquieſcimus* (ajebant) *quod, ſi non extarent, deficerent neceſſaria ad decernendum de virtutibus Servi Dei*. Item in cauſa S. Camilli de Lellis, cum a me tunc Fidei Promotore dictum fuiſſet, deficere Gratias gratis datas, quæ in dubio virtutum ſecundario requiruntur a ſacrorum rituum Congregatione, ab ejus cauſæ Poſtulatoribus ita reſponſum fuit: *Omittimus certare, an in Canonizandis exiſtentia præfatorum donorum, ſaltem ſecundario, ſit neceſſaria. De hoc videant illi, in quorum cauſis promovendis hæc forte dona deſiderantur. Nos libenter accipimus conditionem, & in ſententiam R. P. D. Promotoris deſcendimus; quia in facto nihil magis certum habemus, quam Venerabilem Camillum non in uno tantum gratiarum genere, ut vult Apoſtolus, ſed in pluribus refulſiſſe*.

11 Ex his autem, quæ hucuſque adducta ſunt, nemo eſt qui non videat, propoſitam quæſtionem non poſſe dici definitam. Si in ea vero meus qualiſcumque ſenſus exquireretur, dicerem, tuto pede ad ulteriora procedi poſſe in cauſa Servi Dei, hoc eſt ad diſcuſſionem miraculorum poſt obitum, ſi in ea adeſſent legitimæ probationes heroicitatis virtutum, quamvis nullæ adeſſent probationes alicujus Gratiæ gratis datæ; cum ex alibi dictis virtutes & miracula poſt obitum ſint duo tantum requiſita ſubſtantialia in judicio Beatificationis & Canonizationis, quemadmodum colligitur *ex cap. Venerabili*, 52. *de teſtib. & atteſtat.*, ubi Honorius III. ita loquitur: *Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus teſtes, quos Abbas, & Monachi Sancti Martini Ciſtercienſis Ordinis ſuper vita & miraculis piæ memoriæ M. Abbatis monaſterii ſupradicti duxerint producendos, examinare ſingillatim curetis*. Idem Honorius in bulla Canonizationis S. Willelmi Bituricenſis Archiepiſcopi ſic inquit (*pag.* 50. *cod. Canonizat.*): *Dedimus in mandatis, ut, cum opera pietatis in vita, & miraculorum ſigna poſt mortem ad hoc, ut quis reputetur ſanctus in militanti Eccleſia, requirantur, licet ad ſanctitatem animæ opera ſola ſufficiant in Eccleſia triumphanti; diligentiſſime inquirerent de utroque, & quæ invenirent, fideliter redigentes in ſcripta, ea Nobis tranſmitterent ſub ſuorum munimine ſigillorum, quatenus per eorum relationem inſtructi in negotio ipſo ſecurius, Domino inſpirante, procedere valeremus*. Per eadem veſtigia proceſſit ſummus Pontifex Gregorius IX. in bulla Canonizationis S. Antonii Patavini *pag.* 65. *cod. Canoniz.* in qua ſic locutus eſt: *Licet, ad hoc ut aliquis ſanctus ſit apud Deum in Eccleſia triumphante, ſola ſufficiat finalis perſeverantia,*

juxta

Digitized by Google

juxta illud , Eſto fidelis uſque ad mortem , & dabo tibi coronam vitæ ; *ad hoc tamen ut ſanctus habeatur apud homines in Eccleſia militante , duo ſunt neceſſaria , virtus morum , & veritas ſignorum , merita videlicet & miracula , ut hæc & illa ſibi ad invicem conteſtentur,cum nec merita ſine miraculis, nec miracula ſine meritis plene ſufficiant ad perhibendum inter homines teſtimonium ſanctitati . Sed cum merita ſana præcedunt , & clara ſuccedunt miracula , certum præbent indicium ſanctitatis , ut nos ad ipſius venerationem inducant , quem Deus ex meritis præcedentibus , & ſignis ſubſequentibus exhibet venerandum* . Quocirca Auctor Tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *cap.*3. in quo agit de examine faciendo per Judices delegatos , poſt allegatos antiquiores juris Canonici Profeſſores *in comment. ad cit. cap. Venerabili , de teſtib. & atteſtat.* Ancaranum videlicet , Felinum , Bellameram, Imolam , Zabarellam , Butrium , ita concludit : *Examen ad duo capita revocari debet , ad vitam , & miracula* .

12 Addit Suarez, Gratias gratis datas etiam Juſtis conferri , licet non omnibus , cum ad communem Eccleſiæ utilitatem neceſſe non ſit , ut Juſti omnes miniſtrent aliis , vel ut per ſpecialem gratiam ad operandam aliorum utilitatem ſubleventur,quemadmodum videri poteſt *loc. ſupra cit. num.* 8. ubi etiam præclaram affert S. Auguſtini auctoritatem *lib.*8. *quæſt.*79 ſic dicentis : *Immo non omnibus Sanctis iſta tribuuntur , ne perniucioſiſſimo errore decipiantur infirmi exiſtimantes , in talibus factis majora dona eſſe , quam in operibus juſtitiæ , quibus æterna vita comparatur* . Ex quibus proinde bene inferri poſſe videtur , non eſſe cauſæ Servi Dei ſilentium imponendum , ſi in ea deſint Gratiæ gratis datæ , dummodo non deſit probatio virtutum in gradu heroico . Quapropter S. Joannes Chryſoſtomus *homil.* 24. *in cap.* 7. *Matthæi* , poſtquam dixit , earum elargitionem in prædicationis Euangelicæ exordio fuiſſe neceſſariam , ſubjicit *pag.*301. *tom.*7. : *Timeamus itaque, dilecti , & multam inſtituendæ vitæ curam impendamus , neque putemus minus nos habere , quia ſigna nunc non facimus . Nihil enim umquam amplius ex ſignis nobis reddetur, ſicut nihil minus, eo quod ſigna non edamus , ſi virtutibus omnibus demus operam . Signorum quippe debitores non ſumus; pro bona autem vita & operibus Deum habemus debitorem* . Idque multo magis , cum in nulla Canonizationis bulla, aut relatione Rotæ Auditorum omittatur narratio virtutum & miraculorum poſt obitum , in pleraſque inſertæ ſint Gratiæ gratis datæ , ſed in aliis magnum ſit earum ſilentium : ex quo argui poteſt , nonnullas fuiſſe peractas Canonizationes , licet Dei Servi , atque Beati , dum viverent , Gratias gratis datas a Deo non habuerint .

CAPUT

CAPUT XLIII.

De Sermone Sapientiæ, & de Sermone Scientiæ, Gratiis gratis datis.

1 SErmo ſapientiæ differt a ſermone ſcientiæ, quemadmodum colligitur ex verbis ſupra recitatis Apoſtoli 1. *ad Corinth. cap.* 12. *v.*8.; *Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ ſecundum eumdem Spiritum*. Quocirca S. Auguſtinus *lib.* 12. *de Trinit. cap.* 14. *num.*22. *col.*923. *tom.*8. ſcribit: *Tamen ubi* (Paulus) *dicit*, Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ ſecundum eumdem Spiritum, *hæc utique duo ſine dubitatione diſtingnit, licet non ibi explicet, quid interſit, & unde poſſit utrumque dignoſci*: quod ipſum repetit *lib.* 13. *cap.*19. & *lib.*14. *cap.*1.

2 S. Thomas 1. 2. *quæſt.*111. *art.*4. *in reſponſ. ad quartum* docet, ſapientiam & ſcientiam non cenſeri inter Gratias gratis datas, qua ratione enumerantur inter dona Spiritus Sancti, prout ſcilicet mens hominis bene movetur per Spiritum Sanctum ad ea, quæ ſunt ſapientiæ & ſcientiæ, ſed cenſeri inter Gratias gratis datas, qua ratione ſignificant quamdam abundantiam ſapientiæ & ſcientiæ, ut homo poſſit non ſolum in ſe ipſo recte ſapere de Divinis, ſed etiam alios inſtruere, & contradicentes convincere. Et 2. 2. *quæſt.*177. *art.* 1. poſtquam repetiit quod alibi docuerat, Gratias videlicet gratis datas dari ad utilitatem aliorum, ſubjicit: *Cognitio autem, quam aliquis a Deo accipit, in utilitatem alterius converti non poſſet, niſi mediante locutione: & quia Spiritus Sanctus non deficit in aliquo, quod pertineat ad Eccleſiæ utilitatem, etiam providet membris Eccleſiæ in locutione &c. quod efficaciter loquatur, quod pertinet ad Gratiam ſermonis*. Idem proſequitur Viguer *loc. ſupra cit. verſ.*1. ubi bene animadvertit, Apoſtolum ſupra citatis verbis non comprehendere ſapientiam & ſcientiam, quæ ſunt dona Spiritus Sancti: *Non dixit Apoſtolus, Alii datur ſapientia, alii ſcientia, alii Fides; ſed ſermo ſapientiæ, ſermo ſcientiæ & ſermo Fidei. Debet ergo ſic Apoſtolus intelligi: Alii datur ſermo ſapientiæ, hoc eſt, ſpecialiter movetur, & datur ei facultas utendi dono ſapientiæ, ſi ſit in Gratia; &, ſi non ſit, datur facultas, ut abundet ſermone, & perſuadere poſſit per cauſas altiſſimas ea quæ pertinent ad manifeſtationem Divinorum. Alii datur ſermo ſcientiæ, hoc eſt movetur, & datur ei facultas manifeſtandi ea quæ ſunt Dei, per creaturas.*

3 Sermo ergo ſapientiæ eſt externus ſermo Divinorum, quo quis ſine humano ſtudio & labore ita de myſteriis Divinis diſſerit, ut appareat, Spiritum Sanctum in eo loqui., & nemo valeat illi contradicere, & per quem increduli convertuntur ad Fidem, credentes in Fide firmantur. Et ſermo ſcientiæ nihil aliud eſt, niſi ſermo ſeu locutio de rebus moralibus relatis ad ſalutem æternam prompte ſine humano ſtudio & labore prodiens ſcripto, aut verbo; ex quo audientes conjiciunt, eum non eſſe ex humana virtute, ſed Divina. Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ lib.*6. *ſign.*20. *cap.*3. ſcribit: *An*

Digitized by Google

vero ſermo ſcientiæ ſit a Spiritu Divino, an ab induſtria humana, dignoſcitur ex efficacitate & virtute, qua fit, ut auditores accendantur ad officia maximarum virtutum & Chriſtianarum, non ex elegantia & arte orationis.

4 Deſumitur id ex doctrina S. Auguſtini *lib.* 14. *de Trinit. cap.* 1. *num.* 3. *col.* 948. *tom. cit.* ubi, poſtquam recitavit definitionem ſapientiæ a Cicerone traditam, ut ſit videlicet humanarum & Divinarum rerum ſcientia, conſiderans poſtea, Apoſtolum diſtinguere ſapientiam a ſcientia, ait: *Verum ſecundum hanc diſtinctionem, qua dixit Apoſtolus,* Alii datur ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ, *iſta definitio dividenda eſt, ut rerum Divinarum ſcientia proprie ſapientia nuncupetur, humanarum autem proprie ſcientiæ nomen obtineat; de qua volum.* 13. *diſputavi*. Et porro progrediens, ut explicet videlicet, quarum rerum humanarum ſit ſcientia, ait: *Non utique quidquid ſciri ab homine poteſt in rebus humanis, ubi plurimum ſupervacaneæ vanitatis, & noxiæ curioſitatis eſt, huic ſcientiæ tribuens, ſed illud tantummodo, quo Fides ſaluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur, qua ſcientia non pollent Fideles plurimi, quamvis polleant ipſa Fide plurimum. Aliud eſt enim ſcire tantummodo, quid homo credere debeat propter adipiſcendam vitam beatam quæ nonniſi æterna eſt; aliud autem ſcire, quemadmodum hoc ipſum & piis opituletur, & contra impios defendatur, quam proprio appellare vocabulo Scientiam videtur Apoſtolus.* Quocirca Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 5. *pag.* 632. hæc habet: *Per ſermonem ſapientiæ in verbis allatis ex Apoſtolo Cornelius a Lapide intelligit facultatem explicandi myſteria Fidei, Trinitatis videlicet, Incarnationis, Prædeſtinationis, & alia &c. Per ſermonem autem ſcientiæ intelligit facultatem explicandi ea, quæ ad mores, & ad agenda pertinent, nimirum ad Philoſophiam moralem, & ſacram Theologiam practicam. Hac enim ratione ſcientiam a ſapientia diſtinxit Sanctus Auguſtinus.*

5 Cetera, quæ ſuperius dicta ſunt quoad facilitatem loquendi de myſteriis Divinis, & ceteris rebus moralibus, quæ ad actionem pertinent, ita ut appareat, Spiritum Sanctum in eo, qui diſſerit, loqui; cui nemo valet contradicere, per quem increduli convertuntur, & credentes in Fide firmantur, & peccatores ad bonam frugem reducuntur; deſumuntur ex verbis Chriſti Domini *Matth. cap.* 10. *v.* 17.: *Tradent enim vos in Conciliis ... & ad Præſides & ad Reges ducemini propter me .... Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini ... Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*; & alibi *Luc. cap.* 21. *v.* 14.: *Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari, quemadmodum reſpondeatis. Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri*. Hinc Auctor *commentar. in epiſt. S. Pauli, inter opera S. Hieronymi tom.* 11., ad illa verba Apoſtoli ſæpe memorata, *Alii per Spiritum datur ſermo ſapientiæ*, hæc habet *col.* 930.: *Sapientiæ ſermo eſt, ſapienter & apte ac rationabiliter loqui: & poſſe diſſerere, vel docere quod norit ſane. Qui ex dono habet ſapientiæ, ſine ſuo conatu loquitur & labore: & nemo illi, ſicut Beato Stephano, prævalet contraire; ad utilitatem & incredulorum, ut credant; & credentium, ut firmentur.*

6 Ser-

6 Sermonem ſapientiæ ſibi a Domino datum deſcribit Apoſtolus *in* 1. *ad Corinth. cap.* 2. *v.* 1. *& ſeq.* : *Ego, cum veniſſem ad vos, Fratres, veni non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti; non enim judicavi, me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, & timore & tremore multo fui apud vos. Et ſermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione Spiritus & virtutis, ut Fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.* Item in Actis Apoſtolorum *cap.* 6. *v.* 10. legimus, Stephanum electum in Diaconum cœpiſse tali ſpiritus vehementia de Chriſto concionari, ut Rabbini Cyrenenſes, Libertini, Alexandrini, & Aſiatici diſputantes cum eo non poſsent *reſiſtere ſapientiæ, et Spiritui, qui loquebatur.* Huc etiam referri poteſt ſublimis illa concio in die Pentecoſtes habita ex tempore a S. Petro piſcatore illitterato, de veritate miſſionis & Divinitatis Chriſti, deſumptis argumentis ex Pſalmis & Joele, quos nunquam viderat, tanta verborum affluentia & vehementia, ut ad veram Fidem tria hominum millia perduxerit. Theodoretus ad citatum locum Apoſtoli, *Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ,* ſic loquitur: *Sermonem ſapientiæ vocat non eloquentiam, ſed veram doctrinam, cujus ipſe etiam Divinus Apoſtolus gratiam acceperat, et Divinus Joannes Evangeliſta, et Diviniſſimus Petrus Apoſtolorum ſummus, et Martyrum primus Beatus Stephanus. Neque enim potuiſſent homines piſcatores, et manu ſibi victum parantes, et litterarum plane ignari et conciones habere, et ſcribere, et quæ dicebant, et ſcriptis mandabant, vi maxima implere, niſi a Divino Spiritu veram ſapientiam accepiſſent.*

7 Addi poſſunt pro confirmatione hucuſque dictorum, differentiæ videlicet inter ſermonem ſapientiæ & ſcientiæ, & eorum qualitates, ea quæ fuſe habentur apud Suarez *tom.* 1. *de Gratia, prolegom.* 3. *cap.* 5. *num.* 1. *& ſeqq.* & apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 19. *art.* 4. *&* 5. ubi etiam animadvertunt, has Gratias gratis datas ſermonis ſapientiæ, & ſermonis ſcientiæ non conferri per habitus, ſed per actualem Spiritus Sancti motionem. Verum, ut nonnulla pro re, de qua nunc agitur, ex Actis Canonizationis exempla promantur, de S. Vincentio Ferrerio in bulla Canonizationis *pag.* 177. *cod. Canoniz.* hæc ſcripta ſunt: *Tantus in eo Gratiæ fulgor apparuit, tanta Spiritus Sancti abundantia in eo fuit, tot de ore prædicantis ſpecioſiſſima veritatis pondera procedebant, ut ingentis multitudinis Judæos, in Lege etiam peritiſſimos, qui Chriſtum pertinaciter veniſſe negabant, ad Fidem Catholicam converteret; & efficaciſſimos multos ex eis Prædicatores adventus Chriſti, Paſſionis, ac Reſurrectionis, & pro Chriſti nomine mori paratos fecit. Tanta in ipſo viro Divino fuit auctoritas dicendi, tantaque gravitas, ut terrenis rebus luxuique deditos homines adeo Judicii futuri timore concuteret, ut terrena deſpicerent, & amarent cæleſtia, ac levitates & luxus omnium in Dei provocaret affectum.* In bulla Canonizationis S. Ludovici Bertrandi (*pag.* 435. *cod. Canoniz.*): *Rapiebat audientium mentes; neque enim hominis, ſed Angeli ſpiritum verba ejus redolebant &c. Sub Monte Sancta Marthæ Indorum accolarum circiter*

quindecim millia ſuis prædicationibus ad Fidem converſa baptizavit &c. In Inſula Sancti Thomæ, dum ſurentes Pagani, arreptis lapidibus, viro ſancto necem intentant, monitus ut fugeret, conſtantiſſime renuit, ſolaque Divini verbi efficacia ducentos ex aggreſſoribus jugo Chriſti ſubjecit. Gaufridus Monachus *in vita S. Bernardi Ab. lib.3. cap.3. n.7. col.1135. vol.2.* hæc de ejus ſermone profert: *Quam vero placabilem, & perſuaſibilem, quamque eruditam linguam dederit ei Deus, ut ſciret quem, & quando deberet proferre ſermonem, quibus videlicet conſolatio, vel obſecratio, quibus exhortatio congrueret, vel increpatio, noſſe poterunt aliquatenus, qui ipſius legerint ſcripta, etſi longe minus ab eis, qui verba ejus ſæpius audierunt. Siquidem diffuſa erat Gratia in labiis ejus, & ignitum eloquium ejus vehementer, ut non poſſet ne ipſius quidem ſtylus, licet eximius, totam illam dulcedinem, totum retinere fervorem. Mel & lac ſub lingua ejus, nihilominus in ore ejus ignea lex, juxta illud Cantici Canticorum, Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce*: De his Gratiis gratis datis Rotæ Auditores in relatione cauſæ Ven. Servi Dei Nicolai Factor *tit. de donis & gratiis*, ita locuti ſunt: *Sermo ſapientiæ illi conceſſus dignoſcitur in eo, quod ſine humano ſtudio, Divina operante Gratia, vi orationis res Divinas & ſempiternas, quæ ſunt ſupra omnem captum, ad aliorum utilitatem doctiſſime & eruditiſſime explicabat. Sermo ſcientiæ ex eo deprehenditur, quod omnes ad ſe venientes optimis inſtruebat conſiliis, ignorantes illuminabat, & plura documenta ſerviendi Deo præbebat, ac ſuis verbis & concionibus mores hominum componebat*. Hoc ipſum argumentum latius proſecuti ſunt in alia relatione cauſæ B. Juliani a S. Auguſtino *cap.12.* Quærit S. Thomas 2. 2. *quæſt.177. art.2.* an Gratia ſermonis ſapientiæ & ſcientiæ pertineat etiam ad mulieres; & reſpondet, pertinere ad unum privatim, vel paucos familiariter alloquendos, non autem ad totam Eccleſiam alloquendam; ita ut, ſi mulieres Gratiam ſapientiæ, aut ſcientiæ habeant, eam adminiſtrare valeant ſecundum privatam doctrinam, non autem ſecundum publicam. Juxta Dei ordinationem conditio ſexus feminei eſt, ut ſit ſubditus viro, atque mulieres in eccleſiis taceant, uti habetur *Geneſis 3., & 1. ad Corinth. 14.* Quare 1. *ad Timotheum 2. v. 11.* legitur: *Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione: docere autem mulieri non permitto*. Ex quibus bene infertur, Gratiam ſermonis ſapientiæ & ſcientiæ non convenire mulieribus ad utendum ea publice, totamque Fidelium multitudinem de rebus Fidei & ſalutis alloquendam. Mater Salomonis, ut eſt *Proverb.4. & ult.* Salomonem puerum docuit. Similia habentur de Anna matre Samuelis 1. *Regum* 2., de Abigail 1. *Regum* 25., de muliere Thecuitide 2. *Regum* 14., Judith & Eſther, atque aliæ quædam mulieres non vulgarem habuerunt Gratiam ſermonis. *Tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu Leonis*, oratio eſt Eſther *cap.14. v.13.* Ex quibus omnibus deducitur, Gratiam ſermonis ſapientiæ & ſcientiæ pertinere ad mulieres, ut familiariter alloquendo, unum vel plures erudiant: atque ita Gratiis gratis datis ſermonis ſapientiæ & ſcientiæ S. Tereſiam a Deo fuiſſe illuſtratam, late demonſtrarunt iidem Rotæ Auditores in relatione cauſæ

ipſius

ipſius *ſuper virtutibus art.*22. §.2. De ſermone ſapientiæ & ſcientiæ multa ordine collecta legi poſſunt apud Thomam Bozium *de ſignis Eccleſiæ cit. lib.6. ſign.*20. *& ſign.*21. ubi innumera affert harum Gratiarum gratis datarum exempla; & *num.*12. ſic ſcribit: *Sed, ut aliquid aliud ſpeciatim dicamus hic, e quo fiat illuſtriſſimum, ſcientiæ ſermonem fuiſſe efficaciſſimum, producamus in medium exempla aliquorum, ac ſatis ſint tres ex diverſis provinciis, & quorum fuere Inſtituta diverſa. Franciſcus Aſſiſias Italus, Franciſcus Xaverius Hiſpanus, Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus Anglus; primus Diaconus, ſecundus Sacerdos, tertius Epiſcopus. Cujuslibet iſtorum, quæſo, legantur Acta, & videbimus ab eo innumera hominum millia a fœdiſſimis vitiis, a luxu, & vita perditiſſima revocatos ad vitam ſanctiſſimam, ad Chriſtianæ Legis puritatem, innocentiamque admirandam, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in efficaci, quamvis non eleganti, ſermone ſcientiæ cæleſtis.*

8 Salmanticenſes *tom.*3. *curſ. Theolog. in arbore prædicamentali* §.17. ad Gratiam gratis datam ſermonis ſapientiæ, & ſermonis ſcientiæ referunt, & quidem merito, ſcientiam infuſam, ut ex eorum verbis *num.*166. plane colligitur: *Ad hanc etiam Gratiam ſpectare videtur, cum Deus aliquibus ſcientiam ſive naturalem, ſive ſupernaturalem, diſtinctam tamen a donis Spiritus Sancti, ad erudiendos alios infundit; quia talis ſcientia non eſt per ſe connexa cum Gratia gratum faciente, & ſic referenda eſt ad Gratias gratis datas.* In libro 2. hujus Operis *cap.*25. *num.*8. *& ſeqq.* multa dicta ſunt de ſcientia infuſa, & de Sanctis, qui eam habuerunt. Ceterum ex illa efficax argumentum pro ſanctitate probanda ſumi non poteſt, ſed tamen ejus habetur ratio in judicio Beatificationis & Canonizationis, ſi probatio non deſit virtutum in gradu heroico. Abſtinendo autem ab inutili repetitione eorum, quæ *loc. cit.* dicta ſunt, nonnulla hic ſuperaddentur. Theologi, ſcientiam infuſam duplicem eſſe, dicunt, aliam per ſe infuſam, aliam infuſam ſolum per accidens. Per ſe infuſa ea eſt, quæ virtute naturali acquiri non poteſt a creatura, ſed a ſolo Deo in creatura imprimi & cauſari debet; & hæc abſolute & ſimpliciter dicitur ordinis Divini, & naturam excedit. Scientia vero infuſa per accidens illa eſt, quæ viribus humani ingenii acquiri poteſt, ſed re ipſa non acquiritur; & hæc aliquo modo ſupra naturam eſſe dicitur ex parte principii, & modi, quo cauſatur. Thomas a Jeſu *oper. tom.*2. *lib.*6. *cap.*3. ait, ſcientiam per ſe infuſam poſſe a Deo hominibus in hac vita communicari, & communicatam fuiſſe Beatiſſimæ Virgini probabiliter exiſtimat, licet non per modum habitus; & probabile quoque putat, fuiſſe aliquando ſanctiſſimis viris conceſſam per modum actus. Scientia itaque infuſa ea eſt, quæ non per proprium laborem ac ingenium acquiritur, ſed ſola imploratione Divini auxilii infunditur in hominem, qui antea nihil ſciebat; quemadmodum docet S. Thomas 1. 2. *quæſt.*113. *art.*10. *ad tertium*, ubi addit, infuſionem hanc ſcientiæ eſſe miraculo adſcribendam: *Dicendum, quod ſapientiam & ſcientiam homo natus eſt acquirere a Deo per proprium ingenium & ſtudium; & ideo, quando præter hunc modum homo ſapiens*

Digitized by Google

piens vel ſciens efficitur, eſt miraculoſum. Hoc explicat S. Antoninus *in Summa Theolog. tom.* 3. *tit.* 5. *cap.* 1. *ſ.* 1. exemplo ſumpto a ſanitate corporum ægrotantium, & animarum, quæ in peccata lapſæ ſunt. En ejus verba: *Sicut enim Deus ſecundùm communem legem corpora ſanat, mediantibus naturalibus medicinis, & conſiliis Medicorum, & animas peccatis languidas curat, mediantibus medicinis ſpiritualibus Sacramentorum, & Sacerdotibus ea conferentibus; ideo iſta debet procurari ſibi, qui vult ſanari, quamvis aliquando præter communem legem Deus ſanet aliquos in corpore ſine medicinis miraculoſe, & in anima ſine Sacramentis: Ita ſecundùm curſum ſolitum, docet hominem ſcientiam Deus, mediantibus Magiſtris, & laboribus, & exercitiis diſcipulorum his vacantium, quamvis Apoſtolos docuerit omnem veritatem ſeu omnem ſcientiam ſine humana induſtria; unde Hieronymus dicit: Quod illis, ſcilicet Apoſtolis, ſuggerebat Spiritus Sanctus, hoc aliis confert quotidiana in Lege Domini meditatio*. Quemadmodum enim poteſt homo miniſterio ſenſuum, phantaſiæ, & intellectus agentis producere in ſe ſpecies objectorum omnium, quæ cognoſcere voluerit, multo melius id poterit Deus facere ſine operatione phantaſiæ & ſenſuum. Quocirca *lib.* 3. *Regum cap.* 3. *v.* 11. ita Deus Salomonem allocutus eſt: *Poſtulaſti tibi ſapientiam ad diſcernendum judicium; eccè feci tibi ſecundum ſermones tuos, & dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante te ſimilis tui fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit*.

9 Porro, licet Dæmon infundere non poſſit in humanam mentem novas rerum ſpecies, vel habitus ſcientiarum, intellectum tamen humanum reddere valet ſubtiliorem & meliorem quoad functiones ingenii & judicii per commodiores organi diſpoſitiones, ita ut extet ſcientiæ, ſeu artis nullo præcedenti ſtudio acquiſitæ, ſed tempore breviſſimo receptæ opera Dæmonis exemplum. Itaque *in vita Sancti Norberti*, apud Surium *cap.* 20. atque *in magno Chronico Belgico* Francofurti edito inter Scriptores Germanicos Piſtorii *tom.* 3. *pag.* 149. ita ſcribitur: *Apud Nivigellam puella per annum vexata adducitur coram Norberto, & ipſe ſuper eam Evangelia multiplicat. Dæmon vero Cantica Canticorum a principio uſque ad finem per os puellæ recitat, & poſtea verbo ad verbum interpretatur Romana lingua, & deinde in Teutonica totum exprimit*. Alia cumulantur apud Majolum *in diebus canicularibus tom.* 1. ubi agit de Sagis *pag.* 596., & apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 5. ubi narrat, Venetiis quemdam Scotum fuiſſe, qui, Dæmone adjuvante, publice concluſiones ex omnibus ſcientiis ſummo cum audientium omnium ſtupore defendebat, & ſimilia Barcinone contigiſſe in puella quindecim annos nata: quibus de rebus Martinus del Rio *lib.* 2. *diſquiſit. magic. quæſt.* 24. *pag.* 108. ita ſcribit: *Petes forte, an ergo queat Dæmon artes, atque ſcientias aliquas docere? Nihil dubitandum, poſſe, ſi velit, & ſinatur a Deo, per locutionem nempe & manifeſtationem ſui conceptus, non tantum ſi in forma viſibili appareat & homini loquatur, quod non negat Divus Thomas, ſed etiam interna locutione & ſuggeſtione intellectu illuſtrato; non enim video, cur hæc illuminatio, quæ in malum finem tendit, Dæmoni ſit adimenda, cum hæc cognitio non referatur in*

Deum

Deum, nec cum ulla mentis vera fiat purgatione: quare, utrum dicenda ſit illuminatio, an illuſio, an quo alio indigitanda nomine, ut, verbi gratia, nuda veritatis manifeſtatio, ſane quæſtio de nomine futura eſt. Hinc fit, ut, nedum opportunum, ſed quodammodo neceſſarium ſit, notas explicare, quibus dignoſci poteſt, utrum qui ſcientiam aliquam ſine labore & humana induſtria acquiſivit, acquiſiverit auxilio Dei, an ope Dæmonis.

10 Ex moribus itaque & vitæ inſtituto ejus, qui ſcientia potitur, primò dignoſci poteſt, a quo ſpiritu illa peritia & cognitio profecta ſit: ſecundò ex qualitate ipſius habitus; ſi enim ſcientiæ ad Dei cultum, Fidei Chriſtianæ amplificationem, aut Proximorum utilitatem directæ non ſint, ſuſpicari licebit, earum habitus a Dæmone generatos: tertiò ex earum uſu; ſi enim dirigantur ad Dei contumeliam, Proximorum damnum, temporale lucrum, auram populorum, gratiam Principum, omnia ad Diabolum, tamquam auctorem, erunt referenda: ultimò demum, ſi qui ſcientiam profitetur, non eam prorſus in ſua habeat poteſtate, ſed ſtatis ſolum diebus, vel horis, præmiſſiſque certis cæremoniis & ritibus ſuperſtitioſis, & etiam, ſi extra tempus, quo loquitur de aliqua ſcientia, ut alios doceat, nequaquam recordatur eorum, quæ dixerat, aut docuerat. Hæc nequitiæ ſigna ſunt: *Atque hæ notæ ſunt præcipuæ* (verba ſunt Scacchi *loc. cit. pag.*639.) *ex quibus colligi queat, an aliqui habitus ſcientiarum infuſi a Deo ſint, an a Dæmone provenerint*. Nec mirum, cum teſte Tertulliano *in apolog. cap.*22. operatio Dæmonum ſit *hominis everſio*, & teſte S. Petro Chryſologo *ſerm.* 11. Diabolus ſit *mali auctor, nequitiæ origo, rerum hoſtis, ſecundi hominis ſemper inimicus*.

11 Diximus in ſuperioribus, opportunum eſſe, & quodammodo neceſſarium modo indicatas ſubjicere notas; id enim materiæ integritas poſtulare videbatur. Non autem diximus abſolute neceſſarium, cum moraliter impoſſibilis ſit caſus, quo in ſacrorum rituum Congregatione de prædictis notis agendum ſit. De Gratiis ſiquidem gratis datis tractatur, cum dubium proponitur de virtutibus heroicis, nec earum diſputationi locus eſſe poteſt, niſi fama ſanctitatis legitime probata præceſſerit, cum qua ſtare nequit, ut ſcientia Servi Dei fuerit ope Dæmonis acquiſita. In eadem ſacrorum rituum Congregatione controverſia de ſcientia infuſa ad ſequentia capita reducitur, an videlicet de eximia conſtet ſcientia; an ars humana pro ea ediſcenda præceſſerit; demum, an ejus habenda ſit ratio in judicio Beatificationis & Canonizationis, uti ſupra dictum eſt.

12 In citato libro 2. hujus Operis *cap.*25. *n.*9. mentio facta eſt nonnullorum Sanctorum, Bernardi videlicet, Ludovici Toloſani, Thomæ Aquinatis, Bonaventuræ, Thomæ de Villanova, & Sanctarum Catharinæ Senenſis, Tereſiæ, & Roſæ de Lima, qui omnes ſcientia infuſa a Deo donati ſunt. Nunc alia ex Actis præteritarum Canonizationum ſuperaddenda ſunt. In bulla Canonizationis S. Didaci *pag.*235. *cod. Canoniz.* hæc habentur: *In ea igitur Schola* (videlicet Spiritus Sancti) *divinitus eruditus vir, alioqui plane rudis,*

Digitized by Google

rudis, & litterarum minime ſciens, admirandum in modum de rebus Divinis loquebatur, ſenſuſque mirificos proferebat, ita ut viri eruditiſſimi, qui in ſacræ Theologiæ ſtudiis ætatem contriverant, ſummopere obſtupeſcerent: illudque memoriæ traditum eſt, & gravi teſtimonio comprobatum, doctos & pios viros, cum abſtruſas & perdifficiles quæſtiones ad res Divinas, animarumque ſalutem pertinentes cum eo familiariter communicarent, id ab homine litterarum experte cumulate didiciſſe, quod in celeberrimis Academiis a magnis Doctoribus addiſcere nequiverant. In cauſa Canonizationis S. Ignatii de ſcientia infuſa actum eſt, quemadmodum colligitur ex relatione Rotæ Auditorum *tit. de temperantia*, ubi ita ſcripſerunt: *Magna rerum ſpiritualium cognitio, quam habuit in faciendis ſuis Exercitiis ſpiritualibus &c. ex lectione dictorum Exercitiorum ſatis apparet. Et, cum dicta Exercitia ſint pietate & ſanctitate plena, & ad ſpiritualem profectum utilia & ſalubria, ut ex ſententia Inquiſitoris Vicarii Urbis, & ſacri palatii Magiſtri atteſtatur Julius III. in ſuis litteris Apoſtolicis confirmationis dictorum Exercitiorum, factaque fuerint eo tempore, quo dictus Beatus Pater erat idiota & litterarum expers, utique cogimur fateri, dictam cognitionem & lumen ſupernaturaliter infuſa potius, quam acquiſita fuiſſe*: poſthabitis nimium ſeveris animadverſionibus, quibus nonnulli ſuadere conati ſunt, S. Ignatium libri Exercitiorum auctorem non fuiſſe; qua de re Bollandiani *tom. 7. Julii die 31. §. 6. pag. 419. num. 55.* ſapienter ſcripſerunt: *In parvo illo quidem, ſed nervoſo Exercitiorum ſpiritualium elogio, quod in horis ſanctis canonicis, poſtquam eſſet dictum de iis, quæ Sancto Manreſæ patefecerat Dominus, mox ita recitat Eccleſia: Quo tempore homo litterarum plane rudis admirabilem illum compoſuit Exercitiorum librum, Sedis Apoſtolicæ judicio, & omnium utilitate comprobatum: ex illo, inquam, elogio conſtitue, quid ex communi Eccleſiæ ſenſu ſit tenendum circa tria iſta quæſita, nimirum a Sancto Ignatio Manreſæ degente anno* 1522. *librum iſtum fuiſſe compoſitum*. De prædicto libro Exercitiorum ſpiritualium S. Ignatii fuſe agit Suarez *tom. 4. de religione lib. 9. cap. 5.* ubi narrat, S. Franciſcum Borgiam, ſingularem S. Ignatii diſcipulum, & illuſtre ſanctitatis exemplum, non Julio III. uti forte per errorem Amanuenſis dictum eſt in citata relatione Auditorum Rotæ, ſed Paulo III. ſupplicaſſe, ut eum examinari curaret; poſtea, commiſſo examine Cardinali Burgenſi, & Epiſcopo Salutii ſuo Vicario Generali, & Ægidio Foſcarario ſacri palatii Magiſtro, iiſdemque referentibus, librum eſſe pietate ac ſanctitate plenum, & valde utilem ad ædificationem & ſpiritualem profectum Fidelium, litteris Apoſtolicis fuiſſe approbatum & confirmatum, & Apoſtolici ſcripti patrocinio communitum. Pendet adhuc in ſacrorum rituum Congregatione cauſa Canonizationis Beati Juliani a S. Auguſtino. Exarata fuit a Rotæ Auditoribus ejus relatio, & *in cap.* 12. narratur, eum fuiſſe in Religionem receptum tamquam Fratrem Laicum, & latinum ſermonem numquam didiciſſe, ſed idiotam prorſus & litterarum expertem fuiſſe; tum explicatur, quomodo factus obviam cuidam peregrino loqui cœperit de rebus Divinis, & hæreſes improbare adeo docte & ſubtiliter, ut Litterati Doctoreſque valde gra-

de graves melius loqui non poſſent; & quomodo Theologis diſputantibus de quæſtionibus Gratiæ, & peccati originalis, ita eas expediverit, ut nullus inſignis Cathedraticus reſpondere aptius poſſet: atque hinc ſcite concluditur, de ſcientia illi infuſa non eſſe dubitandum.

13 Si quis plura quærit, de aliis videlicet Sanctis, qui ſcientia infuſa præditi fuerint, manum admovere poſſet ad opus Bagattæ *de admirandis orbis Chriſtiani tom.* 1. *pag.* 170. *&* 172., ubi congeſta ſunt multa exempla Sanctorum tum virorum, tum mulierum. De S. Catharina Virgine Alexandrina legitur, Maximini juſſu accerſitos undique fuiſſe doctiſſimos homines, & magna eis propoſita præmia, ſi convictam a Chriſti Fide ad idolorum cultum perduxiſſent: quod contra accidit; nam plures Philoſophi, qui ad eam coarguendam convenerant, vi ac ſubtilitate ejus diſputationis tanto Jeſu Chriſti amore ſunt incenſi, ut pro illo mori non dubitaverint: cumque Maximinus blanditiis ac promiſſis eam de ſententia deducere fruſtra conatus fuiſſet, poſt varia tormentorum genera ſecuri percuti imperavit. Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 307. *num.* 32. id refert non modo ad ſcientiam acquiſitam, ſed etiam ad ſcientiam infuſam: *Dignum plane eſt exiſtimare, eam, quam diſſertiſſimam ſciret, per Gentiles Philoſophos, quibus urbs Alexandrina abundare ſolebat, Maximinum conatum eſſe a Chriſtiana religione divellere, ipſamque eos omnes tum ſcientia, qua egregie imbuta erat, tum etiam divinitus inſpirata ſibi ſapientia ſuperaſſe*. Scimus, magnam eſſe controverſiam de Actis hujus S.Catharinæ: dicebatur enim martyrium paſſa ſub Maxentio, uti perpendit Galeſinius *in Martyrologio, in notat. pag.*186. & loco Maxentii Maximinum ſubſtitutum fuiſſe, quemadmodum proſequitur Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. Rom.*, *ad diem* 25. *Novembris*. Scimus, eumdem Cardinalem Baronium certamen S. Catharinæ Virginis & Martyris deſumpſiſſe ab Euſebio *lib.* 8. *cap.* 27. juxta verſionem Chriſtophorſonii; at id non placere Papebrochio *in ephemeridibus Græco-Moſchis*, quas *priori tomo Maji* præfixit, *ad diem* 25. *Novembris*, nec Pagi ſeniori *ad an.* 307. *num.* 16. Scimus præterea, univerſam controverſiam reſumptam fuiſse ab eodem Papebrochio *in reſponſ. ad exhibitionem errorum ſibi oppoſitorum a P. Sebaſtiano a S. Paulo*, *in reſponſ. ad art.* 11. Sed, cum propoſitum Nobis non ſit de hac quæſtione judicium ferre, rem expoſuimus, prout eſt expoſita in Breviario Romano; ut ex ea videlicet colligatur, poſse in Dei Servo ſcientiam infuſam reperiri una cum ſcientia acquiſita, & tunc quidem ſcientiæ infuſæ probationem ex eo deſumi poſse, quod ſcientia fines exceſserit ſcientiæ acquiſitæ; uno verbo, quod ea præſtiterit, quæ per ſcientiam acquiſitam præſtari non potuiſſent.

14 Ars quædam reperitur, quæ *Notoria* dicitur, in qua, præmiſſis nonnullis orationibus, aliiſque, quæ ad pietatem ſpectare videntur, jactatur, omnes diſciplinas liberales illico diſci. De hac agit S. Thomas 2. 2. *quæſt.*96. *art.* 1. ubi oſtendit, artem prædictam eſse illicitam & inefficacem. Inter *colloquia* Eraſmi unum eſt, cui titulus, *Ars notoria*. De ea autem ſic

Digitized by Google

loquitur (*col.*849. *oper. tom.* 1.) : *Audio, artem eſſe quamdam notoriam, quæ hoc præſtet, ut homo minimo negotio perdiſcat omnes diſciplinas liberales. Quod audio, vidiſti codicem? Vidi, ſed vidi tantum, quod non eſſet Doctoris copia. Quid continebat liber? Varias animantium formas, draconum, leonum, leopardorum, varioſque circulos, & in his deſcriptas voces partim græcas, partim latinas, partim hebraicas, aliaſque barbaricarum linguarum. Intra quot dies pollicebatur titulus diſciplinarum cognitionem? Intra quatuordecim... Noſti ne, quemquam per iſtam artem notoriam evaſiſſe doctum? Nequaquam; neque quiſquam alius vidit unquam, aut viſurus eſt, niſi poſteaquam viderimus, aliquem per Alchimiſticam evaſiſſe divitem*; & in fine: *Ego aliam artem notoriam non novi, quam curam, amorem, & aſſiduitatem*: quo Eraſmi teſtimonio recitato, concludit Thiers *in tract. de ſuperſtitione tom.* 1. *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 2. actum eſse de arte notoria ex ſola experientia, præter ea, quæ ex ſacra Theologia adverſus eam deſumi poſsunt.

CAPUT XLIV.

De Gratiis gratis datis, Fidei, ſanitatum, & operationis virtutum.

1 FIdes numerata inter Gratias gratis datas ab Apoſtolo, juxta nonnullos, eſt certiſſimus aſsenſus principiis Catholicæ Fidei, qui in Euangelico Doctore eſt præſumendus. Sententia hæc eſse videtur D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 111. *art.* 4. ubi de Fide, prout eſt Gratia gratis data, ait: *Oportet enim, quod ille, qui debet alium inſtruere in aliqua ſcientia, primo quidem ut principia illius ſcientiæ ſint ei certiſſima; & quantum ad hoc ponitur Fides, quæ eſt certitudo de rebus inviſibilibus, quæ ſupponuntur ut principia in Catholica doctrina*. Tum ſibi ſecundo loco opponit, Fidem numerari non poſse inter Gratias gratis datas, quandoquidem eſt Gratia gratum faciens: *Gratia gratis data diſtinguitur contra Gratiam gratum facientem; ſed Fides pertinet ad Gratiam gratum facientem, quia per ipſam juſtificamur, ſecundum illud Rom.*5. Juſtificati igitur ex Fide; *ergo inconvenienter ponitur Fides inter Gratias gratis datas, præſertim cum aliæ virtutes ibi non ponantur, ut Spes, & Charitas*. Sic autem reſpondet oppoſitioni: *Fides non numeratur inter Gratias gratis datas, ſecundum quod eſt quædam virtus juſtificans hominem in ſe ipſo; ſed ſecundum hoc, quod importat quamdam ſupereminentem certitudinem Fidei, ex qua homo fit idoneus ad inſtruendum alios de his, quæ ad Fidem pertinent. Spes autem & Charitas pertinent ad vim appetitivam, ſecundum quod per eam homo in Deum ordinatur*.

2 Alii putant, Fidem, prout eſt Gratia gratis data, eſse Fidem miraculorum, de qua idem Apoſtolus 1. *ad Corinth. cap.* 13. *v.* 2. *Si habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam*: cum enim hæc Fides miraculorum eſſe non poſſit Gratia gratum faciens, dicenda erit per conſequens Gratia gratis data. Sententia hæc quoque innititur doctrinæ D. Thomæ 2. 2. *qu.* 178. *art.* 1.

art. 1. , ubi , propoſita quæſtione , *Utrum ſit aliqua Gratia gratis data ad miracula facienda* ; ipſaque affirmando reſoluta , hoc ſibi quinto loco proponit argumentum : *Operatio miraculorum conſequitur Fidem vel facientis , ſecundum illud* 1. *ad Corinth.* 13. Si habuero omnem Fidem , ita ut montes transferam ; *ſive etiam aliorum , propter quos miracula fiunt* ; *unde dicitur Matthæi* 13. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum . *Si ergo Fides ponitur Gratia gratis data , ſuperfluum eſt , præter hoc ponere aliam Gratiam gratis datam , operationem ſignorum* . Sic autem oppoſitioni reſpondet : *Ad quintum dicendum , quod operatio miraculorum attribuitur Fidei propter duo ; primo quidem , quia ordinatur ad Fidei confirmationem ; ſecundo , quia procedit ex Dei omnipotentia , cui Fides innititur : & tamen , ſicut præter Gratiam Fidei neceſſaria eſt Gratia ſermonis ad Fidei inſtructionem , ita etiam neceſſaria eſt operatio miraculorum ad Fidei confirmationem* .

3 Alii per Fidem intelligunt conſtantiam in Fide . Alii per hanc Fidei Gratiam intelligunt , non ſimplicem Fidei aſſenſum , vel aliquam internam , & (ut loquuntur) intenſivam certitudinem ejus , ſed quaſi extenſivam perfectionem cognitionis Fidei quoad modum concipiendi , perſuadendi , & defendendi doctrinam Fidei non ſolum coram Tyranno Fidem impugnante , ſed quoties ſe offerat alia quælibet occaſio confitendi , vel proponendi Fidem altiori modo ad aliorum potiſſimum utilitatem . Alii denique volunt , Fidem , prout eſt Gratia gratis data , eſſe explicandam de Fide particulárium revelationum , quæ aliquibus ſæpe fiunt ob aliquam communem Eccleſiæ utilitatem : pertinent quippe tales revelationes ad aliquam Fidem , ſaltem privatam , quæ non poteſt eſſe , niſi Gratia gratis data .

4 Fuſe hæc legi poſſunt apud Suarez *tom.* 1. *de Gratia, prolegom.* 3. *cap.* 5. *num.* 9. *& ſeqq.* Cardinalis autem de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 19. *art.* 6. docet primò , Fidem , prout eſt Gratia gratis data , non eſſe habitum ſcientificum , ſeu peritiam , per quam quis poteſt alios Fidem docere ; quia vel hæc acquiritur labore & ſtudio , & Gratia gratis data eſſe nòn poteſt ; vel ſine labore & ſtudio acquiritur , & tunc erit quidem Gratia gratis data , non tamen Fidei , ſed ſermonis ſcientiæ , vel ſapientiæ , juxta ea quæ ſuperius dicta ſunt . Docet ſecundò , Fidem , prout eſt Gratia gratis data , non eſſe firmum aſſenſum , qui habetur circa res Fidei ; hic enim non reſpicit bonum aliorum , ſed bonum habentis . Docet tertiò , Fidem , quæ inter Gratias gratis datas ab Apoſtolo reponitur , non conſiſtere in peculiaribus revelationibus , quas Deus alicui communicat ; revelationes ſiquidem iſtæ non ſunt manifeſtatio Spiritus pro aliorum bono , quemadmodum requiritur in Gratia gratis data . Docet quartò , valde probabile eſſe , ut Fides , prout eſt Gratia gratis data , ſit fervor & conſtantia illa Fidei , quam Martyres exhibent coram Tyranno , juxta illud *Actor.* 5. *v.* 41. : *Ibant gaudentes a conſpectu Concilii , quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati* . Ex hac etenim conſtantia provenit utilitas Eccleſiæ , cum innumeri , Apoſtolorum & aliorum Martyrum viſa conſtantia , ad Fidem converſi ſint ,

Digitized by Google

ipſique Milites, carcerum Cuſtodes, & Judices exemplo commoti martyrium pari confeſſionis conſtantia ſubierint. Docet denique quintò, probabilius eſſe, ut Fides Gratia gratis data ſit ea, cujus virtute patrantur quædam miracula, fiducia videlicet in Deum ad impetrandum, quæque idcirco dicitur patrativa miraculorum. Probat autem Eminentiſſimus Auctor aſſertionem auctoritate S. Joannis Chryſoſtomi *homil. 29. in cap. 12. epiſt. 1. ad Corinth. (pag. 263. oper. tom. 10.)* ubi ſcribit explicans illud Pauli ſupra citatum: *Fidem non hanc dicens, quæ dogmata ſpectat; ſed Fidem ſignorum, de qua Chriſtus dicit*: Si habueritis Fidem, ut granum ſinapis, dicetis huic monti, tranſi hinc, & tranſibit. *Et hanc petebant Apoſtoli dicentes*: Adde nobis Fidem. *Hæc enim mater ſignorum eſt*. Probat etiam auctoritate Theodoreti *in eumdem locum* ita loquentis: *Fidem hic non hanc dicit communem, ſed illam, de qua paulo poſt dicit*: Etſi habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam. *Propter eam enim quæ tunc erat Infidelitatem, multa ejuſmodi miracula faciebant ad admirationem, per hæc illos deducentes ad veritatem*. Explicat deinde, quomodo Fides hæc ſit Gratia gratis data, cum ſit manifeſtatio Spiritus, & Eccleſiæ afferat utilitatem; multi ſiquidem ad Fidem ejus intuitu convertuntur, aliique in Fide confirmantur: concluditque, Gratiam hanc eſſe actualem quamdam Dei motionem, cum per actuale Dei auxilium, etiam ſecluſo habitu, omnia prædicta poſſint haberi.

5 Juxta hanc explicationem, Gratia Fidei fere unum & idem eſt cum Gratia ſanitatum, & operationis virtutum. Suarez *loc. cit. num. 16.* ait, Gratiam ſanitatum ſolum ſignificare, quod verbi proprietas præſefert, hoc eſt curationes mirificas a morbis corporis, & operationem virtutum omnia alia opera mirifica comprehendere, quæ ſupra naturam ſunt, & fiunt vel circa homines, vel circa alias res ſenſibiles. Eodem fere modo rem explicant Salmanticenſes *in arbore prædicamentali virtutum §. 17. ſub num. 166. tom. 3.* ubi, loquentes de Gratia miraculorum, hæc habent: *Dividitur autem in gratiam ſanitatum, ut cum miracula fiunt ad remedium noſtræ corporalis ſalutis & vitæ: & in operationem virtutum, ut cum ſolum manifeſtant Divinam omnipotentiam, eaque manifeſtatione Fidem confirmant*. Doctrina hæc eſt etiam D. Thomæ 2. 2. *quæſt. 178. art. 1.* ubi, propoſita jam ſupra indicata quæſtione, *Utrum ſit aliqua Gratia gratis data ad miracula facienda*, eaque (uti diximus) affirmando reſoluta, hoc ſibi quarto loco proponit argumentum: *Miraculoſa reparatio ſanitatis per Divinam virtutem fit; ergo non debet diſtingui Gratia ſanitatum ab operatione virtutum*. Oppoſitioni autem ita reſpondet: *Ad quartum dicendum, quod Gratia ſanitatum commemoratur ſeorſum, quia per eam confertur homini aliquod beneficium, ſcilicet corporalis ſanitatis, præter beneficium commune, quod exhibetur in omnibus miraculis, ut ſcilicet homines adducantur in Dei notitiam*. Fuſe & optime Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 4. diſput. 19. art. 7. & 8.* ubi ait, licet aliquando in ſacra Scriptura promiſcue ſumatur Gratia ſanitatum cum operatione virtutum, juxta illud *Actor. 19. v. 11. Virtuteſque non quaſlibet faciebat Deus per manum Pauli, ita ut etiam ſuper*

per languidos deferrentur a corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur; Gratiam nihilominus ſanitatum proprie eſſe facultatem, qua quis ante oculos Dei virtute curat morbos corporum; & operationem virtutum eſſe facultatem, per quam quis poteſt evidenter & ſenſibiliter operari magna miracula, quæ ad ſanationes corporum non pertinent.

6 Atque ex his ad alia tranſeuntes dicimus, dari in Eccleſia Gratiam miraculorum: Spiritus enim Sanctus Eccleſiæ ſuæ providit in his, quæ ſunt utilia ad ſalutem: quocirca, ſicuti notitia, quam quis divinitus accepit, in notitiam aliorum perducit per donum linguarum, & per Gratiam ſermonis; ita per operationem miraculorum ſermonem prolatum confirmat, ut fiat credibilis, juxta illud Marci *cap. ult. v.* 20.: *Et ſermonem confirmante ſequentibus ſignis*. Ita D.Thomas *loc. cit.*; quod ipſum bene proſequitur Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 178. *art.*1.: *Deus ſufficienter providet Eccleſia in iis quæ ſunt utilia ad ſalutem ſuorum: atqui ad Electorum ſalutem non illud ſolum pertinet, quod ſalutaris doctrina eis proponatur ſive per donum linguarum, ſive per Gratiam ſermonis, ſed etiam quod illa ſic confirmetur, ut fiat credibilis. Confirmatur autem convenienter per miracula: cum enim illi, coram quibus fiunt, vident ea fieri a ſolo Deo ſupra omnem naturæ creatæ facultatem, Divino munere adjuti, inducuntur ad ſupernaturalem veritatem, pro cujus confirmatione patrantur, amplectendam, & ſolidantur ad eam, quam ſunt amplexi, firmiter retinendam. Igitur ſicut ad Fidem Infidelibus proponendam opus eſt Gratia ſermonis, ita ad Fidei recens annuntiatæ confirmationem opus eſt miraculorum exhibitione.*

7 Gratia hæc miraculorum non eſt quippiam manens in anima per modum habitus: principium ſiquidem operandi miracula extendit ſe ad omnia quæ ſupra naturam fieri poſſunt; ideoque non aliud eſt, quam Divina omnipotentia, quæ nulli creaturæ, nullive puro homini communicari poteſt. Si enim virtus faciendi miracula ſemper adeſſet habentibus Gratiam miraculorum, ipſi ſemper facere poſſent miracula, quando vellent, quod utique falſum eſt. *Matthæi* 17. *v.* 18. Apoſtoli interrogant: *Quare nos non potuimus ejicere illum?* Chriſtus autem reſpondet *v.*20.: *Hoc autem genus Dæmoniorum non ejicitur, niſi per orationem & jejunium*. Rurſus Eliſeus non potuit ſuſcitare filium Viduæ per ſui baculi applicationem, uti habetur 4. *Regum* 4. Legi poteſt D. Thomas *quæſt.* 6. *de potentia art.* 4. Quare Gratia miraculorum in hoc conſiſtit, quod cum Deus alicui ipſam tribuit, interdum movet ejus mentem ad faciendum aliquid, quod conſequitur opus mirificum; interdum vero contactu alicujus rei ad ipſum pertinentis, interdum oratione, pia nominis ejus invocatione, locutione, aut aliquo ipſius externo actu utitur tanquam inſtrumento. Ita conceptis verbis Silvius *loc.cit.* Dictum eſt, miraculorum Gratiam per modum habitus nulli puro homini communicari: Chriſto quippe ut homini, ſeu humanitati ejus data eſt perpetua & conſtans operatio virtutum & miraculorum, quia libera ſua voluntate poterat miracula operari, quoties opportunum judicabat; & ad

hoc

Digitized by Google

hoc ſemper paratum habebat neceſſarium Divinitatis concurſum, etiamſi humanitati nulla eſſet qualitas permanens indita, quæ phyſicum principium eſset miraculorum; uti optime adnotavit Suarez *tom. 1. de Gratia*, *prolegom. 3. cap. 5. num. 17. & ſeqq.*

8 Addit Suarez, permanentem Gratiam, & frequentiam miraculorum in principio Eccleſiæ fuiſſe neceſſariam; juxta illud *Actor. 5. v. 12. & 14. Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe . . . Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum &c.*, & Marci *cap. 16. v. 20. Prædicaverunt ubique* (Apoſtoli) *Domino co perante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis*. Itaque ait S. Gregorius *homil 29. in Euangelia* (*col. 1571. tom. 1.*): *Sed hæc neceſſaria in exordio Eccleſiæ fuerunt; ut enim Fides creſceret, miraculis fuerat nutrienda*: item, eamdem Gratiam etiam hodie permanere in corpore Eccleſiæ, non quidem in certis ac definitis perſonis, ſed in iis, quibus talis actualis Gratia conceditur, quando & quomodo vult Spiritus Sanctus. D. Auguſtinus *de civit. Dei lib. 22. cap. 8.* poſtquam meminit miraculorum a Chriſto factorum, ſubjicit (*col. 663. tom. 7.*): *Nam etiam nunc fiunt miracula in ejus nomine ſive per Sacramenta ejus, ſive per orationes vel memorias Sanctorum ejus*. Et Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ lib. 5. cap. 1. & ſeqq.*, *ſign. 11.* magna & infinita propemodum recenſet miracula noſtris hiſce temporibus edita in propaganda ſancta religione; ut interim ſilentio prætereantur cetera antiquiora, de quibus ſancti Patres teſtes oculati fidem fecerunt, Irenæus videlicet *lib. 2. de hæreſ. cap. 66.* Chryſoſtomus *ſerm. 67.* Hilarius *lib. in Conſtantium Imperatorem*, Gregorius Nazianzenus *orat. 18.* Theodoretus *orat. 8. adverſus Græcos*, Hieronymus *in libro contra Vigilantium*.

9 Vulgatum eſt apud Theologos, Gratiam miraculorum eſſe Gratiam gratis datam, eamque idcirco nedum Juſtis, ſed etiam peccatoribus aliquando conferri: Duvallius *de ſuprema Romani Pontificis poteſtate in Biblioth. Max. Pontif. tom. 3. pag. 421.* Gonzal. *in cap. Audivimus, num. 9. de Reliq. & venerat. Sanctorum*, Majolus *in diebus canicularibus ad tit. Vaticinia pag. 534.* Theophilus Raynaudus *oper. tom. 15. in heteroclit. ſpiritual. num. 12. & ſeqq. pag. 265.* Contelorius *de Canonizat. SS. cap. 20. num. 5. & ſeqq.*, Rocca *eod. tract. cap. 9.* aliique paſſim. In ſuperiori *cap. 42. num. 5.* relata ſunt verba Chriſti Domini *cap. 7. Matth.*, dicentis, ſe non noſſe eos, qui iniquitates operati ſunt, licet in nomine ſuo prophetaſſent, & Dæmonia ejeciſſent, & virtutes multas feciſſent; necnon Apoſtoli *1. ad Corinth. 13.* dicentis, ſe nihil eſſe ſine Charitate, etiamſi Fidem habuiſſet, per quam montes transferret. Additur modo explicatio Eſtii *in comment. ad dictum locum v. 2.* ita loquentis: *Nam ſane ſicut Apoſtolo nulla repugnantia eſt, aliquem linguarum, aut prophetiæ dono, aut notitia myſteriorum, atque ſcientia excellere, quæ ſuperius nominata ſunt, aut in egenos eſſe profuſum, aut corpus ſuum flammis tradere pro Chriſti nomine, quæ poſtea nominantur, & Charitatem non habere; ita nihil repugnat, ex ejuſdem Apoſtoli mente, ut quis habeat Fidem, qua montes transferat, & Charitatem non habeat.*

10 Di-

10 Dices: Si etiam a peccatoribus fieri poſſunt miracula, miracula non erunt neceſſaria in judicio Beatificationis Servorum Dei, & in judicio Canonizationis Beatorum. At facilis eſt reſponſio: tum quia licet Gratia miraculorum aliquando peccatoribus collata ſit, & poſſit conferri; plerumque tamen Juſtis tantum, & Sanctis communicatur, uti animadvertit Suarez *de Gratia tom.*1. *prolegom.*3. *cap.*4. *num.*11. tum quia in judicio tum Beatificationis, tum Canonizationis non aſſumitur examen miraculorum, niſi prius de virtutibus in gradu heroico conſtiterit, aut de martyrio; quemadmodum adnotavit Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*8. *cap.*1. *pag.* 569. & bene explicat Arauxo *in deciſ. moral. tract.*3. *quæſt.*23. *n.*24. ubi hæc habet: *Igitur præcipue ex virtutibus heroicis, concomitanter vero & ſecundario ex privatis viſionibus & miraculis ad nominis invocationem patratis, ſumitur efficax teſtimonium ſanctitatis illius, qui albo Canonizandorum eſt adſcribendus, ut hic verum habeat tritum axioma: Singula quæ non proſunt, ſimul collecta juvant.*

11 In prima hujus noſtri Operis editione *in hoc cap.*44. *lib.* 3. multa alia expoſuimus de miraculis, quæ fieri poſſunt etiam a peccatoribus. In ſecunda autem, & in hac tertia ejuſdem noſtri Operis editione opportunius eſſe exiſtimavimus ea ad quartum tomum transferre, ubi agetur de miraculis, quæ facta eſſe dicuntur ab Infidelibus, & Hæreticis; cum materiæ ſeries & ordo id expoſcere videantur.

CAPUT XLV.

De Gratia gratis data Prophetia.

1 Prophetia eſt futurorum præcognitio: at aliquando extenditur ad præterita, quorum nec memoria, nec certa ſigna extabant, & ad præſentia loco diſtantia & occulta, & ad internas cordium cogitationes, ita ut Propheta ſit, qui divinitus cognoſcit ea, quæ longe diſtant a ſenſu & naturali cognitione hominum, & ea poteſt manifeſtare. Quocirca Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſas Beatificat. & Canonizat. tract.*3. *cap.*3. *art.*2. *§.*4. *num.*45. ita Gratiam gratis datam prophetiæ deſcribit: *Prophetia eſt Gratia, qua mediante quis poteſt certo cognoſcere & manifeſtare ea, quæ cognoſcere aliàs non poſſet abſque actuali revelatione particulari Dei in illis circumſtantiis, in quibus illa cognoſcit, ſive ſint futura, ſive præterita, ſive abſentia, & occulta præſentia, aut ſecreta cordium, & interna cogitationes.* Quod recte proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.*2. & adhærent Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.*4. *cap.*1. *quæſt.*1. *per tot.*, & *ſignanter in §. Dixi tertiò*, Philomarinus *in tract. de revelationibus tract.*1. *cap.*1. *ſect.* 5. Torreblanca *de magia lib.*1. *cap.*1. *de prophetia a num.* 34. *uſque ad num.* 52. Cardinalis Bona *de diſcretione ſpirituum cap.* 17. *num.*2. & Cardinalis Gottus *tertio libro de veritate religionis Chriſtianæ cap.*11. *§.*1. Prophetiam autem eſſe futurorum præcognitionem, deſumitur *ex* 1. *epiſt.*

Digitized by Google

epiſt. Petri *cap.* 1. *v.* 10. *De qua ſalute exquiſierunt atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis Gratia prophetaverunt, ſcrutantes, in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti, prænuntians eas, quæ in Chriſto ſunt, paſſiones, & poſteriores glorias, quibus revelatum eſt.* Item, prophetiam aliquando extendi ad præterita, quorum nec memoria, nec certa ſigna extabant, comprobatur ex illo *Joan.* 4. *v.* 18. ubi Salvator dicit Samaritanæ: *Quinque enim viros habuiſti, & nunc, quem habes, non eſt tuus vir.* Reſpondit quippe mulier *v.* 19.: *Domine, video, quia Propheta es tu.* Et pergens ad civitatem clamat *v.* 29.: *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci.* Denique, prophetiam extendi ad præſentia loco diſtantia & occulta, & ad internas cordium cogitationes, demonſtratur ex illo Phariſæi *Luc.* 7. *v.* 39. Cum enim Mulier peccatrix ad Jeſum acceſſiſſet comedentem in domo Phariſæi, & ſtans retro lacrymis cœpiſſet rigare ejus pedes, Phariſæus intra ſe dixit: *Hic, ſi eſſet Propheta, ſciret utique, quæ & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.* Dictum eſt etiam, Prophetam divinitus cognoſcere; Iſaiæ quippe 41. *verſ.* 23. legitur: *Annuntiate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis vos.* Et *epiſt.* 2. S. Petri *cap.* 1. *v.* 21. *Non enim voluntate humana, allata eſt aliquando prophetia, ſed, Spiritu Sancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.* Quo pertinet illud Caſſiodori *in præfat. ad Pſalm. cap.* 1. (*oper. tom.* 2. *pag.* 3.) ubi ſic deſcribit prophetiam: *Prophetia eſt aſpiratio Divina, quæ eventus rerum aut per facta, aut per dicta quorumdam, immobili veritate pronuntiat.*

2 Propheta ergo eſt, qui aut futura prænuntiat, aut præterita, vel præſentia patefacit ceteris abſcondita, quamvis communiter, & ut plurimum prophetia ad futurorum prænuntiationem reſtringatur. S. Thomas 2. 2. *quæſtion.* 171. *art.* 3. docet, propheticam cognitionem ea omnia comprehendere, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, triplicemque eorum eſſe gradum: unum eorum, quæ ſunt procul a cognitione unius hominis, ſed non a cognitione omnium hominum; aliquis enim homo ſenſu cognoſcit quæ ſunt ſibi præſentia ſecundùm locum, quæ tamen alius humano ſenſu, utpote ſibi abſentia, non cognoſcit: ſecundum gradum eſſe eorum, quæ excedunt univerſe cognitionem omnium hominum, non quia natura ſua cognoſci non poſſint, ſed propter defectum cognitionis humanæ, ſicut eſt ex. gr. myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis: ultimum demum gradum eſſe eorum, quæ ſunt procul ab omnium hominum cognitione, quia in ſe ipſis non poſſunt cognoſci, ut contingentia futura, quorum veritas non eſt determinata: concluditque, quia quod eſt univerſe & per ſe, potius eſt eo, quod eſt peculiariter & per accidens, ad prophetiam maxime proprie pertinere revelationem eventuum futurorum, & affert illud S. Gregorii *ſuper Ezechielem* (*lib.* 1. *hom.* 1. *tom.* 1. *col.* 1173.): *Quia cum ideo prophetia dicta ſit, quod futura prædicat; quando de præterito, vel præſenti loquitur, rationem ſui nominis amittit.* Quod late proſequitur Dominicus Gravina D. Thomæ diſcipulus in opere, cui titulus, *Lapis Lydius*, *lib.* 2. *de viſione prophetica cap.* 25. Pater Nicolaus

Nicolaus Baldellus Cortonenſis Societatis Jeſu Theologus, qui in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jeſu appellatur *Vir egregie doctus*, duoſque edidit Theologiæ moralis libros, editurus tertium quoque jam paratum, niſi fato præreptus fuiſſet; dum erat in humanis, fuit magiſter ſpiritalis cujuſdam *Arſiliæ Altiſſimi viduæ Tiburtinæ*, quæ anno 1643. mortua eſt non ſine fama ſanctitatis. Poſt ejus obitum Baldellus notitiam virtutum ipſius, & Gratiarum gratis ei a Deo datarum narrationem ſcripto expoſuit Patri Mutio Vitelleſco tunc Societatis Jeſu Præpoſito Generali. Narratio prædicta Romæ inter manuſcripta Patrum Societatis Jeſu ſervatur: cumque ejus exemplar ab ipſis Patribus magna cum humanitate Nobis dono datum ſit, dum Romæ morabamur, pleraque ex eo in re præſenti deſumemus, allatis ipſis Auctoris verbis: *Deveſi dunque ſapere, che ſebbene la profezia ſi ſtende a tutto quello che può manifeſtarſi col lume Divino, in che s' appoggia, o queſto ſia qualche miſterio ſoprannaturale, o coſa già paſſata, o preſente, o da avvenire, ma occulta a chi profeta, come inſegna S. Tommaſo nella* 2. 2. *queſtion.* 171. *art.* 3.; *e ſebbene il vocabolo di profetare, che vien derivato dal veder di lontano, ſi può accomodare a tutto quello, che ſi vede, e per ſe ſteſſo dovrebbe non eſſer veduto, come lontano da chi lo vede, come inſegna il medeſimo al luogo citato art.* 1.; *contuttociò particolarmente ſi dice eſſer Profeta, chi intende e predice le coſe future, e che ſon lontane inquanto al tempo. E la profezia, come ſoggiugne il medeſimo, e San Gregorio nell' omel.* 1. *in Ezech., quando parla di coſe paſſate, o preſenti, benchè occulte, perchè non ſono lontane di tempo, perde il nome di profezia.*

3 Prophetia conſiſtit in cognitione, & in cognitorum manifeſtatione. Et cognitio quidem ſuapte natura præmittitur; nemo enim poteſt de aliqua re loqui, niſi eam agnoſcat: ſed, cum Gratiæ gratis datæ ſint manifeſtationes Spiritus in aliorum utilitatem, hinc fit, ut in prophetia cognitioni ſuperaddatur manifeſtatio, juxta Divum Thomam 2.2. *cit. quæſt.* 171. *art.* 1. quinimmo in ratione Gratiæ gratis datæ manifeſtatio præcellere dicenda eſt cognitioni, veluti late oſtendit Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 19. *art.* 9. *§.* 1. Juxta eumdem S. Thomam *loc. cit. art.* 2. cum prophetia pertineat ad cognitionem, quæ ſupra naturalem rationem eſt, conſequens eſt, ut ad prophetiam requiratur quoddam lumen intellectuale excedens lumen naturale rationis, juxta illud Michææ 7. *v.* 8. *Cum ſedero in tenebris, Dominus mea lux eſt*. Quapropter Prophetarum cognitio, ſi conſideretur ex parte Dei, continet quodammodo Divinam & increatam actionem, quæ *revelatio*, ſeu *locutio Dei* appellatur: ſi vero eadem prophetia conſideretur ex parte Prophetæ, hoc eſt quatenus ab ejus intellectu, medio prædicto lumine, vitaliter elicitur, ibique manet, dicitur *viſio*, & *auditio*, juxta varios reſpectus ad Deum ut revelantem, & ut loquentem; quod recte explicant Salmanticenſes *tom.* 3. *curſ. Theolog. in arbore prædicamentali §.* 17. *ſub num.* 170.

4 Porro, ut Propheta cognoſcat, opus eſt, ut ejus intellectui ea repræſententur, quæ debet cognoſcere, & aliis manifeſtare: hæc autem re-

præſentatio triplici modo fieri poteſt. Primo ſecundum exteriorem ſenſus perceptionem, ut ſi oculis corporeis aliqua ſpectacula appareant, vel auribus voces percipiantur, & inde ſpecies tranſeant ad imaginationem & intellectum. Exemplum eſt in Daniele, qui vidit ſcripturam parietis, uti legitur *Daniel.* 5. Secundo modo per ſenſum internum, quando etſi foris nihil apparuerit, aliqua imaginationi repræſentantur, & inde tranſeunt ad intellectum, ſive hoc contingat, infundente Deo imaginationi novas omnino ſpecies, quarum objecta neque oculus vidit, neque auris audivit; ſive novo modo ordinando, quæ in ea per habitum exiſtunt a ſenſibus acceptæ. Exemplum eſt in Jeremia, qui vidit ollam ſuccenſam a facie Aquilonis, uti habetur 1. *Jeremiæ*. Tertio modo ſecundum repræſentationem omnino intellectualem, cum Deus ſine motu & ope ſenſuum internorum vel externorum novas ſpecies intelligibiles in intellectu producit, vel antiquas a ſenſibus acceptas ita modificatur atque diſponit, ut ſine opera phantaſmatum veritatem intelligibilem repræſentent; uti late oſtendit D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 173. *art.* 2. Cumque cognitio eo ſit perfectior, quo magis a ſenſibus abſtrahitur, hinc fit, ut perfectiſſimus gradus prophetiæ ſit tertius, in quo cum ſenſu nulla eſt communicatio; medius ſit, de quo ſecundo loco habita eſt mentio; & infimus de quo primo loco locuti ſumus; ut idem S. Doctor proſequitur 2. 2. *quæſt.* 174. *art.* 2. *&* 3. Addunt Salmanticenſes *loc. cit. num.* 171. non eſſe hujuſmodi gradus ita diſtinguendos, quaſi ſecundum aliquem eorum ipſa Prophetæ cognitio conſiſtat in ſola ſenſatione externa, vel interna; ſemper enim pertingere debet uſque ad judicium intellectus; ſed diſtinguendos eatenus, quatenus in ſupremo cognitio intellectualis non ducit originem a ſenſibus, neque ab illis dependet, ſed magis ab intellectu ad ſenſus redundat; quando in aliis duobus cognitio & repræſentatio originem trahunt a ſenſibus vel ſimul internis, vel ſimul externis, a quibus proinde dependent & denominantur. Concordat Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 19. *art.* 9. *§.* 2. ubi ait, frequentius Deum revelare Prophetis per Angelos, quæ manifeſtare debent, non forma ſenſibili ſenſui externo, ſed per ſpeciem ſenſibilem ſenſui interno, ſeu phantaſiæ ac imaginationi, vel per ſpeciem intelligibilem intellectui tantum, & non ſenſui; additque, ſi locutio ſit pure intellectualis, ita ut phantaſia nihil operetur, objecta debere fieri præſentia per ſpecies intelligibiles, alioquin nec intelligi, nec cognoſci poſſent; ſeque ignorare, an id umquam acciderit, ut ſcilicet per ſolas ſpecies intelligibiles, & per ſolam locutionem intellectualem Deus per ſe immediate, vel per Angelos Prophetis locutus ſit, ea revelando quæ manifeſtare debebant: ſubjicitque Cardinalis Bona *in cit. tract. de diſcret. ſpirit. cap.* 17. *num.* 3. adhuc diſceptari inter Scholaſticos & Myſticos, an detur, vel dari poſſit in hac vita mortali pura viſio intellectualis abſque interventu phantaſmatum.

5 Prophetica revelatio fit per Angelos, cum, juxta illud ad Romanos 13. *v.* 1. *Quæ autem ſunt, a Deo ordinatæ ſunt*, Divinitatis ordo habeat, ut in-

ut infima per media diſponat, Angeli autem medii ſint inter Deum, & homines. Quapropter illuminationes & revelationes Divinæ, & ſic prophetica cognitio, quæ fit per illuminationem & Divinam revelationem, ad homines deferuntur per Angelos, quibus agentibus ut Dei miniſtris, prophetica revelatio, licet eorum miniſterio fiat, Divina dicenda eſt, juxta eumdem S. Doctorem 2. 2. *quæſt.* 172. *art.* 2. Hinc *Geneſ.* 16. Angelus loquitur ad Agar; *Geneſ.* 19. Angeli Lot alloquuntur; & *Geneſ.* 22. *verſ.* 16. Angelus loquitur ad Abraham: *Quia feciſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum*; & *Luc.* 1. *v.* 19. Angelus apparuit Zachariæ inquiens: *Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare*; idemque Gabriel ad Beatiſſimam Virginem miſſus, ei altiſſima Incarnationis & Redemptionis myſteria revelavit. Multa alia ſimilia exempla collecta legi poſſunt a Petro Joanne Olivario in ſuo tractatu de prophetia, & ſpiritu prophetico *tit. de Angelica prophetia*; ubi poſt plura ait: *Nemo eſt igitur qui neget prophetiam eſſe Angelicam, & illam quidem veriſſimam. Immo ſunt qui exiſtimant, univerſam prophetiam, medio Angelo, eſſe inſpiratam*. Alibi facta eſt mentio Hieronymi Savonarolæ Ordinis Prædicatorum. Aſſertas ejus virtutes, & ſanctitatis opinionem, nullo a Nobis prolato judicio, reliquimus in eo ſtatu, in quo ſunt: & juſtitiam ſententiæ, qua morte multatus eſt, admiſimus. Longe poſt ejus obitum controverſia excitata eſt de operibus ab eo conſcriptis. Damnatus fuit ejus liber *de veritate prophetica*; ſed perſtat adhuc aliud opus ipſius minime condemnatum, videlicet *Compendium revelationum*; ut in præfatione vitæ ipſius *auctore Jo. Franciſco Pico*, Pariſiis edita anno 1674. legitur. In citato *autem compendio revelationum tom.* 1. *pag.* 224. ita ſcripſit: *Notandum eſt autem, quod has exteriores apparitiones necnon imaginarias, Deus Angelico miniſterio efficit, ut inquit Sanctus Dionyſius in libro de cæleſti hierarchia, quia quicquid a Deo eſt, ordinate procedit, juxta illud Apoſtoli*: Quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt. *Ordo autem Divinæ ſapientiæ eſt, diſponere infima per media, & media per ſuprema. Cum igitur inter Deum & hominem Angeli medii ſint, ab ipſo Deo illuminationes propheticæ per Angelicos Spiritus ſubminiſtrantur, qui non tantum ad diverſas apparitiones interius phantaſiam illuſtrant & commovent, ſed etiam intrinſecus Prophetas alloquuntur. Quibus etiam ſæpenumero exterius ſe in humana figura exhibent, futura prænuntiantes, & de multis peragendis eos inſtruentes*. Cardinalis de Lauræa *loc. cit.* §. 2. ait, non repugnare, ut Deus ipſe per ſe loquatur Prophetæ, docens eum illa quæ debet manifeſtare, Prophetam ſcilicet alloquendo, ſicut alius homo cum Propheta loqueretur, vel ei apparendo ſub forma hominis, juxta illud Iſaiæ *cap.* 6. *v.* 1.: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum . . . Seraphim ſtabant ſuper illud, ſex alæ uni, & ſex alæ alteri &c. Regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua &c. Et audivi vocem Domini dicentis: Vade, &*

Digitized by Google

dices populo huic. Idemque Eminentiſſimus Auctor admittit, Deum regulariter Prophetas allocutum, & nunc etiam alios alloqui per Angelos, ea revelando quæ debent prædicere, ſeu manifeſtare: quod recte exornat Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. cit. lib. 4. cap. 1. quæſt. 1. §. Solet ut plurimum*; idemque, allegato S. Gregorio *in lib. 28. moral cap. 2.*, docet Cardinalis de Turrecremata *in prologo ad revelationes S. Birgittæ cap. 4.*: *Sciendum, inquit, quod duobus modis loquutio Divina dicitur. Aut per ſemetipſum namque Dominus loquitur; aut per creaturam Angelicam, ejus ad nos verba formantur &c. Niſi enim Angeli quædam interna nunciantes ad tempus ex aere corpora ſumerent, exterioribus profecto noſtris obtutibus non apparerent*; & ſequitur Torreblanca *de magia lib. 1. cap. 1. de prophetia num. 40.*: *Solet Deus hanc virtutem, mediatore Angelo, hominibus inſpirare, in aſſumpto ſcilicet corpore, vel apparitione tantum ſpirituali &c. Sed ex eo negandum non eſt, poſſe Deum, ſi velit, ipſum immediate hominis mentes illuſtrare*.

6 Dividitur prophetia multipliciter; vel ex parte luminis; vel ex parte objecti, ſive rei cognitæ; vel ex parte medii, ſcilicet ſpecierum, quibus fit repræſentatio; vel ex parte modi cognitionis. Ex parte luminis dividi poteſt in perfectam, & in imperfectam. Prima eſt, per quam certo cognoſcitur non modo res revelata, ſed ipſa revelatio; & cognoſcitur, Deum eſſe qui revelat; & hæc ſola dicitur abſolute & ſimpliciter *Prophetia*: per ſecundam vero, quamvis aliqua veritas nota fiat, non tamen ita certo, neque ſatis percipitur, a quo fiat revelatio, & utrum ſpiritus propheticus, an proprius loquatur; & hæc vocatur *Inſtinctus propheticus*, cui ex modo, quo fit, non repugnat, falſum ſubeſſe. Ex parte objecti cogniti dividitur in prophetiam comminationis, præſcientiæ, & prædeſtinationis. Prima eſt, per quam Deus revelat aliqua futura, quæ cognoſcit non in ſe ipſis, vel in aliquo decreto abſoluto, ſed in ordine ſuarum cauſarum, & in decretis conditionalibus, quæ poſſunt per alia decreta abſoluta impediri: quare ſenſus revelationis non eſt, talia abſolute futura eſſe, ſed ſolum fore ex vi cauſarum ad eam determinatarum, in quo clauditur hæc conditionalis, *Niſi deſuper impediantur*; quamvis Prophetæ ſæpe prædictam conditionalem non explicent, ſed videantur loqui abſolute. Secunda eſt, per quam Deus revelat futura dependentia a libero arbitrio creato, quæ videt præſentia in æternitate. Tertia eſt, cum revelat, quæ ipſe duntaxat facturus eſt, cernitque præſentia in æternitate, & in decretis abſolutis. Ex parte medii, ſeu ſpecierum, quibus revelata repræſentantur, dividitur prophetia in intellectualem, imaginariam, & corporalem, juxta ea quæ ſupra dicta ſunt. Ex parte denique modi cognitionis, dividitur in eam, quæ fit abſque alienatione a ſenſibus, quæ retinet commune nomen prophetiæ, & in eam, quæ fit cum tali alienatione a ſenſibus, quæ vocatur *Raptus*, de quo infra.

7 Adducta in paragrapho præcedenti conceptis verbis legi poſſunt apud Salmanticenſes *loc ſupra cit. num. 173. & ſeqq.*, quorum aſſertiones in

in omnibus & per omnia ſunt uniformes doctrinæ D. Thomæ *in* 2.2. *Quæſt.* enim 173. *artic.* 4. quærit, utrum Prophetæ ſemper cognoſcant ea, quæ prophetant; & reſpondet, veros Prophetas, quorum mens divinitus illuſtratur, non ſolum cognoſcere, quæ ſibi revelantur, ſed etiam cognoſcere, ea a Deo ſibi revelari, juxta illud 2. *Regum* 23. *vers.* 2. *Spiritus Domini locutus eſt per me &c.* Idem S. Doctor *quæſt.* 174. *art.* 1. explicat diviſionem prophetiæ in prophetiam prædeſtinationis Dei, præſcientiæ, & comminationis: *& cit. quæſtion.* 173. *art.* 3. propoſita quæſtione, utrum viſio prophetica ſemper fiat cum abſtractione a ſenſibus, docet non fieri abſtractionem a ſenſibus, quando aliquid repræſentatur menti Prophetæ per ſpecies ſenſibiles; nec opus eſſe, ut fiat alienatio a ſenſibus exterioribus, cum mens Prophetæ illuſtratur intelligibili lumine, aut formatur intelligibilibus ſpeciebus, ſed abſtractionem a ſenſibus neceſſariam eſſe, quando fit revelatio prophetica ſecundum formas imaginarias. Suarez *in tractatu de Fide diſput.* 8. *ſect.* 4. late oſtendit, actum prophetiæ debere eſſe certam cognitionem non tantum rerum revelatarum, ſed etiam ipſius revelantis, ita ut eam recipiens poſſit certum judicium ferre, Deum eſſe qui ſibi revelat, & per conſequens poſſit diſcernere, quid ſpiritu Divino, quid vero humano ipſe loquatur, cum non poſſit eſſe judicium certum & firmum rei revelatæ, niſi eadem firmitate & evidentia judicetur, Deum eſſe revelantem. Quare, cum Prophetæ affirmabant res ſibi revelatas, affirmabant etiam, Deum ſibi revelare, juxta illud, *Hæc dicit Dominus*; aut, *Sermo Domini factus eſt*; aut, *In veritate miſit me Dominus ad vos*: additque, hæc procedere in cognitione vere prophetica, non autem in illa, quæ dicitur eſſe ex inſtinctu prophetico, cum poſſit Spiritus Sanctus movere hominem interdum ad aliquid judicandum, ita tamen ut certo nequeat cognoſcere, an inſtinctus ille ſit a Spiritu Sancto; & tunc, cum judicium certum non ſit, neque vera erit prophetia. Item de cognitione vere prophetica ſcribit Savonarola (*in cit. compend. revelation. pag.* 223.): Deus *quoddam lumen ſupernaturale Prophetæ infundit, quod eſt quædam participatio ſuæ æternitatis. Ex quo in revelationibus idem Propheta duo diſcernit, id eſt & quod ipſa revelata vera ſunt, & quod a Deo proveniunt. Tantæ vero efficaciæ eſt hoc lumen, quod de duobus prædictis ita certum facit Prophetam, ſicut lumen naturale certos reddit Philoſophos de veritate primorum principiorum, & quemlibet hominem, quod bis duo ſunt quatuor.* Cui adhæret Torreblanca *cit. oper. de magia lib.* 1. *cap.* 1. *de prophetia num.* 54.

8 Subjectum prophetiæ ſunt Angeli boni, dæmones, viri, mulieres, pueri, Ethnici, ſeu Gentiles; nec in homine, ut ſit ſubiectum prophetiæ, aliqua naturalis diſpoſitio requiritur, dummodo intellectu & ſenſu polleat aptis ad manifeſtandum ea, quæ Deus ſibi revelavit; bonitas autem morum quamvis multum conferat ipſi prophetæ, tamen non eſt ei obſolute neceſſaria, ut habeat donum prophetiæ. De Angelo res eſt manifeſta: Angeli enim ſua naturali perſpicacitate, futura libera & contingentia prænoſcere non

Digitized by Google

non poſſunt, nec cognoſcere valent præterita, quorum non perceperunt præſentiam, quæque nullum ſui reliquere veſtigium, uti contra Durandum communiter docent Theologi, neque ſecreta cordis alterius ſive hominis, ſive Angeli. Quando ergo Deus Angelo revelat futura, præterita, aut præſentia, ut homini ex. gr. manifeſtet, juxta ea quæ ſupra dicta ſunt, Angelus Propheta fit. Plura ex Divino Textu collecta ſunt teſtimonia a Petro Joanne Olivario *in tract. de prophetia, & ſpiritu prophetico*, ubi de hujuſmodi prophetia ait: *Quare hoc genus prophetiæ ſublimius eſt, atque excelſius omnibus aliis; nobilior enim prophetia eſt nobilioris creaturæ.* Ad Dæmonem quod attinet, licet ille certo non poſſit futura prædicere, nihil tamen obſtat, quin Deus eo uti poſſit, ut manifeſtet futura, præterita, & præſentia, licet occulta. Idcirco *Luc.* 8. *v.* 28. Dæmon ille, ut vidit Jeſum, procidit ante illum, & exclamans voce magna dixit: *Quid mihi, & tibi eſt, Jeſu Fili Dei altiſſimi? Obſecro te, ne me torqueas. Præcipiebat enim ſpiritui immundo, ut exiret ab homine.* De mulieribus, & pueris exempla extant in ſacro Textu: Maria quippe ſoror Moyſi appellatur Propheteſſa, Anna Samuelis mater prophetiæ dono prædita fuit, Eliſabetha Joannis Baptiſtæ mater ex Dei revelatione Mariam Dei genitricem agnovit & confeſſa eſt, & quatuor Virgines Philippi Diaconi filiæ prophetabant. Et quod attinet ad pueros, Samuel puer a Domino vocatus audivit ab eo, quæ erat prædicturus in perniciem Heli Sacerdotis, & filiorum, & totius domus ejus; proindeque dicitur 1. *Reg.* 3. *v.* 20. *Et cognovit univerſus Iſrael a Dan uſque Berſabee, quod fidelis Samuel Propheta eſſet Domini:* & Daniel, qui erat unus de tribus pueris, quos pro ſuo famulatu Nabuch delegerat, intelligentiam viſionum & ſomniorum a Deo recepit, & Regi declaravit ſomnium & viſionem, uti habetur *in ejus libro cap.* 1., *cap.* 3., *& cap.* 4. Demum Balaam, qui erat Gentilis, rogatus a Balac Rege, ut malediceret populo Iſraelitico, noluit id facere, ſed ei benedixit; Rege autem conquerente, cur benedixiſſet, dixit (*Numer.* 24. *v.* 13.): *Si dederit mihi Balac plenam domum ſuam argenti & auri, non potero præterire ſermonem Domini Dei mei.* Et poſt hæc prædixit adventum Meſſiæ *v.* 17. *Orietur Stella ex Jacob, & conſurget Virga de Iſrael, & percutiet Duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth.*; & *v.* 19. *De Jacob erit, qui dominetur, & perdat reliquias civitatis*: & tandem prædixit vaſtationem Aſſyriæ, & Palæſtinæ per Romanos futuram, quemadmodum legitur *in lib. Numer.* 24. Ex D. Thoma hæc fere omnia deſumpta ſunt 2. 2. *quæſt.* 172. *art.* 6., & late proſequuntur Suarez *in cit. tract. de Fide diſput.* 8. *ſect.* 7. Cardinalis de Lauræa *in cit. diſput.* 19. *art.* 9. *§.* 3. & Cardinalis Gottus *de vera religione tom.* 3. *cap.* 11. *§.* 2. *num.* 6. S. Thomas *loc. cit.* ut ſuadeat, Gentiles eſſe prophetiæ capaces, Sibyllarum utitur exemplo, quæ diſerte myſteria Trinitatis, Incarnationis Verbi, Vitæ, Paſſionis, & Reſurrectionis Chriſti, & ejus miracula memorarunt; quibuſque, licet Gentilibus, & feminis, prophetiæ donum a Deo datum fuiſſe in præmium virginitatis, autumat S. Hieronymus *lib.* 1. *adverſus Jovinianum num.* 41. *col.* 306. *tom.* 2. ubi ait: *Quid refe-*

referam Sibyllas, Erythræam, atque Cumanam, & octo reliquas? Nam Varro decem fuiſſe autumat, quarum inſigne virginitas eſt, & virginitatis præmium divinatio. Eodem utitur exemplo Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 248. Suarez autem illud rejicere videtur, cum ſatis ſibi non conſtare dicat, quales fuerint Sibyllæ. At, cum Sibyllarum oracula ab antiquis Patribus, & Auctoribus Eccleſiaſticis laudentur, licet non omnia, quæ octo libris Sibyllinis, qui extant *tom.* 8. *Biblioth. Patrum*, continentur, tanquam genuina habenda ſint, abſonum eſſet ea quæ a ſanctis Patribus & Auctoribus Eccleſiaſticis priorum ſæculorum laudantur, & in quibus ponunt firmiſſimum præſidium Chriſtianæ religionis adverſus Ethnicos, inter apocrypha amandare, uti late oſtendunt Natalis Alexander *in hiſtor. Eccleſ. ſæculi* 1. *cap.* 12. *art* 17. & *in diſſert.* 1. *ejuſdem ſæculi*, & Cardinalis de Aguirre *in Theologia S. Anſelmi tom.* 2. *diſputation.* 53. *ſect.* 1. *& ſeqq.* Caſaubonus veritati horum oraculorum Sibyllinorum refragatus eſt. Blondellus hoc ipſum latiſſime præſtare conatus eſt. At Eudemon Joannes *lib.* 1. *pro Baronio cap.* 5. oppoſita ſtrenue conſutavit; & contra Blondellum Joannes Caſerius laudatus a Daniele Huetio *in demonſtrat. Evang.* 9. §. 10. feliciter pugnavit, & ex ipſis Sectariis Iſaacus Voſſius *lib. de Sibyllinis oraculis* in hac parte receſſit a parente ſuo Gerardo Voſſio, qui in opere *de Poetis Græcis cap.* 2. prædicta oracula contendit eſſe ſuppoſititia: quod quidem ex parte tanquam verum admittitur, prout carmina Sibyllarum extant a multis jam ſæculis interpolata: ſed id tamen non impedit, ne plurima illorum, & præſertim a primis Patribus laudata, germana ſint, & nullatenus apocrypha.

9 Jam vero, ut reliqua perſequamur, de quibus ſupra ſermo habitus eſt, S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 172. *art.* 3. quærit, utrum ad prophetiam requiratur diſpoſitio naturalis; item *art.* 4. utrum bonitas morum requiratur ad prophetiam. Porro quod attinet ad primam quæſtionem, docet, ſicuti prophetia eſt ex inſpiratione Divina, & Deus, qui eſt cauſa univerſalis in agendo, non præſumit materiam, nec aliquam materiæ diſpoſitionem, ſed poteſt ſimul & materiam & diſpoſitionem & formam inducere, ita eum poſſe ſimul animam creare, & in ipſa creatione eam diſponere ad prophetiam, & dare ei gratiam prophetandi. Quocirca Gravina in opere, cui titulus *Lapis Lydius, (lib.* 2. *de viſione prophetica pag.* 236.)*: Loquendo vero de ſupernaturali prophetia, non requiritur ulla diſpoſitio, niſi quantum ad uſum. Quod non requiratur diſpoſitio in introductione prophetiæ, probatur, quia auctor & cauſa efficiens prophetiæ eſt Deus. Deus autem in productione cujuſcumque formæ non exigit materiam diſpoſitam, nec indiſpoſitam impedit, cum poſſit ſimul & ſemel diſpoſitionem cauſare, & formæ introductionem, ut patet in ſuſcitatione mortui*. Pro quo etiam facit illud S. Gregorii M. *homil.* 30. *in Evangelia num.* 8. *col.* 1580. *tom.* 1., ubi ſcribit: *Implet namque* (Spiritus Sanctus) *citharœdum puerum, & Pſalmiſtam facit. Implet paſtorem armentarium, ſycomoros vellicantem, & Prophetam facit*. Quod ſi ſuperaddatur, Deum dignatum eſſe communicare donum prophetiæ hominibus omnis ætatis & ſexus, ducto argu-

mento

mento a poſteriori, unuſquiſque facile cognoſcere poterit, nullam requiri diſpoſitionem naturalem, ut quis ſit capax prophetiæ; quemadmodum infert Cardinalis de Lauræa *loc. cit. §. 3. num.* 260. Gravina *loc. ſupra cit.* prophetiam ab uſu prophetiæ diſtinxit, & merito: pro uſu quippe prophetiæ requiruntur intellectus, & ſenſus interni, vel aliquis externus; cum prophetiæ donum ſit manifeſtatio Spiritus in utilitatem aliorum. Quocirca licet ſemel Deus uſus ſit animali irrationali, aſina videlicet, ut corriperet Balaam *Num.* 22. *&* 28.; nunquam tamen eſt uſus irrationali, vel mortua creatura, ad manifeſtandum futura, vel præſentia occulta. S. Hieronymus *ſuper Matthæum* indicat, aliquid interdum forte ſuperveniens impedire ſpeculationem prophetiæ: *Tempore illo, quo conjugales actus geruntur, præſentia Spiritus Sancti non dabitur, etiamſi Propheta eſſe videatur, qui officio generationis obſequitur*. Perpenſa autem hac Divi Hieronymi auctoritate, S. Thomas *cit. art.* 3. *ad tertium* ait, propheticam revelationem, & ſic uſum prophetiæ impediri poſſe per naturalem indiſpoſitionem, ſed eam a virtute Divina removeri, quæ eſt prophetiæ cauſa. Suarez illud quoque animadvertit *de Fide diſput.* 8. *cit. ſect.* 7. *num.* 2. Deum prophetiæ auctorem quamcumque indiſpoſitionem naturalem vincere, aut removere poſſe, quatenus in homine reperiretur. In eo vero, quod ſpectat ad bonitatem morum, ſæpe memoratus S. Doctor *art.* 4. ait, prophetiæ donum non requirere per ſe conjunctionem cum Deo per Charitatem, & ſic aliquando non modo non ſanctis, ſed etiam peccatoribus communicari. Addit, prophetiam pertinere ad intellectum, & (uti ſæpe dictum eſt) dari ad utilitatem Eccleſiæ, ſicuti dantur aliæ Gratiæ gratis datæ; & aliquem per morum malitiam impediri poſſe, ne prophetet, ſecundum paſſiones animæ, & actiones exteriores: cum enim ad prophetiam requiratur maxima mentis elevatio ad ſpiritalium contemplationem, hæc impediri poteſt per vehementiam paſſionum, & per inordinatam in rebus exterioribus occupationem. Quæ a D. Thoma dicta ſunt, malos videlicet homines habere poſſe Gratiam gratis datam prophetiæ, confirmantur ex jure Canonico *in can. Multæ autem*, ubi: *Prophetia, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet*: & in can. *Prophetavit* 1. *quæſt.* 1. *Prophetavit & Saul malus Rex, & tunc prophetavit, cum David ſanctum perſequeretur. Non ergo ſe jactent, qui forte ſine Charitate habuerint hoc munus Dei ſanctum, ſed videant, qualem rationem habituri ſunt cum Deo, qui ſanctis non ſancte utuntur*. Quapropter in oratione, quam coram Cardinalibus ſanctiſſimæ Inquiſitionis Pater Bernardinus Paulini Lucenſis Ordinis Prædicatorum habuit anno 1558. tempore Pontificatus ſan. mem. Pauli Papæ IV. quæ oratio Typis Pariſienſibus edita eſt *in* 2. *tomo vitæ Patris Hieronymi Savonarolæ pag.* 572. dum ageretur de proſcribendis ejuſdem Savonarolæ libris, ita ſubdit: *Ora adunque, ſe Fra Girolamo fu ſanto, o triſto, io non ne parlo; baſta, che non è impoſſibile, ch' egli foſſe Profeta, eſſendo; come ſi ſa, date e conceſſe le profezie ancora ai triſti*. Scite Calmet *in prolegomenis ad Prophetas art.* 3. narrat Rabbinos in ea fuiſſe ſententia, ut ſpi-

ſpiritus prophetiæ nunquam reſederit niſi ſuper homines ſapientia, divitiis, & potentia præſtantes; eoſdemque gratiam prophetiæ retuliſſe ad indolem, ſtudium, & varias exteriores rerum cauſas: quos idcirco ſtrenue redarguit, cum maxima Prophetarum pars fuerit tenuiſſimi cenſus; cum exemplis conſtet, aliquando Deum locutum fuiſſe per ſceleſtiſſimos homines; cum prophetiæ donum gratis omnino a Deo concedatur citra humanæ induſtriæ meritum; quamquam alioquin nec ſtudium, nec indefeſſam mentis intentionem excludat, vehementeſque animæ agitationes aliquando prohibuerint Sancti Spiritus impreſſionem. Celebre eſt in hiſtoria ſæculi xv. factum Joannæ Darciæ, puellæ Aurelianenſis vulgo dictæ ob liberatam obſidione Aureliam. Quid ea porro geſſerit, ut rebus afflictis Caroli VII. Francorum Regis ſubſidium ferret adverſus Anglos, notum eſt: ejus quippe ductu Aureliæ ſoluta eſt obſidio; ejus armis tota regio ſubacta eſt inter Bituriges, ac Pariſios; ejus conſilio Remenſes in poteſtatem recepti ſunt, & Carolus Rex apud eos coronatus eſt; ejus impetu Talbotes fugatus, & ejus cæſus eſt exercitus; ejus audacia Pariſienſis porta cremata; ejus ſolertia atque induſtria res Francorum in tuto poſitæ ſunt; uti pluribus refertur *in commentar. Pii II. lib.6.* Quomodo autem factum ſit, ut Virgini ruſticæ, & quæ greges patris ſui ducebat, ducendi exercitus cura commiſſa ſit, non aliter explicari poteſt, quam ſi ad ſpiritum propheticum referatur; quo fuiſſe præditam, deprehenſum eſt judicio Theologorum, & Doctorum Pariſienſium. Viderunt enim, occultas cordium cogitationes illam introſpexiſſe, eique Gallorum cladem illo ipſo die, eaque hora qua contigit, non obſtante locorum diſtantia, fuiſſe revelatam. De Catholica puellæ religione, ejus inter caſtra virginitate, & bonis ejuſdem moribus nulla eſt dubitatio; cum ſententia Petri Chauconii Bellovacorum Epiſcopi, qui eam magiæ, hæreſis, & proditæ virginitatis inſimulaverat, tanquam injuſta reſciſſa fuerit auctoritate Calliſti III. ſummi Pontificis; uti plene refertur apud Spondanum *in continuat. annal. Card. Baronii ad an.* 1430. *num.3. & ſeqq.*, apud Bzovium *ad eumd. annum tom.*15. *annal.*, & apud Martinum del Rio *diſquiſit. magic. lib.4. cap.1. quæſt.3. ſect 6. §. Septima regula*. Cum tamen de puellæ ſanctitate, & heroicis virtutibus nunquam factus ſit ſermo, nedum judicium de eis prolatum, hinc inferre licet, prophetiæ donum poſſe a ſanctitate eſſe ſejunctum.

10 Dictis addendum eſt, nullum purum hominem habuiſſe cognitionem propheticam in habitu, vel poteſtate ſua, priuſquam actualem revelationem, aut motionem a Spiritu Sancto acciperet per inſpirationem ac locutionem Divinam. Dictum eſt, nullum purum hominem cognitionem propheticam modo prædicto habuiſſe, ut Chriſtus Dominus exciperetur, qui ex vi unionis hypoſtaticæ habuit etiam in via ſcientiam beatam & inditam, per quam cognovit omnes veritates, quæ revelari poſſunt hominibus per prophetiam; & ita potuit ex propria & habituali, ſeu permanente ſcientia prophetare, nulla expectata revelatione vel locutione Divina. Rurſus cer-

tum eſt, nullum Prophetam, excepto ſemper Chriſto, licet inſignem, & qui plures acceperit propheticas revelationes, ita recepiſſe ex habitu donum prophetiæ, ut quamcumque rem occultam cognoſcere, aut de illa pro ſuo arbitrio prophetare poſſet. Eliſeus 4. *Reg.*4. *v.*27. dixit: *Dominus celavit a me, & non indicavit mihi*. Cum autem prius ignoraret, quid Regibus reſponderet, juſſit adduci Pſaltem; cumque caneret Pſaltes, facta eſt ſuper eum manus Domini, & ait: *Hæc dicit Dominus*. Antea ergo Eliſeus ignorabat, quod Dominus ei locutus non eſſet. Sunamitis afflicta ob mortem filii, ut 4. *Reg.*4., confugit ad Eliſeum, at ille caſum neſciebat: *Dominus celavit a me, & non indicavit mihi*. (*I. Reg.16.*) cum Samuel miſſus eſſet a Deo ad ungendum aliquem ex filiis Iſai, non indicavit, quis eſſet ex ſeptem: quare, introducto Eliab, Samuel conjectans ex vultu & ſtatura, eum eſſe electum, ait Domino *v.6.*: *Num coram Domino eſt Chriſtus ejus? & dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpicias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ ejus*; cumque ſubinde ceteros intellexiſſet non fuiſſe a Deo electos, quod nihil de illis a Deo audiviſſet, adducto tandem Davide parvulo, hæc verba habuit *v.*12.: *Ait Dominus: Surge, unge eum; ipſe eſt enim*. Item *Daniel.*2. cum Nabuch ſententiam protuliſſet de nece omnium Sapientum Babyloniæ, niſi ſomnium ſuum interpretarentur, Daniel omnia declaravit, quæ per ſomnium Regis prænuntiabantur. Cumque alterius ſomnii interpretationem Nabuch a Daniele quæſiviſſet, hic cœpit intra ſemetipſum tacitus quaſi hora integra cogitare, & cogitationes ejus conturbabant eum, & deinde a Deo illuminatus illud explicavit, uti habetur *cap.* 4. Hiſce exemplis utuntur paſſim Theologi, ut allatam firment ac ſtatuant aſſertionem, quam etiam per ſua principia roborat D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 171. *art.*2. ubi ait, lumen propheticum ineſſe animæ Prophetæ per modum cujuſdam paſſionis, vel impreſſionis tranſeuntis, & ſic mentem Prophetæ ſemper indigere nova revelatione ad inſtar diſcipuli, qui nondum adeptus principia artis, indiget ut de ſingulis inſtruatur. Legi etiam poteſt Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 2. *num.* 585. Ad rem ſubjicit Calmet (*cit. art.*3. *pag.*509. *tom.*I.): *Tandem, ſi Dei Spiritus præſto ſemper Prophetis fuiſſet, ut quid phraſes illæ in eorum ſcriptis familiariſſimæ* Spiritus Domini, *ſive*, Manus ſuper me? *Hæc ſane argumento ſunt apertiſſimo, ait S. Hieronymus in Ezech.*11. ob humanam fragilitatem, & vitæ hujus neceſſitates interdum (*Spiritum Sanctum*) receſſiſſe ab eis.

11 Ex his, quæ hucuſque dicta ſunt, colligitur, ad eſſentiam veræ prophetiæ pertinere, ut Propheta non ſolum cognoſcat quæ ſibi revelantur, ſed etiam, Deum eſſe, qui revelat; nullam in Divina prophetia naturalem diſpoſitionem requiri; prophetiæ donum non requirere per ſe conjunctionem cum Deo per Charitatem, & ſic aliquando fuiſſe etiam peccatoribus communicatum; prophetiam demum nulli puro homini fuiſſe per modum habitus datam: quæ omnia docte explicat citatus Pater Baldellus *in cit. MS.* ſequentibus verbis: *Iddio, come cauſa onnipotente, non richiede alli ſuoi*

ſuoi effetti particolar diſpoſizione nella materia , che li riceve ; ma con ugual facilità inſieme coll' effetto produce ancor , quando vuole , la diſpoſizione e materia . Quindi è , che per il lume di profezia non ſi richiede diſpoſizione particolare , o compleſſione determinata nel ſoggetto , a cui ſi concede , ma può profetare , come a Dio piace , chiunque ſi ſia , conforme ſoggiugne S. Tommaſo nella 2. 2. *queſt.* 172. *art.* 3. *purchè abbia per altro natura capace d' intendimento , e ſiano da lui lontane quelle paſſioni dell' animo , che aſſorbiſcono intorno ad altro oggetto tutte le forze apprenſive , come ſono particolarmente i diletti dell' atto carnale , de' quali ſi dice ne' ſacri Canoni da S. Girolamo nel cap.* Connubia 32. *queſt.* 2. *che non ſi dà in quel tempo lo Spirito Santo nè anche ai Profeti . Nè queſto ſolamente s' intende di qualche diſpoſizione quaſi abituale e permanente , che debba ſupporſi nel Profeta : ma anche dell' attuale , e tranſeunte , qual forſe potrebbe parere l' eſſere alienato ed aſtratto da' ſenſi : poichè nè anche queſta è neceſſaria o per ricevere l' influſſo del lume profetico , o per l' intendimento formale della coſa , che per quel lume ſi manifeſta , come ben nota S. Tommaſo nella* 2. 2. *queſt.* 173. *art.* 3. *e perchè il lume profetico, ſecondo il medeſimo nella queſt.* 171. *art.* 2. *non ſi concede come abito e forma permanente nell' anima , come è la luce nel corpo ſolare, ma come paſſione tranſeunte , come è il lume nell' aria . Quindi è , che non ſempre i Profeti hanno lo ſpirito di profezia a ſuo talento ;* & aliquando , *come dice S. Gregorio nell' omel.* 1 *in Ezecch.* prophetiæ ſpiritus deeſt Prophetis , nec ſemper eorum mentibus præſto eſt . *Nel qual modo ancor Eliſeo nel* 4. *lib. dei Regi cap.* 4. *di quella donna Sunamite :* Anima ejus in amaritudine eſt , & Dominus celavit a me , & non indicavit mihi . *E lo ſteſſo nel cit.* 4. *lib. dei Regi cap.* 3. *eſſendo da Gioſafatte Re di Giudea interrogato , non altrimenti ottenne lo ſpirito per profetare dal Signore , ſe non con farſi condurre un Cantore , e Sonatore di ſalterio , cioè con cantare e ſentire le lodi di Dio , e per mezzo di quelle impetrarlo , come S. Gregorio avverte nel luogo citato . E queſto ſteſſo aſſai ſi dichiara ancor col modo comune di parlare, che uſa la Scrittura , parlando de' Profeti :* Locutus eſt Dominus ad Prophetam &c. Factum eſt verbum Domini ad Prophetam &c. *che ſolo eſprime manifeſtazione e lume attuale , ed impreſſione tranſeunte , e non abituale e permanente . In oltre di qua naſce , che non per queſto , che uno è Profeta , conoſce tutto il futuro , nè può di tutto profetare , ma ſolo di quello , che attualmente gli manifeſta il lume profetico , come nota S. Gregorio nel luogo citato , e S. Tommaſo nel luogo parimente citato . Anzi tal volta per l' uſo grande , che ha qualcuno di profetare , dice qualche coſa , e penſa dirla col lume profetico , e ſolamente la dice con il proprio ſpirito , e s' inganna :* Aliquando Prophetæ , dum conſulunt , *dice S. Gregorio,* ex magno uſu prophetandi quædam ex ſuo ſpiritu proferunt , & ſe ex prophetiæ ſpiritu dicere ſuſpicantur . Sed , ne error poſſit accidere , per Spiritum Sanctum citius correcti , ab eo , quæ vera ſunt , audiunt , & ſemetipſos , qui falſa dixerunt , reprehendunt . *E come inſegna S. Tommaſo al luogo citato art.* 5. *ſe bene il lume profetico , quando è perfetto , tira ſeco certezza grandiſſima , che è da Dio , e ſenza pericolo d' errore , o d' inganno; contuttociò , ſe è imperfetto , e ſolamente un certo iſtinto , che il Profeta ſi ſente a profetare , può facil-*

mente mancare di tal certezza. E in tal caſo può occorrere, che il Profeta penſi parlare per iſtinto di Dio, e parli di proprio iſtinto, e dall' evento riprenda ſe ſteſſo di falſità, come abbiamo detto. E forſe in queſto modo può eſſer' occorſo tal volta, che da diverſe perſone ſiano ſtate pubblicate rivelazioni di coſe contrarie, come per eſempio, che la Beatiſſima Vergine ſia ſtata, e non ſia ſtata conceputa ſenza peccato originale, e pure una ſola di loro abbia avuta vera rivelazione, e l'altra abbia creduto d' averla, e veramente abbia parlato di proprio ſentimento, e non per iſtinto di Dio. Nel medeſimo modo, quando il lume di profezia è imperfetto, può il Profeta eſſer moſſo ad apprendere internamente, o a parlare, o a far qualche coſa, che Iddio voglia ſia ſimbolo e ſegno di coſa futura, ſenza che egli intenda il vero ſignificato della coſa, che apprende, pronunzia, o fa, come appariſce in Caifa, del quale ſi dice in S. Giovanni al cap. 11. *che per eſſer Pontefice di quell' anno*, prophetavit, quod Jeſus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum. *E queſto lume profetico non fu in lui, ſe non un iſtinto a dir materialmente quelle parole:* Expedit, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. *E queſte, come ſi nota da S. Giovanni nel luogo citato*, a ſemetipſo non dixit. *E come inſegna S. Tommaſo al luogo citato art.*4 *nè anche inteſe quel, che ei diceſſe, nè preteſe in vern modo di profetare, come nota S. Agoſtino* de cur. pro mort. *cap.*12.*&c. Ma, quando coſti, la profezia e rivelazione eſſer da Dio, non per queſto arguiſce di certo gran ſantità nel Profeta, in quanto la ſantità conſiſte nell' eſſere amico di Dio, e nella Grazia, che ſi chiama ſantificante. Anzi ſecondo S. Tommaſo al luogo citato, può anche ſtar ſenza eſſa, e in anima peccatrice; poichè nè l' atto ſteſſo d'intendere per il lume profetico richiede di ſua natura l' eſſer congiunto con Dio per Carità; e il fine, perchè ſi concede, cioè l' altrui utilità, conforme a quello di S. Paolo nella prima lettera ai Corintj cap.* 12. Unicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem, *può conſeguirſi ſenza eſſere in grazia lo ſteſſo Profeta. Onde ſappiamo, che profetò anche Caifa Pontefice iniquo e ſcellerato. E appreſſo S. Matteo al cap.*7. *a quelli, che ſono per dire al Signore*, Nonne in nomine tuo prophetavimus? *è egli chiaramente per riſpondere:* Nunquam novi vos. *Sopra il qual luogo ancor S. Girolamo nota, che* prophetare, & virtutes facere, & Dæmonia ejicere, interdum non eſt meriti ejus qui operatur, ſed vel invocatione nominis Chriſti hoc agitur, vel ob condemnationem eorum qui invocant, vel ob utilitatem eorum qui vident & audiunt. *Contuttociò ancor la profezia, che ſi ordina all'utile altrui, ſecondo il medeſimo S. Tommaſo al luogo citato, può arguire nel Profeta molta moderazione di paſſioni interne, e di eſterne operazioni; poichè richiede l' elevazione della mente alle coſe Divine, e queſta vien impedita dalla veemenza delle paſſioni, e dalla diſordinata attenzione alle coſe eſterne. E ſiccome ſi legge nel* 4. *lib. dei Regi al cap.*4. *che i figliuoli de' Profeti abitavano con Eliſeo quaſi al deſerto, acciò le diſtrazioni ed occupazioni della città non impediſſero il dono della profezia, così è neceſſario per il medeſimo dono, che almanco ſi goda l' interna ſolitudine, e il deſerto dell'anima.*

12 Concordat Silvius *in* 2. 2. *D. Thoma tom.*3. *Quæſt.* enim 171. *art.*5. docet,

docet, mentem Prophetæ dupliciter a Deo inſtrui: uno modo per expreſſam revelationem; altero per occultum inſtinctum: & quantum ad ea quæ priori modo Propheta cognoſcit, ſemper diſcernere poſſe, quid per ſpiritum propheticum dicat, quid per ſpiritum proprium; quia certiſſime illa cognoſcit, quæ ipſi expreſſe revelata ſunt, & omnino certus eſt, ſe illorum revelationem habere a Deo: quantum vero ad ea quæ Propheta non cognoſcit niſi per occultum inſtinctum, non ſemper diſcernere poſſe, quid ex ſpiritu prophetico loquatur, quid ex proprio; & ſic interdum contingere, humani eſſe tantum cordis ſuggeſtionem, quam Propheta putabat eſſe ſuggeſtionem a Deo venientem. Et *quæſt.* 172. *art.* 3. ſtatuit, non requiri diſpoſitionem naturalem ad prophetiam, cum prophetiæ donum, facultatem hominis excedens, detur a Deo, non ex virtute alicujus cauſæ creatæ, ſed prorſus independenter ab illa: & explicans doctrinam D. Thomæ docet, ab eo non negari, poſſe aliquam ſpiritalem diſpoſitionem præcedere luminis prophetici ſuſceptionem, puta elevationem mentis in Deum, orationem, jejunium, & ſimilia, quibus aliquando legitur ſanctos viros uſos fuiſſe, Danielem videlicet, ut in ſuæ prophetiæ *cap.* 2., & Eliſeum, uti habetur 4. *Regum* 3. Item *art.* 4. demonſtrat, bonitatem morum non requiri ad prophetiam, & ſic eam poſſe in aliquo eſſe ſine Gratia gratum faciente, ac per conſequens ſine Charitate; additque, licet prophetia per ſe recta non referatur ad utilitatem ejus qui illam recipit, ſi tamen quandoque detur a Deo, ut ſit in ſpiritalem ſalutem Prophetæ, tunc vel prius, vel ſimul cum dono prophetiæ Deum illi dare Gratiam gratum facientem. Et *quæſt.* 171. *art.* 2. probat, prophetiam, ſeu lumen propheticum, per ſe, & ex ſui ratione, non eſſe habitum; poſſe tamen ex Divina virtute perpetuo in aliquo conſervari, uti factum eſt in Chriſto Domino.

CAPUT XLVI.

In quo dicta in capite præcedenti confirmantur; & nonnullis, quæ proponi poſſunt, difficultatibus reſpondetur.

NOnnulli ex Philoſophis divinandi munus animæ adſcripſerunt, quaſi illa ex ſuis principiis vim quamdam adjunctam haberet præſciendi futura. Alii ex illis docuerunt, animum a ſenſibus expeditum, ut in ſomno præſertim, & in fine vitæ, mirabilia ſentire, & non raro loqui futura, quæ vera eſſe eventus ſubſequens comprobavit. Extendunt id etiam ad melancholicos. Quod ſi ſuperaddantur oracula Pythii, & Delphici Apollinis, Dodonæi, & Ammonii Jovis, Trophonii Antri, Boryſthenis, Herculis Columnarum, & ſimilium, ex prædictis omnibus inferri poſſe videtur, tum actuum internorum, tum futurorum contingentium cognitionem & præſcientiam non eſſe ſoli Deo reſervatam, ſed naturaliter ab homine haberi poſſe, & etiam ab Angelo ſive bono, ſive malo. Adverſus hæc autem

autem tum Divina teſtimonia, tum Theologorum aſſertiones, tum demum placita Philoſophorum ſunt Nobis exponenda.

2 Quoad teſtimonia Divina, repetimus illud *Iſaiæ* 41. *v.*23. *Annuntiate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis vos*. Addimus illud *Iſaiæ* 46. *v.*9. *Recordamini* (inquit Deus) *prioris ſæculi, quoniam ego ſum Deus, & non eſt ultra Deus, nec eſt ſimilis mei, annuntians ab exordio noviſſimum, & ab initio, quæ necdum facta ſunt*; item illud *Danielis* 2. ubi, poſtquam dixit, nec Magos, nec Aruſpices poſſe indicare quid futurum portenderet ſomnium a Rege Babylonio viſum, ſubjicit *v.*28.: *Sed eſt Deus in cælo revelans myſteria, qui indicavit tibi, Rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus*; rurſus aliud 2. *Paralip.* 6. *v.*30. ubi Salomon fundens ad Deum preces, ait: *Redde unicuique ſecundum vias ſuas, quas noſti eum habere in corde ſuo; tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum*. Jeremiæ quoque 17. *v.*9. dicitur: *Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes*. Demum de Chriſto *Joan.*2. *v.*25. dicitur: *Opus ei non erat, ut quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*; & Matthæi 9. *v.* 4. *Cum vidiſſet Jeſus cogitationes eorum*. Quare S. Hieronymus *ad dictum cap.*17. *Jerem. col.*960. *oper. tom.*4. ſubjicit: *Simpliciter accipiamus, quod nullus cogitationum ſecreta cognoſcat, niſi ſolus Deus*. Et ex cognitione cogitationum hominum arguit, Chriſtum non purum hominem eſſe, ſed Deum: *Si autem de Salvatore dicitur,* Videns autem cogitationes eorum Jeſus, *nullusque poteſt videre cogitationes eorum, niſi ſolus Deus; ergo Chriſtus Deus eſt, qui ſcrutatur corda, & probat renes*.

3 Quoad Theologorum aſſertiones, S. Thomas *quæſt.*16. *de malo art.*8. docet, aliquando cogitationes hominum dignoſci ex corporalibus ſignis; timentes quippe palleſcunt, verecundi erubeſcunt, & paſſio a Medicis deprehenditur per cordis immutationem, quæ ex pulſu percipitur: quo præmiſſo, ait, multo magis Dæmonem eo modo cognoſcere cogitationes hominum, quam cognoſcat homo; tum addit, quia id, quod cadit ſub ordine ſuperioris cauſæ, non poteſt cauſa inferior cognoſcere, ſed ſolum cauſa ſuperior movens, & illa quæ movetur; & voluntas interius non potuit ab alio, quam a Deo moveri, cujus ordini immediate ſubeſt; voluntarias idcirco cogitationes non poſſe vere cognoſci a Dæmone, neque a quovis alio, ſed a ſolo Deo, & ab homine volente atque cogitante. Repetit hæc eadem S. Doctor *quæſt.*8. *de veritate art.*13. ubi poſtquam iterum dixit, cogitationes cordis ex corporalibus ſignis dignoſci poſſe, ſubjicit, hoc ipſum contingere poſſe, ſi ex actuali cogitatione, in qua aliquis meretur, vel demeretur, mutatur quodammodo ſtatus agentis; hanc quippe, ait, mutationem ab Angelis cognoſci, abſque eo quod tamen cognoſcatur cogitatio ipſa particularis, ſed tantum in toto genere; cum ex multis & diverſis cogitationibus eodem modo quis mereatur, vel demereatur, gaudeat, vel triſtetur: & 1. *part. quæſt.*14. *art.*13. oſtendit, contingentia duplici modo conſiderari poſſe, in ſe ipſis videlicet, qua ratione jam actu ſunt, & in ſuis cauſis, & ſic prout non

non ſunt determinata ad unum; neminem autem poſſe habere niſi conjecturalem cognitionem contingentium effectuum in ſuis cauſis, & ſolum Deum cognoſcere omnia contingentia, non ſolum prout ſunt in ſuis cauſis, ſed etiam prout unumquodque eorum eſt actu in ſe ipſo; itaut, licet contingentia fiant in actu ſucceſſive, a Deo tamen non ſucceſſive cognoſcantur, cum ſubdantur Divino conſpectui ſecundum ſuam præſentialitatem, uti loquitur S. Doctor, quamvis futura ſint contingentia ſuis cauſis comparata: & *quæſt.* 57. *art.* 3. propoſita diſputatione, utrum Angeli cognoſcant futura; reſpondet, futura, quæ neceſſario ex ſuis cauſis proveniunt, puta, ſolem oriri cras, certa ſcientia cognoſci; & cognoſci ea quoque, quæ ex ſuis cauſis plerumque proveniunt, ſed per conjecturas; hunc autem modum cognoſcendi futura, eſſe in Angelis multo magis, quam in hominibus, cum rerum cauſas univerſalius & perfectius cognoſcant; tum ſubjicit, ignota eis penitus eſſe, quæ ex cauſis ſuis proveniunt raro, ſicuti fortuita: futura vero in ſe ipſis a ſolo Deo cognoſci, ſive futura ſint, quæ neceſſario proveniunt, vel ut plurimum, ſive ſint fortuita; cum Deus omnia videat in ſua æternitate, quæ ſimplex eſt, & toti tempori adeſt, & ipſum concludit; quæ cognitio intellectui Angelico convenire non poteſt, cum intellectus creatus deficiat ab æternitate Divina. Cohærenter ad hæc iidem Theologi docent, non poſſe Dæmonem certo prædicere ea, quæ ſunt omnino libere futura; poſſe ex his, quæ certo novit, multa probabiliter & per conjecturam prædicere; poſse certo prædicere quæcumquè dependent a cauſis neceſsariis, quæ ab aliis cauſis naturalibus impediri non poſsunt; poſse Dæmonem præterita omnia memoria retinere, quæ vel aliena relatione accepit, vel coram ipſo geſta fuere; poſse ſcire res præſentes obſcuras, quæ exteriore actu proditæ ſunt, puta ſecreta furta, & ſimilia, quæ hominum cognitionem fugiunt; ſpontaneas hominum cogitationes cognoſcere non poſse, niſi ſigno aliquo extrinſeco manifeſtatæ ſint; & demum poſse incredibili celeritate ea, quæ in remotis regionibus geruntur, tam cito denuntiare, ut diu ante prædicta ab ignaris putentur, quemadmodum late proſequitur Anaſtaſius Epiſcopus Nicænus *quæſt.* 23. *in ſacram Scripturam*, & fuſe explicant Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 2. Matta *de Canonizat. SS. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 45. *& ſeqq.* Raphael de la Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 95. *art.* 2. *diſput.* 1. *pag.* 114. *edit. Colonien. an.* 1630. Arauxo *deciſ. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. *num.* 93. *& ſeqq.* & Thyræus *de apparitione intellectuali lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 14. S. Auguſtinus *de civit. Dei lib.* 1. *cap.* 32. narrat, Dæmonem prævidiſse peſtis ceſsationem; & Coquæus *in notis* ait, Dæmonem prædicere poſse, quæ facturus eſt, & forte prævidiſse ceſsationem peſtis, quam ipſe, Deo permittente, immiſerat, & ſic facile avertere poterat: & *lib.* 12. *de Geneſi ad litteram cap.* 17. *col* 308. *tom.* 3. *part.* 1. arguit fore, ut Dæmon hominem non tentaret, ſi non conjecturalem, ſed certam haberet ejus animi cognitionem: *Certiſſimis tamen indiciis apud nos conſtitit, enuntiatas a Dæmonibus cogitationes hominum; qui tamen, ſi virtutum internam ſpeciem poſſent in hominibus cernere, non tentarent,*

Digitized by Google

rent, *ſicut illam in Job nobilem ac mirabilem patientiam procul dubio ſi poſſet Diabolus cernere, nollet a tentato utique ſuperari*. Et S. Thomas 2. 2. *quæſt.*172. *art.*5. *&* 6. admittit, Prophetas Dæmonum aliquando loqui poſſe, & prædicere ex inſpiratione Divina, Deo utente malis ad utilitatem bonorum, & fieri poſſe, ut Dæmones ex bonorum Spirituum revelatione, Deo permittente, aliqua futura revelent. Legatur Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ tom.*3. *ad dictam quæſt.*172. *art.*6. ubi ad D. Thomæ doctrinam illuſtrandam ait, Balaam, cujus ampla ſit mentio *in libro Numerorum*, fuiſſe Dæmonum Prophetam, ſed prophetias, quas enuntiavit in dicto libro, fuiſſe a Deo, qui ſicuti interdum revelat futura hominibus Fidelibus quidem, ſed impiis, ita quædam revelare poteſt Infidelibus, Dæmonumque cultoribus, prout ad aliorum ædificationem expedire judicaverit. Optime hæc omnia explicantur a Tertulliano *in apolog. cap.*22. *pag.*55. *Omnis* (inquit) *Spiritus ales eſt: hoc Angeli, & Dæmones. Igitur momento ubique ſunt. Totus orbis illis locus unus eſt. Quid ubique geratur, tam facile ſciunt, quam enuntiant. Velocitas Divinitas creditur, quia ſubſtantia ignoratur .... Diſpoſitiones etiam Dei & nunc Prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus reſonantibus carpunt: ita & hinc ſumentes quaſdam temporum ſortes, æmulantur Divinitatem, dum furantur divinationem*. Ad id quod ſupra dictum eſt, Dæmonem videlicet poſſe, quæ in remotiſſimis regionibus geruntur, cognoſcere, & tam celeriter nuntiare, ut diu ante præcognita eſſe ab ignaris putentur, referri poteſt illud Apollonii, qui, teſte Philoſtrato in ejus vita, Epheſi exclamavit, eo tempore Domitianum Romæ interfici, unde magnam ſibi opinionem Divinitatis apud homines comparavit, quatenus futura cognoſceret & prædiceret. Simile quid refert de quodam Cornelio Gellius *lib.*15. *noct. Attic. cap.*18., & de quodam alio Ammonius *lib.*3. *annal. cap.*22.

4 Demum quoad Philoſophos, ipſi bene docent, hominis animæ nullam inditam fuiſſe facultatem futura cognoſcendi. Cum enim homo res cognoſcere non poſſit, niſi vel per ſe exiſtant, vel per ſuas cauſas; quæ autem futura ſunt, adhuc nec in ſe, nec in ſuis cauſis exiſtant, ſed a voluntate Divina ſolum pendeant; cumque nullum objectum cognoſci poſſit, niſi per illius ſpecies, & non exiſtentis nullæ ſint ſpecies; inferunt, futura a ſolo Deo, & non ab homine cognoſci poſſe. Quapropter recte Philoſtratus ſubdit: *Omnis divinandi ars naturæ metas excedit, & humanæ menti nullo modo pervia, cum ad hujuſmodi aſcenſum impoſſibile ſit ut feratur, niſi dictante Deo, aut Dæmone plerumque falſa ſuggerente, licet aliquando vera, ut ſtultos arctius irretiat*. Iidemque Philoſophi admittunt, facile dari poſſe, ut prudens & ſolertiſſimus aliquis, & rerum uſu expertus aliquid aſſequatur, & de iis, quæ ventura ſunt, judicium proferat, dummodo ea a cauſis vel aliquo modo manifeſtis, vel non ita occultis deduci poſſint; & bene explicant, quomodo a melancholicis, aut morti proximis aliqua eventura prædicta ſint, quæ re vera contigerunt, abſque eo quod hinc inferatur, ullam animæ inſitam eſſe facultatem futura prædicendi, aut quod ſoli Deo futurorum cognitio

non

non ſit ſervata. Legi poſſunt Valleſius *de ſacra Philoſophia c.30.* & Gaſpar Rejes *in jucundarum quæſtionum Elyſio campo quæſt.27.* & Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib.4.quæſt.5.art.1.* Apud S.Gregorium *lib.4. dialog.cap.26. col.409. tom.2.* legitur quidem: *Ipſa aliquando animarum vis ſubtilitate ſua aliquid prævidet*: Et *in eod. cap.* & *cap. ſeq.* quoſdam caſus proponit, quibus oſtendit, morti proximos aliquando futura prænoviſſe & prædixiſſe;quod ipſum ante docuerat Plato *in apologia*, ubi Socratem ita inducit loquentem: *In illud tempus incidi, quo homines ſolent maxime ventura prædicere, cum jam morituri ſunt*; & concordat Tullius *lib.1. cap.30. de divinatione*, ubi hæc habet: *Divinare autem morientes, etiam illo exemplo confirmat Poſidonius, quo affert, Rhodium quemdam morientem ſex æquales nominaſſe, & dixiſſe, qui primus eorum, qui ſecundus, qui deinde deinceps moriturus eſſet*; & tam Plato, quam Ariſtoteles dixerunt, majorem diſpoſitionem divinandi in fatuis, & ſtupidis, & in melancholicis reperiri, quam in ceteris, qui ſunt ſanæ mentis. At hæc bene explicantur non de vera prophetia, ſed de divinatione connexionem quamdam habente cum ſuis cauſis naturalibus. Quocirca Raphael de la Torre *loc. ſupra cit. quæſt.95.art.1. diſput.2. in reſponſ. ad tertium* ſcribit: *Non abnuimus, eſſe quoſdam homines magis diſpoſitos ad divinandum, id eſt, ad prædicendos eventus quoſdam naturales ex agnitione ſuarum cauſarum naturalium,cum quibus habent naturalem commiſtionem. Hujuſmodi ſunt homines in argumento commemorati. Nam ſicut bruta divinatione naturali magis pollent, quam homines, utpote a quibus ſolent homines ſigna eventuum naturalium deſumere; piſces quidem ſolent nautis incautis tempeſtates præmonſtrare, aves agricolis, armenta bubulcis, pecora paſtoribus; nam datus eſt brutis inſtinctus quidam naturæ pro prudentia: ſic inter homines fatuis, & rudibus, ac amentibus data eſt divinatio naturalis pro prudentia. Cauſa hujus eſt, quia ſicut bruta majorem habent affinitatem cum cauſis corporalibus; ſic inter homines ii, qui fatui, & ſtupidi ſunt, parum diſſident a brutis in ſuis actionibus. De moribundis dicimus, ſi divinant quæ per naturam ſciri non poſſunt, ea præneſcunt & prænuntiant, Deo illuſtrante eorum mentes divinitus; & hoc eſt, quod loc. cit. probat Gregorius adductis tribus, aut quatuor exemplis. Sic legitur Jacob egiſſe Geneſ.41. jam morti appropinquans,ſicut & Moyſes Deuteronom. 33. At vero, ſi morituri prædicunt futura, quæ certas cauſas naturales habent, id faciunt,quia aliquando ea hora, impeditis ſenſuum motibus, mens ad intra colligitur, ac melius & exactius contemplatur, quia variis & multiplicibus motibus ſenſuum neque perturbatur neque diſtrahitur.*

5 Apud Ivonem Carnotenſem, in opere, cui titulus, *Decretum*, quod ad exemplar manuſcriptum bibliothecæ S. Victoris Pariſienſis caſtigatum Fronto Canonicus Regularis S. Genovefæ Pariſienſis edidit, *part.11. tit. de incantationibus Haruſpicum cap. 71. & ſeqq.* ex doctrina S. Auguſtini multa deſumpta ſunt de prædictionibus Dæmonis, quibus minime obſtantibus, demonſtratur, eum nec intimas hominum cogitationes certo cognoſcere poſſe, nec futura contingentia tuto poſſe prædicere: *Aliquando autem non quæ ipſi faciunt, ſed quæ naturalibus ſignis futura prænoſcunt, quæ ſigna in homi-*

num ſenſus venire non poſſunt, ante prædicunt. Neque enim, quia prævidet Medicus, quod prævidere neſcit hujus artis ignarus, ideo jam divinus habendus eſt. Quid autem mirum, ſi, quemadmodum ille in corporis humani vel perturbata vel modificata temperie, ſeu bonas ſeu malas futuras prævidet valetudines, ſic Dæmon in aeris affectione atque ordinatione ſibi nota, nobis ignota, futuras prævidet tempeſtates? Aliquando & hominum diſpoſitiones, non ſolum voce prolatas, verum etiam cogitatione conceptas, cum ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcunt, atque hinc etiam multa futura prænuntiant, aliis videlicet mira, qui iſta diſpoſita non noverunt. Sicut enim apparet concitatior animi motus in vultu, ut ab hominibus quoque aliquid forinſecus agnoſcatur quod intrinſecus agitur; ita non debet eſſe incredibile, ſi etiam leniores cogitationes dant aliqua ſigna per corpus, quæ obtuſo ſenſu hominum cognoſci non poſſunt, acuto autem Dæmonum poſſunt. Hac, atque hujuſmodi facultate multa Dæmones futura prænuntiant, cum tamen ab eis longe ſit altitudo illius prophetiæ, quam Deus per ſanctos Angelos ſuos, & Prophetas operatur.

6 Pater quoque Baldellus *in cit. manuſcripto* ea omnia, quæ ſuperius tradita ſunt, clariſſime explicat his verbis: *Contuttociò, oltre queſta profezia Divina, che ſi occupa intorno a tutte le coſe, che poſſono manifeſtarſi da Dio, e debbono di ſua ragione eſſer occulte al Profeta, e particolarmente intorno ai futuri contingenti, e liberi, ne riconoſce S. Tommaſo nella* 2. 2. *queſt.* 173. *art.* 1. *ancor' un' altra meno perfetta, che è dalla natura, e un' altra peggior, che è dal Demonio; e a quella poſſono appartenere tutti i futuri, che hanno determinazione nelle ſue cauſe, ed a queſta tutte le coſe, che poſſono eſſer ſapute dal Demonio. E ſolo di queſti effetti debbonſi intendere alcuni Filoſofi, che ammettono aſſolutamente la profezia dalla natura, e principalmente dall' influſſo de' cieli; ed aggiungono, che richiede una certa diſpoſizione e temperamento d' umori, per meglio apprendere le impreſſioni celeſti, come dichiara Alberto Magno nel lib.* 3. de anima tract. 1. cap. 1. *ed Ariſtotele* in probl. ſect. 30. num. 1. *da certa temperie d' umore malinconico, che per ſorta ſi riſcalda intorno all' organo della immaginazione, ed alla ſedia della mente, dice avvenire, che molti ſono guidati da iſtinto linfatico, e dal medeſimo eſſere ſtate moſſe le Sibille, e le Bacche, e tutti quelli, che ſi credono eſſer moſſi da iſpirazione Divina; non già perchè l' umor malinconico da per ſe ſolo abbia potenza d' illuminare l' intendimento intorno alle coſe future, o naſcoſte, ma perchè ha virtù di tener le forze dell' animo ben raccolte dagli altri oggetti, e di diſporre a meglio ricevere le mozioni ed impreſſioni, che vengono dalle cauſe di fuori, come chiariſſimamente inſegna il medeſimo Ariſtotele nel lib.* 2. ad Eudem. cap. 9. *dove dice, che i fanatici per l' apparenza che hanno di varie coſe, e quelli che predicono le coſe future, non hanno da per ſe ſteſſi il fare e il dire quel che fanno e dicono, ma ſolo da cauſe ſuperiori e più potenti. E per queſte ragioni medeſime ſi può dire, che avvenga, che queſta ſorta di profezia più ſi partecipi nel tempo del ſonno, che del vegliare, e più dagli uomini ſcemi, ſtupidi, e rozzi, che da quelli di mente ſana ed erudita, e più da quelli, che ſono vicini alla morte, dai matti furioſi, e ſimiglianti, come nota Ariſtotele* de divinat. per ſomn. ad cap. 1. & 2. *per-*

*perchè, mentre l' animo ſi riposa dagli oggetti ſenſibili, come nel ſonno, e mentre ſon poche le immagini e ſimiglianze dell' altre coſe che diſtraggono l' animo, come negli ſcemi, ſtupidi, e rozzi, che per queſto molto s' accoſtano alle beſtie; e finalmente mentre ſi gode o per gli umori, o per la ceſsazione dalle altre cure miglior diſpoſizione alle impreſſioni di fuori, non può non eſsere, che queſte non ſi prendano e non ſi apprendano meglio. Anzi per le ſteſſe ragioni ancor' Iddio, quantunque non abbia biſogno (come abbiamo detto) per il lume profetico, di aſtrazione ed alienazione da' ſenſi; contuttociò bene ſpeſſo queſta cagiona, e maſſime quando il lume è molto perfetto e intenſo. E non è dubbio, che così viene ad operare molto più conformemente alla noſtra natura, la quale, quanto più s' occupa in un' affare, tanto è forza che ſia diſoccupata dagli altri. E forſe ancor per queſto il Profeta Eliſeo nel lib.4. dei Regi al cap.3. feceſi condurre il cantore, e ſonatore delle lodi di Dio, acciò in quel modo più raccoglieſſe la mente, e meglio ſi diſponeſſe alle impreſſioni e manifeſtazioni profetiche. Deveſi però intorno a queſta natural profezia ben' avvertire con S. Tommaſo al luogo citato, che non ſi poſſono a lei riferire, ſe non quegli effetti, che ſono determinati nelle ſue cauſe naturali, e tutti indifferentemente, o ſiano neceſſarj, o contingenti; e, o ſi debbano porre per cauſe naturali, o ſolamente per la potenza e volontà di Dio, non ſi poſſono riferire in altra profezia, che in quella, che aſſolutamente chiamaſi Profezia, ed è Divina. Queſta ſola contiene verità certa ed infallibile per il lume di Dio, in cui s' appoggia; e l' altra, che è naturale, nè anche gli effetti naturali che predice, può predir come veri, ſe non per lo più e ſotto la condizione, che le loro cauſe non s' impediſcano. Se bene appreſſo S. Agoſtino nel lib.*12. de Geneſi ad litteram cap.13. tom.3. *non è mancato chi abbia detto, che ſi ritrova nell' anima per ſe ſteſſa una certa virtù d' indovinare e prevedere tutte le coſe: e queſto, ſecondo S.Tommaſo al luogo citato par che abbia detto Platone in conſeguenza de' ſuoi principj, ſecondo i quali riceve l' anima la cognizione di tutte le coſe, non perchè ella ſteſſa l' acquiſti per mezzo de' ſenſi, ma perchè la partecipa dall' idee; e queſta, per la congiunzione col corpo, più e meno s' oſcura e s' annuvola, ſecondo la diverſa impurità del corpo. Queſto però nè da Sant' Agoſtino, nè da San Tommaſo vien' approvato, e dalla ſteſſa eſperienza è convinto di falſità; ſecondo la quale ognun prova, che non ſolo le coſe future, ma nè anche le preſenti conoſce, ſe per i ſenſi non gli vengano propoſte: e ſe foſſe nell' anima virtù naturale d' indovinare, ſarebbe ancor' ella ſoggetta alla volonta di ciaſcheduno, come ſono le altre potenze d' intendere, e potrebbe ognuno a ſuo volere indovinare; il che ſimilmente l' eſperienza convince per falſo. Non è però da negarſi in alcuni una particolar' abilità dalla natura a indovinare per conghietture le coſe avvenire, anche libere. E queſta da S. Tommaſo al luogo citato ſi dice perfezionarſi ed acquiſtarſi per la via ſperimentale, ed eſſer grandemente principiata dalla perfetta immaginazione, e chiara intelligenza. E Ariſtotele nel lib.* de memor. & reminiſc. *chiaramente ammette una certa ſcienza, che egli chiama ſperativa e indovinativa del futuro, e vuole, che a proporzione riſponda a quella facoltà, che ſi ſcopre in alcuni più, che in altri, di ricordarſi delle coſe paſſate, e di ſentir le preſenti. Quanto poi all' ultima ſorta di profezia, che è dal Demonio, lo*

Vuuu 2 *ſteſſo*

ſteſſo a proporzione deveſi intendere, che già ſi è detto della naturale, cioè, che non ſi ſtende, ſe non a quello che al Demonio può eſſer noto; e queſto ſteſſo non può moſtrare ſenza continua temenza d' inganno, poichè s' appoggia ſolamente nell' opra e virtù del Demonio. E ſe bene a queſto non è permeſſo, che egli operi immediatamente nell' intelletto, aſſai però gli è permeſſo, ch' ei manifeſti, formando viſioni immaginarie, o ancor parlando ſenſibilmente, come nota S. Tommaſo al luogo citato. E in queſto modo pur troppo è grande il numero de' ſuoi Profeti, come appariſce nel lib.3. dei Regi cap.18. dove i Profeti di Baal ſono numerati 350. *e i Profeti delle ſelve* 400. *quando Elia diſſe ad Acaz:* Congrega mihi Prophetas Baal trecentos quinquaginta, Prophetaſque lucorum quadringentos &c.

7 Denique Dæmon, Divinæ gloriæ æmulator, eamque ſtudens imitari, petentibus reſponſa vel ex antris, vel ex ſtatuis dedit; quemadmodum pluribus oſtendit Villalpandus *tom.*1. *part.*1. *in Ezechielem cap.* 2. & *part.* 2. *cap.*27. *tom.* 2. & *de extrema viſione Ezechielis lib.*1. *cap.*2. & *lib.*3. *cap.*10. & *tom.*3. *de urbe ac templis lib.*3. *cap.*29. Iis porro reſponſis ſi aliquando internas hominum cogitationes revelavit, aut futura prædixit quæ evenerunt, id præſtitit modis jam ſupra explicatis, & præcipue per ſcientiam conjecturalem, juxta ea quæ plene etiam habentur apud Majolum *in tract. de vaticiniis tom.*1. *colloquior. pag.*517. *& ſeqq.* Et quidem quod ea ad ſummum ad ſcientiam conjecturalem ſint referenda, ex duobus dignoſcitur: alterum eſt, quod prædictiones falſæ ut plurimum fuerunt; unde S. Joannes Chryſoſtomus *homil.*19. *in Joan. pag.*112. *tom.*8. ait: *Futura vero accuratè prædicere unius immortalis naturæ eſt. Quod ſi id Dæmones aliquando fecerint, inſipientes fallendo, fecerunt: unde & vaticinia eorum ſemper falſa deprehenduntur:* alterum eſt, quod callide & ambigue futurorum vaticinia ab eo prodita ſunt. Quare Cicero *de divinat. cap.*54. *lib.*2. ait: *Callide enim qui illa compoſuit* (oracula), *perfecit, ut quodcumque accidiſſet, prædictum videretur, hominum & temporum definitione ſublata. Adhibuit etiam latebram obſcuritatis &c.* Optime Tertullianus poſt verba ſupra recitata, ſubdit: *In oraculis autem quo ingenio ambiguitates temperent in eventus* (loquitur de Dæmonibus) *ſciunt Crœſi, ſciunt Pyrrhi*. Crœſus enim, cum oraculum Apollinis conſuluiſſet, num arma adverſus Perſas moveret, Oraculum reſpondit, ut refert Euſebius *lib.*5. *cap.*10. *de præparat. Euang.* juxta verſionem Trapezuntii:

Intrepidus ſi Crœſus Halym tranſmiſerit amnem,
Imperium perdet magnum, Regnumque ſuperbum:

qua ambiguitate verbi *perdet* deceptus Crœſus bellum Perſis indixit, arbitratus, Regnum Perſarum ſuis armis devaſtandum, ſed ipſemet ſuum Lydiæ Regnum infelici belli eventu perdidit. Simile quid contigit Pyrrho Epirotarum Regi, qui, cum idem Oraculum conſuluiſſet, utrum adverſus Romanos pugnans victor futurus eſſet, ambiguum hoc audivit reſponſum, quod apud Tullium *loc. cit.* legitur:

Ajo, te Æacida Romanos vincere poſſe:

quo factum eſt, ut victoriæ ſpe excitatus, adverſus Romanos pugnaverit; ſed

ſed ab illis victus ambigui oraculi ſenſum ſua didicit jactura. Hinc proinde factum eſt, ut apud ſanæ mentis homines, etſi Gentiles, oraculorum fides eſſet adeo prolapſa, ut nihil inter eos eſſet contemptius. Porphyrius, qui librum ſcripſerat de philoſophia ex oraculis petita, vanitatem oraculorum confeſſus eſt, uti videri poteſt apud Euſebium *præp. lib. 6. cap. 4.*; & hujus quoque rei teſtis eſt Origenes *lib 7. contra Celſum*, ubi ita ſcribit: *Dico igitur de modo enumeratis oraculis poſſe nos ex auctoritate Ariſtotelis, & Peripateticorum multa proferre, Pythiæ, ceteriſque fidem abrogantia: poſſe item ex Epicuro, ejuſque ſectatoribus tranſcribere quid de his ſentiant, oſtendereque, quod ipſi Græci nihili pendant Græciæ Oracula, vel celebratiſſima*. Præclarum quoque eſt Lactantii teſtimonium *lib. 2. Divinar. inſtitut. cap. 17. In Oraculis autem vel maxime fallunt, quorum præſtigias profani a veritate intelligere non poſſunt; ideoque ab illis attribui putant & imperia, & victorias, & opes, & eventus proſperos rerum*.

8 Ceſſaſſe hæc Dæmonum oracula in adventu Chriſti, & ſignanter celebre Oraculum Delphycum, narrat Suidas *in verb. Auguſtus*, & Cedrenus *in compendio Niceph. lib. 1. cap. 17.* Referunt quippe, ſic a Dæmone, qui apud Delphos oracula reddebat, reſponſum fuiſſe Auguſto Imperatori:

Me Puer Hebræus, Divos Deus ipſe gubernans,
Cedere ſede jubet, triſtemque redire ſub orcum.
Aris ergo dehinc tacitus abſcedito noſtris.

Adduntque, Auguſtum Romam reverſum aram in Capitolio erexiſſe hac inſcriptione: *ARA PRIMOGENITI DEI*. Idem putatur eſſe locus in Capitolio, ubi nunc baſilica Beatæ Dei Genitricis Mariæ dicta hac de cauſa *ARA CÆLI*. An autem id ad regulas ſeverioris Criticæ ſit admittendum, non eſt loci hujus inquirere. Legi poteſt Antonius Vandale *diſſert. 2. de oraculorum ethnicorum duratione atque interitu*. Caſaubonus *exercit. 1. ad apparat. annal. Card. Baronii* ex Plutarcho, qui duos de ceſſatione oraculorum libros edidit, luculenter probare conatur, poſt nativitatem Chriſti oracula Delphis petita fuiſſe, neque deſiiſſe eo in loco reddi, ſed tantum deſiiſſe verſibus reddi. Silentium quoque Juſtini Martyris, Tertulliani, Lactantii, Minutii Felicis, Origenis, qui pro Fidei Chriſtianæ defenſione apologias exararunt, horum (inquam) omnium ſilentium de ara in Capitolio conſecrata Unigenito Dei prodigii prædicti minuit fidem, quemadmodum animadvertit Pater Graveſon *in tract. de myſteriis & annis Chriſti diſſert. 8.* Denique qui plura ſcire velit de antiquis oraculis, & de interdicta tum Angelo, tum homini futurorum contingentium cognitione, manum admovere poteſt ad noviſſimas *conſultationes Canonicas, & controverſias ad Fidem potiſſimum, & tribunal ſancti Officii pertinentes* Jacobi Pignatelli, & ſignanter *ad conſult. 81. 83. 84. & 85. tom. 1. Coſmopoli apud Dominicum Puteanum editas anno 1711.*

CAPUT

CAPUT XLVII.

De Gratia gratis data Prophetia, quod attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis.

1 OPus fuit ea præmittere, quæ in præcedentibus capitibus dicta ſunt, ut via aperiretur dicendis in capite præſenti ad noſtram materiam Beatificationis & Canonizationis pertinentibus. Fuiſſe ſemper a temporibus Apoſtolorum in Eccleſia, ac perſeveraſſe in poſterum ſpiritum prophetiæ, abſque controverſia apud omnes eſt: de quo & Juſtinus Martyr *in dialogo cum Tryphone pag.*308. hæc ait: *Apud nos enim hucuſque etiam prophetica extant dona, unde & vos intelligere debetis, quæ olim in genere veſtro* (de Judæis intelligit) *fuere, ea eſſe in nos translata. Ac, quemadmodum apud vos ſanctorum Prophetarum tempore etiam Pſeudoprophetæ erant: ita & apud nos permulti ſunt falſi Doctores, quos cavendos eſſe nos Dominus noſter præmonuit.* Et *pag.*315.: *Eſt* (inquit) *apud nos videre & feminas, & maſculos dona a Spiritu Dei habentes.* Extant plura Sanctorum firma vaticinia Spiritu Dei prolata. Sanctus enim Gregorius *lib.* 10. *epiſt.* 36. *indict.* 3. poſtquam deploravit res Italiæ, & mala quæ Italia patiebatur ab amicis & defenſoribus, nempe Miniſtris Imperatoris, & ſignanter Juliano Scribone, ait (*col.*1066. *tom.*2.): *Sed nolite de talibus omnino contriſtari, quia qui poſt nos vixerint, deteriora tempora videbunt; ita ut in comparatione ſui temporis, felices nos æſtiment dies habuiſſe.* Veridicus autem Propheta inventus eſt S. Gregorius: ſub hæreticis enim Imperatoribus infelicius Eccleſia vexata eſt, additumque eſt malum omnium maximum, ortus nempe nefandiſſimæ ſectæ Mahumetanæ, ejuſque graſſatio atque dominium in univerſum pæne Chriſtianum orbem. In hiſtoria quoque Eccleſiaſtica celebres ſunt prædictiones S. Columbani de Regno intra triennium ad Clotharium deferendo; S. Gerardi de vita & Regno intra triennium auferendis Uvoni Tyranno, qui adverſus Petrum Hungariæ Regem inſurrexerat, quemque Henricus Germaniæ Rex intra tempus prænuntiatum debellavit, & morte affecit, Petro reſtituto; S. Annonis Archiepiſcopi Colonienſis, qui libere Henricum II. Imperatorem arguens, ejus obitum anno ſequenti futurum ſignificavit; S. Gregorii VII., quem Hugo Abbas Cluniacenſis teſtatus eſt ſuas internas cognoviſſe cogitationes; S. Arnulphi Abbatis & poſtea Epiſcopi Sueſſionenſis, qui Bertam Reginam ſeu Bertradam potius pellicem Philippi Regis Francorum ſerio monens, ne Gerardum Abbatem a monaſterio S. Medardi expelleret, & Pontium contra fas in ſancti loci adminiſtrationem introduceret, prophetico ſpiritu ei dixit, ſi prædicta feciſſet, ante obitum e Regno eſſe extrudendam, necnon morituram in contemptu & ærumnis; quod ſane factum eſt, cum fuerit a Regni conſortio amota, & in pagum Pontinum translata, ubi poſt diuturnam calamitatem

tem plebejo more mortua eſt atque ſepulta. Alia non ſuperaddimus exempla, quæ tamen ſi quis requirat, manum admovere poterit *ad lib. 6.* Thomæ Bozii *de ſignis Eccleſiæ cap.* 2. & *ad lib.*4. Bagattæ *de admirandis orbis Chriſtiani cap.* 2. §.1. Nonnulla dumtaxat ex Actis Canonizationum deſumpta indicabimus. In bulla Canonizationis S. Petri de Alcantara *eod. Canoniz. pag.*384. ita legitur: *Prophetico lumine remotiſſima locorum & temporum ſpatia prædixit.* In bulla Canonizationis S. Franciſci Xaverii *pag.*347.: *Profetico etiam ſpiritu Deus Servum ſuum, quem in lucem gentium dederat, illuminaverat.* In bulla Canonizationis S. Paſchalis de Baylon *pag.* 473.: *Prophetico etiam ſpiritu afflatus, nonnulla futura, & præſertim ægrotis integram valetudinem, ſanis infirmitatem, ſibique & aliis mortem prædixit.* In Bulla Canonizationis S. Franciſcæ Romanæ *pag.*284.: *Potens etiam fuit cæleſtis Gratiæ dono ſecreta cordium cognoſcere.* In bulla Canonizationis S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *pag.*395.: *Pariter ſpiritu prophetico dotata, ex Divina revelatione futuros rerum eventus prænuntiavit, & quædam in locis remotis facta & dicta, tamquam præſens, vidit & audivit.* In bulla Canonizationis S. Roſæ Limanæ *pag.*419.: *Joannes Villalobos Societatis Jeſu jurata fide teſtatus eſt, ſuo ſe experimento ſpiritum propheticum in ea deprehendiſſe, aperiente illi Virgine arcanum negotium, quod aliter ac cælitus innotuiſſe non poterat &c.* Et poſt relata alia plurima vaticinia ſubjicitur: *Plurima alia hujuſmodi, ac etiam mirabiliora, commemorantur hujus Sponſæ Chriſti vaticinia.* In bulla demum Canonizationis S. Margaritæ de Cortona *pag.*628.: *Tanto præterea, & tam miro lumine illuſtrari meruit, ut cordium ſecreta, quod unius Dei eſt, rimaretur, & conſcientias hominum apertius inſpiceret, peccata in remotis etiam partibus Deum offendentium cum dolore & lacrymis retegeret.* Omitti non poſſunt binæ aliæ propheticæ prædictiones, de quibus habita eſt ratio in cauſis Canonizationis, quæ ad exitum perductæ ſunt tempore, quo munere fungebar Fidei Promotoris, Sancti videlicet Pii V. & Sanctæ Catharinæ de Bononia. In cauſa ſiquidem S. Pii V. rite probatum eſt, Divinam illi immiſſam fuiſſe cognitionem, per quam clariſſime reſcivit diem atque horam, qua navalis victoria a Chriſtianis adverſus Selimum Turcarum Tyrannum ad Æchinadas inſulas fuerat reportata, eamque iis, qui ſecum aderant, patefecit; qui, cum menſem, diem, horamque notaſſent, ubi poſtea certus de victoria nuntius advenit, illam, uti Pius ipſis prædixerat, eveniſſe, apertiſſime cognoverunt. In cauſa autem S. Catharinæ de Bononia eodem modo probatum eſt, ab ea prædictum fuiſſe, Hannibalem Bentivolum pugnaturum adverſus Philippum Ducem Mediolanenſium victorem fore, & quidem eo prorſus modo, quo poſtea veridicum ejus vaticinium monſtravit eventus; & rurſus, regiam urbem Conſtantinopolim caſuram eſſe, prout cecidit, in manus Mahumetis II. poſt bimeſtrem obſidionem ipſo pervigilio Pentecoſtes anni 1453., ut neminem lateret, ruinam Græcorum propter ipſorum adverſus Spiritum Sanctum blaſphemias juſto Dei judicio fuiſſe permiſſam. Dicitur *Matth.*11. *v.*13. *Omnes enim Prophetæ, & Lex*

Digitized by Google

& Lex uſque ad Joannem prophetaverunt: non quia prophetiæ donum non eſſet etiam futurum tempore Legis Gratiæ; conſtat enim, Apocalypſim poſt Joannem Baptiſtam fuiſſe Joanni Euangeliſtæ revelatam; conſtat *ex Act. Apoſtol. cap.*11. *& cap.*21. Agabum, & quatuor filias Philippi prophetaſſe; & *ex* 1. *ad Corinth.*14. & *ad Epheſ.*4. multos fuiſſe in primitiva Eccleſia Prophetas; ſed dicitur, omnes Prophetas & Legem uſque ad Joannem prophetaſſe, quia uſque ad Joannem prophetaverunt & promiſerunt Chriſtum, ejuſque regnum; at Joannes primus clare & diſerte cœpit prædicare regnum cælorum, & Chriſtum Judæis digito demonſtravit: uno verbo, Legis & Prophetarum ordo ceſſavit in Joanne per adimpletionem, non per deſtructionem. Ex quo infertur, fuiſſe, & eſſe, & futuros eſſe in Eccleſia veros Prophetas, etiamſi modo prædicto Prophetarum ordo in Joanne ceſſaverit, uti adnotarunt *in cit. cap.* 11. *Matth.* Cornelius a Lapide *verſ.*13. Natalis Alexander *num.* 10. Thomas a Jeſu *oper. tom.* 2. *part.*1. *enucleationis Theologiæ myſticæ S. Dionyſii quæſt.*24. Torreblanca *de magia lib.*1. *cap.*1. *de prophetia num.*59. *& ſeqq.* Et eſt doctrina D. Thomæ 2.2. *quæſt.*174. *art.*6. *ad tertium*, ubi, facta ſibi oppoſitione citati textus Matthæi, *Lex & Prophetæ uſque ad Joannem prophetaverunt*, ita reſpondet: *Dicendum, quod Prophetæ prænuntiantes Chriſti adventum, non potuerunt durare, niſi uſque ad Joannem, qui præſentialiter Chriſtum digito demonſtravit: & tamen, ut Hieronymus ibidem dicit, non hoc dicitur, ut poſt Joannem excludat Prophetas.* Quod latiſſime proſequitur Conſalvus Durantus Epiſcopus Feretranus *in tract. de viſionibus cap.*1. *pag.*18. *&* 19. *tom.*1. *ante revelationes S. Birgittæ*.

2 Gratia prophetiæ ex alibi dictis eſt Gratia gratis data ex genere ſuo. Nulla ergo in Beatificationis & Canonizationis cauſis habenda erit ratio prophetiæ, ſi probatio virtutum heroicarum non præceſſerit. Præmiſſis autem probationibus virtutum heroicarum, prophetia a Deo data cenſetur homini tum propter utilitatem aliorum, tum propter propriæ mentis illuſtrationem; & de ea maxima habenda erit ratio pro ſanctitate arguenda, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.*172. *art.*4. *ad primum*, a Silvio illuſtratam, & a Nobis relatam *ſuperiori cap.* 45. *num.* 12. & ſic in judicio Beatificationis & Canonizationis; ut & bene adnotarunt Auguſtinus Triumphus *de poteſtate Eccleſiæ quæſt.* 15. *art.* 5. Cardinalis Bona *loc. cit.* Scacch. *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.*2. *per tot.* Lezana *de Fide, Spe, & Charitate tom.*3. *tract.* 4. *diſput.* 4. *de Gratia Dei quæſt.*7. *§. Ex quo etiam*, Pignatellus *conſult.* 193. *num.* 7. *& ſeqq. tom.* 10. Cardinalis Gottus *de vera religione tom.* 3. *cap.* 11. *§.* 3. *num.* 10. Auditores Rotæ in relatione cauſæ S. Pii V. *tit. De aliis indiciis ſanctitatis*, in relatione cauſæ S. Tereſiæ *ſuper virtutibus art.*22. *§.*4. in relatione cauſæ S. Philippi Nerii *tit. de prophetia*, in relatione cauſæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de dono prophetiæ*, in relatione cauſæ S. Ludovici Bertrandi, & in relatione cauſæ S. Paſchalis de Baylon *tit. prædicto*. Nec enim abſurdum eſt, prophetiam, quippe Gratiam gratis datam, aliquando dari peccatoribus, & ſæpius Juſtis indulgeri;

dulgeri ; quemadmodum perpendit Calmet *in prolegom. ad Prophetas art.* 4. *pag.* 511. *Ultro quidem fatemur , vitæ frugi atque modeſtæ characterem non neceſſarium eſſe ſinceræ prophetiæ argumentum ; cum nota ſint virorum quorumdam ſceleſtiſſimorum exempla , quibus Deus , in promendis oraculis ſuis , inſtrumentis eſt uſus , ut cum Balaam , & Caipha factum ſcimus : ſed hæc raræ ſunt exempla* . Quem ſequitur Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 17. *num.* 7. *Ideo hoc donum a Deo ut plurimum hominibus ſanctis tribuitur* .

3 Si ergo de vitæ pietate , ſanctis moribus, & virtutum heroicitate Servi Dei , quantum homini fas eſt , non dubitetur, & Poſtulatores provinciam aſſumant demonſtrandi, eum fuiſſe etiam a Deo illuſtratum dono prophetiæ , ipſa prophetica dicta erunt ad examen revocanda : & primò quidem perpendendum erit , an ea veritati & pietati Chriſtianæ fuerint conformia ; ſi enim aliquis occultum , ſeu futurum aliquid prædixiſſet , eventuſque prædictioni reſpondiſſet , ſed veritas pietaſque a prædictione abfuiſſent , tantum abeſt , ut ille poſſet haberi pro vero Propheta , ut potius de ejus probitate dubitandum , & adverſus ejus aſſertam ſanctitatem ceteris innixam probationibus judicium ferendum eſſet . Tradidit hanc regulam Dominus *in Deuter.* 13. *verſ.* 1. *Si ſurrexerit in medio tui Prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum, & evenerit quod locutus eſt , & dixerit tibi : Eamus , & ſequamur Deos alienos quos ignoras , & ſerviamus eis : non audies verba Prophetæ illius , aut ſomniatoris , quia tentat vos Dominus Deus veſter , ut palam fiat , utrum diligatis eum , an non , in toto corde & in tota anima veſtra . Dominum Deum veſtrum ſequimini , & ipſum timete .... Propheta autem ille , aut fictor ſomniorum interficietur* . Et quæ dicta ſunt de prædictionibus veritati & pietati Chriſtianæ contrariis, ſibi quoque locum vindicare debent , ſi facta ſit vanitatum & inutilium rerum prædictio : quapropter *Iſaiæ* 48. *verſ.* 17. legitur: *Hæc dicit Dominus Redemptor tuus Sanctus Iſrael : Ego Dominus Deus tuus , docens te utilia , gubernans te in via , qua ambulas* . Et 1. *ad Corinth.* 14. *verſ.* 3. Apoſtolus ait : *Nam qui prophetat , hominibus loquitur ad ædificationem , & exhortationem , & conſolationem* . Cardinalis Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 174. *art.* 6. quærit, an omnes qui creduntur Prophetæ , audiendi ſint in iis , quæ dicunt ſe ex ſpiritu Prophetiæ habere . Reſpondet autem , duplicis generis eſſe actus humanos , quorum nonnulli ſpectant ad publica officia , & præſertim Eccleſiaſtica , ut prædicare , celebrare , ſententias ferre in judicio , & ſimilia; & quoad hos ait quæſtionem eſſe reſolutam *in cap. Cum ex injuncto , de Hæreticis* , ubi dicenti , ſe inviſibili miſſione a Deo miſſum , publica fides negatur , niſi miraculo , vel ſpeciali Scripturæ teſtimonio id confirmet. Alii actus humani dicuntur privatarum perſonarum ; & de his loquendo diſtinguit inter Prophetam qui eos præcipiat aut ſuadeat juxta univerſales Eccleſiæ regulas , & Prophetam qui eos dirigat præter Eccleſiaſticos mores : & quoad primam hypotheſim ait , quemlibet in ſenſu ſuo abundare poſſe , ut actus ſuos dirigat juxta arbitrium Prophetæ; quoad ſecundam hypotheſim concludit , Prophetam non eſſe

audiendum ; cum bonum , & malum in actibus humanis ſecundum congruentiam , & incongruentiam ad Divinas , humanaſque , & præcipue Eccleſiaſticas leges attendatur ; quo facit illud Apoſtoli *in epiſt. 1. ad Theſſalonic. v. 19. : Spiritum nolite extinguere ; prophetias nolite ſpernere : omnia autem probate : quod bonum eſt , tenete* . Doctrinam Cajetani illuſtrat Arauxo *in deciſ. moral. tract. 3. quæſt. 23. num. 63. & ſeqq.* Adhæret Hurtado *in reſolut. moral. part. 1. tract. 5. cap. 6. §. 6.* Allatoque ſupra memorato Deuteronomii textu Calmet *in prolegom. ad Prophetas loc. cit.* ita loquitur : *Cautiores etiam contra Pſeudoprophetarum , & Confictorum miraculorum aſtus nos reddens Jeſus Chriſtus Matth. 7. 15. & 24. , judicium de illis ex eorum operibus inſpectis & doctrina capiendum præcipit . Si Angelus de cælo aliter ac doctrinam ab Apoſtolis traditam docuerit , hunc diris devovendum Apoſtolus ad Galat. 1. 8. mandat. Nihil igitur habenda ſunt miracula , nihil impleta oraculorum fides , ſi rectæ ſanæque doctrinæ traditæ a priſcis Prophetis conformis non fuerit .*

4 Secundò , ſi abſit quælibet ſuſpicio , & quæ a Propheta prædicta ſunt , conſentanea ſint doctrinæ Chriſti , Apoſtolorum , & Eccleſiaſticæ diſciplinæ , & legibus Eccleſiæ , examinandum erit , an ea, quæ prædicta ſunt , humanam latuerint cognitionem , quemadmodum ſunt internæ hominum cogitationes , & quemadmodum ſunt futura contingentia , juxta ea , quæ ſuperius dicta ſunt. Item an prædicens, ex ſignis , conjecturis , experientia conjecturalem quamdam ſcientiam habere potuerit eorum , quæ prædicit . Rurſus an dubitando , puta adhibitis verbis *forte* , *forſitan eſſe poterit* , futura revelaverit ; an etiam in revelando & prædicendo , pro dictorum confirmatione humanis ratiociniis uſus ſit ; an , hæc peragendo , aliquid humani paſſus ſit , puta ſpem aliquam temporalis commodi habuerit , vel habere potuerit , aut mente commota locutus ſit ; & demum an vere , ſi non omnia , ſaltem aliqua cognoverit eorum , quæ prophetavit . Hæc omnia quippe ſubtili indagine quærenda eſſe videntur , antequam de vera prophetia judicium feratur .

5 Conſtant hæc luculentis Scribentium aſſertionibus . Calmet etenim *in cit. diſſert. art. 4. pag. 509.* ait : *Ad prophetiam ſpectat res prorſus latentes aperta quadam certaque fide revelare , quamquam alioquin nullam habeant cum cauſis ſecundis atque naturalibus conjunctionem . Nihil enim contra naturæ leges audet Aſtronomus , ſi futuram ſolis eclypſim ; nihil Philoſophus , ſi pendentem a cauſis ſibi exploratis effectum prædixerit . Verum ſi Vatem prædicentem audiamus fortuitum quemdam effectum , ex cauſis liberis , & in utramque partem diſpoſitis pendentem ; id autem pluribus ante ſæculis ab illo revelatum conſtet ; ſi ortum hominis , cujus ipſe nomen , victorias , res gerendas , obitumque prænuntiaverit ; ſi prodigium aliquod præſentis temporis circumſtantiis prorſus repugnans ; nihil ego tunc humani ſuſpicor , ſed omnia ad Deum duxerim referenda* . Scacchus *in tract. de not. & ſign. ſanctit. ſect. 8. cap. 2. pag. 593. & ſeq.* ad rem , de qua nunc agitur. multas ex relatis notat circumſtantias : *Ac propterea , quoties inter Acta alicujus aliqua talis prædictio conſideranda occurrerit, circumſtantias attendendas*

das arbitror ; nimirum , ſi præſumptus Dei Servus aliquid prædixerit comminatorie &c. præſertim ſi prædictioni additæ fuerint particulæ forte , forſitan , fortaſſe, fieri poteſt , & aliæ hujuſmodi , quæ formidinem de oppoſito ſubindicant &c. verba temere , ac nullo conſilio prolata manifeſte commonſtrant . Quæ vero conjecturaliter prædicuntur ex antecedentibus , vel ſimilibus &c. vel rationibus formatis per aliquem diſcurſum ex antecedentibus , & conſequentibus &c. cuncta conjecturalem prædictionem fuiſſe ſubindicabunt , non autem ſpiritum propheticum &c. Hujus propheticæ prædictionis in Actis Servorum Dei ex parte perſonæ prædicentis nota & ſigna ſunt pietas , & ſanctitatis fama certa , ſaltem ex moribus . Inter quæ ſigna præcipuum locum tenet terrenorum Bonorum & divitiarum contemptus , honorum & dignitatum fuga . In Hebræorum certe republica nihil auguſtius , quam Prophetarum dignitas : *Ipſi eis erant Philoſophi ... ipſi Sapientes , ipſi Theologi , ipſi Prophetæ , ipſi Doctores probitatis atque pietatis* , ait S. Auguſtinus *de civit. Dei lib.* 18. *cap.* 41. *n.* 3. *col.* 524. *tom.* 7. *oper.* Ineſt in eorum ſententiis gravitas, periodorum majeſtas , vis & efficacia talis emicat , qualem numquam fraus & impoſtura aſſequetur . Procul ab eorum dictis eſt ambiguitas ac dolus . Raro argumentis, & aliis ad perſuadendum artificiis uſi ſunt , ſed tanquam legatione Dei fungentes , imperioſa quadam gravitate ad Principes , & populos locuti ſunt . Lucri amor , & ſacra auri fames eos abſque dubio non invaſit; cum a cogendis divitiis animum adeo habuerint alienum, ut amore muneris ſui obeundi quandoque neceſſariorum pro vitæ ſuſtentatione obliti fuerint . Et , ſi aliqui ſecus ſe geſſerunt , non Prophetis , ſed Pſeudoprophetis adſcripti ſunt , de quibus Michæas *cap.* 3. *v.* 3. *Comederunt carnem populi mei, & pellem eorum deſuper excoriaverunt*; et *verſ.* 5. *Qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem ; & , ſi quis non dederit in ore eorum quidpiam , ſanctificant ſuper eum prælium* : id eſt indicant ei prælium . Ceterarum , quas indicavimus, qualitatum teſtimonia non deſunt Auctorum. Cardinalis enim Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 17. *num.* 5. hæc habet: *Falſi Prophetæ mente commota loquuntur , quia Dæmonis impetum , a quo impelluntur , ferre non poſſunt . At qui a Deo aguntur , placide , humiliter, & modeſte proferunt.* Idque confirmat auctoritate S. Joannis Chryſoſtomi *homil.* 29. *in* 1. *ad Corinth.* dicentis: *Proprium eſt falſi Prophetæ emotæ eſſe mentis , vim pati ac neceſſitatem , pelli, trahi , raptari , tamquam furentem . Verus autem Propheta non ſic , ſed cum mente ſobria, & cum modeſtia ac temperante conſtitutione , & ſciens , quæ loquitur, dicit omnia* . Mentis & ſenſuum impotes erant Sacerdotes , & feminæ Sacris Deorum initiatæ, nec loquendi liberam habebant facultatem , ſed tanquam mera automata agebantur . Veri autem in Lege Dei Prophetæ quietum & placidum Spiritus Sancti illapſum recipiebant , ſui compotes erant , tranquillitate ac ſerenitate mentis gaudebant , debita in Deum obſervantia inducti loquebantur , & ſuperni Spiritus ductum ſequebantur , quemadmodum pluribus exponit Calmet , *in cit. differt. art.* 3. Denique loquendo de vera cognitione eorum, quæ prædicuntur , quærit S.Thomas 2. 2. *quæſtion.* 173. *art.* 4. utrum Prophetæ ſemper cognoſcant ea quæ prophetant: & reſpondet, in revelatione

prophetica mentem moveri a Spiritu Sancto, & moveri ad aliquid apprehendendum, ad aliquid loquendum, & ad aliquid faciendum, & quandoque ad unum, quandoque ad duo, quandoque ad tria prædicta; item aliquando mentem Prophetæ moveri ad aliquid loquendum, aut ad aliquid faciendum, cum, vel ſine intelligentia eorum, quæ loquitur, vel facit; concluditque, quando aliquis ſe moveri cognoſcit a Spiritu Sancto ad aliquid ſignificandum verbo, vel facto, hoc proprie pertinere ad prophetiam; quando autem movetur, & non cognoſcit, non eſſe veram prophetiam, ſed inſtinctum propheticum, de quo aliquid ſupra dictum eſt, & aliquid mox dicetur.

6 Tertiò, ſi omnia adſint, quæ in duobus antecedentibus paragraphis expoſita fuerunt, ut tutum de vera prophetia feratur judicium, oportet demum ut videatur, an occultum id quod a Propheta revelatum eſt, tale ſit, quale ab ipſo revelatum fuit; & an futurum contingens ab ipſo prædictum eo modo evenerit, quo ab ipſo prædictum eſt. Regula hæc deſumitur *ex Deuteronomio cap.* 18. *verſ.* 21. ubi Deus ita loquitur: *Si tacita cogitatione reſponderis, quomodo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus? hoc habebis ſignum: Quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui Propheta confinxit, & idcirco non timebis eum.*

7 Nonnullæ hujus regulæ ſunt limitationes. Prima eſt; ſi prophetia non fuerit abſoluta, ſed comminativa duntaxat, & conditione temperata, quæ videlicet aliquam conditionem expreſſam, aut tacitam conjunctam habet. Prophetia quippe hæc profertur a Prophetis juxta leges Divinæ juſtitiæ, poſitis præſentibus circumſtantiis, & hominum demeritis, quibus poſtea commutatis, Deus avertit quod fuerat prædictum. In quo proinde rerum themate vera eſt & Divina prophetia, licet non acciderit, quod a Propheta prædictum erat futurum. Res bene explicatur a Valentia *in tract. de rebus Fidei, in analyſi Fidei Catholicæ lib.*8.*cap.*5.*§.ad quartum, pag.*78. Dicit enim, *Deum per Prophetas ſolitum eſſe prænuntiare non modo id quod, omnibus conſideratis, futurum eſt; ſed etiam id quod, attendendo ad aliquas inferiores cauſas, ut ad merita hominum &c. vere judicari poteſt eſſe futurum, tametſi ex voluntate Divina, & ſpectatis omnibus cauſis, ſecus futurum ſit.* Vaſquez *in* 1. 2. *D.Thomæ tom.*1. *quæſt.*19. *art.*10. *cap.* 3. *in fine* docet, hujuſce generis eſſe revelationes de propria, vel de alterius damnatione, hoc eſt non ſemper eſſe abſolutas, nec abſolute intelligendas, ſed ut plurimum eſſe comminativas, eoque fine a Deo factas, ut timore ſententiæ peccatores convertantur. At ſi quis exempla prophetiarum quærit, quæ non fuerunt abſolutæ, exemplum eſt in Jona Propheta *cap.*3. *v.* 4., qui miſſus a Deo ad Ninivitas dixit eis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*; & in Iſaia *cap.*38.*v.*1., qui ait Ezechiæ Regi Juda lethali morbo in lecto decumbenti: *Morieris tu, & non vives*. Neutrum enim horum evenit, nec ob hoc illi Prophetæ falſa prædixerunt, cum illorum prophetiæ non eſſent abſolutæ, ſed conditione adſtri-

adſtrictæ, pendentes a graviſſimis circumſtantiis morbi Regis Ezechiæ, & a culpis Ninivitarum; quibus circumſtantiis, & culpis deinde commutatis, avertit Deus quod ab illis Prophetis fuerat prædictum, prout ſe facturum Deus aperte teſtatus eſt in iſtis propheriis comminativis, dicens *Jerem. cap.18. v.7.: Repente loquar adverſum gentem, & adverſus regnum, ut eradicem & deſtruam & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo ſuo, quod locutus ſum adverſum eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi, ut facerem ei*. De his propheriis comminativis, & conditione adſtrictis agit S. Thomas 2. 2. *queſtion.171. art.6. ad ſecundum*. Agit quoque de eiſdem Cardinalis Cajetanus 2. 2. *quæſt.173. art.4.* ubi docet, Prophetam, cui revelatur aliquid futurum in cauſis, evidenter cognoſcere illud futurum in cauſis illis, ſed non oportere ut ſciat, an exire ex cauſis debeat, & exiſtere, & ex vi illius propheticæ cognitionis, ambiguum remanere in ejus mente, an illud ſit futurum, necne; ad veri autem Prophetæ nomen ſufficere, ut cognoſcat evidenter, ſe prophetare de illo, quod ſibi eſt revelatum, licet cetera non cognoſcat. Optime Silvius *in 2. 2. Divi Thomæ tom.3. quæſt.171. art. 6. ad ſecundum*. Addit Savonarola *in cit. compendio revelationum*, nec Jonam, nec Iſaiam falſos Prophetas fuiſſe, cum hic Ezechiæ Regi (uti dictum eſt) mortem minatus eſt, ille Ninivitis everſionem prædixit poſt dies quadraginta, quamvis nec unum, nec alterum contigerit; quia peccata Ninive meruerant, ut poſt quadraginta dies deſtrueretur, & diſpoſitio corporis Ezechiæ talis erat, ut eum ad mortem duceret, quam via naturali evadere non poterat; Propheta autem, qui a Deo inſtruitur, debet Deo ſimpliciter obedire, & futura prænuntiare eo modo, quo ſibi a Deo præcipitur. Quod late proſequitur Viguer *loco ſupra citato cap.9. §.1. verſ.2. verſus finem*.

8 Poſtquam D. Thomas 2. 2. *quæſt.173. art. 4.* docuit, non eſſe perfectam prophetiam, ſed inſtinctum propheticum, cum quis a Deo movetur, & non cognoſcit ſe eſſe a Deo motum, ſubjicit hæc aurea verba: *Sciendum tamen, quod, quia mens Prophetæ eſt inſtrumentum deficiens, ut dictum eſt, etiam veri Prophetæ non omnia cognoſcunt, quæ in eorum viſis, aut verbis, aut etiam factis Spiritus Sanctus intendit*. Non repugnat enim, revelationem eſſe veram, & a Deo, & falſam ejus explicationem eſſe ab homine, qui eam aliter, ac Deus intelligit, interpretatur. Ludovicus junior Francorum Rex deſiderium ſuum pergendi ad loca ſacra Principibus Regni aperuit, & ipſorum conſilium exquiſivit, qui rem deferendam ad S.Bernardum Abbatem exiſtimarunt. Accerſitus Abbas tanti momenti negotium ad Romani Pontificis examen ſtatuit referendum. Id magnopere laudavit & probavit Eugenius Pontifex, qui ſuam auctoritatem ei impertitus eſt, ut prædicaret, & animos cunctorum commoveret, cum tanquam Apoſtolus aut Propheta haberetur apud omnes Galliæ & Germaniæ populos. Quocirca non ſolum ex Romano Imperio, ſed etiam ex vicinis Regnis, id eſt Occidentali Francia, Anglia, Pannonia excitati populi & nationes Crucem aſſumpſe-

ſumpſerunt, & ſacræ expeditioni nomen dederunt, uti plene habetur apud Othonem *lib.1. de Fid. cap.34. & ſeqq.* Expeditio pluribus ſignis & miraculis confirmata exitum habuit inſelicem: vincentibus ſiquidem Infidelibus, juſto Dei judicio Chriſtiani milites interierunt; & S. Bernardum, quem prius magno honore omnes proſequebantur, omnes damnarunt tanquam Pſeudoprophetam & impoſtorem. Porro ipſe *lib.2. de conſiderat. cap.1.* (*vol. 1. oper*) hæc habet: *Si neceſſe ſit, unum fieri e duobus, malo in nos murmur hominum, quam in Deum eſſe. Bonum mihi, ſi dignetur me uti pro clypeo. Libens excipio in me detrahentium linguas maledicas &c. Diximus pax, & non eſt pax; promiſimus bona, & ecce turbatio.* Tum ad ſui deſenſionem ſubjicit: *Quaſi vero temeritate in opere iſto, aut levitate uſi ſimus. Cucurrimus plane in eo, non quaſi in incertum, ſed jubente te* (ſcilicet Eugenio Pontifice) *immo per te Deo*; & objectis ſibi hominum improperiis, *Unde ſcimus, quod a Domino ſermo egreſſus ſit? Quæ ſigna tu facis, ut credamus tibi?* ita reſpondet eumdem alloquens Eugenium: *Non eſt, quod ad iſta ipſe reſpondeam: parcendum verecundiæ meæ. Reſponde tu pro me, & pro te ipſo, ſecundum ea quæ audiſti & vidiſti*: quibus verbis modeſte deſignat miracula a ſe facta in prædicationis confirmationem. De veritate ergo revelationis,& prophetiæ dubitari non potuit, nec poteſt; ſed ſumma & incommutabilis Divina veritas non fuit ab homine intellecta,& aliud hominum, aliud Dei conſilium fuit; cum homines, qui terrena ſapiunt, gloriam, divitias, & Regni Hieroſolymitani receptionem ſibi propoſuiſſent, & Deus æternam eorum ſalutem, qui in illa expeditione pro Fide & Eccleſia mortui ſunt. Rem hanc S. Bernardo aperuit Joannes Caſemarii venerabilis Abbas *epiſt.386. inter eas S. Bernardi*, in qua ſic ad eum ſcribit (*num.1. col.346. vol.1.*): *Dictum eſt mihi, Pater cariſſime, quod de hac re, quæ non ita proſpere, ut forſitan volebatis, contigit, (de via vero Hieroſolyma loquor) multum triſtamini: eo quod Eccleſia Dei, vel gloria non, ſicut deſiderabatis, accrevit*; Et, poſtquam expoſuit, rem proſpere eveniſſe, non ſecundùm hominum deſiderium, ſed ſecundùm Dei propoſitum, hæc affert *num. 3.*: *Sed ne in dubium veniat quod dico, quaſi Patri meo ſpirituali in Confeſſione aperio, quod Patroni loci noſtri Beatus Joannes & Paulus ſæpius nos viſitare dignati ſunt, quos ego ſuper hac re interrogari feci, & hujuſmodi ſententiam reſponderunt, dicebantque, multitudinem Angelorum, qui ceciderant, de illis, qui ibi mortui ſunt, eſſe reſtauratam*: & hoc S. Bernardi exemplo utitur Cardinalis Bona *in cit. cap.17. de diſcret. ſpirit.* ut rem de qua nunc agimus, confirmet. Sequitur Gravina *part.2. in praxi, quomodo veræ a falſis viſionibus & revelationibus diſcerni poſſint, lib. 2. cap. 4. pag. 191.* ubi etiam prædictionem ſeu prophetiam vindicat S. Vincentii Ferrerii de fine mundi jam imminente, & Antichriſti adventu, de qua eadem prophetia S. Vincentii legi poteſt S. Antoninus *part.4. hiſtor. tit.23. cap.8. §.3.*

9 Dictum fuit ſuperius, prophetiam non dari per modum habitus; atque ex hoc tertiæ regulæ limitatio deſcendit, poſſe videlicet contingere, ut quæ a vero alioquin Propheta prædicta ſunt, non vera reperiantur,

quod

quod videlicet ipſe reputaverit, ſe ex revelatione Divina prædicere, licet inſtinctu dumtaxat prophetaverit. Otho ſupra citatus non admodum favere ſolitus S. Bernardo *in lib. de geſtis Friderici cap.60.* ut infelicem exitum memoratæ expeditionis excuſet, inter cetera ait, ſpiritum Prophetarum non ſemper ſubeſſe Prophetis. Aptius res explicatur a S. Gregorio *lib. 2. dialog. cap. 21.* ubi ita ſcribit (*col. 248. tom. 2.*): *Prophetiæ Spiritus, Petre, Prophetarum mentes non ſemper irradiat, quia, ſicut de Sancto Spiritu ſcriptum eſt*, Ubi vult, ſpirat; *ita ſciendum eſt, quia & quando vult, aſpirat... Quod omnipotens Deus ex magna pietatis diſpenſatione diſponit, quia, dum prophetiæ ſpiritum aliquando dat, & aliquando ſubtrahit, prophetantium mentes & elevat in celſitudine, & cuſtodit in humilitate, ut & accipientes ſpiritum inveniant, quid de Deo ſint, & rurſum prophetiæ ſpiritum non habentes cognoſcant, quid ſint de ſemetipſis*. Confirmat hoc ipſum *homil. 1. in Ezechielem num. 15. col. 1180. tom. 1.*, ubi ait: *Aliquando vero prophetiæ ſpiritus Prophetis deeſt, nec ſemper eorum mentibus præſto eſt; &* num. 16.: *Sciendum quoque eſt, quod aliquando Prophetæ ſancti dum conſuluntur, ex magno uſu prophetandi quædam ex ſuo ſpiritu proferunt, & ſe hæc ex prophetiæ ſpiritu dicere ſuſpicantur*. Res autem Theologica trutina examinatur a D. Thoma 2. 2. *quæſt. 171. art. 5.* ubi docet, mentes Prophetarum dupliciter a Deo inſtrui, uno modo per expreſſam revelationem, altero per inſtinctum occultiſſimum, quem interdum etiam neſcientes humanæ mentes patiuntur; additque, Prophetam maximam evidentiam habere eorum, quæ ſibi revelantur, & non aliorum, quæ per inſtinctum cognoſcit; cum diſcernere non valeat, utrum hæc cogitaverit aliquo Divino inſtinctu, an per ſpiritum proprium, nec omnia, quæ cognoſcit Divino inſtinctu, evidentia prophetica eidem manifeſtentur; talis enim inſtinctus eſt quiddam imperfectum in genere prophetiæ, uti etiam ſupra fuſe dictum eſt.

10 Hæc vera ſunt, & clare fuerunt explicata a Patre Baldello *verbis relatis in capite antecedenti*. Sed ne in diſcuſſione cauſarum Beatificationis & Canonizationis aliqua ſubrepat ambiguitatis occaſio, nonnulla addenda eſſe videntur: & loquendo quidem de prophetiis comminativis atque conditionalibus, ſciendum eſt, ab eis non reſpici res præteritas, aut præſentes, ſed tantum futuras, & quæ ab hominum meritis, vel culpis pendent; uti late explicat Thyræus *in tractatu de apparitionibus lib. 4. cap. 14.* & bene proſequitur Suarez *de Fide diſput. 8. ſect. 4. num. 9.* Docet Melchior Canus *de loc. Theolog. lib. 2. cap. 4. in reſponſ. ad tertium*, comminativas prophetias, uti tales, bene a Prophetis cognitas fuiſſe, ſimulque, mutatis rerum circumſtantiis, ſuo potuiſſe effectu carere: *Reſponderi brevius poteſt, ejuſmodi prophetias comminatorias eſſe; ſic enim Scholaſtici vocant. Id quoniam Prophetæ intelligebant, (nam intelligentia opus eſt in prophetia), minime fallebantur. Quin potius fide quidem bona ſuo miniſterio functi, exiſtimabant tamen, comminationes mutatis poſſe moribus commutari: ob eam enim cauſam Jonas nolebat Ninive ſubverſionem prænunciare, quod Divinam putabat miſericordiam Ninivitis pœ-*

tis pœnitentibus eſſe flectendam. Thyræus *loc. cit.* vult, non omnes Prophetas cognoſcere in ſimilibus rebus, quæ ab hominum pendent meritis, abſolutam Dei voluntatem, & alios eam cognoſcere, vel cognoſcere potuiſſe unica, vel multiplici revelatione. At, utcunque ſit de his, cum pendente Beatificationis & Canonizationis cauſa, incertum ſit, num Dei Servus fuerit, an non fuerit verus Propheta, nec ullum prophetici doni eidem collati Divinum extet teſtimonium, non videtur haberi poſſe ratio prophetiæ comminativæ, niſi oſtendatur, Dei Servum cognoviſse indolem prophetiæ, & etiam ejus exitum. Quocirca, ſi afferatur prædictio everſionis civitatis, demonſtrandum erit, prædicentem non modo cognoviſse, civitatem poſse ſubverti, aut non ſubverti, pro populi ſcilicet aut pœnitentia peccatorum, aut obſtinatione, ſed omnino eſse eam re ipſa ſubvertendam, quod populus pœnitentiam minime erat acturus; aut e contrario non eſse ſubvertendam, quod populus pœnitentiam utique acturus erat, & eventum prædictioni plane reſpondiſſe: alioquin aperta errori via patere poſſet. Quocirca Gravina in ſuo opere, cui titulus *Lapis Lydius ad diſcernendas veras viſiones, lib. 2. cap.* 23. egregie ad rem ſubjicit: *Circa autem has comminationes, nota, quod dupliciter Deus enuntiat per Prophetas proſpera, vel adverſa; uno modo revelando mutationem eorum, ad quos dirigitur prophetia, pro quibus, vel contra quos prophetatur; altero modo, nihil de hac mutatione revelando. Si fiat revelatio primo modo, erunt certi pariter Prophetæ, quod non mutabitur ſententia &c. ſecundo vero modo, ſi nihil reveletur de mutatione ſententiæ, remanebit incertitudo, an Deus ſit mutaturus ſententiam &c. Oportet ergo, ut ſignum prædictum ſit efficax & certum, ut innoteſcat pariter, ſententiam non eſſe mutaturum: alias, ſi fiat enuntiatio abſque iſta revelatione, apparebit falſitas, enuntiando id, de quo non eſt revelatio immutabilitatis, vel mutabilitatis .... Unde, quando quidam, qui ſe faciunt Prophetas, annuntiant alicui mortem, & ſimilia, quæ poſtea non eveniunt, debent eſſe certi pariter, quod illis fuit revelata ſententiæ mutatio: & eſt notabilis advertentia*. Concordat Picus *lib.9. cap.5.* ubi ait, falſitatem prophetiæ deprehendi, ſi quis abſoluta ſub conditione proferat, aut ſi, quæ conditionem habent, abſolute pronuntiet, nulla habita conditionis intelligentia, quæ ad comminativam prophetiam requiritur.

11 Poſt hæc, ut veniamus ad prophetias, in quibus Propheta rem non intelligit juxta Dei mentem, ex quo ſequitur, eventum ab eo prædictum non reſpondere; crediderim, cum grano (uti dicitur) ſalis, tutoque pede eſſe procedendum. Licet enim ex ſupradictis non repugnet, revelationem eſſe veram, & a Deo, falſamque ejus explicationem eſſe ab homine, qui eam aliter, ac Deus intelligit, interpretatur, uti exemplo S. Bernardi demonſtratum eſt; ne aliquid tamen erroris ſubrepat, crederem, ſimiles prophetias in re & ad effectum, de quo agitur, non eſſe admittendas, niſi earum veram qualitatem Deus miraculis illuſtrare dignetur, miraculis (inquam) quæ propheticam prædictionem ſubſequantur; tunc quippe ſigna ſunt Divini ſermonis, uti bene explicat Thyræus *de apparitione intellectuali*

lib.4.

lib. 4. cap. 18. num. 13. & plurib. ſeqq. Et ita quidem rem ſe habuiſſe in prophetia S. Bernardi, colligitur ex Gauſrido Monacho *in vita ipſius lib. 3. cap. 4. num. 9. & 10. vol. 2. operum*, ubi non modo antecedentia, ſed etiam ſubſequentia miracula exponit. Poſtquam enim aperuit conſilium Dei in ea expeditione conſentanee ad ea, quæ ſupra retulimus ex epiſtola venerabilis Abbatis Caſemarii (*Quod ſi placuit Deo tali occaſione plurimorum eripere, ſi non Orientalium corpora a Paganis, Occidentalium animas a peccatis, quis audeat dicere illi, Quid feciſti ſic? Ant quis recte ſapiens illorum magis non doleat, qui ad priora, vel pejora forte prioribus ſcelera redierunt, quam eorum mortem, qui in fructibus pœnitentiæ purgatas variis tribulationibus Chriſto animas reddiderunt?*) veritatem & divinitatem revelationis & prophetiæ pluribus miraculis dixit comprobatam: *Evidenter enim* (inquit de S. Bernardo) *verbum hoc prædicavit, Domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Sed quantis, & quam multiplicibus ſignis! Quanta vel numerare, nedum narrare, difficile foret. Nam & eodem tempore ſcribi cœperant, ſed ipſa demum Scriptorem numeroſitas ſcribendorum, & materia ſuperavit Auctorem; nimirum, cum aliquando una die viginti, ſeu etiam plures ab incommodis variis ſanarentur, nec facile ab hujuſmodi dies ulla vacaret. Denique plures eo tempore Chriſtus per Servi ſui tactum & orationem ex ipſis etiam matrum uteris cæcos videre, claudos ambulare, aridos convaleſcere, ſurdos fecit audire, & mutos loqui, mirabilius reſtituente Gratia, quod minus præſtitum fuerat a natura.* Addit Gaufridus *loco citato*, ea ipſa die, qua nuntius advenit diſſipati exercitus Chriſtianorum, Deum interceſſione S. Bernardi miraculum edidiſſe: *Accidit autem, ubi primum de ejuſdem exercitus diſſipatione lamentabilis intra Galliam inſonuerat rumor, ut illuminandum Dei Famulo filium cæcum offerens pater multis precibus vinceret excuſantem. Et imponens Sanctus puero manum, orabat ad Dominum, quatenus, ſi ab eo verbum prædicationis illius exierat, ſi prædicanti Spiritus ejus adfuerat, in illius illuminatione oſtendere dignaretur. Dum vero poſt orationem orationis præſtolaretur effectum, Quid facturus ſum? ait puer: video enim. Attollitur illico clamor aſtantium; plures enim non modo e Fratribus, verum etiam e Sæcularibus aderant, qui, ut puerum videre videntem, multipliciter conſolati, Deo gratias referebant.*

12 Supereſt, ut aliquid indicetur de his, qui inſtinctu prophetico prophetant, & quorum proinde prophetiæ aliquando non reſpondent. Ut autem in his prophetiis Dei Servus, de cujus Beatificatione & Canonizatione agitur, non modo excuſari poſſit, ſed etiam haberi uti vere Prophetans, neceſſe eſt, ut de ejus correctione conſtet. S. Gregorius *ſuper Ezechiel.* poſtquam dixit (uti ſupra vidimus) ſanctos Prophetas ex magno uſu prophetandi quædam ex ſuo ſpiritu prædicere, & ſuſpicari, hæc a ſpiritu prophetiæ procedere, ſubjicit *loc. cit. num. 17.*, inter veros, & falſos Prophetas hanc eſſe differentiam, *quia Prophetæ veri, ſi quid aliquando per ſuum ſpiritum dicunt, hoc ab auditorum mentibus per Spiritum Sanctum eruditi citius corrigunt. Prophetæ autem falſi, & falſa denuntiant, & alieni a Sancto Spiritu in*

ſua falſitate perdurant. Exemplum eſt in Nathan Propheta Domini notiſſimo, qui regnante Davide floruit in Iſraele, maxima Davidi junctus neceſſitudine. David de Templo Domini ædificando cogitabat, & Nathan, uti legitur *lib.2. Reg. cap 7. v.3.* ait illi: *Omne, quod eſt in corde tuo, vade, fac, quia Dominus tecum eſt*. Porro eadem nocte Dominus Prophetæ imperavit, ut ad Davidem regreſſus ei nuntiaret, Templi conſtruendi gloriam non ipſi, ſed ejus filio eſſe conſtitutam. Aſſumptionem hanc pluribus proſequitur Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 171. *art.* 5., & etiam exornat Fucechius Ordinis Fratrum Minorum *in reſponſ. ad Leonardum Ordinis S. Auguſtini in cauſa Hieronymi Savonarolæ, in ejus vita tom.2. pag.58*.

13 Aliqua hic dicenda eſſent de alienatione a ſenſibus, quæ contingit aliquando Prophetis, & quæ fit cum aliqua inordinatione naturæ; quæque idcirco oſtendit, ipſorum prophetiam a Deo cauſam non habere: ſed de hoc infra tractabitur, cum agetur de Ecſtaſi, & Raptu.

CAPUT XLVIII.

De Gratiis gratis datis Diſcretionis Spirituum, Generum Linguarum, & Interpretationis Sermonum.

1 DIſcretio ſpirituum duobus modis exponi poteſt: primus eſt, ut ſit cognitio cogitationum cordis, veluti exponit D.Thomas 1.2. *quæſt.* 111. *art.*4. ubi docet, Gratiam prophetiæ, & Gratiam diſcretionis ſpirituum referri ad Fidei confirmationem, manifeſtando ea, quæ ſolius Dei eſt ſcire, qualia ſunt contingentia futura, quæ reſpicit prophetia, & occulta cordium, quæ reſpicit diſcretio ſpirituum. Si diſcretio ſpirituum hoc primo modo intelligatur, erit unum & idem cum prophetia, hoc uno diſcrimine, quod prophetia per antonomaſiam dicetur de cognitione futurorum, & diſcretio ſpirituum erit cognitio cogitationum cordis, quemadmodum bene animadvertit Suarez *tom.* 1 *de Gratia, prolegom.3. cap.5. num.36*.

2 Secundus modus eſt, ut diſcretio ſpirituum ſit judicium quoddam, per quod homo recte diſcernit inter varios motus, de quibus dubitari poteſt, a quo ſpiritu proveniant, bono, an malo, quando vel ad mores, vel ad doctrinam excitamur ſive interius & inviſibili modo, ſive exterius per homines docentes conſulenteſve, aut per Angelos ſenſibiliter loquentes vel apparentes; ſive hæc contingant homini in ſe ipſo, ſive in aliis ad communem Eccleſiæ utilitatem: & hoc ſecundo modo S. Joannes Chryſoſtomus *homil.29. in epiſt.1. ad Corinth. tom.10. pag.264.* explicat donum diſcretionis ſpirituum: *Quid ſibi vult diſcretiones ſpirituum? Scire quis ſit ſpiritualis, quis non ſpiritualis; quis Propheta, quis deceptor*. Explicationem hanc amplectitur Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap. 2. num. 2.* ubi ſic loquitur: *Alii rectius docent, diſcretionem ſpirituum in peculiari motione Spiritus Sancti conſiſtere ad diſ-*

ad diſcernendum inter varios motus, a quo ſpiritu proveniant, bono, an malo, ſive ad mores ſpectent, ſive ad doctrinam, ſive quis interius & inviſibiliter moveatur & excitetur, ſive exterius per homines docentes & conſulentes, aut per Angelos ſenſibiliter loquentes vel apparentes: & hæc eſt Gratia diſcretionis, quam inter gratis datas ſeptimo loco recenſet Apoſtolus, quæ a Spiritu Sancto non omnibus datur, ſed quibus, & quando vult, ad diſcernendos ſpiritus non ſolum in ſe ipſis, ſed etiam in aliis ad communem Eccleſiæ utilitatem. Sequitur Suarez *loc. cit. num.* 38. *& ſequentibus.*

3 Difficultatem diſcernendi ſpiritum bonum a ſpiritu malo exponit Gerſonius *de probat. ſpirituum col.* 42. *oper. tom.* 1., ubi ſic ait: *Eſt enim Spiritus Deus, Spiritus Angelus bonus, Spiritus Angelus malus, Spiritus humanus tam rationalis, quam animalis. Poteſt autem ſimilis viſio ſpirari per quemlibet hunc Spiritum ſuo modo, longeque diverſe. Sed, diverſitatem faciliter percipi quadam ſimilitudo non ſinit apud inexpertos talium, qui neque per ſe ipſos ex acumine ingenii, neque per eruditionem in Theologicis vel Phyſicis diſciplinis, neque per aliorum traditionem ſciunt talia diſtinguere. Certe nec mirandum, cum pauciſſimos inveniamus, qui plene ſciunt ſecernere cogitationes & affectiones ſuæ rationalis animæ, ut rationalis eſt, ab illis, quæ ſunt animales, videlicet in ſenſu communi, vel organo phantaſiæ. Quem invenies, precor, ex timentibus Deum, peccataque fugientibus, qui ſemper & in omnibus ad liquidum proſpiciat, dum tentationes vigent, ſi ſenſus eorum ſit tantummodo in imaginatione, vel conſenſus in ratione? Adeo non facile eſt diſcernere ſenſum a conſenſu. Quanto plus habet difficultatis probatio quadruplicis prænominati Spiritus, dum videlicet inſtinctus unus vel inſpiratio vehemens tangit mentem, ſi ſit a Deo, vel ab Angelo bono, aut malo, vel a proprio ſpiritu humano. Rurſus portio duplex, ſuperior, & inferior, adſcripta eſt. Cujus ſentire diviſionem perfecte dat illud verbum Dei, quod pertingit uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus Heb.* 4. 12. *Qualem in ſe diviſionem paſſa erat, quæ exclamavit:* Magnificat anima mea Dominum *Luc.* 1. 46.: *dehinc ſecernens ſpiritum ab anima ſubjunxit:* Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

4 Duplex via eſt, per quam ad ſpirituum diſcretionem perveniri poteſt: aut per regulas videlicet, quæ a Patribus aſceticis, & myſticis, ſeu contemplativis Theologis aſſignantur, quæ labore & induſtria humana diſcuntur; quod, proprie & ſtricte loquendo, non pertinet ad Gratiam gratis datam diſcretionis ſpirituum; aut per ſpecialem inſtinctum & motionem Spiritus Sancti, qua homo abſque humana induſtria ſpiritum a ſpiritu diſcernit, & hoc eſt, quod ad ſupradictam Gratiam refertur; uti bene animadvertit Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 19. *artic.* 10. *§.* 2. *num.*361.: *Adverte, quod, præter Gratiam gratis datam diſcernendi ſpiritus a Deo infuſam, datur etiam ars & modus cognoſcendi eos per humanam prudentiam. Unde Patres aſcetici, & myſtici, ſeu contemplativi Theologi multas aſſignant regulas diſcernendi ſpiritus, ſeu cogitationes tam proprias, quam alienas. Ideo miror, quod aliqui confundunt utrumque modum diſcernendi ſpiritus, & putant, eſſe eamdem Gratiam gratis datam, de qua cum Paulo loquimur, quia hæc non ac-*

Digitized by Google

quiritur labore & induſtria humana, ſed a Deo confertur homini de ea non cogitanti, & hæc infallibilis eſt, non vero humanus ille modus. Quapropter Gratia diſcretionis ſpirituum nihil aliud erit, quam mentis illuſtratio, qua perfuſus homo facile & ſine errore dijudicat, a quo principio tum proprii, tum alieni motus & cogitationes ad electionem pertinentes excitentur, quid ſcilicet a bono, quidve a malo ſpiritu ſuggeratur. Gratia hæc autem, ſicut & reliquæ gratis datæ, in Chriſto ſolo per modum habitus fuit, ut communiter docent Theologi; ceteris autem datur per modum actus, ſive motionis tranſeuntis, aliis rarius, aliis frequentius, aſpirante Divina Gratia, quando & quomodo vult, uti late oſtendit Cardinalis de Lauræa *loc. cit.* §. 1. eademque, utpote ex primario & interno fine, non ad propriam ſanctificationem, ſed ad aliorum ædificationem tributa: & ſic Gratia gratis data etiam in malis reperiri poteſt; ſed, cum infuſio luminis ſupernaturalis ad eam neceſsaria requirat mentis tranquillitatem & pacem internam, quæ in animo terrenis affectionibus perturbato locum non habet, hinc fit, ut plerumque in ſolis Juſtis inveniatur, juxta ea quæ fuſe legi poſſunt apud Cardinalem Bonam *de diſcret. ſpirit. cap. 2. num. 4.*

5 Apud eumdem Cardinalem Bonam *cit. cap. 2. num. 3.* exempla referuntur Sanctorum, qui Gratia gratis data diſcretionis ſpirituum fuerunt a Deo donati. In relationibus Rotæ Auditorum, quas exararunt in cauſis SS. Petri de Alcantara, & Philippi Nerii mentio ejuſdem habita eſt; &, dum munere fungebar Fidei Promotoris, in animadverſionibus a me factis in cauſa Servi Dei Alfonſi de Oroſco ingenue admiſi, eum prædicta Gratia gratis data fuiſſe divinitus exornatum, allata auctoritate ſæpe memorati Cardinalis Bonæ *in cit. tract. cap. 5. ſub num.* 2. ubi de eo ſic loquitur: *Eodem ſpiritu imbutus Ven. Alfonſus de Oroſco Ordinis S. Auguſtini numquam induci potuit, ut Magdalenam a Cruce Cordubenſem, cujus vitæ ſingularis fama totum repleverat orbem, alloqueretur; tandemque innotuit, eam ſpiritu ſuperbiæ deluſam fuiſſe. Idem ei accidit cum Moniali Luſitana, quæ ſtigmata in manibus, pedibus, & latere ficta oſtentabat. Petrum quoque de Pedrola, quem tamquam Prophetam omnes colebant, ad ſuum colloquium admittere noluit, cum alioquin benigniſſimus eſſet: & hic poſtea a ſupremo Fidei tribunali extremo ſupplicio punitus eſt*. Et, quamvis in iiſdem animadverſionibus addiderim, non eſſe prædictæ Gratiæ gratis datæ habendam rationem, ut tutum ferri poſſet de virtutibus judicium, bene tamen a Poſtulatoribus reſponſum eſt, cui reſponſioni etiam ſacra Congregatio adhæſit, ejus habendam eſſe rationem, cum aliunde de ipſius heroicis virtutibus conſtaret.

6 Gratia generum linguarum inferior eſt Gratia prophetiæ, juxta illud Apoſtoli 1. *ad Corinth.* 14. *v.* 5. *Major eſt qui prophetat, quam qui loquitur linguis*. Per eam Gratiam non aſſequitur homo, ut omnino eleganter & ornate loquatur idiomata peregrina, ſed tantum ut juxta communem modum ipſe loquens ab aliis intelligi poſſit, & ipſe poſſit alios intelligere. Datur enim ad utilitatem aliorum, ſcilicet ad propagandam Fidei doctrinam:

nam:

nam : pro qua re neceſſe non eſt, ut loquens elegantiam calleat linguarum; ſed ſatis eſt, ut cujuſque gentis linguam vulgarem noſcat. Sanctis Apoſtolis fuiſſe collatam Gratiam generum linguarum, colligitur *ex Actis Apoſtolorum cap.* 2. *v.* 2. *& ſeqq.* ubi S. Lucas ſic ſcribit: *Et factus eſt repente de cælo ſonus tamquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant ſedentes; & apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum; & repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Jeruſalem habitantes Judæi viri religioſi ex omni natione, quæ ſub cælo eſt. Facta autem hac voce, convenit multitudo, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua illos loquentes. Stupebant autem omnes & mirabantur dicentes: Nonne ecce omnes iſti, qui loquuntur, Galilæi ſunt? Et quomodo nos audivimus unuſquiſque linguam noſtram, in qua nati ſumus? Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Judæam, & Cappadociam, Pontum, & Aſiam, Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Lybiæ, quæ eſt circa Cyrenem, & advenæ Romani, Judæi quoque, & Proſelyti, Cretes, & Arabes audivimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes, & mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe?* Cumque Divinæ ſapientiæ placuerit per eos homines orbem terrarum Chriſti Fide imbuere, quorum cultus & victus, & ſcriptio & locutio ſimplex eſset, ne in tanto opere ſibi aliquid vindicare poſset humana facundia, vel auctoritas; hinc infertur, Gratiam generum linguarum non conferre, ut eam habens eleganter & ornate loquatur idiomata peregrina. Unde Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 1. *v.* 21.: *Placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes.* Et poſtea *v.* 27.: *Quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus &c. ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus*: Et *cap.* 2. *v.* 1.: *Veni, non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ.* Item *v.* 4.: *Sermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis.*

7 Quanam ratione, & quomodo factum ſit, ut Apoſtoli loquentes ab omnibus intelligerentur, diſputatur inter Doctores. Duobus etenim modis potuit hæc Gratia illis communicari; uno modo ex parte audientium, altero ex parte loquentium: vel enim prædicantibus Apoſtolis una tantum verborum prolatione & uno idiomate, ſimul ab omnibus hominibus diverſarum linguarum, qui aderant, intellecti fuerunt; vel Apoſtolis ipſis infuſæ ſunt ſpecies & notitiæ diverſarum linguarum, & data eis facultas loquendi omnibus illis, non ſimul & ejuſdem vocis formatione, ſed ſucceſſive & juxta occaſiones. Quæſtionem hanc examinat S. Thomas 2.2. *quæſtion.* 176. *art.* 1. ubi docet, neceſſarium fuiſſe, ut donum linguarum a Deo Apoſtolis daretur, cum mitterentur ad alios inſtruendos, & pauperes eſſent, quibus proinde difficile fuiſſet invenire, qui ſua verba fideliter aliis interpretarentur, vel aliorum verba ipſis exponerent; deinde oppoſito ſibi, Deum potuiſſe facere, ut una lingua loquentes ab omnibus intelligerentur, & ſic eos non habuiſſe peritiam loquendi omnibus linguis, ita reſpondet: *Ad ſecundum dicen-*

dicendum, quod, quamvis utrumque fieri potuiſſet, ſcilicet, quod per unam linguam loquentes ab omnibus intelligerentur, aut quod omnibus linguis loquerentur; tamen convenientius fuit, quod ipſi omnibus linguis loquerentur, quia hoc pertinebat ad perfectionem ſcientiæ ipſorum, per quam non ſolum loqui, ſed intelligere poterant, quæ ab aliis dicebantur. Si autem omnes unam eorum linguam intellexiſſent, hoc vel fuiſſet per ſcientiam illorum, qui eos loquentes intelligerent, vel fuiſſet quaſi quædam illuſio, dum aliorum verba aliter ad eorum aures proferrentur, quam ipſi ea proferrent.

8 Facit pro explicatione S. Thomæ illud S. Pauli 1. *ad Corinth.* 14. *v.* 18.: *Gratias ago Deo meo, quod omnium veſtrum lingua loquor*. Facit etiam ratio ab eodem allata, quod hoc donum non tantum neceſſarium fuerit, ut auditores intelligerent Apoſtolos loquentes, ſed etiam ut Apoſtoli intelligerent alios Infideles ſibi loquentes, eorum interrogationibus reſponderent, & propoſitas ſolverent difficultates. Huic ſancti Doctoris ſententiæ fuſe adhærent Suarez *tom.* 1. *de Gratia, prolegom.* 3. *cap.* 5. *a num.* 47. *uſque ad num.* 55. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 6. Viguer *loc. ſupra cit. cap.* 9. *verſ.* 8. Salmanticenſes *in curſu Theol. tom.* 3. *in arbore prædicamentali §.* 17. *num.* 168. *& ſeqq.* Thyræus *de apparitione vocali lib.* 2. *cap.* 14. omneſque fatentur, fieri potuiſſe, & fortaſſe etiam factum eſſe, ut juxta varias rerum circumſtantias aliquando Apoſtoli unico idiomate loquentes, ab omnibus, licet variarum linguarum, auditoribus intelligerentur. Quos ſequitur Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſas Beatificat. & Canonizat. tit.* 3. *cap.* 3. *art.* 2. *§.* 5. *a num.* 55. *uſque ad* 62. Optime Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 176. *art.* 1. *Non eſt negandum, quin aliquando acciderit, ut dum unus una lingua loqueretur, intelligeretur ab auditoribus diverſæ ac peregrinæ linguæ, veluti cum Petrus elata voce concionatus eſt ad multitudinem miſcellaneam.... Sed dicimus, non hoc ſolum Apoſtolis, ſimilibuſque Sanctis collatum; quin potius etiam hoc affirmandum exiſtimamus, quod variis ipſimet linguis loquerentur, prout erant homines, ad quos oportebat eos loqui.*

9 Habuit Chriſtus Dominus abſque dubio perfectiſſime ſcientiam omnium linguarum, ſed non oportuit, ut omnibus linguis loqueretur, cum uni tantum genti prædicaturus eſſet, videlicet Judæis; uti animadvertit D. Thomas *loc. cit. ad tertium*, & perpendit Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ lib.* 6. *ſign.* 22. *cap.* 5. *num.* 1. Silvius *loc. cit.* explicat D. Thomam, & ait, veriſimile admodum eſſe, Chriſtum Dominum publice & pro concione alia lingua uſum non fuiſſe, quam quæ erat familiaris populo Judæorum, cum ad eos ſolos ipſe per ſe ad prædicandum veniſſet; ſed eumdem privatim, occaſione ita requirente, fuiſſe uſum variis linguis, dum in Ægypto Gentiles alloqueretur; ipſumque loquentem ad turbam ex diverſis nationibus conflatam, uti habetur *Joan.* 12., vel alloquentem Tribunum, & cohortem militum Romanorum, junctis Sacerdotum Principibus, & Magiſtratibus Templi, & Senioribus, ut ibidem 18. & *Luc.* 22., etſi uſus ſit una lingua, nimirum Syra, Hebræis tunc familiari, ab omnibus præſentibus fuiſſe

fuiſſe intellectum, etſi non omnes linguam Syram callerent. At non ſolum Apoſtolis, ſed etiam aliis pleriſque Gratia gratis data generum linguarum a Deo data eſt ad Fidelium utilitatem & ædificationem. Extant exempla collecta a Bagatta *in oper. de admirandis orbis Chriſtiani tom.2. pag.* 153. Nos autem hic nonnulla ſubjiciemus, ex quibus dignoſci poterit, tam primo, quam ſecundo modo nonnullis ſuis Servis a Deo collatam fuiſſe Gratiam, de qua nunc agitur. In vita S. Sophiæ, ſive Cadoci Epiſcopi Beneventani & Martyris edita a Bollando *die* 24. *Januarii tom.* 2. *cap.* 1. *pag.* 604. ita legitur: *Cadocus tandem Jeruſalem perveniens, loca ſancta viſitavit, cui & Dominus gentium idioma, per quas tranſivit, contulit, variiſque linguis loqui cœpit.* In vita S. Teliai Epiſcopi Landavenſis apud eumdem Bollandum *ad diem* 9. *Februarii cap.*2. *num.*8. *pag.*309. *tom.*2. hæc habentur: *Videns amorem Divini verbi flagrare in cordibus eorum, cum linguæ eorum penitus expers fuit, miro modo ſollicitudo & anguſtia premebat eum. Ut tamen populo ſupplicanti, & illorum voto ſatisfaceret, ſacras Scripturas exponere cœpit, & unuſquiſque adſtantium illum ſua lingua loquentem audivit*: idemque donum collatum ejus ſociis, Sanctis videlicet David, & Paterno, teſtatur idem Auctor *loc. cit.*: *Surrexerunt ergo Sanctus David, & Paternus, & prædicaverunt populo, omnibuſque in ſua lingua perfecte intelligentibus eos.* In Paſſione SS. Viginti Martyrum Lauræ S. Sabæ *apud Bollandianos ad diem* 20. *Martii cap.* 7. *n.*73. *pag.*177. narratur, quomodo unus ex illis cupidus diſcendi Græcam linguam, ut Scripturarum lectioni vacaret, eam nullo modo diſcere potuerit: *Verum prolabens in ſomnum viſitatus eſt ab uno ſanctorum Patrum Anaſtaſio Protodiacono, cujus ſupra meminimus, qui Patri huic fuerat familiaris, & mœſtitiæ cauſam interrogavit. Ipſe vero ſuam in diſcendo tarditatem expoſuit, cui ſubridens Sanctus, Aperi os (inquit) tuamque mihi linguam extende: &, quem penes ſe habebat, pannum novum proferens, circumfricanſque, & abſtergens eam, expurgata pinqui quadam atque limoſa viſcoſitate, diſparuit; ſimulque evigilavit, qui dormiebat, Presbyter. Confirmavit autem, quod ex illa die tantam ſenſerit in ea dialecto intelligenda facilitatem, tam expeditam ſive in legendo, ſive in addiſcendo obſequentis ad nutum linguæ facundiam, ut ipſe ſibi admirationi eſſet, Deique erga ſe curam, atque Sanctorum gratiam obſtupeſceret.* In paralipomenis ad vitas SS. Pacomii, & Theodori, *ad diem* 14. *Maji*, apud citatos Bollandianos *cap.* 3. refertur S. Pacomium corrigere volentem quemdam hominem Romanum, quod Latino & Græco ſermone uteretur, quem ipſe ignorabat, linguæ tantum peritus Ægyptiacæ, per tres horas ad Deum fudiſſe preces, ut Fratri auxilio eſſe poſſet, & chartam e cælo conſcriptam delatam fuiſſe, quam ut perlegit, omnium mox nationum linguas perdidicit; cumque ſubinde ad Fratrem acceſſiſſet, additur ab Auctore, eum abſque ullo errore tam Romana, quam Græca lingua uſum eſſe, Fratre obſtupeſcente. De S. Vincentio Ferrerio teſtimonium hoc profertur a S. Antonino 3. *part. Sum. hiſtor. tit.*23. *cap.*8. *§.*4. *Hoc autem ſtupendum erat, & Apoſtolica Gratia, quod prædicans in idiomate vulgari Catalonico intelligebatur etiam ab aliis nationibus illud ignorantibus.* Concordat

dat Henricus Spondanus *in continuat. annal. Card. Baronii ad an.*1403. *num.*7. *Hoc denique cunctis Euangelicis Prædicatoribus a temporibus Apoſtolorum præſtans, quod patrio ac vulgari ſermone Catalonico concionans intelligeretur ab externis nationibus illum ignorantibus, audireturque non ſolum a loco proximis, verum etiam e remotiſſimis, a doctis, & indoctis, a nobilibus, & plebejis; &, quantumcumque prolixe ſermocinaretur, nemo tædio afficeretur*. Et in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii ita locuti ſunt Rotæ Auditores *ad tit. de dono linguarum &c. Claruit linguarum dono Xaverius, nam & linguis diverſarum gentium, quas non didicerat, cum eas Euangelii cauſa adiret, eleganter atque ita expedite loquebatur, ac ſi ibi natus & educatus eſſet; & contigit non raro, ut concionantem eum diverſarum nationum homines ſua quiſque lingua loquentem audiverit*. De S. Aloyſio Bertrando hoc ipſum refert Thomas Bozius *loc. cit. num.* 3. Inter epiſtolas S. Franciſci Xaverii (editas a P. Horatio Turſellino poſt vitam ejuſdem Sancti) *epiſt.*5. *lib.* 3. *pag.* 105. idem ſic de ſe loquitur: *Faxit Deus, ut ad Divinarum explicationem rerum, Japonicam linguam condiſcamus quamprimum: tum demum aliquam Chriſtianæ rei navabimus operam. Nam nunc quidem inter eos, tanquam mutæ quædam ſtatuæ, verſamur. Multa enim illi de nobis & dicunt & agitant, ad quæ nos ſcilicet obmuteſcimus, patrii ipſorum ſermonis ignari. In præſentia in linguæ hujus percipiendis elementis repueraſcimus*. Jacobus Piceninus ex his infert verbis, eum dono linguarum præditum non fuiſſe. At eum ſtrenue refellit Cardinalis Gottus *tom.* 1. *de vera Eccleſia cap.* 2. *§.* 4. *num* 44. cum Sanctus potuerit uno tempore linguas non callere, & tempore ſubſequenti a Deo dono linguarum inſigniri, uti contigit in Apoſtolis, quibus linguarum donum divinitus collatum eſt non ſtatim ab initio vocationis ipſorum ad Apoſtolatum, ſed quando ſuper eos Spiritus Sanctus deſcendit.

10 Non videtur eſſe dubitandum, poſſe, Deo permittente, ſimilia a Dæmone fieri: poteſt enim, dum movet vocis inſtrumenta, ea ſic movere, ut quam linguam voluerit, pronuntient; & poteſt etiam ex aere formare diverſas ſpecies repræſentantes auribus audientium verba, quæ loquens non profert: quocirca *in vita S. Hilarionis* refert S. Hieronymus, quemdam melancholicum, qui Syriaca verba loquebatur antea ignorata, curatum ab eo fuiſſe, Dæmonem fugando; & tritum eſt, inter ſigna Dæmonis quempiam obſidentis, nullum certius dari, quam ſi mulier aliqua, aut ruſticus, & indoctus de myſteriis Theologicis diſputet, quæ, antequam obſideretur, ignorabat, aut Græce, Hebraice, Latine, Germanice, aut alio linguarum genere exotico loquatur; uti notat Gaſpar a Rejes *in Elyſio jucundar. quæſtion. campo quæſt.* 27. *art.* 4. Quocirca, ſi de hac Gratia gratis data generum linguarum diſputatio occurrat in ſacrorum rituum Congregatione occaſione diſcuſſionis cauſæ alicujus Servi Dei, de cujus agatur Beatificatione & Canonizatione, & a Poſtulatoribus afferatur, eum fuiſſe præditum dono linguarum, hoc eſt plures linguas divinitus calluiſſe, oportebit, ut virorum proborum teſtimonio oſtendant, eum linguis, de quibus agi-

agitur, nunquam dediſſe operam, & ex tempore peritum apparuiſſe, & expedite eis uſum fuiſſe, cum occaſio ſe obtulit, uti monet Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſas Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 3. art. 2. ſ. 5. num 68.*, & proſequuntur Rotæ Auditores in citata relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de dono linguarum*. Si vero a Poſtulatoribus aſſeritur, Dei Servum unica lingua loquentem fuiſſe a pluribus diverſarum linguarum, tanquam propria ipſorum lingua loquentem, auditum; neceſſe eſt, ut teſtes afferantur aſſerentes, ſe eum audiviſſe ſuo idiomate loquentem, puta Latino, aut Italico &c., & alii inſuper teſtes afferantur diverſarum nationum, qui referant, ſe eumdem tunc loquentem, & ſua lingua utentem audiviſſe, Germanos videlicet Germanica, Hiſpanos Hiſpana, Gallos Gallica, Anglos Anglica lingua, & ſic de ceteris; & præterea ut omnes concordent in re, de qua Dei Servus locutus eſt, juxta ea quæ habentur apud Auditores Rotæ *loc. cit.* Præter hæc animadvertendum erit, an in uſum harum linguarum vanitas aliqua irrepſerit, puta, ſi id factum ſit ad captandam populorum ſeu Principum auram, aut ad colligendas pecunias vel honores, an loquens vana locutus ſit; hæc enim oſtenderent, a Deo variarum linguarum uſum non proceſſiſſe. Quod ſi loquens magnalia Dei locutus eſt, ſi linguis uſus fuit, ut peccatores vel Infideles converteret, ſigna hæc erunt certiſſima, eum fuiſſe dono linguarum a Deo donatum, & rei hujus habenda erit maxima ratio in cauſis Beatificationis & Canonizationis, præſumptis potiſſimum probationibus virtutum in gradu heroico, uti animadvertit Matta *de Canonizat. SS. part. 3. cap. 4. num. 18. & 19.* Matthæuccius *loco citato num. 68.* Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 8. cap. 6. pag. 649.*

11 Ultima Gratia gratis data, de qua loquitur Apoſtolus, eſt interpretatio ſermonum, quæ duobus modis explicari poteſt; unus eſt, ut interpretatio ſermonis ad ſignificationem verborum referatur; alter eſt, ut de ſenſibus & myſteriis in verbis incluſis intelligatur. Priori modo interpretari ſermonem eſt verba unius idiomatis per alterius verba exponere, quod fieri poteſt ſcripto, vel voce. Secundo modo interpretari ſermonem non eſt verba unius idiomatis per alterius verba exponere, ſed myſteria docere, quæ in verbis latent, & ſæpe non intelliguntur ab iis, qui ſignificationem verborum non ignorant; quemadmodum bene docet Suarez *tom. 1. de Gratia, prolegom. 3. cap. 5. num. 55. & ſeqq.*: Ad primum modum referri debet verſio ſeptuaginta Interpretum ſacræ Scripturæ, qui ſub Ptolemæo Philadelpho juxta communiorem opinionem, non ex turbidis rivulorum lacunis, ſeu ex vulgatis & popularibus libris Chaldaicis, Syriacis, & Samaritanis codicibus, ſed ex puris Hebraicis fontibus verſionem ſuam concinnarunt, quemadmodum ſolidis rationibus evicit Joannes Morinus adverſus Rabbinum Azarium; ſive hanc verſionem fecerint ſeorſim, & totidem in cellulis incluſi, veluti autumarunt Juſtinus, Irenæus, Cyrillus Hieroſolymitanus; ſive congregati in publico quodam loco, ſeu in

magna baſilica, ab omni tumultu & ſtrepitu remota, veluti probabilius cenſet S. Hieronymus. Ad ſecundum modum ſpectant, quæ habentur de SS. Apoſtolorum Interpretibus; Petrus enim Marco Interprete uſus eſt, & Paulus Tito Interprete, de quo *in 2. epiſt. ad Corinth. cap. 2. v. 12.* inquit: *Cum veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino, non habui requiem ſpiritui meo, eo quod non invenerim Titum*. Interpretes ſiquidem iſti operam ſuam Apoſtolis, & ſic Titus Paulo, præſtabant, vel cum, ipſis alicui genti loquentibus, puta Romanis, in auditorio eſſent alii qui Latinum ſermonem penitus ignorarent; tunc enim officium Interpretum deſiderari videbatur; vel cum captu difficilia iidem Apoſtoli loquebantur, quia tunc Interpretum erat ea explanare; veluti poſt longam diſputationem concludit Cardinalis Baronius *in annal. ad an. 45. num. 37*.

12 Cardinali Baronio adhæret Suarez *loc. cit. num. 61. & ſeqq.*: ſed Eſtius *in comment. ad cap. 2. epiſt. 2. ad Corinth.* putat, percipi non poſſe, quomodo munus Interpretis uno vel altero ex dictis modis fuerit a Tito exercitum, & quomodo Paulus potuerit magno affici mœrore, cum Titum Troade non invenit, & ſic ejus opera modo explicato uti non potuit. Ait enim, Paulum tunc prædicaſſe in regionibus Aſiæ, Achajæ, & Macedoniæ, in quibus lingua Græca communis erat; item, Paulum linguarum ſcientiam Divino miraculo aſſecutum, pari facilitate Græcam linguam, qua Hebræam, pronuntiaſſe, & propterea improbabile eſſe, eum propter abſentiam Interpretis, quo forte non egebat, adeo animo diſcruciatum fuiſſe, ut, Troade relicta, abiret in Macedoniam illic ſuum Interpretem quæſiturus. Addit, Apoſtolos apud multitudinem prædicantes, ſermonem ſuum captui multorum accommodaſſe, & ſecretiora myſteria in tempus reſervaſſe, quo traderent ea capacioribus, & Fide provectioribus. Quare idem Apoſtolus *in 1. ad Corinth. cap. 2. v. 6.* ait: *Sapientiam autem loquimur inter perfectos*: & cap. 3. v. 1. *Non potui vobis loqui, quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tamquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam; nondum enim poteratis*. Atque ex his infert idem Eſtius, Paulum Tito non indiguiſſe pro explicatione myſteriorum, & rerum obſcurarum; concluditque, ſpiritum Pauli requiem non habuiſſe, quando Titum non invenit, quod eum Corinthum miſerat, ut ſibi nuntiaret, an Corinthii jam ſe correxiſſent. Adhæret Cornelius a Lapide *ad cap. 2. epiſt. 2. ad Corinth.* ubi hæc habet: *Fuit & alia cauſa, cur Paulus Troade perrexerit in Macedoniam ad occurrendum Tito, quod ſcilicet a Tito, quem Corinthum ſubmiſerat, avebat cognoſcere ſtatum Corinthiorum, antequam Corinthum, uti promiſerat, rediret. Unde cap. 7. verſ. 6. dicit, ſe in Macedonia conſolatum fuiſſe in adventu Titi referentis Corinthiorum fletum & deſiderium Pauli. Videtur autem Titus renuntiaſſe Paulo, necdum eſſe maturum tempus redeundi Corinthum. Unde Paulus iter ſuum ad Corinthios diſtulit, & hanc ad eos præmiſit epiſtolam, quæ viam ſibi ad eos ſterneret, defectuſque Corinthiorum corrigeret*. Hæc autem retuliſſe

tuliſſe ſatis ſit: in eo enim, quod attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis, difficile admodum mihi eſſe videtur, ut ſe offerat occaſio diſſerendi de hac Gratia interpretationis ſermonum. Licet enim contingere poſſit, & ſæpe contigerit, ut abſque humano ſtudio fuerint ab aliquo Dei Servo explicata abdita Scripturarum myſteria, id non ad Gratiam interpretationis ſermonum, ſed ad ſcientiam infuſam (de qua ſupra) pertinebit.

CAPUT XLIX.

De mentis Exceſſu, Ecſtaſi, & Raptu.

1 POſt Gratias gratis datas agendum eſt de exceſſu mentis, ecſtaſi, & raptu. Ecſtaſis enim ad aliquam ex Gratiis gratis datis reducitur, tamquam aliquid eis annexum, uti animadvertit Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſas Beatificat. & Canonizat. tit. 6. cap. 6. num.* 10. Agitur autem prius de mentis exceſſu, ecſtaſi, & raptu, quam de viſionibus, apparitionibus, & revelationibus, vel quia non ſemper ecſtaſi, & raptui viſiones, apparitiones, Divinæque revelationes debent eſſe conjunctæ, cum hæ a Deo concedantur, quibus ipſe vult, uti bene advertit Cardinalis de Lauræa *opuſc. 5. de oratione cap.* 8. *§. Dico primo*, vel quia, quando viſiones & apparitiones a Deo ſuis Servis indulgentur, ut plurimum eis indulgentur in ecſtaſi & raptu conſtitutis, uti ſapienter proſequitur Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 14. *num.* 1. *Quia vero ut plurimum nihil homini revelatur, niſi prius extra ſenſus raptus fuerit, & viſio ſive apparitio aliqua præceſſerit, ideo prius de ecſtaſi & raptu, deinde de viſionibus, & apparitionibus, demum de revelationibus tractabo*. De ecſtaſi & raptu fuſe agunt Theologi *in* 2. 2. *D. Thomæ*, & fuſius Myſtici. Nos autem hic nonnulla de natura & indole ecſtaſis, nonnulla de ejus ſpeciebus, & de ejuſdem ſignis afferemus: deinde, quæ ad cauſas Beatificationis & Canonizationis pertinent, breviter exponemus.

2 Sunt, qui ecſtaſim vocant mentis exceſſum. Sic S. Iſidorus *lib.* 7. *etymol. cap.* 8., ſic S. Auguſtinus *de Geneſi ad litteram lib.* 8. *cap.* 25. *col.* 241. *tom.* 3. *part.* 1. quo loco de Dei locutione ſcribens ait: *Intus ei quippe loquitur Deus miro & ineffabili modo, neque per ſcripturam corporalibus inſtrumentis affixam, neque per voces corporalibus auribus inſonantes, neque per corporum ſimilitudines, quales in ſpiritu imaginaliter fiunt, ſicut in ſomnis, vel in aliquo exceſſu ſpiritus, quod Græce dicitur Ecſtaſis, & nos eo verbo jam utimur pro Latino*. De ecſtaſi quoque loquitur idem S. Auguſtinus *lib.* 2. *ad Simplic. quæſt.* 1. *col.* 104. *n.* 1. *tom.* 6. ubi deſcribens ecſtaſim ait: Ecſtaſis *cum ſit mentis alienatio a ſenſibus corporis*. Et rurſus *in Pſalm.* 67. *num.* 36. *col.* 683. *tom.* 4. ſubjicit: *Ecſtaſis namque eſt mentis exceſſus: quod aliquando pavore contingit, nonnumquam vero per aliquam revelationem, alienatione mentis a ſenſibus corpo-*

ris, ut ſpiritui, quod demonſtrandum eſt, demonſtretur. Ecſtaſim ergo quis pati dicitur, cum extra ſe ponitur; quod duplici modo contingit, & ſecundum vim apprehenſivam, & ſecundum vim appetitivam, uti paulo poſt ex D. Thomæ doctrina demonſtrabitur. Ecſtaſis in ſacultate, quæ cognitioni deſervit, dicitur eſſe ſormaliter (ut loquuntur), quia ex interna unius rei meditatione abſtrahitur intellectus ab aliis; in potentia appetitiva cauſaliter, affectus enim vehementia abſorbet animam, nec ſinit ſui juris eſſe. Ita D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 28. *art.* 3.: *Reſpondeo dicendum, quod ecſtaſim pati aliquis dicitur, cum extra ſe ponitur: quod quidem contingit & ſecundum vim apprehenſivam, & ſecundum vim appetitivam. Secundum quidem vim apprehenſivam aliquis dicitur extra ſe poni, quando ponitur extra cognitionem ſibi propriam, vel quia ad ſuperiorem ſublimatur, ſicut homo, dum elevatur ad comprehendenda aliqua quæ ſunt ſupra ſenſum & rationem, dicitur ecſtaſim pati, in quantum ponitur extra connaturalem apprehenſionem rationis & ſenſus; vel quia ad inferiora deprimitur, puta, cum aliquis in furiam, vel amentiam cadit, dicitur ecſtaſim paſſus. Secundum appetitivam vero partem dicitur aliquis ecſtaſim pati, quando appetitus alicujus in alterum fertur, exiens quodammodo extra ſe ipſum. Primam quidem ecſtaſim facit amor diſpoſitive, in quantum ſcilicet facit meditari de amato; intenſa autem meditatio unius abſtrahit ab aliis: ſed ſecundam ecſtaſim facit amor directe*. Illuſtratur doctrina hæc a Jacobo Alvarez *de gradibus Contemplationis lib.* 5. *part.* 3. *cap.* 8. Anima autem in ecſtaſi, cum ſit virtutis finitæ, aliquando omni ſenſuum uſu deſtituitur, nec præſentia cernens, nec voces loquentium percipiens, veluti explicat Henricus Harphius *lib.* 2. *Theologiæ myſticæ part.* 3. *cap.* 37. & in ea potentia dumtaxat vegetativa ab actibus ſuis non ceſſat, cum non ſit cognoſcitiva: nam, ceſſantibus ejus operationibus, ceſſaret nutritio, quæ ſemper animali eſt neceſſaria, uti docet citatus D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 175. *art.* 5. *ad tertium*: *Dicendum, quod vires animæ vegetabilis non operantur ex intentione animæ, ſicut vires ſenſitivæ, ſed per modum naturæ; & ideo non requiritur ad Raptum ab eis abſtractio, ſicut a potentiis ſenſitivis, per quarum operationes minueretur intentio animæ circa intellectivam cognitionem*. Hoc ipſum ab eodem S. Doctore traditur *de veritate quæſt.* 13. *art.* 4. & late exornant Suarez *de religione tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 6. *& ſeqq.* Raphael de la Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ tom.* 1. *quæſt.* 95. *art.* 6. *diſput.* 14. *verſ. Dico quinto*, Gravina *in Lydio lapide lib.* 2. *de ecſtaſi & raptu cap.* 30. Thyræus *de apparitione intellectuali lib.* 4. *cap.* 4. & præſertim *num.* 6. *& ſeqq.* Nec in ecſtaſi ſive naturali, ſive dæmoniaca (de quibus infra) anima ſeparatur a corpore, utcunque exiſtimaverit Plato *lib.* 10. *de republica*, ubi refert, Herum Armenium pro mortuo habitum, anima redeunte, revixiſſe, & præmia & pœnas alterius vitæ enarraſſe; & utcunque aſſeruerit Plinius *lib.* 7. *hiſtor. natural. cap.* 52. ubi teſtatur, Hermotimi Clazomenii animam, relicto corpore, errare ſolitam multa annuntiaſſe, quæ, niſi a præſente, noſci non poterant; & alii apud Bodinum *lib.* 2. *Dæmonom. cap.* 3. Hæ quippe fabulæ ſunt, & ludibria Dæmonum, cum ſolius

lius Dei ſit mortuos ſuſcitare, & ſola virtute Divina anima ad corpus, quod reliquit, redire poſſit, juxta illud Apoſtoli 2. *ad Corinth. cap.* 1. *v.* 9. *Ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos*. Gaſpar a Rejes *jucundar. quæſtion. Elyſio campo quæſt.* 81. *num.* 4. docet, nulla naturæ, aut Dæmonis poteſtate fieri poſſe, ut anima a corpore ſeparata ad illud redeat; &, ſi aliquando id contigiſſe viſum eſt, ad virtutem Diabolicæ ſuperſtitionis referri debere, per quam, ſenſibus ligatis, hoc eſt obſtructis ſemitis, per quas ſpiritus animalis a cerebro ad partes ſenſiferas permeat, retractoque eodem ſpiritu ad ſenſum communem, ibique retento, ne ad exteriora migrare poſſet, & ſic ſenſuum externorum actionibus impeditis, corpus ca laveris ſpeciem præſetulit; ut *de Lappiorum, & Finorum ecſtaſi* ſcribit Olaus Magnus, qui, dum certo loco manerent modo prædicto ſoporati, varia tamen loca ſe peragraſſe, falſo arbitrabantur, ac multa a Dæmone Magiſtro enarrabant, quæ eodem tempore longinquioribus in locis contingebant, ſtupentibus interea indoctis, & autumantibus, animam a corpore ſeparatam ad corpus rediiſſe. Anima ne in ecſtaſi quidem Divina a corpore ſeparatur: licet enim certum ſit, in ea poſſe virtute Divina animam a corpore ſeparari, & iterum ad corpus redire, quod an in ſe contigerit, cum ecſtaſim & Raptum paſſus eſt, Apoſtolus ſe ignoraſse faſſus eſt *in* 2. *epiſt. ad Corinth. cap.* 12. *v.* 2.: *Scio, hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus, neſcio; Deus ſcit) raptum hujuſmodi uſque ad tertium cælum, & ſcio, hujuſmodi hominem (ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio; Deus ſcit) &c.* neceſse tamen non eſt, ut ſeparatio animæ a corpore ecſtaſi Divinæ conjuncta ſit, cum Deus ratione immenſitatis ſit præſens omni animæ, & ſic ipſi revelare poſſit, quæ vult in ecſtaſi revelare, abſque eo quod eam ſeparet a corpore; & cum de tot Prophetis ecſtaſim paſſis, & de tot aliis Dei Servis hac alienatione ſæpe donatis nunquam legamus, eorum animas ab ipſorum corporibus fuiſse ſeparatas; uti late oſtendunt Suarez *loc. cit. num.* 7. *in fine*, Cornelius a Lapide *ad cap.* 12. *epiſt.* 2. *ad Corinth.* Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 2. *quæſt.* 29. *§. Cenſeo quartò*, Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 16. *& ſeqq.* Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 14. *num.* 1. Gravina *loc. cit. lib.* 2. *num.* 30. *aſſert.* 3. Conſalvus Durantus *in tract. de viſionibus cap.* 3. *pag.* 57. *ante revelationes S. Birgittæ*, Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 20. *art.* 23. *num.* 972. *& ſeqq.* Loquendo de ecſtaſi & raptu S. Pauli Apoſtoli S. Auguſtinus *de peccato originali cap.* 23. ait, imprudentem eſse inquiſitionem, an in raptu, qui ipſi contigit, anima ejus fuerit a corpore ſeparata; cum ipſe Apoſtolus ſe neſcire teſtetur. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 175. *art.* 5. docet, non fuiſse neceſsarium, ut in ſtatu Raptus anima Pauli fuerit omnino ſeparata a corpore, ſed categorice non reſpondet, an ita factum ſit. At Silvius *ſuper eodem art.* 5. interpretans tum S. Auguſtini, tum S. Thomæ auctoritatem, dicit, illam eſse intelligendam de inquiſitione, qua quæritur certa cognitio, non de ea, qua ſolum probabilis; & hanc potius

favere

Digitized by Google

favere opinantibus animam Pauli non fuiſse a corpore ſeparatam, cum S. Doctor tum in hoc, tum in ſequenti articulo doceat, probabilius eſse, animam in corpore manſiſse, quod ſeparatio non eſset neceſsaria.

3 Juxta D. Thomam Raptus aliquid addit ſupra ecſtaſim; addit enim violentiam, ut ipſe docet 2. 2. *quæſt.*175. *art.*2. *ad primum*: *Dicendum, quod Raptus addit aliquid ſupra ecſtaſim: nam ecſtaſis importat ſimpliciter exceſſum a ſe ipſo, ſecundum quem ſcilicet aliquis extra ſuam ordinationem ponitur; ſed Raptus ſuper hoc addit violentiam quamdam.* Indolem Raptus, prout differt ab ecſtaſi, juxta mentem D. Thomæ late explicant Arauxo *deciſ. moral. tract.*3. *quæſt.* 23. *num.*60. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*8. *cap.*3. Conſalvus Durantus *in cit. tract. de viſionibus cap.*3. *pag.* 51. Caſtellinus *de inquiſit. miraculor. in additamento univerſali de ecſtaſi num.*8. Antonius ab Annuntiatione *in diſceptatione myſtica de oratione & contemplatione quæſt.*2. *art.*8. Silvius *in* 2.2. *D. Thomæ tom.*3.*quæſt.*175.*art.*1. ubi docet, ad Raptum non requiri violentiam, ſed ſufficere, ut aliquid reperiatur ſimile violentiæ. Melius res exponitur a Cardinali Bona *de diſcret. ſpirit. cap.*14. *num.* 2. *in fine* his verbis: *Hoc eſt autem diſcrimen, quo inter ſe diſtinguuntur Raptus, & ecſtaſis; nam hæc ſuavius mentem a ſenſibus abſtrahit, ille fortius & cum quadam violentia, ita quod Raptus hoc ecſtaſi addit, quod vim quodammodo affert animæ, eamque celerrime ac potentiſſime a ſenſibilibus avellit, & ad inviſibilium intellectualem inſpectionem & amorem impellit, ac ſurſum tollit.* Apud Myſticos violentia explicatur de violento corporis motu, cum alienati videlicet in altum elevantur, & interdum ſic a terra elevati per aliquod tempus manent; cui explicationi adhæret Cardinalis de Lauræa *opuſc.*5. *de oratione cap.*6. *in principio.* Hæc autem indicaſſe ſatis ſit, cum juxta eumdem Cardinalem de Lauræa, ecſtaſis & Raptus paſſim promiſcue ſumantur: quod ipſum quoque fuit animadverſum a Conſalvo Duranto *in allat. tract. de viſionibus cap.*3. *Supponendum hic, tamquam certum, Doctores Theologos ecſtaſim, mentis exceſſum, & Raptum in eodem ſenſu interdum uſurpaſſe, ac etiam in ſacris Litteris pro eodem quandoque accipi*; & a Patre Baldello *in citato opere manuſcripto* his verbis: *Dall'eſtaſi così dichiarata non differiſce nelle ſacre Scritture l'eccesſo di mente, ed il ratto, ma tutte queſte coſe ſi prendono per le medeſime, come ben nota S. Tommaſo. Se bene il nome di ratto pare, che eſprima un non ſo che di forza e violenza, come nota il medeſimo. E per tanto più propriamente ſi attribuiſce all'intelletto, che alla volontà. Siccome anche il patire forza e violenza più è di quello, che di queſta, ſecondo lo ſteſſo ſanto Dottore.*

4 Aliquid ſuperius dictum eſt de ecſtaſi & raptu, naturali videlicet, dæmoniaco, & Divino. Porro diviſio hæc deſumitur ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.*175. *art.*1. *Hujuſmodi autem abſtractio, ad quæcumque fiat, poteſt ex triplici cauſa contingere. Uno modo ex cauſa corporali, ſicut accidit in his, qui propter aliquam infirmitatem alienationem patiuntur. Secundo modo ex virtute Dæmonum, ſicut patet in arreptitiis. Tertio modo ex virtute Divina, & ſic loquimur nunc de raptu, prout ſcilicet aliquis Spiritu Divino elevatur ad aliqua ſuperna-*

pernaturalia cum abſtractione a ſenſibus, *ſecundum illud Ezechielis* 8. *Spiritus elevavit me inter cælum*, *& terram*, *& adduxit me in Jeruſalem in viſione Dei*. Naturalis autem ecſtaſis eſt, quæ a cauſis naturalibus cauſam habet, ex. gr. ex morbo, quem Medici *Catochen* ſeu *Catalepſim* vocant; nam eo correpti, omni ſenſu & motu deſtituuntur, ac in eo ſitu, quo deprehenſi fuerint, rigidi & immobiles manent, apertis & immotis oculis, vigilantis figuram retinentes, licet omnis ſenſuum functio ſopita ſit. Ex vehementi quoque imaginatione ecſtaſis naturalis oriri poteſt; tunc enim confluunt ſpiritus animales in cerebrum, proindeque ſenſuum exteriorum functiones ceſſant, & quo intenſior imaginatio eſt, eo major ſpirituum copia cerebrum obſidet, & ſic fortior fit & longior abſtractio. Hinc Platonem legimus Philoſophicis ſpeculationibus ita quandoque fuiſſe intentum, ut ſenſuum uſu careret; & nota eſt etiam S. Thomæ Aquinatis abſtractio, qui Regiæ menſæ accumbens, concluſum eſſe adverſus Manichæos, exclamavit. In hac naturali ecſtaſi non fit, ut corpus a terra ſublevetur. Quocirca Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *de miraculis quæſt.* 6. *num.* 10. ſcribit: *Sed alii præterea ſunt Ecſtatici*, *qui a terra in ecſtaſi elevantur*, *ut quaſi in aere librati permaneant. Hoc autem*(*quidquid conati fuerint nonnulli affirmare*)*in naturali ecſtaſi eſt ab omni veritate alienum*: *contra naturæ enim propenſionem omnino eſt*, *corpus grave a centro propria virtute ſublevari*, *& in aere ſuſtineri*. Dæmoniaca ecſtaſis eſt, cum Dæmon ligat ſenſus, & vias obſtruit, per quas ſpiritus a cerebro in ipſos ſenſus exteriores diffunduntur, excitatque in phantaſia & in facultate cogitante alicujus objecti, ſive negotii vehementem cogitationem. In hac ecſtaſi contingere poteſt corporis a terra elevatio; nec enim id ejus efficaciam & poteſtatem excedit. Jamblicus *de vita Pythag. cap.* 28. interprete Ludolpho Kuſter *edita Amſtelod. anno* 1707. *pag.* 112. tamquam factum notorium refert, Pythagoram una eademque die a remotis regionibus in Italiam, & ab Italia in Siciliam ope utique Dæmonis translatum ſuos diſcipulos iis in locis exiſtentes allocutum fuiſſe; quod ipſum habetur apud Origenem *lib.* 6. *contra Celſum*. Angelus bonus, ut legitur *Daniel.* 14. Prophetam Habacuch capillo capitis apprehenſum ex Judæa Babylonem uſque aſportavit. Deo jubente: Deoque permittente, Simon Magus a Dæmone in aera evectus eſt, ita ut volare videretur: quem tamen, ad Beati Petri Apoſtoli preces a Dæmonibus deſtitutum, in terram ſtatim præcipitem corruiſſe, atque extinctum debitas ſcimus pœnas perſolviſſe. Legi poteſt Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 68. *n.* 13. *& ſeqq.* cum aliis ad rem fuſe collectis a Rocca *de Canonizat. SS. cap.* 14. Henricus Valeſius *in annotat. ad cap.* 15. *lib.* 2. *hiſtor. Eccleſ. Euſebii Cæſarienſis* ſubdubitare videtur de volatu Simonis Magi, & de tota hiſtoria certaminis cum Apoſtolo Petro, quippe qui afferat, Euſebium eo loci de certamine ipſo, de volatu, & de interitu nullum verbum feciſſe, Irenæum etiam, ac Juſtinum ea de re ſilere. At Tillemontius *tom.* 1. *part.* 2. *in vita S. Petri art.* 34. ejuſdem hiſtoriæ veritatem innumeris tum Patrum, tum Hiſtoricorum teſtimoniis docte ac erudi-

erudite confirmat; aſſeritque, ſine ſolido fundamento nonnullos de ea re dubitare; tum addit, ſe malle cum Arnobio, Cyrillo Hieroſolymitano, Legatis Liberii, Ambroſio, Auguſtino, Iſidoro Peluſiota, Theodoreto, ceteriſque Patribus decipi, quam eoſdem fatuæ credulitatis inſimulare: idque etiam proſequitur Calmet *in diſſert. de Simone Mago §. Certamen illud*. Addit Torreblanca, alibi recenſitam Magdalenam de la Crux e terra per Dæmonem, ſpectantibus omnibus, fuiſſe elevatam, uti videri poteſt *lib.2. de magia cap.10. num.37.* Divina demum ecſtaſis eſt, cum Deus per ſe, vel per Angelum bonum aliquando rapit hominem, & a ſenſibus alienat, ut liberius Divina contempletur: & in hac virtute Divina corporis a terra elevatio dari poteſt, non quia hæc habeat neceſſariam connexionem cum ecſtaſi aut raptu a vehementi Divina contemplatione manante, ſed quia, cum hæc ecſtatica contemplatio Divinorum aſſimiletur, & quaſi ſit inchoatio ejus, quæ futura eſt in beatitudinem animarum, Deus, ut id doceat, hoc ſpeciale donum aliquando concedit raptis; quod donum eſt quædam imperfecta participatio dotis agilitatis, quam corpora glorioſa obtinebunt. Hæc eadem Divina ecſtaſis a Deo immitti poteſt, nulla præcedente hominis meditatione ſeu conſideratione, qualis fuit illa, de qua *Geneſ.2. v.21. Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam*: & poteſt etiam a Deo dari, ipſo videlicet hominem movente & illuminante ad conſiderandum ex. gr. aliquod Fidei myſterium, ita ut, auxilio Divino perſeverante, & homine attentius & vehementius conſiderante, idem a ſenſibus alienetur: nec ſolum primus modus, ſed etiam ſecundus ad Divinam ecſtaſim eſt referendus; cum ſuſpenſio & alienatio a ſenſibus ex efficacia Gratiæ deſcendat, quamvis naturaliter ex priori Gratia proveniat, & una ab alia naturaliter profluat. Theologi, Myſtici, Philoſophi, & quotquot de materia Canonizationis ſcripſerunt, confirmant ea quæ hactenus dicta ſunt. Inter Theologos Suarez *de religione tom.2. lib.2. cap.15. per tot.* Arauxo *dec. moral. tract.3. quæſt.23. §.3. n.60.* Raphael de la Torre 2. 2. *quæſt.95. art.5. diſput.13. & diſput.14. §. Quarto argumento*, Conſalvus Durantus *de viſionibus cap.3. pag.55. & pag.59. ante revelationes S. Birgittæ*, Gravina *in lapide Lydio lib.2. cap.28. pag.253.* Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.14. ſub num.4.* Cardinalis de Lauræa *opuſc.5. de oratione cap.6. advert.3. & ſeq.* Inter Myſticos S. Franciſcus de Sales *in tract. de amore Dei 1. 2. tom.3. cap.5. & cap.6.* Inter Philoſophos Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib.4. tit.1. quæſt.6. num. 7. & ſeqq.* Gaſpar a Rejes *in jucundar. quæſt. Elyſio campo quæſt.81. num.3. & ſeqq.*: & inter eos, qui de Canonizatione ſcripſerunt, citatus Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom.4. diſput.20. de miraculis art.23. num. 942. & plurib. ſeqq.* Matta *de Canonizat. SS. part.3. cap.4. num.3. & plurib. ſeqq.* Matthæucc. *in pract. Theologo-Canon. ad cauſas Beatificat. & Canonizat. tit.3. cap.3. art.1. num.2. & ſeqq.*

5 Addimus, quæ Pater Baldellus ſcripta reliquit in opere alias citato, & numquam typis edito, ubi clare triplicem ecſtaſis ſpeciem, naturalem videlicet, dæmoniacam, & Divinam explicat. Aliqua profert de ſplendo-

re

re vultus, quo aliquando Ecſtatici illuſtrantur, de longa a cibo abſtinentia, quam nonnulli Ecſtatici ſervarunt: ſed de his a Nobis fiet ſermo, cum de miraculis tractabitur. Idem Auctor in loco mox referendo aliqua tangit de hiſtoria Septem Dormientium, Maximiani videlicet, Malchi, Martiniani, Dionyſii, Joannis, Serapionis, & Conſtantini, quorum feſtum commemoratur in Martyrologio Romano *ad diem* 27. *Julii*, quos nonnulli dicunt, *Dormientes* fuiſſe appellatos, quod temporibus Decii uſque ad ultima tempora Theodoſii junioris intra ſpeluncam clauſi, ſomno capti ad ducentos fere annos re vera dormierint: at alii volunt, *Dormientes* fuiſſe appellatos, quod temporibus Decii martyrium conſummarint intra ſpeluncam clauſi, ac demum, ſpecus oſtio reſerato, inventis eorum corporibus, velut redivivi apparuerint; vel ea de cauſa, quod juxta conſuetum Divinæ Scripturæ loquendi modum *Dormientes* appellentur, qui pie & religioſe vita functi ſunt. Utramque ſententiam Cardinalis Baronius exponit *in not. ad Martyrol.*, & in poſteriorem proclivior eſt; ſed primam, congeſta undique eruditione, tuetur & late propugnat vir Nobis ſingulari amicitia junctus, & fama inter Litteratos clariſſimus Joſeph Simonius Aſſemanus *in Biblioth. Orient. tom.* 1. *pag.* 335. *& ſeqq.* Poſt primam hujus noſtri Operis editionem, Romæ anno 1741. publici juris facta eſt *Sanctorum Septem Dormientium Hiſtoria ex Ectypis Muſei Victorii expreſſa*, quæ ſecundam tuetur opinionem. Hæc autem indicaſſe ſatis ſit. Verba autem Patris Baldelli ſunt hæc: *Quanto alle cauſe dell'eſtaſi e ratto, tre ne vengono aſſegnate da S. Tommaſo nella* 2. 2. *alla queſt.* 175. *art.* 1. *cioè, Dio, il Demonio, e qualche diſpoſizione corporale. Perchè, ſe bene una intenſa attenzione alle coſe Divine con aſtrazione dai ſenſi e dalle potenze animali non può eſſere ſe non da Dio, ſiccome ſolo da lui è ogni altro penſierò di bene, che giovi alla ſalute; contuttociò l'eſſere talvolta aſtratto dai ſenſi, o ciò ſia, perchè l'animo tutto ſi occupi in altro oggetto, o perchè ſenza altro intendimento ſemplicemente ſi privi dell'uſo de' ſenſi, può venire ancora dal Demonio, e dalle cauſe corporali. E non è dubbio, che dal Demonio ſono le eſtaſi e i ratti de' ſuperbi Contemplativi, come avvertiſce il Gaetano nella* 2. 2. *alla queſt.* 95. *art.* 2. *e delle ſtreghe, e de' maghi, quando in un luogo rimangono come morti, ed ingannati dalle finte apparenze, che il Demonio ha loro compoſte e fabbricate nella immaginazione, e ſi penſano d'eſſere ſtati in varj luoghi, e d'aver fatto a ſuo guſto varie coſe. Così deve intenderſi quel, che d'un certo ſi narra nelle iſtorie Settentrionali di Olao Magno al lib.* 3. *cap.* 17. *che, eſſendo richieſto da chi bramava ſaper di lontano, che coſa foſſe de' ſuoi amici, o nemici, meſſo ſopra l'incudine un certo ſerpe, o una ranocchia di bronzo, che appunto teneva come iſtrumento, o ſegno delle ſue arti e maleſizj, poi percoſſala col martello a numero certo di colpi, e con certe parole di qua e di là rivoltatala, cadeva egli in terra, e come ſenz'anima reſtava in eſtaſi; e ritornato in ſe narrava, quanto altri gli dimandava, come ſe di perſona a tutto foſſe ſtato preſente. E al medeſimo modo ſi hanno da intendere, eſſer occorſi que' caſi, ne' quali ſi dice appreſſo i Gentili, eſſer tornato taluno da morte a vita, e come di viſta aver paleſato varie coſe d'orrore e di ſtupore: come di quello appreſſo Platone nel lib.* 10.

Digitized by Google

de Rep. *che, eſſendo ſtato ben dieci giorni fra' cadaveri morti nella guerra, e portato a caſa da' ſuoi per eſſere più degnamente ſeppellito, mentre ſtava per eſſer bruciato e ridotto in cenere, conforme al coſtume, tornò in vita, e raccontò d'aver vedute varie coſe; e di quell'altro per nome Ermotimo appreſſo Plinio al lib. 7. cap. 52. che, laſciando eſanime il corpo, dicevaſi andar errando con l'anima in varie parti, e poi tornando, manifeſtava quel che da altri non potea ſaperſi, che da chi foſſe ſtato preſente in luoghi lontani; ed a ſuo guſto più volte così vagando, fu alla fine trovato da' nemici il ſuo corpo, e bruciato, fu tolto all'anima per ſempre l'albergo per il ritorno; e di molti altri appreſſo il medeſimo Plinio, ed altri Iſtorici. Ed in quei modi, che la natura talvolta impediſce l'uſo de' ſenſi, può impedirlo ancora il Demonio nelle ſue eſtaſi, cioè, ſerrando le vie, per le quali dal cuore e dal celabro paſſano gli ſpiriti animali ai ſenſorj, e da queſti le ſpecie al ſenſo comune, come avviene nel tempo del ſonno; o pure, raccogliendo e ritirando al di dentro i medeſimi ſpiriti, occupando i ſenſi e le potenze interne in qualche altra operazione, e laſciando l'eſterne abbandonate, come avviene, quando attendiamo intenſamente a qualche penſiero, che non vediamo, nè ſentiamo chi ci paſſa davanti, o chi ci parla. E ſe bene all'eſtaſi e ratto non ſi richiede al medeſimo modo, che s'impediſcano e leghino le potenze vegetative e vitali, come ſi legano le ſenſitive e animali, conforme avverte S. Tommaſo nella* 2. 2. *alla queſt.* 175. *art.* 5. ad tertium, *perchè le vitali non richiedono attenzione o dell'anima, o di qualche potenza comune, come la richiedono le animali; contuttociò per l'accidente di ritirarſi e richiamarſi gli ſpiriti al di dentro per quella operazione tanto intenſa, che ſi fa nella eſtaſi, vengono impedite non poco ancora le operazioni vitali, cioè, la concozione e nutrizione, come chiaramente appariſce in chi dopo il cibo ſubito attende allo ſtudio, o ad altro eſercizio di mente. E queſto tanto è comune alle eſtaſi diaboliche, quanto alle Divine, ſe Dio in queſte con modo particolare non ſuppliſce. Ma che ſomigliante aſtrazione ed alienazione dai ſenſi poſſa avvenire ancor da cagioni corporali, il che dicevamo poterſi aſſegnare ſecondo S. Tommaſo come terzo principio dell'eſtaſi, chiaramente s'intende da quel che inſegna il Filoſofo nel libro del ſonno e del vegliare al cap. 2. dove dice, non ogni legatura o impotenza de' ſenſi eſterni eſſer ſonno, ma ſol quella che vien cagionata nel primo ſenſitivo, cioè nell'organo del ſenſo comune dai vapori del nutrimento. Ed aggiugne, oltre queſta ancor molte altre eſſer le maniere di legare ed impedire le potenze, e renderle impotenti alle ſenſazioni, cioè il deliquio e mancazione, la pazzia ed il furore, che, come avvertono gl' Interpetri, e particolarmente Temiſtocle nel lib.* de ſom. & vig. *al cap.* 8. *qualche volta è di tal ſorta, che non laſcia nè vedere nè udire, anzi nè anche ſentire i dolori de' morſi, co' quali lacera le ſue carni medeſime il furioſo. E finalmente lo ſtrignere e comprendere certe vene del collo. Ed è certo, ſecondo i Medici, che dalla oſtruzione e oppilazione dei ventricoli del cerebro, e di quelle vie, per dove corrono gli ſpiriti, che ſervono al ſenſo e al moto, ſi cagiona l' apopleſſia, ſecondo la quale ſi cade in terra ſenza l' uſo de' ſenſi e di que' moti, che ſi chiamano volontarj. E ſecondo l' eſperienza nelle donne bene ſpeſſo avviene per varie indiſpoſizioni dell' utero, che reſtino come morte e ſenza ſpirito, come avverte Plinio nel lib. 7. al cap. 52. e ſecondo la medeſima eſperienza, ſe*

za, ſe qualche nervo, iſtrumento del ſenſo, vien legato nel mezzo, ſolo la parte di ſopra e più vicina al cervello è partecipe di ſentire, perchè ſola è partecipe dell' influſſo degli ſpiriti, e non la parte inferiore e più lontana, per la ragione contraria d' eſſer tolta la comunicazione degli ſpiriti. E per tanto ragionevolmente dee crederſi, che ancora in ogni altro modo, che impediſca il concorſo degli ſpiriti, cagioneraſſi naturalmente da cauſe corporee la privazione del ſenſo e del moto, che vediamo nell' eſtaſi. E forſe in queſto modo può dichiararſi quel, che di ſe racconta Cardano nel lib. 8. de variet. *al cap.* 43. *che a ſuo talento e a ſua voglia andava in eſtaſi, e talmente reſtava fuor de' ſenſi, che appena udiva leggiermente le voci di chi parlava, ſenza però capire quel che diceſſe, nè punto ſentire, ſe veniva tirato da chi ſi foſſe, ancor forte e gagliardamente, nè il dolor della podagra, quantunque intenſo. E ſpiegando egli ſteſſo come ciò gli avveniſſe, ſoggiunſe, che ſentiva il principio di tale effetto dalla parte di dietro del cerebro, che ſi chiama cerebello, e diffondevaſi per la ſpina del dorſo, e gli pareva vicino al cuore di ſentire una ſeparazione, come ſe l' anima ſi partiſſe, e quaſi una porticella ſi apriſſe alle forze e alla vita; nè poteva così fermarſi, ſe non poco tempo, e con gran forza, ch' ei ſi faceva. E non è dubbio, che ſiccome in alcuni ſi trovano talvolta muſcoli e nervi particolari, che non ſi trovano comunemente negli altri, e per tanto a lor ſi concedono muovimenti di certe parti del corpo, che ad altri ſono impoſſibili, come quelli appreſſo S. Agoſtino nel lib.*14. de civitate Dei *al cap.* 23. *che muovono le orecchie a ſua voglia, o ciaſcuna, o ambedue, e quelli che ſtendono e ſporgono dinanzi alla fronte i capelli della teſta, ed altri ſimili, così in Cardano potè trovarſi qualche particolar diſpoſizione di nervetti e di membrane; per mezzo delle quali ſtrigneſſe i meati degli ſpiriti animali, e impediſſe loro il corſo, dal che poi ſeguiva la mancanza de' ſenſi e quaſi della vita. Lo ſteſſo avvenne a quel Prete per nome Reſtituto, di cui racconta S. Agoſtino al luogo citato, che a ſuo piacere, e a richieſta di chi deſiderava veder cogli occhi proprj un tale ſtupore, al ſemplice ſuono di finte voci, come di chi ſi doleſſe e lamentaſſe, talmente s' alienava da' ſenſi, che ſenza anelito, e come morto, non ſolo non ſentiva chi lo tiraſſe o pungeſſe, ma nè anche chi col fuoco l' abbruciaſſe, ſe non dopo per la piaga, che reſtava, e le voci più chiare di chi parlava, ſolo diceva d'aver ſentito come di lontano. E forſe que' finti ſuoni di lamenti non ad altro ſervivano, che a ſvegliar l' umore malinconico, il quale non poco giovava allo ſtrignere le vie e i meati degli ſpiriti: e ſiccome l' apopleſſia secondo i Medici impediſce ancor l' anelito, e quando è men forte e laſcia men' occupati i ſenſi e i nervi d' alcuni ſenſi, ancor laſcia, che debolmente per quelli ſi ſenta; così potè a Reſtituto impedirſi l' anelito, e non affatto impedirſi l' udito, che non ſentiſſe le voci, ſe non come lontane. E come tutto queſto ſi ſperimenta bene ſpeſſo ancor nel ſonno da quelli, che a lungo riſpondono in propoſito, e fanno molte opere, come ſe foſſero deſti, ſolo perchè dai vapori non ſono ben impediti e legati tutti i ſenſi, così può avvenire ancora nell' eſtaſi, che più ſi leghi un ſenſo, che un' altro. Ma non è dubbio, che queſto modo d' andare in eſtaſi, che chiude le ſtrade agli ſpiriti animali con moto volontario di nervetti e membrane, ſolo è di pochi, ſiccome a pochi, e fuori dell' ordine della natura ſi concedono ſimili nervi ed iſtrumenti. Quell' altro può eſſer*

eſſer più facile e più comune, che quantunque reſtino aperti i meati per il corſo degli ſpiriti, ſiano però richiamati e raccolti i medeſimi ſpiriti al di dentro, e le potenze comuni interiori tutte ſi occupino per qualche inteſa operazione della mente, ed in tal modo gli organi eſteriori reſtino abbandonati ed impotenti. Nè v'è alcuno, che in ſe ſteſſo non provi, almanco in parte, ciò eſſer vero, quando per qualche attenzione che abbia molto intenſa e profonda, non vede nè ſente chi è preſente e gli parla. Dal vedere in tal caſo per poco tempo e leggiermente impediti i ſuoi ſenſi può ciaſcuno facilmente comprendere, come in altri naturalmente accada il medeſimo per maggior tempo, e più fortemente, quando ſono più attuati e più poſti in qualche penſiero. Così di Socrate racconta Platone nel Simpoſio appreſſo Marſilio Ficino nel lib. 13. della Teol. Platon. al cap. 2. che talvolta, dal naſcer d'un giorno fino al naſcere d'un'altro, in piedi ed immobile ſe ne ſtava con gli occhi fiſſi in un medeſimo luogo, e ſenza batter palpebra, ſempre penſoſo ed aſtratto. Così d'Archimede racconta Livio nel lib. 25. ab Urb. condit. che eſſendo intento a non ſo che figure Matematiche da lui deſcritte nella polvere, non ſentì il tumulto de' ſoldati, che ſaccheggiavano la patria, ed a lui ſteſſo vennero addoſſo e l'ammazzarono. E, per non diſtendermi in queſto cogli eſempj de' Gentili, i quali ſi poſſon veder appreſſo Ficino nel luogo citato, e appreſſo i Conimbricenſi nel 3. de anima al cap. 8. qu. 8. art. 3. così leggiamo di S. Tommaſo d'Aquino nella ſua vita, che ancor' alla menſa di S. Ludovico Re di Francia, dimenticatoſi del luogo e della maeſtà del perſonaggio, battendo con la mano ſopra la menſa, fuori di ſe, e fuor di propoſito diſſe, ch' era conchiuſo contro de' Manichei. Un' altra volta, dovendo per conſiglio de' Medici farſi un cauterio in una gamba, la ſporſe con generoſità, e inſieme tanto attuoſſi in altri penſieri, che niente ſi avvide del fuoco. In altro tempo, ſtando in cella ſcrivendo, talmente fu rapito in quella contemplazione, che non s' avvide, che la candela acceſa, la qual teneva, eſſendo già conſumata, gli abbruciava la mano. Parimente alcuni vogliono, che Scoto per un' eſtaſi, ſtando un giorno e più aſtratto da' ſenſi e come morto, diede occaſione ai poco pratici di penſare, che veramente ei foſſe morto, e di ſeppellirlo, come ſi legge nella ſua vita ultimamente ſtampata in Venezia avanti le ſue opere nell' anno 1617. Ma quello, che aggiugne il medeſimo Marſilio Ficino nel luogo citato, che eſtaſi ancora fu quel ſonno lunghiſſimo di 50. anni, che dormì Epimenide Cretenſe Filoſofo, o pur (come vuole Apulejo, e con eſſo il Baronio ai 27. di Luglio) d'anni 57.; per queſto principalmente non pare da crederſi, perchè l' eſtaſi ſolo impediſce le potenze animali, e non le vitali, e come non eſtingue il calor naturale, così non diſtrugge la nutrizione, nè toglie il biſogno del nutrimento; onde non può tanto tempo in tal' eſtaſi conſervarſi la vita. E in queſto modo, come coſa ſoprannaturale, ſi racconta nell' Eſodo al cap. 34. che Mosè 40. giorni, parlando con Dio, panem non comedit, & aquam non bibit. E di Gesù Criſto dice S. Luca al cap. 4. che, ſtando nel deſerto 40. giorni, nihil manducavit illis diebus. Or ſe il ſonno di Epimenide poteſſe ſalvarſi per eſtaſi, ancor per la ſteſſa dovrebbe ſalvarſi quella di quel putto appreſſo Plinio nel lib. 7. cap. 52. che ſtracco dal caldo e dal viaggio diceſi aver in una ſpelonca dormito 57. anni, e poi deſtatoſi, come ſe foſſe il giorno ſeguente, eſſerſi maravigliato della mu-

tazion

tazion delle coſe, che trovava. E pur in queſto; per eſſer putto, e non Filoſofo, non pare ragionevole porre l' eſtaſi e le aſtrazioni dai ſenſi per l' attenzione della mente al ſuo intendere. Dei ſanti Sette Dormienti, dei quali ſi celebra la feſta ai 27. *di Luglio, per aver molto patito ſotto Decio per la ſanta Fede, ed eſſerſi veramente ripoſati nel Signore, ancora il Baronio nelle annotazioni al Martirologio di quel giorno reſta dubbioſo, ſe veramente ſi debba dire aver dormito in una ſpelonca da* 200. *anni, cioè dai tempi di Decio fin' agli ultimi tempi di Teodoſio il giovane, come vuole il Metafraſte, Niceforo, Cedreno, Gregorio Turoneſe, e altri; o pur' aver trovato il nome de' Dormienti ſolo perchè avendo ſotto Decio conſumato il martirio, con eſſere chiuſi in una ſpelonca, ſi trovarono i loro corpi, e come riſuſcitati di nuovo comparvero, e furono detti Dormienti ſecondo l'uſo della Scrittura, che la morte de' Santi chiama ſonno. Ma, ſe ammettiamo in qualcheduno tal compleſſione, che dalle flemme che ha nello ſtomaco, e per le vene in gran copia, ſi nutriſca, nè abbia per molto tempo biſogno o appetenza d' altro cibo, come avviene agli orſi, ai ghiri, ai nibbj, e a molti altri degli animali appreſſo Alberto Magno nel lib.*7. de animal. *cap.*3. *pag.*87. *che buona parte del verno ſi ſtanno addormentati nelle grotte, e ſecondo Avicenna appreſſo Rodigino al lib.*13. *cap.* 24. *può avvenire ancora agli uomini: facilmente in queſti tali potrà concederſi, per quanto ſpetta a queſto capo del biſogno del nutrimento, eſtaſi lunga, poichè Alberto al luogo citato, di sè ſteſſo racconta di aver veduto in Polonia una donna, la quale ſpeſſo paſſava li* 30. *giorni ſenza alcun cibo, e un' uomo di compleſſione malinconica, il quale nel medeſimo modo paſſava le ſette intere ſettimane con ſolo prendere ogni due giorni un poco d' acqua. E aggiunſe il Rodigino nel lib.*13. lect. antiq. *al cap.* 24. *dall' iſtorie moderne ſaperſi di certo, che uno per due anni continui non mangiò punto, nè bevè; e nella Spagna eſſere ſtata una donna, che ſenza altro mangiare, con ſolo ber qualche volta dell' acqua, ſoſtenne la vita, ed era già d' anni* 22. *Ma, comunque ſia, quanto al tempo e alla lunghezza dell' eſtaſi, ſe può durare qualche anno, o ſol qualche giorno, o qualche ora, aſſai pare dichiarata dalle coſe già dette la dottrina di S. Tommaſo, che l' eſtaſi, in quanto dice alienazione ed aſtrazione da' ſenſi, può eſſer cagionata non ſolo da Dio, ma anche dal Demonio, e da cauſe corporali, e a queſte ben riduce Ficino nel luogo citato, e Fracaſtorio nel lib.* 2. de intell. *e il Collegio de'Conimbricenſi nel* 3. de anima *al cap.*8. *La compleſſione malinconica, che, ſeguendo in gran parte la natura della terra, che non mai ſi ſpande, come gli altri elementi, ſi ritiene quaſi ſtretta in ſe ſteſſa, e molto diſpone al raccoglimento dell' animo, e per mezzo di queſto ancor' all' eſtaſi. Per la qual cauſa ancor' Ariſtotile* in problem. ſect.30. *ebbe a dire, tutti i grand' uomini, e ſegnalati in qualſivoglia profeſſione eſſere ſtati malinconici. E da tutto ciò d' avvantaggio ſi può raccorre, che anche, quando viene tal' eſtaſi o aſtrazione agli uomini ſanti per l' attenzione alle coſe Divine, talmente ha da dirſi, eſſer da Dio, che quanto alla ſoſtanza, non eccede l' ordine della Grazia, che comunemente ſi dà per tali penſamenti, ma ſolo l' eccede in quanto al modo; poichè penſamento di Dio tanto intenſo, che aſſorbiſca tutte le forze dell' anima, non è d' ordinario conceſſo a tutti quelli che ſtanno in Grazia, ma ſolo a pochi, ſecondo il beneplacito della Divina bontà,*

e ſecon-

Digitized by Google

e ſecondo le diſpoſizioni di ciaſcuno. E non è dubbio, che, ſe al ſemplice ſentir ragionare di Criſto bambino, del Divin Sagramento, del Sangue ſparſo, e delle piaghe del ſuo ſacratiſſimo Corpo, dell' afflizion della Madre, dell' unione con Dio, della gloria de' Beati, e coſe ſimili, ſi vede in un tratto aſſorta un' anima e cavata di sè, tiene di tali coſe gran lume e gran chiarezza comunicatale dal Padre de' lumi, e in virtù di queſta alla prima propoſta per il ſenſo dell' udito ſubito arriva al di dentro, e tanto ſi moſtra arrendevole a Dio, che quaſi ad un cenno ſubito vola nel ſuo ſeno. O cominci tale aſtrazione dalle potenze apprenſive, o da quelle diſcendendo alle appetitive, o pur cominci da queſte e ſaglia a quelle, non può eſſer ſegno di gran ſantità, cioè di grandiſſima ſoggezione dell' anima a Dio, e della grandiſſima forza, che in lei eſercitano gli oggetti Divini. Queſta è, ſecondo S. Bernardo nel ſerm.52. ſopra la Cantica, la morte de' Giuſti, che deſiderava il Profeta dicendo, Moriatur anima mea morte Juſtorum; *cioè di quella, che niente operando colle potenze inferiori de' ſenſi eſterni, riſpetto a quelle è come la morte, e ſolo operando colla mente circa Dio, in Dio ſolo è pura vita. Se poi all' aſtrazione e alienazione da' ſenſi ſi aggiugne qualche altro accidente ſtraordinario, come l' eſſere il corpo ſollevato da terra, l' eſſere il volto riſplendente, e coſe ſimili, che ſpeſſo leggiamo eſſer accadute a molte eſtaſi de' Santi, dovraſſi dire, che tal' eſtaſi ancora, in quanto alla ſoſtanza di queſti accidenti, eccede l'ordine comune della Grazia; ſe però non diciamo, che ancor negli ſplendori l' eceſſo è ſolo ſecondo il modo, e non ſecondo la ſoſtanza, in quanto gli ſpiriti animali, che nelle eſtaſi più ſi accendono e ſi purificano, per eſſer ſangue più ſottile e più caldo, molto ſi accoſtano alla natura del fuoco, e per avere in sè ſteſſi qualche luce, hanno ancor forza di rendere vie più lucente e riſplendente quella parte, alla quale concorrono in maggior copia, com' è la faccia, e in queſta principalmente gli occhi, i quali, eſſendo di materia traſparente e quaſi di criſtallo, meglio ricevono e rendono il lume. Anche negli uomini ſpeculativi o contemplativi ſi vedono gli occhi d' ordinario particolarmente riſplendere: e in qualchedumo ſono ſtati di tale ſplendore, che hanno illuminato ancor l' aria, e dato a vedere anche il mezzo giorno nelle più denſe tenebre della notte, come può di Tiberio Ceſare vederſi appreſſo Plinio nel lib.11. al cap.3.; e di sè ſteſſo racconta Cardano nel lib.8.* de var. *al cap.43. il che tutto non riferiſce, ſe non negli ſpiriti animali molto ſottili, e nella temperie e diſpoſizione degli occhi e del cervello. Ma ſe lo ſplendore è eceſſivo, come quello di Mosè nell' Eſodo al cap.34. nella di cui faccia non potevano gli Ebrei fiſſar lo ſguardo, e quel di Criſto nella trasfigurazione, quando* reſplenduit facies ejus ſicut ſol, & veſtimenta facta ſunt alba ſicut nix, *non può riferirſi in cagione naturale, ma in ogni modo ſi ha da concedere, che ſia miracoloſo, come della chiarezza di Criſto afferma S.Tommaſo nella 3. parte alla qu.45. art.2.; e ſe aggiugniamo, che ancor di ſpecie e di natura ſia diverſo dallo ſplendore naturale dei corpi, come della medeſima, e univerſalmente della chiarezza dei corpi glorioſi afferma lo ſteſſo nel luogo allegato, e nel 3. delle ſentenze alla diſput.16. queſt.2.* ad ſecundum & quartum, *come anche appreſſo il Suarez nel tom. 2. ſopra la 3. part. alla diſt. 33. ſeſſ. 1. non potrà eſſer dubbio, ch' egli ſia ſopra ogni forza di cagione naturale, e ſolo per ridondanza della chiarezza*

rezza e lume interno dell' anima, ſiccome la chiarezza dei corpi beati, ſecondo S. Agoſtino nell' epiſt. 56. a Dioſcoro, e S. Tommaſo al luogo citato. Nè a queſto ripugna, che tale ſplendore corporalmente ſi veda, perchè le coſe ancor diverſe di natura e di eſſenza poſſono muovere e terminare un medeſimo ſenſo. Ma l' altro effetto di vederſi talvota nell' eſtaſi ſollevato il corpo da terra a grande altezza, e ſoſtenuto nell' aria per molto tempo, non pare che poſſa con apparenza ridurſi nella natura; perchè, ſe bene gli ſpiriti animali, per eſſer di qualità e leggerezza di fuoco, hanno qualche forza di rendere leggiero, come appariſce nei morti, i quali, per eſſer da quelli abbandonati, ſi ſentono più gravoſi e peſanti, non poſſono però in modo avanzare la gravezza dell' elemento predominante, che ſollevino il corpo e lo ſoſtengano in alto, e determinatamente lo fermino a tanta altezza. Per tanto ancor queſta ſi ha da ridurre nella forza di Dio, che inſieme ſolleva lo ſpirito ed il corpo. E queſto ſenza alcun dubbio ha da tenerſi più vero, che ciò, che ſecondo i Caldei riferiſce Marſilio Ficino nel lib. 3. della Teol. Platon. al cap. 4. eſſer occorſo a Zoroaſtro, e approva ſecondo i Platonici poter occorrere naturalmente, che l' anima in Dio rapita ſi riempia di luce, e queſta diffonda per mezzo del corpo, ed in tal modo lo renda leggiero, e lo porti in alto, come la ſtoppa ſi vede portata dalla fiamma. E ſe aggiugniamo quel che egli ſoggiugne ſecondo la ſentenza de' medeſimi, che in queſto modo ſi può dire eſſere ſtato rapito Elia nel carro di fuoco, e S. Paolo al terzo cielo, e che ſimilmente ſaranno rapiti dopo il Giudizio univerſale i corpi glorioſi, non ſolo dobbiamo ciò rifiutare per men vero, ma ancora per falſo del tutto, e degno di peggior nota.

5 Jam ad ſigna veniamus ecſtaſis tum naturalis, tum dæmoniacæ, tum Divinæ. Ac præmittentes nullius ecſtaſis habendam eſse rationem, quæ ſit levis, ſed gravis dumtaxat, qua videlicet correpti omnino exterioribus ſenſibus deſtituuntur, & tamquam mortui apparent, dicimus, ſigna naturalis ecſtaſis ea eſse, quæ ſunt ſigna morbi, ex quo ecſtaſis naturalis oriri poteſt. Rurſus ſi ecſtaſis determinatum habeat tempus ſui impetus, ſi Ecſtaticus in paralyſim, vel in apoplexiam, vel in alium conſimilem morbum progreſsu temporis lapſus ſit, ſi poſt ecſtaſim laſſitudo quædam, & membrorum pigritia, mentis & intellectus offuſcatio, rerum præteritarum oblivio, pallor & livor faciei, & animi triſtitia ſuccedant, ſigna hæc erunt ecſtaſis naturalis, uti late oſtendit Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæſt. 6.* Circumſtantiæ quoque oſtendere poſsunt, an ecſtaſis ſit naturalis: ſi enim quis ecſtaticus fiat, dum actu aliquam rem terrenam concupiſcit, dum ſubito alicujus eventus pavore aut triſtitia corripitur, de ecſtaſi naturali non erit dubitandum. Sic Iſaac *Geneſ. 27. verſ. 33.* advertens, ſe pro Eſau benedixiſse Jacob, & hunc conſtituiſse dominum illius, *expavit Iſaac ſtupore vehementi, & ultra quam credi poteſt.* Sic Jacob *Geneſ. 45. verſ. 26.* audiens, Joſephum, quem per annos viginti tres mortuum crediderat, vivere, & eſse Proregem Ægypti, *quaſi de gravi ſomno evigilans .... ait.* Sic *in 2. Paralip. cap. 9. v. 4.* de Regina Saba vidente magnificentiam Salomonis, & ejus ſapientiam experta, dicitur: *Non erat præ ſtupore ultra in ea ſpiritus.* Sic

Sic demum 1. *Regum.* 25. de Nabal, qui negaverat Davidi fugienti victualia, & audiverat ab uxore Abigail, Davidem eſse contra ſe iratum, dicitur *v.*37.: *Emortuum eſt cor ejus intrinſecus, & factus eſt quaſi lapis.* Demum ad ecſtaſim naturalem pertinere dicendum eſt; ſi quis alienetur a ſenſibus, & ecſtaticus fiat, dum Muſicam audit: de ſimilibus enim Muſicæ naturalibus effectibus teſtantur Caſſiodorus *variar. lib.* 2. *cap.* 5. Seneca *lib.* 3. *de ira cap.* 9. & fuſiſſime Calmet *in diſſertatione de Muſica Veterum, & potiſſimum Hebræorum.*

6 Circumſtantiæ præterea patefacere poſſunt, an ecſtaſis ſit dæmoniaca, puta, ſi homo perditæ vitæ, aut in actu peccante, in ecſtaſim aut Raptum alienaretur. Item ſi ecſtaſis fieret cum maxima humanorum membrorum diſtorſione, & corporis motu incompoſito. Optime Cajetanus *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.*173. *art.*3.: *Nota aureum verbum, Divinam conditionem: ſcilicet talis alienatio a ſenſibus non fit in Prophetis cum aliqua inordinatione naturæ; & multo minus fit cum aliqua inordinatione honeſtatis, aut moris. Spiritus enim Sanctus, qui auctor eſt alienationis requiſitæ ad prophetiam ſicut & prophetiæ ipſius, non eſt auctor deordinationis naturæ, aut moris; quoniam Gratia ſecundum genus ſuum, & naturam & morem perficere, non deſtruere minuere aut violare nata eſt: & propterea alienatio a ſenſibus, cum cordis ſaltu ſenſibiliter vehementi, cum deordinationem naturæ contineat, non eſt a Spiritu Sancto: & ſimiliter, ſi cum denudatione pudendarum partium fiat ex parte perſonæ alienatæ, niſi adeſſent operientes; hoc enim & contra honeſtatem morum, & contra naturæ ordinem eſt, quoniam motus talis membrorum ad deordinationem naturæ ſpectaret, etiamſi nudatio pudendorum non eſſet nata ſequi. Unde oportet advertere in hujuſmodi alienationibus, ſi interveniat aliquid indecens ſecundum motus intrinſecus, vel extrinſecos, ſive ſit indecentia naturæ, ſive indecentia moris, quoniam tunc non eſt alienatio prophetica, ſed infirmitatis, vel fictionis, vel illuſionis diabolicæ, aut naturaliter animalis, ex nimia meditatione alicujus.* Huic adhærent Gravina *in lapide Lydio lib.*2. *cap.*28. *§. Verum in his ſaltibus*, Conſalvus Durantus *de viſionibus cap.*3. *pag.* 58. Caſtellin. *de inquiſition. miraculor. in additamento univerſali de ecſtaſi num.*19. *&* 20. Matta *de Canoniz. SS. par.*3. *cap.*4. *n.*32. Thomas a Jeſu *oper. tom.*2. *cap.*8. *diſput.*3. *§. Quinta regula*; & optime Larrea *in deciſ. de revelationibus part.*1. *novar. deciſ. Granaten. num.* 57. ubi pro argumento diabolicæ ecſtaſis hæc habet: *Quoties in ecſtaſim hic homo rapiebatur, quod in illo ſæpius uſitatum erat, non ſereno vultu aut hilari fronte, ut alii, ſed aliquibus ſignis extraordinariis, & per os ſanguinem ſpuendo eveniebat, quæ non ſunt quidem veſtigia illorum, qui a Deo rapiuntur, & Numinis afflatu delectantur.* Signum quoque diabolicæ ecſtaſis erit, ſi Ecſtaticus rapiatur aut alienetur, quoties vult; nemini enim datur ecſtaſis per modum habitus, ſed Divina Gratia ad ſe animam trahit, quando vult & quomodo vult. Pignatellus *conſult.*151. *num.*76. *& ſeqq.*, & ſignanter *num.* 79. *tom.* 8. ſi ab ecſtaſi pro arbitrio ſuo ceſsat, vel ad certam vocem revocatur ad ſenſus, niſi forte vox eſset Superioris ex obedientia vocantis: ſi ille, qui ecſtaſim patitur, in ecſtaſim

ſtaſim raptus loquatur mente turbata, quaſi actus ab alio, & quaſi alius loquatur per eum: ſi poſt alienationem non recordetur eorum, quæ dixit cum eſſet alienatus, & ea quæ dixit, repetere neſciat: ſi demum in locis publicis, & ubi major eſt hominum concurſus, quis frequenter rapiatur; Dæmonis enim eſt in externis quibuſdam, & quæ hominibus patent, gloriam quærere. De quodam Reſtituto Presbytero hæc narrat S. Auguſtinus *lib.14. de civit. Dei cap. 24. (col.375. tom.7.): Presbyter fuit quidam nomine Reſtitutus in parœcia Calamenſis Eccleſiæ, qui, quando ei placebat (rogabatur autem, ut hoc faceret, ab eis, qui rem mirabilem coram ſcire cupiebant) ad imitatas quaſi lamentantis cujuſlibet hominis voces ita ſe auferebat a ſenſibus, & jacebat ſimillimus mortuo, ut non ſolum vellicantes aut pungentes minime ſentiret, ſed aliquando etiam igne ureretur admoto ſine ullo doloris ſenſu, niſi poſtmodum ex vulnere*: quod ad Dæmonem eſſe referendum, optime oſtendit Conſalvus Durantus *in cit. tract. de viſionibus cap. 3. pag. 54.* ubi ſuſe impugnat Cardani ſententiam, qui audacter dixit, poſſe hominem naturali ſua vi, quotieſcumque voluerit, rapi, & in ecſtaſim elevari. In quadam puella Cæſarauguſtana, ut teſtatur Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.2. quæſt.25.* adeo frequentes erant Raptus, ut ad libitum raperetur: quod ex pacto cum Dæmone inito, dum oves paſceret, Cæſarauguſtanus Epiſcopus proceſſiſſe detexit. Zacchias *lib.3. quæſt. Medico-legal. de morb. ſimulat. quæſt. 6.* uti teſtis oculatus ait, ſe feminam vidiſſe hypocritam tam apte & appoſite ſe in ecſtaſim raptam effingentem, ut admirationem ſpectantibus afferret, cum ſtaret, extenſis brachiis in Crucis modum, palpebris immobilibus, oculis fixis per horæ ſpatium, & interdum veluti ad cælum advolatura corpus attolleret, & mirum in modum extenderet, vultum in mille colores vel ictu oculi commutaret, quaſi mortua langueret, citoque rubore perſunderetur, & veluti animo deficiens ad ſe ipſam redire ſimularet. Similia habentur apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 8. cap. 3.* de quadam Magdalena Crucia Cordubenſi ſaga famoſa. Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom.4. diſput.20. de miraculis art. 23. num. 998.* ſapienter admonet, cavendum ab Ecſtaticis, qui in ecſtaſi poſiti ejulatus non humanos, ſed ferinos emittunt, qui horrorem inducunt; dæmoniacas enim cenſet haſce ecſtaſes, & ſe id aſſerere experientia edoctum. Raphael de la Torre *in 2. 2. quæſt. 91. art. 6. diſput.16.* docet ſuſpectos eſſe Ecſtaticos, qui in ecſtaſi poſiti ad inſuſurratam auribus certam vocem, vel quid ſimile, expergeſiunt, ac ſi a ſomno excitarentur; cum enim excitatio a cauſa ſuperiori proficiſci debeat, hoc eſt vel a Deo, vel a Dæmone; & a Deo proficiſci non poſſit, cum ad rem nullam valeat, præterquam ad vanam vulgi admirationem, infert, eam Dæmoni adſcribendam: quod autem attinet ad Ecſtaticos, qui, Prælato jubente, ab ecſtaſi revertuntur, ſubjicit, caute procedendum eſſe, niſi reliquæ concurrant circumſtantiæ oſtendentes, ecſtaſim eſſe Divinam, præcipue cum aliquando Prælati illam vocem proferant oſtentationis gratia, & abſque ulla neceſſitate. Demum ſigna aperta ecſtaſis dæmoniacæ ſunt,

ſi in ea ſuadeatur aliquod malum; vel ſi bonum ſuadeatur, non tamen ſuadeatur ad bonum finem; vel ſi Ecſtaticus poſt ecſtaſim turbatus permaneat: licet enim in ecſtaſibus, apparitionibus, & Divinis revelationibus (ut infra demonſtrabitur) aliqua turbatio dari poſſit, & data ſit, eadem tamen nec vehemens eſt, nec multum durat, & Ecſtatici in delectatione quieſcunt. Magna animadverſione dignum eſt exemplum relatum a Patre Ribadeneyra *in vita S. Ignatii de Loyola lib.5. cap.*10. ubi narrat, Patrem Reginaldum Dominicanæ familiæ virum gravem conveniſſe Romæ S. Ignatium, & ei coram eodem Patre Ribadeneyra expoſuiſſe, Bononiæ in cœnobio feminarum ſuæ curæ commiſſo extare Virginem orationis virtute præſtantem, & quæ adeo ſæpe alienabatur a ſenſibus, ut neque admotum ignem ſentiret, in manibus ſtigmata haberet, perfoſſum latus, & caput veluti compunctum ſpinis atque transfixum, a quo etiam ſanguis manabat; & a S. Ignatio quæſiviſſe, quodnam ejus eſſet de hujuſmodi rebus judicium, ipſumque reſpondiſſe, ex ſignis expoſitis illius tantum habendam eſſe rationem, quod Virgo, uti fuerat narratum, promptiſſimam exhiberet Superiorum mandatis obedientiam; cumque Reginaldus deinde diſceſſiſſet, & inceptum ſermonem S. Ignatius proſecutus eſſet, addit Ribadeneyra, ab eo concluſum demum fuiſſe, ea ſigna poſſe eſſe a Deo, & poſſe etiam eſſe a Dæmone, qui ſimulatis rerum atque adumbratis imaginibus, mortalium mentes vanitatum ſpectatrices per corpus ſæpe deludit. Poſt Cajetanum bene adnotavit Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ tom.*3. *quæſt.*173. *art.*3. eos, qui ecſtaſi corripiuntur, loquentes ſub perſona Chriſti, vel alicujus Sancti, quaſi actos ab illo, aut ſeduci, aut ſeducere.

7 Signa denique Divinæ ecſtaſis peti potiſſimum debent ex moribus ejus, qui in ecſtaſim rapitur. Ecſtaſis autem Divina fit cum maxima compoſitione totius hominis tam interni, quam externi: Ecſtaticus in ecſtaſi Divina non loquitur niſi cæleſtia, quæ aſtantes ad Dei amorem excitent; ad ſe reverſus, humilis & quaſi pudore confuſus apparet; cæleſti quadam lætitia perfuſus, hilaritatem in facie, & ſecuritatem in corde oſtendit; de circumſtantium præſentia minime gaudet, timens, ne propterea in ſanctitatis opinionem veniat; idemque Ecſtaticus ut plurimum, dum orationi vacat, vel inter audiendum Sacrum, vel poſt ſumptam Euchariſtiam, vel dum ſermones audit de Deo, aut paradiſo, ecſtaſi corripitur, aut mente excedit. Martinus de Rio *loc. cit.* refert, quamdam Dei Servam Burgis in Caſtella ſuperſtitem anno 1585. ſæpe in Raptum elevatam fuiſſe, cum Euchariſtiam receperat, & ad ſe reverſam verecundiæ plenam & pudoris conſueviſſe ſe celerrime domum in conclave recipere. Scacchus quoque *loc. cit.* ſimilia narrat de S. Catharina Senenſi. Pater Franciſcus Marcheſius ex proceſſibus Canonizationis S. Petri de Alcantara, ejus vitam infra allegandam edidit; cumque *cap.*13. *lib.* 4. Divinas ecſtaſes & Raptus, quibus Sanctus corripiebatur, dum Miſſam celebraret, expoſuerit, hæc ad rem noſtram ſubjicit: *Spogliatoſi poi de' ſacri abiti, ſenza dimora ſi ritirava nella cella; e*

quan-

quantunque foſſe nel camminare grave e moderato, nondimeno in tale occaſione accelerava il paſſo fuor di modo; e alle volte andava correndo come vento, con ammirazione di chi lo vedeva, per giungere quanto prima alla ſtanziola, dove quali foſſero i favori celeſti, la ſua umiltà non permiſe che ad alcuno foſſero paleſati; ma i Religioſi dagl' infocati ſoſpiri, e dalle acute grida che dava, argomentavano che foſſe ſingolarmente favorito dal Signore. Divini præterea Raptus non ſunt prolixi, ſed ſæpe breves, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem Bonam *de diſcret. ſpirit. cap. 14. num. 6.* & apud Thomam a Jeſu *oper. tom. 2. diſput. 3. cap. 8. §. Quarto conſiderari debent*. Antecedentia demum, concomitantia, & ecſtaſim ſubſequentia ſedulo examinari debent. Si enim de Ecſtatici virtutibus non dubitetur, ſi quæ ecſtaſim comitata ſunt, concordant cum iis quæ modo retulimus, ſi Ecſtaticus poſt ecſtaſim in charitate, in humilitate, & ceteris virtutibus magis magiſque profecerit, de Divina ecſtaſi dubitandum non erit; quemadmodum animadvertit Conſalvus Durantus *in tractat. de viſion. cap. 3. pag. 69. Cum ſenſibus reſtituuntur, qui in ecſtaſi, vel raptu ad ſupernaturalia videnda divinitus elevantur, tunc magis eorum mentes Divino lumine illuſtratas, ac cæleſti ſapientia imbutas animadvertunt, & tunc illuſtratione, ac dilectione Divina anima repletur, ac ineffabili liquefacta dulcedine in cæleſtem quemdam ſtatum emergit, & tanto ſe humiliorem exhibet, quanto ad altiora myſteria elevatur, ac magis ſe ad vitæ puritatem, & perfectam ſui abnegationem diſponit, & ad pretioſiora dona ſe præparat*. Idem proſequuntur Matta *de Canonizat. SS. part. 3. cap. 4. ſub num. 31.* Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 8. cap. 3. in fine*, Cardinalis de Lauræa *opuſc. 5. de oratione cap. 7. §. Dico tertio*, Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap. 14. in fine*, cujus hæc ſunt verba: *Nullum autem certius indicium ecſtaſis veræ ac ſupernaturalis, quam ſi mores ejus, qui rapitur, cum hoc Divino munere conſentiant, ut ſupra diximus; ſi nimirum mundum contemnit, ſi ejus pompas & vanitates deteſtatur, ſi efficax Deo ſerviendi propoſitum habet, ſi ſe indignum ea Gratia reputat, ſi majorem in dies progreſſum facit, ſi ex intima cum Deo unione creſcit in eo humilitas, abnegatio, odium ſui, & amor Dei*. Adde Matthæuccium *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 3. art. 1. num. 15. & plurib. ſeqq.*, & Thomam a Jeſu *oper. tom. 2. diſput. 3. cap. 8. in fine §. Demum.*

8 Juxta Richardum de S. Victore *lib. 5. de contemplatione cap. 5.* ecſtaſis Divina ex triplici capite provenire poteſt; ab admiratione videlicet, magnitudine amoris, & magnitudine exultationis: quod late explicat Henricus Harfius *lib. 3. de myſtica Theologia cap. 39.* Magnitudo admirationis eſt, cum anima ſupra ſe ipſam ducitur, & Divino lumine irradiata, & in ſummæ pulcritudinis admiratione ſuſpenſa, a ſuo ſtatu excutitur, & in ſublimia elevatur. Magnitudo amoris eſt, cum mens humana tanto cæleſtis deſiderii igne ſuccenditur, ut amoris intimi flamma ultra humanum modum creſcens animam a priſtino ſtatu reſolvat, & in ſuperna attollat. Magnitudo demum jucunditatis eſt, cum mens hominis, internæ ſuavitatis ubertate imbuta, quid ſit, quid fuerit, penitus obliviſcitur, & in ſupernum

Digitized by Google

quemdam affectum tranſlata, a ſe ipſa alienatur. At his relictis, quæ ad Myſticos pertinent, & quæ, utpote interna, Eccleſiæ judicio non ſubduntur, nonnulla remanent dicenda de actibus externis, ut clarius explicentur quæ ſupra dicta ſunt. Superius dictum eſt, in ecſtaſi naturali quamdam ſuccedere membrorum laſſitudinem. Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib.*4. *tit.*1. *num.*32. id ecſtaſi naturali adſcribit, & ab ecſtaſi ſupernaturali excludit. Concordare videtur Conſalvus Durantus *cit. tract. cap.*3. ubi ait: *Corpus ejus, qui ad Divina contemplanda ſic elevatur, non ex tunc, quemadmodum videbatur, imbecillum ac debile, ſed robuſtum, ac viribus ſæpenumero potens relinqui*. Quod recte notant Rotæ Auditores in relatione cauſæ Servi Dei Nicolai Factor *tit. de donis, & gratiis num.*81. *Et poſtquam in ecſtaſi perſeveraverat, ad ſuos ſenſus redibat, ſed cum integra valetudine & robore ad quoſcumque labores perferendos*. At hæc ita explicanda ſunt, ut fiant in corpore poſt ecſtaſim aut Raptum, ſecus autem, dum ecſtaſis aut Raptus durant, juxta illud *Danielis* 10. *v.* 8.: *Vidi viſionem grandem hanc, & non remanſit in me fortitudo, ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcui, nec habui quicquam virium*. Vi etenim mentis in rerum Divinarum contemplatione defixa, calore quoque vitali ad mentis functiones contracto, & vehementia amoris in partem ſenſitivam redundante, neceſſe eſt, obtundi vires corporis, & illud frigeſcere, palleſcere, & infirmari. Caſſianus *collat.*19. *cap.*4. perſonam Abbatis Joannis ita loquentem inducit: *Itaque pio Domini noſtri munere memini me in hujuſmodi Raptum frequenter exceſſum, ut obliviſcerer, me ſarcina corporeæ fragilitatis indutum, mentemque meam ita omnes exteriores ſenſus ſubito reſpuiſſe, & a cunctis materialibus rebus omnimodis exulaſſe, ut neque oculi neque aures meæ proprio fungerentur officio, & ita Divinis meditationibus ac ſpiritualibus theoriis animus replebatur, ut ſæpe, ad veſperam cibum me percepiſſe, neſcirem, ac ſequenti die de heſterna abſolutione jejunii penitus dubitarem*. Et S. Tereſia *in caſtro animæ manſion.* 6. deſcribens pathemata hominis in ecſtaſim rapti, ait, calorem deficere, intercipi reſpirationem, nec minimum halitum ſive motum percipi, accedere omnium membrorum rigorem & frigus, pallorem in vultu, & omnia mortui vel morientis ſymptomata.

9 Item in ſuperioribus dictum eſt, in ecſtaſi dæmoniaca corpus a terra elevari poſſe; & hoc ipſum multo magis contingere poſſe in ecſtaſi Divina, Thomas a Jeſu *oper. tom.*2. *diſput.*2. *cap.*8. pluribus Sanctorum exemplis in ecſtaſim raptorum confirmat. Auctor vitæ S. Petri de Alcantara *lib.*4. *cap.*10. *pag.*197. hæc habet: *Succedunt Raptus & ecſtaſes, ſuccedit illa mirabilis per aera tranſportatio, qua corpus, grave licet, animæ ferventis motibus rapitur. Operarius tanti effectus eſt miſericors Dominus, qui hujuſmodi Gratiam non ſolet niſi viris ſumme contemplativis concedere. Dedit eam Sanctæ Tereſiæ, & largitus eſt Sancto Petro de Alcantara, ita ut orans in Choro, & in Dei contemplatione abſorptus uſque ad laquearia ſpiritus ardore ferretur. Sæpe ad radices arborum genuflexus, ſupremos ramos, veluti avis volando, attingere*

vide-

videbatur. Aliquando ab horto ad eccleſiam ſubito impetu ducebatur. Si quis de Deo ſermonem coram ipſo agebat, dabat novis exceſſibus mentis occaſionem. Sape coram Cruce lignea orans, brachiis in modum Crucis extenſis, multum ſupra terram evectus, omnium tranſeuntium, & paſtorum admirationem movebat. Apud Surium *in vita Sancti Thomæ Aquinatis ad diem 7. Martii num.* 9. ita legitur: *Admiranda fuit ſancti viri inter orandum animi pietas & devotio; & cum ſe daret rerum Divinarum contemplationi, adeo perſæpe viſus eſt mente in Deum ſublimiter exceſſiſſe, ut corpus pariter in aere ſuſpenſum videretur.* Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Tereſiæ *tit. de Divinis donis & gratiis art.*21. §.2. elevationis a terra meminerunt: *Raptam fuiſſe conſtat, & quod aliquando adeo vehementibus ſpiritus elevationibus rapiebatur, ut etiam in altum & aera toto corpore ſubtolleretur.* Similia leguntur in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii (*tit. de Charitate in Deum*): *Sape divinitus elevabatur a terra, & cum ſemel in hoc modo deambularet per hortum habens manus in pectore, dicebat: Satis, Domine, ſatis eſt.* Alia plura habentur in relatione cauſæ S. Philippi Nerii. Dum autem munere fungebar Fidei Promotoris, in ſacrorum rituum Congregatione diſcuſſa fuit cauſa Ven. Servi Dei Joſeph a Cupertino ſuper dubio virtutum, quod poſt dimiſſum a me Promotoratus officium feliciter fuit reſolutum; in qua teſtes omni exceptione majores & oculati celeberrimas a terra elevationes, & ingentes volatus retulerunt de eo Servo Dei ecſtatico & rapto.

10 Rurſus in ſuperioribus dictum eſt, inordinatos corporis motus & minime decentes, ecſtaſis diabolicæ ſignum eſſe. Auctoritatibus id adſtruentibus, & relatis *ſuperiori num.* 6. addimus auctoritatem Silvii *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.*173. *art.* 3. quæ licet pertineat ad Prophetas, vindicat tamen ſibi locum etiam in Ecſtaticis & Raptis. Ibi enim poſtquam docuit, alienationem a ſenſibus, quæ contingit Prophetis, non fieri cum aliqua inordinatione naturæ, ſubjicit. *Hæc doctrina valde utilis eſt ad diſcernendos ſpiritus, num ex Deo ſint, qui ſe hominibus venditant tamquam propheticos. Cum enim Spiritus Sanctus honeſtatem naturalem, & bonos mores non violet, ſed perficiat; alienatio a ſenſibus, quæ a Spiritu Sancto eſt, fit abſque inordinatione naturæ, ac etiam abſque deordinatione honeſtatis & bonorum morum. Et propterea alienatio a ſenſibus, cum cordis palpitatione ſenſibiliter vehementi, cum deordinationem naturæ contineat, non eſt a Spiritu Sancto, ait hic Cajetanus. Et ſimiliter ſi talis alienatio fiat cum indecente corporis mutatione, jactatione, vel denudatione, ſive ea indecentia ſit contra bonos mores, ſive contra naturam, non eſt prophetica, ſed vel diabolica, vel ex humana, aut animali paſſione, vel ex infirmitate.* Concordat Hurtado part. 1. *variorum tractatuum tract.* 5. *cap.* 6. *reſolut.* 54. §. 23. *num.* 1080. Admiſimus hæc omnia *ſuperiori num.*6. & rurſus libenter admittimus; ſed addimus, caute eſſe intelligenda, ita ut non quilibet inſolitus motus corporis tanquam inordinatus & indecens habendus ſit. Richardus Victorinus *de contemplatione lib.* 5. *cap.* 14. comparat Ecſtaticum piſci in aquis ludenti, & ſupra aquas exſilienti. In vita S. Philippi Nerii *lib.*2.

*lib.*2. *cap.*1. refertur, eum; dum Miſſam celebraret, adeo aliquando corpore fuiſſe agitatum, ut ſuppedaneum altaris tremeret. Idem, ut eſt in eadem vita *ibid.*, dum inciperet Offertorium Miſſæ, tali gaudio exultabat, ut quaſi paralyticus videretur, & aquam vino in Calice miſcere non poſſet, niſi brachio altari innixo; in elevatione ſacræ Hoſtiæ brachia elata remanebant extenſa, ita ut per aliquod temporis ſpatium ea ad ſe retrahere non poſſet; aliquando demum poſt conſecrationem a deo ſpiritu exultabat, ut extremæ digitorum pedum parti innixus, choreas ducere videretur. Alia in eadem vita occurrunt, & paſſim in vita S. Magdalenæ de Pazzis; itaque in bulla Canonizationis ejuſdem ita legitur (*pag.*395. *cod. Canoniz.*): *Interim mira corporis agilitate per Clauſtra ferebatur, dilacerabat veſtes, & procul abjiciebat quidquid illius in manus incurriſſet*. Cumque in diſputatione dubii ſuper virtutibus Ven. Servi Dei Fratris Michaelis a Sanctis a Fidei Promotore, ut evinceret illius ecſtaſes non fuiſſe Divinas, oppoſitum ſit, eum ab oratione, in qua eas paſſus erat, recedere conſueviſſe clamantem, curſitantem, & vim ac impetum facientem in ea quæ ſibi tunc occurrebant, illa amplectentem ac ſtringentem, non potuerunt hæc obſtare approbationi virtutum, quibus ſane non modicum præſidium allatum eſt a prædictis ecſtaſibus inter Divinas recenſitis; ex quibus aperte dignoſcitur, non omnes motus corporis inſolitos, ſed tantum vere indecentes, maxime verò inhoneſtos, ecſtaſis diabolicæ ſignum eſſe; at pure inſolitos, ſi cetera concurrant, poſſe ad ecſtaſim Divinam referri. Jacobus Alvarez de Paz *tom.*3. *col.*1431. agens de Ecſtaticis, ex Philone hæc ſcribit: *Quæcumque anima impleta fuerit gratia, gaudet confeſtim, & ridet, exultatque; bacchatur enim ita, ut vulgo ebria videatur inſanire rapta extra ſe &c. Eſt tamen quædam ebrietas etiam ſobriorum, qui bona meraca hauriunt, & propinationes a perfecta virtute accipiunt*. Ad rem noſtram Matthæuccius *in oper. cit., tit.*3. *cap.*3. *art.*1. *num.*18. recte diſcrimen ponit inter actus indecentes, & actus inuſitatos: concluditque, illos ecſtaſi Divinæ obſtare, hos non item.

11 Demum in ſuperioribus dictum eſt, ecſtaſis diabolicæ ſignum eſſe, ſi quis loquatur mente turbata, & ecſtaſis Divinæ ſignum eſſe, ſi Ecſtaticus verba habeat in Dei laudem redundantia. Thomas a Jeſu *cit. diſput.* 2. *cap.*9. docet, dici non poſſe alienatum, vel raptum, qui liber eſt ad loquendum, vel tacendum, & intelligit verba quæ loquitur; & ſi hæc accidant, alienationem a ſenſibus non eſſe perfectam, ſed imperfectam. Gravina *cit. lib.*2. *cap.* 28. dicit, inter Ecſtaticos, nonnullos dici jubilatorios, nonnullos eruptores; jubilatorios eſſe, qui in ecſtaſi & raptu ſaliunt; eruptores, qui in verba erumpunt. Cardinalis de Lauræa *cit. diſput.*20. *de miraculis art.*23. *num.*998. narrat, Servum Dei Joſephum a Cupertino conſueviſſe quemdam clamorem emittere, cum in ecſtaſim aut Raptum elevaretur; & tum Gravina, tum de Lauræa verba clamoremque in ecſtaſi Divina admittunt tanquam ineffabilis gaudii & alacritatis ſigna, ſi verba ſanctitatem reſonent, modo clamores & ejulatus horrorem non inducant, uti

uti ſupra dictum eſt. Clamorum ſine horrore mentio fit in vita Beatæ Angelæ de Fulgineo *cap.* 32. & in vita S. Petri de Alcantara, ſcripta a Patre Franciſco Marcheſio *lib.* 4. *cap.* 2. *& cap.* 13. Huc facit illud Joannis Caſſiani *in collat.* 9. *cap.* 27. ubi ait: *Frequenter enim per ineffabile gaudium & alacritatem ſpiritus, ſaluberrima compunctionis fructus emergit, ita ut etiam in clamores quoſdam intolerabilis gaudii immenſitate prorumpat, & cellam vicini jucunditas cordis & exultationis penetret magnitudo*. Demum negari non poteſt, in ecſtaſim raptos, loquendo de ecſtaſi Divina & ſupernaturali, aliquando loqui. Anno 1600. Pater Virgilius Ceparius, alibi a Nobis cum laude commemoratus, Societatis Jeſu Theologus, Confeſſarius erat S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & Sororum, extra ordinem quidem, ſed cum facultate quotidie, ſi vocaretur, adeundi. Aloyſii Gonzagæ nunc inter Sanctos relati vitam ſcripſerat, quam eis legendam dedit, partemque digiti, quam Reliquiam dono deſiderabant, donavit. Cum autem Maria Magdalena Reliquiæ particulas Sororibus divideret, repente animo a ſenſibus abſtracto, & in ecſtasim Divinam elevata, mirabilia protulit verba per intervalla, quæ ſupremum gloriæ gradum Aloyſio datum in cælo ampliſſime patefecerunt. Octodecim teſtes factum retulerunt ex Monialibus, quæ aderant. Nonnullæ ex eis verba ſcripſerunt, quæ a S. Maria Magdalena fuerant prolata: exhibitoque ipsi folio, in quo ejus verba fuerant ab adſtantibus ſcripta, multum illacrymans, quod occulta Dei dona vulgare cogeretur, juſſu Archiepiſcopi Florentini, qui eam ob rem in cubiculum venerat, in quo ægrota jacebat, interpoſito juramento faſſa eſt, omnia in folio deſcripta, eſſe vera, prout in eo narrabantur, ut ex proceſſibus factis in cauſa Canonizationis S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis latiſſime comprobatum fuit in cauſa Canonizationis S. Aloyſii Gonzagæ a Patre Andrea Budriolio Societatis Jeſu Theologo & prædictæ cauſæ diligenti & docto Poſtulatore. Denique regula eſt, ut verba obſerventur, quæ ab Ecſtaticis referuntur una cum omnibus circumſtantiis, veluti, congeſtis undique exemplis, oſtendit Pignatellus *conſult.* 151. *num.* 94. *tom.* 8.

12 Ex dictis infertur, Ecſtaticos & Raptos ſupra naturæ vires, memoriam habere eorum, quæ in ecſtaſi & raptu eis contigerunt; quod concordat cum iis, quæ ſuperius dicta ſunt, dum ſermo haberetur de ecſtaſi naturali, & diabolica, in quibus diximus rerum dari oblivionem. Concordat Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ tom.* 3. *quæſt.* 173. *art.* 3. ubi docet, veros Prophetas, aut Ecſtaticos non eſſe cenſendos eos, qui a ſenſibus alienati, durante alienatione loquuntur aliqua tanquam viſa, & poſtmodum neſcientes quid viderint, referunt ſe ad ea quæ dixerunt, dum eſſent alienati. Sed, ne hinc aliqua ambiguitatis & erroris occaſio oriatur, operæ pretium eſt animadvertere, juxta doctrinam S. Tereſiæ *in lib. de caſtro interiore cap.* 4. ſi Deus per viſionem imaginariam aliqua in ecſtaſim Rapto revelat, ea remanere impreſſa memoriæ. & Ecſtaticum ad ſe redeuntem poſſe ea narrare; ſi vero ea revelet per viſionem intellectualem, ea quidem

rema-

remanere in mente impreſſa, ut in oblivionem cadere non poſſint, at Ecſtaticum ad ſe redeuntem ea referre neſcire: eademque Sancta *in caſtro animæ manſion.6. cap.4.* & *vitæ ſuæ cap.20. & 21.* docet, animam, cum ſibi poſt Raptum reddita eſt, nihil eorum quæ vidit, poſſe aliis referre, neque eorum recordari, niſi confuſa & generali quadam cognitione; ut ſi quis intimum Regis cubiculum, vaſis, tabulis, ſtatuis, aliiſque pretioſiſſimis ac mira arte diſpoſitis ornamentis refertum ingreſſus fuerit, eaque omnia ſimul in oculos incurrant, fieri non poteſt, ut de ſingulis poſtmodum in tánta rerum copia & varietate recordetur. In capite ſequenti de viſione imaginaria & intellectuali agetur. Hæc autem adnotaſſe fas ſit, ne vel ex defectu perfectæ memoriæ, vel ex defectu poteſtatis ea referendi, quæ Ecſtaticus vidit, inferatur, ecſtaſim non fuiſſe ſupra naturæ vires, quemadmodum advertit Pignatellus *cit. conſult.* 151. *num.* 81. *tom.* 8. cum Deus referendi poteſtatem non indulgeat Ecſtatico, nisi prophetare debeat, & ad utilitatem aliorum ea revelare, quæ in ecſtasi vidit. Quocirca in raptu Apoſtoli Pauli ipſe de ſe ait 2. *ad Corinth. cap.12. v.4.*: *Et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*; qua de re Tertullianus *in lib. de præſcription. cap.24.* ſcribit: *Fuit conditio eorum, ut nulli hominum proderentur*. Idemque confirmat Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 4. diſput.20. de miraculis art.23. num.981.*

13 Reſtat, ut dicamus de ecſtasi & raptu, quod attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis. Illud ergo in primis probandum eſt, ecſtaſim non fuiſſe naturalem; quod præcipue fiet oſtendendo, nullam præceſſiſſe infirmitatem, aut aliam cauſam, a qua ecſtasis naturaliter potuerit provenire. De ecſtasi dæmoniaca in eo rerum themate vix ratio haberi poteſt, cum incomprehensibile sit, viros fama ſanctitatis illuſtres, quorum cauſæ non introducuntur, nisi conſtans fama virtutum & miraculorum judiciali via & ratione comprobata præceſſerit, ecſtasim diabolicam paſſos fuiſſe; nisi forte id Deus permisiſſet, ut humiliores redderet, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem de Lauræa *opuſc.5. de oratione cap.6. verſ. Dico tertiò*, ubi probat, interdum viros contemplationi deditos, per ecſtaſes dæmoniacas decipi poſſe; vel nisi in ecſtasi interceſſiſſet ea quæ complacentia dicitur & luxuria ſpiritalis, quæ contingit, cum Dei Servus reſpicit, tanquam finem principalem, conſolationem & delectationem, quam in exceſſu experitur, non autem Dei gloriam, quemadmodum animadvertunt Conſalvus Durantus *in cit. tract. de viſionibus cap.* 3. *pag.* 52. & Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.8. cap. 3. pag.* 608. Sed hæc cum interna sint, non poterit Eccleſia certo ſcire, ea non interceſſiſſe, nisi per teſtes & cetera monumenta certo cognoverit virtutes heroicas ejus, qui ecſtaſim paſſus eſt. Excluſa vero ecſtaſi tum naturali, tum dæmoniaca, & poſitis ſignis ecſtaſis Divinæ, juxta ea quæ ſuperius dicta ſunt, de qualitate Divinitatis in ecſtaſi non erit dubitandum, uti ſolide argumentantur Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Franciſcæ Romanæ *part.2. art.10.* & in relatione cauſæ S. Catharinæ de Ricciis *tit. de ecſtaſi*.

14 Con-

Digitized by Google

14 Conſtituta qualitate ecſtaſis, ipſa per ſe, tametſi Divina, & a ſolo Deo immiſſa, non confert ad probandam ſanctitatem; cum paſſio hæc nec ſanctificet, nec ſit effectus Gratiæ ſanctificantis, ſed reducatur ad Gratiam gratis datam. Quocirca, ut ejus ratio habeatur in judicio Beatificationis & Canonizationis, oportet, ut in Ecſtatico probetur fuiſſe heroicas virtutes; tunc enim erit ſanctitatis ſignum, & amoris hominis ecſtatici in Deum, & e converſo amoris mutui ipſius Dei in ecſtaticum. Quæritur inter Theologos, an Ecſtaticus in actibus intellectus, id eſt videndi, & voluntatis, id eſt amandi, quos habet in ecſtaſi, mereatur. Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.*499. ait, Ecſtaticum mereri in actibus ecſtaſim præcedentibus, cum liberi ſint, & in objecto verſentur, fine, & circumſtantiis bonis, ſicuti ſunt ceteri actus religionis, & Fidei; non mereri autem in actibus, qui in ecſtaſi contingunt, cum non ſint liberi. Suarez contra *lib.*2. *de religione tom.*2. *cap.*20. *num.*5. *& ſeqq.* ſtat pro libertate actuum, & ſic pro eorum merito; eumque ſequitur Pater Antonius ab Annuntiatione *in diſcept. myſtica tract.* 4. *quæſt.* 2. *art.* 9. & adhæret Gravina *de viſione intellectuali lib.*2. *cap.*18. Sed, his omiſſis, de quibus etiam plura habentur apud Patrem Thomam a Jeſu *oper. tom.*2. *part.*1. *enucleationis Theologiæ myſticæ S. Dionyſii quæſt.* 27. cum ut plurimum ecſtaſes iſtæ Divinæ non cuilibet Fideli, nec mediocriter ſpirituali, ſed tantum perfectis & in ſpirituali vita confirmatis, & ſic virtutibus & ſignanter Charitate perſpicuis a Deo dentur, uti videri poteſt in Actis SS. Franciſci, Dominici, Antonii, Bonaventuræ, Catharinæ Senenſis, Tereſiæ; ab ecſtaſi Divina per conſequens, accedentibus heroicis virtutibus, in cauſis Beatificationis & Canonizationis, licet non directe, ut Scholæ loquuntur, indirecte tamen aliquod ſanctitatis argumentum educi poterit; uti late probant Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 991. Scacchus *loc.* pariter *cit. pag.* 609. Matta *de Canonizat. SS. part.* 3. *cap.* 4. *ſub. num.* 31. *§. Multo magis*, Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tract.* 3. *cap.* 3. *art.*1. *num.*16. Et, quamvis ecſtaſes a Deo proxime immiſſæ abſque prævia applicatione & vehementi hominis attentione, mirificæ dici poſſint, itemque illæ, quæ homini adveniunt ex ſuperno auxilio operanti, & firmiter Divinis apprehenſis adhærenti; ab Apoſtolica Sede tamen nunquam pro miraculis ſpecialibus approbantur, uti, allata praxi ſacræ Congregationis, refert Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 967. niſi forte aliquo ſupra naturam ſigno comitante contigerint, puta ſplendoris in vultu, & ſimilium; tunc enim ſplendor ipſe, & radii e vultu manantes, tanquam miracula approbari poſſunt, uti proſequitur idem Eminentiſs. Auctor *in opuſc. de oratione cap.* 6. *pag.* 309. *Et hinc eſt, quod, ut jam per annos fere triginta expertus ſum, cum agitur de Canonizatione alicujus Servi Dei, & ſit ſcrutinium de miraculis, inter ea non adnumerantur ecſtaſes, niſi evidenti aliquo ſupernaturali ſigno ſint adminiculatæ.* Hæc prædictus Auctor tradit, poſtquam docuit, contemplationi acquiſitæ

non eſſe conjunctam ecſtaſim aut Raptum; cum aliquando adeo vehemens poſſit eſſe contemplatio, ut naturalem ecſtaſim pariat; & licet ad actum utiliter contemplandi ſpecialis gratia requiratur, quando tamen per eam jam habitam Ecſtaticus in actu contemplationis eſt, valeat etiam ſuo conatu intenſiſſime eo in actu applicari, ex quo alienatio ſeu ecſtaſis ſequi poteſt.

15 Pater Baldellus in opere ſuo manuſcripto loquens de ecſtaſi Arſiliæ Altiſſimæ jam ſupra memoratæ optime demonſtrat, quomodo ejus ecſtaſes fuerint Divinæ, & quomodo ipſius ſanctitati probandæ conferre poſſent, licet inter miracula non eſſent recenſendæ, & natura aliquid ad eas contulerit. En ejus verba: *Ma, per conſiderare le coſe già dette, particolarmente in Arſilia, certiſſimo è, che ſpeſſo ella era rapita fuori di sè, non ſolo quando nella orazione più s' internava, ma ancora al ſemplice ragionare, e ſentir ragionare delle coſe di Dio. Talvolta reſtava fredda e gelata nelle parti del corpo con poco ſegno di polſo ed anelito. Talvolta per lo contrario s' infocava, ed accendevaſi tanto, che per tutto il corpo ſudava, e ſempre per buono ſpazio di tempo reſtava immobile, nè ſentiva chi la chiamaſſe, o tiraſſe. Quando poi a sè tornava, ſi trovava grandemente indebolita di forze, vergognandoſi, ſe era ſtata da altri veduta e notata: dimandava loro umilmente perdono, e ſi ſcuſava con dire, che fra molte altre indiſpoſizioni ancor queſta pativa di addormentarſi, e fra molti altri mancamenti aveva ancor queſto di mala creanza di non attendere, con chi trattava. Non era l' eſtaſi in lei delle ſole coſe apprenſive, nè delle ſole appetitive, ma dell' une e dell' altre. Ora cominciando dall' une, ſi terminava nell' altre; e ora cominciando dall' altre, ſi terminava nell' une. Per tanto ſentiva nel cuore corporalmente paſſioni grandiſſime, e queſto talvolta pareva che l' affogaſſe; onde era forzata a prorompere in grandi ſoſpiri e ruggiti: talvolta pareva, che s' ingrandiſſe in modo, che non capiſſe nel petto: talvolta, che foſſe come trinciato da molti raſoi, e comunicaſſe il dolore per tutta la vita. Non dubito, che foſſe da Dio, e dalla Grazia, dalla quale ſempre ſono i buoni penſamenti e deſiderj: ma credo, che quanto alla ſoſtanza, non paſſaſſe queſt' ordine della Grazia, e oltre il buon' abito, che ella aveva di penſare ſopra le coſe di Dio, veniſſe ancor' ajutata dalla natura e compleſſione ſua, ſecondo la quale le apprenſioni e gli affetti furono aſſai grandi, e molto operarono ancora nel corpo, come di farla ammalare, ſe aveſſe avuta qualche triſtezza, e di farla anche venir meno, come talvolta è occorſo, per la partenza di qualche Padre ſpirituale. Splendori nel volto, o ſollevamento da terra, per quanto io ſappia, non le ſono occorſi: ma non da queſti ſoli ſi deve miſurare la verità dell' eſtaſi, e la grandezza della ſantità.*

CAPUT

CAPUT L.

De Viſionibus, & Apparitionibus.

1 Viſiones non ſemper ecſtaſi eſſe conjunctas, bene animadverſum fuit a Cardinali de Lauræa *in ſæpe cit. opuſc.* 1. *de oratione cap.* 8. ubi, poſtquam aſſeruit, ecſtaſi & raptui, aut ſimplici contemplationi non ſemper eſſe aut neceſſario conjunctas viſiones, apparitiones, atque revelationes, hoc ipſum comprobat tum a priori, (uti dicitur), tum a poſteriori: a priori quidem, cum in ſacra Scriptura nuſquam viſiones & apparitiones promiſſæ alicui perſonarum generi inveniantur; a poſteriori, cum quamplures Contemplativi, & ſignanter contemplatione acquiſita, quamplures Ecſtatici aut Rapti nec viſiones, nec apparitiones, nec revelationes habuerint, aut habeant, ſed ſimplices illuſtrationes & illuminationes, juxta objecta, quæ contemplantur. Idem Auctor *in eod. cap.* ait, viſiones dici poſſe revelationes, & contra, ſi de rebus occultis, ſive futuris, ſive præſentibus, ſive præteritis ſint; atque ex parte quidem Dei, vel deceptoris Dæmonis prædicta oſtendentis dici poſſe revelationes, & ex parte recipientis viſiones. Cardinalis Bona *in tract. de diſcret. ſpirit. cap.* 15. *num.* 2. ait, viſionem, & apparitionem pro una & eadem re ſumi; ſed eam eſſe differentiam, quod apparitio dicatur, quando noſtris obtutibus ſola ſpecies apparentis ſe ingerit, ſed, quis appareat, ignoratur; viſio autem, cum externæ apparitioni ejus intelligentia conjungitur: & Bordonus *medit.* 13. *de miraculoſa apparitione Sanctorum num.* 20. rem ſic explicat, ut apparitiones dicantur viſiones ex parte videntium rem mirabilem.

2 Deum inviſibilem ſub viſibili & ſpectabili forma aliquando in veteri Teſtamento apparuiſſe, certum eſt. Per undecim vices id contigiſſe, dicitur. Prima fuit, cum primis Parentibus; ſecunda, cum eorum filio Cain; tertia, cum Noe; quarta, cum Agar ancillæ; quinta, cum Abrahamo; ſexta, cum Lot; ſeptima, cum Jacob; octava, cum Moyſi; nona, cum Joſue; decima, cum Gedeoni; undecima, cum parentibus Samſonis apparere dignatus eſt. Variis quoque antiqui Teſtamenti exemplis docetur, Deum externa voce locutum eſſe, & auditum. Ut cetera prætereamus, quemadmodum habetur *in hiſtoria Moyſis*, Deus per novem vices locutus eſt Abrahamo: prima, cum, relicta patria, juſſit ipſum proficiſci in terram Chanaan; ſecunda, quando eamdem terram ſemini ejus promiſit, poſtquam mandato Domini paruit; tertia, cum eamdem promiſſionem repetivit, quod factum eſt, poſtquam Lot ceſſerat terram Sodomorum; quarta, cum eidem Abrahamo promiſit poſteritatem, quæ ſua multitudine eſſet æquatura ſtellas cæli; quinta, cum præceptum dedit Circumciſionis; ſexta, cum tres Angelos humana ſpecie hoſpitio excepit; ſeptima, cum juſſus eſt filium cum ancilla ejicere juxta votum uxoris; octava, cum Iſaac filium juſſus eſt immo-

 lare;

lare; nona, cum eumdem immolare prohibitus eſt. Innumeræ ſunt aliæ Dei locutiones per apparitionem ſactæ in veteri Teſtamento. An autem, & in quibus vox tantum audita fuerit, & nihil viſum, & in quibus Deus loquens non modo auditus, ſed viſus fuerit, non eſt in præſenti examinandum. Adnotare autem fas ſit, externam Dei vocem auditam fuiſſe modo per nubem, modo per ardentem rubum, modo per ignem, modo in turbine, modo in ſibilo, modo de Propitiatorio, modo de cælo, modo per Urim & Thummim. Pars ſuperior Arcæ Propitiatorium dicebatur, Operculum, Opertorium, Oraculum. Operculum hoc duo Cherubim conſtituebant ex auro non fuſili, ſed malleis ductili, ſe mutuo aſpicientes, & alas ſibi mutuo tamquam manus præbentes; & ex hoc Propitiatorio Deus promiſit Moyſi ſe locuturum: & ex eo loco locutum eſſe, colligitur *Num.7.*; & quoad Urim & Thummim, quemadmodum certum eſt, in Urim & Thummim Deum in rebus gravibus, dubiis, & inopinatis ad Eccleſiæ, vel reipublicæ ſalutem ſpectantibus, a Rege, aut Principe, vel a Synedrio interrogatum, quæ facere oporteret, per ſummum Sacerdotem revelaſſe, uti colligitur *ex lib.* 1. *Regum cap.*23. *& cap.*30. ita incertum admodum eſt, quid eſſent Urim, & Thummim, utrum videlicet eſſent duodecim gemmæ Rationalis cum inſcriptis duodecim Patriarcharum nominibus; an litteræ ex nominibus Divinis, vel ex luminibus duodecim Patriarcharum lucentibus; an duo verba Rationali inſcripta DOCTRINA, & VERITAS, an inſtrumentum concavum decore fabricatum; an ſimulacrum parvulum ad humanam ſimilitudinem formatum, quod intra concavas Rationalis plicaturas ſummus Sacerdos gereret; de quibus latiſſime Natalis Alexander *in hiſtor. Eccleſ. veteris Teſtamenti art.*3. *§.* 9. *num.*8. *& ſeqq.* & apud Calmet *in dictionario Biblico in verb. Urim & Thummim*, & apud Lamy *de Tabernaculo lib.*3. *ſect.*4. ubi rem ita explicat, Deum videlicet eam vim indidiſſe Pectorali ſummi Pontificis, ut fuerit inſtar Oraculi, efficiendo, ut ex ſplendore gemmarum Pontifex agnoſceret, quid eſſet Deo acceptum, & quid polliceretur.

3 Hæc quoad corporales Dei viſiones & apparitiones in veteri Teſtamento. Nunc autem, ut cetera proſequamur, quæ ad imaginarias & intellectuales ejuſdem Dei, Angelorum, & animarum in veteri Teſtamento pertinent apparitiones, ponimus triplicis generis eſſe viſionem & apparitionem, corporalem, imaginariam, & intellectualem, de quo infra; deinde dicimus, inter imaginarias apparitiones Dei in veteri Teſtamento recenſeri utique debere illud, quod legitur 3. *Regum* 3. cum Dominus apparuit Salomoni per ſomnium, ut poſtularet, quid vellet; necnon illud *Eſther cap.*11. ubi habetur, per ſomnium apparuiſſe Mardochæo voces & tumultus & tonitrua & terræmotus. Inter exempla intellectualis viſionis recenſeri debent viſiones omnes & apparitiones, in quibus certum eſt, Deum locutum fuiſſe & apparuiſſe, & incertum, an externa forma viſus, & humana voce locutus fuiſſe dicatur. Talis fuit illa, quæ deſcribitur 4. *Regum cap.*3. cum tres Reges, Rex ſcilicet Iſrael, Rex Juda, & Rex Edom, contra

tra

tra Regem Moabitarum pugnaturi, & penuria aquæ laborantes in deſerto Idumææ de voluntate Dei Eliſeum interrogaverunt: facta quippe ſuper eum eſt manus Domini, & ait *v.16.*: *Hæc dicit Dominus*: *Facite alveum torrentis*. Cumque tunc Eliſeus ſomno correptus non eſſet, aut imaginatione, nec legatur, Deum ſpectabili forma apparuiſſe, aut viva & externa voce locutum eſſe, nihil aliud remanet, quam ut aſſeramus, Deum ejus menti ineffabiliter eſſe locutum. Talis fuit ea, per quam Propheta intellexit, quæ revelare debebat Joas Regi Iſrael, de qua 4. *Regum* 13. Toſtatus *tom.1. in Exodum quæſt.2. ſuper cap.11.* regulam ſtatuit generalem, ut ſcilicet Scriptura loquatur de apparitione, ſive locutione Dei intellectuali, quotieſcumque a Prophetis dicitur: *Hæc dicit Dominus*. Et in eo, quod attinet ad apparitiones Angelorum, & animarum in veteri Teſtamento; apparuerunt Angeli ſtatim ab orbe condito primis humani generis poſt Deum Auctoribus, cum Dei perſonam ſuſtinuerunt, & variis rationibus cum Patriarchis egerunt, uti pluries habetur *in lib. Geneſeos*; & Legem Dei non hominum tantum, ſed & Angelorum miniſterio ad Judæos delatam eſſe, legitur *Act.* 7. Onias Sacerdos & Jeremias Propheta, ut *in libris Machabæorum*, longe poſt mortem ſe per viſum obtulerunt Judæ Machabæo, & eidem ad debellandos impios patriæ hoſtes animum addiderunt. In *cap.28. lib.1. Regum* legitur, Samuelem, excitatum a mortuis, Sauli apparuiſſe; & quæſtio eſt, num fuerit anima Samuelis, quæ apparuit, an aliquod ſpectrum Samuelem repræſentans. S. Auguſtinus *lib.2. ad Simplicianum quæſt.* 3. rem in utramque partem diſputat, & videtur aſſerere, utrumque poſſe affirmari. In *libro Eccleſiaſtici cap.46.* pro laude Samuelis ponitur, quod, poſtquam dormivit, notum fecerit Regi, & oſtenderit illi finem vitæ ſuæ: cumque nulla eſſet Samuelis laus, quod Dæmon, aſſumpta illius ſpecie, & Saulem allocutus eſset, & eum decepiſſet, perſuadendo ſe eſſe illum, qui non erat, hinc multi inferunt, veram Samuelis animam, aſſumpto corpore aereo, Deo jubente, apparuiſſe, licet incantationes a Pythoniſſa fuiſſent peractæ. Quemadmodum enim, exercente Balaam ſuas incantationes, Deus illi apparuit, non vi incantationis, ſed præveniens & impediens effectum; ita, exercente Pythoniſſa incantationes ſuas, Deus eas præoccupavit, mittendo animam Samuelis, & impediendo incantationis effectum. Dictum eſt autem, quatenus Pythoniſſa ſuas feciſſet incantationes, cum ſuſtineri poſſit, eas non fuiſſe adhibitas, ſed Deum Pythoniſſam incantationes magicas precibus Saulis adhibere meditantem præveniſſe, & Samuelem ſua virtute evocaſſe: quocirca *cit. cap.28. lib.1. Regum* non legitur, Pythoniſſam incantationes adhibuiſſe ad evocandum Samuelem; ſed, cum Saul a muliere petiiſſet, ut eum ſuſcitaret, dicens *v.11. Samuelem mihi ſuſcita*, Samuel apparuit; additurque: *Cum autem vidiſſet mulier Samuelem, exclamavit voce magna, & dixit ad Saul: Quare impoſuiſti mihi?* quaſi mirata, quod Samuel abſque ſuis incantationibus apparuiſſet. De propoſita quæſtione agit D. Thomas 1. *part. quæſt.89. art.8. ad ſecundum*, & 2. 2. *quæſt.95. art.4. ad ſecun-*

cundum, & *quæſt.*174. *art.*5. *ad quartum*, ad quos S. Doctoris locos lectorem remittimus; & inter recentiores erudite rem proſequitur Calmet *in diſſert. de Samuele per viſum Sauli objecto*; & plura erudite collecta habentur apud Natalem Alexandrum *in hiſtor. Eccleſ. vet. Teſtamenti tom.*2. *propoſit. unica.*

4 Dei apparitiones in veteri Lege juxta communiorem Theologorum ſententiam non fuerunt perſonales, ſed imperſonales, uti loquuntur: nec enim Deus ipſe apparuit corpore a ſe aſſumpto, ſed id effecit per Angelos, qui ſuam perſonam ſuſtinuerunt, veluti late probat Durantus *de viſionibus cap.*4. ubi oſtendit, quomodo dici poſſit, Deum apparuiſſe, licet Angelus ſub perſona Dei apparuerit corpore ſibi formato; & quomodo potuerint Angeli in apparitionibus dicere: *Ego ſum Dominus Deus tuus*: quamvis Prophetæ hæc alia verba uſurpare conſueverint: *Hæc dicit Dominus*. Subſcribit Thyræus *de apparitione viſibili lib.*1. *cap.*23. ubi de viſibili Dei apparitione in veteri Teſtamento ait, Deum per ſe nunquam corpus aſſumpſiſſe; & quando in veteri Teſtamento dicitur viſus, apparitiones omnes viſibiles Angelorum miniſterio & opera, qui corpora ſibi aptarunt & aſſumpſerunt, Deique perſonam ſuſtinuerunt, fuiſſe factas. Corpora cum dico, aerea intelligo: quia corpora, quæ mortalibus ſeſe exhibent viſibili ſpecie, oportet, ut facile componantur & formentur, & capacia ſint colorum humanorum, & ut, cum deponuntur aut diſſolvuntur, nihil ſui, quod in oculos præſentium incurrat, poſt ſe relinquant; ut idem Auctor probat *in eod. tract. cap.* 18. Ab Angelis quoque, qui dicuntur adminiſtratorii Dei Spiritus, formatæ ſunt voces, quibus Deum aliquando diximus in veteri Teſtamento fuiſſe locutum. Ea quippe, quæ Moyſes Deum locutum eſſe dixit *Exod. cap.* 20. *v.*1.: *Locutusque eſt Dominus cunctos ſermones hos: Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti*; Apoſtolus *in epiſt. ad Hebræos c.*2. *v.*2. Angelis tribuit: *Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem?* Concordat *cap.*7. *Act. Apoſtol. v.*53. *Accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis*. Angeli quoque cauſæ fuerunt efficientes apparitionum imaginariarum veteris Teſtamenti, & præcipue earum, quæ in ſomno contigerunt. Angelus enim in ſomnis apparuit Jacob *Geneſ.*31. & juſſit, ut relinqueret domum Laban, & rediret in terram nativitatis ſuæ. Angelus fuit, qui dormientem Eliam monuit, ut ſurgeret, & comederet 3. *Regum* 19. Et, quamvis *Geneſ.*22. dicatur, Deum Abrahamo in ſomno ſuggeſſiſſe, ut filium immolaret, ex eodem tamen capite *v.*11. deſumitur, hæc ab Angelo præſtita fuiſſe: *Ecce Angelus Domini de cælo clamavit dicens: Abraham, non extendas manum tuam ſuper puerum ... Nunc cognovi, quod times Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me*. Fuſe hæc omnia proſequitur Thyræus *de apparitione vocali lib.*2. *cap.*15. & præſertim *a num.*6. *de apparitione imaginaria lib.*3. *cap.*15. & ſignanter *a num.*24. Idem *lib.*4. *de apparitione intellectuali cap.*10. *& duobus ſequentibus* latiſſime examinat, num Deus in revelatione, & locutione intellectuali per ſe loquatur,

tur, an per alios; & , poſtquam præmiſit, in hiſce intellectualibus viſionibus, apparitionibus, revelationibus, & locutionibus ſpecies ineſſe, quæ rerum revelatarum ſunt imagines; ineſſe lumen, quo illuſtratus intellectus res ipſas cognoſcit; & rurſus ſpecies eſſe duplicis generis, vel enim nove conferuntur, vel prius habentur, ſed in Dei locutione novum uſum accipiunt; item, lumen novum ſupra naturam aut accedere ad naturale & congenitum, aut non accedere, ſed naturali quadam loquentis induſtria juvari: concludit, novas ſpecies, quæ a Deo revelantur, a ſolo Deo conferri, non ab Angelis (quod ipſum aſſerit de lumine, quod nove intellectui communicatur) & per Angelos fieri novum uſum ſpecierum jam habitarum, & intellectus illuſtrationem, quando novum lumen non confertur. Petrus Cunæus *lib.3. de republica Hebræorum cap.3.* in ea eſt ſententia, ut, quando in ſacris Litteris dicitur, Deum apparuiſſe, id non ſit intelligendum de Angelo tanquam Dei Legato, ſed potius de Verbo Divino, ſeu de ſecunda Sanctiſſimæ Trinitatis Perſona, quæ ſub ſpecie humana ſeſe Patriarchis jam tum viſibilem oſtendebat. Hunc ſequitur Bernardus Lamy *in apparatu Biblico pag.26.* & noviſſime Pater Graveſon *in hiſtor. Eccleſ. vet. Teſtamenti tom. 2. colloq.2.* Sed a prima ſententia non eſt diſcedendum, utpote a Patribus, & Theologis ſcholaſticis late propugnata. Quare, Patrum verbis recitatis, ſubjicit Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.19. num.3. in fin.: Quæcumque leguntur Divinæ manifeſtationes, ſive Theophaniæ, per Angelos facta ſunt, eorumque miniſterio ad Patres noſtros dimanarunt. Summa in hoc veterum Patrum concordia; nec diſcrepant ab eorum ſententia principes Scholaſticorum.*

5 Succedunt viſiones & apparitiones, de quibus in novo Teſtamento. Inter has celebris eſt ea Doctoris gentium Pauli, de qua *in 2. ad Corinth.12.* ubi ait, ſe uſque ad tertium cælum fuiſſe raptum, & audiviſſe arcana verba, quæ non licet homini loqui. Alia in novo Teſtamento, Apoſtolorum Principis viſio extat *Actor.10. v.10.* ubi ſcribitur: *Cecidit ſuper eum mentis exceſſus:* & S. Joannis Apoſtoli Apocalypſis plena & referta eſt viſionibus & apparitionibus. Quæſtio eſt inter Theologos, an aliquis homo in ſtatu viæ, Dei eſſentiam viderit; & quæſtio procedit de puro homine, nam Chriſtum Dominum Dei eſſentiam vidiſſe, dum inter mortales degeret, a primo inſtanti ſuæ conceptionis, Fide certum eſt, cum a primo inſtanti ſuæ conceptionis fuerit Beatus. Communis eſt eorum ſententia, hominem purum in ſtatu viæ ad claram Dei viſionem naturaliter pervenire non poſſe; quamdiu enim anima permanet in corpore, naturaliter non cognoſcit, niſi habentia formam in materia. Manifeſtum eſt, per naturam & ſimilitudines rerum materialium, claram Dei viſionem haberi non poſſe; & Dei cognitionem, quæ per ſimilitudinem habetur, non eſſe cognitionem Dei per eſſentiam, ſivæ eſſentiæ Dei. Iidem quoque Theologi paſſim admittunt, poſſe Deum via extraordinaria, & ſpeciali privilegio hominem in hac mortalitate ad claram Dei viſionem extollere: a lege quippe operandi, & cognoſcendi opera ſenſuum, Deus naturæ auctor & dominus poteſt

eſt aliquem ſolvere, aut remorando ſenſus externos, ne agant; aut dando intellectui lumen gloriæ per modum tranſeuntis, vel per modum permanentis, uti dedit Chriſto. An autem res ita ſe habuerit in ſupra recenſita viſione Pauli, quemadmodum & in alia Moyſis, de qua *Numer.* 12. & *Exod.* 33. adhuc inter eoſdem Theologos diſputatur. Placet autem ſententia S. Auguſtini, qui *in lib.* 12. *de Geneſi ad litteram* propendet in opinionem affirmantem; quod etiam indicat *epiſt.* 112. *nunc* 147. *cap.* 13. Eamdem ſequitur S. Thomas 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 11. *ad ſecundum*, & 2. 2. *quæſt.* 175. *art.* 3. & *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 2. *art.* 7. *ad quartum*, & *quintum*, & *quæſtion.* 10. *de veritate artic.* 11. *ad primum*; non ita tamen, ut Moyſes & Paulus eſſentiam Dei viderint quoad omnia myſteria, & ut habuerint plenam Dei viſionem quoad omnia, ita ut beati facti ſint, ſed ita ut eorum viſio media inter viſionem Beatorum, & viſionem aliorum Prophetarum fuerit, nec ea permanens, ſed tranſiens. Proindeque mirum eſt, Silvium *in* 1. *part. art.* 11. & Natalem Alexandrum *commentar. in* 2. *ad Corinth.*, alioquin fidos D. Thomæ diſcipulos, ab ejus in hac re ſententia receſſiſſe.

6 In novo quoque Teſtamento multas habemus Chriſti Domini apparitiones: ſe quippe viſibilem & ſpectabilem tribus temporibus exhibuit, primo poſt nativitatem ante paſſionem, ſecundo poſt reſurrectionem, tertio poſt ſuam ad cælum aſcenſionem. Poſt nativitatem, & ante paſſionem apparuit paſtoribus in præſepio, qui eum adoraverunt; & Magis, qui munera obtulerunt; Judæis, & Principibus Synagogæ, qui illum in Templo diſputantem audierunt; claudis, cæcis, & ſurdis, qui ab eo greſſum, lumen, & auditum receperunt; mortuis, quos ad vitam revocavit, ut ceteros omnes ſileamus, qui illum ante paſſionem conſpexerunt; corpus quippe habebat verum, non phantaſticum, & per virtutem ſuæ animæ poterat manifeſtare ſe, quoties volebat. Poſt reſurrectionem Chriſtum Dominum ſæpe pluribus apparuiſſe, colligitur ex Euangelio S. Matthæi *cap.* 26., ex Euangelio S. Marci *cap.* 18., & ex Euangelio S. Joannis *cap.* 20. Rodulphus *de vita Chriſti part.* 2. *cap.* 81. quatuordecim fuiſſe dicit has apparitiones, quarum decem tantum Euangeliſtas meminiſſe putat. At Maldonatus *in cap.* 28. *Matthæi* tredecim in ſacris Litteris apparitiones ſe inveniſſe dicit. Verum, utcumque ſit de numero, quando Chriſtus poſt reſurrectionem, & ante aſcenſionem apparuit, ejus apparitiones fuerunt perſonales, licet diebus reſurrectioni proximis Diſcipulis euntibus Emmauntem apparuerit ſub forma peregrini, & Magdalenæ ſub forma hortulani: Chriſti namque voluntate ſola fieri poterat, ut ſuum corpus abſque ullo novo miraculo intuentium ſenſus immutaret; uti poſt Maldonatum admonet Durantus *in tract. de viſion. cap.* 4. Poſt aſcenſionem vero ad cælum non omnes Chriſti apparitiones, de quibus in novo Teſtamento, fuerunt imperſonales: veriſimile tamen admodum eſt, perſonalem fuiſſe illam, de qua Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 15. *v.* 3.: *Tradidi enim vobis, in primis quod & accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris*

noſtris ſecundum Scripturas, & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die ſecundum Scripturas, & quia viſus eſt Cephæ, & poſt hæc undecim, deinde viſus eſt pluſquam quingentis Fratribus ſimul.... deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus, noviſſime autem omnium tamquam abortivo viſus eſt & mihi. Contigit hæc viſio aliquibus annis poſt aſcenſionem: cumque Apoſtolus dicat Chriſtum a ſe viſum, ſicut fuerat viſus a Cepha, a Jacobo, & a pluſquam quingentis Fratribus, & Apoſtolis omnibus, & *in* 1. *ad Corinth.* 9. *v.* 1. ex hac apparitione & viſione Chriſti probet, ſe non minus Apoſtolum eſſe, quam ceteros: *Non ſum* (inquit) *Apoſtolus? Nonne Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum vidi?* ſuadent hæc omnia, viſionem hanc & apparitionem fuiſſe perſonalem; quamvis probabiliter ceteras, quæ poſt Chriſti aſcenſionem contigerunt, apparitiones perſonales non fuiſſe dici poſſit; uti late oſtendit Thyræus *in tract. de Chriſti apparitione imperſonali cap.* 8. S. Ambroſius *in Auxent. de baſilicis &c. n.* 13. *col.* 866. *oper. tom.* 2. apparitionem Chriſti narrat factam S. Petro Principi Apoſtolorum: *Idem Petrus poſtea, victo Simone, cum præcepta Dei populo ſeminaret, doceret caſtimoniam, excitavit animos Gentilium. Quibus eum quærentibus, Chriſtianæ animæ deprecatæ ſunt, ut pauliſper cederet. Et quamvis eſſet cupidus paſſionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus eſt. Rogabatur enim, ut ad inſtituendum & confirmandum populum ſe reſervaret. Quid multa? Nocte muros egredi cœpit, & videns ſibi in porta Chriſtum occurrere, Urbemque ingredi, ait*: Domine, quo vadis? *Reſpondit Chriſtus*: Venio, iterum crucifigi. *Intellexit Petrus ad ſuam crucem Divinum pertinere reſponſum. Chriſtus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem, paſſione ſuſceptæ mortis, exuerat &c. Intellexit ergo Petrus, quod iterum Chriſtus crucifigendus eſſet in ſervulo, itaque ſponte remeavit. Interrogantibus Chriſtianis reſponſum reddidit, ſtatimque correptus per crucem ſuam honorificavit Dominum Jeſum.* Refertur hoc ipſum *in Actis SS. Proceſſi, & Martiniani*, quæ, licet minus ſincera apud nonnullos habeantur, tantum abeſt, ut id aliquid detrahat fidei S. Ambroſii, ut eam mirifice augeat, cum hinc deſumi poſſit, eum a certis monumentis narrationem ſuam hauſiſſe, quemadmodum recte advertit Tillemont. *not.* 39. *ad vitam S. Petri*. Romæ adhuc exſtat quædam ædicula ſacra, in hujus apparitionis monumentum, quæ dicitur: DOMINE QUO VADIS? Panvinius *de Septem Urbis eccleſiis pag.* 131. Severanus *in eod. tract. part.* 1. *pag.* 462. Hanc autem apparitionem Chriſti fuiſſe perſonalem probabile a nonnullis reputatur, de quibus Pignatellus *conſult.* 99. *num.* 8. *tom.* 9. Utcunque ſit, ſi ea fuit perſonalis quæ S. Paulo obtigit, & quatenus ea quoque fuerit quæ S. Petro, quæritur a Theologis, an Chriſtus e cælo in terram deſcenderit. S. Thomas 3. *part. quæſt.* 57. *art.* 6. *ad tertium* non improbabile putat, tunc Chriſtum ad tempus cælum reliquiſſe, & ad terras deſcendiſſe: licet enim in Scripturis legamus, Chriſtum ad cælum aſcendiſse, & ſedere ad dexteram Dei, & deſcenſurum extremo Judicii die, uti habetur *Actor.* 1. & 3. hæc tamen ſolum probare dicuntur,

Digitized by Google

locum cæleſtem eſse proprium & permanens domicilium Chriſti, ubi, tanquam in proprio regno & throno, habitat & reſidet; ſed hinc non infertur, eumdem immobilem ſemper ibidem permanere. Joannes Major *in 4. diſt. 10. quæſt. 4.* in ea eſt ſententia, Chriſtum, ex quo in cælum aſcendit, nunquam cæleſtem locum deſeruiſse, & tamen interdum in terris viſibili forma apparuiſse per veram præſentiam ſui corporis, exiſtendo nimirum ſimul in duobus locis modo (ut ajunt) quantitativo & circumſcriptivo. Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom. 2. quæſt. 58. art. 4. in fin.* ait, ſimpliciter & abſolute verum eſse, Chriſtum poſt aſcenſionem aliquando in terra fuiſse, incertumque ſibi eſse, an tunc a cælo abſuerit, necne.

7 De viſionibus & apparitionibus, quæ leguntur in hiſtoriis Eccleſiaſticis, multa habentur apud Martinum del Rio *lib. 2. diſquiſition. magicar. quæſt. 26.* & apud Gravinam *in lapide Lydio a pag. 29. uſque ad pag. 65.* Ne actum itaque agere videamur, de nonnullis tantum apparitionibus hic tractabitur, quarum præcipua mentio habetur apud Theologos. Prima eſt S. Benedicti, de qua S. Gregorius in ejus vita *cap. 35.* Vidit enim omnem mundum, veluti ſub uno ſolis radio collectum, ante oculos ſuos adductum; & dum intenta oculorum acie lucis ſplendorem aſpiceret, vidit animam Germani Capuani Epiſcopi ab Angelis in cælum deferri. Mirante autem Petro (vita enim S. Benedicti ſcripta eſt a S. Gregorio per modum dialogi) & quærente, quo ordine fieri poſſet, ut mundus omnis ab homine uno videretur, S. Gregorius reſpondet *loc. cit. col. 272. tom. 2. oper.*: *Fixum tene, Petre, quod loquor; quia animæ videnti Creatorem anguſta eſt omnis creatura*. Hæc autem verba, quæ cum aliis in textu Gregoriano legi poſſunt, anſam Theologis præbent inquirendi, an in hac viſione S. Pater Benedictus viderit eſſentiam Dei. Sandeus, Haefrenus, Angelus de Nuce affirmanti adhærent ſententiæ; & hoc ipſum aſſeritur ab Eraſmo Gattola Abbate S. Matthæi Servorum Dei, & Caſſinenſis archivi Cuſtode, viro erudito & docto *in part. 1 hiſtoriæ Abbatiæ Caſſinenſis per ſæcula diſtributa, ſæculo primo pag. 5.* Sanctus autem Thomas 2. 2. *quæſt. 180. art. 5. ad tertium* vult, ex verbis Gregorii non colligi, a Benedicto Deum in illa viſione per eſſentiam fuiſſe viſum, ſed per illuſtrationem Divini luminis facile fieri potuiſſe, ut omnia viderentur. De hac eadem viſione loquitur S. Doctor *in quodlib. qu. 1 art. 1.* ubi poſtquam præmiſit, impoſſibile eſſe ut mens humana corpori unita eſſentiam Dei videat, niſi homo moriatur, vel ſic alienetur a ſenſibus, ut neſciat utrum ſit in corpore, an extra corpus, quemadmodum de S. Paulo legitur, ita concludit: *Beatus autem Benedictus, quando illam viſionem vidit, nec huic vitæ funditus mortuus erat, nec a corporeis ſenſibus alienatus; quod patet per hoc, quod dum adhuc in eadem viſione perſiſteret, alium ad idem videndum advocavit, ut idem Gregorius refert: unde manifeſtum eſt, quod Dei eſſentiam non vidit.*

8 Alia apparitio, de qua hic dicendum eſt, eſt Chriſti Domini in Sacramento altaris ſub ſpecibus & formis peregrinis & inuſitatis. Multa in hiſto-

Digitized by Google

hiſtoriis referuntur hujus apparitionis exempla: modo enim in ſacra Hoſtia viſus eſt homo, modo pars hominis, modo infans, modo ſanguis. Exempla collecta legi poſſunt apud Thyræum *in tract. 2. de apparitionibus Sacramentalibus cap. 11. & ſeqq.* apud Bozium *de ſignis Eccleſiæ lib. 14. cap. 7.* apud Theophilum Raynaudum *oper. tom. 6. in opere de apparitionibus in Eucbariſtiæ ſacramento §. 5.* apud P. Chriſtianum Lupum *in oratione de miraculoſo Sacramento tom. 11. oper. novæ edit. pag. 366.* apud Peniam *in vita S. Raymundi de Pennafort lib. 1. cap. 26.* & apud Cæſarium Ciſtercienſem *lib. 9. illuſtrium miraculorum cap. 2. & 3.* S. Thomas *3. par. quæſt. 76. art. 8.* propoſitam examinat quæſtionem, & docet, dupliciter contingere poſſe talem apparitionem; primo ex parte videntium, facta in eorum oculis tali immutatione, ac ſi expreſſe viderent carnem, vel ſanguinem, vel puerum, nulla exiſtente ex parte Sacramenti mutatione; ſecundo, facta mutatione in ipſis ſpeciebus Sacramentalibus. Primum autem modum contingere aſſerit, quando unus videt apparitionem, & alii non vident; & ſecundum modum accidere docet, quando ſub tali ſpecie puer, caro, ſanguis ab omnibus videntur, & non ad horam, ſed per longum tempus. Porro tam primo, quam ſecundo modo vult, Chriſtum in Sacramento remanere: primo quippe modo nulla fit immutatio ex parte Sacramenti; ſecundo modo, remanentibus dimenſionibus, quæ ſunt aliorum accidentium fundamenta, corpus ipſum Chriſti ſub Sacramento remanere dicendum eſt; abſque eo quod ulla deceptio vel primo, vel ſecundo modo ex apparitione oriatur, cum apparitio fiat, ut manifeſtetur, vere corpus Chriſti eſſe in Sacramento. Doctrinam D. Thomæ late illuſtrant, & ſequuntur Theophilus Raynaudus *loc. cit. §. 9.* P. Philippus Maria a S. Paulo Carmelita Diſcalceatus *in tract. de ſacris apparitionibus §. 1.* P. Paſſerinus *in 3. part. D. Thomæ quæſt. 86 art. 8. cap. unic.* & bo. mem. Cardinalis Cienſuegos *in tract. de Vita abſcondita, ſeu ſpeciebus Euchariſticis velata diſp. 2. ſect. 6. §. 1. num. 101. & ſeqq.* Ab Henrico Epiſcopo Lucionæ, vulgo Luſon, editæ fuerunt quædam *Eccleſiaſticæ conferentiæ habitæ a Curatis & Presbyteris ejus diœceſis*. In quinta autem parte harum *conferentiarum, conferent. 12. quæſt. 2.* late oſtenditur, hominem naturæ viribus non poſſe videre corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini in Sacramento altaris, & *quæſt. 3.* agitur de prædictis mirificis apparitionibus, quæ aliquando contingunt in eodem Sacramento, puta pueri, ſanguinis, aut carnis; & ibi late confirmatur & explicatur citata D. Thomæ doctrina. De eis quoque ita loquitur, & teſtimonium perhibet Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Quoniam hujus Sacramenti profunditas incomprehenſibilis & admirabilis omnem excedit intentionem, credere præcipimur, diſcutere prohibemur. Propter quod Dominus, ut infirmorum fidem circa hoc Sacramentum hæſitantium roboraret, variis miraculorum argumentis ipſius oſtendit veritatem. Etenim ſimilitudo carnis cruentæ in altaris Sacramento frequenter oſtenſa eſt a Domino. Cujuſmodi propriis oculis in monaſterio Præmonſtratenſis Ordinis apud villam, quæ Brenna nominatur, in Regno Franciæ inſpeximus.*

9 Hactenus de cæleſtibus viſionibus. Nunc autem aliqua de aliis viſionibus & apparitionibus, quæ a Dæmone, vel a cauſis naturalibus procedunt, dicenda ſunt. Transfigurat etenim ſe Dæmon in Angelum lucis. In veteri Teſtamento Dæmon in corpus Serpentis intravit, & quaſi in organo certa ratione moto, colliſo, & modulato vocem humanam, ut potuit, effinxit, veluti exponunt S. Joannes Chryſoſtomus, Procopius, & S. Auguſtinus apud Cornelium a Lapide *in cap. 3. Geneſeos*. Hevam ergo allocutus eſt, quæ putavit, Serpentem loquendi officium *non per naturam, ſed aliqua ſuperna urali operatione* accepiſſe, ut ait D. Thomas 1. *part. quæſt.* 94. *art.* 4. *ad ſecundum*; & interrogavit, cur fructum, qui erat in medio paradiſi, non comederet: ipſaque reſpondente, id ſibi a Deo prohibitum fuiſſe, ne forte morerentur, dixit *Geneſeos cap.* 3. *v.*4.: *Nequaquam morte moriemini; ſcit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum, & malum*. In novo autem Teſtamento Chriſtus Dominus ſe tentandum Diabolo præbuit, ut ad ſuperandas etiam tentationes ejus, mediator eſſet non ſolum per adjutorium, verum etiam per exemplum, uti loquitur S. Auguſtinus *lib.* 4. *de Trinitate cap.* 13. In tentatione itaque, de qua in Euangelio S. Matthæi *cap.*4., & in Euangelio S. Lucæ *cap.* pariter 4. Dæmon Domino apparuit, & oſtendit ei regna mundi, promittens, ſe ea daturum, ſi ſibi adorationis ſigna exhiberet. Porro apparitionem hanc, aſſumpto a Dæmone corpore aereo, contigiſſe, docet Arauxo *in deciſ. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. *num.* 104. *Apparitiones quoque poteſt facere in corpore aereo, quod adeo condenſatum efficere poteſt, ut humanum videatur, & illius perſonæ, quam vult repræſentare: de Fideque certum eſt, has apparitiones feciſſe &c. quando Chriſtum in deſerto jejunantem in figura humana tentavit*: quod late proſequitur Durantus *de viſionibus cap.*2. *§. Verum, ut hæc corporalis viſio*, & *cap.*5. *§. Etenim & Dæmones*, & adhæret Rocca *de Canonizat. Sanctor. cap.* 15. De imaginariis viſionibus & apparitionibus, quæ fiunt opera Dæmonum, ait Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.*16. *num.* 2. *Habet quoque Diabolus Prophetas ſuos & ſomniatores, quorum ipſe phantaſiam commovet, multaque in ea repræſentat & ſuggerit*. Et *cap.* 19. *num.* 7. *In vivos etiam transfigurantur, ſpectraque objiciunt ſeu oculis, ſeu phantaſiæ, & ſimulacra atque imagines rerum ſeu perſonarum; & ſicut de Proteo fabulantur Poetæ, in omnes formas ſe vertunt, ut miſeros mortales ſeducant & perdant*. Qua de re plura alia legi poſſunt apud Pignatellum *conſult.*55. *num.*2. *&* 3. *tom.* 4. phantaſia quippe poteſt eſſe cauſa multorum effectuum, & multarum tum mutationum, tum perturbationum in corpore tam alieno, quam proprio, excitando ſcilicet, & dirigendo alias animi facultates movendi & mutandi vim habentes: proinde videmus, imaginationibus parentum fœtus ſæpiſſime ſignari; imaginatione cibi lautioris ſalivam in os aſcendere; imaginantes ſe aliquibus morbis laborare, interdum in eoſdem morbos incidere; denique per imaginationem ſæpe videri quæ non videntur, audiri quæ non audiuntur, ſentiri quæ non ſentiuntur; quemadmodum ſcite animadvertit Thomas Fienus *in tract. de viribus* *ima-*

Digitized by Google

imaginationis quæſt. 8. De viſionibus & apparitionibus ex naturali cauſa procedentibus multa infra indicabuntur deſumpta ex opere mſ. P. Baldelli. In viſione vero, ſive apparitione pure intellectuali nulla deceptio inveniri poteſt, uti animadvertit Cardinalis Bona *in alleg. tract. cap.* 15. *ſub num.* 3. *Nulla in hac falſitas, nulla deceptio eſſe poteſt. Reliquæ erroribus & illuſionibus ſubjectæ ſunt*. Et *cap.* 18. *num.* 2. *Huic autem viſioni pure intellectuali nulla poteſt diabolica illuſio intercedere, ſive rerum in intellectu repræſentatio per ſpecies a Deo infuſas conſideretur, ſive judicium de rebus iiſdem, quod fit per lumen deſurſum veniens a Patre luminum; nam, cum hæc duo a ſenſu & imaginatione non pendeant, nulla eſt creatura, quæ poſſit ſe illis immiſcere*. Qui plura ſcire cupit de Dæmonum, ſive malorum Angelorum viſionibus & apparitionibus, Thyræum legere poterit *in tract. de Spirituum apparitione cap.* 9.

10 Ex hucuſque dictis infertur, multiplicis generis eſſe viſiones & apparitiones; nonnullas naturales, ut pote cauſam habentes a cauſis naturalibus, nonnullas præternaturales, ut pote a cauſis præternaturalibus procedentes; item viſionem præternaturalem triplicem eſſe, corporalem videlicet, imaginariam, & intellectualem. Corporalis nomen tam tribuitur illi, quæ viſus, quam quæ aliorum ſenſuum miniſterio fit, juxta illud S. Auguſtini *lib.* 10. *Confeſſ. cap.* 35. (*col.* 189. *tom.* 1. *oper.*): *Ad oculos enim proprie videre pertinet. Utimur autem hoc verbo etiam in ceteris ſenſibus, cum eos ad cognoſcendum intendimus .... Dicimus autem non ſolum, vide quid luceat, quod ſoli oculi ſentire poſſunt, ſed etiam vide quid ſonet, vide quid oleat, vide quid ſapiat, vide quam durum ſit*. Imaginaria, quam S. Auguſtinus ſpiritalem vocat, fit per ſpecies, ſeu figuras & imagines rerum in ipſa phantaſia exiſtentes, quæ Dei, vel Angeli operatione ita diſponuntur, ut propoſitum objectum clare repræſentent, infuſa luce ſuperna ad intelligendum, quid ſignificent; & fit etiam per novas ſpecies nuſquam antea receptas, ſed a Deo, vel ab Angelo immiſſas; & hæc imaginaria viſio contingere poteſt vel in vigilia, vel in ſomno. Intellectualis demum viſio eſt clariſſima rerum Divinarum manifeſtatio, quæ in ſolo intellectu abſque figuris & imaginibus perficitur; fitque, vel cum mens humana Spiritus Sancti Gratia illuminatur, ut ea intelligat, quæ corporali ſive imaginaria apparitione ſenſibilibus ſignis repræſentata ſunt, vel quando immediate per ſpecies intellectui a Deo infuſas Divina myſteria percipiuntur. Rurſus viſionis corporalis, & imaginariæ præternaturalis duplex alia ſpecies eſt, cum una a Deo, alia a Dæmone procedat. De his viſionis & apparitionis diviſionibus plura habentur apud D. Thomam 2. 2. *quæſt.* 174. *art.* 2. apud Cardinalem de Lauræa *in opuſ.* 5. *de oratione cap.* 8. apud Cardinalem Bonam *de diſcret. ſpirit. a cap.* 15. *uſque ad cap.* 20. apud Gravinam *in lapide Lydio lib.* 2. *cap.* 1. *& plurib. ſeqq.* apud Thyræum *de apparitione viſibili lib.* 1. *cap.* 2. apud Mattam *de Canonizat. Sanctorum part.* 3. *cap.* 2. & apud Durantum *de viſionibus cap.* 2. *per totum*.

11 Et quia P. Baldellus de his omnibus latiſſime, & ſatis aperte diſſeruit

ruit in citato manuſcripto, operæ pretium eſſe cenſemus, hic ejus verba inſerere: *Non meno pericoloſe, ed eſpoſte ad inganni ſono le viſioni, che talvolta nell' eſtaſi, e fuor dell' eſtaſi occorrono. Per tanto ancor di queſte è bene intendere i modi e le cagioni, per poter con certezza e ſicurezza formar giudizio della vera virtù e ſantità. Deveſi dunque ſapere, come inſegna S. Agoſtino nel lib.* 12. de Geneſi ad litteram *al cap. 6. tom.3., S. Iſidoro nel lib. 7. dell' etimol. al cap. 8. S. Tommaſo nella 2. 2. alla queſt.175. art.3.* ad primum, & tertium, *e Dionigi Cartuſiano* de Judicio animæ *all' art. 26. pag. 238. che di tre ſorte ſono le viſioni, cioè, corporali cogli occhi del corpo, immaginarie coll' immaginazione e fantaſia, intellettuali col ſolo intelletto. Del primo genere fu, quando Mosè vide ardere il roveto, e non bruciare; come anche quando il Re Baldaſſarre, in Daniele al cap. 5. vide la mano, che ſcriveva nel muro. Del ſecondo fu quella di S. Pietro, negli Atti degli Apoſtoli al cap.10. quando vide il lenzuolo; quelle di S. Giovanni nell' Apocaliſſe al cap.1.; quella di Ezecchiele al cap. 37. quando vide il campo pieno d' oſſa de' morti, e riſuſcitato in un tratto un grande eſercito; quella d' Iſaia al cap. 6. quando vide Dio nel Trono, ed i Serafini, e l' altare, donde fu preſo il carbone per mondargli le labbra; ed altre molte di altri Profeti. E ſecondo il medeſimo Dionigi Cartuſiano nel libro, che ei ſcrive* de cura pro mortuis gerenda *al cap. 10., dello ſteſſo genere comunemente ſono quelle, nelle quali i morti appariſcono in ſogno, ed avviſano, che altri diano loro ſepoltura, e coſe ſimili; ed al cap.12. quelle altresì, che, ancor vegliando, vedono alcuni, che ſogliono eſſer turbati dei ſenſi, come i frenetici, e furioſi. E ſe per ſorte in ſimili viſioni occorre vederſi qualche coſa futura, o altra, che per natura e natural concorſo di fantaſmi e di ſpecie non poſſa vederſi, ſolo vuole che ſi veda per opera degli Angeli, così volendolo o permettendolo Dio. Del terzo genere finalmente fu quella di S. Paolo, quando vide l'eſſenza Divina ſenza verun concorſo di fantaſmi o ſimilitudini immaginarie. Or, per occorrere talvolta queſte tre viſioni ſopra l' ordine comune del noſtro apprendere, e darci a vedere le coſe di Dio, meritamente da S. Agoſtino nel luogo citato al cap. 28., e da S. Tommaſo nella 2.2. alla queſt.175. art.3.* ad tertium *ſono inteſe per i tre cieli, ſopra de' quali fu rapito S. Paolo, e ſopra de' quali ſi vede Iddio. Nè altro, ſecondo il parere di queſti Santi, deveſi intendere per il ſuo ratto al terzo cielo, ſe non eſſer' egli ſtato innalzato al perfettiſſimo modo d' intendere Dio, cioè, ſenza immagini e ſimilitudini. E benchè di queſte viſioni le ultime due poſſono e ſogliono cagionarſi dalla prima, come nel Re Baldaſſarre appreſſo Daniele il veder colla viſta del corpo quella mano cagionò il vederla ancora in aſſenza colla viſta immaginaria, ed in oltre il veder cogli occhi della mente, che coſa ſignificaſſe; contuttociò la prima non ſuol cagionarſi dalle ultime due. Così la viſta di Dio intellettuale, che ebbe S. Paolo, non cagionò viſta immaginaria o corporale del medeſimo; nè la viſta immaginaria, che ebbe S. Pietro del lenzuolo, o gli altri Profeti dell' altre coſe, cagionò viſta cogli occhi del corpo. Aggiugne S. Agoſtino nel luogo citato al cap. 24. che queſte tre viſioni hanno fra di ſe il ſuo ordine di perfezione e diſcendenza, dicendo, che il primo della viſion corporale, come più imperfetto, ha biſogno del ſecondo della viſione immaginaria, poichè non operano i ſenſi eſterni ſenza il con-*

Digitized by Google

*il concorſo delle potenze interne. Il ſecondo ha biſogno del terzo, acciocchè ſia certo nel ſuo giudizio intorno alla coſa immaginata ed apparente. Il terzo finalmente, come perfettiſſimo, ſe bene d' ordinario è ſempre accompagnato dal ſecondo, poichè in queſta vita ſenza fantaſmi non s' intende, non ha però di quello biſogno, e può di ſua natura eſſerne ſenza, come fu in San Paolo. E ben' inſegna San Tommaſo nella queſt.*12. de veritate *art.* 3. *che queſte apparizioni, o viſioni immaginarie, ſe occorrono mentre ſi dorme, ſi chiamano Sogni; ſe occorrono mentre ſi veglia, ma ſtando l' uomo aſtratto da' ſenſi, ſi chiamano Viſioni: e tanto nel ſogno, quanto nella viſione vien l' anima trattenuta dai ſoli fantaſmi o in tutto, o in parte, e in quelli ſi ferma, come ſe foſſero non immagini e ſimilitudini delle coſe, ma le coſe medeſime. E in queſto il ſogno o viſione è differente dalla profezia, ſe per ſorte ancor queſta viene con ſimboli e ſimiglianze di coſe, che l' anima del Profeta non ſi ferma nei ſimboli e ſimiglianze, ma paſſa più oltre col lume profetico, mercecchè, conoſcendo quegli eſſer ſimboli ed apparenze, arriva ad intendere ancora le coſe per quelle ſignificate e adombrate, come ſi dice in Daniele al cap.* 10.: Et verbum revelatum eſt Danieli, intellexitque ſermonem; intelligentia enim eſt opus in viſione. *Le cagioni di queſte tre viſioni ſono quelle ſteſſe, che di ſopra ſi ſono aſſegnate nell' eſtaſi, cioè, Iddio, il Demonio, e qualche qualità corporale; perchè ſe bene il terzo modo è libero dal ſecondo, ed è puro intendimento ſenza ſervizio di fantaſmi, e non può eſſere in queſta vita, ſe non da Dio, che ſolo può impedire la conneſſione ed ordine naturale delle potenze, contuttociò quando è congiunto con quello, può eſſer cagionato dallo ſteſſo principio. Nè occorre più a lungo provare, che tutte queſte ſorte di viſioni poſſano eſſer da Dio, eſſendone chiari eſempj di tutte nella Scrittura. Nè è difficile a credere, che non ſolo le viſioni immaginarie, ma ancor le corporali poſſono eſſer dal Demonio, potendo egli alterare i fantaſmi, e muovere gli ſpiriti nel noſtro corpo, nè mancandogli modo di far travedere ancora cogli occhi e ſenſi eſterni, come in fatti ſuol fare alle Streghe e Negromanti. E non è dubbio, che ſiccome per diverſi ſegreti della natura fanno ancora gli uomini burla degli altrui ſenſi, ed a ſuo guſto molti dei Saltambanchi fanno parere una coſa per un' altra, così, e molto più può il Demonio, o portando di lontano molti corpi veri e oggetti ſenſibili, o di nuovo producendoli per le loro cauſe, o ingannando con aggiunta di corpo aereo i ſenſi eſterni, o cagionando da quelli aſtrazione e alienazione, ed alterando per gl' interni i fantaſmi, e facendo quelle apparenze, che occorrono nei ſogni, come bene ſpiega il Gaetano nella* 2. 2. *alla queſt.* 95. *art.* 2. *e quelli che trattano delle ſuperſtizioni. Ma forſe più difficile potrebbe parere ad alcuno, come le viſioni ſi cagionaſſero da cauſe corporali, ſe per l' immaginarie non aveſſimo in pronto l' eſperienza dei ſogni, che altro non ſono, che apparenze fantaſtiche per lo più cagionate dal moto ed incontro di varj fantaſmi, per i vapori, che cagionano il ſonno, e per le corporali l' eſperienza dei matti, e frenetici, e febbricitanti, che per diverſe indiſpoſizioni dicono vedere e ſentire quel che in effetto e realmente nè vedono nè ſentono. Di un certo Medico per nome Teofilo racconta Galeno nel lib.* 3. de ſymptomatum differentiis *al cap.* 3. *che avendo in teſta una poſtema nella parte dinanzi del cerebro, ſaviamente riſpondeva a quanto domandavaſi, ma gran faſti-*

faſtidio ſi prendeva, perchè in un canto della ſua camera dicea ſtarſi non ſo quanti trombetti, che con il ſuono continuo l' aſſordavano, nè vi era di caſa chi li cacciaſſe; eſſendo però in effetto, che non vi erano nè trombetti, nè ſuono. Lo ſteſſo Galeno nel lib. 4. de locis male affectis *al cap.* 1. *racconta di sè, che trovandoſi in un grandiſſimo ardor di febbre, gli parea vedere nelle veſti degli Amici, che lo viſitavano, certe feſtuche di color nero, e certi fiocchi; e facendo egli forza colle mani di levarli, e non trovando, o prendendo niente, ſentì, che gli Amici di queſto accortiſi diſſero tra di loro: Vedete, come queſt' uomo va raccogliendo feſtuche, e levando fiocchetti: allora ſubito appreſe il ſuo pericolo di dare in frenesia, e diſſe: Ajutatemi, o Amici, che io non frenetichi. Ariſtotele nel libro de ſogni nota, che nelle febbri bene ſpeſſo per poca ſimiglianza, che facciano di animali o d' altre coſe, poche linee compoſte nel muro, ſi rappreſentano come veri animali nel medeſimo muro; e talvolta, ſe l' apparenza è maggiore, ancor ſi ſtende a quelli la mano: e avvertiſce, che ſpeſſo ai putti, quando la notte ſono ſvegliati, e cogli occhi aperti, ſi danno a vedere varie apparenze, per le quali non ſolo temono, ma anche ſi cuoprono per paura e ſi naſcondono ſotto i lenzuoli. Di ſe ſteſſo racconta Cardano nel lib.* 8. de var. *al cap.* 43. *che a ſuo volere vedeva ciò che voleva:* Cum volo, video quæ volo. *E una perſona aſſai degna di fede più volte e in preſenza di molti mi ha raccontato, che, patendo ella di non sò che male ed indiſpoſizione di cuore, mentre al bujo ſtava ſvegliata, ſentivaſi intorno al cuore un non ſo che movimento de' vapori, che forſe erano la cauſa del ſuo male; e poco dopo tanto ſpiccata e diſtintamente ſentiva le voci, come di un buon concento, che ſenz' altro avrebbe affermato, quello eſſer vero, ſe non foſſe ſtata certiſſima, ch' ella era ſola e in camera lontana da' Muſici. D' un' altro ſo certo, che eſſendo in letto, ed alterato per aver preſo un non ſo che poco di ſugo e d' infuſione di Solatro furioſo, vedeva nel muro uccelli belliſſimi e di mille colori; e l' apparenza era tanto gagliarda, che in preſenza di molti ſtendeva la mano per prenderli. Ma di queſte viſioni ingannevoli, che nella interna immaginazione, o ancor negli occhi corporalmente appariſcono, non ſi poſſono rendere altre migliori ragioni di quelle, che rende S. Agoſtino nel cit. lib.*12. de Geneſi ad litteram *al cap.* 25. *ed Ariſtotele nel libro de' ſogni al cap.*2. *cioè, che nell' organo ſteſſo del ſenſo occorrono varie mutazioni intorno all' oggetto ed accidenti; e per ragione di quelle il giudizio che dà la potenza, è imperfetto e manchevole, e non è altrimenti corretto da altra potenza ſuperiore e più verace. E quanto alla prima cagione, non può dubitarſi, che non ſolo le mutazioni ed accidenti dell' oggetto, ma ancor quelle della potenza e dell' organo poſſono baſtare a cagionare diverſità nel conoſcere. Così a chi naviga par che ſi muovano i lidi e le montagne, perchè ſi muove la viſta; e a chi muove nell' occhio la dirittura, ed il ſito della pupilla, ogni oggetto par doppio; e ſe due dita della medeſima mano ſi ſoprappongono, ogni coſa con quelle toccata par due, e come due viene ſtimata, ſe la viſta in tal caſo più verace del tatto non corregge l' errore. Quanto alla ſeconda, è coſa certa, che per queſto nel ſogno pajono vere e reali le coſe ſognate, perchè vengono rappreſentate come vere e reali, e non ſi avverte, a che potenza ſi rappreſentino, e ſe veramente i ſenſi eſterni, a' quali appartiene il primo giudizio, ſiano ſciolti e liberi*

beri per l' operare, o pure legati ed impediti dal ſonno. Per tanto rappreſentandoſi alla ſola immaginazione o ſenſo comune, come ſe inſieme ſi rappreſentaſſero ai ſenſi eſterni, così da quella ſola ſono giudicate e credute, come ſe inſieme ſi giudicaſſero dagli altri ſenſi: nè queſto errore viene avvertito e corretto da altra potenza ſuperiore. E forſe a queſta ſeconda ragione ſi può ridurre l' eſperienza apportata di Cardano, mentre vedeva a ſuo volere ciò che voleva; poichè poteva per l' efficacia della immaginazione vivamente applicarſi ad ogni oggetto, ſenza avvertire, ſe inſieme allora circa il medeſimo operaſſe col ſenſo, ed in tal modo ſognarſi, ancor vegliando. Ed a quella prima può ridurſi quell' altra di chi per il ſolatro vedeva uccelletti sì belli nel muro, e di chi per la febbre vede animali; poichè i vapori, de' quali è piena la pupilla, poſſono così determinar le ſpecie di quelle linee, o altro ſegno che nel muro realmente ſi trovi, ſiccome ſe l' occhio aveſſe colore, a quello ſteſſo determinarebbe le ſpecie degli altri oggetti. E per tanto diſſe Ariſtotele nel 3. de anima text.4. *che ancor l' intelletto, per intendere ogni coſa*, debet eſſe immixtus, quia alienum juxta apparens prohibet & obſtruit: *così, ſe l' occhio ha mala diſpoſizione de' vapori, e malamente riceve le ſpecie, può facilmente determinarle a modo diverſo. Cogli ſteſſi principj dichiara Avicenna nel lib.* 3. *al tratt.*4. *e con lui gli altri Medici, ed Averroe nel lib.* 3. *al cap.* 40. *le ſtrane apparenze, che occorrono ai malinconici, quando l' umor freddo e ſecco di compleſſione è in tal predominio ſopra gli altri, che dà principio a quella infermità, che dal medeſimo umore prendendo il nome, da tutti ſi chiama malinconia. Rendonſi, dice egli, per la malignità di tal' umore gli ſpiriti animali, ed i ventricoli del cervello, ne'quali riſiedono le ſpecie immaginarie ed i fantaſmi, di ſoſtanza aſſai opaca e tenebroſa, ed in certo modo perdendo la gentilezza e ſottigliezza della ſua compleſſione aerea, che per natura è lor dovuta, diventano quaſi ſalvatici. E d' indi naſce, che ancor le ſpecie ed i fantaſmi, che in loro rimangono, prendono vizio, e rappreſentano gli oggetti, non come ſono, ma formidabili ed orribili, e ſempre cagionano timori ed orrori. Così per il contrario, ſe gli ſpiriti, ed il ſangue è chiaro e ſottile, ancor le ſpecie ed i fantaſmi ſono chiari, e rappreſentano gli oggetti al naturale, cagionando allegrezza. E quel, che avverrebbe nella pupilla e nell' occhio, ſe aveſſe colore, che (come diceva) tutti gli oggetti farebbe aparire dello ſteſſo colore, lo ſteſſo avviene negli ſpiriti, e ventricoli del cervello, che ſecondo la lor chiarezza e ſottigliezza, o pur ſecondo le tenebre e groſſezza, fanno altresì apparire a' ſuoi ſenſi interiori oggetti chiari e allegri, o pure oſcuri e da temerſi. All' una e all' altra inſieme di queſte cagioni ſi poſſono ridurre l' eſperienze di Teofilo Medico, dei frenetici, e matti, dei putti, quando la notte ſono deſti e temono, di quello, che udiva i concenti, e altri ſimili. In effetto alla ſola turbazione e alterazione de' ſenſi le riduce S. Agoſtino* de cur. pro mort. *al cap.*12. *non perchè veramente sì fatte viſioni e ſenſazioni ſiano corporali, e nell' occhio o nel ſenſo, poichè di fuori non v' è oggetto, che poſſa muovere l' organo eſterno, ma perchè ſono immaginarie, e per qualche corporal diſpoſizione, che ſia nell' organo dell' immaginazione, viene ſvegliato più toſto un fantaſma, che un' altro; e queſto ſteſſo per la medeſima diſpoſizione diverſamente ſi altera e rappreſenta, non laſciando, che per le altre potenze poſſa darſi*

giudizio più verace. A queſto medeſimo riduce Ariſtotele nel luogo citato, che, come ciaſcuno è diverſamente diſpoſto per le paſſioni dell' animo, così è eſpoſto ad eſſer più facilmente ingannato ne' ſenſi, e burlato, per così dire, dai loro oggetti. In tal modo (dice egli) chi ſta in paura ad ogni ombra che vede, vede il nemico, e chi ſta in amore, vede l' amato, perchè vien moſſo conforme alla diſpoſizione e paſſione da qualſivoglia benchè debole ſimiglianza: ſiccome nelle febbri è moſſo l' occhio per la diſpoſizione de' vapori, ancor da poche linee che ſiano nel muro, a veder animali; nè altre potenze correggono l' errore, per eſſere tutta l' anima aſſorbita nella veemenza di quell' affetto e paſſione. Onde non è maraviglia, ſe ancor' in vigilia ſi preſta credenza alla ſua immaginazione, come ſi preſta nel ſogno. E da queſto conchiude S. Agoſtino nel luogo citato, che nè la prima ſorte di viſione corporale, nè la ſeconda d'immaginaria può eſſer certa e ſicura di errore, ſe quella non vien confermata dal teſtimonio degli altri ſenſi, e queſta non viene eſaminata dall' intelletto. Il che ancora non tacque Ariſtotele nel capo e libro allegato, quando diſſe, che la cagione di ſimili inganni ſi è, perchè non ſi giudica per quella potenza, che è Principe, come ſuperiore e verace, ma ſolamente per quella, nella quale ſi fanno i fantaſmi e le apparenze. A queſte cauſe corporali ſi debbono ridurre ancora gli umori del noſtro corpo, che hanno determinata conneſſione con certi fantaſmi, e le diſpoſizioni materiali degli elementi cagionate dai corpi celeſti, che hanno conneſſione coi noſtri umori, come appariſce dai ſogni, che buona parte ſono cagionati dagli umori, e dal cielo ancora, ſecondo S.Tommaſo nella 2. 2. queſt.95. art.6. E per tanto lecitamente da quelli ſi poſſono conghietturare e predire quegli effetti, che dagli umori medeſimi, o dalle diſpoſizioni degli elementi poſſono venire, come ſono le malattie, le pioggie, i ſereni, e coſe ſimili. Queſte ſteſſe mozioni, che i noſtri umori, e i corpi celeſti in noi cagionano mentre dormiamo, cagionano ancora, ſecondo Ficino nel lib.13. della Teol.Plat. al cap.2. §. De Fatidicis, & Prophetis, *continuamente, e mentre vegliamo; ma noi, per eſſere diſtratti in altri affari, non gli avvertiamo. In quella guiſa appunto, come non vede e non avverte chi paſſa, quando uno ſta con molta attenzione in qualche penſiero. E non ſi ſentono comunemente le mutazioni, che di continuo ſi cagionano ne' noſtri corpi dai corpi celeſti, quanto al mancare o creſcere di qualche umore. E non per altro ſi avvertono più facilmente nel ſonno, ſe non perchè in quel tempo ſi vaca dall' altre cure. Se bene in molti, che di ſoverchio ſono dati al piacere, o troppo ſi riempiono di cibo, o con ſoverchia ſollecitudine attendono alla repubblica, o agli ſtudj, e contemplazione, non mancano in quel tempo altri fantaſmi, che gl' ingombrano l' anima, e non la laſciano attendere alle mozioni del cielo, per le quali è neceſſario particolarmente il ripoſo e la quiete degli altri tumulti. Anzi non ſolo non poſſono ſentirſi le mozioni del cielo, ma nè anche quelle di Dio, ſe non ſia l' animo ben quieto. Onde le viſioni, che da lui hanno i Santi, per lo più o le hanno nell' eſtaſi, o nel ſonno, o in altro sì fatto modo di quiete e vacanza da ogni altro operare. E non è dubbio, che da tutto il ſopraddetto intorno alle cauſe delle viſioni chiaramente ſi vede, quanto difficile ſia poter diſcernere e giudicare determinatamente, ſe ſono da Dio, o dal Demonio, o pure da cauſa materiale e naturale, che ſia in noi, o fuor di noi, e inſieme quanto ſi debbano con*

Digitized by Google

con diligenza eſaminare, per non prendere errore in materia sì grave e importante. Sono alcuni per compleſſione naturalmente a quelle più diſpoſti, che gli altri; come le donne, ſecondo Alberto Magno ſopra il libro di Ariſtotile de ſomn. & vig. tract.2. cap.6. *, che per l' umidità facilmente ricevono ogni impreſſione; e i malinconici, ſecondo Marſilio Ficino nel lib.13. cap.2., che per la ſiccità non laſciano ſcorrere l' anima a molti oggetti, e le mozioni, che ricevono, fortemente ritengono; e tutti quelli, che hanno gli affetti e paſſioni veementi, ſecondo Ariſtotile nel lib.* de ſomn. *al cap.2. E in queſti oltre la forza naturale, che ha in tutti l'immaginativa, di comporre ed accoppiare inſieme fantaſmi diverſi, o a caſo, come ne' ſogni, o per leggiera occaſione, come in tempo di turbazione e paſſione, facilmente può aver luogo ancora il Demonio, che ben ſi ſerve delle noſtre nature contro di noi, o pure ancora l' Angelo buono, così volendolo o permettendolo Dio. E a queſto modo S. Agoſtino nel luogo citato, ſolo per opera d' Angioli, vuole che occorrano comunemente quelle, nelle quali qualcun de' morti dichiara dove ſia il ſuo corpo, e dove voglia la ſepoltura. Indi aggiugne, ciò utilmente alle volte ſolerſi da Dio volere o permettere, cioè, o per qualche conſolazione di quei vivi, ai quali appartiene il morto che appariſce, o per mantenere nell' uman genere il pio uffizio di dar ſepoltura. E nel luogo citato al cap.11. a queſto propoſito racconta, che, ſtando egli in Milano, ad un Giovane, che per eſſer erede teſtamentario di ſuo padre già morto, era forzato a pagar di nuovo un certo debito che già un' altra volta era ſtato pagato dal padre, apparve in ſogno lo ſteſſo padre, e gl' inſegnò le ſcritture del pagamento. E circa il medeſimo tempo in Cartagine ad Eulogio ivi maeſtro di Rettorica, e già ſcolare di S. Agoſtino, apparve detto Santo, come di poi riferì lo ſteſſo Eulogio, e l'informò ſopra l' intelligenza di un luogo aſſai oſcuro di Cicerone, ſopra il quale Eulogio era molto anſioſo. Di più al cap.12. del luogo mentovato, che in un luogo vicino ad Ippone un certo uomo ruſticano per nome Curma, eſſendo infermo, ſtette per molti giorni come morto, non avendo ſe non queſto ſegno di vita, che ſi ſentiva debolmente reſpirare, ſe qualcuno gli aveſſe tenuta per qualche tempo la mano alla bocca; e finalmente, quaſi ſvegliandoſi da un profondo e lungo ſonno, Vadaſi (diſſe) alla caſa di Curma ferraro, e vedaſi quel che ivi ſi faccia, perchè io in ſuo cambio ſono ſtato condotto ai luoghi de' morti, e ora, ſcoperto l' errore, ſon rimandato, mentre egli è chiamato là. E veramente trovoſſi, che in quello ſteſſo momento era morto Curma ferraro, quando era tornato in sè quell' altro Curma. Aggiunſe di aver veduto in que' medeſimi luoghi, ch' egli chiamava de' morti, ancor molti altri, che nominava; che da un certo Prete fu ivi avviſato, ſi battezzaſſe in Ippone per mano di S. Agoſtino; e finalmente, che ancora fu introdotto in paradiſo, ma che ivi gli fu detto non poterſi fermare, perchè non era per anche battezzato. Ma perchè fra queſte coſe, che queſt' uomo narrò d' aver veduto, altre erano vere, ed altre falſe, aſſolutamente afferma S. Agoſtino nel luogo citato al cap.13. il tutto eſſer' occorſo per turbazione di fantaſmi e ſimilitudini cagionata dal male, aggiuntavi per Divin volere qualche opera d' Angiolo o buono, o reo per quelle parti di vero, che non potevano per natura indovinarſi. Finalmente in ſimil modo par che dichiari il medeſimo S. Agoſtino, come un certo Giovanni Monaco al tempo di Teo-*

Digitized by Google

doſio il maggiore ad una Gentildonna, che grandemente deſiderava vederlo, mandò a dire, che l' avrebbe veduto la notte ſeguente, ma in ſogno. E così veramente fu veduto, e diedele quei ricordi, che conveniva. E ſe bene ivi non nega S. Agoſtino, che per Divina virtù realmente in corpo e anima poteſſe apparire, contuttociò aſſai accenna, tutta l' apparizione eſſere ſtata da fantaſmi e ſimilitudini moſſa e cagionata nei ſenſi e nella mente di quella donna per opera d' Angiolo, ſenza che il Monaco per allora nient' altro ſapeſſe, e ſolo per il dono di profezia che aveva, aveſſe predetto quel che in effetto doveva occorrere, non con preſenza reale o azione ſua, ma ſolo con preſenza immaginaria, e opera d' Angiolo.

CAPUT LI.

De diſcernendis Viſionibus, & Apparitionibus.

1 DUcimus initium a viſionibus & apparitionibus, quæ naturales, utpote a cauſis naturalibus procedentes, quodammodo dici poſſunt, uti in ſuperiori capite viſum eſt. Porro, ut dignoſcatur, an viſio & apparitio, de qua quæſtio incidit, fuerit naturalis, ſedulo examinandum eſt, an aliquà cauſa naturalis præceſſerit, ex qua viſio & apparitio procedere potuerint: in ægrotis etenim, & phreneticis, in iis qui nigro humore ſive melancholico affecti ſunt, in iis qui atra bile abundant, in iis qui vehementibus cogitationibus & affectibus agitantur, facile contingere poteſt, ut putent, ſe aliqua videre quæ non ſunt, & ut eis aliqua apparere videantur quæ non apparent, quæ tamen a ſe viſa & cælitus demonſtrata prædicare conſueverunt. Bartholomæus Medina *in 3. part. Divi Thomæ quæſt. 25. art.* 3. regulam prædictam affert his verbis: *Æſtimanda eſt quoque corporis temperatura, ſanitas, ſtudium; cum & ægroti multi, & ipſi phrenetici, ob intentionem animi nimiam exorbitantes vidiſſe quandoque ſe putent & audiiſſe, quæ nunquam aut oculis aut auribus perceperunt. Igitur, & quo animi ejus feratur impetus, & ardenti ne vel amore vel odio incitatus fuerit, percontandum eſt &c. Inſpiciendum eſt diligenter, an qui patitur viſiones, ſit nigro humore affectus, id eſt melancholico, vel nimia macie confectus. Nam qui cholera nigra laborant, & qui ſenio, aut nimia macie ſunt confecti, ſæpenumero decipiuntur. Et hinc eſt, quod ſenes ad extremam decrepitam delirant*. Bene Philamarinus *de Divinis revelationibus tract. 1. cap. 2. n. 4. pag. 147. Et non ſolum ex perturbatione mentis, ſed etiam ex corporis indiſpoſitione tales effectus haberi poſſunt. Nam ſi atra bilis multum excedat, ſi inedia vel vigilia multum corpus extenuavit, ſi cerebrum ſit læſum, vel phantaſiæ organum turbatum, poteſt accidere, quod iſti etiam vigilantes dicant ſe videre, audire, guſtare &c. quod vere nec vident, nec audiunt, nec guſtant*. Adhæret Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap. 20. num. 3. Conſideranda corporis conſtitutio, ex qua plerumque animi mores pendent. Etenim facile decipi poſſunt, qui parum firma valetudine utuntur, qui turbidæ ac vehementis imaginationis ſunt, qui atra bile abundant, quæ depravare phantaſiam ſolet, variaſque*

que imagines turbatis ſenſibus imprimere, adeo ut vigilantes ſibi ſomnia fingant; atque ea ſe videre & audire exiſtiment, qua non viſu nec auditu percipiunt. Ex longa item inedia, crebriſque jejuniis, ac immoderatis vigiliis, exſiccato cerebro, diſſipatiſque ſpiritibus, inania phantaſmata repræſentantur, quibus illuſa mens tamquam Divinis revelationibus pertinaciter adhæret. Addit idem Auctor, rationem habendam eſſe ætatis; cum ſenes, exhauſtis viribus, ſæpe delirent; & pueri, qui cerebro humidiori ſunt, facile commoveantur, & falſa pro veris apprehendant. Sexus præterea videtur habenda ratio; cum feminæ naturæ ſint humidioris, & ex vehementia cogitationum & affectuum putent ſe videre quod cupiunt; & quod ab animi perturbationibus naſcitur, quæ in ipſis vehementiſſimæ ſunt, a veritate credant oriri; uti notant Valgoner *in Theologia myſtica quæſt. 3. diſp. 5. art. 6. num. 3.* Medina *in 3. part. D. Thomæ quæſt. 25. art. 3. §. Decima regula*, Cardinalis Bona *cit. cap. 20. num. 4.* Martinus del Rio *diſquiſit. magic. lib. 4. cap. 2. quæſt. 3. ſect. 3. pag. mihi 125.* Arauxo *deciſ. moral. tract. 3. quæſt. 23. §. 2. num. 30. & 31.* & late omnia prædicta complectendo, proſequitur P. Antonius ab Annuntiatione *in diſceptat. myſtica de oratione & contemplatione tract. 4. quæſt. 2. art. 5.* Quæ tamen a Nobis dicta cenſeri debent, non quod putemus, viſiones omnes & apparitiones, quas feminæ referunt ſibi contigiſſe, inter naturales recenſeri (ſcimus enim, plures, eaſque ſupra naturam contigiſſe Sanctis Birgittæ, Catharinæ Senenſi, Tereſiæ, Mariæ Magdalenæ de Pazzis, Roſæ Peruvianæ, Catharinæ de Ricciis, & Beatæ Angelæ de Fulginio: quocirca Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 3. art. 2. §. 2. num. 32.* recte ait: *Non ſunt apparitiones & viſiones improbandæ, ex quo mulieribus accidant.* Cui accedit Tanner *in examine prudentia P. Ludovici de Ponte in examinandis revelationibus Marinæ de Eſcobar tract. 1. cap. 7. a num. 3. uſque ad finem*) ſed ut accuratior promoveatur indago ob rationes ſupra indicatas, cum res eſt de viſionibus & apparitionibus, quæ feminis obtigerunt. Celebre eſt exemplum Sanctæ Monicæ. Piiſſima hæc mulier optabat e libidinis cœno Auguſtinum filium educere, & de futuro ejus matrimonio cogitans deſiderabat aliquid ſibi per viſum oſtendi. De ea vero S. Auguſtinus *lib. 6. Confeſſ. cap. 13. col. 130. tom. 1.* ita ſcribit: *Et videbat quædam vana & phantaſtica, quo cogebat impetus de hac re ſatagentis humani ſpiritus, & narrabat mihi*: & quamvis ſubjiciat, *non cum fiducia, qua ſolebat, cum tu* (loquitur de Deo) *demonſtrares ei, ſed contemnens ea*; id tamen factum eſt, quia Gratia diſcretionis prædita erat, & ſciebat, quid intereſſet inter Deum revelantem, & animam ſomniantem, quod omnibus utique datum non eſt.

2 Antequam a viſionibus & apparitionibus, quæ a cauſis naturalibus manant, recedamus, licet certum ſit, a Deo aliquando ſomnia immitti (Deus enim per ſomnium Abimelech Regem Geraræ admonuit, ne tangeret uxorem Abrahæ; Jacob in ſomnis myſticam ſcalam vidit, & Angelos per eam aſcendentes & deſcendentes; Deus in ſomnis apparuit Laban præcipiens

Digitized by Google

cipiens illi, ne quidquam aſpere contra Jacob loqueretur, uti habetur *in lib. Geneſeos*; cum aliis ex veteri & novo Teſtamento deſumptis, & relatis a Duranto *in tract. de viſionibus cap. 9.*) multa tamen ſunt ſomnia, quæ a Deo eſſe videntur, ſed re vera a cauſis naturalibus procedunt; uti explicat Vallcſius *de ſacra Philoſophia cap.* 30. *pag.* 249.: *Ad nonemur ſæpe per inſomnia, quid ſimus facturi. Nam ſæpe de rebus agendis cœpta interdiu cogitatio per ſomnum continuatur, inveniunturque tunc temporis accommodatiſſima ad finem media, quæ, cum expergefacti placent, opere exequimur, putantes, nos a Deo admonitos, quid facto opus ſit: cauſa vero talis eventus eſt naturalis. Nam utrumque dictorum, conſultatio ſcilicet, & ſenſus minutularum paſſionum melius multo accidit dormientibus, quam vigilantibus, ſi modo ſomnus placidus ſit, neque multis craſſiſque vaporibus conturbetur*. Juxta D. Thomam 2. 2. *quæſt* 95. *art.* 6. duplex eſt ſomniorum cauſa, interna, & externa. Interna rurſus duplex eſt; una animalis, cum hominis phantaſiæ ea in ſomnis occurrunt, circa quæ vigilantis cogitatio & affectio verſari conſueverunt; altera corporalis, cum ex interna corporis diſpoſitione aliquis motus ipſi conveniens in phantaſia efficitur: externa quoque duplex eſt, corporalis videlicet, & ſpiritalis; corporalis ex aere continente, vel impreſſione cæleſtis corporis; & ſpiritalis a Deo, vel a Dæmone procedere poſſunt, a quibus dormientis phantaſiam immutari poſſe, nemini dubium eſt; quemadmodum late explicat Gravina *in lapide Lydio*, *lib.* 2. *de viſione imaginaria cap.* 6. *difficult.* 2. & fuſe proſequitur Philamarinus *in tract.* 1. *de Divinis revelationibus cap.* 1. quibus adhæret Hurtado *tom.* 1. *tractat. varior. tract.* 5. *cap.* 6. *reſolut.* 56. *num.* 1155. *& ſeqq.* ubi teſtatur, doctrinam D. Thomæ deſumptam fuiſſe ex operibus SS. Gregorii, Iſidori, & Nyſſeni. Hinc autem eſt, quod ſi quæſtio inſtituatur de viſione & apparitione, ſeu revelatione, quæ contigiſſe dicatur in ſomno, ſedulum non ſit omittendum examen cauſarum naturalium, a quibus ſomnia procedere potuerunt, præter cetera quæ infra indicabuntur, cum de ſomniis Divinis, & diabolicis tractabitur. Magna cum cautela quoque in hac materia ſomniorum procedendum, juxta Scholiaſtem Climaci *ad grad.* 15. *num.* 39. ubi ait: *Magna prudentia adhibenda eſt in iis, quæ in ſomno uſinveniunt: quin potius, quia inconſtans eſt eorum ratio, omnino negligenda eſt; paucorum enim eorum dijudicatio*. Et, cum maxima illorum pars temere & fortuito fiat ex varia & incompoſita ſpirituum animalium, & ſpecierum ſenſibilium per cerebri anfractus vagantium agitatione, merito ſacræ Litteræ præcipiunt, nullam eorum habendam eſſe rationem, juxta illud *Levitici* 19. *v.* 26. *Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia*; juxta aliud Jeremiæ *cap.* 29. *v.* 8. *Ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis*; & juxta illud *Eccleſ.* 5. *v.* 6. *Ubi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates*. Rariſſima denique ſunt ſomnia Divina, quæ futura portendant, cum non niſi ob aliquam inſignem cauſam, quæ ad publicam ſpectet utilitatem, immitti ſoleant, veluti obſervat Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 16. *num.* 4. Materiam hanc inſomniorum latiſſime pertractat Gaſpar a Rejes *in jucundar.*

qua-

quæſtion. Elyſio campo quæſt. 37. ubi explicat qualitatem ſomniorum naturalium, quæ a cauſa externa procedunt: ait enim, aerem ambientem per ſe nullo modo ſpecies ſubminiſtrare aut movere poſſe, ut ab ipſis phantaſia excitetur ad aliquid percipiendum, ſed ſolum diſponendo, quatenus vel poros obſtruit, vel humores attenuat, ut in caput ferantur. Et quod attinet ad influxum corporum cæleſtium, non admittit, eum ad ſomnia concurrere poſſe, niſi humores mutando & diſponendo; impoſſibile quippe autumat, ut novæ ſpecierum formæ in phantaſia virtute influxus cæleſtis imprimantur, ſi exteriores ſenſus prius illas non perceperint. Apud Alexandrum ab Alexandro *dier. genial. cap.* 11. *& lib.* 3. *cap.* 26. multorum ſomniorum, quæ vera obſervata ſunt, exempla leguntur, & apud Cardanum *lib.* 4. *de inſomniis*, & apud Quercetanum *in diætet. cap.* 20. Ex inſomniis humores & morbos cognoſci poſſe, admittunt Hippocrates 1. *epid. com.* 3. *text.* 1. *com.* 2. *de humoribus*, & Galenus *in libello de præſagio ex inſomniis*. Sed, quod attinet ad ſomnia, quæ aliquid verum, quod ſubinde accidit, reſpiciunt, ea ad caſum ut plurimum referenda ſunt, quemadmodum notat Fracaſtorius *lib.*2. *de intellect. Quis eſt enim* (inquit Cicero *lib.*2. *de divinat. cap.* 59.) *qui totum diem jaculans non aliquando collineet*? Et cetera ſomnia, quæ Medici obſervant, ſolas corporis diſpoſitiones indicare poſſunt, uti late proſequitur Gaſpar a Rejes *loc cit.* & bene adnotavit Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 34.

3 Succedunt viſiones & apparitiones præternaturales, quarum nonnullæ a Deo, nonnullæ a Dæmone cauſantur, nonnullæ in ſomnis, nonnullæ in vigilia contingunt. Terribilis porro diabolicæ viſionis caſus narratur a S. Antiocho *homil.* 84. *tom.* 12. *Biblioth. Patrum pag.* 265. *Fuit in Monte Sina Monachus quidam, qui celebre adeo edidit ſuæ continentiæ ſpecimen, ut in cellula multos vixerit annos incluſus. Poſtremo multivariis revelationibus Diaboli & inſomniis illuſus, ad Judaiſmum delapſus eſt & carnis circumciſionem. Cum igitur Diabolus huic identidem vera quædam inſomnia demonſtraſſet, & veluti objecta illecebra ineſcaſſet illius obſcuratam mentem, noviſſime oculis iſtius objicit copioſam turbam Apoſtolorum, Martyrum, aliorumque omnis generis Chriſtianorum denſiſſimis tenebris & omni dedecore oppletam. Parte oppoſita Moyſen, Prophetas, populum quoque Judæorum (Deo alioqui inviſum) offert ſplendida admodum luce conſpicuos, inque gaudio & hilaritate vitam traducentes. Hæc cum ſpectaſſet miſer, in veſtigio ſurrexit, derelictoque ſancto illo Monte, in Palæſtinam uſque pervenit. Recta contendit in Noara, & Lybiadem aſyla Judæorum. Cum iſtis denarraſſet, quæ ſibi viſa fuiſſent, Diabolicas apparitiones, circumciſus eſt, ac profeſſus Judaiſmum accepit uxorem, inque omnium proſpectu adverſus Chriſtianos edidit dogmata propugnator factus Judaicæ ſuperſtitionis. Hunc ego vidi, ac plerique Monachorum; neque enim quatuor anni ſunt a morte illius, qua miſere perruptus eſt.* Multa a Doctoribus indicantur de ſignis, quibus Divinæ viſiones a dæmoniacis ſecernuntur. Aurea eſt doctrina Gerſonis *in tract. de diſtinct. ver. viſion. a falſis* (*ſign.*4. *col.* 53. *tom.*1.)

Hoc

Digitized by Google

Hoc eſt primum & præcipuum ſignum inter ſigna noſtræ monetæ ſpiritualis diſcretivum. Monitiones omnes itaque intrinſecæ, omnes inſtinctus vehementes, omnis revelatio, omne miraculum, omnis amor ecſtaticus, omnis contemplatio, omnis Raptus, omnis denique noſtra interior, exteriorve operatio, ſi humilitas præcedat, & comitetur, & ſequatur, ſi nihil eam perimens miſceatur, (crede mihi) ſignum habent, quod a Deo ſunt, aut bono ejus Angelo, nec falleris. Adhæret Tanner *cit. tract.* 1. *cap.* 7. *num.* 4. ubi, loquendo de viſionibus feminarum, hæc habet: *Diu latere fictio etiam feminea non poteſt; ſiquidem ubicumque profundiſſimæ humilitatis non fuerit fundamentum, cito quidquid ſuper illud fuerit ædificatum, non abſque ignominia ruit: at, ubi ſincera enitueris humilitas maxime in omnibus neceſſaria, qui Deo ſoli, puro, nudo, caſtiſſimoque (ut ita dicam) affectu inhærent, in quocumque ſexu etiam inveniantur, neque decipiuntur, neque decipere valent*: In dialogis S. Catharinæ Senenſis *cap.* 71. ita legitur: *Egli è neceſſario, che nelle mie viſioni l' anima ſi faccia ſempre più umile*: Et infra: *La verità fa ſempre l' anima umile, la bugia ſuperba*. Et apud Cardinalem Bonam *de diſcret. ſpirit. cap.* 18. *§.* 5. *Nullum certius indicium veræ viſionis, quam humilitas*. Veritati innixum eſt monitum Domini Alphonſi Epiſcopi Giennenſis, qui in epiſtola Solitarii ad Reges *cap.* 6. *pag.* 272. *tom.* 2. *revelat. S. Birgittæ* ait: *Signum, in quo diſcernuntur viſiones miniſtratæ a bono ſpiritu, vel a malo, eſt fructus ille, & opera quæ procedunt ab illis viſionibus ſeu revelationibus, quia ſecundùm Euangelium* non poteſt arbor mala fructus bonos facere *&c.* A fructibus enim eorum cognoſcetis eos *&c. Ideo quando videmus, quod ex talibus viſionibus, ſeu verbis revelatis mens illuminatur &c. convertuntur homines vitioſi ad virtuoſam & religioſam vitam &c. de malo ad bonum, & hoc in multis perſonis, & diu perſeverat, tunc certiſſimum ſignum eſt, quod tales viſiones & revelationes, quæ talem fructum germinaverunt & produxerunt, non a Diabolo, ſed a Spiritu Sancto potius proceſſere, quæ facere Diabolo impoſſibile eſt, immo totum contrarium procedit a viſionibus ſeu potius illuſionibus ſuis. Conſueverunt enim deviare hominem a Fide Catholica, a bonis moribus &c.* Prædictis ceteri inhærent, proptereaque docent, Divinas viſiones & apparitiones eſſe dignoſcendas a perſona cui contingunt, a modo quo contingunt, & ab effectibus qui ex eis ſequuntur. Si enim perſona, cui contigerunt, virtutibus prædita ſit, ſi nihil in viſione aut apparitione ſit, quod a Deo avertat, quinimmo ſi omnia ad Dei cultum relata ſint, ſi poſt viſiones & apparitiones humilitas, obedientia, ceteræque Chriſtianæ virtutes non modo perſeveraverint, ſed ad ſublimiorem gradum aſcenderint in ea perſona, cui contigerunt viſiones & apparitiones, de earum qualitate ſupernaturali & Divina non erit ullo modo dubitandum. Quocirca S. Gregorius *lib.* 1. *dialog. cap.* 1. *col.* 156. *tom.* 2. ita ſcribit: *Mens autem, quæ Divino Spiritu impletur, habet evidentiſſimè ſigna ſua, virtutes ſcilicet & humilitatem, quæ ſi utraque perfecte in una mente conveniunt, liquet, quod de præſentia Sancti Spiritus teſtimonium ferunt*. Additque S. Macarius Ægyptius *homil.* 10. (*Biblioth. Patrum tom.* 4. *pag.* 115.): *Anima, quæ vere Deum ac Chriſtum*

ſtum colit; etiamſi infinita juſtitiæ opera ediderit &c. Et ſi varia Spiritus chariſmata, aut revelationes ac myſteria cæleſtia conſequi meruerit; propter immenſam & inſatiabilem erga Dominum dilectionem, ita ſe gerit apud ſe, ac ſi nihil adhuc obtineret. Præterea, formis diſcrepare Angelorum & Dæmonum apparitiones, volunt; Angelis enim ſolet unica eſſe, nempe humana; Dæmonibus multiplex, vel hominis, vel beſtiarum: a columbæ tamen, vel agni ſpecie abſtinent, tum quia myſtice Spiritum Sanctum, & Chriſtum deſignant; tum quia hæc animalia ſelle carentia, truculentis Satanæ moribus non conveniunt: & ad formam humanam quod attinet, ſi eam Dæmones aſſumunt, atra ut plurimum eſt, deformis, mutila, inuſitata, & quæ malum ſub ea Spiritum latere demonſtrat. Forma bruti vel monſtri non niſi Diabolo convenit, cum animæ ſeparatæ, etiamſi damnatorum ſint, quando, Deo permittente, viventibus apparent, eam formam aſſumant, ex qua cognoſci poſſunt. De Dæmonibus Lactantius *lib.2. cap.15.* ita ſcribit: *Hi, ut dico, Spiritus contaminati ac perditi per omnem terram vagantur, & ſolatium perditionis ſuæ perdendis hominibus operantur. Itaque omnia inſidiis, fraudibus, dolis, erroribus complent*; ita ut, permittente De o, aliquando ſe transfigurent in Angelos lucis, & Chriſti Domini, Beatiſſimæque Virginis, & Sanctorum perſonam ſæpius aſſumere auſi ſint, uti late oſtendunt Villalpand. *in jure ſpirituali practico lib.1.cap.2. num.34.* Raynaud. *de apparit. in Euchariſt. Sacram. quæſtiunc. 9. §. Ad primum quæſitum*, Scot. *in Phyſica curioſa lib.2. cap.34. §.1. verſ. Nec humanam tantum formam*, Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap. 19. num.7.* Idque tanta calliditate & verſutia fecere, ut viros etiam probatæ virtutis non ſemel in errorem induxerint: quodque notatu dignum eſt, aliquando in ſuis viſionibus & apparitionibus bonum perſuaſerunt, ut majus bonum impedirent, & ad aliquem actum virtutis hortati ſunt, ut facilius incautos deciperent, & ſucceſſu temporis ad horribiles lapſus ſenſim inducerent; a quibus ut caveatur, tum orationis præſidium, tum virorum prudentum, & in diſcretione ſpirituum verſatorum conſilium eſt neceſſarium, ut infra exponetur. Thyræus *in tract. de Chriſti apparit. Sacramental. cap. 22.* ſermonem habens de apparitione Chriſti Sacramentali ſub peregrinis ſpeciebus, *num.* 10. ita ſcribit: *Clarum eſt apparitionum harum Dæmones auctores eſſe poſſe... Certe Alexander Alenſis, & Gabriel Biel illas opera Dæmonis credunt perfectas, in quibus viſa caro, aut ſanguis temporis diuturnitate corrupta fuerunt.* Et num. 11. *Nos profecto factas aliquando non facile negaverimus: ſi enim Dæmones, Chriſti ſpeciem atque imaginem, abſente Sacramento, aliquando exhibuerunt, quid prohibet, exhibeant, præſente?* Apud Bollandianos *ad diem 23. Junii lib.1. cap.3. num.30. vitæ S. Mariæ Oigniacenſis* ſcriptæ a Jacobo de Vitriaco narratur, Dæmonem in Angelum lucis ſe transformaſſe, & ſub ſpecie pietatis in ſuis apparitionibus homini cuidam ſuaſiſſe, ut a quibuſdam vitiis abſtineret, & quædam bona faceret, ea ſpe ut eum deinde duceret ad alia mala, quæ machinabatur. Maria dixit, apparitiones illas eſſe Dæmonis

monis illuſiones; &, homine reſpondente, id eſſe non poſſe, cum apparens ſibi bona plurima facienda ſuaſiſſet, Maria ad ſolita orationis arma confugiens, pedes Domini rigat lacrymis, cælum precibus inſtanter pulſat, nec facit finem, donec ille impoſtor cum multo gemitu & pudore ipſi nocte in cellula ſua oranti aſtaret; quem illa commentitio præditum ſplendore intuens (*pag.* 644.): *Tu quis es? inquit, ac quod eſt nomen tuum? Ille vero, elato ut erat vultu, eam torvis oculis inſpiciens, Ego ſum, inquit, quem tu, maledicta, precibus tuis compuliſti venire ad te, meum enim amicum per violentiam auferſ*. S. Bonaventura *de Prof. Relig. lib.* 2. *cap.* 75. *pag.*648. *tom.*7. ait: *Non videtur autem prætereundum, quia quidam decepti a ſeductoriis Spiritibus, vel propriis falſis opinionibus, putant ſibi apparere in viſione vel ipſum Chriſtum, vel ejus glorioſiſſimam Genitricem*. Scribit S. Jacobus Apoſtolus *in epiſtola cap.*3. *v.*17. de Divina ſapientia: *Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis*: & Doctores materiam explicantes ajunt, licet interdum Divinæ viſiones & apparitiones afferant in principio timorem aliquem vel perturbationem, in progreſſu tamen jucundas eſſe, ſapidas, delectabiles, & tranquillitatem in animam inducere: contra Dæmoniacæ, ſi a principio turbant, eodem modo proſequuntur; vel ſi ab initio alliciunt, & ſuaves apparent, in progreſſu tamen ſemper turbant, & videntem perturbatum relinquunt. Hinc *Geneſ.*15. *v.*12. de Abraham legitur: *Cumque ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus, & tenebroſus invaſit eum*: ſed cum Deus ſtatim ei fauſta prædixiſſet, in tranquillitatem adductus eſt. Item *Geneſ.*28. cum Jacob in ſomno vidiſſet ſcalam e terra ad cælum innixam, & Angelos aſcendentes & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ, timuit, & exclamans dixit (v.17.): *Quam terribilis eſt locus iſte!* ſed, auditis conſolationis Divinæ verbis, erexit lapidem in titulum, & votum Domino vovit. Zacharias Sacerdos, ut *Lucæ cap.*1. *v.* 12. legitur, cum vidiſset juxta aram Templi Angelum, *turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum*: Beata Virgo Maria, cum ſalutaretur ab Angelo (*v.*29.) *turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio*: & de paſtoribus turris gregis habetur Angelum Domini ſtetiſse ſupra illos, & claritatem Dei circumfulſiſse illos (*cap.*2. *v.*9.) *& timuerunt timore magno*. At hi timores ſtatim ceſsarunt, cum Angelus dixit Zachariæ (*cap.*1. *v.*13.) *Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua, & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium*; & Gabriel Mariæ (*cap.*1. *v.*30.): *Ne timeas Maria; inveniſti enim gratiam apud Deum*; & Angelus paſtoribus (*cap.*2. *v.*10.): *Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum* & verſ. 13. *Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax*.

4 Hæc confirmantur ex his, quæ leguntur *in vita S. Antonii Abbatis* ſcripta a S. Athanaſio, ubi de apparitione Angelorum hæc habet (*n.* 35. *pag* 823.

*pag.*823. *tom.*1.): *Horum tanta benignitas eſt, ut ſi quis pro conditione fragilitatis humanæ miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuo ex corde auferant metum. Ita Gabriel cum Zachariæ loqueretur in Templo, & Angeli, cum Divinum Virginis partum paſtoribus nuntiarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, ſecuris videntium ſe mentibus oſtendentes, ne metuerent, imperabant; metus enim non tantum ex pavore animi, quantum ex magnarum rerum ſæpe incutitur aſpectu.* Et num.36. *Si igitur poſt timorem horrori concepto ſucceſſerit gaudium, & ad Deum fiducia atque ineffabilis charitas, veniſſe ſciamus auxilium; quia ſecuritas animæ, præſentis majeſtatis indicium eſt.* Sequitur D. Thomas 3. *part. quæſt.* 30. *art.* 3. *ad tertium*, ubi docet, perturbationem accidere non ſolum in viſione corporali, ſed etiam in viſione imaginaria; cum enim homo ſupra ſe ipſum elevatur, pars ejus inferior debilitatur: & quod attinet ad timorem Beatiſſimæ Virginis, & ſubſecutam conſolationem ipſi ab Angelo annuntiatam, perpenſo exemplo modo relato S. Antonii, ſubjicit: *Et propter hoc, ut legitur in vita Antonii, non difficilis eſt beatorum Spirituum, malorumque diſcretio. Si enim poſt timorem ſucceſſerit gaudium, a Domino veniſſe ſciamus auxilium; quia ſecuritas animæ, præſentis majeſtatis indicium eſt. Si autem incuſſa formido permanſerit, hoſtis eſt qui videtur*: quod ipſum fuſe admonuit *in epiſt.* 2. *ad Corinth. cap.*11. & *in cap.*4. *Job lect.*3. Sequitur Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.*2. *quæſt.* 26. *ſect.*3. *pag.* 234. & conſonant Villalpand. *in jure ſpirituali practico lib.*1. *cap.*4. *num.*74. *& ſeqq.* ubi ſic loquitur: *Ideo Divinæ apparitiones & revelationes, licet principio timorem incutiant, poſtea ſuavitate leniuntur; quo vel ſolo Divinam fuiſſe revelationem poſſet credi; nam, cum conſolatio ad animæ interiora fiat, a Dæmone non poteſt præſtari. Ideo poſt ejus apparitionem, quantumvis in ſpecioſa forma videatur, non conſolatio, ſed horror ſolet remanere.* In dialogis S. Catharinæ Senenſis *cap.* 71. ita legitur: *Se tu mi domandaſſi, a che ſi può conoſcere, che ſia più dal Demonio, che da me? Io ti riſpondo, che queſto è il ſegno: che ſe ella è dal Demonio, che egli ſia venuto nella mente a viſitare in forma di luce, come detto è, l' anima riceve ſubito nel ſuo venire allegrezza, e quanto più ſta, più perde l' allegrezza, e rimane tedio e tenebre, e ſtimolo nella mente, offuſcandoviſi dentro. Ma ſe in verità è viſitata da me Verità eterna, l' anima riceve timore ſanto nel primo aſpetto, e con eſſo timore riceve allegrezza e ſecurità con una dolce prudenza, che dubitando non dubita ec. Ed allora eſce dal cammino dell' orazione e viſitazione mia con allegrezza e gaudio di mente ec. Or queſto è il ſegno, che l' anima è viſitata da me, o dal Demonio, trovando quando è da me, nel primo aſpetto il timore, & al mezzo, & al fine l' allegrezza e la fame delle virtù; e quando è dal Demonio, al primo aſpetto è l' allegrezza, e poi rimane in confuſione e in tenebre di mente.* Optime Gravina *in lapide Lydio lib.*3. *cap.*7. ubi animadvertit, triſtitiam etiam aliquando permanere poſſe in apparitionibus Divinis, ſi ſermo ſit de triſtitia, quæ ad pœnitentiam inducit, ſpiritumque efficit contribulatum, ſed Deo placentem; & lætitiam quamdam permanere poſse etiam in viſionibus diabolicis, ſed ſejun-

ctam ab ardenti deſiderio virtutum, & præſertim humilitatis. Cetera, quæ in ſuperioribus dicta ſunt de conſiderandis perſona, modo, & effectibus, ut dignoſcatur, num viſio & apparitio ſint a Deo, an a Dæmone, traduntur communiter a Doctoribus, Duranto *in tract. de viſionibus cap.* 11. Medina *in* 3. *part. D. Thomæ quæſt.* 25. *art.* 3. Roſignolio *de diſcipl. Chriſtianæ perfection. lib.* 3. *cap.* 20. Cardinali Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 19. *num.*7. *num.*9. *&* 10. *&* *cap.*20. *num.*1. *& ſeqq.* Cardinali de Lauræa *opuſc.*5. *de oratione cap.*7. *§. Dico tertio, & ſeqq.* & *cap.*8. *§. Dico tandem*, Patre Antonio ab Annuntiatione *in diſceptat. myſtic. de oratione & contemplatione tract.* 4. *quæſt.*2. *art.*5. *num.*30. *& ſeqq.* ſuſe & optime Tanner *in tract. de prudentia P. Ludovici de Ponte in examinandis & approbandis revelationibus Marinæ de Eſcobar cap.*3. *tract.*1. Philamarino *in tract. primo de Divin. revelat. cap.*2. *&* 3. Matthæuccio *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.* 3. *cap.* 3. *art.* 2. *§.* 2. *num.* 23. *& plurib. ſeqq.* Patre Paſſerino *in* 3. *part. D. Thomæ quæſt.* 76. *art.* 8. *cap. unic. num.*5. ubi paucis verbis ſubjicit: *Ad videndum, an ſint a Deo, conſiderandæ ſunt perſona videns, modus apparitionis, fructus illius, & hujuſmodi aliæ circumſtantiæ*; Auditoribus Rotæ *in relatione cauſæ S. Franciſcæ Romanæ part.*2. *art.*21.

5 De aliis ad rem, de qua nunc agitur, facientibus infra habebitur ſermo, cum de viſionibus & apparitionibus quoad cauſas Beatificationis & Canonizationis tractabitur, necnon cum de revelationibus agetur. Interim vero ſatis erit nonnulla in tranſitu ſubjicere de viſionibus & apparitionibus, quæ contingunt in ſomnio, quæ ſomnia a Deo, vel a Dæmone cauſam habere poſſunt; de modo dignoſcendi in viſione, & apparitione, quæ fit ſupra naturam, quænam ſit Divina, & quænam ſit pure Angelica; & deinde, an quoties Spiritus aliquis apparet, Chriſtum, vel Beatam Virginem, aut aliquem Sanctorum repræſentans, ipſi liceat adorationis, aut venerationis ſigna adhibere.

6 In ſuperioribus nonnulla allata ſunt exempla Divinorum ſomniorum. Alia facile addi poſſunt, cum *Geneſeos* 37. Joſeph filius Jacob in ſomno duas illas habuerit viſiones, quæ fratribus narratæ, fuerunt cauſa ſuæ perſecutionis, & venditionis; vidit enim ſe cum fratribus in campo ligare manipulos, & manipulum ſuum ſtare, & a manipulis fratrum adorari; & alia vice vidit, ſolem, lunam, & ſtellas undecim adorare ſe: & Joſeph Mariæ Sponſus, ut legitur *in Evangelio Matthæi cap.*2. *v.*13., in ſomnio exiens e Jeruſalem revelationem habuit: *Accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum.... Futurum eſt enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum*; & alia vice, dum eſſet in Ægypto, defuncto Herode, item apparuit ei Angelus in ſomnis, & dixit, *v.* 20.: *Surge, & accipe puerum & matrem ejus, & vade in terram Iſrael; defuncti ſunt enim, qui quærebant animam pueri*. Habet quoque Diabolus (uti diximus) Prophetas ſuos & ſomniatores, quorum ipſe phantaſiam commovet, & multa in ea repræſentat & ſuggerit; atque occulta quoque eo modo, quo poteſt, quandoque detegit, implens animum noxia

noxia ſuperſtitione, & perniciosis illuſionibus decipiens. Thyræus *in lib. 3. de apparitione imaginaria*, ſeptem notas exponit ſomniorum, quæ Divina dici non poſſunt: primam rerum, quæ ſomniantibus occurrunt, perturbationem; ſecundam earum falſitatem; tertiam earum levitatem; quartam ipſarum malitiam; quintam rerum prædictarum inutilitatem; ſextam rerum ſuperfluitatem; ſeptimam ſomniantium impietatem, uti videri poteſt *cap.* 13. & poſt hæc *in ſeq. cap.* 14. docet neceſſe eſſe, ut contraria illorum, quæ modo dicta ſunt, inſint in iis quæ Divina dici debent; neque tamen id ſufficere, ut pro Divinis habeantur, ſed neceſſe eſſe pro re de qua nunc agitur, ut res, quæ in ſomno revelantur, tales ſint, quarum certa cognitio ſolius Dei munere hominibus contingat, & talis ſit mentis humanæ motio, qualem ſolus Deus efficere poſſit. Sequitur ſuſiſſime Durantus *in tract. de viſionibus cap.* 9. & hanc eſſe Theologorum ſententiam teſtatur Gaſpar a Rejes *cit. cap.* 37. *num.* 42. ſed clarius Cardinalis Bona *in tract. de diſcret. ſpirit. cap.* 16. docet a Dæmone ſomnia eſſe, quæ inutilia, ſuperſtitioſa, & vana ſuggerunt, quæ ad malum quovis modo provocant, quæ occulta manifeſtant ad ſolam curioſitatem, vel ad inanem ſcientiæ oſtentationem ſpectantia, quæ futura prædicunt, quæ poſtea ex eventu falſa dignoſcuntur, quæ incompoſita & turbulenta ſunt, quæ ſtatim evaneſcunt ac diſſipantur; & contra Divinorum ſomniorum indicia eſſe res ipſas, quæ per ſomnium innoteſcunt, ſi ejus generis ſint, ut nonniſi a Deo poſſint revelari, qualia ſunt arcana cordium, abdita Fidei myſteria, futura contingentia, quæ pendent a libero arbitrio. Addit, Deum, cum ſomnia immittit, mentem illuſtrare, & voluntatem ſic afficere, ut illis firmiter hæreat, & certo ſciat, a Deo eſſe, nec ullo unquam tempore eorum obliviſcatur: concluditque, tutius indicium ex rebus in ſomnio oſtenſis deſumi, quam ex modo quo ſomnia contingunt, cum Deus aliquando ea placidiſſime, aliquando cum corporis commotione efficiat, aliquando det ſomnium, & non ejus intelligentiam, aliquando intelligentiam, aliquando clare & aperte res in ſomnio manifeſtet, aliquando obſcure & per ænigmata. Sequitur Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 95. *art.* 6. *diſput.* 6.

7 Jam vero, quod examinandum reſtat, quomodo Divina apparitio ab Angelica ſecernatur; hoc eſt quibus ſignis palam fieri poſſit, per Angeli apparitionem Deum repræſentari, vel Angelum ipſum apparere abſque Dei repræſentatione, Theologi nonnullas ſuppeditant regulas. Prima deſumitur ex re, quæ in viſione & apparitione geritur: ſi enim ea proprie Deo competit, judicandum eſt, Angelum ſub perſona Dei apparuiſſe; ſi autem proprie competat Angelo, tunc Angelum ipſum apparuiſſe dicendum eſt, & eam apparitionem eſſe pure Angelicam. Exemplum Divinæ apparitionis eſt in apparitione facta Adamo, cum Deus eum interrogavit, ubi eſſet, Serpenti maledixit, & Hevæ pœnam inflixit ob Divini præcepti tranſgreſſionem: hæc ſiquidem apparitio, licet facta miniſterio Angelorum, apparitio ipſius Dei dicenda eſt, cum id dignoſcatur ex ſuprema Judicis

dicis auctoritate & poteſtate eo actu exhibita. Exemplum apparitionis pure Angelicæ eſt in Angeli apparitione, cum ſe ſocium Tobiæ exhibuit; & in apparitione Gabrielis Archangeli, cum Beatæ Mariæ Virgini futuram Divini Verbi Incarnationem prædixit: hæc ſiquidem Angelis competebant. Secunda regula deſumitur ex modo & auctoritate verborum. Exemplum deſumitur *ex lib. Geneſeos cap. 16. v. 10.* ubi, cum Angelus Domini apparuiſſet Agar, ſic ei locutus eſt: *Multiplicans multiplicabo ſemen tuum, & non numerabitur præ multitudine*. Cum enim Deus ſolus hoc polliceri poſſet, ille profecto erat, qui promittendo apparuit, & per Angelum locutus eſt; quare Agar dixit: *Tu Deus vidiſti me*. Divinam, & non pure Angelicam fuiſſe apparitionem Abrahamo factam, quando ei imperavit, ut filium immolaret, deducunt Theologi ex modo & auctoritate verborum. Legi poſſunt Valentia *in comment. ad 1. part. S. Thomæ diſput. 4. quæſt. 2. punct. 2.* Stephanus Bubalus *in commentat. Angelic. ad quæſt. 51., 1. part. S. Thomæ quæſit. 1. difficult. 2. §. 8.* Durantus *in tract. de viſionibus cap. 4. §. Pergimus nunc, & ſeq.* Chriſto Domino duplici ratione convenire, atque deberi poteſtatem judiciariam, quarum altera ex hypoſtaſi Divina, altera ex ipſius meritis petitur, certum eſt. Poteſtas hæc autem judicandi non modo in univerſali judicio exercenda eſt, ſed etiam exercetur in judicio particulari, cum unuſquiſque ex hac vita decedit. De Chriſto Domino quæritur, quomodo judicium particulare exerceat, an per ſe ipſum, ita ut ipſe ſententiam pronuntiet, & hos ad ſupplicia damnet, illos vocet ad præmium; an Angelus ejus nomine hæc exequatur, ita ut judicandi non proxime a Chriſto, ſed ab Angelo Chriſti Vicario & Legato ſententiam accipiant. Autumant nonnulli, id Chriſtum exequi per Angelos, qui ſunt Spiritus adminiſtratorii; in quo rerum themate apparitiones illæ Angelorum non pure Angelicæ, ſed Divinæ eſſent dicendæ. Alii vero animadvertentes neceſſe non eſſe, ut præſens ſit Judex ad ſententiam ferendam, item neceſſe non eſſe, ut ſententia feratur per ſenſibilem vocem (quandoquidem locutio & auditio ſpiritalis loci diſtantia non impediuntur) volunt una cum Abulenſi *quæſt. 23. in cap. 24. Matthæi*, Chriſtum venire in morte uniuſcujuſque, non ſecundum præſentiam vocalem, ſed ſecundum efficaciam, per quam fit, ut unuſquiſque ſuum ſtatum agnoſcat, & imperium & ſententiam Judicis audiat, & ex vi illius ſtatim tendat in locum ſuis meritis debitum. Quod late proſequitur Thyræus *in tract. de apparitione Chriſti in judicio particulari cap. 26.*

8 At, utcunque ſit de hac poſtrema controverſia reſpiciente Chriſti apparitionem in judicio particulari, pro capitis complemento nihil aliud ſupereſt, quam ut aliquid indicemus de ultima propoſita controverſia, an liceat Spiritum adorare, aut venerari, qui Chriſtum, vel Beatam Virginem, aut aliquem Sanctorum repræſentat. De hac quæſtione agit Gravina *in lapide Lydio lib. 2. cap. 3. difficult. 3.* At non deferenda videtur clara S. Thomæ doctrina *in 3. ſent. diſt. 9. quæſt. 1. art. 2. quæſtiun. 6. ad tertium*, ubi ita loqui-

loquitur: *Dicendum, quod non poteſt Diabolus in ſpecie Chriſti apparens ſine peccato adorari, niſi ſit conditio actu explicita; non enim ſufficit ſolo habitu, quia ipſa novitas rei inſolitæ conſiderationem & attentionem requirit, ſicut dicitur de Beata Virgine, quod cogitabat*. Sequitur S. Bonaventura *in 3. ſent. diſt. 9. art. 1. quæſt. 6.* ubi, propoſita quæſtione, *An cultus latriæ poſſit exhiberi adverſario Chriſti*, ſic reſpondet: *Dicendum, quod honor latriæ poteſt exhiberi adverſario Chriſti dupliciter; aut ſimpliciter, aut ſub conditione. Si ſimpliciter, dico, quod non poteſt eſſe ſine peccato . . . nec excuſatur ratione ignorantiæ; habet enim triplex adjutorium, per quod poteſt errorem evitare. Primum eſt remedium præmonitionis ſacræ Scripturæ, quæ multoties dicit, quod multi in nomine Chriſti venturi ſunt mendaciter. Secundum eſt remedium orationis internæ, qua ad Deum debet homo recurrere, ut cor ejus illuminetur. Tertium eſt ſuſpenſio credulitatis ſuæ; non enim debet homo omni ſpiritui credere, ſed probare, qui ex Deo ſunt. Qui enim cito credit in talibus, levis eſt corde; & fortaſſis etiam inflatus corde, dum ad tales viſiones & revelationes idoneum ſe eſſe exiſtimat &c. Si autem adoret ſub conditione, hoc poteſt eſſe dupliciter; aut quia eſt illa conditio habitudinaliter, aut actualiter conſiderata, ſive appoſita. Si actualiter, ſic non adorat ipſum Luciferum, ſed magis Chriſtum; quia non ſtat adoratio, niſi ſtante conditione, & ad eum refertur adoratio, ad quem refertur adorationis implicatio. Si autem illa conditio ſit ſub conſideratione habitudinali, hoc modo non ſufficit ad vitandum peccatum idololatriæ*.

CAPUT LII.

De Viſionibus, & Apparitionibus quoad cauſas Beatificationis & Canonizationis.

1 POſtquam de viſionibus & apparitionibus diximus, aperientes, quomodo naturales a præternaturalibus ſecernantur, & quomodo Divinæ a dæmoniacis differant, rectus ordo expoſcere videtur, ut de eiſdem viſionibus & apparitionibus, quod attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis, agamus.

2 Communes ſunt bonis & malis viſiones & apparitiones, quamvis Divinæ: quocirca Cardinalis Bona in ſæpe citato tractatu *cap. 19. num. 1.* ait: *Omnes autem ſeu viſiones ſeu apparitiones in hoc conveniunt, quod bonis & malis communes ſunt, nec quiſpiam ſanctior aut perfectior altero habendus eſt, quod illi Spiritus appareant, iſte hoc dono deſtituatur*. Gentilibus quoque, & ſceleſtis viſiones & apparitiones Divinæ contigerunt. Pharao vidit boves pingues & extenuatos, ſpicas plenas & vacuas. Balaam magus, cum iret ad maledicendum populo Dei, locuta aſina, & renuente ulterius incedere, vidit Angelum, evaginato gladio, contra ſe ſtantem. Baltaſſar filius Nabuch vidit in convivio manum incognitis characteribus ſcribentem: & iis aliiſque exemplis ponderatis, concludit Cardinalis de Lauræa *in opuſc. 5. de ora-*

Digitized by Google

*de oration. cap.*7. his verbis: *Viſiones, & revelationes, etiam divinitus conceſſæ, non ſemper ſunt ſigna ſanctitatis in eo, qui eas accipit. Igitur non fuit neceſſarium, ut Deus ſtatueret eas concedere contemplantibus, etiam ecſtaticis, & raptis.* Uno verbo, viſiones, apparitiones, revelationes inter Gratias gratis datas recenſentur; & hinc fit, ut etiam peccatoribus dari poſſint, juxta ea quæ plene habentur apud P. Antonium ab Annuntiatione *in diſceptat. myſtic. de oratione & contemplatione tract.*4. *quæſt.*2. *art.*6. *num.* 34. *& plurib. ſeqq.* Cum ſuperius ageretur de ceteris Gratiis gratis datis, diximus, eas eſſe communes probis, & improbis, ſed ſæpius a Deo iis dari, qui probi ſunt, & virtutibus emicant. Dicimus hoc ipſum de viſionibus & apparitionibus ſupra naturam, uti etiam adnotavit Thyræus *de apparitione intellectuali lib.*4. *cap.*9. *num.*13. *& ſeqq.* ubi ita ſcribit: *Integritas probitaſque vitæ Deo occaſionem præbuiſſe videatur, ut familiarius cum quibuſdam ageret, & ſe ſuaque ipſis communicaret, qui jam ſe totos Deo Divinisque obſequiis mancipaſſent. Hinc eſt, quod Sanctorum, & Dei amicorum loco etiam nunc habeantur, quibus Deus revelationibus ſuis locutionibuſque Divinis adeſt, & quas olim factas ſcimus, vix aliis, quam Sanctis hominibus factas credamus.* Tandem aſſerimus, prætermiſſis viſionibus & apparitionibus naturalibus, quarum non videtur ulla habenda eſſe ratio in cauſis Beatificationis & Canonizationis; omiſſis item dæmoniacis, de quibus nulla ſuſpicio eſſe poteſt, cum res eſt de virtutibus Dei Servorum, Beatificationis & Canonizationis gratia; ut enim alias dictum eſt, non agitur de virtutibus, niſi præceſſerit legitima fama virtutum atque miraculorum, cum qua ſtare nequit ſuſpicio ſocietatis cum Dæmone; aſſerimus (inquam) ad inſtar Gratiæ gratis datæ, habendam eſſe in cauſis Beatificationis & Canonizationis rationem viſionum & apparitionum, quæ ſunt præter naturam; poſitis tamen qualitatibus jam indicatis, quibus viſio Divina ſecernitur & diſtinguitur a naturali, & dæmoniaca; & comprobatis virtutibus heroicis, quemadmodum dictum eſt, cum loqueremur de ceteris Gratiis gratis datis. Quinimmo, ſi in ceteris Gratiis gratis datis neceſſaria eſt probatio, per quam conſtet, præceſſiſſe virtutes heroicas, quamvis Gratiæ prædictæ probari poſſint etiam per alios teſtes, & per alios teſtes probentur, multo magis neceſſaria dicenda erit probatio earumdem virtutum in viſionibus & apparitionibus, quæ alio modo probari non poſſunt, quam ex dicto ejus, qui vidit, & cui facta eſt apparitio; cuique proinde in re propria teſtanti ſi fides eſt adhibenda, nemo eſt qui non videat, teſtantem debere eſſe omni exceptione majorem, & per conſequens virtutibus heroicis præditum. Præterquamquod, ſi ex dictis in viſionibus & apparitionibus dignoſcendis & ſecernendis oportet, ut habeatur ratio perſonæ, cui facta eſt apparitio, modi, & effectuum ſubſecutorum, heroicæ profecto virtutes ſolæ ſunt, quæ perſonæ qualitatem & effectus ſubſecutos poſſunt patefacere & aperte indicare.

3. Plura cauſarum Beatificationis & Canonizationis exempla facile afferri poſſent, in quibus modo ſupra explicato habita eſt ratio viſionum & ap-

Digitized by Google

& apparitionum. Præ ceteris autem ponderandum proponimus exemplum cauſæ S. Tereſiæ. Juxta morem tunc temporis receptum edita fuit a Rotæ Auditoribus relatio de ejus virtutibus;& poſtquam *art.*21.*§*.4.*&* 5.facta eſt exacta relatio viſionum, apparitionum, & revelationum, iidem Rotæ Auditores ita ſubjecerunt: *Quod autem hujuſmodi viſiones & revelationes, & ceteræ omnes, quas Beata Tereſia habuit, prout in ſuis libris ſcriptæ apparent, fuerint veræ, & a Spiritu Sancto proceſſerint, nihilque habuerint illuſionis, nec participationis ſpiritus maligni, facile nobis perſuaſum fuit primò ex ſanctitate excellenti, & virtutibus heroicis iſtius Beatæ Virginis, ut ex omnibus articulis hujus ſecundæ partis clare conſtat: item & ab effectibus reſultantibus ex eiſdem viſionibus & revelationibus, nempe humilitate profunda, & incremento amoris Divini, & reliquarum virtutum, necnon utilitate & ædificatione Proximorum: tum etiam approbatione tantorum graviſſimorum virorum tam litteris, quam prudentia, virtute, & pietate conſpicuorum, quos ſuperius non ſemel nominavimus, præſertim art. 2. cum de ſanctitate in genere ageremus, inter quos Præſules, Magiſtros ſacræ Theologiæ, illiuſque publicos Profeſſores, & fere omnes ejuſdem Beatæ Virginis Confeſſarios reperimus, quibus eadem Beata favores & gratias, quas in oratione & raptibus Deus illi conferebat, ſemper conſulere ac manifeſtare curabat, ut ipſi omnia illa examinarent, ſibique conſilium præberent, & dijudicarent, an in dictis favoribus Divinis aliquid illuſionis fugiendum reperirent, quos conſulebat cum determinatione & reſolutione potius inſequendi conſilium ipſorum, illiſque fidem majorem adhibendi, quam prædictis revelationibus; dicebat enim, quod in obediendo ſuis Confeſſariis errare non poterat, prout in credendo revelationibus & viſionibus. Unde ex prædicto tam exacto examine iſtius ſpiritus hujus Beatæ Virginis, ipſiuſque viſionum ac revelationum, & illarum approbatione a tot viris inſignibus & eruditis, non videtur dubitandum, prædictas revelationes & viſiones eſſe veras, & procedere a ſpiritu bono & vero, non autem ab illuſorio & falſo. Nec eo minus iſtæ revelationes & viſiones probari videntur, quod de illis potiſſimam atteſtationem deſumamus ab ejuſdem Beatæ Virginis Tereſiæ ſcriptis in prædictis ſuis libris, & a decem Confeſſariis illius, qui de auditu ab eadem deponunt; nempe Epiſcopus Calaguritanus Dominus Petrus Manſo, & Epiſcopus Tiraſonenſis Dominus Didacus de Yepes, & Epiſcopus Abulenſis Frater Don Joannes de la Cuebas, & Epiſcopus Segobienſis Dominus Petrus de Caſtro, & Magiſter Frater Bartholomæus de Medina, Magiſter Dominicus Bannes, & Magiſter Didacus de Janguas Ordinis Prædicatorum, & Pater Ægidius Gonzalez de Avila, & Pater Henricus Enriquez, & Pater Hieronymus de Ripalda Societatis Jeſu, præter alios inſignes viros ſæpius nominatos: quia, ut jam probavimus in relatione miraculorum art. 3., revelationes & viſiones unico teſte fide digno probantur, & cum ex natura rei alii teſtes dari non poſſint, nec ab alio, quam ab ipſomet, quem Deus ſimilibus favoribus proſequi dignatus eſt, probari poſſint, materia ſubjecta facit, ut eiſdem Beatis, quibus contigerunt, & illorum Confeſſariis de auditu ab ipſis ſtandum ſit, ut in terminis fuit firmatum in relatione S. Franciſcæ part. 2. art. 12. de viſionibus & revelationibus; & conducunt plu-*

rimum firmata in relatione Sancti Raymundi part. 2. art. 8. verſ. Nos tamen. Et eo maxime, cum ex ſupradictis clare & evidenter conſtet de eximia ſublimique ſanctitate, necnon de miraculis multis & magnis a Deo operatis, meritis & interceſſione iſtius Beatæ Virginis Tereſiæ, quæ operantur inter alia, ut illius dictis & ſcriptis major fides ſit adhibenda. Et quod Deus tam familiariter per medium viſionum & revelationum cum fideliſſimis amicis loquatur, illiſque ſua ſecreta manifeſtet, non eſt novum neque inuſitatum. Divina enim Majeſtas civitates illas funditus everſura, his verbis amico ſuo Abraham loquitur Geneſ. cap. 18. Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum? *Et in Amos Propheta cap. 3. ſic legitur:* Non facit Dominus Deus verbum, niſi revelaverit ſecretum ſuum ad ſervos ſuos Prophetas. *Apoſtolos etiam Dominus, Joannis cap. 15. his verbis eſt affatus:* Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos, quia ſervus neſcit, quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis. *Et omnes ſere Sanctos, maxime Ordinum Fundatores, Divinis viſionibus & revelationibus illuſtratos fuiſſe legimus, ut in libris hiſtoriarum Sanctorum Benedicti, Bernardi, Dominici, & Franciſci, & aliorum, qui præ manibus habentur, in quibus innumeræ viſiones ac revelationes, aliique favores Divini tam ipſis ſanctis Fundatoribus, quam aliquibus eorum diſcipulis collati, ſcripti reperiuntur. Abſque dubio itaque Deus cum ſuis amicis familiariter loquitur, & his maxime favere ſolet, quos ad opera grandia eligit, qualis fuit Beata Tereſia, quam & Fundatricem unius perfectiſſimæ Religionis, & Magiſtram ſpiritualis doctrinæ a Deo optimo maximo datam fuiſſe conſtat, ut ſupra art. 2. de ſanctitate in genere probavimus.*

4. Cardinalis Bona in ſæpe citato tractatu *cap.*20. *num.*5. qualitates recenſet, quæ fuerunt in viſionibus, apparitionibus, & revelationibus S. Tereſiæ, dicens, ab eis, tanquam a Lydio lapide, ceterarum valorem eſſe explorandum. Primo ergo, ut ibi narrat, ſemper timebat diabolicas illuſiones; ita ut nunquam viſiones petierit, aut deſideraverit, quin potius Deum exoraverit, ut ſe duceret per viam conſuetam, hoc ſolum optans, ut in ſe fieret Divina voluntas: ſecundo, quod licet ſoleat Dæmon præcipere, ut quæ revelat nemini dicantur; illa ſemper a Spiritu ſibi apparente audiebat, ut communicaret cum viris doctis: tertio, ſuis Directoribus exactiſſime obediebat, & poſt viſiones magis proficiebat in charitate & humilitate: quarto, libentius cum illis agebat, qui erant minus creduli, & eos diligebat, qui ſibi perſecutiones inferebant: quinto, in ejus mente ſumma erat tranquillitas & jucunditas, & in corde fervens deſiderium perfectionis: ſexto, ab eo, qui intus ei loquebatur, reprehendebatur de imperfectione, ſi quam habebat: ſeptimo, cum ei dictum eſſet fore, ut ſi quæ juſta ſunt a Deo peteret, ea indubitanter obtineret, multa petiit, & ſemper obtinuit: octavo, quicumque cum illa verſabantur, niſi prava diſpoſitio obſtaret, ad amorem Dei excitabantur: nono, viſiones & apparitiones ut plurimum ei contingebant poſt longam & ferventem orationem, vel poſt ſuſceptam Euchariſtiam, & in ea accendebant

bant ferventiſſimum deſiderium patiendi pro Deo: decimo, carnem flagellis ac ciliciis caſtigabat, & gaudebat in tribulationibus, murmurationibus, & infirmitatibus: undecimo, ſolitudinem amabat, abhorrens ab hominum converſatione, & avulſa ab omni humano affectu: duodecimo, tam in proſperis, quam in adverſis ſemper eamdem animi tranquillitatem ſervabat: ultimo, nihil unquam in ejus viſionibus & apparitionibus viri docti obſervarunt, quod a regulis Fidei & Chriſtianæ religionis eſſet alienum, aut quod in illis poſſet reprehendi.

5. Quæ dicta ſunt de viſionibus non petendis, aut deſiderandis confirmari poſſunt auctoritate S. Bonaventuræ *in tract. de Prof. Relig. lib.2.cap. 76.pag. 649. tom. 7.* cujus hæc ſunt verba: *Aliis autem videtur eſſe ſecurius, talia non quærere, oblatis non cito credere... Aliquando etiam oblata, velut minus fructuoſa, parvi pendere, ut, ſi vera ſint, ſe habeant indifferenter ad ea; ſi falſa, non innitantur eis, ne decipiantur*: item Gerſonis auctoritate *in tractat. de probat. ſpirituum col.* 41. *tom.* 1. ubi docet, eis eſſe humiliter renuntiandum, & formam renuntiationis affert his verbis: *Dicatur reverenter cum Petro*: Exi a me, Domine, quia peccator ſum, *Luc.* 5. 8. *quia vilis ſum, quia viſionibus tuis indignus ſum, quas hic neque quæro, nec accepto, ſed repello. Sit in cælo, non in hoc ſæculo viſio tua, tota merces mea Domine Deus, & ſufficit. Quid ad me de viſionibus tuis in hac vita?* Et paulo ante: *Opponet forſitan aliquis ex Apoſtolo jubente*, Nolite (*inquit*) ſpiritum extinguere *Theſſ.* 5. 19. *Si ſit ergo viſio a Spiritu Sancto, quæ nihilominus repellitur, quid hoc eſt, niſi Spiritui Sancto reſiſtere, ſuamque naſcentem Gratiam ſuffocare? Sed profecto Spiritus Sanctus, qui ſe dat humilibus, nequaquam ex humiliatione, quam prædiximus, ſe ſubtrahet: intrabit potius, & in beneplacito ſuo deducet victor ſuper excelſa animam hanc in oculis ſuis vilem, & abſque ulla ruga fictionis*. Conſonant documenta S. Philippi Nerii in ejus vita ſcripta a P. Petro Jacobo Baccio *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 20., ubi inter cetera hoc de viſionibus & apparitionibus legitur: *Conſigliava, e molte volte comandava a' ſuoi, che le rigettaſſero con ogni potere: nè dubitaſſero per queſto far diſpiacere alla Divina Maeſtà, perchè queſta è una delle prove da conoſcere le vere dalle falſe viſioni.* S. Vincentius Ferrerius *tract. de vita ſpirituali cap.* 12. apud Gravinam ſubjicit: *Tale namque deſiderium non poteſt reperiri abſque radice & fundamento ſuperbiæ & præſumptionis, immo tentationis curioſitatis erga res Divinas, nec ſine aliqua vacillatione, & fluctuatione Fidei*: idque, allato teſtimonio S. Tereſiæ, & aliorum Magiſtrorum vitæ ſpiritualis, proſequitur Gravina *cit. oper. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 18.

6. Idem dici poteſt de ceteris circumſtantiis bene ponderatis a ſupra citato Cardinali Bona, in viſionibus, apparitionibus, & revelationibus S. Tereſiæ: de neceſſitate quippe eas communicandi cum viris doctis, non credulis, ſed potius timidis, aliqua indicantur a S. Bonaventura *loc. cit. Quærant ſuper his conſilium Sapientum ſolummodo, & paucorum*. Inter cetera ſigna, quibus viſiones, apparitiones, & revelationes S. Birgittæ inter Divinas relatæ ſunt, adſcribitur & illud, quod omnia judicio Sapientum

 ſubmit-

ſubmittebat, teſte Cardinali a Turrecremata *in prologo ad dictas revelationes cap.* 2. ubi hæc ſcribit; *Omnia examini, judicio, & correctioni Patris ſpiritualis, & aliorum ſpiritualium Patrum, & ſapientum Prælatorum Eccleſiæ offerens humiliter ſubmittebat*: & Joannes Gerſon *loc. cit. col.* 40. ſalubre hoc monitum pro Confeſſariis, & Magiſtris ſpiritalibus animarum ſcriptum reliquit: *Cave ergo, quiſquis eris auditor, aut conſultor, ut non applaudas tali perſonæ, non obinde laudes eam, non mireris quaſi ſanctam, dignamque revelationibus atque miraculis. Obſiſte potius, increpa dure, ſperne eam, cujus ſic exaltatum eſt cor, & elati ſunt oculi, ut ambulet in magnis & mirabilibus ſuper ſe, ne digna ſibi videatur, quæ non humano aliorum more operetur ſalutem ſuam, per doctrinam ſcilicet Scripturarum, & Sanctorum, cum dictamine rationis naturalis, niſi conſilium habere præſumat, & putet nedum ab Angelis, ſed a Deo, nedum ſemel in neceſſitatibus, ſed pæne jugiter, velut in quotidianis collocutionibus. Talem admone, non ſublime ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem; quoniam veriſſime ait, qui dixit*: Superbia meretur illudi *&c. Enarrentur exempla ſanctorum Patrum, qui curioſitatem hujuſmodi viſionum, vel miraculorum perniacioſiſſimam fallaciſſimamque refugerunt. A qua ſe Auguſtinus liberatum in ſuis Confeſſionibus gloriatur in Domino; Quam præterea Dominus Bonaventura abhorrendam nimis eſſe determinat, totoque conatu repellendam nunc orationibus, nunc increpationibus, ſeu flagellationibus propriæ mentis & corporis. Exemplo illius, qui ut tentatione careret ſuperbiæ, quæſivit, & obtinuit a Domino, ut per tres menſes dæmoniaca vexaretur obſeſſione*. Concordant Philamarinus *de Divinis revelat. tract.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. *& ſeqq.*, ceteriſque allegatis, Gravina *part.* 2. *cit. oper. lib.* 1 *cap.* 7.

7 Mentis ſummam tranquillitatem, amoris Divini incrementum, continuam humilitatem Cardinalis a Turrecremata *in prologo ad revelat. S. Birgittæ cap.* 2. extollit tamquam ſigna Divinæ viſionis & revelationis: *Sapore quodam internæ dulcedinis afficiebatur, & Divini amoris incendio vehementius inflammabatur &c. Quanto altiori lumine, & copioſiore Divinæ illuſtrationis ſplendore elevabatur, tanto profundioris humilitatis effecta confitebatur Deum Patrem luminum, a quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit, & laudibus glorificabat, & benedicebat continuis*. Gerſon *de diſtinct. ver. viſionum à falſis col.* 46. *oper. tom.* 1. ait: *Eſt igitur hominibus ſaluberrimum conſilium, contra tales Dæmonum illuſiones pondus humilitatis obſervare, ſe reputare intellectu pariter & affectu indigniſſimum, qui ſuper alios homines revelationem accipiat, qui præ aliis a Deo mirabiliter viſitetur; & ſi quæ talia præter ſolitum evenire circa eum contigerit, rejiciat a ſe cum ſancto, humili, verecundoque pudore. Deputet talia vel læſioni propriæ phantaſiæ; & ſe habere aliquod ſimile phreneticis, & maniacis, aut melancholicis reformidet; vel caveat, ne propter enormitatem præcedentium peccatorum datus ſit in reprobum ſenſum, ut talibus illuſionibus ſeducatur. Si talia ſint Diaboli machinamenta ſeu tentamenta, ex humilitate hujuſmodi evaneſcent; aut ſi velit Deus, quod in his tolerandis exerceatur, non nocebunt. Si vero ſit Divina revelatio, non ficta humilitas pie renitens, magis præparabit locum*
ad

ad ipſius ſuſceptionem , & audire merebitur , Amice, aſcende ſuperius, *Luc.* 14. 10. *quanto in loco plus infimo recumbere conabitur* . Magiſter Joannes de Avila in tractatu, qui inſcribitur, *Audi filia, cap.* 52. ſic inſtruit conſilium quærentem de ſuis viſionibus & apparitionibus : *Si humilior evadis, & verecundus de culpis & defectibus commiſſis , & cum majori reverentia & tremore coram infinita magnitudine Dei , nec deſideria concepiſti vana communicandi aliis , quod a Deo recepiſti , ſentiſque cor tuum quietum , immo magis , quam antea , & in tui cognitione perſiſtis, ſicut antequam revelationem haberes , aliquale ſignum eſt, quod ſit a Deo &c. Quando autem eſt Diaboli fraus, omnia e contra eveniunt, quia in principio , vel in fine viſionis aut revelationis ſentit anima, quod vane deſiderat de rebus illis loqui cum proprii æſtimatione judicii , reputans , quod Deus in illo magna operaturus ſit , nec habet guſtum in conſideratione ſuorum defectuum , nec vult ab aliquo reprehendi* : & Beatæ Angelæ de Fulginio dubitanti de ſuis viſionibus , apparitionibus , & revelationibus , Dominus Deus ita dixit : *In hoc cognoſce me eſſe , qui te alloquar , quod pro eo tempore nec diverti poteris ad aliquod aliud cogitandum , etiamſi velis, nec inani gloria affici ob id, quod accipis* ; & alia vice : *Externa ſigna , quæ a me petis, quod ego ſim qui te alloquor, incerta ſunt, & fraudi ſubjecta . Sed nunc dabo tibi ſignum adeo certum , ut non poſſit Dæmon imitari : & illud eſt deſiderium quoddam adeo accenſum , & vehemens mei cauſa ſuſtinendi labores & contemptus , ut æque libenter videas , te contemni , atque alii vident , ſe honorari* .

8 Carnis caſtigationem, & mortificationem expoſcit Gravina *cit. oper. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 17. ſequentibus verbis : *Inſuper diſcutiendum eſt , an hæc aſſerta dona & chariſmata,cum mortificatione & cruce ſint conjuncta: nam, ſi nec antecedenter, vel concomitanter,vel ſaltem ſubſequenter ſint hæc ad invicem connexa, valde ſuſpectæ ſunt tales revelationes & prophetiæ . Fundamentum , quia hæc dona dantur ad manifeſtationem Fidei , & utilitatem Eccleſiæ : Fides autem maxime oſtenditur ſuper omnia alia ſigna ex mortificatione & patientia Chriſtiana ; his enim crevit maxime Chriſtiana religio , quibus mundus victus eſt & proculcatus . Oportet multo ergo magis his noviſſimis temporibus ad has notas reſpicere,quam ad quævis alia mirabilia,ut ſciamus ,num hæc dona a Patre luminum deſcendant.Ipſe Fidei noſtræ auctor Jeſus Chriſtus, Apoſtoli , DD.Eccleſiæ nihil aut parum de ejuſmodi viſionibus prædicarunt, ſcripſerunt, inculcarunt, ſed totam Chriſtiani ædificii baſim in charitate , in humilitate , mortificationibus , & perſecutionibus perferendis conſtituerunt* : & aliorum converſionem , tanquam ſignum Divinæ viſionis & apparitionis , Epiſcopus Giennenſis *in opere infra citando cap.*6.*pag.*272. habet tamquam Divinitatis indicium : *Et ideo , quando videmus , quod ex talibus viſionibus, ſeu verbis revelatis mens illuminatur, intellectus & conſcientia videntis illuſtratur, & vita ejus corrigitur & emendatur, convertuntur homines vitioſi ad virtuoſam & religioſam vitam , & de guerra & odio ad pacem , de ſuperbia ad humilitatem & obedientiam , & de malo ad bonum , & hoc in multis perſonis & diu perſeverat . Tunc certiſſimum ſignum eſt, quod tales viſiones & revelationes , quæ talem fructum germinaverunt & produxerunt , non a Diabolo , ſed a*

Spiritu

Spiritu Sancto potius proceſſere, quæ facere Diabolo impoſſibile eſt, immo totum contrarium procedit a viſionibus, ſeu potius illuſionibus ſuis.

9 Amor demum ſolitudinis ab hominum converſatione ad rem, de qua nunc agitur, conſideratur a Larrea *in nov. deciſ. Senatus Granat. part. 1. num. 61. & 62.* ex quo etiam infert, merito in ſuſpicionem adduci viſiones & apparitiones, quas ille, qui habuit, paſſim evulgat, & ceteris aperit: *Videntur hujuſmodi viſionum fidem exuere, hunc hominem, etſi ſincerum, aliquali elatione jactare revelationes, & facile quibuſcumque referre, quod merito poſſet in ſuſpicionem adducere &c. Quod pertinet, ut omnibus Divini favoris veſtigia & ſigna facile effutiat & communicet, nihil magis alienum a Sanctorum ſtudio & profeſſione: plures quippe veris illuſtrati viſionibus id maxime curarunt ſemper celare, &, ſi ab aliquo perciperentur, ſecretum injungere.* Notanda ſunt verba *paſſim evulgat*: communicatio enim cum viro probo, vel ea intentione, ut proſit animæ ejus, cui viſio aut apparitio exponitur, nullatenus interdicta dici poteſt. Quocirca S. Tereſia *in ſua vita cap. 7. pag. 27.* hæc habet: *Non ſo io, perchè ſi abbia a permettere, che per le converſazioni e affezioni umane, benchè non ſiano molto buone, ſi procurino amici con chi sfogare, e per più g dere di quelli vani piaceri; e a chi comincia da dovero ad amare e ſervire Iddio, non ſi permetta conferire con alcune perſone i ſuoi guſti e travagli ec. Quando l'amicizia che vuol avere con ſua Maeſtà, è da dovero, non tema di vanagloria ec. Gioverà a ſe, e a quelli che l'udiranno, e ne uſciranno più ammaeſtrati.* Huc referri poſſunt, quæ alibi dicta ſunt de jactantia & vana gloria. Ad revelationes proprie pertinet, quod dictum eſt de conſonantia cum regulis Fidei & Chriſtianæ perfectionis: & ideo de ea habebitur ſermo, cum de revelationibus tractabitur. Ven. Dei Servus Ludovicus de Ponte *cap. 24. in duce ſpirituali tract. 1.* ſupradictas omnes qualitates, quibus Divina viſio a dæmoniaca ſecernitur, pluribus exponit, quas repetit Tanner. *in oper. cit. tract. 1. cap. 9.*

10 Quocirca, præſens caput concludendo, dicimus, viſionum & apparitionum nullam in cauſis Beatificationis & Canonizationis habendam eſſe rationem, niſi virtutum heroicarum probatio præceſſerit; &, ut optime Gravina 2. *part. oper. cit. lib. 1. cap. 5. & cap. 14.* niſi præcipue exitus vitæ illius, cui contigerunt viſiones, apparitiones, & revelationes, fuerit illuſtris, & ſanctimonia plenus. Quod ſi hoc neceſſarium eſt in cauſis Beatificationis & Canonizationis (ut alibi probatum fuit) ſpeciali jure ſibi vindicat locum in cauſis eorum, quibus, dum viverent, viſiones & apparitiones obtigerunt, teſte Epiſcopo Giennenſi *in lib. infra citando cap. 6. pag. 272.* ubi hæc habet: *Sextum ſignum eſt, quod . . . a Deo ſint, & non a maligno Spiritu* (viſiones), *mors, ſeu finis laudabilis & virtuoſus perſonæ videntis viſiones. Nam ſciendum eſt, quod quando aliquæ perſonæ a viſionibus, ſeu potius illuſionibus ſub ſpecie lucis longævæ deceptæ fuerunt, oſtendente eis Diabolo multa vera, ut in fine in uno falſo eas deciperet, communiter ſemper invenimus in ſcriptura ſanctorum Patrum, quod iſti ſic deluſi, in aliquo errore, vel morte mala aut ſubitanea, aut ſine perceptione in fine ipſorum Sacramentorum a Diabolo extincti ſunt.*

Et hoc

Et hoc voluit Deus ſemper aliis patefacere, ut a ſimilibus illuſionibus coloratis doceret eos cavere. Sed per contrarium in Sanctis ſuis, qui Divinis viſionibus ſeu revelationibus in vita eorum conſolabantur & illuminabantur, Deus in eorum morte operari ſolitus eſt. Quia in vita eorum ſemper eos protegendo direxit, ac ipſos multis virtutibus & miraculis adornavit. In morte quoque per aliquam ſingularem gratiam, quaſi quodam approbationis judicio, eos mirifice clarificavit. Item aſſerimus, viſiones & apparitiones non poſſe pro cæleſtibus & Divinis haberi, niſi præterea eis inſint eæ qualitates, quæ ſuperius commemoratæ ſunt: & demum, nec ſilentium eſſe imponendum, nec cauſas eas eſſe contemnendas, in quibus, licet evidenter probatæ ſint virtutes heroicæ, viſiones tamen & apparitiones deficiunt.

11 Alibi dictum eſt, viſiones & apparitiones non poſſe probari, niſi dicto, vel ſcripto ejus, cui facta dicitur viſio ſeu apparitio: Confeſſarii quippe, & ſpiritales Magiſtri, quorum depoſitiones excipiuntur, & quæ ſunt omnino neceſſariæ, ſuam trahunt originem ſemper ab ea perſona, cui viſio aut apparitio facta eſt. Virtutes, virtutum incrementa, & multæ ex qualitatibus ſupra recenſitis, quarum ope cæleſtes viſiones diſcernuntur, ab aliis teſtibus peti poſſunt: ſed, cum nonnullæ ex eis ſolo Magiſtrorum ſpiritalium dicto probari poſſint, non poterit cauſa Beatificationis & Canonizationis abundans viſionibus & apparitionibus felicem exitum habere, niſi ſpiritalium Magiſtrorum teſtimonia de qualitate viſionum & apparitionum accedant, & niſi inſuper conſtet de eorum probitate, prudentia, & experientia. Cardinalis a Turrecremata *in prologo ad revelationes S. Birgittæ cap.* 1. doctiſſimos viros recenſet, qui eas bene perpenderunt & examinarunt. Alfonſus Epiſcopus Giennenſis, & poſtea Eremita probatiſſimus, & comes itinerum S. Birgittæ ſupra citatus *in prologo ad lib.* 8. *revelationum cap.* 6. *pag.* 268. hæc refert de approbatione virorum doctorum de Divinis viſionibus, apparitionibus, & revelationibus prædictæ Sanctæ: *Clara, & notorie manifeſta eſt iſta Gratia Divina, præfatæ Beatæ Dominæ divinitus gratis data, quod nulla ſuſceptione fallacis ſpiritus valeat obfuſcari, maxime cum jam ipſa de hoc alias fuerit in Regno Sueciæ diligenter examinata per Prælatos, ac Viros ſpirituales, & Magiſtros in Theologia,* per quos fuit *determinatum, quod iſta Gratia ſit Divina, & a Spiritu Sancto divinitus ei data &c. Iterum in Neapoli in præſentia Domini Bernardi Archiepiſcopi, & trium Magiſtrorum in Theologia, & aliorum plurium Militum, & peritorum Virorum, me teſte, iſta Gratia* fuit *approbata.* S. Tereſiæ ſpiritum probarunt S. Petrus de Alcantara, S. Franciſcus Borgia, Joannes Abulenſis, Baltaſſar Alvarez, Dominicus Bannez, & alii probiſſimi & doctiſſimi viri. Tres ſunt cauſæ Beatificationis & Canonizationis, in quibus, dum munere fungebar Fidei Promotoris, de viſionibus & apparitionibus actum eſt, videlicet S. Catharinæ de Ricciis, Ven. Dei Servi Joſephi de Cupertino, Ven. Dei Servi Alfonſi de Oroſco; quibus alia addi poteſt, poſt dimiſſum a me Promotoratus Fidei officium, videlicet S. Catharinæ Januenſis: & in omnibus prædictis non defuerunt ampliſ-

ſima teſtimonia virorum pietate & doctrina præſtantium, qui, omnibus perpenſis, judicium tulerant de qualitate ſupernaturali viſionum & apparitionum, quas probe noverant ex converſatione cum eis, quibus contigerant, & earum communicatione ſibi facta pro directione & conſilio.

12 Addidimus, nec ſilentium eſſe cauſis imponendum, nec eas eſſe contemnendas, in quibus adſunt plenæ probationes virtutum in gradu heroico, ſed deſunt viſiones & apparitiones. Hæ quippe ſe habent ad inſtar ceterarum Gratiarum gratis datarum: quare S. Vincentius Ferrerius (*in tract. de vita ſpirituali cap.13.* ait: *Non habeas magnam æſtimationem viſionum earum, & ſentimentorum, nec raptuum: immo ſi dicerent tibi aliquid, quod ſit contra Fidem, & contra ſacram Scripturam, aut contra bonos mores, abhorreas earum viſionem & ſentimenta, tanquam ſtultas dementias, & earum raptus ſicut rabiamenta*. Ideoque, quemadmodum (ſalva exiſtimatione cauſarum, in quibus Gratiæ gratis datæ deſunt, ſi virtutes heroicæ adſint) diximus Gratias gratis datas reddere illuſtriores virtutes in iis cauſis, in quibus Gratiæ iſtæ abundant; hoc ipſum dicendum eſſe cenſemus de viſionibus & apparitionibus, ſi illi, quibus obtigerunt, virtutibus heroicis prædití fuerunt; uti proſequitur memoratus Sanctus Vincentius Ferrerius *loc. cit.* his verbis: *Tamen ſi dicant* (loquitur de revelationibus & apparitionibus) *ſive judicent in hoc, quod eſt ſecundum Fidem, & ſanctam Scripturam, & ſecundum ſanctos & bonos mores; noli ſpernere, quoniam ſperneres quod eſt Dei; tamen non confidas totaliter, quia ſæpe, maxime in tentationibus ſpiritualibus, falſitas inducitur ſeu abſconditur ſub ſimilitudine boni, ut Diabolus poſſit ſæpe & melius mortale venenum ſine ſuſpicione diffundere: & ideo credo, quod plus placeat Deo, quod viſiones, & ſentimenta, & Raptus, qui, ſecundum quod dictum eſt, habent ſimilitudinem veritatis & bonitatis, dimittas ire pro tanto, quantum valent; niſi contingant aliquibus perſonis ratione ſanctitatis, & diſcretionis, ac earum humilis probitatis, de quibus certum eſt, quod prædictæ perſonæ non poſſunt decipi per illuſiones, nec per ingenium Diaboli*.

13 Dices, viſiones, apparitiones, & revelationes, & earum qualitatem ex aliis capitibus diſcerni poſſe, de quibus mentio a Nobis facta non eſt. Si etenim perſona, cui contigerunt, ſit Infidelis, apoſtata a Fide, arreptitia, in exercitiis ſpiritalibus novitia, ſuperba, ambitioſa, carnalis, ebrioſa, iracunda, ſimultates exercens, hypocrita, hæc argumento ſunt, omnia a Dæmone proceſſiſſe, quemadmodum pluribus proſequitur Torre *in 2. 2. D. Thomæ quæſt. 95. art. 3. diſput. 3. in 3. claſſ. ſignorum*. At reſpondetur, prædictarum qualitatum examen ſibi vindicare locum, cum agitur de viſionibus, apparitionibus, & revelationibus in tribunali ſanctiſſimæ Inquiſitionis, ut ſtatuatur, an perſonæ, cui contigerunt, tamquam illuſæ, Magiſter ſpiritalis prudentia præditus ſit aſſignandus; an in aliquo loco claudenda ſit a ceterorum commercio ſegregata propter ſuſpicionem affectatæ ſanctitatis; an, & quæ illi abjuratio ſit indicenda; quatenus videlicet ſuſpicio hæreſis adfuerit; quemadmodum obſervat Cardinalis Albitius

de in-

*de inconſtantia in Fide cap.*40. *num.*141. *& ſeqq.*: cumque noſtrum hoc Opus, qualecumque ſit, examen cauſarum reſpiciat Beatificationis & Canonizationis, quæ pertractantur in ſacrorum rituum Congregatione, abſonum profecto fuiſſet, de prædictis vitiis & peccatis ſermonem inſtituere. Cum enim de viſionibus, apparitionibus, & revelationibus, deque earum qualitate agatur, poſtquam ſatis conſtat de virtutibus, earumque fama, hinc clariſſime apparet, de iis, quæ cum virtutibus, earumque fama coaleſcere non poſſunt; agi a Nobis non debuiſſe.

CAPUT ULTIMUM.

De Revelationibus.

1 QUamvis, dum ſuperius ageretur de viſionibus & apparitionibus, ſæpe etiam ſermo habitus ſit de revelationibus, quoniam (ut infra dicetur) communia ſunt revelationibus multa ex iis, quæ ad viſiones & apparitiones pertinent; operæ pretium nihilominus viſum eſt, nonnulla exponere ad ipſas revelationes proprie pertinentia. Omnes viſiones & apparitiones eo potiſſimum tendunt, ut aliquid occultum hominibus reveletur ſive ad ſalutem & inſtructionem, ſi a Spiritu bono ſunt, ſive ad perniciem & condemnationem, ſi a malo, uti notat Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.*20. *num.*1. cui accedit Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.*8. *cap.*4. *pag.*617. ubi ait, revelationem eſſe, quoties aliquid hominibus manifeſtatur, quod prius erat incognitum: & quamvis in qualibet viſione aliqua ſemper manifeſtatio fiat, ea tamen ſatis non eſt ad conſtituendam revelationem; nam qui videt, aliquando rei quam videt, ſignificationem non intelligit; quando intelligit, habuiſſe dicitur revelationem. In *Act. Apoſtol. cap.*10. narratur, S. Petrum in exceſsu mentis vidiſse cælum apertum, & vas quoddam deſcendens, uti linteum magnum de cælo quatuor initiis in terram ſubmiſſum, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli, & audiviſſe dicentem, ut ſurgeret, & occideret, & manducaret. Hæſitavit Petrus intra ſe, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: cumque eam non intellexiſſet, venit in Joppen, & cum introiſſet in domum Cornelii Centurionis, & ibi multos inveniſſet ex Gentilibus, qui ipſum exſpectabant, ut verbum Dei audirent, tunc cognovit, quid ſibi vellet viſio lintei, dixitque illis *v.* 28.: *Vos ſcitis, quomodo abominatum ſit viro Judæo conjungi, aut accedere ad alienigenam; ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem*. Petrus antea viderat, & audiverat; ſed viſio indolem revelationis non induit, niſi cum Petrus eam intellexit. Demum Arauxo *in deciſ. moral. tract.*3. *quæſt.*23. *§.*2. *num.*32. hæc habet: *Pro eodem accipiuntur viſio, & revelatio, cum hoc ſolo diſcrimine, quod revelatio ſupponit viſionem, & addit ſupra illam ejus, quod videtur, intelligentiam, juxta illud Danielis* 10. *Intelligentia enim opus eſt in viſione*.

2 Revelatio privata, de qua in præſenti tantum agitur, non proponitur Eccleſiæ, ſed ſolum fit peculiariter alicui perſonæ, ſive id quod revelatur, non cedat in bonum commune Eccleſiæ, ſive etiam in bonum Eccleſiæ cedat, juxta ea quæ habentur apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 4. *§. His præconſideratis*, & apud Valentiam *commentar. Theolog. tom.* 3. *diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 1. *§.* 5. *§. Ceterum, & ſeqq.* Non ergo hic agitur de revelationibus, quæ factæ ſunt Apoſtolis & Prophetis, quibus Fides Catholica innititur, juxta doctrinam D. Thomæ 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 8. *ad ſecundum*, ubi ait: *Innititur enim Fides noſtra revelationi Apoſtolis & Prophetis factæ, qui Canonicos libros ſcripſerunt, non autem revelationi, ſiqua fuit aliis Doctoribus facta*. Fides quippe noſtra non crevit quoad ſubſtantiam, licet nunc quædam explicate credantur, quæ antea latebant, veluti proſequitur idem S. Doctor 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 7. ubi propoſita quæſtione, *Utrum articuli Fidei ſecundum ſucceſſionem temporum creverint*, ita reſpondet: *Dicendum eſt, quod, quantum ad ſubſtantiam articulorum Fidei, non eſt factum eorum augmentum per temporum ſucceſſionem, quia quæcumque poſteriores crediderunt, continebantur in Fide præcedentium Patrum, licet implicite. Sed quantum ad explicationem crevit numerus articulorum, quia quædam explicite cognita ſunt a poſterioribus, quæ a prioribus non cognoſcebantur explicite*. Sermo coarctatur ad privatas revelationes, de quibus idem S. Doctor 2. 2. *quæſt.* 174. *art.* 6. *ad tertium* ita loquitur: *Joannes etiam librum propheticum conſcripſit de fine Eccleſiæ, & ſingulis temporibus non defuerunt aliqui prophetiæ ſpiritum habentes, non quidem ad novam doctrinam Fidei depromendam, ſed ad humanorum actuum directionem*. Item (quemadmodum diximus) viſiones & apparitiones eſſe triplicis generis, naturales videlicet, dæmoniacas, & cæleſtes ſeu Divinas, ita hoc ipſum dicimus de privatis revelationibus: Movra *de incantationibus ſect.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. Cardinalis Albitius *de inconſt. in Fide cap.* 40. *num.* 132. *& ſeqq.* Naturales ſunt, quæ originem habent a cauſa naturali, ab atræ videlicet bilis abundantia, a corporis inedia, a nimiis vigiliis, a cerebro læſo, a turbida, & plus æquo vehementi imaginatione, veluti late exponit Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 95. *art.* 3. *diſput.* 3. *in* 3. *claſſ. ſignorum*, & ſequuntur Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 2. *n.* 4. & Philamarinus *de revelation. tract.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. Dæmoniacæ ſunt, quæ a Dæmone procedunt, cum Dæmon non modo mala, ſed etiam aliquando nonnulla bona revelet, ut incautos ſubinde decipiat, & vel a majori bono avertat, vel ad malum impellat, uti late exponit S. Gregorius *lib.* 32. *moral. cap.* 17. & *lib.* 33. *moral. cap.* 2. *col.* 1076. *tom.* 1. ad illa verba Job, *Omnes beſtiæ agri ludent*, & de prædictis dæmoniacis revelationibus multa collecta legi poſſunt apud Larream *part.* 1. *deciſ. Granaten. in ultima deciſione de revelationibus num.* 8. *& ſeqq.* apud Martinum del Rio *cit. ſect.* 2. *in principio*, & Philamarinum *tract.* 1. *cap.* 2. *num.* 10. inter quas recenſeri ſorte poſſunt nonnullæ, quæ ab Hæreticis tum antiquis, tum recentioribus tanquam ſibi factæ narrantur, niſi potius inter ipſorum mendacia ſint adſcribendæ,

bendæ. Celebres illæ ſunt, quas protulerunt Cherintus, Montanus, & ejus Prophetiſſa, necnon Lutherus, Caroloſtadius, Thomas Munzerus, & Anabaptiſtæ. Cæleſtes demum Divinæque privatæ revelationes illæ ſunt, quibus Deus aliquando aliquam perſonam illuminat, & inſtruit vel ad ſuam, vel ad aliorum æternam ſalutem. Cæleſtis revelationis exemplum deſumi poteſt *ex epiſt.* 11. S. Cypriani, ubi revelationem ſibi factam a Deo de futura Deciana Perſecutione ſequentibus verbis exponit *pag.* 186.: *Nam & illud oſtenſum eſt, quod ſederet Paterfamilias, ſedente ſibi ad dexteram juvene, qui juvenis anxius, & cum quadam indignatione ſubtriſtis maxillam manu ſuſtinens mœſto vultu ſedebat. Alius vero in ſiniſtra parte conſiſtens, rete portabat, quod ſe mittere, ut circumſtantem populum caperet, minabatur. Et cum miraretur, quid hoc eſſet, ille qui vidit, dictum eſt ei, juvenem, qui ad dexteram ſic ſederet, contriſtari & dolere, quod præcepta ſua non obſervarentur; illum vero in ſiniſtra exultare, quod ſibi daretur occaſio, ut a Patrefamilias poteſtatem ſumeret ſæviendi. Hoc prius longe oſtenſum eſt, quam tempeſtas vaſtitatis hujus oriretur. Et vidimus impletum, quod fuerat oſtenſum, ut dum Domini præcepta contemnimus, dum data Legis mandata ſalutaria non tenemus, facultatem nocendi Inimicus acciperet, & minus armatos, & ad repugnandum minus cautos jactu retis operiret. Oremus inſtanter, & aſſiduis precibus ingemiſcamus. Nam & hoc nobis non olim per viſionem, Fratres cariſſimi, exprobratum ſciatis, quod dormitemus in precibus, nec vigilanter oremus.* Idemque S. Cyprianus futuram pacem ſibi divinitus revelatam *in ead. epiſt.* Clero ſuo patefecit *pag.* 287. *Denique ad minimum famulum ſuum, & in delictis licet plurimis conſtitutum, & dignatione ejus indignum, tamen ille pro ſua circa nos bonitate mandare dignatus eſt. Dic illi (inquit) ſecurus ſit, quia pax ventura eſt, ſed quod interim morula eſt, ſuperſunt adhuc aliqui, qui probentur &c. Diſſimulare hæc ſingula, & apud conſcientiam meam ſolus occultare non debui, quibus unuſquiſque noſtrum & inſtrui, & regi poſſit.*

3 Centuriatores Magdeburgenſes privatarum revelationum extra Canonicos libros vagantium hoſtes infenſiſſimi eas penitus eliminare conantur, & Melancthon eas inter fabulas & ſuperſtitiones enumerat. Inter Catholicos Henricus de Haſſia, & Sibyllanus, licet admittant nonnullas revelationes veras, ac divinitus factas extra Canonem, nonnullas tamen factas nonnullis feminis, quamvis ſanctitate conſpicuis, docent non eſſe probandas, aut acceptandas pro veris, vel a Spiritu Sancto dictatas, ut infra videbitur. At Gravina *in cit. lapide Lydio*, evidenter oſtendit adverſus Centuriatores, primo, admittendas eſſe varias revelationes particulares & privatas, deſumptis ex hiſtoria Eccleſiaſtica validiſſimis argumentis; ſecundo, multos alios Hæreticos fruſtra tentaſſe has veras revelationes eliminare; tertio, a multis impoſtoribus nonnullas fuiſſe confictas; quarto, non ceſſaſſe noſtris temporibus verarum revelationum particularium donum; ultimo, in eo rem verti ut recte examinetur & perpendatur, quænam ſint particulares revelationes, quæ ad Deum tanquam Auctorem poſſunt referri.

ferri. B.Hildegardis, B.Litgardæ, B.Angelæ filiæ Regis Bohemiæ, SS. Gertrudis, Birgittæ, Tereſiæ, ad rem de qua nunc agitur, commemorantur revelationes, de quibus in citata deciſione Larreæ *num.* 5. Id late proſequitur Theophilus Raynaudus *tom.* 15. in opere, cui titulus *Heteroclita ſpiritualia punct.* 5. *pag.* 154. eodemque ſpectant adducta per Hurtado *tractat. varior. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 6. *reſolut.* 54. *ſ.* 1.

4 Cardinalis a Turrecremata *in prologo ſui defenſorii ad revelationes S. Birgittæ* ſigna refert, quibus cæleſtis revelatio diſtinguitur a dæmoniaca. En ejus verba: *Primum ſignum eſt quando judicio magnorum virorum & expertorum approbatur. Secundum ſumitur ex parte effectus, qui ex revelatione in animo ejus perſonæ, cui fit, relinquitur; quando ſcilicet in ea devotionis & humilitatis præcipue, & gloria Dei ex hujuſmodi revelationibus profectus augetur. Tertium eſt ex parte materiæ, quando in omnibus dictis ejus reperitur veritas. Quartum ex parte formæ eſt conformitas ad ſacram Scripturam. Quintum ex parte perſonæ eſt approbata ſanctitas.* Sapienter monet Suarez *in tract. de Fide diſput.* 3. *ſect.* 10. *num.* 7. initium in revelationibus deſumendum eſſe ab accurata indagine, an id, quod revelatum dicitur, ſit contrarium Fidei Catholicæ, aut bonis moribus; ita ut, ſtatuta ejus uniformitate tum ſacris Litteris, tum bonis moribus, tunc tantum locus aperiatur aliarum qualitatum examini, quod omnino indecens & ſuperfluum eſſet, ſi primum illud fundamentum defeciſſet: *Hæc igitur eſſe debet prima probatio; poſtea vero quando conſtiterit, materiam non eſſe contrariam Catholicæ Fidei, aliæ conjecturæ & ſigna adhibenda ſunt.*

5 Conſenſus ergo rerum revelatarum cum ſacris Litteris, cum Divinis & Apoſtolicis traditionibus, cum moribus & definitionibus Eccleſiæ, teſſera eſt præcipua Divinarum privatarum revelationum, non quia, ſtatim ac aliqua revelatio conformis eſt ſacris Litteris, Apoſtolicis traditionibus, & moribus, & definitionibus Eccleſiæ, tanquam Divina & cæleſtis habenda ſit; ſed quia, ſtatim ac aliquid in revelatione apparet, quod prædictis adverſetur, rejicienda eſt inter mendacia, & Dæmonis illuſiones. Ait enim Apoſtolus *ad Galat. cap.* 1. ſi Angelus de cælo nobis euangelizet præter id, quod accepimus, anathema eſse; & idem Theſsalonicenſibus *epiſt.* 2. *cap.* 2. *v.* 14. edixit: *Tenete traditiones, quas didiciſtis*; & ad Hebræos *cap.* 13. *v.* 9.: *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Idem quoque dicendum eſt de revelationibus, in quibus aliquid continetur contrarium unanimi ſanctorum Patrum, aut Theologorum ſententiæ: omnium enim Patrum unanimiter idem ſentientium ſententia falli nequit in Fidei diſcernenda materia. Quapropter in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 4. *in decreto de editione & ſacrorum Librorum uſu*, ſpecialiter ſub pœna anathematis prohibitum eſt, ne quis Scripturam ſacram contra unanimem ſanctorum Patrum ſenſum interpretari audeat: & quando Theologi ſummo conſenſu docent, aliquam doctrinam ex principiis Fidei deduci, in re Fidei aut morum, ita firmum præbent argumentum, ut ei contradicere hæreticum ſit, vel ſaltem hæreſi proximum.
Pro-

Proinde *in Clementina unica de ſumma Trinitate* Patres Concilii Viennenſis ſtatuunt, opinionem illam, quæ dicit, tam parvulis quam adultis conferri in Baptiſmo Gratiam informantem, & virtutes, tanquam probabiliorem, & Doctorum Theologiæ magis conſonam & concordem eſſe Catholicis eligendam. Hic vero advertendum eſt, unanimem Patrum conſenſum non eſſe mathematice ſumendum, ita ut ne unus quidem ex omnibus omnium temporum Patribus deſit, ſed moraliter, ita ut ſit conſenſus omnium, vel fere omnium. Itaque Cardinalis Perronius *in erudita ad majoris Britanniæ Regem reſponſione* ſic unanimem Patrum conſenſum explicat: *Tunc unanimis Patrum conſenſus cumulate probatus æſtimari debet, cum ſingularum nationum eminentiſſimi in alicujus rei aſſertione conſentiunt, ita ut inter illos nemo, qui ſemper Orthodoxus ſemper Orthodoxis adhæſit, diſſentiat.*

6 Porro quæ dicta ſunt de revelationibus, quæ adverſantur Scripturæ, Apoſtolicæ traditioni, unanimi Patrum atque Theologorum conſenſui, debent ſibi etiam vindicare locum, ſi de revelationibus agatur, in quibus aut aliquod malum ſuadetur, aut, ſi aliquid bonum ſuadetur, ſuadetur tamen, ut ſit majoris boni impedimentum, vel ſi bonis mala mixta ſunt; item, ſi in revelationibus mendacia, aut contradictiones inveniantur; ſi inutilia & curioſa revelentur; ſi id quod revelatum eſt, poterat humana ratione deprehendi; ſi in revelationibus aliquid reveletur, quod, licet Divinam potentiam non excedat, non eſt tamen conforme ſapientiæ Dei, & aliis ejus attributis, puta ſi quis diceret ſibi revelatum, mundum movendum eſſe motu recto, Angelum aliquem in nihilum verti debere, iterumque creari; ſi tandem aliquid futurum reveletur, quod non erit. Videri poteſt Gerſon *in tract. de diſtinctione verarum revelationum a falſis ſigno* 4. *col.* 54. *oper. tom.* 1. ubi hæc habet: *Animadvertere nequaquam omittamus, quod aliqua ſic ſe habere poſſunt, ut quamvis non ſint palam & directe obviantia ſive contraria Divinæ omnipotentiæ, quæ per Scripturam ſacram extollitur, quin abſolute poſſint fieri; ſunt nihilominus refellenda tamquam inania, & fatua, & Divina ſapientia incongrua, nec cuneo veritatis legitime formata, ſed aliunde protracta; quemadmodum ſi quis diceret, ſibi eſſe revelatum, quod totus mundus movebitur cras motu recto, quod unus Angelus annihilabitur, poſtmodum recreabitur, non adducendo aliam utilitatem; quod quilibet Prælatorum debet ſolus & nudus incedere, & bajulare crucem materialem ſuper humeros ſuos, aliàs tota peribit Eccleſia. Talia, inquam, velut delira, & Divina revelatione indigna, ſtatim abjicienda ſunt. Neque enim relucet tantummodo in Divinis operibus potentia; ſed bonitas & ſapientia, quam effudit ſuper omnia opera ejus. Omnia (inquit Pſalmiſta) in ſapientia feciſti.* Cum Gerſone concordant Martinus del Rio, Gravina, Philamatinus, & ceteri, quotquot de revelationibus ſcripſerunt; quibus adhæret Arauxo *in deciſ. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. *ſ.* 2. *a num.* 28. *uſque ad* 41. idemque Gerſonius *in epiſt. de ſuſceptione Humanitatis Chriſti* late oſtendit. periculis plenas eſſe revelationes illas, in quibus aliquid manifeſtatur, Scripturæ aut Patribus nullatenus conſonum, & a quadam decentia tantum

Digitized by Google

tantum deductum. En verba Gerſonis *col.*452. *oper. tom.*1.: *Decima nona veritas: Chriſtus ſi aſſeritur aliquid ad extra facere debere, quia decet eum ſic facere, fallitur aſſerens modo tacto; quia præſupponit, quod eſt æque vel plus ignotum, ut ſi quis ita paralogizet: Chriſtus potuit communicare Matri ſuæ in utero, quod glorioſa & conſummata felicitate naſceretur; & hoc decuit ipſum facere, quia decuit eum Matrem honorare; ergo ſic fecit. Conſtat, quod concluſio hæreticalis eſt; & tamen præmiſſæ communiter aſſumuntur a nonnullis in aſſertionibus ſuis confirmandis. Viceſima veritas: Chriſtus non communicavit Matri ſuæ, ſtatim dum concepta vel nata eſt, uſum perfectæ rationis, quamvis hoc potuiſſet, & ſi feciſſet, decuiſſet: & oppoſitum aſſerere, ſcribendo vel prædicando, eſt penitus temerarium; ſicut & quod nunquam ſomniaverit, aut quod in omni ſomno ſemper actu Deum contemplata fuerit hic in via. Quod autem ex Scripturis ſanctis auctoritatem non habet, junge nec ex probabili ratione, eadem facilitate contemnitur, qua probatur. Viceſima prima veritas: Chriſtus potuit conferre dilectiſſimæ Matri ſuæ cognitionem lucidiſſimam totius decurſus vitæ ſuæ, & Filii, confeſtim dum nata eſt; &, ſi hoc feciſſet, utique decuiſſet; ergo fecit: temerarium eſt, & contrarium ſanctis Doctoribus hoc inferre. Contrarium inſuper videtur Evangelicæ doctrinæ, ſic aſſerere factum eſſe; ſiquidem perditus fuit Jeſus, ignorante Maria, & Joſeph ..... Viceſima tertia veritas: Chriſtus, ſi perquiritur a talibus, cur Matrem ſuam honoravit in gratiis iſtis, & non in aliis omnibus, quibus poterat? Reſpondeas: Quis es o homo, ut inveſtiges ſenſum Domini? Quis es, ut conſiliarius ejus fias? Quis es, ut præſumas dicere, cur ita facis? Ponat ergo humana loquacitas digitum ori ſuo, & terminis ſuis contenta ſit.*

7 Quid autem dicendum erit de revelationibus, in quibus aliquid continetur adverſum, non unanimi, ſed communi Patrum, aut Thelogorum ſententiæ, in quibus nova continentur, in quibus aliquid dicitur revelatum, quod adhuc eſt ſub judicio Eccleſiæ, in quibus quis aſſerit ſibi aliquid a Deo laxatum in lege aliqua communi ſive naturali, ſive Eccleſiaſtica? Hurtadus *in tract. de delictis generantibus ſuſpicionem in Fide tract.*5.*cap.*6. *§.*14. *num.*957. dicit, non rejiciendam tanquam diabolicam, ſed ſevere examinandam eſſe illam revelationem, in qua aliquid continetur contra communem Patrum & Theologorum ſententiam. En ejus verba: *Revelatio, quæ eſt contra communem Patrum, & Theologorum ſententiam, non illico eſt diabolica, ſed tamen majori attentione & examine rigidiori indiget.* Hunc ſequitur Martinus del Rio *diſquiſit. magic. lib.* 4. *cap.*1. *quæſt.* 3. *ſect.* 4. ubi, cum ſibi oppoſuiſſet, in nonnullis revelationibus aliqua reperiri non conſentanea dictis Theologorum, *In illarum dictis quædam occurrunt minus ſecundum communem Theologorum ſententiam conſentanea rationi & veritati*; ſic reſpondet: *Negamus, in earum revelationibus quidquam reperiri, quod Catholicæ Fidei ſinceritati palam repugnet, vel cum ea conſiſtere nequeat. Si quid forte communiori Scholaſticorum ſententiæ repugnat, non ideo confeſtim damnandum ut erroneum, cum pie & prudenter intellectum ſuis quoque probatis Auctoribus, & rationibus non abſurdis ſtabiliatur.* Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon ad*

cauſ.

cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 3. art. 3. num. 6. & ſeqq., pluribus ſuadere conatur, revelationem privatam, falſam & doloſam aut tamquam ad decipiendum conflatam exiſtimari non debere, quod in ea reveletur myſterium aliquod, aut aliqua circumſtantia etiam de Chriſto Domino, vel Beatiſſima Virgine, aut expreſſe non declarata per Scripturam, traditiones, vel Sedis Apoſtolicæ definitiones, aut in ſcriptis Patrum non contenta. Addit non adverſari definitionibus Pontificum, Patrum, aut Theologorum doctrinas illas, quæ aliquid explicant, quod ab eis explicatum non eſt, & de quo ipſi ſilent; & concludit, non repugnare, quin alicui particulari perſonæ aliquid reveletur, quod adhuc eſt ſub judicio Eccleſiæ; & affert exemplum quæſtionis Theologicæ inter Thomiſtas, & Scotiſtas, *An, Adamo non peccante, Chriſtus veniſſet ex vi præſentis decreti*; & ait, non eſſe coercendam Dei potentiam, ut veritatem illius controverſiæ alicui revelare non poſſit. Et quia prævidet, ſibi opponi poſſe doctrinæ novitatem, ſubjicit, novitatem eam eſſe cavendam, per quam nova doctrina inducitur, quæ aliam Fidem, aut vivendi regulam præſcribit, vel diſſolvit Chriſtianam diſciplinam, aut nocet ſaluti animarum, & in ipſarum perniciem tendit. P. Joannes Corteſius Oſſorius Societatis Jeſu in ſuo celebri voto ad Inquiſitionem Hiſpaniæ tranſmiſſo ſuper revelationibus Servæ Dei Mariæ a Jeſu de Agreda *motivo* 5. totus eſt in aſſerendo, non eſſe rejiciendas privatas revelationes propter ullum ex prædictis capitibus, cum, non obſtantibus prædictis, approbatæ fuerint revelationes SS. Birgittæ, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis. Rejiciendas contra alii cenſent revelationes, in quibus aliqua res dicitur revelata, quæ adhuc eſt ſub opinione: Gravina *in Lydio lapide lib. 2. cap. 5. regul.* 1. cui adhæret Arauxo *cir. quæſt.* 23. *n.* 38. Denique, quod attinet ad revelationes, in quibus Deus laxamenti aliquid aliquibus dediſſe dicitur ex lege communi, ſive naturali, ſive Eccleſiaſtica, quin veræ eſſe poſſint, non dubitatur. Conceſſit enim Deus Abrahamo, ut filium ſuum occideret, juxta ea quæ alibi ponderata ſunt; ſed eis publica fides non eſſet adhibenda, niſi aliquo vero miraculo, aut aperto ſacræ Scripturæ teſtimonio firmarentur, juxta definitionem Innocentii III. *in cap. Cum ex injuncto, de Hæreticis*, quam late exornat Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 95. *art.* 3. *diſput.* 2. *aſſert.* 3. *& ſeqq.* Huc referri poſſunt, quæ habentur in controverſiis, quæ fuerunt occaſione electionis Urbani VI. Nam, cum Anglici, ut oſtenderent, ejus cauſam eſſe meliorem, afferrent revelationem cujuſdam Eremitæ Angli, qui dicebat, ſibi celebranti oſtenſum fuiſſe in Hoſtia ſacroſancta, Bartholomæum Barenſem eſſe verum Papam, ſic eis reſponſum eſt: *Quod non meruit hoc ſuggeri, quia, ut teſtantur Canonicæ ſanctiones, talibus ſuper hujuſmodi inviſibilibus oſtenſionibus credendum non eſt, niſi per oſtenſionem miraculi, vel Scripturæ teſtimonium ſpeciale hoc probent. Aliter etenim ex Hæreticorum ſimilem iſti vitam ducentium falſa aſſertione Fides noſtra ſæpius titubaret.* Sic legitur *in monumentis collectis* a Baluzio *tom.* 2. *vitarum Paparum Avenionenſium col.* 912. Et, cum quidam ex iis, qui tunc temporis

poris ajebant, ſe familiariter loqui cum Deo, ad eumdem Urbanum acceſſiſſet, eique dixiſſet, ſibi jam annis quindecim contemplationi vacanti in eremo Divina revelatione patefactum, ipſum eſſe Pſeudopapam, cum narrationem ſuam nec ſigno viſibili, nec ſacræ Scripturæ teſtimonio confirmaſſet, tormentis coactus eſt fateri, ſe fuiſſe mendacem, & ſeveram Urbani juſtitiam fuiſſet expertus, niſi victus precibus Prælatorum Gallorum, qui apud ipſum erant, vitam ei donaſſet, quemadmodum ex Gobellino refert Raynaldus *ad an. 1386. §.9.*

8. Hæc ſunt, quæ habentur apud Auctores de materia hac tractantes. Quod vero attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis, ſi afferantur revelationes contrariæ ſacris Litteris, Divinis & Apoſtolicis traditionibus, moribus & definitionibus Eccleſiæ, aut in quibus aliquod malum ſuadeatur; cum, antequam ad ulteriora in cauſa procedatur, earum examen ſit aſſumendum, imponendum eſt ſilentium cauſæ Beatificationis & Canonizationis juxta legem decretorum Urbani VIII. in ſecundo libro late explicatam. Si vero in revelationibus aliqua inutilia & curioſa occurrant, tanquam revelata; ſi aliquid in illis contineatur adverſum communi Patrum aut Theologorum ſententiæ; ſi aliquid novum in eis inſit, aut revelatum dicatur, quod adhuc ſit ſub Eccleſiæ judicio, aut aliquid inſolitum ſuadeatur, exiſtimarem, eas habendas eſſe tanquam ſuſpectas, & ut plurimum procedentes ab ideis & opinionibus, quæ in Servis Dei ante revelationes erant, ut infra explicabitur: in quo proinde rerum themate cauſæ Beatificationis & Canonizationis non erit imponendum ſilentium, ſed ad ulteriora procedi poterit; ita tamen, ut in earum approbatione nihil inſeratur, ex quo colligi poſſit Apoſtolicam Sedem, eas approbando, illis talem voluiſſe impertiri auctoritatem, ut revelatis abſonum omnino ſit refragari; juxta ea quæ mox ſubjiciemus, ubi ſapientiſſimi Cardinalis a Turrecremata verba narrabuntur, quibus ipſæ revelationes S. Birgittæ approbavit. Quod ſi revelationes afferantur, non ita tamen frequentes, cum ſola frequentia eas ſuſpectas reddere poſſit, quemadmodum ex S. Franciſco Saleſio adnotavit Cardinalis Bona *de diſcret. ſprit. cap. 20. num. 5.* quæ piæ, quæ ſanctæ, quæ animarum ſaluti proficiant, & a quibus abſint damnoſæ & ſuſpectæ qualitates ſupra expoſitæ; tunc tuto pede in prævio illo judicio, in quo ſcripta Servorum Dei examinantur, poterit pronuntiari, nihil in eis eſſe, quod obſtet progreſſui cauſæ. Sed in ulteriori judicio, in quo Poſtulatores contendunt, virtutes ob ſingulare donum revelationum illuſtriores eſſe; ut videatur, an huic aſſumptioni locus ſit, examinandæ ſunt ceteræ qualitates, de quibus ſupra habitus eſt ſermo, cum ageretur de viſionibus & apparitionibus.

9. Cum ageremus de viſionibus & apparitionibus, diximus, in earum examine, & ut cæleſtes a naturalibus & dæmoniacis ſecernantur, habendam eſſe rationem perſonæ cui contigerunt, modi quo contigerunt, & effectuum poſt eas ſecutorum. Horum item omnium habendam eſſe rationem,

nem, ut juſtum feratur judicium de revelationibus, & de earum qualitate, docuerunt Cardinalis de Turrecremata *in prologo revelation. S. Birgittæ*, Cardinalis Bona *loc. cit. cap.* 20. Alfonſus Epiſcopus Giennenſis *in prologo ad eaſd. revelation. S. Birgittæ*, doctus Epiſcopus Sueſſionenſis Joannes Joſeph Languet *in diſcurſu præliminari ad vitam Matris Margaritæ Mariæ in civitate Pariſienſi editam anno* 1729. Gravina *in* 2. *part. ſui operis in præludio* 2. *part. ultima regula*, & *in eadem ſecunda parte per totam*.

10. Rurſus, dum ageremus de viſionibus & apparitionibus, animadvertendum diximus, an qui eas habuit, petierit, aut deſideraverit, an eas cum viris doctis communicaverit, an ejus mens remanſerit tranquilla & jucunda, an ab omni ſpecie jactantiæ abhorruerit, an in humilitatis virtute excelluerit, an corpus caſtigaverit: & hæc eadem eſſe in examine revelationum ponderanda, docuerunt Doctores ſupra citati. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. cit. cap.* 4. *ſect.* 8. *pag.* 626. prædicta omnia egregie complectitur: *Colligitur ex jam dictis, in revelationibus examinandis conſiderandam eſſe perſonam, cui fiunt; cujus mores præcipue inſpiciendi cum ſint, primum Fidei Catholicæ ſinceritas, & Sedis Apoſtolicæ obedientia examinanda eſt; deinde, quæ vitæ integritas, quæ in verbis ac factis modeſtia ac ſanctitas, an a Deo ſeſe de quibuſcumque actionibus erudiri, temerarie ac jactabunde præſumant, an conſilia & judicia aliorum ſpernant, an foris Curios ſimulent, intus Bacchanalia peragant &c. Suſpecta eſt etiam ſanctitas illorum, qui facile ac præcipitanter revelationibus ſibi factis fidem adhibent, inconſultis Theologis ac Confeſſario &c., & illorum, qui revelationes a Deo ſibi immitti deſiderant; nam viri docti, & valde ſpirituales omnia hujuſmodi deſideria & petitiones tam revelationum, quam miraculorum valde improbant*. Durantus *in tract. de viſion. cap.* 11. *pag.* 12. fuſe prædicta omnia exponit. En ejus verba: *Unde ſi cum quiſpiam revelationum gratiis doniſque locupletior ſit, eo inveniatur humilior, & ad omnem ſui deſpicientiam promptior, quia videt, quod abſque ſuis meritis iſta recipiat, ſignum evidens eſt, quod non illuditur, & quod a Deo revelationes illæ procedunt*; & paulo poſt: *Divini autem Spiritus ſigna ſunt, quod loquatur in nobis ſive per ſe, ſive per Angelum, cum ſalubris cogitatio verſatur in mente de caſtigando corpore, humiliando corde, ſervanda caſtitate, & fratribus exhibenda charitate, ſeu etiam ceteris virtutibus acquirendis, conſervandis, amplificandis*. Multas ex prædictis circumſtantiis exponit Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cit. cap.* 20. *num.* 2. *Ut conſtet revelationem a Deo eſſe, inſpiciendum eſt, an habeat conditiones, quas ſapientiæ a Deo revelatæ Jacobus Apoſtolus tribuit dicens: Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, pura ſcilicet, & abſtracta ab omni carnali & terrena voluptate: deinde pacifica, ſemperque tranquilla, & cum nemine contendens, modeſta & compoſita in habitu, geſtu, & converſatione: ſuadibilis, aliorum ſcilicet judicio facile cedens: bonis conſentiens, eorumque ſententiæ acquieſcens: plena miſericordia, & fructibus bonis, id eſt, bonis operibus, atque in omnes indigentes opes ſuas abundanter effundens: non judicans, ſicut plerique faciunt, qui aliorum mores & facta diſquirunt, & perperam interpretantur: ſine ſimula-*

ſimulatione, ſine dolo & fraude, ſimplex & ſincera. Hæ ſunt notæ, hi characteres veræ ſapientiæ, hæ virtutes ad quas excitat Divina revelatio. Quod ſi ad lites, ad contentiones, ad curas ſæculi, ad vanitatem, ad ſuperbiam, ad pertinaciam ea quæ revelantur, impellunt, procul dubio a carnali & mundana ſapientia, quæ non percipit quæ ſunt Spiritus Dei, vel a Spiritu maligno oriuntur. P. Antonius ab Annuntiatione *in diſceptat. myſtic. de oratione & contemplatione quæſt.* 2. *art.* 4. *num.* 22. *& ſeqq.* ait, parum tutam cenſeri revelationem, ſi qui eam habuit, ſit propenſus ad eam ceteris communicandam, excepto Rectore ſuo ſpiritali, quamvis obtentu majoris gloriæ Dei; rurſus, ſuſpectam eſſe revelationem, ſi ipſam præceſſit aliqua diligentia orta ex deſiderio talem habendi revelationem; & demum, ſuſpicione magna laborare revelationem, quam viri docti ad examen vocantes, falſam exiſtimaverunt; ſi qui illam habuit, non obſtante prædicto judicio, ei velit mordicus adhærere. Finem eſſe maximopere advertendum, ob quem revelatio aliis indicata eſt, monuerunt Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 6. *num.* 1. & Philamarinus *de revelation. cap.* 1. *tract.* 3. *num.* 4. Omnia paucis verbis complexus eſt Hurtado *tract.* 5. *de delictis generantibus ſuſpicionem in Fide cap.* 6. *§.* 15. *num.* 965. *Ego vero omnia iſta comprehendo hoc uno principio. Bona vita, boni mores, virtutum omnium exercitium, & ſuper omnia humilitas antecedens, comitans, & ſubſequens. Hac regula recte examinata, omnia conſonant; & moraliter eſt impoſſibile, quod anima profunde humilis, culpabiliter illudatur. Quod ſi aliquando illuſa legitur, non eſt culpa ſua, ſed Deus ſua providentia ordinat ita ad majorem humilitatem & cognitionem ſui ut non extollatur magnitudine & multitudine revelationum. Sic enim dicebat Paulus* 2. *Cor.* 12. *num.* 7. *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet*. Legi poteſt quidquid ex Gerſone deſumptum collectum ſapienter habetur *in cit. diſcurſu* Epiſcopi Sueſſionenſis *num.* 15. *& ſeqq.* cum quo plene concordant ſcripta a Tanner *in Prudentia P. Ludovici de Ponte in examinandis revelationibus Marinæ de Eſcobar tract.* 1. *de modo examinandi revelationes*.

11 Communia ſunt revelationibus ea, quæ ſuperius dicta ſunt de viſionibus & apparitionibus, de lætitia videlicet mentis in principio, quæ deinde in mœrorem convertitur, & de horrore, qui deinde in dulcedinem quamdam internam tranſmutatur; quemadmodum enim ex primo ſigno deſumi diximus, viſionem & apparitionem eſſe dæmoniacam, & ex ſecundo eſſe Divinam, ita hoc ipſum aſſerimus de revelationibus, juxta ea quæ plene habentur apud Martinum del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 6. *§. Quinto advertendum*. Communia quoque ſunt revelationibus cetera, quæ dicta ſunt, dum loqueremur de viſionibus & apparitionibus; diligentiſſime videlicet examinandas eſſe eas, quas ſibi factas feminæ aſſerunt, veluti adnotarunt Martinus del Rio *cit. lib.* 4. *cap.* 2. *quæſt.* 3. *ſect.* 3. *in principio*, Philamarinus *de Divin. revelation. tract.* 1. *cap.* 2. *num.* 13. non quia ſexum femineum a revelationibus cæleſtibus & Divinis excludamus, ſed ut inſi-

inſinuemus, quemadmodum inſinuavimus, cum ſermo erat de viſionibus & apparitionibus, in mulierum revelationibus eſſe revelationis qualitates accuratius perpendendas. S. Tereſia *in vita cap. ult.* ita loquitur: *Et plures ſunt feminæ, quam viri, quibus Deus gratias iſtas impertitur. Hoc etiam audivi a ſancto Fratre Petro de Alcantara. Atque & ego experimento comperi (dicebat ille) eas majores profectus in hoc ſpirituali itinere facere, quam viri. Cujus rei graves cauſas adducebat, quales importunum eſſet modo referre, omnes quidem femineam conditionem præferentes.* Divus Thomas 2. 2. *quæſt.* 82. *art.* 3. cum ſibi tertium oppoſuiſſet argumentum his verbis, *Si contemplatio eſſet propria cauſa devotionis, oporteret, quod illi qui ſunt magis apti ad contemplationem, eſſent etiam magis apti ad devotionem; cujus contrarium videmus, quia devotio frequenter magis invenitur in quibuſdam ſimplicibus viris, & in femineo ſexu, in quibus invenitur contemplationis defectus: ergo contemplatio non eſt propria cauſa devotionis;* ſic argumento reſpondet: *Ad tertium dicendum, quod ſcientia, & quidquid aliud ad magnitudinem pertinet, occaſio eſt, quod homo confideret de ſe ipſo, & ideo non totaliter ſe Deo tradat. Et inde eſt, quod hujuſmodi quandoque occaſionaliter devotionem impediunt, & in ſimplicibus, & mulieribus devotio abundat, elationem comprimendo. Si tamen ſcientiam, & quamcumque aliam perfectionem homo perfecte Deo ſubdat, ex hoc ipſo devotio augetur.* Probant autem hæc omnia, poſſe pias feminas Divinarum revelationum dono inſigniri, & plures forte ex eis, quam ex viris illas habuiſſe, & habere poſſe; ſed ex hoc non evincitur, aut omittendas eſſe conſuetas diligentias in earum examine, aut majores non eſſe adhibendas, quam in examine revelationum, quæ viris obtigerunt, poſita videlicet ſexus debilitate, quæ eas facit magis illuſionibus obnoxias; veluti late præter ſupra allatos oſtendunt Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt* 95. *art.*3. *diſput.* 3. *in* 3. *claſſ. ſignorum*, *§. Sexus*, Gravina *in lib ad diſcernendas veras a falſis revelationibus part.* 2. *lib.* 1. *cap.*1. Joſeph Acoſta *in lib.*2. *de noviſſimis temporibus cap.*11. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canoniz. pertractandas tit.*3. *cap.*3. *art.*3. *num.*18. Et hæc quoad ſigna, quibus ſecernuntur cæleſtes a naturalibus, & dæmoniacis revelationibus, dicta ſufficiant.

12 Quæres autem primo, an illi, quibus fiunt revelationes privatæ; ſi certo eis conſtiterit, a Deo eſſe, teneantur illis firmiter aſſenſum præbere: & affirmando reſpondetur, juxta adnotata *in ſuper. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 12. Sola controverſia remanet inter Theologos, de qua *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 12. an quæ reteguntur in privata revelatione, ſint objectum Fidei Divinæ Theologicæ. Nonnulli ſiquidem putant, eum, cui facta eſt revelatio, non poſſe, nec teneri tali revelationi credere ex Fide Catholica, qua Chriſtiani ſumus, cum in ambitu objecti, (ut loquuntur) formalis illius non contineatur, ſed ex alio ſpeciali lumine ſuperno vel Fidei particularis, vel prophetiæ, aut diſcretionis ſpirituum. Sententiæ huic fuſe adhæret Arauxo *deciſ. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. *num.* 35. *& ſeqq.* Alii volunt, revelationem privatam etiam ex parte rei revelatæ credi debere ab eo, cui fit, Fide Divina Theo-

logica; & conſequenter quæcumque revelantur a Deo, eſſe objectum materiale Fidei Divinæ, cum prima Veritas revelans ſit ratio propria & proxima aſſentiendi omnibus quæcumque revelantur a Deo, ſive privato homini, ſive toti Eccleſiæ, & ſive revelationes reſpiciant bonum commune, ſive privatum: & huic ſententiæ adhæret bon. mem. Cardinalis Gottus *Theolog. Scholaſtico-Dogm. tom.*10. *quæſt.*1. *dub.*3. *§.*2.

13 Quæres ſecundo, an ſatis ſit probabilitas revelationis, ut qui eam habet, debeat aut poſſit ei fidem præſtare, & ab ea regulam ſuorum morum deſumere: quod eſt idem, ac quærere, an ſi quis ex indiciis, conjecturis, aliiſve argumentis probabiliter putet, Deum ſibi aliquid revelaſſe, debeat, aut poſſit fidem huic revelationi adhibere, ita ut poſſit actus proprios, vel alienos dirigere juxta id quod ſibi judicat revelatum. Joannes Salas 1. 2. *tom.*1. *tract.*8. *diſput. unic. ſect.*5. *num.* 51. opinatus eſt, ſufficere probabilitatem revelationis, ut quis ei poſſit fidem adhibere, & ſic revelatis actiones ſuas, aut aliorum conformare. Exemplum profert Sacerdotis, qui probabili fundamento putaret, ſibi a Deo revelatum eſſe, ut matrimonium contraheret, & concludit eum poſſe matrimonium contrahere, & uti diſpenſatione illa Divina dubia, & tantum probabili. Hurtado *inter tract. var. reſolut. moral. tract.* 5. *de delictis generantibus ſuſpicionem in Fide cap.* 6. *§.* 7. *num.* 876. diſtinguit inter revelationem privatam de aliquo bono faciendo, aut malo vitando, & revelationem laxamenti, ac diſpenſationis (ut loquuntur) in materia præcepti: & quoad primam ait, unumquemque in ſuo ſenſu poſſe abundare, & ſic fidem adhibere poſſe revelationi etiam probabili ratione materiæ, in qua nullum adeſt periculum; ſecus autem quoad ſecundam. Hoc ſenſu locutus fuiſſe videtur Hieronymus Savonarola *in compendio revelationum pag.*278. cum earum defenſionem aſſumens ſcripſit: *Cum ergo quæ a me prædicta ſunt, nec Fidei, nec bonis moribus, nec rationi naturali adverſentur, & veriſimilia ſint, ut multis argumentis diverſis temporibus oſtendi, quin etiam homines ad pie vivendum inducant, ſicut experientia compertum eſt; ſequitur, ut levitatis crimine argui non poſſit quiſquis ea faciliter crediderit*. Torre *in* 2.2. *Divi Thomæ quæſt.*95. *art.*3. *diſput.*2. acriter impugnat ſententiam Joannis de Salas, & dicit eam proximam errori, & ſtatim ac prælo mandata fuit, abraſam juſſu Tribunalis ſanctiſſimæ Inquiſitionis propter triſtes eventus, qui ex ea potuiſſent oriri: quod late proſequitur Gravina *part.*2. *oper. cit. lib.*2. *cap.* 2. *§. Dubitatio graviſſima*. Non ſufficit ergo probabilitas, ſed requiritur evidentia Divinæ revelationis, ut quis ei fidem adhibere poſſit; & eo magis, ſi in materia revelata aliquid contineatur contra præceptum Dei, aut Eccleſiæ. Exemplum eſt *in lib.*3. *Regum cap.*13. in quo Propheta Dei occiſus eſt a leone, quia fecit contra certam Divinam revelationem, quam habebat de non comedendo in Bethel *v.*9. (*Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam, qua veniſti*) adhærens probabili revelationi, quam alter Dei Propheta, licet malus vir, ſe habuiſſe dixerat, Deum videlicet conceſ-
ſiſſe,

ſiſſe, ut comederet *v.* 18.: *Et ego Propheta ſum ſimilis tui, & Angelus locutus eſt mihi in ſermone Domini dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, & bibat aquam. Fefellit eum, & reduxit ſecum*: ſuper quo ſacræ Scripturæ textu ita ad rem ratiocinatur Toſtatus *quæſt.* 15. *Quia Deus locutus fuerat ipſi viro Dei, quod non comederet in Bethel, ideo non debebat credere contrarium, quouſque tam clare conſtaret ſibi, quod Deus dixiſſet iſtud, ſicut conſtabat ſibi, quod Deus dixerat, quod non comederet in Bethel; ſed iſtud conſtabat ſibi per revelationem manifeſtam. Ergo, quouſque conſtaret iſtud per ſimilem revelationem, non tenebatur*, id eſt, non poterat *credere*. Nec omitti poteſt, quod ſi de Fide Divina loquamur, qua plerique docent, eum ad credendum teneri, cui facta eſt privata revelatio, proſcripta omnino dici poteſt ſententia, quæ probabilitatem Divinæ revelationis tanquam ſufficientem admittit. Sacrum Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 6. *cap.* 9. ita loquitur: *Sicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, deque Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet; ſic quilibet, dum ſe ipſum, ſuamque propriam infirmitatem & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua Gratia formidare & timere poteſt, cum nullus ſcire valeat certitudine Fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe Gratiam Dei eſſe conſecutum*. Si autem ſola probabilitas revelationis ſufficeret, poſſemus per internos & iteratos actus Contritionis Fide Divina credere, nos eſſe Gratiam Dei conſecutos, cum id probabiliſſime eruatur ex illa propoſitione revelata univerſali, contritum Gratiam aſſequi, & ex altera ſatis probabili, nos eſſe vere contritos. Idcirco inter *propoſitiones die* 2. *Martii* 1679. *damnatas* ab Innocentio XI. *vigeſima quinta* eſt hæc: *Aſſenſus Fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolum probabili revelationis, immo cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus*.

14 Quæres tertio, quid dicendum ſit de illis, ad quos revelationes diriguntur, vel de aliis, ad quos non diriguntur, an, & quam fidem eis debeant adhibere. Tertium hoc quæſitum differt a duobus primis, cum prima duo reſpiciant perſonam, cui fit revelatio, & hoc tertium ad alias perſonas pertineat, ad eas videlicet, quibus revelatio dirigitur, & ad alias, quibus non dirigitur. Cardinalis de Lugo *de Fide diſput.* 1. *ſect.* 11. docet, illum, cui proponitur & denuntiatur revelatio illa privata, debere credere & obedire Dei mandato, ſive nuntio, ſi proponatur cum ſufficientibus argumentis; Deus enim illi loquitur, ſaltem per alium, ac proinde ab eo exigit fidem: ex quo fit, ut fidem teneatur adhibere Deo illam exigenti. Concordat Arauxo *in deciſ. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. *§.* 2. *num.* 50. dummodo non habeantur pro ſufficientibus niſi illa argumenta, de quibus ſuperius ſermo habitus eſt. Quod autem attinet ad ceteros, ad quos revelatio non dirigitur, tam Cardinalis de Lugo, quam Arauxo aſſerunt, eos non teneri reipſa credere tali revelationi; nec, ſi credant, talem aſſenſum poſſe eſſe Fidei Catholicæ, aut Divinæ, cum non innitatur Divino teſtimonio, quod eſt ratio formalis & propria Fidei Divinæ; non reſolvitur enim proxime in ipſam revelationem factam perſonæ privatæ; cum non conſtet, niſi ex

 ſola

ſola narratione referentis; neque in revelationem, ut vocant, *mediatam*, cum non dirigatur ad illos, neque Deus loquatur cum illis. Reſolvitur ergo ſolum in humanum teſtimonium ejus, qui refert aliis ſuam privatam revelationem: quare, cum illis deſit objectum formale Fidei Divinæ, aſſenſus non poteſt eſſe niſi ſolius Fidei humanæ.

15 Quæres quarto, quid dicendum ſit de revelationibus privatis a Sede Apoſtolica approbatis, ex. gr. Beatæ Hildegardis, & Sanctarum Birgittæ, & Catharinæ Senenſis. Porro *lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 11. diximus, prædictis revelationibus, etſi approbatis, non debere, nec poſſe a nobis adhiberi aſſenſum Fidei Catholicæ, ſed tantum Fidei humanæ, juxta regulas prudentiæ, juxta quas prædictæ revelationes ſunt probabiles, & pie credibiles. Nonnullos *loc. cit.* allegavimus Auctores: nunc alios addimus. De aſſenſu Fidei Catholicæ hiſce revelationibus non adhibendo, ita loquitur Melchior Canus *de locis Theolog. lib.* 12. *cap.* 3. *concl.* 3. *Quia vero nihil Eccleſia refert ea credere, an non, quæ Brigidæ, Catharinæque Senenſi viſa ſunt, nullo certe modo ad Fidem illa referuntur*. Cardinalis Cajetanus *tom.* 2. *opuſculor. tract.* 31. *cap.* 1. *Catholicis revelationibus, quæ factæ ſunt Apoſtolis, & Prophetis*, docet eſſe inhærendum, tamquam Fidei noſtræ fundamentis; at revelationibus privatis, quæ factæ ſunt Sanctis, licet approbatis, ait tanquam probabilibus eſſe inhærendum: *Revelationibus Catholicis inhæremus, tanquam neceſſariis, ita quod ſe hæreticum comprobat, quicumque pertinaciter alicui earum adverſatur. Revelationi autem factæ Sanctis, quorum doctrinam Eccleſia ſuſcipit, tanquam probabilibus, inhæremus, ut Divus Auguſtinus, Thomaſque ſcripſerunt, & magiſtra rerum experientia continuo teſtatur*. Concordat Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt* 3. *ſect.* 4. ubi hæc habet: *Henricus de Haſſia, & Sibyllanus, ambo Catholici, ambo religioſi, ſed, ut verum dicam, nonnihil audaces, volunt, Divæ Birgittæ, & ſimilium revelationes non debere haberi pro indubitanter veris, nec acceptari tamquam a Spiritu Sancto editas. Qui ſi hoc intelligerent de certitudine Fidei Catholicæ, ejuſque veritate, item de editis a Spiritu Sancto dictante ... ſane verum dicerent. Sed puto, neminem paulo prudentiorem tale quid unquam opinatum. Argumenta quoque illorum, cum longe tendant ulterius, indicant, eos longe aliud voluiſſe, ſcilicet, loqui de certitudine humana, ſeu morali, & de dictamine Spiritus Sancti in Divinis revelationibus ordinario: quod ſane nimis multum de auctoritate & opinione ſanctarum Chriſti Sponſarum eſt decerpere*. Huc facit formula approbationis factæ a Cardinali de Turrecremata revelationum S. Birgittæ *tom.* 1. *prædictar. revelat.* (*cap.* 6. *art.* 1.): *Plane omnes & ſingulos* (loquitur de libris Revelationum) *accurato ſatis ſtudio juxta vires meas examinavi, & nullum eorum pie & modeſte intellectum reperiens ſacræ Scripturæ, aut ſanctorum Patrum adverſum ſententiis; ſed conſonum & conformem ſatis reputo unumquemque, & omnes eos juxta eorum modeſtam & piam intelligentiam eſſe admittendos, & poſſe legi in Eccleſia ſancta Dei eo modo, quo multorum aliorum Doctorum libri, & Sanctorum hiſtoriæ, & Legendæ licentiantur legi Fidelibus*. Quocirca Vaſquez 3. *part. tom.* 2. *diſput.* 117. *num.* 77. bene ſubji-

ſubjicit : *Revelationes quoque Sanctæ Birgittæ probatæ fuerunt &c. quia tamquam piæ , & abſque ulla ſuperſtitione prudenter a populo recipi poſſint* . Optime Salmanticenſes *tract.17. de Fide diſput. 1. num. 115*. Ex quibus proinde ſequitur , poſſe aliquem , ſalva & integra Fide Catholica , aſſenſum revelationibus prædictis non præſtare , & ab eis recedere , dummodo id fiat cum debita modeſtia , non ſine ratione , & citra contemptum . Dum Romæ annis præteritis ageretur de reſumenda cauſa Tiraſonen. Beatificationis & Canonizationis Ven. Servæ Dei Sororis Mariæ a Jeſu de Agreda , & de ipſius revelationibus examen inſtituendum eſſet , Theologorum Seraphicæ Religionis , & cauſæ Poſtulatoris opus vulgatum eſt typis Cameralibus impreſſum anno 1730. ubi *pag. 297*. hæc habentur : *Theologi , & Myſtici fatentur , quod revelationes privatæ , quamvis probatæ & receptæ , etſi ab illis , qui tales revelationes patiuntur , credi debeant , apud alios contrariæ* (ſermo eſt de ſententiis, quæ dictis revelationibus adverſantur) *eamdem retinent probabilitatem , quam ante revelationem habebant* . Hurtado *in ſupra cit. tract.5. cap.6. §. 5. num.836. & ſeqq.* poſt relatas approbationes revelationum S. Birgittæ factas a ſummis Pontificibus , ſubjicit : *Non enim volunt iſti ſummi Pontifices , quod hujuſmodi revelationibus non poſſimus diſſentire ; ſiquidem Cardinalis Turrecremata, qui fuit validus defenſor harum revelationum , & refert præfata verba Pontificum : diſſenſit revelationi Sanctæ Birgittæ factæ , quod Virgo Beata fuit concepta ſine peccato originali, ſcribens tractatum integrum , quod fuerit in originali concepta* . Notanda ſunt verba ſupra relata Cardinalis a Turrecremata *in approbat. revelation. S. Birgit. , pie ac modeſte intellectum* ; quæ forte reſpiciunt ea quæ habentur *lib.4. dictar. revelation. cap.132. num. 5.* ubi inducitur Chriſtus Dominus Sanctam alloquens , & de malis Sacerdotibus conquerens : *Perdiderunt clavem , qua miſeris deberent aperire cælum* ; necnon alia , quæ habentur *lib.7. cap.7. num.4.* ubi ſic legitur ; *Dico , quod veri Presbyteri ſunt , & vere conficiunt corpus Chriſti filii mei omnes illi Sacerdotes , qui non ſunt hæretici , quamvis alias ſint pleni multis aliis peccatis* . Benigna quippe & pia interpretatione, quæ modo relata ſunt , explicari debuerunt , hoc eſt , malos Sacerdotes perdidiſſe clavem , qua miſeris deberent aperire cælum , non quia , ſi poteſtate data utantur , debita intentione , ac materia intercedente una cum forma , valide non abſolvant , ſed quia Sacerdotibus malis adminiſtratio Sacramentorum jure prohibetur ; item , Presbyteros hæreticos non conficere corpus Chriſti , non quia , ſi rite & recte initiati ſint , & intentionem habeant , & utantur debita materia & forma , valide non conſecrent , ſed quia illis conficiendi & conſecrandi exercitium jure pariter prohibetur , quemadmodum explicat Durantus *ad cit. capitula revelationum* .

16 Quæres quinto , an aliquæ irrepſerint apocryphæ inter revelationes , quæ ſunt approbatæ . Dictum eſt approbatæ ; de ceteris etenim , quæ approbatæ non ſunt , nulla eſſe poteſt difficultas . Revelatio quippe , quæ appellatur Pauli , apocrypha eſt ; Revelatio , quæ appellatur Thomæ , apocrypha ; Revelatio , quæ appellatur Stephani , apocrypha ; uti

uti bene animadvertit Joannes de Raguſio Ordinis Prædicatorum Procurator Generalis *in oratione habita in Concilio Baſileenſi tom.* 12. *editionis Labbeanæ pag.* 1086. Itaque de approbatis loquentes, affirmando reſpondemus: quocirca apocrypha cenſetur Revelatio a nonnullis adſcripta Beatæ Coletæ, in qua dicitur S. Anna tres habuiſſe maritos; uti late oſtendunt Caniſius *lib.* 1. *de Beata Virgine cap.*4. *§. Eſt autem*, & Lorinus *ad cap.* 1. *in Acta Apoſtolorum*: apocrypha declarata fuit Revelatio, quæ facta aſſeritur S. Birgittæ a S. Michaele, & Eliſabeth, uti videri poteſt apud Cardinalem Albitium *de inconſt. in Fide part.* 1. *cap.* 40. *num.* 130. *&* 140. Circumfertur quoque Revelatio S. Catharinæ Senenſis de Beata Virgine concepta in peccato originali, de qua nonnulla habentur apud S. Antoninum *part.* 3. *hiſtor. tit.*23. *cap.*14. Sed, cum inter viſiones, & revelationes S. Catharinæ collectas a B. Raymundo Capuano nullum prædictæ revelationis veſtigium reperiatur, non levis hinc oritur ſuſpicio, eam fuiſſe ſuperadditam, atque ideo inter apocryphas eſſe recenſendam; uti late oſtendit Cardinalis Gottus *in tract. de vera Eccleſia tom.* 1. *cap.*3. *§.* 7. *num.*15. & rectiſſime exponit Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 2. *quæſt.* 7. *ſect.* 3. *§. Joannes Franciſcus*. Gerſon *in tract. de examinatione doctrinarum part* 2. *conſiderat.*3. *in fine col.*16. *oper. tom.*1. narrat, Gregorium XI., morti proximus cum eſſet, dextera tenentem ſacrum Chriſti Corpus proteſtatum eſſe coram omnibus, & monuiſſe, ut caverent cum a viris, tum a mulieribus *ſub ſpecie religionis loquentibus viſiones ſui capitis; quia per tales ipſe ſeductus, dimiſſo ſuorum rationabili conſilio, ſe traxerat, & Eccleſiam ad diſcrimen ſchiſmatis imminentis, niſi miſericors provideret Sponſus Jeſus*. Spondanus *ad an.* 1378. *num.*2. putat, iis verbis Gregorium intelligere voluiſſe ſuaſiones Petri Aragonii, ac SS. Birgittæ, & Catharinæ Senenſis. At Natalis Alexander *in vita* hujus Pontificis falſam exiſtimat prædictam narrationem a Gerſonio expoſitam, cum Auctor *primæ vitæ Gregorii*, qui erat ipſi coætaneus, de ea non loquatur; & Gregorius ſpiritum S. Catharinæ probaſſet, eamque prophetiæ dono auctam faſſus eſſet, quando ipſi votum de petenda Urbe occulte factum, & Pontifici ſoli ac Deo notum, divinitus ſe agnoviſſe monſtravit. Legi poteſt Pagi junior *in breviar. geſtor. Roman. Pontif. tom.*4. *in vita Gregorii XI. in fine.* Ac Gerſonius quidem SS. Virgines Birgittam, & Catharinam non nominavit. Marcus Antonius de Dominis Gerſonium referens, memoratas ſanctas mulieres recenſuit. En ejus verba indigno Apoſtata digna *de republ. Eccleſ. lib.*7. *cap.*5. *num.*62. *De Catharina Senenſi procul dubio loquebatur Gregorius, & id notum erat Gerſonio; ſed eam noluit nominare. Eſt enim in hiſtoriis notorium, femellam illam, contra regulam humilitatis, quæ Sanctos decet, & contra præceptum Apoſtoli ſe ſub illuſionibus viſionum & revelationum Magiſtram in Eccleſia conſtituiſſe, & epiſtolis propemodum dogmaticis ſcribendis totam dediſſe. Quibus, & Apoſtolatu ſuo prophetico miſerum Gregorium decepit, eumque, ut Romanam reſidentiam importune reſumeret, ſub prætextu ſanctitatis compulit. Ex quo ſecutum eſt ſchiſma horrendum in Eccleſia, fructus ingens feminilis ſanctitatis:*

& ni-

& nihilominus canonizata eſt. Quis talium Canonizationes approbet? At ſceleſti hujus nebulonis verba ad amuſſim profligat Arauxo *deciſ. moral. tract. 3. quæſt. 23. §. 1. num. 26.* ubi oſtendit, S. Virginem Spiritu Dei, & jubente Romano Pontifice, munus quod exercuit, obiiſſe; Gregorium in translatione Sedis non fuiſſe deceptum, cum ad eam teneretur; ſchiſma ab eadem S. Catharina fuiſſe prædictum; egreſſum e Gallia, & ingreſſum Romæ hujus Pontificis feliciter ſucceſſiſſe, prout ipſa prænuntiaverat; Gregorii e Gallia receſſum cauſam ſchiſmatis non fuiſſe.

17 Quæres ſexto, an contingere poſſit, ut aliquis Sanctus habeat revelationes non a Spiritu Sancto immiſſas, ſed ortas a proprio judicio & ratiocinio, quatenus intellectus ejus pia affectione ductus, & imbutus opinionibus de re aliqua, quæ pietatem redolet, judicat, ſpiritum ſibi eſſe Divinum, cum tamen invincibiliter fallatur. Jam ſupra, cum ageretur de ſpiritu prophetico, dictum eſt, aliquando ſanctos Prophetas, dum conſuluntur, ex magno uſu prophetandi, quædam proferre ex ſuo ſpiritu, ſuſpicantes, hoc eſſe ex ſpiritu prophetiæ. Pari ergo ratione fieri poteſt, ut aliquis Sanctus ex anticipatis opinionibus, aut ideis in phantaſia fixis aliqua ſibi a Deo revelata putet, quæ a Deo revelata non ſunt. Ita Hurtado *cit. tract. 5. de delictis generantibus ſuſpicionem in Fide cap. 6. §. 5. num.* 834. *& ſeqq.* Affert exemplum revelationis S. Birgittæ, quæ ſibi revelatum dixit, Chriſtum Dominum, cum flagellaretur & crucifigeretur, verenda ſua obtexiſſe velamine ſibi oblato; cujus contrarium docent plures ſancti Patres, quos refert & ſequitur Suarez *tom. 2. in 3. part. diſput. 36. ſect. 4. §. Nihilominus*. Non deſunt profecto ſcribentes Chriſtum Dominum tempore flagellationis & crucifixionis verenda habuiſſe velamine tecta; & viri hiſtoriæ profanæ periti probant, eos, qui in crucem agebantur, nudos e cruce pependiſſe, ſed verenda velamine tecta habuiſſe: Menoch. *de republica Hebræorum lib. 6. cap. 2.* Toſtatus *paradox. 5. cap. 42.* Salmeron *tom. 10. tract. 35.* Atque ex præcepta horum opinione Hurtado exiſtimat, memoratam S. Birgittæ revelationem ſuam originem habuiſſe, vel habere potuiſſe. Nicolaus Lancicius *tom. 2. opuſculorum pag. 49.* poſita revelatione S. Catharinæ Senenſis de Beata Virgine concepta in peccato originali, ita loquitur: *Si vere oratio illa fuit facta a Sancta Catharina, id eam dixiſſe, non Deo revelante, ſed ex proprio ſpiritu & ſenſu, tamquam quæ fuit filia ſpiritualis Patrum Dominicanorum, a quibus hanc ſententiam edocta fuerat. Sciendum autem eſt, quando perſonæ aliquæ piæ abſtractæ a ſenſibus aliquid loquuntur, ſæpe eas loqui ex proprio ſenſu, & aliquando hallucinari. Hoc nimis certum eſt, & ſciunt talium rerum periti, & conſtat ex hiſtoriis Eccleſiaſticis authenticis, & ego poſſem nominare quaſdam ex Sedis Apoſtolicæ decretis relatas in numerum Sanctarum, quarum dicta & ſcripta in raptibus & ex raptibus derivata legi magnis hallucinationibus reſperſa, ideoque non permiſſa imprimi.* Bollandiani *in parergon ad vitam S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, ad diem 25. Maji pag. 246. tom. 6.* probant, Raptus poſſe eſſe ſupra naturam, & ipſa ſubſtantia Divi-

Digitized by Google

Divinos, ſed in ſuis circumſtantiis conformatos ad ſpecies naturaliter præceptas, quæ a Deo relictæ ſunt in eo ſtatu, in quo erant, quandoquidem id nihil intererat ad finem ſibi propoſitum. Exemplum afferunt revelationum ſanctarum mulierum, in quibus aliquando Chriſtus tribus clavis cruci affixus apparuit, aliquando quatuor; item aliarum, in quibus S. Hieronymus cum leone aſtitit, aut S. Jacobus viſus eſt peregrinationis inſignibus indutus: autumant quippe, a Deo proceſſiſſe ferventiſſimas eas meditationes Paſſionis Chriſti, pios eos affectus erga SS. Jacobum, & Hieronymum, ſed Spiritum Sanctum novam certamque revelationem dare noluiſſe de numero clavorum, quibus Chriſtus cruci affixus eſt. Ceterum neque S. Hieronymus, dum viveret, comitem habuit leonem (falſum enim eſt, S. Hieronymum obvium habuiſſe ſibi leonem valde rugientem, & qui in pede infixum haberet calami aculeum, ſaniemque a vulnere genitam abſterſiſse, & pannum pedi ejus alligaſse, leonemque ſanatum nunquam ipſum dimittere voluiſse; cum id non S. Hieronymo, ſed Abbati Geraſimo contigerit) ſed cum leone pingitur, quia tanquam leo rugiit adverſus Hæreticos, quemadmodum legi poteſt apud Cardinalem Baronium *ad an.* 420.; & S. Jacobus, dum in humanis erat, peregrinationis inſignibus uſus non eſt, ſed eo modo pingitur, ut intelligatur eſse is, qui Callaico littore peregrinantibus frequenti celeberrima colitur peregrinatione. In corde Beatæ Claræ de Montefalco mirifica apparet informatio inſtrumentorum Paſſionis Chriſti, & trium clavorum, quibus cruci affixus dicitur. Cornelius Curtius Auguſtinianus *in libello de clavis Dominicis* rationibus, & auctoritatibus, & Imaginibus oſtendit, non tres, ſed quatuor fuiſse prædictos clavos. Teſtatur, ſe cor Beatæ Claræ vidiſse, & deinde ſubdit: *An, quia Diva illa talem de Crucifixo meditationem inſtituit, ſtatues, talem quoque crucifixionem fuiſſe? Non arbitror, ſi ſenſu tantum communi non cares. Hæc inſtrumenta non ad Chriſti Paſſionem demonſtrandam, ſed ad ferventem Claræ amorem poſteris declarandum cælata ſunt*: hiſque perpenſis, addunt Bollandiani *loc. cit.*, Deum non eſse dignatum Claræ phantaſmata ad normam ſibi notæ veritatis aptare & corrigere; cum id nihil faceret ad ſpiritalem fructum, quem eo miraculo curabat.

18 Quæres ultimo, an in judicio Beatificationis & Canonizationis habenda ſit aliqua ratio revelationum cæleſtium, & Divinarum. Contelorius *de Canoniz. SS. cap.* 5. *num.* 17. *& ſeqq.* docet, ex revelationibus non inferri ſanctitatem. Scacchus *de not. & ſign. ſanctitat. ſect.* 8. *cap.* 4. *pag.* 622. ita ſcribit: *Nullum autem ſanctitatis argumentum ex ſolis revelationibus ſumi poſſe ad effectum Beatificationis & Canonizationis alicujus, certo conſtituendum eſt, quia ſatis dubium eſt & difficile judicatu, num revelationes ſint a Deo &c. Quinimmo, etiamſi probabiliter conſtaret, revelationes, de quibus agitur, a Deo extitiſse, nondum tamen ſolidum erunt ſanctitatis argumentum, cum in iis non conſiſtat Chriſtiana perfectio .... nec revelationes non faciant Deo gratiores, aut Proximo utiliores*. Adhæret Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 1.

Digitized by Google

cap. 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 2. *§. Objiciat forte aliquis*. At quemadmodum cum de ceteris Gratiis gratis datis ſermo habebatur, dictum eſt, earum habendam eſse rationem in judicio Beatificationis & Canonizationis, ſi de virtutibus conſtet in gradu heroico, quoniam, licet prædictæ Gratiæ a Deo aliquando conferantur etiam peccatoribus, ſæpius tamen Juſtis conferuntur; ita hoc ipſum aſserendum Nobis eſse videtur de revelationibus, quemadmodum bene animadvertit Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.* 3. *cap.* 3. *art.* 3. *num.*25. Quocirca concludendo dicimus, in judicio Beatificationis & Canonizationis oportere, ut examen præcedat dictarum revelationum, & ut a ſacra Congregatione declaretur, in eis nihil contineri contra Fidem, vel bonos mores, neque aliquam doctrinam novam vel peregrinam, aut a communi ſenſu Eccleſiæ & conſuetudine alienam, ad normam decretorum Urbani VIII., & juxta ea quæ adduximus *lib.* 2. *cap.* 32. Peracto examine, approbatiſque revelationibus, neceſse eſt, ut in alio judicio conſtet de virtutibus heroicis. Expedit, & forte neceſse eſt, ut exploratum ſit de judicio ejus, cum quo Servus, aut Serva Dei revelationes ſuas communicarunt. Durantus *in tract. de viſionibus cap.*11. meminit judicii lati a probatiſſimis viris de revelationibus S. Birgittæ. Eugenius Pontifex, ut probaret, an revelationes S Hildegardis Virginis eſsent a Deo, viros idoneos ad eam tranſmiſit, qui ipſius ſpiritum examinarent, quemadmodum legitur in ejus vita ſcripta a Theodorico Abbate *lib.*1. *cap.*4. apud Laurentium Surium ad diem 17. Septembris: *At Papa ſummæ diſcretionis, auditu tantæ novitatis attonitus, cum Deo ſciret cuncta eſse poſſibilia, rem diligentius inveſtigare geſtiens venerabilem Virduni Præſulem, & cum eo Adelbertum Primicerium, aliaſque perſonas idoneas dirigit ad cœnobium, ſub quo eadem Virgo tot annis degebat incluſa, ut ſine ſtrepitu, vel curioſitatis acumine, quid rerum eſset, ab ipſa ſciſcitarentur. Quibus humiliter inquirentibus cum illa ſimpliciter quæ de ſe erant, aperuiſset, ad Apoſtolicum redierunt, & magna ipſius, magna cunctorum aſtantium exſpectatione, quæ audierant retulerunt*. Concordant quæ habentur apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 4. ubi ait ſuſpectam eſse ſanctitatem illorum, qui facile revelationibus ſibi factis fidem adhibent, inconſultis Theologis, & Confeſsario. Præter hæc ex proceſſibus videndum eſt, an qualitates adſint, quæ in ſuperioribus narratæ ſunt, & quarum ope diſcernitur, num revelationes fuerint a Deo, an non: & quatenus de hucuſque deductis plane conſtet, in judicio Beatificationis & Canonizationis habenda erit ratio revelationum, utpote quæ illuſtriorem reddunt ſanctitatem; uti notavit Arauxo *in deciſ. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. *num.* 17. *Quando revelationes ac viſiones conjunctæ ſunt cum miraculorum dono, & vitæ ſanctitate. maxime quæ in heroicis ſplendet virtutibus, valde ad probationem ſanctitatis conducunt, ut patet ex vitis Sanctorum, & relationibus, ac proceſſibus Canonizandorum*.

F I N I S.

EX-

Digitized by Google

EXCUDEBANT ROMAE
NICOLAUS ET MARCUS PALEARINI
ACADEMIAE CONIMBRICENSIS
BIBLIOPOLAE ET TYPOGRAPHI ROMANI
AD THEATRUM POMPEII
ANNO cIↃ. IↃ. CC. XLVIII. MENSE AUGUSTI
SEDENTE
BENEDICTO XIV. PONT. OPT. MAX.
PONTIFICATUS EJUS
ANNO VIII.

ANT 1.316,583

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XV. E. 9.

Digitized by Google

Digitized by Google